

Prima [-tertia] pars operum Johannis Gerson

<https://hdl.handle.net/1874/456985>

KAST 10
26

Cm

Dit boek is gescand in het kader van het Incunabelen project.

Een incunabel of wiegendruk is een boek of geschrift dat gedrukt is vóór 1 januari 1501. Gezien de bijzondere aard van deze vroege gedrukte werken is besloten deze uitgebreid te beschrijven en te digitaliseren.

Meer informatie over de collectie is beschikbaar op:
<https://repertorium.library.uu.nl/collectie/incunabelen/>

Bij deze boeken wordt ook de volledige buitenkant gescand en een scan gemaakt van het geopende boek. De hierna volgende scans zijn (in volgorde waarop ze getoond worden):

- het midden van het geopende boek*
 - de rug van het boek
 - de kopsnede
 - de frontsnode
 - de staartsnode
 - het achterplat

*Een deel van de banden in deze collectie bevatten meerdere titels, het is dus mogelijk dat de pagina's in deze overzichtsscan horen bij een andere titel.

This book has been digitized as part of the Incunabula project.

An incunable or incunabulum is a book, pamphlet, or broadside that was printed before January 1st 1501. Due to their special nature a project has been started to better describe and then digitize these early printed works in our collection.

More information on this collection is available here:

<https://repertorium.library.uu.nl/collectie/incunabelen/>

The digitized version of these books includes scans of the outside of the book and a scan of the open book. The scans after this notice are (in the order in which they are shown):

- the open book (opened approximately in the middle)*
 - the spine
 - the head edge
 - the fore edge
 - the bottom edge
 - the back board

*Some of the bindings in this collection contain multiple titles, therefore it is possible that this scan shows pages which belong to a different title.

Declaratio defectuum

Ad hunc dicat mibi ecclesia fundata est super firmam petram / flauerunt venti inundauerunt flumina. non est passa ruinam. quod tu dicis reformatione indiget? Aut dicis quibus. Sed si in nullis eius partibus ethrogenis id est in eius statibus / vel in nullis partibus materialibus / siue fluentibus id est singulis rebus suppositis hodie correctione et emendatione ecclesia indiget / queso ubi sunt tunc precedenti patrum / sancte et rationabiles constitutiones / innumere / in eorum conciliis / vel episcopis papalibus tradite / quarum obseruantia nunc oblita nedum expedit olim / sed et magis modo fidelibus saluberrima est et oportuna. Et ut de pluribus taceam et grandioribus. **I** Primum ubi est quod episcopus bonus et probatus opere et doctrina / eligatur / non puer / non homo carnalis / spiritualium ignarus. **II** Ubi est quod clerici in duabus ciuitatibus / et ecclesiis prebendas vel prelationes non habeant. **III** Ubi quod per sepultura / confessionem / ordinationem / promotionem / nullo preterito ubique aliquid exigatur aut detur. **III** Quod nullus principum laicorum capellanum habeat nisi ab episcopo datus in casu ab episcopo deponendum vel corrigendum. **V** Quod nullus episcopus aut sacerdos muneribus precibus ac fauoribus personarum acceptionibus promoueat. **VI** Ubi est quod episcopi extra diocesim non morientur. **VII** Quod non plures quam sufficientes ordinentur. **VIII** Quod episcopi et sacerdotes spectaculis et ludis non intersint / nec delectentur. **IX** Quod sacerdotes nihil fenoris. aut rustici ministerii exerceant. nec mercatores venatores aut negotiatores fiant. **X** Quod negotia causarum festiuis diebus et in ecclesiis non tractent. **XI** Ubi est hodie ne rectores ecclesiarum in suis strenuis sint rebus / et in ecclesiasticis remissi. aut plus propria quam ecclesiastica iura procurent. **XII** Quod non liceat dominis et prelatis / obseruationibus suppositis gentilibus attendere. nec diuinos consilere aut stellarum cursus respicere in agendis. **XIII** Ubi sunt synodi puinciales secundum patrum institutiones semel vel bis in anno celebrande. **XIII** Ubi quod non liceat quicumque clericum vel episcopum die dominico absentem esse. sed missam sollemnem interesse ieiunium. **XV** Quod clerici ad matutinum seu vespertinum officia non venientes deponant nisi episcopo vel decano satisfiant. **XVI** Quod non liceat clericis ante tertiam horam prandere. **XVII** Quod nullus sacerdotum a quinquagesima usque ad pascha carnes comedat. **XVIII** Quod sacerdotes aduentum christi ieiunent. **XIX** Quod clerici a subiectione non cessent. **XX** Ubi est hodie ne quicumque per gradibus / pro dignitatibus / pro diuinis sacramentis accipiatur. **XXI** Ne prelati monasterijs vel ecclesijs / confanguineos suos vel eis fauentes preficiant. **XXII** Quod non or-

dinentur qui psalmodiarum canticorum seu hymnorum ignari sunt. **XXIII** Quod scripturis diuinis studeant episcopi et sacerdotes / maxime monachi et religiosi. scientijs litigiosis et practicis omisissis. **XXIII** Ubi quod opprobrios pauperum potentes et tyrannos episcopi arguant. et corripiant. **XXV** Ubi quod per annos singulos episcopi parochias suas circueant cum effectum diuine legationis. **XXVII** Quod episcopi angarias et impositiones vel huiusmodi grauamina subiectis non imponant. **XXVIII** Quod clericus scurrilis et verbis turpibus plenus ab officio retrahatur. **XXIX** Ubi est nunc clericorum singularis decor continentie / in gestu in vestitu / victu / risu. **XXX** Ubi ne clerici coram barbam ve nutriant. aut calciamenta vestimenta aliter quam religionem deceret habeant. **XXXI** Ubi quod stipendia clericorum iuxta merita distribuuntur personarum. **XXXII** Quod clerici nuptialia vitent coniugia. **XXXIII** Quod clerici tabernas non ingrediantur. nec in eis dorminentur crapula et ebrietas. **XXXIII** Ubi est illud cartaginensis concilij quarti ut episcopus vilem suppellectilem et mensam ac vitium pauperem habeat / et dignitatis sue auctoritatem fide et vite meritis querat. **XXXV** Quod episcopi pro rebus transitorijs non leuiter litigent. **XXXVI** Quod episcopi de loco ignobili ad nobile per ambitionem aut auariciam non transeat. **XXXVII** Quod studentibus clericis ut dissidentes fratres magis ad pacem quam ad iudicium cohercet. **XXXVIII** Quod clerici per plateas et fora discurreant / non debent. **XXXIX** Quod clericus quemlibet verbo erudit / et ne pauperes grauentur / ut paulus / artificem vel victum querat. **XL** Quod clericus artificio vel agricultura sibi victum absque sui officij detrimento preparat. **XLI** Ubi est quod clerici in aliena ciuitate sine causa legitima non morientur extra prebendas vel ecclesias suas. **XLII** Quod ab his qui sacramentis diuinis inseruiunt singularis castitas custodiatur. **XLIII** Quod clerici ac secularium vel procuratores non suscipiant. **XLIII** Quod laici clericos actores vel rectores sibi non constituent. **XLV** Ubi est hodie illud calcedonense concilij. monachi tantummodo intenti sint ieiunijs et orationi / in locis ubi renuntiauerint seculo / nec ecclesiasticis / vel secularibus negotijs proprie monasteria deferendo insistant. Et maxime quid opus est monachos euocari / cum in niti seculari hodie studeant in facultatibus litium iuris scilicet et legum. **XLVI** Ubi est quod non liceat episcopo a sua ecclesia per tribus hebdomadis abesse. **XLVII** Ubi quod clerici alleatores venatores et ceteros pueri ecclesiasticis dignitatibus preferunt. **XLVIII** Quod officia ecclesiastica periculo non obtineant. ut nihil per ordinationem vel pallio periculo def aut accipiant. ca. v. episcopi et ceteri. pape

viroorum ecclesiasticorum

5

Quoniam vult modo verbum illud esse verum. scilicet beati Hieronymi (quod quod clericorum audierit ambe-
tus aures tinnit). Ceteros in quod scrutans scrip-
turas inuenire non possum scidisse ecclesiam et de
domo dei populos seduxisse / preter eos qui sacer-
dotes a deo positi fuerant et prophete. Et Christo su-
per illud Matt. xxi. Et intravit iesus templum / sic
dixit de templo de bonis egredietur. ita et de templo
de malis pcedit. Si enim sacerdotum integrum fue-
rit tota ecclesia floret. Si autem corrupti fuerint / omni-
fides et virtus marcescit. sicut cum videris arbor-
em pallentibus folijs / intelligis quod vitium habet in ra-
dice. sic cum videris populum indisciplinatum / sine
dubio cognosce quod sacerdotum est non esse sanum. Ubi
est forte propter hoc deuotio et obediencia inferiorum
defensio militum / pax principum christianorum / ad finem
ut inter se concordet pugnent / scismaticos et infi-
deles. recuperando regiones quas christianis abstul-
erunt et puerterunt. Sed nunquid hodie omnes sa-
cerdotes domini et prelati in antedictis et post di-
cendis culpabiles sunt malis? Absit. Reliquit
enim deus sibi in istis. vii. milia viroorum / quorum genera
non sunt curuata ante baal. iij. Regum. xix. ca. 17.
XLIX Iterum ad quid expedit aut quid utili-
tatis ecclesie perferat magnifica principum gloria / et
supra platorum et cardinalium populi / ut quasi se ho-
mines esse nescire faciant. Et quod vtiq; abominatio
quod vnus tenet ducem / alter trecenta beneficia eccle-
siastica. Donec inde cultus diuinus diminuitur
ecclesie depauperant / valentibus viris et doctoribus
puantur / fidelibus mala exempla dantur. **L**
Quid sibi voluit quod cardinales soli de vna na-
tione / vel quasi de vna patria fiebant. in quos
de singulis / vel notabilibus linguis / aliqui esse de-
berent. nunquid apud christum est diuisio / greci / et latini et
almani / hispani / et hungari etc. **LI** Quid est
quod hodie vnus / vtiq; mediocriter doctus / tenet quatuor
linguas / vel sex vel octo beneficia. quorum vnus non
est dignus. quibus octo sustentari possent / doctri-
nis / orationibus / et diuinis laudibus insistentes.
Attendite an potest hodie equi / canes / aues / et sup-
sua ecclesiasticorum familia premonium ecclesie come-
dere debeat / quod pauper christi / vel quod ad diuini cul-
tus ampliationem et per infidelium persionem / aut in
hominum pietatis opibus modis pergruis expende-
dum sit. **LII** Quot hodie loca diuini cultus
vel monasteria et venerabilium martyrum ecclesie / ro-
me / et alibi / ob predicta et ex platorum incuria deser-
te sunt et destruite. **LIII** Iudicate etiam si in
istis quibus sit / vel exactiones ab episcopis clericis im-
ponuntur / vel collectoribus soluantur. **LIII** Quid est etiam quod
hodie omnes mediis christianitatis / pinguis / abundas
beneficijs tanquam centrū queris ambiunt. derelicti
pibus ecclesie in circuitu / ubi impij ambulat in-
utilitatis / et a doctoribus imittendis et promouendis
vacuis et incultis. Ubi fides est debilis. virtus im-
perfecta. scismatici abundant. infideles impugnant

vtiq; opus est in lege christi exptionibus prelatis et
doctoribus / magistris / atque prioribus et abundantiori
militari potestate. **LV** Quid est quod gladius ec-
clesie scilicet excoicatio in sui preceptum modo tam leuiter
extrahitur et pro modica re. vel pro debitis vel homini
tam crudeliter in pauperes extenditur. **LVI** Quid
est quod vna causa super modica re durat tam multis annis
quod litiū plures / pauperum spoliatum / puenienti
modo non rescinditur. **LVI** Quare conuersis
iudeis de eorum bonis / misericorditer non dat vite
necessitas potius quam egestate impulsus apostaten et
christianos impietatis arguat. **LVIII** Etiam
quare non ordinat / iudeos inter christianos mora-
ri non debere. nisi vel christianis seruando vel agros
colendo. vel in mechanicis laborando acquirit.
victum suum / et non usurando / eis in partem / et christianis
in spoliū. **LIX** Quid etiam sibi vult quod quoniam
da ecclesiasticum cathedralium canonici calcis ro-
strati / vestibus accurtati / abiecto habitu clericali
et assumpto militari / in armis et hastiludijs se
exercent. Episcopi cappa / suppellectio / libroque de-
positis / arma sumunt in campis armari pugnant
ut principes seculares. **LX** Quid est quod non
nulli prelati iurisdictionem spiritualem et temporalem quibus
da potentibus tyrannis et auaribus / per certa summa
locant / in grauamen ecclesie / subuersionem iusti-
cie. et oppressionem pauperum. **LXI** Quid est
quod hodie episcopi abbates monachi sunt prelati officia-
les / scilicet / quod christi. totis visibus militantes mundo.
in curijs principum et secularium iudiciorum seu p-
lamentorum. **LXII** Ecce quid sibi vult etiam
quod modo potest omnes episcopi prelati et prochieles sacer-
dotes per papam constituunt / quod eligantur persone
note et aptiores de patria. ut non preferant ecclesijs
homines extranei in moribus et linguis / et consue-
tudinibus. **LXIII** Quid est quod hodie poterit
et nobiliū pueri ecclesiasticis dignitatibus preferunt
et clerici famosi in vita et doctrina eis subiacent.
LXIII Quid est quod hunc spiritualium penitus ig-
naris. qui a puero mundane et litigiose scientie
ut legum / quarum studium sacerdotibus est pro-
hibitum / vacauerunt. regimen ecclesie potius comit-
titur. Nunquid ecclesia per mundum gubernanda
est / et non potius contra mores mundi / eo quod scrip-
tum est nolite conformari huic seculo / et cetera
multa. **LXV** Rursus oculos aperite / et in-
drite si quod hodie claustra monialium facta sunt quasi per
stibula meretricum. Si que presecrata canonicorum
monasteria hanc quasi fora et diuersoria. Si que ca-
thedrales ecclesie facte sunt sic spelunce raptorum et
latronum. **LXVI** Scrutemini si alicubi sacerdo-
tes in consuetudine duxerunt sub preterito ancillaz
habere cubinas. **LXVII** Iudicate si tanta
imaginum et picturarum in ecclesijs varietas expedit
et an ples simplices non quod ad idolatriam peruer-
tat. **LXVIII** Videte si tanta religionum nu-
merofitas et varietas conueniat. **LXIX**

Gerson.

THO
RAR
10 - 26.^{qu.}

Cm

cm

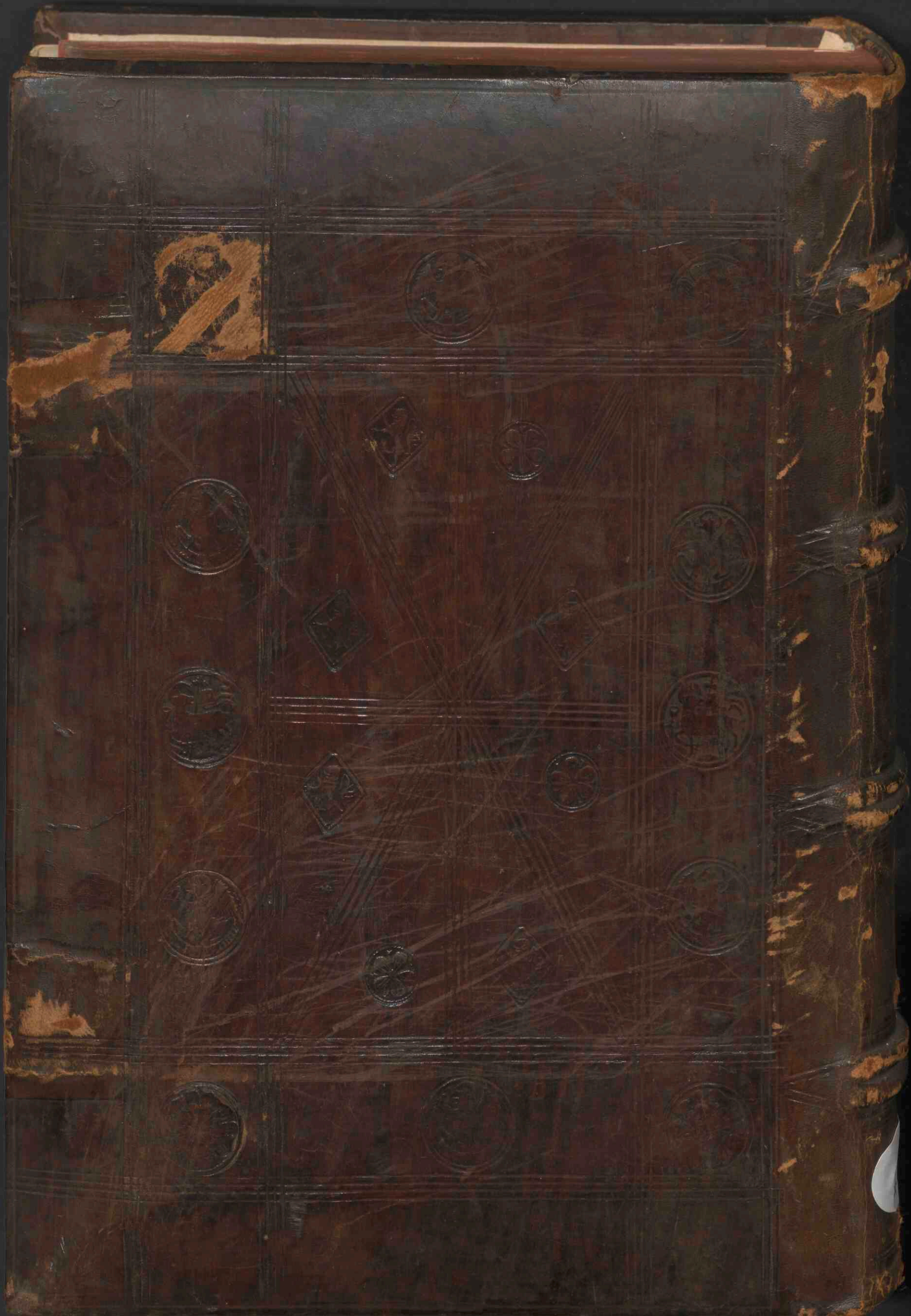

Cm

THO
RAR
10 - 26^{av.}

Cm

Cm

MAG. 003/009

KAST 10

26

Inuentariũ eorum que in ope-
ribus Gersonis continentur.

Inuentarium prom- ptum eorum que in operibus et libris Johānis Berson Christiani doctoris / vel tractantur vel tanguntur.

Abbas noster cri-
stus iesus. 92 **I**
Abbas noster christus cōstruxit no-
bis officinas in cruce. **Ibidem.**
Abbas quam potestatem absoluēdi habeat su-
per monachos et nouicios. 34 **D**
Abbas suā potestatem absoluēdi delegare po-
test. **Ibidem.**
Ab initio et añ secula creata sum exponit. 93 **H**
Abyssus septem in euangelij Johannis principio
Abyssus abyssum inuocat &c. **my-** (93 **E** **F**
stice. 56 **L**
Abnegatione quattuor modis inspicitur deus.
Abortum facientibus inui- (97 **F**
te nō gūis pnia presertim publica dāda ē 33 **H**
Abrae cōiugij cui? sit signū. 8 **V** 10 **V**
Abrae egressus triplex significat incipientes &c
46 **R** **Q**.
Abrogatio legū positiuaz. 24 **E**
Abscondit deus dulcedinem timentibus nō re-
uelat. 82 **R** 54 **I**
Absentij vite detrabere / aliquādo oppositum
ex tēptatione dyabolica puenit. 70 **Q**
Absentia dei dilecti prodest. 91 **T**
Absolutionis forma sacramentalis De hac plu
Absolutionis forma hec est. (ra. 33 **B**
32 **F** 33 **I** 34 **D** 25 **G**
Absolutionis forma sufficiens et secuta de pec-
catis & excommunicationibus. 33 **E**
Absolutiois forma sup excommunicationibus et
irregularitatibus. 33 **G**
Absoluti a pena et culpa etiam in mortis articu-
lo orans. 32 **B**
Absolutio ab excommunicatione etiā oblita va-
let fm iuristas. 33 **K**
Absoluens nō habens potestatem absoluēdi qua-
liter se habere debeat. 33 **L** 41 **I**
Absolutio defuncti an fieri possit & quō. 33 **Q** **B**
Absolutio quadruplex. **Ibidem.**
Absoluendi in foro cōscientie prātem an perdat
suspensus vel excommunicatus a iure 62 **Z**
Absolvere simplex sacerdos ab his nō pōt. 32 **F**
Absolutio an differat a dispensatione 33 **R**
Absolutio iuridica nō requirit certam formam
verborum. 33 **R**
Absolutio iudicialis potest fieri circa absentem
etiam inuitum. **Ibidem.**
Absolutio pōt fieri ab irregularitatis snia. 33 **S**
Absolutio et dispensatio circa irregularitatem
differunt fm canonistas. 33 **R**
Absolvere quilibz sacerdos non religiosus quē

libet sacerdotē an possit & cōsuetudie. 34 **D**
Abstinētia indiscreta perniciosissima. 19 **R**
31 **A** 71 **F**
Abstinētia carthusiensium & aliorum defendi-
tur et laudatur. 39 **F**
Abstinere totaliter facilius est q̄ vsus modera-
ri in desiderabilibus. 38 **P**
Abstinētia qui de hac scribant 39 **F**
Abstinētia perpetua carniū licita esse proba-
tur. 39 **Q**
Abstinētia indiscreta periculosior est q̄ edaci-
tas immoderata. 39 **R**
Abstinētia ne sit immoderata prudens rector
attendat. 39 **S**
Abstinētia hypocritalis reprehendit. 17 **L**
Abstinētie singularitas sic sanabat in quodaz
Abstractiones docentur. (71 **B**
58 **A** 66 **R** 86 **Q** **A** &c.
Abstrahētiū nō est mendaciū. 60 **Q** 64 **Q**
Abundātia aliquando magis laboramus q̄ in-
opia. 46 **D**
Abuti omnibus contingit. 38 **V**
Achademici dicūt hoc scio q̄ nescio. 40
Accedia q̄ p̄ctm sit. 24 **O** 29 **F** 32 **N**
Accedia. De hac et filiabus eius. 28 **V** 32 **E**
Acceptio personarum peccatū. 24 **T**
Accidentia vnus partis aliquādo denomināt
totum compositum. 60 **I**
Accōmodatio quid sit. 35 **I**
Achor furanti religiosus peruersus comparat
Acribologie in moralibus vi- (23 **K**
tuperabiles sunt. 88 **K**
Actionum quinq; genera. 58 **N**
Actionem tria deprauant. 28 **N**
Actiones bone sunt malapunica. 51 **B**
Actiua vita cōtēplatiua precedat. 60 **S** 74 **S**
Actiua et contemplatiua vite quot modis dicā-
tur eligibilior. 16 **T** 17 **A**
Actiua vita quedam precedit quedam comitat
contemplationē. 49 **L**
Actiua vitam quis relinquere potest vt inten-
dat contemplatiue. 74 **M**
Actiui contemnendi nō sunt. 71 **I**
Actiui et p̄templatiui sūt aliqui numerāt. 49 **E**
Actualis attentio non requirit in oratiōe s̄ sus-
ficit habitualis. 37 **E**
Actus amoris duo. 98 **T**
Actus idem an possit esse meritorius et peccatū
61 **L** 63 **B**
Actus nullus intrinsicē est bonus vel mal⁹ sed
respectu diuine voluntatis. 61 **E** **G**
Actus indifferens. 85 **K** (chici.
Actus hierarchici tres. 86 **K** Infra hierar-
Act⁹ moralis materia et forma qd sit. 33 **A**
Actus morales sunt triplices **Ibidem.**
Actus exterior peccatum non est nisi denomina-
tione extrinseca. 37 **A**

Actus exterior super interiorē nihil addit ma-
litie. 38 **C**
Actus exteriores habent laudem vel vituperi-
um ex libertatis participatione 79 **I**
Actus liberi essentialiter et liberi participatiue
hi sunt. 79 **I**
Actus virtutum sed non habitus se mutuo im-
pediunt. 86 **S**
Actus quidam boni ex genere quidā mali ex ge-
nere. quidā indifferentes 30 **A**
Actus exteriores possunt addere sup meritū in-
terius rē. 34 **B**
Adā habuit amorē dei qui tempore legis nul-
li conceditur. 97 **V**
Adā quomodo deū viderit 97 **P**
Adā an lapsum expedite cōtemplabatur 65 **S**
Ade coniugium si non peccasset cuius fuisset si-
gnum. 10 **E**
Adā vñ seductus fuerit. 17 **B**
Adā si nō peccasset nō fuisset infernus p homi-
nibus nec christus mortuus 20 **B**
Adā quomodo potuerit peccare 88 **B**
Adā fuit primus canonista et legista. 51 **E**
Ade fecit de tunicas pelliceas sicutelligit 51 **E**
Adā omnibus animantib' imposuit noīa q' co-
gnitionē eorū habuit. 78 **M**
Adeamus cū fiducia thronū gratie. 37 **M**
Adinorū spirituale triplex. 34 **C**
Adolēscētes ecclīastici q' b' insisterē debeāt 65 **T**
Adolēscētes in moribus non institui quid cau-
se sit et q' p' nictosum 18 **E**
Adolēscētes vt conuertantur ad deumhorta-
tur. 47 **A**
Adolēscētes indiscipinati garrunt in sermo-
nibus. 48 **S**
Adolēscētū corruptio p' m'grōs et socios 48 **T**
Adolēscētū mos iste est. 71 **T**
Adolēscētes ad p'p'rationē sunt inepti. 78 **B**
Adoratio latrice an imaginē et asino et ceteris de-
beatur. 78 **P**
Adoramus crucē et nō asinū christi. 87 **I**
Adoratio canis mortui in vienna 87 **T**
Adorans dyabolū ostendentē se vice xpī v' ho-
stia nō cōsecratā 18 **B** 19 **M** 24 **M**
Adoratio imaginū p' simplices quō excusetur
24 **M** infra imaginū.
Adoratio et colere quomodo differunt 25 **P**
Aduentus dei ad nos quadruplex 50 **R**
Aduersitas incipientibus et p'ficientibus mul-
tum pdest. 66 **L**
Aduersitates occurrētes patienter feramus nec
opus est aduocare alias 22 **F**
Aduersitates corpales trahūt ad luctum bonum
45 **E**
Aduersa iustis pdesse: obesse malis. Exemplo
ostenditur. 52 **E**
Aduersitatē deuote suscipit cōtemplatiuus tan-

q' sibi vtilem. 74 **S**
Adulatio subdola p'ncipes et papam seducit 2
R 2. 4. **A**. 6. **E**. **M**. 8. **O**. 9. **S**. 18. **J**.
Adulatio perstrepat corripientibus 6 **C**
Adulatio corrumpit veritatē doctrine in scribē-
tibus et consulentibus. 18 **I**
Adulterini ex fundo mariti nascunt 59 **M**
Adultero quedā mulier hoc mō rēdit. 88 **A**
Adulterio filiū dilectū cōsecutus an odire tenea-
tur. 88 **C** 70 **E** 41 **B**
Adultere illegitimos filios ad hereditatē pmit-
tens accedere. 31 **V**
Aduocati nonnulli furib' sunt pares. 24 **P**
Aduocati quidā oēm causam ad se delatā iusti-
ficandam suscipiūt. 36 **E**
Aduocati iniusti vix vnq' satisfaciunt. 41 **R**
Aduocati emendent 43 **A**
Aduocatio falsa peccatū est. 31 **V**
Affectio quasi affixio 84 **M**
Affectiōes quattuor principales 81 **F**
Affectiōes omnes vt laudabiles sint quomo-
do fiet. 66 **B** 2
Affectiōes peruerse sunt damnabiliter vbiq'
damnosius in ecclesia 40 **L**
Affectiōes melius p' exp'ientia q' p' doctrinam
noscuntur. 68 **M** **E**
Affectiōis amorose viam ambulare piculosis-
simum est. 73 **O**
Affectiōibus violentis perniciosum est non re-
sistere. 69 **P**
Affectiōum numerus varie a varijs assignaba-
tur. 78 **E**
Affectiue potentie cōceptiones. 60 **P**
Affectus qd sit et q'rtuplex. 19 **A**. 72 **S**
Affectus ē spōtanea et suavis inclinatio 86 **E**
Affect' p'petas est in vñ se colligere. 88 **L**
Affectus et intellectus debēt correspōdē. 32 **L**
Affect' orant' m'ltiplices viginti numero. 76 **S**
Affect' tu' sit sic tuba ductilis et cornea. 78 **P**
Affectus cordis sic ostendi vel tradi possunt ali-
is. 89 **S**
Affectib' diuersis et aduersis cor quō simul tan-
gi possit. 81 **F**. **R**. 83. **G** **B** **M** **M**
Affectu corrupto sequit' error intellectus etiā in
principijs moralib' 2 **E** 4 **B** 6 **E** 7
O 10 **T** 11 **E** 17 **G** 3 **L** 55 **B** **M**
Afflictio triplex in rebus corpe et mēte. 50 **F**
Agalma format' p' abstractiones solū 58 **A**
86 **S** 66 **M** 69 **A**
Ager est homo et agricola 48 **R**
Agri quadruplices trahuntur ad quadruplices
scientiarū facultates. 8 **S**
Agere aliquid volens quando id secunda consci-
entia possit. 56 **B**
Agere ex causa. 24 **B**
Agere qd meli' est nō sp' optet. 86 **S**
Agentia naturalia quomodo etiam contingen-

ter agant. 55 G
Admiratio multū valet ad cognoscendum crea-
 torem. 100 B
Admiratōis meditatio quō icipe debeat. ibidē
Aduerbiū mystice qd sit et ei accidit 100 E
Affectiua via est p quaz quis amoroſe adheret
 deo. 100 F
Ad affectū inflammandum multū valet meditatio
 beati Berni. Ibidem.
Agibilia quedaz deducuntur immediate expri-
 mis principijs alia nō. 35 U
In agilibus humanis sufficit certitudo mora-
 lis. 56 S
Agibiliū cōsideratio nō clarificat ingeniū qtu3
 exercitatio in speculabilibus 52 S
Agnus pascalis quō comedi debeat 89 E
Alacritas quid sit 80 F
Albertus magnus multā opam naturalibus et
 astrologicis tribuit 20 Q
Albigenſes negant eucharistiam eſſe in altari.
 et ceſa. 25 L 37 L
Alexander de halis laudat 18 P
Allegationes quottarum nimie et coraz docis
 et in manifestis culpant 7 Q 11 T 16
 E 35 S.
Aliena dicta doctor licet afferre 85 S
Aliena deſiderare qū sit pctm 32 Q
Aliena bona vel pctā cōſiderare ex dyabolica
 plerūq temptatione inducimur 70 P
Almaricus hereticus quid ſenſerit 95 P
 78 Q 86 L
Aloes q mellis plus habēt oia 42 A 47 ?
Alphabeta ordine quidam psalmi et alie scriptu-
 re incedunt 76 ?
Amandus eſt deus ideo 71 Y
Amanus plus que noſtra ſunt 94 Q
Amans periculū peribit in illo 35 L
Amar ſi vis ama 19 A 82 B
Ambitioſi vario modo aſpirant ad dignitates
Ambroſius auguſtinū lenitate ac- 73 Q
 quiſiuit eccleſie. 35 L
Ambroſi² libros quos dictabat etiā manu ſcri-
 pſit. 1 A
Ambroſij ſacecia cōtra ſymoniacos 44 J
Amen multipliciter exponit 25 E
Amicus quaſi amoris cuſtos et qd addat ſuper
 amorē et dilectionē 97 T 99 J
Amicus alicuius nō eſt inimicus qui correptionē
 nem eius querit 4 L 18 J
Amicū ſunt fures temporis 48 R
Amicus veniens de via quis ſit 71 L
Amicorum vnus vult eſſe alter. Quomodo in-
 telligitur. 78 Q
Amicus nominat iudas a xpo 42 R
Amicitiā eſſe inter deū et hoīem nullus phoz
 ſuſpicatus eſt 78 ?
Amicitiā ceptā deſeri excuſationem ſuam nō

nūq̄ habet 4 C 8 B
Amo te hec vox multa h3 miſteria. 98 Q
Amor dei triplex liber/arbitrarius/gratuitus.
 67 R S T U 97 B
Addit quartus. ſ. amor glorie 99 L
Amor naturalis ad deum quid ſit 66
 T U 98 E
Amor naturalis ad deum plures affectiones ge-
 nerat. 97 S
Amor gratuitus qui eſt caritas quid ſit et quot
 duplex 67 E
Amor dei ſub multiplici triplicitate cōſidera-
 tur. 87 T 95 B 98 U
Amor ſeraphicus triplex 97 ?
Amor dei an poſſit eſſe totalis i creatura 98 L
Amans deū quid amet ibidem
Amor diligendo deuz an cognoscat quid ſit de-
 us. Ibidem
Amor dei an poſſit eſſe nimius. 98. S T U
Amor triplici totalitate cōiūgit aiam deo. 23 L
Amoris dei tres gradus 48 B
Amoris dei excitatiua 48 F
Amorem dei vt q̄s acquirat iuant quattuor.
Amor dei dicitur nedū paſ- (48 R
 ſiue ſed et actiue. 71 E
Amor dei perfectus anteq̄ acquiratur plura re-
 quirit. 74 A
Amor dei pfectus quē debet habere cōtempla-
 tiuus talis eſt 74 E
Amor dei quantus ſufficiat ad deletionem pec-
 cati. 67 Q
Amorem dei et pximi deus limitauit certis ter-
 minis. 93 Q
Amoris diuini feruor eſt altiffima affectō. 76 L
Amor quid ſit 98 B
Amore dignus ſit an odio nemo nouit 66 E
 97 E 34 Q
Amor ſponſe dicif in canticis qz ille caſtus zelo
 tes et ſummus eſſe debet 8 E 98 A
Amor parit audentiā et fiduciā 98 B
Amor et cognitio coincidunt 66 T
 68 E 73 E 98 B
Amor an poſſit eſſe ſine cognitione preuia 66
 T U E Y Z 69 Q 84 R 86 L
Amor perceptiuus quis ſit 98 E 6
Amor fructiuus quis ſit 98 Q
Amor ſanctus ſine genere eſt 66 E 98 Y
Amor vbi eſt ibi oculus/vbi vulnus ibi digitus
 vbi theſaurus ibi cor 82 B 98 ?
Amoris ordo in quo cōſiſtat 99 L Q
Amor triplex purgatiuus illuminatiuus perfe-
 ctiuus. 99 R
Amoris purgatiui conditiones 99 Q
Amor nouicius 99 S T U E
Amor rapit vnit ſatiſfacit 65 Q 66 P
Amor eſt pondus 65 R 66 T 84 R
Amor principium omnis affectionis. 66

610 72 Y
 Amor duplex perfectus et imperfectus 66 **P**
 Amor triplex naturalis supernaturalis habitu
 alis. 66 **T**
 Amor et ratio differunt 58 **E**
 Amor intrat ubi cognitio foris stat/ quomodo
 intelligitur 68 **E**
 Amor est cecus quomodo intelligit 68 **E**
 Amor insanire facit danf exempla 68 **Y**
 Amans sibi somnia fingit 19 **T**
 Amor carnalis simulat se diuinu 19 **T**
 Amor personarum valde suspectus est 19 **T**
68 T 70 R
 Amor in affectiva tot habet oculos quot h3 co-
 gnitio in apprehensiva 69 **R**
 Amoris obiectu 82 **J**
 Amoris voces quare no pficiant 83 **A**
 Amor duplex dei et sui 85 **J**
 Amor indifferens 85 **K**
 Amor carnalis dispergit/spiritualis vnit. 86
92 S
 Amorem tuu ne des indigno 61 **T**
 Amores duo duas constituunt ciuitates 92 **S**
 In amore dei multe et diuerse vie ducunt que tn
 ad. xv. reducunt 99 **E**
 Ad amoris diuini inflammatione multum valz
 inspectio pcedentiu sanctor 99 **P**
 Amor minor sp est in aia q3 esse debeat 29 **P**
 Amor naturalis omnib3 insitus est 93 **E**
 Amor sui quod filia luxurie 7 quod no 28 **P**
 Amor immoderatus parentu erga filios 7c. pec-
 catum est. 31 **S**
 Amor omnia vincit 38 **R**
 Amor duplex bonus 7 malus 47 **T**
 Amor est vehementissima passio. 47 **T**
 Amor linguagiu no amas no intelligit 47 **T**
 Amore nostru trahit ad se de3 vehement 47 **P**
 Amoris ars disci debet 48 **A**
 Amor amore interfecit in bernardo 48 **E**
 Amor extaticus quid efficiat 48 **P**
 Amoris mali conditiones 48 **J**
 Amor pondus est potius leuitas 46 **M**
 Amor nr iesus est quis simus pctores 71 **E**
 Amor mundanus copat multis 73 **Y**
 Amore mdi dimittere pena mag e. 73 **Y** 74 **F**
 Amore mundanu qd expellat. 73 **Y** 74 **T**
 Amor mudanus radicitus no euellitur nisi per
 tribulationem 73 **P**
 Amor mundan3 quid operat 74 **D**
 Amor mundanus 7 diuinus pugnant pro nido
 in homine. 64 **F**
 Amorem naturalem gloria non tollit sed auget
 et perficit. 77 **Y**
 Amor spiritus est 78 **E**
 Amor creatus qd sit 7 plura de amore. 78 **Y**
 Amor creatus quadruplex est natural animal/
 rationalis 7 intellectualis. Ibidem

Amor natural mal3 ee no pt sic intelligi. ibide
 Amoris qdlib3 gen3 repit in hoie. Ibidem.
 Amor supnaturalis 7 nuptialis qd sint. 78 **T**
 Amor carnalis tot dolores habet quot sunt in
 litore conche. 79 **C**
 Annate pme bnificioz 17 **11** 36 **J** **K**
 Anne coiuges 7 ples enumerantur. 59 **O** 57 **Y**
 Angeli quo ceciderunt d ordinib3 47 **Z**
 Angeli et aia an species coCreatas heant. 64 **Y**
 Angel3 bon3 7 mal3 dat hoie. 87 **G** 88 **O**.
 Angeli fm quosda bntudine qua **(351)**
 ia hnt merent ministrado hominibus. 87 **G**
 Angelus noster cur deserat nos 87 **P**
 Angelorum velocitas ibidem
 Angeli singuli singulor q fuerint 88 **S**
 Angel3 ppi3 cuiuslibet d3 vzel 88 **S**
 De angelor custodia plures qstiones 88 **T**
 Angelus vzel h3 ignis pprietates septem fm sei-
 prem dona spiritus sancti 88 **T**
 Angeli dnt nos iuuare multis d caus. 88 **E**
 Angeli sepe nos pueniunt ante q3 orem3. 88 **E**
 Angeli assistunt sacro/sed no oes. 90 **G**
 Angelor officiu est alios inducere ad bonu. 35 **F**
 Angel3 debem3 honore impedere ideo. 73 **P**
 Angeli semp videt faciem patris. 64 **K**
 Angelu ppiu sic ora 76 **M**
 Angeli passiones spirituales immittunt 73 **F**
 Angel3 bon3 agit in spm nostru hoc mo. 73 **F**
 Angeli oim hierarchiaz influunt in spm nostruz
 Angelicaz hierarchiaz officia iohan- **(73)**
 ni comparant. 16 **F**
 Angelice reuelationi qn credat 19 **A**
 Angelos bonos concludi in lapidibus partes
 magicas 7c. error. 21 **R**
 Angelicu auxilium implorandum est/ no de eo
 disputandum. 88 **A**
 Angelica custodia 77 **A** 76 **M**
 In fine. 87 **T** **A**
 Angelic3 iuuenis senib3 7c. repndit. 34 **E** 93
 Angelica salutio. 94 **S** **(M)**
 Angelica salutio lri aureis i lilis repit 48 **L**
 Angelica cognitione in plurib3 no oportet esse
 discursiuam. 60 **M** 69 **R**
 Angelica cognitio qualis sit 69 **R** **S**
 Angeli intellectus possibilis idem est cum intel-
 lectu agente. 60 **D**
 Angelus sathane in angeluz lucis se transformat
 6 **G** et quare 19 **C** **L** 73 **G**
 Angeli boni an tritati sint d ruina malor 6 **A**
 Angeli quo tremant deu 54 **G**
 Angelus libere agit 20 **h** **K** **L**
 Angelus no attingit creationem anime aut illa
 psum vt libertatem eius. 20 **J** **L** 69 **Z** **T**
 Angelos bonos datos esse homini/magna e co-
 solatio. 20 **J**
 Angelor bonor subsidiuminuocare. l3 maloru
 non. 20 **K** **N** **S** 21 **K**

Angelus bonus omnia nostra in bonū sicut dīa
bolus in malū conatur vertere 70 P
Angeli dicunt intelligentie 82 P 93 S
Anglus et francus in dyalogo contendunt 7 ibi
plura. 52 F 7 C
Annūtilare quidam dixerunt deum nihil posse
Anima rationalis naturaliter agi- (86 L
tur vt diligat deū et illa aptitudo i damnatis
manet. 97 E 95 C E
Anime potentie plures mens/spūs 97 P
Anime libertas vno respectu est inuariabilis/a-
lio variabilis 97 U 95 C
Anime liquefactio quomodo fiat et q̄modo ei?
duricies. 98 T 99 B
Anima in sui beatificatione vel amore nō muta-
ri in esse diuinū. 15 T 2 P 16 P 65 P 40 Q
Animam non distingui realiter a suis potentijs
Anima in gratia mater est et fi- (64 P
lia dei. 60 A B
Anima satiatur et quiescit in deo per amorem.
Animabus defunctorū suc- (64 R 98 O
currendum est. 72 R
Anima cur dicatur enthelechia 66 U
Anima in canticis appellatur a deo s̄roz/filia/
sponsa 7 quare 10 T
Circa animam multi errores 20 P
Anima rationalis celestibus influentijs nō sub-
iacet. 20 B
Anima multiplices operationes in corpore ha-
bet. 55 B
Anima rationalis/naturalis et spiritalis vite
capax est et quid sit 60 T U E
Anime quadruplex vita et mors 60 F Y
Anima quomodo operet dupliciter et eius di-
uisio et quō in eā angelus opari possit 69 T T
Anima coniuncta et separata quid intelligit et
quare sit collocata in corpus. 69 R S
Anima mens et spiritus quomodo differant et
secentur. 95 F
Anima separat sentit s̄m cassiodorum 7 autore
de spiritu et anima. 81 O B
Anime diffinitio 81 S 93 S
Anime nomina 82 L
Anima christi perfectior anima iude 84 Q
Anima pluribus nominib? cur nomine? 86 B
De animabus philosophorum opinio 89 F
Animam esse in toto totam 7c. imaginatio non
capit. 89 T
Anime sensibilis vires interiores et exteriores.
Anime continenti nō est condi- (29 P
gna ponderatio 38 T
Anime rationalis dignitas 40 Q
Anima neduz se sed et omnia alia in deum refer-
re debet. 40 Q
Anima christi exit et redit ad deū. 40 Q R
Anima sine deo est profundissima miseria? ab-
yssiis. 42 A

Anime tres vires 42 R
Anime domus ex his constituitur. 44 O
Anima nostra est facta velut in orifonte duorum
mundorum. 45 S
Anima in contemplatione substantialiter corp?
non deserit 74 Q
Anima verius est vbi amat q̄ vbi animat 74 Q
Anima deuota quomodo eleuetur extra mūdū
et cetera. 74 Q
Anime omnem cognitionē vel affectionē q̄daz
dicunt fieri p̄ intelligentias celestes 73 B
Animam se habere solum passive ad omnem su-
am cognitionem vel affectionem quidaz dicūt
Ibidem.
Anime insequuntur corpora/sic intelligitur.
73 J 55 L 78 O
Anime illusiones infinite sunt 100 B
Animalium variorum proprietates canit. 55 A
Animalia perfecta habent sensum cōmunē non
aut imperfecta. 60 J
Animalium irrationalium omnes motus pul-
cri sunt. 60 R 69 S 72 T
Animalium brutoz mirabilis instinctus. 82 T
Animalia quedam signa habent amoris concu-
piti. 94 O B
Anniuersaria aut similia pagenda acceptare vo-
lentes hec considerent 37 B
Anniuersarium instituere volens quid et qua-
liter facere debeat. 36 U E Y
Anniuersaria plura simul peragi in ecclīis. 25
Anniuersaria nonnūq̄ augen- (C 36 P
tur per auaritiam. 37 B
Anniuersarium Iohannis de gerson in lugdu-
no ad sanctum paulum 37 L
Annos nō habemus 52 F
Antichristi aduentus quomodo sit predicand?
Antichristi miracula nun- (22 B
quid vera erūt. 19 P U 44 S
Antiparistasim suā virtus habet 90 E
Antiphonas ad psalmos ignati? addidit. 80 K
Antiq̄ restaurare meli? est q̄ noua erigē. 37 K
Antonius interpretatur sursum tenens. 9 T
Antonij laudes aliq̄. 9 P 10 C B 7c. O B N
Antoni? cognoscebat leticia spiritali quā vul-
tu expressit 34 L
Antonius sic fugabat cogitatōes turpes. 71 Q
Antonius fugat ignem sacrum corporibus. 10
R 96 S
Annunciatio angelica mysticatur anagoice. 91
A. 94. R.
Appellatio ad misericordiam. 37 B 40 F 75
C. 77 U 85 R
Appellari potest a papa ad concilium generale
33 T 14 F Y 17 F
Apertio celoz quomodo fiat 90 B
Apes sunt imitande 85 L
Appetitus et affectus differunt 64 A

Appetitus rationalis quid sit et quottuplex. 29 **R** 64 **U**
Appetitus intellectiuius quid sit 29 **E**
Appetitus sensualis et carnalis executio est sub rationis impio difficultate non obstante. 38. **U**
Appetitus grandis possessionis suppressendus est ideo. 41 **T**
Appetitus est sub rationis dominio hoc modo. **(23 A)**
Appetitum ad virtutes non habentes consolantur 72 **N**
Aper mentis ratio superior dicitur 93 **I**
Apolonistarum error 25 **N**
Apostasia quid sit 24 **N**
Apostoli ante ascensionem christi carnales post spirituales effecti. 67
Apostoli non constituerunt petrum in principes sed constitutum a christo declarauerunt 3 **I**
Apostolorum vita originem dedit regularibus obseruantibus. 22 **N**
Aploz primorum autoritas altera fuit quo ad aliquid quam successorum 61 **R**
Apli duodecim annis in hierusalem 49 **U**
Aqua lacrimarum sic est haurienda 41 **P**
Arbitrium liberum potest in suspensio se tenere. 60 **P** 55 **C** 68 **E**
Arbitrii libertas. 54 **S** 55 **C** **B**. **I**nfra
Libertas.
Architriclinus est spiritus rationalis. 85 **R** **U**
E **Y** 89 **N** 94 **L**
Arte dei nobis date 91 **E**
Argumentatio vitiosa est que ad vtrumque flecti potest. 9 **A**
Arriani ponunt inequalitatem personarum in trinitate. 25 **O**
Aride anime status talis est 77 **R**
Ariditas cordis post orationem ideo contin- git. 75 **K**
Aridus quomodo orare debeat dei. 69 **Y**
Aridus deuoto nonnunquam est tutior et deo gra- tior. 69 **Y** 70 **L**
Aristoteles a rebus didicit que mentiri non no- runt. 85 **C**
Aristoteles trinitatem facilius admisisset quam non philosophus 88 **N**
Aristoteles caudam metaphisice euellit. 82 **L**
Aristoteles a semitis rationum naturalium non deuiavit. 38 **L**
Aristoteli defecit creaturarum scala **I**bidem.
Aristoteles ait: inueni te causam primam fac me tibi placentem. 38 **E**
Aristoteles ignorauit originem repugnantie sen- sualitatis et rationis 45 **S**
Aristocratia quid sit 2 **T**
Arma spiritualia et eis contraria 7 **G**
Arnoldus de noua villa impugnatur 39 **G**
Arrogantia. 24 **I**
Ars vilis excellenter cognita laudabiliter reddit

artificem. 68 **H**
Ars est circa difficilia ab initio post acquisitionem circa facilia. 68 **N** **O**
Ars obligationum in quo fundetur. 88 **N**
Ars artium est regimen animarum 35 **S**
Ars moriendi. 32 **G**
Arte bene viuendi nihil difficilius. 41 **C**
Artes singule quomodo et unde originem ha- buerint. 78 **N** 51 **E**
Arsenius sic se locabat ad contemplandum. 74 **I**
Arsenius dixit se alphabetum nescire cuiusdam heremite. 79 **E**
Articulus anglicanus 83 **F**
Articulus parisiensis. 84 86 **O** 91 **N** 18 **N**.
 20 **E** 21 **L** **P** **N** 64 **Y** 66 **E** 98 **O**
Articulus de eucharistia factus 90 **S**
Articulus fidei quid sit et unde dicat 25 **N**
Articuli fidei exponunt 25 **N**
Articulorum fidei duplex distinctio. 25 **Y** **E**
Artifices nouitates inutiles inuenientes peccant. **(32 B)**
Ascensus tres anima- rum in trinitate. 46 **N** **R**
Ascendendum est in montem 46 **S**
Ascensus et saltus vnicus ad deum ille secundum Augustinum. 46 **I** **P**
Ascensio christi multa bona contulit 6 **U** **E**. **E**
Ascendente christo an cum eo ascenderint qui cum eo resurrexerant. 6 **E**
Astrologi sunt incerti in iudiciis 59 **O**
Astrologia cui reuelata et qualiter deturpata multa. 20 **E** **E**.
Astrologorum iudiciorum difficilis veritas unde aduertatur. 20 **G** **N** **O** plene
Astrologos aliquando predicere verum unde sit. 20 **G**
Astrologi graues experti et naturales non sunt contemnendi sed nec necessario insequendi. 20 **N**
Astrologicis iudiciis quantum tribuere debet christiani. 20 **P**
Astrologum se esse professum examinari debet si non sit superstitiosus. 20 **P**
Astrologici libri qui legendi qui refutandi sint. **(20 N)**
Contra astrologorum cu- riositatem rem publicam regere existimantium. 86 **E**
Asine more ambulet qui patitur muscas cogita- tionum. 37 **I**
Asina iude ad vitem alligata pulcre mystificatur **(47 I)**
Asininam naturam quidam ha- bent. 73 **P**
Asina sis iesu. 73 **O**
Astare deo secundum dionisium quid sit. 87 **E**
Attentio in horis canonicis qualis sit necessaria ne quis cogatur iterare. 32 **N** 70 **B**
Attentionis in oratione multiplex distinctio. 37 **L** 78 **E**
Atrahit deus hominem variis modis 73 **Y** **E**
Attentio contenti sufficit. 33 **L** **E**

Auaritia nec diuinis nec humanis pcit. 18 **L**
 Auaritiam et acediam suadet hostis ⁊ quomo- 70 **R**
 do sit ei resistendum
 Auaricia periculosa 87 **R**
 Auari in spiritualibus 90 **E**
 Auaricia et de hac plura. 24 **P** 28 **Z** 32 **B**
 Auaro nihil est scelestius ppter q̄tuor. 28 **Z**
 Auaritia et idolorum seruitus. ibidem.
 Auaritia quando sit peccatum mortale ⁊ quan- 29 **B** 32 **O**
 do non.
 Auariciam expulit quidam de corde hoc modo 35 **Z**.
 Auaritia stulta est 41 **T**
 Auaritia generaliter accipit 42 **A**
 Auaritia ceca egrescit medendo. 42 **F**
 Auaritia non sinit crescere lilia virtutis sed spi- 48 **Y**
 nas.
 Auari typus duplex ponitur 42 **C**
 Audacia accedendi ad deum quomodo licita es- 98 **B** **C**
 se possit.
 Audaces hi sunt naturaliter. 73 **I**
 Audientes nouitates et diffamationes peccant
 Auditores quidam predicationū si- 31 **L**
 miles sunt colatoris lactis 42 **A**
 Auertere se a lege eterna et fm habitū totaliter
 quid sit. 30 **I**
 Auerrois latrat contra fidem christi propter eu- 89 **F**
 charistie sacramentum.
 Auerrois procacissimus aduersarius nr̄. 91 **F**
 Aues tres distinguuntur/pellicanus/nycticorax
 ⁊ passer. 93 **O** 100 **P**
 Augustinus lamentabatur circa mortem prop- 85 **E**
 ter duo.
 Augustinus loquitur cum matre sua ad fene- 86 **P** 75 **F** 74 **Z**
 stram.
 Augustinus in laude pythagore nimis fuit. 86 **P**.
 Augustinus versus in mensa scripsit contra de- 34 **G**
 tractores.
 Augustinus celibatum ambrosij horruit. 38 **T**
 Augustinus platonis et pythagore disciplinis
 fuit institutus 93 **I**
 Augustino placuit cant⁹ ecclesie. 74 **I** 78 **H**
 Augustinus lugubrem etiam in senecta duxit
 vitam. 79 **E**
 Augustinus cantum vocalem in ecclesia negre
 probare nec approbare audebat 79 **M**
 Augustini mater monica sursum agebat 49 **O**
 Augustinus sup psalterio legendus est. 72 **C**
 Augustinus profecit exemplis Antonij. 10
 69 **B** **E**
 Augustinus regularibus suis proprietatem in-
 terdicat. 22 **M** **R** 72.
 Auicēnam reprehendit 47 **Z**
 Auscenna in fauorem machometi mentitus est.
 Aures dei sunt eius immensa vir- 60 **O**
 tus cognitiua. 98 **R**

Auoritatib⁹ solis inherentes culpant. 56 **R**
 Auctoritate sacre scripture non pphanoꝝ scrip- 16 **E**
 ta nostra roborantur.
 Autor de spiritu et anima multa digna notauit
 Autor de spiritu ⁊ anima richardi ver- 85 **Y**
 ba ponit in propria forma. 79 **O**

Sequitur de littera B

Balneum contē-
 platus fm chrisostomum non est
 impedimentum. 74 **I**
 Baptismus Johannis non fuit sacramentalis. 16 **S**
 Baptismus Johannis et christi quomodo dif-
 ferebant. 60 **T**
 Baptismus fluminis quid sit. 60 **A**
 Baptismus fluminis potest conferri pueris in
 vtero. 59 **R**
 In baptismo infunditur gratia. 97 **Y**
 Ad baptismum quomodo obligentur paruuli cū
 ignorant. 61 **R**
 Baptismus fluminis fluminis ⁊ sanguinis. 24
 26 **R**
 De baptismo plura. 25 **A**
 Baptismi sacramentum de hoc specialis tracta-
 tus. 26 **R**
 Baptizati paruuli an habeāt fidē. 27 **S**
 Baptizati infantes honorandi sunt vt angeli. 97 **Y**
 Baptizati infantes faciunt opera grata deo sed
 nō meritoria/peccant sed non demerēt. 97 **Y**
 Non baptizatos infantes sed moriantur in sciē-
 tijs ⁊ ceteri p̄ficere nō est improbable. 16 **M**
 Baptismo puer ne careat parentes pecuniā da-
 re possunt. 36 **L**
 Baptizatus sit qui potestate ecclesiastica vtitur
 1 **M** **R** 3 **R**
 Baptizatus an teneatur obedire prelato p̄ci-
 pienti cōfiteri peccata sua. 16 **S**
 Barnabe et pauli dispersio 88 **H**
 Bartholomei vox quasi tuba 78 **O**
 Beatitudo 55 **Y** 94 **Y** et ibi plura de beatitu-
 dine. 44 **Y** 45 **B**
 Beatitudo duplex obiectalis et terminatiua. 97 **R**
 Beatitudo creature an sit ipse deus 97 **P**
 Beatitudo an compatiatur aliquā lesionem vt
 impfectionē. 6 **T** **A**
 Beatitudo est speculatiua. 82 **M**
 Beatitudo consistit in visione et fruitione. 62
 84 **R**
 Beatitudo triplex 83 **E**
 Beatitudo obiectalis et formalis 84 **O**
 Beatitudo est dei fruitio 88 **Z** 90 **I**
 Beatitudo duplex 88 **T**
 Beatitudo nostra formalis deus nō est 91 **R**
 Beatitudo quomodo vna sit omniū ⁊ cum quo

libet singulari inftar centri fperere. 91 **T 86 U.**
Beatitudo cuiuslibet creature in quo confiftat. 94 **E**
Beatitudo pendet in bñplacito dei. 94 **Y**
Beatitudo machometica reprobaf 44 **T**
Beatitudo hominis in quo confiftat quattuor philofophoz fententie 45 **Q**
De beatitudine opiniones varias concordat. 45 **R**
Beatitudo in fcripturis fignificatur fub nomine comefitionis. 71 **T**
Beatitudo vltima omniũ rerum eft in laude do mini pofita. 78 **P**
Beatitudinem ponit philofophus in dei cõrẽ/ plationẽ fed amorẽ nõ fequeftrat 88 **P**
Beatitudines habitus funt 86 **L**
Beatitudines octo et de his fpecialis tractatus 28 **G**
Beatitudines funt virtutes pur gati animi. 28 **G**
Beatitudines dona et virtutes quomodo dif ferant. 28 **G**
Beatitudines feptem funt cubicularie fando/ rum. 45 **A**
Beatitudo principalis beatorum non eft leti cia. 45 **B**
Beatitudo hominis chñftiani in quo cõ fiftat z q citius eam aftequimur q̃ philofophus afte/ **Beatitudo** confirmatio in quo cõ/ (rit. 95 **L**
Beatitudo confirmatio in quo cõ/ 63 **T**
Beatitudinis dignificatio in homine quibus caufis fit. 61 **L**
Ad beatam vitam tria preparant que tribus li/ bñs complectitur falomon. 97 **T**
Beatitudo luctus quid fit 45 **T**
Beatitudines feptem fub typo feptem faltuum **Beatitudo** fensus an delectentur in (46 **J**
Beatitudo fensus an delectentur in 44 **Y 45 F**
Beatitudo cuiuslibet delectatio an fit infinita. (45 **D**
Beatitudo cuiuslibet delectatio an fit infinita. 45 **D**
Beati compatiunt malis noftris 45 **D**
Beati deuz oculis corporalibus videbunt hoc modo. 45 **F**
Beati non funt furdi aut muti 46 **F**
Beati habent fuas grammaticam logicam rhe toricã medicinã decreta z theologiã. 46 **F B**
Beati poft refurrectionem habebunt mulicam vocalem. 78 **U**
Beati viri officiũ eft laudare deũ. 78 **T**
Beati in hac vita eft luctu plenior. 45 **E**
De beatitudine vide infra fub nomine Sal et felicitas. **Beati** vident totam gloriã dei fed non totali ter. 97 **O**
Beatitudo angelorum quomodo compatiatur tremorem dei. 54 **B**
Beggardorum et turelupinorum error. 18 **Q**

19 **T 64 P 78 M 48 U 49 F U**
Bella chñftianorũ pñcipiũ p conciliũ generalis cognitionẽ fopiri poffunt. 3 **E**
Bellũ iniquũ eft quod fundatur in libidine do minandi. 52 **E**
Bene et fideliter aliquid agere difcimus fi id la boziofe et attente conemur 68 **L**
Beneficiorũ pluralitas mala eft. 4 **B 7 E 24**
Beneficia an melius effer conferri p ordinarios an p papam. Vide infra ordinariũ.
Beneficiorum omnium collatio et temporalium bonorum administratio quo iure pape compe **Beneficiorum** pluralitas quãdo (tat. 4 **J**
Beneficia ecclefiaftica plus oneri q̃ honorĩ ha bent et quibus conferri debeant. 70 **J**
Beneficiorum ecclefiafticorũ expectatiões quã do liceant. 55 **G**
Beneficiorum pericula. 87 **N**
Beneficiati ad quid obligentur et alia plura de his. 24 **Q**
Beneficiorum collatores 24 **R**
Beneficium ecclefiafticum optare quomodo li ceat. 30 **R**
Beneficiũ dat ppter officium 36 **h 42 T**
Beneficiũ trifarie fumitur. 36 **J**
Beneficium ecclefiafticum vendi non pñt ficut nec officium. 36 **J**
Beneficium fibi deditum papa non poteft quo modocunq; exigere 36 **J**
Beneficia inferiorum papa onerare non debet hoc modo. 36 **J**
Beneficiati dant prelatis aut canonicis pecuniã de confuetudine. 36 **L**
Beneficiũ fi proifus deperijt feruitio astrictus non remanet beneficiatus. 36 **T**
Beneficiatus ex tribus caufis nõ tenetur ferua re fuã foundationem in forma 36 **T**
Beneficio fuo tpalia addere an quis poffit ali as fufficientẽ habẽs fuffentationẽ. 36 **T**
Beneficiatus aliquĩ recipit tpalia nõ p fe fed p alijs pte releuandis. 36 **T**
Beneficia facerdotũ non fufficerent pro vxori bus et liberis. 38 **T**
Beneficio fuo deferuens an ad reftitutionem teneatur. 40 **E**
Beneficia elemofyne funt. 40 **B**
Beneficiũ fructus facit effer fuos ecclefiafticẽ etiã in mortali exiftens peccato. 46 **J**
Beneficia collata homini a deo. 88 **N 91 L**
Beneficiũ dei abutimur 77 **B**
Benedictus pofuit decretalem de beatitudine. 84 **R**
Benedictus papa ne cederet p ami cos fuit deceptus 51 **B**
Bñdictionis petitio a papa bñdicto. 7 **N**

Bndictus 7c. canticū zacharie/metrice. 58 **M**
Benedictus vidit in contemplatione totū mun- 85 **B**
 dum.
Benivolentia dilectio amicitia zelus inamora- 91 **C**
 tio. charitas dei ad nos.
Bernardus sub quercubus didicit sed non sine 1 **B**
 libris.
Bernardi confessor: nullo signo sibi applau- 18 **J**
 dat.
Bernardus caute legatur ad fratres de monte 40 **O**
 dei libro secundo.
Bernardus debilis fuit corpore 37 **E**
Bernardus 7 specialis sermo de eo. 47 **T**
Bernardus intrauit religionem austeraz anno 46 **B**
 etatis sue vigesimo secūdo.
Bernardus meditans nesciebat qd circa se age- 48 **E**
 batur.
Bernardus in solitudine hoc agebat 48 **F**
Bernardū quattuor iuuerūt ad amorē diuinū 48 **R**
 compescendū
Bernardus qualem complexionem habuerit.
Bernardi miraculū quod fue- (48 **R**
 rit maximum 48 **R**
Bernard' in perpetuas infirmitates inciderat 39 **P**
 ex abstinentia
Bernardus sic ab initio meditabā. 74 **T**
Bernardus dictū suū de conceptione marie sub- 47 **X**
 mittit examini ecclesie romane.
Berengarius in die epiphantie moriens sic dixit: 41 **R**
 se fertur.
Bestiales hoies qui sint 91 **B** 94 **M**
Bible totus canon ad fidem pertinet. 13 **R** **O**
Bissimum iustificationes sunt san- (14 **E**
 ctorum. 9 **T**
Blaspheemia quid sit 24 **M**
Blaspheemie spiritus quō retūdatur. 68 **P** 32
S 34 **M** 38 **B** 71 **M** 7c. **S**
Blaspheemie cogitationes ne nimis curentur. 70 **C** **E** **T**
Blaspheemie dyaboli vincuntur deridendo.
Ibidem 88 **B** 38 **B**
Blaspheemi et perituri deberent puniri a terre- 31 **L**
 nis pncipibus.
Blasphemare deum et sanctos peccatum ma- 32 **M**
 gnum.
Blaspheemie temptatio ideo infestat hoines ad 71 **M**
 deum nouiter conuersos
Blaspheemia temptatio consilio cuiusdam sentis 71 **M**
 repellebat a iuvene.
Bona ecclesie duplicia/quō cōseruent. 17 **A**
Bona si eis male vtamur pnciosa sūt. 11 **B** **E**.
Bona in se/si plura mala pariant/sunt reijcien- 22 **C**
 da.
Bono maiori et minori proposito quod sit acce- 53 **F**
 ptandum.
Bonarum mentium est ibi culpā agnoscere vbi 14 **O** 56 **A** 63 **M** 24 **C** 37 **X**
 nō est.

Bonum est aliquid quia deus id voluit nō ecō- 54 **X**
 uerso.
Bonis etiam in operibus fallit demō. Ideo sp 55 **T**
 pauendum.
Boni est se transfundere in aliud 58 **X**
Bona ecclesiastica quomodo dicantur spiritua- 16 **X** 61 **M**
 lia.
Bonis omnia in bonū cooperant 64 **B**
Bonis duobus incompassibilibus propositis/ 28 **B**.
 an quod meli' est debeat semper eligi.
E 67 **O** 70 **F** 86 **B**
Boni generalis ratio est conuenientia ad appe- 68 **M**
 titum.
Bonum aliquid p essentiā primū tale est/sed nō 68 **L**
 lum primū p essentiā
Bona propria considerans nō e superbiat sed ti- 70 **E** **V**
 meat.
Bonitas voluntatis et actū resultat ex confor- 61 **F**
 mitate ad bonitatem dei
Bonum triplex vtile delectabile et honestum. 92 **O** 94 **M**
Bonū honestum quid sit 92 **P** 94 **X**
In bonum honestum sola creatura intellectua- 94 **M** **E**
 lis intendit
Bonum honestum competit appetitui rationa- 94 **A**
 li vt rationalis est
Bonum ex genere 28 **M**
Bonitas 7 moralis malitia vnde sumā. 24 **G**
Bonitas actus dependet a voluntate 21 **A**
Bonum etiam quantumcūq; exiguum a deo re- 32 **A**
 muneratur.
Boni socij inimici dei et sui 93 **M**
Bona minora non semp per maiora bona recō- 79 **O**
 pensari possunt.
Bonum quod volo opari nō possum 79 **R**
Bona pauperum sunt omnia superflua clerico- 42 **P**
 rum.
Bona uentura mire commendat. 18 **O** **P** **R**
S 19 **G** 46 **J**
Bona uentura tractatus ascribitur a quibusdā 38 **J**
 beato thome.
Bouis mores teneat religiosus 50 **P**
Brachium dei 83 **M**
Breuitas obscuritas 88 **X**
Brutales hoies qui sunt 91 **B** 94 **M**
Bruta in suis actionib' crimen nō hnt. 38 **M**
In brutis nec virtus nec viciū nisi metaphori-
 ce reperitur **I**bidem.
Bruta nō omnia habēt vagū cōcubitū. 38 **M**
Brutorum animalium passiones pulcre sūt om- 72 **X** **S**upra animalium
 nes.
Bequitur de littera. **L**.
Bham despatal- 86 **P**
 phabeto.
Calendarum sanctorū laudes car- 96 **M**
 mine complectens incipit.

C ante A

Caligo quid sit.	89 U	Cantans qui distrahitur sic agat.	80 C
Caligo in qua cognoscitur deus.	97 B F	Cantantes quomodo se consolari debeant docentur.	79 B
Caliginē relinquit et intrat contemplatiuus.	(61b) 98 B	Canticordum	81 F B
Caligine cognoscens deus nihil erroris defecti	86 L	Canticordū quid sit	79 B
bilitatis vel insidiarū dyaboli patitur	97 L	De canticordo speciale opusculū	79 F
Campanarum officium quid sit in metris comprehenditur.	78 B	Canticū quid sit	80 B
Campsio quid sit	35 I	Canticorū subiectum quid sit	82 L
Campsores	24 U	Canticum in sua generalitate sumptum describitur.	78 T
Campsoziam artē iudicat petrus de palude licitam. Ideo.	36 F	Canticum cantat omnis creatura	
Cancellario parisiensi commissa est cura scholarii.	35 B	Canticorum originalis ratio. De hoc specialis tractatus.	78 AB
Canes quidam magis prouisi sunt ad inuidiam.		Canticum nouum et vetus	79 B
Canum venaticorum morem habent contemplatiui	(29) E	Canticum cordis habet materiam vocem et figuram.	81 B
Canis adorabat mortuus.	73 Z	Canticum triplex sensuale rationale et intellectuale.	78 AB 80 PQR
Canonici quomodo pecuniam recipiant a beneficium a deo licite	87 T	Canticum rationale intellectuale et naturale quid sit.	78 Z
Canon missę non continet confessores et quare.	36 L	Canticū exultationis et laudationis in xpo.	78 T
Canonis particula Iube hec perferri et exponitur.	(39) A	Cantica nutriunt amorē sanctū	94 B
Canones non sunt nisi conclusiones elicitę ex principijs theologicis	90 B	Cantica non exigunt certū expositionis ordinem que nullo sunt ordine contexta	82 T
Canones multiplicati sunt ideo	51 T	Cantica diuini amoris castissima sed non infectis corde.	83 F 58 F 60 P
Canones cur continent ea que proprie sunt fidei.	51 T	Cantico glorie spiritus apostate dissonare presumunt.	94 T
Canonum super plenitudine potestatis papalis concordia	(51) P	Canticum elizabeth zacharie angelorum pastorum symeonis.	94 P
Canonū omnium lex atque traditio circa quattuor versatur principaliter	21 B Y	Canticū nouū quoddā sit in corde	79 B
Canonista primus fuit Adam.	51 U	Cantica vocalia apud apostolos fuisse non leguntur.	79 AB
Canoniste non fuissent necessarii in statu nature primitus institute	51 T	Canticorum multiplicatio sepe magis tedium generat quam deuotionem.	37 A
Canoniste ideo necessarii sunt ecclesie dei.	51 T	Cantica canticorum cur sic dicantur	98 A
Canonista theologus: ambidexter est.	(72) P	Cantica canticorum ut intelligantur notant necessarium aliqua.	98 T 99 CB 79 B
Canoniste se ad propria principia eleuare nolentes reprehenduntur. Ibidem.	52 B	Cantica canticorum exponunt.	81 F 82 C
Canonista et theologus si discordare videantur lex theologica erit iudex	35 R	Cantica canticorum exponendo finire non possunt	(82) C
De canonistis vide Decretoz.		Cantica canticorum fecit salomon inspiratus spiritu sancto	79 A
Canonizatio sanctorum	87 T	Cantica canticorum cecinit Maria	81 F
Canonizatio sanctorum non est ab antiquo sed nouo introducta ideo	39 L	In canticis canticorum sexus excluditur	79 C
Canonizatio alicuius sancti quid requiratur.	44 C	Cantica canticorum sic dispositus cantet.	79 A
Canonizationis sanctorum quale debeat argumentum sumi.	42 I	83 F 58 F 66 P	
Canonizationes sanctorum non sunt de necessitate fidei.	35 F	Cantus celestis qualis sit.	46 B
Canonizatio persone non compellit ad heretice doctrine sue.	17 P	Cantus marie et aliarum mulierum.	83 B
Canonizationes hominum restringende.	17 U	Cantus petulantes in ecclesia reprehendit.	64 B
Canonizatus est hugo Carthusien. ad instantiam regis anglie.	39 C	Cantus ecclesie unde et quomodo habuerit ordinem.	
Canonizati licet aliqui non sunt tamen in secreto orari possunt.	77 Y	Cantus hoc modo format in corde de imaginatiue et ore	(tū) 76 AB
		Cant non obstat vel conducat contemplationi.	66 B
		Cantum vocale augustinus nec reprobare nec approbare audebat	79 AB
		Cantus repetitio animam valde grauatur	79 B

Cantū armonicū gratia cum natura cōficiunt
97 **O** infra carmen.
Caprea quasi capiens alta. 92 **T**
Captiuorū angustie enumerant 75 **R**
Caput a capiēdo 92 **I**
Caput tres habet cellulas 60 **I**
Capita quot sunt tot sententie 37 **S**
Capitalia vicia septē 51 **I** **R** 88 **H**
Capitalia peccata omnia phibent in decem p-
ceptis legis 26 **I**
Capitalia vitia septem infirmitatibus comparā
tur et bestijs 28 **O**
Capitalia vitia se palliant sub specie virtutum.
Capitalia peccata nō semper sunt (28 **O**
mortalia. 32 **I**
Caracter sacramentalis indelibilis est et fide stan
te certe inprimis 3 **O**
Caracterem sacerdotalem maria non habet. 82
Caracteres an vllā efficaciam ha- (78 **O** **S**
beant ex causa pure naturali 21 **A** **F**
Carbo est christus. 89 **T**
Carbores desolatorij virtutes 38 **A**
Cardinales virtutes quasi cordiales 27 **E**
Cardinalium status a christo fundatus est.
4 **R** 8 **O**
Cardinales florentinus laudatur 13 **E**
Cardinales cameracensis Require infra petrū
cameracē. 13 **E**
Charitas De hac multa. 27 **A**
Charitas quasi cara vnitas 89 **P** 91 **C**
Charitas species est dilectionis. 27 **A**
Charitas diligendū ex charitate satis clara
distinctio. Ibidem.
Charitas a se incipit. 12 **O**
Charitas sub nomine amoris gratuiti quid sit et
quot modis cōsideret 97 **E**
Charitas reliquis virtutibus etiam theologicis
est nobilior. 98 **O**
Charitas est numisma legitimū p quod merca-
mur cū deo de regno dei. 61 **T**
Charitas miraculum opatur in nobis 61 **H**
Charitas est perfectiū principium vite chri-
stiane. 97 **O**
Charitatis pfectio est sub precepto 67 **R** sed
non de necessitate pcepti 67 **O**
Charitate iesus multa opatus est 50 **A**
Charitatis diuine et humane loc⁹ iesus ē 50 **A**
Charitatis feruor dicitur actus ex charitate p-
ueniens. 63 **O**
Charitatem distinctam poni p iustificatiōe im-
pij non est necesse. 61 **O**
Charitas finis legis humane. dū seruat satis ef-
se videt etiam si lex mutet 63 **R**
Charitas ad multas questioēs respondere po-
test qz est finis legis 41 **F**
Charitas gratuita quomodo possit habere ocu-
los ad mercedem. 98 **R**

Charitas fraternalis apparet in sanctis paulio
et sanctulo. 39 **R**
Charitas seu gratia non exigitur necessario vt
quis habeat potestatem ecclesiasticā. 1 **O**
Charitas 3 **O** **R** 4 **O**
Charitate agere nō semp tenemur. 24 **O**
Charitas post pccm nō stat licet actus informis
dilectionis manere possit. 19 **T** 63 **T**
Charitas fruct⁹ differt a charitate vtute 86 **R**
Charitate vide aliqua in dictiōe dilectio.
Carmena deum sonantia laudantur. 56 **T**
280 **K** **L** **O** **R** **O** 95 **P** 97 **Y** **Z**
Carmen pulcherrimū ex graui tenore iusticie et
molli cantu misericordie. 45 **F** 46 **O**
49 **S** 54 **R** 80 **R**.
Carmena bucolica et cetera vnde habuerunt or-
tum. 78 **O** in fine.
Carmena blasphemia in choreis sunt p inquisi-
tozem et damnanda. 43 **R**
Carnales audiendi non sunt in suis iudicijs
45 **P**.
Carnalia vitia duo sunt 51 **R**
Carnalia desideria nocent. 49 **C**
Carnalibus cogitationibus ab initio recluden-
dus est aditus Et quid sit agēdum si semper re-
deant. 70 **S** **T**
Carnales cogitationes vincunt diuersione mul-
tiplici. 38 **O**
Carnales nuptie 9 **Y** **Z**
Carnis illecebre sic sunt respuende 48 **C**
Carnes comedere in die sancta veneris tenetur
quis in casu. 39 **O**
Carnibus abstinere nō abbreviat vitā. 10 **O**
Carnes suillas machabei comedē noluerūt 39 **H**
Caro significat totā humanā naturam Johan-
nis primo. 46 **Y**
Carthusiensium ordinē defendit speciale opu-
sculum. 39 **A**
Carthusiensū ordo cōfirmatus et sepe 39 **O**
Carthusiensium ordo incepisse dicit ppter quē
dam sepeliendū loquentē et. 68 **T**
Carthusiensū ordo oibus antiquior excepti be-
nedicti et augustini ordinibus 39 **O**
Carthusiensū statutū de nō esu carniū defēdit
speciali tractatu. 39 **E**
Carthusiensis tenetur comedere carnes in casu
Carthusiensis quidā in siti de sangui- (39 **O**
guine equi de sui bibit. 39 **I**
Carthusiensis moreretur aut egrotaret si car-
nibus vesceretur. Ideo. 39 **O**
Carthusiensis aliquibus horis opī manuū in
cellis indulgent Ideo. 71 **O**
Carthusiensū statutū sup reseruatiōe casuū
quorundā an sit rationabile. 33 **E**
Carthusienses suos defunctos absoluūt. 33 **O**
Cassianus notatur 49 **O** 16 **A**
Castitas quid sit diffinitur. 38 **O**

Castitas moralis heroica et diuinalis 38 **NE**
Castitas matrimonialis vidualis et virginalis. 38 **D**
Castitas diuinalis differt a castitate idolatrarum
Castitas heroica pensanda ex duobus est. 38 **E**
Castitas virginalis non in omnibus laudabilis esset quia periret successio 38
Castitate seruare perpetuam facilius est quam interpollata sine vicio 38 **R**
Castitas non est causa abbreviationis vite. 10. **OB**
Castitatis damna que appareant enumerantur. 38 **V**
Castitas voto solenni annexa est ordinibus sacris. 63 **R** 67 **T**
Castitas ecclesiasticorum presertim sacerdotum maxime platonis talis sit 38 **E**
Castitate qui vouit si sibi propter hoc mortis periculum imminuat an possit uxorem ducere. 29. **D**
Castitas clericorum indicta est in pelionico 38 **D** **I**
Castus habet multarum virtutum associationem et liber est 38 **T**
Cui non caste tamen caute 35 **F**
Castrare nemo se debet auctoritate propria 38 **A**
Castratio debilitat corpus et alterat **Ibidem**
Calus quid sit 95 **OB**
Calus reseruati. De his plura notabilia. 41 **G**
Cuide infra reseruaciones. 85 **F**
Cataracte 40 **D** 52 **R**
Cathene due aurea et argentea. 85. **G**
Cato quod dicit. Si deus est animus etc. 33 **E**
Causa per se et per accidens quid sit. 91 **B**
Causam extendit Richardus ad productionem personarum in diuinis 95 **B**
Cause prime nulla ratio assignari potest sed secundaria sic. 75 **N**
Causas secundarias sibi deus vult cooperari. 89 **G**
Causarum trium genera secundum exigentiam finis moderrari oportet. 95 **D**
Causis extrinsecis res plus dependet quam ab intrinsecis. 20 **A**
Causas successuum infelicitum falsas et suppositio-
 las confingunt homines 88 **A**
Causidicus quidam disputabat in mortis articulo. 97 **D**
Cautele quattuor contra sophistam dyabolum 74 **T**
Cecilia portabat euangelium christi in pectore suo hoc modo 50 **G**
Ceci et claudi spiritualiter que sint 76 **OB**
Cecatur cogitationibus et desideriis carnalitatibus. 37 **T**
Cecari quod visu spirituali meretur ex eius abusu. 75 **R**
Cecus quod se nouit cecum esse 39 **Z**
Cedere bonis quid sit 36 **A**
Cedere bonis spiritualibus quidam volunt. 37 **G** 78 **A**
Cedere tenetur papa papam tria percurrat 5 **F**
Celare peccatum quoniam sit peccatum 24 **I**

Celebraturus missam et fiducialiter et cum humiliter tremore accedat 37 **T** 70 **E** **Z**
Celebrationi qualiter sordes corporales obstant. 37 **V** 38 **F**
Celebrare quotidie bonum est/nunc autem vituperabile. 25 **G** **C**
Celebrare quotidie nec laudonec vitupero ait augustinus. 37 **T**
Celebrare quidam renuerunt perpetuo. **Ibidem**.
Ce celebratione vide infra eucharistia et missa.
Celibatus ecclesiasticorum. De hoc specialis tractatus. 38 **R**
Celibatus perpetui sacerdotum rationabilitatem fundat electio libertas et auaritia 38 **Z**
Celum in creatione sui quam potentiam influendi in inferiora suscepit/plene 20 **D** **E** **F** **G** **T** **E**.
 57 **A** 58 **Z**
Celi actiones per orbem omnem stellarum formant corpus humanum. 73 **F**
Celestis hierarchia quolibet influit in spiritum nostrum. **Ibidem**.
Celum causat passionem spirituales in nobis hoc modo. 73 **B**
Celestes influxus imprimunt miras proprietates in lapidibus et ceteris. 73 **B**
Celi quod dicantur aperiri 90 **D**
Celum est locus ubi mendicare debemus. 75
Celorum orbis an causent armoniam. 78 **A**
Celum esse animatum quidam philosophi dixerunt. 79 **D**.
Cextra celum sunt animalia optimam vitam ducentia. 93 **T**
Cenam facit domino Symon leprosus petrus
Catheneus Zachaeus 91 **V**
Cena domini moralizatur. 91 **D**
Censualis contractus licitus est in multis casibus. 35 **G**
Censualis pensio quid sit. 35 **I**
Censualis contractus ad vitam de se vicius non est. 35 **G**
Censuali contractu precium et merx quid sit et plura alia. **Ibidem**
Censualistas quidam impugnant. 35 **D** 36 **A** **C**
Contra sensualistas octo rationes 35 **D**
Censualis contractus quod det occasionem machinandi in mortem alterius 36 **C**
Censualis contractus noie solam et non reipsa emptio est secundum quandam. **Ibidem**.
Censuales contractus iustificuntur pluribus auctoritatibus. 36 **F** **G**
Centilogia plura numerantur 81 **G**
Centrum et circumferentia in deo idem sunt. 91 **E** **P** **T** 92. **P**
Centrum est diuinus spiritus omnium per illa-
 psium. 94 **R**.
Centrum cordis est spiritus hominis. **Ibidem**.

Cerimonialia legis nō obligant. 24. **P**
Cerimoniales institutiones quō obligent in an
 niuersarijs et similibus. 36. **Z**
Certitudo duplex reuelationis et spei. 54. **I**
Certitudo triplex supernaturalis naturalis mo
 ralis. 56. **A. G. 69. L. 70. Z**
Certitudo moralis non mathematica requirit in
 equo interprete legū. 4. **H**
Certitudo probabilis sufficit in moralibus vt q̄s
 nō cōmittat se periculo. 35. **T**
Certitudo moralis nō remouet omnē improba
 bilitatē. 35. **T. 37. S**
Certitudo moralis quid sit. 37. **R**
Certū tene dimitte incertū quomodo sit intelli
 gendum. 35. **T.**
Cibus vsualiter dicitur q̄ transit in vētrē. 27. **S**
Cibū moderate copiosum necessariū esse incipi
 entibus. 66. **OB**
Cibo grauari plus nocet incipienti q̄ exercita
 to. 66. **R.**
Cymbala quid sint. 78. **S**
Cymbalis parcus et tenax differūt 28. **Z**
Cingulū tradere cananeo quid sit 51. **I**
Cinici p̄bi dicebant publice cōmisceri debere fe
 minis ad instar canū. 38. **N**
Cyprianus dixit a scismaticis nihil conferri i sa
 cramentis. 42. **H**
Circūeunt impij qz in se recurui. 89. **R**
Circūeunt et iusti sed circa centrū deū. 89. **R.**
In circūitu impij ambulant. 16. **R**
Circūitis mare et aridā et. 38. **S**
Circul⁹ egressiōis et regressiōis in deū. 49. **I**
Circūcisio moralis allegorica abstractia. 58. **A**
De circūcisione domini prosa 60. **E**
Circūcisi christi preputium an in terris manse
 rit. 6. **A. 58. E**
Circūcisio moralis et de ea multa 5. **P. 58. A**
Circa circūcisionem xp̄i et aliorū multas questi
 ones ponit. 6. **A. C. S**
Circūcisio si cōtinebat virtutē erat longe minor
 q̄ in sacramentis noue legis 90. **Y**
Circūincessio in trinitate p̄sonarū 89. **R**
Circūincessio dei et creaturarū 96. **T**
Circūincessio quedā apparet in potētis habiti
 bus et actibus. 86. **R.**
Circūincessio viriū motiue et discretiue 92. **O.**
Circūspectio maria p̄s prudētie qd sit. 56. **Q. T**
Circūstantiarū cōsideratio qd que et quot p̄
 tinet ad theologū. 31. **P. H. I. 41. F**
Circūstantia quoties an sit circūstantia. 31. **I.**
Circūstantie inquirende in cōfessione. 33. **C.**
Circūstantie luxurie in confessione sunt cogno
 scende potius q̄ verbis aut scriptis publicare
 ferande. 32. **E**
Circūstantia facit ex bono actu malum et ecō
 uerso. 24. **G.**
Circūstantias casuum non attendētes fallun

tur in iudicio. 36. **A.**
Circūstantie sex. 38. **OB. 17. T. 56. Q**
Circūstantie quedā cōcomitantes quedā infor
 mantes actū. 24. **G**
Cithara mystica. 73. **R. 78. Q**
Ciuiles videri cupientes inimici dei constituū
 tur. 93. **P.** (35. **H**
Ciuilis commutatio post peccatum inuenta est
Ciuilis dissensio. 54. **A**
Ciuitas bonum et malum significat in scriptu
 ris. 98. **T. 99. H**
Ciuitas est celestium habitatio 93. **T**
Claues ecclesie quid sint. 33. **P**
Claues diuersis respectibus petro date sunt et
 ecclesie. 8. **Q**
Clausis in omninegocio morali hec. 38. **B**
Clementie singularis factū narraf 7. **S**
Clericorum regula 4. **R**
Cleri pars est deus 42. **A**
Clericorū officium honestissimū est. 79. **O**
Clerici beneficiati etiā possūt esse in statu perfe
 ctionis. 67. **P**
Clericū ledens ip̄o facto incurrit sententiam ex
 cōmunicationis. 31. **E**
Clerici per antonomasiam dicuntur ecclesiasti
 ci. 41. **T.**
Clericorū p̄scoz et pauperū magnus honor vi
 de pueniebat 40. **A. B. B. F. H**
Clerici mali plus nocent malo exemplo ecclesie
 q̄ heretici aut p̄secutores 4. **A**
Clericorum malū regimen describit. 4. **A. E**
 et. 5. **A. B. 7. E. et.**
Clericorū pompa et vita indecora scādalizat lai
 cos. 40. **A. B. B. F. H**
Clerici reprehendunt d̄ auaritia 41. **Y**
Clerici qdam super omnes homines sunt ceci et
 obdurati. Ideo. 42. **K**
Clericus habēs sustentationē plus debito aua
 rus est. 78. **B**
Climachus et cassianus notant 16. **A**
Climachus qui et Iohannes heremita de car
 cere quorundā loquit 93. **OB**
Cogitatio quid sit 64. **T. P**
Cogitationes etiā bone temporib⁹ nō suis a dy
 abolo immittunt 70. **T**
Cogitationes turpes quomodo debeant cōfesi
 fori aperiri 70. **C**
Cogitationes hominū nec a celo causant nec p
 artē magicā sciri possunt. 21. **R**
Cogitationes vagenocent 85. **OB**
Cogitare de deo modo nō possumus sine impe
 dimento 74. **P**
Cogitationes turpes et importune cōtemnēdo
 vincuntur. 34. **R. 37. G. 38. G. 71. Q. R. S. 74**
A vide supra blasphemie
Cogitationes morose 32. **E**
Cogitatio carnalis De hac. 31. **T. 71. P**

I ante D

Cogitare d' actu carnali cōtigit bñ 7 male. 38 **B**
Cogitationis penā nemo meref. 13 **A**
Cogitare imagines sanctarū virginū viri caute debent. 71 **AB**
Cogitationes q̄tuncunq; turpes nō sunt pctā nisi eis cōsentatur. 71 **OS**
Cogitatōni turpi si nimīū resistitur magis accēditur. 71 **S**
Cogitationum cognitio in christo signum deitatis est. 43 **Z**
Cognitio quottuplex sit in anima. 64 **Z 66 T**
Cognitio quidditatiua rei triplex. 84 **S**
Cognitio quedā speculatiua quedā experimentalis 38 **T** **I**nfra experimentalis.
Cognitio intellectualis supra sensum sex habet modos. 97 **S**
Cognitio intuitiua quid sit 84 **J**
Cognitio vñitiua. 60 **O**
Cognitio oīs orū h3 ab aliq̄ expientia. 86 **S**
Cognitio dei sine creaturis. 81 **P**
Cognitiones oēm anime quidam dicunt esse ab influxu intelligentiarū 73 **h**
Coitus est sicut cibus veneno iunctus 26 **E**
Colere deū signis varie contingit 24 **Z**
Collectio mentis 86 **C**
Collectoriū septem sportarum quid contineat. **C**olūba. 82 **h** 49 **A 66 P O** (81 **A**)
Comaruli abigantur a curijs platoz 43 **B**
Comedere volentes quidā orabant prius p de functis. 72 **R**
Comedit nos christus in sacramento verius q̄ nos ipsum. 71 **Z**
Comes facundus in via p vehiculo est prouerbium laborij. 44 **E 49 A**
Comodorio quid sit 35 **J**
Comparatio fm eligibilitatem et melioritatem penes quid fieri debeat. 16 **Z 68 B**
Cōpassionē maria nō pdidit sic intellige. 80 **B**
Compassionem habet vera iusticia. falsa indignationem. 40 **V**
Compassiue se non habens ad pximū permittitur a deo cadere in peccatum. 71 **CO**
Compendium theologie commendat 29 **C**
Complexionis male hoies facile a dyabolo vincuntur et quid eis sit consulendū. 69 **P**
Cōplexio corporalis plurimū iuuat vl impedit passiones spirituales. 73 **J**
Complexio multum operatur. 73 **h**
Cōplexere significatib' quō entitas tribuit 46 **A**
Cōprehendere tripliciter dī fm bonauenturā. **C**ompunctio cōtritio 65 **B** (97 **h**)
Compunctio est optimum remediū contra quascunq; temptationes 71 **S**
Compunctio maxime animā lauat 49 **R**
Cōmunicatio multiplex sacramentalis spiritus et vtroq; modo. 27 **Z 33 F**
Cōmunicare et confiteri quotidie quibuldā vti

le/alijs non. 32 **R**
Cōmunicantes raro stulte faciunt. 37 **T 90 S**
Cōmunicans etiā nō sacerdos pl' meref q̄ cōse
Cōmunicatio sub vtraq; specie laicis nō est necessaria. (crās. 90 **S**) 17 **h L 7c.**
Cōmunio mulplex. 90 **B**
Cōmunio scōz qd sit. 25 **T 90 B**
Cōmunia sūt oīa iure possit ait augustin'. 41 **A.**
Cōmunia sunt oīa ablutis p gratiā. 41 **A**
Cōmunis error facit ius/et cōmunis inobedientia absoluit ab inobediētia. 24 **E** vide infra er-
Communis hominum inclinatio operatur vt aliqua tolerari et fieri possint que alias nō licerent. 5 **Z**
Communitas tota principem corrigere vel destituere potest. 3 **AB 4 AB 5 A**
Cōmutabile bonū est creatura 28 **h**
Cōmutationū diuerse species 35 **h**
Conceptio de hac specialis sermo 47 **L**
Cōceptā fuisse mariam in originali octo rationibus arguit 7 cōtrariū pbat. 47 **P OR**
Conceptio marie qua die celebranda 47 **Z**
Cōceptione marie vide infra maria
Conceptō xpī hoc mō est a spiritu sancto. 25 **P**
Conceptus in suo genere et conceptus entis 58 **A 60 F L 68 S**
Conceptus dei de deo et creaturarum. 60 **S**
Conceptus complexi euidētes me: dij abortiui. (68 **RS**) 60 **h**
Conceptiones intelligentie 60 **O**
Conceptiones affectiue potentie 60 **P**
Conceptus cognitiu' simplex quid sit 60 **h**
Cōceptus veri 7 pprii sic gignunt 42 **S**
Cōcipere quasi simul cape et intelligere. 60 **h**
Concilij generalis diffinitio. 2 **h O 3 B**
Concilium generale omnem potestatem ecclesie habet. 1 **R Y T**
Conciliorū obmissio pncipiosissima pestis est in ecclesia. 172 **Z 3 B**
Cōcilium generale noīe ecclesie h3 plenitudinē ecclesiastice potestati. 2 **F h Y 3 A B C 36 N**
Concilium generale includit auctoritatem papalem. 2 **F 3 B**
Concilij generale conuocari potest sine papa si ipse pñaciter renuit 7 alias etiam. 2 **F N**
Cōcilij generale quid possit mortuo vel electo papa. 2 **G**
Concilium loquebatur non papa in constitutionibus primoz concilioz 2 **G**
Cōcilij cōmittere pōt que p se exequi nō posset **C**ōcilium an posset facere q̄ ecclesia staret semp sine papa. (2 **G 3 B**) 2 **h 3 C**
Concilium etiā viuēte papa executionē potestatis supme habet. 2 **h 11 O**
Concilij generalis potestas an sit extensioe ma-

for potestate papali. 2 **N**
In concilio aliqui habent vocē consultiua aliq
 diffinitiuam. 2 **D**
Conciliū cōstatiense tria scandalia amouit scilicet
 matum heresum et vitiorum. 2 **V**
Conciliū p̄statiense alia tribus excellit. 59 **Z**
Concilij p̄statiens. decretū p̄tra assertionē. qui-
 libet tyrannus. 56 **R**
Concilij p̄stantiens. decretum de cōcilio celebra-
 do post. 5 **E**
Concilij constantiens. varie determinationes. 1
R 2 **C** 8 **B** 14 **L** **E**
Conciliū generale quadrupliciter principalius
 habet potestatem ecclesiasticā q̄s papa 1 **R**
 3 **A** 10 **A** **B** 2 **V**
Conciliū generale potest moderare vsqz p̄tatis
 papalis. 2 **F** 3 **C** **O** 5 **V** 10 **B** 12 **R**
Conciliorū frequens celebratio vtilissima esset
 3 **E** 8 **B** 12 **R**
Concilij generalis determinationi nemo nō cō-
 sentiat. 3 **O** 10 **A** **B**
Concilia aliqua sine potestate pape conuocata.
 3 **A** 5 **L**
Concilij cause quattuor. 8 **G** 17 **F**
Conciliū animalis hō impedire nititur 8 **O**
Concilia dupliciter p̄nt conuocari 8 **R**
Conciliū significat p̄ tēplum mystice 11 **V**
In concilio magna opa domini. 12 **D**
Ad conciliū a papa appellari an possit in ma-
 teria fidei. 14 **E** **V** **Z**
Conciliū debet erroribus in fide et moribz p̄-
 uidere. 12 **R** **O** 13 **B** **R** **Z**
Conciliū generale finaliter iudicat doctrinas
 fidem tangentes. 17 **P** 18 **A**
Conciliū potest compellere papam vt ex cau-
 sa cedat. 3 **A** **T**
Conciliū dictat. papa exequitur 3 **B**
Conciliū de guerris principū et de celebratione
 aliorū conciliorū cognoscit. 3 **E** 12 **R** 13 **L**
Conciliū statuit modū eligēdi papā. 3 **B** 10 **R**
Conciliū est sapiens cuius iudicio medium in
 omnibus iuribus et ceteris determinat. 2 **F**
 4 **B** 10 **O**
Conciliū in quibus potest errare in quibz non
Conciliū vnius obediē- (5 **L** 60 **R**
 tie an conuocandū fuerat in scismate b̄ndicti et
 gregoriū. 5 **J** **R** 22. **O** **P** **R** 22 8 **G**
Conciliū pro leuibus causis celebrari non de-
 bet. 33 **T**
Conciliū eo spiritu vnitur q̄ pater et fili 49 **B**
Conclusiones ex principijs deducere facilius ē
 q̄ contra. 51 **L** (62 **L**
Cōcubinarij tenet tpe et loco dimitte p̄cubinā
Concubinarius publicus vitandus non videt
 in sua missa. 32 **A** 62 **E** **V**
Concubinarij non sunt pro questu annuo cōso-
 uendi 43 **J**

Concupiscibilis et irascibilis appetitus. 64 **V**
Concupiscibilis vis nō ab amore sed a concupi-
 scentia nomen accepit. Ideo. 72 **V**
Concupiscentia et nō solū actus in quibusdā phibe-
 tur. ideo. 26 **E** **B**
Concupiscentia carnalis. De hac. 31 **T**
Cōcupiuit anima mea desiderare et. 81 **J** 85 **R**
Conditionales et causales dictiones q̄ nocent i
 locutionibus de exercitijs spiritualibus. 36 **D**
Sub conditione desiderij rei illicite nō est mor-
 tale. 24 **G**
Confessio de hac plura. 25 **E** **F** **G** 127
F **G** 22. 32 **R** 41 **F**
Cōfessio p̄pter recidiuū reddit inualida. 85 **R**
Confessione venialium nimis fatigari inutile
 est. 32 **R** 37 **P** 41 **F**
Confiteri breuiter bonum est. Ibidem
Confessum se bene esse nemo scit 32 **L**
Confiteri actus dubitatos quomodo debeam
 5 **L** 14 **R** 25 **G**
Confiteri proprio sacerdoti quando non oportet.
 27 **G**
Confiteri quādo quis teneat. 32 **B** **F** **R** 41 **F**
Confessio quantū possit differri. 27 **B**
Confessur p̄scientiā tenet examinare 32 **B** **L** **E**
In confessione mendaciter peccatum celare pec-
 catum est. 31 **T** 32 **L**
Confitenti et satisfaciēti an charitas sit necessa-
 ria. 27 **B**
Confitēs debet celare complices in peccato hoc
 modo. 32 **B** **L** **E**
Confessus penitentiam iniunctam reuelare non
 debet. 32 **B**
Confessione cela alterius peccatum sicut tuū ce-
 lare velles. 32 **R** **T**
Confessio de hac nobilis determinatio. 33 **E**
Confitens fecte an iterū p̄fiteri teneatur notabi-
 lis decisio. 34 **J**
Confitens habens peccatū qd tangit p̄sonā sa-
 cerdotis qd agere debeat. Ibidem.
Confessionem diuidere aliqui licet. Ibidem.
Confessio ficta obtrinet efficaciam cessante fictione
 fm sanctū Thomam. Ibidem.
Confessio sigillū hoc includit. 34 **P** 41 **B**
Confessionis reuelatio sic fiat. Ibidem.
Confessionis reuelator ad superiorem remitti de-
 bet in terrore 34 **R**
Confiteri sepius eadē peccata vtile est. 34 **R**
Confiteri peccata eiusdē speciei sufficit in gene-
 re hoc modo. 34 **R**
Confitens remissus ad superiorem in solo casu p̄-
 pter quē remittit audiri potest 34 **J**
Confessione generalem quilibet facit alicui p̄u-
 denti. Ideo. 38 **P**
Confessionem integram facere non minus est q̄
 si muto reparet vox. Ibidem.
Confitendū est crebro quousqz recidiuet. 35 **A**

Confessio efficax est ad trahendū paruulos ad christum. 34 **N**
Confessos ad quattuor instituebat Iohannes de Gerson. 35 **F**
Confiteri tenetur defraudans etiam circa dimidium iusti precij. 35 **S**
Confessionis multiplicatio nō erit inquietationis causa hoc mō. 37 **P**
Confitens an teneat ire ad alium confessorem ne noscatur psona cū qua peccauit. 41 **F**
Confitens non p̄tritus an absolui debeat. 41 **H**
Confiteri curato regulariter meli⁹ ē. 41 **I** 40 **O**
Confessionē quattuor impediūt. 41 **I**
Confessio temporibus nostris sit vix pure nude et integre. 40 **V**
Confessionem refugiunt quidā. 41 **P**
Confessio audienda est in patenti loco. 43 **H**
Confessio sacramentalis de lege euāgelica. 51 **T**
Confiteri quidam p̄ verbanō voluit ppter virtutem silentij. 71 **C**
Confessa et contrita peccata noli recogitare cōtinue. 71 **B**
Confessus sic se quietare debet. **Ibidem.** **Infra** eucharistia.
Confessio cogitationis blasphemie non fiat cui libet sacerdoti q̄q̄ plurimum litterato sed tali r̄ taliter cōfiteatur. 71 **O** **S**
Confessione crebra quis nō liberaf a cogitationibus blasphemie. 71 **S**
Confessiones audiendi ars/ specialis tractatus
Confessionem generalē exigere a par- 32 **X**
Confessionis conseruat vnitas etiā in remissione ad supiores. 33 **N**
Confidentur sibi inuicem sacerdotes seculares an se absoluant de consuetudine. 35 **E**
Confitendum est peccatum quantumcūq̄ turpe. **Ideo.** 45 **M**
In confessionibus scrupulosi quid agere debeant. 70 **B** **E** **F**
Confessus quando habeat certitudinē moralez q̄ satis egerit. 70 **X**
Confessus quomodo p crimine confesso a p̄fessore plato puniri possit. 55 **S**
Confessio an possit p hominē p̄cipi. 62 **B**
Confessus in articulo mortis casus reſeruat/ quare teneatur si conualeſcat iterum confiteri maiori. 16 **T**
Confessionis preceptum diuinum est. nō sic auiditionis missarum. 16 **T** **A**
Confessus semel an possit iterato ad idem confitendū obligari. 16 **T** **A**
Confessio vix extorquetur in peccatis carnalibus. 9 **V**
Confessus priuilegiatus non tenetur eadem curato rursus confiteri. 4 **P** 11 **P**
Confessio sacramentalis conditōnalis quando

sufficiat. 5 **T** 14 **N**
Confitebant peccata sua baptizati a Iohāne et quomodo. 16 **S**
Confessores. 55 **T**
Confessores nequa q̄ laudent confessos sibi. 18 **I** 55 **S**
Confessor temptatio. 87 **N**
Confessor curiosus. 88 **B**
Confessor ad supiorem qm̄ remittere debeat cōfitemē notabilis doctrina. 32 **E**
Confessor p occulto peccato publicā penitentiam nō iniungat. **Ibidem.**
Confessor et confitens quō se habere debeant. 32 **F** **R** 43 **H** **I**
Confessor in peccatis carnalib⁹ inquirendo sic procedat. 32 **V**
Confessor timens confitentis fictionem sic agat
Confessor plus exercendo et orā- 32 **T** 34 **K**
Confessor q̄uis gerat vices dei tamē manet homo r̄ scandalizari potest. 34 **I**
Confessor moneat pueros ne se inuicem tangat
Confessor det solidā responsionē r̄ diffi- 38 **B**
Confessor lubricus quomō se habere debeat i audiendo cōfessiones. 38 **I**
Confessor inquirere debet ab idiotis. **Ibidem.** 41 **F**
Confessor cū austeritate vocis r̄ gestus confitentem nō abijciat. 42 **M**
Confessorē ad reuelationē confessiōis iudex cogere non potest. 25 **F**
Confessores antiquitus non colebantur vt sancti. **Ideo.** 39 **A**
Confessorum sanctorum differentia. **Ibidem.**
Confidentia nimia erga deū et p̄imum est passio pessima. 70 **A**
Confidentes erga deum esse possumus si multuz diligimus. 98 **C**
Confirmantur beati in amore dei sicut damnati in odio et quomodo. 97 **A**
Confirmationis sacramentū. 25 **B** 26 **T**
Confirmatio an sit necessitat/ sacrm. 1 **P** 15 **A**
Confirmatio an possit per papā cōmitti simplici sacerdoti. 1 **P** 26 **A**
Confirmari debent pueri etiam non mature etatis. 26 **A**
Confirmatiōis sacramentū sic cōferat. 43 **B**
In cōfirmatiōe sit crux d̄ oleo r̄ balsamo. 87 **I**
Congregatio ecclesie multiplex. 8 **O** **P** **R**
Cōiunctio mystice qd sit r̄ q̄t ei accidūt. 100 **T**
Coniugia multiplicia describūt doctores i canticis. 79 **R**
Coniugati perfecti esse possunt etiā quo ad cōtinentiam. 67 **R**
Coniugium mysticum. 94 **I**
Cōiugalis cōcubitus qm̄ fiat sine pctō. 22 **B**
Coniugalibus vti commercij quidā non pnt

propter tria. 38 **P**
Conjugij onera psequit copiosissime hierony-
 mus. 38 **T**
Conscientia de hac. 64 **U** 55 **T** 56 **B** **C**
Conscientias strictas nimis in populis genera-
 re admodum nocet. 63 **N**
Conscientia ubi filet de peccatis pernicios ma-
 rima. 23 **A**
Conscientia oem scrupulosam esse non immeri-
Conscientia ne sit nimis scrupulosa. (to 55 **T** 70 **B** **T**
Conscientia accusat quantulumlibet bonum et quomo-
 do hoc vere fiat. 56 **C** **B**
Conscientia ut secunda sit in agendis 56 **B** 62 **AB**
Contra conscientiam agens edificat ad gehenam
 quod intelligit. 61 **B** 68 **P** 24 **C** 32 **B**
Conscientia sumi et deponi debet ad psilium sa-
 pientis et boni 62 **AB** 68 **P**
Conscie vermis vni consurgat. 66 **U**
Conscientia de preteritis 58 **B** **E**
Conscientia de futuris 56 **B** **H**
Conscientia arcta et laxa nimis a dyabolo suade-
 tur. 70 **AB** 30 **T**
Conscia duo importat et eius plures diffinitio-
 nes. 30 **S**
Conscientie syllogismus. Ibidem.
Conscia erronea an obliget vel excuset. 30 **U** 31
Conscientia formata et scrupulus dis-
 ferunt. 30 **T**
Conscientia aliud est quam timor conscientie. 30 **T**
Conscia dicitur secundum contra et propter legem 30 **T**
Conscientiam deponendi triplex modus. 30 **P**
Conscientie error provenit ex octo causis. 30 **P**
Conscia que liget secundum bona venturam. 30 **T**
Conscie stimulus urget ad trahendum aratrum. 50 **B**
Conscientia propria quid tibi prodest si secundum alie-
 nam agis. 52 **V**
Conscia mala nihil horridius 45 **B**
Conscientia et cubile bonum. 44 **P**
Consecrandi corpus christi preterea quam et quibus a
 christo collata sit. 1 **AB**
Consensus rationis nunquam est in primis motibus nisi
 si per deliberationem vere interpretatiue. 70 **F**
Consensus facit peccatum non sensus. 69 **X** 70 **F** **T**
Consentire malo quid sit. 37 **H**
Consensus interpretatiuus quid sit et plura alia de
 sensu. 24 **C** 30 **B** **C** **H** 33 **H** 38 **B**
Consensus in veniale peccatum est venialis. 24
C 32 **H** 61 **B**
Consensus in delectationem et delectatio non sunt
 proprie actus diuersi. 29 **T**
Consensus in delectionem quando sit peccatus et
 quod. 30 **F** 34 **B** **T**
Consensus in actum de hoc 30 **B**
Consensus in delectationem et in actum cui attri-
 buantur. 29 **T**
Consensus in delectationem cogitationis operis

differunt. 30 **B** **In fine**
Consentit ratio superior etiam non cogitans de re-
 gulis eternis. 30 **H**
Consensus quod causet peccatum. 38 **E**
Consensus circa pollutionem diuersimode contin-
Consequeantia bona et formalis sum- (git. 38 **T**
 datur in dici de omni vel nullo 88 **K**
Consequeantie topice seu rethorice congruit mo-
 rali negotio. Ibidem
Consequeantia omnis in agibilibus debet redu-
 ci in ultimum finem. 88 **L** **T**
Considerationis fructus qui sint. 48 **L**
Consideratio est directrix auriga virtutum. ibidem
Consilia diuina non ligant sed premium pollicen-
 tur etc. 63 **A**
Consilia euangelica non perficiunt essentialiter vi-
 tam christianam sed instrumentaliter. 67 **O** **P**
Consilia ad precepta ordinantur et quo- (re **R** **S**
 modo sint de meliori bono 67 **S**
Consilia trium votorum substantialium religionis qua-
 re data sint. 67 **R** 78 **T**
Consiliorum discreta observatio ceteris paribus
 est perfectior quam in modo preceptorum 68 **B**
Consilium euangelicum quando sit obligatorium
 24 **C** 25 **T**
Consilia euangelica aggredi non omnium est pro-
 pter impedimenta. 39 **V** 67 **B** 70 **H**
Consilium meum iustificationes tue. 73 **E** 79 **L**
Consilij donum 28 **F** 19 **R**
Consilium domini insequi possumus orationis
 columbina penna 52 **R**
Consilium solidum per moralibus non expedit ab
 omnibus querere. 36 **U**
Consilium dissimile aliquando datur a patribus
 34 **AB** 36 **U**
Consilium salubre quis alteri plerumque et non si-
 bi dare solet 37 **S**
Consilio alieno niti est saluberrimum. 19 **R** 56 **H** **L**
 62 **AB** 67 **B** **T** 68 **P** 70 **H** **T**
Consilia aliorum quam teneamur sequi. 68 **B**
Consiliarios tales habeat princeps. 52 **R**
Consulendi sunt sapientes precipue deuoti. 31 **P**
Consolatio quid sit descriptiue 45 **T** **V**
Consolationum quattuor loci christiani. 54 **A** etc.
Consolatio in aduersis. 54 **T** 55 **R** 56 **AB** **H**
O **P** etc. 45 etc. **T**
Consolatio peregrini 54 **C** **X** 55 **T**
Consolatio in afflictione populi. 56 **AB**
Consolationes temporales relinquunt post se
 aculeum. 78 **B**
Consolatio trahit sanctos ad mirabilia. 45 **T**
Consolationem maiorem habent lugentes quam car-
 nales. 45 **P**
Consolationem sine luctu adipisci non possumus
Consolatio per orationem acquisita. 76 **H** (80 **P**
Consolationem vide infra solatium.
Constantes sunt bi naturaliter 71 **T**

Constitutionum humanarū nimis multiplicati-
onem deplorat 61 **I**
Consuetudo est altera natura. 38 **L**
Consuetudo rationalis et irrationabilis. 23 **P**
Consuetudo que dicat irrationabilis. 62 **P**
Consuetudine quāti tps lex abroget. 62 **A**
Consuetudo pctā nō excusat 23 **N**
Consuetudines malas plerumq; expeditius
est in bonum finem conuertere q̄ conari extir-
pare. 59 **B** 62 **P**
Consuetudo optima legum interpres. 2 **E** 17
O 62 **P** 24 **E** 34 **R** 35 **E**
Consuetudinem tuam laudabilem illesaz serua
Consuetudo tunc valet quando pre- (32 **A**
lati tolerant. 34 **R**
Consuetudinis vis magna est 34 **E**
Consuetudo facit de veneno cibū 39 **P**
Consuetudini male resistendi modus. 32 **B**
Consuetudo ecclesie multum autoritatis habet
22 **C** 36 **E**
Contemnere quid sit. 24 **L**
Contemnens autoritatē supioris quādo peccet
mortaliter. 24 **L** 32 **L**
Contemnens temporalia copiosius cōtentat q̄
ex nuda possessione ciuili 40 **U**
De contemnamus alios vel alijs nos compare
mus ratio. 70 **E** **Y**
Contemptus quod modis dicat et qū inducat
mortale. 63 **F** **A**
Ex cōtemptu agere vel cū cōtemptu differunt et
quid sint. 63 **F** 33 **A** 34 **O**
Contemptus clauum de hoc notabilis tracra-
tus. 33 **E**
Contemptus directe implicate et interpretatiue
Ibidem.
Contemptus cōtemnendus est 93 **A**
Contemplationis diffinitio. 55 **F** 68 **O** 98 **Y**
64 **T** 81 **A** 85 **B** 88 **O** 49 **A** 77 **E**
Cōtemplatio tres processus habz ad instar ig-
nis grani et plante. 98 **C** 74 **A**
Contemplatio licet fructuosior sit ceteris occu-
pationibus tamen non omnibus semper ē fru-
ctuosa. 67 **E** 98 **R**
Contemplatio differt a meditatione. 68 **N**
Contemplationis due species 16 **A**
Cōtemplationi l3 plus proffit vinctio tamen et le-
ctio conducit. 16 **E** 66 **O**
Cōtemplatiua vita cōparat actiue. 65 **P** 74 **O**
Contemplatiua vita et actiua quot modis dicā-
tur. 16 **E** **T**
Contemplatio facilitatem habet omnia perspi-
ciendi. 64 **T**
Contemplatiue vite qui debeant operam dare
et quales sint apti vel inepti. 65 **P** 48 **E** 73 **R**
74 **C** **R** **L** **R** 75 **R**
Contemplationi apti aliquando eidem vacare
nō pmittunt. 74 **B**

Contemplationi aptus et se ei nō tradens min⁹
bene agit. 74 **N**
Contemplatio absq; meditatione nisi p miracu-
lum haberi non potest 68 **O** 40 **R**
Contemplatio donum est gratie gratis date.
Aptēplatiuis quandoq; ad tps de- (66 **C** **E**
clinat deus sed nō in ira. Et quare. 66 **C** **B**
Ad ptemplationis laborē exhortatio. 66 **F** **S**
Contemplationis gratiam adeptus a quib⁹ ca-
uere debeat. 66 **F**
Cōtemplatiui quidā etiam ex lasciujs materia
capiunt se in deū eleuandī. 66 **I**
Contemplationi aptus locus tempus et habitu
do corpis. 66 **I** **R** 74 **I** **R**
Contemplatio aliquando a theologia mystica
differt 66 **T**
Contemplatione exercitati in medijs populū trā-
quilli sunt. 10 **H**
Contemplatiua vita apud religiosos quare di-
catur cum plura agant. 67 **B**
Contemplatiui in religionibus honorandi sunt
sed si astringantur ad actionem non conquerā-
tur. 67 **E**
Contemplatiue vite signa multa in naturalibus
et vtracq; lege. 96 **F** 74 **B**
Cōtemplatiuus laudat q̄ sit amic⁹ dei. 95 **E**
Contemplatio nō acquirit nisi edomitis passio-
nibus. 84 **B** 39 **P**
Contra contemplatiuos murmurantes rephen-
duntur. 93 **O** 74 **L**
Contemplatiua vita simpliciter optimū bonū
hominis est. 93 **R**
Contemplatiuorum impedimenta. 93 **P** 73
E 74 **U** **X** **Y**
Contemplatiuos doctores recenset. Ibidem.
Contēplatio noxia est obedientia spreta. 94 **E**
Contemplationis raritas vnde proueniat. 39
P 51 **S**
Contemplatiui simul rapiuntur ad diuina et re-
bellionē in sensu patiuntur. 45 **U**
Contemplatiue vite acquirendi modus. 48 **B**
T 49 **E** 73 **O** 74 **B** 77 **E**. In fine.
Contemplationis cognitio differt a cognitione
cōmuni hoc modo. 48 **E**
Contemplantes nō oportet plura scire q̄ alios
sed pluribus modis et alijs 48 **E**
Contemplatiuus crescat more lilij. 48 **P**
Contēplatiuus ducat ruth in vxorem. 48 **P**
Contemplatiui et actiui simul quidam sunt/vt
angeli. 49 **L**
Contemplationis pconia. 49 **T** 74 **O**
Contemplatiui corpus lucescit. 49 **U**
Contemplationem sequentia. s. deuotio illumi-
natio delectatio et. 49 **R**
Contemplationi vt vacarent prelaturis cessent
Gregorius nazansen⁹ et petr⁹ celestin⁹. 51 **S**
Contemplatōni quidam iuuenes aptiores sunt
2 2

senibus. 71 **D**
Contemplatiue vite doctrina tradenda est etiā
simplicibus. 73 **D**
Contemplationem quidam docti non acquirūt
Ideo. 73 **D**
Contemplatiuis non est necessaria magna sciē-
tia. 73 **ATU**
Contemplationis duo modi. vnus in sciētia ali-
us in affectu. 73 **S**
Contemplatiue vite initiū et finis sit amor dei.
73 E 74 B E
Contemplatiui simplices pfectius cognoscunt
deum q̄ alijs. 73 **A**
Cōtēplatiua z actiua vita dñt esse mixte. 74 **C**
Contemplatiuus et vagabundus mente nō sūt
solitarij l3 differenter 64 **h**
A contemplatiua cōtingit quē descendere ad ac-
tiuam duplici de causa 74 **R**
Contemplatiuus sibi et alijs prodest hoc modo
74 L AB
Contemplatiui sunt oratores et directores sine
oculis corporis mystici. 74 **AB**
Cōtēplatiui actiuos nō ptēnant. 71 **3 64 A**
Cōtēplatiui quidā efficiūt melancolici ppter
indiscretionē. 74 **O**
Contemplatiui iudicantur a mundanis fatui.
Ideo. 74 **O**
Contemplatiuo nīhil nocere potest. 74 **S**
Contemplatiuus non semper manet in eodem
statu. 74 **S**
Contemplatiui aliqñ grauiores temptatiōes p-
ferunt q̄ alibi. Ibidem
Contemplatiuus nō perseuerans comparatur
his rebus. 74 **T**
Contemplatiuoz supbia. 74 **E**
Contemplationis finis sit vt melius quis place-
at deo zc. 74 **E 66 A**
Contemplationis mille sunt modi. 75 **S**
Contemplatiue vite tres scalas posuit etiā bea-
tus Bernardus. 75 **R**
Contemplatiui facilliter se ad deum conuertunt
Contemplatiuus caueat col- (37 **Z**
loquia. 77 **18 E**
Cōtēplatiuus pōt inter orādū ad alia rapī q̄
orationis verba sonent. 78 **S**
Contemplatiui non sunt grauandi cantu conti-
nūo. 79 **O 66 B 67 E**
Contemplatiui dispositio in amore z luctu talis
est. 79 **VLB**
Contēplatiui mens versať quasi assidue in aper-
to lumine. 78 **T**
Cōtēplatiui audiant z notent hoc. 48 **h**
Contentiones rixosas damnat. 8 **Z 9 B**
Cōtīnēs esse nemo pōt nisi de⁹ dederit. 38 **R**
Continendi difficultas causat ex imaginatiua
virtute. 38 **S**
Contingens effectus oīs est ad quē cōcurrit ali-

qua causa cōtingenter agens. 55 **S**
Contractus de his tractatus notabilis. 35 **B**
Contractus humani p̄supposito peccato sūt na-
turales z necessarij. 35 **P**
Contractus tales nō debent leuiter reprobari.
Ibidem.
Contractus censuales esse licitos in cōcilio con-
stantien. a doctoribus ostensum est. 36 **B**
In cōtractibus intentio multum consideranda
est. 35 **A**
Contractus qñdo sint liciti vel non / regule qua-
tuor. 35 **Z**
In cōtractu materia consilium habendū est a
theologis z canonistis. 35 **R**
Contradictio vera quid requirat. 81 **3 AB**
Contradictoria quasi vident dici de deo. 89 **N**
Contradictoria theologie mystice soluūtur. 86
Cōtradictoria an verificent sūt. 88 **J. (AB)**
Contrarijs contraria cura vide exempla. 70 **C**
Cōtritio qđ sit De hac plura. 27 **E 41 E 65 B**
Contritio pro peccato an requirat dolorem cor-
poralem. 70 **V**
Contritus si resurgeret a mortuis confiteri tene-
retur. 26 **L**
Contritio an vera sit ita cognoscī 27 **E**
Contritionis primū actū quidā dixerūt sequen-
tibus magis meritoriū sed false. 34 **A**
Cōtritio sit cōtinua hoc modo 41 **E**
Contritionis aqua sic haurienda est. 41 **P**
Contritio fortis necessaria est volenti se a sensi-
bilibus ad spiritualia conuētere. 45 **S**
Contritionis dolor sensibilis nō debz esse maxi-
mus hoc modo. 79 **R**
Contumelia qñ sit peccatū. 24 **N**
Cōtumelia z cōuiciū quid sint. 34 **T**
Cōuerti ad dominū ne tardes 91 **P 46 P 77 S**
Conuerti sine inspiratione nemo pōt 50 **J**
Conuersi nouiter ad deū sentiunt dolorem mul-
to plus q̄ antea. 73 **V**
Conuicia pati vtile est. 76 **J Supra ptumelia.**
Conuiciū filiorum Job 89 **P**
Cordis proprij impulsus non semper secure se-
quendus est. 63 **V**
Cordis totalitas in dilectione dei triplex intell-
gitur. 67 **Z**
Cor simplicitatē 68 **A zc plene**
Cor stabilitur et mundificat 68 **P**
Cor dirigitur et rectificat. 69 **A zc. plene.**
Cor dei. 83 **R**
Cor durū. 85 **h 86 E 74 R 33 Z**
Cor da quomodo demones habeant. 85 **S**
Cor hoīs suū centrū ponit pietas. 91 **AB**
Cordis mentalis motu bernardus p̄sentia ver-
bi experiebat. 91 **N**
Cordis motus in contemplatiuis qđ sit. **Ibidē**
Cor hominis est instar molendini 71 **A**
Cordis varia habitudo in passionibus. 73 **B**

Cor impij tanq̃ mare feruens 73 **OB**
Cor simplex quid sit 74 **P**
Cordis duricia emollitur hoc mō 75 **P**
Cor sublime et inclitū vt habeat orat. 77 **A**
Cordis directio in oratione necessaria est et hoc modo. 78 **T**
Cordis instabilitas ostendit p̃ exemplū cogitatis de sella promisso equo 78 **E**
Cordis stabilitas acquiritur nō deambulando sed quiescendo. 78 **F**
Corde cessante a motu animal cōtinuo moritur 78 **R**
Cordis abundantia est actus rē. 79 **I** (78 **R**)
Cor est in medio corporis sicut sol in celo 79 **F**
Cor significat liberū arbitriū hominis 76 **lb**
Cordis carnalis motus nō est signū virtuosior hominis 79 **L**
Cor nō durū sed molle habet quicunq; strenue penitet. 79 **K**
Contra cor tumidū vsus notabiles. 40 **P** 96 **A**
Cordati et consideratiui viri despiciunt a prelatis. 48 **N**
Corrigere primū nōnūq; dyabolus suadet nō nunq; oppositum. 70 **K** **A**
Corrigere libenter vtilissimū est. 18 **I** **K**
Corrigere volens sit lenis 35 **C**
Corruptio primi est in p̃cepto sex conditionib; concurrentibus. 34 **T**
Corruptio quando debeat precedere denuncia- tionem quando nō. **Ibidem**.
Correctus secrete nihilomin; prelato detegi de- bet hoc modo. **Ibidem**.
Correctio fraternalis cuilibet iusto p̃petit. **Ideo** 41 **A** 42 **E**
Correctio subditoꝝ sic fiat. 43 **B**
Correctio fraterna quando obliget et qualis es- se debeat. 55 **S** **T** 32 **A**
Correctionis fraterne p̃ceptum papam com- plectitur. 14 **T** 15 **B** **C** **E** 18 **A**
Corrigere volentes alios attendant passionum origines. 73 **K**
Corrua se quidam habere imaginabāt. 73 **L**
Corpus nostrum quantas molestias anime sibi p̃iuncte afferat 37 **A**
Corporis pulcritudo et robur plerumq; occasio est ruine. 38 **P**
Corpus in perfectis est simulacrum quoddam interioris hominis. 18 **S**
Corporis christi veri ad mysticū vtilis compa- ratio. 12 **lb** 8 **O** 19 **C** 23 **T**
Corpus christi mysticum quomodo sit vnum et vnum. 8 **O** **P** **A** 12 **lb** **I** **K**
Corpus christi mysticum varias habet connexi- ones. 3 **R**
Corpus quod corrumpitur aggrauat animam. **Ibidem**.
Corp' xpi videre quō dicamur. 89 **K** (71 **T**)
Corpus christi non cōtaminatur a fetulento sto- macho. 37 **P**

Corpus nostrum bos est 44 **R**
Corpus nutrirī cum aliquali excessu minus per- iculosum est q̃ nimia abstinentia 71 **F**
Corporis xpi mēbra nō eūdē actū habēt. 71 **lb** **P**
Corpus sustentandū et alendum est sed minori diligentia q̃ solemus 75 **R**
Corporis satellites insatiabiles sunt. 75 **S**
Corporali labore et dolore prematur subditi re- ligiosi a prelatis. 37 **E**
Chorus instrumentū musicū quid sit. 78 **R**
Choz non intrent laici 43 **A**
Crapula et ebrietas reprehendit 39 **A** rē.
Creatura quo perfectior eo plus deo nitit et il- lo influxu pax eius consistit 63 **E**
Cin creaturis nō reperitur talis identitas et disti- ctio sicut in diuinis et quare 69 **N**
Creatio an sit cōmunicabilis creature. 83 **A**
Creare an deus posset si non esset trinus in per- sonis. 83 **R**
Creaturarum egressus comparat circulis spe- re aptius q̃ numeris. 91 **T**
Creatura nulla comparatur ad deum sicut obie- ctum cognoscibile amabile et memorabile pre- ter intellectualem. 94 **OB**
Creatura sola intellectualis dei capax est. **ibidē**
Creare inanimate tendūt in solum vtile non in- delectabile. **Sē** sitive in delectabile **I**ntellctu- ales etiam in honestum. 94 **OB** **E**
Creature pprie attribuit patri. 25 **N**
Creaturaz quattuor gradus 52 **E**
Creature p̃tra nos clamāt de abusu eaz. 77 **B**
Credendorum vel nō/triplex distinctio. 69 **E**
Credere p̃niores sunt hoies sup̃stitiones q̃ ve- re credenda 21 **I**
Credendum est expertis 64 **O**
Credulitas generalis 55 **P**
Credere optet prius q̃ intelligere 89 **B**
Credens volens et fantasias voluntarie in con- trarium patiens infidelis non est. 24 **OB**
Credere deo deū et in deū differunt 25 **N**
Credenda sunt quedam vltra articulos 25 **E**
Credere quid teneat simplex 27 **S**
Credere quid quilibet teneatur. 32 **S**
Credere i agēdis pl' alijs q̃ nob debem'. 30 **P**
Christus solus semper habuit in se obedientiaz sensualitatis ad rationē. 72 **P**
Christus rex iudeoz spiritualis. 59 **lb**
Christus an mendicus fuerit. 59 **O** 68 **C**
Christi humanitas deo innitit. 54 **S**
Christi quadruplex voluntas. 55 **B** 57 **T**
Cduplex. 69 **E**
Christi triplex natiuitas 59 **T** 60 **A**
Christus potentia ordinata nō est auferibilis a matrimonio ecclesie secus de absoluta. 3 **F**
Christus signum est cui contradicitur a multis. 4 **A** 58 **P**
Christ' cū frueretur gaudio beatitudinis quo/ 2 3

modo dolebat. 6 **C**
Christus quomodo legem veterem non soluit/
 sed impleuit. 6 **B**
Christus quare breuem legē dedit. 6 **F**
Christum colens ppter bona temporalia errat/
 sic iude⁹ messia expectas tpalē regem. 96 **AB**
Christi iuguz quomodo dici possit suaue cū ad-
 uerfetur carni 95 **Y** 96 **A**
Christus defectibus nostris omnibus opē fert
 oratus. 55 **I**
Christus aliquādo vtebat^r pūilegijs status in
 nocentie/aliquando nō. 57 **AB**
Christus didicit p experientiā more humano li-
 cet fm deitate omnia sciret 57 **BI**
Christus amissus p peccata querendus est sicut
 eum parentes quesierunt 59 **B** 96 **A**
Christū egredi r egredi ad deū qd sit. 40 **PD**
Christi animus duplicē habuit portionē. 81 **L**
In christo fuit rebellio qualis 84 **Z**
Christus tradidit nobis maxime a sensibus clō
 gata ideo. 89 **Z**
Christus sufficientem prebuit doctrinam p re-
 gulanda ecclesia. 82 **U**
Christi anima qualis fuerit ab instanti concep-
 tionis rē. 76 **B**
Christum nihil habuisse etiam in communi qui-
 dam dixerunt. 42 **L**
Christus est monarcha vniversal^r triplici iure.
Christus in passione sua cōsolatio. (42) **L**
 nem non habuit r hoc miraculose. 45 **T** 49 **F**
Christus triginta annos cū ioseph māsit. 59 **B**
Christi temptatio describit^r 59 **B**
Christus etiā si adam nō peccasset an incarnar⁹
 fuisset. 99 **A**
Christi cognitō beatitudo dolor expientia qua
 pferet et multa succincte. 15 **PD** **RS**
Christus puer minimus. 16 **L**
Christus ter r in triplici deserto clamauit. 16 **B**
Christus ascendens quid restaurauerit 6 **TU**
Christus natus misericordiam fe- (372)
 cit superexaltare iudiciū. 11 **TU**
Christianus omnis potest esse in statu perfectō
Christian⁹ puerus est qui ad- (nts. 68) **AB**
 tutoriū dyaboli vel supsticiosa iceptis suis cō-
 tenti sunt recipe. 20 **S** 21 **R**
Christiana lex. lex amoris paucis sacramentis
 pnta nihil crudelitatis in se hz. 22 **A** 62 **B**
Christiane legis libertas nō tam malis cōtēpt⁹
 q̄ bonis sedulitatis occasione prebet. 62 **A**
Christianitati limites artati plorant^r 7 **A**
Christianus quilibet tenet p pace publica pvi-
 ribus operam dare. 7 **B**
Christiani vita magis pendet a miraculis q̄ a
 natura. 89 **F**
Christiane religionis fundamentale pncipium
Christiani veri tria signa. 40 **Y** (89) **F**
Christianus quilibz potest esse instar xpi omni

um monarcha triplici iure. 41 **AB**
Christianus est oipotētissim⁹ hoc pbat. 41 **AB**
Christianoz quattuor genera. 45 **NO**
Christianū esse re r nomine est dignissima nobi-
 litas. 52 **h**
Crucis meditatio fructus r laus 96 **R** **L**
Cruz potissimū subsidū ptra temptationes dia-
Crucē ferūt quidā in insignijs mi- (boli 87) **G**
 litaribus sacrilega dominādi tyrannide. 87 **h**
Crucis exaltatio plena misterijs 87 **R**
Cruz fit de oleo r balsamo i pfirmatiōe. 87 **I**
Cruz contra septē vicia capitalia 87 **h**
Crucis lignū vt lignū nō est adorādū. 87 **h**
Cruz hz longitudinē latitudinē rē. 89 **Y**
Crucifigē rursus fili⁹ dei a clerici hoc mō 41 **P**
Cruz christi de hac 79 **Y** **Z**
Cruz ē vita christiani. Et plura d^r cruce 72 **B**
Cubile duplex bonū r malū. 44 **P**
Cubile sanctorz et peccatorz quale sit cū suis cu-
 bicularijs. 44 **P** 45 **B**
Cubilia tria p trib⁹ generib⁹ hoim. 45 **C**
Cultus verus qualis sit p reuelationē acceptus
 est supra/nō cōtra naturā 38 **F**
Culpa grauis quid sit. 33 **E**
Cupido seu cupiditas quid sit 65 **B**
Cupiditas causat inuidiam r ipatiētā. 31 **P**
Cupiditas quomodo sit insatiabilis ostenditur
 late. 42 **B**
Cupiditas obuoluit caligine vt turpitudinē su-
 am quis latere putet. 42 **E**
Cupiditas ad dura impellit 47 **F**
Cupiditas sicejctur. 49 **Y**
Cura pro humano auxilio habendo quando sit
 superflua. 96 **A**
Cure sunt canes mordentes ceruū. 76 **B**
Cure pastorali cedunt quidam 93 **P**
Curati ordinarij sunt nō delegati epoz. 67 **Y**
Curatoz statū papa nō tollere nō posset/sic nec
 subiectionem populi ad eos. 67 **Y**
Curati an habeat statū et an sint obligati suis ec-
 clesijs nō cedere. 68 **C**
Curati quō possint effici monachi. 68 **C**
Curatoz obligatio ad suos est pportionabilis
 obligationi epi ad suos 68 **C**
Curā animaz an quis aliquādo possit appetere
 r an liceat habere respectū cōmodi tpal. 69 **L**
Curati sunt hierarche. 2 **R** 4 **N** 1 **O** 67 **C**
Curati non possunt alios hierarchas instituere
 1 **O** 67 **C**
Curatis prudentibus et potentibus iniuste dā-
 tur tutores. 1 **PD** 4 **O**
Curatus etiam nō sacerdos cōmittit simplici sa-
 cerdoti vt in ecclesia sua hierarchizet. 2 **B**
Curati prima institutione xpi habent que men-
 dicantes habent ex pūilegio 2 **O** 4 **L**
Curatoz status quomodo sit institutus ad
 quid obligetur et q̄ est status perfectionis rē.

4 M 67 C 68 C
Curatorum status superior est statu religiosorum
4 M 67 C 68 C
Curato ministrati sacramenta decet mundicia
 sui subditi esse ostensam. **4 M 10**
Curato confiteri securius et iustius est ceteri pa-
 ribus quam privilegiatis. **4 O**
Curati non magnam litteraturam habere tenent sed
 ea scire que ad officium suum pertinent **4 O**
Curati obventiones ordinatas exigere possunt du-
 modo caute et. fiat **Ibidem**
Curati privilegiatos cum bona gratia admittant
 nisi sit causa repellendi eos **4 O**
Curatis licentia videtur petenda per confessio-
 nem auditorem missarum tempore suo alibi faciendis **4 O**
Curam animarum prelatos suscipere quibusdam
 videtur indignum. **35 B**
Curatus sit sic spiritualis. **Ibidem**
Curati hec scire tenentur alias non sunt in statu
 salutis. **40 J 42 T**
Curatum mendicitati occurrendum est ne de-
 spiciantur. **42 P**
Curati quomodo ecclesias curare debeant. **43**
Curialis miserie. **87 M**
Curiositas quid sit. **66 L 37 B 40 F**
Curiosus plenus curis. **97 P**
Curiositas multa parturit mala. **17 X 18 K**
19 J 20 B 70 S
Curiositatem fuge **87 C**
Curiositatem circa eucharistiam repelle fide sim-
 plici. **92 L**
Curiositas in doctrina aut stu-
 dio quando sit. **24 B 18 T 72.**
Curiositas religiosorum reprehendit. **51 F**
Curiositas famelica vix satiari potest. **71 R**
Curiositas dei decem milibus multiplex et. **83 P 92 P**
Curui sumus in terrena. **40 R**

Damnandum for

De se cogitans quid agere debeat.
54 L 69 B 70 F
Damnati aptitudine deformita-
 tem servant. **67 E**
Damnati manifestam gloriam dei. **63 X 97 O**
Damnati etiam habent carmen armoniacum et pul-
 crum. **98 M**
Damnati non videntur ligari aliqua lege diui-
 na preceptiva. **61 L**
Damnatos frustra deseri **37 M**
Damnati sic puniunt. **45 F**
Damnati semper aliquos in iudicio videbunt deus
 ad eorum ampliorum penam **95 U**
Daniel in lacu leonum esurijt **92 B**
Dans formam dat consequentiam formam **84 M**
Datio ad firmam quid sit. **35 J**
Dare in vita melius est quam relinquere post mor-
 tem. **34 C**
David virilis et tamen lachrymis orat ut muli-

ercula. **85 J**
Debitores plures quam obligamur. **92 X 78 M**
Debitu reddere et exigere **25 J**
Debitor non habens in ere luat in corpe. **39 Y**
Debitoribus dimittere quomodo debeamus.
Deceptus alium decipe- **(85 O 27 P)**
 re non debet. **32 Y**
Decipere se licet in contractu et. **35 S 36 M**
Decimalum solutio **24 U**
Decimala fuit maria in lumbis abrahe. **47 Y**
Decreta continent ea que proprie sunt fidei. **36**
Decretorum doctores necessarij sunt **(51 P)**
 in ecclesia. **51 T**
Decretorum et theologie facultates in hoc dis-
 tinguntur. **51 P**
Decretorum doctores non sufficiunt sine theo-
 logis. **51 P**
Decretiste theologos vituperare non debent nec
 contra. **52 M**
De dedicatione sermo **43 M 42**
Defectio quid est **60 F**
Defectio in contemplatione siue extasis. **49 S**
Defectus proprios occultos cautius est tegere
 quam prodere. **37 Z**
Defectus fratris sunt tolerandi **72 J**
Defectus proprios quidam non cognoscunt. **72 L**
Defendendo se alium occidere an liceat. **26 D**
Defraudans ultra medium iusti precij restituere
 tenetur. **35 S**
Defraudatio directe contrariatur iusticie. **36**
Defraudatio ad deum proximum et se-
 ipsum. **Ibidem.**
Defunctorum coniuncti mouentur ad officia per
 etatis hoc modo **36 Y**
Defunctorum memoria nobis multum utilis
 est. **72 R**
Degradatus episcopus vel sacerdos an preerat
 sacramenta. **1 M 3 M**
Degradatione an annihilatio potestatis ordi-
 nis consequatur. **3 B**
Delectatio unde dicatur. **66 Z 98 B**
Delectatio quid sit **81 M 83 Z 66 Z**
Delectiones spirituales commendabiles sunt
 per voluptatem carnis ex nouem. **99 B**
Delectatio et contristatio tenet operantem in
 opere. **90 F**
Delectionem natura quare animabus inge-
 nitauit. **92 O**
Delectionem querens sine utilitate facit pre-
 ter intentionem nature **92 O**
Delectatio quomodo causetur **92 O**
Delectatio quedam carnalis quedam spiritua-
 lis. **29 F Y**
Delectatio appetitus intellectui quid sit. **29 F**
Delectatio non est in infantibus quia eam non co-
 gnoscunt. **29 F 30 E**
Delectatio proprie dicta tria requirit. **29 F 30 E**

D electatio spiritualis quedam in deo quedam propter deum	29 Y	nocere nobis.	21 B R
D electatio carnalis quedam naturalis quedam voluntaria. <i>Ibidem.</i>		D emonēs cogi possē licite non nisi per miraculum.	21 B
D electatio regulata alia irregularata.	29 Z	D emonēs aliquos nec damnatos nec saluatos et reges esse terrarū error.	21 R
S ine delectatione corporali impossibile est quem viuere.	29 Z	D emonēs efficiētes quidam peiores sunt demoniacis.	39 B
D electatio quando sit peccatum et quale.	29 Z	D emoniorum potestas magna	73 B
D electatio morosa mora temporis vel consensus.	(30 B) 29 Z	D emonēs ideo volunt fieri thurificationes etc.	
D electatiōis morose peccatum rationi attribuitur. <i>Ideo.</i>	29 Z	D emonēs habent corpora sūm platonicos.	(73 B) 79 L
D electatio et consensus in eam solum rationi inferiori pprie attribuit.	29 Z	D edemonibus. <i>Vide</i> dyabolus.	
D electatio fortis vt mors.	49 S	D enunciationem dī pcedere correptio secreta.	
D electari in dño se putant quidā in occupationibus delectari.	51 B	D eridere qñ sit peccatū.	32 B 34 L
D electionem ratio sex modis respicere pōt/2 quando sit peccatū.	29 P 30 A	D erisores deuotoz peccant.	31 S
D electatio circa pctm mortale in triplici differentia reperitur.	29 Z	D esiderare quid debeamus nescimus.	52 F
D electatio h3 multiplex obiectū.	30 E	D esiderio pficiscimur ad deū	75 B
D electatio habet triplex obiectum.	30 F	D esiderium nostruz semp exaudif nisi propter aliquā triū causaz	75 B
D electatio i dño officio an queri debeat.	34 L	D esiderium tuum sit sicut equus alatus et curus helye.	75 E
D electatio libidinosa in pudēdis puenit frequenter absq fluxu.	38 B	D esiderij erectio in deū difficilis est.	75 A
D electatio quelibet prohibita est cuius actus prohibitus est.	38 B	D esidia iners noxios humores affert	89 L
D electari in cogitatione carnali nō vxoratis prohibitu est.	38 B	D esperatio bona.	76 L
D electatio continue stimulat que nisi sedet aliquādo mortificat.	38 R	D esperatio sic fugatur.	50 L E 71 R 76 L U
D electatio duplex sūm pñm bona et mala.	44 P	D esperare nemo debet de eo quod crebro reciduat.	71 D
D electionis sanctoz plura de hac	45 B	D esperandum non est si in bene ceptis semel nō successit.	70 P
D electionis causa an liceat obseruare dei mā data.	45 B	D etractio et diffamatio quando et quale pctm.	24 B 29 E 32 B 34 E
D electiones carnales preponunt nonnunq spiritualibus. <i>Ideo.</i>	45 B	D etractor vno ictu tres aīas interficit.	26 B
D electatio maxima sequit luctū	45 Z	D etractionis remedia hec sunt	34 B
D electatio quasi delectatio	80 F	D etractorū auditorēs peccant	34 B
D electatio de hac plura sub noīe solaci.	80 A	D etractionis detestatio et compatio. <i>Ibidem.</i>	
D eliberans non oīs agit ex deliberatiōe.	24 B	D etractionem audiens alicui fieri quid agere debeat instruitur	20 R
D elicie mee esse cum filiis hominum quomō intelligitur.	99 B	D etrabere volens hoc cogitet	34 B
D emocratia quid sit	27 A	D euitiōis diffinitio.	86 L 65 B 72 S 23 L
D emocritus semp flebat.	45 P 42 L 85 L	D eutoz periculum sine loyca	81 L
D emonēs credunt et contremiscunt sed in malū suum.	97 B	D eutionis quattuor cause.	86 L In fine
D emoniū meridianū qd sit.	55 P 64 F 41 B	D eutio simplex sufficit ad salutē	86 E
D emonēs in artibus magicis cum effectu operantur.	20 L S 21 L R	A d deuotionē apti sunt hi	86 E
D emonēs placare ne noceant est idolatria.	20	D euitissima mens habet mirabilia	86 B
D emonēs esse et vnde sit q id alii qui negant.	(U 21 B) 21 B	D euitis indoctis non licet suo loquendi modo tractatus scribere	16 A L 99 L B
C um demonibus pactum implicitum vel explicitum quid sit.	21 B B	D euito nōnunq acceptior est deo aridus et turtior.	69 Y 70 A B
D emon inimicus noster cur permittatur a deo		D euitiōis dulcedo a dyabolo nonnunq immititur.	69 Z 70 B B
		D eutio qñ in se habeat venenū	96 B
		D euiti potissime consulendi sunt.	31 P. <i>Vide</i> consilium.
		D eutoz simplicium pericula hec sunt.	
		D euitiōni deditis prodest cognoscere passiones animi/precipue spiritales.	(71 F) 72 S 73 A

D ante **E**

Deuoti quibus simplices tñ deo placent. 3 **T**
Deuotione carens sic disponit. 77 **IK**
Deuota anima hec sentit. 77 **L**
Deuotus est femineus sexus 79 **L**
Deuotoꝝ obseruationes licet videant supstiti-
ose non a quolibet passim culpent 69 **E**
Deuotionis velamen plerūq; magis q̃ deuoto
muliebres occupat 68 **T**
Deuotionē sepe acq̃rim⁹ lectiōe vite alicui⁹ sc̃ti
magi si q̃ cogitarem⁹ deo et hoc ideo. 73 **T**
De⁹ fontē pla noia. 73 **T** 60 **AB** 68 **S** 63 **Spa**
lenomē ab eē sumit. 58 **T** 66 **S** 68 **S** 69 **AB**
A deo omnis puniō r quomodo 56 **AB** **ND**
In deo tres cause coincidūt. efficiēs formalis fi
nalis. 60 **G**
Dei cognitio nō est discursiua. 60 **R** 69 **R**
Dei noticia hīta p ignorantiā vel abnegationē
fm vnionē supra mētē. 65 **AB** 6 **R** **T** 69 **U**
De⁹ quadrupliciter cognoscit ab in- (95 **A** **F**
tellectuali creatura. 95 **P**
De⁹ ppe dī forma fm tres pditiones forme. 95.
De⁹ etiā clare visus odiri pōt. 95 **U** (**P**
Deus se habet triplici habitudine ad creaturaz
rationalem vltra ceteras. 96 **F**
Deus an possit totus diligi et totaliter a dilige-
te amor eius haberi. 96 **L**
Deus quō cognoscat vel videat a viatoribus.
69 **O** **T** 96 **L** 86 **K**
De deo q̃ntū q̃s q̃ nouit q̃ ē tñ nouit q̃d ē 96 **L**
Dei ad creaturā pportio. 69 **T**
De⁹ cui⁹ vult miserē r quē vult idurat. 97 **IB**
Deus vnico amore amat oia sed diuersimode p
capacitate cuiuslibet. 97 **P**
Deū nō esse cognitionē ipsius aīe rationabilis/
formaliter nec ei⁹ amorē. 64 **FF** 65 **P** 69 **T**
A deo omne donū est tñ r industria hois iuuat
De⁹ sub ratione patris p̃sultit. (65 **U** 66 **E**
sima obseruatione colit. 65 **V**
Deus dupliciter diligit 96 **U**
Deus tripliciter cognoscit r multe op̃niones d
eius visione quomodo fiat 69 **T**
Deus in maximis r dubijs p̃iculis inuocandus
est. 5 **H** 6 **L** 21 **O** 69 **G**
Dei sapientia iusticia et potentia et gratia circa
peccatoꝝ. 5 **A** 11 **T** 58 **R**
Deus cognoscit in creaturis. 5 **T** **T**
Deus vbiq; est 12 **E**
Deus temptat duobus modis 69 **G**
Dei dilectō etiā a deceptōe nō ē tuta. 19 **P** 68 **T**
Deus ad extra nō naturaliter sed libere agit 20
EN 54 **Y** **T** 58 **F** 69 **O** 98 **A**. Vide ifra libē
Dei noticia per experientiam varijs nominibus
dicitur. 64 **AB**
Deus immediata causa est omniū rez r ita im-
mediate potest ei cōiungi creatura 98 **O**
Deus est causa omniū ppinquissima. 20 **E**
Deū inuocādū esse omnes scripture declarant

nō celū vel demones. 20 **K** **M** **S** 21 **K** **O**
 Dei inuisibilia p̄ visibilia cognosci necessarium
 nō est christianis. 20 **M**
 Dei omnia opera bona sunt. 21 **E**
 Dei orātes ne cōquerant se nō exaudiri. 21 **O**
 Deus nō placat sed inhonoratur p̄ inuocatōes
 in magicis. 20 **L** 21 **L** **M**
 Deus triplicē thronū habet gratie misericordie
 ⁊ iusticie. 54 **G**
 Dei dilectio pbat̄ in aduersis. 55 **F**
 Dei auxiliū sine alia cura potest sperare qui fa-
 cit quod in se est. 69 **H**
 Deus scandalorum causa non est licet submini-
 stre materiam. 56 **M**
 Deus conuertit egyptioꝝ cor vt odirent popu-
 lum suum. 56 **M**
 In deo viuimus mouemur et sumus. 60 **S** **T**
 Deus iustissimos affligere posset non auteꝫ pu-
 nire. 61 **A**
 Deo gratiam debemus quia peccata venialia ⁊
 iustitias nostras nō imputat ad mortē 61 **B**
 Deus an puniat peccatū ad condignū. 61 **L** **B**
 Deus quomō possit sine sui mutatione peccatū
 nunc imputare et postea nō. 61 **B**
 Deus an possit creaturā sine aliquo eius actu di-
 gnificare vel indignificare. 61 **E**
 Ex dei bonitate veritate pulcritudine potentia
 talia resultant in creaturis ⁊ nō aliter. 61 **F**
 In deo quō diuersa concipimus sine sui diuersi-
 tate. 61 **F**
 Dei vnitas qualē in se distinctionem compati-
 tur et exemplū ponitur de centro lineas infini-
 tas terminante. 69 **M** **R**
 Deus nō obligat creaturā nisi p̄ notificationem
 sue voluntatis. 61 **K**
 Deus quēlibet facientē qđ in se est d̄ necessariis
 ad salutē illustrat. 61 **L** 62 **J**
 Dei voluntas et recta ratio/ neutru altero/pri-
 us. 61 **L** 95 **B**
 Deus donat se creaturis quattuor modis. 61 **P**
A 83 **A**
 Deus quintuplici voluntate precipit et probi-
 bet permittit consulit implet ⁊ descriptiōes il-
 lorum. 93 **A**
 Deus et dyabolus tripliciter hoīem impellūt ⁊
 diuersimode. 63 **A**
 Deus illapsu suo quid agat in anima. 63 **A**
 Ex dei attributis tribus oratio ⁊ meditatio om-
 nis cōsurgere potest. 57 61 **G** 66 **G**
 De dei clara visione in patria ꝑcordia inter gre-
 cos ⁊ latinos. 95 **G**
 Deus potest ex puris naturalibus diligi super
 omnia. 63 **T**
 Deum ex toto corde ⁊c. diligi quid sit. 67
A 68 **H** **K** 70 **Y** 69 **O** 24 **A** 51 **B** 31 **G**
 Dei precepta cognoscere est finalis reductio i
 via dei. 68 **H**

De deo potest haberi p conceptus noticia abso-
luta sed non intuitiva. 68 **RS**
Deus quō diligi possit sine fantasmate aliquoz
accidentiu loci tps rē. dant exempla. 68 **A**
Deum non esse cogitans quid sibi ppi responde
re debeat. 68 **E**
Deus videtur facili speculari et nubillari visi-
one rē. 69 **TA**
Dei visio viatoribus nō sufficit ad salutē sed im-
pletio mandatoꝝ eius 69 **A**
Deū nō videbit viuens exponitur 48 **P**
Deus sicut vult sic oia sūt tñ nō ideo cessandus
est ab opibus bonis 95 **E** 96 **MS**
Deus nō vult malū quō intelligit 95 **E**
Deus solus immense se nouit amat et fruitur.
95 **lb** 96 **h**
Deus nobis factus est pater frater socius mini-
ster sponsus filius sapientia iusticia rē. 95 **R**
Deus puniat vel cōsoleť possumus abuti/petē
dū est igit vt fm bñplacitū suū agat. 96 **F**
Deus vnus et multiplex 82 **A**
Deus est spera intelligibilis 82 **MS**
De deo quedā sunt affirmatiue quedam nega-
tiue dicta 86 **B**
Deum esse anshelmus demonstrare voluit sed
sophisticabatur 86 **O**
Dei cognitio triplex symbolica ppiā mystica.
86 **S** **I** infra Theologia.
Dei dilectōi pl^o est insistēdū q̄ speculatōi 88 **L**
Deus non ideo facit aliqua quia decetia sunt/
sed ideo decetia sunt quia facit. 88 **Q** 61 **E**
654 **X** 15 **RS**
Deus est ens. est p se nota. 88 **h**
Deus est omnia in omnibus 89 **X**
Deus est in rebus tripliciter 91 **lb** **I**
Deus immutabilis cognoscit mutabilia futura
p̄sentialiter rē. 92 **P**
Deus obicit se et illabit anime 92 **P**
Deus fuit dñs ab eterno 94 **L**
Deus potest diligi propter mercedem. 24 **F**
infra. **Spiritualia**.
Deus plures esse reprobaf. 25 **B**
Dei dilectio an sit primū mandatū. 25 **P** in fine
Dei dilectio facit clarius intelligere scripturas
Deum diligere debes pro- (48 **X**
pter hoc. 50 **X** 71 **Y**
Dei dilectio erga nos pbat ex his. 77 **A**
Dei dilectionē nō optet semp esse maximā i sen-
su sed in mente hoc modo 79 **MS**
Dei dilectōis variū gradus. 48 **S**
Deū dilige q̄ illud vult et iubet 48 **F**
Deus tenet p moysen et alios sanctos. 41 **R**
Deū fastidiantes sic cruciant 42 **B**
Deus venit apparet recedit et euanesct 50 **L**
De quasi dolet cū hoīem dānare debet. 71 **O**
Deus originat passiones in nobis 73 **E**
Deus q̄ sit. hic videri nō pōt 75 **F**

Deū talē tibi inuenies q̄lis tu fueris i desideris
De postq̄ mūdū fabricauit exulta. (75 **B**
Deus adiutoriu meū in- (uit gaudio. 79 **L**
tende/ versiculus est ad quē omnes affectus re-
ducuntur in collationibus patrum. 80 **h**
Dei sumus triplici iure 37 **O**
Deū ppter deū deserere 49 **A**
Deū pctā videre nō ē aliud q̄ punire. 100 **MS**
De nō est pncipalit diligēd^o ppter bñficia sua
s; ppter immensam eius bonitatē. 99 **L**
Dextera tua nesciat qd faciat sinistra exponit.
Dyabolus q̄si deorsum fluens. 86 **Y** (40 **C**
Dyaboli machinamenta multa q̄s euadat. 6 **h**
Dyabolus non cogit p artē magicam sed fingit
se cogi. 20 **lb** 21 **JNR**
Dyabolus cur fallat hoīes visionibus et reuela-
tionibus falsis. 20 **B** 21 **J**
Dyabolice pactionis inite cū hoībus in actioni-
bus aliquibus signū. 20 **B** 21 **A** **h**
Dyabolus quō nos fallat. 21 **J** 64 **BC** rē. ple-
ne 70 **B** **h** rē.
Dyabolus quare p obseruationes quasdā et in-
stituta supsticiosa hoībus opari suadeat. 21 **J**
Dyaboli adiutoriu in nullis nobis inuocare cō-
uenit. 20 **RS** 21 **R** **Q**
Dyabolus sicut deus tripliciter hoīem impellit
sed diuersimode. 63 **X**
Dyabolus fraudat omnes/ p̄cipue eos qui d vi-
ribus suis cōtra eū cōfidunt. 64 **B**
Dicta sanctorū asserta et opinata. 47 **X**
Dicē volēs curet vt sit accept^o auditorib^o. 35 **X**
Dici de omni et nullo 88 **JR**
Dici p se et p accidens p se primo rē 60 **R**
Dicere turpia aufert pudorem 48 **U**
Dies vite hoīs velociter et velut vmbra defici-
unt. 100 **P** (24 **O**
Difficultas i ope vtutis an diminuit meritum.
Digestionē ipediūt vigilie solitudo rē. 39 **P**
Digito stult^o loq̄ sic intelligit. 79 **P**
Digiti quinq; De his. 79 **P**
Dignitas nihil habet virtutis 53 **B**
Dilatio executōis testōꝝ nocet defūctis. 37 **A**
Dilectio fundamētū est officij pastoral^{is} et legum
31 4 6 6 **MS** 8 **C** 18 **S**
Diligere deū. Vide deus
Diligere primū quid sit 24 **X**
Dilectionē primi nō hz q̄ i eo vicia nutrit. 10 **E**
Dilectio tres comites habet 8 **C**
Dilectio extacita et anagogica quid sit. 75 **B**
Diligētib^o deū oia coopāt i bonū. 50 **B** 64 **h**
Diligi primū sicut seipm quid sit 70 **Y**
Dilectus meus mihi et ego illi exponit. 83 **A**
Diluculū habet aliqd mysterij 94 **Q**
Dimittere an teneant pfecti iniurias sine satisf-
factione. 27 **P**
Dimitte nobis debita nostra rē. exponitur. 76
378 **B** 37 **R**. In fine.

Dimittite nobis debita nostra etc. an possit dici
qui ira tangit sed displicet ei. 70 **T**

Cui plus dimittitur plus diligit quomodo intel-
ligitur. 73 **E**

Dioceses et puince cur distincte. 7 **B**

Dionisius tres libros sive triplicem theologiam
conscripsit. 64 **N**

Dionisij liber de symbolica theologia ad latios
non puenit. 82 **A**

Dionisij libros transtulit iohes scotus. 97 **H**

Dionisius de hierarchia multiplici tradit que
summam recensentur. 99 **L** **AS**

Dionisij verba mirabilia de deo exponuntur.
(86 **N**)

Dionisij de mystica theologia mul-
te interpretationes. 97 **A** **B** **H**

Dionisij regula. 82 **A** **X**

Dionisij iesus comunicauit in carcere. 89 **C**

Directio cordis in oratione necessaria est et hoc
modo. 78 **E**. **Supra** **Cor**

Dirupisti domine vincula mea etc. dictum in mor-
te quid valeat. 33 **L**

Disceffio que veniet ante antixpm 4 **U**

Dischola exactio. 93 **B**

Discretio est maxime necessaria. 92 **T**

Discretio obseruanda est quo ad corpus et quo
ad animam 71 **F** **S**

Discretio est auriga virtutum. 10 **F** 19 **R** 68 **N**

Discretio has seruat industrias. 73 **O**

Discretio seruanda in meditationibus et sermo-
nibus. 73 **N** **O**

Discretio necessaria est in rectoribus. 39 **S**

Discretio optima et ex humilitate generatur.
10 **F** 19 **R** **S** 67 **S** 68 **P**

Discretio generat ex diuina gratia et per sedu-
lum alterius experti nos diligentis et sapientis
consilium. 68 **N** **P** 70 **AS**

Discrete amouende sunt cause et occasiones
peccandi. 38 **H**

Discretionis speciem dissimulatio mentis. 11 **J**

Discretionis opus est contemplatiuum et actiuum.
Discrimini se subiiciens tunc pec- (74 **N**)

Dissimulatio spiritus discretiois mentis. 11 **J**

Dispensatio et absolutio an differant. 33 **F**

Dispensatio legum quod sit et qui releuet in conscientia. 2 **B**

Dispensatio pertinet ad platos 36 **T**

Dispensatio platos ubi habeat locum. 24 **E**

Dispensationem superioris tutius est semper al-
sumere. 36 **T**

Dispensatio in manifestis malis non excusat a
peccato. 33 **N**

Dispensationes faciles quanta mala intulerint
2 **E** 7 **L** 67 **R**

Dispersio felix 85 **T**

Dispersio mentis causam habet duplicem. 86 **A**

Dispermittitur mens virtuose. 86 **B**

Dispositionem nostram ad gratiam deus puenit. 49 **O**

Disputauit quidam causidicus in mortis articulo
Disputatores scolastici non gustant. 93 **T** (88 **U**)

Disputationis hominum deus mundum dedit et
quare. 18 **O**

Disputatio utilis qualis esse debeat. 18 **E**

Distinctionis septem modi sive scotistas tres sive
occasionalitas et que sit distinctio rationis seu for-
malis. 60 **R**

Distinctio absoluta in diuinis fingit. 94 **R**

Distinctio qualis sit in unitate diuina. 18 **R** 69 **N** **R**

Distinctiones varie ideo 51 **P** 52 **A**

Distractus in horis canonicis quando teneatur
iterare. 70 **B**

Distrahunt in oratione philocapti etc. 78 **G**

Distributione bonorum tuorum nulli magis quam tibi
confide ideo. 37 **R**

Distributiones in ecclesiis clerici quidam furri
uerapiunt. 80 **R**

Diuersitas capitalis inter fidem et philosophiam
Diuersione multiplici vincunt co- (89 **F**)

gitationes carnales. 38 **G**

Diuicie supbiam generant. 22 **R**

Diuies fieri si vis diuicijs non adice sed cupidita-
tibus detrahe. 38 **P**

Diuitiu regula 4 **S**

Diuitie que suffocant verbum dei cadunt etiam in
mendicitatem. 10 **B** 7 **E**

Diuites fructum non capiunt de diuitijs sed iusti
Diuies et pauper qualiter sit (41 **T**)

idem homo 41 **U**

Diuites habent diuitias sicut mola asinariam.
Diuitie stat cum perfectio. 67 **P** (46 **J** **N**)

Diuina essentia simplicissima et perfectissima est.
Diuinorum causas propinquas non fru- (18 **R**)

stra inuestigamus quia primam non possumus
intueri. 68 **E**

Diuini instinctus et reuelationes qua regula sint
sequendi. 68 **G**

Diuina officia impediunt peccant 32 **E**

Diuino officio tres scrupuli sese ingerunt. 37 **E**

Diuinitatis in christo argumenta tria. 43 **V**

Diuina lex non recipit exceptionem per huma-
nam. 15 **B** **C**

Diuina lex recipit interpretationem. 17 **T** 18
A plene.

Diuina lex una est apud omnes nationes. non sic
humana. 33 **P** 62 **P**

Diuini iuris principia et regule multe enumerantur.
4 **G** 7 **B**

Diuisio anime et spiritus quomodo fiat. 81 **L**

Diuisio et plura ibi declarat. 82 **N** **S** 83 **F** 86 **N**

Diuisionem anime et spiritus habuit maria modo perfecto sed differenter a christo
quadupliciter. 81 **L**

Diuisione spiritus et anime est impossibile fieri per naturam
Diuisio spiritus et anime est mi- (ram. 81 **N**)

rabillior quam corporis et anime 48 **P**

Diuisio nimia et pauca culpanda est 36 **F**
Docendi modus 88 **L**
Docere nemo presumat nisi vocatus. 55 **R**
Docti necessaria nesciunt quia facilia legere de-
 spererunt 41. **E**
Docti in deuoti sunt deo odibiles ostenditur p
 exemplum 73 **L**
Docti etiam propter maliciam sepe errant 2 **E**
 17 **L** **Supra** affectu
Doctissimi quidam optant se nunq̃ peruenisse
 ad tantam scientiam 73 **R**
Doctor theologie tenetur explicite cognoscere
 mandata rē. 14 **R** **p**
Doctores nouissimi cur relicto ornatu per que-
 stiones theologiam tradant 16 **B**
Doctores intellectu et affectu prestantes hi sunt.
Doctores hieronimum/ambro- (64 **p**
 sium/augustinū/thomam/gregorium/bernar-
 dum comparat 65 **r**
Doctoralis interpretatio quō releuet 2 **E**
Doctor theologie quid possit et debeat in doc-
 trinis examinandis 18 **B** 55 **R**
Doctorum scribentium tēptatio 87 **p**
Doctores sancti cur tot q̃stiones induxerit 88 **B**
Doctor profundus 88 **B**
Doctores contemplatiui non officiabant circa
 temporalia aut spiritualia 93 **p**
Doctorem creandi forma 18 **B**
Doctor theologorū quis p̃ intellectū aut affec-
 tus p̃fectu idoneū magi videat 18 **O** **p** 19 **F**
Doctores viuentes non minorem habent auto-
 ritatem q̃ mortui rē 36 **G**
Doctorū viuētū cōsiliū nō est cōtemnēdū 36 **G**
Doctorū quondam nimia hūilitas vel vanitas
 solum dicta aliorum allegantium 36 **G**
Doctores magni pauca miracula fecerūt 39 **A**
Doctorum parisiensium decisio super quodam
 casu ponitur 63 **p**
Doctor status est p̃cipuus in ecclesia 40 **E**
Doctorem facit silere superbia 40 **E**
Doctoris humilitas triplex scilicet 40 **E**
Doctores theologie et decretorum dominū vo-
 luit esse. 51 **E** **Y**
Doctores veteres negligi et noua excerpere per-
 niciosum. 18 **S** **T**
Doctores recentiores magi resoluti sunt. 78 **B**
Doctoribus contemplatiuis non credere insa-
 nire est. 79 **T**
Doctores theologi q̃ alijs sunt vtiliores. 18 **A**
Doctores p̃fecti in theologia et iu- (19 **F** **G**
 re simul sicut veteres fuerūt cur tam pauci res-
 periantur. 56 **R** **L**
Doctores sanctos plerumq̃ inexperientia tem-
 porum fallit. 62 **Y**
Doctores sancti plerūq̃ reuerēter glosandi nō
 ampliandi sunt. 61 **F**
 octo **D**res duz dissentiūt in materia fidei vltimo

rum sic agendū est. 35 **T** 37 **G**
Doctores diuersa opinant̃ ideo. 35 **T**
Doctores vix sciunt euoluere nodos cupidita-
 tis. 35 **T**
Doctoralis licentia ideo dat̃ 52 **B**
Doctor creatus p̃ hoc idoneus monstrat̃. s̃ nō
 ideo dat̃ potestas regitiua. 55 **R**
Doctores in interpretanda sacra scriptura qui
 sint alijs p̃ferendi. 17 **L** 18 **G**
Doctrina inuentores quō p̃cesserint. 60 **R**
Doctrine quomō et a quibus examinande sunt
 17 **T** 18 **A** rē.
Doctrinas quas recipere quas suspectas habe-
 re debent simplices. 18 **F** **L** **O** 19 **R** 20 **p**
Doctrinarum varietas plurimū nocet. 48 **E**
Doctrine moralis modus optimus iste est. 51 **E**
Doctrinas edere q̃n et quomodo sine supbia de-
 beamus. 18 **R**
Doctrine audaces et extreme cōtra cōmunē ob-
 seruantiā p̃niciose solent esse. 62 **O** 69 **E** **F**
Dolor sensibilis in contritione potest esse nimirū
Doluit x̃ps ab instāti cōceptio- (41 **p**
 nis s̃m quosdam. 45 **E**
Dolor duplex rationis et sensualitatis. 79 **R**
Dolus est si p̃ctor iustū se p̃dicat 100 **O**
Dolo caret qui se accusat. **I**bidem
Dominari rebus est eis vti posse iuste vt placu-
 erit. 40 **A**
Dominatio mentis sup̃ carnem fragilis est. 110 **p**
Dominatio omnis h̃z annexam cōplexionez ad
 seruitutem p̃ter dominationē diuinā. 62 **B**
Dominicis diebus clerici et laici hoc obseruent
Dominicis diebus ad quid obli- (78 **B**
 getur homo. 31 **T**
Dominico die l̃z ludū honestū assumere. **I**bidem
Dominū quid sit et quotuplex et descriptiōes.
 2 **S** 91 **Y** 25 **B** 41 **R** **S**
Dominium non omne vt sit iustum presupposit
 charitatē. 3 **A** 5 **J** 58 **O** 61 **X** plene 62 **B**
Dominium ciuile quibus titulis a deo donetur
 quibus abdicet̃. 61 **Z**
Dominū naturale nō fundat̃ in charitate. 61 **Y**
Dominium euangelicum quid sit et q̃ nobile et
 eius titulus. 61 **X** **p**
Dniū euangelicū et ciuile differūt. 62 **A** **B** **C**
Dominū quō abdicetur. 62 **F**
Dominū omnis abdicatio re et animo fieri pōt/
 et que sit expedientior. 62 **F**
 ominium in quibusdam rebus nō est separa-
 tum ab vsu. 25 **J**
Dominium rerum duplex diuīnum et humanū
 tā naturale q̃ ciuile. 39 **T**
Dniū capax est sola creatura rōnalis. 41 **R**
Dominium gratuitū dignius est ciuili propter
 trila. 41 **G**
Dominium ciuile multas secū affert anxietates
 41 **S** **A**

Dominiū extensius hñt fusti post passionem
christi q̄ ante peccatū fuisse. 41 Y
Dominiū euangelicū facit gratia 49 Y
De dominio supbiendū nō est 77 B
Dñs de⁹ nr̄. Cur toties hec tria cōiungat 98 F
Dñs ad seruos regula. 4 T
Dñs a domo dicitur 94 B
Dñe iesu suscipe spm̄ meū optauit iohānes ger
son esse vltimū suū verbū 92 B
Domus est homo 94 B
Domus est beata virgo 43 U
Domus quadruplex 43 F
Domus multiplices in quas se mali recipiunt.
Domū suā. s. ecclesiam clerici in- (44 L)
gredi debent. 44 M
Domus anime nostre quomodo fabricanda et
regenda pulcre deducit. 44 H
Domus fm̄ aristotelē in politicis ex his cōstat
Domus p̄scie sic ornet. 44 S (44 O)
Domus celestis preconia 44 T
Donat se deus 83 A 61 Y T
Dona spiritus sancti an sint vtutes triplex opi/
nio et specialis tractatus 28 L
Donorū sufficientia. Ibidem. 35 J
Donum quid sit 32 E
Dormiendo tps male occupantes peccāt. 73 L
Dormientes exercent opa vigilantiū ido. 75 P
Dormiens orat 90 T
Dormire contemplatiuorū 89 T
Dorothea mittit theophilo mala ex paradiso. 82 A 84 A
Dotes anime et corporis. 25 F
Dotes anime quid sint 83 F 6
Dotes spiritus et anime quattuor. 10 A B S T
Dos eccleie q̄druplex a xpo data. 79 B
Drama neutrius vel feminini generi. 80 B
Dramatica cantica hec dicunt 3 Y 5 T
Dubium p̄babile quid sit 70 T
Dubium leue quid sit. 35
In dubio aliter agens an peccet mortaliter. (A 37 B)
Dubitans an actus sit mor- 5 B A 22
talis et faciens an peccet mortaliter. 55 P 56 B 62 M
Dubia consistenda sunt sub cōditione et sequit
venta absoluta 5 T 14 B 25 B 41 F
Dulcedo diuina magna est 46 A
Dulcedo absconditur timentibus deū. 54 J
Duo sunt in carne vna ad opus com- (42 M)
mune filiorū. 38 O
Durandus doctor exercitissimus in casib⁹ re
seruatis dicit tē. 41 B
Duris corde hoc sufficit. 85 R supra Cor
Duri et in deuoti sic se emolliant. 37 B
Duriciam cordis sic vincat contēplatiu⁹. 75 P
Duricia cordis emollitur verberibus 75 P
Dux et laboriosum est ad serenitatē diuinelucis
a frenorū cupiditatū caligine retorq̄ri. 100 L
Dux noster deus sit. 44 U

Et spes speculis
dei abutunt. 84 S
Ebionitarū heresis 22 P
Ebrietas 24 F
Ebrietas qñ peccatū 29 B 32 P
Inebriare aliū peccatū est 32 P
Ebrioz varietas inde puenit 73 R
Ebrietas prima aut secunda aut centesima non
est pctm̄ mortale nisi tunc. 34 M
Ebrietas quedā suffocat rōnē quedā nō. 26 R
Ecce notat certitudinē nouitatē admirationē
Ecclesia p̄ quo capis dū de re- (72. 37 B)
genda ecclesia fit sermo 2 A
Ecclesie caput est xps et an fuerit ecclesia añ xpi
Ecclesia quā cōnexionē vel habitudinē ad (3 F)
xpm̄ et quā ad papā hēat. 3 F 8 L O P 10 U
Ecclesia iurisdictionē h3 in om- (12 J)
nes etiā in papā. 1 R 3 B 10 A U 14 F 7 C.
15 B C 17 P 18 A
Ecclesiaz dotatio vbi fundet 1 U 4 R 10 B A
Ecclesia integrat ex ptate papat⁹ cardinalat⁹ priar
chat⁹ archiep̄at⁹ ep̄at⁹ et sacerdotij. 1 Y 2 F
Ecclesia q̄ maculā nō h3 introduci- (8 M P)
Ecclesia quō viuificat (tur vt peccatrix 2 B)
influxu spūs xpi p̄ qualitatiuas dispositiones
Ecclesia gradus et dignita- (36 B 8 O 12 J)
tes suas a xpo cōstituta seruat. 3 B 8 P
Ecclesia h3 quasi semen viuificū quo pōt se cō
tinuare. 3 B 8 B O P 10 A 12 J 15 A
Ecclesia in solis mulierib⁹ vel laicis manere nō
posset. 3 J 8 P
Ecclesia necessario regitur vno capite nō sic pol
licie seculares. 3 J 2 A 5 M 15 A
Ecclesia quo iure et quib⁹ casib⁹ possit suū spō-
sum vicariū repudiare. 3 L S 10 U
Ecclesie quō possit p̄esse q̄ p̄ pctm̄ speratus ē ab
ecclesia. 3 R
Ecclesia in veteri et nouo testō multas p̄secutio
nes et scismata passa est. 3 T P
Ecclesia tāq̄ corp⁹ aliud seip̄am pōt vnire et cō
gregare p̄ vnioē et p̄seruatiōē suā. 4 B 2 B J
Ecclesia quō decora fuerit in adolescētia et nūc
deturbata videat. 4 U F 6 B 7 C B F 6
Ecclesia i plurib⁹ eget reformatiōē q̄ enumerat
Ecclesia ab initio sine tpaliū ad- (5 A 7 E F)
ministratiōē p̄ eā h̄re cepit nō iniuste. 5 M
Ecclesia si non ad statū tpis apostolorū / saltē ad
p̄ditionē tpis siluestri reformanda esset. 5 M
Ecclesia i his q̄ facti sunt nō q̄ fidei errare pōt. 5
L 6 O R 17 P 18 L 61 R 62 B
Ecclesia q̄druplicē dotē a xpo spōso recepit. 10
Ecclesia materialis spiritualē signi- (A B T)
ficat ideo in reuerentia est habēda. 10 Y
Ecclesia duplex triumphās et militans. 6 T
Ecclesia inlitrās quō triūphanti filis esse debeat.
Ecclesia statū suū modernū de- (7 L B)
3

plorat. **7 B E r. 18 A**
Ecclēsia ordines suos si a xpō nō essent instituti
 sic instituere nō posset. **8 P**
Ecclēsia duplices ptes habet integrantes eā p-
 manentes et fluentes. **8 Q**
Ecclēsia sancta catholica et apostolica. **12 B 15**
B 67 B 25 T U
Ecclēsia p quo capiatur ibi. Si peccauerit in te
 frater tuus rē. dic ecclēsie. **1 Q 15 C**
Ecclēsia finaliter resolutive dēclarare hz sensum
 sacre scripture. **17 B E N** plene **7 P 18 A**
Ecclēsie determinatiōi vel p̄suetudini q̄ p̄nitit
 cōpescēd' poti' q̄ redarguēd' ē. **17 Q B N P**
Ecclēsia p̄mitiua euāgelia quattuor recepit. **18 C**
Ecclēsie rectores speculatores muti rē. culpātur.
Ecclēsie reformatio quō possit p con- **(18 L**
 cilium fieri. **56 T**
Ecclē p̄mitie autoritas maior q̄ moderne. **61 R**
Ecclēsie et ecclēsiasticorū nomen cui antonomas-
 tice conueniat. **44 E**
Ecclēsie nomē ad clerū solet restringi sic religio
 nis ad religatos cōsilijs xpī. **67 B (35 B**
Ecclēsie dotatio p cōstātū fuit forte vtil. **17 A**
Ecclēsie determinatō ad fidē ptinet. **14 E 61 Q**
Ecclēas visitāt āgeli vbi eucharistia suat. **90 B**
Ecclēie repatio esset a puillis incipiēda. **34 E**
Ecclēie vlti cōi si q̄s detrahit se decipit. **36 E**
Ecclēsia materialis cū imaginib' et ceteris inci-
 tar ecclēsiasticos ad penitentiam. **40 K**
Ecclēia regit directiōe spūscī put oia tps hnt.
Ecclēsia habet exploratores Janito- **(38 P**
 res et pastores portentuosos. **44 F**
Ecclēsiā quid sustineat notabilia dicta contra
 canonicos notabiles. **44 B**
Ecclēsia est velut quedam dom' grandis. **51 T**
Ecclēsia canōes nō habuit tpe chisti neq' post
 modū longo tempore. **51 U**
Ecclēsia iure canonico nō regulat immobiliter
 sicut euāgelico. **52 C**
Ecclēsie regimē est monarchicū **52 L 4 J**
Ecclēsie vnde pueniant temporalia **52 C**
Ecclēsia locus aptus est orationi. **75 Y**
Ecclēsia est corpus mysticū rē. **79 Q B**
Ecclēsia vniuersalis ideo dicit. **25 T (40 L**
In ecclēia puerse affectōes dānosī sūt q̄ extra.
Ecclēie irreuerētia fit p ludos et garrulitates rē.
Ecclēsiastica ptās qd sit i questio- **(43 B Q**
 nē deduci pōt/et de hoc tractat'. **1 L Q B 6 B**
Ecclēsiastica ptās nō fundat in charitate sed in
 caractare baptismali. **1 Q B 3 Q 62 B**
Ecclēsiastici p diu'sitate etatū diuersa agāt. **65 T**
Ecclēsiastica potestas cōsiderat triplici' forma
 liter materialiter et quo ad exercitiū. **1 E**
Ecclēsiastice ptātis quadruplex vsus. **1 E**
Ecclēsiastica pollicia necessario est nuncaliter re-
 genda q̄ in initio nascentis ecclēsie. **1 T 5 Q**
Ecclēsiastica potestas an sit immediate a deo v'

ab homine. **128 P 15 B**
Ecclēsiastice potestati aliq' nimis detrahūt **2 J**
 Aliqui nimis adulant **2 K**
Ecclēsiastica pollicia dicit diuina. **2 T**
Ecclēsiasticorū ordinū discretio/ melius nūc q̄ i
 primitiua ecclēsia notari pōt. **3 B 8 P**
Ecclēsiasticū regimen monarchicū et aristocra-
 ticum et timocraticū **4 J**
Ecclēsiastici possunt prescribere de certo modo
 subuentionis a subditis. **4 K O**
Ecclēsiastici naturali et theologica prudētia de-
 bent h're vñ honesti' viuant q̄ seculares. **4 T**
Ecclēsiasticū corp' an possit viuē sū capite. **15 B**
Ecclēsticas libtates rex tueri debet. **15 Q**
Ecclēsiastica cōsuetudo plus autoritatis habet
 q̄ aliquis doctorū sanctorū. **22 C 36 E**
Ecclēsiastica p̄cepta vt ieiuniorū/ horarū canoni-
 carū/ festorū rē. trāsgrediētes qñ peccēt. **63 Q**
Ecclēsiastici ne tedio afficiant in cantu. **80 L**
Ecclēsiastice dotatiōi detrahentes damnati sūt
 in cōcilio constantiē. **35 P**
Ecclēsiasticis qd tutū sit i reddētib' recipiēdis. **35**
Ecclēsiastici intentionem suam expo-
 nāt suis benefactoribus. **Ibidem.**
Ecclēsiastici peccatores an fructus beneficiorū
 faciunt suos. **37 L 40 J (dem.**
Ecclēsiastici pctōres dicit a qbusdā fures rē. ibi
Ecclēsiastici grauari se non debent suffragiorū
 pondere. **37 B**
Ecclēsiasticorū mores pueri i crapula et pompis.
Ecclēsiastici sunt elemosynarij et di- **(40 A**
 spensatores nō dñi bonorū ecclēsiasticorū. **40 E**
Ecclēsiasticus dispensans pdige bona ecclēsia-
 stica an ad restitutionem teneat. **40 T**
Ecclēsiastico cuilibz tutius est declinare ad fru-
 galitatem et paritatem **40 E**
Ecclēsiastica bona clericis commissa sunt dupli-
 cia. **40 E**
Ecclēsiasticorū status est liber speculum et ima-
 go penitentie. **40 B**
Ecclēsiastici mali pessimi sunt. **Ideo.** **40 L**
Ecclēsiastici quadrupliciter reprehendunt sic et
 pharisei a domino. **40 B**
Ecclēsiasticorū vestes mentiunt aliqñ. **40 B**
Ecclēsiastic' monarchat' q̄lis pfectior esset. **41 T**
Ecclēsiasticis cur auferunt iurisdicciōes. **42 P**
Ecclēsiasticos reges et p̄ncipes nihil tribuūt. **Ideo**
Ecclēsiasticū regimē exigit vltra re- **(44 J**
 gulas euāgelicas leges positiuas. **51 T**
Ecclēsiastici ornatus sunt libri. **52 Q**
Ecclēsiastic' zel' feruet i tuēdis possessiōib'. **53 B**
Edificia sumptuosa antiq' nō habuerūt. **44 P**
Effectuū varietates quidam reducunt in quali-
 tatum primarū combinatiōes. **73 B**
Ego sum ait dñs plura q̄ ē dñs enumerat. **50 Y**
Egra corpora q̄ pl' nutries eo magis ledet. **92 L**
Electio quid sit. **64 U**

Electionis prelatorum modus quanta varietate mutatus sit sepe. 208 **A**
Nō vos me elegistis rē. 86 **B** **A**
Elemosynā dare qñ sibi pcepto vñō. 32 **A** 24
Elemosynā cū p aliū fieri mādāt quō pñt. 75
Elemosynā recipiens obligat vicissitudinem reddere. 77 **A**
Elemosynas dare in publico tenetur ecclesiasticus aliqui pferatim curatus. 40 **B**
Elemosynas ecclesiastici vocant beneficia dignitates vel officia. 40 **B**
Elemosynam spirituales in quali necessitate obligemur. 68 **R**
Elevatio mentis. 86 **C**
Emphatica locutio que sit 94 **I**
Empiricosis quid sit. 35 **A** 36 **E**
Empirio quid sit. 35 **I**
Empirio cū pacto redemptionis licita est. 35 **P**
Empirio redditū supra fundū aliquē. 24 **A**
Empirio et venditio inde non reddit illegitima unde quidam putant. 35 **R**
Empirione et venditione quid lege iusta insti-
 tuti possit. 35 **D**
Entis pceptus in generali 15 **A**
Entis pceptus in speciali 60 **L**
Ens qd pncipaliter significat et quō sit vñuocū
 deo et creaturis/sbstātie et accidēti 69 **M**
Ens qua ratione sit subiectū metaphisice loyce
 et grammaticæ 66 **M**
Entis puri cognitio pstituit duplicē theologiā
Ens vñū vñū et bonū pvertūt. 82 **D** (69 **B**
Ens multiplex 82 **D**
Ens qdlibz bz inclinationē i finē vltimū. 72 **A**
Ens et amor pvertūt sicut ens et vñū. 78 **V**
Ens vñuocū pfectū quid est 89 **B**
Epicurus quidā a seneca recomēdat 45 **M**
Epicurus dixit se cum scateret vermibus in ma-
 rima voluptate esse 45 **I**
Epicurus solaciū mediā quesivit. 80 **A**
Epikeia est bona equitas. 36 **A**
Episcopus tenet cognoscere explicite precepta
 decalogi. 14 **R**
Epīs oibus par est ptās in collatōne ordinum et
 pfirmationis et psecrationis vñū rē. 102 **B**
Epī a sacerdotibz differūt sicut vir a puero qz b
 sibi simile generare nō pōt/ille potest 10
Episcopatus an sit ordo/concordia. 1 **P**
Epōs singulos i suis diocesibz papas eē error ē
Epālis status a quo et qñ institutū sit (3 **I**
 et quō subit pape rē. 4 **L** 12 **C**
Epōs esse pōt sine plebe qñuls b fieri nō pueniat.
Epōz regula. 4 **R** (4 **M**
Epī quō possint dānare iudicialiter errores in
 fide et moribus. 12 **C** 31 **V** 18 **A**
Epī parisiensis acta circa assertiones mgi Jo-
 hannis parui. 14 **A** 14 **B**
Epī tenent credē et scire plura qñ aliq. 14 **P**

Epī pñt dclarare sēluz sacre scpture. 17 **F** 13 **A**
Epī quas doctrinas examinare possint 18 **A**
Epū bonū alicui ecclesie pfecti miraculose a
 deo peti potest. 69 **B**
Epōz stat' pfectissim' et sblimissim' est. 67 **A**
Epōs mihi pñt nō pñt ut igrediar religio 32 **L**
Epōs dū pñt rñdet se vñū qz testm scire. 42 **A**
Epithalamū sic diffinit. 79 **A**
Epithalamia dicunt cantica canticorū. 78 **R**
Epithalamū salomonis conuenit marie priuile-
 gio singulari. 81 **V**
Equalitas iusticie commutatiue habet multam
 latitudinem. 35 **B**
Equi equarum vsu debilitantur 38 **B**
Equi sunt seperatim ab equabus alendi 38 **B**
Equi hñntu quidam apud athenas regnū ad-
 eptus est 38 **B**
Equitas quid sit. 24 **B**
Equitas qua in interpretādis legibus vñmur
 multa nomina habet. 2 **B** 3 **L** 67 **F**
Equ' sñt supbos/pctā sua dñdētes. 100 **M**
Erroz cōmunis fac ius/quō intelligit 7 **A** 9 **D**
Supra cōmunis.
Errores refecant falce doctrine et securi pasto-
 ralis sententie. 12 **M**
Errores necessario corrigi et id impediētes pec-
 cator circa pcepta inexcū. (cant. 12 **D** 14 **D**
Erabiliōr qz circa fidem 12 **D** 56 **B**
Ere errore diffamatus etiā nemine accusante te-
 netur se purgare. 12 **D**
Erroz damnari pōt etiam si non appareat eius
 assertor. 12 **S** 13 **B** 2
Errans si ptestetur nihil intendere contra fidē
 catholicam. 14 **M** 14 **B** 14 **R**
Erroz reuocatio q sufficiat qñō. 14 **M** 14 **P**
Errans scienter et nescient differunt. 14 **S**
Erroz oīs radix et origo. 17 **B** 13 **I** 18 **R** 49 **F**
Errores de' cur pmittat oīri. 13 **M** 17 **M**
Errores quō debeant impugnari 17 **R**
Erronee aliq assertiones. 18 **R** 19 **R** 55 **M**
Erroz in moralibus iudicijs ideo accidit. 36 **A**
Supra affectu.
Erroz pñat' parisi' d diuitū spoliatiōe. 39 **A**
Errores plures. 88 **I**
Esaia ppheta euangelicus 89 **V**
Essē triplex bz quelibet creatura. 84 **D**
Essē extra se et supra se quid sit. 65 **F**
Estimatiua plures cōceptus habz qz sensus cō-
 munis. 60 **I**
Estimatiua vis in quibusdam ita viget et parti-
 cipes esse libertatis videantur 79 **I**
Esuries quid sit in genere. 88 **V**
Esuriei impedimenta et cause 89 **L**
Eternitas quasi extra terminos entitas. 95 **M**
Ethiops concipit ab ethiope hoc mō. 73 **L**
Eua reuerēs dñū pceptū bis mentita est. 18 **B**
Eua quō errauit. 17 **B** 64 **C** (64 **C**

Euā dōcepit dyabol⁹ fingēs se theologiū. 64 **C**
Euagatio mentis. 24 **O**
Euagatur peccator. 44 **N**
Euagatio in horis canonis q̄ liceat ⁊ q̄ nō 78 **G**
Euagri⁹ nō nisi sē in anno cōicādū eē censebat. 37 **L**
Euanescere quid sit. 50 **L**
Euāgelīū latissimū est et breuissimū. 68 **S**
Euangelio ne an ecclesie plus credēdū sit. 18 **C**
Euangelio nō crederē nisi me auctoritas ecclesie
 compulisset quō intelligit. 61 **R**
Euangelīū suū paulus cum ecclesia p̄tulit. 18 **E**
Infra Paulus.
Euangelīū explicat modos necessarios ad salu
 tem in eo nō tam p̄scrutando q̄ credendo quis
 nō scandalizatur. 96 **P**
Euangelīū speculo cōparatur quattuor facies
 representanti. 9 **A**
Euangeliste ordinē rei gestenō sp̄ seruauerunt. 93 **B**
Eucharistia de illa late. 89 **B** 25 **BC** 26 **E**
Eucharistia a xp̄iano deuoto quo
 modo considerari debeat. 86 **P**
Eucharistiam acceperunt maria magdalena et
 egyptiaca. 82 **A**
Eucharistie figuras nouit beata virgo. 89 **A**
Eucharistia xps̄ sumpsit apli et iudas. 89 **B**
Sub eucharistia xps̄ oculo sensuali non pōt vi
 deri etiam in patria. 89 **G**
Eucharistie sacramentū nō habet emulaz acio
 rem mathematica. 89 **I**
In eucharistia quō sit corpus christi q̄tum nō
 quantitatie. 89 **K**
In eucharistia panem dicentes remanere here
 tici sunt. 89 **K**
Eucharistie institutionis causa 89 **L** (89 **K**)
In eucharistia corp⁹ xp̄i quō sciamur videre. 89 **L**
Eucharistie efuriem qd̄ impediāt. 89 **L**
Eucharistia sumere q̄tidie satagit gerson. 89 **T**
Eucharistie effectus precipuus. 89 **X**
Eucharistie fructus presertim quo ad mysticam
 theologiam apiendā. 15 **T** 66 **Y** 97 **B**
Eucharistie sumptio que gratificet et que indu
 cat nouum peccatū 19 **T** **A**
Eucharistie plures similitudines ⁊ figuras ponit. 89 **T**
Eucharistia ramus oliue est quē (89 **T**)
 in ore ala ferre debet in vesp̄e mortis. 89 **P**
Eucharistie effectus est sal⁹ ⁊ augmentū fidei. 90 **A**
In eucharistie sacramento qd̄ (90 **A**)
 res sit ⁊ sacramentū 90 **C**
Eucharistie sacrificiū tenet quilibet offerre qua
 duplici titulo. 90 **E**
Eucharistia sol mūdīs d̄z tradī ⁊ p̄secrari. 90 **F**
Eucharistia vt quis digne suscipiat qualis pre
 paratio requiratur. 90 **F**
Eucharistia vt q̄s sine pctō suscipiat q̄ta certi
 tudo q̄ nō sit in pctō sufficiat. 69 **L** 70 **Z**
Eucharistia nemini d̄z d̄ facili denegari. 90 **F**
Eucharistie plures effectus. 90 **G** 71 **E**

Eucharistia meli⁹ est sepe sumē q̄ abstinē 90 **F**
Eucharistia recipientes aut ministran
 tes pctōres non sunt vitandi. 90 **H** (89 **E**)
Ascrupul⁹ circa eucharistia liberaf qd̄a oratioe
In eucharistia nō est corp⁹ xp̄i localiter 90 **K**
In eucharistia p̄ concomitationē sunt ania san
 guis ⁊ deitas. 90 **K**
In eucharistia si puer appeat qd̄ faciendū. 90 **L**
Eucharistia corpus nutrit 90 **O**
Eucharistia sumē qd̄a dissuadet seueri⁹. 90 **O**
Eucharistie duodecim effectus 90 **O**
Eucharistia p̄tutē h̄z priuilegiatā 90 **S**
Eucharistia famē sedat i digne suscipiēte. 90 **T**
Eucharistia quidā olfactu p̄cipiebat. 90 **U**
Eucharistia sumētes qd̄a extasim patiūt 90 **U**
Eucharistia fomitē quō extinguat. 90 **V**
In eucharistia leuandū est cora speciebus ma
 terialibus ⁊c. 91 **U**
Eucharistiam accipere si trepidas notabilis ex
 hortatio. 91 **P** 92 **AB**
Eucharistia dignū nemo se iudicet quantumcū
 q̄ sit seruens. 92 **C**
Eucharistia sumens nō sit anxius sed deferat se
 et p̄ficiat se in manus del. 92 **C**
Eucharistie susceptio digna supat ois spiritual
 exercitiū documenta. 92 **T**
Eucharistie sacramentū Plura d̄ hoc. 25 **BC**
Eucharistia dare s̄bdito qn̄ curat teneat 25 **B**
Eucharistie materia fm̄ quodā non pōt esse vi
 nū sine aqua. 26 **Y** (26 **E**)
Eucharistia i fermētato nō p̄ficiat fm̄ hugolinū
Eucharistie materiā acetū eē posse dici qd̄am
Eucharistia i secessum nō emittit 26 **P** (26 **E**)
Eucharistia populo sub vtraq̄ specie nō datur
 Ideo. 27 **A** Supra communicari.
Eucharistie sumptionem impediunt medicina
 lia. Ideo. 27 **B**
Eucharistia si euomif sumēda est aliquā. 34 **O**
Eucharistia in missa plura de hoc. Ibidem.
Eucharistie sumptio delet peccatū mortale fm̄
 durandum hoc modo. 37 **R**
Eucharistia suscipiens sic se humiliet. 37 **T**
Eucharistie adoratio tacitā h̄z p̄ditōz. 3 **Y** 18 **P**
Eucharistie sacm̄ mutet d̄ mēse i mēsem v̄l cre
Eucharistia sic discet adorare 71 **L** (b̄n̄ 43 **O**)
Eucharistia tripliciter offert. 71 **U**
Eucharistia suscipiēda est i memoriā xp̄i. 71 **E**
Eucharistie sacm̄ qd̄ ad satisfactiōz ē valoris sic
Eunuchoz triplex gen⁹. 38 **K** (niti. 77 **E**)
Eunuchi p̄ferunt coniugatis. 93 **Z**
Encenia prima die anni sunt i bonū finē ordinā
 da. 25 **D** Supra consuetudo. 26 **F**
Exactiones principū qn̄ licite sunt 26 **F**
Exaltationes anime quadruplices a deo. 63 **E**
Exceptiua siue exclusiua simplr ⁊ accomoda.
Excommunicationū et interdictoz fun
 damentū ex euangelio. 1 **Q** 33 **T**

Excommunicatio est ultima pena quā pōt infligere ecclesiasticus vt ecclesiasticus. 1562 P
Excommunicatio que p bonis tpalibus fertur videtur multā vilipēsiōē ⁊ laqueos animarū induxisse. 1562 F 62 AB T
Excommunicationis finis est emendatio ⁊ nō nocet nisi pīnacibus. 3 Y
Excoīcatō iusta an sit timēda ⁊ tenēda. 3 Y 33 X
Excoīcatōes i canonib⁹ abrogat⁹ p tēte hodie nō. (ligāt 62 S
In excoīcommunicationū materia ali- (ligāt 62 S
Quā ppositōes examinādas pōit. 62 S T U ⁊
Quārū alique pīme sequuntur.
Excoīcommunicationē nō videri ferendā esse nisi cōtra eos q eccliam audire nō sunt parati. 62 S
Excoīcommunicatū a iure nō videri vitandū nisi p denunciationem. 62 T
Excoīcommunicationes omīs abolitas vel nociuas reuocandas videri. 62 X
Excoīcatū a iure an denūciationē nō hēre irregularitatē imiscēdo se diuinis statuēdū videri. (62 X
Excoīcommunicationes late sententie ⁊ ipso facto quid opent. 62 T 3 R 33 R
Excoīcatōes generalit⁹ pmulgate vt ptra omīs sortilegos ⁊c. nō cogūt aliqū vitari. 62 A
Excoīcatōes que verisimiliter cōtemnūt nō sūt pmulgande sed reuocande. 62 X
Excoīcare p sua libidine prelatus immerētē nō. 62 X
Excoīcommunicatū ab oratiōe mentis (pōt. 63 R
Excoīcludendū nō sunt. 69 B
Excoīcatō q tinnide ferēda ⁊ sustinēda. 90 B
Excoīcatōis snia quō ferri deberet. 25 B
Excoīcati sūt p dētes legē contra eccliam ⁊ deū. 31 X
Excoīcādī sūt xberātes clericos. 31 X
Excoīcare se pmittens peccat mortaliter. 32 T
Excoīcatū nō tenent oēs vitare. Ibidem.
Excoīcatus penitēs nō pīuat⁹ est bonis ecclie. 32 T
Excoīcatus etiā curatus nō debz vitari nisi denūciatus. Ibidem. 43 S
Excoīcationū tot sūt genera q̄t cōīcationū. 33 S
Excommunicatio multiplex. Ibidem
Excoīcatus est ipso iure oīs symoniac⁹. 36 AB
Excoīcatōes q multiplicāt culpā. 40 B 48 B
Excoīcommunicationes nimis facili⁹ fulmināt. 43 A
Ab excoīcommunicatione duplici pōt q̄s absolui diuersis temporib⁹. 41 B
Excusatio turpis est dicere nō putauī. 48 AB
Exempla sunt dicenda scholarib⁹. 48 X
Exemptiōes a pīatis noxie sunt exemptis. 39 X
Exēptū de iure et exemptū d pīuilegio. 47 X
Exemptiones numie epis iustā tribuūt conquereendi occasionem. 4 AB
Exempla multos plus accendūt ad desiderium celestis patrie q̄ alta pīdicamenta. 100 A
Exempla multaz et diuersaz virtutū exponunt sū ordinē alphabeti. Ibidem.
Exit de⁹ a deo nō localit⁹ ⁊c. s3 psonali tīm distīn. (ctione. 40 P
Exēit oia a deo b mō. 40 B

Exitus moralis a deo quidā pessimus p supbiā quidā optimus p humilitatē. 40 S
Ex cito in plateas ⁊c. exponit. 50 F 6
Experientia. 84 J
Experientia quid sit. 86 B
Experimentalis dei pceptio nō habetur hic fa- cialis in via. 86 K
De experimentalī cognitione plura notabilia. (89 L AB ⁊c.
Experimentalis cogni- 86 L
Tio pfecta est sapientia diuina. 89 F
Experientia omniū philosophāū via. 36 B
Exptōz iudicia habenda sunt pīncipiis. 92 A
Expta extra nos credē expiri nō possum⁹. 92 A
Experimental cognitio differt a speculatiua. 66 S
Et an sit etiā intellectual. 64 AB. (T 98 B
Expimētalis noticia q̄ sit daf exēplū. 19 X 20
Expientia iudex et testis opti. (O 54 J K
Mus inter pprietatē ⁊ mēditatē. 70 B 10 B
Experientia vel ppria vel presupposita est pī- cīpium omniū scientiaz. 64 B
Experimentū est fallax sūm hypocrate. 86 S
Expositorius sillogismus in diuinis. 88 J
Exprobratio qū peccatū. 24 B
Exstasis anime sit hoc modo. 74 B
Exstasis quid sit. 65 AB
Exstasim facit amor. 98 T
Exterioris possēsiōis dispositio multū valz ad hoc vt spūs liber redeat ad dñm. 77 K
Exrema famis necessitate vnicus panis cuius iustorum sit. 41 X
Exultatiua via meditāt ⁊ tractat gaudia celoz. 100 K
Ezechiel visio exponit. Si AB

Fabule quid sint

Fabule adducunt. (42
Fabula de vulpe et catto. 88 A 68 X
Fabula d palūbis vulpe et passere. 88 A
Ad fabulas pueritentur. 4 T
Fabricando fabri simus. 76 B 80 B
Facecia de qdā inclusa. 8 L. Alia 18 AB 19 B
Facere quod in se est quid sit. 21 B
Vide infra in se. 96 B 1b
Facienti qd in se est de⁹ non deest. 24 AB
Fecisse qd in se qñ quis certiora possit. 69 B
Facere noli alteri qd tibi nō vis fieri quō intelli. (gīf. 70 Y
Facies hoīs triplex. 92 AB
Facto ipso incidere in sniam aliquā quō intelli. (gitur. 3 R
Facultas a facilitate. 94 B
Vel a fas. 61 T
Facultas absoluendī quē ab hoīb⁹ sententijs. (qd impozet. 33 B
Facultas ligādi daf ali- 33 B
Quādo ⁊ nō absoluendī. 51 A
Facultas decretōz necessaria est. 51 A
Facultates theologie ⁊ decretōz i b distinguūt. (51 X
Facultatū quattuor in vniuersita- 46 E
Tibus que merces sit. 33

F ante E

Facultates quattuor cōpanē q̄druplici agro 8 B
Fallacia fm̄ plures interrogatiōes vt vnā quō
 cauēri debeat. 88 L B
Fallacie quattuor extra dictionē. 88 L
Fallacia fm̄ qd̄ ad simpliciter ⁊ accidētis qd̄ sit
Fallacia ad capitalia vi- 88 G h
 cia moralis applicatio 88 h
Fallit se voluntas hoc modo. 87 Z
Fama est vita quedam ciuilis ⁊ pecunia mensu-
 rari non pōt. 39 U
Fame ablatio facta nō ē s̄ excedit ip̄m. Abidez
Fama a. bicio: nō est querenda s̄ nec crudeli-
 ter negligēdo. 8 F
Fama p̄ia qm̄ negligē qm̄ tueri deceat. 70 A
Fames fusa a mundanoz 90 E
Fami necessitate extrema vnicus panis cuius
 iustoz sit. 41 E
Familiaritates i cubilib⁹ etiā parētū vitā desē
Familie regula. 4 Z (43 E B)
Fantasia nūq̄ q̄scere p̄t sicut nec aer. 78 F R
Fantasia mirabiles q̄busdā apparent. 73 L
Fantasmata p̄ affectū nō p̄ intellectū fugiūt 19 B
Fantasmata clara ⁊ ordinata cōducūt cogitatio
Fantasmata optet specu- (ni spūali. 81 O
 lant itelligētē p̄mitus s̄ nō assidue. 81 Q 82 S
Fantasmata debz fugere animus quātū potest
 71 O B 73 O B
Fantasmata serena hz cōtemplatiuis 78 T
Fantasmate spm̄ auertē. 66 R S 68 Q R S
Fantastice sup̄titiones vñ pueniant. 20 E Y
Fantastici pleriqz sūt ex meditatione. 65 L 64
Pas ē vniciqz vti re sua. 35 P (O B 68 P Y)
Fasciculus mirre dilect⁹ me⁹ mihi rē. 98 P
Fastidiū spirituale vñ pueniat 88 Z
Fatū non esse quo ad deū 55 G
Fatui rōnis iudicio carent quare. 54 C
Fatui p̄m hnt sed nō culpā 72 D
Fatuoz more currūt ad mortē oēs malī. 42 G
Fatuoz ludis reprehendit. 43 G P 64 E
Fel dederunt in escā meā. 89 A
Felicitatē p̄mittūt philosophi sed difficulter ac-
 quiruntur. 90 P 95 C
Felicitatē hoīs pōnt p̄s in hoc. 93 G
Felicitas fm̄ stoicos xpm̄ et theologos. 93 G
Felicitatē hoīs p̄stituit aristoteles in contēpla-
 tione prime cause. 38 L Q
Felicitas politica et iconomica in hoc consistit
 fm̄ aristotelem. 38 Q
Felicitas politica et iconomica ad monasticam
 seu speculatiuam ordinant. 38 Q
Felix culpa eue dupliciter exponit 41 Y
Felicitas mundanoz quid sit. 64 E
Feminaz auaritas 68 J T
Femineus sexus habet cor molle. 85 J
Feminā visitauit iohes d̄ gerson in infirmitate.
Femina videndo vrit et vires car- (86 R
 pit paulatim. 38 S

Femine sex⁹ q̄re deuotus dicat. 48 R 65 Z
Femine caute se habeāt i recogitatiōe nudi cru-
Femine in lege veteri cū nō cir- (cifixi. 71 O B
 cumciderent quō saluabant. 66
Femie iualidū hnt iudiciū rōnis ⁊ q̄re. 55 L B
Femina an regni sit capax. 53 C (E
Ferculoz varietas infert damna. 43 E
Feruoz degenerat aliqñ in teporē. 51 B
Feruoz indiscret⁹ dāna plurima affert. 51 L U
 de infra zelus.
Festa dei p̄fanari p̄tingit ex malitia vt in festo
Festoz fiat moderatio. 43 P (stultoz. 64 E
Festiuis diebus frequentia dona gratiarū mit-
 ti creduntur. 75 Y
Festoz multiplicationē nō laudat. 60 L
Festi cuilibet occurrentia mysteria cōtemplari
 solebat Iohannes de gerson 98 F
Fictio in cōfessione quadruplex. 34 J
Fides quid sit et quot modis capiat. 13 E F O
 14 L 54 P O 27 Q
Fides multipliciter describit. 13 E J
Fides nō est necessariū fundamentū potestatis
 ecclesiastice. 3 R
Fides xpi p̄manet vsqz ad consumationē seculi
Fides mala meret illudi et infor- (10 L 11 E
 tunia pari. 21 E L R
Fides firmata tollit omnē rationē ad oppositū
Fides cōtradictores habet si- 21 E
 cut et scientie omnes. 21 O B
Fides certa esse quomodo possit. 54 P
Fides an possit inclinare ad falsum. 62 J
Fides de futuris contingentib⁹ nō excludit po-
 tentiam dei in oppositū. 62 J
Fides differt a scientia rē. 13 G
Fides miraculū in nobis opaf. 61 h 37 P
Fides vñ sumat certitudinē suā. 13 G
Fides et scia de eodē haberi possint. 13 h R
Fides in patria manere pōt et in raptu. 3 h
Fides in via semp nō euidentis. 3 h
Fides infusa necessaria est 13 R
Fides generalis implicita n̄ suffic̄ sp. 14 O P U
Fides p̄t eē d̄ notis lumine naturali ⁊ experientia
Fidei questiones examinari mul- (14 h
 ti impediunt q̄ p̄niciosum est. 11 E F G h Z
Fidei questiones quō debeant examinari. 11 h
Fidei questiones p̄ quod iudicari possit. 12 C
 17 T 18 A B rē. L
Fidei q̄stiones multiplici p̄nt tractari. 13 A
Fidei q̄stiones ad p̄hos deduci p̄nt. 14 F
In fidei caus⁹ q̄s sit sup̄m⁹ iudx 14 T 17 P 18 A
Fidei articulū facere quid sit. 14 T J 17 A
Fidei cause q̄ dicāt maiores q̄ miores. 14 P 18 A
Fidei si contradicāt an q̄libet obliget p̄ fide cō-
 tendere. 55 T P 56 A B
Fidei xitas in plus se hz q̄ lex pure dīna. 61 Q
Que solū sunt ad fidei pietatē in nouis. restrin-
 genda plus a platis q̄ augenda. 69 J

F ante F

Fidei nō repugnat habere cognitionē expimen-
 talē certā de deo hic in via. 69 **O**
 Fidei pietas 88 **DE**
 De fidei pietate que assertiones censent. 14 **G**
 15 **S** 17 **P** 69 **I**
 Ad fidem p̄tinentes veritates. 3 **F** 12 **L** 13 **B** **I**
 14 **E** 60 **N**
 Fidei articuli quot sint. 14 **h**
 Que cause fidei ad cōciliū vel papam referende
 sint. 13 **X** 14 **F** 617 **P**
 Fidei p̄ncipiū est credere q̄ tota sacra scriptu-
 ra reuelata sit a deo. 13 **G** 14 **h**
 Fidei iudiciū ad p̄latos 7 doctores sed delibe-
 ratō ad alios quosq̄ spectat. 12 **L** **X** **Y** 14 **I**
 Veritas sapiens fidē. 14 **L**
 In fide dubius/infidelis est 14 **I** **P** 55 **P** 56 **A**
 Fidē p̄titeri in q̄ttuor casib⁹ obligamur. 13 **AB**
 In fide determinatiōes noue fie-
 ri nō debent nisi cōcurrant. 13 **X** 17 **P**
 Fidē alter altero magis explicitā habere tenet.
 13 **P** 14 **I** **K** **AB** **O** **P** 61 **O**
 Circa fidē errare p̄tingit quadruplici. 14 **G**
 Fidei certitudinē maximā esse. 56 **A** 86 **F**
 Ad fidē p̄tinentes varietates q̄ 7 quot sūt. 61 **O**
 Fide nutantes docet salubriter cō-
 tra curiosos. 86 **T**
 Fidei articulis conducit doctrina quedāz gene-
 ralis et notabilis. 89 **B**
 Fide credita intelligē q̄rimus ideo. 89 **B**
 Fides stabilis in loco ab autoritate 92 **N**
 Fidelis firmitus fide adheret q̄ p̄hs sciētia. 90
 Fides qd sit fm aplm 7 plura alia de ea. 27 **A**
 Fidei articulo n̄ ē hoīem s̄z deū esse passū. 27 **A**
 Fidei catholice tenor ponit. 31 **R**
 Fidei errores vñ pueniant. 31 **R** i fine.
 Fidei articulis credere dñt simplices humiliter
 fidem iocose impugnantes denun-
 ciari deberent episcopo. 43 **T**
 Fidē nō optet d̄ cetero scrupulose discutere 30
 Fides iocū nō patit. 44 **F** 53 **T** (44 **B**
 Fides innitit sp̄ prime veritati nō rōni. 46 **A**
 Fides dudū pbata est. 46 **C**
 Fides spes caritas tres palī sūt viriū aīe. 47 **F**
 Fides d̄z p̄cupiscentia discipline. Ideo. 50 **O**
 Fidem quedam conuertunt de necessitate que-
 dam de pietate 53 **T**
 Fides bona quid sit fm tullii. 78 **B**
 Fideles an fuerint philosophi. 45 **T**
 Fidei articuli credendi sunt. Ideo. 52 **T**
 Fidei veritates q̄re reperiunt in decretis. 51 **P**
 Filiū hñs p̄ fornicationē dolere debet d̄ p̄ctō s̄z
 nō de hoc q̄ h̄z filium. 70 **X** 88 **L**
 Filia et sp̄s peccati nō idem sunt. 28 **P**
 Fili⁹ dei veit in mūdū taliter 7 ideo. 50 **A** 86 **T**
 Fili⁹ m̄ris mee pugnaverūt p̄tra me. 98 **I**
 Fili⁹ mag⁹ diligit q̄ p̄r fm vnā cōicatiōez. 99 **I**
 Filiorū erga parentes regula. 4 **G**

Filius egreditur a patre vt imago verbum ars
 exemplar et idea. 40 **P**
 Filius p̄dig⁹ dixit se peccasse in celum 41 **U**
 Fili⁹ p̄digi parabola exponit 42 **AD**
 Fili⁹ p̄ patribus puniunt t̄paliter 25 **P**
 Finis alicuius a dō cōstituitur in quolibet actu
 peccati mortalis. 38 **I**
 Finis vnūse rōnalis creature. 87 **V** 92 **P**
 Finis in agibilibus et in speculabilib⁹ similiter
 se habent. 88 **I** 38 **Q**
 Finis p̄cepti dilectio dei. 88 **L**
 Finis noster est magnificare dñm. 93 **B**
 Finis generalis cuilibet homini cōtemplatiuo
 est specialis et primus. 93 **T**
 Finis quadruplex cōtemplatiui gersonis. 93 **T**
 Finis ciuilis offici⁹ 7 eccl̄iastici differūt. 36 **h**
 Finis sub fine vnus finis est. 36 **N**
 Fine ignorato cuilibet rei nihil solidū de ea fieri
 potest. 38 **L**
 Finis hominis est cognitio intuitiua et fructio
 summi boni in vita p̄petua. 38 **L**
 Finē non aspicientes circa humanū genus into-
 lerabiliter errant. 38 **L**
 Finis est p̄ncipiū primū in practicis. 38 **Q**
 Fiuis imponit necessitatē his que ad finem sūt.
 4 **G** 6 **AB** 11 **B** 67 **C** pulcre
 Finis intentus se ruminari d̄z ne aliud se immi-
 nis intentus requirit me- (scat. 8 **R**
 dia sua et circumstantias. 67 **C**
 Quicquid fit/fit p̄pter finem 89 **G**
 Finitū et infinitū dupliciter dicunt. 95 **N**
 Fistulationē oīm vilissimā eē tradit aristoteles
 Fistule organoz non illiberales ap- (98 **N**
 pellande sunt. 78 **G**
 Flagellat deus. 84 **T**
 Flagellat maxie sanctissimi viri. ideo. 34 **B**
 Flagellatio sui ipsius publica rē. reprobatur
 22 **AB** **L** rē.
 Flagellatio sui ipsius quibus circumstantiis fi-
 at rationabilis. 22 **B** **L** **F**
 Fletus. 84 **T** vsq̄ **P** 7 85 **AB** rē.
 Fletus dum flere nō possumus rē. 85 **h**
 Flere an liceat seculi dāna 7 cetera filia. 85 **I**
 Flere cū flentib⁹ rē. quō impleat. 85 **K**
 Flere quidā nō p̄nt. Alij semp 85 **K**
 Flebat democritus sp̄. 85 **L** 42 **C** 45 **P**
 Fletus notabilis sermo de hoc. 45 **N**
 Per fletū et cinerem significatur status peniten-
 tium. 100 **P**
 Fletū cū potu miscere/quid sit. Ibidem
 Flebat quidā puer 7 clare risit simul. 45 **U**
 Fletus materia est nō posse flere. 46 **B**
 Fletus hoc modo in te excites. 46 **B**
 Fluxū viri qdā patiūt q̄lē feie i mēstruis. 37 **F**
 Fomes carnis nō extinguit p̄p̄ viginti rōnes.
 Fomes mitigat non autem peni- (90 **T**
 tus tollitur. 44 **T**
 3 4

Forma tractandi nostra est nō materia. 85 **L**
Formalizātes laudant. 64 **Q** vitupant. 65 **L**
Formido incauta. 51 **B F**
Fornicationem negans esse peccatū mortale est hereticus. 25 **F**
Fornicatio quō sit act⁹ natural⁹ et tñ mortale pec-
Fornicatio et meretriciū disse- (catū. 26 **E**
 runt fm quosdam. 29 **B**
Fornicatio de hac 31 **Z**
Fornicationē qdā pctm nō esse dixerūt. 38 **N**
Fornicatio ecclesie quō itelligit. 4 **F**
Fornicarius tempore et loco concubinas dimit-
 tere tenetur. 62 **T**
Fornicatio sacerdotū nō tā excoicationib⁹ q⁹ ali-
 is remedijs esset coercēda. 62 **F Y** **I**bi d⁹ vita
Fortitudinis dictū. 28 **L** (tione eoz
Fortuna moderata aduersa securior ē q⁹ p⁹spa. (45 **F**
Fortuitū nihil est apud de-
 um sed apud homines. 55 **B** 57 **N** 95 **N**
Fortuna cur dicat⁹ omnipotens 55 **B** 95 **N**
Foz p⁹tētiōsū et p⁹scie distinctū inde accipit. 33 **U**
Forum dei triplex. 34 **B**
Francie ciuilia bella deslent 54 **A**
Francus et anglus contendūt. 52 **F**
Francorum rex doceat quodā speciali tractatu. 52 **T** 96 **L** et.
Francorum rex preclarissimū habet titulum cri-
 stianissimus dicat. 52 **B**
Francoz et angloz inimicitie inde ortū hnt. 53
Fracia et hispania an sint sub- (L 59 **N**
 dite imperio. 53 **I**
Fratres sumus in adā xpo et ecclesia. 53 **A**
De fraterna correctōne vide i directiōe corrigē
In fraudē vsurarum vtrum quis contrahat ex
 his conficitur. 36 **L**
Fraudam⁹ deū cū p⁹imis fraudam⁹ aut nosip.
Fraudis multa genera ad (cos. 37 **L**
 que nos similiter dyabol⁹ circumuenit. 64 **B**
Frenesis spiritualis qualis sit 55 **N** 95 **N**
Freno orat et chamo constringi. 76 **G**
Frigidus vtinā esses exponit. 51 **B**
Frigidi et maleficiati se maculare possunt neq⁹
 sinis illecebris. 38 **F**
Fructus spiritus duodecim. 86 **R**
Fructus duodecim ligni vite. 89 **L**
Fructus primos de beneficijs papa an recipere
 possit. 36 **B** **I** **K** **L** **T** **U**
Frugalitas liberalis prelatoz que sit sic iudi-
 candum est. 43 **L**
Fruitio quid sit. 88 **Z**
Fruitio an amoris liberis scds actus. 97 **A**
Fruitiois actualis qdruplex impedimētū. 88 **T**
Fruitiois dei precipuum nutrimentū eucha-
 ristia. 88 **T**
Fruī deo p amorē quid sit et q⁹ vtile. 98 **N** **K**
Fulgebunt iusti et tanq⁹ scintille et. Exponitur
 de quattuor dotibus corpis. 25 **F**

Fundatiōibus antiquis subuenire sanctius est
 q⁹ nouas erigere. 42 **P**
Furozi cedendum est. 54 **L**
Furendo arguit dominus 100 **L**
Furoz dei pena est inferni. **I**bidem.
Furtum De hoc plura. 26 **F** 31 **Y**
Furtum simplex an puniri possit pena mortis.
 39 **B** 63 **K**
In furto concupiscentia phibetur et non in ho-
 micidio. 25 **B**
Fur condemnat⁹ ad mortē an possit sine pecca-
 to effugere varie sunt opinionēs. 39 **N**
Furti diffinitio. 39 **L**
Furtum aliquomodo committitur in abusu cu-
 iuscunq⁹ rei. 39 **L**
Furtū nō cōmiserunt filij israel et. **I**bidem.
Furtum non commiserunt apostoli in vellicati-
 one spicarum. 39 **U**
Fures hi censendi non sunt. 39 **U**
Futura contingentia vtrum de necessitate eue-
 niant. 88 **E**
Futura predicere profitenti quomodo respon-
 debitur. 20 **G**
Futura si quis bonus et religiosus dicat an ido-
 necessario videantur esse credenda. 69 **I**

Gallina est diui-
 na sapientia. 92 **G**
Galline se xps cōparat ideo. 34 **T**
Gallū se quidā estimabat. 73 **L**
Gama mysticū. 78 **Z**
Gama nouū et mysticū de hoc plura. 79 **F**
Gama mystico insigunt quinq⁹ vocales 79 **T**
Gama neutri generis sicut et iota. 79 **T**
Gama manuale inutile nō est. 80 **A**
Gaudiū post tristitiā maius est. 6 **F**
Gaudiū presens est sicut pūctus a quo linea m⁹
 serie trahitur in infinitū 46 **B**
Gaudenes sunt hi naturaliter. 73 **I**
Gaudium in quolibet beatozū est infinitum fm
 Anselmum. 80 **E** (93 **U**
Generatio in diuinis an sit vniuocave lequoca
Generatio duplex iustoz et nequā. 3 **B**
Generalis locutio non est eiusdem efficacie cum
 speciali. 62 **U**
Genus duplex in nobis 88 **F**
Gentiliū supstitutiones que ad hoc extirpari non
 possunt cōuertant⁹ in aliū finem. 59 **B** 62 **P**
Gentiliū scriptis cōmodare nō ipos possumus
 non dare. 18 **U**
Geometer qdā archimedes fortissime in sua me-
 ditatiōe detinebat adeo vt ciuitatis expugna-
 tionem nō pciperet 74 **A**
Gerson filius leui. 49 **A**
Gloria quid sit. 97 **A** et in sequentib⁹.
Gloria quasi clara. i. clara 97 **N**
Glita oppmif ois pscrutator malestatis. 97 **A**

Gloria dei fit vel auget i se dñ manifestat. 97 **Q**
 Gloria pñi 7 filio 7 spiritui sancto. 97 **Q** 94 **T**
 Gloia in excelsis deo si detur sequitur in terra
 par hominibus. 86 **S**
 Gloia est gratia consummata. 84 **N**
 Gloie visio reqñit quadruplex lumē. 84 **N**
 Gloia pa. 7 fi. 7 c. in fine psalmoz iugif. 94 **P**
 Gloia soli deo debet. 53 **B** (762)
 Gloia deo debet de suis donis nob dñ fruct. 83 **B**
 Gloia quo magis fugis magis te sequet. 83 **B**
 Lumen glorie quid sit 97 **P**
 Gloia inanis quando admixta sit opibus nris
 signum. 18 **R** 70 **R**
 Contra gloriā inanē exhortatio. 64 **K** 66 **C**
 Gloia vana sic repellat. 88 **U** 92 **T**
 Gloia vanā generat amor ppe excellētie. 92 **T**
 Gloia inanis de hac plura. 24 **J** 28 **T** 31 **Q**
 sit et de filiabus eius.
 Gloia vana quando sit peccatum mortale/ aut
 non. 29 **B** 32 **K** pulcre. 77 **B**
 Glorandum non est de dominio
 In gloria qui habitare vult nō sit a bonis operi
 bus sterilis. 100 **P**
 Glorificatio dei filius est conuocationis concili
 orum. 12 **F** 12 **L**
 Glorare textus. 87 **T**
 Glois sup glois dimissis in textibus iuris ap
 tior patet intellectus. 35 **A**
 Glose innocentij verba aliter sonare quidā fecit
 Glosa innocentij ponit. 36 **A** (36 **E**)
 Glosas recipit sacra scriptura. ifra scptura fac. 36 **A**
 Gnomice actus quis sit. 44 **R**
 Gnoti se auton 44 **R**
 Gratia del cribitur. 53 **P**
 Gratia dupliciter capitur. 60 **T**
 In gratia se esse nemo scire potest sine reuelatio
 ne et rō h. 63 **T** 15 **L** 32 **L** 37 **R** 77 **T** 97 **E**
 Gratia dei communiter non datur in exercitijs
 vel ingratia. 98 **T**
 Gratia dei dat immeritis magna. tñ coadiuto
 res nos esse oportet. 4 **A** 6 **L**
 Gratia et misericordia a deo petenda. 5 **V**
 Gratia moderatrix est et victrix nature. 57 **O**
 Ex grā agere nō sp tenemur. 60 **T** (58 **P**)
 Gratia necessaria est ad omne bonū 61 **B**
 In gratia existens potest mereri eterna 7 transi
 toria. alius solū transitoria. 63 **B**
 Gratia nostra opera pcedit. 63 **T**
 In gratia existens omnis est in statu pfectōis
 essentialiter. 67 **T**
 Gratia est amor gratuitus superadditus amori
 dei naturali. 95 **J**
 Gratia ex improviso sepe nos visitat. 96 **T**
 Gratia cor serenū a passionū turbationibus illu
 strat et delectat. 96 **B**
 Gratie vita quiescit in vita glorie. 97 **F**
 Gratie diuerse danē ab vno eodēq spū. 65 **E**

Grē dei signū est pñcipuū humilitas. 6 **B**
 Gratie dei plures priuatiue q̄ positiue. 10 **R**
 Grē dei multiplicat/ hoīem ad multa obligant
 Gratia dicitur vita eterna q̄ pi. (14 **P**)
 gnus eius est siue arra. 54 **O**
 Gratia an sit in essentia anime. 85 **T**
 Gratie ifluxus formales sunt purgare illumina
 re 7 perficere. 85 **P**
 Grā est vna in trinitate 7 trina i vnitate. 86 **R**
 Gratie gratis date sunt omnes gratie preter ca
 ritatem. 86 **T**
 Gratia qdā hñt habitu actu 7 sentimento. 91 **L**
 Gratia pñtinet virtualiter habitus sicut essentia
 anime vires suas 92 **N**
 Gratia reddit deiformem essentiam creature ra
 tionalis. 93 **E**
 Extra gratiā q̄s pōt bñ moralit opari. 24 **B**
 Extra gratiā opa facta prosunt. 24 **B**
 Gratia dei negligēs in prima etate plerūq̄ post
 modū nequa q̄ habebit. 34 **E**
 Gratie dei augmentū habebāt se exercentes ad
 (eā. 34 **E**)
 Gratia nemo spoliari pote
 rit nisi prius consenserit 41 **R**
 Grām dat dñs libē nō naturali neēitate 49 **Q**
 Gratia sic acquire. 49 **N**
 Gratia facit hoīem dñm omniū. 49 **V**
 Gratie diuine pulcra recōmendatio. 50 **B**
 Gratia p gratia dat dñs. 50 **B**
 Gratia sola pōt eleuare anīmū i altū 7 c. 74 **P**
 Gratia directricē sequat cōtemplatiuus 74 **B**
 Gratiā agat deo deuotus p deuotiōe. 75 **B**
 Gratia dei tribus modis dat hominibus. 75 **B**
 Grā dei plurimū eget vtutib⁹ abūdātes. 75 **E**
 Gratia dei presenti sic est aīma disposita. 77 **R**
 Gratiarū actio existentis in prosperitate tempo
 rali et spiritali. 77 **E**
 Gradus positiuus comparatiuus superlatiuus
 in cognitione dei 67 **A** 7 c. **Q**
 Gradus quib⁹ quibus veniemus ad deū. 50 **N**
 Grammaticē subiectum sub qua ratione sit ens
 Grammaticē et loyce modoz signifi. (69 **Q**)
 candi necessitas. 89 **B**
 Granum charitatis raro producit sine palea
 vanitatis. 35 **T** 36 **E**
 Granū frumētū hz infinitas ptes pporzionales
 Gratulādū est bñ incipientib⁹ 8 **B** (82 **E**)
 Gratū existere deo quid sit 50 **B**
 Gratuita dona non sunt fundamentum ecclesia
 stice dignitatis. 33 **E**
 Grauis culpa quid sit 33 **E**
 Grecorum sacerdotum coniugiū fuit causa pri
 uationis peritiē legis 38 **T**
 Greci vnde sumplerint occasionem discedendi
 a latinis. 33 **J** 5 **R** 17 **P**
 Guerre 24 **S**
 Gula quando sit peccatū 32 **P**
 Gula qñ sit pctm mortale qñ nō 29 **B**
 3 5

Gula de hac plura. 32 E 24 E
 De gula et siliabus 7 speciebus ei. 28 T
 Gulosi hoc modo se defendere conant. 39 E
 Gustado mel pl^o affic q^o vidēdo. 48 E 73 E
 Gustato spū desipit ois caro. 7 ponit. 38 F T
 Gutta in calice remanēs in- (44 Y 46 A)
 ter labiū calicis 7 fundū an p^osecrē. 34 O

Habere se dicen-
 tes vel in pprio vel in cōmuni/ind
 turban. 35 J (retur. 24 E)
 habituat^r in vicis s^one sp^o deme-

Hebrei fulur idicatiū optatiū loco ponūt. 69
 heliā paut cornus 7 quid signi- (A)
 ficet. 38 P 90 B

helizeus impetrat oleū vidue. 92 E (P)

heremicle cōpanē pelicano aui soliuage. 100

heremite habent sanctitatis testimonio verbuz
 christi. 39 A

heremitica solitudo an pueniat nouicis. 9 P

heremite nostri tps rephendunt. 74 L

heremite quidā exterminādi sunt. 93 M

hereses inde causant. 44 F

heresis quid sit. 13 R 15 B

heresis noua an inueniri possit. 14 R T

hereses cur de^o pmittat nasci. 13 M 17 M

De heresi suspicio vñ sumat. 14 T 15 R 17 F

hēticales act^o q^o sint 7 faciūt psumi hēsim. 3 S

heresim sapiens ppositio 3 E 14 F L

hēsis q^o vñs efficacit suppmat. 3 A B 18 L

heresū reprobatō ad theologū an iuristā ptine

hereses et errores varie destru- (at. 18 L)
 untur. 25 M O

heresis p^ostilianistaz. 27 S (33 T)

heres est dicē a papa ad p^oliū appellari n^o posse

hēsis nō ē sine deprauatiōe intellect^o rē. 36 M

heres albigēsiū waldēsiū viclefistaz 7 hussita

hereticus q^o sit. 31 P 15 B 18 R (rū. 37 E)

hereticus pprie dictus. 15 R

hereticus p^otinax est qui nō acquiescit doctori-
 bus vel p^olatis inferioribus. 14 R

heretic^o in pūcto sine pferende p^otinaciā suā re

heretic^o eps vel sa- (uocare pōt. 5 L)
 cerdos an conferat sacramenta. 1 R 3 M

heretici nescienter. 14 M S

heretici habentes zelū nō s^om scientiā. 14 M

hereticor^o sermo vt cancer serpit. 11 J

hērice ppositōes m^ote enumerāt 11 J R L 13 R

Tanq^o hereticus quis punitur p^osumptiōe iu-
 ris qui veraciter est catholicus. 36 M

heretici cū gaudio aliq^o mōtē patiunt. 49 P

hereticos 7 hereses iudicare ptinet ad theolo-
 giam. 52 A Supra error (A)

hēticor^o penas dēminat facultas decretor^o 52

herodes p^opos q^o3 libos cū inocētib^o interemit

heroica castitas. q^ore supra Castitas (59 A)

heroicos esse. i. diuinos nō omniū est. 38 R

heroicā virtutē quasi supra hominez posuerūt
 etiam philosophi. 38 R

hester regina accedit ad regē exponit. 50 A

hierarchici tres act^o i ecclā militati 1 T 2 A 67

hierarchicos actus nullus exerceat si-
 ne auctoritate primi hierarche. 2 B

hierarchici stat^o i ecclā sūt p^ope tm duo. 2 R

hierarchicus status debet in ecclēsia esse p^ostās
 et certus. 3 O 4 M 22 L

hierarchiam quidā ponunt in diuinis 78 T

hierarchia ē in trinitate ad bonū intellectū. 56 E

hilaritas quid sit 80 F

hymnus est laus dei cū cantico 97 M S

hypocrita duabus vñs ingredit. 88 A

hypocrisis crimen pessimū. 92 T

hypocrisis 24 J

hypocrita cū quidā p^otumeliose ab alio vocare
 tur mordacē dedit responsonē 40 O

hypocrisis quomodo cognoscat 4 B

hysop^o herba pua i q^ontitate s^o magna virtute.

Per hysopū p^onie hūilitas desig^ot. ibid (100 O)

historie biblie ceteris sunt secundiores. 55 B

historia de quadā que se finxit facere miracula
 ppter cupiditatem. 18 M

historia d^o quadā q^o se q^odriduāis seiuūis mace^o

historie sanctor^o nihilipē- (cerabat. 19 A)

dende non sunt. 40 E vide legēde

histriones nullibi rari^o q^o i domo p^opa. 44 R

hoc q^od demōstret in verbis p^osecratiōis. 90 S

holocaustū quid sit 50 P

homerus fuit melancolicus. 93 M

hois esse pl^o est ex grā dei q^o esse brutor^o. 60 T

hominis p^oima institutio qualis fuerit. 83 Y

hominū tres gradus 83 A

homo est coadiutor dei. 4 A 6 L 66 E

hō ppter deū factus est et oia ppter hoiez fm

Aristotelē 7 platonē. 40 O 9 T 20 A

hoies hi solū appellādi sunt q^o boni sunt. 40 R

hoies more porcor^o verrūt ad infima 40 R

hoiem nō viuūt q^odā sed porcū aut carnem rē.

hoies orbis terraz dicūt m^ohor mū- (48 R)

duis ois creatura ideo. 49 J 52 F 60 B

hominis misera conditio. 52 P

hominis finis ille est. 72 T supra finis

hominis veteris et noui differentia scōm apo-
 stolum. 79 B

homo quō inferior est angelo. 64 R

In homine nouem officia seu ordines angelorū
 reperiri. 99 M

homo rectus a deo factus incuruauit se tribus
 precipue. 98 M

hominum varij mores 8 T

homo nō sapientiā iusticiā potentiā dei sed ei^o
 gratiā misericordiā desideret 5 T 11 T

homo spiritualis rationalis animalis. 19 A

hominis potentia scientia et iusticia tanq^o n^oibi
 lum ante deum. 20 A

H ante W

Ho si nō peccasset alit̃ q̃ nūc rect⁹ fuisset. 20 **D**
Homini nō reuelauit deus omnem celi virtutez
 qz ordinatus est ad vsū bñtudinis. 20 **F**
Homo astris dominat̃. 20 **AB**
Homo exterior ⁊ interior quid sit. 85 **V**
Homo psalterij cordulas rupit. 94 **T**
Homicidiū multis modis fieri dicif. 26 **B**
Honestū dicif tripliciter. 45 **T**
Honestū fm tullij. 92 **P**
Honestas dicitur honoris status 94 **A**
Honestatis capax est humana natura. 94 **A**
Honor quō imaginib⁹ sit exhibēdus. 31 **S** infra
Honor summ⁹ summū on⁹. 7 **A** 8 **A** (imago)
Honor quid sit. 97 **A**
Honor nimis malo fine dñis exhibit⁹ pctm̃ est. 31 **S**
Hore canonice. 24 **R**
Horas vt deuote exoluam⁹ modū docet. 66 **B**
Horas cano. reiteras iubet nōnūq̃ nō iterare. 37 **E**
Horas canonicas distracte dicēs ma- 62 **B** 70 **B**
 le agit sz satisfacere videt̃ ecclesie. 62 **B** 70 **B**
Hōs cano. trāsgrediēs q̃ reatu pstringat. 63 **A**
Horas canonicas lucratiuas visitas canonicus
 alias nō itur⁹ an p hoc cōuincať symoniacus. 69 **A** 36 **O**
Horas canonicas reiterare quo- 78 **F**
 modo q̃s teneat notabilis decisio. 78 **F**
Horaz aliqua si neglecta fuerit nō optet talē p
 satisfactione penitentiā iniungere. 78 **F**
Horologiū amoris cadens excitat. 46 **P**
Horologiū sapientie allegat. 74 **Z**
Hospiciū anime tue sic ppara deo. 44 **S**
Hospitiū regula. 4 **T**
Hospes paup sic se psoletur. 45 **S**
Hospitalia sic sunt reformanda in tpalib⁹ ⁊ spi-
 ritualibus. 42 **P**
Hospitalē parisiense sic est institutū 42 **P**
Hospitalē magnū est mundus iste 75 **T**
Hospitalis magni miserie be sunt. 76 **E**
Hostia eucharistie quid significet. 90 **A**
Hostia aī psecrationē caute abscondit. 16 **B**
Hubertini libros caute legendos notat. 19 **K**
Hugo ⁊ mgr nō sic sentiūt sic eis imponit. 91 **M**
Hugo pcepit hostiā nō esse psecratā. 90 **S**
Hugonis tractatus de oratione cōmēdat. 85 **C**
Hugo linconiensium ep̃s fuit pcurator cartusie
 magne et pfessus. 39 **C**
Hugolin⁹ fec̃ apparatū sup decretales. 26 **P** **R**
Hugutio fecit apparatū 27 **S**
Humana industria adhiberi debet sed in ea fidē
 dum est nemini. 20 **E**
Humani corpis triplices ptes. 6 **A**
Humanū genus ratioe regi debet. 38 **K**
Humana iura si inter se dissonāt ad ius diuinū
 humane leges fūdāt (recurrēdū est. 36 **B**
 in philosophia morali et hoc docent. 51 **A**
Hūana determinatio seu pstitutio qd opet̃ 62 **M**
Hūanitas xp̃i ex gr̃a est ⁊ cōpat mulieri amice
 sole. 5 **T**

Hūanitati xp̃i collata est oīscia sz nō oīspotentia
Humanitas xp̃i pcurrit causa- (25 **O**
 liter ad miracula ptra Durandū 45 **V**
Humilitas. 74 **T**
Humilitatis signa. 6 **B** 77 **B** 40 **E** **V**
Humilitas laqueos ⁊ retia euadit et quare. 8 **F**
 16 **J** 19 **V** 40 **AB** 70 **P**
Hūilitas vix suat i solitudine ⁊ p̃dicatiōe. 16 **K**
Humilitas oīs pte affectiōis radix. 66 **B**
Humilitas parens discretionis 10 **F** 19 **K**
Humilitas laudatur et instruitur. 6 **B** 10 **J** 19
O **P** **V** **Z** 54 **A** 61 **S** 36 **T**
Humilitas falsa. 10 **L** 19 **T**
Hūilitas bonis actib⁹ iūcta signū dat q̃ sit a dō
Humilitas nō pprio studio sed (19 **Z**
 a deo venit. 19 **Z**
Hūilitatē nō tā i ṽbis q̃ i corde hēamus. 20 **A**
Humilitas ⁊ magnificentia stant simul. 83 **B**
Humilitas in quo potissime p̃sistat. 86 **T**
Humiliandi se modus 87 **A** **B**
Humilitas disponit ad theologiā misticā. 62 **A**
Humiliorē deus respicit. 94 **A** **V**
Humilitas est omnis iusticia. 94 **E**
Humilitas trahit christum et tamen non aliun-
 de q̃ a se. 94 **V**
Humilitatis gradus duodecim. 28 **S**
Humilitas ioh̃is gerson a quibusdā reprehēde-
 bat ppter quatuor sed irrationabiliter. 35 **B**
Humilitas exit a deo sed subdeum et rursus ad
 deum. 40 **S**
Humiliatur sic anima 40 **S**
Humiliabat se petrus. 40 **S**
Humilitatē iohannes gerson dum laudat intel-
 ligit supbie surreptionē 40 **S**
Humilitas commendatur speciali quodam ser-
 uatū 40 **S**
Humilitatis tria miracula (mone. 40 **S**
 supra modū mirabilia. 40 **T**
Humilē suscipiet gloria 40 **A**
Humilis oībus dominat̃ rebus. 40 **A**
Humilitas signū triplex in prelatiis doctoribus
 et religiosiis. 40 **E** **V**
Humilis rationē naturalem nō ptemnit omīno
 sed sic se habet. 40 **Z**
Humilitas carmina de hac 40 **T**
Humilitas sp̃leta sed cū seueritate. 40 **P**
Humilitatē causat meditatio passionis christi ⁊
 alia. 40 **V** 54 **A** 56 **B**
Humilitas que reddit animam capacem gratie
 hec est. 49 **AB**
Humilitatem xp̃i imitemur 151 **B**
Humilitas sit depressa reflexa et reclusa. 51 **K**
Humiles simus. 72 **O** in fine.
Humilis vere nō est sibi p̃p̃i placens. 75 **B**
Humilient nos hec. 77 **B**
Humilitas cū mag̃ difficultate acq̃ri pōt. 78 **C**
Humilitas maxime in oratiōe proficit. 78 **C**
Humor quintuplex fluit a corpe humano. 38 **A**

Iacob lumen af

ferre nō debuit vt lyam a rachel di
scerneret. 33 E
Iactantie peccatū. 24 F
Iactātia p laudē ppriā qñ admittat. 19 O P
Iactantia quō accipiat i etia spē supbie. 28 R
Ianitrix ecclesie est timida ignauia. 44 L
Ideas quō posuerit plato 93 F
Ideas amor creaturarū quis sit. 78 Y
In ideali esse quod habuit eternakiter in dō ani
ma non mutatur. 40 A
In ideali eē redire aīam dixit almaric. 86 L A
Ideaz distinctiōes in deo fundāt sup rebus ad
extra p opationē intellectus. 69 R
Idee platonis ad sensuz augusti saluānt. 69 A
Idolatria quid sit et qñ peccatū 24 O B
Idolatrie species plures 24 O B
Idolatre crudeles ritus hñt nō sic xpiani. 22 A
Ieiunium 24 E
Ieiuniū ecclesie frangere volenti bonū est pete
re licentiam a curato 29 L B 32 P
Ieiunia ab ecclia indicta soluētes peccāt. 31 A
Ieiunare qui nō teneant 32 P
Ieiuniū nuditas vigilie paupertas rē. nō sunt p
fectiōes nec vtutes s3 penalitates 67 A
Iericho 86 A
Iesu nominis laudes 6 F
Iesus nomē duo suprema cōplectif. 60 O B
Iesu nominis interpretatio 11 A 58 T
Ihs puer minim⁹ corpe fuit oīm pueroz. 16 L
Iesus in cruce cithara et tympanū est. 87 Z
Iesus parentibus subdebat etiam fortassis in
fabrili opere. 89 E
Iesus perditus p peccatum vel in deuotionem
quomodo inuenit 59 B 96 A
Iesus christus nomina hec frequenter coniun
gitur ideo. 25 O
Nemo pōt dicē dñs iesus nlls i spūscō. 6 R
Ignacius ait amor me⁹ crucifixus est. 90 O B
Ignacio maria scribit 90 A
Ignati⁹ antiphonas ad psalmos addidit 80 R
Ignacius audit voces angelicas. 80 C
Ignacius scribit marie vt veniat. 93 T
Ignis instar ardet cōtemplatiuus. 74 S
Ignis diuinus. 18 P
Ignis tria h3 quibus trinitatē signat. 59 B
Ignis material accēdend⁹ docet quō accendat
ignis meditatōis. 68 O B 98 L (B E 74 A)
Ignis exardescit i meditatione b mō. 46 A 48
Ignobilitas multiplex. 52 F
Ignobiles naturaliter sunt hī 52 F
Ignorantia plura de hac 24 B
Ignorantia quid dicat. 15 S (31 A)
Ignorātia qdā causat inuolūtariū qdā nō causat
Ignorantia ad actū voluntatis h3 se anteceden
ter cōcomitanter 7 cōsequenter. 31 B

Ignorātia affectata male electōis 7 turis qd sit.
Ignorantia an sit peccatū. 31 B 32 A (31 B)
Ignorantia triplex Impertinentiū viliū 7 ne
cessariozū ad salutē. 31 B
Ignorantia an excuset peccatū. 31 E
Ignorātia est affectata nō p se sed p accidēs. 31 F
Ignorātia iuri 7 facti vincibil⁹ 7 inuincibil⁹. 31 F
Ignorātia de se nō est pctm s3 negligētia sciēdi
Ignorare nō licz que statū alicu
ius respiciūt. (32 A) 14 P
Ignorans aliter excusatur a precepto legis di
uine q̄ humane 61 R
Ignorācia inuincibilis an sit apud facientē qd
in se est et excuset. 61 R 62 F
Ignorantia inuincibilis tunc est 33 E
Illabi in spm nostrū solius dei ppriū est. 73 F
Illabi quid sit. 73 F 63 Z
Illapsus intimior nō ē in corpālib⁹ q̄ ibi. 91 B
Illecebra. i. carnal⁹ 7 voluptuosa dlectatō 30 A
Illuminari mentem a deo exemplū. 20 A
Illuminationes pro statu vie non sunt sine fan
tasmatibus. 20 F
Illuminant miro modo boni mores. 51 Y
Illuminatiua via ad multa valet/ que fm ordi
nem alphabeti exponit. 99 Z
Ad illuminationē hoīs vt possit cognoscere di
lectū suū/ iducit p̄sideratio bñficioz dei. 99 Z
Imago trinitatis est anima 82 B R 85 T
Imago pulcherrima est fili⁹ in diuinis. 82 O B
Imaginū veneratio. 87 B
Imago trinitatis in triclinio cordis. 94 B
Imagines nō phibent 25 A
Imaginem suā misit xps abagaro 25 P
Imago dei in homine considerat 97 E
Imaginibus cultuz latrē p̄beri a supstitiōis q̄
Imaginū astrologicarū fa
briatio suspecta est. (causa. 17 E) 21 A
Imaginū certaz singularis cultus et similia ex
intentione iustificari pñt. 21 O B 69 B
Imagines incantatorias in pernecē alicuius ex
structas destruendas esse sine timore. 21 O
Imago rei h3 vim alterandi sicut res ipa. 73 L
Imagines sanctorz cōtemnende nō sunt sed sic
tractande. 71 O B In fine
Imaginis a vestigio p̄pa distinctio. 85 T 69 B
Ad imaginē dei dicif homo factus ideo. 51 E
Imaginū in ecclesia vsus non phibet meditan
ti sed in hesio. 68 T
Imaginatiua vis quid sit 29 P
Imaginatio rapitur. 65 B
Imaginatio fac casū. 20 Y 21 E R 69 B 73 L
Imaginatio fortificata multum facit ad sanita
tem. 20 A 21 R 69 B
Imaginatiua virtus mirabilē vim h3. 73 L
Imaginatio cuiusdaz fecit cadere camelum fm
Autcennam. Ibidem.
Imaginationes fugere vtile est. 71 O B 73 B

I ante R

Imaginatio quilibet profunda habet suam infantiam
 Imaginationes hoc modo dis- **(73) AB**
 ce relinquere. **71 L**
 Imaginationes de opere nostre redemptionis non
 sunt reprobande. **71 L**
 Imaginatio actuatur ex obiecto et ex seminali
 humore. **38 S**
 Ad imitationem sanctorum multa provocant/que po-
 nuntur secundum ordinem alphabeti. **99 P**
 Immundicia carnalis multiplex. **37 Y**
 Impatientia mortalis est. **24 O**
 Impassibilitas primi status. **83 P**
 Impassibilitas anime an possit haberi. **84 A**
 Impassibilitates dicebantur stoici esse virtutes **72 P**
 Imperium superioris potestatis inferiores. **55 BC**
 Imperare est actus rationis **29 P**
 Imperat ratio dupliciter **29 P**
 Imperator pape dixit non tibi sed petro. **21 B**
 Imperium romanum discessionem passus est. **4 X**
 Imperitos appellat dyonysius infideles vel phi-
 losophia tumentes. **65 H**
 Impignoratio quid sit **35 J**
 Impulsus quid sit. **63 U** Et plene deinceps in
 proprio tractatu
 Impulsus duplex deorsum malus sursum bonus. **86 Y**
 Impulsus boni et mali distinctio **87 E**
 Impulsuum septem species. **87 F**
 Incarnationis christi causa non est perfectio universi **46 Y**
 Incarnatio christi ad summam humani generis per-
 fectionem pertinens an si adam non peccasset facta fuisset
 Incipientes perficientes et perfectos me. **(let. 99) A**
 morat Aristoteles. **52 B**
 Incipientium instituta a perfectis differunt. **17 L 66**
 Incipientes perficientes et perfecti qui- **(2) AB**
 bus comparantur. **41 R. Infra vita**
 Incipientium panis **50 T**
 Incipientes audiant hec **48 B**
 Inciviles et ingrati non similes deo **91 X**
 Inclinationes bone naturales per singularem dei
 gratia sunt habende. **65 X**
 Inclinaui cor meum etc. propter retributionem. **36 N**
 Inconstantia quod filia luxurie et quod non. **28 P**
 In continentie cause precipue sunt obiectum allici-
 ens et humor seminalis **38 T**
 Incontinens et quod vincat. **88 B 33 C**
 In corruptio vie et patrie **50 O**
 Indifferens nullus actus est. **34 B. Supra actus**
 Indiscretio que damna afferat. **51 C**
 Indiscretio est demonium meridianum **71 D**
 Indulgentie de his tractat spiritualis. **33 P 25 B**
 Indulgentias dandi forma est varia. **33 K**
 Indulgentia in articulo mortis data quantum valeat
 Indulgentia de peccatis ob- **(33) K**
 litis non datur. Ibidem.
 Indulgentie date propter causam non debita non valent. ibidem.
 Indulgentie quales sint dum mille anni permittuntur
 oranti pro nostro animi imagine etc. **33 K 69 J**

Indulgentie exantibus in purgatorio possunt. **33 AB**
 Indulgentias prosequi volens sit de facto vel proposito
 Indulgentiarum concessio **(confessus. 33) P**
 sio non est parvipendenda. **34 A**
 Indulgentias plenarias solum christus potest dare. ibidem.
 Indulgentias precedens sua processio sic moderetur.
 Indulgentis operatio innitens acceptio. **(34) AB**
 prabilior est deo **34 A**
 Indulgentie partium perveniunt multis modis. **34 B**
 Indulgentias cur papa non det omnibus in purga-
 torio existentibus de hoc carmen. **34 B**
 Indulgentias infinitas largitur deus in cuiuslibet pec-
 cati dimissione. **33 P**
 Indulgentias quis possit concedere. **2 B**
 Indulgentie dari et recipi debent discrete alias
 decipiuntur uterque. **78 C**
 Indulgentias impetrant nobis sancti. **77 T 78 B**
 Induratio cordis unde sit **33 T**
 Indurati per primos aliquando non audiunt. **75 A**
 Industria nostra baculus arundineus est. **37 T**
 Industrie ad theologiam mysticam que sint. **65 A 72**
 Industrias illarum difficillima est spiritum a fantasia
 Industria in theolo- **(tribus) auertere. 97 A**
 gia mystica sepe et omnem industriam deferre. **19 O**
 In esse octo modis dicitur. **1 X**
 In essendi modi sedecim. **91 B**
 Inexpertorum adolescentium mos iste est. **71 T**
 Infantes licet unius diei et fatui peccatum habent
 sed non culpam. **72 P 38 C**
 Infantes iudicio rationis anime caret. **55 C 72 P**
 Infernum formidare cautum et licitum est. **65 X**
 Infernus parvus esset quibusdam manere fixe in
 uno loco aut sine societate. **74 K**
 In inferno arguit deus insolubiliter **100 L**
 Infidelium vita peccatum est. **24 B**
 Infinitus est actus terminative quo creatura vi-
 det et amat deum. **97 B 98 T**
 Infinitum non optet esse prout equale alteri infinito. **61 B**
 Infirmari omnes cum cepint tunc sancti esse vel fuisse velint
 Infirmitas corporis facit redire ad cor. **50 F (50 F)**
 Infirmi se deo committant non sortilegis. **31 B**
 Infirmitatum omnium fugibilior est insania. **67 F**
 Infirmitatem quilibet habet plus et minus. **75 T**
 Ingenium clarum/exercitium electum/oculus sanctum/pro-
 fit ad conceptum secunditatem. **60 R**
 Ingratitudo carpitur bonis superbi. **6 A 58 R**
 In honestum triplex. **45 T**
 Inimicos diligere quod obligemur. **24 T**
 Iniurias nostras indulgere dei autem vindicare
 debemus. **12 P 2**
 Iniuria remittens ad animum reuocari non debet **7 T**
 Iniuria passus ad quod teneatur inferenti. **28 X**
 Innocens equum obligat est sic nocens. Ideo. **35 E**
 Innocens propter gratiam penitentis propter misericordiam dei debet. **56**
 In innocentie statu sensibile non egit. **(P 63) X**
 In innocentie statu imperante ratione. **73 A**
 In innocentie statu anima sine impedimento ele-

propheta ab eo sed augetur. 97 **F**
Johes baptista laudat 16 **F S K L M**
Johannes an fuerit ppheta. 16 **M**
Johis bapti. vita an fuerit pfectissima. 16 **Z**
Johis bap. nomē cur ab angelo pdictū. 19 **L S**
Johannes baptista singularis in multis non est
 ab omnibus imitandus. 19 **S**
Johes baptista habuit vsum rōnis i vtero ma-
Jbi exultavit qre. 79 **I** (tris existens. 83 **Z**
Johāni baptiste tribuit quidā magna. 86 **A**
Johānem cōtemplat maria 93 **h**
Johānis baptiste cōceptio exponit anagogice
Johes baptista qre exi. (7 allegorice. 93 **K L**
 uit desertū ad predicationē. 94 **E**
Johannis baptiste virtutes 94 **E**
Johannē baptistā visitauerūt iesus maria et io-
 seph in deserto. 94 **E**
Johānes baptista a dyabolo fuit tēptat. 94 **E**
Johannes baptista in se nō habuit plenā obedi-
 entiam sensualitatis ad rationē 72 **P**
Johes apłs inebriat sup pectore dñi hausit ser-
 monē illū lōgū q videt indocili nugatori. 98 **S**
Johis euāgelii i pncipio erat vbu rē. exponit.
Johannes de gerson festi occurren- (93 **I**
 tis misteria cōtemplari solitus fuit. 68 **P**
Johes d gerson studiose curauit theologiā my-
 sticā cū scolastica pcordare. 18 **C 66 Y 98 S**
Johes d ger. vellz sibi fieri repbēsiōez charitatē
Johis d gerson pteplatiōis māna sal- (15 **E**
 tem sero gustauit. 16 **H 95 A B**
Johannes de gerson legatus romaz missus ē p
 negocio pacis ecclesiastice. 65 **A**
Joh. de gerson multos annos versat in theolo-
 gia mystica tandem clarius intellexit. 17 **P**
Jo. de gerson offert se corā pcilio impugnaturū
 assertiones ingri iohis pui. 12 **Z 56 A**
Johannes de gerson impugnat assertiones ma-
 gistri iohannis parui. 13 **B H O P**
Johannes de gerson maluit scriptis qverb cō-
 sulentibus respondere. 19 **h**
Jo. de gerson cur assertiones illas iohis pui plus
 ceteris impugnauerit. 56 **S**
Jo. d ger. ptinu affuit pcilio pstantien. 56 **Z**
Jo. d ger. a duce austrie refugiu habuit. 57 **B**
Johannis de gerson peregrinū se esse r scutum
 suū canendo describit. 57 **I**
Jo. de gerson ingri r pmozē habuit petrum
 cameracensem cardinalem 60 **S**
Johannes de gerson nihil ex se determinatiue
 sed inquisitiue loquit. 61 **I**
Jo. de ger. inculpar q p dcauerat pctōres non
 statū obligari ad pntēdū qd rñderit. 63 **H**
Johem d ger. vt credo parētes docuerūt oīa re
 cognoscē a deo missis ab alto pomis rē. 68 **E**
Jo. de ger. oratio metrica p bona morte. 37 **P**
Johannis de gerson pī in die exaltationis cru-
 cis mortuus est. 88 **P**

Jo. d ger. parentes fratres r sorores metro nu-
Johes de gerson qñ na- (merant. 37 **H**
 tus r qñ obierit. 37 **P 37 L**
Johannes de gerson cancellarie officiū ideo dē
 mittere voluit. 51 **P. Et impedif. 75 h**
Johannes de gerson decanatu habuit 51 **H**
Jo. d gerson satis habuit d bonis ecclie. 42 **E**
Jo. de ger. natura r psuetudo talis erat. 51 **R**
Johānes de gerson habuit duos fratres ordi-
 celestinoz. 37 **L 71 P**
Jo. de ger. sic instituit vitā suā. 92 **h 93 Z**
Jo. de gerson qñ mendicare cogebat. 51 **P**
Jo. de ger. habuit lites sup bñficio. 51 **H**
Johānes de gerson habuit bugis bñficiū nota-
 bile cū platura curata solenni. 51 **R S**
Johannes de gerson respondet impugnanti-
 b eū sup inuentione noui cantici. 79 **E**
Jo. de ger. vigilare nō potuit sic multi. 71 **P**
Jo. de gerson zelosus fuit ab initio 71 **E**
Jo. d ger. q tenere dilexerit fratrē suū 72 **A**
Jo. d gerson mī lacrimata ē sic anna p samuele
Jo. de gerson faciens supinus r im- (72 **C**
 mobilis infirmatur. 75 **h I**
Johannes de gerson sic cognoscere se dicit my-
 sticam thcologā aliquid esse. 75 **K**
Jo. d ger. frat p fess ē i festo scī martini. 72 **B**
Jo. d ger. sorores suas ad celibatū iduxit. 35 **E**
 Et de mēdicitate spiritali eis scripsit. 37 **L**
Jo. andree summe p fessoz cōpilator fuit theolo-
 g r magn inuestigator iuriū positiuoz. 36 **F**
Johannes andree arguens pcessionem spiritus
 sancti ab vtroz fallitur. 49 **h**
Joseph yū laudari possit. 59 **h B U X Y Z**
Joseph sanctificatus in vtero. 59 **R**
Joseph virgo 59 **S T U**
Joseph iuuenis. 59 **T U. qre senex** dicat 58 **h**
Joseph añ passionem xpi mortuus. 59 **A**
Joseph aliquo mō pater xpi. 58 **B h 59 T**
Joseph cū christo surrexisse et ascendisse veris-
 militer putatur 59 **I Y**
Joseph iacob r leui filius 57 **T 59 T**
Ad ioseph pulcra oratio 56 **h 60 B**
Joseph festū colit trās mare. ix february. 96 **T**
Josephinā carmine hieroico **Johes ger.** pmit.
Josephinam incipit. 57 **h** (94 **A**
Josephinū carmē i pbabilib psuasidib nō i te-
 merarijs assertiōibus vlat. 57 **I 59 B**
Josephinā suā laudat r ea delectat. 96 **T U**
Joseph verisimile ē fuisse silem i facie xpo. 59 **I**
Joseph qre traducere timuit mariā. 58 **C 56 A**
Joseph cecinit cū puero iesu. 83 **h B**
Joseph desiderat a maria cātari sibi magnificat
Joseph conseruabat in memoria can- (64 **A**
 tica marie et symeonis rē. 94 **T**
Joseph ab angelo triste iussum accepit. 94 **T**
Joseph morienti assunt iesus r maria. 94 **T**
Joseph multi cōpāt ioseph spōlo vginis. 59 **I**

Ioseph primus / p nepos abrae quattuor virtu-
 tes cardinales habuit 57 **A**
Ioviniani error quis fuerit 68 **B**
Ira De hac 32 **B** 38 **E**
Ira quid & qñ sit pctm. 24 **H** 26 **F** 32 **OB**
Ira et odiu homines vincunt 9 **O**
Ira contrariu nō habet. 72 **E**
Ira talibus hoibus accidit naturaliter. 73 **I**
Ira dei: pena est purgatorij. 100 **L**
Ira scibilis & ppugnatrix & cupiscibilis. 72 **A**
Ira scibilis quare ab ira nomen accepit 72 **V**
Irregularitas de hac. 33 **F**
Irregularitas quid sit. 33 **S**
Irregularitas qñ incurrat 43 **S**
Irregularitas an remittat sub forma absolutio-
 nis an solū dispensationis. 33 **R**
Irregularitas quō iudicari debeat. 33 **V**
Irregularitas qñ pbat ex homicidio vel muti-
 De irregularitate in quodā ca- (latiōe. 33 **V**
 su notabilis decisio. 33 **A**
Irremissibile dicitur tripliciter 29 **OB**
Israel puer quid sit fm quattuor sensus. 92 **R**
Iter spirituale quid sit. 2 **V**
Iteratio peccatorū mala est 54 **OB**
Iubilus quid sit 85 **OB**
Iudas desperat. 86 **P**
Iudas solū sacrālie cōcedit aliū vtroq; mō 89 **B**
Iudas desperas peiori laqo q̄ tanapis se suspē
Iudas etiā i cena ordinat⁹ fuit i sa- (dit 93 **F**
 cerdotem. 1 **H** 3 **OB**
Iudas tradidit iesum De hoc fmo. 41 **E**
Iudas finxit se beniuolū trib⁹ modis. 41 **T**
Iudas erat cleric⁹ canonic⁹ regulari & p̄dicator
Iude siles sunt in pctō quidā 41 **P** (41 **T**
Iudā alloq̄tur in hūc modū maria. 42 **E**
Iudas fuit sacerdos & fecit miracula. 42 **I** 39 **B**
Iudas refert. xxx. argenteos. 42 **OB**
Iude⁹ hostiā bulliuit & trāsuerberauit parisiū
Iudei signis distinctis carē n̄ dnt. 43 **Q** (89 **F**
Iudei pueri volētes reb⁹ suis oīno spoliari nō
 stum nō susceperint. (dnt. 43 **Q**
 17 **B** 59 **P**
Iudeis an pmittebat⁹ vsura. 35 **V**
Iudeis pueris vite necessitas misericordie da-
 ri deberet. 5 **B**
Iudei etiā hnt interptes legis sue. 17 **OB**
Iudex p̄fessorē ad reuelatiōz p̄fessiois cogere n̄
Iudex i cā ppria nemo sit. 13 **Q** (pōt 25 **F**
Iudex qñ possit accusatū interrogare d̄ secretis
Iudices nō pnt ad arbitriū suū p quo- (62 **B**
 liber peccato mortē infligere. 36 **B**
Iudicat nos deus fm rationis arbitriū nō fm
 sensualitatem nostrā 37 **S**
Iudicantiū & iudicandoz differentia 25 **S**
Iudicare aliū qñ sit pctm. 32 **L** 77 **I** (35 **E**
Iudicādū ē ex causis p se / nō ex caus⁹ p accidēs
Iudicat & alter iurista & theologus. **I**do. 33 **A**

Iudicādū nō est temere d̄ indifferētib⁹. 36 **V**
Iudicat differenter carnalis & spūalis. 38 **B**
Iudicātes in moralibus quidā solis generalib⁹
 regulis intendūt & c. 36 **A** (tur. 35 **R** **L**
Iudicialia non obligant nisi de nouo instituan-
Iudicialia tpe legis euāgelice remissa sunt pla-
Iudiciū circa agibi- (tis. 35 **L** 61 **OB** **A**
 bilia certū quidā dare nesciūt. **I**deo. 42 **E**
Iudiciū q̄libz q̄ndie secū hēat in nocte hoc mō
Iudiciū extremi meditatio. 77 **B** (44 **Q**
Iudiciū extremi approximatō quō sit p̄dicada
Iudicia dei horribilia sup an- (22 **B** 96 **B**
 gelos et homines. 77 **F**
Iudicia in quib⁹ nō admittūt fmōes passiona-
 les laudat aristoteles in sua rhetorica. 73 **O**
Iudiciū vtz puerit⁹ p̄p̄ passioēs. 73 **OB** **P**
 19 **V** 55 **OB**
Iudiciū dei siue for⁹ dei triplex. 38 **OB**
Iudicia dei tria sunt meditāda. 75 **L**
Iudicia dei abyssus 77 **V**
Iudicio cōcilij v̄ ecclie nō est necesse se prestā-
 do submitte i certis tāq̄ sint dubia. 13 **E** 14 **OB**
Iudiciū dei & hoim diuersum est. 14 **Q**
In iudicio extremo interrogabimur nō de acu-
 mine intellectus sed d̄ deuotiōe affect⁹. 19 **B**
Iudicio hominū possz aliquis iuste puniri qui
 apud deū esset innocens 62 **OB** **I**
Iudiciū dei triplex grē misericōdie iusticie. 54 **B**
Iudicioz dei p̄sideratio diuisa opat⁹. 54 **B** 37
Iudiciū cōscietie accusant⁹ se corā deo. 56 **B** **C**
Iugum multiplex 51 **B**
Iugū & onus differunt. 51 **L**
Iugū imponētib⁹ xpianis resistit paul⁹. 90 **B**
Iugū xpi charitas est 50 **Z**
Iugū xpi leue. 47 **A** 95 **V** 96 **A** 51 **OB**
Iugū xpi tollere quid sit 50 **T**
Iugū xpi dixit tollēdū n̄ chamū aut frenū 50 **P**
Iulian⁹ apōstata abutebat loco ablauctoritate.
Iuramentū seruandū est etiā si patia- (87 **Z**
 tur aliis p̄iudiciū anime. 12 **A**
In iuramentis tres p̄ditōes sb̄intelligūt 6 **Q** 93 **B**
Iuramenta et vota ciuiles interpretatiōes sulci-
 piunt. 63 **B** **O** **P** 67 **P**
Iurans oīa statuta seruare quozū multa sunt p
 contrariam consuetudinē abrogata. 62 **Q**
Iurare quando sit peccatū 32 **Q**
Iuramēta exigē a criminosis nō lz b̄ mō. 43 **B**
Iurare p deū plura de hoc 24 **Z**
Iuramētū extorq̄re ab alio qñ nō licet. 24 **Z**
In iuramento de futuris tūc q̄s peierat. 32 **Q**
Iurisdicō vñ dicat⁹ qd sit & q̄plex. 2 **R** 3 **OB**
Iurisdicōis ptas qd sit. 1 **Q** **R** **S** **T** **A** (61 **E**
Iurisdicō ecclesiastica duplex coercitiua & nō
 coercitiua. 1 **Q** **E** 2 **R** **E**
Iurisdicō ecclesiastica vbi fundetur 1 **A**
Iurisdicō ecclesiastica quare & qñ fuerit limi-
 tata quo ad vsum in inferiorib⁹ p̄bas. 2 **B**

Iurisdiclio ois an possit a papa tolli. 3. p. 5.
Ius diuinu z euangelicu idem sunt 51 r
Ad ius diuinu quatuor ptinet 51 r 61 **R** in/
Ius pure positiuu (fra **L** ex
 hoc est z ideo institutu. 51 r in fine r
Ius generalr z contracte diciť 61 **A**
Ius quid sit. 2 p 61 **T** r
Iuris ordo plerũq; exigit vt ordo non fuerit.
Iura scripta sunt ppter cari (4 f 6 **Q** B
 tatem. Ideo p eam militare non debent. 4 **B**
Iura scripta interpretada sunt (f 6. 6 **B** **Q** B
 fm intentoz legislatorũ fundata in lege diuina
 z naturali. 4 **B** 6 **B**
Iura humana multiplicari z coli diuina autē
 negligi maximum malum. 6 **B** 10 **S** 61 **L**
Ad iurispitos etiā ptinet in materia pceptoruz
 diuinorum iudicare 12 **F**
Iura pciliaria z papalia aliqd diuini aliqd hu
Iuriste instruunt quō vti (man hñt 17 **E**
 liter discant. 56 **R** **L**
Iuris ordine fuato pōt quis repetere sua i iudi
Iurista arguit p has pecturas in/ (cio. 31 **F**.
 tentionem fuisse puerfam 33 **F** (35 **S**
Iuriste multū notat incertitudinē lucri vñ dñi
Ius recipiendi redditū est merx in ptractu cen
Iure canonico pitis plus (suali. 35 **S** 36 **B**
 credēdum est q; ciuili 36 **B**
Ius recipiendi tpalia est pure spūale 36 **F**
Iuriu penaliu pstitutes restringēde nō multi
Iuristas puros tangit. 44 **F** (plicade 36 **P**
Iuristarz officiū hoc est. 51 **A**
Iuriste necessarij sunt in ecclā dei. 51 **T** 52 **B**
Iuristis opus nō esset si regulari vellem⁹ vtuti/
 bus theologicis 51 **r**
Iuriste z theologi ad inuicem compant. 52 **A**.
Iuribus positiuis qdam nimia vi obligadi tri
 buunt 52 **L** 62 **S** **R** **L** **P** 62 **N**
Ius idē sit vbi est eadem rō **E**xponit. 35 **A**
Iusticia de hac 27 **F** (36 **B**
Iusticia quid est 36 **B**
Iusticie esuries 46 **L**
Iusticia vera compassionem habet/ falsa indig
 tionem exponit. 46 **L**
Iusticia originalis talis erat 51 **Y**
Iusticia rigorosa repellit ratōnem 77 **N**
Iustici diffinitio est constans rē. comperit pnci
 paliter iusticie diuine 2 p 61 r 69 **A** (66 **A**
Iusticia quomō sit generalis ad alias virtutes
Iusticia cōmutatiua z distributiua hñt duo cō
Iusticia picipata est habi (traria. 69 **A**
 tus **I**us eius vsus. 61 r (A
Iusticia picipata qd ē z q̄tuplex 2 p 61 r 69
Iusticia original videt esse de integritate natu
 re humane. 91 **Y**
Iustis omia sunt cōmunia fm senecā. 41 **N**
Iustus quomō oibus dominat. 41 **T**.
Iustis quō iniuria fieri possit. 41 **F**.

Iusti lugubrem vitā trahere videtur / reprobi
 gaudiosam. 67 **E**
Iustificare maius est q̄ creare 62 **R**
Iusta fac alioqñ nihil valent cetera. 88 **Q** B.
Iuuenes ptingit aliqñ magis idoneos esse con
Iuuenes carna (templatōi q̄ senes. 71 **N**
 les non subito se tradant ptemplatōi 74 **B**
In iuuenta fūiendū est deo 50 **E**
Iuuenile p̄siliū minus salubre est. 53 **J**.

Labia dei 286

Laborare manualr expedit etia de/
Laborare corpali (uotis. 71 **N**.
 hoc modo laudabile est. 74 **O**.
Labores aliorum manducās p eis orare debet
Laborant omnes. 50 **N** (77 **C**
Laborans z oneratus differūt 50 **P**
Lachrymas qdam haurire sunt inertes. 85 **J**.
Ad lachrymas diuersi se habent diuersimode.
Lachryme cordis qd sint. 85 **T** (85 **J**
Ad lachrymas exteriores oculi nemo obligat.
Lachrymarū aqua sic est haurien (85 **L**.
 da 40 **O** p 45 **R** **N**.
Lachrymas pducēdi quatuor industrie. 41 **E**
Lachrymandum est hic. 49 **Q** B.
Lachryme sunt vtilis nisi sint nimie 67 **R**
Lachryme valent p temptatōnes z malas cogi
Laicis cōmitti pōt aliqñ iuris (tatōes. 71 **S**.
 dictōnis ecclāstice executio. 1 **N**
Laicis q libri sint admittēdi. 13 17 **Q** B.
Laicos nō esse cōmunicandos sub vtraz spetie
Lamentū duplex. 84 **Y** **T** (17 **R** rē. plene
Lamentatōes hieremie 85 **L**. **M**oralizant
Lamentatio stat cū exulta (pulcre 85 **N**.
 tione z in ptemplatiuis. 79 **L**
Languor homis ptemplatiui 74 **F**
Lapides qdam portati habēt miras virtutes.
Lapides syon: sunt fideles militan (73 **L**.
 tis ecclē firmi z stabiles in fide. 100 **P**
Laqueos vñdīq; absconsos euadit cuius oculi
 sunt sp ad dñm. 67 **R**. supra humilitas.
Largitas diuina z humana differūt 75 **F**
Latria soli deo debet z nō creature etiam vt si/
Latrones diaboli spoliāt nos z (gnū ē 78 **P**.
 relinquūt semiuuos circa crucem xpi. 71 **Q** B.
Lauari debemus hoc mō 40 **O** **P**
Si non lauero te nō habebis partē mecū expo/
Laus sanctorū p pecturas ple (nif 41 **A**.
 rūq; sumit 59 **N**
Laudate dñm in sanctis eius exponit 78 **P**
Laus dei est beatitudo oim 78 **P**
Laudans deū nō nihil agit 78 **P**
Laudes pprias refutat **J**oh. de gerson. 48 **N**
Laudatus ab hoibus vitupante deo non salua
 tur ab eo damnante deo. 10 **Q** B.
Laudis vel vituperij ratio fundat in libertate
 arbitrij. 72 **T**

Laxatiua phibent aliqui ne natura reddat se/
Lectio vel collocutio non suffi- (gnls. 39 **P**.
cit ad contemplationem 66 **O**.
Lectio est ancilla sapie 52 **P**. **S**.
Lectio cu pfunda meditatioe vult rei 52 **P**.
Lectiois foroz est pfunda meditatio 52 **P**.
Lectio nimia aliqui pteplatōz impedit 74 **V**.
Legende sanctorum in pbabili nō in necessario
xlanē nec facile reluciant 14 **G**. 69 **I**.
Legitimu dicit qd est legi conforme. 35 **B**. **I**.
Lenitas efficacissima est ad correctōz 35 **L**.
Leges spūales eedem sunt apud oēs/nō aut ci/
Leges interpretatōz 7 ex: (uiles. 2 **A**. 3 **I**.
ceptionem 7 dispensatōz recipiūt fm lex regu-
las 2 **D**. **E**. 3 **B**. 4 **B**.
Leges noue 7 penales non sunt facile pmulgā-
Lex multiplex 7 vnde di- (de. 2 **E**. 62 **P**.
catur 7 descriptōes partiū. 2 **O**. 61 **K**. **L**. 7 **C**.
Lex scripta non sufficit nisi sit lex viua actiuans
Leges ipe cupiunt vt iure regan- (eā. 3 **E**.
tur. 4 **F**. 67 **F**.
Legem p cōtatem ordinare non est eam soluere
sed implere. 6 **B**. 67 **F**.
Leges humanas multiplicari nimis pnciosuz
est 6 **F**. 10 **S**. 61 **I**. 62 **O**. **P**.
Lege puata se duci dicentes 18 **B**. 93 **O**.
Leges positue qbus abrogenē. 62 **P**. **R**. 35 **E**.
Lex diuina qd sit/qd 7 quō obliget. 61 **K**. **L**. **O**.
Lex qd sit. 2 **P**. (7c. plene.
Leges iudiciales veteris testamēti qre nō sunt
pprie leges diuine. 61 **O**. **B**. **O**.
Leges humane qbus pncipijs diuinis innitant.
Lex naturalis 7 humana qd sint 7 (61 **B**.
quomodo differant a diuina. 61 **O**.
Lex pure diuina quadruplex 7 ptinens 7 imp-
tinens ad diuinam plene. 11 **O**. **R**.
Lex natural vel humana vt tales nō obligant
ad mortale 62 **G**. **K**. **L**.
Legibus posituis multū robur pōt dare vt tol-
lere pps pftim ab initio 62 **P**.
Lex diuina nō oligatoria qduplex sit 63 **A**.
Lex euangelica sicut nec lex vetus non sp obli-
gant ad mortale. 63 **B**. **E**. **L**.
Legē humanā non obfuans in casu charitatis
necessitatis vel psuetudinis laudabil/ vidē ex/
Lex deitatis coniungit sup- (culari. 63 **B**.
mum infimi/ infimo supioris. 82 **T**. 38 **E**.
Lex vetus cessauit 89 **T**. **U**.
Legalia currebāt ante 7 post passionē differen-
Legem suā xps noluit p cala- (ter. 90 **B**.
mum scribere. 93 **T**.
Lex positua tūc obligat 24 **E**. 35 **E**.
Leges humane/interpretatōes aspernari non de
Leges superiorū non omnes ob- (bēt. 24 **K**.
ligant ad peccatū mortale 24 **K**.
Legū dīa. 35 **B**. (si 35 **K**.
Leges ciuiles non artāt in foro ecclesiastico ni-

Legislatoris ptas qual sit in pctibus 35 **L**.
Legum multiplicatio inuoluit ppos. **I**bidem.
Legislatoris ptas ad forū pnie 7 pscie se exten-
Legislatoris interest ne qliber pas- (dit. 35 **L**.
sim abutaf re sua. 35 **O**.
Legislatore null' sapiētior debet cēseri. **I**bidē.
Lex inualidat contractus ppter speciem mali
vel seqlam 35 **R**.
Lex ciuilis tolerans vsuras non contrariat le-
gi diuine 35 **V**.
Legislator ciuil hunc finem intendit. **I**bidem.
Lex tolerat minora mala ad vitandum maiora
Leges positue 7 vsurarios la- (35 **O**. **V**.
te non sufficiunt 36 **B**.
Legibus diuina 7 naturali loq non est sine lege
Leges hūane de malefactorib' pu- (loq 36 **F**.
niendis nō pure humane sunt. 39 **B**.
A lege diuina nulla lex pure humana pōt absol-
Leges positue hnt sp subintelle- (uere. 39 **O**.
ctam exceptōnem illam scilicet. 39 **B**.
Legibus exceptōes addere neq oportuit neq
congruū fuit 39 **I**.
Lex positua qtu possit in pctibus 35 **O**.
Leges humane fundant in pbia morali 7 hoc
docent 51 **U**.
Leges humane non sufficiūt ad pspiciendū viā
eterne vite. 44 **E**.
Legū multitudo repbendit similitudine qdam
Legis vel canois cuiuslibet fundamē- (48 **O**.
tum est dei velle 51 **E**.
Legem habet qlibet res sic 7 entitatē 7 bonitatē
Lex hois ratio eius est. 51 **E**. (tatem. 51 **E**.
Legistis nō fuisset opus in statu nature pmitus
institute sed destitute. 81 **V**.
Lex vetus ideo instituta. 51 **Z**.
Lex euangelica ideo instituta 51 **Z**.
Lepza a celebratioe non impedit i puato. 37 **V**.
Leprosi abstinēt a piugio ppe plem 38 **P**.
Letari aliqui nobis licet 45 **B**.
Leticia qsi laticia 80 **F**.
Leticia qual esse debeat 85 **P**. 75 **Z**.
Leticia duplex bona 7 mala 44 **Z**.
Leticia sanctorū plura de hac 45 **B**.
Leuia peccata ptenenda non sunt. 72 **L**.
Libellus repudiij pmissus nūq fuit licit' **O**.
Liberalitas pñat avaricie 28 **Z**.
Libertat qd est 94 **Z**. 64 **U**. 52 **E**.
Libertat arbitrij. 85 **Z**. 54 **S**. 55 **L**. **O**.
Libere agit deus ad extra. 49 **O**. 89 **F**. 39 **I**.
Libtas eccle pcella est nō tam in- (E. 5. deus
tuitu ministrozū q honoris diuini 31 **U**.
Libertat bona 7 mala 49 **E**.
Libertat arbitrij pcurso generali dei nō impe-
ditur sed fortificat. 54 **S**. 60 **P**. 65 **E**. **I**bi
qd sit 7 in quo cōsistat
Libertat spūs erronee ab aliquibus intelligit.
19 **K**. 7 63 **Z**.

L ante J

Libertas arbitrii indicat nos nō cogi per astra
22 **Q** 55 **S** 58 **Z** 3bi
Liberū arbi. nec p magicā cogipōt. 21 **R**.
Liberū arbitriū coagit deo 29 **S**. s. hō
Libertas arbitrii qd sit z quō sit hoi non in malū
s in pūilegium 68 **B**
Libertas arbitrii non tollit pudentiam dei nec
Libertas arbitrii in quora- (ecōuerso. 54 **S**
dicetur 55 **C** **B** **F** 68 **B**.
Libertatis dominiū qd sit 61 **V**
Libertas dei z hois duplex 98 **L**.
Liberum arbitriū qd sit. 93 **S** 94 **l** 29 **Q** 38
Q 68 **B**.
Liberū ar. p̄supponit duas potētias 92 **O**
Liberū arbi. est neutri generis 94 **l**.
Liberum arbi. p̄la completiū sicut z tractiona
In libtate arbitrii fundat ra- (uis. 94 **l**.
tio laudis vel vituperij 72 **A** 79 **B**.
Libatem expiri volētes possum? eligere min?
bonū maiore deſtro 55 **F** 68 **E**
Liber act? ille solus est formalr z intrinsece zc.
Libera sit quecunq opatio quantū- (79 **J**.
q̄ naturalis hoc modo 79 **J**.
Libri nri sint cogitationes solide 34 **Q**
Libros suos **J**ohs gerson legat celestinis i aui
nitione 37 **L**
Liber cordis nri obscuratus est 51 **V**
Librorū ytilitas 52 **l**.
Librorū multa genera 52 **Q**
Libri q̄s rex habere debet enumerant. 52 **S**
Libri reprobi cōburant/ boni multiplicentur z
Libros nouos scribe (bonozent 1 **l**
re an sit vtile 1 **F** 18 **B** **T**.
Librorū aliq̄s in transitu/ alios p vices/ tertios
assidue legamus 18 **S**
Liber hic potissime legat qui plus charitatem
edificat. 18 **S** 19 **F**.
Libri aliqui caute legendi 19 **R**.
Libri qui religioso plus sunt frequentandi. 19
Libri p ecclām appro- (56 **l** 7c.
bati qualem auctoritatē habeant 63 **T**
Libido qd sit 65 **B** 28 **Q** 72 **F**.
Libido carnaliū cōmertiōz dānat 97 **A**
Libido nō satiat p vsu eius nisi ad tps postea
fortius resurgit 70 **A**
Libidinosa cōmotionem respicit volūtas tri-
pliciter 38 **L**.
Libido est amor sui 79 **l**.
Libido est amor/ dei amor adūsus 90 **R**.
Licentiā q̄rere i scientia licet 24 **R**
Licentia rimula parua dū operis efficiunt qdā
deteriores. 39 **J**.
Licentia magistralis in theologia non obligat
ad p̄dicandum 42 **T**
Licentiaz querere audiendi confessiones licuit
Licentia doctora- (**J**oh. gerson. 35 **B**
lis ppter has ratōes dat 52 **B**

Ligare z soluere iudicialr qd sit. 39 **l**.
Lilioz p̄sideratio nutrit fidem spem z charita
Lilia in scuto regis fran (tem. 48 **Q**
cie ad mores retorquet 48 **l**.
Lilia exigūt rorem humorē z clausurā 48 **l**.
Lilia francie crescere poscit 48 **J**
Limbus dici inferior infernus 25 **R**
In limbo patres a **J**ohē de redemptore scisc.
Linguarū donū qua- (tantur. 16 **Q**.
le fuerit in apostolis 49 **T**
In litis denario nō est vn? obolus amor. 31 **F**.
Lralis sensus. 9 **V** 11 **R** 14 **l** 17 **B** 18 **B**
Lrarum formatio p̄supponit oculum z manum
Lixiuū p lauanda aia. 36 **T** (92 **O**
Locis dialecticis q̄tuor vti diabolus 87 **T**
In locis sacris negocia fieri nō debēt 40 **L**.
Locus ecclē material incitat nos ad penitētiā. (40 **l**.
Loco secreto tunc q̄s se-
cure se tradere potest 74 **G**
Loca secreta ad p̄templandum apta hec sunt.
Locus p̄templationi aptus. 66 **J** **R** (74 **J**
Loca tria distinguunt/ solitudo/ domiciliū et
rectum 100 **l**.
Locatio quid sit 35 **J**.
Locustarū more saltē/ te orando excutias. 37 **F**
Locationibus multis multa vicia commisceri
solent 19 **J**
Locutōes supflue p̄templationi z studio mltuz
nocent. 18 **A** 51 **l** 77 **l**.
Locutio z silentiū substantiarum separatarum
In locutione omi misceas vti- (16 **L**
le dulci 93 **B**
Logica multos smones excusaret/ qui tamē nō
sunt admittendi. 3 **B** 17 **E**.
Logica duplex ē. 16 **O** 17 **B**. infra theologia.
Logicam cōmendat. 81 **T**.
Logica beatorū 46 **F**
Loquimur de deo balbutiendo ad solaciū nrm
Loquit deus nobi- (82 **L**
scum instar nutritis 82 **A**
Loqui de absentibus mala p̄tingit ppter sex fi-
Loqui mala de absent- (nes. 34 **E**
bus q̄n sit peccatū z q̄n non **I**bidē 34 **T**
Loquentes mala bono sine hec sunt 34 **F**
Loqui malū de alio aliq̄n bonū est 34 **T**
Loquens tocoſe p̄ fidem z sacramenta denun-
ciari deberet episcopo 43 **T**.
Loquēs linguā sub ratōis regula ponat in p̄i-
cipio medio z fin 70 **S**
Luciferi sedem **J**ohi baptiste tributā. 16 **F**.
Luciferi ruina quō pulchre p xp̄m restau rata
Lueri ratio haberi po- (sit. 6 **l**.
test subordinata ad finem vltimū 1 **R**.
Lucta iacob cum angelo exponit 92 **F**.
Luctus de b notabil fmo 44 **P** 46 **R**.
Luct? qd sit diffinitiuē. 45 **T**. (45 **T**.
Luctus dici beatitudo nō formaliter sed ideo

Luctus est causa solatiij 80 P.
Luctus aliqui intermittendus est. 75 P.
Luctus sanat sensus minores 45 T.
Luctus laudat 46 A.
Luctum hec puocant 49 B R 75 T.
Ludus tarilloz 24 Q.
Ludi in ecclia phibiti sunt 31 T.
Ludu non patit fama. fides. oculus 31 T.
Ludi fatuozu in ecclia ne fiant prohibendi sunt.
Ludi fatuozu diaboli- (40 L)
 ci in ecclesia. 43 P T.
Ludouicus rex francie **B**eruo de hoc 48 L.
Lullus quare repudiatus 18 E 16 B.
Lumen est quicqd manifestat 69 Q S.
Lunatica est anima 86 A.
Lupus ex pa. et ter. iunxit agnel 42 A.
Lupi sunt prelati rapaces fallaces et veraces.
Lux solaris manudu- (42 T)
 cit ad cognoscendas potentias aie 64 E.
Luxit christus p peccatis nostris tempe sue co-
 ceptionis fm quosdam. 45 E.
Luxerunt sancti etiam post peccatorum suozuz
 dimissionem / Ideo 45 E.
Luxuria de hac plura 25 Y 31 T 32 E.
Luxuria ois pcti initiu fm cassianu 28 Q.
Luxuria cu suis filiabus 28 P.
Luxuria qn sit pctm mortale 29 J 32 P.
Luxurie remedia 48 B.
Luxuria sup omnia mala malu 78 L.
Luxus carnalis et spualis 18 Q.
Machometi secta
 re phat de padiso porcino. 44 T.
Machometus dicit maria conce-
 tam sine originali 47 U.
Magici etia si semel veru dixerunt tn eoz testi-
 monio no est vtendu 18 F 17 U.
Magici cur vultu horrido et pleruqz insanire
 videant 19 R.
Magice artes christianis vetite sunt. 20 B L.
 21 F L Q B P.
Magici libri custodiri deberet clausi. 20 S.
Magica naturalis per se fidei cotraria non est
 21 G 73 B.
Magice artis origo et finis vnde sit 21 J.
Magicas artes implectunt homies ppter va-
 ria vicia 41 P.
Magicarū artiu mirabiles effectus 78 Q.
Circa magicas obfuationes articuli theologicie
 facultatis parisiensis. 21 P Q R.
Magice artes qlem vim habeant 44 B.
Magice artes phibite sunt ideo. 44 C.
Magica naturalē qdam sic saluat 73 B.
Magica natural fm auicennā sic fūda 49 Y.
Mgr sententiaz sic errauit. 17 G 65 P.
Magistri mali cur discipulos in moribz non in-
 stituunt 18 T.

Mgrī scholariū non timeat discessum discolor
Magister et dñs voca- (rum ab eis. 35 A)
 ri pōt quis sine culpa hoc mō 48 B.
Magistri regant discipulos b mō 40 S.
Magistri parciūt discipul ne ad alios migrent.
Magistri puerozū hoc no- (48 T)
 tent 73 Q.
Magnes alio linitū ferrū nō attrahit. 91 Q.
Magnes sicut articū respicit polum sic anima
 deū respiciat 49 F 50 F.
Magnificat aia mea deū cur nō spūs. 18 R.
Magnificat metricē 58 J.
Magnificat in mltā pgerie carminū depromit
Magnificatio qd est. 84 P. (95 A)
Magnificat diuidit in duos thomos 94 S.
Magnificari q ratōe dī deus cuz penit nec au-
 geri valeat nec minui 81 E.
Magnificare deū qd sit doctrinalr 82 E.
Magnificatio dei interior et exterior. 82 E.
Magnificētia 83 B 84 P.
Magnificētia in spelūca 85 L 93 E.
Magnificētia ad pedes iesu instar niuis lique-
 facta est 89 Y.
Magnificētia in domo symonis 91 Y.
Magnificētie ppetas fortis consummatio in
Maiestatis per- (choatozū. 93 A)
 scrutator ois opprime a gla 97 A.
Maioris ptis iudiciū firmū eē iustū est.
Maiores motus expellūt minores 45 T.
Mali oia trahunt ad suū interitū 84 T.
Malū aspiciēs nemo opatur 88 B.
Malis etiā bōa in malū cedūt. 54 Q P 63 T.
Malū qdruplex originale actuale et. 28 A.
Ex malicia ppria peccare qd est 29 R 64 E.
Malum nihil nisi quia prohibitū. 35 B 71 E.
Mala tolerant ne punita ruāt in deteri. 2 E.
Ex malis deus scit elicere bona nō sic hō. 8 S.
 63 A 13 B 17 Q 54 P.
Mala nō sunt faciēda vt inde veniāt bōa. 8 S.
Malicia pura an pos- (21 Q Q.)
 sit esse intētus termin? alicui? opatōis. 64 E.
Ex malicia plura peccata pueniētia enumerāt.
Malum pimum per essen- (64 E)
 tiam nullum est. 68 T.
Per malos etiā qnqz bñplacitū suū opaf deus
Mali non pñt hñre pacē p- (9 E 44 A)
 ppter amorē dei naturalē q eos remordet. 95 E.
Ad malū pcliuiores sumus qz ad bonū ppter
 octo ratōes 29 U.
Mala multa qbus subiecti sumus 76 L.
Mala sub bonozū specie sese crebro occultant.
 38 B. **I**nfra virtus.
Malum an velit deus 95 E.
Malignus male ignitus 64 B.
Māna absconditū qd est et qb? def 72 E.
Mādata fuant adiutorio dei 54 S.
Mandatozū obfatio cū bona simplicitate et

M ante A

- grossa fide sufficit ad salutem 22 **B**
Mandatorū dei suatio in charitate pncipium
 est vite xpiane. 67 **M B**
Mandata q̄s doceat 56 **G**
Mandata sunt certa 56 **H**
Manducatio sacramenti triplex spūalis sacra-
 mental' z vtroq̄ modo 69 **A**
Mon manducant angeli spūalr 89 **A**
Manducare carnem qd sit 91 **B**
Manducās eucharistiaz quomodo maneat in
 deo rē. 91 **G**
Manichei duo pncipia 82 **D**
Manicheorū error 25 **H**
Manichei error circa pphetas 16 **E**
Manichei dicūt animam esse partem a deo de
 (cīsam 40 **D**
Mansio duo dicit. 91 **G**
Mansionis in deo varia noia. 91 **K**
Mansiones tres in corde 94 **H**
Manent res in deo z deus in rebus 91 **K**
Mansueti erigūt sup incōmoda hoim. 46 **J D**
Mansueti cordis indicia 72 **H**
Mansuetudo sit charitatiua iocūda z trāq̄lla. 51 **K**
Mare galilee anagogice. 65 **L**
Mare feruens est cor impū 73 **M B**
Mare tumultuosum intra nos est fantasiarum
 (74 **D**
Margarita vna p̄cio- 69 **M B**
 sa anagogice 72
Maria origiale peccatū nō habuit. 47 **R G**
 81 **L** 83 **K** 90 **H** 8 **K** 15 **D** 58 **P** 59 **R** In
 fra Originale
Maria corpe formosissima 59 **D**
Maria viatrix an pfectior fuit āgel'. 96 **F** **Z**
Marie laudum pncipia 59 **M B**
Maria clarissime videt deū p' filiū suū. 95 **F**
Maria gauisa fuit z doluit z passa fuit penali-
 tates nature viatricis 6 **C** 15 **D**
Maria q̄tas z quot gratias fuerit consecuta.
 15 **K R G**
Maria mater domi fuit statim post pceptōem
 Ex marie aspectu ne: (eius. 16 **L**
 mo vrebaf sed refrigerabaf poti'. 59 **T U**
Marie z ioseph p̄cors similitudo. 59 **A E Y**
Marie z ioseph nuptie quō celebrate. 7 **X**
Maria inuenta est in vtero hīs nō timore vite
 (11. 7 **X**
Maria post mortem io- 96 **D**
 seph gratia duce vsa est.
Maria quō sibūpī vilis fuit p humilitatem. (10 **K**
Maria p̄posuit sibūpī in ho- 10 **A**
 noze ioseph
Marie z ioseph p̄gium cuius fuerit sacmen-
 tum. 10 **X**
Marie purificatio dat oc-
 casionem multarū questionū 11 **Y**
Marie cū ioseph p̄giū fieri debere festiuitatē
 (11 **Y** 58 **F H**
Maria interptat. 12 **D**
Maria quare turbata fuerit in salutatōe ange-
 (lica. 58 **B**
Marie v̄ginitas quo- 58 **D**
 mō cōpariebaf p̄giū cū ioseph
- M**aria q̄renupta fuit ioseph 58 **D** 59 **A**
Marie z ioseph p̄uentio fuit matrimonij solen-
 nisatio. 58 **E**
Maria in visitatōe elisabeth comitatā fuisse a
 ioseph vel alio verisile est 58 **J** 94 **L**
Marie z elisabeth p̄ceptus qd anagogice signi-
 (ficet. 58 **D**
Mio marie z ioseph cō- 59 **L**
 iugij festiuitate prose due.
Maria z ioseph in multis similibus laudib' ex-
 tollunt. 59 **N O** **P** 72.
Maria aliter immunis fuit a peccato originali
 aliter xps 60 **E**
Marie organū corporeū celeste ideo 79 **R**
Marie spūs qual' fuerit. 79 **R**
Marie cor q̄les cogitatōnes formauerit 79 **S**
Marie gaudiū z tristitia eodē tpe 79 **U**
Maria cantat vocalit' audiēte ioseph 80 **A B**
Maria hilariter tradidit filium ad passionem
Marie canticordū p quī- (80 **G**
 q̄ vocales. 80 **G**
Marie vicissitudinē reddere debem' 80 **G**
Maria pdidit passionem sed nō compassionez
 sic intelligit 80 **G**
Maria inuare nos pōt triplici' 37 **D**
Maria potuit se nōminare p̄nam peccatricem
 ex humilitate b̄ modo 40 **T**
Maria domus est 43 **A**
Maria p̄templatōne plena cum p̄trāsiret eam
 gladius doloris. 45 **T**
Marie p̄ceptio. de hac special' s̄mo 47 **L**
Maria est domus dei 47 **L**
Maria fuit a casu p̄suata nō eleuata. 47 **M**
Maria fuit tabnaculum q̄druplex 47 **L**
Maria rēcomendat Ouidius albumasar et si-
 billa 47 **H**
Marie laus edici non pōt 48 **N O**
Maria p̄cepta est sine originali p̄les ratōnes z
 autoritates ad b̄ Silr z responsiones ad ōria
 argumēta. 47 **R X**
Maria penalitates p̄traxit ex causa nō ex cul-
 (pa 47 **Y**
Maria adest p̄sentiali- 49 **G**
 ter p̄dicationi verbi dei hoc mō 49 **K**
Maria collum est 72 **P**
Marie sensualitas non sp̄ obediebat rōi 98 **P**
Maria mater dei concludit in canticis cātico-
 rum in fine 81 **X**
Maria docta fuit in lege 82 **H**
Mariam xpus p̄misit diutius viuere in exilio
Marie humilitatem re- (82 **B**
 sperit dñs non pulchritudinē 82 **H**
Maria pulcherrima 82 **H**
Maria p̄tinuo p̄templabaf. 82 **H**
Marie etiam om̄is deformitas aliena cedit ad
Maria habet quāli- (ornatū 82 **X**
 bet pulchritudinē in creatura reperibilē. 82 **Y**
Marie deuoti beati sunt 82 **Y**
Maria respiciat nos 82 **Z**
 4 3

Maria tenuit humilitatem cū magnificentia.
Maria doluit tā aia q̄ spū. 83 K. (83 B.)
Maria cur fuit passa cū caruerit peccato. 83 L.
Maria vocale cāticū aliqñ addidit. 83 M.
Maria temptabatur. 83 O.
Marie assumptio p̄conisat. 83 P.
Maria an passionāliter mouebatur. 83 T.
Maria mater pietatis. 84 B.
Maria est mater pulchre dilectōis rē. 84 D.
Maria quō beatā dicūt omēs generatōes. 84
Maria omnibus affinis est om-
 ni genere affinitatis. 84 F.
Marie attributū p̄conia sapie ab ecclā. 84 H.
Marie affect⁹ in oēs affectionū voces se varia-
 bat. 84 T. 85 G.
Maria voluit xpm pati. 84 P.
Maria q̄cqd petit obtinet. 85 B.
Maria triplici⁹ adiuvat viatores. 85 B.
Maria pōt adesse in exitu cuiusuis. 85 B.
Maria mater miscōie. 85 E.
Maria in cantico magnificat lamētabatur. 85
Maria orabat. 85 G. (E F.)
Maria in q̄libet notula ⁊ xbo xba potuit mul-
 tiplicare. 85 G.
Maria xps iohi cōmēdauit. 85 M.
Marie mēs cessabat aliqñ ab actu suo. 86 A.
Maria ex se diḡ non erat accedere ad eucharī-
 am. 86 A. (stiam 90 H.)
Maria xgo nullū le-
 gatur in hac vita fecisse miraculū. 39 L.
Maria beata tripliciter. 83 F.
Maria temptata a demone. 86 P.
Maria cui dederit affectū diligēdi se beat⁹ est. (88 A. 82 Y.)
Maria an in cenacu-
 lo vsa fuerit sacramentali cibo. 85 P.
Marie potuit deus p̄ferre hanc grām ergo cō-
 tulit. est fallax ratiocinatio. 88 P.
Maria xpm seq̄bat pede post pedē. 88 P.
Marie mltā p̄uilegia q̄dā attribuūt. 89 A.
Marie mltā attribuit Ioh. gerson. de sac̄men-
 to eucharistie. 89 B. 90 A.
Maria caracterē sacerdotalē nō habuit. 82 Y.
Maria tñ iniuncta fuit in re-
 gale sacerdotiū. 89 B.
Maria xtuosius affectū fructio iesu q̄ eius car-
 nis. 89 L. (nal. p̄tractatio. 89 L.)
Maria sacramen-
 tum sumpsit p̄xim post aduētū spūscī. 89 E.
Marie sacramentū q̄ ministrauerit. 89 L.
Maria ihs cōicauit p̄s q̄ obiret. 89 L.
Maria cunctas hereses interemit in vniuerso
Maria sumens xpm (mūdo 89 F.)
 an viderit eum sub eodem sacramento. 89 G.
Maria cūctis phis ⁊ sc̄is doctior fuit. 90 M.
Maria est collū ecclē. 90 P. 49 K.
Marie qd p̄fuerit cōmunicatio. 90 G.
Maria de futuris cogit q̄tum filio placuit.
Maria nō vane gl̄abat. 90 T. (94 A.)
Maria sub cruce non cadebat in terram sed ita

bat. 90 F.
Maria fomite caruit. 90 T.
Maria dicif p̄grue regina celozū. 91 A.
Marie non ascribenda sunt que nec ei ecclesia
 tribuit. 92 M.
Maria non fuit p̄ceps in respondēdo. 92 F.
Maria grā plena. q̄ ceteris p̄ ptes rē. 93 A.
Maria frequētius solitaria. 93 L.
Maria xpm sequebat quocūq̄ lerat. 93 L.
Maria canticū suum cur incepit a magnificen-
 tia. 93 B. 94 A.
Maria feliciter p̄ce-
 pit deum p̄ fidem q̄ p̄ carnem. 93 K.
Maria tricliniū est. 93 K.
Maria docuit ap̄los ⁊ euangelistas. 93 T.
Maria scripta sapientie sue posteris relinque-
 re noluit. Ideo. 93 T.
Maria plus q̄ m̄ler vir aut angel⁹. 93 T.
Maria iohem visitauit in deserto. 94 E.
Maria interpretat̄ domina illuminata illumina-
 trix stella maris. 94 G. (lata. 94 F.)
Marie bñficia specialiter ⁊ generaliter sūt col-
Maria quare dicit magnificat in tertia persōa
 ⁊ non magnifico in p̄ma. 94 H.
Maria salutes se salutat. 94 G.
Maria post ascensionē mansit cum apostol⁹ in
 hierusalem. 94 A.
Maria mater iesu est vltimū de ea scriptur⁹ in
 canone. 94 A.
Maria incepit potius a magnificatiōe q̄ a glo-
 rificatione. 94 P.
Maria egyptiaca ⁊ sinectice. 39 F.
Mariti ⁊ vxoris regula. 4 G.
Marta est necessaria cū maria etiam in eadem
 p̄sona. 74 L.
Martyriū maximū est qd p̄ vnione ecclē vel p̄
 ceptis dei tuendis sustinet. 6 B. 56 P.
Martyres q̄tidie habent. 56 D. 57 L.
Martyrū mens mansit inuincibil⁹ ⁊ si corpora-
 liter occiderent. 90 P.
Martyrio licet ⁊ nō licet se spōte offerre. 39 M.
Martyres q̄dam nulla vi repulerunt p̄secuto-
 res q̄uis potuissent. 39 M.
Massilienses sentiebāt hoīem posse seipm̄ licet
 te occidere. 35 O.
Materia p̄ma p̄p̄e nihil est sed nō pure nihil.
 78 Y. 82 O.
Materia sacramenti p̄fessionis. 25 H.
Materia dicif esse in forma. 91 K.
Matrimoniu De hoc. 25 J.
Matrimonij sac̄m ⁊ pla alia de eo. 27 O.
Matrimonial actus qñ sit peccatū. Ibidem.
Matrimoniu p̄trahi posset cum pacto illud nō
 p̄summandi nisi lex ecclē vetaret. 58 D.
Matrimoniu inter xpm ⁊ ecclā. 3. 3 F. 9 Y. 10
Matrimoniu spūale ⁊ car-
 nale differunt. 3 K. 9 Y.
Matrimoniu multiplex. 9 Y.

Matrimoniu carnale quare sit matrimonij spi-
 ritualis signum 10 E.
Matrimoniu triplex dei cu humanitate eccla-
 10 Y Z 58 B.
Matrimoniu dei z anime 81 E 83 F.
Matrimonial actus vix modeste exerceri pot
Matrimoniu ade z eue mul- (24 Y.
 ta significauit 78 P.
Matrimonij tres modi dispensatois. Ibidem.
Matrimonioz celebratio dehonora p vlula-
 tus impudicos zc. 43 B D.
Matrimonialem tractum fugiunt plures id.
 38 P.
Matrimonial coniunctio si-
 at in eccla z cum bannis zc. 43 P D.
Matrimonialis status miser 87 N.
Matrimonial contractus subijcti arbitrio le-
 gislatoris. 35 B 63 R.
Matritas z gra-
 uitas cum ira est signum supbie 77 B.
Matutina comestio adusa p siderato. 84 D.
Mechia pprie dicit adulteriu 26 E.
Mechia de hac plura 26 E.
Medicinas emens vt sanet vt melius deo ser-
 uiat meret 30 N.
Medicinis non sp intendere oportet 39 R.
Medicina non licet omnino spernere. 39 L.
Medicos hortat z docet dare consiliu no con-
 tra salutem anime 39 R.
Medicina beatoz. 46 B. (73 B.
Medici sex passiones ponunt dntaxat Ideo.
Medicine emperice qua ratioe tolerari possint
 v non. 20 L 21 R.
Medicina salutaris p quam in leticia mutatur
 tristia z aduersa 100 N.
Meditatio quid sit. 60 B 64 T 68 L M 48
 E 77 Z 78 B.
Meditationis abusus multa mala inducit. 68
 B P.
Meditatio differt a contemplatoe 68 N.
Meditatio ab initio difficil postea facil. 64 P.
Meditatio quomodo possit esse simplicata p ab-
 stractio z a conotatoe accideriu 68 R E T.
Meditatio de deo simpliciter docetur per ex-
 pla 68 T U X Z.
Meditas ne in corpilibus pedem figat ppter
 frenesim z turpitudinis piculu. 68 Y Z 95 N.
Meditans subito e corpilibus leuetur i deum
Meditans quo ad timo- (68 Z T.
 rem z misericordiam se exercet 68 Z.
Meditabor vt coluba 66 P.
Meditabor vt symia vt canis vt sus 68 D.
Meditari p exemplum docemur 66 P D.
Meditatio cur difficil. 64 T P 68 L M
Meditatio circa eucharistia 86 R.
Meditandi qdam modus p qnq vocales. 81
 B 85 L 78 Z 79 Z.
Meditandi modus p duo vba 85 L.
Meditet is cui no datu e ptemplari 91 E.

Meditationis dente mastica sauum scriptu re
Meditationi po- (93 Z.
 tius q lectioni vacandu est 34 M.
Meditandi ars p simplicibus 81 B J.
In meditatioe exardescit ignis s mo 46 L.
Meditationem abigunt illa 48 B.
Meditatio est soroz lectois 52 P.
Meditantes caueant sibi a lesioe cerebri. 71 F.
Meditari volens sine lesione capitis sic agat.
Meditatio vite ali- (71 R.
 cuius sancti aliqui efficacior est ad deuotionem
 acqrendam q meditatio de deo 73 T.
Meditandi modus no vnus z idem tenet. 74
Meditandi modi varij Richardi an- (7
 tiqui zc. 74 Z T.
Meditandi modus quem tenuit Iohanes de
 Gerson 74 P.
Meditandi modus iuxta similitudinem mon-
 tis. 75 E.
Meditandi mil- (75 B 77 T.
 le sunt modi 75 B 77 T.
Meditandi modus p singulos septē dies heb-
 domade zc. 77 R.
Meditationes deuote circa singulos psalmos
 penitenciales 100 L vsq ad R.
In meditationis studio quera iuuamentum p
 memoria 89 P.
Meditu cognitiois quadruplex 84 J.
Meditu accipi debet vt sapiēs iudicabit. 35 D.
 40 J E.
Meditu vtutis sic est inqrendus 36 B.
Meditu vtutis est in certa latitudine 39 L.
Medioritas aurea tutissima est 51 P.
Mediatoroz se offerentes p pace pleruq ipi p
 imuntur 8 E.
Melania offert. ccc. solidos heremite z no aspi-
 citur. 78 B 37 R 36 P.
Melius facere non semp tenet ho. 85 L 68 B.
 68 B E F G 70 F Z.
Melodie quatuor species 78 N.
Membri pudendi erectio qdam mentiuntur se
 passos nunq fuisse. 32 Z.
Memento in missa institutu 60 L.
Memento in missa qualr fieri debeat 34 N.
Memoratiua vis qualr sit 60 R.
Memorandi modi varij 99 T.
Memorandi artis origo z ars 1 B 99 T.
Memoria dei qua nostri memor est omni tepe
 est pmanfua 100 P.
Melancolici timent etiā in locis lucidis 73 L.
Melancolice passiones aliq enumerat. 19 R.
Melancolice passiones vñ veniat. 20 E Y.
Mendaciu multiplex 26 B.
Mendaciu peccatu est 31 T.
Mentiri non licet ne destruat fiducia societati
 humane. 32 D.
Mendaciu fieri bene non potest. 34 M.
Mendaciu officiosum admittunt quidam gre-
 4 4

ci. Ibidem.
In mendacijs delectari quia fallunt est malicia
 diabolica 64 E.
Mendicitas spūal. 88 E. de hac tractat^r 75 L.
Mendicitas spūalis fiat die festo. 31 T 75 P.
Mendicitas vera qd sit 37 B.
Mendicantes ociosos mordet 74 B.
Mendici psonaz assumpsit Joh. gerson in sua
 oratione 74 P.
Mendicare spūaliter nō erubescas 91 E.
Mendicitas spūalis sic fiat. 48 P 75 A B.
Mendicabant spūalr oēs sancti. 75 P (75 P).
Mendicos inspicere vtile est ad cōpassionē 7C.
Mendicorū multe miserie enumerant^r. 75 P.
Mendicandi modi varij 75 P.
Mendicitas. de hac. 59 A 68 C B.
Mendicitas 7 ppetas ptendunt. 10 P 11 A B.
Mendicare eū qd dela. (C B P).
 bore sibi puidē pōt licet cū circūstātijs 62 F.
Mendicans dicif q solo titulo natural^r necessi-
 tatis accipit aliqd ab alio 68 C.
Mendicantes quō possunt effici plati salua mē-
 dicitate 68 C.
Mens dicif xgo mater 7 filia 83 E.
Mens quid sit 75 R T.
Mente vti quid sit 85 R.
Mens a mēte dicif 86 A.
Mens in supma xrice totius anime 77 P.
Mentis raptus qd sit 7 qd modis noiet. 65 O.
Mental etiā lex esse pōt. 2 A (95 R).
Mens 7 spūs differunt. 95 B C B T.
Mens vnde dicat^r 7 qd sit 95 F.
Mens nra est dei capax 7 pticeps 92 U.
Mens humana vinea est 46 T.
Mentē seipam deferere qd sit 86 L.
Mensa regū habeat canentes historias. 52 A.
Mense due inter qd sedet aia famelica. 76 B.
Mercatorū regula 4 T.
Mercatores pspirantes dānandi sunt. 24 U.
Mercatorū notabil doctrina 32 S.
Mercator assuecat ad vnum xbum vendere. 32 S.
Merx qd sit 35 J.
Merces magna nob pmissa est 46 B.
Mereri nō pōt salutē sine vita grē 60 T.
Meritum vite eterne 7 boni tpalis ex quibus
 actibus fiat. 63 B. Supra gratia
Mereri 7 peccare veniat^r an stent simul. 88 B.
Infra peccatum
Meritis duobus speremus saluari 50 E.
Meretrix ad restitutionem non tenet. 35 A B.
Meretrices tolerant 35 A B Y.
Messyam futurū expectant iudei 32 O.
Messyam expectant iudei temporaliter regna-
 turum 94 R.
Methaphisicales pceptus via nature sunt pri-
 ores conceptibus grammaticis 7 logice nō aut

via discipline 60 P.
Methaphisica resoluit terminos omniū scien-
 tiarum 33 S.
Methaphisici acutissimi nominū primi impo-
 sitores 94 B.
Methaphoris ideo vtunt^r pdicantes. 44 R.
Methodica vel emperica sine ratōe in medic-
 nis admitti non debent 21 R.
Metrozū utilitas pftim castozū 80 A B.
Metro apud veteres nihil seriusus 87 T.
Meum vel tuū vt aliqd dicat^r depēdet ex lege
 positiua. 35 R.
Michael qd vt deus 94 T.
Microcosmus est hō 89 T 84 B.
Microcosmi mutatio inducit mutatoz macro-
 cosmi. Notabile dictū 49 Y.
Microcosmus homo habet rationem pro regi-
 na. 51 E.
Militum regula 4 R.
Miles hoc agat 52 Y.
Miles timet pdere famam 53 B.
Minima q negligit paulatim decidit 50 B.
Minimus vocabitur in regno celozum .i. nul-
 lus. 14 J.
Minozennes ordinati formidabilem incidū la-
 queum. 43 S.
Mirabilia deus p malos opatur. 36. 44 A.
Mirabilia non sunt imitanda sed admiranda.
Miracula de his pla pulc. 44 A (93 O).
Miracula iudeozū christianozū 7 paganorum
 plura. 43 P.
Miraculozū operator solus deus est ait ari-
 stoteles 43 R.
Miracula fiebant in pmitiua ecclā 53 P.
Miracula ideo dicunt^r aliq opatōes 38 R.
Miracula fiunt ad pbandam sanctitatē facien-
 tes ea 7C. 39 A. non tñ est signū sufficiēs. 6 R.
 19 P.
Miracula raro fecerūt martyres in vita 7 con-
 fessores Ideo 39 A.
Miracula fiūt 7 facta sunt ob mltas causas. 39
Miracula qdam fieri sinūt deus cir- (B).
 ca reliquias sanctorū ppter eozū glām. 39 B.
Miracula multa facta tempe legis 7 ppheta-
 rum enumerant^r 36 C.
Miracula antiqua quotidie spūaliter renouā-
 tur in ecclā 39 C.
Miracula p mariam ideo qd die fiunt 39 C.
Miracula humilitati iuncta sunt signa sancti-
 tatis 42 J.
Miracula facere donum est qd distribuit spūi
 sanctus put expediens iudicat 1 A.
Miracula faciūt reprobi 6 R 19 P.
Miraculuz pōt expectari vbi humana auxilia
 deficiunt 8 A 21 O 69 B.
Miracula vidēdi curiositas plures sefellit. 17
 E 18 R 21 P 44 C.

Miracula faciendo deus ordinem rerum non
turbat. 49 **P**.
Miraculū faciēdis quō se sancti ingesserint sine
temptatōne dei 19 **E**.
Miraculū si pia vtilitate aut necessitate careat
reiciatur. 19 **Z**.
Miracula ostendūt hoīem esse omniū natura-
lium finem 20 **E**.
Miracula huius tempis sunt suspecta tāq̃ mū-
di senescentis 22 **G**.
Miracula facere reuelatōes habere/ne quis cu-
piat. 70 **H**.
Miraculū de palitico narrať 43 **V**.
Miracula sigillū dei sunt 44 **A**.
Miracula facienti antixpo adherēs iude' dā-
Miracula nro tpe sunt (nabif 44 **B**.
incredulitatis et damnatōis signa 44 **B**.
Miracula etiā h' tpe fieri non est 3 dei ordiatio
(nem. 53 **P**.
Miraculū cele- 25 **B**. 37 **R**.
bratio plura de hoc. 90 **E**.
Missam celebrare tenet sacerdos. 90 **E**.
Missam celebrās quō intendere debeat. 90 **E**.
Missam celebraturus deuotiōem si nō habeat
non ideo abstineat 84 **B**.
Missa quō valeat p plurib' aut vno 90 **E**.
Missam celebrare in patēti loco bonū ē. 90 **O**.
In missa sunt offerentes 90 **O**.
Missam celebrās si peccati recordat' qd agere.
Missam audire domi/ (debeat 25 **E**.
nicis diebus obligat' quis 32 **H**.
Missam celebrare in angul' nō bñdictis rē. an
Missam celebrās nō sit cu- (liceat. 34 **K**.
riosus de valore eius in qrendo 34 **H**.
In missa cogitatōes supuenientes sic abigi de
Misse defectibus quō oc. (vent. 34 **H**.
curri debeat. De b' pla notabilia 34 **H**.
Missam celebrās ex cōnecatum qualr vitare te-
neatur. 14 **R**.
Missaz de tpe aliqñ melius esset dicere pro de-
functo q̃ requiem. 39 **Z**.
Missam dicere debens p vno si p alio dixerit
non satisfacit 36 **T**.
Missam p aliquo celebrās pōt alios adiungere
in suis oratōibus. **I**bidem
Missa p vno specialit' dicta qd valeat et q̃tum
deo notum est 36 **T**.
Missā celebrare nemo scit an dignus sit. 37 **R**.
Supra eucharistiam
Misse celebratōnem p̃tinuantes peccatorū oc-
cultissimorū rememoramur 37 **R**.
Missam celebrare crebrius melius est q̃ absti-
nere a celebratōe **I**deo 37 **T**.
Misse cantationem vetus fluxus minus impe-
dit q̃ nouus. 38 **I**.
Missam ieiunos audire conuenit 4 **R**.
Misse totalis auditio est de obfuatione sabba-
ti. 43 **B**.

Missa añ p̃mam non celebrat' nisi in die natal'
domini. 43 **H**.
Missam vnā dicendo nō absoluit obligat' ad
de missa vide su- (ples nisi rē. 78 **B**.
pra in xbis celebrare et eucharistia
Misericordie opa 52 **A**.
Misericordiā dei ecce q̃si stultam et ludū pueri
Misericordiam cōseq̃ vo- (lem. 77 **I**.
lens faciat misericordiam 85 **H**.
Misericordia laudat' in plato 7 **S**. 8 **T**. 8 **C**.
Circa misericordiam dei aliq̃ q̃stiones 11 **Z**.
Misericordie opus est corripere peccatorem.
Misericordia seu commi- (12 **A**.
seratio cōmonet 12 **T**. 18 **T**.
De misericordia melius est redargui q̃ de seue-
ritate. 67 **H**.
Misericordiarum inenitabilium summa medicina ē
oblitio. 81 **B**.
Miserie multiplices seculorū 51 **O**.
Miserie humane. 75 **L**.
Missum se dicens de sua doceat missiōe. 18 **B**.
Misericordiam xpi sequamur 51 **G**.
Mitis fuit iesus in dictis et factis 51 **G**.
Mystice theologie competentes consideratio-
nes ex dionysio 97 **L**.
Mysticū absconditū dicif 64 **M**.
Mystica theologia in qua parte anime reponi-
tur. 65 **B**.
Mystica theologia describit' 65 **L**.
Vide infra theologia et supra p̃templatio
Mixtio elementorū 83 **H**.
Modestia qd sit. 94 **K**.
Modi dicendi p se et p accides p se pmo p se
cundo p se fm qd ipm in q̃ fundet' 60 **R**.
Moyse triplici policia ipm rexit aristocrati/
ca democratica et regali 1 **T**.
Molliciei peccatum contingit sine pollutione
aliquā. 32 **Z**. 33 **A**.
Molliciei peccatū contingit etiam añ puberta-
tis annos 32 **Z**.
Molliciei peccatū qdam non confitent' varijs
de causis 33 **A**.
Molliciei pctm qualr elici possit a pueris sp̃ea-
lis tractatus 33 **A**.
Mollicies nō est q̃cūq̃ pollutio diurna. 38 **E**.
Monachus qñ cellam exire debeat 10 **H**.
Monachi qbus studijs et cui doctoz vacare de-
Monachi quale de- (beat. 18 **O**.
beat esse p̃ncipale exercitiū 19 **E**.
Monastice vite laus 55 **P**.
Monastice vite picula 55 **O**.
Monachus non tenet obedire plato in pluri-
bus q̃ in regula p̃fessus est 62 **K**.
Monachus quō dicat' esse sine volūtate. 81 **G**.
Monachus desinit esse monachus facta disp̃e-
satione suo voto castitatis 37 **O**.
Monachi officiū est orare 77 **E**.
4 5

Monarcham supremum ponit Aristote. deus
esse. 93 **T**
Monarchia vna esse debet in spūalibus nō sic
necesse est in ciuilibus 2 **A** 52 **T**.
Monas genuit monadem 7c. 76 **V**.
Monasteriū ingrediēs an possit habere oculū
ad sustentationem corpalem 69 **L**.
Monasteriū artum qd sit 34 **AB**
Moneta aurea in qnq. pbatur sic 7 reuelatio.
Monetarū mutatio pec-
catum est aliqñ. 24 **T**.
Monitio videt̃ esse inter pceptum et consiliū
Monocordum sup ra-
tionem dominicā composuit 80 **B**.
Mons contemplationis quomodo scandi pos-
sunt in quem qui-
libet sanctorū ascendit (sit 46 **PD** **T**). 46 **PD**.
Montes nobis fabricamus fantasticos vitio-
rum 46 **S**.
Monte cōtempla-
tionis specialis tractatus 73 **R**.
Montē ascendit ptemplatiuus verus. 74 **A**.
Montem imagine sibi ptemplatiuus 75 **E**.
Montanus hereticus 75 **E**.
Mora duplex p̃sensu 7 tps 22 **T**.
Morbū incuratū relinq̃re licet fm quosdaz p
eultatōe doloris nimij 39 **PD**.
Morales scie quare minus habent certitudis 7
mathematice plurimū 60 **R**.
Morū correctio ad ep̃os 7 conciliū ptinet. 12
Mores malos radicos nō
tam x̃bis q̃ factis extirpandos esse 62 **L**.
Moralia pcepta vtile fuit in litteris sacris re-
peti 13 **R** 55 **P**. Vide infra precepta.
Moralis certitudo qual sit 7 quando sufficiat
4 **B** 56 **B** 6 **B**
Morales scie sunt difficiles admodū ppter cir-
cūstantias varias 56 **L** 78 **B**.
Mores mali qui tolli nō possunt mutantur in
aliū finem p directōz int̃tōis. 59 **B** 62 **P** 69
Moraliter bñ agere po-
test non existens in gratia 60 **T**.
Mores boni miro mō illuminant 51 **V**.
Mores geras ita vt hoies sunt. 37 **A**.
Mores discē ab exterioribus rebus 7 op̃atōni
Moralis actio suam ha-
bet vnitatem 7 p̃tinationem. (bus. 52 **R**). 78 **E**.
Morales materie magis resolute sunt p nouos
doctores q̃ p veteres 78 **B**.
In moralib⁹ sufficit pbabil⁹ p̃iectura 88 **R**.
Moris genus ibi incipit vbi p̃mo dominū vo-
Moralis scie quō (lūtat̃ inuenit̃ 29 **S**
inepti auditores sunt iuuenes 34 **E**.
Moral certitudo sumēda est grosse 35 **T**.
In moralib⁹ nimia subtilitas nō sp̃ expedit. 37
Mors de hac plura. 37 **AB** **R**.
Mors fratris regis frantie coraz cōcilio discu-
ti petitur 12 **PD** **R**

Post mortem aia mereri non pōt s̃ noua q̃tidie
cognitōe p̃fici. 16 **AB**.
Mors nature 7 ciuil⁹. 12 **T**.
Mortui aia si dicat apparere petēs suffragium
Sup morte fra-
tris consolatoriū carmen ad fratrem. 37 **R**.
Mors recogitanda est. 80 **J** 74 **B** 77 **B**.
Mors bona p̃templatiuorū 49 **S**.
In mortis articulo disputat qdā causidic⁹ 88 **A**.
Mortem meditabat̃ Ioh. de gerson 92 **B**.
Moriendi ars 32 **B**.
Morienti amici carnales ad memoriā nō redu-
cant neq̃ nimia spes salutis corp̃al def. 32 **B**.
Morientes ignominiose temere iudicandi non
sunt 34 **B**.
In mortis articulo ponit̃ hō triplici⁹ 37 **R**.
Mortis mēoria supra modū vtil⁹ ideo. 37 **AB**.
Moriens qlibet audit vocem x̃pi 37 **R**.
In morte remissio plena ex trib⁹ dari pōt. 37 **R**.
Mortis 7 vite p̃iculo licenter nos exponimus
etiam p̃tempalibus 39 **R**.
Mortale peccatū est fm Augl. 34 **T**.
Mortale peccatū aliqd̃ esse non est leuiter asse-
rendum. 35 **T** Infra peccatum
Mortale peccatū qñ sit actus aliqd̃ 24 **F**.
Mortus triplex in corp̃ibus 7 intelligentijs cir-
cularis obliquus 7 rectus 79 **R** 95 **T**.
Mortus p̃mo p̃mi non sunt in pt̃ate ñra. 83 **T**.
Mortus p̃mo p̃ri/
mi non sunt peccata. 29 **ES** **T**.
Mortus p̃mo p̃mus 7 secundo primus quid sit
29 **R** 35 **B**.
Mortus p̃mo p̃mus q̃uis sit in sensualitate. tñ
ei non attribuit̃ Ideo 22 **R**.
Mortus secūdo p̃mus est veniale p̃ctm̃ nō mor-
Mortus sensualita/
tis sunt in potestate nostra 7 non sunt 29 **R**.
Sine motu sensualitatis vix pōt aliqd̃ peccatū
mortale cōmitti 29 **A**.
Mortus aie nihil est nisi inclinatio aie 29 **R**.
Mortus aime dicunt̃ actus viriū appetitiuarū
non apprehensuarū 29 **R**.
Mortus aie triplex natural⁹ sensitiuus 7 ratio-
nalis. 29 **R**.
Mulier cur nō sit susceptibil⁹ ordinis 1 **P**.
Mulierū regula 4 **S**.
Ml̃r amicta sole mystica 5 **T** 10 **B** 12 **B** 94 **V**.
Mulieruz cū vi ris familiaritas p̃niciosissima
17 **V** 19 **T** 58 **B** 70 **R**.
Mulieribus docēdi officiū interdictum. 18 **B**.
Mulierem p̃cupiscere qz x̃go. (42 **E**.
qz honesta etiam si sit defor̃mis/malicia ē dia-
Mulier rixosa fu-
mus 7 stilliciū quid sint (bolica. 64 **S**.
Mulier qdaz mortua est deuotōe 44 **R**.
Mulieri regulariter docere non p̃mittit̃ sed p̃-
uilegio 49 **T**.

Qulieru cohabitatio discipul pcedebatur no
autē nobis 49 **L**.
Qlier dicens letatus sum non incongrue loq̃t.
Qulier de ornatu suo sciens ali- (25 **L**.
os scandalisari qñ peccet ⁊ quādo nō 32 **R**.
Qulierem inspicere de p se p̃ctū nō est. 38 **B**.
Qlierum vsus d̃z esse cōis s̃m aliq̃s 38 **B**.
Qulierum garrulitas. 93 **L**.
Qultiloquia nocent p̃templatio. 18 **E** 51 **P**.
Qultitudinem qñ opoz. (77 **L**.
teat sequi quando non 9 **E**.
Qultitudo facit b̃ g̃ est lictū argumētatio p̃el
Qulus signat stolidos one- (lima. 36 **L**.
ra p̃ctōz sine discretōe portantes 100 **M**.
Qundi p̃petuitas quare posita 54 **Z**.
Qds tor⁹ deriuat⁹ a deo reduc̃t in eū. 66 **R**.
Qundi vanitas ⁊ instabilitas 7 **E**.
Qūdānis delectatōnibus interesse suadet dia
bolus ⁊ mala que inde sequunt̃ 70 **R**.
Qūdānozū ⁊ spūalium diūsitās 90 **Z**.
Qūdāni vnde exultent 93 **V**.
Qūdum fuisse deo coeternum dixit Plato ⁊
aristoteles 25 **L**.
Qūdū relinquere magna gr̃a est 72 **P**.
Qūdus p̃tēdus est ⁊ fugiendus 72 **L**.
Qūdāni irrident deuotos ideo 73 **P**.
Qunitur xp̃ianus sub iugo domi ad oēm disse
rentiam positōis 51 **R**.
Qurilegū qdam se existimabat 75 **L**.
Qurmur. 24 **M**.
Qusca de calice sic extrahenda est 34 **L**.
Quscas cogitationum qdam sequunt̃ sic pue
ri papillones 74 **L**.
Quse tres postea dicte sūt nouē. 78 **L** 80 **L**.
Qusica laudat̃ 80 **R**.
Qusica sic habuit ortum 78 **M** 78 **L**.
Qusica congruit pueris 78 **L**.
Qusice multiplex distinctio. **I**bidem
Qusica cordis 78 **L**.
Qusice subiectū numerus sonorus 78 **E**.
Qusica h̃z frasim thesim ⁊ cōbinatōz 79 **L**.
Qusica seculi deuoti nō addiscat̃ 79 **L**.
Qusice spūalis/ars nō est ficticiū. 79 **B**.
Qusica sensibil̃ habet agens passum mediū
sonus obiectū 80 **L**.
Qusicozum vasozū mltiplicitas ppter tres cau
Qusicozum instrumento- (las orta ē 78 **L**.
rum nomia varia 78 **B**.
Qusica beatorū hec est. 46 **B**.
Qusica petulans in eccl̃a rep̃hendit̃ 46 **B**.
Qusta p̃ctā difficillime a qbusdā tegūt. 40 **V**.
Qutant̃ regna ⁊ oia q̃ in terris sunt 56 **L**.
Qutuationis diffinitio 35 **I**.
Qutuū dantes nihil inde sperātes/ dicūt qdā
psilium nō p̃ceptū. 35 **M**.
Qutuū date nihil inde sperātes quō intelli
gitur 35 **L**.

In mutuo nullum pbabile dubium potest vsu
ram excusare. 36 **L**.

Nabuchodonosor

Nabuchodonosor bouem se esse fantasiabat 73 **L**.
Nabuchodonosor figura exponit̃ 41 **L**.
Nardus dedit odorem 92 **F**.
Nasci filiū dei spūaliter in cordibus ñris qd̃ lit.
Nascunt̃ de bonis boni. 52 **L**. (49 **Z**.
Natales hominū dies quomodo liceat celebra
re. 8 **E** 60 **L** 62 **P** 69 **F**.
Natiuitas xp̃i triplex 59 **E**.
Natiuitas in vtero ⁊ ex vtero 25 **O** **P**.
Natus puer nutrit̃ spūaliter septē nutricibus
Natura describit̃. 58 **Z** 95 **B**. (46 **Z**.
Naturā totā rectā esse qz recta regula dei dirigi
Natura aut̃ miracu- (tur. 69 **B**.
lo diuino causant̃ oia/ als de diabolica pacti
one opatio suspecta est 20 **L** 21 **A** **M** **L**.
Naturalia vt sanguis vpupe pgamenū ṽgineū
⁊c. efficacīa non habent in magicis 21 **R**.
Ex naturalib⁹ q̃s pōt se disponere ad gratiaz et
moraliter b̃n agere. 60 **U** **Z** **L**.
Naturalis iuris p̃ncipia sunt de lege diuina p
prie dicta 61 **P**.
Naturali impulsu in deū fert̃ hō ⁊ eū sup omia
diligere posse videt̃ 63 **L**.
Naturalis iuris p̃ncipia enumerant̃ 4 **B**.
Naturalibus ṽtimur p̃fidei ⁊ charitatis sup
natural̃ inductōe sed non p̃ncipalr 20 **B**.
Natural̃ inclinatio multum iuuat ad p̃templa
Natural̃ dei amor (tionem 65 **Z**.
quomodo dici possit liber 97 **B**.
Naturali ardore aliq̃ anhelat̃ ad celestia deside
ria aliq̃ nec coacti **E**xēplū de catell̃ venatorib⁹
Natura naturans ⁊ naturata. 93 **E** (98 **L**.
Nature ⁊ essentie supaddit̃ gr̃a 91 **R**.
Natura est vis insita rebus ⁊c 38 **R**.
Nature ordo gr̃e subditus est 49 **P** **V**.
Naturales res modo doctriali duabus ṽis cō
cipiunt̃ 60 **R**.
Natus est corpus ñrm 73 **B**.
Necesse est rem dum est esse 63 **Z** 95 **E**.
Necessitas ṽgens qñ sit vt q̃s ppter b̃ teneat̃
facere elemosynam spūalem 68 **R**.
Necessitas duplex p̃cepti ⁊ sacramenti. 1 **M** **E**.
Necessitas legem (17 **L**.
non habet. 3 **L** 4 **B** 6 **M** 9 **B**.
Necessitas absoluta ⁊ cōdicionata 26 **L**.
Necessitas ṽgens tunc ē 74 **L**.
Necessitas facit anum currere 75 **P**.
Negligētia est peccatū mortale tunc. 24 **L** **B**.
Negociat̃ iustus mirabl̃ b̃ mō 41 **L**.
Ne qd̃ nimis ⁊ similia 36 **E** 39 **L**.
Nescientia ⁊ ignorantia differūt 15 **F**.
Neumata qd̃ sint 79 **P** 80 **L**.
Neuma significat spūm sanctū 80 **L**.

Neutrales in scismate ab ordinarijs suis expectant absolutionem in casib⁹ refuatis 3 **Z**
Nicticozax solitario compaf 98 **Z**
Nicticozaci in domicilio habitanti q⁹ assimilan-
Nigra sum & formosa. 98 **h**. (tur 100 **A**.
Nihil dici factū sine x^obo 93 **F**
Nimis mandauit deus mādata sua quō intelli-
 gitur 67 **R**.
Ninus assyriorū rex crudel. 53 **R**.
Niuus species siue imago habet vim infrigidā-
 di. 73 **L**.
Nobilitas qd est 94 **Z** 59 **N**
Nobilior creatura rationalis labilior & p⁹ior ē
 ad casum 40 **Z**.
Nobilitas de hac tractatus special^r 52 **E**
Nobilitatis in hoie sex sunt spēs 52 **h**.
Nobiles de iure sepe sūt fui de facto. 52 **h**.
Nobilitas maxia est esse re & nomine xpianum
Nobilitas est in damnatis. 52 **R** (52 **h**
Nobilitatis vilipensio maxime aduersa est pa-
Nobilitas microcos. (ci 52 **R**.
 mi eius saluat sanitatem 52 **R**
Nobilius est dare q⁹ accipe 52 **R**
Nobilitas fm theologos & p⁹hos circa hoc attē-
 ditur. 52 **G**
Nobilitas fm opinionē vulgi hec est 52 **G**.
Nobiles potētes quō se h⁹e debeāt 4 **R**.
Nocitura relinque 51 **S**
Nomen domi iesu glōsum & ppitiū. 6 **J** 69 **F**.
Nomen mystice qd sit & quot ei accidūt. 100 **S**
Nomen domi omnis q⁹ inuocauerit saluus erit.
Nomen alicuius ab an- (6 **R**
 gelo p⁹dici qd significet 19 **L**
Noia dei triplici via sumunt^r fm diony. 84 **G**.
Nomis dei cognitio triplex. 64 **h**
Nomen dei sanctū 84 **R**.
Ne nomie stultū est p⁹tendere dum dere querit
Nomina vtendi multipli- (85 **R**
 citas parit p⁹fusionem 85 **Y**.
Nomen p⁹mū dei qui est 94 **L**. s. deus.
Nomen patris filius est in diuinis 26 **A**.
Nomen dei p⁹mum est bonū 49 **h** 72 **L**
Nominare deū noie villū creaturarū min⁹ ha-
 bet scandali fm diony. 87 **J**
Nomina plura anime 86 **B**
Nomē dei inuanū sumere qd sit 26 **A**.
Nominū p⁹mi impositores methaphisici acutissi-
 mi. 41 **h**.
Non licet hoiem esse sepe vt vult 94 **B**
Non est inuērus simil^r illi rē. de q⁹libet canitur
 hoc respectu 77 **Y**.
Noticia amoris diuini qdruplex. Meridiana
 dese/ Meridiana secūda/ Matutina vespti-
 na. 69 **T** 98 **J**.
Noticia dei est nomen suum 84 **h** **R**
Noticia intuitiua general^r proprie & propriissi-
Nonificatiōis modus (me 84 **h**

vnus doctrinal^r altus experimental 86 **G**.
Notoriū iuris & facti. 14 **B**.
Nouicius amor instruit 99 **A** **R** **S** **T** **A** **E**
Nouici⁹ defectuosus recept⁹ an postea repelli
 possit 34 **G**.
Nouici⁹ feruor degenerat in teporē h⁹ mō. 51 **B**
Nouici⁹ magis onerāt laboribus q⁹ ali⁹. 72 **L**
Nouitas nouitatu. 94 **G**. (78 **h**
Nouus rex noua lex 89 **F**
Nouū & solum tale eternum est 89 **F**
Nouitas nisi arripet male iret respublica. 35 **B**
Nouos librorū cōpositores necessariū est & vi-
 le q⁹tidie assurgere 1 **B**
Noua & insolita referentibus non facile credat^r
Noua volumina confici vete- (18 **h**
 ribus neglectis culpa^r 18 **L**.
Nox mysticatōes plerasq⁹ habet 98 **Z**.
Nudū crucifixū caute meditare. 71 **h**.
Numerāde nō vident^r s⁹ pōderāde snie. 12 **F**
Nunc dimittis canticū symeonis metricē. 58 **Z**
Nuptariū regula 4 **G**
Nuptiaz i chana galilee mysticatio. 9 **T** **A** **Z**
Circa nuptias illas q⁹stiones mltē. 6 **F**. (10 **Z**
Nuptie allegorice morales & anagogice. 9 **Y** **Z**
Nuptiarum spūalium plura ge- (1 **L**
 nera 78 **Z** 79 **A** 80 **L**.
Nuptijs carnalibus hymenēū pesse fabulat^r gē-
 tilitas 79 **A**.

Offectum signifi-
Obduratiōis cāe. 33 **Z**. (cat 99 **R**
Obedientia sit p⁹stans bilaris vera &
 affectuosa 50 **O**.
Obedientia quare p⁹cipiat^r. 56 **G**.
Obedientialis motus 2 **P** 55 **J**.
Obedit deus voci hois 41 **R**
Obediendū est pape dū certus est **D**ū scisma ē
 dubiū pōt fieri neutralitas. 3 **Z** 4 **D** **E** **L**
Obedientia in casu pape subtrahi potest. 3 **O**
R 4 **B** 6 **N** 9 **A** **C** **B**
Obedientialis potentie forma 61 **Z**. (34 **G**
Obedire quō teneamur p⁹latis. 27 **R** 32 **L**.
Obediētie vorū tūc cōmittit^r mortale. 34 **h**.
Obedire iunior debet senioribus in oibus que
 non s⁹ deum sunt. 34 **h**.
Obediendū est etiā simplici & indocto prelato.
 37 **G**.
Obedire debemus x⁹po p⁹pter tria 40 **F**
Obediendū non est p⁹ncipi s⁹ deum 52 **Y** **Z**.
Obedientia humil^r decet eos etiam q⁹ se p⁹uata
 lege moueri existimant 17 **F** 18 **B**
Obediētia cōmendat^r. 19 **B** **h** 22 **E** 67 **G** **J**.
Obiectum intellectus 84 **L**.
Obiicit se deus intellectui creato libere 91 **E**
Oblationes gallozū vel panis & similiū an sint
 supstitiose 20 **L** 69 **B** **F**.
Obligatoria & insolubilia in q⁹ fundēt. 88 **h**.

Obligatio p̄ceptorum ⁊ iuramentorum qualis sit 24 **R.**
Obligatio v̄l p̄missio in b̄nificijs p̄t non imple-
 ri ex legitimis causis 36 **R.**
Obligatus alteri non p̄t rationabilr se reddere
 impotentē ad soluendum 39 **R.**
Obligatus alteri an religionē possit vouere no-
 tabilis decisio 39 **R.**
Obligatio mutua est inter curatum ⁊ parochia-
 num non auferibil p̄ papam 67 **V.**
Obligari nos ad peccatū p̄ statū nostrū quatu-
 or v̄hs intelligere possumus 70 **R.**
Oblitus p̄nie peccatū iterū p̄stiteri non tenetur.
Oblitio p̄ctorū q̄ noxia sit. 33 **E.** (34 **R.**
Obliviscētes p̄teritorū in anteriora nos exten-
 damus. 71 **D** 10 **J.**
Obsuatio cuius effectus aliter q̄ naturalr vel
 diuino miraculo expectat de diabolico pacto
 suspecta est. 20 **L** 21 **A** 1 **B** **Q.**
Obtrectatorib⁹ an sp̄ oporteat resistere. 70 **U.**
Ombratio q̄d sit 94 **V.**
Occasionē peccatorū quedam p̄pinque q̄daz
 remote 27 **J.**
Occasionē p̄ctorū vitare non volēs in statu sa-
 lutis non est. 32 **A** **R.** 39 **R.** 40 **O.**
Occasionē luxurie nō fugiēs peccat 32 **E.**
Occasionē q̄ dedit alijs ad peccandū non ab-
 soluā nisi rē 32 **P.**
Nō omēs occasionē vitare oportet 32 **R.**
Occasionē peccādi data difficile est non pecca-
 re. 34 **B.**
Occasionē luxurie qui-
 dam ne daret se in facie lacerabat 39 **P.**
Occasionē manifestas peccati nō declinantes
 non censent contriti. 41 **B.**
Occisio fratris regis francie p̄ ducem burgun-
 die narrat ⁊ discutit 13 **C** **R.**
Occidere nō licet ⁊ q̄n liceat. 24 **T** 26 **B.**
Occisionis actus ⁊ non volūtas cur nō probi-
 beatur in lege 26 **E.**
Occidere seipm homi licet fm stoicos ⁊ massili
Occidere se nemo licet (enses. 35 **O.**
 te potest nisi ex dei dispensatōe. 39 **B.**
Ociū malum est 59 **P** 48 **B.**
Ociū b̄n ⁊ inerte vti contingit 19 **J.**
Ociū sanctum appetendū 24 **O.**
Ociōzū defensio 93 **O.**
Ociū vitatio p̄cipuū remediū luxurie. 38 **U.**
Ociōsitas sic vitanda est 71 **Q.**
Ociū specialr iuuenib⁹ piculosum est. Ibidem
Oculus q̄d sit ⁊ q̄tuplex ⁊ de opatōnib⁹ ei⁹ ple-
 ne ⁊ succincte 96 **A** **R.** **R.** **R.**
Oculi cordis nostri tres turbati sunt p̄ peccatū
 ade. 68 **L.**
Oculi anime rational⁹ duo 66 **E** **R.**
Oculi ratōnis quomō obtenebrent. 6 **Q** 9 **Q.**
Oculus tuus si fuerit simplex exponit. 94 **V.**
Oculū diabolus conat eruerē. 89 **T** 84 **E.**

Oculus amoris 82 **B.**
Occupatōes impediūt p̄templatōnem. 66 **A.**
Occupatio indebita 51 **B** **F.**
Occupatio p̄ ocīū fiat cū delectatōne. 51 **Q.**
Occupatio tempata aliquādo est necessaria cō-
 templatiuo 73 **E.**
Occupant mundani ⁊ p̄templatiui sed differē-
 ter valde 74 **O.**
Odiū p̄fectum q̄d sit 12 **J.**
Odium naturaliter inueteratur in istis homini-
 bus. 74 **J.**
Offendens in vno oim reus est 41 **U.**
Officium iniunctum quomō quis renuere pos-
 sit. 34 **S.**
Officiū ecclasticum q̄d sit. 24 **B** 36 **B.**
Officia exteriora a religiosi cū diligentia exer-
 cere debent 71 **J.**
Officiales monasteriorū puritatē cordis habe-
 re non possunt rē. 71 **B** **J.**
Officiales fideliter agētes sp̄ orant 71 **J.**
Officiū ecclasticum trifarie sumit 36 **B.**
Oloris instar stephanus parata morte cantat
 domine rē. 94 **R.**
Omissio rep̄hensionis illecebre 24 **B.**
Omissio est p̄ctm ⁊ q̄n non. 24 **L** 29 **O.**
Omnēs peccauerūt ⁊ similes vniuersales sici-
 telligant 47 **E.**
Omnia coopant in bonum iustis hoc declarat
 41 **R** **S**upra bonis
Omnipotētissimus est christianus probatur
 hoc. 41 **B.**
Onus dñi quō sit leue declarat. 51 **Q.** **S.** **x** **p** **s.**
Onus ⁊ iugū differūt. 51 **L.**
Onera vndecim q̄bus hoies grauānt. 50 **R.**
Oneramur multiplici 85 **B.**
Opatio quilibet laudabil est 79 **J.**
Opatio bona est regratiatoria p̄teritorū ⁊ me-
 ritoria futuroz 50 **B.**
Operatōnes informes quō disponunt ad grāz.
Operis peccatum gra- (60 **U.**
 uis q̄ oris 22 **Q.**
Opera sequunt mortuos in dño non p̄cedunt.
Opa magna diabolus ali- (64 **A.**
 quādo suadet aliq̄n dissuadet 70 **B** **R.**
Opera nostra q̄ debeamus velle esse occulta q̄
 manifesta 70 **U.**
Opera nostra b̄a impedire vel puertere cona-
 tur diabolus 70 **G.**
Opera trinitatis sunt indiuisa 83 **R.**
Operis operati vis merito p̄prio opis ⁊ volū-
 tatis aliq̄d supaddit. 90 **S.**
Operibus q̄bus vacare sit melius 34 **B.**
Operā dare rei illicite q̄d sit 33 **E.**
Opinio cōis vt sp̄ poti⁹ est sequēda. 97 **U.**
Opinionū diuersitas ⁊ nouitas tanta nocet ec-
 clesie 4 **T** 18 **V.**
Opinionū ramos p̄currere sine caret 36 **B.**

Optatius loco apud hebreos futurū indicatui
poni solet 2 **A**.
Oratio de h̄ fmo. 49 **A**. **T**ractatus. 77 **E**.
Oratio qd sit 49 **B** 65 **D** 76 **B**.
Oro mental acceptior est deo q̄ vocal 37 **A**.
In oratōe p̄ticularis recogitatio nocet aliquan
do **E**xemplū de hoc 37 **A**.
Oratio vocal f̄m **B**erū. talis esse debet in psal
Oratōis vocalis **O**lendo 37 **E** 78 **B**.
materia forma et finis qd sint 37 **F** 78 **B**.
Oratōem vocalem qm̄ q̄s repetere aut nō tenea
tur. 37 **J** 78 **F**.
Orandum est in hac vita 37 **N**.
Oratōis domū faciūt domū negociatōis cleri
ci hoc modo 40 **K**.
Orare in templis melius est regularit̄ 40 **L**.
Orant sancti p̄ damnandis 45 **E**.
Oratōes n̄ras sancti cognoscūt 45 **E**.
Oramus sanctos minores ideo. 45 **E**.
Oratōes sanctorū an sp̄ exaudiant̄ 45 **E**.
Oratio nūcius ē. 49 **B** 76 **U** 77 **OB** **R**.
Oratio aūis est cum aliis aīa et plūmis 49 **B**.
Oratōis sex pp̄ietates 49 **C**.
Oratio multitudinis p̄cessionat̄ et localit̄ adu
nate efficacior est 49 **B**.
Oratio puerorū baptisatorū efficac̄ ē. 49 **B**.
Oratio p̄ seip̄o ad satisfaciendum acceptabilior
q̄ r̄c. 49 **E**.
De oratione plurimi errores 49 **F**.
Oratio efficacissimū remediū est aduersus om
nes insultus 49 **F**.
Orandū est 3̄ sententiā phor̄ 49 **OB**.
Oratione q̄si cathena nos ad deum trahimus.
Orat pro nobis filius et sp̄ri. (49 **N**.
tussanctus 50 **E**.
Oratio p̄ recognitōe pp̄rie p̄ditōis 52 **L**.
Oratio complectens breuissime puncta n̄re reli
gionis xp̄iane 52 **T**.
Oratio quomodo semp̄ quid possit. 65 **T** 71 **J**.
Oratio p̄fecta idem est cum (75 2 77 2.
mystica theologia 65 **S**.
Orabo spū orabo et mente 65 **S**.
Oratōis laus et utilitas 65 **T**.
Orandū est sine fantasia h̄ mō 71 **K** **L**.
Oratio h̄ns q̄tuor comites exaudif̄ 6 **K**.
Orans deum non debet ad h̄ tps p̄ p̄stellatōes
obſuare 20 **K**.
Orans deum ne sit impatiens si non cito exau
Oratōem deo q̄uis im- (ditur. 21 **O**.
mutabili non frustra fundi 55 **J** 82 **E**.
Oratio vocal q̄ articulata et alta esse debeat et
cum q̄ deuotōe. 67 **J** **L** 78 **E** **F**.
Oratōem x̄balem vtilem esse 67 **L** et
Oratōes aliquas credere efficaces 3̄ infirmita
tem piculum vel p̄ ſentia alicui⁹ sancti in mor
te friuolum est 69 **B**.
Orans nō ſentimenta ſequat̄ ſed ſpem ſibi p̄ſſi

gat in p̄miſſis dei 69 **Y**.
Orationum immenſa multitudo a diabolo non
nunq̄ ſuadetur 70 **B**.
Orantem p̄ſidentius de deo q̄ bonum ſit ſpera
re non nūq̄ facit diabolus 70 **L**.
Orandus deus vel ſancti non paſſim p̄ tp̄alib⁹
ſed p̄ ſalute et medijs ad eam 69 **B**.
Oratōem dñicam dicere pōt qui ire vindicte
motus p̄cipit et hoc ei diſplicet 70 **L**.
Oratio dominica de hac ſpecialis tractat⁹. 27
79 4 **U**.
Oratio domica non dirigif̄ ad p̄ſonam patris
tantū ſed ad totam trinitatē 27 **Z**.
Oratio dominica ſub ſimilitudine citbare p̄o
ponitur 73 **OB**.
Oratio domica p̄cipua eſt 75 2
Oratōis domice petitōes late deducunt̄ in ora
tione 76 **E** **F** **S** et. 77 **S**.
Orans ſine attentione abſoluit ſe a p̄cepto eccle
ſie 24 **E** 37 **F**.
Orationis tpe p̄uerti cor ad deum f̄m verba et
ſenſum oratōis nō eſt neceſſariū 24 **O**.
Orans vt ſtatim moriens euolet ad celos exau
ditur 34 **B** 32 **B**.
Orare tenemur p̄ mortuis. 31 **U** 34 **C**.
Oratio generaliter accipitur p̄ omni adiutorio
ſp̄iali quod triplex eſt 34 **C**.
Orare pro viuīs vel mortuis quid melius ſit.
34 **C**.
Orans plus afficitur duz ad particularia reſpi
cit 36 **Y**.
Oratio aliquando ſeruentior eſt quando nō ſit
in particulari p̄ his aut illis p̄ſonis. 37 **A**.
Orationis vocal attentio plura de hac. 37 **F** **E**.
Orando affectōnem exercere iuxta litteras que
profertur expedit p̄pter q̄tuor cauſas 37 **B**.
Orare p̄ defunctis vtile eſt. 72 **R**.
Oratio contemplatiuorū m̄ltum prodeſt alijs.
74 **OB**.
Orandū eſt ſicut mēdicus orat. 74 **OB** 75 **O**.
Orans vtatur orationibus anſhelmi et rhetorib⁹
ca diuina. 75 **A**.
Orans et deuotionem non ſentiens nihilomin⁹
meref̄. 75 **B**.
Oratio ſemp̄ exaudif̄ niſi p̄pter alterā triū cau
ſarum. 75 **OB**.
Orandus eſt deus alio ſine q̄ bō 75 **N**.
Orari vult deus p̄ ſanctos ſuos. **I**bidem 75 **O**.
Orandi difficultas oſtendif̄ 75 **R**.
Orare diſce a captiuis h̄ modo. 75 **R**.
Oratio impedit̄ a curis corpis 75 **R** **S**.
Orantem deus aliquādo non exaudit ſed frigi
dum et aridum dimittit **I**deo 75 **T** **U**.
Oratio fiat ſtudioſe fructuoſe et ſine fictione.
75 **X**.
Orationi importunitas non obef̄ ſed ſuperbiſa
75 **X**.

D ante R

Orandus q̄s sit/qua hora/quo loco. 75 **U**.
Orationem p nobis fieri ab alijs etiam pueris
 disponere debemus 75 **Z**.
Oranti p alio nihil deperit 75 **Z**.
Orans p alio audif q̄ p se orans non exaudire-
 tur. 75 **E**.
Oras peccator p iusto exaudif. 75 **Z** 76 **E**.
Orare p inuicē vtile ē vald. 75 **Z** 76 **E** 77 **E**.
Oratio p existentibus in purgatorio semp pfi-
 cit. 75 **Z** 76 **E**.
Oratio in cōmuni cetū etiā peccatorū facta effi-
 cacioz est q̄ facta in puato. 72 **r**.
Oratio noie ecclē facta sp valet. 75 **Z**.
Orare p his debes 75 **r**.
Orandi modi varij 75 **2** 79 **A**.
Orat assidue q̄ bonū opus bñ fecit 75 **2**.
Oratio nihil aliud est q̄ humilis et deuota affe-
 tio. 76 **B**.
In oratione cur psalmi assumunt ad rem nichil
 p̄ninentes. 76 **A**.
Orans viginti modis in suis affectib⁹ disponi-
 tur. 76 **B**.
Orandi modus in speciali ostendit 76 **B**.
Oratio ad p̄pū angelum 76 **AB**.
Orantes omnino fixe cum imaginatōnibus in-
 currunt plura damna 71 **AB**.
Oratio ad singulos choros angelorū. 76 **B**.
Oratio ad oēs sanctos 76 **B**.
Oratio ad beatam x̄ginem 76 **B**.
Orare sanctos sine speciali instinctu non posse-
 mus. 76 **B** 77 **A**.
Orationem tuam esse exauditam ex hoc accipe
 signo 76 **A**.
Oratio p alijs viuis et mortuis 76 **E**.
Oratio ad dñm ihm et mariam 76 **V**.
Orare debemus p illis quorū labores māduca-
 mus in ocio. 77 **E**.
Oratio sponse ad iesum sponsum 77 **P**.
Orandi modus quolibet die p septimanā. 77 **P**.
Orationis materia ampla sic inueni-
 tur. 76 **B** 77 **Z**.
Oraturus pus p̄funde cogitet pctā sua. 77 **A**.
Orare q̄ debeant 77 **E** 77 **Z**.
Orare p q̄bus tenemur 77 **E** 77 **Z**.
Orare possumus tales sanctos 77 **V**.
Oratio addiscit vsu p̄tinuo et exercitio. 76 **B**.
Oratio quid et q̄tum valeat p se 77 **Z**.
 aut p alijs 77 **r**.
Oratio p̄m̄ium essentiale sp equale meret pro q̄
 buscūq̄ fiat 77 **r**.
Orationis vocem habet tribulatio 77 **2**.
Orationis continuatio fit actualiter x̄tualr aut
 solū habitualiter. 77 **2** 78 **E** 78 **F**.
Oratores suas scrupulose q̄s non numeret sed
 deo relinquat. 78 **A**. 78 **L**.
Orantis humilitas maxime p̄ficit in oratione.
In orationibus alienis fiduciam habe. 78 **B**.

Oratio sit pura 78 **B**.
Orationis octo motiua debent esse 78 **B**.
Orationis directio necessaria ideo et hoc modo
Oratio recta tunc est. 78 **E**. 78 **E**.
Oratōis vocalis attētio que req̄rat notabil de
Oras cogitat de sella secu- (cilio 78 **E** 78 **F** 78 **G**.
 rus de asino 78 **E**.
Orationū vocaliū multiplicatio impedit mira-
 biliter p̄templatōi intendere volentes. 78 **B**.
Orans an alienā bonam meditātōnem admitte
Oratio vocalis laudabili- (re debeat 78 **G**.
 ter interdum intermittit. 78 **B**.
Oratio q̄dam p peccatis dimittēdis 78 **B**.
Oe orādo deū p consideratōes fm decē dictio-
 nes x̄pus ponunt 78 **B**.
Oratōnem q̄dā ascribūt volūtati alijs ratōi et sic
 concordantur. 79 **B**.
Orans q̄ distrahif sic agat 80 **L**.
Orandi modus puocatiuus ad lamētū. 85 **B**.
Oratōis dñice pulc̄ expositio 100 **B**.
Oratio sanctorū nō iuuat eos q̄ p obstinatā cō-
 suetudinē absorbenf 100 **AB**.
Oratio qualis esse debeat 100 **B**.
In oratione tria sunt facienda. **I**bidem.
Orat cor contritū et humile nō solū p sua sed p
 totius ecclē salute 100 **B**.
Oratio. quere **AB**endicitas 40 **L**.
Oratoria p̄ticularia vetabāt antiq̄ patres ideo
Ordo quid est 89 **P** 55 **U** 2 **T**.
Ordinis sacramentum de hoc. 25 **L** 27 **AB** 13
P 63 **E** 67 **B** 69 **A**.
Ordo charitatis est ordinē non fuare. 89 **B**.
Ordinauit in me charitatem 89 **P**.
Ordines sacros recipe volentes examinent de
Ordinati minores in horri- (bis. 43 **I**.
 bilem laqueū se inijciūt 47 **B**.
Ordinis et iurisdicōis p̄tās est in ecclā. 1 **B**.
Ordines p̄ferūt ab oibus et solē p̄s. 1 **B** 3 **F**.
Ordinibus sacris votū solēne castitatis adiun-
 ctum est 63 **R** 67 **r**.
Nihil est q̄d terif ordine longū 12 **F**.
Absq̄ ordine nihil alicubi pulchrū est. 99 **L** **AB**.
Ordinē rerū deus nō turbat operando miracu
Ordinarios an papā salubri sit in- (la 49 **P**.
 stituere ministros eccliarum et. 1720 **Y** 3 **L**.
 5 **L** 6 **AB** 6 **F**.
Ordinator si quo casu possit pecuniam recipe
 ab ordinato 62 **2**.
Organa quid sint 78 **B**.
Organa et carmina a multis nō intelligūt in ec-
 organi et tubarū canti- (clesijs 79 **I**.
 ca intelligere non oportet 37 **F**.
Origenes castrauit se zelo castitatis non fm sci
Originale pecca- (centiam 38 **A**.
 tum 83 **Z** 2 **S** **L** specialis tractatus
Originali iusticie sup̄eminet grā 183 **L**.
Originalis peccati plura nomina 28 **L**.

Original iusticia talerat. 51 Y.
Original iusticia qd sit duplex opinio. 79 F
Originale peccatū aīam sedauit. 64 T
Oris custodia religiosi et sacerdotib⁹ maxime
Omnatus in libris et para- (oportuna. 346
 mentis ecclesiasticis non improbat. 1610 Y
Orphel fabula mystica. 65 A (11 B
Orpheus mitigat furias 87 R
Oti irrigui anime sancte. 91 T.
Os dei quid sit 82. A
Osculū oris dei quid sit. 97 798 B C
Osculum iesu triplex. 81 T.
Osculū anime multiplex 81 T
Osculū sacramentale dignius q̄ p̄sentia corpo-
 ralis xp̄i 81 T
Osculari crucē et reliq̄as. 82 A (231 T
Osculari mulierem ex libidine peccatum est 29
Osus plenitudinem viciōsam notat 95 B
Ostentare opa sua p̄monēdis ad imitatioz alijs
Ovis ex figura lupi est. (incautum est. 70 A.
 cit inimiciā Unde B sit. 60 A
Oves spūales p̄les patiunt miseria 42 T
Ouū semifortū si frigescat mox putrescit sic q̄a
 spūali cepto deficiūt ceteri abominabiliores fiūt
Ouū plenū roze a sole sursum tra- (98 T.
 hitur. 94 T 49 B.
Oui vitell⁹ restaurat humidū radicale rē. 39 B
Patibulum aīme tri-
 plex 42 R
Patiētia facit vt ri-
 bi nemo nocere possit 72 B
Patia p̄fectū op⁹ h3. 55 F (555 F.
Patiētia signum bonū nisi sit simulata. 19 T 22
Patiaz aliē phia aliē heologia suad3. 55 F Y Z
Patientia multū commendat. 57 B
Patientē ferre rerū suarū damnum cū iob maiori
 meriti est q̄ si erogasset paup̄ibus. 63 T.
Patientia asinina 87 L
Patientie inductiva 46 B
Patientiā habe in tribulatōibus ideo 76 T.
Patientia sit tribulatōis soror. 76 T.
Patiente ferende sunt aduersitates seculi non
 vltro nobis infligende 22 F.
Pactū implicitū vel explicitū cum demonibus
Pales dea pastozū. 42 B. (qd sit. 21 B.
Panis est omne qd reficit 89 B
Panpanata est sapia incarnata. 88 R. 89 T
Panem oramus nob̄ dari etiā repleti. 27 T
Panis n̄r cur dicat sup̄substantialis 27 T
Pania triplex incipientiū p̄ficientiū et p̄fectoz
Panē q̄tidianū da nob̄. 71 T (50 T A F
Panis triplex. 71 T.
Panis in mensa adorandus nō est etiā cū hac cō-
 ditione si sit consecratus. 18 B.
Panē quotidianū sibi dari petit B mō 76 B
Papa nō solū pater sed et frater n̄r est ideo fra-
 terne potest corripī 14 F. 15 B C 6.

Ppapa in causis fidei an liceat appellare. 14 F
Ppapa q̄ iure et corā quo ac- (Y rē. plene. 17 F
 culari et deponi possit 15 A B C D
Ppape autoritatē iura sup̄ oēm aliā extollentia
 quō intelligat. 2 B Y 14 T. 15 B. 62 B
Ppapa qual doctrinaz fidei examinator sit. 18 A
Ppapa varia dominia varijs iurib⁹ h3 et quō dif-
Ppapa quō viuere debeat in- (ferūt. 62 B E
 struitur 7 T L F 8 A.
Ppapa honorandus est ab ecclā vniūsalī. 10 A
Ppapa suus fuozū dei vere 6 E 7 B. 62 B.
Ppapa scismatico facta an subsistant postea eo
 cedente. 4 B 5 T.
Ppapa clauēs ecclesie habet s̄ p̄ncipali⁹ eas ha-
Ppapa maior sit an ecclē- (bet ecclā. 1 R 8 B.
 fia est q̄rere an p̄ maior sit an totū. 1 Y.
Ubi papa ibi roma 1 Y
Ppapa repudium potest dare ecclesie et ecclā pa-
 pe 1 T 3 A R L 12 T 15 B.
Ad papam maiores cause deduci debere vide-
 tur 1714 T 18 A
Ppapa aliquā p̄tatez habet a xp̄o. aliquā a legi-
 bus humanis 2 B 3 B 62 B E
Ppapa certis casibus a concilio iudicari pōt rē.
 2 C F B D B 23 L B 4 T 14 F Y Z 2 T
 62 E
Ppapa eligi pōt multis modis. 2 B 4 T B
Ppapa an habeat aliquā p̄tatem ad quam nulla
 alia potestas possit attingere 2 B.
Ppapam esse est preceptum affirmatiuum. 2 B
 3 C 6 B 15 A.
Ppapa potest adorari cultu dūlie et dici sanctissi-
 mus etiā si sit nequissimus 2 B.
Ppapa quam iurisdicōz habet in tp̄alib⁹ 2 T
 R L B 5 B R 4 B 5 A.
In papa q̄ta sit plenitudo optātis 2 B 3 B
Ppapa immediatā iurisdic- (10 A B.
 tionem habet in oēs in casu necessitatis et eul-
 dentis vtilitatis. 2 Y 3 C.
Ppapa symoniā cōmittere opt in collatiōe b̄n̄f.
Ppapa nō solū p̄bere- (ciōz. 3 C 2 L.
 si sed p̄ quolibet notorio crimine rē. deponi po-
 test. 3. E L 8 B 10 A 14 Y 15 B.
Ppapa non ip̄o facto desinit esse papa s̄ p̄ suam
 3 B R 4 B 5 T 10 A 14 T 62 B.
Ppapa p̄sumptus hereticus potest iuste deponi
Ppapa sine culpa nō tñ sine cau- (3514 T
 sa deponi posset 3 T 1 T 8 B. 15 B.
Ppapā vnū solū esse oportet 3 T A 15 A.
Ppapa creditus in scismate dubio ligat et absol-
 uit sibi adherentes 3 T 5 T
Ppapa debet malle cedere imo vitā suāz ponere
 q̄ scandalizare ecclām. 4 B. 5 A 6 E 6 B.
 58. F
Ppapa legibus diuinis et naturalibus subijcit.
 cōciliariis et positiuis in vtilitatem ecclē etiā
 deferre debet 4 T

Papa cedere tenet si tria concurrant. 55 **F**
Papa bñdicer' an accusand' erat an nō. 5 **h** 72.
Papalis status qualis sit. 4 **J**
Papaz nō ē ordo sup sacerdotiū v' epatū. 3 **P**
Papalē et sacerdotale autoritatē si nō eēt/ tota
 ecclia instituē nō posset. 1 **P** 2 **B** 3 **J** 4 **L** 8 **P**
Papalis autoritas quō intelligat' ex- (62 **E**
 cepta in cōstitutōib' p'ciliarijs. 2 **C**
Papal' autoritatē vsuz neqz restringi nīmū neqz
 dēterminatio nō (axari decz. 3 **C** 6 **Z**
Papē dēterminatōi p'cilij general'. 3 **B** 12 **J**
Papē obediēdū esse p'ceptū est affirmatiū ob-
 ligans semp sed nō ppter sp. 3 **O**
Papē bñdicti epla ad regē francie cōficta. 9 **J**
Papē i cert' casib' vi 72. p' relisti. 3 **L** 4 **B** 6 **H**
Papē obediētia subtrahi p' p'p' vni- (9 **L**
Papā i casu occidē l'z. 24 **Z** (onē 5 **P** 9 **L**
Papē sunt omnia bñficia hoc modo. 24 **A**
Papē p'as qualis sit. 25 **L** (ptu clauū. 33 **T**
Papē mādato nō obedire aliqñ p'ingit sine p'te
Papaz esse quendā deū qdā stulti eē putāt 33 **Z**
Papa censet h're iura i scrinio pectori sui. 35 **L**
Papa nō est domin' immediat' bonoz tempo-
 raliū p'sertim laicoz 35 **V**
Papa nō dz passim irritare leges ciuiles. 35 **V**
Papa legib' suis posituius vt tales sūt nō ē sub
 iectus. 36 **A**
Paradisū quidā habent h'c 7 in futuro. 73 **P**
Paralipsis varie cause 43 **V**
Paralipici sumus. pulcra similitudo 44 **T**
Parate viā dñi rectas facite scitas e'. 16 **B** 3 **R**
Parentū ad filios regula. 4 **B**
Parētes vt succurrāt liberis eos nunq' liberos
 esse volunt 72 **C**
Parentū honoratione. 24 **T** 26 **C** 31 **A**
Parētes suos medicare q' p'mittūt peccāt. 31 **P**
Parisenses articuli Vide supra articulus.
Parisien'sis vniuersitas suos ad certā regulā loq'
 parisiēsiuz vniuersitas cō- (iubet. 3 **B** 18 **F**
 mendatur. 8 **B** 12 **B** 18 **L** 18 **V** 57 **h**
Parisien'sis vniuersitas corripit 18 **V**
Parisien'. vniuersitas quō tractat q'stiones fidi
 parisien'. vniuersitas vt recipi- (13 **B** 17 **P**
 at iacobitas a se exclusos hortat. 18 **T**
Parisien'. vniuersitatis desolatio deslet. 57 **A**
Parisijs ferē esse anulus 7 zona beati virgini a
 ioseph donata. 58 **F**
Parochianus sacerdos fornicarius qñ vitad'
 videatur a subditis. 62 **T** 1 **X** 1 **V**
Parochiani sic examinent a visitatore. 43 **B**
Pars nostra deus est. 46 **B**
Pars bonoz et maloz que sit. 41 **A** **P**
Partiu' oratiōis mystica expositio. 100 **B** 1 **A**
Participiū mystice qd sit 7 q't ei accidūt. 100 **V**
Participatio meritoz. 55 **A**
Particularia magis mouent. 37 **B**
Particulares boiū defectus in doctrinis nō se

expedit notificari. 18 **R** (63 **E** 69 **L**
Particulares casus i p'ctis nō oēs d'clarari p'nt
Paruuli quomodo sint ad xpm trahēdi specia
 lis tractatus. 34 **A**
Paruuloz obseqa g'tiora sunt q's senum. 34 **F**
Paruuli capaciores s't doctrinaz salubriū. ibid
Paruulos ne p'uertūt ad xpm qdā iō impediūt
Paruuli q're 7 quib' modis 7 a qui- (34 **Z**
 bus ad xpm trahendi sunt. 34 **T** 35 **A**
Paruulo cuilibet necesse est semel totū vite sue
 decursum cōfessozi prudētī recensere. 34 **P**
Paruulos docere et exhortari in confessiōe op
 tet. 35 **L** 32 **P** 33 **A**
Paruuli mentiūtur in confessione. 35 **A**
Paruuloz conditio est nihil facile celare. 35 **B**
Paruuli baptizati mens est vera imago trinita
 tis 7 deo copulatur et fruitur. 85 **P**
Paruuli infidelīū an sint baptizandi. 25 **A**
Passer solitarius in tecto/ cui cōpatur. 100 **P**
Passibilitas vti ē bellātib' 7 vxoratis. 84 **B**
Passibilitas impedit anie p'teplationē. 84 **B**
Passionib' aie tractādū est necessario. 83 **T**
Passiones aie d' his notabilis tractatus. 72 **S**
Passio diffinitive quid sit. 72 **S** 83 **F**
Passiones nō solū i sensib' s' et i intellectu i angel
 7 suo mō i deo ponūt theologi. 98 **B** 73 **B** 79
Passiones quinqz gaudiū dolor spes ti-
 mor pietas armoniā constituunt. 97 **h**
Passiones aie multe ad tria cōcludunt. 69 **B**
Passiones vel affectiones vñ oriant 66 **B** **h**
Passionib' non dū liberi nō in canticis cantico
 rū sed in alijs exerceant 10 **F**
Passiones iudiciū rōnis ipediūt. 55 **B** 56 **L**
Passiones vehemētes qdqd suadet nō p'nt iudi
 cio rōnis habere suspectū. 70 **B** 95 **B** 79 **L**
Passiones variā fm sanguis variā dispositiōz
 passio pfundata est insania. (73 **J**
 73 **A** **P** 42 **F** (tur. 78 **Z** 87 **R** **S**
Passionum numerus fm varios varie assigna-
 passioib' p'trarijs tāgebat mēs augusti. 79 **E**
Passionū noīa transferunt rōnabiliter ad affec
 tiones voluntates significandas. 79 **L**
Passiones in sapientē cadere negāt stoici 7 qdā
 anachorite. 79 **L** 83 **T** 72 **P** 73 **B** (84 **h**
Passionū ablatio nō ē argumētū religiosi p'fect'
 passionū edomatio affert. xij. fructus 84 **C**
Passiones fm se nec laudabiles nec vitupabiles
 passiones quattuor significan- (sunt. 84 **P**
 tur p' crucem locustam 72. 90 **R**
Passiones nisi fuerit edomite/ hō pacē nō hēbit.
 passioib' i p'ncipio resistēdū ē. 72 **L** (72 **B**
Passionē relinquit deus in qualibet re. 72 **L**
Passio p'fectiua et defectiua. 72 **L**
Passio quelibet insequit cognitionem cōiūctā
 vel separatā. 72 **L**
Passionū omniū numer' 7 sufficientia 72 **F**
Passiones omnes in animalibus brutis sunt bone

7 pulcre. 72 **R** Supra affectus. (les. 72 **Z**
Passiones in viatorib' sūt vt plurimū vitupabi-
Passiones p statu nature institute fuerunt om-
 nes pulcre. 72 **Z**
Passiones illusorias viisiones iducūt. 17 **A** 55 **B**
Passioib' agiturus z demoniac' nihil differūt.
Passiones omnes esse bonas dice- (34 **V**
 bant epicurei sz aliter stoici z aristotelis. 72 **Z**
Passiones qñ sint bone vel male moralit' regula
Passiones pueniūt ali- (generalis. 72 **Z**
 quādo a supiori aliqñ ab inferiori. 73 **A**
Passionum pñm motus tangūt rationē in non
 virtuosis. 73 **A**
Passiones sex ponūt medici. Ideo. 73 **B**
Passionū sensualit' effectus hi sunt. 73 **B**
Pe passioib' loqñtes diuisimode p cordat 73 **B**
Passioes spūales vñdecim numerant. 73 **C**
Passiones aiales z spūales i hoc differūt. 73 **C**
Passionū spūaliū origies duodeci. 63 **D** **E** **F** **Z**
Passio naturalis quando sit pctm. 24 **L**
Passionati homies quō euadāt laqos dyaboli
Passioz acerbissimā sustinuit xps 25 **E** (69 **Z**
Passus est deus p salute nostra qd p nobilissimis
 horresceremus pati 77 **A**
Passio xpi qz acerbā fuerit. 15 **R**
Passiois xpi dies fuit dies tristitie z leticie. 98
Pastor bonus animā suā tenetur pone- (2
 re p qualibet oue. 6 **E**
Pastor cū cōsecratur querit ab eo an sciat vtrū
 qz testamentum 42 **A**
Pastores animaz ideo dicunt' prelati 42 **G**
Pastores quales sint in ecclesia 44 **I**
Pastor debet animā totaz dare p ouib'. 42 **R**
Pasce de sunt oues a pñtis tripliciter. 43 **L**
Pastor typō multa in cāticis canūt z qre. 98 **I**
Pater dicat de' quorūdā cōiter ppe pñissime
Pater cuidā infanti effiga- (27 **Z**
 uit se in modo crucifixi. 88 **B**
Pater nī metricē declarā. 95. **R** **E** **T** **V** **E**
Pater noster exponit. 88 **A** 92 **T**
Pu pñ nī due vltie petitiōes ad qd rferāt. 64 **A**
Pater amorē cū dilectione dicit. 65 **V** 66 **B**
Patres conscripti 12 **B**
Patris nostri dei/filij sumus. 76 **E** 37 **B**
Pas est fontalis plenitudo diuine essentie 94 **A**
Patibuli z crucis differentia que sit. 25 **A**
Patria suā noiari oēs audire delectat. 46 **C**
Patrie afflictionē videre pena mag' est. 54 **E**
Patriarcharū duodeci genealogia mīsticat' 92 **V**
Patriarchaz triū nuptie triplicis matrimonij
 xpi typum gerunt. 10 **V** **Z** 58 **G** (4 **I**
Patrimonialia bona hñtes pñt bonis ecclie vti
Patrimi q possint esse z ad qd teneant. 26 **G**
Pautiores quare saluent. 54 **I**
Pauli raptus extasis fuit. 65 **A**
Paul' pctōz pñm. 8 **I** 54 **A** 61 **B** 56 **D** 40 **Z**
Paul' euāgelij ptulit cū ecclia. 14 **E** 22 **R**

Paulus petro restitit et quare. 6 **B**
Pauli dicta et psalmos nemo intelligit nisi tem-
 ptatus p insidias dyaboli. 64 **B**
Paul' pp' scādālū vitādū corp' castigauit. 39
Pauperum regula. 4 **G**
Pauperū miserias intueri vtile est. 75 **B**
Paupes grauānt miserabiliter a pñtis. 42 **Z**
Paupes nō habētes vnde educarent plē abili-
 neant a coniugio. 38 **B**
Pauperes iconomī verecundant aliqñ ex sup-
 bia detestabili 75 **E**
Paupes et debiles qui sint. 50 **F**
Paupertas cōmendat. 23 **E**
Paupertas voluntaria defendit ab impugnato-
Paupertas eitrosus i aio 41 **A** (rib'. 32 **E** **Z**
Paupertas facit redire ad deū. 50 **F** (12 **A**
Paupertatis votū in religioso idispēabile. 23 **B**
Paupertas ficta quorūdā religiosoz. 36 **G**
Paupertas amara tutissima nō est sz mediocritas
Paupertas omimoda nō per- (aurea. 51 **B**
 sectio sed ad pfectionē via. 67 **B**
Paupertatis omnimode status pfectissimis est si
 milior sed an expedientior. 62 **F**
Pax. 55 **A** 56 **L** 94 **Z** 72 **L** **A** (12 **B**
Pax salutifera ē finis policie ecclesiastice 6 **A**
Pax est ordis tranquillitas. 2 **T** 55 **B** 63 **E** 69 **A**
Pax in veritate consistit. 4 **I**
Pax est bonū qd oia appetūt. 6 **A** **B** 7 **D** 92 **B**
Pax vera que sit. 7 **L**
Pax quō querat efficaciter. 7 **B** 33 **L**
Pax p vtutes theologicas z quō cōgrat 56 **L**
Pro pace ppria aliqñ expedit cedere ppo iuri.
Pax i mūdo nō est sed i deo. 49 **T** (31 **E**
Pax cū vicijs z errorib' hñi nō pōt. 45 **A**
Pax vite pteplatiue compas plurib'. 46 **A**
Pacem postula sicut pueri in scholis. 76 **Z**
Pax psciale bonū est qz ei aliud cōpari neqz.
Peccatū originale est mors natura- (74 **D**
 lis anime et multa nomina habz. 60 **V** 68 **L**
Peccatū originale de hoc plura. 28 **L**
Peccatū actuale de hoc. 28 **A**
Pctm actuale pñtinet offēsaz reatū maculā. 61 **C**
Petā capitalia septē d' his tractatus. 28 **B**
Peccati mortalis diffinitio. 28 **A** 92 **B** in fin
 nomina plura z effectus plures.
Peccatū mortale ex sola transgressione legis di-
 uine confurgit. 62 **G** **R** **L**
Peccata mortalia ne quis facile asserat act' ali-
 quos esse. 62 **D**
Peccatū mortale z veniale quō differāt p cōpa-
 rationem ad morbū zc. ostendit. 63 **L** **D** **Z**
Pcti mortalis z venial' distinctio a pñtis. 63 **F** **R**
Pcti mor. z ve. distinctio ex pte obiecti. 29 **I**
Pe pcti mor. z ve. dñia spālis tractatus. 32 **I**
Pcti venial' z mor. dñia sub typo regine. 32 **A**
Peccatū mortale nō pñt quātūcūqz sit e' sen-
 satio nisi sit ei' consensus. 99 **E** 70 **F** **L**

Pecctō suo an sit mortale dubitās quō sepe ce-
tus esse possit. 70 **E**
Pecctm mortale semp tollit charitatē. 19 **T**
Peccati mortalis ignominia nulla creatura itel-
ligit sicut nec actus meritorij gloriā. 97 **O**
Peccati mortalis diuisiones plures. 28 **O**
Peccatū mortale an sine primo motu sensuali-
tatis possit committi 29 **A**
Pecctō mortali. Vide etiam supra. capitalia
Pecctm veniale diffinit. 29 **I** in fine
Peccatū veniale de hoc plura. 29 **I**
Peccatū veniale de se esset mortiferū nisi dei mi-
sericordia aliter decreuisset. 6 **P**
Peccatū veniale a mortali non intrinsece sed re-
spectu diue iputatiois distiguit. 61 **B** 63 **R**
Peccatū veniale si deliberate et ex cōsensu pñci-
tur an fiat mortale. 61 **B**
Pecctm nulluz est adeo veniale quā fiat mortale
dū placet quō intelligit. 61 **B**
Pecctm veiale quō puniat cū mortali in inferno.
Peccatū veniale an sit cōtra vel pre- (61 **C**
ter pceptū. 63 **B** 63 **B** 63 **C** 69 **C** 70 **F**
Pecctā veialia mille nūq̄ fuit vnū mortale. 63 **B**
Peccatū veniale triplex enumerat. 63 **B**
Pecctm veniale cōfiteri nō optet qd sit. 70 **E**
Pecctm veniale sit mortale quatuor mōis. 28 **P** 29
Peccatū veniale est peccatū sicut acci-
dens ens. 29 **I**
Pecctm veniale ex euētu ex cā ex genere. 29 **I**
Pecctm veniale. quere infra in veniali plura.
Pecctm in spm̄scm̄. De hoc tractatus. 29 **R**
Peccti in spm̄scm̄ sex species 29 **L** **M**
Pecctm in spm̄scm̄ quō dicat irremissibile. ibidē
Peccti cōtra naturā quattuor species. 29 **B**. De
hoc plura. 31 **X**
Pecctā ptra naturā ex malitia sunt. 64 **E**
Pecctm ptra naturā inf puges grauius est. 31 **X**
Peccata aliena considerare quomodo liceat et
quomodo nō. 70 **P**
Peccatū diffinit et diuidit. 28 **R**
Peccatū pōt esse in nō habentibus ratiois vsuz
sed nō demeritum. 97 **V**
Peccata spem plerūq̄ solidant. 54 **M**
Peccata cooanē electis in bonū. 54 **P**
Pecctm vni nocet vniuersitati. 55 **A** 56 **H**
Pecctm deletū p p̄tritionē puniū aliqñ. 56 **H**
Pecctā cōitatu aut pncipū p̄sulti plerūq̄ tolerā
tur q̄ puniri q̄ranē. 5 **T** 9 **F** 56 **A** 62 **F** 2
Pecctōz dimissio duplex. 10 **R**
Pecctā viuacitē sentire effect est vini sapie 10 **L**
Peccata quō desleant sancti. 10 **M**
Post peccatū hoīs gaudiū nouū ortū est quod
alias non fuisset. 6 **F**
Peccatū iustificās alio iudicio puniū q̄ peccās
Pecctā purgant p patientē toleran- (12 **V**
tiā quotidianaz tribulationū occurrētū. 22 **F**
Sub peccato deus omnia conclusit. 54 **P**

Peccata vincere nequiens doceat. 57 **F**
Pecctm omne q̄ deū de sui p̄ditione inducit mor-
tem eternā et rationes. 61 **A** **C**
Pecctm quō sit finitū vel infinitū. 61 **C**
Pecctm quō remittit nō imputando. 61 **B**
Peccti hitus stat cū actu virtutis opposite. 63 **B**
Pecctā p̄terita sūt btis ad gloriā quō. 64 **A**
Peccatōz vel temptationib⁹ resurgens. exal-
tat i septē donis spūsc̄i et virtutib⁹ et. 64 **H** **G**
Pecctm semel volēs d̄siderio satisfacere vt id
postea cesset errat. 70 **T**
Peccti dilectio an req̄rat dolorē corpālē. 70 **V**
Peccare an eternam damnationē pati quis ma-
lit: interrogatus quō respondebit. 70 **E**
Peccati causa an deus sit 88 **B**
Pecctōz ad inuicē cōpatio fm̄ grauitatē. 24 **F**
Peccati actus habit⁹ et reatus differūt. 28 **M**
Pecctm remanet aliqñ reatu trāsit actu. **I**bidem
Peccati subiectū et origo. 28 **H**
Peccti antecedētia subsequētia et cōcomitātia. 28 **H**
Pecctm vnū d̄r maius altero decē modis. **I**bidem.
Pecctm vnū ex alio nascit hoc mō. 28 **H**
Pecctā sunt nō culpe primi motus. 29 **R**
Pecctā quādo sint delectationes primi motus et
Epilogus. 30 **H**
Peccati radix supbelibido et. 28 **H**
Peccata cordis oris et operis et omissionis nu-
merantur. 31 **O** **P**
Peccata quāto tpe deslere opteat. 34 **P**
Pecctā sibi esse remissa nemo scit s̄ cōficere pōt h̄
Impeccabilis p naturā nul- (mō. 34 **M**
la esse pōt creatura rationalis 61 **G**
Pecctā p̄terita recordati est tutō cuilibet. 34 **M**
Pecctōz recordatio est ptra elationem. **I**bidem.
Pecctā sua aliquando quis videre nō p̄mittit ex
demeritis p̄cedentibus. 37 **R**
Pecctā p̄terita obliuioni d̄nt tradi hoc mō. 71 **H**
Peccatōz p̄suetis resistendū modus. 32 **B**
Pecctm est adeo volūtariū et. intelligit d̄ actuali
Peccatōz in p̄ctō manens nihilomi- (37 **A**
nus debet opari boni. **I**deo. 32 **A**
Cū peccatib⁹ aliqñ fauorabili⁹ agit. 36 **G**
Pecctōz vtrū se publicare teneat. d̄ h̄ plura nota
Pecctōz sic clamat ad deū. 52 **P** (bilia. 34 **H**
Peccatōz desperare non debet ob hoc q̄ crebri-
us cadit s̄ faciat instar pueri cadentis. 71 **O**
Pecctōz rigorē vite suscipe pōt q̄uis p̄uideat se
ideo multo minus victurum. 39 **M**
Peccatōz se p̄imos christ⁹ et marīa an ex hu-
militate nominauerint. 40 **T**
Peccatōz est alter ismael. 41 **F**
Pecctōz q̄ male habeat pulcre deducit. 42 **A**
Pecctās oīs cuilibet iusto iniuriat h̄ mō. 41 **A**
Pecctās in omnia peccat/ quomodo hoc pulcre
declaturatur. **I**bidem
Peccatōz an possit aliqñ moraliter bene agē.
24 **B** 60 **X** 763 **B**

Petor quō possit aliqđ tpale bonū mereri 63 **B**
Peccator dicens symbolū nō menti. 25 **R**
Peccator est monstrū horrendū ingens. 93 **E**
Petores fugiendi nō sunt in orōnibus. 75 **T**
Peccator de quib' dolere debet 99 **Y**
Peccator de multis debet confidere. **I**bidem.
Peccare potentia non est. 78 **K**
Peculiū habere quid sit 23 **G R**
Pecunie obediunt omnia. 53 **I**
Pro pecunia locata ad ostentationez potest ali
quid recipi vltra sortem. 36 **F**
In pecunia dominiū et vsus rationabilis distin
gui non possunt. 35 **R**
Pelliceas tunicas fec' de' ad se sic intelligit. 51 **Z**
Pena p veniali in inferno purgatorio et hoc se
culo alia est 31 **Q**
Panax ad mensurā vini pulcra cōpatio. 31 **Q**
Penā soluere nō excusat sp. 24 **Q**
Pene sunt restringende quō intelligēdū. 24 **E**
Penaz institutio est de iure positio. 51 **P**
Pena oīs nō exēminata medicinal' est. 62 **P**
Pena pecuniaria exponat publice ad pios vs'.
Pena maloz triplex contracta infli- (43 **B**
cta permissa. 55 **E**
Penā accipere a non soluēte pecuniā mutuataz
licet hoc modo. 35 **R** 36 **F**
Penna mysticā. 66 **P** **Q**
Penne columbe sunt contemplando. 49 **Q**
Pnia de hac tractat'. 27 **L** De hac fmo. 41 **P**
Pnia qualiter iniungenda. 25 **G** 32 **P** 33 **A**
Penitentia est celanda. 33 **P**
Pnia leuis fructuos' iniūgit qđ gūis. 33 **R** **O**
Penitētie iniunctio qñ fieri debeat. 33 **G**
Penitētie sacrm habet efficacitā in sicte accedē
tibus fm sanctum thomam. 77 **P**
Penitētie iniuncte oblitus an denuo teneatur
confiteri. 34 **R**
Penitentiā iniunctā nō complens an teneat im
plere vel sufficiat pñteri 34 **R**
Penitentiam explens in peccato mortali itera
re non tenetur. 35 **F**
Penitentiā prouocant ecclesia materialis et ima
gines rē. 40 **K**
Penitētie tabula est extendenda. 43 **I**
Penitentia est lotrix sagacissima. 41 **B**
Pniā publicā p oculū fatuū ē iniūgē. 43 **P**
Pnia va est scala/cui' s. sunt gradus. 100 **L**
Penitētie magna virtus 100 **R**
Penitēdū est crebro qñ recidues 45 **Q**
Pnia initiū est theologie mystice. 65 **E** 74 **B**
Penitētie sacramentuz non potest conferri ni
si subdito. 1 **T** 5 **T**
Penitens non debet asserere se nunqđ peccatu
rum sed propositum habere et diligentiam ha
bere et nō velle peccare. 20 **T**
Penitentes recipi debere. 18 **T**
Penitentiam quotidianam iniunxit **I**ohānes

de **G**erson sibi confessis. 35 **F**
Penitentiā quam iniunxit **G**erson exemplo **G**uil
lhermi parisiē. 35 **E**
Per ppositio quid dicat. 65 **P**
Peregrini sumus hic. 49 **A**
Peregrinorū more que sursum sunt querere de
bemus. 42 **P**
Peregrini sumus omnes et deū offendim'. 52 **E**
Peregrinatio xpī cū gratiarū actionē meditan
da est et imitanda. 100 **C**
Peregrinationis via ad multa valet/que expo
nunt ordine alphabetico. 100 **C**
Perfectio xpīana est dei dilectio. 42 **L** 75 **R**
Perfectiores carentes temptatione dolent.
Perfectū opponit vano. 99 **R**
Perfectionis euangelice culmen. 10 **J** 67 **Q**
Perfectū rē. **U** plene.
Perfectū est quod suo fini cōiungit. 23 **C**
Perfectiōis status describit et diuidit in acqui
rende et exercende statu rē. 67 **U** **R** 2 **P** 68 **B**
Perfectio simpliciter et fm quid. 67 **Z**
Perfectū nolle fieri pctm est. 68 **B**
Perfecti non semp implent consilia christi actū
sed animo. 67 **P**
Perfectū fieri in quattuor pñstit. 68 **B**
Perfectū opus segniter impletū min' est qđ im
perfectiora strenue. 68 **B**
Perfectio vera rōnalis creature quid sit. 35 **G**
Perfectōis summa consistit in mansuetudine
et humilitate. 51 **P**
Periculū amans pibit in illo. 35 **T** 24 **G** 51 **P**
Periculo peccati mortalis se exponere. 24 **L**
Peracula semp deuotare tutissimū est. 70 **R**
Peritis in arte credendū est. 20 **T** **Y** 21 **L** **P**
Perit' in arte etiā nō gdat' qđ possit. 18 **C** **P**
Peritus in vna arte ne psumat ideo in alijs sibi
peritiā arrogare. 18 **G** **L**
Perituriū multiplici' dī et qñ pctm. 28 **A** 31 **T**
Perituriū nullo casu licet. 13 **U**
Permissio quadruplex. 63 **A**
Perplexus in sumptioe eucharistie habz egres
sum amplum. 92 **C**
Perplexus null' est simplr sed fm quid ad tps
Perplexitas sic contingit. 30 **Y** (24 **L** 30 **T**
Perplexitas sic vitanda est. 32 **Q**
Perseuerantiā in bonis opib' pñstat deus 77 **O**
Perseuerantia fort' ptemplatiuo necessaria est.
Persecutionē patiūt oēs scī. 46 **C** (74 **T** **B**
Persone in dīnis necessario sese cōicant. 54 **Z**
Persuadendo tunc pdimus verba. 41 **Q**
Pertiar in errore qđ cēseat. 13 **P** 14 **G** **U** **P** **L**
Petisōes plati sint tibi insisōes. 49 **K** (ra 15 **B**
Petr' in carcē moralizat. 87 **U** **E** 88 **Q** **B** **O** **R**
Petr' arroganter dixit nō te negabo. 88 **C**
Petri irrepñsibilis erat de veniali nō mortali
Petri exemplū dicentis exi a me (49 **T**
non approbatur. 92 **A**

Petrus de palude fuit magnus iurista & theolo-
gus. 36 **E** 35 **F**
Petrus celestinus vidit in somnijs asinu soluen-
tem tributū ventris. 38 **P**
Petri cameracensis tria notabilia dicta. 35 **P**
Petri cameracen. cū reuerentia meminit. 46 **T**
Petrus de luna p articu-
los conuincit. 15 **A B** rē. plura
Petrus de luna vīpa nuncupat. 47 **H**
Petr d luna q die & āno deposi-
t' a papatu 57 **F**
Pharise publicanū cōtemplat 86 **F**
Phariseorū triplex scelus 4 **Y**
Philosophi ponūt spm pcedentē ad cognitiōes
dei deficere & cadere in occasum qd reprobātū
est p articulos parisiens. 97 **H** **I**
Phia quō tractet de deo 14 **F** 54 **F** 7 55 **H** **E**
64 **D** 95 **D**
Philosophie ptes 60 **H**
Philosophia vera 64 **H**
Phi nō cōicat sapia xpīana 66 **Y**
Phi vbi dīcūt fidei nō tenent 20 **R**
Phi aliq certitudinē posuerūt aliq nullā 56 **B**
Phi omīs origo qd ad subiectū 69 **OB**
Phi biberūt vinū sine lacte 82 **B**
Phi duo vn' sp ridēs alē sp plorās 85 **L**
Philosophie & theologie vtilitas 86 **F**
Phi nō pcedit reuelatiōes ap̄eluminū 86 **E**
Philosophie tres ptes 89 **B**
Phi & theologie diuinitas capitalis 89 **F**
Philosophia theologie nō est aduersa s̄ nō ascē-
dit ad eius altissima 89 **Z**
Phizū hominū grossi sensus / & magnozū docto-
rum lapsus circa dei vnitatem 91 **OB**
Phi nō nihil vītatis speculati sunt 62 **OB**
Phizū qdā deo regratiat de q̄tuor 50 **Z**
Philosophi in diuersas sectas de vsu mulierum
partiti sunt 38 **H**
Philosophi amabant veritatem magis vt lucen-
tem q̄ vt corrigentem 38 **E**
Philosophi an fuerint fideles 45 **T**
Philocapti taliter sunt dispositi 74 **D**
Philonem socrate iudicat corruptorem puero-
rum 38 **A**
Picture amorū nouicio cōducūt 99 **S**
Pictores & rhetores Joh. ger. imitat. 93 **B**
Pietas quid sit 84 **D** 98 **H** **H**
Pietas fidei qd sit 88 **P** Vide supra fides.
Pietas cū sufficiētia magn' quest' ē 91 **OB**
Pietas multis modis accipit 28 **B**
Pietatis donum Ibidem
Pietas fidei tria requirit 53 **A**
Pie opinabilia valent ad exercitium speculatio-
nis 93 **B**
Pignus quid sit 35 **I**
Pigritia est excutienda 72 **B** **R**
Pigrum & somnolentum de lecto surgere nolen-
tem pulcre describit 46 **P**

Pilatus pontius genere 25 **A**
Pinguis vent' nō gignit sensum tenuē 51 **I**
Pisum parū habet omnes numeros figuras &
habitudines 90 **L**
Pithagoras cōponebat motus suos ad cytha-
ram 87 **R**
Placens sibi ipsi & humilis nō ē 75 **B**
Placere hoib' an q̄s aliq̄ velle possit 62 **P**
Planete quidam maliuoli quidam beniuoli di-
cuntur Idco 73 **H**
Plenitudo ptāt ecclāstice qd sit 2 **B** **F** **Y**
Plenitudo ptāt ecclāstice formaliter & subiecti-
ue est in papa 2 **B** **F** **Y**
Plenitudo ptāt ecclāstice finaliter & q̄ ad appli-
cationem eius & vsus eius est in ecclesia vel con-
& cilio **F** **Y** 3 **OB** 5 **U**
Plenitudo potestatis ecclāstice quanta sit in
papa 2 **OB** 3 **OB** 10 **AB**
Pluribus intentus minor ē ad singla sens' 74 **Z**
Poete pphete habebant & poesis p vītate sub
methaphoris recipiebant 16 **OB**
Poli iure sunt omia cōia ait Aug'. 41 **OB**
Policia quid sit et quottuplex & descriptiones
2 **T** 3 **D** 61 **E** 93 **Y**
Policia male recta quottuplex & quare 2 **U**
Policia que sit optima 30 **D** 4 **Z**
Pollutio nocturna 31 **Z**
Pollutione etiam non existente peccatum molli-
ciē contingit 32 **Z**
De pollutione nocturna specialis tractat' 37 **R**
Pollutio nulla inchoata & pfecta in somno ē pec-
catum 37 **U**
Pollutionis fluxus violēter coerceri non debet
dum sentitur 37 **U** 38 **I**
Pollutio si placet peccat Ibidem
Pollutio pōt ptingere ex merito aliq̄ 37 **E**
Pollutione qdā nunq̄ / qdā sp patiebat Ibidem
Pollutus non tenet abstinere a celebratione vi-
giniquattuor horis sed potest celebrare taliter q̄
lificatus 37 **Z** 25 **B**
Pollutio diurna de hac special' tractat' 38 **A**
Pollutionum origo moralis potius q̄ naturalis
attendī debet 38 **C**
Pollutio diurna sic ē vel nō ē pctm 38 **C**
Pollutione etiā nulla sequēte q̄s graui' peccare
pōt q̄ si adulteraret 38 **F**
Pollutio sine consensu a celebratione de p se nō
impedit 38 **F**
Pollutus debet de cōsilio nō de pcepto abstinere
a celebratione Ibidem
Pollutiones sunt confitende et non nihil pendē-
de 38 **B**
Pollutio extorqueri non debet etiam pro sanita-
te cōsequēda rē. 38 **H**
Pollutio si placet quia exoneratiua est non pec-
cant ibidem
Pollunt nos plura 41 **AB**
93

- P**ompe prelatorum in seruis equis. 7c. restrin-
 gantur 43 D
Populis hec tria necessaria sunt 48 D
Portionis superioris act' 86 A
Porphirius 25 T
Porphirius platonius dicit demones animalia
 rationalia 93 S
Positui canones hi sunt ideo instituti 51 T
In fine.
Posse obedientiale vel logicū 2 P
Potentie anime nō distinguunt ab aīa 82 P
Scōm tres anime potentias sumit omīs orandi
 materia 65 T 66 S
Potestas quid sit 1 O
Potestas facti 7 iuris 1 E
Potestate publica fungentes quales esse debeāt
 56 L 55 O
Potestas ordinis an possit annihilari per degra-
 dationem 3 P
Potatis vltus inferiorū platorū pōt p superiores ex
 causa limitari 4 L O
Potatis omīs a deo ē s nō eāli iurisdictione 63 T
In potestate nostra non est quibus visis tanga-
 mur 83 T E
Potestas vnde dicat 33 P
Potatis ordinis 7 iurisdictionis 33 O
Potestas clausum vbi fundetur 7 alia plura de
 hac 33 P
Potestas auctoritatis excellentie 7 ministerialis
 43 T
Potatis plationis manere pōt sine gfa 42 J
Practicus in arte preferit solū speculatiuo 95 K
Praxis quō attendatur in intellectu speculatiuo
 93 E
Preceptum quid sit 25 T
Preceptorū apud varios varia distinctio 25 T
Precepta decalogi quilibet tenet scire 7 intellige-
 re 31 S
Precepta dei duplicia 32 J
Precepta superiorū transgredi qñ sit pctm morta-
 le 32 L
Precepta non obligant vt fiant ad intentionem
 obligantis 36 B
Preceptorū chasti aliquā forma verborū aliquā fi-
 nis solus attendi debet 34 T
Precepta dñi multa sunt 7 vnū 16 K
Precepta publica pferat vnusquisq volūtatē p
 prie qñcūq bona videat 65 T 66 J O
Precepta decalogi sunt iuris naturalis 7 diuina
 legerepetita 11 F J K 12 L O Y 13 D E
 3 15 J 55 P 56 B 61 O
Preceptum dñi lucidū. pacificū 7 dulce 12 B L
Circa pceptū nō occides. ix. assertiōes magistri
 iohannis parui 14 A Et alie 11 K L O
 B O R
Precepti diuinis qre nō tā cupide obediāt hoīes
 sic adinventionibus pprijs 22 D 70 P
Precepta 7 pilia differūt 23 D 67 S
Precepta an implere possim' nō existētes in gfa
 90 T 63 J
Precepta dei magna diligentia pscrutanda sunt
 61 J 68 B K
Preceptū hoīs sup intrinsecis actib' imponi nō
 potest 62 S 24 E
Preceptis ecclesie an satisfaciāt q nō fuit inten-
 tionem ecclie 62 B
Precepta diuina affirmatiua limitant p ecclesia
 ad certum tēpus 7c. 7 quō h liget 62 L 24 E
Precepti pauci pntent' de' licet potuerit plura ex-
 igere 62 P 70 Y
Preceptum quodlibet quadruplicem latitudinē
 habet fm quas assignant peccata mortalia 7 ve-
 nialia 63 S B 7c. 69 E
Preceptorum diuinorū obligatio maior ē q vo-
 torum 67 S
In pceptorum impletione cōsilia plerūq implen-
 tur 68 B
Precepta legis diuine sola sufficiunt ad vitam.
 68 J
Precepta affirmatiua obligant ad sp 24 E
Precepta decalogi exponunt 24 T 25 P
 7 deinceps p decē pcepta omē peccatū mortale
 phibet 26 J
Sub pcepto cadit aliqd dupliciter 27 F
Precepta decalogi enumerant 31 S 52 L
Precepta decalogi ad quē articulū fidei pncipāt
 13 J
Circa pcepta varia erronee aliq assertiōes 13 L
Circa pceptū nō occides erronee assertiōes 14
 A 11 K L O B O R 7c.
Impugnatio iustificationis earum 12 S L A
 F Y
Impugnatio illarū assertiōnū 13 A B
Cōclusio quadrimēbris ē eas 13 B O
Preceptores puerorū teneant. xij. regulas has.
 48 A
Precia rerū venalium iusta lege possunt institui
 p legislatorem 35 O
Precia omib' rebus eē imposita saluberrimum
 foret quis difficile 35 O
Preciū statutū p denario annuo quindecim lid-
 tum est 35 P O
Predestinat' an sis noli querere si non vis erra-
 re 88 T
Predestinauit hos deus alios presciuit 7 quare
 54 K S 99 P
Etrū pdestinatos nūc existētes i culpa p' amē
 de' q pscitos nūc in gfa actuali exntes 99 P
Presciti pp' electos sunt formati 54 S
Prescitiā dei cogitans 7 tūmens se forte dam-
 nandum quid aget. 20 P
Predestinationis signa 76 S
Predicatorū ordinis fies olim sub pena carceri
 carnes comedere nō audebant 39 J

Predicator prius semitas suas rectas faciat q̄
altiorū viā paret. 16 **R**
Predicator humilitatē difficile fuit 16 **R**
Predicator supbus nō apit os nisi multis audi-
toribus. 35 **D**
Predicatores vocē clamorā h̄re debēt 16 **G**
Predicat s̄s etiā q̄ libros scribit 1 **B**
Predicare tenent q̄rati tenorē legē euāgelice ma-
iores p̄lati de his reddere rōnē 4 **R** 6 **G**
Predicatoris officiū magne dignitatē ē s̄ onerosū
simum 6 **G** 68 **J** 42 **A**
Predicare euāgeliū om̄i creature an adhuc ligē-
tur p̄lati 7 **B** 12 **B**
Predicandis p̄latis auferēdas diuitias 10 **P**
Predicandi necessitas incūbit alicui multis ple-
rūq̄ vigentibus 12 **B**
Predicatio q̄lis eē debeat sūmarie d̄r 18 **E**
Predicatio efficacissima ē q̄ simplex ē h̄uīl 22 **E**
Predicare p̄pter vite sustentationē an aliqui lice-
at 62 **P** **C**ōtrariū d̄r in tractatu qui non vi-
detur suus 30 **R**
Predicator attendere debet passionū origines
73 **R**
Predicator vti debet sermonib⁹ passionib⁹ s̄
modo 73 **O**
Predicat p̄templatiuus ope deū esse sup̄ omnia
diligendum 74 **O**
Predicatores quidā siles sunt fabricatorib⁹ ar-
cenoe 77 **F**
Predicantiū temptatio qualis sit 87 **R**
Predicationū multiplicatio fit in laqueū 87 **R**
Predicatori addit pondus auctoritatis operatio
93 **O**
Predicare nō licet semp̄ oēm vitatē 24 **D**
Predicare p̄pter temporalia s̄ mō p̄ctm̄ ē 32 **R**
Predicatio generalis contra carnalia quedā vi-
tia nō sufficit 32 **T**
Predicatio nō ē dimittenda p̄pter subsannātes
34 **E**
Predicatores hortari debēt matres p̄ pueri edu-
candis 48 **R**
Predicator voluit esse Bernard⁹ instar conche
nō canne 49 **E**
Predicationis verbum multis dat vel subtrahi
tur ideo 50 **H**
Predicator subtrahat v̄bū dei nolentib⁹ 7 odiē
tibus audire 50 **H** 51 **R**
Predicator fugere d̄z s̄mōes curiosos 51 **P**
Predicatores religiosi/altios religiosos nō predi-
cantes/ptemnerē nō debēt 71 **J**
Predicator castigare carnē debet q̄uis edomitā
p̄pter euitandū scandalum 39 **O**
Predicator p̄pantia q̄lis eē debeat. sp̄alis tracta-
tus 40 **A**
Predicare alta suadet supbia. charitas aut̄ com-
munia 7 vtilia 41 **B** **E** **C**
Predicator somnolent⁹ sic excitare d̄z 41 **O**

Predicator dicēs 7 nō faciēs cui compas 42 **G**
Predicatoribus dicentib⁹ 7 nō facientib⁹ quidā
laici similes sunt 42 **G**
Predicatores pulcra mordent facecia 42 **R**
Predicationis officiū p̄tulit paulus 7 apli omni-
bus alijs 42 **S**
Predicationis officiū annexum ē cure pastoralī.
Predicationis officiū nemo exer- (42 **G**
cere debet nisi missus his modis 42 **E**
Predicationis officiū hec exigit 42 **A**
Predicare mulieri nō p̄mittit 42 **E**
Predicare contra p̄latos in eorū absentia nemo
debet 42 **V**
Predicator nō in vniuersali resideat s̄ singularia
enumeret 46 **B**
Predicatorē aliqui inopem facit materiaꝝ copia
46 **P**
Predicator qui om̄ia dicit nihil dicit 46 **P**
Predicatorib⁹ fiat sufficiens pulvis 42 **Z**
Predicationū auditores mltiplices sūt 42 **A**
Predones aiarū incautarū hi sunt 48 **E**
Prejudiciū quid sit 12 **A**
Prelati d̄nt eē p̄replatiui 7 actiui 47 **R**
Prelati ecclesie infamari nō debēt 31 **A**
Prelatorum tempania qualis eē debeat sp̄alis
tractatus 40 **A**
Prelatus errans in fide non eo ipso est depositus
42 **J** supra papa
Prelati hoc scire tenent 42 **T**
Prelati tp̄alia p̄ se 7 sp̄alia p̄ alios curāt 42 **L**
Prelati sūt lupi rapaces fallaces 7 voraces 42 **T**
Prelati frugalitatē fuēt liberalē i ferclis 7 ceteri
Prelati sint speculatores pasto (43 **E**
res 7 ianitores 44 **E**
Prelatos acriter rep̄hēdit theologia despiciētes
44 **F** Infra theologia
Prelati ad inferiores act⁹ nō p̄nt s̄bditos obligare
24 **E** 62 **G**
Prelato resistere in facie altq̄n meritorū ē 33 **Z**
Prelatorū star⁹ est p̄fectissimus 7 quare 16 **P**
21 **T** **A** 67 **C** **A**
Prelati q̄b⁹ casib⁹ cedere possint 7 debeāt statui
suo 3 **R** 4 **B** 5 **F** 6 **O** **P** 9 **P**
Prelati h̄uiles eē debēt q̄ sūt obligati 4 **B** 6 **E**
Prelatorū status 7 regula 4 **L** **O** **B** **R**
Prelatorū fastus 4 **T** 6 **E**
Prelatos timētes deū 7 c̄. p̄fici optimū ē sic mā-
los p̄fici pessimū 6 **F**
Prelatus nō sit auster⁹ peccatib⁹ sed sp̄ pauidus
6 **B** 7 **S** **E** 8 **B**
Prelati ardua tractēt facilia alijs cōmittāt 7 **O**
Prelati explicite magis fidē tenēt h̄re q̄ alijs 14 **P**
Prelatos duces sequi nō nobis ipsis ritus contin-
gere iubet lex xp̄i 22 **C**
Prelatorū auctoritatē euāgelia 7 alia dicta confir-
mantia quō intelligant 62 **R** 63 **S** **E**
Prelati nō plus iurisdictionis habēt in s̄bditos q̄
5 4

abbas in monachos

62 R

Prelati ad multa tenent pp̄ incorrigibilitatem
p̄li ad quorū opposita alias tenerent

62 R E

Prelati mlti insidiant ne bñ regāt

55 D 9 F

Prelati plus circa necessariā actionē quā volūta-
riam p̄templationem versent

56 T

Prelati pollere debēt p̄sideratione

48 R

Prelatorum picula

52 D

Prelati quidā curā gerūt de tp̄alib⁹ solū

53 R

Prelati sic poterāt notā auaricie euitare

40 B

Prelatus non solū pōt s̄ aliqñ tenent in publico
dare elemosynas

40 B

Prelati in virtib⁹ nō solidati magnis pplexitati-
bus se inuoluunt

40 C

Prelatorū pompa nō facit ad eorū autoritatem ⁊
honorem maiore v̄t quidā dicūt

40 D

Prelati p̄dicatozibus ⁊ curatis necessaria ē am-
plior vite austeritas

39 D

Prelati quidā neq̄ dicūt neq̄ faciūt

40 R

In plato triplex signū hūilitatis

40 E

Prelati ecclesiastici respectu p̄ceptorum diuino-
rum sunt quidā expositores

24 E

Prelat⁹ i iūstōe pure secreto p̄guit peccat

34 R

Prelat⁹ quō p̄cipe possit v̄t se v̄t aliū q̄s accuset.

34 R

Prelat⁹ p̄cipienti s̄ p̄scientiā sub-

34 R

dit an sit obediendum

30 T

Prelaturā in primū nemo assumat nisi vocatus

55 R

Prelaturā posse q̄dēli/

55 R

Prelaturā desiderari s̄ hodie suspectū ē hoc desiderū

55 R

Ad platurā assumendā q̄s cogit quatuor causis

68 R

Prelationis materia suffici-

68 R

ens ē homo viator ⁊c.

42 J

Prelaturā querens stultefacit

42 J

Prepositi subditis corpalia ministrēt. Subditi de
uotioni vacent

22 R

Prepositio mystice q̄d sit ⁊ q̄t ei accidūt

100 T

Prescriptio legitima tenet etiā apud deū

24 U

Presentia essentialis ⁊ intētionalis

84 D

Presentia corpalis nō semp̄ utilis

18 E

Presumptio

87 T

Presumptiōis peccatum

24 J

Presumptiōe sic fuga

50 E

Presumptio cōnata cōsuevit ēē iuuetuti

71 R

Premiū duplex eēntiale ⁊ accidētale

94 D

Premiū accidētale substantia-

77 T

le ⁊ consubstantiale

46 P

Preuaricātes reputauit oēs p̄ctōres t̄re

67 T

Prima p̄ncipia dicunt cōes animi p̄ceptiōes eb-

60 R

domades ⁊ p̄me imp̄ssiones

64 R

Primi mot⁹ nō sunt in pt̄ate n̄ra

83 T E

Primi motus sunt p̄ctā etiā in fatuis

88 E

Primorū motuū sensualitas ⁊ p̄ncipiū ⁊ sbiectū ē

24 D

Principē ēē bonū virū diffici-

29 R

le ē Jō cōpassione dign⁹ ē si erret

10 F R

Princeps pati debet legē quā tulit

6 D

Principes quis mali. iuste sibi dominū v̄dicāt

58 D

Principis quō sint oīa

24 T

Principibus maledictionē imp̄cantes valde cul-
pabiles sunt

49 F

Princeps puer sic instituat

52 L

Principalia vitia octo significant p̄ octo gentes

51 J

Principiū bonū laudat li-

62 7 U

cet qñq̄ successu frustret

72 L

Principis morborū obstādū

11 J 13 E

Prinatio sub q̄ cognoscit de⁹

97 B

Prinilegiatū opus ē misse celebratio

37 E

Prinilegiatū opus q̄d sit

43 F

Prinilegiata opa hec sunt

77 E 72

Prinilegiati in penitētib⁹ nō dent sine cā

1 P

Prinilegiatis facit tollit p̄uilegiū q̄ ius illorū

4 L

Prinilegiati ad quid sint instituti. Quid facē de-
beant.

4 P

Probabile

14 F E

Probrū nō apte probro diuidit.

38 T

Processio in purificatione beate virginis habita-
mystica

11 E E

Processiones cōmunes prosunt etiam facit per
quosdam p̄scitos

49 D

Procuratores carū coerceāt ⁊ castigēt

43 A

Proditio ⁊ p̄ditio q̄d sit

41 C

Proficienti regula

97 R E

Proficientes audiant

48 E

Profectus spūalis talis debet ēē

72 F

Profitendi modus in religione

71 E

Professio tūc nulla ē qñ ⁊c.

36 T

Promissio stulta ⁊ infidelis deo displicet

21 L

Pronomē mystice q̄d sit ⁊ q̄t ei ac-

63 E

cidunt

100 L

Prophaginis obstacula sunt detestanda propter

38 T

Propheta p̄cordat ⁊ vn⁹ di-

16 E E

xit alter dixisse existimari possit

25 L

Prophetas nō diuino spū locutos fuisse dixerūt

53 R

heretici

53 R

Prophete demonū p̄nt futura p̄dicere

19 P

Prophete falsi ⁊ xi difficilē discernunt

21 R

Prophetia nō fallit s̄ interpretatiōe a spū sancto

19 P

Prophete nō habebāt semp̄ spm̄ p̄phetie

19 P

Prophetas magicis artib⁹ p̄phetias v̄t miracu-
cula egisse error

21 R

Prophetates futura nō excludūt potētias dei

62 J

Propositioes p̄riantes ex-

12 E

positionib⁹ doctorū ⁊ vsui ecclē damnant

3 B

Propositio si ad vnū sensum sit vera ad p̄es fal-

12 E

sa damnat

14 E

Propositiones indefinite plerūq̄ eq̄pollent vni-

12 U

uersalibus

17 E

Propositū quid sit

64 U

Proprietas ⁊ medicitas p̄tēdūt

11 A B C D

Proprietarios regule sci Aug. re. pbat 22 AB	Pueri cū ancillis iacētes plerūq; peccāt 32 T
P 7c. plenē	Pueros solitarios iacere bonū ē 33 B
Proprietas scismata facit 7 vnauūmitati adūsa 22 PU 23 ALU	Puerorū cet? nō ē vltis portio ecclie 34 U
Proprietari? pcurator monasterij qūo fiat 34 S	Pueri momordit nāsum patris sui 45 R
Propriū sacerdotē qū nō adiri oporteat 27 B	Pueri sunt cōfessum scholis aut artificijs tradendi I deo 47 A
Propria inutilit? psumere pctū est 32 B	Pueri nō debēt cedi verberib? 7 an singillatiz vlt in scholis erudiendi sint 48 U
Proprijs iudicijs inniti ex supbia ē 31 U	Pueri nō hāt picture turpes 78 U
Prosper improbat stoicos dicentes in xtnosum passionem nō cadere 73 B	Puerorū exēplis vti sepe xps I deo 71 AB
Protestatio generalis aut cōditiōalis circa fidē vti erro submitto 7c. quid opet 12 B 13 P	Pueris pmittēde unt aliq; palliōes vitiose iūo (73 O)
14 AB 7c. plura 15 B	Pueros innocētes nrī generis ora: re possumus 77 Y. S. baptisati 79 J
Prouide tibypsi 72 L	Pueros q; scandalizat reprehendit 79 J
Proximū diligi sic seipm qd sit 70 Y. S.	Pueri ad ecclāstica cāntica mācipant ppter has (rōnes 79 J)
Providentiā de hac 27 E	Pueri gratissima videt por: tio chori canentiū 79 J
Proidentib? credendū ē etiā si nesciuerit ratiōes 4 B	Pueri a penib? phibēdi sunt tactu libidinolo 38 B
Prudentib? credendū ē etiā si nesciuerit ratiōes 4 B	Puerorū multitudo debet eē moderata sū aristoteli 38 T
Prudentie nihil tam nocet sic pceptatio 88 E	Pueros supfluos eē necādōs qdā dixit 38 T
Prudentie semita rara 7 arta 90 P	Pueri aliq; deteriores mores trabūt in domicilijs pentū q; in pstitulis lenonū 43 E
Prurit? in corpe scalpēdo auget sic in libidinib? vltu 38 S	Pueri nobilium pmouent ad bñficia ecclāstica 45 B (44 B)
Pruritus in pudendis excitat ex causa intrinseca 7 extrinseca 38 B	Pueri sunt vt specula. 7 docēdi 45 B
Pruritus nō omis ē libidinosus I bidē	Puella nō decet equitare 53 S
Pruritus cuiusdā mtarone rhomane sedari n po 78 A (uit I bidē)	Puella qdā eqtauit i frācia ducēs exercitū 53 O
Psalteriū qd sit 78 A	Pulcritudo qd sit 82 J 94 Z
Psalmos qre dauid 7 aliū cōposuerint 64 B	Pulcritudo rerū allicit ad amorē 47 P
Psalteriū decacordū mysticū 73 B	Pulcritudo multiplex 82 O
Psalmodiārū multiplicatio in ecclesijs sit ppter rē causas 79 B	Pulcritudo corpis nociua aliq; 38 P
Psalmos aliq; ipstinētes vt videt in orōnē assu: 79 B	Pulcritudo anime 82 R
Psalmorū septē penitētiāli? (mim? 79 B)	Pulcritudo rez pñderāda ē ppter tres fines 82 U
Psalmi expositio 100 L	Pulcritudinē tuā cognosce 91 T
Illud psalmi. Magna multitudo dulcedinis 7c. exponit 82 R	Pulsat christus tripliciter 91 E
Psalteriū cū cythara repauit xps 94 T	Puniri pl? transgressores legi humane q; diuine puerum videt 10 S 69 J 40 O
Ptholome? rex egypti biblyothecā qnq; ginta milia librorū habuit in de laude scptorū	Prouidētis errorib? pñderād? ē loc? tps pñs na 7c. 10 T 11 D
Pudor in cōfessione nō tor? abūci pñt/nec vtile ē 35 E	Punitiōes q; hic a deo sustinemus viles nob? esse 55 Y 56 B 57 NO
Pudēdi mēbrū erectio cū renisu volū: tatis pctū nō est 38 E	Punitiōes pñorū a deo mult ex causis pueniūt 56 AB NO
Pugna 3 vitia hoc modo 72 B	Punire seipm p mortē aut p iē: diam ad iussura iudicis an liceat 39 AB
Puero maxima debet reuerētia 34 Y 97 Y	Purgatio ab imūdicia 7 purgatio a puata potē: 47 E
Puerorū efficax ē orō 49 D 75 Z	Purgant iequalit? aliq; alijs a car: nalitate 7c. 37 Y
Puer etiā vni? diei h3 pctū veniale 83 Z 58 C	Purgatiua via ad plura incitat 99 Y
Puer ad vbera sugēda qūo trahat 83 E	Purificari solenniter nō pmittant habētes pueros ex cōcubinato 43 O
Pueri i statu iusticie original? qles fuissent 83 Z	Purgatoriū habet solatium 80 S
Pueri bñ instituant ab ineunte etate 88 P	Purgatoriū xpus in descensu ad inferos forsan euacuauit 83 F
45 J 48 U	Pusillanimitas docet supari 69 E 7c. 70 A
Puer noster iesus ē 92 OR	Pusillanimitas quedā ad inobe: diētiā supbam impuat 24 O
Puer ies? nat? in nobis spūalit? sic nutriat 46 Z	5 S
Supra iesus 7 xpus 95 U	
Puer duplex 92 U	
Puerū septē pñditiones 25 L	
Pueri apti ad susceptionē eucharistie 33 B	
Pueri triēmes sentiunt pruritū	

Q uadrigeamina

oab 83 S 85 P
 Questio p d3: soluit p nō facit 6 L
 Questiones q̄s diabol' homi plerūq̄
 facit quo dissoluant 70 E 87 S 88 L
 Questiones ille infinite reijciēde sunt 92 J
 Questuncule nōbiles valde de diu'sis 34 L 7 C
 Quidā sic in pfundo malorū sunt q̄ ad deum nō
 clamāt 100 Q
 Qui i v'bis dñi n̄ discretiue s̄ cālī accipit 50 P
 Quies nō ē in hoīe q̄tū ad omēs vires p̄ter solā
 voluntatem quo ad amorē 98 O
 Quies nō ita haberi pōt ab his q̄ in administra-
 tione sunt sicut a priuatis 70 T
 Quietē h̄re esset quibusdā infern' 74 K
 Quietem sponse placere sponso decem signis de-
 claratur 98 Y

R adio recto per

reflexionē in se fortificato nature di-
 rectio compať 69 B
 Radix omīs peccati dī supbia libido cupiditas
 et luxuria 28 P
 Raptus quid sit 48 E 58 A G 65 M
 82 R S
 Raptus supmentales in theologia mystica non
 sunt insani 97 J
 Raptus supmentales nō sunt cū defectu corpori
 aut miraculo aut clara intelligētia s̄ sūt p defe-
 ctum oīm actū intellectualiū affectualiū obie-
 ctaliū 97 K
 Raptus et absorptio spūs differūt 81 M
 Raptus vel extasis ideo dī 73 H
 Raptus aliqñ rō imaginatiuā et spūs rōnē 73 M
 Raptus aīa b̄ modo extra mundū 74 Q
 Raptū quēdā sentiūt studētes pictores phi. 7 C.
 Ratio qd sit et ei' duplex por-
 tio et nōia 61 T 64 S 68 B 29 Q
 Ratio rapit 65 H
 Rationis entia nō inutiliter ponunt 18 R
 Ratio hoīs nō debet captiuari sub melancolic et
 supsticiolis psuasionib' 20 M
 Rationis iudiciū nullū imp̄fectū et inualidū i nō
 nullis ē et decipit et quare 55 C B E R 38 H
 Rōnis dictamē nō obligat nisi in p̄ma lege stabi-
 liať 61 P
 Ratio recta p̄ncipaliter in deo p̄icipatiue in cre-
 aturis et quortuplex sit 61 T
 Rō qñq̄ synderisis qñq̄ diuina notat 61 T
 Rationis oculi quibus obcecant 61 Q 55 C H
 61 O 62 M
 Rationis supioris actus q̄s sit 68 A
 Ratio portat voluntati lucernā vt videat 88 G
 Ratio appetitui dñat p̄ncipatu despotico 90 P
 Ratio ē regina in microcosmo 51 E 52 H

Rationē purā et integrā ididerat dñs hoī 51 Y
 Rationi omīa cōsonant in vtuoso. ē diuinū vbu
 Aristotelis 49 Y 72 P 79 S
 Ratio habet suos qñq̄ sensus 45 Y
 Rationis vsū p̄fectū pueri nō hñt añ. xiiij. annū
 Ratio lesa ex idiscretiōe qd ma- (43) h 33 O
 liasserat 39 S
 Ratio si nō rebelasset deo/inferiora sibi nō rebel-
 larent 38 S
 Rōnis lesionē in s̄ditū cauere dñt plati 37 E
 Rō inferior vix pōt ad aliqd p̄currē sine supiori
 Rōni supiori attribuit cōsen- (29) T
 sus in actū. inferiori in delectationē 29 T
 Ratio inferior apprehendit aliqñ absolute. aliqñ
 inquisitiue 29 T
 Rationē supiorem nunq̄ sequit mor' respectu i
 feriorum/nisi deliberatus 29 T
 Ratio cū diuidit in supiorē et inferiorē nō distin-
 guit contra voluntatē 29 P 30 P
 Rōnis act' et volūtat' sup se inuicē ferunt 29 P
 Rationis supioris ē vltima finia 30 P
 Ratio supior dī cōsentire in actū aliqñ solū ideo
 qz nō dissentit 30 H
 Rationis iudicio volūtas sit p̄formis 32 L
 Rationabilis existimatio que sit 34 S
 Rōnalis creatura q̄libet labilior ē ad casum et de-
 fectum q̄to in naturalib' aut etiam grauius fue-
 rit ornatioz 40 T
 Rationalis et sensualis portiones ad inuicē colli-
 ganť hoc modo 73 S
 Rationalis aliqñ dī deus 93 S
 Rōnalis anime vires que sint 29 Q
 Ratio recta/luxuria et gula iudicat turpiora. vbi
 est eadē ratio debet esse eadē iuris decisio Expo-
 nitur 35 U 36 B
 Rebellionis carnis s̄ spm̄ cām phi nesciēť 72 T
 Reclusus q̄ vult nō egre-
 di tenet egredi existēti in extrema nēcitate 39 B
 Recreationis hūane nēcitas inde sumit 72 T
 Recidiuū pctōrū sit vitandū 33 B C
 Recōciliatio loci sacri nō ē necessaria p̄p̄ p̄cubi-
 tum matrimonialē 27 P
 Rectores policiarū multas insidias patiunt qui
 minus bene regant 55 O R
 Recreationis hūane nēcitas inde sumit 72 T
 Redemptionē opat' ē deus nō inq̄tum potēs et
 sapiens s̄ inq̄tū bon' 25 P
 Redemptio p̄p̄ie veratiōis tūc locū h3 36 L
 Redemptio eleuās et redēptio p̄seruās 47 E
 Redēptio hoīs a seculis abscondi- (47) E
 ta nō ē p̄ducta a celestib' influentijs 20 E
 Redemptio quō semp copiosa sint 100 Q
 et quare modo dicit' specialis
 Redditus ad vita et siles p̄tract' de se nō sunt il-
 liciti 24 U 35 S 36 F
 Reddit' censuales De his casus spālis 35 Q

Redūdātia fit aliqñ viriū superioꝝ in inferiores
 Reficit nos xps triplici pane 50 **T** (73 **AB**)
 Reflexiua potentiā h3 homo 92 **O**
 Reflexū ad se amorē hō nō habeat 78 **B**
 Reformatio quō fieri debeat spālis pmo 42 **A**
 Reformationis ecclesiastice cardo cōsistit in fre-
 quēti visitatione 43 **K**
 Reformatio ecclie d3a pueri ichoari 43 **P**
 Reformatio ecclie p cōciliū fieri quō possit 56 **Z**
 Reformatioe plima idigētia nūerā 5 **ABCD**
 Regē alios q̄ difficile sit soli expti nouerit 55 **R**
 Regnum qd sit 2 **T**
 Regnū dei q̄t mōis accipiat 27 **Z**
 Regnū francie cōmēdat 48 **P**
 Regnoꝝ pene oim subūisiones ex incōsideratio-
 ne pcesserunt 48 **AB**
 Regnū qdruplex **Supra te .circa te .intra te .sub**
te 52 **AB**
 Regnū celozū appellat ecclia militās 52 **AB**
 Regnū aie habet regē cōsiliarios .7. suos 52 **B**
 76 **F**
 Regnū francie triplicē statū habet p tria lilia si-
 gnificatum 52 **B**
 Regni frācie an femia sit capax disputat 53 **C**
 Regnū francoꝝ sic cōquisiū ē 53 **D**
 Regnū anime iuadūt septē capitalia vitia 76 **F**
 Regredi in deū nō nisi creature rōnali pprie da-
 tum est 40 **A**
 Regula humane volūtati ē duplex 29 **B**
 Regule patiunt exceptionē 3 **L**
 Regule viuēdi oim fidelū 4 **REG**
 Regula etiam si indiffinitē ponat equipollet vni-
 uersali 12 **U**
 Regularibꝝ astricti disciplinis cū licentia pnt va-
 care sancto ocio 93 **Z**
 Relatio inter deū .7. creaturā 60 **F**
 Relatiōes nō distinguī realiter a suis fundamen-
 tis 60 **A**
 Religiozoꝝ regula summatim 4 **R**
 Religiosus instruit in pace obedire .7. facere q̄ si-
 bi incūbunt 19 **AB CDEH**
 Religiosi sic in mulieres oculos figere nō debent/
 sic nec manu ppriū p̄rectare 22 **A**
 Religiosi relinquere debēt .7. possessiōes .7. volun-
 tatem habendi 22 **A**
 Religiosi nō obseruātes regulā/nō merent de bo-
 nis fundatoꝝ nutrirī 23 **B**
 Religiozoꝝ statū esse pfectū dī in tractatu q̄ nō
 videt cancellariū 23 **C**
 Religiosos ppriū hñe nō debere . pbat p ius di-
 uinū .7. canonicū 23 **DEFGH**
 Religiosus pprietariꝝ plꝝ peccat q̄ abijcēs ha-
 bitum 23 **L**
 Religiosum an a vitio pprietatis excuset tradū-
 tio clauis singulis annis plato 23 **R**
 Religiosos affectare nō debet frequētē amicoꝝ
 carnaliū visitationē 23 **U**

Religios exercitia actiua q̄re iponant 67 **D**
 Religiosi quō possint platuras assumere sine vi-
 olatione voti paupertat .7. obediētie 68 **C**
 Religiosi magnā cām habēt recurrēdi ad deū p
 auxilio 69 **B**
 Religiosi vtutes suas ita tenent p̄lato iterrogā-
 ti reuelare sicut vitia 69 **K**
 Religiozoꝝ cōstitutiones .7. regula nō semp obli-
 gant ad mortale 63 **ABCDP**
 Religiozoꝝ status qd addat sup status alioꝝ
 xpianozum 63 **A**
 Religiozoꝝ status qualis sit 65 **Z**
 Religiosi teneāt vniūformitatē quantū possibile
 fuerit 37 **B**
 Religiosi .7. rurales diuitiꝝ viuūt **I**do 39 **P**
 Religiosi in terra hollandie gelrie .7. brabantie suc-
 cedunt penitibus 39 **P**
 Religiosi qdā abutunt officio p̄dicationis h mo-
 do 42 **Y**
 Religiosi in his essent reformādi 42 **Z**
 Religiozoꝝ abusiones quattuor 51 **B**
 Religiosus simul colit deū .7. idola 51 **D**
 Religiozoꝝ pcuratores in temporalibꝝ . quō se ha-
 bere debeāt docent 71 **B**
 Religiosꝝ apiat supioꝝ oēs nēcessitates suas 72 **D**
 Religiozoꝝ temptatio 72 **P**
 Religiosi quāt nouicios rōnabiliꝝ ideo 78 **P**
 Religio anthonomatice religio xpiana ad qd ob-
 liget 21 **SVY** 67 **B** 71 **Z**
 Religiones facticie nec necessarie . nec sunt status
 pfectionis nisi acquirēde 21 **TU** 67 **UX**
 68 **AC**
 Religiones facticie q̄re dicant 68 **B**
 Religionū instituendarū pncipalis cā 56 **B**
 Religio perfecta quid sit .7. quō cōtrahat ex vsu
 loquentium 67 **B**
 Religionū facticiarū que debeat dici scola maio-
 ris pfectionis 67 **C**
 Religionū p̄fidentes q̄ discretiōe charitate .7. cura
 esse debeant in suos 67 **FGH**
 In religionū voti papa dispēsare pōt 67 **C**
 In religionibus pueri adolefcētes impfecti assu-
 mi pnt vt p̄ficiant 67 **E**
 Religio iū votis vt quis se subijciat pōt bñ .7. ma-
 le suaderi 67 **B**
 Religio bene instituta non omnes ad paria obli-
 gat 66 **B** 67 **E**
 Religiois onera .7. p̄conia ponūt 87 **AB** **DE**
 Religionem ingredi ad p̄mā inspirationē stultū
 est dicere 24 **K**
 Religionis votū triplex assumit cōtra triplicem
 sollicitudinem 36 **S**
 Religiones penitꝝ lapsas deplorat 36 **S**
 Religionibus exemptis necessaria ē lata dispen-
 sandi autoritas a papa 36 **Z**
 Religiones antiquē nō regiunt hñe exp̄ssam ap-
 probationē sedis aplice 39 **D**

Religiones institute sunt p̄cipue ad satisfaciēdū
p peccatis fundatoz 7 alioz 39 **M**
Religio semel lapsa nūq̄ aut vix repari pōt 39 **M**
Religionis rector sic moderetur ab incontinentia sub-
ditoz 39 **S**
Religionē intrare an ei liceat q̄ grauar' ē debitis
de hoc notabilis decisio 39 **T**
Religionem p̄fiteri nō pōt ratiocinijs publico ob-
ligatus 39 **U**
Religionē posse intrare obligatū alteri dīc' Scūs
thomas 3 sententiā alioz 39 **Y**
Religiosus adhuc obligatus alteri tenet labora-
re manibus vt soluat 39 **Y**
Religio admittēs obligatum alteri rōne pecunie
mutuate vel furti tenet ad soluendū p eo 39 **Z**
Religionē fite vouens vt defraudet creditores
sic agat 39 **Z**
Religionis scola ad inflāmationē affectus institu-
ta est 48 **B**
Religionē hoc intendere debet 48 **B**
Religionē discite a boue 50 **P**
Religionis onus difficillimū est continuati can-
tus repetitio 79 **M**
Religionē nullus intret nisi eius instituta com-
plere velit 79 **O**
Religio q̄ sit aptior p̄templationi 49 **E**
Reliquiarū veneratio de hac 53 **U**
Remediū generale p ecclesiasticis q̄ ad obligati-
ones spūalium p temporalibus 37 **B**
Remedia p̄tra luxuriam 38 **U**
Reo fauendū ē cū iura fuerint obscura 47 **T**
Repetit de' sc̄pturā sacrā his mōis 73 **E**
Repletio spūs dñi triplex .i. sufficiens abundan-
tic 7 redundantie 49 **K**
Requies animoz 7 aiarū qd sit 51 **L**
Reges sc̄da aiarū talis erit 51 **O**
Res tm̄ valet q̄tū vendi pōt 35 **E** 36 **B**
Res oēs amorē nā alē hnt nō aut cognitionem
aut delectationem 66 **U**
Res oīs tm̄ amabilis ē q̄tū deo placuit 99 **P**
Res duplicē ordinē hnt vnum ad deum alterū
ad se 95 **B**
Republica nō regit p si 2 **E** 9 **B**
Reservationes tot casuū 7 bñficiorum 2 **B** 3 **C**
4 **B** 6 **F**
Reservatio casuū d̄ hac spāl tractat' 33 **M** 4 **B**
Reservatio casuum non fiat pro paruulis 7 muli-
eribus 32 **T** 43 **K**
Reservabant olim sola pctā publica 33 **O**
Reservatio casuū nō fiat nisi i quib' culpis 33 **E**
Reservare casum de pollutione diurna stultū ē
aliquo modo 38 **E**
Reservatio casuū i synodalib' epī cameracē 43 **R**
Respicit hoīem de' trib' modis 94 **Y**
Rūdēdi mod' xp̄iano cautissim' 88 **B**
Restitutio 24 **T** 39 **U**

Restitutionē fieri spoliatis non ē iuris naturalis
aut diuini Ideo sepe nō fit 4 **C**
Restituere an teneat vsurari' 35 **O** **B**
Restituere an teneat defraudans circa medium
iusti p̄cij 35 **S**
Restituere debens decē aliqui citi' daret centum
titulo foundationis 37 **B**
Restitutiones certas q̄ debēt nō se absoluūt per
foundationes secus de incertis 37 **B**
Restituere an teneat ecclesiastic' male dispensans
bona ecclesiastica aut suo bñficio n̄ deficiēs 40 **E** **G**
Restituere tenet damnificās aliū h mō 31 **Y**
Restitutionem nō statim faciēs nihilominus ab-
soluit hoc modo 39 **U**
Resuscitati iusti tpe passionis xpī qualia corpo-
ra habuerūt 83 **F**
Resurrectionē nr̄am negare ē xpī qdāmodo ne-
gare resurrectionē 25 **R**
Resurrectio mortuoz h mō fit 25 **U**
Resurrectionis xpī certitudo vigor 7 valor 42 **B**
Resurrectionis mysteriū erigit aīos nr̄os 42 **O**
Resurgere p se a pctō nemo pōt 71 **O**
Rethorice tres ptes 85 **C** **E**
Rhetorica diuina Guilhelmi parisiē 85 **B** 46 **B**
Rhetorica ars sine vsu 7 ingenij viuacitate non
sufficit 80 **A**
Absq̄ rhetorica qdā aptissime loquunt' 80 **A**
Rhetorica logica ē necessaria ad scientias morā-
les 18 **B** 16 **O** 17 **B**
Retinere aliena qm̄ sit pctm̄ 31 **P** 32 **O**
Retractare maledicta nō ē opprobriū 22 **E**
Reuelatio obligat ad credendū 14 **E**
Reuelatiōi 3 p̄cepta dī n̄ credi nisi d̄ ea doceat' (12 **T** 19 **U**
Reuelatio q̄ p̄sumat' va aut fal- 16 **L** **B** **S** **T** **C** **E** **U** **20** **B**
sa 17 **R** **S** **T** **C** **E** **U** **20** **B**
Reuelatio comites habeat moysen 7 helyaz 17 **U** 18 **E**
In reuelatiōib' apparētib' due cautele 17 **Y** 19 **O**
Reuelatiōes aliquę fatue narrant' 19 **O** **B** **N** **Z**
Reuelatiōz p̄phicā si q̄s sibi dicat fieri qd agēdū (19 **O** **B** **U**
Reuelatio p̄bati d̄z sic mone-
ta 19 **N** **O** **P** **O** **R** **S** **T** **C** **E** **U** **20** **B**
Reuelatiōes sibi factas qm̄ q̄s debeat manifesta-
re 19 **O**
Reuelatiōes eidē nūc de nūc false obueniūt 19 **P**
In reuelatiōib' discernēdis nō ē p̄cipitāda sn̄a
Reuelatio i somnis qm̄ va veiat 58 **T** (20 **B**
Reuela secretū alterius in confessione sic tibi vel
les fieri 34 **P**
Reuocatio errorū q̄lis eē debeat 14 **O** **B** **N** **Z** **R**
Rex legere debet 7 libros h̄re 52 **P**
Rex francorū solo tactu curat quādā infirmitatē
Ideo 35 **B**
Deregib' francie 7 anglie 43 **B** **L** **Z** **C**
Reges dñant p̄lis etiā alteri lingue 53 **B**
Reges in magno p̄stituunt piculo 52 **O**

Regi francorum clodoneo missum est liliū cum
 ampulla. 53 **D**
 Rex debet esse p̄sideratiu⁹ qđ pbat. 48 **AD**
 Rex romanorum contemplatiuus fuit. 49 **E**
 Infra Sigismundus.
 Reges iuste p̄nt regna possidere l3 sint pctōres
 Reges quare fuerint instituti. 2 **B** (3 **R**)
 Regis francie epistole ps ad concilium sup oc
 cisione fratris sui. 12 **R**
 Richardus laudatur. 84 **T**
 Richardi liber de. xij. patriarchis ⁊ de cōtēpla
 tione subtilis est. 74 **R** 92 **R**
 Richardus semp quidā p̄hs. 85 **L** 42 **C**
 Rigor discipline seruandus est. 2 **E** 4 **H** 67 **H**
 Rixas damnat. 8 **Z**
 Romana ecclesia quid sit. 1 **V**
 Romana curia q̄lis esse deberet ⁊ q̄lis sit. 6 **F**
 Romana ecclesia peculiari conforio iuncta est
 ecclesie vniuersali. 10 **U** 52 **R**
 Rotam facit. 84 **E**
 Rumores fugiat p̄cipue cōtēplatiu⁹. 87 **B** 51
 Rumores suspiciosos vir ma
 gnus non curat. 9 **D** (52 **R**)
 Rusticitas nō a rure sed a ruditate dicta videt.
Sabbatiobserua
 tia. De hac plura. 24 **Z** 26 **B**
 Sabbati obseruatio requirit missam in
 tegre auditionem. 25 **C**
 Sabbatū nostrū versum ē i ptumeliā dei. 43 **H**
 Sabellianorū heresis. 25 **O**
 Sacerdotalis ordo h3 duas formas et duplices
 caracterem. 42 **H**
 Sacerdos voto solenni obligatur ad castitates
 63 **R** 67 **T** 24 **V** 38 **P**
 Sacerdotes quomō potuerit inabilitari ad nō
 contrahendū matrimoniū. 63 **R**
 Sacerdos etiā excoicatus hereticus vel degra
 datus si teneat p̄secrare p̄secrat. 1 **H** 3 **V**
 Sacerdotes ordinauit xps i vltima cena. 1 **H**
 Sacerdos simplex si teneat confirmare vel ordi
 nare nihil facit. 10 **H**
 Sacerdos sacerdotē in cōibus casibus absolue
 re potest de consuetudine. 34 **H**
 Sacerdotes p̄mittentes suffragia sic se defrau
 dant. 36 **P**
 Sacerdos felix et infelix. 81 **P**
 Sacerdos communicando plus meretur q̄ con
 secrando. 90 **S**
 Sacerdos hostiam nō leuet ante q̄ cōsecret. 90
 S 43 **R** Supra hostia
 Sacerdotes veteris legis ad castitatem artabā
 tur hoc modo. 38 **Z**
 Sacerdotes nostri ideo debent pollere cōtinua
 castitate. 24 **V** 38 **Z**
 Sacerdotes incontinentes tolerare minus ma
 li est q̄ nullos cōtinentes habere. 38 **P**

Sacerdotes quidam obdurati super omnes ho
 mines ideo. 42 **R**
 Sacerdotes mali peiores sunt iuda. 42 **H**
 Sacerdos digne celebrans felix est. 71 **Z**
 Sacerdotes cōstituti sunt vt p̄ alijs orēt. 77 **E**
 Sacerdotium fugit marcus et quidā heremite.
 Sacerdotiū corruptū cā est cor
 ruptionis populi. (90 **F**)
 Satietas. 5 **B**
 Satietas in nulla re citra deū repiri pōt. 88 **V**
 Satietas in nulla re citra deū repiri pōt. 42 **B**
 Sacramenta septē. 52 **U**
 Sacramēta sunt vasa gratia ideo repellit q̄cqd
 ab eis suscipiendis auertit. 22 **B**
 Sacramenta aliqua requirunt materiā suā esse
 subditā p̄ferenti sacm aliqua nō. 1 **E**
 Sacramenta collata ab hereticis vel degradat
 ant proflint. 3 **H** 52 **T**
 Sacramentū altaris adorat sub cōditione faci
 ta si omnia rite facta sunt. 3 **V** 18 **B**
 Sacramentū non est sed execramentū in coniu
 gio carnalis concupiscentie. 9 **Z**
 Sacramenta gratie pro dote data sunt ecclesie
 a christo. 10 **C**
 Sacramenta duplicem necessitatē habent sacra
 menti et precepti. 1 **H** 17 **H**
 Circa sacra aliqua variari p̄nt aliq̄ nō. 17 **H**
 Sacramenta sumuntur dupliciter spiritualiter
 ⁊ sacramentaliter. 17 **H**
 Sacm altariū De hoc spāle documētū. 71 **T**
 Sacramentuz ministrans in peccato peccat p̄m
 quosdam. 43 **F**
 De sacramentis ecclesiasticis. 24 **P**
 Sacramenti diffinitio ponitur ⁊ exponit. 26 **R**
 Sacramenta instituta sunt p̄pter tria ⁊ in q̄bus
 cōsistunt et quot modis iterent. 26 **R** **L**
 Sacroz septē numer⁹ p̄m septē vtutes et vitia.
 Sacramenta veteris et noue le
 gis quō differunt. 26 **L** 90 **V**
 Sacri vsus est aliud a sacro i eucharistia. 90 **O**
 Sacramētorum negligentie quare tanta seueri
 tate puniantur. 63 **R**
 Sacra scriptura glosat seipsam. 14 **B** 17 **R** 58
 Sacra scriptura glosas re
 cipit ⁊ prius credenda post intelligenda est nō
 econuerso. 96 **H**
 Sacra scriptura sufficeret pro regimine ecclesie
 6 **B** 18 **E** 56 **H**
 Sacras litteras qui corruptis moribus tractāt
 multa mala incurrunt. 11 **E**
 Sacre littere suā habent loycam. 16 **O** 17 **B**
 Sacre scripture sensus litteralis quomodo inue
 stigandus sit. 17 **D** **E** **F**
 Sacre scripture sensus l̄ralis quis sit. 18 **B**
 Sacre scripture lectio viuax est. 56 **O**
 Ut sacre scripture cu3 fructu legantur modi tra
 duntur. 1 **B** 97 **T**
 Sacre scripture s̄sus q̄druplex. 9 **U** 7 **I** 10 **P** **I**fra

Sacra scriptura quā auctoritatē et quōdā (sensus
7a q̄ interpretāda et exponēda sit. 17 **R** **L** **M** **7c**
Sacre scripture p̄formis esse debet oīs reuelatō
et doctrina. 17 **U** 18 **E** 19 **U** 20 **B**
Sacra scriptura p̄tinet diuersitatē p̄pter equi-
uocationē nominū hebreorū. 82 **C**
Sacra scriptura et lata lauta mēsa est et in ea nō
est positū iota sine causa. 83 **M** 85 **R**
Sac̄ scriptura cōiūgit plures sensus lr̄ales. 92 **B**
Sacra scriptura vacillaret si i ea admitteret of-
ficiosum mendaciū. 35 **M**
Sacra scriptura est velut speculū cōcauum qua
tuor faciez. 43 **U** 48 **O**
Sacre scripture officium hoc est 44 **G**
Sacras scripturas nullus intelliget plene qui n̄
affectus scribentū induerit 48 **G**
Sacram scripturā clar̄ intelligant deuz diligē-
tes pbatur notabiliter. 48 **G**
Sacre scripturē mēsa valz 3 oēs morbos. 77 **A**
Sacrā scripturā repetit deus his. 73 **E**
Sacra scriptura est omnis veritas. 49 **T**
Sacre scripturē p̄fūditas q̄ ad varios sēp̄ 48 **O**
Sac̄ scriptura tot h̄z sensus q̄t ex ea elici poterūt.
Sacrū tēpus et loca p̄secrata cō- (43 **U**
ducunt ad orationē. 66 **R**
In sacris scripturis tanq̄ ceteraz sciaz fonte lim-
pidius vix speculamur. 56 **B** 57 **G** **H**
Sacre scripture v̄ba nō omēs qui legunt auro lo-
quuntur intelligunt. 43 **G**
Sacrificiū qd sit diffinitiuē. 89 **U** 50 **2**
Sacrilegiū an sit species luxurie. 29 **B** (2
Saducei et epicur̄ i hoīe p̄ter corp̄ attēdūt 79
Sagitte istar dirigit de⁹ creatas. 95 **E** (100 **H**
Sagitte sūt ei⁹ vidicte. s. dolores corp̄is et anie.
Saliualis humor siue sputalis quis sit. 38 **A**
Salomō i cāticis cāticorū et i caplo vlē. puerbio
rū duo epithalamia p̄fecit. 95 **T** et tertiū. 97 **T**
Salomon an vt magus vel vt dei cultor demo-
nem coegerit dubiū. 21 **H**
Saltus septē ad celū. 46 **J** **P**
Saltus tres animaz in trinitate. 46 **M** **R**
Saluari nos vult deus auxilio sanctorū. 75 **H**
Salue regina exponitur. 93 **H**
Salutatio angelica 94 **G**
Salutes frequenter maria ideo **I**bidem.
Salus ecclesie an stet in papa. 6 **M** **P** (2
Salutes exhibet de⁹ p̄ fragilē etatē et sexū iō. 53
Sal⁹ hoīs saluat in trāq̄llitate nobilitat. 52 **R**
Sal⁹ p̄fecta p̄sistit i actu nō aptitudine sola vel
habitu. 94 **E**
Salutis aut salutaris descriptio 94 **U**
Salus creature cuiuslibet in quo stet. 94 **E**
In salutē statu ē q̄ tres v̄itates ex corde dicēpt.
Samson se infem̄t di iussu. 39 **B** **M** (32 **A**
Sanctum quid sit. 27 **T**
Sancti De his plura. 45 **B** **E**
In sanctorum cultu multe obseruationes quan-

do liceant. 69 **E**
Sanctorum aliquorū laus carmine decantata
96 **M** **N** **P** **Q** **7c**.
Sancti apparent plerumq̄ viuētibz ex mul-
tis causis. 59 **R**
Sanctos doctores plerumq̄ in experientia tem-
porum fallit. 62 **V**
Sanctos doctores duz sibi aduersari videntur
p̄cordādos poti⁹ q̄ aliez dānādū videri. 63 **C**
Sanctos patres admirandos nobis plerūq̄ po-
tius q̄ imitandos. 66 **M**
Sancti nos alloquūtur hoc modo. 46 **O**
Sanctos orat. 46 **E**
Sanctorū nomen et gloriā deus magnificat hoc
modo. 39 **B**
Sanctitatis p̄batio p̄ miracula plurimū est su-
specta. 39 **B** supra miracula.
Sancti plures sunt q̄ qui canonizant. 39 **C**
Sanctorum legende miracula et historie contē-
nende non sunt. 40 **E**
Sctōz omniū celebritas iō est instituta. 44 **2**
Sanctos cū honoramus eos de eis p̄dicādo et
letificamus eos. 45 **B**
Sancti p̄ amicis feruent̄ orant. 49 **E**
Scti p̄ pena dānatorū letant̄ hoc modo. 45 **U**
Sancti quidā facie serena in cōtinuo luceat.
Sanctis viuis et mortuis te com- (45 **U**
menda. 90 **C**
Sctōz vitas legere vtile est contēplatiuis. 73 **T**
Sctōs orare debem⁹ ideo 75 **H** **Y** 76 **P** 77 **A**
Sancti nō turbantur quasi inuidi si quis alium
ex eis orauerit 75 **Y** 88 **U**
Scti q̄cqd petunt p̄ nobis impetrāt. 76 **O**
Sanctorum magna ad nos largitas ex hoc ar-
guitur. 79 **R** **G**
Sanctū aliquez deprecari sine speciali dei iussu
ctu non possemus. 76 **P** 77 **T**
Sanctos illos orare debemus. 77 **Y**
Sancti parati sunt nos adiuuare. 85 **A** **B**
Ad sanctū aliq̄ si quis afficitur specialiter est
magnum dei donum. 88 **U**
Sancti domini qui dicant̄ 78 **P**
Sanctitas quid est diffinitiuē. 94 **E**
Sanctitas nominis dei quid sit. 94 **E**
Sanctitas duobus signis cognoscit̄. 19 **P**
Sanctificat̄ in nobis sanctū nomen dei. 94 **G**
Sancti multa fecerunt quē potius sunt admirā-
da q̄ imitanda. 99 **2**
Sanctulus et paulinus tradunt se in mortē pro
fratribus. 39 **R**
Sanguis xp̄i in circumcissione et alibi effusus an
reassumptus sit. 6 **A** 58 **E**
Sanguinē p̄p̄iū violenter eicere nisi causa me-
dicine non videtur licitum. 22 **F**
Saguis varietas varias inducit passiōes 73 **T**
Sapientie diffinitio. 84 **G** 86 **B**
Sapia q̄ si sapida scia. 65 **B** 66 **O** 48 **T** 73 **B**

Sapia a sapore nō a sape dicta est. 28 **C** 38 **T**
 Sapia attingit a fine ad finē fortiter. 69 **B**
 Sapia facit lugere. 10 **N**
 Sapientia euangelica miscet aliquā sapiētē terrene animalī dyabolice. 10 **R**
 Sapientia christianorū quid sit. 86 **J**
 Sapientie donum. 28 **F**
 Sapientia terrena dyabolica carnalis. 45 **D**
 Sapientia vinea est. 47 **B**
 Sapientia hos mittit receptat et curat. 47 **R**
 Sapia et scia valde differūt. 73 **S**
 Sapientia humilitate acquiritur. 40 **T**
 Sapia si deficiat fidelib⁹ sufficit fides spes et caritas. 94 **R**
 Sapiēs vitā suā nō populari ru-more sed cōscientie veritate metit⁹. 9 **P**
 Sapiens ad cui⁹ determinationē sumit mediū virtutis est cōsiliū. 2 **F** 4 **B** **N**
 Et docti et spirituales. 8 **N**
 Sapiens dominat⁹ astris. 20 **N**
 Sapientia nō asserenti rationē potius credendū est q̄ allegationib⁹ aliorū. 4 **B** 62 **N**
 Sapiens nemo dicendus est nisi bonus. 73 **T**
 Sapientior nō fuit fili⁹ i noua q̄ p̄r in veterilege. 38 **T**
 Sapientior est qui et humilior. 40 **T** (38 **T**)
 Sapor est gustatio spūs affectualis. 38 **T**
 Sapor est quedā cognitio. 40 **T**
 Sarraceni sunt masculorū concubitores. 38 **U**
 Satisfactio de hac plura. 27 **J** 77 **P**
 Satisfactionis tres ptes. 1 **C**
 Satisfactio videt⁹ posse solui ab existente i pctō mortali et etiā in inferno finiri. 61 **C**
 Satisfactionis opa que sint. 25 **B**
 Satisfactio palis licet p se nō tantū de satisfactio fiat alia recōpensatio. 37 **B** 75 **T** 77 **P**
 Satisfactio quō iniungenda. 41 **R**
 Satisfactio vix pōt fieri de illis quattuor. 41 **R**
 Satisfactio linteū est de tribus filiis. 41 **P**
 Satisfactoriū opus nō tm̄ valet p multis quātum p vno. 78 **B**
 Satyri qui sunt. 9 **P**
 Scala triū graduū qua ascendit ad montē contemplationis. 74 **A**
 Scala mystica septē interscalarū. 46 **J**
 Scandalū de hoc plura notabilia. 39 **N**
 Scandali diffinitio. 34 **V**
 Scandala nō semp vitanda. 56 **A** 34 **R**
 Scandalū si ex alicuius opatione sequit⁹ si agit ille ergo culpabiliter. 56 **N**
 Scandali piculum ad multa aliquem obligat a quo alioquin liber esset. 73 **R**
 Scādali vtili⁹ nasci pmittit⁹ q̄ vitas relinquitur. 24 **B** (14 **B**)
 Scandalū qñ sit pctm̄. 24 **B**
 Scandalizans alios ad quid tenet⁹. 25 **F** 32 **F**
 Scandalizātes alios vix aut nunq̄ condignam penitentiam agunt. 32 **S** 41 **R**
 Scandalū aliorū sumope vitandū est. 32 **B**
 Scandalizare directe et indirecte qd sit. 34 **V**

Scandalizantibus indignabat⁹ xps. **Ibidem.**
 Scandalizantes dicunt⁹ vulpes. 34 **T**
 Scādalizā cupidi d recte dicti aut facti bonorū. 35 **T**
 Scandalū vitandū est in receptione tē-poralium cum spiritualia exercent⁹. 36 **N**
 Scandalū vt vitet⁹ aliquā innocens disciplinam sustinet. Etiā mors subeunda est. 39 **J** **D**
 Scādali vt euitar⁹ pusilloz paul⁹ corp⁹ suū ca-scia multiplici accipit. 31 **F** (stigmat. 39 **D**)
 Scientiā q̄ conat⁹ nō industria et sueta sed p orationes et ieiunia acquirere temptat deū. 60 **G**
 Scia grāmāte loice rhetorice vñ sumpsit in scientiaz p̄mi inuētores quomodo processerint. 60 **N**
 Scientia oīs ad dei dilectionē debet ordinari. et de scientijs subalternis. 60 **R** (6 **B**)
 Scia nō multa op⁹ ē ad mysticā theologiā. 65
 Scia inflat q̄ est terrena animalis et dyabolica. 18
 Scientia a p̄mo fonte poti⁹ q̄ ari-uis potetur. 65 **J** 1 **E**
 Sciaz q̄ttuor facultates q̄druplici agro cōpāt⁹. 8 **B**
 Scientia inflans. 10 **R** 56 **J**
 Scia q̄li disputatiōe cōmodius acq̄rat⁹. 18 **T**
 Scientiā verā nimius cōtētiola opinionū diuersitas interrumpit. 18 **V**
 Sciendi nimius ardor culpā. 19 **E** **J**
 Scire nos nihil dicēs sōctes quō senserit. 61 **P**
 Scire tenet⁹ vn⁹ plusq̄ alter. 13 **P** 14 **J** **R**
 Scientes plures qui tm̄ nō sapientes declarant⁹ p exemplum. 73 **S**
 Scientie donum. 28 **E**
 Scientia triplex qdā imprudentiū quedā vtilium quedā necessariorū ad salutē. 31 **B**
 Scientia quelibet suos terminos h̄t. 33 **S** 52 **C**
 Scientia quelibet ex appetitu vnitatis et amicitie manauit. 78 **N**
 Scia nō ideo dignior q̄ magis necessaria. 52 **A**
 Scientia sacra absq̄ p̄niā perfecte nec cognosci nec tradi potest. 40 **B**
 Sciens aliquid confidēt⁹ de eo loquit⁹. 13 **N**
 Scientiaz rationaliū necessitas. 86 **G**
 Scire nihil se dicunt acadēmici. 87 **Z** 61 **P**
 Scintilla quid sit et multa de ea mystice. 69 **P**
 Scipio africanus somniauit. 52 **N**
 Scisma defletur. 9 **G** 48 **J** 44 **R**
 Scismata quot fuerint in ecclesia veteris testamenti et noui. 37 **P**
 In scismate ordināt⁹ episcopi sacerdotes i vtraq̄ partium. 3 **N** **E** **V**
 In scismate quomodo agendū sit cōclusiones octo. 3 **E** **V** **T** 5 **E** **F** **G** 8 **B** **J** **N**
 Scismata nō solū est in sepeparatione membrorum capite sed etiā membrorū ab inuicem. 3 **T**
 Scismata ppter peccata veniūt. 4 **A** **B** 19 **R**
 In scismate plus querenda est liberatio q̄ inuestigandum quō in id deuentū sit. 4 **B** **D** 5 **T**
 In scismate angeli de corario et petri de luna m̄

S ante E

- ta notat p pace. 5 **E** **F** **r** **c** **6** **M**
- S**cismata defestari maximo pe debent. 8 **A** **I**
- S**cismatis tpe penitendum foret pro eius extirpatione. 40 **M**
- S**cisma cur tam dñ labefactauit ecclesiā. 42 **F**
- S**cola religionis vel amoris differt a schola scientie vel cognitionis. 19 **B** **65** **B**
- S**cola amoris sic regit studētes suos. 48 **B**
- S**cole docent amare sed differenter. 48 **P**
- S**cola p tritōis meditatōis et p tēplatōis. 84 **B**
- S**colariuz rectores pvideant ne mala societate inficiantur paruuli. 35 **A**
- S**cribētes de contemplatiua vita 16 **E**
- S**cripta multiplicari nemo culpet. 1 **F** **18** **T**
- S**cripta verbis vtiliora sunt. 1 **F**
- S**cribē libros salubres gñis in die festoliz. 1 **A** **R**
- S**criptor et scriba differunt. 1 **A**
- S**criptoris librorū plurime laudes. 1 **A** **B** **C** **r**
- S**cripta librorū p i foro pñiali p satisfactōem. (poni. 1 **B**)
- S**cripture sacras historias continent in quib⁹ plura pclara elucescūt. 55 **B**
- S**criptura sacra Vide supra sacra.
- Q**uod ex scripturis auctoritatē nō habet eadem facilitate cōtemniū qua pbat. 15 **B**
- S**crupulus quid sit. 56 **C** **30** **T** **41** **F**
- S**crupuli aliq numerant ex pusillanimitate generati et remedia. 70 **B**
- S**crupulosa esse psciam oēm nō immerito. 55 **T**
- S**crupul⁹ aliq d pteritū aliq d futurū fiat. 55 **P** **56**
- S**crupuli sunt nōnūq vtilis. 56 **E** (16)
- I**n scrupulis sapientes experti audiendi sunt. 62 **M** **68** **P** **70** **B** **C** **37** **S** **38** **S** **35** **T**
- S**crupuli a dyabolo nonnunq immittunt aliq auferunt. 70 **M**
- S**crupuli pungunt timoratos. 36 **T**
- S**crupuli nonnunq sunt cōtemnēdi. 37 **E**
- S**crupulosū fratrem bñs Bern. prudēt liberat
- C**ōtra scrupulū facere nō sp est peccatum. 30 **T** **35** **T** **24** **C**
- S**crupuli tres ingerūt se i ope diu fuit. 37 **C**
- S**crupulosi in moralib⁹ reprehendunt. 88 **K**
- S**currilitas. 28 **T**
- S**ecretū cōfessionis tale debet esse. 41 **B**
- S**ecreta nō sunt reuelanda. 31 **T**
- S**ecretū celare est de iure naturali. 25 **F**
- S**ecte multe reprobate sunt qz inde malū sequebatur et sine ordine erant 22 **C**
- S**ecularis ptās seorsum est ab ecclesia. 2 **M**
- S**ecularibus qui seruos dei reprehendunt sic respondendū est. 72 **A**
- S**eculū contēnendū est. Ibidem.
- S**ecularium miserie 51 **M** **87** **R**
- S**ecunda secunde sancti thome laudat 29 **T**
- I**n plogo monotefferon. 18 **T** **r** **c**.
- S**edēdo et quiescendo ania sit prudens. 64 **R**
- S**ellocut⁹ ē de⁹ et ipm nō repetit exponit. 73 **E**
- S**emen spūscū in ecclesia q viuificat. 31 **B** **8** **B**
- S**emina virtutū crescere sinantur. 48 **S**
- S**emen paternū trāsit in carmen plis. 25 **P**
- S**emen est superflūū alimentū. 51 **A** **38** **R**
- S**emen vt stimulet iō natura ingenuauit. 38 **S**
- S**emen arefcit vt lac mulieris nō lactant. 38 **T**
- S**emen in celibe p sudores effluit aut als. 38 **T**
- S**eminalis humor quid sit. 38 **B**
- S**enes sapientia fulgent propter virtutem negatiuam sedatam. 95 **B**
- S**enum regula. 4 **T**
- S**enectus quem occupat studeat cōtemplatiōi. (92 **L** **48** **T** **r**)
- S**eniori nō statim obediens quando peccet mortaliter. 34 **M**
- S**enes citius franges qz flectas 34 **E**
- S**enes a pruritu nō sanant. 48 **B**
- S**enes et melancolici sunt sp turbulent. 29 **F**
- S**ensus exteriores et interiores. De his. 29 **P**
- S**ensus exteriores purificari docent. 66 **T**
- S**ensus nō facit pctm sed consensus 69 **E**
- S**ensib⁹ sol inherē vitat ipedit cognitionē. 21 **B**
- S**ensus exteriores quō se habeāt ad interiores
- S**ensualis cognitionis et omnium sensuum diffinitiones. (60 **B** **97** **T**)
- S**ensus nunq est falsus sz fantasia. 60 **B** **69** **T**
- S**ensus exterior iudicat falsus ex trib⁹. 60 **M**
- S**ensus cōmunis quot pceptōes habeat. 60 **T**
- S**ensus nature ab bonū et malū. 64 **T**
- S**ensus exteriores duo ad intelligentiā. tres ad affectiua vim appropriant. 66 **T**
- S**ensus spirituales. i. tactus visus et c. 41 **S**
- S**ensus quinqz habet ratio. 45 **T** **73** **E**
- S**ensus interiores rationis corruptos eē signū manifestum. 54 **T**
- S**ensus male dispositi decipiunt de facili. 45 **T**
- S**ensus beatorū an obiectis suis mulceat. 45 **T**
- S**ensus cōmunis quid sit. 29 **P**
- S**ensus obiectū est verū simplex. 72 **T**
- D**e sensu scripture doctoz et c. 47 **T**
- S**ensus sacre scripture quadruplex 9 **T** **10** **P**
- S**ensus tot bz scriptura qd ex ea elici potest. 43 **T**
- S**ensus plures lrales idē textus scripture pūgnt. (92 **R**)
- S**ensualitas differt a concupiscibili et irascibili. 29 **P**
- S**ensualitas improba et ceca est. 72 **T**
- S**ensualitas i solo xpō sp obediebat rōni. 72 **T**
- S**ensualitas pferat aliqū simplr aliqū respēctiue. 29 **R**
- S**ensibilis vis quedā apprehensiuā quedam motiua. 29 **P**
- S**ensualitat⁹ opatiōes fede cōtēnēde sunt. 37 **T**
- S**ensualitat⁹ turbatiōes faciūt crescere meritū. 37 **T**
- S**ensuales nuptie quales sint. 9 **T** **7** (37 **T**)
- S**entia qd sit. 33 **P**. de hac plura notabilia. 33 **T**
- S**ententie nō dicantur aduerse que p distinctionem pcorari possunt. 6 **R**
- S**entia pastoris iniusta tenēda ne sit. 15 **L** **M** **P**
- E**x sententia dicere quid sit. 90 **B**
- S**entētie nolē cōprehendit irregularitas. 90 **B**

Gnā differt a cōsilio ⁊ qualit̃ fieri debeat. 33 **D**
 Sententiā liber quare dicat. 33 **D**
 Gnē ferunt aliquñ sine culpa nō sine cā. 33 **R**
 Sententia lata a iure ⁊ lata ab hoīe quid sit. 33
 R 62 **T** 3 **R**
 Sententia iudicialis ecclesiastica fundat̃ i xpo
 chris̃ti. 1 **A** 33 **L**
 Sententia prelati iniusta est timenda/nō est vni
 uersaliter vera. 33 **T** 15 **L** **A** 2 **C**
 Sentimenta deuotiōis nō pbant charitatē. 56
 F 74 **F** 69 **T** 70 **A** 24 **A**
 Sentimenta multum affectantes culpantur. 15
 A 56 **F** 69 **T** 72
 Sentimenta in contemplatione quid sint nemo
 intelligunt nisi expertus. 18 **O**
 Sentimenta quosdā decipiunt. 91 **A** 92 **A**
 Septene plures virtutū donoz beatitudinum
 rē. 52 **A** 90 **D** 76 **B** 77 **K**
 Septene septem metricē 95 **F**
 Septem vitia septem virtutibus et donis expel
 luntur. 27 **T** 28 **F**
 Septē petitiōes orōnis dñice exponunt. 27 **T**
 Septē petitiōibus septē vitia cohiberi petunt.
 Septem beatitudines adaptant̃ do
 nis et vitijs. 28 **B**
 Septē vitia nature cōtrariant̃ septē virtutibus
 Sepulture electio Insignio. (rē. 28 **I**
 rum appensio rē. licite fieri possunt 36 **T**
 Sequi non teneor eum qui me vult precipitare
 in mente. 27 **O**
 Seraphin nomen ardoris habet sed omnes an
 geli ardent. 98 **B**
 Sermones accipiendi sunt s̃m materiā subiectā.
 Sermones damnant̃ q̃ non solū texti
 bus sacris sed et glosis ⁊ vsui ecclie s̃riat̃. 3 **B**
 Sermones passionales assumi p̃fir̃ b̃ mō. 73 **O**
 Sermo diuin⁹ satis venustatis habet 49 **L**
 Seruoz erga dominos regula 4 **T**
 Seruitutes populorum possunt rationabiliter
 introduci. 24 **S**
 Seruire debemus deo. Ideo. 31 **S**
 Serui empticij nubē phibēt a dñis suis. 38 **D**
 Seruus quō obliget̃ suare votū religiōis 39 **T**
 Seruire dñō i timore ⁊ exultare rē. b̃ mō fit. 45
 Seruiēdū ē deo salte s̃c̃ alij mūdo. 47 **F** (A
 Seruitus dei libertas est. 51 **T**
 Serui naturaliter hi sunt 52 **I**
 Seruo dei nocet memoria seculari vite. 72 **A**
 Seruiūt quidā deo sine aduersitatibus. 73 **T**
 Seruiūt quidā crudelibus tyrannis. 51 **T**
 Serui quidā reperiunt̃ magni ingentij. 79 **B**
 Sexus excludit̃ in canticis canticoz. 79 **L**
 Sexus viroz et muliez ne contendāt inuicē de
 precellentia. 95 **P** **A**
 Sigismūd⁹ romanorū rex laudat̃. 3 **E** supra rex
 Significare quid sit. 8 **E**
 Signū magnū in celo intelligibili apparens est

humilitas. 40 **A**
Signa mō non sunt sicut olim. 49 **T**
Signa in deo fantasiari pñt nō poni. 99 **B**
Signa ruine ecclesie. 4 **Xy** 27 **?**
Silentium 88 **A**
Silere optet anferem raucū inē olozes. 40 **P**
Silentiū duplex interius et exterius. 74 **B**
Silentiū vtile est. 18 **X** 16 **B**
Silentio parat cōtemplatio 18 **X** 66 **O**
Silentium etiam ex dyabolica temptatione ple-
rumq; venit. 70 **S**
Silētium vbi in religionibus seruatur ibi perfe-
ctior religio. 34 **G**
Symbolum apostolorū. 90 **O**
Symbolū pñtū est p̄sulta maria. 94 **A** 80 **E**
Symbolū quid sit ⁊ vñ dicat 25 **AB**
Symbolū diuidit in articulos duodecim ⁊ qua-
tuordecim. 25 **N**
Symbolū quid oēs homines credere debent et
quod christiani. 14 **O** **P** **A**
Symbolū debent addiscere pueri. 14 **O**
Symia cur turpior alijs aialibus. 60 **N** 82 **K**
Similitudo dei mens est. 85 **T**
Silitudines in canticis sunt improprie ne quis in
eis herens nesciat se aliud intelligē debē. 99 **C**
Sesymonia tractans. 36 **B**
Symonia qd sit ⁊ plura de hac. 24 **N** 31 **Y**
Symonia vitamus sub titulo sustentationis mi-
nistri. 36 **N** 90 **E**
Symoniā quādo sit vel nō reduci ad distinctō-
nem quadruplicem. 36 **P** 96 **K**
Symonia de hac notabilis resolutio per plures
propositiones. 36 **O** **P** 40 **J**
Symonia quedam mala quia phibita/quedaz
prohibita quia mala. 35 **N** 36 **AB**
Symoniā de nō symonia papa facere nō potest
Symoniacus fit vnus et ali-
us non/in eodem lucro. 35 **N**
Symonia nulla est nisi quia prohibita iure diui
Simonie suspicio ve-
hemens est in his. (no. 36 **AB**) 78 **B**
Symoniā vitare fac intentio. 35 **?** 36 **TU**
Symonia si deberet dānari. hoc pri⁹ fieri debe-
Symoniā quō pōt papa com-
mittere. (ret. 35 **?**) 36 **J** **AB** 2 **L** 3 **C**
Symōia annataz dānata ēi p̄cilio p̄stati. 36 **L**
Symoniace p̄motos hoc excusare forsitan pōt
Symonia nō est de p̄ se heresis. 36 **AB** (36 **L**)
Symoniā licitā eē credens est hereticus. 69 **K**
Symonia periculosior est in p̄motis p̄ prelatos
inferiores q̄ p papam. 63 **AB**
Symonia quo ad p̄terita et futura sic pōt acci-
pere medelam. 36 **N**
Symonie extirpatio hoc mō fiat. 36 **P** 43 **B**
Symoniac⁹ q̄libz excōicat⁹ est ip̄o iure. 36 **AB**
Symoniacus nō est frequentās horas interiōe
mercedis etiā alias nō iturus. 36 **O**

Symonie spēs sic vitat 43 **S**
Symonia nō sp cōmittit si intēdat nō pncipali-
 ter sustentatio corporalis ex spūalib⁹. 55 **S** 62 **P**
Symoniaci iudicādi nō sūt iō ec. (69 **R** 96 **R**
 clesiastici si consuetas oblationes decimas vel
 annatas querunt. 4 **R** **D**
Simplicitas laudat et quos precipue deceat in
 meditationibus. 68 **V**
Simplices 7 illitterati rapiūt celū quia incedūt
 viam regiam. 68 **X** 69 **S**
Simplices et illitterati quare plerūq; minus er-
 rant q̄ litterati. 69 **H**
Simpliciū regula. 4 **R**
Simplr ambulans ambulat p̄fidenter. 16 **F**
Simplices alijs regulas nō tradant. 86 **F**
Simplicitatē optant litterati aliqui 86 **F**
Simplicibus idiotis credēdū est aliqñ de cōso-
 latione 7 beatitudine nostra 45 **P**
Simplices tradentes se deuotioni sine directo/
 re periculose agunt. 71 **S**
Simplicitas quibuscūq; placet vni⁹ vel paucorū
 affectū sicut rusticis tympanū. 80 **H**
Simplicibus non sunt ostendende scripture va-
 rie doctorum in moralibus. 35 **T**
Simplices litteratis sunt plerumq; deuotiores
 56 **I** 66 **V** 73 **S** **A**
Simplificatio cordis doceat 68 **R** **R** **U** 72
Symphonia quid sit realiter et moralit. 78 **R**
Simulatio contingit tripliciter. 41 **T**
Simulata equitas duplex iniquitas 36 **S**
Synagoga ab initio electa cur repudiata fuerit
 60 **A** 64 **T** (99 **P**
Sinderisis qd ē 7 q; infra mētē est. 86 **A** 29 **R**
Sinderisis est os anime. 45 **P** 48 **E**
Sinderisis i demonib⁹ violari nō potuit. 48 **H**
Sinderisis nominat varie. 73 **B**
Singularitatē aliqui fugere volentes in cibo et
 amictu excedunt 70 **S**
Singulari numero loquens ad aliquē nō inep-
 singularitate plures sedu- (te loq̄. 7 **A**
 cti sunt que est fugienda. 71 **C** **R**
Singularitas religiosi reprehendit 51 **E**
Singularis gratia aliquibus collata non est ab
 omnibus imitanda. 74 **C**
Singulariū enumeratiōe aim⁹ n̄ capis. 46 **B**
Sinodus sit ppter hec. 42 **P** **S**upra cōcilium.
Syon militatē eccliam vel aiam fidelē significat
 Societas sanctorū inflamat. 33 **B** (100 **P**
Societas duplex iconomica politica 93 **V**
Societas bona necessaria est pueris 7 adolesce-
 tibus. 45 **I** 48 **B**
Socios perdere dyabolicū est. 45 **R**
Socij boni sunt inimici dei 93 **R**
Socialis ne quis ideo fiat vt ora detrahentium
 obstruat. 96 **S**
Sine societate quidā esse nō possunt 7 ideo ine-
 cepti ad contemplationem 74 **R**

Socrates equitauit i arundine cū pueris. 35 **C**
Sodoma quare interpretat muta. 9 **V**
Sodomite exemplo horribili terrent. 45 **L**
Sodomiam tangit. 48 **L**
Solacium de hoc plura. 80 **U**
Solatiū est gaudiū nō qualecunq; 80 **U**
Solaciū carnis anime 7 spūs in hoīe 80 **V**
Solatiū deceptorū vbi et quō fiat. 98 **Z**
Solatiū an sit opatio vel qd distictū ab opatio
Solatiū i nob causat a mult. 80 **T** (ne. 80 **X**
Solatiū finis quis esse debeat. 80 **P**
Solatiū q̄libet suspectū sit qd nō ē luctui iūciū
Solatiū cā est aliqñ fuga solatiū. 80 **T** (80 **P**
Solitarie vite diffinitio 93 **S**
Solitaria vita est bonis vbiq; malis nūq; 69
Solitarij ne putēt se inutiles ef- (B 93 **X**
 se qz errātē mūdū nō corrigāt. 55 **R** **R** **S** **L** **U**
Solitarius ad instar nicticoracis est (96 **B** **E**
 q̄ si in lucē pdit 7 se 7 alias aues pdit. 98 **T**
Solitarij et monachi qbus studijs 7 cui docto-
 ri potissimū intēti esse debeat. 18 **D** 19 **F** **B** 72
Solitarij maioribus temptationibusq; alijs sul-
 tantur 7 quomodo. 19 **S** 87 **S**
Solitarius est deus vel bestia. 93 **A** 38 **R**
Solitariorū multiplex finis 93 **R**
Solitarie vite hi sunt idonei. 39 **R** 74 **B**
Solitarios vinctio docet de oibus. 34 **L**
Solitarij platoz regimē iniuste plexq; mordet
Solitariorū corpore nō ani- (62 **V**
 mo mos hic est. 74 **H**
Solitari⁹ est p̄tēplati⁹ 7 tñ nō solitari⁹. 77 **H**
Solitarij p̄sunt reipublice. 55 **U**
 Quere infra vita solitaria
Solitudo laudatur 7 instruit. 96 **D** **E** **F** **S** **B** **S**
 f 16 **R** 54 **C**
Solitudo idiscreta induc mala plurima. 87 **B**
Solitudo triplex deserti domicilij tecti. 87 **S**
Solitudo triplex pelicanū nicticoracis 7 passer
Solitudinis finis triplex. 93 **D** **P** (93 **D**
Solitudinē qre Iohes baptista qrebat. 93 **A**
Solitudinem homeri posuit aristoteles signū
 fuisse melancolie. 93 **A**
Solitudinis amor inde surgit 48 **E**
Solitudo non est cōgrua amorū nouicio. 48 **B**
Solitudo deserti commendat. 49 **E**
Solitudinē fugiēdā suadet seneca hacratione.
Solitudo nō solū ē i nemorib⁹. 74 **C** (74 **B**
Solitudo duplex interior et exterior. 74 **H**
Solitudinē a natura amantes apti sunt ad con-
 templationem. 74 **R**
Sollicitudo de sollicitudine ecclesiasticorū specū
 alis tractatus. 36 **R**
Sollicitudo duplex dei et mundi. 36 **R**
Sollicitū reddit timor. Ibidem
Sol iusticie xps oris occidit 7 reuertit. 40 **P**
Sol h3 lucē vigorem fulgorē et feruorem. Cui⁹
 lux trinitati comparat. 94 **R**

Solus nunq̃ minus q̃ cum solus sum 93 **P**
Somniare se an vigilare nemo aliter cognoscit/ 19 **E**
 nisi p̃ experientiam.
Somnium ex passionibus 55 **R**
Somnijs si aliq̃ credi possit. 17 **Y**
Somnians ratiocinationibus et reflexionibus 87 **T**
 vitur.
Somniū est vita presens 73 **P**
Somnus naturalis quō generetur et spirituali 99 **F**
 amoris somno comparetur
Somni defectus reddit hebetem. 71 **P**
Somnus spiritualis in peccatis 19 **Y**
In sonoris numeris solum sunt tres proportio 78 **R**
 nes delectabiles.
Sophista dyabolus 87 **P**
Sophistice arguentibus qdā nō r̃ndit. 88 **E**
Sophistā catho de ciuitate expulit 47 **H**
Sophismata aranee sunt in vinea domini. ibid
Sortes mitti in casu dimittit. 6 **N**
Sorte recipere 3 quattuor modis. 35 **S**
Sortilegia eo sūt execrabiliora quo plures sc̃tē 28 **L** 21 **J**
 obseruationes intromiscunt.
Spadō dic̃t deflorare virginē. 30 **F** **U**
Spadones sunt amatores mulierum fm̃ comi- (cū. 38 **U**
Spasmus spiritualis ex can- 46 **G**
 tu prouenit. 91 **T**
Species multe p̃nt esse eque p̃fecte. 52 **T**
Speciem suā omnia conseruare conant. 73 **L**
Species coloris q̃uis insensibiles sint tñ faciūt 92 **R**
 sensibiles impressiones.
Speculum triplex. 92 **S**
Speculū concauū causat ignem. 31 **P**
Speculū vite decem p̃cepta sunt. 40 **G**
Speculum liber 7 imago penitentie est ecclesia- 64 **Y** **Z**
 sticorum status.
Speculis compant̃ potentie anime. 51 **Y**
Speculum veritatis est cor nostrū. 92 **P**
Spera diuine actiuitatis ē imensitas sua. 91 **E**
Speram intellectuālē imaginari possumus i dō 91 **E**
 et creaturis. 91 **P** 78 **E**
Spera intellectualis est fm̃ p̃hos. 100 **N**
Sperare debet homo in deo a principio vite vs 27 **T**
 q̃ ad mortem.
Spes de hac plura. 54 **R** **R**
Spes nostra certificari quomō possit inē tor re- 54 **O** **S**
 rum varietates
Spes in p̃scitis an sit erronea. 54 **O** **R**
Spes nostra quomodo sit in nobis exigenda et 61 **H**
 firmanda. 96 **N**
Spes miraculū in nobis opatur. 54 **L**
Ad spem generandā meditatio. 54 **L**
Spes sequitur timorem. 54 **N** **O** **R**
Spes certa nō in alijs q̃ in deo. 54 **N** **O** **R**
Spes falsa multiplex. 54 **U**
Spes nostra certificatur a deo non industria no 20 **A** 54 **J** **R**
 stra. 36 **N** 50 **L**
Sperandum est hic p̃pter plura.

E 53 **A** 76 **S** **U** 85 **B**
Spicas discipuli vellentes an furtū cōmiserint. 39 **L**
Spine auaritie he sunt. 48 **Y**
Spūs dñi carnis mūdi et demonis. 49 **R**
Spiritus multiplex. 17 **Z** 81 **R** 78 **E**
Spiritus esse idq̃ aliquos negasse. 21 **G**
Spiritus et mens differūt et de diuisione anime 95 **F** **G** **H**
 et spiritus.
Spūs fm̃ tres vires tres h3 sponas. 95 **N**
Spiritus creatus illabi potest corpori sed nō al 69 **Z**
 teri spiritui.
Spiritu dei qui agunt̃ legi subiecti nō sunt quo 63 **Z**
 modo intelligitur.
Spiritus animalis est primū instr̃m aie. 60 **R**
Spirituū discretio quid sit. 18 **B** 19 **E** 69 **J**
Spiritus probari debent si ex deo sint. 17 **R** **S**
 plene. 19 **L** plene **U**
Spiritus naturalis vitalis et animalis qd̃ sint. 82 **S** **T**
In spū: supra sine 7 extra eē q̃t sit. 81 **S** (41 **O**
Spiritus 7 anima quō differant. 83 **R**
Spiritus differenter afficiunt. 83 **U**
Spiritus 7 ratio eadē res sunt 7 tñ vsus vnius 83 **Z**
 sit sine vsu alterius.
Spiritus promptus caro infirma 83 **Z**
Spūs triplex naturalis vitalis 7 animalis. 52
F 78 **T** **I** dē sunt in substantia. 29 **P** **I** ñ sine
Spiritus noster habet passionē suas. 73 **B** **L**
Spūs noster sit sicut nauta in nauī. 73 **B**
Spirituū materialū serenitas donum dei est et 78 **T**
 inde prouenit.
Spirituū materialium varietas iducit variā 78 **T**
 operationes anime.
Spiritus noster in hac vita semper manet par / 41 **N**
 uulus. 94 **R**
Spiritus noster lux est. 49 **G**
Spiritus sanctus. De hoc specialis fmo. 49 **Z**
 et questionē.
Spiritus sancti impulsus cognosci vix potest et 93 **Y**
 quomodo. 12 **L**
Spiritus sanctus viuificat 10 **B**
Spūs dona varia quē numerat ap̃ls. 50 **R**
Spiritus vbi vult spirat exponitur. 41 **R**
Spiritus sanctus sic dicitur dari 7 haberi. 94 **E**
Spiritum rectū sanctum et principalem orat da 35 **B**
 uid sibi dari.
Spiritualis quis sit 7 q̃ p̃ncipi sint. 96 **R** **L** supra symonia.
Spiritualia aliqua si quis non ageret nisi tēpo- 16 **Z** 61 **N**
 rale comodū sequerē. an p̃pter hoc arguatur
 symoniacus. 17 **B**
Spiritualia sine temporalibus diu stare nō pos 1 **S**
 sunt. 4 **G** **L** 8 **N**
Spiritualis iurisdictio est etiam circa bona tem 30 **R**
 poralia ecclesiastica. 62
Spiritualis hō omnia disudicat. 62
Spiritualis actio an possit meritoze ad finē tē 62
 poralem referri

Spirituales et abstracti habent voluntatē celerē
Spiritualia a quibusdā platis tem- (35 R)
 poralibus postponunt. 42 L
Spiritualia sine tpali diu eē nō pnt. cōmune p-
 uerbiū 7 tritū apud platos malos. 42 L
Spiritualia vitia sex sunt. 51 R
Spirituales contemnere nō debent administra-
 tores temporalū. 71 J
Spūaliū passionū origines duodeci. 73 B
Ad spiritualia sine luctu cōuerti a sensibilib' nō
 possumus. 45 S
Sponsus verecundus est christus 74 P
Sponse ad sponsum suum Iesum lacrimabilis
 oratio. 77 P
Sponsus ab ecclesia auferri christus nequit pa-
 pa potest. 3 F
Sponse ad sponsum amor dicit in canticis/qre
 Stabilit aiam pteplatio. 49 Y (8 F 98 A)
Stabilitio cordis. supra Lōr.
Status decentia estimabit' vt sapiens nō vt am-
 bitio aut auaritia iudicabit. 40 E J
Status sufficientie mensuratio non potest ib ar-
 tetradi. 36 T
Statu suo quilibet contentus vt sit. 55 L
Statuū ecclesiasticorū singulorū potestas enu-
 meratur. 41 R L
Status quilibet enitatur esse talis qualē se vult
 estimari. 11 B
Status mutatio a dyabolo plerūq' suadet 7 qñ
 fieri debeat. 19 L 68 B 70 D 87 Z
Status incipientiū pfiētiū et pfectōrū sic se h3
In statu salutis est. tres verita- (46 L N)
 tes dicere potens ex corde. 32 A
Status plangentiū sicut 7 actiuorū reperitur in
 ecclesia. 39 N
Status ecclesiasticorū est stat' penitentiū. 40 B
Status triplex contemplatiui comparatur hiemi
 veri et estati. 74 S
Statum ppiū mutare cogitantes quattuor as-
 sumant industrias. 87 Z
Stēphan' ait dñe suscipe spm meū. 92 T 94 R
Ex stephani altario flores sumpti supponuntur
 cuidam et conuertitur. 92 B
Stimulorū carnis sic vincere possum'. 38 B
Stimulus amoris/liber allegatur. 74 T
Stoici cor aliqua xtutis cogitatione stabiliēbāt
 et quid differebant a christianis. 68 T
Stoici scēiebāt hoi licitū se eē seipz occidē 35 D
Stoici reges se omniū appellabant. 41 N
Stoici dicebāt xtutes eē impassibilitates. 72 P
Stoici admirati fuissent mariā 79 P
Studendi modus. 19 B 65 B
Studētes raptū aliquē sepe expiunt. 74 N
Studentes beneficiati ad vigilias mortuorum
 non obligantur. 24 R
Studentes labor ingens. 46 E
Studio diuine sapientie intendere possunt reli-

giosū. 93 Z
Studiū litterarū suscipere potest platus. 24 R
Studia religiosorū in affectū transire dñt. 16 A
Stulticia xpiane p'dicatiōis q' sit. 89 F (B 10)
Stulticie diuine stupenda miracula. 40 Z
Stulti sunt omēs homines in aliquo fm lhora-
 tium. 73 L
Stultorū infinitus est numerus. Ideo. 73 L
Stulto sp cōtingit pter id qd credit 77 F
Substantijs primis destructis impossibile ē ali-
 orū aliquid remanere declaraf. 68 R
Subtiles in theologia plerasq' positiōes suspe-
 ctas ponunt. 18 Q 19 R
Subtilia inutilia refutanda sunt. 47 B
Subtilissimus quidam scriptor et fabricatores
 memorant. 47 B
Subtilitas nimia reprobatur in iure. 88 R
Subtilitates loyce sunt cynifes in moralib'. 88
Sufficientie status. supra Status. (K)
Suffragia requirens in generalitate non minui
 meret q' in particulari. 39 F
Suffragia sibi req'rere fieri in p'ticulari 7 cū qua
 dam limitatione expedit ppter tria. 36 F Y
Suffragia nō tm valent p mille q'tū si p vno
Suffragiorū acceleratiōē sibi in vi (ant. 32 Y)
 ta fieri a carthusien. rogat cancellari' iō. 37 L
Suffragijs pro alijs se onerare plerūq' stultū
Summa virtutum et vitio- (est. 78 B)
 rum commendatur. 29 L 33 B 36 F 45 F 18
 R 19 B 61 B 66 B
Superbia de hac. 24 J 32 L
Superbia hominis non est tam admiranda sicut
 fuit luciferi. 64 B Ecōuerso alio respectu
Supbia est/cupidi' obseruatiō- (40 2 96 B)
 nes pp'ias sequi q' pcepta dei. 22 B
Superbiam que cogitatō radicitus magis eucl-
 lar. 54 B
Supbia oīs male affectiōis radix. 66 B
Supbia quando sit peccatū. 32 L
Supbie occulte signa. 77 B
Superbie signa: et q' occulta vt vix corrigibi-
 lis sit. 6 B 17 T
Superbia reprehendit. 8 J 6 T U 17 F 19 Z
 96 A 40 2 77 B B
Supbia subtile malū duplex est. 17 F
Superbia errare facit. 17 B J F 19 B
Supbie temptatio quare difficile cognoscibilis
Supbia plerūq' in cōtumeliarū 7 du- (18 R)
 roz stimulorū perpeffiōe gloriari facit. 19 L
Superbi mente cordis sui 83 R
Superbia inducit zelū indiscretū. 86 B
Superbie palma. 87 B
Superbia et inanis gloria differunt. 28 R
Supbie quattuor species. ibidem 28 R
Supbia est regina et initium vitioz. 28 B
Superbie gradus duodecim. 28 B
Superbia semp timida. Ideo. 40 P

Supbia opat cōtraria humilitati. 40 **A**
 Supbia facit doctorem filere. 40 **E**
 Supbiam et curiositatē et hortationē ad alta lo-
 quentes introducit. 41 **B**
 Supbus exit a deo sed sup deū. 40 **S**
 Supbia inter virtutes discerni nō pōt nī si mon-
 strante spiritu sancto. 77 **B**
 Supbia omniū virtutū gerit habitū et etiam ex
 humilitate oritur. 77 **B**
 Supbia interior talis est. 78 **R**
 Supbiā sequūt hec vicia. 78 **L**
 Propter supbiam deus pmissit hominē cadere
 in peccata. 71 **O**
 Supbiā sic vince et supprime. 87 **A** 78 **L**
 Supbia scā et bona 85 **A** 91 **A** 47 **P**
 Superiores si errent venia potius q̄ criminatō
 ne dignos esse 95 **F** 55 **O**
 Supiori sarcinā imponenti non est p̄tinaci sine
 lege priuata spiritus sancti renitendū. 62 **F**
 Supiorū autoritas pl⁹ valz q̄ rōcinatio. 67 **B**
 Supiorum iudicio in dubiis subditi vitā suam
 moderentur. 67 **B** **L**
 Supiorū cōtemptus qñ sit peccatū. 32 **L**
 Supiores securitati subditoz ita p̄uideāt. 35 **T**
 Suplariua via ad multa valz que exponuntur
 fm ordinē alphabeti. 100 **B**
 Supstitio est vana religio 69 **B**
 Supstitiose aliqua vidēt a christianis fieri que
 nō tollantur 20 **L** 21 **AB** 69 **BE**
 Supstitiose obseruationes diez et aliaz rerum
 damnantur. 20 **A** 21 **FB** 72 **R** 70 **L**
 Supersticiosarum fantasiarum cause et reme-
 dia. 20 **A** 17 **E**
 Supstitutiones in quinqz noxie sunt. 20 **V**
 Cōtra supersticiosos procedendi practica. 21 **C**
 Supsticiosas obseruatiōes cur suadeat demon.
 Supstitiosos ritus ratio- (21) **I** 70 **L**
 nes que conant approbare soluūtur. 21 **LOB**
 Supersticiosa an possint supersticiosis repelli.
 Supstitiōes obumbrate. 87 **L** (21) **O** **A**
 De superstitionibus. 24 **OB**
 Supstitiōes fieri vult dyabolus ministerio pu-
 erorum innocentum 72. Ideo. 73 **B**
 Suppositio quid est et suppositio naturalis.
 Supra se et extra se esse qd sit. 65 **F** (86) **PO**
 Sursum corda habemus ad dominum id est in
 patinis 72. 10 **B**
 Sursum agebant plures. s. 72 49 **R**
 Surrexit xps in crepusculo diei. 92 **R**
 Susceptio israel pueri sui quid sit et quomodo.
 Susceptio sursum acceptio in- (92) **P**
 star magnetis. 94 **R**
 De susceptione humanitatis xpi mistica. 15 **P**
 Suspicio q̄ et qñ sit pctm. 31 et 32 **L** (8) 72 **E**
 Suspitiones de aliorum presertim amicorū fa-
 ctis a dyabolo immitti. 70 **A**
 Suspicio id agit in republica quod zelotypia in

domestica. 9 **O**
 Suspitiones nimias vitet supior 38 **B**
 Suspitiones mirabiles et false inde pueniūt. 73
 Sustentatio corporalis potest intendi se- (L)
 cundario in beneficiorum vel monasteriorū ap-
 petitu. 55 **S** 69 **R** supra symonia
 Sustentatio qualis et quanta recipi possit p spi-
 ritualiū administratione. 62 **P**
 Sustentionem plus debito habere est auari-
 tie. 78 **B**

Tabernaculum

est maria. 87 **L**
 Tabernarioz regula. 4 **T**
 Tacere ad iniuria q̄vtile sit 72 **B**
 Tactus quando peccatum sit et de tactu luxuri-
 oso. 31 **T**
 Talentum contemplatiuus in terram nō fodit.
 Talentum commissum quo- (93) **PR**
 modo et an semp distribui opteat 68 **JK**
 Tallie quando iuste exigant. 26 **F**
 Tecta plana apta deambulationi 93 **P**
 Tediū boni an augeat meritū. 24 **O**
 Temperantia p̄latoz talis esse debet. 40 **A**
 Tempia dei nō in honozanda esse 10 **V**
 Tempis p̄ditio damnosa. 85 **OB** 87 **B** 46 **P**
 Tempore nihil p̄ciosius Ideo inutilibus nō im-
 p̄datur 70 **I** 17 **X** 19 **O** 46 **B**
 Tempus cōtemplationi aptū. 76 **KL** 74 **J**
 Temporis fures sunt amici. 48 **R**
 Temporalia bona quid mali intulerint in eccle-
 siis. 82 **I** 17 **B**
 Tempalia bona an subsint pape. 2 **JK** **OB**
 Temporalis sustentatio a subditis potest p̄scri-
 bi per clericos. 4 **R**
 Temporalium bonorum ecclesiasticorū etiaz su-
 premum monarchaz esse papā nō vidēt esse ex
 institutione xpi. 4 **OB** 5 **OR** **A**
 Temporalis sustentatio curatorum a subditis ē
 iuris naturalis et diui. licet determinatio quo-
 te sit iuris positiui. 4 **R**
 Temporalibus bonis quare fuerit dotata eccle-
 sia. 76 **I** 10 **T** 52 **L** 40 **B**
 Temporale bonū cum dispendio anime queren-
 dum non est. 23 **A**
 Temporalis commodi intuitus in collatiōe spi-
 rituali p̄tingit quadruplex. 69 **R**
 Temporalia aliquando ecclesiastic⁹ tenet nō p
 se sed p alijs. 36 **T**
 Temporalis cura apud prelatos non est magni
 pendenda. 42 **L**
 Temporalia amittuntur si spiritualibus non in-
 tenditur. 44 **B**
 Temporalia spiritualibus preferentes sic se de-
 fendunt. 44 **E**
 Temporalia quedam mere quedaz dedicata di-
 uinis vsibus. 52 **B**
 63

T ante E

Temporalium regulatio spectat ad iuristā. 52 **B**
Temporalibus implicati nō tenent habere tan-
tam puritatē cordis rē. 71 **B**
Temporalia cōferens ecclesiasticis pōt limitati-
ones certas apponere ppter tres causas. 36 **E**
Tempus opportunū est tempus vite mortalis
vel tempus gratie 100 **OB**
Tenax vigor quid sit. 78 **V**
Tenebra triplex. 97 **A** 95 **G**
Tenebre mystice. 12 **B** **H**
In tenebris quidā timent Ideo. 73 **L**
Tene certū et dimitte incertū quō intelligendū
Tenor infernalis et discantus pa- (35 **L**
radis. 45 **F** 46 **G** 49 **G** supra carmen
Temptatio describitur. 57 **H**
Temptationes vincunt. 55 **L** 83 **P** 33 **C**
Temptationū utilitas p̄cipua. 64 **B** **H**
Temptatio quolibet p cōtrariū repellit. 69 **E**
Temptationes operiunt charitatem sicut cinis
scintillam sed non extinguunt 69 **E**
Temptatus non peccat donec consenserit. dan-
tur exempla ne consentiat. 69 **E**
Temptat' acriter si resistat multū mere' r' delect'
pena ventralibus tūc cōmissis debita. 69 **V** 70
Temptatus dicat orationē breuē r' ma- (10 **B**
gne efficacie et ne nos inducas in temptationē
Temptationes dyaboli innume- (70 **B**
re enumerantur. 70 **G** **H** plene rē.
Temptare cessat insidiosē nonnunq̄ dyabolus
Temptare cessat plerūq̄ ne quis re- (70 **H**
sistendo mereatur. 70 **P**
Temptationes vincendi generale et vnicū re-
medium. 70 **P** **Alia** 87 **T**
Temptationis modus. 83 **T** 84 **P** 87 **L**
Temptati et inquieti nō timeant. 83 **P**
Temptare deus nō sinit vltra quod possum' ex-
ponitur pulchra similitudine. 86 **P**
Temptationes de dilectione dei super omnia.
Temptatio suggestionis et proba- (24 **E**
tionis. 28 **A**
In tēptationē deus ducit sed nō inducit. 28 **A**
Temptationis ordo p suggestionem delectatio-
nem et consensum. 26 **A**
Temptatio primorum parentū. 30 **R**
Temptationi si resistimus nō peccamus. 31 **P**
Temptatōi presumēs resistere posse stulte agit
Temptatio blasphemie quomo- (30 **L**
do sit vincēda. 32 **S** supra blasphemus. 71 **H**
Temptatio continua in hac vita. 32 **T**
Temptatio carnalis fit tribus modis. 34 **T**
Tēptatiōes hoc modo voluntas vitare conef.
Temptationū carnaliū reme- (44 **R**
dia plura. 45 **OB**
Temptatio sex utilitates generat. 51 **H**
Temptationē semper sequitur consolatio equa-
lis vel maior. 51 **H**
Temptatus tristis est 50 **G**

Temptatione carentes pfecti dolent. 51 **H**
Temptatiōes graues quō cōfitende sint. 71 **B**
Temptatos cōsolat' p epistolam. 72 **H**
Temptationes grauiiores pferunt aliquādo cō-
templatiui. Ideo. 74 **G**
Temptationes sic euadere possumus 76 **R**
Temptationes compant' vulpeculis. 98 **E**
Theologia symbolica p̄p̄a mystica. 64 **OB** 79
Theologiam quadruplicem Byoni- (10 **B**
sius tradit. 97 **L**
Theologia quadruplex notat' i verbis sc̄ip̄au-
li vnus dñs vna fides rē. 98 **F**
Theologia suā h̄z loycā. 3 **B** 16 **OB** 17 **B**
Theologia quō dicatur scientia cū versetur ibi
storij r' parabolis. 69 **H** 99 **T**
Theologia in regenda ecclesia p̄poni debz ali-
is scientijs. 2 **A** 4 **B** 6 **B** **OB** 10 **H** 18 **L**
Theologia despecta multorum errorum et ma-
lorū causam p̄bet. 6 **OB** 14 **V** 18 **L** 19 **A** 62 **R**
Theologia cur despiciat' a prelatis r' alijs 10 **B**
Theologia philosophiam su- (11 **E** 18 **L**
perat et eam p̄supponit. 54 **E** 75 **V**
Theologia cōsolatur. 94 **B** **OB** **U** 7 **V** 55 **F**
Theologia sapientia dicitur et p̄est omnibz
scientijs. 20 **C**
Theologia symbolica et mystica conuersos mo-
dos habent. 68 **G** 97 **L**
Theologia scientia vna est et in qua veritate cō-
sistat. 69 **H**
Theologia quottuplex resultet ex ente simplici-
ter. r' q̄ alijs scientijs sit nobilior. 69 **H**
Theologia scolastica et que mores instruit q̄bus
medijs acquirantur. 18 **E**
Theologia sup̄rema scientia 82 **L**
Theologia vtz sit speculatiua vel practica. 82
Theologia fm quosdam est ma- (10 **B** 93 **E**
gis affectiua. 86 **B**
Theologia ibi incipit vbi metaphisica desinit.
82 **OB 78 **T****
Theologia resoluit terminos omniū scientiarū
quia superior. 33 **G**
Theologia deducit ab arce felicitatis aristoteli-
ce ad principiū felicitatis eterne 38 **L**
Theologie os r' v̄ter est in corpore x̄pi mistico
Theologia ad chimerinaz mathe- (44 **B**
maticā deducta est. 44 **B**
Theologiā quidā ideo fastidiunt. 45 **P**
Theologiā ecclesiastici discere tenent. 44 **E**
Theologia sophismatibus obuolui non debet.
Theologia preferenda est iuri ca- (47 **H**
nonico. 52 **A**
Theologie triplex vsus/ p̄ scholis/ p̄ moribz/ p̄
p̄dicantibus. r' fm doctores vtiliores. 18 **A**
Theologie doctor quid possit in doctrinis exa-
minandis. 18 **B** **L** 19 **A**
Theologie studens p̄p̄ios et intimos cōceptos
habeat doctor. 65 **G**

Theologie studiu alicubi velut in fonte reside
re debet. 18 **L**

Theologie doctor illuminet et inflamet. 88 **Q**

Theologie et decretorum facultates in hoc di-
stinguuntur. 51 **P**

Theologie studio insudare vlt religionem intra
re an sit equalis meriti. 44 **G**

Theologie studium contemnētes discipuli erūt
antichristi. 44 **E**

Theologia mistica quid sit. 65 **E**

Theologie mystice depurata et expolita descri-
ptio. 88 **J**

Theologia mistica quomodo differat a specu-
latiua. 17 **T** 65 **F** 6 **7c**.

Theologia mystica cuz miraculo est. 7 est appro-
priate xpianoz solū. 66 **X** 19 **G**

Theologia mystica est a spū scō reuelata. 19 **B**

Ad theologiā mysticā cōsequēdā qd sit cō-
pendiosissimum. 66 **Y**

Exēpla p intelligenda theologia mistica. 66 **X**

Theologie mystice magisteriū non homini sed
spiritui sancto relinquať. 18 **B**

Theologia mystica qre dicat stulta. 96 **B**

Theologie mystice epytheton. 82 **Q**

Theologie mystice noia. 82 **Q** 92 **N** 91 **K**

Theologia mistica dicitur mens irrationalis 7
stulta. 85 **P** 86 **G**

Theologia mistica est amor gustatiuus. 86 **C**

Theologie mystice ascribit dyonisius quasi con-
tradictoria. 86 **G**

Theologia mistica pōt alijs tradi b mō. 79 **G**

Theologia mistica nō potest trāsfundi in alios
p doctrinā 7 tñ doctrina nō est frustra. 86 **B**

Theologiā mysticā tractantes ad tria in-
ducunt querequirunt 7 sufficiunt. 86 **B**

Theologia mistica in quo consistat varie sentē-
tie. 88 **J**

Theologiam mysticā tradere potest theologus
etiam inexptus in ea. 86 **J**

Theologia mistica a scholastica non est exclusa
Theologiam mysticam plene 7 pla-
ne tangit. 89 **G** 8 **J** **K**

Theologia mystica facilius qñq obtinet a sim-
plicibus q a litteratis. 86 **Q**

Theologia mystica cōis est xpianoz. 86 **Q**

Theologia mystica solis xpianis dat nō alijsq
tūcūq illuminatis. 86 **T** 89 **X** 32 **F** 92 **Q** 76

Theologie mystice titulus est fm lactan-
tium stulticia. 89 **E**

Theologiā mysticam tractat diffuse sub nomie
susceptionis. 92 **P** **Q** 7c

Theologiam mysticā late tradit sub nomine mā-
sonis. 91 **G** 8 **7c**.

Theologia mystica non datur sine exercitio fa-
ciendo quod in se est licet detur aliquando ni-
hil agentibus. 92 **Q** **T**

Theologia mystica non est generatio trāsub-

stantiatio aut alteratio. 92 **P**

Theologia mystica clarioz qñq nōnūq obcu-
rior reperit. Ideo 7c. 92 **R**

Theologia mystica est altissima sapia. 73 **G**

Theologiā mysticā tradit beatus bern. sub tri-
bus gradibus sicut et cancellarius 75 **K**

Theologia mistica traditur sub metaphora can-
ticordi. 79 **P** **Q** **R**

Theologia mistica his cognoscit 79 **T**

Theologiā mysticā qui discere vult vt discipul⁹
fiat necesse est instar plurimoz scōz. 79 **E**

Theologus quid sit. 56 **J**

Theologus et iurista differunt. 59 **K** **L**

Theologi garrulosi qui sint. 19 **N**

Theologi corruptozū morum nocent plus q p
ficient. 11 **E** 19 **N** 56 **J**

Theologos speculatiuos vtiliter versari in mi-
stica. 64 **P**

Theologi iuniores cur appellent sophiste ver-
bosi 7c. 16 **Q** 18 **U**

Theologos aridos nihil ad affectum trañcien-
tes reprehendit. 86 **B**

Theologi aridi sine pietate q sint. 88 **L** 48 **A**

Theologorum vinum vnde in prouerbinm tra-
ctum sit. 40 **B** 10 **C** **E** **F** 7c

Theologus hēat i ecclesijs cathedralib⁹ 42 **Y**

Theologi prelati sibi ocium impropertantibus
sic respondeant. 42 **Z**

Theologos contemnentes acriter reprehendit
Theologoz inopū et ab-
sector solatium (44 **F** 47 **G**) 44 **E**

Theologi curiosi reprehendunt 45 **Z**

Theologi ideo a quibusdam despiciunt. 47 **G**

Theologozū oratio efficacior est. 49 **B**

Theologi inde ortum habent. 51 **Z**

Theologoz et canonistarū nō erat distinctio in
ecclia pmitiua p qdringētos ānos 7 vltra. 51 **T**

Theologoz officiū hoc est. 51 **T**

Theologi pprio noie qui dicant. 51 **T**

Theologi pprie dicti nequaq sufficiunt etiā in
regimine spiritali. 51 **T**

Theologi decretistas vitupare non debent nec
econuerso. 52 **A**

Theolog⁹ pōt canones salubrit iuestigare. 52 **B**

Theologi nri tps d moralib⁹ paz curāt. 78 **B**

Theologis duobus quidā noluit suadere vt re-
ligionem ingrederent. 79 **D**

Theologice facultatis 'parisi' articuli circa ar-
tem magicam. 21 **P** **Q**

Theologice exercitationes ad theologiā mysti-
cam pertinent. 97 **B**

Theologica cōsideratio nō extēdit se ad tempo-
ralia particularit cognoscenda. 52 **B**

Theologice vtutes differt a moralib⁹ p obiecta
Theologice vtutes. 85 **T**. Qua (97 **G** 98 **Q**)
resic dicant. 61 **Q** (60 **R** 97 **J**)

Theorie thelete respuunt. 85 **P** 86 **P** 88 **Q**

Tante **D**

Tepidi vituperant. 10 **L** 51 **B**
Tepoz nulli reddit ex integro qđ suū est. 51 **E**
Tepidis accidit sicut filiis israel. 72 **F**
Terministas defendit. 81 **A**
Inter terministas et formalizantes sepe lis ē p-
 pter equiuocationem quid nomis.
Termini transcendentis significāt quidditates
 simplicissimas. 86 **O**
Theaurizare qñ ⁊ quib⁹ liceat. 28 **A** 24 **U**
Testamentū in tribus consistit. 37 **R**
Testari quomodo quis debeat de hoc duodeci
 considerationes. 37 **R**
Testm̃ q̃tidianū pegrini multū nōbile. 37 **O**
Testari volentibus hec obstant. 37 **R**
Testator aliqđs fraudat intentio sua nō implet.
Testatoris nō quelibet intentio ad- (36 **U**
 implenda est. **I**bidem.
Testm̃ vtrūq; pastor p̃secrat⁹ dīc se scire 42 **U**
Testamentū nobile hoc fuit 76 **R**
Testimoniū falsum. **D**e hoc 26 **G**
Testimoniū duorū successiue idem factū viden-
 tium et non simul nō valet. 34 **R**
Timocratia quid sit. 2 **A**
Timor dñi **D**e hoc plura. 28 **B**
Timoris sex species. **I**bidem
Timor ne gelidus aut arid⁹ sit h̃z pietatē adiūm
Timor triplex. 91 **O** (ctam. 28 **L**
Timor nimius a salutarib⁹ impedit. 92 **T**
Timorati sollicitantur contra symoniam vsuraz
 et fraudulentiam. 36 **A**
Timendum semp est sperandū 32 **G**
Time et spera frater. 86 **P**
Timor facit casum **D**eclarat p exempla. 71 **P**
Timor nimius sic expellatur. 71 **R**
Timorem excita in te his modis. 77 **B**
Timor vanus in vex piculū plerūq; conūcit
Timor hoīm neminē a tuē (7 **R** 9 **O** 71 **P**
 da veritate repellat. 12 **L** 14 **B**
Timor dñi laudat ⁊ vnde concipiat. 54 **F**
Timor inducit spem. 54 **G** 56 **B** (uus. 69 **E**
Timor vtilis est duris s̃z natura timorati noci-
Timor dñi generatur. 54 **F** 66 **O** 79 **E**
Timor et spes socianda sunt. 66 **P**
Timoris efficacia ⁊ eius triplex acceptio. 66 **P**
Timor lima omīs p̃fectiōis initiū. 18 **B** 66 **G**
Timori dei aliquid relinqui debz non oīa statu-
 ris humanis plectenda. 63 **P**
Timor amori iunctus esse d̃z ⁊ ecōuerso. 95 **V**
Timor seruilis sit plerūq; filialis origo. qñq; ex
 eius radice orif. 63 **G**
Timore multa incutiūt que s̃m ordinem alpha-
 beti exponuntur. 99 **E**
Timendū est sp. s̃z ne quid nimis. 70 **E** **F**
Timēda sunt hoīm iudicia dei. 19 **P** 55 **T**
Time deū et minantē mundū ridebis. 12 **H**
Tympanū quid sit moraliter. 78 **R**
Tympanū plus placet rusticis 80 **P**

Tyrannus quis sit. 2 **U** 4 **X** 11 **MS** 13 **R** 13
Tyrannum non licet sine iudicis auctoritate vni-
cuique subditorum occidere. 3 **P** 11 **R** 12 **MS** 13
P 12 **R** 13 **7c.** 14 **A** 15 **B** 56 **R** 57
Tytonius notauit regulas pro expositione sacre
scripture. 93 **V**
Tobiā piscis conat deuorare. 41 **B**
Tolerantia vitioꝝ a prelatiſ tūc fiat. 24 **E** 38 **V**
Tolerantia pape 7c. locum habet in conſtitutio-
nibus poſitiuis 7c 35 **X**
Tolerantur multa per patientiam que ſi dedu-
cta 7c. 39 **C**
Tolerantur conſultius errores communitatem
aut grandis ſtatus homines tangentes q̄ pu-
niri querantur. 5 **T** 6 **X** 7
Tolerantur multa facta quozum initijs contra
dicendum fuiſſet. 9 **E**
Tholoſane vniuerſitati ſcribit i materia ſubtra-
ctionis obediencie 7c. 87 **P** 9 **A** 10
Thomas de aquino tot miracula fecit q̄t que-
ſtiones determinauit. 39 **T**
Thomas et bonauen. 7c. cātabāt voce 7c. 93 **P**
Thomas cōtemplatiōe leuabāt a terra. 49 **Q**
Thomas de aquino qñ obierit 18 **Q**
Toni octo quibus eccleſia vtitur varias excitāt
affectiones. 78 **N**
Torneamenta ppter vanam gloriā ſunt pec-
cata mortalia. 29 **B**
Totū ſimpliciter eſt deus ſm quid vñ contracte
de alijs dicitur. 67 **X**
Trahit animā deus poſt ſe his modis. 76 **B** 77
Trahunt ad ſe omnia contemplatiui hoc modo.
Nemo venit ad me niſi pater traxe- (78 **P**)
rit illum. 89 **R**
Transfiguration dñi in monte exponitur. 81 **P**
Transformari mentem in deum quid ſit. 91 **B**
49 **R. Supra amoz.**
Translationes pro vulgaribus deteſtantur.
Tres digiti dei pondus nume- (87 **T**)
rus meſura 7c. 57 **B**
Tribulatio deſcribit̃ 57 **N**
Tribulatio neceſſaria eſt ad expellendū amorē
mundanum. 73 **P**
Tribulatio noſtra in ſolum deū chriſtianiffime
reſtorquetur. 85 **B**
Tribulatiōis vtilitates. 90 **X** 76 **X** 77
Tribulationibus liberabimur per proceſſiones
ieiunia 7c. 44 **R**
Tribulationum laus queratur apud illos doc-
tores. 45 **X**
Tribulationes letificant ſanctos. 45 **T**
Tribulatoꝝ etiam in ſpiritu magna coſolatiō
Tribulatio h3 vocē orationis. 77 **P** (77 **N**)
Tributa retinere peccatum eſt 24 **T**
Tricliniū cordis. 19 **A** 94 **B**
Tricliniū eſt ſpūs rationalis. 85 **R** 86
Triclinium multiplex. 85 **X**

Triclinij plures auctores nominat. 85Y
 Tricordū respiciēs patrem et filium et spiritum
 sanctum. 79E
 Trinitas in diuinis. 82AB
 Trinitatis mysteriū exprimitur verbis istis. domi
 no deo saluari meo. 94AB
 Trinitas personarum latuit aristotelē. 93T
 Trinitatem personarum phisica ratione theolo
 gi deducunt. 93U
 Trinitati assimilatur lux solis 94Q
 Ex trinitatis attributis tribus oratio et medita
 tio omnis cōsurgere potest. 57616666
 Trinitatis opera indiuisa. 25P. Non ad in
 tra sed extra 49B
 Triplicitates mltē. 5710711712660661
 693795B
 Tristari et gaudere simul et fm idem contingit.
 45U79AB
 Tristari de exaltatione tyranni malum non est.
 Tristari de bono proximi quan- (32AB)
 do sit peccatum vel non. 29E
 Tristari vel gaudere quod sit laudabilius exer
 citium. 85A
 Tristitia de hac plura 45T
 Tristitia quadruplex. 28U
 Tristitia duplex. 84T
 Tristitie fm deum valor. 84T
 Tristitie et gaudij similtas 84P
 Tristitia fm seculum. 84P
 Tristia fm deū non est. 85AB
 Tristitia sensualis auget rationalē. 84P
 Tristes sunt hi naturaliter. 73J
 Tristitia seculi mala sed christianus luctus bo
 nus est. 57E
 Tristiciam temporalem in spiritualem salubriē
 conuertit quedam mulier. 68T
 Tristitia Quere supra in lamentum/ et reperi/
 es plura.
 Tristicū virtutis non germinat in nobis sine pa
 lea vanitatis. 73O
 Trutanni docuerunt orare Guilhelmum pari
 siensem. 74P
 Tuba cornea et ductilis et cetera. mortaliter quid
 sint. 78Q
 Tuba nouissima sonans in auribus hieronymi
 quid effecerit. 78P
 Turbationes sensualitatis succrescentes faciūt
 meritum. 37P
 Turbamur plerumq; per dyabolum ad malum
 finem. 7R
 Turbas illas relinque hoc modo. 46Q
 Ture lupini heretici. 18AB
 Tutum nihil est homini in hac vita. 34L

Uadendū est ad

celum. 44T7
 Uagari. i. vane agi. 89B

Valentinianorum error 25P
 Vanitas vanitatum et. sententia notanda pre
 latis. 7E
 Vanitas mala et bona. 10F
 Vanitatis paleam an quis a se excusserit signū.
 Varietas in amicitia deferen- (18R70R)
 da excusari aliquando potest. 4C8B
 Ubera dei. 82C
 De octo euangelio contenta aptatur ecclesiasti
 cis modernis. 40O
 Vectigalia sunt nerui reipublice 37Q
 Vehementia piculofissima comes virtutū. 19T
 Vehemens annisus voluntatis ad aliquid sit ri
 bi semp suspectus. 20B95N
 Velamen triplex. 92AB
 Velle credere et dolere. aliquā magis meritorius
 q̄ credere et dolere. 37B
 Venditio plura de hac. 24U
 Venditio diffinitur. 35J
 Venditionē et emptionem non inficit. Neq; q̄
 vni parti vtilior est q̄ alteri Neq; cōditio redē
 mendi Neq; precij diminutio propter liberta
 tem redimendi. 35R
 Vendere ad credentiam precio pluri iusto pro
 hibetur. 31Y
 Vendere cari⁹ ad credentiā sic licet. 32635R
 Venditiones ad terminum 24E
 Venereus furor plus reprimatur cedendo q̄
 vtendo. 38U
 Venus anxia Inguinis et capitis que sit distan
 tia nescit. 38U
 Venie prestande bullas habz qui dimittit debi
 toribus suis. 56C
 Venialis peccati nomina plura 31R
 Veniale peccatum est preter preceptum. 34B
 63B666369C70F
 Venialis peccati nocumenta. 24B
 Veniale peccatum sit mortale dum placet. 24
 C34T61B
 Veniali nemo caret fm quosdam. 26P
 In veniali peccato non statuitur ali⁹ finis a deo
 Venialia significantur per lignum fe- (30A)
 num et stipulam. 31L
 Veniale grauissime puni⁹ i inferno. 31AB61T
 Venialis peccati effectus multiplex. 31ABM
 Veniale peccatum quodlibet deletur in presen
 ti vita a finali gratia. 31M
 Veniale peccatum ad remissionem suam quid
 requirat. 21M
 Veniale peccatum multa mala affert 32T
 Venialiū confessio non est in pcepto. 33C
 Venialium cōfessio fit et obmittitur aliquando
 fructuose. Ibidem.
 Veniale peccatum duplex. 34T
 Veniale peccatum est omnis commotō rationē
 preueniens. 38C
 Venialiter peccat large loquendo etiam infans
 45

vnus diei. 38 **L** 83 **T**
Veniale peccatū **Q**uere in peccato veniali. 50 **R**
Venisse deum in nos tūc dicimus qñ rē. 50 **R**
Venite ad me omēs qui laboratis rē. specialis tractatus de hoc. 50 **A**
Venti duodecim passionū spiritualiū. 73 **B**
Verbū quod erat in principio 82 **OB**
Verbū caro factū est. de hoc spālis fmo. 46 **A**
Verbum in diuinis verbum aliud nō producit ne nugatio fiat. 46 **A**
Verbū abbreviatum super terram quomodo fecit dominus. 46 **E**
Verbum carnem factum esse artes liberales nō docent. 46 **E**
Verbū ideo caro factū est 46 **V**
Verba **J**esu multa sententiarum maiestate plena sunt. 43 **A**
Verbum dei audiendum est cum summa disciplina. 48 **E**
Verbū gei nō incōgrue dicif cibus. 73 **T**
Verbo domini celi firmanf. 77 **O**
Verbū cuiuslibet entis representat ipm pceptui simplici. 60 **O**
Verbis pprijs nō aūt p arbitrio cuiuslibet cir/ca attingentia fidē loquendū est. 16 **B**
Verbis liberis vtunt philosophi non sic theologi. 3 **B** 17 **F** 18 **E** **F** **A**
Verba maliciam non habent nisi quia mali alius signa. 22 **OB**
Verbum dei viuum et efficax est ad diuisionem spiritus et anime. 68 **A** **R**
Verbū mystice qd sit r quot ei accidūt. 100 **A**
Verbigena est sponsa christi. 99 **J**
Verbigena mentē effici. 48 **B** 58 **R** 59 **B** 91 **A** 92 **R** 93 **R** 94 **J** 95 **F**
Verberant se deuoti. **I**deo 75 **P**
Verecundiores nunq̃ esse q̃ cū deo loquimur/ait **A**ristoteles. 48 **E**
Verecundia nō sit nimia. 93 **R**
Verecundia humili nihil gratiosius. 92 **T**
Verecundia aliqñ ex supbia nascif. 67 **B**
Veritas catholica quid sit. 14 **L**
Veritas sincera quō hñ possit a viatore. 60 **L**
Veritas lucem suam habet. 13 **P**
Veritas agnita quō possit impugnari. 17 **L**
Veritatē testimoniū a dyabolo vel magicis rē. nō est recipiendū. 17 **A** 18 **F** 20 **B** 21 **R** 64 **L**
Veritas odium parit p̃sertim apud eos qui sibi sapientes videntur. 18 **E**
Veritas nulla cognoscitur infallibilif et constanter nisi ad exēplū p̃me veritatis. 69 **A** 61 **F**
Veritates tres vere dicēs ē in statu salutis. 32 **A**
Veritas nūq̃ melius inspicitur q̃ dū nuda breuitate monstratur. 39 **E**
Veritatis inquirede impedimentū hoc ē. 41 **B**
Veritates que ptineant ad theologiā 51 **T**
Veritates que proprie sunt fidei reperiuntur

in decretis. **I**deo 51 **P**
Veritates fidei. **R**equire supra **F**ides. 51 **P**
Vesica turgida pisces sonans supbis compaf q̃ adulantibus credunt. 40 **P** 96 **A**
Vespertilionis oculus r mentis nō omnino sūt similes. 86 **OB**
Vestigiū trinitatis in qualibet re 85 **T**
Vestigium vide supra imago. 81 **L**
Vetule sunt sortilege. 36 **L**
Vexationem redimere sic licet. 31 **E** 32 **B**
Vexantes alios per iudicia et placitationis peccant. 44 **A**
Via ad celum hec est. 16 **B**
Via domini comparatur ad viam mundi car/nis et demonis. 2 **T**
Via spiritualis habet pedē dextrum affectionē sinistrum cognitionem. 8 **E**
Viam plura impediunt 99 **E**
Vie ducentes in amorē dei. xv 100 **J**
Via vnitua mēs eleuat in deū 100 **J**
Via vnitua ad plura valet/que exponunt fm ordinem alphabeti 35 **V**
Via aliqd vna via phibet r alfa exponit 69 **E** 7 **L**
Vitia quibus plus tēptamur p̃cipue p p̃traria remedia conemur declinare 19 **V**
Vitia somnijs sunt similia 64 **E**
Vitioz palma est honesta polluere 28 **J**
Vitia nature sunt septem 35 **A**
Contra vitia pugnamus non vt vincamus sed ne vincant 51 **J**
Vitia p̃ncipalia octo 72 **L**
Vitioz cognitio prodest 72 **OB**
Vitia sic sunt expugnanda 73 **O**
Vitia aliqñ discrete pmittūt quibusdā 84 **S**
Vitia nostra vltimi cognoscimus. 21 **E**
Victoria deo nō diei ascribēda est. 7 **L**
Victoria vera passiones supare 66 **T** 69
Videre et intueri ad oēs sensus ptinēt 73 **L**
Videre se quidā credūt extrinsecus cum nihil videant **I**deo. 4 **S**
Viduarū regula. 38 **P**
Vidue ppter liberos abstinent a p̃iugio. 38 **P**
Vigilia r somn⁹ hñt mediū i passionat hoibus 71 **P**
Vigilia r somnia simillima sunt. 19 **B** 55 **R** 73 **P**
Vigilie immoderate nocent. 71 **P**
Vigiloz r mediocriū sp maior numerus. 38 **R**
Vim vi repellere lz etiā p papā. 3 **L** 4 **B** 6 **R** 9
Vim vi repellere q̃ iure 62 **L** 24 **T**
Vim quomō r q̃ que liceat vel non. 26 **L**
Vincetio viro sctō scribit laudās eū r rogās vt p̃cillum constā. accedat. 22 **B** **R**
Vincere velle et pugnare licz non vincat sufficit plerumq̃ militi christi. 70 **B**
Vincetī dabo manna absco. expoif. 72 **E** 77 **E**
Vinea mystica duplex. 46 **T**
Vinea anime quomodo sit excolenda pulcre de

W ante J

scribitur. 47 E
Vinea est sapia 47 G (F. r. m. p. r. r.)
Vinū theologicū spirituale et optimū. 10 CE
Vinū theologoz et torte iacobitarū a cultozib⁹
 denominantur. 40 B
Vinū ex aqua fit moraliter. 10 D
Vinū materiale sapientiā impedit. 10 B
Vinum sapientie terrene. 10 D
Vinū duplex dulce et salsum. 47 E
Vinum letificat deum ⁊ homines exponitur no-
 tabiliter. 47 G
Vinū grossū et dyabolice vites que sint. 47 G
Vinum quidam monachus bibere noluit et re-
 prehenditur. 71 C
Vinū confert ad cognitionē. 81 D
Violentiam nature inferre non audent. Quod
 valde nos impedit 72 D
Vipera pauli exponit mystice. 47 B
Vires varie anime disponuntur ostēditur hoc
 exemplariter. 78 A
Virginum regula. 4 G
Virgines pauce. 38 B
Virginitas implet celū fecunditas carnalis mū
 dum. 38 Z
Virgines cōsecrate vesti pal-
 ladi et telluri. 38 F
Virginitatis quedā pconia tangunt 38 Y
Virginitas tenet mediū quo ad nos. 38 Z
Virginitas fm id quod addit vltra continentia
 am nō est virtus. 67 R
Virginitas ⁊ cōiugiū in maria et ioseph quō se-
 se compasse sint. 58 B
Virginitas an p molliciem sine pollutiōe pda 33 A
Virgilis et muliebri sexus ne cōten- 95 B
 dant de pcellentia ad inuicem (48 Y)
Virilis etas querit opes ⁊ amicitias ⁊ honores 92 Z
Virtutis diffinitio. 27 D 38 D
Virtus est affectio moderata ⁊ ordinata. 92 Z
Virtutes pollitie purgatorie rē. 83 E (72 G)
Virtutes si maneāt i pria. 83 J 45 F (372)
Virtutes non sunt insensibilitates p stoicos 83
Virtutes vere non sunt sine charitate. 87 A
Virtutes purgati ani qd possit fm phos. 91 F
Virtutes septem et quare dicantur cardinales ci-
 uiles et politice 27 D E
Virtutes septem adaptat ad sacramenta septē
 et vitia septem. 26 D 27 Y
Virtutes septem cū septem dotibus correspon-
 dentibus in patria. 52 A
Virtus in pulcro corpore gratior sed nō tutior.
 quod temporale vel seipsam. 55 B
Virtutes theologicę p priuz motū habēt ad im-
 petrandū miracula et salutē. 55 J
Virtutes tres quare theologicę dicant. 61 D
Virtutes omnes et pfectio earum sunt in prece-
 pto et quomodo. 67 D
Virtutes eiusdem meriti possunt esse in eis qui

fm eas nō opant et qui operant. 67 R
Virtutes quattuor cardinales describūt. 69 A
Virtutibus laquei vitiorum similium apparen-
 tiū insidiant. 16 J 19 J 70 G B K 6 G 67 K
Virtutum granis viciozum palee miscentur in
 omni statu humano. 11 D 73 D
Virtus tendit ad ardua. 38 R
Virtus certius q̄ ars opatur. 39 L
Virtutis mediū sic accipiendū est. 39 L
Virtutes acquiruntur ⁊ vitia exterminant per
 abstinentiam. 39 P
Virtutes sunt connexe sicut sorores germane in
 chorea. 48 L
Virtutes lilia sunt ⁊ sic crescunt. 48 R
Virtus qdā consistit in actu qdā in affectu. 51 B
Virtutibus moralibus et gratia reformatur or-
 do nature institute. 72 D
Virtus quelibet quemlibet actū imperare pōt
 sed non elicere. 79 G
Virtutes a tota specie que dicant. 67 B
Virtuoso merces accrescit continuo. 24 G
Virtuosus est totus teres et rotundus. 49 J
In virtuoso oia cōsonant rōni. 49 Y 72 P 79 F
Virtuosiores non semp sunt hi qui deuotiores
 indicantur in lacrimis. 79 L
Virtute nihil amabilius 35 A
Vis cōcupiscibilis et irascibilis qd sint. 72 A
Vis. quere supra Vim
Visio est tota merces sic intelligit. 45 Y
Visio quō fiat tam interior q̄ exterior. 69 D E
Visio intuitiua ⁊ abstractiua ⁊ si sit media. 69 T
Visiones quibus apparet christus vel sancti sūt
 suspecte. 17 F 18 D B J
Visitatio sinodalis ideo fit. 42 R
Visitatio sinodalis est reformationis ecclesiasti-
 ce cardo. 43 K
Visitatio est quedam applicatio legū ad opatio-
 nem ⁊ sua viuificatio. 43 K
Visitandi modus quis sit. De hoc specialis tra-
 ctatus. 43 D
Visitatio marie 94 L supra maria
Visitationem dei anima semp expectet. 77 D
Vita quid sit. 83 E
Vita spiritualis anime quid sit et quales dispo-
 sitiones ad eaz. 60 T A
Vita quadruplex anime et descriptiones earū.
Vita anime spiritualis prima ⁊ secun- (60 F)
 da vnde pueniant. 63 Z
Vita naturalis et spiritualis anime in quo stet
 et perficiatur. 67 D plene
Vita seu statu qdruplici viuif in ecclia. 16 Z Z
Vita hominū triplex. 19 A 56 G 65 C
Vita incipientiū p̄ficientiū et p̄fectoz circa cō-
 templationē dei. 65 F Y supra status
Vita prima ⁊ secunda. 81 G 93 G
Vita anime. 83 A
Vita anime xpiane amor est. 90 R

Vita corporalis et spiritualis consistunt in calido et humido. 90 R
 Vita spūalis cōpatit̃ secū languores 92 L
 Vita in deo q̃libz res est. 83 L hoc mō. 40 Q
 Vita habet quelibet res. 93 E
 Vita actiua et cōtemplatiua et mixta. 81 S 93 T
 Supra actiua et cōtemplatiua.
 Vita actiua et cōtemplatiua cōpatit̃ ad inuicēz
 Vita actiua et cōtemplatiua debent esse mixte (73 F 94 A) 74 L
 Vita illius nomen: quis sibi vsurpat in qua frequentius occupatur. 74 L
 Vita aie consistit in laude dei. 78 P
 Vita cōtemplatiua talis est. 46 M
 Vita hominis vnius diei est. 46 P
 Vita terrena et spiritualis propriissime describitur a seneca. 47 J
 Vita iusti liber est exemplaris. 52 Q
 Vita plens q̃ misera sit. 72 A B
 Vita presens somnium est 73 P
 Vita duplex bona et mala 93 L
 Vita duplex socialis et solitaria 93 T
 Vita sociali viuunt angeli et sancti. 93 T
 Vita dei in se nec socialis nec solitaria sicut nra
 Vita hoīs tāto pfectior quāto d̃ vtra: (93 A) 93 F
 q̃ magis participat.
 Vita marie fuit excellentissime socialis et solitaria neq̃ socialis. 93 F
 Vita peccatorz neq̃ solitaria neq̃ socialis. (ria. 93 F) 93 F
 Vita solitaria quadruplex celibalis monachal heremiticalis et sapientialis. 93 Y
 Vitam solitariam laudat. 94 L
 Vita solitaria est plus essentialiter merens. 94
 Vita corporalis vt cōseruet nō debet lex dei transgredi. (D E) 39 B
 Vita abbreviare ppter tēpalia et spiritualia licet in his casibus 39 R R
 Vita abbreviare si diceret̃ esse illicitū multa absurdum sequerent̃. 39 R
 Vitae sanctorz legere vtile est cōreplatiuo. 73 T
 Vita solitaria quere supra solitaria et. 73 T
 Vitellus oui restaurat humidum radicale sufficienter et. 39 G
 Vitae anime nostre hz tres ppagines et. 47 L
 Vituperatio sup̃p̃s. quando ex humilitate pcedere videat̃. 70 P 10 L
 Viua vox nonnullos alios studiū plus edocuit
 Viuam? sobrie iuste pie in h̃ seculo. 5 P (1 B)
 Viuit pprie solū cōtemplatiui hoies 74 Q
 Viuere non possumus fm id ad quod dispositi essemus. 79 M
 Viuens deū non videt exponit̃. 48 P
 Umbra quid sit. 93 E
 Una tunica in p̃silio euangelico quid sit. 22 T
 Unctio spiritus sancti est nobis necessaria. 87 P
 Unctio docet de omnibus. 34 L
 Unctio spiritus sancti docet fugere. et non fuge

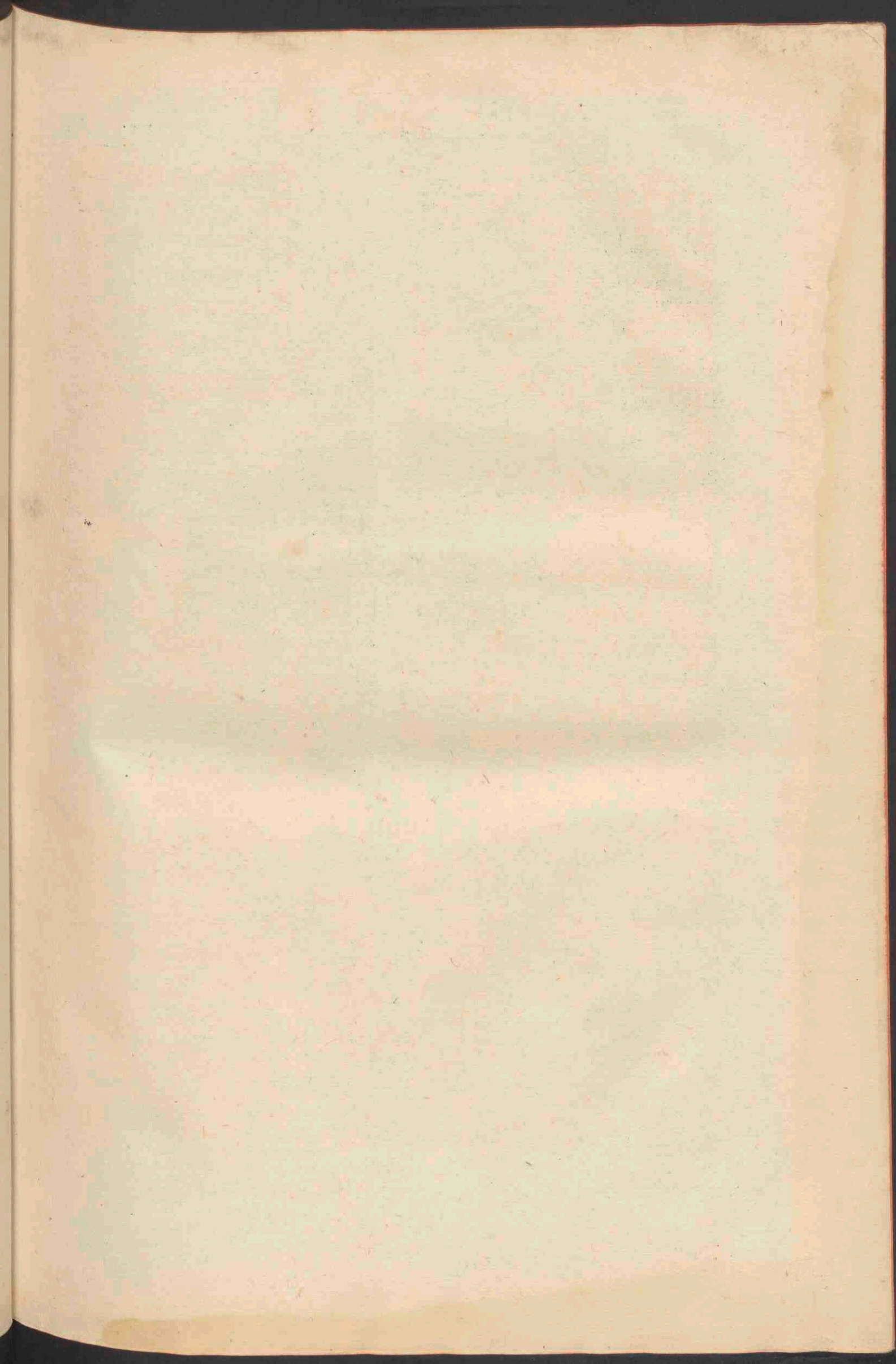
repersecutores. 39 M
 Unctio extrema de hac. 25 R 27 R L
 Unctio extrema quō iterat̃ et nō iterat̃. 26 L
 Unctio extrema cōferat̃ mētis cōpositibz. 43 Z
 Unguentum triplex. 85 A
 Unio spiritualis fit multis modis 65 Q
 Circa vnionem amorosam mentis cum deo multi errarunt 65 P
 Unio cum deo est finis totius mundi. 91 B
 Unio mētis cum deo. 86 J. Quomō fiat. 91 R
 Unio voluntariū. 88 B
 Unionis cum deo in patria multiplex p velaminati insinuat̃. 91 B
 Unio dei non potest percepti nisi ab accipiente.
 Unū nos effici cum deo quomodo intelligatur. (91 S) 15 P
 Unum si relinquit̃ in infinita incidem? 92 L
 Unū vnū ppter aliud ibi vtrobiq̃ vnū. 36 B
 Unitas dei 91 P
 Unitas membrorū ecclesie triplex. 3 R
 Unitati date sunt clauēs ecclesie. 3 M
 Unitas ecclesie procuranda ē etiā si oporteat transgredi aliq̃ iuribus posituius conscripta 4 A
 Unitatem sui omnia nō minus appetunt q̃ entitatem. (B 6 M) 8 J
 Vniuersalia realia eterna damnat. 1 Y 18 Q 6 F
 F 60 B 64 Q 68 R
 Vniuersalitas quomodo sit ex operatione intellectus. 1 Y 68 Q R
 Vniuersales et extreme assertiones perniciose esse solent. 62 Q
 Vniuersale nomen vt humanitas pro duobus supponit. 68 R
 Vniuersales propositiones. oēs peccauerunt et similes quomō intelligant̃. 47 F
 Vniuersalia studia ne petant scholares nondū grammatici. 48 T
 Vniuersale simpliciter et vniuersale accommodatū. 47 F
 Vniuersitas celestis habet quatuor facultates. (Dū. 47 F) 46 E
 Vniuersitatibus facturaz prestat in emendata exscriptio librorum. 1 E
 Vniuersum totum ē monocordum diuine sapientie. 78 F
 Vocati sunt omnes. 50 P
 Vocamur ad dominum afflictione commonitione et inspiratione. 50 F
 Vocatiōe sua qua vocat̃ ē q̃libet abulet. 79 M
 Volare ad alta p̃silio montana nō ē oīm. 39 Y
 Voluntas quid sit. 29 Q
 Volūtas triplex in hoīe. 54 P 55 B C 69 B F
 Volūtas mouet a potētia cognitiua s3 post imperat ei vna cū ceteris (79 P) 98 B
 Voluntatis determinatio vnde fiat 60 P
 Voluntas potest se tenere insuspensio. 55 L
 Voluntas sibi ipsi est ratio sufficiens actus sui. (68 E 60 P) 68 E

Voluntas ad quecumq; impetu quodam et cum
vehementia inclinatur illa habeantur suspecta.
70 B 95 R
Voluntas dei sufficiens causa omnium que sunt
q; sint bona &c. 95 L
Voluntas nostra p deum non cogitur sed de anima
non voluntaria facit spontaneam. 63 L
Voluntatem propriam religiosus ne sibi usurpet
Voluntate diuini resisti non pos- (16 B)
se consolatio in omnibus. 54 Y
Voluntati diuine an humana semper se debeat
conformare. 54 P 61 L 69 B 95 L 7
Voluntas mala causa omnium malorum. 6 L
Voluntatem videtur sentire no- (12 L 17 B)
biliorum intellectum. 98 R 65 E
Voluntas decipitur hoc modo a carne. 88 B
Voluntas an possit fieri in obiectum non preiudicio ra-
tionis iudicio. 88 B
Voluntates p charitatem in deo vnite inter se
sunt vnite. 88 B
Voluntate antiqua nouus effectus non proue-
nit sine mutatione voluntatis. 91 R
Voluntas est vis motiua regina & domina in do-
mo cordis. 94 B
Voluntas quod possit cogi id est trahi. 25 B
Voluntas dei vt fiat rogant. 27 T 76 B 2
Voluntas naturalis & deliberatiua. 29 E
Voluntatis vitia. 28 R
Voluntas sup actus habet dominium nullum in co-
pletum et completum 29 S
In voluntate omne peccatum est sicut in causa non
sicut in subiecto. 29 S
Voluntas non deliberata & deliberata qd sit. 29 T
Voluntatis bonitas attendit a bonitate obiecti n
in sui natura sed ppter apprehensionem rois. 30 E
Voluntas bona non sp reputat p facto 79 O
Voluntas mala p facto reputat. 31 T
Voluntas se habet tripliciter ad comotionem li-
bidinosam. 38 L
Voluntas se habere potest septem modis circa ali-
quod obiectum culpabile. 38 B
Voluntas multipliciter se hnt p circa actum carna-
lem. 38 B
Voluntate propria frange- (lem. 38 B)
re crux est qua vix est maior. 72 O
Voluntate celerem hnt spuales & abstracti. 35 R
Voluntas acceptat aliquam priuatiue aliquando
positiue. 77 P
Voluptas quasi volubilitas. 80 F
Voluptas non est finis vltimus. 45 P
Voluptas venerea maxime impedit contemplati-
onem veritatis 38 R
Voluptuosum vel diuitem fieri non extra sed in-
tra nos situm est. 83 P
Vota tria substantialia quid respiciunt. 23 Y
Vota tria substantialia posse emitti etiam a non in-
troeuntibus religionem facticiam 21 E
Votum solenne quod indispensable. 23 B L

Vota particularis persone aliter interpretantur q; ea q;
in comunitate sunt. 63 P
Vota tria substantialia pnt esse in statu sacerdo-
tum secularium 67 P
Votis superogationis ne quis se subiciat pot be-
ne & male suaderi. 67 B 70 B
In votis religionum papa dispensare pot. 67 L
Ex voto agens plus meret q; sine voto. in p vo-
tum substantia opis non mutat. 67 L
Sine voto opus factum pot esse melius q; aliud cu vo-
toto obligatio non est tanta si- (to 7 L)
cut preceptorum. 97 S
Votum quale dirimat matrimonium. 25 Y
Votum de capite non edendo &c. 24 S
Votum non est nisi de his q; alias licerent. 33 B
Voti fractor non est sacerdos fornicans. 21 Y
In voto suppositis pias superioris non exclusa. 33 R
Voto solenni tenet ad castitatem q; suscepit ordi-
nes sacros. 63 R 67 T
Votum pmette non est annexum sacerdotio essenti-
bus equaliter dispensabile est. (aliter. 38 P)
Votum in monachis et sacerdoti- 38 P
Votum qui fecit non egrediendi egredi tenetur ad
succurrendum existenti in necessitate. 39 S
Votum quodlibet hnt implicita exceptio 39 B 63 B
Votum quod obseruari debeat aliquando & ali-
quando non. 39 T
Votum vt obliget psumponit triplices conditiones
Vouentium castitatem facinorosa. 38 Y (24 R)
Vouentium adolescentium nimia multiplicatio 38 T
Vouere castitatem iunx non pot sine consensu alte-
Vouens est p filij reddere at pcepti. 25 T (rius 25 Y)
Vouens seruare regulam ad quid teneatur sub
uoti obligatione 63 B 60 P
Vox ad verbum comparat 16 B
Vox est in omni re 80 P
Vox mollis et ductilis potest multiplicare mi-
nutias notularum. 80 E
Voces sunt eaz q; sunt i aio passionum note. 79 S
Urbanus papa dicitur gularis q; nullis censur ob-
noxius esset. 62 A
Urtice spuales & vepres qd sint. 46 T 48 R
Usura quasi vsus eris. 35 B
Usura qd sit & plura alia d hac. 24 S 35 B 2
Usura ex genere suo mala est et ideo. 35 B
Usura si licita diceretur plura inconuenientia res
publice inde puenirent 35 B
Usura posset tolerari hoc modo. Ibidem.
Usura hnt fieri pncipalit in mutuo pecunie. 35 B
Usura non nisi in mutuo inuenit. 35 R
Ad usura accipere licet in necessitate. 35 R 36 L
Usura an pmittebat iudeis. 35 Y
De usura caplm in ciuitate ponit i forma. 36 B
Usura aliquando accipit p supabundantia. 36 E
Usurarum fraude an quis aliquid faciat ex his
conicitur. 36 F
Usure penis. aliquando non usurarij plectunt. 35 R

Usurarius contractus quid sit. 35 Y
Usurarius similis est furi quia contrectat re ali- 35 AB
 enam inuito domino.
Usurarius vix aditus ad usuram claudi potest (63 F)
Usurarius lucrum an faciat es- 38 AB
 se suum.
Usurariorum seruitores. 24 T
Ulus ingenii et arte clarioza facit. 95 B
Usum rationis quid impediatur. 83 Y
Ut in scripturis dicitur per consequentiam no- 92 G
 per causam.
Uterum virginis no horruit deus quia propri- 94 R
 us in mente q in carne cocepit.
Ulgius fallacissime causas infortuniorum assi- 20 U
 gnat.
Ulgius errans plura blasphema puerbia ad- 34 E
 inuenit.
Ulgius consuefudinem curare no optet. 35 E
Ulpecularu typo intelliguntur temptationes 98 Z
 que cum vise essent mortue ex improviso incau-
 tos arripiunt.
Ult appellat rationem. 95 E
Urores debere esse coes error socratis. 41 B
Urores si quomodocunq a marito cognosci pos- 27 G
 sit.
Urores multitudo non excutit libidinis ignem 38 U
 sed auget.
Urores difficilius sine vitio vitur coniuge. 38 S
 Ideo.
Urores intemperantie re. Ibidem.
Urores quidam erant eleuatissimi et doctissimi (38 T)
Urores cognitio experientia- 38 T
 lis no dat dum vacant amplexibus

Zacheus ascendit 89 E
 in arborem sicomoz.
Zacheus facit xpo cenam. 91 Y
Zebedei duo filij a mari galilee vo- 65 L
 cantur anagoice.
Zelotypia quid sit et qn peccatu. 24 AB
Zelotypi peccant. 31 T
Zelosi ptra vitia aliorum hoc notent. 72 F
Zelus quid sit. 79 A
Zelus multa significat qd sit qlis esse debeat ple- (ne 55 R L T)
Zelus rectus. 12 B
Zelus verus qlis sit et qles insidias patiat. 55 B
Zelus discretione discretio humilitate requirit. 16 R
Zelus beniuolentia et discretione sorores h3 8 U
Zelus et sobrietas circa rephededos mores 10 T
Zelus beniuolentiam et discretione et con- 55 L
 stantiam requirit
Zelus quando bonus et malus. 24 B
Zelus differt ab inuidia. 28 U
Zelus dum exercetur offendit. 92 Z
Zelus animarum acceptissimum sacrificium. 85 A 34 T
Zelus indiscretus reprehendit 73 B
Zelus nouicius moderandus est. 67 B 99 U
Zelus et feruor et nouicius qual sit. 71 E 99 R T
Zelus sciam et copassionem requirit. 10 T
Zelus habeat sed fm scientiam. 93 P
Zelus habentes no fm scientia ocula simplice 6: F
 non habent.
Zelus non fm scientiam multos errare facit. 10
 A 8 T 22 E 55 B
Finit.

Prima pars operū
Johannis Gerson

Epistola Iohannis Gerson ad fratrem

Iohannes cancellarius parisiens. Ger-

mano suo carissimo Iohanni ordinis celestinoꝝ. Inclinauit cor meū vel curiositas / vel vanitas vel vt pie cōfido charitas illius cui dixit cor meū. deus cordis mei ⁊ pars mea deus in eternū / vt mihi describeret arma / scūtū cordis ⁊ fidei / quale militiā mihi necessariā ⁊ accōmodā figuraret p pnti vita. q̄ teste Job. est militiā hominis sup terrā. Meditat⁹ sum cū corde meo plurima. Tandē ascendit mēs in hūc affectum cordis / vt sibi ipsi cor alatū ⁊ ignitū signatum signo thau aureo / poneret in etheris saphirini medio / radiantib⁹ illic aureo colore / sole / luna ⁊ stellis / quatinus ego peregrinus ⁊ aduena (sic enī Gerson interpretatum significat) assidue meditatione recorderer verbi celestis peregrini pauli. Nostra queratio in celis ē. Nec me prozsus fefellit hec meditatio cordis / dū illud tu dñe dilatasti. dū libero sibi volatu / per amplissimos sacre scripture celestes cāpos spaciari donatū est / vbi toties de corde fit sermo viuus ⁊ efficax. que ad sensus / nūc allegoricos / nunc morales / nunc anagogicos fructuosissimā iocūditate trahi pōt / vt iugiter insonet illud ecclie: Sursū corda. Hoc tibi germane significare volui / q̄ cōsors es peregrinationis mee / tibi mecū ⁊ mihi tecū debet eē cor vnum / ⁊ aīa vna / quatinus edificatiōis huius nō ingrate: particeps eē velis / q̄ scies ⁊ poteris / cooperante illo qui cor regis ⁊ hoīm inclinat quocūq̄ voluerit / q̄ finxit singillatim corda eoz. In q̄ bene vale feliciter ⁊ euola. Scriptum constantie prima Ianuarij. MCCCXVJ.

Bic precor / iste dñs ē qui carmina condidit ista
Gratia nomen ei / cognomē ⁊ aduena fecit.
Esse peregrinus signis agnoscitur aptis
Cassidulum dextro / sartū dependet ab armo
Ad latus oppositum. celsum caput orbicularis
Pilleus obnubis: soles quo pellat ⁊ imbres.
A vultu infestos. baculusq̄ teres regit artus
Ferreā cui cuspis. munitur sura coturno
Scūtū leua gerit: saphiro celo ve sereno
Concolor hic auro septem radiare planetas.
Inspiceres. medio cor pennatū velut ignis
Emicat. ⁊ thau rutilo sibi signat in auro
Egide protectus hac hostica tela retundit
Nec caret angelico duce: sed caro visib⁹ obstat
Sedulus. hunc catulus vt thobiam comitatur
Gerson origo fuit. dat cancellarius almo
Lustris quinq̄ gradus studio tibi parisiolorum

Cōpendiosalans

Iohannis de Gerson Cancellarij parisiens.

Iohannem de Gerson parisiens quondam studiū cancellarium: si quis doctorem christianissimū vocet: is certe videbitur eius merito ac dignitati nō impertinens nomē: indecens nomē: indecens

tem ve titulum attribuisse. Si enim auctor christiani nois Christus: finē ⁊ cōsummationē legis sue dilectione constituit: si leue et sacramentis paucis astrictū iugū postteris suis imposuit: si pharisaicū illud paternarū traditionū onus a suorūz humeris excussit: quis obsecro inter doctores legis hui⁹ xpīa

ni agnominationē iustius sortiet Iohanne de Gerson: qui operosa ⁊ pia industria per oēm etatē in litteris sacris versatus: oē studium in id contulit: ei soli operam impendit vt christianis qui succedētib⁹ sub inde multiplicatisq̄ preceptis hominū: ac innumera viuendi varietate proposita: in extricabili ferme cōscientie labyrintho circūerrare viderent: ⁊ egrediendi ex hoc callem notū faceret: ⁊ planam securam ac regiam dilectionis christiane viam quenam esset luculentissime demonstraret. Plane si quis forte dubitanti⁹ hoc fuerit. huic nulla probatio certius persuadebit. vt que premissa sūt credat q̄ si sepe ⁊ attente leget q̄ plurima post se reliquit cancellari⁹ ingenij ac doctrine sue monimenta. Inueniet etenim nō herentē i curiosis ambagibus. nō in vana subtiliū ostentatione sollicitū. neq̄ affectatione exq̄site noui

Compendiosa laus Johannis gerson

tatis turgentē. sed ijs insistentem tñm odor
q̄ cognitu necessaria. et opere salubria in pri-
scis doctoribus deprehendebat. q̄ profecto
ad vsū nostrorū temporū. et ad mores in qui-
bus christiana versat̄ respublica. tam scite
applicuit et accommodauit: vt nihil clarius. ni-
hil certius homines nostris legere possint. p̄
q̄d ab hac misera pplexitate: tum in multis
alijs: tum presertim in varietate legū huma-
narū: q̄ nunc obligantes: nūc abolite asserū-
tur. nōnunq̄ vertunt̄ in dubiū. sese tuto do-
ceantur euoluere. **U**n factum est vt qui solū
utilitati proximi scribēdo studeret: nulla af-
fectione priuata alicuius e doctorib⁹ q̄ eum
p̄cesserant singularit̄ ducere. **Q**uāuis enī
ex his qui celebres erāt neminē ignorauerit
eorū tñ quos nō respuit ecclia. nec aliquē vs-
queq̄ refutauit. nec cuiq̄ sese vbilibet ob-
noxiū cōstituit imitatorē. sed velut apīs ar-
gumentosa singulorū depastus dulcorē. quē
ex eo potissime sapiebat. si q̄d naturalē aut
diuinā legē sincer⁹ redoleret. fauū p̄spiciū
ordinatissimū suauissimūq̄ cōtinebat. **L**on-
ge p̄fecto alien⁹ ab eorū sensu q̄ doctores fa-
uore probāt. et quib⁹ nō tam perspecta verit-
as q̄ eiusdē professionis coniunctio sectan-
di alicui⁹ necessitatē imponit. **H**ec quidē in
scholastica theologia. **I**n mystica vero que-
sta est xpianorū vt autore Dionysio: sol sit
xpianis concessa: quantus fuerit **J**ohānes
de **G**erson. q̄ clarus. q̄ copiosus. q̄ iuste
xpiani agnomē pmeruerit. ex scriptis suis
aduerti manifestissime pōt. **S**tudiose siqui-
dem curauit/ quēadmodū de seipso plurib⁹
in locis testatur. theologiā mysticā cū scho-
lastica concordare. **V**el q̄d ostenderet scola-
sticis doctrinis illā nō eē aduersaz. **V**el q̄d
oēs qui crudis solūmō speculationib⁹ deus
inuestigāt ad experimentalē eius gustū inui-
taret. ad quē scz tanq̄ ad margaritā precio-
sam et future beatitudinis p̄libationez: oēs
xpiane p̄fectiōis audios anhelare docebat
eo certe efficaci⁹ quo et ipse nō modo doctus
verbo sed et vsu peritus in ea re fuerat. **N**isi
enī gustasset q̄ suauis ē dñs. nunq̄ tale ali-
qd q̄d melius p̄cipi q̄ dici pōt. tā dilucide
tā signate tāq̄ copiose declarare potuisset.
Nec mirū sane. **N**ā vt de vita quoq̄ sua nō
nihil asserat ab ineunte etate p̄ parentes ad
dei amorē allectus extitit. quos ip̄os pieta-
te in deū non mediocri arsisse: iudicio sunt li-
bert fere omnes deo dicari. **M**ox traditus
bonis artibus in parisiensi gymnasio ita se
exercuit vt p̄ficiēte cum tempore peritia et
integritate: omniū illic theologiā p̄fētium
tpe suo longe eminētissimus haberet et esset
Singularis profecto gloria vicisse parisen-

ses in eo in quo ip̄i ceteris studijs omnibus
semp̄ prestuissent. **V**erū in ultio laus ampli-
or et inensum fere p̄conū eius ab his cōsur-
git: quoz adhuc ne memi- rim⁹ quidē. **Q**ue-
q̄ illustriorē dicēdi ornatū deposcunt. alijs
et alijs loco duximus refer uanda. **Q**uis enī
breuib⁹ cōplecti posset: curatissimā prudē-
tiā/ laborē fortissimū. mōdestissimā consilia.
feruentissimū zelū. quē indefessus adhibuit
p̄sedando et vniend⁹ illo turbulentissimo
scismate quo etas illa quatiebatur. **Q**uis le-
gationes suas mira grauitate et peritia obi-
tas: satis digne cōmmemorare posset: quas
pro francorum rēge: ecclia gallicana. et vni-
uersitate parisiē. et tum plerūq̄ alias / tum p̄-
cipue apud celeberrimū illud xpiani populi
generale cōciliū cōstantiense grauit̄ admi-
nistravit. **I**llic etenī diligentia incredibili.
sanissima doctrina et vehemētissima vi dicē-
di. q̄bus patres monuit. cōfirmavit et q̄d fa-
cto opus eēt apertissime monstravit. tñ effe-
cit pro cōi pacis q̄ a tota xpiana repu. exula-
bat recōciliatione vt nō min⁹ necessari⁹ fuis-
se videatur illi sue calamitosē et tempestati. q̄
oli gloriosissim⁹ doctor **A**ug⁹ etati sue pela-
gianoz herese cōtaminatē. **E**xtāt et tractat⁹
orōnes eius in eam rem plurime quo min⁹
necesse sit adducere multa ad hec cōproban-
da. **Q**uare silētio pretereant̄ reliqua. si vno
verbo persuasum fuerit iohannē de gerson
euidētissimū intuitu veritatez perspicisse
et nō minori p̄stantia ac fortitudine p̄spectā
tutātū fuisse. **A**d eā siquidē sensuū puritatē
et simplicitationē cordis deuenerat vt velut
e sereno pacatoq̄ aere despiciere et p̄tueri va-
leret oia que sub se turbida passionib⁹: et ig-
norantie nube obducta in ceteris agebātur.
Itaq̄ expeditissimus et resolutissim⁹ erat i
vero cognoscendo. **I**n defendēdo autem q̄
firmus q̄ imperterritus fuerit: vel hoc vni
argumēto nobis sit. q̄d p̄ grauiſſimas alter-
catōes q̄b⁹ p̄tra ipugnatores veritatū fidel-
et p̄ceptorū dei corā sacrosancto concilio cer-
tauerat. principis etiā potētissimū odiū non
veritus. velut alter **C**hrysostomus aut **A**l-
thanasius ip̄m tandē exiliū molestissimū p̄-
peti nō detrectauit. **E**t virū vere xpianum.
Et temporū nostrorū p̄ditissimorū singulare
fidus. **T**u eam quā a se pellunt ceteri verita-
tem: etiaz in exilio perquiris. **T**u teipsum i
furia et contemptu maior affici q̄ veritatez.
Tu vere fm nomē tuum laudez tibi paras.
Gerson enim aduenam significat. **T**u ip̄ius
christi qui vt veritati testimoniū daret: nul-
lum tormentorum genus expanit. cum re et
facto fueris imitator. cur nō merito tuo ma-
ximo eius cognominationem adipiscaris

Tituli operum Gersonis

Obrem honorem doctores alij: quisq; epithe-
to suo. Vicatur hic secus ille seraphicus magnus
iste irrefragabilis alter. Subtilis. solennis. illu-
minatus. vñ quicquid tale pro merito suo quisq;
vocetur. Iuste quidem et bene. Sunt etenim. Li-
ceat obsecro Johanne quoq; d gerson non frau-
dari laude sua. Liceat christianus doctor appel-
letur. Is cuius primo doctrina ad christi meras
traditiones omnem nostram assertionem contem-
dit metiri. Cuius deinde studium primarie chris-
ti operationi ppter quam in mundum venerat
testimonio scilicet veritatis intentissime fuit ad-
dicum. Cui postremo vite conclusio tanta ana-
gogice et vere christiane contemplationis dulcedi-
ne et amore flagrauit: vt velut cignus modulato
canticor carmine mortem suscipiens in felice fa-
miliam christi quem docuerat. pro quo certauit
et quem totis visceribus desiderauerat/non
immerito in eterna beatitudine receptus esse cre-
datur. Plura possent alia in laude huius chris-
tiani doctoris annecti / quoruz aliqua ex episto-
lis archiepiscopi lugdunensis et fratris sui prioris
celestinoz concipi possunt/que ad finem huius
operis habentur. Veru passim plurima sese obli-
cunt laude et honore digna studiosis scriptoruz
eius/e quibus et hec pauca que premissa sunt cla-
rius intelligi possunt. Huius itaq; vtilissimi do-
ctoris tractatus et opera quotquot colligi potue-
runt etiam non sine singulari labore/in hoc volu-
mine castigate ad modum impressa fuerunt. Ad
tribus sane partibus si cui libuerit. poterit secer-
ni. Earum prima continet ea que et fidem et eccle-
sie regimen et circa ea errores concernunt. Secun-
da complectitur ea qad morales traditiones per-
tinet. Tertia mystice theologie accommodata sub-
iungit. hunc autem partium ordinem non esse in-
congruum sed scripture sacre proxiis pueniente
aperte intelliget/ si quis bona ventura in libello
de reductione artium ad theologiam in quarto
lumine leget. Inf h aut opa lz nonnulla sint que
Johannis de gerson no esse verisimilius sit vt est
tractatus contra proprietarios. S. augustini. Co-
pendium theologie. sermo de conceptione. et si
qui plures reperiant / tamen quia auctor alius
non patebat ideo loco suo perstiterunt. Alij aut
tractatus qui sibi nonnunq; tribuunt. sed ta-
men auctorem certum habent. Et est libellus
de contemptu mundi/ quem constat a quodam
thoma canonico regulari editum/ et plures alij n
sunt operibus suis inserti. Verum nonnulli ad fi-
nem operis propter conformitate materiarum
subiuncti.

Annatio titulorum

operum doctoris christianissimi Johannis d ger-
son cancellarij parisiensis/ eo ordine quo in hoc
volumine sese psequunt. qd tribus partibus distin-

gui potest: ponit. Primo tituli prime partis. q
tractatus potestatem ecclesiastica et fidem potis-
sime concernentes complectitur.

D e laude scriptorum	1	A
Unu ex quattuor siue monotesse-	1	R
ron. post		
De potestate ecclesiastica et de ori-	1	2
gine iuris et legum		
Sermo pro viagio regis rhomanor	2	Z
De auferibilitate pape ab ecclesia	3	F
De modo se habendi tempore scismatis	3	E
Scisma quot fuerunt	3	T
De unitate ecclesiastica	4	A
De statibus ecclesiasticis	4	J
De modo viuendi omniu fidelium	4	R
Sermo de signis ruine ecclesie	4	U
Declaratio defectu viroz ecclesiasticor	5	A
De scismate quidam tractatus	5	E
De scismate alius tractatus	5	U
De pccilio generali vni obediencie i scismate	5	O
Concilij constantiensis decretum	5	E
Sermo in die circumcissionis coram papa	5	Y
Considerationes quattuor de pace	6	M
Epistole ad ducem aurelianensem et cardinales	6	R
cameracensem	6	S
Sermo factus coram alexandro papa in die as-	6	T
cessionis		
Sermo cora papa Benedicto	7	M
Basiliie		
Propositio facta coram anglicis euntibus ad	8	G
concilium pisie		
Trilogus in materia ecclesie	8	T
Epistola regis francie iustificatiua subtractio-	9	R
num fractarum a petro de luna		
Sermo eiusdem in festo sancti anthoni	9	T
Tractatus de nuptijs christi et ecclesie	10	P
Errores circa preceptum Non occides	11	J
Sermo in die purificationis Marie	11	S
Sermo coram concilio constantien.	12	B
Propositio in pccilio ex pte reg. francie	12	P
Sermo coram commissarijs fidei de erroribus co-	13	A
tra fidem et mores		
Contra assertiones magistri Johannis parisi ser-	13	M
mo eiusdem		
Que veritates sint d necessitate salut credende	14	E
Determinationes due per concilium constantie	14	L
se/post		
De protestatione circa materiam fidei contra he-	14	M
refes diuersas		
De pertinacia considerationes et signa	14	U
Quomodo et an liceat in causis fidei a papa ap-	14	E
pellari ad concilium		
Libellus contra petrum de luna	15	A
De assertionem illa. Sententia pastozis etiam in-	15	L
iusta timenda et tenenda est		
De susceptione humanitatis christi	15	P
Contra tertiam partem Ruibroeck de ornatu		

Tituli

Spiritualium nuptiarum	15	Z
Libellus fratris iohannis de schoenbauia q̄ n̄ titur ruisbroech tueri post	16	A
Epistola contra illam defensionem	16	B
Lectiones super marcum	16	E
Propositiones de sensu litterali sacre scripture. et de causis errantium	17	C
De cōmuniōne laicorū sub vtraq; sp̄e	17	R
De probatione spiritū	17	R
De examinatione doctrinarum	17	T
Epistola laudans doctrinā Bonauē.	18	P
Epistola ad patrē osualdū carthusiēse	18	S
Epistola ad studentes collegie nauarre quid et qualiter studere debeat nouus theologie audī tor et contra curiositatem studentū	18	T
Epistola alia ad eosdem	18	V
An monachus pro studio lectionis possit se sub trahere a diuinis	19	A
De libris legendis a religiosis	19	F
Epistola de studio religiosorum	19	H
De libris quorundam caute legendis	19	R
De distinctione verarum visionū a falsis	19	L
Trilogium astrologie theologicize	20	C
Contra superstitionem obseruationem dierum presertim innocentium	20	T
Contra superstitionem cuiusdam medici sculpē tis imaginem leonis	21	A
Contra obseruationes dierū quo ad opa	21	B
De erroribus circa artem magicam et articulis reprobatis	21	F
Propositiones contra assertiones fratris matthei grabon de vera religione	21	S
Cardinalis cameracens̄ r̄sio sup̄ eodē	21	V
Conclusiones fratris matthei grabon	21	T
Contra sectam se flagellantium	22	A
Epistola missa māgistro vincentio ordinis pre dicatorum super hoc	22	H
Contra proprietarios regule san. aug.	22	S

Tituli librorum secū de partis in qua locata sunt precipue opuscula ad mores accommodata.

R egule morales	24	A
Compendium theologie	25	S
Tripartitum / de decem preceptis / de confessione / et de arte moriēdi	31	E
De cognitione verialium peccatorum et morta lium	32	I
De arte audiendi confessiones	32	E
De confessione molliciei	33	A
De remedio contra reciduum	33	C
De statuto carthusien. q̄ in mortali certo confes sus remittatur	33	E
Auisamentum pro modo confessionis in religio nibus non lapsis audiendi	33	E
De modis excommunicationū et irregularitatum et ab solutionis ab eis	33	F

Notabile de forma absolutionis	33	B
Notabile de primis motibus et de sensu	33	I
De absolutione confessionis sacralis	33	S
De absolutione defuncti carthusi	33	P
De moderata casuum reservatione	33	O
Epistola sup̄ eodē ad quendam episcopū	33	P
De potestate ligandi atq; soluendi	33	V
Resolutio sup̄ casu q̄dam de irregularitate	33	S
De contemptu clauium et materia excommunica tionum et irregularitatum	33	Z
De cordis induratione	33	T
De indulgentiis	33	P
Multarum breuium et vtilium questionū resolu tiones	34	E
De delectatione in seruitio dei habēda	34	L
De peccato veniali duplici	34	L
De correctione proximi	34	L
De paruulis ad christum trahendis	34	U
De contractibus	35	B
De symonia	36	B
De solitudine ecclesiasticorū	36	K
De testamento condendo	37	L
Epistola super testamēto librorū suorū	37	L
Epistola ad carthusienses super acceleratiōe suf fragiorum post obitum oblatozū	37	L
De annuersario quod sibi procurauit in eccle sia sancti pauli in lugduno	37	L
Testamentū quotidianū peregrini	37	S
Testamentum peregrini metricum	37	P
Epistola consolatoria sup̄ morte fratris ad fra trem	37	S
De prepreparatione ad missum et pollutionem curna	37	R
De pollutione diurna	38	A
Dialogus de celibatu ecclesiasticorū	38	R
Carmen contra pulchritudinem corporis	38	P
Contra impugnantes ordinem carthusienses p pter paucitatem miraculorum et non confirma tionem	39	E
De non esu carniū carthusiensium	39	E
An liceat quāto debet intrare religionē	39	L
De temperantia in cibo et potu et vestibus prela torum	40	F
Sermo de vita clericorum	40	S
Sermo in cena dñi pro humilitate	40	P
Carmen contra tumidum cor	40	A
Sermo de penitentia	41	L
Sermo de dñio euangelico	41	Y
Carmen de voluntaria paupertate	41	Y
Sermo ad ecclesiasticorum cautelam et erudit onem	41	Z
Sermo de resurrectione christi	42	P
Sermo in concilio remensi dñica. ij. post pasca.	42	S
Bonus pastor	42	S
De visitatiōe platorū v̄ cura curatoz	43	S
Sermo de quattuor domibus et potest dici de dicatione ecclesie	43	E

operum Gersonis

Sermo de omnibus sanctis. Exultabunt sancti in gloria	44	?	De religionis pfectiōe et moderamine	67	A
Sermo de omnibus sanctis. Vri q̄ lugēt	45	H	De cōsilijs euāgelicis et statu pfectiōis	67	AB
Sermo de omnibus sanctis. Exultate quoniam merces vestra	46	L	De perfectione cordis	67	Z
Sermo de omnibus sanctis. Videns iesus turbas	46	P	De meditatione	68	L
Sermo in die natiuitatis domini	46	U	De simpliciatiōe. stabilitiōe seu mundificatiōe cordis	68	Q
Sermo in dñica in septuagesima	46	Z	Carmen de simpliciatiōe cordis	8	?
Sermo de conceptione beate virginis	47	L	De directione cordis	69	A
Sermo de sancto Bernardo	47	Z	De illuminatione cordis siue vna preciosa margarita	69	AB
Sermo i die scti Ludouici frācorū regi	48	L	De oculo	69	Q
Carmen optatum ut lilia crescant	48	?	De remedijs contra pusillanimitatē	69	E
Sermo de oratione in concilio pstañ.	49	A	De temptationibus diaboli diuersis	70	B
Sermo de spiritu sancto	49	B	Contra professum inobedientem	71	A
De verbis dñi Venite ad me omnes	50	A	De zelo et feruore nouiciatus	71	E
Cause propter quas voluit dimittere cancellarium	51	P	De exercitijs discreti deuotoz simpliciū	71	F
Recomendatio licentiandoz in decretis	51	T	Documentum notabile de sacro altari	71	T
Tractatus de nobilitate	52	E	Epistole quedam ad fratrem celestinū	71	Z
De considerationibus quas debet habere princeps	52	L	De passionibus anime	72	S
Dialogus franci et angli	52	F	Carmen de somnio huius vite	73	P
De puella olim in francia eq̄tate i armis	53	O	De monte contemplationis	73	Q
De mirabili victoria puelle de post fetantes recepte in ducem belli exercitus francorum contra anglicos	53	T	Epistole quedam	75	h
Tituli tertie partis			De mendicitate spiritali	75	L
que contemplatiue vite precepta tradentes tractatus continet.			Epistola ad sorores docens de quo quis per singulos dies cogitare debeat	77	R
De consolatione theologie	54	A	Appellatio cuiusdam peccatoris a diuina iusticia ad eius misericordiam	77	U
Dialogus apologeticus	56	Q	De oratione et suo valore	77	E
Carmina nonnulla. Primum ad Johannem germanum suum de causa canendi	56	Z	Decem considerationes in orādo deū	78	h
Aliud carmen lugubre pro desolatione vniuersitatis parisiē. propter bella ciuilia	57	A	Expositio sup. Dimitte nob. debita nra	78	J
Carmen in laudem ducis austrie et studij eiusdem	57	B	Oratio cum peccator de peccatis suis multum est anxius	78	K
Item carmen de multiplici martyrio	57	L	De canticorum originali ratione	78	AB
Carmen pro virtute patientie	57	B	De canticordo	79	F
Carmen ad gerardum domini delphini confessorum	57	E	Centilogium decanticis et solatio	80	P
Carmen de puritate sacre scripture	57	B	Collectorium super Magnificat	81	A
Josephina	57	h	Tractatus super Magnificat	81	B
Sermo in natiuitate beate virginis	59	AB	Carmina super Magnificat	95	A
Carmen de differēti imunitate a peccato christi et matris sue	60	E	Centilogiū de meditatiōe crucis	96	p. 2
Centilogium de conceptibus	60	F	Carminū suoz honesta dñfatio	96	?
De vita spūali aīe siue sex lectiones	60	S	Anagogicum de verbo et hymno glorie	97	A
Centilogium de impulsibus	65	U	Epithalamiū mysticū theologi et theologie sub typo iacob et rachel	97	Q
De mystica theologia speculatiua	64	K	Super cantica canticorum	97	R
De mystica theologia practica	65	U	Alphabetum diuini amoris / siue de eleuatione mentis in deum	99	E
De elucidatione scholastica mystice theologie	66	T	Expositio super septē psalmos pñiales	100	L
Carmina de purificatione sensuum interiorum	66	?	Donatus moralizatus	100	S
			Carmen de vita solitaria	100	?
			Epitaphiū Johannis de Gerson. Circa finē		
			Epistola fratris Johannis d. gerson ordinis celestinoz super opusculis magistri Johānis de gerson germani sui cancellarij pñien. Circa finē		
			Epistola archiepiscopi Lugdunens. ad priorem celestinoz. Circa finem.		
			Finit tabula generalis operz Johis Gerson.		

Portis in ecclesia bellator maxime gerson
Armatus gladio/cingis ouile dei
Viuunt scripta tua. Quis sint ossa sepulta
Omnibus exemplar se dant inimitabile doctis

Incipiunt opa et tra-

ctatus ingri Johannis de Gerson / sacrarū litte-
rarū doctoris resolutissimi et christianissimi / ac
cancellarij parisiensis. Qui in tres partes distin-
cti sunt. Quarū prima complectit tractat / fides
et potestatem ecclesiasticā p̄cernētes. Quib⁹ omni-
bus p̄missus est tractat⁹ de laude scriptorū. qz is
ad cōmendationē omniū qui libris multiplican-
dis student accommodari potest.

Scrutari scri-

pturas exhortabat olim iude
os christi Joh. v. Scripturas
videlicet in q̄b⁹ putabāt se vi-
tam eternā h̄re. De q̄lib⁹ loq̄-
tur ap̄ls. ij. ad Timoth. iij. q̄

ois scriptura diuinit⁹ inspirata. vtilis ē ad docē-
dū. ad arguēdū. ad corripiedū. ad erudiēdum in
iusticia. vt p̄fect⁹ sit hō dei ad oē op⁹ bonū instru-
ctus. Et ad Rhoma. xiiij. Quēcūq; scripta sunt
ad nr̄am doctrinā scripta sunt vt p̄ patiaz et p̄so-
lationē scripturaz sp̄s habeam⁹. Vt quō scri-
tabunt scripturē si nō habeant? Qualit⁹ habebūt
si nō scribant? Qua rōne scribent sine scriptorib⁹?
Sūt igit⁹ necessarij scriptores. Et h̄ ē q̄d h̄ et nūc in-
tendim⁹ suadē compellēte nos ad h̄ multiplici cir-
ca scriptores librorū vtiliū defectu quē patit⁹ etas
nr̄a. Et in p̄mis p̄clusionē certā statuam⁹ dicen-
tes. Scriptor idone⁹ et frequēs librorū doctri-
ne salubr⁹ agit op⁹ bonū de genere. Et opus h̄ si
pueniat ex charitate. est meritoriuū vite et̄ne nec
seruile dicēdū est. Vñ p̄tin⁹ habet decisio dubij
cui⁹ occasioe cudis p̄ns opusculū q̄d quesitū ē
dā de monachis dom⁹ carthusie. Si liceat dieb⁹
festiuis scribē deuotiōis libris ḡtis? Sz adu-
tendū i p̄mis q̄ nomē scriptoris notat p̄titiā scribē
di. cū vsu assiduo vel frequēti. Scriba xō dic mā-
gist⁹ in eis q̄ sunt dīne legi eruditū. q̄ et scrutator
vel p̄sitor dici pōt⁹ aut etiam dictator. Quales
erāt scribe iudeorū q̄lis esdras scriba veloc⁹ et in-
geniosus i lege / q̄les apud christianos theologi
doctores seu theologie p̄fessores de q̄b⁹ nō erit
p̄ncipalit⁹ sermo p̄ns / s̄ de scriptorib⁹ q̄si mechanici
et māualib⁹ librorū. Et hī sunt in multiplici
differētia penes eruditionē maiore vel minore cir-
ca scripturā / qua trāserūt ex inspecto exemplari li-
bro / vel quā de p̄nūciant⁹ ore suscipiūt / sicut ba-
ruch de ore hieremie sc̄psit oēs sermōes ei⁹. Sūt
q̄ simul sunt dictatores et scribe et scriptores. talis
laudat⁹ fuisse diu⁹ Amb. libros scribēs q̄s dicta-
bat. Sūt alij q̄dus infimi: nullū penit⁹ h̄ntes in-
tellectū eorū q̄ trāscribūt. q̄s q̄li pictores appella-
mus. Sūt nōnulli tanq̄ mediū q̄dus q̄b⁹ ap̄t⁹ est
satis sensus eorū q̄ scribūt / saltē grāmaticalit⁹ seu
lralit⁹. q̄les olim fuerūt et adhuc eē ferunt in reli-
giōib⁹ approbat⁹ atq; in vniūsitatib⁹ et studijs rō-

nabili⁹ institut⁹. Et de talib⁹ loq̄ p̄cipua nunc est
intētio nequaquā alios secludēdo. q̄ vel sunt ma-
gis aliqd q̄ scriptores vt p̄mi vel vt secūdi / q̄ paz
sunt ad fructū sp̄ualē sue scripturē capessendū ido-
nei. Quib⁹ p̄notat⁹ vt lucidior et breuior eēt or-
do dicēdorū patet statim h̄ nr̄a p̄clusio. sciētibus
q̄d ē op⁹ bonū de genere. q̄d op⁹ meritoriuū vite
et̄ne. q̄d op⁹ seruile. Verūtū placz eā p̄ compa-
tiōes aliq̄s in subsequētib⁹ duodecim p̄sideratiōi-
bus ampliādo mōstrare / q̄s metz triplex comp-
hēdit. vsus. p̄dicat atq; studet scriptor. largit⁹
et orat. Affligit. sal dat. fontē. lucēq; futurū. Ec-
clesiā ditat. armat. custodit. honorat.

Consideratio prima

q̄ scriptor predicat.

Scriptor idone⁹ et frequēs librorū do-
ctrine salubris (sic enī sp̄ infra loquū
volum⁹ et itelligi) p̄dicare dici pōt.
Certe si lingua silet man⁹ p̄dicat et fructuos⁹ aliq̄
q̄to scriptura venit ad plures vberior q̄ trāsēs
sermo. Nec obuiam⁹ dicto hieronymi q̄d habet
nescio q̄d latēt energie viue vocis act⁹ et in aure
discipuli ex doctori ore trāsusa fort⁹ sonat. Sz
inuenies aliq̄s eruditissimos fatētes se plura di-
dicisse scripta studēdo ruminādoq; secū q̄ p̄ do-
ctoris auditū. Qualē se fuisse videt bernard⁹ glo-
riari dicēs mḡros suos fuisse quercus et fagos.
Proculdubio nō sine p̄ua vel comite lectura li-
brorū. Adde q̄ in p̄dicatores sunt multi tāq̄ nu-
di p̄nūciatores eorū q̄ sumūt formalit⁹ in sc̄ptis. q̄ si
mereri possint aureolā p̄dicatores debita / cur si
silit scriptor nr̄ cui p̄t adesse et adē. sup̄pōit. nō im-
par aiarū saluificās zelus scribēdo sicut alteri lo-
q̄ndo. Consideratō. ij. q̄ scriptor studz / legēti et dī

Scriptor h̄mōi scrutati stu- (ctati filis
diose vel legēti doctrinalit⁹ vel etiā dī-
ctanti nō ē vsq; q̄q; dissimil⁹. Colligit⁹
ex p̄cedētī / deductio p̄nti p̄sideratiōis
q̄ ad legē vel dictare. q̄ nēdū p̄ morula t̄pis exi-
gua s̄ in ānos decē. cētū mille. scripturā durare cō-
tinget i se vel p̄ multiplicationē exemplariū ab ea
scriptorū. legētib⁹ atq; dictatib⁹ si defuerit au-
xilia scriptorū / cū mēoria sit labil⁹ / obrepāt p̄tin⁹ ob-
litiō dictat⁹ / aut de lecti obliuio. Adde q̄ salubri
ora sūt p̄lezq; sc̄pta veterū q̄lia scriptor nr̄ eligit q̄
dictamīa nouelloz. nō q̄ ip̄robem⁹ nouos dicta-
tores q̄les assidue cogūt assurgēti pp̄t altatio-
nē variā gust⁹ sp̄ual⁹ cupiēt⁹ nūc h̄ac nūc illā escā.
x̄bi celesti. nūc oēs p̄it⁹ abomināt⁹. tu xō pp̄ter
dubitatiōes nouit emergētes iux q̄litates p̄sona-
rū t̄porū aliazq; circūstātiarū. q̄ nūq; plene totas
se p̄bebūt cū sint absq; nūero variabiles. Exēplū
de medicis et morib⁹. Nō enī sufficiūt eis libri q̄tū
libz ex arte cōpositi. s̄ oportz variare receptas / q̄
les velle sil oēs tradē et / put auicēna notat / in ex-
plebile Prodest nibilomin⁹ ap̄d rēpublicā nō

mediocritē reſeruatio taliū pticulariſ dictatozū.
ſicut ꝑ morboꝝ corpoꝝ ſic aduſus peſtes aiorūꝝ
qđ vtiqꝫ facit ſcriptoz. ¶ Porro ſcrutationē ſtu-
dioſam nō oī ſcribēti tradē poſſumꝫ / ſi ſcientifico
cuiꝫ memoria firmiꝫ retinet ea q̄ ſcribit qđ alia ſi
vult intēdē. tū ꝑꝑt immorationē. tū qꝫ ſegniꝫ ir-
ritat aīoꝝ demiffa ꝑ aures. qđ q̄ ſunt oculis ſubie-
cta fidelibꝫ. ait flaccuſ. ¶ Accipit ex hac radice
ſue tradiōis originē ars memorie cuiꝫ meminit
cicero. ¶ Reddiť inſup ratio cur expediat ſtudi-
oſis abbreviationes ſibi ꝑſcribē certiqꝫ notulis
inſignire pūcta memoratu dignioꝝa.

Tercia ꝑſideratio qꝫ ſcriptoz nꝫ largiť miſere
Criptoz nꝫ largiť tur ꝫ cōmodat.
miſereť ꝫ cōmodat. Tres ceptes ſatī-
factiōis theologi tradūt. Una eſt ele-
moſyna de qꝫ pñs ē ꝑſideratio. altera
eſt oꝝo. terta ieiuniū. de qđꝫ erit ꝑſideratio ſeqñs
Quis oꝝo dubitauerit qm̄ ſcriptoz q̄lez loq̄mur
ſit largitoꝝ elemoſyne multiplici nedū tpaliſ ad
ſuſtērationē ſui ſuoꝝqꝫ fratꝝ ſeu domeſticoꝝum
Eſt enī lucroſa nō parū iſta ars. Tenebit inſup
locū elemoſyne ſpūaliſ ad opitulationē aīarum
nūc aduſus erroꝝes ꝫ ſcrupuloſ ꝫ eruditionem
doctinalē atqꝫ ꝑſiliū. nūc ad ꝑſolationē ſalutare
Falloꝝ ſi nō ita miſericordiā receperit Jonathas
cū ceteris iudeis. ſ. Machab. ij. Dicētes ſe hꝛe
ſolationē ſctōſ libꝝoſ ſō nullo indigē. ꝑſonat aplꝫ
vbi. ſ. ad Rho. Sūt adhuc vt accepi nōnulli
ꝑſeſſoꝝes regtebriſſimi aug. qđ canonicos regla-
res appellamꝫ apđ hollādā. qđꝫ labor ſcribēdi ꝫ
ſcit eoſ tpaliꝫ ſubſidiꝫ de ꝑcio libꝝoꝝ. remanē
tibꝫ apud ſe plurimis ad ſpūale ſolatiū. Tales
iure dixerimꝫ bñficatos a ꝑꝑha. Laboꝝes inqđ
manuū tuaruꝫ qꝫ māducab. bñs es h̄ in ſpe. ꝫ bñ
tibi tādē erit i re. Uxoꝝ tua myſtice diuina ſapia
vel religio tua. vel celeſtis grā. ſic vitis abūdās
in lateribꝫ domꝫ tue / q̄ eſt eccleſia vel ꝑſcia. Filij
tui iſraliſ ꝑſeſſoꝝes ꝫ ſcriptura. moralitꝫ opa tua.
ſicut nouelle oliuarū in circūitu mēſe dñi q̄ para-
tur aduſus eoſ. demōes ꝫ hoīes q̄ tribulat nos
Cōpara nūc ſi poteſ alioꝝ qꝫ rūdā eccleſiaſticoꝝ
multiplicata ſup nūez inſtituta ſint i oꝝonibꝫ vo-
calibꝫ. ſint i elemoſynis corpaliꝫ. iſtoꝝ pauperi
nec iā paupꝫ ſi diuiti ſimplicitati. ¶ Fuerunt an-
adhuc ſint neſcio ſctimontales in h̄ opꝫ dedica-
te / ſicut olim origeni ꝫ trāſcribēdis opibꝫ ſuis
nedū notarios ꝫ diuites ſeculares. ſ. puellas ſex
in ſcribēdo ꝫ itas datas eē. Un̄ queſo tot gene-
ra bibliaruꝫ. tot doctoꝝ volumia q̄ mō ſupſunt i
eccleſia / ſi nō ex ſcriptoꝝibꝫ i religiōe degetibus
qꝫ ad pñs vix vllū ſupeſt veſtigiuꝫ.

Quarta ꝑſideratio qꝫ ſcriptoz orat
Criptoz nꝫ orat. hꝫ oculus nūciꝫ cor-
diſ oꝝadi materiā ſibi miſtrare. Quis
nihil obſit qñ vocalꝫ qñqꝫ poſſit inſeri
oꝝo vel canticū ſuaue dū ſcribit. At vo ſatis eſt

implere ſcriptoꝝe noſtrū monitionē apoſtolicā.
qꝫ ꝑſallamꝫ ꝫ cantemꝫ in cordibꝫ nꝫis dñō. Qđ
frequenť eo libeꝝius implere valet quo ſolitudi-
ne qđam vberius fruif. ¶ Puto palā mihi ſieri
qꝫ ſcriptio vel ſcriptura / eſt opꝫ dei opus religio-
ſum nō minꝫ ſepe qđ vocis exaltatio in cantici ec-
cleſie. Poſteſt ſubinde vnū compēſari ꝫ alterum
qñqꝫ ſalubꝫ qđ tpaliſ admiftratio ab eccleſia
ſtricoꝝ officioꝝ frequentatione ſaluat ꝫ abſoluit
Crediderit ꝫ inde ſcriptoz noſter ꝫ pietate iug
recogitauerit totiēſ deum ſantoſqꝫ angelos ſe-
cum eſſe. totiēſ ſcriptoꝝes ſacroſ ipſum alloqꝫ.
totiēſ chꝫiſtū ſibi blanda quedā oſcula ꝫ ſola-
tionis dare. quotiēſ eoꝝ dicta ſalubꝫ ꝫ ſcribit
que mediate vel imediate diſpēſarūt. Cui digni-
tati que ꝫt merces alia tpaliſ equari. Quis ꝫ
hibet talem aliquē ꝫꝛēplatiū ꝫ eſſe ſimul ꝫ dicit
Contemplationē itaqꝫ lectio que ſcribēdo ſit nō
impedit ſed ꝫſcit.

Quinta ꝑſideratio qꝫ ſcriptoz affligitur.
Criptoz nꝫ affligit in q̄ ieiuniꝫ vice tes-
net. Ieiuniū ꝫt ē tertia ꝫ ſatiffacti-
onis extēſo noīe dꝫ a doctoꝝibꝫ oīa af-
ſictio corpaliſ aſſumpta volūtarie ꝫ
domatiōe carniſ vel vice ſatiffactiōis q̄ ſit ꝫ do-
loꝝem. Quēadmodū ꝫ altera q̄ dꝫ oꝝo ꝫcludit
oēm mētis eleuationē in deū cū hūili ſubiectione
et obediētia. Elemoſynā vo ꝫtēdūt ad oē ſubſi-
diū ꝫimo miſicordiē impēſum. Cōſonat voꝝ
paupꝫtatiſ elemoſyne. voꝝ obediētie oꝝoni. vo-
tum caſtitatiſ ieiunio ſeu corpis edomatiōi. Que
taliť elucidata moꝝ ꝫſpicuā faciūt hāc ꝫſidera-
tionē cū duplici ꝫcedēte. Nullus itaqꝫ negaue-
rit laborioſum eē ſcribētiſ exercitiū. acceperit igi-
tur illud i ꝫniaz ſeu ſatiffactionē ꝫ ſuis alieniſqꝫ
delictis. ſic enī directio ſpūaliſ oculi reddꝫ labo-
rē ſuū nedū vno h̄ mō laudabilē ꝫ meritoꝝū. ſed
tot modis qđ intētiōes bonas adducet ad deco-
rationē actꝫ ſui. noīatim iūꝫ ꝫſiderationes duoꝝ
decim qđ ſub ſcripture ꝫconitꝫ apimꝫ. ¶ Iūge
qꝫ i foro ꝫniz ꝫt iſte labor ad ſatiffactionē ſacra-
lem imponi. quē laborē ſi nullꝫ impōit hoīꝫ / im-
poſuit ſane dꝫ ab initio cū dixit ade ꝫ ꝫpoſterio.
In ſudore vul. t. vel. ꝫ. t. Porro qđ in labore ho-
minū nō ſunt nec cū hoībꝫ flagellāt non intumeſ-
cāt ſ. timeāt ne cū demōibꝫ affligātur. Scripti-
egregiū volumē Augꝫ. dꝫ oꝝe monachoꝝ qđ to-
tū potuerat ad rē q̄ nūc agiť traduci. Am ſi mo-
nachos opoꝝtꝫ opari. q̄le dabitꝫ opꝫ aliud ſue ꝫ
feſſiōi nedū minꝫ aduſuz. ſ. ampliꝫ ꝫmotiū / at-
tento qꝫ ſi oēſ idonei ſunt ad difficiliōꝝa q̄lia ſunt
ꝫdicatio vel lectio doctrinaliſ. ſ. neqꝫ miſſaz ob-
ſtat celebratio quā ſinit hora breuiſ. Neqꝫ ꝫꝛe-
rea valꝫ excuſatio deſidie nōnulloꝝ dicētiū. imo
qñ glorianitum neſcio ſcribere. Diſcant diſcant
neqꝫ verecūdenť vel deſperēt / qm̄ labor impro-
bus oīa vincit. ꝫ duris veniēſ i rebꝫ egeſtas. ait

virgili? Gallice besoeng fait vieille troter / id ē.
latine. Necessitas facit vetulas currē. Qui se di-
cit egere cū sibi possit faciēdo qd in se ē puidere /
sit mendax. si fictus est. lector diiudicet.

Sexta consideratio q scriptor sal sapie tribuit.
Scriptor nū posteris sal sapie admini-
strat. Subet apls eē nūm rōnabile ob-
sequiū pformit ad figurā legi picipien-
tis in oī sacrificio sal apponi. Videat aut scriptor
ne suū sal infatuēt vel sibi si eiū sapuerit vela s
si corruptū p ineptias scribēdi reddiderit. Qua-
les vere ptulit etas nra plurimos qru mendosa
fuerūt adeo volumia vt pultius fuisset. nulla q
talia mistrari cū lris incōditis sine lege sine sen-
su vel ordine. adeo qdē vt auctori pprio seu di-
ctatori nō intelligibilia redderēt qstulibz intro-
specta. Hāc existimāt aliq nō minā tribuisse
laturā studiis ac vniūsitatibz nre tēpestati dum
qlibet admitteret ad scribendū. nō pbat nō co-
gnitus. Exēplaria q dabant incorrecta. Quid
ni multiplicior corruptio seqret. ista trāscriben-
tiū vel inertia vel ignorātia. Sz dant visita-
tores i artibz mechanici ne fraus committat i opa-
tionibz vt in pānis vel in pane vel cultellis i ce-
teris. Quis digne tulerit op? pciōssimū expers
eē visitatiōis. ne corruptio sua serpat iugit in de-
teri? Sic olim apud scōs pēs hēbat electio su-
per scriptoribz nec passim admitteret indoctus
vt doct? s vsq ad pūctorz formationē. q lucem
dāt magnā legētibz examē habebat. Prisci do-
ctores noiatiū hierene? (si nō fallit mēoria) ibiū
gebāt in opusculoz suoz sine terribilē dīni nois
obtestationē. vt scripta sua correcte trāscriberēt
et p posteros ita fieri suaderēt. alioqn iux hiero.
quis vel scripsisse vel emēdasse fructus esset.

Septima consideratio q scriptor fontē mistrat.
Scriptor nū poster aperit fontē aq vi-
ue saliet in vitā etnā. Intelligat h n
vt auctor pncipal q sol? ds ē vt mini-
strator. Nā fons vite verbū dei in ex-
cellis. Nōne libri salubres qles intēdū sunt nō
cisterne qdē veteres et dissipate. s fons hortozū
pute? aqrū viuētū que fluūt impetu de libano.
q cādidatio nūcupat. Cui sapie fontē qto pri-
miores sunt riuuli sciarū tāto puriores salubrio-
resq credideris illos. Quo p dū p terras in lon-
ginquū riuū sciarū dilabunt nō retinētes virtu-
tem et gustū fontis originalis scito q defacili li-
mū viscūq p hūt. vñ vermes pestilētes vt rane-
bus ones colubz geniti repūt et potātes inficiunt
aut pīmūt. Bibe igit o scriptor de aqs tuis viuē-
tibz veniētibz de libano pōz. Et ne dixeris. cū he-
reticis. aq furtiue dulciores sunt s oia palā et il-
ce clarescāt p q sit sequēs consideratio.

SOctaua consideratio q scriptor lucē dat.
Scriptor nū lucē seqt et cā posteris ad-
mistrat. Lex dei lux ē et lucerna. Lu-

cerna pedibz meis verbū tuū / ait psalmista dño /
et lumē semitis meis. Sit oportz ipsi gaudiū. q
delectabile lumē oculis inspicit qtidie. Neq hz
vt tobias pēri. qle mibi gaudū erit. q in tenebr
sedeo. et lumē celi nō video. Videt plane lumen
celi scriptor nū qd est verbū dei descēdēsa pte lu-
minū. dū alij accumulāt sup se terrā instar talpa-
rū defossi tenebris seculariū vel lfarū vel opatio-
nū. Gaudeāt pueri tales habuisse parentes vel
mgros q talibz eos artibz salubria scribēdi volue-
rūt instruere. Gaudeāt q talitū artis hmoi susce-
ptū nō ignauit infodē s vt lucernā et lucē strenuū
ratediligēti / conant pntibz et futuri ostēdē. Vi-
de. hō hōi et ars arti qstū prestat et pferit. Bedi-
tus. s. ad salutaria spūaliaq p derelictis aut im-
pulsis ad noxia. q vel auariciā nutriāt vel ad fla-
gicia ptrahāt nō distrahāt a pctis. Dcmū col-
lige tecū scriptor nū qle sit tibi donū dei. posse fre-
quent emergē de tenebris mūdanoz hoīuz cum
actibz suis teterrimis. in seditiōibz / in bellis / in
dictiōibz. Emergē dixerim p obligationē animi
dū lucidīs et trāquillis actiōibz mēs occupat se.
Nā vbi loe? eēt in corde tuo tenebris. q lux scri-
pturarū attētiōe sua cōplet. Quia i re nō pū ac-
cipit fructū scriptor qvis illrat. nō min? crebro
q hō nō intelligēt ecclesie cāticis occupat? Bēsit
hāc lucem Aug? dū obediēs celesti oraculo. tolle
lege. tolle lege. plecti in scptura apli oculi. mox
depulse sunt ab eo dubitatiōis tenebre / luce secu-
ritati infusa. Itaq dici nō pōt q multiplex olim
et qtidie lucis splēdide fulgor irradiet legētes in
scriptur / q s hri nō posse sine scriptoribz. q s nesci
at? Presto sūt vbi libet scripta tibi si volueri. ver-
ba nō eque. Vides i illis defect? tuos tanq i spe-
culo sine verecūdiā vel pudore cuiusq inspicie-
tis vel culpātis. Potes p variatiōe palati spūa-
lis nūc istis nūc ill scriptorū refici saporibz. Pro-
pterea supuaciā ipsoz multiplicatiōē qd ē cul-
pauerit. Nōne lautissimā eē puenit sapie mēsam
multaqz ferculoz varietate refertā. Sumat vñ
qsq qd et qstū satis erit vel vsq ad sobriā ebrie-
tatē spūs. ad quam spōsus inuitat charissimos.
Comedite inquit amici et bibite et inebriamini cha-
rissimi. Qualis ebrietas nō tenebrositatē obrusi-
tatēq s luminositatē affert insolitā et vere diuinā.

Nona consideratio q scriptor ecclesiam ditat.
Scriptor nū ecclīā ditat. Refert aug? 6
moriēs fratribz inculcasse q ecclesia-
sticam bibliothecā (magno studio qz
magnum sciebat esse thesaurū) custo-
dirent. Quo contra non habent tyranni de po-
pulatorēs regionum seu religionum efficacī ma-
chinamentum q s libris ipsas in primis spolia-
uerit atqz puauerit. Patuit i regibz assyrioz re-
spectu hierusalē et iudeoz. Hoc pdē aiadūsum ē
incommoduz cepisse circa regnū fracie xpianiss

mū a quo libri distracti sunt assidue. et si non ap-
ta tamen occulta et palliata depredatione/ ppter
lucrum ad exterarum nationes colligendum. q̄q̄
neq̄ defuerint apertissimi violentissimiq̄ dire-
ptores. **D**icitur in proverbio vulgari. Les bons
liuieres font les bons cleres. i. boni libri faciunt
bonos clericos. h̄ p̄biū vez ē. **M**utat̄ q̄ libr̄
vt policia mutet̄ vno mō vel altero necesse ē. hec
ad laudē scriptorū spectat. q̄z studiū est ad opo-
sitū librorū depauperationē et trariū. ditare. s. et po-
pulare libr̄ sc̄tis. **A**dmirabilis fuit ardor ha-
bēdi libros sacros ap̄d ptolomeū regē. q̄ p̄cio in-
gēti cōpauit sibi p̄ septuaginta inēpzetes trāslatio-
nē eorū. **Q**uo vtiā puocarēt infidelis regl̄ exē-
plo fideles pontifices et p̄ncipes christiani. **F**ert̄
hui⁹ regl̄ libraria q̄nq̄ginta milia libros habuisse
Eteter diuitias h̄ nō accipim⁹ solū in decore li-
brorū. q̄ m̄ addit⁹ si fuerit valor sp̄uali/ p̄ciū du-
plex accrescit. sic in ornamētū ecclesiasticū ista lau-
dam⁹. **S**it scriptura laudabil̄ p̄ thesauro q̄lis nō
est i papir̄ illico p̄tūtib⁹. vbi dicūt simul labor re-
cte papirē depire cū opa et imp̄sa. **P**ergame-
nū durabilē ē. q̄ p̄ditio charistia ei⁹ supra papi-
rū cōp̄sat abūdā. **S**z neq̄ q̄sp̄ia excusauerit
suā in scribēdo segnitiē si nesciuerit l̄as artificio
se multū formare. l̄ra sit legibilis. sit punctata. sit
purgata. q̄lis ē lōbardorū. nō inuoluēs se tracti-
bus supfluis. **S**it demū sine mēdis falsitat̄. cuz
orthoḡphia xa. **I**lla sufficit i eccl̄ie thesauro re-
poni q̄uis paz fucati decoris obtineat. nec tan-
tundē p̄ciū tp̄alis. **N**ō aut̄ oportz ad extremū
vnūquēq̄ simile ad scribēdū libros assumē quē
admodū nō ē par i legētib⁹ studiū. **C**aptat h̄ am-
pl⁹ deuotionē vel gignē vel nutrire/ cui pua sa-
tisfaciūt opuscula. **V**ult ali⁹ in altū eruditiois in-
tellectual̄ ascēdē/ tali grandia doctorū h̄nda sunt
volumina. q̄z traditiōes ordie doctrinali scrutet̄
Alioq̄n rectū in addiscēdo deserēs ordinē letos
iux̄ **B**oetiū expir⁹ nō h̄ret. **P**rimū simplicitati
claustralīū religiosorū. **A**ltēz magi appropriatū est
studiositati sapiāz cū p̄dicatiois officio p̄fiteri q̄
rentiū. **T**u deniq̄ si nō potueri amplos librorū
manipulos ad arē eccl̄ie reportare vel puulos
et paucos. imo si gregorio credis vel vnū asferre
stude vt i tabnaclo dñi nō vacu⁹ appareas. si so-
lus et capzarū p̄slos habueri vel minuta duo.

Decima consideratio q̄ scriptor ecclesiā armat.

Scriptor n̄r ecclesiā armat. **C**opat sa-
lomō in cāticl̄ eccl̄iā turri dauid que
edificata ē cū p̄pūgcul̄ et mille dypei.
p̄dēt ex ea/ ois armatura fortiorū. **E**t
ap̄ls noiat verbū dei nūc dypeū ignitū. nūc gla-
diū ancipitē et penetratē. nūc gladiū sp̄s. **E**t p̄s
sagittas potēt acutas. **Q**uisq̄s igit̄ h̄z zelum le-
gis (et h̄re d̄z summ⁹ pōt̄ifex p̄cipue cū pl̄at̄ et de-
ro) vigilet oportz h̄ac armaturā libr̄ m̄stratam
augē adūsus oēs sc̄iaz extollētē sese et christianā

religionē. **S**z heu q̄d dicit ap̄ls. **O**ēs q̄ sua sunt
q̄rūt nō que iesu christi. **Q**ui nec opponūt se mu-
rū nec armis sp̄ualib⁹ induūt nec scripta q̄b⁹ ali⁹
se fidēq̄ dilatēt. abūdare pcurāt **V**ide si nō cha-
rior ē hodie p̄scriptorū citationū q̄ euāgeliorū.
Betior si nō pluris emūt. si nō seduli⁹ ap̄d q̄s
dā christianos cōpant̄ scripture fabulose q̄ reli-
giose. et prophane q̄ sacre. et lubrice q̄ caste. **I**
nūc et ecclesiā in̄ has man⁹ p̄spari p̄fide. **S**i nō
erat anim⁹ ad scrutādū iuxta christi iussione scri-
pturas illas tū multiplicare referuareq̄ p̄ neces-
sitatib⁹ et oportunitatib⁹ equū erat. **N**ō q̄ ipsi etiā
theologi memoriē oēs incorpēt. **H**oc enī neq̄q̄
factibile ē vel temptādū cū sit p̄sulti⁹ paucis rite
digerēdis imozari. **N**ex expedit reponē reposit̄
tasq̄ cogitare scripturas velut in summa q̄dā q̄-
tinus p̄ loco et tpe possint h̄ri p̄festim vt ita loq̄-
mur ad manū p̄ infidelib⁹ vel p̄uertēdis vel re-
uincēdis. **A**d erudiēdū etiā nūc h̄ mō nūc illo fi-
deles. **T**alis sit oportet ois scriba doct̄ in reḡ ce-
lorū similis hōi p̄familiā q̄ p̄fert de thesauro
suo noua et vetera. **C**ui pabolice similitudini nō
ne videt̄ alludē sp̄sa blādiēs sp̄so. oia poma
noua et vetera dilecte mī seruauit tibi. **O**ffer
h̄ loco se p̄siliū q̄d p̄ compassionē ad armaturam
dei quā eē dicim⁹ libros legis. sit de armis dia-
boli libris reprobis faciēdū. **L**egat q̄ nescit illd̄
de actib⁹ capi. xix. multi ex eis q̄ fuerant curiosa
sectati et tulerūt libros/ et cōbussērūt corā oib⁹.
Et cōputat̄ p̄cijs eorū inuenerūt pecuniā denar-
riorū q̄nq̄ginta miliū. ita fortit̄ crescebat verbus
dei et p̄firmabat̄. **S**imile factū nup̄ accepim⁹ de
libro magico estimatiōis mille aureorū q̄ vt pal-
mes inutilis aruit et arsit. **S**ic olim p̄si⁹ in gūa
et nup̄ in atrio maioris ecclesiē. **A**tz x̄o sit expe-
diens apud pl̄atos et inq̄sitores tales aliq̄s refer-
uari p̄p̄ exēplar̄ p̄denatiōis similiū. ipsi p̄fide-
rēt. **D**e bonis q̄dē nulla sit dubitatio. q̄n videm⁹
p̄cepto dñi tabulas legi in arca custoditas fuisse
repositas. q̄ custodia cū honore siḡta ē in exēpla-
ri vita christi q̄ libz legi postq̄ accepit et legerat
arma p̄ se et p̄fidos ex esata p̄ferēs. p̄licuit librū
reuerent̄ m̄stro reddēs illū vt habet̄ **L**u. iiii. ca.
Borē rursus eē iudeis scribit **N**ico. de ly. n̄
ita sedere alte q̄ alte positi sunt libri legi. **S**ci-
tur insup̄ de christianis aliq̄b⁹ q̄ ipsis par ē de-
uotio ad libz aliq̄e sc̄m̄ sicut ad sc̄torū reliq̄as.
quē vt siḡculū supra cor vel pect⁹ suū ponūt of-
culant̄ et stringūt. **N**ec paz credūt opitulari. dū
in se versant̄ q̄d de euāgelio matthei sup̄ egros
imposito tradūt historie cū ceteris.

Undecima consideratio q̄ scriptor custodit eccle-
siā. **S**criptor n̄r ecclesiā custodit. **C**ham.
Opitulatō scripturaz duplex ē adūsus
hereticos. **U**na vt vincat̄ et sic armat
alīa ne vincat̄ et sic custodit. **S**z nob̄
talīa differētib⁹ mox occurrē videt̄ aīal̄ h̄o et op

ponere primo illud ecclesiastes i fine. q. scribendi plures libros nullus est finis. Deinde q. desunt scrutatores scripturarum presertim deuotarum. Amplius q. ex lectura librorum multi susceperunt occasionem errandi imo et insaniendi. Sic opposuit paulo qui dicebat. Multe littere faciunt te insanire paulo. Rursus opteret libros ipsis etiam laicis et mulierculis ppinare ut docerent per se legendo eos / scilicet translatione ad vulgare suum si non aliter perciperent. At vero primum non impedit. vel obliterat laudes scriptoris nostri. Non enim progredit in imensum sine fine sed finem constituit cum ecclesiaste timorem dei. cum suo rursus obseruatione mandatorum. Quo fine retento nihil nimis. Nec iam erit pluralitas librorum sed vnitatem fatemur et plagimum raritatem esse nimiam in scrutatores scripturarum deuotarum. Sed maior adhuc inueniret occasione sublata librorum quos ingerere per scriptores expedit. Potest esse de affectibus animam inurere cum intellectu allectio ut perfectionem suam in veri cognitione positam aliquando scrutetur. Ceterum nihil est tam sanctum et salubre vel pius quam non pertingat abuti. sic de libris euenit quod non est culpa. neque scribere nisi scelus est in abusu. Postremum magis virgere videtur. si non habeat zelus instructionis sanctarum scripturarum si preterit obseruare non violanda ecclesie hierarchia quam habet ut inferiores laici per superiores clericos in lege dei peritos instructionem accipiant. Nec docere habet publicenisi missus. Non enim esse dicimus oim vel hunc vel scrutari libros sanctos illos maxime quod sua difficultate petunt explanari per alios passus et glorias doctorum. Qualiter agere nec facultas est ingenij nec eruditionis comoditas apud vulgus quod ab ore sacerdotum optet legere et audire. Neque tamen arcedi videntur ab opusculis moralibus et deuotis nullam in se difficultatem nec ambiguitatem nec absurditatem in translatione gerentibus. cuiusmodi sunt historie vel vite vel legende sanctorum. nec non meditationes sancte. Translationes in reliquis iure culpantur plus erroris arrogantis. quam deuotionis humilis. aut eruditionis salubris materiam ppinantes.

Duodecima consideratio scriptoris honorat ecclesiam. Scriptores noster honorat ecclesiam. Beduones qui sunt hanc honorificentiam promissae considerationes que sunt omnium non mediocrem patrie veneratio nem scribendo libros constitui. Unde surgit ratio meriti ad deum qui honorificat honorantes se. Qui legem quam multis ecclesie spose sue non dimittunt sed augere et dilatare et elucidare prestantur. Quod si forte dixerit emulus aduersus laudem scriptoris nostri. Cur laudem ille qui mercenarius est. cuius ad lucrum respicit oculus. Accipiat lucrum quod suum est et vadat. Rursus debemus per euangelicam et apostolicam sententiam quod dignum est operari cibo suo et mercede sua. Tunc principaliter et finaliter intentio in honore dei et ecclesie in charitate non fit etiam in sua demum aliorumque perpetua salute figat ut sit finis lucris sub fine celesti. quoniam non iam duo fines

aduersi sunt vnde vtrobius censeatur. Nonne scriptor noster propterea venit honorandus ab omnibus qui diligunt ecclesiam precipue qui regimini suo presunt. Sit honor ipse in beneficio. sit honor in aliquo insigni titulo. sit in largitione indulgentiarum non minus quam per peregrinationem vel ecclesie materialis constructionem. sit in privilegiis aliis quibus. Quam si duplici honore dignos dicat apostolus qui laborat in verbo non quod descriptio silebitur. Non quod euangeliste non quod prophete non quod paulus ipse profuerunt nihil scriptor. Nonne plurimi quotidie scriptis edificantur qui verba non audiunt. Hoc vnum iniungendum promissum. ut scriptor ois idoneus se prebeat. Quatinus ab institutis vel instituendis principalibus scribis exemplaria que et quanta sint irreprehensibilia suscipiat. Sic enim iubet dominus Deuteronomio xvij. ut rex sibi descripturus deuteronomium legi exemplar a sacerdotibus acciperet. et moysi dixit. fac oia secundum exemplar quod videris in monte. quod et angeli ministrantes obseruant. Ecce quanta sterilitas per ecclesiasticos presertim plebanos rectores ecclesiarum et alios ociosos de ecclesia. pro dolor inuenitur. Apud quos nec breuissimum tenor vnus habet dinorum preceptorum. nec sacrorum notatio. nec numerus articulo. Compellunt hunc synodalia quodam instituta. hunc quodam. et illud oportuit facere non tamen aliud omittere. Denique nihil impedit ut ad principia primum finis se referat librorum seu tractatulos. vel codicillos deuotionis scribere diebus festiuis. habito moderamine quod le sapiens iudicabit in hoc opere. quod vti quod non seruire censendum est. sed in honore ecclesie plene aliquando vergens quam multiplicatio vocalis orationis. imo quam insolens in aliis quibus missarum inculcatio. Et quod ad extremum vobis est. vel fidelis vel consilij. Prouideat superiores in vniuersitatibus studio. in cenobijs seu monasterijs religionum. in collegijs ecclesiarum maxime cathedralium nedum librarum hunc sed scriptores de suppositis suis instituere. cum relaxationibus ceterorum congruis aut cum stipendijs opportunis. Que vbi deessent agant nihilominus scriptoris noster viriliter per eam non infima. quatinus oculi vitet. quod vicia docet oia. quod eorum sentina est abominabilis et horreda. Speret primum. speret. quoniam merces sua magna nimis erit deus iubens scrutari scripturas. ac postinde scribi. quibus habet eterna vita. Cuius esse participes tanquam in libro suo scriptos largiatur ipse nobis dominus noster iesus christus liber vite speciosissimus deus benedictus in secula amen. Finit tractatus de laude scriptoris editus a christianissimo doctore Johanne de Gerson. cancellario parisiensi. Lugduni. Anno. domini. M. cccc. xxij. in aprilii.

Durca lecturam istarum concordantiarum considerandum est quod littera. Matthei. posita inter duo prout significat quod Mattheus illam dictionem ponat. Matthei. sequentem. Similiter quoniam. R. ponit intelligendum est de Marco. Vbi. Lucam significam. Eodem modo vbi. J.

Prologus

ponit̃ intelligendū ē de Iohanne. **U**n si aliqui de litteris p̃dictis duo vel tres vel quattuor p̃ueniunt p̃siderandū ē q̃ littere illoꝝ euangelistaz in scriptis cōcordāt. **E**x quo eliciunt̃ duo. p̃mū q̃ l̃re adiuncte dictiōib⁹ inter duo puncta cōputatur ad dictiōē p̃cedentē ⁊ ad illud qđ tali dictiōi adiungitur. **S**cđm q̃ lector cōtinue debz istas p̃cordantias legere. ⁊ in legendo n̄b̄l attendere dictiōes positas inter puncta. Et sic habebit vnū cōtinuū euangeliū omniū euangelistarū. **A**ugustin⁹. **I**nter oēs diuinas autoritates q̃ sacris l̄ris p̃tinētur/inerito euangeliū p̃cellit. **H**ieronim⁹. **E**uangelia legis iplēto sunt ⁊ in his p̃cepta ⁊ exempla viuendi/plenissime sunt digesta. **C**hrysostom⁹. **S**icut enī in domū vbicunq; fuerit positū euangeliū nō audebat accedere diabolus/multomagis animaz intelligentias habentē tales ⁊ circūferentē non tanger vnq; neq; supueniet ei demon neq; peccati natura. **A**ttēdam⁹ igitur dilecti scripturis. ⁊ si nullū aliud euāgelica saltē nobis circūstudiola fiant. ⁊ hec p̃ manib⁹ habeamus. **C**ōfestim enī expandēs libꝝ si permāseris vsq; ad finem. oīa respues mūdāna. oīa deridebis q̃ hic sūt. **E**t si diues fueris/nihil reputabis diuitias. si iops nō p̃funderis inopia. **N**ō rapies. nō auar⁹ eris sed cōcupitor eris magis inopie ⁊ despicias diuitias. **S**i vero hoc fiet. oīa exterminabis mala. **E**t iterū. **Q**uid vnq; euāgelij egle fiet? **U**ti qđ de⁹ cōuersat̃ in terra hō ascendit in celū. ⁊ facta ē oīm vna p̃mixtio. **A**ngeli cū hoībus choꝝ faciebant. hoīes angelis cōcabant. ⁊ alijs celestibus supernisq; virtutib⁹. **E**t erat videre anti quū repente plū dissolutum deū hoībus reconciliatū diabolū p̃fusū demones fugientes. mortem peremptā. paradisū apertū. maledictionez remotā. peccatū de medio sublatū. errorē lapsū veritatē reuersam. pietatis sermonē vbicq; seminatū ⁊ vegetatū. celestē p̃uersationē in terre regione plantatā. supnas virtutes familiarit̃ nobiscū loquētes. ⁊ ad terras sepe angelos ventitantes. ex hisq; omnib⁹ spem firmari certissimā futurorum. hecille.

Proemium seu pro

logus in cōcordātijs euangelistarū collectas p̃ venerabilē magistrū Iohannē de Gerson cancellarum parisiēsem quas intitulauit monoteseron aut vnū ex quattuor.

Euangelium
latū ē ⁊ magnū. ⁊ rursus cōciliū diuinus Bartholomeus dixit Dionysio in de mystica theologia teste. **C**uius ratio multiplex/nostre cōgruens intentioni. pōt elici dū aliquid p̃loqui volum⁹ sup vnū ex quattuor

or nuper edita cōpilatione. **V**erbū quidē qđ in p̃ncipio erat apud deū ē vnū ⁊ multiplex. p̃ut de spū sapie tradit sapiēs. vnū i essentia. multiplex in effectu. **E**st vnū rursus apud nos/ p̃rogrediēdo p̃ viā negationis resolutorie. oīmōdū vero p̃ viā attributorie positionis. **E**st p̃terea vnū ⁊ efficax cuilibet accōmode se coaptas ⁊ loquēs x̄bū euāgelicū ⁊ penetrabilē oī gladio accipiti. p̃tingēs vsq; ad diuisionē spūs ⁊ aīe p̃ spūs a qđā aīalitati p̃cretiōe solut⁹ liber ⁊ expedit⁹ fas habeat circūquaq; i circūitu leuare oculos suos. vbi videt ⁊ affluet ⁊ mirat⁹ ⁊ dilatat⁹ cor suū. **U**bi rursus ē iuxta philosophicū dictū intellectus adept⁹ quidā. **I**nsup habet innocentie status. vbi visus fuisset deus in libro creaturę totius/claro cōtēplationis intuitu. **V**eniq; verbū qđ erat in p̃ncipio imensū. fecit de⁹ abbreuiatū. dū verbū caro factū est. **I**mo si p̃ncipio despeculamur verbū istud vnū qđ erat in p̃ncipio apud deū. dici potest. tā in creatiōe rerū qđ in incarnatione quodāmodo multiplicatū/ iuxta methaphisicalē de creatis intellectib⁹ cōsiderationē. **Q**ui quāto sūt imp̃fectiores ⁊ a p̃ma verbi luce distantiores. tāto magis plurificātur plurib⁹ egentes speciebus ⁊ actibus qđ perfecti. **E**t certe sic experimur in humanis intellectibus qđ p̃stantiores tā ingenio naturali qđ exercitio doctrinali. sub pauciorib⁹ p̃ceptib⁹/plura maioraq; sub vniuersalitate cognoscūt. **S**unt qui ad paucula verba puta ad oīem dñicā. cōsiderationes velut innumerabiles per multa se ptenaria petitionū. donoz virtutum. beatitudinū sacramētoꝝ. dotū ⁊ siliuz/ sub oīni facilitate resoluūt. **E**t tanq; in libro legētes ⁊ i serena mēte cōstituti. collectā rerū magnitudinem qđ sub vno solis radio p̃tēplantur. **C**ur ista dicim⁹? **N**imiz qđ si dignū ē ⁊ salubze xp̄ianos p̃sertim studiosos i theologia q̃ multa ē p̃m p̃fatū Bartholomeū ⁊ minima vt ponāt sibi resolutiones ⁊ ordinē ad pauca. qm̄ hz oīs varietas ad vnū vel paucū reduci. **Q**uid erit illud vnū vel paucū cōuenienti⁹ accipiendū qđ euangeliū. **I**ta enī narratū ē de theologizate cecilia qđ sp̄ euāgelicū xp̄i gerabat i pectore suo. **C**ui⁹ exēplo nunquid nō ē vtile sapie sectatorib⁹. vt suū oē studiū referāt ad euāgelicā vnitatē. **P**roptus erit h̄ ad memoriam vtile ⁊ ad pietatē p̃ficiēs cuz i eo recōdit⁹ sit cult⁹ dei p̃cipu⁹. **C**ū sit p̃terea i auctatis arce locatū. **P**ro inde talis reductio habebit̃ facilitē si verbis lingulis. si p̃positiōib⁹. si sentētis/pōdus suū de⁹/cū in d̄sitionib⁹ ⁊ solutiōib⁹ dubiorū. sicut edocēt theologici tractatores. **E**t h̄ siue fuerit doctrinis practicis siue speculatiuis intēdēdū. **V**ide totā materiā d̄ trinitate/locū iuentre p̃gruū vbi d̄r. **I**n p̃ncipio erat verbū. ⁊ x̄bus erat ap̄ deū ⁊ d̄s erat x̄bū. **M**ateria d̄ creatio ne rez ibi/oīa p̃ ip̄m facta sūt. **M**ateria d̄ incar-

super vñū ex quattuor

natiōe sibi/ vñū caro fa. ē. **M**ateria de grā sibi/ et habitauit i nob. **P**ostremo d grā sacri sibi/ videri mus eū plenū grē et veritatē. **Q**uisq̄s igit̄ voluerit vel legē vel studē/ q̄si saluberrimū et solidis simū dine legē fūdamētū/ ostēsa ē sibi via latissīma q̄ p̄grediat̄. **E**t oīa q̄ alibi vel audierit vel stude rit/ velut i vñū p̄ncipiū reducat colligat et re ponat. **I**ta enī theologia egregi⁹ doc. **B**onaue. in suo breuiloq̄o totā inchoauit mediauit et fini uit a p̄mo p̄ncipio. qd̄ sine dubio ē illud qd̄ in p̄ncipio erat ap̄d deū. **E**go inq̄t iesus p̄ncipiū q̄z lo q̄r vob. **E**t i apoc. **E**go sum alpha et o. p̄ncipiū et finis. **Q**uis digne laudabit aureolū. q̄ totā s̄b paucis p̄clusiōib⁹ bibliā p̄cipue q̄ttuor euāgelia/ mira subtilitate cōpegit. **N**ōne san. **T**ho. totā pene theologie practicā (p̄lixiorib⁹ 13 verb⁹) i. ij. p̄clūsit. Quā summā si tāto quereretur impēdio theologicorū sobria studiositas/ q̄to p̄terit in su peruacuis multorū heu vana curiositas. h̄rent p̄fecto theologi/ vñ q̄rūdā sapiētū in oculis suis insultatio (fantasticos appellās theologos) retu la cessaret. **C**onar⁹ ē n̄rū vñ ex theologie p̄fessorib⁹/ notare semitā p̄ quā nou⁹ theologie discipulus h̄ret p̄gē. **S**z dū etiā atq̄ etiā recogita uit/ tot inuenit ingeniorū varietates. tot p̄terea p̄ diūsitate finitū multiplicitate mediorū. p̄ loco. p̄ tpe. et societate. deniq̄ p̄ occurrētib⁹ exercitiis. nūc i istis doctorib⁹. nūc i illis. vt vix aut nūq̄ va leat vniformis reglā p̄stitui. **V**eniebat rursus i animū/ cū dē qdā noua opuscula sup vñū ex q̄ttu or. s̄ rep̄ssit modestior p̄sideratio/ et pauculis an notariōib⁹ voluit eē p̄tēta. **P**rospice q̄t et q̄ ta pateat a summis ingenij elaborata sup euā gelia/ p̄ glosas ordiarias. interlineares. p̄ margi nales. p̄ omelias. p̄ postillas. p̄ defmiatiōes. p̄ p̄cordatias m̄grales. p̄ sermōes et themata. p̄ cō p̄latiōes. nūc summariū. nūc cū ingēti coacerua tione ex aliorū dictis. q̄s cūcta dinūeret. **C**onsulti⁹ idcirco visum ē/ relinq̄re p̄p̄iū cuilibet studiū/ labore ordinē q̄ querēdi. q̄s glosas iterū sup glo las addē. q̄ nec sufficerēt curiosis. et negligentes vel oneraret vel n̄ sat instruerēt. **D**escēdus ē pa nis s̄ nedū materialis s̄ doctrine/ i sudore vultus n̄ri. **N**os iste n̄ viroz ē/ s̄ infantū. nō posse vel nolle cibū recipe/ nisi aut p̄masticatū aut minu tatim discissus. **V**anitas q̄s nōnullorū ex scripto rib⁹/ mystice notat ab ecclesiaste. qm̄ dieb⁹ ac no ctib⁹ n̄ cessant et sua sūmo labore q̄sita dimittunt boi ex̄neo et ocioso. q̄ vel n̄ vti. vel in supbiā ab utit derelict. **Q**uid p̄derit oro cec̄ vel aūsis ocu lis/ si digito (vt aiūt) lux ip̄a mōstret. **E**t ex si nō inspicit aug⁹ in suo d̄ doc. chr̄i. si hugo i dida scalicō. si documēta sūmatim notata ab autore d̄ x̄turib⁹ et vitiis/ sup mō docilitatē tā in doctore q̄ in discipulo. **Q**uid h̄z exiguitas p̄ntiū sperare scriptorū/ vt legi mō diḡ p̄tēf/ ne dixerim⁹ imita ti (q̄s p̄min⁹ inutile sit noua q̄ nulla sectari) duz

optia queq̄ vetera p̄ negligētā intercūt. **N**ūq̄d nō h̄ ē cā nō infima cur opiniōes toties et fm̄ ari sto. infinities repiunt et voluūt. qz nimis ē fasti diosum cor hūanū/ qdā insatiabili p̄uritu noua sp̄ appetēs/ et vetera seu q̄ ab alijs dicta scriptaq̄ coguerit etiā meliora/ fastidiēs. **C**ur aliū de si nō ex h̄/ tot lecturarū sup finias et alibi p̄grādes sar cine. **N**ōne iō/ qz qd̄ in vna pte alē tractauit/ idē mox i alterā ab illo retorquet. dū tritū alteri⁹ se mitā pudz seq̄. et placz p̄tētiōib⁹ intēdē. **N**ibī lomīn⁹ q̄s q̄s exercitatiōis grā/ voluerit i hac cō p̄latiōe noua q̄ d̄ vñū ex q̄ttuor/ nouā expositi onis semitā inuēire vel p̄gredi vel ostēdē nō cul pam⁹. **N**eq̄ enī p̄uitor ē sp̄ualitū q̄s corp̄alitū gu stuū varietas. **E**t suus cuiq̄ mos ē. nec voto vi uis vno/ **A**lf̄n̄s postremo natura gaudet. donec venerim⁹ ad illud vnicū verbū qd̄ erat in p̄nci pio apud deum. **P**rologus.

Wangelicos ca

nones cōposuit eusebi⁹ cesariēn. i gre co q̄s hieronym⁹/ damasi rogatu lati nis tradidit. referēs de amonio alexandrino/ q̄ ediderit vñū ex q̄ttuor. **E**t ipsuz se dicit eusebi⁹ imitatū. **S**z vicio scriptorū/ et p̄p̄t varias trāsla tiones euāgeliorū/ p̄tēxt illi⁹ amonij (lib̄ero. te ste) false fideq̄ lacerat inuēiebāt. **E**t igit̄ ma neret euāgeliorū integritas nihilomin⁹ notuz fie ret studiosis in q̄b⁹ et in q̄b⁹ nō/ euāgeliste p̄uēie bant/ inuēta ē canonū p̄dicta cōpositio. q̄ tā pene recessit ab vsu/ **F**orte p̄p̄t nouā in euāgelijis (p̄ ut et alijs sacre scripture lib̄i) p̄ capla q̄tationē **E**t at labor veterē tā/ n̄ ex toto p̄irz/ placuit tra dere modū. q̄ possz q̄libz studiosus vñ p̄fat ca nonib⁹/ i lib̄i/ etiā nō h̄ntib⁹ eos. vel ip̄os ne uis inscribē fas h̄ret. **P**rocedūt at canōes euāgelio rū p̄ p̄cordatias nedū reales vel historicas. s̄ q̄nq̄ p̄ vocales. vbi p̄stat n̄ eē eādē doctrine vel histo rie narrationē. sic d̄ pasca/ sic d̄ filio reguli et d̄ ser uo cēturiōis. sic d̄ ceco sanato i ingressu hiericho et d̄ cec̄ i egressu sanati. et aptissime i piscatione petri qm̄ fuit vocat⁹ ad seq̄lā/ et d̄ piscatiōe quā ex ercuit p̄ resurrectionē qm̄ māifestauit se itez te sus **Jo. xxi.** **C**ōstat enī nō eādē s̄ diūsa piscatio nē fuisse. et ita d̄ p̄limis qd̄ expedit coḡscē. ne dis sonātia difficil⁹ et possibil⁹ ad p̄cordādū textualit̄ orari videat̄. **E**tz x̄o lib̄ amonij. vñū ex q̄ttuor/ repiat vsq̄ ap̄d latios. i. gro. **E**gregi⁹ aut̄ doctor aug⁹. libz edidit p̄clarissimū d̄ p̄sensu euāgelista rū. in q̄ modū exorsus ē cōponēdi vñū ex q̄ttuor. **Q**ui nup exordio/ datū eē credim⁹ i reliq̄s aucto re d̄ h̄o cōplemētū. qd̄ op⁹ eo facili⁹ poterit i cor ruptū suari q̄s in p̄ncipio nascenti ecc̄ie/ q̄ susce pta multiplicataq̄ ē vnica euāgeliorū hiero. trāsla tio. **S**z heu n̄ra hac etate misera. q̄s legz h̄ q̄s stu debz/ q̄s trāscribz. **C**ernis et sent̄ frat̄ charissime q̄tus mō bellox pl⁹ q̄s ciuiliū horroz circūonat

Proemium

q̄tra succrescit heresum infelix pullulatio. q̄tum
insup p̄ualente iniquitate refriguit charitas. quē
admodū rursus sacre legis studiū inēmissum ne
dicamus irrisum. Verū p̄solat nos pollicitatio
christi dicentis. In mūdo p̄ssuram/in me pacem
habebitis. de q̄ loquit ad dñm p̄p̄ha dices. pax
multa diligētib⁹ legē tuā. Et iterū: Bt̄is homo
quē tu erudieris dñe ⁊ de lege tua docueris euz.
Et qd̄ ita: vt mitiges ei a dieb⁹ malis ⁊c. hinc d̄
sapia gloriā alius/q̄ erit allocutio tedij sui. qz n̄
habet amaritudinē p̄uersatio illi⁹ nec tediū p̄u-
ctus illius sed letitiā ⁊ gaudiū. **H**āc amplecta
mur frā charissime vt tanq̄ altera lunamittis/
suo calore viuudo castoq̄/nr̄am refoueat in mise-
ricordia vberi senectutē. Deniq̄ iuxta verbum
hierony. se p̄solatis. ⁊ inducēt h̄ismeneū. **C**ana-
mus nobis ⁊ musis. imo deo ⁊ angelis si aures
surde fuerint ceteroz. Siue vt epicurus amico
loquit. duo nos/magnū satis theatrū sum⁹. Aut
certe sedebit solitarius ⁊ tacebit. qz leuauit se su-
pra se. **P**unq̄ min⁹ solus/q̄ cū solus. nec magis
actuosus q̄ cū ociosus. Siq̄dem regnū dei intra
nos est. qd̄ p̄sus esse q̄s dubitet amplissimū. cō-
pellens ibi rōnes ⁊ canones oīuz seculoz. vbi de
us oīa in oībus. in q̄ hic ⁊ nūc ⁊ iugit̄ deambule-
mus animo. **V**ale frater.

Proemium super vnū

ex quattuor. cuius titulus ēē potest tetramonū.
vel monotesseron.

Um ex q̄ttuor euāgelij cōponē/di-
uinus apuit aug⁹. q̄ libro suo de p̄sen-
su euāgelistaz subtilissimo qd̄ ē ope-
rosissimo / cōpingit sub vna serie nar-
ratiōis/ euāgelioz vba/ vsq̄ ad tps q̄ p̄dicare et
baptizare iohānes exorsus ē. q̄tin⁹ h̄ exēplo/ siue
vt a me factū est inq̄t/ siue alio mō cōmodos⁹ fie-
ri possit/ videat vnusq̄sq̄ ⁊ in ceteris talib⁹ locis
fieri posse/ qd̄ h̄ factū esse fieri p̄spererit. **T**em-
ptam⁹ q̄ p̄tinuare put inchoauerat. **V**ltus ē p̄-
tinus labor vix explebilis. maxie p̄p̄l ordis rez
gestarū incertitudinē. **M**arcus enī (teste hie-
ron) nō ordinē rez gestarū s̄ ordinē leuitice electi-
onis cōplex⁹ ē. **L**ucas similis in multis. **J**ohan-
nes x̄oseorū plura posuit/ ab alijs p̄termissa.
pauca iterās q̄ tradiderūt. **C**ū igit̄ triplex sit
ordo narratiōis l̄ralis. vnus rei geste. alij antici-
patiōis/ terti⁹ rememoratiōis/ put sp̄issetis vo-
luit. nūc ad hūc. nūc ad illū ordinē mouē scripto-
res. **N**ō enī refert iux̄ traditionē aug. q̄b⁹ verbis
vel ordie/ eadē sn̄ia vel veritas/ nota fiat. **S**uffi-
ciat p̄babilis collatio facta/ sine p̄iudicio alij vl
sententiū vel scribentiū. **N**ō etiā tali ausu te-
merario/ qn̄ intemeratū velim⁹ manē q̄druplici
euāgeliste narratiōis sacrm. **Q**uis enī nesciat spi-
ritū christi/ potuisse sub vno eodēq̄ penit⁹ vbo-
rum insarūq̄ p̄textu/ tradidisse gestoz suoz ver

borūq̄ salutarē historiā. **S**z cū magno sacri my-
sterio sibi placuit sub quadaz p̄cordissima (si ita
dici possit) dissonātia / mētes fidelij cōmonē ad
humiliorem vigilatiōēq̄/ necnō multipliciōez
inuestigationē veritatē. palāq̄ fieret q̄ttuor euā-
gelistas. non mutua p̄spiratiōe/ sed diuina inspi-
ratione fuisse locutos. **N**ec offendat (petim⁹)
aliquē/ si contextus q̄ttuor euāgelioz in vnū cō-
pactus/ non potuit sonoritātē suaz custodire/ ab
oī p̄sus specie nugatiōis ⁊ cuiusdā aparēt̄ dis-
sonantie alienā. qz sola textus verba ponē misce-
doq̄ custodire/ cura fuit. **D**eniq̄ dabūt illu-
strationē/ glōse doctoꝝ p̄sertim aug. lib. p̄tracto.
q̄uis pauculas anotare q̄si marginales glōsulas
studiū fuit. obtestatiōe p̄missa. ne scriptoz eas
textui misceāt. neq̄ q̄tatiōes capituloꝝ ⁊ euāge-
lioꝝ anoratiōes/ omittāt vel p̄fundant. **S**it ipsa
merces increata dei sapia/ pollicēs ⁊ dicēs. **Q**ui
me elucidāt vitā eternā habebūt. **D**iuidit an-
tem p̄sens opus in tres partitiōes. ⁊ q̄libet in su-
as rubricas ⁊ historias iuxta variā materie q̄nta-
tem. **P**artitio p̄ma p̄tinet originem ⁊ ingressum
christi vsq̄ ad p̄gressum sue p̄dicatiōis ibi. **A**n-
no. xv. ⁊c. **U**bi ē secūda p̄titio vsq̄ ad egressum
sue passiōis ⁊ resurrectiōis/ ibi p̄ma aut̄ die azy-
moꝝ/ vbi ponit̄ tertia ⁊ finalis p̄titio. **S**equi-
tur tabula p̄tinēs. 150. rubricas/ q̄ tabula etiā p̄ se
vtilis erit ad cōgscēdū in q̄b⁹ p̄ueniāt ⁊ in q̄bus
euāgeliste nō p̄ueniāt. **D**eniq̄ sepaddūt rubri-
celle sub q̄ttuor p̄ncipalib⁹ rubric. ne lectori me-
morā/ sua magnitudo p̄funderet. **Q**ui lector ad-
uertat plures q̄ h̄ p̄cordātiās in canonib⁹ euāge-
lioꝝ repiri. q̄rū plurime sunt t̄mō vocales. vlti-
deat si cor habeat ad illa.

Tabula continens

150. rubricellas. **R**ubrice partitiōis p̄ime.
- 1 De eterna christi generatiōe. **J**oh. i.
 - 2 De anūciatiōe iohannis baptiste ⁊ conce-
ptione eiusdem. **L**u. j.
 - 3 De annūciatione christi ad mariam p̄ ga-
brielem. **L**u. j.
 - 4 De visitatiōe elisabeth p̄ mariā ⁊ hymn⁹
 - 5 De ortu ioh. ⁊ circū. **M**agnificat. **L**u. j.
 - 6 De genealogia christi ⁊ apparitiōe angeli
cisiōe ipsi⁹. **E**t b̄ndict⁹ dñs d̄s israel. **L**u. j.
 - 7 De edicto augusti. **I**psi ioseph. **M**at. j.
 - 8 De edicto augusti. **I**psi ioseph. **M**at. j.
 - 9 De edicto augusti. **I**psi ioseph. **M**at. j.
 - 10 De edicto augusti. **I**psi ioseph. **M**at. j.
 - 11 De edicto augusti. **I**psi ioseph. **M**at. j.

Tabula Rubricarum

Rubrice partitionis

secunde principalis de predicatione iohannis seu progressu preconiis.

- 12 De predicatione et baptismo iohannis in deserto. **MB. 3. R. 3. L. 3.**
- 13 De genealogia christi secundum lucam. **L. 3. MB. 1.**
- 14 De ieiunio christi et temptatione. **MB. 4. R. 1. L. 4.**
- 15 De testimonio iohannis de christo. **J. 1.**
- 16 De prima vocatione andree petri philippi et nathanael. **J. 1.**
- 17 De mutatione aque in vinum. **J. 2.**
- 18 De primo adventu ad pascha et soluite templum hoc. **J. 2.**
- 19 De nicodemus. **J. 3.**
- 20 De quærela quod iohannes baptizabat. **J. 3.**
- 21 De incarceratione iohannis. **MB. 14. R. 6. L. 3.**
- 22 De iudea relicta a christo et de samaritana. **MB. 4. R. 1. L. 4. J. 4.**
- 23 De filio reguli. **J. 4.**
- 24 De libri traditione ipsi iesu et electione eius extra civitatem et quod relicta nazareth venit ad capharnaum. **MB. 4. R. 1. L. 4. J. 4.**
- 25 De secunda vocatione quattuor apostolorum ad familiaritatem christi. **L. 5. MB. 4. R. 1.**
- 26 De tertia vocatione ad sequela. **MB. 4. R. 1.**
- 27 De expulsiōe imundi demonij et sanatione omnis languoris. **MB. 4. R. 1.**
- 28 De socru simonis. **MB. 8. R. 1. L. 4.**
- 29 De vocatione matthei quod secundum augustinum est facta ante simonem domini in monte. **MB. 9. R. 2. L. 5.**
- 30 De electione. 12. apostolorum et sermone domini in monte thabor quod continet multas rubriculas propter multitudinem doctrinarum. **MB. 5. 6. 7. ca. p. totum. R. 3. L. 6. 11. 12.**
- 31 De leproso sanato. **MB. 8. R. 1. L. 5.**
- 32 De seruo centurionis. **MB. 8. L. 7.**
- 33 De filio vidue suscitato. **L. 7.**
- 34 De duobus volentibus sequi christum. **MB. 8. L. 9.**
- 35 De quietatione maris ad iussu christi. **MB. 8. R. 4. L. 8.**
- 36 De duobus dominis iacobi curat. **MB. 8. R. 5. L. 8.**
- 37 De palytico sanato. **MB. 9. R. 2. L. 5.**
- 38 De puero in domo matthei. **MB. 9. R. 2.**
- 39 De suscitatione filij archisynagoga et de emorroissa. **MB. 9. R. 5. L. 8.**
- 40 De duobus cecis illisitis. **MB. 9.**
- 41 De admiratione turbæ super doctrinam christi. **MB. 13. R. 6. consonat. L. 8.**
- 42 De iussione facta discipulis rogare dominum messis mittere operarios. **MB. 9. R. 6. L. 10. et. 11. R. 6. L. 9.**
- 43 De iussione duodecim apostolorum. **MB. 10. et. 11. R. 6. L. 9.**
- 44 De interrogacione iohannis. Tu es qui venturus es. **MB. 11. L. 7.**

- 45 De phariseo qui rogavit christum manducare cum eo et de maria magdalena. **L. 7.**
- 46 De occisione iohannis baptiste. **MB. 14. R. 9.**
- 47 De probatica piscina. **J. 5.**
- 48 De herode dicente iohannem surrexisse et miracula facere. **MB. 14. R. 6. L. 9.**
- 49 De reditu apostolorum ad christum. **R. 6. L. 9.**
- 50 De quinque panibus et duobus piscibus. **MB. 14. R. 6. L. 9. J. 6.**
- 51 De ambulatione christi super mare. **MB. 14. R. 6. J. 6.**
- 52 De predicatione eucharistie. **J. 6.**
- 53 De missione. lxxij. discipulorum. **L. 10.**
- 54 De maledictionibus civitatum in quibus christus predicaverat. **MB. 11. R. 3. L. 10.**
- 55 De demonio muto. **MB. 12. R. 3. L. 11.**
- 56 De matre iesu et fratribus querentibus locum qui ei. **MB. 12. R. 3. L. 8.**
- 57 De petentibus signum de celo. **MB. 12. L. 11.**
- 58 De discipulis quibus demonia subiciebantur. **MB. 11. L. 10.**
- 59 De samaritano curate vulneratum. **L. 10.**
- 60 De ministerio marthe. **L. 10.**
- 61 De doctrina oronis. **MB. 6. L. 11.**
- 62 De traditionibus phariseorum reprehensis a christo. **MB. 15. L. 11. L. 6.**
- 63 De purificatione quatuor sabbatorum. **MB. 12. R. 2.**
- 64 De sanatione manus aride. **MB. 12. R. 3. L.**
- 65 De quattuor pabulis in mari. **MB. 13. R. 4. L. 8. et. 13.**
- 66 De tribus pabulis in domo. **MB. 13.**
- 67 De reprehensione traditionis iudeorum. **MB. 15. R. 7. consonat. L. 8. 11.**
- 68 De chanaana. **MB. 15. R. 7.**
- 69 De surdo et muto sanato et multis alijs. **MB. 15. et. R. 7.**
- 70 De secunda refectioe turbe ex septem panibus et paucis piscibus. **MB. 15. R. 8.**
- 71 De iudeis streperetibus signum de celo et de fermeto phariseorum cavendo. **MB. 16. R. 8.**
- 72 De ceco sanato qui videbat homines velut arbores ambulantes. **R. 8.**
- 73 De interrogacione christi quem me dicunt homines esse. **MB. 16. R. 8. L. 9.**
- 74 De cruce baiulada post christum. **MB. 16. R. 8. L. 9. et consonat. L. 14.**
- 75 De transfiguratione domini. **MB. 17. R. 9. L. 9.**
- 76 De spiritu muto quem non poterat curare discipuli christi. **MB. 17. R. 9. L. 9.**
- 77 De scenophegia et predicacione passionis christi. **MB. 17. R. 9. L. 9. J. 7.**
- 78 De muliere dephesa in adulterio. **J. 8.**
- 79 De verbis christi in gazophylatio. **J. 8.**
- 80 De alio sermone christi propter quem voluerunt eum iudei lapidare. **J. 8.**
- 81 De ceco nato. **J. 9.**
- 82 De sermone christi. Ego sum pastor ovium. **J. 10.**

Tabula

- 83 De solutiōe dydrachmat. **AB. 17. R. 9.**
84 De p̄tētiōe discipulor̄ q̄s eor̄ videret eē maior 7 doctrina xpi. **AB. 18. R. 9. L. 9.**
85 De correptiōe fraterna. **AB. 18. L. 17.**
86 De suo nequā cui oē debitū dimissus fuerat. **AB. 18.**
87 De illo qui eēciebat demonia 7 non seq̄batur christum. **R. 9. L. 9.**
88 De aduētū xpi ī fines iudee 7 q̄ discipuli christi nō timeāt eos q̄ occidūt corpus nec vult christ⁹ post diuidere hereditatē. **AB. 18. et. 5. 10. R. 10. L. 12.**
89 De diuite habēte fructuū abūdantiam 7 ne discipuli solliciti sint. **L. 12.**
90 De galileis occisis 7 ficulnea. **L. 13.**
91 De muliere incuruata. **L. 13.**
92 De interrogatiōe iudeor̄ an liceat vxorē dimittere. **AB. 19. R. 10. L. 16.**
93 De puulis oblati. **AB. 19. R. 10. L. 18.**
94 De filio prodigo. **L. 15.**
95 De adolescēte q̄rēte qd faciēdo vitā eternam possideret. **AB. 19. R. 10. L. 18.**
96 De interrogatiōe petri. Ecce nos reliquimus oīa. **AB. 19. R. 10. L. 18.**
97 De opariis in vineā missis. **AB. 20.**
98 De interrogatiōe facta xpo si pauci salui fiunt 7 q̄ herodes q̄rebat eū occidē. **L. 13.**
99 De hydropico sanato 7 exhortatiōe christi ad humilitatē. **L. 14.**
100 De vocādis paupib⁹ ad p̄uiniū 7 pabola de cena magna. **L. 14.**
101 De odiēdis parētib⁹ pp̄t xpm. **L. 14.**
102 De villico iniquitatis. **L. 16.**
103 De diuite epulone. **L. 16.**
104 De petitione discipulor̄ vt augeat̄ in eis
105 De encensib⁹ qñ voluerunt lapidare iesum iudei. **(fides. L. 17. J. 10.)**

Hic incipiunt preambula

- bula passionis domini.
106 De suscitatiōe lazari. **J. 11.**
107 De p̄spiratione facta contra iesum 7 eius egressu in effrem. **J. 11.**
108 De ascēsu iesu ī hierl̄m. **AB. 20. R. 10. L.**
109 De leprosis sanatis in via. **L. 17. (18)**
110 De nō receptiōe xpi p̄ samaritanos. **L. 9**
111 De petitiōe filior̄ zebedei. **AB. 20. R. 10**
112 De illumiatiōe ceci de zacheo 7 de decemnis. **L. 18. et. 19. R. 10.**
113 De duobus cecis in egressu hiericho sanatis. **AB. 20. R. 10.**
114 De alabastro vnguenti. **AB. 26. R. 14.**
115 De sessiōe aselli. **AB. 21. R. 11. (J. 12 L. 9. J. 12.)**
116 De fletu iesu super ciuitatē 7 eiectiōe videntium. **AB. 21. R. 11. L. 19.**
117 De gentilibus querentib⁹ videre iesum 7

- p̄dicatione iesu 7 regressu eius in bethaniam. **AB. 21. R. 11. J. 12.**
118 De ficulnea arefacta. **AB. 21. R. 11.**
119 De questione baptisimi iohānis. **AB. 21.**
120 De duob⁹ filiis q̄rū vn⁹. **(R. 11. L. 20.)**
fecit voluntatē patris. **AB. 21.**
121 De iudice iniquitatis 7 de phariseo 7 publicano. **L. 18.**
122 De parabola vinee locatē agricolis. **AB. 21. R. 12. L. 20.**
123 De veste nuptiali. **AB. 23. et cōsonat. L. 14. cum glosa.**
124 De tributo reddendo cesari. **AB. 22. R. 12. L. 20.**
125 De muliere septem-
uira. **AB. 22. R. 12. L. 20. (12. L. 20.)**
126 De dilectione dei ex to corde. **AB. 22. R. 12. de quo et L. 10.**
127 De quadam interrogatiōe phariseorū et alia interrogatiōe christi cuius christ⁹ filius sit. **AB. 22. R. 12. L. 20.**
128 De doctrinis phariseorū audiendis. **AB. 23. R. 12. L. 20.**
129 De re multiplici. **AB. 23. L. 11. et. 13.**
130 De vidua duo minuta offerente. **R. 12.**
131 De edificio templi 7 cōminatiōe eiusiōis hierusalē. **AB. 24. R. 13. L. 21.**
132 De signis iudicij. **AB. 24. R. 13. L. 17. et. 21. et. 22.**
133 De vigilia 7 orōne. **AB. 24. R. 13. L. 12.**
134 De decem virginib⁹ 7 de decē talentis et de modo iudicij. **AB. 25.**
135 De modo christi in docendo. 7 de oblatione iudeorum. **L. 21. J. 12.**
136 De festo diei azymorum appropinquante. **AB. 26. R. 14. L. 22. J. 13.**

Sequuntur rubricę

- terte p̄ti de egressu passiōis 7 resurrectio
137 De missiōe petri 7 iohis p̄ma die azymor̄ quā iohānes vocat an̄ die festum pasce. **(nis xpi. AB. 26. R. 14. L. 22. J. 13.)**
138 De ablutione pedum. **J. 13.**
139 De sacramēti eucharistie institutiōe. **AB. 26. R. 14. L. 22.**
140 De p̄dicatione negationis 7 questiōe discipulor̄. **AB. 26. R. 14. L. 22. J. 13.**
141 De sermone dñi post cenā. Et p̄tinet multas rubricellas p̄ multitudinem doctrinarū vbi p̄ totum de mysterio trinitatis. **J. 15. 16. et. 17.**
142 De oratione iesu in sua captiōe. **AB. 26. 14. L. 22. J. 18.**
143 De missiōe iesu ad annā 7 p̄ma negatiōe petri. **AB. 26. R. 14. L. 22. J. 18.**
144 De missiōe iesu ad cayphā. **AB. 26. R. 14. L. 22. J. 18.**
145 De secunda 7 tertia negationibus petri.

Kubricarum

- 146 **Ab.** 26. **R.** 14. **L.** 22. **J.** 18.
De tertia puentioe iudeoz et traditioe iesu
pilato. **Ab.** 27. **R.** 14. et. 15. **L.** 22. et. 23.
J. 18. et. 19.
- 147 De ductioe iesu ad cruce et crucifixioe
Ab. 27. **R.** 15. **L.** 23. **J.** 19.
- 148 De irrissioe iesu i cruce et de verbis et si-
gnis post morte. **Ab.** 27. **R.** 15. **L.** 23. **J.**
- 149 De sepultura dñi. **Ab.** 27. **R.** 15. **L.** 23. **J.** 19.
- 150 De resurrectione dñi p totu et pñet mltas
rubricellas p multitudie apparitionu et ge-
storu. **Ab.** 28. **R.** 16. **L.** 24. **J.** 20. et. 21.

Sequitur. xx. Rubri

- 1 celle sub mag rubra. xxx. et sermoe dñi in
monte. s. annotata.
- 2 **B**ititudinu enumeratio. **Ab.** 5. **L.** 6. et b
post aploz noiatione.
- 3 **A**ploz comendatio et legi impletio. **Ab.** 5
- 4 **C**onsilioz sup lege veteris additio. **Erp.**
mo ad illud. Non occides. **Ab.** 5.
- 5 **S**upadditio ad illud. non mechaberis. **Ab.** 5.
- 6 **S**upadditio ad illud. non pñurab. **Ab.** 5.
- 7 **J**udicialiu euacuatio vel moderatio **Ab.**
6. **L.** 6.
- 8 **I**nimicor dilectio. **Ab.** 6. **L.** 6.
- 9 **H**ypocrisis detestatio et comendatio ele-
mosyne. **Ab.** 6.
- 10 **Q**ualiter orandū. **Ab.** 6. **L.** 11.
- 11 **Q**ualiter indulgendū. **Ab.** 6.
- 12 **Q**ualiter ieiunandū. **Ab.** 6.
- 13 **Q**ualit thesaurizandū. **Ab.** 6.
- 14 **Q**ualit interio dirigēda. **Ab.** 6.
- 15 **Q**ualit nimia sollicitudo vitāda et in pui-
dentia dei spes sponēda. **Ab.** 6. **L.** 12.
- 16 **Q**ualit miserendū nec iudicandū nec im-
pbe arguendū nec porcis nec canib⁹ san-
ctum dandum. **Ab.** 7. **L.**
- 17 **Q**ualit instans et fiducialis orādū. **Ab.** 7
- 18 **P**receptū vniūsale legis et por- **L.** 11.
te salutis angustia. **Ab.** 7.
- 19 **Q**ualit habēda falsoz pphetaru a fructi-
bus eoz sit notici. **Ab.** 7. **L.** 6.
- 20 **Q**ualit colēdus de⁹ nō ore solū sed ope⁹
efficacia. **Ab.** 7. **L.** 6.
- Q**ualit opatio miraculoz nō saluat s sta-
bilis in xpo pmanētia. **Ab.** 7. **L.** 6.

Rubricelle. xij. sub

- magna rubrica. cxlj. de sermone dñi post
cenā sumpte. iuxta diuisione euāgelioz q
legunt in ecclesia ex qttuor capitulis. sci-
licet. xiiij. xv. xvi. et. xvij.
- 1 **N**ō turbet cor vrm. **J.** 14. finis. b faciā.
- 2 **S**i diligit me mādāta mea seruate. **J.** 14
finis. me ipsum.

- 3 **S**i qd diligit me. **J.** 14. finis. sic facio.
- 4 **E**go sum vitis vera. **J.** 15. finis. impleat.
- 5 **H**oc ē pceptū. **J.** 15. finis. det vob. **C**is
- 6 **H**ec mādādo vob. **J.** 15. finis. habuerit me g
- 7 **C**ū venerit pacyt⁹. **J.** 15. et. 16. finis. dixi
vobis.
- 8 **V**ado ad eū q mīsit me. **J.** 16. finis. annū-
ciabit vobis.
- 9 **M**odici et iam nō videbitis me et iterū
J. 16. finis. tollet a vobis.
- 10 **A**men amē dico vob. **S**i qd petierit pa-
trem. **J.** 16. finis. a deo exīsti.
- 11 **S**ubleuatis oculis in celū dixit pater ve-
nit hora. **J.** 17. finis. ad te venio.
- 12 **S**ubleuatis oculis in celū et sic dixit pater
sancte. s. e. **J.** 17. finis. et ego in ipsis.

Rubricelle. xj. sub

- magna rubrica. cxlj. de passione dñi.
- 1 **S**it tertia puentio et datur iesus pilato.
- 2 **J**udas se suspendit.
- 3 **I**esus accusatur et pilatus interrogat.
- 4 **H**erodes iesum spernit.
- 5 **B**arrabas requiritur.
- 6 **I**esus flagellatur.
- 7 **I**esus iterū interrogat⁹ non rñdet.
- 8 **P**rox pilati monet pilatum.
- 9 **B**arrabas iterum requirit⁹ et datur.
- 10 **P**reses lauat manus.
- 11 **I**esus illudit in pretorio.

Rubricelle. xij. sub

- rubrica mag. cl. de resurrectione dñi sumpte
iuxta euāgelioz q legunt in ecclesia pauci
immutatis.
- 1 **M**aria magdalene et maria iacobi et salo-
me. **R.** 16. finis. sicut dixit vobis
- 2 **U**na sabbati maria magdalene venit. **J.**
20. finis. a mortuis resurgere.
- 3 **M**aria stabat ad monumentū foris. **J.** 20
finis. hec dixit mihi.
- 4 **E**t mulieres exierūt **Ab.** 28. **R.** 16. **L.** 24
J. 20. finis. factū fuerat. **C**ractioe pāte
- 5 **D**uo ex discipulis iesu ibant. **L.** 24. finis
- 6 **E**t stetit iesus in medio discipuloz. **L.** 24.
finis. in omnes gentes.
- 7 **C**ū esset sero die illa. **J.** 20. finis. habeatis
in nomine eius.
- 8 **M**anifestauit se iesus discipulis suis ad
mare. **J.** 21. finis. a mortuis.
- 9 **D**ixit simo. pe. **J.** 21. finis. testimoniū eius
- 10 **E**t decem discipuli abierūt i galileā. **Ab.**
28. finis. ad psumptionē seculi.
- 11 **R**ecumbentibus vndecim discipulis. **R.**
16. finis. sequentibus signis.
- 12 **E**dixit autem eos foras. **L.** 24. **R.** 16.
J. 21. finis. sunt libros.

Sequuntur carmina sup

codē. Et pmo d origie z ingressu xpi. z ei⁹ etna generatioe

J.1.	L.1.	L.1.	L.1.	L.1.	M.1.	L.2.
1	2	3	4	5	6	7
Verbum	mutus	aue	montanus	puer	liber	ortus
M.2.	L.2.		M.2.		L.2.ct.L.1.	
8	9		10		11	
Reges	purificat		it in egyptum		reperitur	
	De predicatione Johannis seu pgressu pconis.					
M.3.		M.4.				
R.1.		R.1.				
L.3.	L.3.	L.4.	J.1.	J.1.	J.2.	J.2.
12	13	14	15	16	17	18
Uox	fuit	esurijt	tu quis	dolus	hydria	pasca
		M.14.		M.4.	M.4.	
		R.6.		R.1.	R.6.	
		L.3.		L.4.	L.4.	
J.3.	J.3.			J.4.	J.4.	J.4.
19	20	21		22	23	24
Spirat	baptizat	capitur		fons	regulus	ibat
M.4.	M.4.	M.4.	M.8.	M.9.	M.5.6.7.	
R.1.	R.1.	R.1.	R.1.	R.2.	R.3.	
L.5.		L.4.	L.4.	L.5.	L.6.11.12.	
25	26	27	28	29	30	
Recte	secuti	demon	socrus	leniq;	sermo	
M.8.	M.8.	M.8.	M.8.	M.8.	M.9.	
R.1.			R.4.	R.5.	R.2.	
L.5.	L.7	L.7.	L.9.	L.8.	L.8.	L.5.
31	32	33	34	35	36	37
Si vis	dic	surge	sequitur	mare	legio	tolle
M.9.	M.9.	M.9	M.13.		M.9.	
R.2.	R.5.		R.6.		R.6.	
L.5.	L.8.				L.10.	
38	39	40	41	42		
Conuulsiu	tibicen	ceci	doctrina	rogate		
M.10.11.	M.11.		M.14.	M.14.		
R.6.			R.6.	R.6.	R.6.	
L.9.	L.7.	L.7.		J.5.	L.9.	L.9.
43	44	45	46	47	48	49
Obisit	arundo	flet	mors	piscina	fama	seculum
M.14.	M.14.			M.11.	M.11.	M.11.
R.6.	R.6.			R.3.	R.3.	R.3.
L.9.	J.6.		L.10	L.10.	L.11.	L.8.
J.6.		J.6.				
50	51	52	53	54	55	56
Quinq;	super	manna	binos	veve	beelzebub	hi sunt
M.12.	M.11.				M.6.	M.15.
L.11.	L.10.	L.10.	L.10.		L.11.	L.11.
57	58	59	60	61	62	
Signa	sathan	stabulo	pars optima	nos doce	stulti	
M.12.	M.12.	M.13.		M.13.	M.15.	M.15.
R.2.	R.3.	R.4.		R.7.	R.7.	
L.6.	L.4.	L.8.ct.13.				
63	64	65	66	67	68	
Grana	manus	para bis bine	tres	irrita	clamat	
M.15.	M.17.	M.6.		M.16.		
R.7.	R.8.	R.8.	R.8.	R.8.	L.9.	
69	70	71	72	73		
Surdus	pisciculis	afermento	spuit	ablit		
M.16.	M.17	M.17.	M.17.			
R.8.	R.9.	R.9.	R.9.			
L.9.	L.9.	L.9.	L.9.	J.8.	J.8.	
74	75	76	77	78	79	
Crux	vt sol	nequeunt	ascendite	nemo	locutus	

M.17. M.17. M.18.
R.9. R.9. L.17.
J.9. 80 J.9. 81 J.10. 82 83 84 85
Abscondit siloe pastor soluit minor inte
M.18. M.18. et supra. 10.

R.9. R.10. L.12. L.12. L.13.
L.9. L.9. 87 88 89 90
Nequam pro vobis quime diues galilei
M.19. M.19. M.19.
R.10. R.10. R.10.
L.13. L.16. L.18. L.15. L.18.
91 92 93 94 95
Incuruata libellus parui prodigus imple
M.19. M.20

R.10. L.13. L.14 L.14
L.18. 96 97 98 99 100
Quid nobis vineam pauci postremus egenos
L.14. L.16. L.16. L.17. J.10.

101 102 103 104 105
Odit non poteris epulo serui sumus vnum

De ambula passionis christi.

M.20. M.20. M.40.
R.10. R.10. R.10.
L.18. L.7. L.9. R.10. L.18.19.
J.11. J.11. 106 107 108 109 110 111 112 113
Fetet ablit scandit lepra vis dic ad me duo ceci
M.26. M.21. M.21. M.21. M.21. M.21. M.21. M.21.
R.14. R.11. R.11. R.11. R.11. R.11. R.11. R.12.
L.19. L.19. L.19. L.20. L.18. L.20.

J.12. L.12. L.12. 114 115 116 117 118 119 120 121 122
Ut quid rex flet gens ficus vnde duo mibi vitis
M.22. M.22. M.22. M.22. M.22. M.23. M.23.
R.12. R.12. R.12. R.12. R.12. R.12.
L.14. L.20. L.20. L.10. L.20. L.20. L.11.13.

123 124 125 126 127 128 129
Vestem deo septem toto dauidis cathedram ve
M.24. M.24. M.24. M.24. M.26.
R.12. R.13. R.13. R.13. R.14.
L.21. L.21. L.17. L.12. L.21. L.22.
et. 21.22. J.12. J.13.

130 131 132 133 134 135 136
Plus quando signa vigiles rex credere pasca

De egressu passionis et resurrectionis christi.

M.26. M.26. M.26. J.13. M.26. M.28.
R.14. R.14. R.14. 14.15. R.14. R.14.
L.22. L.22. L.22. 16.17. L.22. L.22.
J.13. J.13. J.13. J.18. J.18.
137 138 139 140 141 142 143
Cena lauat sacrat ter me docet orat ad annam
M.26. M.26. M.27.
R.14. R.14. R.14.15.
L.22. L.22. L.22.23.
J.18. J.18. J.18.19.

144 145 146
Ad caypham fleuit vincitus damnatur inique

M.27. M.27. M.27. M.28.
R.15. R.15. R.15. R.16.
L.23. L.23. L.23. L.24.
J.19. J.19. J.19. J.20.21.

147 148 149 150
In cruce ridetur sepelitur et hinc resurgit

Monotesseron siue

Sequuntur rubricel

celle in magna rubrica. xxx. De sermone do-
mini in monte. —

¹ ² ³ ⁴ ⁵
Octo beant lux lex arca qui viderit est non.

⁶ ⁷ ⁸
Cede malo. benefac ingratis. da sine teste.

⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³
Ora. condona. ieiuna. cor sit tibi. ybi lux

¹⁴ ¹⁵
Mesis sollicitus. damnas sanctum canib⁹ dans

¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰
Dat pas. arta. bonos fruct⁹. opare. petre par
Sequunt^r Rubricelle in rubrica. 141. de ser-
mone dñi post cenam. —

¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶
Sum via. cū patre. do. vitis. quia te. sed odit

⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
Obsequiū. mūdū. modicū. siquid. pater. vnum
Sequunt^r Rubricelle in rubrica. 146. de pas-
sione domini. —

¹ ² ³ ⁴ ⁵
Pontio dant. iudas. vinctum. albis. homicida

⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹
Ecce homo. nil. vxor. latro. lauit. ludis intus
Sequunt^r Rubricelle in rubrica. 150. de chri-
sti resurrectione. —

¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶
Tres. duo. stabant. auete. fregit stat medio par

⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹²
Octo. nauī. petre. vobiscum. tingite. signis

Prima pars pñcipa

lis de origine et ingressu christi. Et pmo de eter-
na christi generatiōe. Job. j. —

In pñcipio erat verbum. et verbuz
erat apud deū. et de⁹ erat verbū. h
erat in pñcipio apud deū. Oia per
ipsum facta sunt et sine ipso factum
est nihil. qd factum est in ipso vita
erat. et vita erat lux hoīum. et lux in tenebris lu-
cet. et tenebre eū non compñhēderūt. Fuit homo
missus a deo cui nomē erat iohānes. hic venit
testioniū vt testioniū phiberet de lumie. vt oēs
crederēt p illū. Nō erat ille lux. s vt testioniū p-
hiberet de lumie. Erat lux vera q illuminat oēm
hoiem veniētē in hūc mūdum. In mūdō erat et
mūdus p ipsum fact⁹ ē et mūdus eū non coguit.
In ppria venit. et sui eū nō receperunt. Quotq
aut receperūt euz. dedit eis ptatē filios dei fieri.
his q credūt in noie ei⁹. q no ex sanguinib⁹. neq
ex volūtate carnis neq ex volūtate viri s ex deo
nati sunt. Et verbū caro factū est. et habitauit in
nobis. Et vidim⁹ gloriā ei⁹. gloriā puasi vnige-
niti a pñe. plenū grē et veritatis. —

Sit hic pñci-
patio s missi
one iohānis.
q postmodus
latius expli-
catur

Vic sit pñci-
patio de in
carnatione
bi. que post-
modum lati⁹
explicatur

Prohemium Luce

Quoniam quidē mlti conati sūt ordiare
rerū narrationē q in nob cōplete sunt
sicut tradiderunt nob q ab initio ipsi
viderūt. et mistri fuerūt sermōis. Al-
sum ē et mibi assecuto oia a pñcipio diligēt tibi
ex ordie pñscribē optime theophile vt cōgscas eo-
rum verboz de qbus crudir⁹ es veritatem. —

Secūdo de annūcia

tione iohānis baptiste. et pceptiōe eiusdē Lu. j.

Aut in diebus herodis
regi iudee sacerdos qui
dā noie zacharias de vi-
ce abia. et vxor illi d filia

bus aarō et nom ei⁹ elisabeth. Erāt
aut ambo iusti an deū incedētes in
oib⁹ mādā et iustificatiōib⁹ dñi si-
ne qrela. Et n erat illis fili⁹ eo q el-
set elisabeth sterilis et ābo pcessis-
sent i dieb⁹ suis. Factū est aut cū sa-
cerdotio fungere zacharias i ordi-

ne vicis sue. an deū fm pñsuetudinē sacerdotū
sorte exiit. vt incēsum poneret ingressus i tēplū
dñi. Et erat ois multitudo ppli forl orās hora in-
cēsi. Apparuit aut illi angelus dñi stās a dextris
altari incēsi. Et zacharias turbat⁹ ē vidēs. Et ti-
mor irrui sup eū. ait aut ad illū āgelus. Ne time-

as zacharia. qm exaudita ē depcatio tua. et vx-
or tua elisabeth pariet tibi filiū. et vocab nomen
ei⁹ iohāne. et erit gaudiū tibi et exultatio. et multi
in natiuitate ei⁹ gaudebūt. Erit eni magn⁹ corā
dño. et vinū et sicerā nō bibet. et spūscō replebit⁹

adhuc ex ytero mris sue. Et multos filioz israel
puertet ad dñm deū ipsoz. Et ipse pcedet an il-
lū in spū et vtute helyc. vt putat corda patz in fi-
lios. et incredulos ad prudētiā iustoz. pare dñō
plebē pfectā. Et dixit zacharias ad āgelū. Et vñ
s ciā? Ego eni sum senex et vxor mea pcessit in

dieb⁹ suis. Et rñdēs angelus dixit ei. Ego sum
gabriel q asto an deū. et missus sum loq ad te. et b
tibi euāgelizare. Et ecce eris tacēs et n poteris
loq vsq i diē q b fiet p eo q n credidisti verb
meis. q implebunt in tpe suo. Et erat plebs ex-
pectās zachariā. et mirabant q tardaret ipse i tē-
plo. Egressus aut nō poterat loq ad illos et cogi-
uerūt q visionē vidisset i tēplo. Et ipse erat inu-

ens illis et pmāsit mur⁹. Et factum est vt impleti
sunt dies officij ei⁹. abiit i domū suā. Post hos
aut dies pcepit elisabeth vxor ei⁹. et occultabat
se mēib⁹ qnqz dicēs. Q sic fecit m dñs i diebus
quib⁹ respexit auferre opprobriū meū in hōies.
De annūciatiōe christi ad mariā p
gabrielem. Lu. j. —

In mēse aut sexto missus ē angel⁹ ga-
briel a deo i ciuitatē galilee cui nomē

Tres fuerūt
herodes. vñ
versus pñci-
lonita necat
pueros. anti-
pa iohānes
Percutit a-
grippa laco-
bum dat car-
ceri petrum.

nazareth ad virginē despōsatā viro cui nomē erat ioseph dō domo dauid. et nomē virginis maria. Et ingressus āgelus ad eā dixit. Ave grā ple. do. te. bñdi. tu i mulie. Que cū audisset turbata ē in sermone ei⁹. et cogitabat q̄l eēt ista salutatio. Et ait angelus ei. Ne timeas maria. inuenisti enī grāz apud dñz. Ecce ꝓcipies i vtero. et paries filiū et vocabis nomē ei⁹ iesum. Hic erit magnus et filius altissimi vocabis. Et dabit illi dñs dō sedē dauid p̄ris ei⁹ et regibit i domo iacob i eternū. et regni ei⁹ nō erit finis. Dixit autē maria ad āgelū. Quō fiet istud qm̄ virū nō cōgisco. Et rñdēs āgelus dixit ei. Spirit⁹ sc̄t⁹ sup̄ueniet i te. et vir⁹ altissimi obūbrabit tibi. Iōq̄ et qd̄ nasce tur ex te sc̄tm̄. vocabis fili⁹ dei. Et ecce elisabeth cōgita tua. et ipsa ꝓcepit filiū in senectute sua et h̄ mēis ē sex⁹ illi q̄ vocat⁹ sterili. qz nō erit impos sibile apud deū oē verbū. Dixit autē maria. Ecce ancilla dñi fiat mihi fm̄ verbū tuū. Et discelsit angelus ab illa.

Dic patet qd̄ maria fuit de genere sacer dotali et regali vide qualiter in postilla

psit dicēs. Iohānes ē nomen ei⁹. Et mirati sunt vniūsi. Aprū est autē ilico os ei⁹ et lingua ei⁹. et loq̄bat bñdicēs deū. Et fact⁹ ē timor sup̄ oēs vicinos eoz et sup̄ oīa montana iudee diuulgabant oīa vba h̄. Et posuerūt oēs q̄ audierūt i corde suo dicētes. Quis putas puer iste erit. Etenim manus dñi erat cū illo. Et zacharias p̄r ei⁹ impler⁹ ē sp̄s ritusctō et ꝓphauit di. Bñdict⁹ dñs dō israel et vsq̄ ad in viam pacis.

De genealogia christi et apparitiōe angeli ipsi ioseph. Mat. i.

Iber generatiōis iesu xpi filij dauid filij abraā. Abraam genuit ysaac. Ysaac at̄ genuit iacob. Iacob at̄ ge. iudaz et frēs ei⁹. Judas ge. phares et zarā de thamar. Phares ge. esrom. Esrom ge. arā. Arā ge. amī nadab. Amī nadab ge. naalon. Naalon ge. salmō Salmon ge. booz d̄ raab. Booz genu. obeth ex ruth. Obeth ge. iesse. Iesse ge. dauid regē. Dauid rex ge. salomonē ex ea q̄ fuit vrie. Salomon ge. roboā. Roboā ge. abīā. Abīā ge. aza. Aza ge. nui iofaphat. Iofaphat ge. iozā. Iozā ge. ozryā. Ozryas ge. ioathā. Ioathā ge. achaz. Achaz g. ezechīā. Ezechias ge. manassen. Manasses ge. amon. Amō. ge. iosiā. Josias ge. hieconīā et frēs ei⁹ i trāsmigtiōe babilōis. Et ꝓ trāsmigtiōem babilonis hieconias ge. salathiel. Salathiel g. zorobabel. Zorobabel ge. abiud. Abiud ge. elyachim. Elyachim ge. azor. Azor ge. sadoch. Sadoch ge. achym. Achym ge. eliud. Eliud ge. eleazar. Eleazar autē ge. mathā. Mathā autē ge. iacob. Iacob autē ge. ioseph virū marie. de q̄ nat⁹ ē iesus q̄ vocat⁹ christ⁹. Oēs q̄ generationes ab abraam vsq̄ ad dauid. xiiij. Et a dauid vsq̄ ad trāsmigtiōem babilōis. xiiij. Et a trāsmigtiōe babilonis vsq̄ ad christum generationes. xiiij.

Tres hieconittuntur reges.

Christi autem generatio sic erat. Cum esset desponsata mater eius maria ioseph anteq̄ puenirent inuenta est habens in vtero de sp̄sctō. Ioseph autem vir eius cum esset iustus et nollet traducere eam voluit occulte dimittere eaz. Hec autem cogitante eo. Ecce angelus dñi in somnis apparuit ei dicens. Ioseph fili dauid noli timere accipe mariā coniugē tuam qd̄ enī in ea natum ē de sp̄sctō est. Pariet autē filiū et vocabis nomē ei⁹ iesum. Ipse enī saluū faciet pplm̄ suū a ꝓctis eoz. Hoc autem totū factum est vt adimpleretur qd̄ dictum est a dño per ꝓphetā dicentē. Ecce virgo in vtero habebit et pariet filiū et vocabitur nomen eius emanuel quod est interpretatum nobiscum deus. Exurgens autem ioseph a somno fecit sicut ꝓcepit ei angelus dñi. Et accepit coniugem suam et non cognoscebat eam donec peperit filiū suū ꝓmogenitū et vocauit nomen eius iesum.

Cōuētiō hec recipit ꝓ celebratiōem natiuitatis eius qui factus est ꝓpheta. Ioseph autem nō concepit de sp̄sctō et ꝓr angeli ꝓceptum accepit eam coniugē prius q̄ appareret ꝓgnatū et vtero tunc scente ꝓst reditū de vō tanis qz tunc nō fuisset hō notabilis facta celebratiōe coniugij.

De edicto Augusti. natiuitate christi. ānūciatiōe ꝓ angelū ad pastores. Lu. ij.

De visitatiōe elisabeth ꝓ mariā et canticū marie. Lu. i.

Exurgēs autē maria abiit i montana cū festinatiōe i ciuitatē iude et intrauit i domum zacharie et salutauit elisabeth. Et factū est vt audiuit salutatiōē marie elisabeth. exultauit infans i vtero eius. Et repleta ē sp̄sctō elisabeth. et exclamauit voce maḡ et dixit. Bñdicta tu inf̄ mulier. res et bñdict⁹ fruct⁹ v̄tri tui. Et vñ h̄ mihi vt veniat m̄r dñi mei ad me. Ecce enī vt facta ē vox salutatiōis tue i auribus meis exultauit i gaudio infans in vtero meo. Et btā q̄ credidisti qm̄ ꝓficiē in te q̄ dicta sunt tibi a dño. Et ait maria. Magnificat aīa mea dñz. Et exulta. et vsq̄ abraā et se. ei⁹ i secu. Māsit at̄ maria cū illa q̄si mēib⁹ trib⁹ et reuēsa est in domū suam.

Probabile ē qd̄ prius maria et ioseph puenērūt celebratiōem nuptiarum. et qd̄ de licentia ioseph vt forte ipso ducente maria tuerit ad montana re uelator. Ipsi ioseph incarnationis mysterio. q̄ uis origi. et eius sequaces secus dicant

De ortu iohānis et circūcisiōe ipsi⁹ et canticū zacharie. Bñdict⁹ dñs dō israel. Lu. i.

Elisabeth autē impletū est tps̄ pariedī et pepit filiū. Et audierūt vicini et cōgiti qz magnificauit dñs mīaz suā cū illa et ꝓtulabāt ei. Et factū est i die octauo venerūt circūcidē puerū et vocabāt eū noie p̄ris sui zachariā. Et respoēs m̄r ei⁹ dixit. Neq̄q̄ h̄ vocabis iohānes. Et dixērūt ad illā. qz nemo ē in cōgitiōe tua q̄ vocet h̄ noie. Inuebāt autē p̄ri ei⁹ quē vellet vocari eū. Et postulās pugillare scri-

Dixit ꝓcupatio iuxta ꝓmunionez que ponit mariā fuisse in circūcisiōe iohānis in die octauo.

Monotesseron siue

Hic fuit pre-
occupatio q̄
postmodū et
plicabit loco
suo cū de ch-
cuncisione di-
cetur

Actū est autē in dieb⁹ illis. Exiit edi-
ctum a cesare augusto vt describeret
vniuersus orbis. Hec descriptio p̄ma
facta ē a p̄sīde syrie cyrino ⁊ ibant oēs
vt p̄stiterent singuli in suā ciuitatē. **A**scēdit autē
et ioseph a galilea de ciuitate nazareth in iudeaz
ciuitatē dauid que vocat bethleēz eo q̄ esset de
domo ⁊ familia dauid. vt p̄stiteret cū maria de-
sponsata sibi vxore p̄gnāte. Factū est autē cū es-
sent ibi. Impleti sunt dies vt pareretur ⁊ peperit fili-
um suū p̄mogenitū ⁊ p̄nīs eū inuoluit ⁊ reclina-
uit eū in p̄sepio. q̄ nō erat locus ei in diuītorio.
Et pastores erāt in regiōe eadē vigilātes ⁊ custo-
dientes vigilas noctis supra gregē suū. **E**t ecce
angelus dñi stetit iuxta illos ⁊ claritas dei circū-
fulsit illos ⁊ timuerūt timore magno. **E**t dixit an-
gelus illis. Nolite timere. **E**cce enī euāgelizo vo-
bis gaudiū magnū qd̄ erit oī populo q̄ nat⁹ est
nobis hodie saluator q̄ est christ⁹ dñs in ciuitate
dauid ⁊ h̄ vob signū. **I**nvenietis infantē p̄nīs in
uoltū ⁊ positū in p̄sepio. ⁊ subito facta ē cū ange-
lo multitudo militie celestis laudātis deū ⁊ dicē-
tium. Gloria in altissimis deo. ⁊ in terra pax hoī-
bus bone volūtatis. **E**t factū est vt discesserunt
ab eis angeli in celū. pastores loquebant ad in-
uicē. **T**raſeam⁹ vsq̄ bethleē ⁊ videam⁹ h̄ verbū
qd̄ factū est qd̄ dñs ostēdit nob. **E**t venerūt festi-
nantes ⁊ inuenerūt mariā ⁊ ioseph infantē posi-
tū in p̄sepio. **V**idētes autē cognouerūt de verbo
qd̄ dictū erat illis de puero h̄. **E**t oīs q̄ audierūt
mirati sunt de his q̄ dicta erant a pastoribus ad
ip̄os. **M**aria autē p̄seruabat oīa verba h̄ conse-
rens in corde suo. **E**t reuersi sunt pastores glori-
ficantes ⁊ laudātes deū que audierāt ⁊ viderāt
sicut dictū est ad illos.

De circūcūlione chri-

sti. **L**u. ij. et aduentu magoz. **M**at. ij. **V**III

Et postq̄ p̄summati sunt dies octo vt
circūcideret puer vocatū est nomē ei
us iesus qd̄ vocatū est ab angelo p̄-
ulq̄ in vtero p̄cipet. **C**ū nat⁹ esset ie-
sus in bethleē iude in dieb⁹ herodis regis. **E**cce
magi ab oriēte venerūt hierosolymam dicētes.
Ubi ē qui nat⁹ ē rex iudeoz? **V**idim⁹ enī stellaz
eius in oriēte ⁊ venim⁹ adorare eū. **A**udiēs autē
herodes rex turbat⁹ ē ⁊ oīs hierosolyma cū illo.
Et p̄gregās oēs p̄ncipes sacerdotū ⁊ scribas po-
puli sciscitabat ab eis vbi x̄ps nasceret. **E**t illi
dixerūt ei. **I**n bethleē iude. **S**ic enī scriptū est p̄-
pphetā. **E**t tu bethleē terra iuda nequaquē mi-
nima in p̄ncipib⁹ iuda. **E**x te enī exiet dux q̄ re-
gat populū meū israel. **T**ūc herodes clam voca-
tis magis diligent didicit ab eis tps stelle q̄ ap-
paruit eis ⁊ mittēs illos in bethleē dixit. **I**te et
interrogate diligent de puero ⁊ cū inuenerit re-
nūciate mihi vt ⁊ ego veniēs adorē eū. **Q**ui cūz

audissent regē abierūt. **E**t ecce stella quaz vide-
rant in oriēte antecedeat eos vsq̄ dū veniēs su-
pra vbi erat puer. **V**idētes autē stellā gauisi sunt
gaudio magno valde. **E**t intrātes domū inuene-
rūt puerū cū mariā m̄re ei⁹ ⁊ p̄cidētes adorāue-
rūt eū. **E**t aptis thesauris suis obtulerūt ei mu-
nera aurū thus ⁊ myrrhā. **E**t n̄iso accepto i som-
nis ne redirēt ad herodē p̄ aliā viāz reuersi sunt
in regionem suam.

De oblatiōe christi in templo. **L**u. ij. **I**X

Et postq̄ impleti sunt dies purgatio-
nis marie s̄m legē moȳsi tulerūt iesus
in hierusalē vt s̄stiteret eū dñō sicut scri-
ptū est i lege dñi. **Q**uia oē masculinū
adaperiēs vuluā sanctū dñō vocabit⁹. **E**t vt da-
rent hostias dñō s̄m qd̄ dictū est in lege dñi par-
turturū aut duos pullos colūbarū. **E**t ecce ho-
mo erat in hierusalē cui nomē symeon ⁊ h̄ iste
iust⁹ ⁊ timorat⁹ expectās p̄solationē israel ⁊ spi-
rituū sanct⁹ erat i eo. **E**t n̄isum accepit a sp̄s̄s̄o
nō visurū semortē nisi prius videret x̄pm dñi.
Et venit in sp̄i in templū. **E**t cū induceret puer
iesum parētes ei⁹ vt facerēt s̄m p̄suetudinē legi
p̄ eo ⁊ ip̄se accepit eū in vlnas suas ⁊ b̄ndixit de-
um ⁊ dixit. **N**ūc dimittis seruū tuū dñe s̄m ver-
bū tuū in pace ⁊c vsq̄ pleb̄ tue isrl. **E**t erat p̄r ei⁹
us ⁊ m̄r mirātes sup̄ his q̄ dicebant de illo ⁊ b̄n-
dixit illis symeon ⁊ dixit ad mariā m̄re ei⁹. **E**c-
ce posit⁹ est hic in ruinā ⁊ in resurrectionē multo-
rum in israel ⁊ in signū cui p̄dicet⁹. **E**t tuā ip̄s̄us
aiam p̄trāsibit gladi⁹ vt reuelent⁹ ex multis cor-
dib⁹ cogitatiōes. **E**t erat āna p̄hetissa filia phar-
isuel de tribu azer. **H**ec p̄cesserat in dieb⁹ mult
et vixerat cū viro suo ānis septē a virgitate sua.
Et h̄ vidua erat vsq̄ ad ānos. lxxxij. q̄ non dis-
cedebat de tēplo. ieiunīs ⁊ obsecratiōib⁹ seru-
iens deo nocte ac die. **E**t h̄ ipsa hora sup̄ueniens
p̄stibat dñō ⁊ loq̄bat de eo oib⁹ q̄ expectabant
redēptionē isrl. **E**t p̄fecerūt oīa s̄m legē dñi reu-
li sunt in galileā in ciuitatē suā nazareth. **P**uer
autē crescebat ⁊ p̄fortabat plen⁹ sapia ⁊ grā dei
erat in illo.

De fuga in egyptū occisiōe innocentū ⁊ ex re-
gressu ex egypto. **M**at. ij. **X**

Et cum magi recessissent
Ecce angelus domi-
ni apparuit in somnis
ioseph dicens. **S**urge ⁊ accipe
puerum ⁊ matrem eius ⁊ fuge in
egyptū ⁊ esto ibi vsq̄ dum dicā
tibi. **F**uturū est enim vt herodes
q̄rat puer ad p̄dendū illū. **Q**ui
p̄surgēs accepit puer ⁊ m̄re ei⁹
nocte ⁊ recessit in egyptū ⁊ erat
ibi vsq̄ ad obitū herodis vt ad-
impleret qd̄ dictū est a dñō p̄ p̄-
phaz dicentē. **E**x egypto voca-
bit⁹ angelus iste fue-
rit gabriel. et q̄
in omnibus my-
sterium incarna-
tionis cōcernen-
tibus quotiens i-
troducitur ange-
lus apparuit ip̄-
se fuerit. sicut fu-
it apud danielē
⁊ ad pastores ⁊
ad magos ⁊ qua-
ter ad ioseph ⁊ i
agonia christi. ⁊
in resurrectione et
in ascensione.

ui filiū meū. Tūc herodes vidēs qm̄ illūsus esset
a magis iratus ē valde. et mittēs occidit oēs pue
ros. qui erāt in bethleē et in oib⁹ finib⁹ eius a bi
matu et infra fm̄ tps qd̄ exq̄sierat a magis. Tūc
adimpletū est qd̄ dictū est p̄ hieremiā pphetam
dicentē. Vox in rama audita ē p̄lorat⁹ et vlulat⁹
rachel p̄lorās filios suos et noluit p̄solari qz non
sunt. Defuncto aut̄ herode. Ecce apparuit ange
lus in somnis ioseph i egypto dicēs. Surge et ac
cipe puerū et m̄rem ei⁹ et vade in terrā israel. de
functi sunt enī qui querebāt aiām pueri. Qui cō
furgēs accepit puerū et m̄rem ei⁹ et venit in ter
ram israel. Audiēs aut̄ qz archelaus regnaret in
iudea p̄ herode p̄re suo timuit illo ire. Et admo
nitus in somnis secessit in p̄tes galilee. et veniēs
habitauit in ciuitate que vocat̄ nazareth vt ad
implerēt qd̄ dictū est p̄ pphetaz. qm̄ nazareus
vocabitur.

De inuentioe christi pueri i tēplo a parētib⁹
ei⁹. **L. ij. Et de habitioe iohis i deserto. L. j. XI**

Elibat parētes ei⁹ p̄ oēs ānos in hie
rusalem in die solēni pasce. Et cum fa
ctus esset iesus ānoz. xij. Ascēdētib⁹
illis hierosolymā fm̄ p̄suetudinē diei
festi. p̄summatib⁹ dieb⁹ cū redirēt remāsit puer
iesus in hierusalē et nō cognouerūt parētes eius
existimātes aut̄ illū esse i comitatu. venerūt iter
diei et req̄rebāt eū int̄ cognatos et notos. et n̄ in
ueniētes regressi sunt in hierusalē req̄rētes eum
Et factū est post triduū inuenerūt illū in tēplo se
dentē in medio doctoꝝ audiētē illos et interro
gantē. Stupebāt aut̄ oēs q̄ eū audiebāt sup̄ pru
dentia et m̄sione ei⁹. Et vidētes admirati sunt.
Et dixit m̄r ei⁹ ad illū. Fili qd̄ fecisti nob̄ sic p̄
tuis ego dolētes querebam⁹ te. Et ait ad illos
Quid ē qd̄ me querebat⁹? An nesciebatis quia i
his que p̄ris mei sunt oportet me esse? Et ipsi nō
intelleperūt verbū qd̄ locut⁹ ē ad illos. Et descē
dit cum eis et venit nazareth. et erat
subditus illis. Et mater ei⁹ p̄serua
bat oia verba p̄ferēs in corde suo.
Et iesus p̄ficiēbat sapiā et etate et
grā apud deū et hoīes. Puer autē
iohannes crescebat et p̄fortabat spū
et grā. Et erat i deserto vsqz in diem
ostensionis sue ad israel.

Incipit secūda pars
p̄ncipolis. hui⁹ libri de p̄gressu p̄dicatiois xp̄i.
Rubrica. xij. de predicatioe et baptismo iohā
nis in deserto. **MS. iij. R. j. L. iij. XII**

Eno aut̄ q̄nto
decimo imp̄ij tiberij cesaris/curan
te pontio pilato iudeā/Tetrarcha
aut̄ galilee herode. philippo autē
fr̄ ei⁹ tetrarcha ituree et traconitidis regiois et

lysauia abyline tetrarcha sub p̄ncipib⁹ sacerdo
tū āna et caypha. Factū est verbū dñi sup̄ iohan
nem filiū zacharie in deserto. Et venit i oēs regio
nē iordanis p̄dicās. **L. R. baptisimū p̄nīe in re
missione p̄ctoꝝ sicut. L. scriptū. R. MS. est in li
bro simonū esae pphete. Initiū. R. euāgelij ie
su christi filij dei/sicut scriptū est in esaiā ppheta
Ecce mitto angelū meū aū faciē tuā. qz q̄ prepa
bit viā tuā aū te. Vox. MS. R. clamātis. L. R.
in deserto parate viā dñi/rectas facite semitas ei⁹
Dis. L. MS. implebit⁹ et oīs mōs et collis humi
liabit⁹. Et erūt p̄raua i directā et aspa i vias pla
nas. Et. L. videbit omis caro salutare dei. In
MS. dieb⁹ aut̄ illis/venit iohānes baptista p̄di
cans in deserto iudee et dicēs/P̄niam agite. ap
ppinq̄bit enī regnū celoꝝ. Ipse. MS. R. aut̄ io
hannes habebat vestimētū de pilis cameloz/et
zona pellicea circa lūbos suos. Esca aut̄ ei⁹ erat
locuste et mel siluestre. Tūc exhibāt ad eū. R. hie
rosolymite vniuersi et. MS. omis. R. iudea. et.
MS. oīs regio circa iordanē. et baptizabāt ab eo
in iordane flumie. R. p̄stētes. MS. R. p̄cta sua
Vidēs. MS. aut̄ multos phariseoz et saduceoz
veniētes ad baptisimū suū et turbas q̄ exhibāt vt
baptizarent ab ipso. dixit. MS. eis. p̄rogenies
genimina. L. viperarū. MS. L. q̄s ostendit. L.
vobis fugere a ventura ira: Facite ergo fructus
dignos p̄nīe. Et ne ceperitis. L. velis. MS. dice
re intra vos. p̄rem habem⁹ abraā. Dico enim
vob⁹/qm̄ potēs ē d̄s de lapidib⁹ istis suscitare fi
lios abrae. Jā enī securis ad radicē arboris po
sita ē. Oīs ergo arbor q̄ nō facit fructū bonū/ex
cidet et in ignē mittet⁹. Et. L. interrogabāt eum
turbe dicētes. Quid ḡ faciem⁹? R̄ndēs aut̄ d̄ce
bat illis. Qui hz duas tunicas det vnā nō h̄nti.
Et q̄ hz escas. similis faciat. Venerūt aut̄ et pu
blicani vt baptizarent. Et dixerūt ad illū/MS
gister qd̄ faciem⁹. At ille dixit ad eos. Nihil am
plius q̄ qd̄ p̄stitutū est vob⁹ faciatis. Interroga
bāt aut̄ eū et milites dicētes: Quid faciem⁹? et nos
Et ait illis. Neminē p̄curiatis/neqz calūniāz fa
ciatis. et p̄tēti estote stipēdijs v̄ris. Existimante
aut̄ populo et cogitātib⁹ oib⁹ in cordib⁹ suis d̄ io
hanne/ne forte ipse esset xp̄s. R̄ndit iohānes d̄
cens oib⁹. Ego. MS. qd̄ ē. L. R. aq̄ baptizō vōs
in p̄niam. MS. Qui aut̄ post me vētur⁹ ē/fortior
me ē/cui⁹ nō sum dign⁹ calciām̄ta portare. et. R.
p̄cūbēs soluere. R. L. corrigiā calciām̄toꝝ ei⁹
Ipse. MS. vos. R. L. baptizabit in spiritus san
cto et. R. igni. L. Cuius. MS. L. ventīlabrum
in manu eius et permundabit et purgabit. L. are
am suam. et congregabit tritīcum in horreum su
um. paleas autem comburet igni inextinguibili
MS. ulta. L. quidem et alia exhortans euangeli
zabat populo. Et factum. R. est in diebus illis.
Venit iesus a nazareth galilee in iordanem. MS
ad iohannem/vt baptizaretur ab eo. Iohānes**

Die fuit ba
mo missus a
deo cui nomē
erat iohan
nes.

Prus poss
tum ē hoc a
Luca sed hic
repetitur p̄
continatio
ne sequentiū

Monotesseron siue

autem phibebat eum dicens. Ego a te debeo baptizari et tu venis ad me? Rndens autem iesus dixit ei. L. Sine modo. Sic eni decz nos ad implere oem iusticiā. tunc dimisit eum. Factum est autē dū baptizaret ois populus et iesu baptizato a iohāne in iordane. R. p̄festm. **Ab.** ascendit de aqua. Et. L. eo orāte. Ecce. **Ab.** aperti sunt celi. Et vidit. R. celos apertos et spiritū sanctū dei. **Ab.** corporali. L. specie descendentem. **Ab.** sicut colūbam et venientē sup se et manentē. R. in ipso. Et. **Ab.** ecce vox de celis facta. R. L. est dicens. **Ab.** hic est fili⁹ meus dilectus in quo mihi complacui. Tu. R. L. es filius me⁹ dilectus in te. L. complacuit mihi.

De genealogia chri

Quomodo Ioseph duos habet p̄res. scz belī legalem et Jacob carnalem quere in postillis.

Est fm Lu. L. iij. **XIII**
Ipsē iesus erat incipiens q̄si annoz xxx. vt putabat filius ioseph. Qui fuit heli. q̄ fuit mathat. qui fuit leui. q̄ fuit melchi. qui fuit ianne. q̄ fuit ioseph. qui fuit inathie. q̄ fuit amos. q̄ fuit naū. q̄ fuit helli. q̄ fuit nagge. q̄ fuit maath. q̄ fuit matathie. q̄ fuit semei. q̄ fuit ioseph. q̄ fuit iuda. q̄ fuit iohāna. q̄ fuit refa. q̄ fuit zorobabel. q̄ fuit salathiel. q̄ fuit neri. q̄ fuit melchi. q̄ fuit addi. q̄ fuit thosan. qui fuit elmadan. q̄ fuit her. q̄ fuit iesu. q̄ fuit heliezzer. q̄ fuit iozim. q̄ fuit mathat. q̄ fuit leui. q̄ fuit lymeon. q̄ fuit iuda. q̄ fuit ioseph. q̄ fuit iona. q̄ fuit elyachim. q̄ fuit melcha. q̄ fuit mēna. q̄ fuit mathatha. q̄ fuit nathan. q̄ fuit dauid. q̄ fuit lesse. q̄ fuit obeth. q̄ fuit booz. q̄ fuit salmon. q̄ fuit naason. q̄ fuit aminadab. q̄ fuit arā. q̄ fuit elrom. q̄ fuit phares. q̄ fuit iude. q̄ fuit iacob. q̄ fuit ysaac. q̄ fuit abrae. q̄ fuit thare. q̄ fuit nachoz. q̄ fuit saruch. q̄ fuit ragau. q̄ fuit phalech. q̄ fuit heber. q̄ fuit sale. q̄ fuit caynā. q̄ fuit arphaxat. qui fuit sem. q̄ fuit noe. q̄ fuit lamech. q̄ fuit matusalē. q̄ fuit enoch. q̄ fuit iareth. q̄ fuit malalehel. q̄ fuit caynan. q̄ fuit enos. q̄ fuit seth. q̄ fuit adā. q̄ fuit

De ieiunio christi et temptatione. Ab. (dei. iij. R. j. L. iij. XIII

Iesus autē plen⁹ spūs sancto regressus ē a iordane et statim. R. spūs expulit eū in desertū. ducit. **Ab.** a spū in desertū vt temptaret a diabolo. Et agebat. L. in spū in desertū. Et erat. R. in deserto. xl. dieb⁹ et xl. noctib⁹ et temptabat a sathana et. L. nihil māducauit in illis dieb⁹. Eratqz. R. cū bestijs. Et. **Ab.** cū ieiunasset. xl. dieb⁹ et xl. noctib⁹ p̄sumat illis postea. **Ab.** esurijt. L. Et accedēs. **Ab.** temptator diabolus. L. dixit. **Ab.** L. illi. Si fili⁹ dei es dic. **Ab.** vt lapides isti panes fiat. Dic. L. Lapidib⁹ huic vt panis fiat. Et. **Ab.** rndit ad illuz iesus. Scriptū est eni. qz nō in solo pane viuit homo sed in oī verbo dei. L. qd̄ p̄cedit. **Ab.** d ore dei. Tunc assumpsit illum diabolus in sanctam

Scdm narra tionez Luce. Matthe⁹ hic preoccupat. et incertum est q̄s fuerit ordo rei geste. vide in postillis.

ciuitatem et duxit. L. illū in hierusalē et. **Ab.** sta tuit. L. illū supra pinaculū templi et dixit illi. Si fili⁹ dei es mitte te deorsum. Scriptū est eni qz angelis suis mādauit de te vt p̄seruēt. L. te et qz in manib⁹. **Ab.** tollēt te ne forte offendas ad lapidem pedē tuū. At illi iesus rursus scriptus est. Nō temptabis dñm deū tuū et reduxit. L. eum diabolus. Et. **Ab.** iterū assumpsit eum in mōtē excelsū valde et ostēdit ei oia regna mūdi. orbē L. terre in momēto tps et gloriā. **Ab.** eoz et ait. L. **Ab.** ei. Tibi. L. ptatē dabo hāc vniuersam et gloriā. **Ab.** eoz qz mihi tradita sunt et cui volo do illa. Hec. **Ab.** oia tibi dabo et erunt tua oia si **Ab.** cadēs. L. adoraueris me. Tūc dixit illi iesus. Vade. **Ab.** sathana. Scriptū. **Ab.** L. ē eni dñm deū tuū adorab et illi soli seruiēs. Et cōsumata. L. oī temptatiōe diabolus recessit ab eo vsqz ad tps et reliquit. **Ab.** eū. Et ecce angeli accesserūt et ministrabāt. **Ab.** R. illi et regressus ē iesus in virtute spiritus in galileam.

De testimonijs Iohannis de christo. Ioh. j. XV

Iohānes testimonium perhibet de ipso et clamat dicēs. Hic erat quē dixi. Qui post me venturus est. añ me fac⁹ est. q̄ p̄ior me erat. Et de plenitudine ei⁹ nos oēs accepim⁹ grām p̄ grā quā lex p̄ moysen data ē. grā et veritas p̄ iesum xp̄m facta ē. Deū nemo vidit vnqz. Unigenit⁹ dei filius q̄ est in synu p̄ris. ipse enarrauit et hoc ē testimonium iohānis qm̄ miserūt iudei ab hierosolymis sacerdotes et leuitas ad eū vt interrogarent eū. Tu q̄s es? Et p̄fessus ē. et nō negauit. Et confessus ē. qz nō sum ego xp̄s. et interrogauerūt eū quid ḡ? Helias es tu? Et dixit. Non sum. Prophetas es tu? Et rndit nō. Et interrogauerūt eū q̄s es vt rñsum dem⁹ his q̄ miserunt nos. Quid dicis de teipso? ait. Ego vox clamāt in deserto dirigite vīs dñi sicut dixit esaias p̄pha. Et qui missi fuerāt erāt ex phariseis. Et interrogauerūt et dixerūt ei. Quid ḡ baptizas si tu nō es christ⁹ neqz helyas neqz p̄pha? Rndit iohs dicēs eis. Ego baptizo i aq̄. medi⁹ aut vrm̄ stetit quē vos nescitis. ipse ē qui post me vētur⁹ ē qui añ me factus ē cui⁹ nō sum dign⁹ vt solū ei⁹ corrigiā cal ciamēti. Hec i bethania facta sunt trās iordanez vbi erat iohs baptizās. Altera die vidit iohs iesum ad se veniētē et ait. Ecce agn⁹ dei ecce q̄ tollit pctā mūdi. Hic ē de q̄ dixi. Post me venit vir q̄ añ me fac⁹ ē. q̄ p̄ior me erat et ego nesciebā eū s vt māifestaret isrl̄ p̄pterea veni ego in aq̄ baptizās. Et testimoniū phibuit iohs dicēs. Qz vīdi spm̄ descēdētē q̄si colūbā de celo et māsit sup eū et ego nesciebā eū sed q̄ misit me in aq̄ baptizare ille mihi dixit. Sup quē videri spm̄ descēdentem et manētē sup eū h̄ ē qui baptizat in spūs sancto. Et ego vidi et testimoniū phibui. qz h̄ ē fili⁹ dei.

Plurēs ibi venit.

De vocatione andree petri philippi et nathanael. Johan. i.

XVI

Aliera autem die stabat itez iohannes et ex discipulis eius duo et respiciens iesum ambulante dixit. Ecce agnus dei. Et audierunt eum duo discipuli loquentem et secuti sunt iesum. Conuersus autem iesus videns eos sequentes se dixit eis. quem queritis? et dixerunt ei Rabbi quod dicitur interpretatur magister: ubi habitas? Dicit eis. Venite et videte. Venerunt et viderunt ubi maneret. et apud eum manserunt illo die. Hora autem erat quasi decima. Erat autem andreas frater simonis petri unum ex duobus qui audierat a iohanne et secuti fuerant eum. Inuenit hunc primum fratrem suum simonem et dixit ei. Inuenimus messiam quod est interpretatur christus et adduxit eum ad iesum. Intuitus autem eum iesus dixit. tu es simon filius iohanna tu vocaberis cephas quod interpretatur petrus. In crastinum voluit exire in galileam et inuenit philippum. Et dicit ei iesus. Sequere me. Erat autem philippus a bethsaida ciuitate andree et petri. Inuenit philippus nathanael et dicit. Quez scripsit moyses in lege et propheta: inuenimus iesum filium ioseph a nazareth. et dicit nathanael. Nazareth potest aliquid boni esse? Dicit ei philippus. Veni et vide. Vidit iesus nathanael venientem ad se et dicit de eo. Ecce vere israelita in quo dolus non est. Dicit ei nathanael. unde nosti? Respondit iesus et dixit ei. Priusquam te philippus vocaret cum esses sub ficu vidi te. Respondit ei nathanael et dixit. Rabbi tu es filius dei. tu es rex israel. Respondit iesus et dixit ei. Quia dixi tibi vidi te sub ficu credis. maior his videbis. Et dicit eis. Amen amen dico vobis. Videbitis celum apertum et angelos dei ascendentes et descendentes super filium hominis.

De mutatioe aque in vinum Jo. ii. XVII

Tertia die nuptie facte sunt in chana galilee et erat mater iesu ibi vocatus est autem iesus et discipuli eius ad nuptias. Et deficiente vino dixit mater iesu ad eum. vinum non habent. Et dixit ei iesus. Quid michi et tibi mulier? Nondum venit hora mea. dicit mater eius ministris quodcumque dixerit vobis facite. Erant autem ibi lapidee hydrice sex posite secundum purificationem iudeorum capientes singule metretas binas vel trinas. Dicit eis iesus. Implete hydras aquam et impleuerunt eas usque ad summum. Et dicit eis iesus. Haurite nunc et ferte architriclino. et tulerunt. Et autem gustauit architriclinus aquam vinum factam et non sciebat unde esset minister autem sciebat quod hauserat aquam. vocat spiritum architriclinus et dicit ei. Ois homo primum bonum vinum ponit et cum inebriati fuerint tunc id quod deterius est. tu autem seruasti vinum bonum usque adhuc. Hoc fecit initium signorum iesus in chana galilee et manifestauit gloriam suam et crediderunt in eum discipuli eius.

De primo aduentu eius ad pascha. Et soluite

templum hoc. Joh. ii.

XVIII

Post hoc descendit in capharnaum ipse et mater eius et fratres eius et discipuli eius et ibi manserunt non multis diebus. Et prope erat pascha iudeorum. Et ascendit iesus hierosolimam et inuenit in templo vendentes boues et oues et columbas et numularios sedentes. Et cum fecisset quasi flagellum de funiculis omnes eiecit de templo. Oves quoque et boues et numulariorum effudit es. et mesas subuertit. Et his qui columbas vendebat dixit. Auferte ista hinc et nolite facere domum patris mei domum negociationis. Recordati vero sunt discipuli eius quia scriptum est. Zelus domus tue comedit me. Respondit ergo iudei et dixerunt ei. Quod si- gnum ostendis nobis quia hec facis? Respondit iesus et dixit eis. Soluite templum hoc. et in tribus diebus excitabo illud. Dixerunt ergo ei iudei. Quadraginta et sex annis edificatum est templum hoc et tu tribus diebus excitabis illud. Ille autem dicebat de templo corporis sui. Cum ergo surrexisset a mortuis recordati sunt discipuli eius quia hoc dicebat. Et crediderunt scripture et sermoni quem dixerat iesus cum esset hierosolymis in pascha in die festo: multi crediderunt in nomine eius. videntes signa que faciebat. Ipse autem iesus non credebat semetipsum eis eo quod ipse nosset omnes. Et quia opus ei non erat. ut quis testimonium phiberet de homine. ipse enim sciebat quid esset in homine.

De nicodemo Joh. iii. XIX

Erat autem homo ex phariseis nicodemus nomine princeps iudeorum. Hic venit ad iesum nocte et dixit ei. Rabbi. scimus quia a deo venisti magister. Nemo enim potest hec signa facere que tu facis nisi fuerit deus cum eo. Respondit iesus et dixit ei. Amen amen dico tibi. Nisi quis renatus fuerit denovo non potest videre regnum dei. Dixit ad eum nicodemus. Quomodo potest homo nasci cum sit senex? Nunquid potest in ventre matris sue iterato introire et renasci? Respondit iesus. Amen amen dico tibi. Nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu non potest introire in regnum dei. quod natum est ex carne carnis est. et quod natum est ex spiritu spiritus est. Non mireris quia dixi tibi. oportet vos nasci denovo. spiritus ubi vult spirat et vocem eius audis et nescis unde veniat aut quid vadat. Sic est omnis qui natus est ex spiritu. Respondit nicodemus et dixit ei. Quomodo possunt hec fieri? Respondit iesus et dixit ei. Tu es magister in israel et hec ignoras? Amen amen dico tibi. quia quod scimus loquimur et quod vidimus testamur et testimonium nostrum non accipitis. Si terra dixi vobis et non creditis: quomodo si dixero vobis celestia credetis. Et nemo ascendit in celum nisi qui descendit de celo filius hominis qui est in celo. Et sic moyses exaltauit serpentem in deserto ita exaltari oportet filium hominis ut omnis qui credit in illo non pereat sed habeat vitam eternam. Non enim misit deus filium suum

Colligitur ex euangelio 10. Christus fuit ad minus ad triplex pascha. licet alij euangeliste de vni co solu faciunt mentionem. et in dicit apostolus aliquos naturaliter rationis confusio ponentes hoc pascha chalytino.

Monotesseron siue

in mūdū vt iudicet mūdū sed vt saluet mundus per ipsum. Qui credit i eū non iudicabit. q̄ autē non credit iam iudicatus est. q̄ non credit in homine vnigeniti filij dei. hoc est autē iudiciū quia venit lux in mūdū ⁊ dilexerūt hoīes magis tenebras q̄ lucē. Erant enī eorū mala opa. Dis enī qui male agit odit lucē ⁊ non venit ad lucē vt non arguant opera eius. qui autem facit veritatem venit ad lucē vt manifestent opera eius. quia a deo facta sunt.

De querela q̄ iesus baptizat. Jo. iij. Ca. XX

Non per se
sed per disci-
pulos suos.
vt dicit infra

Post hoc venit iesus in iudeam terraz ⁊ discipuli eius ⁊ illic demorabat̄ cuz eis ⁊ baptizabat. Erat autem ⁊ iohannes baptizans in ennon iuxta salim. quia aque multe erant illic ⁊ veniebant multi et baptizabāt. Nōdū enī fuerat missus iohannes i carcerē. Facta est ergo questio ex discipulis iohannis cum iudeis de purificatione. ⁊ veniebant ad iohannē ⁊ dixerunt ei. Rabbi qui erat tecuz trans iordanē cui tu testimoniū phibuiisti. Ecce hic baptizat ⁊ oēs veniūt ad eum. Respondit iohannes ⁊ dixit. Nō potest homo accipere q̄cūq̄ nisi fuerit ei datum de celo. ipsi vos mihi testimonium phibetis q̄ dixerim: ego non sum christus / sed quia missus sum ante illum. Qui habet spon- sam sponsus est. Amicus autem sponsi qui stat et audit eum. gaudio gaudet ppter vocem spon- si. Hoc ergo gaudiū meū impletū est. Illū oportet crescere me autē minui. Qui defursum est super omnes est. qui ē de terra de terra est ⁊ de terra loquit̄. qui de celo venit super omēs est. ⁊ qd̄ vidit ⁊ audiuit hoc testat̄ q̄ testimoniū eius nemo accipit. Qui autem accipit eius testimoniū signauit: quia deus verax est. quem enī misit deus verba dei loquitur. Nō enī ad mensurā dat deus spiritū. Pater diligit filium ⁊ oīa dedit in manu eius. Qui credit in filium habet vitam eternam. qui autem incredulus est filio / non videbit vitam sed ira dei manet super eum.

De incarceratione iohannis. Ab. xiiij. R. vj. L. iij. Cap. XXI

Herodes. L. autem tetrarcha cuz corripere a iohanne de herodiade vxore philippi. R. fratris sui quia duxerat eam. ⁊ L. de omnibus malis que fecit herodes. Dicebat. Ab. enī illi iohannes. Nō licet tibi habere. R. vxorē fratris tui. Adiecit. L. ⁊ hec herodes super oīa tenuit. Ab. iohannem ⁊ alligauit eū ⁊ posuit. Ab. L. eum in carcerē ppter. Ab. herodiadē vxorē fratris sui herodias. Ab. autē insidiabat ei ⁊ volebat occidere eū nec poterat. Herodes autē metuebat iohannē. sciens eum virū sanctū ⁊ iustū. ⁊ Ab. volens eū occidere timuit pouulū q̄ sicut p̄ophe- tam eum habebant ⁊ custodiebat. R. eum ⁊ au-

dito eo multa faciebat ⁊ libenter eum audiebat.

De iudea relicta a christo ⁊ d̄ samaritana. Ab. iij. R. j. L. iij. J. iij. Cap. XXII

Cum. Ab. autem audisset iesus q̄ iohannes tradit̄ esset. ⁊ vt. J. cognouit q̄ audierūt pharisei q̄ iesus plures discipulos facit ⁊ baptizat q̄ iohannes q̄q̄ iesus nō baptizaret sed discipuli ei. secessit. Ab. reliquit. J. iudeā ⁊ abiit ⁊ L. regressus est in virtute spūs ⁊ L. R. venit in galilaz. Ab. R. L. J. Oportebat. J. eū autē transire p samariam. Venit ergo iesus i ciuitatē samarie que dicit̄ sychar iuxta pdiū qd̄ dedit iacob ioseph filio suo. Erat autē ibi fons iacob. iesus q̄ fatigat̄ ex itinere sedebat sic sup fontem. Hora autē erat quasi sexta. Venit mulier de samaria haurire aquā. Dicit ei iesus. Da mihi bibere. Discipuli autē eius abierant in ciuitatē vt cibos emerēt. Dicit ergo mulier illa samaritana. Quō tu iudeus cū sis a me bibere poscis que sum mulier samaritana? Nō enī contumt iudei samaritanis. Rndit iesus et dixit ei. Si scires donū dei ⁊ q̄s est q̄ dicit tibi da mihi bibere tu forsitan petisses ab eo ⁊ dedisset tibi aquā viuā. Dicit ei mulier. Dñe neq̄ in quo haurias habes ⁊ puteus altus ē. Un̄ q̄ habes aquā viuā? Rndit ei iesus ⁊ dixit ei. Qis q̄ bibit ex aq̄ hac sitiet iterū. qui autēz biberit ex aqua quā ego ei dabo nō sitiet in eternū. sed aq̄ quā ego dabo fiet in eo fons aque salientis i vitaz eternā. Dicit ad eū mulier. Dñe da mihi hac aquā vt nō sitia neq̄ veniaz huc haurire. Dicit ei iesus. Vade voca virū tuū ⁊ veni huc. Rndit mulier ⁊ dixit. Nō habeo virū. Dicit ei iesus. Bñ dixisti q̄ nō habeo virū. q̄q̄ enī viros habuisti ⁊ nūc quē habes nō est tū vir. hoc vere dixisti. Dicit ei mulier. Dñe vt video q̄ ppheta es tu. Patres nr̄i adorauerūt in mōte h. ⁊ vos dicitis q̄ hierosolymis ē locus vbi oportet adorare. Dicit ei iesus. Mulier crede mihi q̄ veniet hora qñ nec in mōte hoc neq̄ in hierosolymis adorabitis p̄rem. Vos adoratis qd̄ nescitis nos adoramus qd̄ scim⁹ q̄ salus ex iudeis ē. Sed venit hora ⁊ nūc est qñ veri adoratores adorabūt p̄rem in spū ⁊ veritate. Nā ⁊ p̄ tales querit q̄ adorēt eū. Spūs ē d̄s ⁊ eos q̄ adorāt eū in spiritu ⁊ veritate oportet adorare. Dicit ei mulier. Scio q̄ messyas venit q̄ d̄s christ⁹. Cū ergo venerit ille nob̄ annūciabit oīa. Dicit ei iesus. Ego sum q̄ loquor tecū. Et continuo venerūt discipuli eius ⁊ mirabant̄ q̄ loq̄bat̄ mulieri. Nemo in dixit qd̄ queris aut qd̄ loqueris cū ea. Reliquit ergo hydriā suā mulier ⁊ abiit in ciuitatē ⁊ dicit illis hoīb⁹. Venite ⁊ videte hoīez q̄ dixit mihi oīa quecūq̄ feci. Rndit ei iesus ⁊ exibat de ciuitate ⁊ veniebāt ad eū. Interea rogabant eum

discipuli dicentes. Rabbi māduca. Ille autē dixit eis. Ego cibum habeo māducare quem vos nescitis. Dicebāt ergo discipuli eius ad inuicem. Nunquid aliq̄s attulit ei māducare? Dicit eis iesus. Deus cibus est vt faciam volūtātē patris mei qui misit me vt p̄ficiam opus eius. Nonne vos dicitis q̄ adhuc q̄ttuor mēses sunt et messis venit? Ecce ego dico vobis leuate oculos v̄ros et videte regiōes quia albe sunt iam ad messē. et qui metit: mercedē accipit et congregat fructū in vitam eternam vt et q̄ semiat simul gaudet et q̄ metit. In hoc enī verbum est verū q̄ aliū est q̄ seminat aliū est q̄ metit. Ego misi vos metere q̄d vos non laborastis. alij laborauerūt et vos in labores eoz introistis. Ex ciuitate autē illa multi crediderūt in eum samaritanorū ppter verbum mulieris testimoniū phibentis q̄ dixit in oia que cunq̄ feci. Cum venissent ergo ad illū samaritani rogauerūt eum vt ibi maneret et mansit ibi duos dies. et multo pl̄ res crediderūt ppter sermōnem eius. Et mulieri dicebāt quia iam non p̄p̄tiam loquelam credim⁹. ipsi enī vidim⁹ et scim⁹ quia hic est vere saluator mūdi. Post duos autē dies exiit inde et abiit in galileam. ipse enī iesus testimoniū phibuit quia ppheta i sua patria hominem non habet. Cum ergo venisset in galileaz exceperūt eum galilei cum oia vidissent que fecerat hierosolymis in die festo. Etenim ipsi venerāt ad diem festum.

De filio reguli. Joh. iij.

XXIII

Uenerat ergo iterum in chana galilee vbi fecerat de aq̄ vinū. Et erat q̄dam regulus cuius filius infirmabatur capharnaū. Hic cum audisset q̄ iesus adueniret a iudea in galileā. abiit ad eū. et rogabat eum vt descenderet et sanaret filiū eius. Incipiebat enī mori. Dixit ergo iesus ad eum. Nisi signū et p̄dicia videritis non creditis. Dicit ad eum regulus. Dñe descende prius q̄ moriat filius me⁹. Dicit ei iesus. Uade filius tuus viuit. Credidit homo sermōni quē dixit ei iesus et ibat. Jam autem eo descendēte serui occurrerūt ei et nūciauerunt dicentes q̄ filius eius viueret. Interrogabat autē horam ab eis in q̄ melius habuerat. Et dixerūt ei. q̄ heri hora septima reliq̄t eū febris. Cognouit ergo pater q̄ illa hora erat in q̄ dixit ei iesus filius tuus viuit et credidit ipse et domus eius tota. Hoc iterū scdm signū fecit iesus cū venisset a iudea in galileam.

De libris traditione ip

si iesu et electione eius extra ciuitatem. Et relicta nazareth venit capharnaū. Mat. iij. R. j. L. iij.

A fama. L. Johan. iij. XXIII
exiit p̄ vniuersam regiōē de illo. Et ipse docebat in synagogis eoz et magnificabat ab oib⁹ et venit nazareth

vbi erat nutritus. Et intrauit s̄m p̄suetudinē suā die sabbati in synagoga. Et tradit⁹ est illi lib̄ esaię pphete. et vt reuoluit lib̄ inuenit locū vbi scriptū erat. Sp̄s dñi sup me p̄p̄t q̄d vinxit me euāgelizare paupib⁹ misit me: sanare p̄tritos cor de. et p̄dicare captiuis remissionē et cecis visum/ dimittere p̄fractos in remissionē/ p̄dicare annū dñi acceptū et diē retributionis. et cum plicuisset lib̄ dedit ministro et sedit. et oīum in synagoga oculi erant intēdētes in eū. Cepit autē dicere ad illos q̄ hodie impleta est h̄ scriptura in auribus v̄ris. et oēs testimoniū illi dabāt et mirabant in verbis gr̄e que p̄cedebāt de ore illi⁹ et dicebant. Nōne hic ē fili⁹ ioseph? Et ait illis vtiq̄ dicetis mihi hāc similitudinē. Respondice cura teipsum. Q̄ta audiui⁹ facta in capharnaū. fac et hic in patria tua. Ait autē. Amē dico vob⁹ q̄ nemo p̄pheta accept⁹ est in patria sua. In veritate dico vobis multe vidue erant in dieb⁹ helye in israel: qñ clausus ē celū annis trib⁹ et mētib⁹ sex qñ facta est fames magna in oī terra et ad nullā illarū misus ē helyas nisi in sareptā sydonie ad mulieres viduā. Et multi leprosi erant in israel sub helya: leo ppheta et nemo eoz mūdatus est nisi naaman syrus. Et repleti sunt oēs in synagoga ira hec autē dīcētes. et surrexerūt et eiecerūt illū extra ciuitatem et duxerūt illū vsq̄ ad sup̄ciliū montis sup̄ quē ciuitas eoz erat edificata vt p̄cipitaret eum Ipse autē trāsiens p̄ mediū illoz ibat. Et relicta ciuitate nazareth descendit. L. venit. Mat. et habitauit in capharnaū ciuitate. L. galilee maritimā. Mat. in finib⁹ zabulon et neptalim. vt adimpleret q̄d dictū est p̄ esaiā ppheta. Terrā zabulon et terra neptalim via maris trās iordanē galilee gentiū populus q̄ ambulabat in tenebris vidit lucem magnā. et sedētib⁹ in regiōe vmbre mortis lux orta ē eis. Exinde cepit iesus p̄dicare euāgelii. R. regni dicēs. Qm̄ impletū est tps penitentiā. Mat. agite et credite. R. euāgelio. ap̄ p̄p̄nq̄bit. Mat. R. enī regnū celoz.

De vocatiōe secūda ap̄loz ad familiaritates Luce. v. XXV

Actū est autē cū turbe irruerēt in iesū vt audirēt verbū dei et ipse stabat secus stagnū genezareth et vidit duas naues stātes secus stagnū. Piscatores autē descenderāt et lauabāt retia. Ascēdēs autē in vnā nauim q̄ erat simōis rogauit eū a terra reducere p̄sillū. et sedens docebat de nauicula turbas. vt cessauit autē loq̄ dixit simoni. Duc in altū et laxate retia v̄ra in capturā. Et rīdēs simon dixit illi p̄ceptor p̄ totā noctē laborātes nihil cepim⁹. In verbo autē tuo laxabo rete. Et cū h̄ fecissent p̄cluserūt pisciū multitudinē copiosam. rūpebatur autē rete eoz. et cōnuerūt socijs suis qui erāt in alia nauī vt venirēt et adiunaret eos et venierūt et impleuerūt ambas nauiculas ita vt pene mer

Colligitur ex hoc iā xpm a tea multa fuisse signa: q̄ lucas se non narraffe sciebat fecit enī multa q̄ non sunt scripta

Monotesseron siue

gerent. **Ad** cum videret simon petrus proci-
dit ad genua iesu dicens. **Exi** a me dñe qz homo pec-
cator ego sum. **Stupor** eni circū dederat eū z oēs
qui cū illo erant in captura pisciū quā ceperant.
Similit̃ aut̃ z iacobū z iohannē filios zebedei q̃
erant socj simonis. **Et** ait ad simonē iesus. **No-**
li timere. ex hoc tam eris hoies capiens z subdu-
ctis ad terrā nauib⁹ / relictis oib⁹ secuti sunt illū

De tertia vocatiōe ad sequelā. **Ab. iij. R. j.**
Abbulans. **Ab.** aut̃ iesus **XXVI**
et. R. p̃teriens iuxta. **Ab.** mare. **R.**
galilee vidit duos. **Ab.** fr̃es simonez
Ab. **R.** q̃ vocat̃ petrus z andrea fra-
trem ei⁹ mittētes retia in mare. **Erant** eni pesca-
tores. **Et. R.** ait. **Ab.** illis iesus. **Venite** post me
faciā vos fieri piscatores hominū. **At. Ab.** illi.
R. p̃tinuo relictis retib⁹ z naui secuti sunt eum.
Et. R. p̃gressus. **Ab.** inde pusillū. **vidit. Ab.**
R. alios duos fratres iacobū zebedei z iohannē
fratrē eius in naui cū zebedeo p̃fe eoz reficiētes
componētes. **R.** retia. **Ab.** eoz. **Et. Ab.** statim
R. vocauit eos. **Ab.** aut̃. **R.** statim relictis
retibus z p̃fe. **Ab.** **R.** suo zebedeo in naui cum
mercenariis suis secuti. **Ab.** **R.** sunt eum.

Non est ipso
babile dicere
vocatōes istā
esse eandē cū
precedenti li-
cz scdo modo
fiat narratio
nō tamen cō-
trario. quāq̃
sileat hic q̃ ca-
ptura pisciū

De expulsione immū

di demonij z sanatiōe ois languoris. **Ab. iij. R.**
Ingrediebatur. (L. iij. XXVII)
Ecapharnaū. **Et** statim labbat̃ ingres-
sus in synagogā docebat eos. z stupe-
bant sup doctrina eius. **Erat** eni do-
cens eos q̃ p̃tatem habēs z non sicut scribe. qz
L. in p̃tate erat sermo ipsi⁹. **Et** in synagoga. **R.**
eoz erat hō. **L. R.** demoniū hñs imūdu. **Et** ex-
clamauit voce mag̃ dicēs. **Sine.** qd nob̃ z tibi ie-
su nazarene. **Venisti.** **L.** ante tps pdere. **L. R.**
nos. **Scio** q̃ eni sis sanct⁹ dei. **Et** cōminat⁹. **R.**
est eū iesus z increpauit eum dicēs. **Obmutesce**
L. R. z exi ab illo. **Et** discerpēs illū spūs imūdu⁹
z exclamās voce mag̃ exiuit ab eo. **Et L.** cū pie-
cissz illū dmonij i mediū exiit ab illo nihilq̃ illi
nocuit. **Et** fact⁹ est p̃uor in oibus et. **R.** mirati
sunt oēs ita vt p̃q̃rerent inter se z colloq̃bantur
L. ad inuicē dicētes. **Quidnā.** **R.** est h⁹ que naz-
doctrina hec noua: qd est h⁹ verbū qz in p̃tate et
virtute imperat imūdis spiritib⁹ z exeūt z obe-
diunt ei. **Et** p̃cessit rumor eius statim. **Et L.** di-
uulgabat̃ fama de eo in oēm locū et. **R.** regionē
galilee. **Et** circūibat. **Ab.** iesus totam galileam
docens in synagogis eorum z predicāns euāge-
lium regnī z sanans omnē languorē z oēm infir-
mitatem in populo. z abiit op̃niō eius in totam
syriam. z obtulerunt ei omnes male habētes va-
rijs languorib⁹ z tormentis cōphensos z qui
demonia habebant z lunaticos z paralyticos z
curauit eos. **Et** secute sunt eum turbe multe de
galilea z decapoli z de hierosolymis z de iudea

Attendite q̃
ibi plies fuit

Aug. dicit li
bri vltimo q̃
nō nocuit dis-
cerpens. id ē
mēbra non d̃
bilitauit sicut
aliq̃ndo solet

et de trans iordanem.

De socru simonis. **Ab. viij. R. j. Lu. iij.**
Urgens autem iesus d̃ sy- **XXVIII**
nagoga z protinus egredientes de sy-
nagoga venerunt i domū simonis pe-
tri. **Ab.** et andree. **R.** cum iacobo et
iohanne. **Decūbebat** autem z socrus simonis z
tenebatur. **L.** magnis febrib⁹. **Et. Ab.** vidit so-
crum eius iacentem. et. **R.** febricitantē. **Et** statim
dicunt z rogauerunt. **L.** eum pro illa. **Et** stans
super illam imperauit febri et. **R.** accedens ele-
uauit eam apprehensa manu eius z continuo di-
misit eam febris et. **Ab.** surrexit z ministrabat. **L.**
Ab. **R.** eis. **Uespere.** **R.** autem facto cum occi-
disset sol. **L.** omnes qui habebāt infirmos varijs
languoribus ducebant illos ad eum. **Afferbāt**
ad eum omnes male habētes. z multos. **Ab.** **R.**
demonia habētes. **Et** erat ois ciuitas congrega-
ta ad ianuam. z ille singulis manus imponēs cu-
rabat eos. multos. **R.** qui verabant̃ varijs lan-
guoribus z demonia multa eijciebat z spūs. **Ab.**
imūdos verbo. **Et** omnes male habētes cura-
uit vt adimpleret qd dictum est p̃ esaiam p̃p̃he-
tam dicentē. **Ipsē** infirmitates nostras accepit
et egrotatiōes nostras ipse portauit. **Eribāt.** **L.**
autem demonia a multis clamātia z dicētia. **Et**
tu es christus filius dei. **Et** increpans. non. **L.**
R. sinebat ea loqui quia sciebāt eum esse christū
Et. R. diluculo valde facto die surgens egres-
sus abiit in desertum locum ibiq̃ orabat. **Et. L.**
turbe req̃rebāt eum. **Et. R.** p̃secutus est eum si-
mon z q̃ cum illo erant. **Et** cū inuenissent eū di-
xerunt ei. **Quia** omnes querūt te.

Et dixit illis. **Eam⁹** in p̃ximos vi-
cos z ciuitates vt z ibi predicē. ad
hoc eni veni. **Et. L.** venerūt turbe
ad christū z detinebāt eū ne disce-
deret ab eis. **Quib⁹** ille ait. **Quia** z alijs ciuitati-
bus oportet me euāgelizare regnū dei quia ideo
missus sum. **Et. R.** erat. **L.** predicās in synago-
gis eorum z in oī galilea z demonia eijciens.
De vocatione matthei que fm Aug. facta ē
ante sermonē dñi in monte. **Ab. ix. R. ij. L. v.**

C **L.** post hoc exiit **Et Ab. XXX**
dñi trāsiret inde. **Egressus.** **R.** rursus
ad mare omisq̃ turba veniebat ad eū
et docebat eos. **Et** cum
p̃terirz vidit. **L. Ab.** iesus. **R.** pu-
blicanū nomine leui alpheī. **R.** ma-
theum. **Ab.** sedentem. **R. L.** in te-
loneo. **Et** ait illi. **Sequere** me. **Et**
L. relictis omnibus surgens. **L.**
Ab. **R.** secutus est eum.

De electione duodecim apostolorz z sermone
dñi in mōte thabor q̃ cōtinet multas rebz cellas
p̃ multitudinē doctrinarū **Ab. v. vj. vij. capitū**
is. p̃ totū. R. ij. L. vj. xj. ct. xij. **XXX**

Fuit inter p̃-
dicatōes istas
sermo domi-
ni in monte.

Repetit post
modū vocatō
mathei vt cō-
mēoret pran-
diū quod fec-
cit ei

Actum. **L.** est autem in diebus illis exiens ascendit. **R.** in montem orare. **Et** erat. **L.** pnoctans in oratione dei. **Et** cum dies factus fuisset vocavit discipulos quos voluit ipse et venerunt ad eum. **Et** fecit ut essent duodecim cum illo. **Et** ut mitteret illos predicare et dedit illis potestatem curandi infirmitates et eiciendi demonia quos. **L.** et apostolos nominavit Simonem quem cognovit petrum et andream fratrem eius. **Et** iacobum zebedei. **R.** et iohannem fratrem iacobi. **Et** imposuit eis nomina boanerges quod est filij tonitruum. **Philippum. L. R.** et bartholomeum mattheum et thomaz iacobum alphei et simonem qui vocabatur zelotes. chananeum. **R.** iudam. **L.** iacobi thadeum. **R.** et iudam. **L.** qui fuit proditor. qui. **R.** tradidit eum. **Et. L.** descendens iesus de monte cum illis stetit in loco campestri et turba discipulorum eius et multitudo copiosa plebis ab omni iudea et hie rusalem et maritima et tyri et sidonis qui venerant ut audirent eum et sanarentur a languoribus suis. **Et** qui vexabantur a spiritibus imundis curabatur. **Et** omnis turba querebat illum tangere quia virtus de illo exibat et sanabat omnes. **Vident** autem iesus turbas ascendit in montem. **Et** cum sedisset accesserunt ad eum discipuli eius. **et. L.** ipse elevatis oculis in discipulos suos. **et. M.** aperiens os suum docebat eos dicens. **Beati. M. L.** pauperes spiritu quoniam ipsorum est regnum celorum. **Beati mites. M.** quoniam ipsi possidebunt terram. **Beati qui lugent quoniam ipsi consolabuntur. Beati qui esuriunt et sitiunt iusticiam. quoniam ipsi saturabuntur. Beati misericordes. quoniam ipsi misericordiam consequentur. Beati mundo corde. quoniam ipsi deum videbunt. Beati pacifici. quoniam filij dei vocabuntur. Beati qui persecutionem patiuntur propter iusticiam. quoniam ipsorum est regnum celorum. Beati eritis cum vos oderint homines et cum sepaverint vos et exprobrauerint et eiecerint nomen vestrum tanquam malum: propter filium hominis. Beati estis cum maledixerint vobis homines et persecuti vos fuerint et dixerint omne malum adversum vos mentientes propter me. **Gaudete in. L.** illa die et exultate. **M.** quoniam merces vestra copiosa est in celis. **Sic. M. eni. L.** persecuti sunt et prophetas qui fuerunt ante vos patres. **L.** eorum. **Veruntamen** et vobis diuitibus qui habetis consolationem vestram. **Beati qui nunc esuritis. quoniam saturabimini. Beati qui nunc fletis quia ridebitis. Et vobis qui saturati estis quia esurietis. Et vobis qui nunc ridetis quia lugebitis et flebitis. Et vobis cum blasphemaverint vos omnes homines. Im enim hoc faciebant pseudo prophete patres eorum. Vos estis sal terre. quod si sal evanuerit in quo salietur. ad nihilum valet ultra nisi ut mittatur foras et concalcetur ab hominibus. Vos estis lux mundi. Non potest civitas abscondi supra montem posita neque accendunt lucernam et ponunt eam sub modio sed super candelabrum ut luceat omnibus qui in domo sunt. Sic luceat lux vestra coram hominibus ut videant opera vestra bona et glorificent patrem vestrum qui in celis est. Nolite putare quoniam veni solvere legem aut prophetas. non veni solvere sed adimplere. Amen quippe dico vobis donec transeat celum et terra. iota unum aut unus apex non preteribit de lege donec omnia fiant. Qui ergo soluerit unum de mandatis istis minimis et docuerit sic homines minimus vocabitur in regno celorum. Qui autem fecerit et docuerit hic magnus vocabitur in regno celorum. Dico enim vobis quia nisi abundaverit iusticia vestra plus quam scribarum et phariseorum non intrabitis in regnum celorum. Audistis. quia dictum est antiquis. Non occides. qui autem occiderit reus erit iudicio. Ego autem dico vobis. quia omnis qui irascitur fratri suo reus erit iudicio. Qui autem dixerit fratri suo racha reus erit concilio. qui autem dixerit fratri suo fatue reus erit gehenne ignis. Si ergo offeris munus tuum ad altare. et recordatus ibi fueris quia frater tuus habet aliquid adversum te. relinque ibi munus tuum ante altare et vade prius reconciliari fratri tuo. et tunc veniens offeres munus tuum. Esto consentiens adversario tuo cito dum es in via cum eo ne forte adversarius tradat te iudici et iudex tradat te ministro et in carcerem mittaris. Amen dico tibi. Non exibis inde donec reddas novissimum quadrante. Audistis quia dictum est antiquis. Non mechaberis. Ego autem dico vobis quoniam omnis qui viderit mulierem ad concupiscendum eam iam mechatus est eam in corde suo. Quod si oculus tuus dexter scandalizat te erue eum et projice abs te. Expedit enim tibi ut pereat unum membrorum tuorum quam totum corpus tuum mittatur in gehennam. Et si dextera manus tua scandalizat te abscide eam et projice abs te. Expedit enim tibi ut pereat unum membrorum tuorum quam totum corpus tuum eat in gehennam. Dicitur autem. Quicumque dimiserit uxorem suam excepta causa fornicationis facit eam mechari et qui dimissam duxerit adulterat. Iterum audistis quia dictum est antiquis. Non perjurabis. Reddes autem domino iuramenta tua. Ego autem dico vobis non iurare oino. neque per celum quia thronus****

Probabile est quod fuerit idem sermo quem Matheus et lucas narrat sicut hic connectit. Nihilominus probabile est altera pars quod fuerint distincti pro diversis temporibus locis et personis non enim mirabile est si Christus pluries similia fecit. dixit et docuit. Et hoc per totum huius narrationis per textum ubi similia continentur habetur annotatum

Vel unde prius descendit. ut dicitur. Lu vel imago nade sunt duae partes motus una bassi or altera.

Si quis voluerit profunditatem et ordinem totius sermonis illius persequere currat ad postillas:

1. Apostolorum commendatio

2. Legis impletio.

3. Consiliorum super legem additio veterem et prius ad illud non occides

4. Additio super illud. Non mechaberis.

5. Supradictio super illud. Non iurabis.

Monotesseron siue

dei est. neq; per terram quia scabellum pedum eius est. neq; per hierosolimam quia ciuitas est magni regis. neq; per caput tuum iurabis quia non potes unum capillum album facere aut nigrum. Sit autem sermo vester: est est. non non. quod autem his abundantius a malo est. **A**udistis quia dictum est oculum pro oculo. dentem pro dente. Ego autem dico vobis non resistere malo. Sed **M.** si quis. **R.** te percussit in dexteram maxillam prebe illi et alteram. Et qui vult tecum iudicio contendere et tunicam tuam tollere dimitte ei et pallium. Et **M.** quicumq; te angariauerit mille passus. vade cum eo et alia duo. Qui. **M.** petit. **R.** a te da ei. Et volenti. **M.** mutuare a te ne auertaris. Et qui aufert. **R.** que tua sunt ne repetas. Et prout vultis ut faciant vobis homines et vos facite illis similiter. **A**udistis. **M.** quia dictum est: Diliges proximum tuum et odio habebis inimicum tuum. Ego autem dico vobis. Diligite **M.** inimicos vestros benefacite his qui odert vos. benedicite maledicentibus vobis. Et. **M.** orate. **R.** pro persecutoribus et calumniatoribus vos ut. **M.** sitis filii patris vestri qui in celis est qui solem suum facit oriri super bonos et malos et pluit super iustos et iniustos. Si enim. **M.** diligitis eos qui vos diligunt quam. **M.** mercedem habebitis? que vobis. **R.** est gratia. nam et peccatores se diligentes diligunt. nonne et publicani hoc faciunt? Et si salutaueritis fratres vestros tantum quid amplius faciatis. Nonne et ethnici hoc faciunt. si. **R.** benefeceritis qui vobis benefaciunt que est vobis gratia? Siquidem et peccatores hoc faciunt. Et. **R.** si mutuum dederitis his a quibus speratis accipere que gratia est vobis nam et peccatores peccatoribus fenerantur ut recipiant equalia. Veruntamen diligite inimicos vestros et benefacite. et mutuum date nihil inde sperantes et erit merces vestra multa. et eritis filii altissimi quia ipse benignus est super ingratos et malos. Estote. **M.** ergo perfecti sicut et pater vester celestis perfectus est. **A**ttendite ne iusticiam vestram faciatis coram hominibus ut videamini ab eis. alioquin mercedem non habebitis apud patrem vestrum qui in celis est. **C**um ergo facis elemosynam noli ante te tuba canere sicut hypocrite faciunt in synagogis: et in vicis ut honorificentur ab hominibus. Amen dico vobis receperunt mercedem suam. Te autem faciente elemosynam nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua ut elemosyna tua sit in abscondito: et pater tuus qui videt in abscondito reddet tibi. Et. **M.** cum oratis non eritis sicut hypocrite tristes qui amant in synagogis et angulis platearum stantes orare ut videantur ab hominibus. Amen dico vobis quia receperunt mercedem suam. Tu autem cum oraueris intra in cubiculum tuum et clauso ostio ora patrem tuum in abscon-

dito et pater tuus qui videt in abscondito reddet tibi. Orantes autem nolite multum loqui sicut ethnici faciunt. putant enim quod in multiloquio suo exaudiantur. Nolite ergo assimilari eis sicut enim pater vester quid opus sit vobis antequam petatis eum. Sic enim orabitur. Pater noster qui es in celis. Sanctificetur nomen tuum. Adueniat regnum tuum. Fiat voluntas tua sicut in celo et in terra. Panem nostrum super substantialem. **M.** quotidianum. **R.** da. **M.** nobis hodie. Et dimitte nobis debita nostra. sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. Et ne nos inducas in temptationem. Sed libera nos a malo Amen. Si enim dimiseritis hominibus peccata eorum dimittet et vobis pater vester celestis peccata vestra. Si autem non dimiseritis hominibus nec pater vester dimittet vobis peccata vestra. Cum autem ieiunatis nolite fieri sicut hypocrite tristes. Exterminant enim facies suas ut appareant hominibus ieiunantes. Amen dico vobis receperunt mercedem suam. Tu autem cum ieiunas unge caput tuum et faciem tuam laua ne videaris hominibus ieiunans sed patri tuo qui est in abscondito. et pater tuus qui videt in abscondito reddet tibi. **N**olite thesaurizare vobis thesauros in terra ubi erugo et tinea demolitur et ubi fures effodiunt et furantur. Thesaurizate autem vobis thesauros in celo ubi nec erugo nec tinea demolitur et ubi fures non effodiunt nec furantur. Ubi enim est thesaurus tuus ibi est et cor tuum. **L**ucerna corporis tui est oculus tuus. Si oculus tuus fuerit simplex totum corpus tuum lucidum erit. Si autem oculus tuus fuerit nequam totum corpus tuum tenebrosum erit. Si ergo lucem quod in te est tenebre sunt. ipse tenebre erunt. **N**emo. **M.** potest duobus dominis servire. aut enim unum odio habebit et alterum diliget. aut unum sustinebit et alterum contemnet. non potestis deo servire et mammonae. Iam dico vobis ne. **M.** solliciti sitis anime vestre quid manducetis aut corpori vestro quid induamini. nonne anima vestra est plus quam esca et corpus plus quam vestimentum. Respicite. **M.** volatilia celi quia serunt neque metunt neque congregant in horrea et pater vester celestis pascit illa. Considerate corvos quibus non est cellarium neque horreum et deus pascit illos quoniam magis vos pluris estis illi. Quis autem vestrum cogitans potest adijcere ad staturam suam cubitum unum? Si. **R.** ergo

6
Judicialium
evacuatio et
moderatio.

7
Inimicorum
electio

8
Iocundis de
testatio.

8
Comendatio
elemosyne

9
Quomodo
sit orandum.

Lucas hanc
ordonem ponit
sub quibus pe-
ccationibus.

10
Quomodo sit
indulgentum

11
Qualiter sit
ieiunandum

12
Qualiter the-
saurizandum

13
Qualiter in-
tentio dirigenda.

14
Qualiter so-
licitudo nimia
a tollenda. et
spes in dei pro-
videntia dirigenda

neq; quod minū est potestis. quid de vestimen-
tis et de ceteris solliciti estis? Considerate. **Ms. li.**
R. agri quomodo crescunt nō laborant neq;
nent. **Sico** autem vobis quoniam nec salomon
in omni gloria sua vestiebatur. coopertus. **Ms.**
est sicut vnum ex istis. **Si** autem fenum agri qd
hodie est et cras in clybanū mittitur deus sic ve-
stris. **q̄tomagis** vos mīne fidei? **Nolite** ergo soli-
citi esse dicentes quid manducabim? aut quid bi-
bemus aut quo operiemur. **Et. L.** nolite in sub-
lime tolli. **hec. Ms. L.** autem gentes mundi. **L.**
querunt. **Scit** enim pater vester quia his omni-
bus indigetis. **Querite** ergo primū regnum dei
et iusticiam. **Ms. eius et. Ms. hec. L.** omnia ad-
ficiuntur vobis. **Nolite. Ms.** ergo solliciti esse in
crastinū. **Crastinus** enim dies sollicitus erit sibi-
ipsi. **Sufficit** enim diei malicia sua.

Estote. L. ergo misericordes si-
cut et pater vester misericors ē. **No-**
lite iudicare et non iudicabimini. **In**
quo enim iudicio iudicaveritis. iu-
dicabimini. **Nolite** condemnare et
non condemnabimini dimittite et dimittent. **Pa-**
te et dabitur vobis. mensuram bonam et confer-
tam et coagitatam et superfluentem dabunt in
synum vestrum. **Eadem. Ms.** quidem. **L.** men-
sura qua mensi fueritis remetietur vobis. **Bice-**
bat. L. autem et illis similitudine. **Nunquid** po-
test cecus cecum ducere. nonne ambo in foueam
cadunt? **Non** est discipulus super magistrum.
Perfectus autem erit omnis si sit sicut magister
eius. **Quid. Ms. L.** autem vides festucam i oculo
fratris tui et trabem in oculo tuo non vides?

Aut quomodo dicis fratri tuo. fra-
ter. sine. **et** iam festucam de oculo
tuo? **ecce** trabes est in oculo tuo?
Hypocrita effice primū trabem de
oculo tuo et tunc videbis efficere se
fistulam de oculo fratris tui **Nolite**
Ms. sanctum dare canibus neq;
mittatis margaritas vestras ante
porcos ne forte conculcent eas pedibus suis: et
canes conuersi dirumpant vos

Petite et dabitur vobis. querite et
inuenietis. pullate et aperietur vob
Omnis enim qui petit accipit et q
querit inuenit et pullanti aperietur
Aut quis ex vobis homo quem si
petierit filius suus panem. nunquid lapidē por-
rigit ei? **Aut** si petierit piscem. nunquid serpentē
porrigit ei? **Aut** si petierit ouū nunquid scorpio
nem porrigit illi. **Si** ergo vos cum sitis mali no-
scitis bona dare filiis vestris. **q̄tomagis** pa-
ter vester qui in celis est dabit spīri-
tum bonum petentibus se? **Om-**
nia. Ms. ergo quecunq; vultis vt
faciant vobis homines ita et vos fa-

cite illis. **Hec** est enim lex et propheta. **Intra-**
te per angustam portam quia lata porta et spacio-
sa via est que ducit ad perditionem et multi sunt
qui intrant per eam. **Quā** angusta porta et ar-
ta via que ducit ad vitam et pauci sunt qui inueni-
unt eam. **Attendite** a falsis prophetis qui veni-
unt ad vos in vestimentis ouium. **Intrinscus** at
sunt lupi rapaces. **A** fructibus eorum cogno-
scetis eos. **Nunquid** colligunt de spinis vuas aut
de tribulis ficus? **Non. L.** est enim arbor bona q
facit fructus malos. neq; arbor mala facies fru-
ctum bonum. **Unaqueq;** enī arbor d fructu suo
cognoscitur. neq; enim de spinis colligunt ficus
neq; de rubo vindemiant vuam. **Bonus** homo
de bono thesauro cordis sui profert bonū. et ma-
lus homo de malo thesauro cordis sui pfert ma-
lum. **Ex** abundantia enī cordis os loquitur. **Sic**
Ms. omnis arbor bona fructus bonos facit. ma-
la autem arbor malos fructus facit. **Non** potest
arbor bona fructus malos facere neq; arbor ma-
la fructus bonos facere. **Omnis** arbor que non
facit fructum bonū excidetur et in ignem mittet
Igitur ex fructibus eorum cognoscetis eos.

Quid. L. autem vocatis me dñe dñe et non faci-
tis que dico. **Non. Ms.** omis qui dicit mihi do-
mine dñe intrabit in regnum celorum sed qui fa-
cit voluntatem patris mei qui in celis est ipse in-
trabit in regnum celorum. **Multi** dicent mihi i
illo die dñe dñe. **Nonne** in nomine tuo ppheta
uimus et in nomine tuo demonia eiecimus. et in
nomine tuo virtutes multas fecimus. **Et** tunc
confitebor illis quia nūq̄ noui vos. **Discedite** a
me omnes qui operamini iniquitatem. **Omnis**
L. Ms. qui venit ad me et audit sermones meos
et facit eos ostendam vobis cui sit similis. **Simi-**
lis est homini edificanti domū qui. **L.** fodit i al-
tū et posuit fundamentū supra petraz. **Et. Ms.**
descendit pluuia et venerunt flumina et flauerūt
venti et irruerunt in domū illam et nō cecidit fun-
data enim erat supra firmam. **L.** petraz. **Et. Ms.**
omnis. **L.** qui audit verba mea hec. et non facit
ea. similis est viro stulto qui edificauit domum
suam super arenam sine. **L.** fundamento et. **Ms.**
descendit pluuia et venerunt venti et irruerunt i
domum illam in quam. **L.** illisus est fluuius et
continuo cecidit et. **L.** facta. **Ms.** est ruina do-
mus illius magna. **Et. Ms.** factum est cum con-
sumasset iesus verba hec ammirabantur turbe
super doctrina eius. **Erat** enim docens eos sic
potestatem habens et non sicut scribe eorum et
pharisei. **Ms.**

De leproso sanato

Ms. viij. R. f. L. v. XXXI
Am. Ms. autem descendisset iesus d
monte secute sunt eū turbe multe. **Et**
L. factum est cum esset in vna ciuitate
c 3

Luce. xij. 65
tēdite intra-
re per angus-
tam portam
vide infra ca-
pitu. xviij.

18
falsorū pro-
phetarū noti-
cia scilicet a
fructibus

19
Qualiter de-
us sit colen-
dus non ope-
tantū s; ope-
rum efficacia

20
Qualr ope-
ratio miracu-
lorū non sal-
uat sed stabī-
lis in petra
xpo pmanen-
tia.

15
Qualiter mi-
serēdum nec
iudicandum.

Non impro-
be arguēdū

Non porcis.
et canibus san-
ctum dandū

16
Qualiter in-
stiter et si-
ducti oran-
dum

17
Preceptum
vniuersale le-
gis et angustia
porte salutis

Monotesseron siue

Colligitur ex hoc loco et aliis pluribus. q. euangeliste non sp. secuti sunt ordines rei geste. sed vsi sunt regula de preoccupatione et rememorazione. Adet autem Mathe. sepius sequi ordinem rei geste.

tum. Et ecce. **Ab.** leprosus plenus lepra videns iesum veniens. **Ab.** adorabat eum deprecans. **R.** et genuflexo et procidens. **L.** in faciem roga bat eum dicens. Domine. **L. Ab. R.** si vis potes me mundare. **Iesus. R.** autem misertus eius extendens. **Ab. R. L.** manum tetigit eum dicens. Volo mundare. et confestim mundata est lepra eius. **Et. R.** comminatus est ei. statimq. eiecit illum et dixit illi. Et precepit. **L.** ei. Vide. **L. R. Ab.** nemini dixeris sed vade ostende te principibus sacerdotum et offer pro emundatione tua munus. **Ab.** quod precepit moyses in testimoniu illis. **Et. R.** egressus cepit predicare et diffamare sermonem. Perambulabat. **L.** autem magis sermo de illo et conueniebant turbe multe vt audirent illum et curarentur ab infirmitatibus suis. ita. **R.** vt iam non posset manifeste introire in ciuitatem foris in desertis locis esse. Ipse. **L.** autem secedebat in desertum et orabat et. **R.** conueniebant ad eum vndiq.

De seruo Centurionis. Ab. Matth.

vij. L. vij.

XXXII

Considerandum est hic q. centurio fecit vt rursus. misit iudeos et amicos. et q. ipse secutus est.

Cum. **L.** autem impleset omnia verba sua ad aures pleb intrauit. **L. Ab.** capharnaum. Centurionis. **L.** autem cuiusdam seruus male habens erat moriturus q. erat illi preciosus. Et cum audisset de iesu misit ad eum seniores iudeorum rogans eum vt veniret et sanaret seruum eius. At illi cum venissent ad iesum rogabant eum solcite dicentes ei. Quid dignus est vt hec illi prestes. diligit eni gentem nostram et synagogam ipse edificauit nob. **Iesus** autem ibat cum illis. Et cum iam non longe esset a domo misit ad eum centurio amicos. Accessit. **Ab.** autem ad eum centurio et rogans eum et dixit. Dne puer meus iacet in domo paralyticus et male torquetur. Et ait illi iesus. Ego veniam et curabo eum. Et respondens centurio ait illi. Dne noli vexari. Non. **Ab. L.** eni sum dignus vt sub tectum meum intres. propter. **L.** quod et meipsum non sum dignus arbitratus vt venirem ad te. sed. **Ab. L. tm. Ab.** dic. **Ab. L.** verbo et sanabitur puer meus. Nam et ego suus homo sub potestate constitutus habens sub me milites et dico huic vade et vadit. et alio veni et venit. et seruo meo fac hoc et facit. Audiens. **Ab.** autem iesus miratus est. Et conuersus. **L.** sequentibus. **Ab. L. f.** dixit. Amen. **Ab.** dico vobis non inueni tantam fidem in israel. Dico autem vobis q. multi ab oriente et occidente venient et recumbent cum abraam et ysaac et iacob in regno celorum. Filij autem regni efficiuntur in tenebras exteriores. Ibi erit fletus et stridor dentium. Et dixit iesus centurioni. Vade et sicut credidisti fiat tibi. Et sanatus est puer in illa hora. Et reuersi qui missi fuerant domum inuenerunt seruum q. languerat sanum.

De filio vidue suscita

XXXIII

Jo. Luce. vij.

Et factum est deinceps. Ibat iesus in ciuitatem que vocatur nayim. Et ibat cum illo discipuli eius et turba copiosa. Cum autem appropinquarent porte ciuitatis ecce defunctus efferebatur filius vnicus matris sue. Et hec vidua erat et turba ciuitatis multa cum illa. Quam cum vidisset dominus misericordia motus super eam dixit illi. Noli flere et accessit et tetigit loculum. Hi autem qui portabant steterunt. Et ait. Adolescens tibi dico surge. Et resedit qui erat mortuus et cepit loqui et dedit illi matri sue. Accepit autem omnes timor et magnificabant deum dicentes. Quia propheta magnus surrexit in nobis et quia deus visitauit plebem suam. et exijt hic sermo in vniuersam iudeam de eo et omnem circa regionem.

De duobus volentibus sequi christum. Ab.

vij. L. ix.

XXXIII

Videns autem iesus turbas multas circum se iussit discipulos ire trans fretum. Factum. **L.** est autem ambulans. **Ab.** illis in via accedens. **Ab.** vnus scriba ait illi. Magister. **Ab. L.** sequar te quocunq. ieris. Et dixit ei iesus. Vulpes foueas habent. et vos lucres celli nidos filius autem hominis non habet vbi caput suum reclinet. Ait. **L.** autem ad aliterum. Sequere me. Ille autem alius. **Ab.** de discipulis eius ait illi. Domine. **Ab. L.** permittite primu ire et sepelire patrem meum. **Iesus. Ab.** autem ait illi. Sequere me et diuinitate. **Ab. L.** mortuos sepelire mortuos suos. Tu autem vade et annuncia regnum dei. Et alter ait. Sequar te dne sed primu permittite mihi renuciare his qui domi sunt. Ait autem ad illum iesus. Nemo mit tens manum ad aratrum et respiciens retro aptus est regno dei.

De quietatione maris ad iussu christi. Ab.

vij. R. iij. L. vij.

XXXV

In illo die cu sero factu esset ait discipulis suis. Transeamus contra et dimittentes turbas assumat eum ita vt erat in naui. Et ipse. **L.** ascendit in nauiculam et. **R.** alie naues erant illo. Et. **Ab.** ascendente eo in nauiculam secuti sunt eum discipuli eius. Et. **L.** ait ad illos. Transeamus trans stagnu et descenderunt. Nauigantibus autem illis obdormiuit. Et. **Ab.** ecce motus magnus factus est in mari. Et. **L.** ascendit. **R.** pro cella venti magni. **R.** in stagnu. **L.** et. **R.** fluctu mittebat in nauim ita. **Ab. R.** vt nauicula operiretur fluctibus. Et. **L.** compellebant fluctibus et periclitabantur. Ipse. **Ab.** non dormiebat et. **R.** erat in pupi super ceruical dormiens. Et. **Ab.** accesserunt ad eum discipuli eius et suscitauerunt eum.

dicentes. **M**agister. **R.** nō ad te pertinet q̄ pe-
rimus dñe. **R.** p̄ceptor. **M.** **L.** salua. **M.** nos
perimus. **T**unc surgēs impauit ventis et mari et
R. cōminatus est vento. **I**ncrepauit. **L.** ventū
et tēpestatē aque et dixit. **R.** mari. **T**ace obmu-
tesce et cessauit vent⁹ et. **M.** facta. **R.** ē. **L.** tran-
quillitas magna. **D**ixit. **L.** aut̄ eis. **U**bi ē fides
vestra? **Q**uid. **M.** **R.** timidi estis modice. **M.**
fidei: nec. **R.** dū habetis fidē: **P**orro. **M.** ho-
mines mirati sunt et timuerūt. **R.** timore magno
Et dicebāt ad alterutq̄. **Q**uis putas ē iste? **Q**ua-
lis. **M.** ē hic: q̄. **L.** ventis. **M.** **R.** et mari im-
perat et obediunt ei.

De duobus demoniacis curatis. **M**at. viij.

R. v. **L.** viij

XXXVI

Duigauerūt. **L.** aut̄ et. **R.** venerunt
trans fretū maris in. **M.** regionē. **R.**
L. gerazenoꝝ q̄ est p̄ galileā. **E**t. **M.**

tunc venisset et cū. **L.** egressus ad terrā occurre-
runt. **M.** ei duo habētes demonia de monumē-
tis exētes seui nimis ita vt nemo
trāsire posset p̄ viā illā. **S**tatim. **R.**

occurrit ei de monumētū hō in spū
imūdo q̄ habebat demoniū iam tē-
poribus multis in vestimēto nō in-
duebat neq̄ in domib⁹ manebat.

Qui. **R.** domiciliū habebat in mo-
numentū. **E**t neq̄ catenis illū q̄sq̄
potuit ligare quin sepe catenis et cō-
pedibus vinc⁹ dirupisset catenas et compedes

cōminuisset et nemo poterat eū domare. **E**t sem-
per die ac nocte in monumētis erat et in montib⁹
clamās et p̄cidēs se lapidib⁹. **V**idēs aut̄ iesum a
longe cucurrit et adorauit eū. **E**t. **L.** p̄cidit añ il-
lum. **E**t. **M.** ecce ambo clamauerūt

voce. **L.** maḡ dicētes. **M.** **Q**uid
nobis et tibi. **L.** iesu. **R.** **M.** fili dei
altissimi. **C**ur. **M.** venisti huc an-

te tempus torquere nos? **A**diuro. **R.** te p̄ deum
obsecro. **L.** tene me torqueas. **P**recipiebat enī
spū imūdo vt exiret ab hoīe. multis enī t̄pibus
arripiebat illū et vinciebat catenis et compedib⁹

custodit. **E**t ruptis vinculis agebat a demōio
isto i desertū. **D**icebat. **R.** enī illi iesus. **E**xi spī-
ritus imūde ab hoīe. **I**nterrogauit. **L.** **R.** aut̄ il-
lum iesus dicēs. **M.** tibi nomē est? **A**t ille dixit.

L. **R.** **L.** nō nomē. **R.** ē. q̄ multi sum⁹. quia
L. demonia multa intrauerūt in eū. **E**t. **R.** dep-
cabat eū multū ne se expelleret extra regionem.
Et. **R.** rogabāt illū ne imparet illis vt in abyssum
irēt. **E**rat. **M.** aut̄ non longe ab eis grex
porcoꝝ multoꝝ circa. **R.** montē pascēs in agris
in mōte. **L.** **D**emonēs. **M.** aut̄ rogabāt illū di-
centes. **S**i ejcis nos hinc mitte nos i gregē por-
coꝝ vt i eos introeam⁹ vt. **L.** pmitteret eis i illos
ingredi. et pmissit illis. **E**t pcessit. **M.** eis statim
iesus. **E**t ait. **M.** illis iesus. **I**te. **A**t illi exētes

Cōter tenet
q̄ eadem est
historia quā-
uis **L**ucas et
Matth⁹ non
faciūt mentō
nē nisi de vno
demoniaco q̄
erat famosior

Additur am-
bo q̄ fit redi-
tus ad narra-
tōnez **M**atth.

abierunt. et. **R.** introierūt in portos. **E**t. **M.** ec-
ce magno impetu abiit totus grex p̄p̄ceps. **L.** i
stagnū. **E**t. **R.** p̄cipit⁹ ē in mare ad duo millia
et suffocati. **L.** sunt in mari. **E**t. **M.** mortui sunt
in aq̄s. **M.** **L.** vt viderūt factū pastores. **M.**
qui. **R.** pascebant. **L.** eos fugerunt. **M.** **R.** **L.**
et venientes nūciauerūt. **M.** **L.** in ciuitatē. **R.**
et in agros et in villas. **L.** hec omnia. **M.** et de
his qui demonia habuerāt. **E**t ecce tota ciuitas
exiit obuiam iesu. **E**xierūt. **L.** autem videre qd̄
factum est et pueniunt ad iesum et. **R.** vident il-
lum qui a demonio vexabatur a quo. **L.** demo-
nia exierunt sedentem. **R.** **L.** ad pedes. **L.** eius
vestitum. **R.** et sane mentis et timuerunt. **N**un-
ciauerūt. **L.** autem illis et hi qui viderant quō sa-
nus factus esset a legione et de porcis. **R.** **E**t vi-
so. **M.** eo rogauerunt. **L.** **M.** **R.** eum ois mul-
tudo regionis gerazenoꝝ. vt. **M.** trāsiret. **R.**
a finibus eorum et. **L.** descenderet ab ipsis quia
magno timore tenebant. **I**pse autem ascendens
in nauim reuersus est. **C**umq̄. **L.** **R.** ascenderet
nauim cepit illuz deprecari quia demonio vexa-
tus fuerat vt esset cum illo. **I**esus autem nō ad-
misit eum sed ait illi. **V**ade et redi in domū tuā
ad tuos et nuncia illis q̄ta tibi dñs fecerit et mis-
tus. **R.** sit tui. **E**t. **L.** abiit per vniuersam ciuita-
tem. **E**t. **R.** cepit. **L.** predicare in decapoli. **R.**
q̄ta sibi fecisset iesus. **E**t. **R.** omnes mirabant.
Et cum ascendisset iesus in nauim et rursum trās-
fretum conuenit turba multa ad eum et erat cir-
ca mare. **F**actum. **L.** est autem cum redisset iesus
trans fretum excepit illum turba. **E**rant enī om-
nes expectantes eum.

Idem est hic
stagnū et ma-
re.

De paralytico sana-

to. **M.** ix. **R.** ij. **L.** v.

XXXVII

Et. **M.** ascendens in nauiam trās-
fretauit et venit in ciuitatē suā et ite-
rum. **R.** intrauit in capharnaū post
dies octo. **F**actum. **L.** est autem vna dierū et ip-
se sedebat docēs et. **R.** auditū est q̄ in domo eēt
et pueniunt multi ita vt nō capte neq̄ ad ianuā
et loq̄bat eis vbi. **E**t erāt pharisei sedētes et le-
gis doctores q̄ venerāt ex oī castello galilee et iu-
dee et hierlm. **E**t x̄tus dñi erat ad sanandū eos.
Et. **M.** ecce offerebāt palyticū iacētē in lecto q̄
R. a q̄ttuor portabāt. **E**t. **L.** q̄rebāt eū inferre et
ponē añ eū et n̄ inuēientes q̄ p̄te eū inferret p̄ tur-
ba. **A**scēderūt sup̄ rectū et. **R.** nudauerūt tectū vbi
erat et patefaciētes s̄bmiserūt. **L.** **R.** eū in lecto in
mediū añ iesuz. **V**idēs. **M.** **R.** aut̄ iesus fidē il-
loꝝ dixit palytico. **F**ili hō. **L.** **M.** p̄fide remit-
tunt. **L.** **M.** **L.** tibi pctā tua. **E**t. **L.** ceperūt ce-
pere cogitare scribe et pharisei dicentes intra se.
M. **Q**uis. **L.** ē h̄ q̄ loq̄t blasphemias. **M.** **R.**
q̄s potest dimittere peccata nisi solus deus? **E**t
autem cognouit iesus in spīritu. **R.** sancto cogi-

Monotesteron siue

tationes. **L.** **MS.** eorum. **R.** **ndens.** **L.** dixit ad illos. **Ut.** **L.** **MS.** **R.** quid cogitatis mala. **MS.** i cordibus vestris: Quid est facilius dicere paralytico. **R.** dimittunt tibi peccata tua. an dicere surge tolle grabatum. **R.** tuum et ambula. **Ut** at sciat qm filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata. **At** paralytico. **Tibi.** **L.** **R.** dico surge tolle lectum tuum et vade in domum tuam. **Et.** **L.** confestim coram illis surgens tulit lectum suum in quo iacebat et abiit in domum suam. **Et** stupor apprehendit omnes et magnificabant deum et glorificauerunt. **MS.** qui dedit potestatem talem hominibus et. **L.** repleti sunt timore magno dicentes quia vidimus mirabilia. et. **R.** nunquam sic vidimus.

De conuiuio i domo

A mathei **MS.** ix. **R.** ij. **L.** v. **XXXXIII**
Ecce. **L.** autem ei conuiuium magnum leui in domo sua. **MS.** **Et** factum. **R.** est discumbente eo in domo sua ecce multi publicani et peccatores venientes discubant cum iesu et discipulis eius. **Erant.** **R.** enim multi qui sequebantur eum. **Et.** **MS.** videntes pharisei. **R.** et scribe quia manducaret cum publicanis et peccatoribus murmurabant. **L.** dicentes ad discipulos eius. **Quare.** **R.** **MS.** cum publicanis et peccatoribus manducat et bibit. **R.** magister vester. **et.** **L.** vos manducatis et bibitis: **Et** respondens iesus ait illis. **Non.** **L.** egent. **R.** **MS.** qui sani sunt medico sed qui male habent. **Euntes.** **MS.** autem discite quid est: quia misericordia volo et non sacrificium. **Non.** **MS.** enim **R.** veni vocare iustos sed peccatores ad penitentiam. **L.** **Et.** **R.** erant discipuli iohannis et pharisei ieiunantes. **Tunc.** **MS.** accesserunt ad eum dicentes. **Quare** nos et pharisei ieiunamus frequenter. **Et.** **L.** obsecrationem faciunt discipuli iohannis similiter et pharisei eorum tui autem edunt et bibunt et non. **MS.** ieiunant. **R.** **Et.** **MS.** ait illis iesus. **Num** quid possunt filii sponsi et nuptiarum. **R.** quando cum illis est sponsus ieiunare et lugere? **MS.** **R.** **Et.** **L.** **MS.** **R.** tempore habent secum sponsum non possunt ieiunare. **Veniet** autem dies quando auferet ab eis sponsus et tunc ieiunabunt in diebus illis. **Dicebat.** **L.** autem et similitudinem ad illos. **Quia** nemo commissuram a vestimento nouo mittit in vestimentum vetus. **Nemo.** **R.** enim assumptum panni rudis assuit vestimento veteri. **Alioquin** affert supplementum nouum a veteri. **Tollit.** **MS.** enim plenitudinem eius a vestimento nouum. **L.** rumpit et peior. **MS.** et maior. **R.** scissura fit et. **L.** veteri non conuenit commissura a nouo. **neque.** **MS.** mittit vinum nouum in vases veteres. **Alioquin** rumpunt vases et vinum effundetur et vases pereunt sed vinum nouum in vases novos mittunt. **et.** **R.** mitti debet mittendum. **L.** est et utraque conseruentur. **MS.** **Et.** **L.** nemo bibens vetus statim vult nouum.

uuum. dicit enim vetus melius est.

De suscitacione filie archisynagogi et de emoroyssa. **MS.** ix. **R.** v. **L.** viij. **XXXIX**
Ecce. **MS.** eo loquente. **Ecce** princeps vnus de archisynagogis. **R.** nomine yairus cui. **L.** nomen yairus. et ipse princeps synagoge erat. **Et** cecidit ad pedes iesu rogans eum. **Videns.** **R.** eum accessit. **MS.** proclat. **R.** ad pedes eius et deprecabatur eum multum. **Et** adorabat. **MS.** rogans. **L.** ut intraret domum suam quia vnica filia erat illi fere annorum xij. et moriebatur adorabat. **MS.** eum dicens. **Domine** filia mea modo defuncta est. in extremis. **R.** est. **MS.** veni. **R.** impone manum tuam super eam. **ut.** **R.** salua sit et viuat. **Et.** **MS.** surgens iesus sequebatur eum et discipuli eius et. **R.** turba multa. **Et** contigit. **L.** dum iret a turbis comprimebatur. **Et.** **MS.** ecce mulier que fluxum sanguinis patiebatur duodecim annis que. **R.** fuerat multum perpeffa cum medicis pluribus. et erogauerat. **L.** omnem substantiam suam. omnia. **R.** sua nec quicquam profecerat. **nec.** **L.** ab villo potuit curari sed magis. **R.** deterius habebat. **Cum** autem disset de iesu venit in turba retro et tetigit. **MS.** **R.** **L.** fimbriam vestimenti eius. **Dicebat.** **MS.** **R.** autem intra se. **Si** tetigero tantum vestimentum eius salua ero. **Et.** **L.** confestim stetit fluxus. et siccatum est fons sanguinis eius. **Et** sensit corpore quia sanata esset a plaga. **Et** iesus statim agnoscens in semetipso virtutem que exierat de illo. conuersus ad turbam ait. **Quis.** **L.** me tetigit? **vestimenta** mea tetigit? **Regantibus.** **L.** autem omnibus petrus et qui cum illo erant dixerunt. **Preceptor** turbe. **L.** **R.** te comprimunt et affligunt et tu dicis quis me tetigit? **Et.** **L.** dixit iesus. **Al** quis me tetigit. **Nam** et ego noui virtutem de me exisse. **Et.** **R.** circumspectabat videre eam que hec fecisset. **Videns.** **L.** autem mulier quia non latuit eum timens. **R.** et tremens sciens quod factus esset in se. **Venit** et proclat ante eum et pedes eius et ob quam causam tetigerat eum indicauit coram omni populo et quemadmodum confestim sanata sit. **A.** **MS.** iesus conuersus et videns eam dixit. **Confide** filia fides tua te saluam fecit. **Vade.** **L.** **R.** in pace et esto. **R.** sana a plaga tua. **Et** salua. **MS.** facta est mulier ex illa hora. **Adhuc.** **R.** eo loquente venerunt nuntii ad archisynagogum dicentes. **Quia** filia tua mortua est quid ultra veras magistrum. **Poli.** **L.** vexare illum. **Iesus** audito hoc verbo respondit patri puellae. **Poli** timere. **timor.** **R.** crede et salua. **L.** erit. **Et.** **MS.** cum venisset iesus in domum principis non. **MS.** admisit quemquam se sequi nisi petrum et iacobum et iohannem fratrem iacobi. **Et** vidit tumultum et flentes et eiulantes multum. et tibi cines. **MS.** **Flebant.** **L.** autem omnes et plangebant illam. **At** ille dixit. **Nolite** flere. quid. **R.** tur-

bamini et ploratis: recedite. **Ab.** non est mortua puella sed dormit et deridebant eum. **L.** sciens quod mortua est. Ipse. **R.** vero eiectis turbis assumit patrem. **R. L.** et matrem puelle que. **R.** secum erant et ingrediuntur ubi puella erat iacens. et manum puelle tenens clamavit et. **L.** ait. **R.** illi. **Th**abitacumi quod est interpretatum Puella tibi dico surge. **Et. L.** reuersus est spiritus eius et surrexit continuo et. **R.** amblabat et. **L.** iussit illi dare manducare et. **R.** obstupuerunt stupore magno. **L.** parentes eius. **Quib?** precepit vebementer. **R.** ne. **L.** cui dicerent. quod factum nemo. **R.** illud sciret. **Et. Ab.** exijt fama hec in vniuersam terram et. **R.** egressus inde abiit in patriam suam. **Et** sequebantur eum discipuli eius.

De duobus cecis illu

minatis et de muto demoniaco. **Abat. ix. XL**
C transeunte inde iesu: secuti sunt eum duo ceci clamantes et dicentes: miserere nostri fili dauid. **Cum** autem venisset domum accesserunt ad eum cecum. **Et** dixit eis iesus. **C**reditis quia hoc possum facere vobis? **D**icunt ei. **U**tique domine tunc tergit oculos eorum dicens. **S**im fidem vestram fiat vobis. **Et** aperti sunt oculi eorum. **Et** cominatus est eis iesus dicens. **V**idete ne quis sciat. **I**lli autem exeuntes diffamauerunt illum per totam terram illam. **E**gressus autem illis: ecce obtulerunt illi hominem mutum habentem demonium et electo demonio locutus est mutus. **Et** mirate sunt turbe dicentes. **N**unc apparuit sic in israel. **Ph**arisei autem dicebant. **I**n principe demoniorum ejicit demonia.

Solus mattheus hec narrat de cecis. **fm Aug.**

De admiratione turbarum super doctrina christi. Abat. xij. consonat Lu. iij. R. vi. XLI

Facto sabbato cepit in synagoga docere. et multi videntes admirabantur in doctrina eius dicentes: Unde huic homini quod est sapientia quod data est illi. et virtutes quod per manum eius efficiuntur. **N**one iste est fabri. **Ab.** filius? **nonne. Ab.** **R.** mater eius dicitur maria: et fratres eius iacobus et ioseph simon et iudas et sorores eius none omnes apud nos sunt? et scandalizabant ex eo. **I**esus autem dixit illis. **N**on est prophetia sine honore nisi in patria sua et in domo sua et in cognatione. **R.** sua. et non poterat ullam virtutem ibi facere nisi paucos infirmos impositis manibus curauit. et mirabatur propter incredulitatem eorum.

De iussione facta discipulis rogare dominum mittere operarios. Ab. ix. R. vi. XLI

E **Ab.** circuibat. **R.** iesus omnes ciuitates et castella in circuitu. **R.** docens **Ab.** in synagogis eorum et predicans euangelium regni. et curans omnem languorem et omnem infirmitatem. **V**idens autem turbas mi-

sertus est eis quia erant verati et iacentes sicut oues non habentes pastores. **T**unc dixit discipulis suis. **Ab.** bellis quidem multa operari autem pauci. **Rogate** ergo dominum messis ut mittat operarios in messem suam.

De missione duodecim apostolorum. Ab. x. et xj. R. vi. L. iij. XLII

E **Unuocatis. L.** autem iesus duodecim apostolis cepit. **R.** eos binos mittere dedit. **L.** illis virtutem et potestatem super omnia demonia ut. **Ab.** ejicerent et curarent omnem languorem et omnem infirmitatem. **D**uodecim autem apostolorum hec sunt nomina. **P**rimus. **S**imon qui dicitur petrus et andreas frater eius. **P**hilippus et bartholomeus. **J**acobus zebedei et iohannes frater eius. **T**homas et mattheus publicanus. **J**acobus alpheus et thaddeus. **S**imon cananeus et iudas scariothis qui tradidit eum. **H**os duodecim misit iesus predicare regnum dei et sanare infirmos. **P**recipiens eis et dicens. **I**n viam gentium ne abieritis et in ciuitates samaritanorum ne intraueritis sed potius ite ad oues que pierunt domus israel. **E**untes autem predicate dicentes quia appropinquabit regnum celorum. infirmos curate mortuos suscite. leprosos mundate. demones ejicite. gratis accepistis gratis date. nolite possidere aurum neque argentum. **Et** precepit. **R.** eis ne quid tollerent in viam nisi virgam tantum. **Et. L.** ait ad illos. **N**ihil tuleritis in viam neque virgam neque peram neque panem neque pecuniam neque in zona es neque. **L.** duas tunicas habeatis neque. **Ab.** calceamenta sed. **R.** calciatos sandalijs. **D**ignus **Ab.** est enim operarius cibo suo. **I**n quamcumque autem ciuitatem aut castellum aut domum. **L.** intraueritis. **I**nterrogate. **Ab.** quis in ea dignus sit et ibi manete et inde. **L.** ne exeatis. **I**ntrantes. **Ab.** autem domum. salutate eam dicentes. **P**ax huic domui. **Et** si quidem fuerit domus illa digna veniet super eam pax vestra. si autem non fuerit digna. **P**er vestra ad vos reuertetur. **Et** quicumque non receperit vos neque audierit sermones vestros. ex euntes foras de domo vel ciuitate excutite puluerem de pedibus vestris in testimonium. **L.** super illos. **Amen. Ab.** dico vobis. **T**olerabilius erit terre sodomorum et gomorreorum in die iudicii quam illi ciuitati. **E**cce ego mitto vos sicut oues in medio luporum. estote ergo prudentes sicut serpentes et simplices sicut columbe. **C**auete autem ab hominibus. tradent enim vos in concilia et in synagogas suis flagellabunt vos. et ad presides et reges ducemini propter me in testimonium illis et gentibus cum autem tradent vos. nolite cogitare quomodo doce aut quid loquamini. **D**abitur enim vobis in illa hora quid loquamini. **N**on enim vos estis qui loquimini sed spiritus patris vestri qui loquitur in vobis. **T**radet autem frater fratrem in mortem et pater filium **Et** insurget filius in parentes et morte eos afficiet.

Virga famit
hic a Marco
et Luca dicitur
simode Mar
cus. put signi
ficat mystice
potestatem ac
cipiendi neces
saria. **Mat**
theus autem et
Lucas ad li
teram vel my
stice. ne imi
tant rei cultu
bet vel pote
stati aut auro
ritati tempore
rali.

Monotesseron siue

Et eritis odio omnibus hoibus ppter nomen meū. qui autem pseuerauerit vsq; in finez hic saluus erit. cum aut psequerent vos in ciuitate ista. fugite in aliam. Amen dico vobis. Non psummabitis ciuitates israel donec veniat filius hois. Non est discipulus super mgm. nec seruus sup dñm suū. sufficit discipulo vt si sicut magister suus. et seruo sicut dñs eius. Si patrē familias beelzebub vocauerunt q̄tomagis domesticos ei? Ne ergo timueritis eos. Nihil enī est opertum quod non reuelabit. et occultum quod non sciatur. Quod dico vobis in tenebris dicite in lumine. et qđ in aure auditis predicate super tecta. Et nolite timere eos qui occidunt corpus. animam autem non possunt occidere sed potius eū time te qui potest et corpus et animā perdere in gehēnam. Nonne duo passerēs asse veneunt et vnus ex illis non cadit super terram sine patre vestro? vestri autem et capilli capitis oēs numerati sūt nolite ergo timere. multis passerib⁹ meliores estis vos. Omnis ergo qui confitebit me coram hominibus confitebor et ego eum coram patre meo qui est in celis. Nolite arbitrari qz venerim mittere pacem in terram. non veni pacem mittere sed gladium. Veni enī hominē separe aduersus patrem suum et filiam aduersus matrem suam et nūrum aduersus socrum suam et inimici hominis domestici eius. Qui amat patrem suum aut matrē plus q̄ me non est me dignus. Et qui amat filiū aut filiam super me non est me dignus. Et qui nō accipit crucē suā et sequit me nō ē me dign⁹. Qui iuenit animā suam. perdet illā. Et qui perdiderit animā suam ppter me inueniet illam. Qui recipit vos me recipit. et qui me recipit. recipit eū qui me misit. Qui recipit pphetam in noīe prophete. mercedem pphete recipiet. Et qui accipit iustum noīe iusti mercedem iusti accipiet. Et q̄cunq; dederit potum vni ex istis minimis calicē aque frigide tm̄ in noīe discipuli. Amē dico vobis non pderit mercedē suam. Et. **Ab.** factum est cum psummasset iesus verba hec: p̄cipiēs duodecim discipulis suis egressi. **L.** circūibant p castella euāgelizantes: et curantes vbiq; p̄dicabāt. **R.** vt pñiam agerēt. et demonia multa eijciēbāt et yngebāt oleo multos egros et sanabant. **Trā** sūt. **Ab.** aut iesus inde vt doceret et p̄dicaret in ciuitatibus eorum.

De interrogatiōe iohannis.

Tu es qui ventur⁹ es. **Ab.** xi. **Lu.** xij.

Annūciauerūt. **L.** aut iohā. **XLIII** ni discipuli ei⁹ de oib⁹ his. Iohānes **Ab.** nō cū audisset in vinculis opera christi mittēs duos de discipulis suis ad iesum. **L.** dixit. Tu es q̄ ventur⁹ es. an alium expectam⁹? In ipsa autē hora curauit multos a languorib⁹ suis et plagis et spiritib⁹ malis. et ce

cis multis donauit visū. Et. **Ab.** rīdens iesus ait illis. Euntēs renūciate iohāni que vidistis et audistis. ceci vidēt. claudi ambulāt. leprosi mūdantur. surdi audiunt. mortui resurgunt. pauperes euāgelizant. Et beatus qui non fuerit scandalizatus in me. Illis autem abeūtibus cepit iesus dicere ad turbas de iohāne. Quid existis in desertum videre? arundinē vento agitatā? s̄ qđ existis videre? hominē molli⁹ vestitum? Ecce qui mollibus vestiunt. et qui. **L.** in p̄ciosa veste sunt et in delitijs i domibus regū sunt. **Sz. Ab.** quid existis videre? pphetam. Etiam dico vobis et plus q̄ prophetā. hic est enī de quo scriptum est. Ecce ego mitto angelum meū ante faciem tuam qui p̄pabit viam tuam ante te. Amen dico vobis. Non surrexit inter natos mulierum maior iohanne baptista. qui autem minor est in reg⁹ dei maior est illo. **A** diebus autem iohannis baptiste vsq; nūc regnum celoz vim patitur et violenti rapiunt illud. Omnes enī prophete et le vsq; ad iohannem baptistam p̄phetauerūt. Et si vultis recipere ipse est helyas qui venturus ē. Qui habet aures audiendi audiat et. **L.** omnis populus audiens et publicani iustificauerūt deum baptizati baptismo iohannis. Pharisei autē et legisperiti. consilium dei spreuerūt in semetipsis non baptizati ab eo. **Ait** autem dñs. Cui ergo similes dicam homines generatiōis huius et cui similes sunt? similes sunt pueris sedentib⁹ in foro et loquentibus ad inuicem et dicentib⁹. Cētaui vobis tibys et non saltastis. lamentauimus et non plorastis. Venit enī iohānes baptista neq; manducans panem neq; bibens vinum et dicitis demonē habet. Venit filius hois manducans et bibens et dicit. ecce homo vorax. **Ab.** et potator vini/publicanoz et peccatoz amicus. et iustificata. **L.** est sapientia ab oibus filijs suis.

De phariseo qui rogauit christum māducare cū eo et de maria magdalena. Lu. vii. XLV

Rogauit aut illū qđaz de phariseis vt māducaret cū illo. Et ingressus domū pharisei discubuit. Et ecce mulier que erat i ciuitate peccatrix vt agnouit q accubuit in domo pharisei attulit alabastrū ynguenti et stans retro secus pedes eius lachrymis cepit rigare pedes eius. et capillis capitis sui tergebat et osculabatur pedes eius. et ynmento yngebāt. Videns autem phariseus qui vocauerat eum. ait intra se dicens. hic si esset propheta sciret vtiq; que et qualis esset mulier que tangit eū quia peccatrix est. Et respondens iesus dixit ad illum. Simon habeo tibi aliquid dicere. At ille ait. **Ab.** magister dic. Duo debitores erant cuidāz feneratori. vnus debebat denarios q̄ngentos et alius quinquaginta. Non habentibus illis unde redderēt donauit vtrifq;. Quis ergo eum plus diligit? Respondens simon dixit. Estimo

quia is cui plus donauit. At ille dixit ei. Recte iudicasti. Et conuersus ad mulierem dixit sumo ni. Vides hanc mulierem? Intraui in domum tuam aquam pedibus meis non dedisti. Hec autem lachrymis rigauit pedes meos et capillis suis terxit. Osculum mihi non dedisti. Hec autem ex quo intraui non cessat osculari pedes meos. oleo caput meum non unxisti. hec autem ungento unxit pedes meos. ppter qd dico tibi. Remittuntur ei pcta multa qm dilexit multu. Cui autem minus dimittis min' diligit. Dixit autem ad illa. Remittunt tibi pcta tua. Et ceperunt q simul accumbebant dicere intra se. Quis e hic q etiaz pcta dimittit? Dixit autem ad mulierem. Fides tua te salua fecit. vade in pace.

De occisione Johis. M. xiiij. R. vj. XLVI

Cum. L. aut dies oportu' accidisset herodes natalis sui cenā fecit pncipibus et tribunis et p'mis galilee. Tuncq intraisset filia ipsi' herodiadis et saltasset in medio. M. et placuisset. R. herodi simul q' recubebit'. Rex ait puelle. Petite a me qd vis et dabo tibi. et iurauit illi qz qd petieris dabo tibi licet dimidiu regni mei. Que cu' exisset dixit m'ri sue. Quid petā. At illa dixit. Caput iohannis baptiste. Tuncq introisset statim cuz festinatione ad regē petiuit. pmonita. M. a m're sua. Volo. R. p'tinus inqt. M. Da mihi hic in disco caput iohannis baptiste. Et tristat' est rex et ppter iusiurandū et ppter simul discubētes noluit eaz tristare sed misso spiculatore pcepit afferri caput iohannis in disco. et dedit illud puelle. et puella dedit m'ri sue. Quo audito discipuli eius venerūt et tulerūt corpus ei' et posuerūt illud ac sepelierūt in monumēto. R. Et. M. veniētes nūciauerūt iesu. qd cū audisset iesus secessit i nauiculam in locū desertū seorsum.

De probatica piscina

Johan. v.

XLVII

Post erat dies fest' iudeoz et ascendit iesus hierosolymā. Est aut hierosolymis probatica piscina q' cognouit hebraice bethsaida qnq porticus h'ns. In his iacebat multitudo magna languetiū cecoz claudoz aridoz expectantiū aque motuz. Angelus aut dñi sm tps descēdebat in piscinā et mouebatur aq. et q' prior descēdisset in piscinā post aque motionē san' fiebat q'qz detinebat infirmitate. Erat aut ibi qdā hō. xxxviij. ānos h'ns in infirmitate sua. Hūc cū vidisset iesus iacentē et cognouisset. qz multum iam tps haberet. Dixit ei. Vis san' fieri. Rndit ei languidus. Dñe. hoiez nō habeo vt cū turbata fuerit aq mittat me i piscinā. dñ venio enī ali' añ me descendit. Dicit ei iesus. Surge tolle grabatū tuū et ambula. et statim san' fact' ē hō et sustulit gbatū suū et ambulabat.

erat aut sabbatū in illa die. Dicebāt g iudei illi q' san' fuerat. Sabbatū est. Nō licet tibi tollere gbatū tuū. Rndit eis. Qui me sanū fecit ille mihi dixit. Tolle gbatū tuū et ābula. Interrogauerūt aut eū. Quis ē ille hō q' dixit tolle gbatū tuū et ābula. Is aut q' san' fuerat effect' nesciebat qd esset. Iesus aut declinauit a turba cōstituta in loco. postea inuenit eū iesus in templo et dixit ei. Ecce iam san' fact' es iam noli peccare ne deteri' tibi aliqd ptingat. Abijt ille homo et nūciauit iudeis quia iesus esset q' fecit eū sanū ppterea pseqbant iudei iesum qz h' faciebat in sabbato. Iesus aut rndit eis. Pater meus vsq modo opat' et ego operor. Propterea ergo magis querebāt eū iudei interficere. qz nō solū soluebat sabbatū sed et p'rem suū dicebat deū. eqle se faciēs deo. Rndit itaqz iesus et dixit eis. Amē amē dico vob. Nō pōt fili' a se quicqz facere nisi qd viderit p'rem facientē. Quicqz enī ille fecerit hec et fili' simili' facit. Pater enī diligit filiū et oīa demonstrat ei que ipse facit et maiora his demonstrabit ei opa vt vos miremi. Sicut enī pater suscitāt mortuos et viuificat sic et fili' qd vult viuificat. Neqz enī p'r iudicat quēqz sed iudiciū oē dedit filio vt oēs honorificēt filiū sicut honorificant patrē. q' nō honorificat filiū. nō honorificat p'rem q' misit illū. Amē amē dico vob qz qui verbū meū audit et credit ei q' misit me. habet vitam eternā et in iudiciū nō venit sed trāsit a morte in vitā. Amen amē dico vob qz venit hora et nunc est qn mortui audiēt vocē fili' dei et qui audierint viuet. sicut enī p'r habet vitā in semetipso sic dedit et filio vitā h're in semetipso. et p'tāz dedit ei iudiciū facere qz fili' hois ē. Nolite mirari hoc quia veniet hora in qua omnes qui in monumentis sunt audient vocem eius. Et procedent qui bona fecerunt in resurrectionē vite. qui vō mala egerunt i resurrectionē iudicij. Nō possum ego ipse a meipso facere quicqz. sed sicut audio iudico et iudiciū meum iustum est. quia nō quero voluntatem meam sed eius qui misit me. si ego testimoniū perhibeo de me. testimoniū meum non est verum. aliud est qn testimoniū phibet de me. et scio quia verum est testimoniū eius quod perhibet de me. vos misistis ad iohānez et testimoniū perhibuit veritati. ego autem non ab hoie testimoniū accipio sed hoc dico vt vos salui sitis. ille erat lucerna ardens et lucens. vos autem voluistis ad horam exultare in luce eius. ego autem habeo testimoniū mai' iohāne. Opera enim que dedit mihi pater vt perficiam ea ipsa opera que ego facio testimoniū perhibent de me quia pater me misit. Et qui misit me pater ipse testimoniū perhibet de me. neqz vocem eius vnqz audistis. neqz spēz ei' vidistis. et vobis ei' nō habet in vobis manēs qz quē misit ille huic vos nō crediti. Scrutamī scripturas qz vos putatis

Hic primo cepit dominus iudeis manifestare diuinitatem suā. qz patrem vide licet haberet deum

Manifeste loquitur hic dñs de patre et filio. vnde iudicium indignantō et odij generat contra ipm. Et h in verbis xpi fundit erroz. Arrij qui dixit cristum nō esse filium naturalez patris. neqz patri consubstantialē neqz coeternum. sed minorem patre dicentis. Est qn nō fuit filius quasi q' cepit ex tempore.

Nonoteserōn siue

in ipsis vitam eternā habere. et ille sunt que testi-
moniū phibent de me. et non vultis venire ad
me vt vitam habeatis. Claritatē ab hoibus nō
accipio sed cognoui vos quia dilectionē dei nō
habetis in vobis. Ego veni in noie patris mei et
non accepistis me. si alius venerit in noie suo il-
lum accipietis. Quō potestis vos credere q̄ glo-
riam ab inuicem accipitis. et gloriā que a solo
deo est non queritis? Nolite putare quia ego ac-
cusaturus sim vos apud patrem. Est qui accu-
sat vos moyses in quo speratis. si enī crederetis
moysi/credetis forsitan et mihi. De me enī ille
scripsit. si enī illius litteris non creditis. quomo-
do verbis meis credetis?

V De herode dicente iohannē surrexisse et mira-
cula facere. **Mat. xiiij. R. viij. L. ix. XLVIII**

Adiuit. **L.** autem herodes tetrarcha
famam. **Ab.** de iesu et omnia. **L.** que
hiebant ab eo. manifestū. **R.** enī factū
est nomē eius: et hesitabat. **L.** eo q̄ di-
ceret a quibusdam q̄ iohannes surrexit a mortuis
Quibusdam vō q̄ helias apparuit. ab alijs au-
tem q̄ ppheta vnus d̄ antiq̄s surrexerit. et. **Ab.**
ait herodes. Iohannem ego decollauī. quis est
iste d̄ quo ego talia audio? et querebat videre eū
et. **Ab.** ait pueris suis. hic est iohānes baptista
ipse surrexit a mortuis et virtutes opantur in eo
quē. **R.** ego decollauī ioh. h̄ a mortuis surrexit.

V De reditu aplozum ad christū. **R. vi. L. ix.**

Et. **L.** reuēti apli pueniētes **XLIX**
R. ad iesu renūciauerūt ei omnia que
egerant et docuerāt. Et ait illis. Veni-
te seorsum in desertū locum et requie-
scite pusillum. Et assumptis. **L.** illis secessit seor-
sum in locū desertum qui est bethsaida. Erāt **R.**
enim qui veniebāt et redibant multi et nec spaciū
manducandi habebant.

De quāqz panibus et

duobz piscibus. **Ab. xiiij. R. vi. L. ix. J. vi. L.**

Et ascendētes. **R.** in nauim abierant
trans mare. **J.** galilee qd̄ est tyberia-
dis in desertum. **R.** locuz qd̄. **Ab.** cū
L. audissent turbe secute sunt euz. Et
R. viderunt eos abeūtes et cognouerūt multi et
pedestres de oibus ciuitatibus pcurrerūt illuc et
prouenerūt eos. Et exiens vidit turbā multā ies-
us et misertus est super eos quia erāt sicut oues
non habentes pastore et excepit. **L.** illos et loq̄-
batur illis de regno dei. Et. **R.** cepit illos doce-
re multa et curauit. **Ab.** languidos eoz. Seque-
batur. **L.** autem illum multitudo magna qz vi-
debant signa que faciebat sup̄ his qui infirma

Videtur hoc
esse scdm pa-
scha alterz a
primo iā dic-
to et ab illo
quo fuit occi-
sus.

Desertus est locus et hora iam preterit dimitte
turbas vt euntes in castella. **L.** villasqz que cir-
ca sunt diuertant vt inueniant escas vt emāt. **R.**
cibos quos manducant quia in loco. **L.** deserto
sumus. **Iesus. Ab.** autem dixit eis. Non habet
necesse ire date illis vos māducare. **Cuz. L.** sub-
leuasset ergo oculos iesus et vidisset quia multi-
tudo maxima venisset ad eum. dixit ad philippū
Unde ememus panes vt māducant hi. hoc autē
dicebat temptans eum. ipse enī sciebat qd̄ esset fa-
cturus. Respondit ei philippus. Ducentoz de-
nariorum panes non sufficiūt vt vnusqzqz modi-
cum quid accidiat. Et. **R.** dixit eis. Quot panes
habetis? **Ite et videte.** Dixit ei vnus ex duode-
cim andreas frater simonis petri. Est puer vnus
hic habens qnqz panes hordeaceos et duos pi-
sces. sed et hec quid sunt inter tantos? nisi. **L.** for-
te nos eamuz et emamz in oēm hanc turbā escas.
Dicit. J. ḡ iesus. facite hoies discumbere p̄ tri-
uia. **L.** qnqz gentos. erat autem fenū multuz loco
Discubuerunt ergo viri quasi numero qnqz mi-
lia in partes. **R.** per centenos et qnqz gentos. **Ab.**
cepit. **J.** ergo iesus panes et intuens. **R.** in celuz
benedixit et fregit. et cum gratias. **J.** egissz dedit
R. discipulis suis vt ponerent ante eos. **Disti-**
puli. Ab. autem dederūt turbis. Similit̄ autez
et de piscibus distribuit discubentibz q̄tum vo-
lebant. Ut autem impleti sunt. **L.** omnes et sa-
rari dixit discipulis suis. Colligite que sup̄ane-
runt fragmenta ne pereant. Collegerunt ergo et
impleuerūt duodecim. **R.** cophinos fragmento-
rum ex qnqz panibus hordeaceis et duobz pisci-

Sicut augu-
hic notat
non fieret p
eundem euā-
gelistam men-
tio de scda re-
fectōe septis
panum vide-
retur esse in-
euan gelistas
contradictio
quasi narra-
rēt contrarie
vnā et eandē
refectionem
et hoc videli-
cet p concor-
dātia talium
vt dicant plu-
res scda que
non nisi sp̄ vi-
dent esse nar-
rata.

bus que sup̄fuerant his qui mādu-
cauerant. **Ab.** anducantiū. **Ab.** au-
tem fuit numerus qnqz milia viro-
rum exceptis mulieribz et paruulis
Et. **R.** statim coegit discipulos su-
os ascendere in nauim vt precede-
rent eum trans fretum a bethsaida
dum ipse dimitteret populū. Illi ḡ
homines cum vidissent q̄ fecerat si-
gnū dicebant. Quia hic est vere
ppheta qui venturus est in mūdū
Iesus autem cum cognouissz q̄ vē-
turi essent et raperent eum et facerēt
eum regem. fugit in montem iterū
ipse solus orare. Vespere autem fa-
cto solus erat ibi.

V De ambulatione christi supra
mare. **Ab. xiiij. R. vi. J. vi. L.**

V **L.** **J.** autem sero factuz
est descenderūt discipuli
eius ad mare et cū ascen-
dissent nauim. veniunt
trās mare in capharnaū et tenebre iam facte erāt
et non venerat ad eos iesus. mane autē vento ma-
gno flante exurgebat. Nauicula autez in medio

mari iactabat fluctibus. Erat autem ventus contrarius eis. et vidit eos laborantes in remigando. Cum ergo remigassent stadia quasi viginti quatuor aut triginta circa. R. quartam vigiliam noctis venit ad eos ambulans supra mare et volebat perire eos. At illi ut viderunt eum ambulante supra mare putauerunt fantasma esse et exclamauerunt per timorem. Res. R. enim viderunt eum et turbati sunt. Statimque. Res. iesus locutus est eis dicens. Habete fiduciam. Confidite. R. ego sum. Nolite timere. R. respondens. Res. autem petrus dixit. Domine si tu es iube me venire ad te super aquas. At ipse dixit. Veni. Et descendens petrus de nauicula ambulabat super aquas ut veniret ad iesum. Videns autem ventum validum timuit. Et cum cepisset mergi clamauit dicens. Domine saluum me fac. Et continuo iesus extendens manum apprehendit eum et ait illi. Modice fidei quare dubitasti? Voluerunt. I. ergo eum recipere in nauim. Et. Res. cum ascendisset in nauiculam cessauit ventus et. R. multo magis in tra se stupebant. Non enim intellexerant de panibus. Erat enim cor eorum excecatur. Qui. Res. autem in nauicula erant. venerunt et adorauerunt eum dicentes. Vere filius deus es. Et. I. statim nauis fuit ad terram ad quam ibant. Et. Res. cum transiret venerunt in terram genezareth et. R. applicuerunt. Cumque egressi fuissent de nauicula continuo cognouerunt eum et percurrentes per vniuersam regionem illam cepissent in grabatis eos qui male habebant transferre vbi eum audiebant esse. Et quocumque introibat in vicus vel in villas aut ciuitates in plateis ponebant infirmos et deprecabantur eum ut vel simbriam vestimentis eius tangeretur. Et qui tangebant eum salui fiebant.

De predicatione eu-

Haristie. Johan. vi. **LII**
Altera autem die turba que stabat trans mare vidit quod nauicula alia non erat ibi nisi vna. Et quod non introisset iesus cum discipulis suis in nauim sed soli discipuli eius abissent. Alie vero supuenerunt naues a tiberiade iuxta locum vbi manducauerat panem gratias agentes deo. Cum ergo vidissent turbe quod iesus non erat ibi neque discipuli eius ascenderunt nauiculas et venerunt capharnaum querentes iesum. Et cum inuenissent eum trans mare dixerunt ei. Rabbi quando huc venisti? Respondit iesus et dixit. Amen amen dico vobis que ritis me non quod vidistis signa sed quod manducastis ex panibus et saturati estis. Opamini non cibum qui perit sed qui permanet in vitam eternam quem filius hominis vobis dabit. Hunc enim per signum dei. Dixit ergo ad eum. Quid faciemus ut operemur opera dei? Respondit iesus et dixit eis. Hoc est opus dei ut credatis in eum quem misit ille. Dixerunt ei. Quod ergo tu facis signum ut videamus et credamus tibi? Quid operaris? Presens namque manducauerunt manna in deserto sicut scriptum est. Manducauerunt de celo dedit eis manducare. Dixit ergo eis iesus. Amen amen dico vobis. Non moyses dedit vobis panem de celo sed per me dedit vobis panem de celo verum. Panis enim dei est qui descendit de celo et dat vitam mundo. Dixit ergo ei. Domine semper da nobis hunc panem. Dixit autem eis iesus. Ego sum panis vite. Qui venit ad me non esuriet. et qui credit in me non sitiet unquam. Sed dixi vobis quod et vidistis me et non credistis. De quo dicit michi pater. ad me veniet. et cum veniet ad me non efficiam foras. quod descendi de celo. non ut faciam voluntatem meam sed voluntatem eius qui misit me. Hec est autem voluntas eius qui misit me patris. ut omne quod dedit michi non perdam ex eo sed resuscitem illud in nouissimo die. Hec est enim voluntas patris mei qui misit me ut omnes qui vident filium et credit in eum habeant vitam eternam et ego resuscitabo eum in nouissimo die. Murmurabant ergo iudei de illo quod dixisset. Ego sum panis qui de celo descendi. Et dicebant. Nonne hic est iesus filius ioseph cuius nos nouimus patrem et matrem. Quod ergo dicit hic quod de celo descendi? Respondit ergo iesus et dixit eis. Nolite murmurare in uicem. Nemo potest venire ad me nisi pater meus qui misit me traxerit illum. Et ego resuscitabo eum in nouissimo die. Est scriptum in prophetis. Et erunt homines docibiles dei. Omnes qui audiuerunt a patre et didicerunt uenit ad me. non quod patrem uidit quis nisi is qui est a deo habet patrem. Amen amen dico vobis qui credit in me. habet vitam eternam. Ego sum panis vite. Patres vero manducauerunt manna in deserto et mortui sunt. Hic est panis de celo descendens ut si quis ex ipso manducauerit non moriatur. Ego sum panis uitae qui de celo descendi. si quis manducauerit ex hoc pane uiuet in eternum. Et panis quem ego dabo. caro mea est per mundi uitam. Litigabant ergo iudei ad inuicem dicentes. Quod potest nobis dare carnem suam ad manducandum. Dixit ergo eis iesus. Amen amen dico vobis. Si manducaueritis carnem filii hominis et biberitis eius sanguinem non habebitis uitam in uobis. Qui manducat meam carnem et bibit meum sanguinem habet vitam eternam. et ego resuscitabo eum in nouissimo die. Caro enim mea est uere cibus et sanguis meus uere est potus. Qui manducat meam carnem et bibit meum sanguinem in me manet et ego in illo. Sicut misit me uiuens pater et ego uiuo propter patrem. Et qui manducat me et ipse uiuet propter me. Hic est panis qui de celo descendit. Non sicut manducauerunt patres ueri manna in deserto et mortui sunt. Qui manducat hunc panem uiuet in eternum.

Hec dixit in synagoga docens in capharnaum. Multi ergo ex discipulis audientes dixerunt. Durum est hoc sermo et quis potest eum audire? Scies autem iesus apud semetipsum quod murmuraret de his discipulis eius dixit eis. Hoc vos scandalizat? Si ergo uideritis filium hominis ascendere ubi erat pater. spiritus est qui uiuificat. caro non potest hoc. Verba que ego locutus sum uobis. spiritus et uita sunt. sed sunt quodam ex uobis qui non credunt. Sciebat enim ab initio iesus qui erat credens

Aug. dicit
q capharna-
um est iuxta
stagnum gene-
sar quod dicitur
tur mare.

Monotesseron siue

tes et quod traditurus esset eum et dicebat. propterea dixi vobis quia nemo potest venire ad me nisi ei datum fuerit a patre meo. Ex hoc multi discipulorum eius abierunt retro et iam non cum illo ambula- bant. Dixit ergo Iesus ad duodecim. Nunquid et vos vultis abire? Respondit ergo ei Simon petrus. Domine ad quem ibimus? Verba vite eterne habes et nos credimus et cognouimus quia tu es Christus filius dei. Respondit eis Iesus. Nonne ego vos duodecim ele- gi et unus ex vobis diabolus est? Dicebat autem de iuda simonis scariothis. hic enim erat traditu- rus eum cum esset unus ex duodecim.

De missione septua-

gentaduorum discipulorum. Lu. x.

LIII

Post hoc autem designauit dominus et alios septuaginta et duo et misit illos binos ante faciem suam in omnem ciuitatem et locum quod erat ipse venturus. et dicebat illis. Messis multum est. Operarii autem pauci. Rogate ergo dominum messis ut mittat operarios in messem suam. Ite ecce ego mitto vos sicut agnos inter lupos. Nolite portare sacculum neque peram neque calceamen- ta et neminem per viam salutaueritis. In quacunque domum intraueritis primum dicite. Pax huic domui. et si ibi fuerit filius pacis requiescat super illam pax vestra. Sin autem ad vos reuerteretur. In ea dem autem domo manete edentes et bibentes que apud illos sunt. Dignus est enim operarius mercede sua. Nolite transire de domo in domum. Et in quacunque ciuitate intraueritis et susceperit vos man- ducate que apponunt vobis et curate infirmos qui in illa sunt et dicite illis. Appropinquit in vos regnum dei. In quacunque autem ciuitate intraueritis et non receperint vos exeuntes de plateis eius di- cite. Etiam puluerem qui adhesit pedibus nostris de ciuitate vestra extergimus in vos. Tamen hoc scitote quia appropinquit regnum dei. Dico vobis quia sodomis in die illa remissius erit quam illi ciuitati.

De maledictionibus ciuitatum in quibus predica-
uerat Christus. Mat. xj. Lu. x. R. iij.

LIII

Tunc Dominus cepit exprobrare ciuitatibus in quibus facte sunt plurime virtutes eius quia non egissent penitentiam. **Ue. Lu. tibi Corozaim. Ve tibi bethsaida quia si in tyro et sydone facte fuissent virtutes que in vobis facte fuerunt. olim in cilicio et cinere seden- tes peniteret. Veruntamen dico. Vobis tyro et sydoni remissius erit in die iudicii quam vobis. Et tu capharnaum. Nunquid usque ad celum exaltaberis. usque ad infernum descendes quia si in sodomis fa- cte fuissent virtutes que in te facte sunt forte man- sissent usque in hunc diem. Veruntamen dico vobis. quia terre sodomorum remissius erit in die iudicii quam tibi. Qui vos. Lu. audit me audit et qui vos sper- nit me spernit. Qui autem me spernit. spernit eum qui me misit. Et. R. veniunt ad domum. et peruenit ille**

turba ita ut non possent neque panem manducare. Et cum audissent sui discipuli exierunt tenere eum. Di- cebant enim quoniam in furorem versus est.

De demonio muto.

O Mat. xij. R. iij. Lu. xj. **Blatus. Mat. e. Iesu demonium habens cecus et mutus. et. Lu. erat eiciens demonium et illud. rat mutum. Et cum eiecisset demonium locutus est mutus. Curauit. Mat. autem eum ita ut loqueretur et videret et admiraretur. Lu. sunt turbe et dicebant. Mat. Numquid hic est filius dauid Pharisei autem et scribe. R. qui ab hierosolymis de- scenderat audientes. Mat. dixerunt quoniam. R. beelzebub habet. Et. Lu. in beelzebub princeps demo- niorum eicit demonia. Alij temptantes. signum de ce- lo querebant ab eo. Et. R. quocumque uocatis eis ipse. Lu. ut vidit cogitationes eorum in pabulis. R. dicebat illis. Quomodo poterit sathanas sathanam eicere. Omne. Lu. regnum in seipsum diuisum desolabitur et domus supra domum cadet et. R. non poterit stare regnum illud. Et ois. Mat. ciuitas vel domus diuisa non stabit. Si. Lu. autem sathanas in seipsum diuisus est. quomodo stabit regnum ipsius? Si. R. sathanas per se- xerit in seipsum dissipatus est et non poterit stare sed finem habet. Quia dicitis in beelzebub eicere me- demonia. Si autem ego in beelzebub eicio demo- nia. filij vestri in quo eiciunt? Ipsi iudices vestri erunt. Porro si in digito dei. spiritu. Mat. dei eicio. Lu. de- monia perfecto puenit in vos regnum dei. Cum for- tior eo superueniens vicerit eum. vniuersa vasa eius aufert in quibus confidebat et spolia eius distribuet et. R. tunc domum eius diripiet. Qui non est mecum adiu- sum me est. et qui non colligit mecum dissipet. Amen. R. dico vobis quoniam omnia dimittent filij hominum pec- cata et blasphemiam quam blasphemauerunt. Qui autem blasphemauerit in spiritu sancto non habebit remissionem in eternum sed reus erit eterni delicti quoniam dice- bant spiritum sanctum habere. Quicumque. Mat. dixerit ver- bum in filium hominis remittet ei. Qui autem dixerit contra spiritum sanctum verbum non remittet ei neque in hoc se- culo neque in futuro. Aut facite arborem bonam et fructum eius bonum. aut facite arborem malam et fructus eius malum. Si quidem ex fructu arbor cognoscitur. Progenies viperarum quomodo potestis bona loqui? sitis mali. Ex abundantia enim cordis os loquitur. Bonus homo de thesauro bono profert bona. et malus homo de thesauro malo profert mala. Dico autem vobis quoniam de omni verbo otioso quod locuti fuerint homines reddetur ratione de eo in die iudicii. Ex verbis enim tuis iustificaberis et ex verbis tuis condemnaberis. Cum. Mat. autem. Lu. imundus spiritus exierit ab homine.ambu- lat per loca arida quies requirit et non inuenit. Tunc dicit. Reuertar in domum meam ubi exiui et venies**

Inuenit eam vacante. scopis mudatu et ornate m
Tuc vadit et assumit septem alios spūs secū neq̄o-
res se et intrātes habitāt ibi. Et sunt nouissima
hois illi? peiora horib? Sicerit et generatiōi hu
ic pessime. Factū. L. est cū hoc diceret. Extollēs
vocē quedā mulier d turba dixit illi. Brūs ven
ter q̄ te porrauit et vbera q̄ suxisti. At ille dixit.
Quinimo. Bti q̄ audiūt verbū dei et custodiūt
illud.

De matre iesu et fra

tribus querētib? loq̄ ei. **Mat. xij. R. iij. L. viij**
Huc. **Ab. eo loq̄nte ad tur-** **LVI**
bas. Ecce mī ei? et frēs ei? foris stabāt
q̄rētes loq̄ ei. Nō enī poterāt adire p
turba. Et. R. miserūt ad eū vocātes
eū et sedebat circa eū turba. Dixit. Ab. aut ei q̄
dam. Ecce mī tua et frēs tui foris stant q̄rētes
te. L. videre. At. Ab. ipse rīdēs dicēti sibi ait.
Que ē mī mea? et q̄ sunt frēs mei? Et. R. circū
spiciēs eos q̄ in circuitu ei? sedebāt. Et. Ab. ex
tendēs man? suas i discipulos suos dixit. Ecce
mī mea et frēs mei. Quicūq; enī fecerit volūta
tem p̄ris mei q̄ in celis ē ipse me? frat. soror et mī
est. ma. L. mea et frēs mei sunt hi qui verbū dei
audiunt et faciunt.

De petentibus signū de celo. Ab. xij. L. xi.
Enc. Ab. rīdēt ei qdā de **LVI**
scribis et phariseis dicētes. Ab. q̄ vo
lumus a te signū videre. Cōcurrētib?
L. aut turb cepit dicere Generatio h
generatio neq̄ est. Generatio. Ab. mala et adul
tera signū querit. et signū nō dabit ei nisi signū
ione pphete. Bā. L. sicut ionas fuit signū nini
uitis ita erit fili? hois generatiōi isti. Sicut. Ab
enī ionas fuit i ventre ceti trib? dieb? et trib? no
ctib? sicerit fili? hois in corde terre trib? dieb? et
trib? noctib?. Viri niniuite surgēt i iudicio cum
generatiōe ista et p̄dēnabūt eā q̄ p̄niam egerit in
p̄dicatione ione. Et ecce plus q̄ ionas hic. Re
gina austri surget in die iudicij cum generatiōe
et p̄dēnabit eā q̄ venit a finib? terre audire sapi
entiā salomōis. Et ecce plus q̄ salomon hic. L.
lucernā accēdit et i abscondito ponit neq; sub mo
dio s sup cadelabz. vt q̄ ingrediant lumē vide
ant. Lucerna corpis tui oculus tu?. Si ocul? tu
us fuerit simplex totū corp? tuū lucidū erit. Si
aut neq; fuerit etiā corp? tuū tenebrosū erit. vi
de q̄ ne lumē qd in te ē tenebre sint. Si q̄ corp? tu
um totū lucidū fuerit nō hīs aliq̄a p̄te tenebra
rū erit lucidū totū et sicut lucerna fulgoris illu
minabit te.

De discipulis q̄b? demonia subijciebantur.
Mat. xi. Lu. x. LVIII
Euerli. L. sunt aut oēs. lxxij. discipu
li cū gaudio dicētes Dñe etiā demōia
subijciunt nob in noīe tuo. Et ait illis

Aidebā sathanā sicut fulgur de celo cadētē. Et
ecce dedi vob p̄tātē calcādi sup serpētes et super
scorpiōes et sup oēs p̄tātē inimici et nihil vos no
cebit. Veruntū in hoc nolite gaudere q̄ spūs vo
bis subijciunt. Gaudete aut q̄ noīa v̄ra scripta
sunt in celis. In ipsa aut hora exultauit iesus in
spūscō. Et. **Ab. rīdēs. L. dixit. Confiteor tibi**
p̄r dñe celi et terre q̄ abscondisti hec a sapiētib? et
prudētib? et reuelasti ea paruulis. Ita p̄a q̄ sic
placuit aī te. Oīa m̄ tradita sunt a p̄re meo. Et
L. nemo. Ab. scit q̄ sit fili? nisi p̄r neq; q̄ sit p̄r nī
si fili? et cui voluerit fili? reuelare. Et p̄uersus ad
discipulos ait. Bti oculi q̄ vidēt q̄ vos videtis.
Vico enī vob q̄ multi reges et pphete voluerūt
videre q̄ vos videtis et nō vidēt et audire q̄ au
ditis et nō audierūt. Venite ad me oēs q̄ laborat
et onerati estis et ego reficiā vos. Tollite iugum
meū sup vos et discite a me q̄ mitis sum et humi
lis corde. et inuenietis requiem aīab? v̄ris. Iugū
enī meū suauē est et onus meū leue.

De samaritano curā

te vulneratum. **Lu. x. LIX**
Ecce qdā legispīt? surrexit tēptans
illū et dicēs. **Ab. q̄d faciēdo vīa et**
nam possidebo? At ille dixit ad eum.
In lege qd scriptū est? Quō legis. At ille rīdēs
dixit. Diliges dñm deū tuū ex toto corde tuo et
ex tota aīa tua et ex oib? virib? tuis et ex oī mēte
tua. et p̄ximū tuū sicut teipsum. Dixitq; illi. Re
cte rīdisti. Hoc fac et viues. Ille aut volēs iusti
ficare seipsum dixit ad iesum. Et q̄s ē me? proxi
mus? Suspiciēs aut iesus dixit. Hō quidā des
cendebat ab hierusalē in hiericho et incidit in la
trones q̄ etiā despoliauerūt eū et plagis impositi
abierūt seminiuo relicto. Accidit aut vt sacerdos
qdā descēderet eadē vīa et viso illo p̄teriuīt. simi
liter et leuita. cū esset secus locū et videret eū. per
transiit. Samaritan? aut qdā iter faciēs venit se
cus eū et vidēs eū mīa mor? est. et appropriās allī
gauit vulnera ei? infundēs oleū et vinū et impo
nens illū in iumētū suū duxit in stabulū et curam
eius egit. Et altera die ptulit duos denarios et
dedit stabulario et ait. Curā illi? habe et qd cūq;
superogaucris ego cū rediero reddā tibi. Quis
horū triū videt tibi p̄xim? fuisse illi q̄ incidit i la
trones? At ille dixit. Qui fecit mīam in illū. Et
ait illi iesus. Vade et fac tu similiter.

De ministerio Barthe. Lu. x. LX
Actū est aut dū irēt et ipse intrauit in
quoddā castellū. Et mulier qdā mar
tha noīe excepit illū in domū suā. Et
huic erat soror noīe maria q̄ etiā sedēs
secus pedes dñi audiebat verbū illi. **Bartha**
aut satagebat circa frēq̄ns misteriu? que stetit et
ait. Dñe nō est tibi cure q̄ soror mea reliquit me
solā ministrare? Dic q̄ illi vt me adiuuet. Et rīdēt

Electa tam
erant septem
demōia a ma
ria vel p̄eoc
cupat hyto
ita zita de re
missione pec
catorū in do
mo symonis
leprosi

Monotesseron siue

dixit illi dñs. **M**artha martha sollicita es et turbaris erga plurima. Porro vnū est necessarium. **M**aria optimā partem elegit que non auferet ab ea.

De doctrina orationis. Lu. xi.

LXI

Et factum ē cum esset in loco quodam orans, vt cessauit dixit vnus ex discipulis eius ad eū. **D**ñe doce nos orare sicut et iohānes docuit discipulos suos. **E**t ait illis. **C**um oratis dicite **P**ater: sancti ficetur nomen tuū. **A**dueniat regnū tuū. **P**anē nostrū quotidianū da nobis hodie. **E**t dimitte nobis debita nra. siqdem et ipsi dimittim⁹ debitoribus nris. **E**t ne nos inducas in temptationē. **E**t ait ad illos. **Q**uis vestrū habebit amicum et ibit ad illū media nocte et dicet illi. **A**mice accomoda mihi tres panes/qm amicus meus venit de via ad me. et non habeo qd ponā ante illum. **E**t ille deintus rñdeat dicēs. **N**oli mihi molest⁹ esse. **J**am enī ostiū clausum ē et pueri mei mecum sunt in cubili. nō possum surgere et dare tibi. **E**t ille si pseuerauerit pulsans dico vob⁹ et si nō dabit illi surgens eo qd amicus ei⁹ sit pp̃t improbitatem aut eius surget et dabit illi q̃tq̃t habet necessarios. **E**t ego dico vob⁹ petite et dabit vobis

De traditionib⁹ phariseorū et herodiarū. Lu. xi.

LXII

Et cū loq̃ret⁹ rogauit illū quidā phariseus vt praderet apud se: et ingressus recubuit. **P**harise⁹ aut cepit intra se reputās dicere. quare nō baptizatus esset an pradiū. **E**t ait dñs ad illū. **N**ūc vos pharisei qd de foris ē calicis et catini mūdatis. qd autem intus est vrm plenū est rapina et iniq̃tate. **S**tulti. **N**ōne q̃ fecit qd de foris ē: etiā id qd intus est fecit. **V**erūm qd supest⁹ date elemosynā. **E**t ecce oīa mūda sunt vobis.

De confricatione granoꝝ sabbatis. Ms. xij.

R. ij. L. vi.

LXIII

Actū. **L**. ē aut in illo tpe sabbato eundo: primo cū trāsiret iesus p lata discipuli. **M**s. ci⁹ esuriētes ceperūt pgre-
dit: et euellere spicas et māducabāt. **R**. p̃fricātes manib⁹. **Q**uidā aut phariseorum dicebant illis. **Q**uid facitis qd non licet in sabbatis. **E**t. **M**s. videntes dicebant iesu. **E**cce discipuli tui faciūt qd non licet eis facere sabbatis. **E**t. **R**. ait illis. **N**ūq̃ legisistis qd fecerit dauid quando necessitatem habuit et esurijt ipse et qui cum eo erant/q̃ modo intrauit in domū dñi sub abiathar p̃ncipe sacerdotum et panes ppositionis sumpsit. **L**. **R**. **M**s. et manducauit et dedit eis qui cum ipso erant. quos. **M**s. **L**. non licebat ei cōedere. neq̃ his qui cum ipso erant. nisi solis sacerdotib⁹. et **R**. dedit ei et his qui cum ipso erant. **A**ut. **M**s. nō legisistis qd in sabbat⁹ sacerdotes in tēplo sab-

batum violāt et sine crimine sunt. **D**ico aut vob⁹. qd tēplo maior est hic. **S**i aut sciretis qd ē misericordiā volo et nō sacrificiū/nūq̃ p̃denasset innocētes. **E**t dicebat. **R**. eis. **S**abbatū pp̃ter hoīem factū est et nō hō pp̃t sabbatū. **I**taq̃. **R**. **L**. **M**s. dñs est fili⁹ hoīs etiam sabbati.

De sanatione manus

aride. Ms. xij. R. iij. L. iij. LXIII

Et. **M**s. cū indetrāsisset factū est et in alio sabbato: vt intraret in synagogā et doceret. **E**t erat ibi hō et man⁹ eius dextera erat arida. **O**bsuabāt aut eū scriber et pharisei et in sabbato curaret/vt inuenirēt cām vnde accusarēt eum. **I**pse enī sciebat cogitationes eorum. **E**t. **M**s. interrogabāt eū dicētes. **S**i licet in sabbatis curare vt accusarēt eū. **E**t. **R**. ait hoī mini habenti manū aridam. **S**urge et sta. **L**. in mediū. **E**t surgens stetit. **E**t ait ad illos iesus. **I**nterrogo vos si licet i sabbatis bene agere an male: animā saluare an perdere. **A**t. **R**. illi tacebant. **I**pse. **M**s. autem dixit eis. **Q**uis erit ex vobis homo q̃ habeat vnam ouem et si ceciderit hec in sabbatis in foueam. **N**onne tenebit et leuabit eam. **E**t magis est hō melior oue. **I**taq̃ licet sabbatis benefacere. **E**t circūspiciēs. **R**. eos cum ira p̃tristatus sup cecitatē eorū dixit hominib⁹. **E**tende manū tuam. et extendit et restituta ē manus illi. **S**anitati. **M**s. sicut altera. **I**p̃s. **L**. autem repleti sunt insipitiā. et colloq̃bant ad inuicem/q̃dnam facerent de iesu. **E**xeuntes. **M**s. autem pharisei p̃cilium faciebant statim. **R**. cū herodianis aduersus eū: quō eum pderent. **J**esus. **M**s. autē sciens recessit inde et secuti sunt eū multi et curauit eos oēs. et p̃cepit eis ne manifestum eū facerēt. vt adimplerēt qd dictum est p̃ elaiam p̃phetā dicentē. **E**cce puer meus electū quē elegi dilect⁹ me⁹/in quo bñ complacuit anī me mee. **P**onā spm̃ meū sup eū et iudiciū gentib⁹ nūciabit. **N**ō p̃tēdet neq̃ clamabit neq̃ alē quis in plateis audiet vocē ei⁹. **A**rudinē quassa tam nō p̃fringet. **E**t lumē fumigās nō exstinguet donec eijciat ad victoriā iudiciū et i noīe ei⁹ gentes spabūt. **J**esus. **R**. aut cū discipulis suis recessit ad mare. et turba multa a galilea et iudea secuta ē et ab hierosolymis et ydumea et trās iordānem et que circa tyrū et sydonē multitudo mag⁹. **A**udiētes q̃ faciebat et venerūt ad eū. **E**t dixit iesus discipulis suis vt i nauicla sibi deseruiret p̃pter turbā ne comp̃merēt eū. **M**ultos enī sanabat ita vt irruerēt in eū: vt eū tāgerent. **Q**uorū aut habebāt plagas. et spūs imūdi cū illū videbāt p̃cidebāt ei et clamabāt dicētes. **T**u es filius dei. **E**t vehemēnt cōminabāt eis ne manifestarent eum.

De quattuor parabolis in mari. Ms. att. xij. R. iij. L. viij. et. xij. LXV

Probabile ē qd hoc fuerit repetitum et due petitiōes p̃termissa.

Datet in hac rubrica variā esse tam preoccupatō q̃ remōziatōnē et hoc ex quotatiōe capituloꝝ nec habet rei geſte certus ordo put refert ad noticiā veritatis et salutem.

Et factū. **L.** est deinceps. **Et** ipse iter faciebat p ciuitates et castella. **p**dicās et euāgelizās regnū dei et duodecim cū illo. **Et** mulieres aliq̃ que erāt curate a spiritib⁹ malignis et infirmitatib⁹. **M**aria q̃ vocabatur magdalene / d̃ q̃ septē demonia exhibant et iohāna vxor chuse pcuratoris herodis et susanna : et alie multe q̃ ministrabāt ei de facultatib⁹ suis. **In** **M.** illa die exiēs iesus d̃ domo / sedebat secus mare. **Et** **R.** cepit iterū docere ad mare. **Et** **M.** pgregate sunt ad eū turbe mltē. ita vt i nauiculā ascēdēs : sederet i mari. **R.** et ois turba i litore. **M.** circa **R.** mare sup terrā erāt. **Cū** **L.** aut plurima turba puenirēt et de ciuitatib⁹ pperarēt ad eū locutus **L.** ē et docebat. **R.** eos in pabolis multa. et docebat illis in doctrina sua per similitudinem. **Audite** **R.** **Ecce** **M.** exiit. **L.** q̃ seminat seminare semen suū seminans **R.** ad seminandū. **Et** **L.** dū seminat aliud cecidit sec⁹ viā et pculcatū est et venerūt. **R.** volucres celi et comederūt illud. **Et** aliud. **L.** cecidit supra petrā. vbi. **R.** nō habuit terrā multā. et statim exortū est / qm̃ non habebat altitudinē terre. **Et** qm̃ exort⁹ ē sol exestua uit et. **L.** natū aruit. qz nō habebat hūorē et. **M.** eo q̃. **R.** nō habebat radicē. **Et** **L.** aliud cecidit in spinas. et siml exorte spine ascēdēt. **R.** et creuerūt. **M.** et suffocauerūt. **L.** illud. et fructū. **R.** nō dedit. **Et** **L.** aliud cecidit in terrā bonā / et ortum fecit fructū ascēdētē. **R.** et crescētē. **Aliud** **M.** centesimū. **R.** aliud sexagesimū aliud tricesimū. **Hec** **L.** dicēs clamabat. **Qui** hz aures audiendi audiat. **Et** **R.** cū esset singularis accedentes. **M.** discipuli interrogauerūt eū hī q̃ cū illo erāt duodecim pabolā exponē / que. **L.** esset hec pabola. **Et** **M.** dixerūt ei. **Quare** i pabolis loqueris eis? **Quib⁹** **L.** ipse dixit. **Quia** **M.** vobis datū est nosse mysteriū regni dei. **L.** celoz. **M.** ceteris. **L.** aut q̃. **R.** foris sunt / oia in pabolis sūt. et. **M.** illis nō est datū. iō in pabolis loqr eis. vt. **R.** vidētes videāt et nō videāt / et audientes audiāt et nō intelligāt. qz. **M.** vidētes nō vidēt et audientes nō audiūt neqz intelligunt. vt adimpleat in eis pphetia esaiē dicētis. **Audite** audietis et nō intelligetis / et vidētes videbitis et nō videbitis. **In** crassatū enī est cor populi huius / et aurib⁹ gūis audierūt et oculos suos clausērūt / neqz videāt oculis et aurib⁹ audiāt et corde intelligāt / et puertant et sanē eos et dimittantur. **R.** eis peccata. **Vestri** **M.** aut bti oculi q̃ vidēt et aures vře q̃ audiūt. **Amē** quippe dico vob⁹ / qz multi pphete iusti cupierūt vidē que videtis et nō viderūt / et audire q̃ auditis et nō audierūt. **Et**

Quāuis conneantur dī etā trīs euāgelistarū. nī bilomin⁹ pos sunt intelligi varijs tēporib⁹ fuisse repetita. sicut supra de sermōe domini in monte / notatum est.

Parabola prima.

R. ait. illis. **Nescitis** pabolā hāc. **Et** quō omēs pabolas cognosceat. **Vos** **M.** aut audite pabolam semiantis. **Est** **L.** aut h pabola. **Semen** est verbū dei. q̃. **R.** semiat verbū seminat. **Qui** **L.** aut secus viā vbi. **R.** semiat verbū hī. **L.** sūt q̃ audiūt. **Et** **R.** cū audierint pfestim venit sathanas et tollit. **L.** verbū de corde eoz ne credētes salui fiāt. **Dis** **M.** enī q̃ audit verbū regni dei et nō intelligit venit malus et rapit qd̃ semiatum est i corde. **Mā** **L.** q̃ supra petrā hī sūt q̃ cū audierint statim. **R.** cū gaudio suscipiūt illud. **Et** **L.** hī radices nō habent in. **R.** se qz tpsales sūt qz ad tps credūt. deinde orta tribulatiōe et psecutione ppter verbū pfestim scādalizant et. **L.** in tpe temptatiōis recedūt. **Qd̃** aut in spinis cecidit hī sūt q̃ audierūt et a solitudinē seculi. **M** istius et fallacia diuitiarū et voluptatib⁹. **L.** vite eūtes et circa. **R.** reliq̃ pcupiscētie introcūtes suffocant. **L.** et nō referūt fructū. **Qui** aut in terrā bonā hī sūt q̃ in corde bono et optimo audietes verbū suscipiūt. **R.** **L.** et retinēt. **L.** et fructū afferūt in paciētia. **Et** **M.** facit. **R.** aliud qd̃ centesimū. **Aliud** aut sexagesimū porro aliud tricesimū. **Et** dicebat. **R.** illis. **Quāq̃** venit lucerna vt sub modio ponat aut sub lecto. **Nemo** aut accendit lucernā et opit eā vase aut sub lectū ponit sed supra cādelabz vt intrātes videāt lumen. **Nō** enī est occultū qd̃ nō manifestet. nec absconditū qd̃ nō cognoscat et in palaz veniat. **Si** **R.** q̃s hz aures audiēdi audiat. et dicebat illis. **Uī** dete g. **L.** quō et qd̃. **R.** audiat. **In** q̃ mensura mēsi fuerit remettef vob⁹ et adiciet vobis. **Qui** **M.** **L.** **R.** enī hz dabit ei et abundabit. **Qui** aut nō hz et qd̃ hz et putat. **L.** se hīc auferet ab eo. **Alia** **M.** parabola pposuit eis dicēs. **Simile** factū est regnū celoz hoi q̃ semiauit semē bonū in agro suo. **Cū** aut dormirēt hoies vēit inimicus ei⁹ et supsemiauit zizania i medio tritici et abiit. **Cū** aut creuisset herba et fructū fecisset tūc apparuerūt zizania. **Accedētes** aut serui pñssamilias dixerūt ei. **Dñe**. **Nōne** bonū semē semiastrī i agro tuo vñ g hz zizania? **Et** ait illis. **Inimicus** hō fecit h. **Serui** aut dixerūt ei. **Vis** im⁹ et colligimus ea? **Et** ait. **Nō**. **Ne** forte colligētes zizania eradicet simul et triticū cū eis. **Finite** vtraqz crescere vsqz ad messiem. et in tpe messis dicam messorib⁹. **Colligite** pñmū zizania et alligate ea in fasciculos ad cōburēdū. triticū aut pgregate in horreū meū. **Et** dicebat **R.** eis. **Sic** ē regnū dei quēadmodū si iaciat hō semē in terrā : et dormiat et exurgat nocte et die et semē germiet et incre scat dū nescit ille. **Utro** enī terra fructificat primū herbā. deinde spicā. deinde plenū fructuz in spica. **Et** cū ex se pduxerit fructū statim mittit falcē qm̃ adest messis. **Alia** **M.** pabolā pposuit eis et. **R.** dicebat. **Cui** assimilabimus regnū dei? **Aut** cui pabole compabim⁹ illud? et cui

Secūda parabola.

Tertia parabola.

Monotesseron siue

Quarta pa
rabola.

L. simile esse estimabo: **S**imile est. **MS.** regnuz celozum grano synapis quod accipiens homo seminauit in agro et. **L.** misit in horreum suum. **Quod.** **R.** cum semiatum est in terra. **mimum.** **MS.** qdē est in oib⁹ semib⁹ q. **R.** sunt in terra et cū natū fuerit et. **MS.** creuerit mai⁹ ē oib⁹ oleribus. **Ascēdit.** **R.** in arborē magnā. **L.** et fit. **MS.** arbor et. **R.** facit ramos magnos ita. **MS.** vt volucres celi veniāt et habitēt in ramis ei⁹ et. **R.** pos sunt sub ymbra ei⁹ habitare et volucres celi reqe uerūt in ramis ei⁹. **Alia.** **MS.** pabolā locut⁹ ē eis. **Et.** **L.** iterū dixit. **Cui** sile regnū dei estima bo: **Sile.** **MS.** **L.** ē regnū celoz fermēto qd acce ptū mulier abscondit in farine satis tribus donec fermētātū est totū. **Hec.** **MS.** oia locut⁹ ē iesus i pabolis ad turbas. **Et talib⁹.** **R.** multis pabolis loquebat eis verbū put poterant audire. **Sine** pabola aut nō loqbat eis vt. **MS.** impleret qd dictū est p pphetā dicentē. **Aperiaz** in pabolis os meū et eructabo abscondita a pstitutiōe mun di. **Geozum.** **R.** autē discipulis suis disserebat oia. **Tūc.** **MS.** dimissis turb venit in domū et ac cesserūt discipuli ei⁹ ad eū dicētes. **Edissere** nobis pabolā zizanioz agri. **Qui** rñdēs ait. q seminat bonū semē est fili⁹ hoīs. **Ager** aut ē mūdus. bonū vō semē sunt fili⁹ regni. zizania aut sunt fili⁹ neq⁹. **Inimicus** aut q seminat ea est diabolus. **messis** vō psumatio seculi ē. **messores** at sunt an geli. **Sicut** q zizania colligunt et igni cōburunt sic erit in psumatiōe seculi. **Mittet** fili⁹ hoīs an gelos suos et colligēt de regno ei⁹ oia scādala. i. eos q faciūt iniquitatē et mittēt eos i caminū ignis. **Ibi** erit fletus et stridor dentiū. tunc iusti fulge bunt sicut sol in regno p⁹is eoz. **Cui** habet au res audiendi audiat.

De tribus parabolis

Sin domo. **MS.** at. xij. **LXVI**
Simile ē regnū celoz thesauro absco dito i agro quē qui inuenit hō absco dit et p gaudio illi⁹ vadit et vedit vni uersa q hz et emit agrū illū. **Iterū** sile ē regnū ce loz hoi negociatori qrenti bonas margaritas. **Inuenta** aut vna p⁹ciosa margarita abiit et ven didit oia q habuit et emit eā. **Ite.** **Sile** ē regnū celoz sagene misse i mare et ex oi genere piscium pgregati. **Quā** cū impleta esset educētes et secus litus sedētes elegerūt bonos i vasa sua malos at foras miserūt. **Sic** erit in psumatiōe seculi. **Exi bunt** angeli et sepabūt malos de medio iustoz et mittēt eos i caminū ignis. **Ibi** erit flet⁹ et stridor dentiū. **Intellexistis** h oia: **Dicūt** ei etiā. **Ait** ill⁹ **Id** ois scriba doct⁹ in regno celoz siliis ē hoi p⁹i familias q pfert de thesauro suo noua et vetera. **Et factū** est cuz psumasset iesus pabolas istas. **trāsiit** inde et veniēs in patriā suā docebat eos in synagogis eoz ita vt mirarent⁹ et dicerēt. **Unde**

huic sapientia hec et virtutes.

De reprehensiōe tra

ditiois iudeoz. **MS.** xv. **R.** vij. **L.** psonat. s. xj. **Enc.** **MS.** accesserūt et. **R.** **LXVII**
Tuenerūt ad eū ab hierosolymis. **MS.** scriber pharisei. et. **R.** cū vidissent qd dam de discipulis ei⁹ cōib⁹ manibus et nō lotis māducare panē. vitupauerūt. **Pha risei** aut et oēs nisi crebro lauēt man⁹ nō māducāt tenētes traditiōes senioz. **Et** a foro redeūtes nisi baptizarent nō comedūt. **Et** alia multa q tra dita sunt illis seruare baptismata calicū viceoz et eramētoz et lectorz. **Et** interrogabāt eū phari sei et scriber dicētes. qre. **MS.** discipuli tui trāsgre diunt et. **R.** nō ambulāt iuxta traditiōes senioz. **Nō.** **MS.** enī lauāt man⁹ suas cū panē māducāt sed. **R.** cōib⁹ māib⁹ māducāt panē. **Ipse.** **MS.** aut rñdēs ait ill⁹. **Quare** et vos mādatū dei trāsgredimī p⁹p⁹ traditionē v⁹az? reliqntes **R.** enī mādatū dei. tenet traditiōes hoīuz et bāp⁹mata viceoz et calicū et alia similia his facit mītra. **Et** dicebat eis. **Nū** irritū fecistis mādatū dei vt ser uetis traditionē v⁹am. **MS.** **MS.** de dixit et. **R.** moyses. **Honora** p⁹em tuū et m⁹em. **Et** q male dixerit p⁹i vel m⁹i morte moriat⁹. **Vos** aut dicitis. **Si** dixerit hō p⁹i aut m⁹i corban h ē donum qd cūq⁹ ex me tibi pderit. **MS.** et non honorificabit p⁹em suū aut m⁹em suā et. **R.** vltra nō dimit titis eū qcūq⁹ facere p⁹i suo aut m⁹i rescindentes verbū dei p traditionē v⁹am quā tradidistis et multa similia hmoi faciat. **Hypocrite.** **MS.** be ne pphetauit de vob⁹ esaiās dicēs. **Scriptū** est p⁹ls h labijs me honorat. cor aut ipsoz lōge est a me. **Inuanū** aut et sine. **MS.** cā colūt me doctēti doctrinas et mādata hoīum. **Et** puocatis iterus **R.** ad. **MS.** se turb dixit. **Audite** me oēs. **R.** et intelligite. **Nō.** **MS.** qd intrat in os coīnqnat ho minē. **Nihil.** **R.** ē extra hoīem introiēs in eū qd possit eū inq⁹nare sed q de hoīe pcedūt illa sunt q coīnqnat hoīem. **Si** qd hz aures audiēdi audiat **Et** cū introisset in domū a turba accedētes. **MS.** discipuli ei⁹ in⁹rogabāt. **R.** eū pabolā. **Et.** **MS.** dixerūt ei. **Scis** qz pharisei audito h verbo scā dalizati sunt. **At** ille rñdēs ait. **Dis** plātatio quā nō plātavit p⁹ me celestis eradicabit⁹. **Sinite** illos. cecī sunt et duces cecoz. **Cecus** autē si ceco ducatū prester ambo i foueā cadūt. **Rñdēs** aut petrus dixit ei. **Edissere** nob pabo lam hāc. **At** ille dixit. **Adhuc** et vos sine intellectu. sic. **R.** et imprudētes estis. **Nō** intelligit⁹: qz oē extrinsecus introiēs in hoīez. **MS.** **MS.** qd in os intrat nō. **R.** pōt eū coīnqna re qz nō introit in cor ei⁹ sed i vētrē vadit et in se cessum emittit purgās oēs escas. **Dicebat** aut q nīā que de hoīe exeūt illa coīnqnat hoīez q. **MS.**

Vide Luc. 6
supra. xxx.
rubricella qd
decima.

Unum ex quattuor

I

aut pcedūt de ore de corde exeūt z ea coinqnāt
hōiem. Abintus. R. eni de corde hoiuz male co
gitatiōes pcedūt homicidia. **Ab.** adulteria for
nicatiōes furta falsa testionia blasphemie auari
cie. **R.** neqtie dolus impudicitia oculus malus
supbia stulticia. **Oia** h mala abintus pcedūt et
h. **Ab.** sunt q coinqnāt hōiem. **Nō** lotis aut ina
nibus manducare nō coinqnāt hōiem.

De chananea. Rat-

chei. xv. R. vii.

LXVIII

Que. **Ab.** egressus inde surgēs. **R.** seces
sit. **Ab.** z abijt. **R.** in ptes. **Ab.** in fi
nes. **R.** tyri z sydonis z igressus. **Ab.**
domū neminē voluit scire z nō potuit latere. Et
Ab. ecce mulier chananea statiz. **R.** vt audiuit
de eo cui⁹ filia habebat spm̄ imūdū egressa. **Ab.**
a finib⁹ illis itrauit z clamauit. **Ab.**
dicēs ei. **Ab.** Miserē mei dñe fili dauid
filia mea male a demonio vexatur.
Qui nō rñdit ei verbū. Et accedē
tes eū discipuli ei⁹ rogabāt eē dicē
tes. **Dimitte** eā qz clamat post nos
Ipse aut rñdēs ait. **Nō** sum missus
nisi ad oues q pierunt dom⁹ israel.

*Aidet Mar
cus dicere q
xpus sanauit
rit in domo si
liam. sed con
textus ille cō
cordat eū euz
Mattheo*

At illa venit z adorauit eū z pcedit. **R.** ad pe
des eius. **Erat** enī mulier gentilis syrofenissa ge
nere. z rogauit eū vt demoniū ejiceret de filia ei⁹
dicēs. **Ab.** Dñe adiuua me. q rñdēs ait. **Sine**
R. **Ab.** pus saturari filios. **Nō** est bonū sumere
panē filioz z mittē canib⁹. **At** illa rñdēs dixit il
li. **Etiā.** **Ab.** dñe nā z catelli edūt de micis q ca
dunt de mēsa dñoz suoz. z comedūt. **R.** de mi
cis sub mensa pueroz. **Tūc.** **Ab.** rñdēs iēsus ait
illi. **O** mulier magē est fides tua fiat tibi sicut vis
ppē. **R.** hūc sermonē vade. exijt demoniū de fi
lia tua z sanata. **Ab.** ē filia ei⁹ ex illa hora. Et. **R.**
eū abijtset domū suā inuenit puellā sedētē sup le
ctum z demoniū exisse.

De surdo z muto sanato z multis alijs. Ab.

xy. R. vii.

LXIX

Que. **R.** iterū exiēs de finib⁹ tyri venit
p sydonē secus. **Ab.** mare qd est inf
R. medios fines decapoleos z addu
cunt ei surdū z mutū z deprecabāt eū vt impo
nat illi manū z imponēs illi manū z apphēdēs
eū de turba seorsum misit digitos suos in auri
las ei⁹ z expuēs tetigit linguā ei⁹. Et suspiciēs i
celū ingemuit z ait. **Effeta** qd ē adapire. z statiz
loqbat recte. Et pcepit eis ne cui dicerēt qto at
eis picipiebat tāto magi plus pdicabant z de eo
amplius admirabant dicētes. **Bñ** oia fecit z sur
dos fecit audire z mutos loq. Et. **Ab.** ascēdens
in montē sedebat ibi. Et accesserūt ad euz turbe
multe habētes secū mutos z claudos debiles ce
cos z alios mltos z piecerūt eos ad pedes eius
et curauit eos ita vt turbe admirarent videntes

mutos loqntes z claudos abulātes. cecos vidē
tes z magnificabāt deū israel.

**De secūda refectiōe turbe ex septe z panib⁹ et
paucis piscib⁹. Ab. xv. R. vii. LXX
dieb⁹. R. illis. Cū** turba multa eēt
cū iēsu nec hērent qd māducaret. **Con**
uocat discipulis suis ait ill. **Ab.** discre

oz sup turbā qz ecce iā triduo sustinēt z pseuerāt
Ab. mecū. nec hnt qd māducēt. z dimittē eos ie
iunos nolo ne deficiāt i via. Et. **R.** si dimisero
eos ieiunos i domū suā deficiēt i via. qdā enī ex
eis delōge venerūt. Et rñdēt ei discipuli. **Un** il
los poterit qd saturare pāib⁹ i solitudie. **Unde**
Ab. nob panes i defto tātos vt saturem⁹ turbā
tātā. Et. **R.** interrogabat eos. qz panes habetis.
Qui dixerūt septe z paucos. **Ab.** pisciculos. Et
pcepit turbe vt discuberēt sup terrā. et. **R.** acci
piēs. **Ab.** septe panes grās agēs fregit z dabat
discipulis suis vt apponerēt z apposuerūt turbe z
dederūt. **Ab.** ppo. Et hēbāt pisciculos paucos z
ipsoz bñdixit z iussit appoi. Et māducauerūt oēs
Ab. z saturati sunt. Et sustulēt. **R.** qd supaue
rat de fragmētis septe sportas plenas. **Erat** aut q
māducauerāt. **R.** qsi qttuor milia hoiuz ex. **Ab.**
puulos z mulieres z dimisit. **R.** eos. Et dimisit
Ab. turba ascēdit i nauiculā. **R.** cū discipul⁹ fuisset
et venit. **Ab.** i fines magedon ptes. **R.** dalma
De iudeis itez petrib⁹ signū d **Quitha.**
celo z de fermento phariseorum cauendo. **Ab.**

xyi. R. vii.

LXXI

Que. **R.** z accesserūt. **Ab.** ad eum
pharisei z saducei tēptātes vt rogarēt
eū. Et. **R.** ceperūt qdē cū eo qdē ab
eo vt. **Ab.** signū d celo oñdēt. **At** ille rñdēs ait
ill. **Facto** vespe dicit. **Serenū** erit. rubicū duz ē
enī celū. z mane hodie tēpestas. rutilat enī triste
celū. **Facie** g celi diiudicare nosti. **fig** aut tpoz n
potest. Et ingemiscēs. **R.** spū ait. **Quid** genera
tio ista signū querit. **Generatio.** **Ab.** mala z ad
ultera signū qrit. **Amē.** **R.** dico. vob. **Nō** dabit
generatiōi huic nisi. **Ab.** signū ione pphe. Et te
licet ill ascēdit i nauī z abijt trās fretū. Et cū ve
nissent discipuli ei⁹ trās fretū obliti sunt pāes re
cipe. Et. **R.** nisi vnū panē nō hēbāt secū i nauī. z
picipiebat eis dicēs. **Intuemī.** **Ab.** **R.** z caute
a fermento pariseoz z saduceoz. z fermento. **R.** he
rodīs. **At.** **Ab.** illi cogitabāt intra se dicētes qz
pāes n accepim⁹. **Quo.** **R.** cognito. ait ill iēsus.
qd. **Ab.** cogitat i tra vos modice fidei qz pāes n
hēt. nōdū. **R.** cōgscit nec intelligit. **Ad** buce
catū hēt cor vīm. oculos hntes z n videt z aures
hntes n audit. n c recordamī qñ qnqz pāes fre
gi i qnqz milia hoiuz. **Ab.** Et qz cophinos fra
gmentoz. **R.** plenos tulistis. **Dicunt** ei duode
cim. **Quando** z septe panes in quattuor milia
hominū. **Ab.** Et quot. **R.** sportas fragmentoz
tulistis. **Dicūt** ei septe. Et dicebat eis. quō non

Monotesteron siue

dum intelligitis qz. **MS.** nō de pane dixi vobis. **Cauete a fermento phariseoz & saduceoz. Tunc intellexerūt qz non dixerit cauendū a fermento panū sed a doctrina phariseoz & saduceoz.**

De ceco sanato qz vi

debat hoies velut arbores ambulātes. **R. viij.**

E veniūt bethsaidā & ad- **LXXII**
ducūt ei cecū & rogabāt eum vt illum
tangeret. **Et apprehēsa māu cecū edu-**
cit eū extra vicū expuens in oculos ei
us. **impositis manib⁹ suis interrogauit eū siqd**
videret. Et aspiciens ait. Video hoies velut ar-
bores ambulātes. Deinde iterū imposuit man⁹
super oculos eius & cepit videre & restituit ē ita
vt clare videret oīa. Et misit illū in domū suam
dicens. Vade in domū tuā. Et si in vicū introie-
ris nemini dixeris.

De interrogatiōe chisti quez me dicūt hoies

esse. **MS. xvj. R. viij. L. ix. LXXIII**

E ingressus. **R. est iesus & discipuli**
ei⁹ in castella. **Venit autē in ptes cesa-**
ree philippi. Et factū. L. est cū sol⁹ eēt

orans: & discipuli eius cū eo et. R. in via. MS.
interrogabat discipulos suos dicēs. Quez. R.
dicūt hoies esse filiū hois. quē. L. me esse dicunt
turbe. Qui rīderūt illi dicētes. Alij. MS. iohā-
nem baptistā. alij helyā. alij dō hieremiā. alij. R.
q̄si vnū de pphetis. alij. L. qz ppheta vnus de
pōzib⁹ surrexit. Tūc. R. dixit illis iesus. Vos
MS. aut quē me esse dicitis. Rīdens simon pe-
trus dixit. Tu es chist⁹ filius dei viui. Rīdēs
aut iesus dixit ei. Brūs es simon bariona qz ca-
ro & sanguis nō reuelauit tibi sed p̄ me⁹ q̄ est in
celis. Et ego dico tibi qz tu es petrus & sup hāc
petrā edificabo ecclesiā meā. & porte inferi nō p̄-
ualebūt aduersus eam. Et tibi dabo claues re-
gni celoz. Et q̄cūqz ligaueris sup terrā erit li-
gatum & in celis. & q̄cūqz solueris sup terram
erit solutū & in celis. At. L. ille increpās eos cō-
minatus. R. est eis. & p̄cepit. MS. discipulis vt
nemi dicerēt de. R. illo qz ipse esset chist⁹. Exin
de cepit iesus docere. R. eos & oīdere. MS. di-
scipulis suis qz oporteret eū ire hierosolymaz et
multa pati et. R. reprobari. L. a. R. summis se-
nioribus a scribis. MS. & p̄ncipib⁹ sacerdotuz et
occidi & tertiā die resurgere et. R. palā verbum
loq̄bat. Et assumēs. MS. eū petrus cepit illū in-
crepare dicēs. Absit a te. Nō erit tibi hoc. q̄. R.
puerlus vidēs discipulos cōminat⁹ ē petro di-
cens. Vade retro post. MS. me sathana/scanda-
lum es mihi qz n̄ sapiſ ea q̄ dei sunt & ea q̄ hoīuz

De cruce baiulanda post christum. MS. vj.

R. viij. Et p̄sonat. L. j. xiiij. & L. ix.

E vocata. **R. turba cū. LXXIII**

discipulis suis dicebat ad oēs. Si q̄s
vult post me venire et. R. me seq̄/abneget. MS.

L. semetipsū & tollat crucē suā & seq̄t me. Qui
MS. enī voluerit. L. aiām suā saluā facere p̄det
eam. Qui aut p̄diderit aiām suā p̄pter me & euā-
geliū. saluā faciet eā & inueniet. MS. eam. Quid
enī p̄dest hoī si vniuersum mūdū lucret. aīe xō
sue detrimentū patiat semetipsū. L. p̄dat & de-
trimentū sui faciat. Aut. MS. R. quā dabit ho-
mo cōmutationē p̄ aiā suā. Filius. MS. enī hoī
ventur⁹ est in glōria p̄ris sui cum angelis suis &
tunc reddet vnicuiqz p̄m opa sua. Qui. R. enim
me p̄fessus fuerit & verba mea in generatiōe ista
adultera & peccatrice & fili⁹ hoīs p̄stebit cū euz
venerit in glōria p̄ris sui cū angelis suis. P̄a. L.
q̄ erubuerit me & sermones meos hūc fili⁹ hoīs
erubescet cum venerit in maiestate sua & patris
et scōz angeloz. Et. R. dicebat. L. illis. Amē
vere. L. dico vob. Sūt. MS. q̄dā. R. L. de hic
stantib⁹ q̄ nō gustabūt mortem donec videāt re-
gnum. R. dei veniētis in virtute filiū. MS. hoī
venientem in regno patris sui.

De trasfiguratiōe dō

mini. **MS. xvij. R. ix. L. ix. LXXV**

E Actū **L. est aut post hec**
verba fere dies octo p⁹

MS. dies. R. sex. Assū-

p̄sit ihs iterū petrū iacobū & iohā-

nē fratrem eius & duxit illos in mō-

tem excelsum seorsum solos. R. vt

oraret. L. Et trasfigurat⁹. MS. est

añ illos. Et. L. facta ē dum oraret

spēs vultus ei⁹ altera & resp̄l̄dūt.

MS. facies ei⁹ sicut sol. vestimēta aut eius facta

sunt alba & cādida. splēdida. R. nimis velut nix

et q̄līa fullo nō pōt candida facē sup terram. Et

MS. ecce duo. L. viri apparuerūt. MS. eis moy-

ses & helyas cū eo loq̄ntes vīs. L. in maiestate

et dicebāt excessum ei⁹ quē completur⁹ erat i hie-

rusalē. Petrus xō & q̄ cū illo erāt ḡuati erāt som-

no. Et euigilātes viderūt maiestates ei⁹ & duos

viros q̄ stabāt cū illo. Et factū ē dū descēderz ab

illo. Rīdēs. MS. petr⁹ dixit ad iesuz. Dñe p̄ce-

ptor. L. Rabbi. R. bonū. MS. ē. R. nos. L. h̄ ē

si vis. MS. faciam⁹ t̄ tria tabnacka tibi vnū moy-

si vnū & helie vnū. Nō. R. enī sciebat qd̄ dicerz

Erāt enī tiorē ex̄triti. Adhuc. L. at illo loquēte.

Ecce. MS. nubes lucida obūbrauit eos & t̄mne-

rūt. L. illis inubē intrātib⁹. Et. MS. ecce venit

vox. R. de nube dicēs. Hic ē fili⁹ me⁹ dilect⁹ MS

charissim⁹. R. i q̄. MS. m̄ bñ placui ip̄m audite.

Et audiētes discipuli ei⁹ ceciderūt i facē suā & t̄-

muerunt valde. Et accessit iesus & tetigit eos di-

dixitqz eis. Surgite nolite timē. Et. L. dū fieret

vox leuātes. MS. oculos & circūspiciētes. R. ne

minē. MS. vidēnt ampli⁹. R. nisi iesuz t̄n̄ secū. &

inuēt⁹. L. ē iesus sol⁹. Et. MS. descēdētib⁹. L. illi

de monte p̄cepit illis iesus dicēs. Nemi dixerit

Regula t̄p̄-
conij d̄ t̄p̄-
hic habet lo-
cuz. MS. d̄-
enī nō notat
primū et vlt-
mū diē qz fur-
erūt ip̄feci

visionē donec fili⁹ hoīs a morte resurgat. **Et. R.** verbū p̄tinuerūt apud se conq̄retes qđ esset cuz a mortuis resurrexerit. **Et. R.** tacuerūt. **L.** ipsi ⁊ ne mini dixerūt in illis dieb⁹ quicq̄ ex illis q̄ viderant. **Et. R.** interrogauerūt. **Ab.** eū discipuli eius ⁊ dicebāt. qđ ergo dicūt scribe ⁊ pharisei. **R.** quia helyā oportet venire p̄mū. **Qui r̄ndes** ait illis. **Helyas. Ab.** qđē ventur⁹ ē. **Bū** venerit. **R.** p̄mo restituet oīa. ⁊ quō scriptū est in filiū hoīs vt multa patiat⁹ ⁊ p̄temnat⁹. **Dico. Ab.** aut vob⁹ qz helyas iam venit ⁊ nō cognorūt eum sed fecerūt in eo quēcūq̄ voluerūt sicut. **R.** scriptū est d̄ eo sic. **Ab.** ⁊ fili⁹ hoīs passur⁹ ē ab eis. **Tūc** intellexerūt discipuli qz de iōbe baptista dixisset eis.

De spiritu muto quē

non potuerūt curare discipuli christi. **Ab. xvij. R. ix. Lu. ix.**

LXXVI

Actū. **L.** est aut in seq̄nti die descēdētib⁹ illis de monte ⁊ veniēs. **R.** ad discipulos suos occurrit ill⁹ turba multa. **Et. R.** vidit turbā magnā circa eos ⁊ scribas p̄q̄rentes cū illis. **Et. R.** p̄festim oīs p̄ls videns iesum stupefact⁹ est ⁊ expauerūt. **Et. Ab.** cū venisset ad turbā occurrētes. **R.** salutabāt eū. ⁊ interrogauit eos. qđ inter vos conq̄ritis. **Et. L.** ecce r̄ndes. **R.** vir. **L.** vnus. **R.** d̄ turbā accessit. **Ab.** ad eū genib⁹ puolutus ante eū clamauit. **L.** dicens. **Ab. gr̄. R.** attuli ad te filiū meū huc habentem sp̄m mutū qui vbiq̄q̄ apprehēderit euz illidit eū ⁊ spumat ⁊ stridet dentib⁹ ⁊ arescit. **Dñe** **Ab.** misere filio meo qz lunaticus ē ⁊ male patitur. **Nā** sepe cadit in ignē ⁊ crebro in aquam. **Ab. gr̄. L.** obsecro respice filiū meū qz vnic⁹ mihi ē. **Et. R.** ecce sp̄s apprehēdit illū ⁊ subito clamat. **Et. R.** vix discedit dilaniās eū. ⁊ obtuli. **Ab.** eū discipulis suis rogauit. **L.** ⁊ dixi. **R.** vt eūcerēt euz et nō potuerūt curare. **Ab.** eū. **R̄ndes** iesus ait. **O** generatio incredula infidelis. **L.** ⁊ perversa / vsq̄q̄ ero apud vos ⁊ vobiscuz. **Ab.** q̄diu. **R.** vos patiar. **Afferte. Ab.** huc illū ad me. **Adduc** **L.** huc filiū tuū. **Et. R.** attulerūt eū et. **L.** cū accederet ⁊ vidisset. **R.** illū statim sp̄s turbauit illum ⁊ elisit. **L.** eū demoniū ⁊ dissipauit. **Et. R.** elisus in terrā volutabat spumās. **Et. R.** interrogauit p̄rem q̄tū t̄pis ē ex q̄ ei hoc accidit. **Et. R.** ille dixit. **Ab.** infantia ⁊ frequēter eū in ignē ⁊ in aquaz misit vt eū pderet. sed ⁊ si qđ potes adiua nos miseris n̄r̄s. **Iesus** aut ait illi. **Si** potes credere. oīa possibilia sunt credenti. **Et. R.** p̄tinuo exclamans p̄ pueri cū lachrymis aiebat. **Credo dñe** adiua incredulitatē meā. **Et. R.** cum vidisset iesus p̄currentē turbā. cōminat⁹ ē sp̄ū imūdo ⁊ increpauit. **Ab. L.** eū iesus dicens. **R.** Surde ⁊ mute sp̄ritus. **Ego** precipio tibi exi ab eo ⁊ ampli⁹ ne introeas in eum ⁊ exclamans ⁊ multum discerpens eum exiit ab eo demoniū. **Ab. Et. R.** fac. **R.**

est sicut mortuus ⁊ multi dicerēt quia mortuus esset. **Iesus** autem tenens manū eius eleuauit eū et surrexit ⁊ curatus. **Ab.** est puer in illa hora sanauit. **L.** puerum ⁊ reddidit illum patri suo. **Stupebāt** aut omnes in magnitudine dei. omni busq̄ mirantib⁹ in oībus que faciebat dixit ad discipulos suos: ponite in cordib⁹ vestris s̄mōnes istos. **Filius** enī hoīs futurū est vt tradatur in man⁹ hominū. **Et. R.** cum introissent domus discipuli eius accesserūt. **Ab.** ad eum secreto et dixerunt ei. **Quare** nos nō potuim⁹ curare eum. **Dixit** illis iesus p̄pter incredulitatē vestram. **Amē** dico vob⁹. **Si** habuerit fides sicut gnū synapis / dicet⁹ mōti huic trāsi hinc ⁊ trāsibit. ⁊ nihil impossiblie erit vobis. **Hoc. R.** autem genus in nullo potest exire nisi in oratione ⁊ ieiunio.

De scenopheia et pre

dicatione passionis christi. **Ab. xvij. R. ix. Lu. ix. Johan. vij.**

LXXVII

Et. **R.** inde p̄fecti p̄tergredebant⁹ ⁊ ambulabat post hoc iesus i galileā. **Ab. R.** volebat quemq̄ scire. **Mō. J.** enī volebat ambulare in iudeā quia querebant eum iudei interficere. **Erat** enī in proximo dies festus iudeoz scenopheia. **Dixerūt** autē ad eū fratres eius. **Transi** hinc ⁊ vade in iudeaz vt et discipuli tui videant opera que tu facis. **Nemo** quippe in occulto aliqđ facit ⁊ querit ipse in palam esse si hoc facis manifesta teipsum mundo. **Nec** enī fratres eius credebāt in eum. **Dixit** ergo eis iesus. tempus meū nōdum aduenit. tempus autem vestrū semper est paratum. **Non** potest mūdus odisse vos. me autē odit. quia testio nium phibeo de illo quia opera eius mala sunt. **Vos** ascēdite ad diem festū hunc. ego autem nō ascendam ad diem festum istum. qz t̄ps meū nōdum impletum est. **Hec** cum dixisset ipse mansit in galilea. **Conuersantibus. Ab.** autem eis i galilea docebat. **R.** discipulos suos et. **Ab.** dixit **R.** illis iesus. **Filius** hoīs tradendus est in manus hominū ⁊ occident eum ⁊ occisus. **R.** tertia die resurget. **At. L.** illi ignorabāt verbum istud et erat velatum ante eos vt non sentirent illud. ⁊ **L.** timebant. **R.** eum interrogare de hoc verbo et contristati. **Ab.** sunt vehement. **At. J.** autēz ascenderunt fratres eius tunc ⁊ ipse ascendit ad diē in festum. non manifeste. sed quasi in occulto. **Iudei** ergo querebāt eum in die festo ⁊ dicebāt. **Ubi** est ille. **Et** murmur multū erat de illo i turba. **Quidā** enī dicebāt quia bonus est. alij autēz dicebāt non. sed seducit turbas. **Nemo** tamē palam loquebat⁹ de eo p̄pter metum iudeoz. **Jam** autem die festo mediante ascendit iesus in templum ⁊ docebat ⁊ mirabant⁹ iudei dicētes. **Quo** modo hic litteras scit cum non didicerit. **Respondit** eis iesus ⁊ dixit. **Ab.** ea doctrina non est

Monotesseron siue

mea sed eius qui misit me. Si quis voluerit voluntatem eius facere/cognoscat de doctrina vtrum ex deo sit an ego a meipso loquar. **Q**uia semetipso loquitur gloriam propriam querit. **Q**ui autem querit gloriam eius qui misit illum. hic verax est et iniusticia in illo non est. **N**onne moyses dedit vobis legem. et nemo ex vobis facit legem? **Q**uid me qui ritis interficere? **R**espondit ei turba et dixit. **M**emonium habes. **Q**uis te querit interficere? **R**espondit iesus et dixit eis. **U**nu opus feci et omnes miramini. propterea moyses dedit vobis circumcisionem non quia ex moysen est sed ex partibus. et in sabbato circumciditis hominem. **S**i circumcisionem accipitis homo in sabbato ut non soluat lex moysi. mihi indignamini. quia totum hominem sanum feci in sabbato. **N**olite iudicare secundum faciem sed iustitiam iudicium iudicate. **D**icebant ergo quidam ex hierosolymis. **N**onne hic est quem querunt interficere? **E**cce palam loquitur et nihil ei dicunt. **N**unquid vere cognouerunt principes quia hic est christus. **S**ed hunc scimus unde sit. christus autem cum venerit nemo scit unde sit. **C**lamabat ergo docens in templo iesus et dicens. **E**t me scitis et unde sum scitis et a meipso non veni sed est verus qui misit me quem vos nescitis. **E**go autem scio eum. **E**t si dixero quia nescio eum ero similis vobis mendax sed scio eum quia ab ipso sum et ipse me misit. **Q**ueriebant ergo eum apprehendere et nemo misit in illum manus quia nondum venerat hora eius. **D**e turba autem multi crediderunt ei et dicebant. **C**hristus cum venerit nunc quid plasmificet quod hic facit. **A**udierunt pharisei turbam murmurantem de illo hic. **E**t miserunt pharisei et principes scribas ut apprehenderent eum. **D**ixit ergo iesus. **A**dhuc modicum tempus vobiscum sum et vado ad eum qui misit me. queritis me et non inuenietis. **E**t vbi sum ego vos non potestis venire. **D**ixerunt ergo iudei ad seipsos. **Q**uo hic itur? est quia non inueniemus eum? **N**unquid in dispersionem gentium iturus est et docturus gentes? **Q**uis est hic sermo quem dixit. **Q**ueritis me et non inuenietis et vbi sum ego vos non potestis venire? **I**n nouissimo autem die magno festiuitatis stabat iesus et clamabat dicens. **S**i quis sitit veniat ad me et bibat. **Q**ui credit in me sicut dicit scriptura flumina de ventre eius fluent aque viue. **H**oc autem dixit de spiritu quem accepturi erant credentes in eum. **N**ondum enim erat spiritus datus quia iesus nondum fuerat glorificatus. **E**x illa ergo turba cum audissent hos sermones eius dicebant. **H**ic est vere propheta. **A**lij dicebant hic est christus. **Q**uidam autem dicebant. **N**unquid a galilea christus venit? **N**onne scriptura dicit quia ex semine dauid et de bethleem castello vbi erat dauid. venit christus. **D**issentio itaque facta est in turba propter eum. **Q**uidam autem ex ipsis volebant apprehendere eum sed nemo misit super illum manus. **V**enerunt ergo ministri ad pontifices et phariseos et dixerunt

eis illi. **Q**uare non adduxistis eum? **R**esponderunt isti. **N**unquid sic locutus est homo sicut hic homo loquitur. **R**esponderunt ergo eis pharisei. **N**unquid et vos seducti estis? **N**unquid aliquis ex principibus et phariseis credit in eum sed turba hec que non nouit legem maledicti sunt. **D**ixit nicodemus ad eos. **I**lle qui venit ad eum nocte. qui vnus erat ex ipsis. **N**unquid lex nostra iudicat hominem nisi audierit ab ipso prius et cognouerit quid faciat. **R**esponderunt et dixerunt ei. **N**unquid tu galileus es. scrutare scripturas et vide quia propheta a galilea non surgit. **E**t reuersi sunt vnusquisque in domum suam.

*Nota quod
nicodemus iam
venerat.*

De muliere deprehensa in adulterio. Johan. viij. LXXVIII

Iesus autem perrexit in montem oliueti et diluculo iterum venit in templum et omnis populus venit ad eum et sedens docebat eos. **A**dducunt autem scribae et pharisei mulierem in adulterio deprehensam et statuerunt eam in medio et dixerunt ei. **M**oyses in lege ait. **H**ec mulier modo deprehensa est in adulterio. **I**n lege autem mandauit nobis dominus dicens. **L**apida eam. **T**u ergo quid dicis? **H**ec autem dicebant temptantes eum ut possent accusare eum. **I**esus autem inclinans se deorsum digito scribebat in terra. **C**um autem perseveraret interrogantes eum erexit se et dixit eis. **Q**ui sine peccato vestre est. primus in illam lapidem mittat. **E**t iterum se inclinans scribebat in terra. **A**udientes autem vnus post vnum exibat incipientes a senioribus et remansit solus et mulier in medio stans. **E**rigens autem se iesus dixit ei. **M**ulier vbi sunt qui te accusabant? **N**emo te condemnauit? **Q**ue dixit. **N**emo domine. **D**ixit autem ei iesus. **N**ec ego te condemnabo. vade et amplius non li peccare.

De verbis christi in gazophylatio. Joh. viij. LXXIX

Iterum ergo locus est eis iesus dicens. **E**go sum lux mundi. qui sequitur me non ambulat in tenebris sed habebit lumem vite. **D**ixerunt ergo ei pharisei. **T**u de teipso testionum phibes testionum tuum non est verum? **R**espondit iesus et dixit eis. **E**t si ego testionum phibeo de meipso. verum est testionum meum quia scio vnum ventum et qui vado. vos autem nescitis vnum venio aut qui vado. **V**os secundum carnem iudicatis ego autem non iudico quemquam. **E**t si iudico ego. iudicium meum verum est. quia solus non sum: sed ego et qui misit me patrem. **E**t in lege scriptum est quia duorum hominum testionum verum est. **E**go sum et testionum phibeo de meipso. et testionum phibet de me qui me misit pater. **D**icebant ergo ei. vbi est pater tuus? **R**espondit iesus. **N**ec me scitis nec patrem meum. **S**i me sciretis forsitan et patrem meum sciretis. **H**ec verba locutus est in gazophylatio docens in templo et non apprehendit eum quia nondum venerat hora eius.

De alio sermone chri

si ppe que voluerit iudei eu lapidare. Jo. viii.

Dixit igitur eis. Ego vado et **LXXX**
 queret me. et in peccato vestro moriemini.
 ni. quo ego vado vos non potestis ve
 nire. Dicebat ergo iudei. Nunquid in
 sciet semetipsum. quia dicit quo ego vado. vos non
 potestis venire? Et dicebat eis. Vos deorsum
 estis ego de superius sum. Vos de mundo hoc estis
 ego non sum de mundo hoc. Dixi ergo vobis quia
 moriemini in peccatis vestris. Si enim non credide
 ritis. quia ego sum moriens in peccato vestro. Bi
 xerunt ergo ei. Tu quis es? Dixit eis iesus. Pri
 cipium qui et loquor vobis. multa habeo de vo
 bis loqui et iudicare sed qui me misit verax est et
 ego que audiui ab eo hec loquor in mundo. et non
 cognouerunt quia patre ei dicebat deus. Dixit
 ergo eis iesus. Cum exaltaveritis filium hominis tunc co
 gnoscetis. quia ego ipse sum et a meipso facio ni
 hil. Et sicut docuit me pater hec loquor et qui mi
 sit me mecum est. et non reliquit me solum quia pla
 cita sunt ei facio semper. hec illo loquente multi cre
 diderunt in eu. Dicebat ergo iesus ad eos qui cre
 diderunt ei iudeos. Si vos maueritis in sermone
 meo. vere discipuli mei eritis et cognoscetis veri
 tatem et veritas liberabit vos. Ruderunt ei. Se
 men abrahe sumus et nemini seruium? unde. quomodo
 tu dicis liberi eritis? Rudit eis iesus. Amen amen
 dico vobis: quia omnis qui facit peccatum. seruus est pec
 cati. seruus autem non manet in domo in eternum. si
 lius manet in eternum. Si ergo filius vos libera
 bit. vere liberi eritis. scio quia filii abrahe estis. et qui
 tis me interficere. quia sermo meus non capit in vo
 bis. Ego quod vidi apud patre loquor. et vos qui vi
 distis apud patre vestrum facitis. Ruderunt et di
 xerunt ei. Pater noster abrahe est. Picit eis iesus
 Si filii abrahe estis. opera abrahe facite. Nunc aute
 m queritis me interficere hominem qui veritatem vobis
 locutus sum quam audiui a deo. hoc abraha non
 fecit. Vos facitis opera patris vestri. Dixerunt er
 go ei. Nos ex fornicatione non sumus nati. unum pa
 trem habemus deum. Dixit ergo eis iesus. Si deus
 pater vester esset diligeretis utique me. Ego enim
 ex deo processi et veni. neque enim a meipso veni sed
 ille me misit. quare loquelam meam non cognosci
 tis? Quia non potestis audire sermonem meum.
 Vos ex patre diabolo estis et desideria patris ves
 tri vultis facere. Ille homicida erat ab initio et
 in veritate non stetit: quia non est veritas in eo. cum
 loquitur mendacium ex propriis loquitur quia men
 dax est et pater eius. Ego autem quia veritatem
 dico non creditis mihi. Quis ex vobis arguet me
 de peccato? Si veritatem dico quare non creditis
 mihi? Qui ex deo est verbum dei audit. propterea
 vos non auditis quia ex deo non estis. Respo
 derunt ergo iudei et dixerunt ei. Nonne benedi

cimus nos quia samaritanus es tu et demonium habes? Respondit iesus. Ego demonium non ha
 beo sed honorifico patrem meum et vos inhonora
 stis me. Ego autem non quero gloriam meam. est
 qui querat et iudicet. Amen amen dico vobis. Si
 quis sermonem meum seruauerit. mortem non vide
 bit in eternum. Dixerunt ergo iudei. Nunc cogno
 uimus quia demonium habes. Abrahā mortuus
 est et propheta. et tu dicis si quis sermonem meum ser
 uauerit mortem non gustabit in eternum. Nunquid
 tu maior es patre nostro abraha qui mortuus est?
 et propheta mortuus sunt. quem te ipsum facis?
 Rudit iesus. Si ego glorifico meipsum gloria mea
 nihil est. Est pater meus qui glorificat me quem
 vos dicitis quia deus noster est. et non cognoui
 stis eum. ego autem noui eum. Et si dixerō nescio
 eum. ero similis vobis mendax sed scio eum et ser
 mone eius seruo. Abrahā pater vester exultauit
 ut videret diem meum vidit et gaudius est. Dixe
 runt ergo iudei ad eum. Quinquaginta annos non
 dum habes et abrahā vidisti? Dixit ergo eis.
 Amen amen dico vobis antequam abrahā fieret ego
 sum. Tulerunt ergo lapides: ut facerent in eum
 Iesus autem abscondit se et exiit de templo.

De ceconato. Jo. ix.

Et pteriens vidit hominem **LXXXI**
 cecum a natiuitate. Et interrogauit
 eum discipuli sui. Rabbi. Quis pec
 cauit hic an parentes eius ut cecus na
 sceretur? Respondit iesus. Neque hic peccauit.
 neque parentes eius sed ut manifestentur opera dei
 in illo. Ne oportet operari opera eius qui misit me
 donec dies est. Venit nox quando nemo potest
 operari. quodiu sum in mundo lux super mundi. Hoc
 cum dixisset expuit in terram et fecit lutum ex spu
 tu et linit lutum super oculos eius et dixit ei. Va
 de et laua in natatoria syloe quod interpretatur mis
 sus. Abiit ergo et lauit et venit videns. itaque vici
 ni et qui viderant eum prius quia mendicatus
 dicebant. Nonne hic est qui sedebat et mendica
 bat? Alii dicebant quia hic est. Alii autem neque
 sed similis ei est. Ille vero dicebat. quia ego sum
 Dicebat ergo ei. Quomodo aperti sunt tibi o
 culi? Respondit. Ille homo qui dicitur iesus lutum
 fecit et unxit oculos meos et dixit mihi. Tade
 ad natatoria syloe et laua et abiit et laui et video.
 Dixerunt ei. Ubi est ille? Aut nescio. Adducit
 eum ad phariseos qui cecus fuerat. Erat autem
 sabbatum quando lutum fecit iesus et aperuit oc
 ulos eius. Iterum ergo interrogabant eum pha
 risei quomodo vidisset. Ille autem dixit eis. Lu
 tum posuit mihi super oculos et laui et video. Bi
 cebant ergo ex phariseis quidam. Non est hic
 homo a deo qui sabbatum non custodit. Alii dice
 bant. Quomodo potest homo peccator hec signa facere? Et
 scisma erat inter eos. Dicunt ergo ceco iterum.

¶ Ronotesseron siue

Tu quid dicis de eo q̄ aperuit tibi oculos tuos? **I**lle autē dixit quia ppheta est. **N**on crediderūt ergo iudei de illo quia cecus fuisset et vidisset do nec vocauerūt parētes eius qui viderat. et interrogauerūt eos dicētes. **H**ic filius vester ē quem vos dicitis. quia cecus natus ē? quō ergo nunc videt? **R**iderūt ergo eis pētes eius et dixerūt **S**cim⁹ qz hic est fili⁹ noster et qz cecus natus est. quō autē nūc videat nescim⁹ aut q̄s aperuit oculos eius nos nescim⁹ ipsum interrogatē. etatem habet ipse de se loquāt. **H**ec dixerūt pētes ei⁹. qz timebāt iudeos. **I**am enim p̄spirauerāt iudei vt si q̄s p̄stiteret eū esse christū extra synagogam fieret. p̄pterea pētes eius dixerūt etatē h̄z ipm interrogatē. **V**ocauerūt ergo rursum hoīez qui cecus fuerat et dixerūt ei. **B**a gloriāz deo. **N**os scim⁹ qz h̄c hō p̄ctōr est. **D**ixit ergo ille. **S**i peccator ē nescio. **U**nū scio. qz cum cecus essem mōdo video. **D**ixit ergo illi. **Q**uid fecit tibi? quō aperuit tibi oculos? **R**ndit eis. **D**ixi vobis iam et audistis. qd iterū vultis audire? **N**unquid et vos vultis discipuli eius fieri? **M**aledixerūt ei et dixerūt. **Tu** discipulus illius sis. nos autē moy si discipuli sum⁹. **N**os scimus qz moy si locut⁹ est deus. hūc autē nescim⁹ vnde sit. **R**ndit ille hō et dixit eis. **I**n hoc mirabile ē. qz vos nescitis vnde sit et aperuit oculos meos? **S**cim⁹ autē qz peccatores deus nō audit. sed si q̄s dei cultor est et voluntatē eius facit. hūc deus exaudit. **A** seculo non ē auditū qz quis aperuit oculos ceci nati. nisi esset hic a deo non pōterat facere q̄cōq̄. **R**esponderūt et dixerūt ei. **I**n p̄ctis natus es totus et tu doces nos? **E**t eiecerunt eū foras. **A**udiuit iesus qz eiecerūt eū foras et cū inuenisset eū dixit ei. **Tu** credis in filiū dei? **R**ndit ei et dixit. **Q**uis est dñe vt credā in eū? **D**ixit ei iesus. **E**t vidisti eū et qui loquit tecum ipse est. **A**t ille ait. **C**redo dñe. **E**t p̄cidens adorauit eū. **E**t dixit ei iesus. **I**n iudiciū ego veni in hūc mūdū vt q̄ nō vidēt videant. et q̄ vident ceci fiant. **E**t audierūt ex phariseis q̄ cum ipso erāt. et dixerūt ei. **N**unquid et nos ceci sum⁹? **D**ixit eis iesus si ceci essetis nō haberetis p̄ctm. **N**unc nō quia dicitis quia videm⁹ peccatum vestrum manet.

De sermone christi.

Ego sum pastor bonus **Ioh. x.**

LXXXII

Hen amē dico vob qui nō intrat p ostiū in ouile ouīū: sed ascendit aliunde ille fur est et latrō. **Q**ui autē intrat p ostiū hic pastor est ouīū huic ostiari us aperit et oues vōcē ei⁹ audiūt et p̄prias oues vocat notatim et educit eas. **E**t cū p̄prias oues emisit vadit ante eas et oues illum sequuntur quia sciunt vocem eius. **A**lienū autem nō sequūtur sed fugiunt ab eo quia non nouerūt vocem alienorū. **H**oc puerbium dixit eis iesus. **A**lli autē

non cognouerūt quid loqueret eis. **D**ixit ergo eis iterum iesus. **A**men amen dico vobis qz ego sum ostium ouīū. **O**mnes quotq̄ venerūt fur es sunt et latrones sed non audierūt eos oues. **E**go sum ostium. per me si quis introierit saluabit et ingredietur et egredietur et pascua inueniet. **F**ur autem non venit nisi vt furetur et mactet et p̄dat. **E**go veni vt vitam habeant et abūdantius habeant. **E**go suz pastor bonus. bonus pastor dat animā suā pro ouibus suis. **M**ercenarius autem et qui non est pastor cuius non sunt oues p̄prie. videt lupum venientē et dimittit oues et fugit et lupus rapit et dispergit oues. **M**ercenarius autem fugit quia mercenarius est et non pertinet ad eum de ouibus. **E**go sum pastor bonus et cognosco oues meas et cognoscunt me mee. **S**icut nouit me pater et ego agnosco patrem et animā meā pono pro ouibus meis. **E**t alias oues habeo que nō sunt ex h̄ ouili et illas oportet me adducere et vōcem meā audient et fiet vnū ouile. **V**nus pastor. p̄pterea me pater diligit quia ego pono animā meā et iterum sumaz eam. **N**emo tollit eā a me sed ego pono eā a me ipso. potestatem habeo ponendi animā meā et potestatem habeo iterum sumēdi eam. **H**oc mandatum accepi a patre meo. **D**issensio iterū facta ē inter iudeos p̄pter sermones hos. **D**icebāt autem multi ex his. **D**emoniū habet et insanit. quid euz auditis? **A**lij dicebant hec verba non sunt demoniū habentis. **N**unquid demoniū potest cecorum oculos aperire?

De solutione didrachmatis. Ms. xvij. R. ix.

Et. R. venerūt capharnaum et cum venissent. **Ms. capharnaum acceperunt qui dydrachma accipiebāt ad petrū et dixerūt ei. Ms. ag-**

ster vester non soluit dydrachma. Et ait. Etia
Et cum intrasset in domū. p̄uenit eum iesus vt
cens. Quid tibi videtur simon? Reges terre aq̄
bus accipiūt tributū vel censum. a filiis suis an
ab alienis? Et ille dixit. Ab alienis. Et dixit ei
iesus. Ergo liberi sunt filij. Et autem non scandalizem⁹ eos. Vade ad mare et mitte hamū. et cū p̄-
scem qui primus ascenderit tolle et aperto ore ei⁹
inuenies staterem. illum sumēs da eis p̄ me et te

De contentione discipulorum

quis eorum videretur esse maior. et de doctrina christi. **Ms. xvij. R. ix. L. ix. LXXXIII**

Nulla. **Ms. hora intrauit. L. i. eos cogitatio quis eorū videret esse maior.**

At iesus videns cogitationes cordis eorum cum. **R. domi esset interrogabat eos. Quid in via tractabatis? At illi racebāt**

Siquidem in via inter se disputauerant. quis esset illorum maior. Accesserunt. Ms. discipuli ad iesum dicentes. Quis putas maior est i regno ce-

lorum: **Et. R.** residens vocauit duodecim. et ait illis. **Siquis** vult primus esse. erit oium nouissimus et oium minister. **Et. AB.** aduocans iesus paruulum accipiens. **R.** apprehendit. **L.** et statuit. **AB.** eum secus se in medio. **AB.** eorum. **Quem** **R.** cum complexus esset. ait illis. **Amen. AB.** dico vobis. **Nisi** pueri fueritis et efficiamini sicut paruuli non intrabitis in regnum celorum. **Quicumque** ergo humiliauerit se sicut paruulus iste hic maior est in regno celorum. **Et qui** suscepit unum paruulum tale in nomine meo. me suscipit. **Et. R.** quicumque me suscepit non solum me suscipit sed eum qui misit me. **Nam** qui minor. **L.** est inter vos omnes hic maior est. **Qui. AB.** autem scandalizauerit unum de pusillis istis minimis qui in me credunt expedit bonum. **R.** est ei magis ut. **AB.** suspendat mola asinaria in collo eius et dimergat in profundum maris. **De** mundo a scandalis. **Necesse** est enim ut veniant scandala. veruntamen ue hoi illi per quem scandalum venit. **Si. AB.** autem. **R.** manus tua scandalizat te abscede eam et proijce abs te. **Bonum. R.** est tibi debilem vel claudum. **AB.** introire in vitam quam duas manus vel duos. **AB.** pedes habentem mitti et ire in gehennam. ignem eternum inextinguibile. **R.** ubi vermis eorum non moritur et ignis non extinguit. **Et si** pes tuus scandalizat te. amputa illum. bonum est tibi claudum intrare in vitam eternam quam duos pedes habentem mitti in gehennam ignis inextinguibilis ubi vermis eorum non moritur et ignis non extinguit. **Et. AB.** si oculus tuus scandalizat te erue eum et proijce abs te. **Bonum. R.** est tibi lusco cum. **AB.** uno oculo vitam intrare regnum. **R.** dei quam duos oculos habentem mitti in gehennam ignis ubi vermis eorum non moritur et ignis non extinguit. **Dis** enim igne salietur et omnis victima sale salietur. **Bonum** est sal quam si sal insulsum fuerit in quo illud condietis. **Habete** in vobis salem et pacem habete inter vos. **Videte. AB.** ne contemnatis unum ex his pusillis. **Dico** enim vobis quia angeli eorum in celis semper vident faciem patris mei qui in celis est. venit enim filius hominis saluare quod perierat. **Quid** vobis videtur? **Si** fuerint alicui centum oues et errauerit una ex eis. **Nonne** relinquit nonaginta nouem in monte et vadit querere eam que errauerat. **Et si** contigerit ut inueniat eam. **Amen** dico vobis. quia gaudet super eam magis quam super nonaginta nouem que non errauerunt. **Sic** non est voluntas ante patrem vestrum qui in celis est ut pereat unus de pusillis istis.

De correptione fra

terna. AB. xviii. **L.** xvii. **LXXXV**
Attendite vobis si. **AB.** autem peccauerit in te frater tuus. **Vade** et corripe increpa. **L.** illum inter. **AB.** te et ipsum solum. **Si** audierit te et penitentiam. **L.** lege

rit. dimitte illi. lucratus. **AB.** es fratres tui. **Et** **L.** si septies in die peccauerit in te et septies in die ad te puerus fuerit dicens penitet dimitte illi. **Si. AB.** autem non te audierit adhibe tecum ad huc unum vel duos ut in ore duorum testium vel trium stet omne verbum. **Quod** si non audierit eos dic ecclesie. **Si** autem et ecclesia non audierit sit tibi sicut ethnicus et publicanus. **Amen** dico vobis quicumque alligaueritis super terram. erunt ligata et in celis. et quicumque solueritis super terram erunt soluta et in celis. **Iterum** dico vobis quia si duo ex vobis consenserint super terram de omni re quacumque petierint fiet illis a patre meo qui in celis est. ubi enim sunt duo vel tres congregati in nomine meo ibi sum in medio eorum. **Tunc** accedens petrus ad eum dixit. **Domine** quotiens peccabit in me frater meus et dimittam illi. **vsq;** septies? **Di**xit illi iesus. **Non** dico tibi **vsq;** septies sed **vsq;** septuagies septies.

De seruo nequaz cui

omn debitum dimissum fuerat. **Matth.** xviii.

Ideo assimilatum est re- **LXXXVI**
gnum celorum homini regi qui voluit rationem ponere cum seruis suis. **Et** cum cepisset rationem ponere oblatus est ei vnus qui debebat decem milla talenta. **Cum** autem non haberet unde redderet. iussit cum dominus vendari et uxorem eius et filios et oia que habebat et reddi. **Pro**cidens autem seruus ille rogabat eum dicens. **Patientiam** habe in me et oia reddam tibi. **Ab**isertus autem dominus serui illius. dimisit eum. et debitum dimisit ei. **Eg**ressus autem seruus ille inuenit unum de pseruis suis qui debebat centum denarios et tenens suffocabat eum dicens. **Redde** quod debes. **Et** proci dens conseruus eius rogabat eum dicens. **Patie** tiam habe in me et oia reddam tibi. **Ille** autem noluit sed abiit et misit eum in carcerem donec redderet debitum. **Videntes** autem pserui eius que fiebant contristati sunt valde. et venerunt et narrauerunt domino suo oia que facta fuerant. **Tunc** vocauit illum dominus suus et ait illi. **Serue** nequam oem debitum dimisi tibi quoniam rogasti me. **Nonne** ergo oportuit et te misereri conserui tui sicut et ego tui miserus sum? **Et** iratus dominus eius tradidit eum tortoribus quoadusque redderet vniuersum debitum. **Sic** et pater meus celestis faciet vobis si non remiseritis vnusquisque fratri suo de cordibus vestris.

De illo qui eiciebat demonia et non sequebatur christum. **R.** ix. **L.** ix. **LXXXVII**

Respondens. **L.** autem illi. **R.** iohannes dixit. **Preceptor. L.** magister. **R.** vidimus quendam in nomine tuo eicientem demonia et prohibuimus eum quia non sequitur te nobiscum. **Et** ait ad illos iesus. **Nolite** prohibere **Nemo** est qui faciat virtutem in nomine meo et possit

Monotesseron ue

cito male loqui de me. **Qui. R. L.** enim non est aduersum vos pro vobis est. **Quisqz. R.** vobis potum dederit calicem aque frigide in noie meo quia christi estis. **Amen dico vobis non perdet mercedem suam.**

De aduentu christi in

fines iudee et qz discipuli non timeant eos qui occidunt corpus nec vult christus diuidere hereditatez. **Ab. xix. et. s. r. R. x. Lu. xij.**

Et. **Ab. factum. L. est LXXXVIII** cu plimasset sermones istos iesus inde exurgens et migravit. **Ab. a galilea et venit in fines iudee trans iordanem et secute sunt eum turbe multe. Et puenit. R. iterum turbe ad eum et curauit. Ab. eos ibi. et L. sicut confluuerat iterum docebat eos. Multis autem turbis circumstantibus ita vt se inuicem pcularent cepit dicere ad discipulos suos. Attendite a fermento phariseoz quod est hypocrisis. Nichil autem opertuz est quod non reuelet neqz absconditum quod non sciat. qm que in tenebris dixistis in lumine dicent. et qd in aure locuti estis in cubilibz pdicabit in tectis. Dico autem vobis amicis meis ne terreami ab his qui occidunt corpus et post hoc non habent amplius qd faciant. Ostendam autem vobis quem timeatis. timeate eum qui postq occiderit habet potestate mittere in gehennam. ita vobis dico huc timeate. Nonne qnqz passeress veneunt asse. **Ab. dipondio. L.** et vnus in illis non est in obliuione coram deo n. **Ab. cadit. R. in terram sine patris vestri voluntate. Sed et capilli capitis vestri omnes numerati sunt. Nolite ergo timere multis passeribus meliores. Ab. pluris. L. estis vos. dico. L. autem vobis quicqz me confessus fuerit coram hoibz et filius hois confitebit eum coram angelis dei. Qui autem negauerit me coram hoibz denegabitur coram angelis dei. Et omnis qui dicit verbum in filium hois remitte illi. si autem in spm sanctum blasphemauerit non remitte ei. Cum autem inducent vos in synagogas et ad mgrat et potestates nolite solliciti esse qualis aut qd respondeatis aut quid dicatis. sps eni sanctus docebit vos in ipsa hora quid oporteat vos dicere. Ait autem illi quidam de turba. Magister dic fratri meo: vt diuidat mecum hereditate. Et dixit ei. homo quis me constituit iudicem et diuisorem super vos. Dixitqz ad illos. Videte et caute ab omni auaricia quia non in abundantia culisqz vita eius est ex his que possidet.****

De diuite habente fructum abundantia et ne discipuli solliciti sint. L. xij. LXXXIX
Dixit autem similitudine ad illos dicens. hominis cuiusdam diuitis vberes fructus ager attulit et cogitabat intra se dicens. quid faciam q non habeo quo co-

gregem fructus meos. Et dixit h faciam destruam horrea mea et maiora faciam et illuc congregabo omnia que nata sunt mihi et bona mea et dicaz anime mee. Anima mea habes multa bona posita i annos plurimos. requiesce comede bibe epulare. Dixit autem illi deus. stulte hac nocte reptent animam tuam a te. que autem parasti cui erunt. Sic est qui sibi thesaurizat et non est i deum diues. Dixitqz ad discipulos suos. Ideo dico vobis. Nolite solliciti esse anime vestre quid manducetis neqz corpori vestro quid vestiamini. Anima eni plus est q esca. et corpus plus q vestimentum. Considerate coruos quia non seminant neqz metunt. quibus non est cellarium neqz horreum et deus pascit illos. qtomagis vos estis pluris illis. Quis autem vestrum cogitans potest ad staturam suam adijcere cubitum vnu. Si ergo neqz qd minus est potestis. quid de ceteris solliciti estis. Considerate lilia agri quod cre-

ris solliciti estis. Considerate lilia agri quod cre-
scunt non laborant. neqz nent. Dico autem vobis quia nec salomon in omni gloria sua vestiebat si cut vnu ex istis. Si autem fenū quod hodie in agro est et cras in clybanū mittit deus sic vestit. qtomagis vos pusille fidei. Et vos nolite querere quid māducetis aut quid bibatis et nolite sublimare tolli. Hec eni omnia gentes mudi querunt pater autem vester scit qm his indigetis. Verum tamen primū querite regnū dei et hec oia adiūctur vobis. Nolite timere pusillus grex quia concipit patri vestro vobis dare regnū. Vendite que possidetis et date elemosynam. Facite vobis sacculos qui non veterascunt. thesaurū non deficientem in celis quo fur non appropriat. neqz tineam corrumpit. Ubi eni thesaurū vester est ibi et cor vestrum erit. Dicebat autem ad turbas. Cum videritis nubem orientē ab occasu statim dicitis nimbus venit et ita fit. Et cum austrum flantem dicitis quia estas erit et ita fit. Hypocrite faciem celi et terre nostis probare. hoc autē tepus quō non probatis. Quid autem et a vobis ipsis non iudicatis quod iustum est. Cum autē vadis cum aduersario ad principē in via da operam liberari ab illo ne forte trahat te ad iudicem. et iudex tradat te exactori et exactor mittat te in carcerem. Dico tibi quia non exies inde donec etiam nouissimū minutum reddas.

De galileis occisis et

De ficulnea. Lu. xij. xc
Herant autem quidam illo tempore nūciantes illi de galileis quorum sanguinem pilatus misceuit cum sacrificijs eorum. Et respondens dixit illis. Putatis q hi galilei pre omnibus galileis peccatores fuerint quia talia passi sunt. Non dico vobis. sed nisi pe-

Multa que hic ponitur posita sunt pro sententia liter vel etiam in vobis in sermone in mōte.

nitentiam egeritis similis omnes peribitis. sicut et illi. xviii. super quos cecidit turris i. syloe et occidit eos. putatis quia ipsi debitores fuerunt propter omnes hoies habitantes in hierusalem? **Nō** dico vobis sed si non penitentia egeritis omnes similis peribitis. Dicebat autem hanc similitudinem. Arborem fici habebat quidam plantatam in vinea sua: et venit querens fructum in illa et non inuenit. Dixit autem ad cultorem vinee. Ecce anni tres sunt ex quo veni querens fructum in ficulnea hac. et non inuenio. Succide ergo illam. ut quid etiam terram occupat? At ille respondens dixit illi. Domine dimitte illam et hoc anno usque dum fodiam circa illam et mittam stercorea. et si quidem fecerit fructum bene. Sin autem in futurum succides eam.

De muliere incurua

Mat. xii. xci.
Erat autem in synagoga eorum docens sabbatis. Et ecce mulier que habebat spiritum infirmitatis annis decem et octo et erat inclinata nec oino poterat sursum respicere. Quam cum videret iesus vocauit ad se et ait illi. Mulier dimissa es ab infirmitate tua. et impositus illi manus et confestim erecta est et glorificabat deum. Respondens autem archisynagogus indignans quia sabbato curasset iesus dicebat turbe. sex dies sunt in quibus oportet operari. in his ergo venite et curamini et non in die sabbati. Respondit autem ad illum dominus et dixit. Hypocrite unusquisque vestrum sabbato non soluit bouem suum aut asinum a presepio et ducit ad aquam? Hanc autem filiam abrahe quam alligauit sabbathas ecce decem et octo annis non oportuit solui a vinculo isto in die sabbati? Et cum hec diceret erubescabant omnes aduersarii eius. et omnis populus gaudebat in vniuersis que gloriose fiebant ab eo.

De interrogatione iudeorum an liceat uxorem dimittere.

Mat. xix. R. x. L. xvi. xcii.
Et accesserunt pharisaei temptantes eum atque dicentes. Si licet homini dimittere uxorem quacumque ex causa? At. R. ille respondens ait. Quid vobis precepit moyses? Qui dixerunt. Moyses permisit libellum repudij scribere et dimittere. Qui. **Ab.** respondens ait illis. Non legisti quia qui fecit hominem ab initio creature. **R.** masculum. **Ab.** **R.** et feminam fecit eos deus. Et dixit. propter hoc relinquet homo patrem et matrem et adheret uxori sue et erunt duo in carne una. itaque iam non sunt duo sed una caro. quod ergo deus coniunxit homo non seper. Dicunt. **R.** illi. Quid. **Ab.** ergo moyses mandauit dari libellum repudij et dimittere? At illis. Quoniam. **Ab.** **R.** moyses ad duriciam cordis vestri permisit vobis dimittere uxores vestras. et scripsit vobis preceptum istud

Ab initio. **Ab.** autem non fuit sic. **Et. R.** in domino iterum discipuli eius interrogauerunt eum. Et ait illis. Dico. **Ab.** autem vobis quia. **Ab.** **R.** quicumque dimiserit uxorem suam nisi ob fornicationem. et aliam duxerit mechatur. et. **R.** adulterium committit super eam. et. **R.** qui. **L.** dimissam a. **L.** viro duxerit mechatur. Et si uxor dimiserit virum suum et alij nupserit mechatur. **Ab.** ei discipuli eius. Si ita est causa hominum cum uxore non expedit nubere. Qui dixit. Non omnes capiunt verbum istud sed quibus datus est. Sunt enim eunuchi qui de matris utero sic nati sunt. Et sunt eunuchi qui facti sunt ab hominibus. Et facti sunt eunuchi qui seipsos castrauerunt vel eunuchisauerunt propter regnum celorum. Qui potest capere capiat.

De paruulis oblatis

Mat. xix. R. x. L. xviii. xciii.
Et dicit. **Ab.** oblati. **R.** sunt ei paruuli infantes. **L.** ut tangeret. **R.** eos et manus. **Ab.** imposeret et oraret. **Ab.** **L.** cum viderent discipuli increpabant. **Ab.** **L.** illos et cominabant. **R.** offerentibus. Quos cum vidisset indigne tulit iesus. **L.** autem conuocans illos dixit. **Ab.** eis. **R.** Sinite. **Ab.** **R.** **L.** paruulos venire ad me et nolite prohibere eos talium est enim regnum celorum. Et dixit. **R.** Amen dico. **L.** vobis quicumque non acceperit regnum ut puer non intrabit in illud. Et complexans illos et imponens manus super eos benedicebat illos. Et. **Ab.** cum imposuit eis manus abiit inde.

De filio prodigo. Lu. xv.

xciiii.
Erant autem appropinquantibus ei publicani et peccatores ut audirent illuz. Et murmurabant scribe et pharisaei dicentes quia hic peccatores recipit et manducat cum illis. Et ait ad illos parabola istam dicens. Quis ex vobis homo qui habet centum oues et si perdiderit unam ex illis. Nonne dimittit nonagintanovem in deserto et vadit ad illam que perierat donec inueniat illam? Et cum inuenit illam imponit in humeros suos gaudens et veniens domum conuocat amicos et vicinos dicens illis. Congratulamini mihi quia inueni ouem meam que perierat. Dico vobis quia ita erit gaudium in celo super uno peccatore penitentia agente quam super nonagintanovem iustis qui non indigent penitentia. Aut que mulier habens drachmas decem et si perdiderit drachmam unam. nonne accendit lucernam et euertit domum et querit diligenter donec inueniat? Et cum inuenit conuocat amicos et vicinos dicens. Congratulamini mihi quia inueni drachmam quam perdideram. Ita dico vobis gaudium erit angelis dei super uno peccatore penitentia agente. Ait autem homo quidam habuit duos filios. et dixit ados-

Monotesseron siue

lescentior ex illis patri. Pater da mihi portionē substantiæ que me contingit. Et diuisit illis substantiam. et non post multos dies cōgregatis omnibus adolescentior: filius peregre profectus est in regionem longinquā et ibi dissipauit substantiā suam uiuēdo luxuriose. Et postq̄ oīa psumpsisset facta est fames valida in regione illa et ipse cepit egere et abiit et adhesit vni ciuiū regionis illius et misit illum in villam suam vt pasceret porcos. Et cupiebat ventrem suū implere de filiis quas porci manducabant et nemo illi dabat. In se autem reuersus dixit. Eti mercenarij in domo patris mei abundant panibus. et ego hic fame pereor? Surgam et ibo ad patrem meum et dicam illi. Pater peccaui in celum et coram te. et nā non sum dignus vocari filius tuus. fac me sicut vnū de mercenarijs tuis. Et surgens venit ad patrem suū. Cum autem adhuc longe esset. vidit illum pater suus et misericordia motus est. Et occurrens cecidit super collum eius et osculatus ē eum. Dixitq̄ ei filius. Pater peccaui in celum et coram te. iam non sum dignus vocari filius tuus. Dixit autem pater ad seruos suos. Cito proferet stolam primam et induite illum et date anulum in manu eius et calciamenta in pedes eius et adducite vitulum saginatum et occidite et manducemus et epulemur quia hic filius meus mortuus erat et reuixit perierat et inuentus est. et ceperunt epulari. Erat autem filius eius senior in agro. et cum veniret et appropinquaret domui: audiuit symphoniam et chorum. et vocauit vnū de seruis. et interrogauit que hec essent. Isq̄ dixit illi. Frater tuus venit et occidit pater tuus vitulum saginatum quia saluum illum recepit. Indignatus est autē et nolebat introire. Pater ergo illius egressus cepit rogare illum. At ille respondens patri suo dixit. Ecce tot annis seruo tibi et nunq̄ mandatū tuū preterui et nunq̄ dedisti mihi hedum vt cū amicis meis epularer. sed postq̄ hic filius tuus qui deuorauit substantiā suam cum meretricibus venit. occidisti illi vitulum saginatum. At ipse dixit illi. Fili tu semper mecum es et oīa mea tua sunt. epulari autem et gaudere oportebat q̄ frater tuus hic mortuus erat et reuixit. perierat et inuenus ē

De adolescente que

rente quid faciendo vitam possideret. **Ab. xix.**

R. x. l. xvij.

XCV

Abiit. **Ab.** inde iesus et. **R.** cū ingressus eēt i via. Et ecce. **Ab.** vnus princeps et precurrens. **R.** et accedens. **Ab.** genu. **R.** flexo ante eum interrogabat. **L.** et rogabat. **R.** illum dicens. **Ab.** agister. **Ab.** bone. **R.** quid. **L.** boni. **Ab.** faciendo. **L.** vitam eternam possidebo. Dixit ei iesus. Quid. **Ab.** me interrogas de bono? Unus est bonus deus. Nemo. **R. L.** bonus nisi solus deus. Si. **Ab.** autem

vis ad vitam ingredi serua mandata. Precepta. **R. L.** nosti. Dixit. **Ab.** illi. Que? iesus autē dixit illi. Non. **Ab.** homicidiū. **R. L.** facies. Non adulteraberis. Non facies furtum. Non falsus testimoniū dices. Ne. **R.** fraudem feceris. **Ab.** honora. **Ab.** **R. L.** patrem tuū et matrem tuā. Diliges. **Ab.** proximū tuū sicut teipsum. Dixit illi adolescens. Hec. **Ab.** omnia. **R.** custodiui. La iuuetute mea. Quid. **Ab.** adhuc mihi deest? Iesus. **R.** autem intuitus est eum dilexit eū. Quo. **L.** audito. Iesus ait. Adhuc vnū tibi deest. Si vis. **Ab.** perfectus esse vade et. **Ab.** vende. **R. L.** omnia que habes et da paupibus et habebis thesaurum in celo et veni et sequere me. Cū. **Ab.** autem audisset adolescens verbum. contristatus in verbo abiit. **Ab. R.** tristis. **Ab.** et merēs. **R.** Erat. **Ab.** **R.** enim habens multas possessiones et diues. **L.** valde. Videns autem iesus tristitem factum ait discipulis. **Ab.** suis. **R.** Quam. **R. L.** difficile qui pecuniam habent in regnum dei intrabunt. Amen. **Ab.** dico vobis q̄ diues difficile intrabit in regnum celorum. Discipuli. **R.** autem obstupescēbant in verbis ei. At iesus rursus respondens ait illis. Filioli q̄ difficile est cōfidentes in pecunijs in regnū dei introire. Et iterum. **Ab.** dico vobis. facilius. **Ab. R. L.** ē camelum per foramen acus transire q̄ diuitem intrare in regnum celorum. in regnum. **R. L.** dei. Auditis. **Ab.** autem his discipuli mirabantur valde. Quidam. **R.** qui. **L.** hoc audiebant magis admirabant dicentes. **Ab. R. L.** ad seiplos. **R.** et. **L.** quis. **Ab.** potest saluus fieri? Et intueus. **R. Ab.** illos iesus ait illis. Apud. **Ab.** homines hoc impossibile est. sed apud deum omnia possibilia sunt. q̄. **L.** impossibilia sunt apud homines. possibilia sunt apud deū.

De interrogatiōe petri.

Ecce nos reliquimus oīa. quid ergo erit nobis.

Ab. xix. R. x. l. xvij. XCV

Tunc. **Ab.** respondens petrus cepit. **R.** ei dicere. Ecce. **Ab.** nos. **R.** reliquimus. **Ab.** omnia et secuti sumus te. q̄d. **Ab.** ergo erit nobis. Respondens. **R.** iesus ait eis. **L.** Amen. **Ab.** dico vobis q̄ vos qui secuti estis me in regeneratiōe cum sederit filius hominis in sede maiestatis sue. sedebitis et vos super sedes duodecim iudicātes duodecim tribus israel. Et omis qui reliquerit domū. **R. L.** vel fratres aut sorores aut patrem aut matrem aut vxorem aut filios aut. **Ab.** agros. **R. L.** propter nomen meū. propter. **R.** me et propter euangelium et. **L.** propter regnum dei. centuplum. **Ab.** accipiet. multo. **L.** plura nunc. **R.** in hoc. **L.** tempore domos fratres et sorores et se et matrem et filios et agros cum persecutiōibus et. **R.** i seculo futuro vitam eternam possidebit. **Ab. Ab.** Multi. **R.**

Ab autē primi erunt nouissimi & nouissimi pmi
De operarijs in vine

Sam missis. **Ab. xx. XCVII**
 Simile est regnū celorum homini pa-
 tris familias qui exiit primo mane con-
 ducere oparios in vineam suam. **Cō-**
 uentione autem facta cū oparijs ex denario di-
 urno misit eos in vineam suam. Et egressus cir-
 ca horam tertiam vidit alios stātes in foro octo-
 sos & dixit illis. Ite & vos in vineam meam & qđ
 iustum fuerit dabo vobis illi autē abierunt. Ite
 rum autem exiit circa horam sextā & nonam & fe-
 cit similit. Circa vndecimā hō exiit & inuenit ali-
 os stātes & dicit illis. Quid hic statis tota die
 ociosi? Dicunt ei. quia nemo nos pduxit. Dicit
 illis. Ite & vos in vineam eam. Cum sero factuz
 esset dicit dñs vinee pcuratori suo. Voca ope-
 rarios & redde illis mercedem incipiēs a nouissi-
 mis vsq; ad primos. Cum venissent ergo qđ cir-
 ca vndecimā horam venerant acceperūt singu-
 los denarios. Venientes autem & primi arbitra-
 ti sunt qđ plus essent accepturi. Acceperūt autē
 et ipsi singulos denarios. Et accipiētes murmu-
 rabāt aduersus patrē familias dicentes. Hi no-
 uissimi vna hora fecerunt & pares illos nobis fe-
 cisti qui portauim⁹ pondus diei & estus? At ille
 rēdens vni eoz dixit. Amice non facio tibi iniū-
 riam. nonne ex denario puenisti mecum? tolle qđ
 tuū est vade. Volo autē & huic nouissimo dare si-
 cut & tibi. aut non licet mihi facere qđ volo? An-
 oculus tu⁹ nequā est qz ego bon⁹ sum. Sicerūt
 nouissimi primi & primi nouissimi. Multi sunt
 enim vocati pauci & electi.

De interrogatione facta christo si pauci fiant.
Salu. & qđ herodes querebat eū occidere. L. xiiij. XCVIII
Elibat p ciuitates & castel-
 la docēs & iter faciēs in hierusalē. At
 aut illi qđā. Dñe si pauci sunt qđ saluā-
 tur? Iterū autē dixit ad illos. Cōtēdi-
 te intrare p angustā portā qz mlti dico vob que-
 rent intrare & nō poterūt. Cū autē intrauerit pas-
 familias & clausit ostiū incipietis foris stare &
 pulsare ostiū dicētes. Dñe api nob. Et rēdēs di-
 cet vob. Nescio vos vñ sit. Tūc incipiet dicē mā-
 ducavim⁹ corā te & bibim⁹ & i plateis nostris do-
 cuisti & dicit vobis. Nescio vos vnde sitis. Vi-
 scedite a me oēs operarij iniquitatis. ibi erit fletus
 et stridor dentium. Cum videritis abraam & ysa-
 ac & iacob & omnes pphetas in regno dei. vos
 autem expelli foras. Et venient ab oriente & oc-
 cidente & aquilone & austro & accumbent in reg-
 dei. Et ecce sunt nouissimi qui erāt primi. & sunt
 primi qui erant nouissimi. In ipsa autē die ac-
 cesserunt quidam phariseoz dicentes illi. Exi &
 vade hinc herodes vult te occidere. Et ait illis.
 Ite & dicite vulpi illi. Ecce ejicio demonia & sa-

nitates pficio hodie & cras & tertia die psumoz.
 Veruntamen oportet me hodie & cras & sequēti
 die ambulare qz non capit prophetam perire ex-
 tra hierusalem.

De hydropico sana-

to & de exhortatione christi ad hūilitatē. **L. xiiij. XCIX**

Et factum est cū intraret in
 domū cuiusdā principis phariseoz
 sabbato manducare panem. & ipsi ob-
 seruabant eum. Et ecce homo quidaz
 hydropicus erat ante illum. Et respondēs iesus
 dixit ad legisperitos & phariseos dicens. Si licet
 sabbato curare? At illi tacuerunt. Ipse vō app-
 hensum sanauit eum ac dimisit. Et respondens
 ad illos dixit. Cuius vestrum asinus aut bos in
 puteum cadet & non continuo extrahet illum die
 sabbati? Et non poterant ad hoc respondere illi
 Dicebat autem & ad inuitatos parabolam inten-
 dens quō primos accubitus eligerent dicens ad
 illos. Cum inuitatus fueris ad nuptias non di-
 scumbas in primo loco ne forte honoratioz te sit
 inuitatus ab illo. & veniens quie te & illum voca-
 uit dicat tibi. Da huic locum & tunc incipias cū
 rubore nouissimū locum tenere. Sed cum voca-
 tus fueris vade & recumbe in nouissimo loco vt
 cū venerit qui te inuitauit dicat tibi. Amice ascē-
 de supius tunc erit tibi gloria coram simul dis-
 cumbentibus. quia omnis qui se exaltat humiliā-
 bitur: & qui se humiliat exaltabitur.

De vocandis pauperib⁹ ad puiuiū & parabo-
la de cena magna. L. xiiij. C

Dicebat autem & ei qui se inuitauerat.
 Cum facis prandiū aut cenaz noli vo-
 care amicos tuos neq; fratres tuos:
 neq; cognatos neq; vicinos diuites ne forte ip-
 si te reuoluant & fiat tibi retributio. Sed cum fa-
 cis puiuiū voca paupes debiles claudos cecos
 et beatus eris quia non habent retribuere tibi.
 retribuetur enī tibi in resurrectione iustoz. Hec
 cum audisset quidam de simul discubentib⁹ di-
 xit illi. Beatus qui manducat panem in regno
 dei. At ipse dixit. Homo quidam fecit cenā ma-
 gnā & vocauit multos. Et misit seruum suum
 hora cene dicere inuitatis vt venirent quia iam
 parata sunt omnia. Et ceperunt simul omnes se
 excusare. Prim⁹ dixit ei Villā emī & necesse ha-
 beo exire & videre illam/rogo te habere me excusa-
 tum. Et alter dixit. Iuga boum emī qñq; & eo p-
 bare illa. rogo te habere me excusatum. Et ali⁹ di-
 xit. Uxorē duxi & ideo non possum venire. Et
 reuersus seruus nuntiavit hec dño suo. Tūc ira-
 tus pater familias dixit seruo suo. Exi cito i pla-
 teas & vicos ciuitatis & pauperes & debiles ce-
 cos & claudos introduce huc. Et ait seruus. Dō-
 mine factum est vt imperasti. & adhuc locis est.
 Et ait dominus seruo. Exi in vias & sepes & cō-

Si fuerit hec
 eadē parabola
 cum ista que
 ponitur infra
 Matth. xxiij.
 capitulo Gre-
 gon⁹ relinqt
 sub dubio di-
 cēs qđ manule
 alieno intelle-
 ctui vñ sensui
 cedere qđ cō-
 tentioni defer-
 uire. Et dat
 modū concor-
 dandi si dica-
 tur cades. vñ
 de.

Monotesseron siue

pelle intrare vt impleatur domus mea. **D**ico autem vobis q nemo viroꝝ illorꝝ qui vocati sunt gustabit cenam meam.

De odiendis parenti

Eous propter christum. **L. xiiij. CI**
Rant autem turbe multe cum eo ⁊ cōuersus dixit ad illos. Si q̄s venit ad me ⁊ non odit patrem suum ⁊ matrem ⁊ uxorem ⁊ filios ⁊ fratres ⁊ sorores adhuc autem ⁊ animam suam non potest meus esse discipulus. Et qui non baiulat crucem suam ⁊ venit post me non potest meus esse discipulus. Quis enim ex vobis volens turrin edificare. Nonne prius sedens computat sumptus qui necessarij sunt si habeat perficiendum / ne postq̄ posuerit fundamentum ⁊ non potuit perficere omnes q̄ vident incipiant illudere ei dicentes / quia h̄ homo cepit edificare ⁊ non potuit consummare. Aut quis rex iturus cōmittere bellum aduersus alij regem. Nonne sedens prius cogitat si possit eū decem milibus occurrere ei qui cum viginti milibus venit ad se. Alioq̄n adhuc illo longe agente legationem mittens rogat ea que pacis sunt. Sic ergo omnis ex vobis qui non renūciat omnibus que possidet non potest meus esse discipulus. Bonū est sal. si autem sal euauerit in quo condictur neq̄ in terram neq̄ in sterquilinum vtile est sed foras mittetur. Qui habet aures audiendi audiat.

De villico iniquitatis. Lu. xvj. CII

Dicebat autem ⁊ ad discipulos suos. Homo quidam erat diues qui habebat villicum ⁊ hic diffamatus est apud illum quasi dissipasset bona ipsius. et vocauit illum ⁊ ait illi. qd̄ hoc audio de te. Redde rationem villicationis tue. Jam enim non poteris vltra villicare. Ait autem villicus intra se. quid faciam quia dominus meus aufert a me villicationem. Fodere non valeo mendicare erubescio. Scio quid faciam. vt cum amotus fuero a villicatione recipiant me in domos suas. Conuocatis autem singulis debitoribus domini sui dicebat primo. q̄tum debes domino meo. At ille dixit. centum chados olei. Dixitq̄ illi. Accipe cautionem tuam ⁊ sede cito scribe q̄nquaginta. Deinde alio dixit. Tu vero q̄tum debes. q̄ ait. Centum choros tritici. Ait illi. Accipe litteras tuas ⁊ scribe octoginta. Et laudauit dominus villicum iniquitatis / quia prudenter fecisset quia filij huius seculi prudentiores filijs lucis in generatione sua sunt. Et ego vobis dico. Facite vobis amicos de māmōna iniquitatis. vt cū defeceritis recipiant vos in cēna tabernacula. Qui fidelis est in minimo ⁊ in maiori fidelis est. ⁊ qui in modico iniquus est ⁊ in maiori iniquus est. Si ergo in iniquo māmōna fideles nō fuistis qd̄

vestrum est quis credet vobis. Et si in alieno fideles non fuistis quod vestrum est. quis dabit vobis. Nemo seruus potest duobus dñis seruire / auteni vnum odiet ⁊ alterum diligit. aut vni adheret ⁊ alterum contemnet. Non potestis deo seruire ⁊ māmōne. Audiebant autē omnia hec pharisei qui erant auari ⁊ deridebant illum. Et ait illis. Vos estis qui iustificatis vos corāz hominibus. Deus autem nouit corda vestra. q̄ quod hominibus altius est abominatio est apud deum. Lex ⁊ prophete vsq̄ ad iohannez. Ex eo regnum dei euangelizat ⁊ omnis in illud vim facit. Facilius est enim celus ⁊ terram preterire q̄ de lege vnum apicem cadere. Omnis qui dimittit uxorem suam ⁊ ducit alteram mechatur / et q̄ dimissam a viro ducit mechatur.

De diuite epulone.

Homo quidam erat **CIII L. xvj.**
diues ⁊ induebatur purpura ⁊ bysso et epulabatur quotidie splendide. Et erat quidam mendicus noīe lazarus. qui iacebat ad ianuam eius vlceribus plenus cupiens saturari de micis que cadebant de mensa diuitis ⁊ nemo illi dabat. sed ⁊ canes veniebant et lingebant vlcera eius. Factum est autem vt moreretur mendicus ⁊ portaretur ab angelis in synum abrahe. **Q**uortuus est autem ⁊ diues ⁊ sepultus est in inferno. Eleuans autem oculos cū esset in tormentis vidit abraam a longe ⁊ lazari in synu eius. ⁊ ipse clamans dixit. Pater abrahe miserere mei. ⁊ mitte lazari vt intingat extremitū digiti sui in aquam vt refrigeret linguā meā quia crucior in hac flamma. Et dixit illi abraam. Fili recordare q̄ recepisti bona in vita tua. et lazarus similiter mala. Nunc autem hic consolatur tu p̄o cruciariis. Et in his omnibus inuenos ⁊ vos chaos magnū firmatum est vt hi qui volunt hinc transire ad vos non possint neq̄ inde huc transire. Et ait. Rogo te ergo pater vt mittas eum in domū patris mei. habeo enim q̄nq̄ fratres vt testetur illis ne ⁊ ipsi veniant in locum hunc tormentoz. Et ait illi abraam. Habent moysen ⁊ prophetas. audiant illos. At ille dixit. Non pater abraam sed si quis ex mortuis ierit ad eos. penitentiam agent. Ait autē illi. Si moysen ⁊ prophetas non audiunt neq̄ si q̄ ex mortuis resurrexerit credent.

De petitiōe discipuloꝝ vt augeatur eis fides. CIII L. xvij.
Et dixerunt apostoli domino. Auge nobis fidem. Dixit autem dominus. Si haberetis fidem sicut granum synapis. dicētis huic arbori moro. eradicare ⁊ explantare in mare. ⁊ obediret vobis. Quis autem vestrum habens seruum arantez aut oues pascentem qui regresso de agro dicit illi statim transi recumbe. et

dicat ei. Para qđ cenē ⁊ precinge te. ⁊ ministra mihi donec manducem ⁊ bibam ⁊ post tu manducabis ⁊ bibes. Nunquid gratiam habet seruo illi/quia fecit que sibi imperauerat. Non putō. Sic ⁊ vos cum feceritis omnia que precepta sunt vobis. dicite serui inutiles sumus quod debuius facere fecimus.

De encenijs quando

voluerunt iesum lapidare iudei. Jo. x. CV

FActa sunt autem encenia in hierosolymis ⁊ hyems erat. Et ambulabat iesus in templo in porticu salomonis. Circumdederunt ergo eum iudei. et dixerunt ei. Quousq; animum nostram tollis? Si tu es christus dic nobis palam? Respondit eis iesus. Loquor vobis ⁊ non creditis. Opera que ego facio in nomine patris mei hec testimonium perhibent de me. sed vos non creditis/quia non estis ex ouibus meis. Oues mee vocem meam audiunt ⁊ ego agnosco eas ⁊ sequuntur me. et ego vitam eternam do eis ⁊ non peribunt in eternum/ ⁊ non rapiet eas quisq; de manu mea. Pater meus quod dedit mihi maius omnibus est ⁊ nemo potest eas rapere de manu patris mei. Ego ⁊ pater vnum sumus. Sustulerunt ergo lapides iudei vt lapidarent eum. Respondit eis iesus. Multa bona opera ostendi vobis ex patre meo. propter quod horum opus me lapidatis? Responderunt ei iudei. propter bonū opus non lapidamus te sed de blasphemia/ ⁊ quia tu homo cum sis. facis te ipsum deum. Respondit eis iesus. Nonne scriptum est in lege vestra. Ego dixi dñs estis. Si illos dixit deos ad quos sermo dei factus est: ⁊ non potest solui scriptura. que pater sanctificauit ⁊ misit in mundum vos dicentis quia blasphemat. quia dixi filius dei sum. Si non facio opera patris mei nolite credere mihi. Si autem facio ⁊ si mihi non vultis credere. operibus credite. vt cognoscatis ⁊ credatis/ quia in me est pater ⁊ ego in patre. Querebant ergo eum apprehendere ⁊ exiuit de manibus eorum. Et abiit iterum trans iordanem in eum locum vbi erat iohannes primū ⁊ mansit illic. Et multi venerunt ad eum ⁊ dicebant/ quia iohānes quidem signū fecit nullum. Omnia autem quecumq; dixit iohannes de hoc. vera erant ⁊ multi crediderunt in eum.

Incipiunt pre

ambula passionis domini de suscitacione lazari. Johan. xi. CVI

ERat autem quidam languens lazarus a bethania de castello marie et marthe sororum eius. Maria autem erat que vixit dominū vnguen-

potuissz hic fieri vna par titio principa lis. quoniamz inchoat occasio proxima dñice passionis.

to ⁊ extersit pedes eius capillis suis cuius frater lazarus infirmabatur. Miserunt ergo sorores eius ad eum dicentes. Domine ecce quem amas infirmatur. Audiens autem iesus dixit eis. Infirmitas hec non est ad mortē sed pro gloria domini vt glorificetur filius dei per eam. Diligebat autē iesus marthā ⁊ sororem eius mariam ⁊ lazarus. Ut ergo audiuit quia infirmabatur tunc quidē mansit in eodem loco duobus diebus. dein de post hec dicit discipulis suis. Eamus in iudeam iterum. Dicunt ei discipuli. Rabbi nunc querebant te iudei lapidare ⁊ iterum vadis illuc? Respondit iesus. Nonne duodecim hore sunt diei? Si quis ambulauerit in die non offendit quia lucem huius mundi videt. Si autem ambulauerit in nocte. offendit quia lux non est in eo. Hoc ait. Et post hoc dicit eis. Lazarus amicus noster dormit sed vado vt a somno exuscitem illum. Dixerunt ergo discipuli eius. Domine si dormit saluus erit. Dixerat autem iesus de morte eius. Illi autem putauerunt quia de dormitione somni diceret. Tunc ergo dixit iesus manifeste. Lazarus mortuus est/ sed gaudeo propter vos vt credatis quia non eram ibi sed eamus ad eum. Dixit ergo thomas qui dicitur didymus ad condiscipulos. Eamus ⁊ nos ⁊ moriamur cum eo. Venit igitur iesus ⁊ inuenit eum quattuor dies in monumento iam habentem. Erat autem bethania iuxta hierosolymam quasi stadijs quindecim. Multi autē ex iudeis venerant ad martham ⁊ mariam vt cōsolarentur eas de fratre suo. Martha autē vt audiuit quia iesus venit. occurrit ei Maria autem domi sedebat. Dixit autē martha ad iesum. Domine si fuisses hic frater meus non fuissz mortuus. sed ⁊ nūc scio. quia quecumq; poposcerit a deo dabit tibi deus. Dicit illi iesus. Resurget frater tuus. Dicit ei martha. Scio quia resurget i resurrectione i nouissimo die. Dicit ei iesus. Ego sum resurrectio ⁊ vita. qđ credit in me etiā si mortuus fuerit viuet. Et ois qđ viuit ⁊ credit in me. nō morietur in eternū. Credis h? Ait illi. Vtq; dñe. Ego credidi quia tu es christus filius dei viui qđ in hūc mūdū vēisti. Et cū h dīxisset. abiit ⁊ vocauit mariā sororē suā in silentio dicēs. Magis adest ⁊ vocat te. Illa autē vt audiuit. surrexit cito ⁊ vēit ad eū. Rōdū enīz venerat iesus i castellū. s. erat adhuc in illo loco vbi occurrerat ei martha. Iudei igit qđ erāt cū ea i domo ⁊ psolabāt eā cū vidissent mariā quia cito surrexit ⁊ exiit. secuti sunt eā dicētes quia vadit ad monumentū vt ploret ibi. Maria qđ cū vēisset vbi erat iesus. Vides eūz cecidit ad pedes eius ⁊ dixit ei. Dñe si fuisses hic frater meus nō fuissz mortuus? Iesus autē vt vidit eā plorātē ⁊ iudeos qđ venerāt ea plorantes. fremuit spiritu ⁊ turbauit semetipsum ⁊ dicit vbi posuistis eum? Dicunt ei. Pñe veni ⁊ vide ⁊ lachrymatus est iesus. Dixerūt ergo iudei. Ecce quomodo amabat eum. Quia daz

Monotesseron siue

autem ex ipsis dixerunt. Non poterat hic q̄ ocu-
los ceci nati aperuit facere vt ⁊ hic non moreretur
Jes⁹ ergo rursum fremens in semetipso venit
ad monumentū. Erat autem spelūca ⁊ lapis su-
ppropositus erat ei. **Ait** iesus. **Tollite lapidē. Vi-**
cit ei martha soror eius qui fuerat mortuus. Do-
mine iam fetet. q̄triduan⁹ eni est. Dicit ei iesus.
Nonne dixi tibi si credideris videbis gloriā dei
Tulerunt ergo lapidem. Iesus autē eleuati sur-
sum oculis dixit. Gratias tibi ago pater qm̄ au-
disti me. ego autem sciebam quia semper me au-
dis sed ppter populū qui circumstat dixi vt cre-
dant quia tu me misisti. Hec cū dixisset voce ma-
gna clamabat. Lazare vent foras ⁊ statim pdiit
qui fuerat mortuus ligatus manus ⁊ pedes in-
stitis. ⁊ facies illius sudario erat ligata. Dicit ei
iesus. Soluite eum ⁊ sinite abire. Multi ergo
ex iudeis qui venerant ad mariā ⁊ viderāt que
fecit crediderūt in eum. Quidam autem ex ipsis
abierunt ad phariseos ⁊ dixerunt eis q̄ fecit iesus

De conspiratione fa-

cta contra iesum ⁊ eius egressu in effrem **Jo. xi.**
Quilegerunt ergo pontifices **CVII**
et pharisei conciliū ⁊ dicebant. **Quid**
facim⁹ quia hic homo multa signa fa-
cit. si dimittim⁹ eum. sic omnes credēt
in eum. ⁊ venient rhomani ⁊ tollent nostrū locū
et gentem. Unus autem ex ipsis cayphas nomi-
ne cum esset pontifex anni illius dixit eis. Vos
nescitis quicq̄ nec cogitatis quia expedit vobis
vt vnus moriatur homo pro populo. ⁊ nō tota gēs
pereat. Hoc autē a semetipso non dixit: sed cum
esset pontifex anni illius pphetauit quia iesus
moriturus erat pro gente ⁊ non tm̄ pro gente sed
vt filios dei q̄ erant dispersi congregaret in vnū
Ab illo ergo die cogitauerūt vt interficerēt eum
Iesus autem iam non in palam ambulabat apd
iudeos sed abiit in regionem iuxta desertum i ci-
uitatem que dicitur effrem ⁊ ibi morabatur cum di-
scipulis suis. Et abierunt multi hierosolymā de
regione ante pasca vt sacrificarēt seipso. Quere-
bant ergo iesum ⁊ colloquebantur ad inuicē in rē-
plo stantes. quid putatis quia non venit ad diē
festum? Dederant autem pontifices ⁊ pharisei
mandatum vt si q̄s cognouerit vbi sit indicet vt

De ascensu iesu in

hierusalem. MS. xx. R. x. Lu. xxiij.
Rant. R. autem in via ascē-
dentes in hierosolymā. ⁊ pcedebat il-
los iesus ⁊ stupebant ⁊ seq̄ntes time-
bant. Et ascendens. MS. iesus hierosolymaz
assumpsit iterum. R. duodecim. MS. R. di-
scipulos L. suos secreto cepit. R. eis dicere que
essent ei ventura. Et. MS. ait. R. illis. L. Ecce
nos ascendimus hierosolymam ⁊ consumabun-
tur oia que scripta sunt per pphetas d̄ filio ho-

Quāvis sub
vno cōtextu
posant seq̄n-
tia q̄si fuerit
vnicus ascen-
sus iesu in
hierusalē. tm̄
pbabilis ē
fuisse diuer-
sos cursus ⁊

minis. Tradetur. **MS. R. eni prin-**
cipibus sacerdotū ⁊ scribis ⁊ senio-
ribus. R. ⁊ p̄demnabunt. MS. R.
eum morte ⁊ tradēt. MS. R. illum
gentib⁹ ad illudendū ⁊ flagellandū
et crucifigendū. et. L. conspuet. R.

Et postq̄ flagellauerint occident eum. et. MS.
tertia. R. L. die resurget. Et ipsi nihil horz in-
tellerūt. ⁊ erat verbum istud absconditum ab
eis: ⁊ non intelligebant que dicebant.

De decem leprosis sa-

natis in via. L. xviij.
Et factum est dum irret in hierusalem
transibat p mediā samariā ⁊ galileam
et cum ingrederetur quoddā castellū oc-
curreūt ei decem viri leprosi. qui steterūt a lon-
ge ⁊ leuauerūt vocem dicentes. **Iesu p̄ceptor mi-**
serere nr̄i. Quos vt vidit dixit. Ite ostēdite vol-
sacerdotib⁹. Et factū est dū irrent mundati sunt.
Unus autem ex illis vt vidit quia mūdatus est
regressus est cū magna voce magnificās deū. et
cecidit in faciem ante pedes eius grās agens. et
hic erat samaritan⁹. R̄ndēs autē iesus dixit. Non
ne decē mūdati sunt. ⁊ noue n̄ vbi sunt? Non est
inuentus q̄ rediret ⁊ daret gloriā deo nr̄i hic
alienigena. ⁊ ait illi. Surge. vade quia fides tua
saluum te fecit.

De non receptiōe iesu p samaritanos **L. x.**

Et factū est autē dū complerent
dies assumptiōis eius ⁊ ipse facies sua
firmavit vt irret in hierusalē ⁊ mitteret
carios ante p̄spectū suū. **Et eūtes intras-**
uerūt in ciuitates samaritanorū vt pararet illi ei
nō receperūt eū qz facies eius erat eūtes in hieru-
salem. Cū autē vidissent discipuli eius iacobus et
iohānes dixerūt. Dñe si vis dicim⁹ vt ignis des-
scendat de celo ⁊ cōsumat eos sicut ⁊ belias fecit.
Et puerus increpauit eos dicens. Nescitis cū
spūs estis. fili⁹ hoīs nō venit alas p̄dere sed sal-
uare ⁊ abierūt in aliud castellum.

De petitione filiorū zebedei. **MS. at. xx. R. x.**

Enc. MS. accē-
lit ad euz m̄r filiorū zebe-
dei cū filiis adorās ⁊ pe-
tens aliqd ab eo. q̄ dixit
ei. Quid vis. At. R. accedūt ad eū
filij zebedei iaco. ⁊ iohan. dicētes.
MS. gr̄ volum⁹ vt q̄dcunq̄ petieri-
mus facias nob. At ille dixit eis qd
vultis vt faciā vob. ⁊ dixerūt da no-
bis vt vn⁹ ad dexterā ⁊ ali⁹ ad sini-
stram tuam sedeamus in gloria tua. Ait. MS.
li mater. Dic vt sedeamus hi duo filij mei vn⁹ ad
dexteram tuam ⁊ vnus ad sinistram tuam in re-
gno tuo. Respondens. MS. R. autem iesus di-
xit eis. Nescitis quid petatis. Potestis. MS.

Potuit vn⁹
q̄ fieri q̄ et
mater pete-
ret ⁊ filij ei
dicuntur peti-
isse qz matrē
mouerāt ad
petēdū. ideo
dominus res-
pondit eis.

R. bibere calicem quem ego bibo. **R.** bibiturus
AB. sum: aut baptismo. **R.** quo baptisoz bapti-
 far. **At.** **AB.** illi. **R.** dixerunt ei. **AB.** possumus. **At.**
 illis iesus. **R.** **AB.** calicem quidem meum bibe-
 tis. **R.** baptismo quo baptisoz baptisabimini. se-
 dere. **AB.** **R.** autem ad dexteram vel sinistram
 meam non est meum dare vobis sed quibus pa-
 ratum est a patre. **AB.** meo. **Et** audientes. **AB.**
R. decem indignati sunt de duobus fratribus ia-
 cobo. **R.** et iohanne. iesus. **AB.** autem. **R.** voca-
 uit eos ad se et ait illis. **Scitis.** **AB.** **R.** quia. **AB.**
 principes gentium hi. **R.** qui videntur principa-
 ri gentibus dominantur eis. **et.** **AB.** qui maiores sunt
 potestatem exercet in eos. **Non** ita. **AB.** **R.** erit
 inter vos. sed. **AB.** quicumque. **R.** inter. **AB.** vol-
 uerit maior. **R.** fieri sit. **AB.** vester minister.
Et. **R.** quicumque voluerit primus esse. erit. **AB.**
R. vestrum. **AB.** omnium. **R.** seruus. **AB.** **R.** si-
 cut. **AB.** filius. **R.** hois non venit ministrari sed
 ministrare et animam suam dare redemptionem pro
 multis.

De illuminatione ce-

ci et de zacheo et de decem mnis. **L.** xviii. et. xix.

R. **cxii**
Actu. **L.** de. c. xviii. est autem cum ap-
 propinquaret iesus hiericho. **Cecus**
 quidam sedebat secus viam medicas
 et cum audiret turbam pretereuntem interrogabat
 quid hoc esset. **Dixerunt** autem ei quod iesus naza-
 renus transiret. **Et** clamauit iesu fili dauid mise-
 rerere mei. **Et** qui prebant increpabant eum ut tace-
 ret. **Ipsa** vero multo magis clamabat. **Fili** dauid
 miserere mei. **Stans** autem iesus iussit illum ad-
 duci ad se. **Et** cum appropinquaret interrogauit il-
 lum dicens. **Quid** vis ut faciam tibi? **At** ille dixit.
Dne ut videam. **Et** iesus dixit illi. **Respice.** **Fidel**
 tua saluum te fecit. **Et** prestim vidit. et sequens illum
 magnificans deum. **Et** ois plebs ut vidit dedit lau-
 dem deo et veniunt. **R.** hiericho. **Et.** **L.** de. cxix.
Ingressus pambulabat hiericho. **Et** ecce vir no-
 mine zacheus et hic erat princeps publicanorum et
 ipse diues. et querebat videre iesum quis esset et non
 poterat pro turba quia statura pusillus erat. et pre-
 currens ascendit in arborem sycomorum ut videret
 illum. quod inde erat transitus. **Et** cum venisset ad lo-
 cum suspiciens iesus vidit illum et dixit ad illum
Zachee festinas descende quia hodie in domo
 tua oportet me manere et festinas descendit et su-
 scepit illum gaudens in domum suam. **Et** cum vi-
 derent omnes murmurabant dicentes quod ad hominem
 peccatorem diuertisset. **Stans** autem zacheus di-
 xit ad dominum. **Ecce** dimidium bonorum meorum domine do-
 nabo pauperibus et si quid aliquid defraudaui reddo quodru-
 pli. **Ait** iesus ad eum. quod hodie domui huic salu-
 ta est eo quod et ipse sit filius abrahe. **Venit** enim filius ho-
 minis querere et saluum facere quod perierat. **Hec** il-

lis audientibus addiciens pabolam dixit eo quod pro-
 pe hierusalem esset. **Et** quia estimaret quod confe-
 stum regnum manifestaret dixit ergo. **Homo** qui-
 dam nobilis abiit in regiones longinquas accipe
 regnum et reuertere. **Vocatis** autem decem seruis suis de-
 dit illis decem mnas et ait illis. **Negotiamini** dum
 venio. **Ciues** autem eius oderant illum et miserunt
 legationem post illum dicentes. **Nolumus** hunc
 regnare super nos. **Et** factum est cum rediret ac-
 cepto regno iussit vocari seruos quibus dede-
 rat pecuniam ut sciret quantum quisque negociatus
 esset. **Venit** autem primus dicens. **Dne** mna tua
 decem mnas acquisiuit. **Et** ait illi. **Euge** sue bo-
 ne quia in modico fidelis fuisti. **eris** potestatem
 habens supra decem ciuitates. **Et** alter venit di-
 cens. **Dne** mna tua fecit quinque mnas. **Et** huic ait
 et tu esto super quinque ciuitates. **Et** alter venit di-
 cens. **Dne** ecce mna tua quam habui repositam
 in sudario. **timui** enim te quia homo austerus es
 tollis quod non posuisti et metis quod non semina-
 sti. **Dicit** ei de ore tuo te iudico serue nequam.
Sciebas quod ego homo austerus sum tollens quod
 non posui et metens quod non seminaui. **Et** quare
 non dedisti pecuniam meam ad mesam et ego ve-
 niens cum usuris utique exegisses illam? **Et** alia
 tibus dixit. **Auferte** ab illo mnam et date ei quod decem
 mnas habet. **Et** dixerunt illi. **Dne** decem mnas
 habet. **Dico** autem vobis quia omni habens da-
 bitur et abundabit ab eo autem qui non habet et
 quod habet aufertur ab eo. **Veruntamen** inimi-
 cos meos illos qui noluerunt me regnare super se
 adducite huc et interficite ante me. **Et** his dictis
 precedebat ascendens hierosolimam.

De duobus cecis in

egressu hiericho sanatis. **AB.** xx. **R.** **cxiii**

Egredientibus. **AB.** illis ab hiericho
 et proficiscente. **R.** eo et discipulis eius
 secuta. **AB.** est eum turba multa. **Et**
 ecce duo cecis sedentes secus viam au-
 dierunt quod iesus transiret et clamauerunt dicentes
Dne miserere nostri fili dauid. **Fili.** **R.** autem thymei
 barthyme cecus sedebat secus viam medicas. **Qui**
 cum audisset quod iesus nazarenus cepit clamare et di-
 cere. **Iesu** fili dauid miserere mei. **Turba.** **AB.** at
 increpabat eos ut tacerent et cominabantur. **R.** mul-
 ti. **At.** **AB.** illi magis clamabant dicentes. **Dne** mise-
 rerere nostri fili dauid. **et.** **R.** stas. **AB.** iesus vocauit
AB. eos et vocabat. **R.** cecum dicentes ei. **Anime-**
quod esto. **Surge** vocat te. **Qui** plecto vestimento
 suo exiliens venit ad eum. **Et** ait. **AB.** iesus. **R.** quod
 vultis ut faciam vobis. **Dicunt** domine raboni. **R.** ut
AB. apiantur oculi nostri. **Disertus** autem eorum iesus te-
 tigit oculos eorum. **Iesus** autem dixit. **Vade.** **fides**
 tua te saluum fecit. **Et** prestim. **AB.** viderunt et secu-
 ti. **De** alabaastro vnguenti. **AB.** xxvi. **Ci** sunt enim
R. xiii. **J.** xii. **cxiiii**

Marcus no-
 minat hunc so-
 luz quod for-
 mior. vel notus
 set in pabali
 se dicere quod a-
 lia historia sit
Marcus. alia
Marcus. sic
 diuersis vi-
 cibus potuit
 iesus egredi
 de hiericho
 et sanare nunc
 duos nunc
 vnus cecum.
Ideo supple-
 at hic itelligit
 tia lectoris
 modum loque-
 di. nunc ad
 vnus nunc ad
 duos.

Monotesseron siue

Non est hec
hystoria de q̃
Lucas supra
c. vij. et tres
euangeliste lo-
quantur per
rememoratio-
nem duz hoc
referunt p̃mo
die azimoz.

Potest salua
ri hoc q̃ solus
iudas mur-
murabat per
modum quo
dicunt plures
aliquid face-
re q̃ vnus ex
eis male fa-
cit. vel q̃a so-
lus male mo-
uebatur. alij
pte.

Iesus. **I.** ergo antefex dies pasce ve-
nit bethaniam vbi fuerat lazarus mor-
tuus que suscitauit iesus. **Fecerunt au-**
tem ei cenam ibi in. **R.** domo simonis leprosi et
martha. **I.** ministrabat. lazarus vero erat vnus ex
discumbentibus. **Et.** **R.** cum discubaret veniens
MS. **R.** mulier **MS.** **Baria.** **I.** accepit libram vnguē-
ti nardipistici preciosi et vixit pedes iesu et extersit
capillis suis pedes eius. **Et.** **R.** fracto alabastro
effudit sup caput ipsius recubentis. **MS.** **et do-**
mus. **I.** repleta ē ex odore vnguēti. **Erant.** **R.**
autem quidā indigne ferētes intra semetipsos di-
scipuli. **MS.** **et dicētes.** **R.** **Ut** qd p̃ditio h vnguenti
facta est? **Dixit.** **I.** ergo vnus ex discipulis
suis iudas scariothis q̃ euz erat traditur. **Qua-**
re hoc vnguentū nō venit trecētis denarijs et da-
tū ē egenis? **Poterat.** **R.** enī vnguentū istud ve-
nundari multo. **MS.** **R.** plus q̃ trecēt denarijs
et dari paupibus. **Dixit.** **I.** aut hoc non quia d̃
egenis p̃nebat ad euz sed q̃ fur erat et loculos
habēs et ea que mittebant portabat. et fremebāt
R. in eam. **Sciēs.** **MS.** aut iesus ait illis. **Sinite**
L. illā vt in diem sepulture mee seruet illud. qd
molesti estis. **MS.** huic mulieri? opus enī bonum
opata ē in me. **Semp** enī paupes habetis vobi-
scū et cū volueritis. **R.** poteritis eis bñfacē. me
MS. **R.** aut. **I.** non semp habebitis qd habuit
R. hoc fecit p̃uenit vngere corp⁹ meū in sepul-
turam. mittēs. **MS.** enī h vnguentū hoc in corp⁹
meū ad sepeliendū me fecit. **Amē.** **MS.** dico. **R.**
vob vbi cū qd p̃dicatū fuerit euāgelij hoc in to-
to mūdo et qd hoc fecerit narrabit in mēoriā eius

De sessiōe aselli. **MS.** **xxj.** **R.** **xxj.** **L.** **xxj.** **I.** **xxj.**

Cognouit. **I.** ergo turba mul-
ta ex iudeis q̃ illic esset et venerūt nō
p̃pter iesum tm̃ sed vt lazaru viderēt
que suscitauit a mortuis. **Cogitauerūt**
aut p̃ncipes sacerdotū vt et lazaru interficerēt q̃
multi p̃pter illū abibāt ex iudeis et credebāt in ie-
sum. **In crastinū** aut turba multa q̃ puenerat ad
diem festū cum audisset q̃ iesus venit hierosoly-
mam. acceperūt ramos palmarū et p̃cesserūt ob-
uiam ei. **Et factū.** **L.** est cum appropinq̃ssset iesus
ad bethfage et bethaniā ad motē q̃ vocat oliueti
misit. **MS.** **R.** duos discipulos dicēs illis. **Ite i**
castellū qd p̃ vos est. **In qd.** **L.** introeūtes sta-
tim inuenietis asinā alligatā et pullū. **L.** **R.** asine
alligatū cū ea cui nemo vnq̃ hoium sedit. **Sol-**
uite et adducite illū. **Et.** **L.** si q̃s vos interroga-
uerit q̃re soluitis. sic dicetis ei q̃ dñs opam eius
desiderat et necessari⁹. **R.** ē. et dñs. **MS.** his op⁹
h̃z et p̃festiz dimittēt eos. **Hoc aut factū est vt** ad
implerē qd dictū est p̃ p̃phetā. **R.** dicētē. **Vici-**
te filie sion. **Ecce rex tu⁹** venit tibi māsuēt sedēs
sup asinā et pullū filiū subiugal. **Noli.** **I.** timere
filia sion. **Ecce rex tu⁹** vēit sedēs sup pullū asine
Hec non cognouerunt discipuli eius primum

sed q̃n gloriatus est iesus. tū cre-
cordati sunt q̃z hec scripta erāt d̃ eo
et hec fecerūt ei. **Estes.** **MS.** aut di-
scipuli fecerūt sicut p̃cepit eis iesus
Et. **R.** inuenerūt pullū alligatū an-
te ianuā foris in biuio et soluerūt euz
Soluitib⁹. **L.** aut illis pullū dixe-
runt dñs eius ad illos qd soluitis pullū. **At illi**
dixerunt sicut. **R.** p̃cepit eis iesus. q̃z. **L.** dñs eū
necessariū habet. **R.** et dimiserūt eis et adduxerūt
MS. asinā et pullū et imposuerūt sup eos vestimē-
ta sua et eū desuper sedere fecerunt.
Eunte. **L.** autem illo plurima. **MS.**
turba strauerūt vestimēta sua i via
alij ramos de arborib⁹ cedebant et
sternebāt in via. **Turbe aut que p̃-**
cedebant et que sequebant clamā-
bant dicētes. **Osanna filio dauid.** **Bñdic⁹** qui
venit in noie dñi. **et.** **R.** bñdictū qd venit regnū
patris nr̃i dauid osanna i excelsis. **Et cū appropi-**
q̃ret iam ad deicēsū motis oliueti ceperūt oēs
turbe descendētū gaudentes laudare deū voce
magna sup oibus quas viderant virtutib⁹ dicē-
tes. **Benedictus.** **I.** qui venit in noie dñi. **par i**
celo et gloria in excelsis. **Bñdic⁹** q̃ venit in noie
dñi rex isrl̃. **Testimonij** g̃ phibebat turba q̃ erat
cū eo q̃n lazaru vocauit de monumēto et suscita-
uit eū a mortuis p̃pterea et obuiā venit ei turba
quia audierūt eum fecisse hoc signū. **Pharisei** g̃
dixerūt ad semetipsos. **Videtis q̃z** nihil p̃ficim⁹
Ecce mūdus tot⁹ post eū abijt. **Et qdā.** **L.** phar-
iseoz de turbis dixerūt ad illū. **MS.** g̃ in crepa-
discipulos tuos. **Quib⁹** ipse ait. **Et si hi tacerent**
lapides clamabunt.

De fletu iesu super ciuitatem et eiectione ven-
dentū. **MS.** **xxj.** **R.** **xxj.** **L.** **xxj.**

Et. **L.** vt appropinq̃ret vidēs
ciuitatē fletit sup illā dicēs. **MS.** si cog-
uisses et tu. **Et qdē** in hac die tua qd
pacē tibi. **Nūc** aut abscondita sunt ab
oculis tuis. q̃z veniēt dies i te. et circū dābūt te in-
imici tui vallo et circū dābūt te et coangustabunt
te vndiq̃ et ad terrā p̃sternēt te et filios tuos qui
in te sunt. et nō relinquet i te lapidē sup lapidem
eo q̃ nō coguer⁹ tps visitatiōis tue. **Et.** **R.** introi-
uit hierosolyma. **Et cū.** **MS.** intrasset cōmota est
vniūsa ciuitas dicēs. **Quis ē h⁹?** **Populi** at dice-
bāt. **Hic** est iesus p̃pha a nazareth
galilee. **Et intrauit iesus in tēplum**
dei et eiciebat oēs vendētes et emē-
tes in illo. **L.** de templo. **MS.** et mē-
sas numularioz et cathedras ven-
dentium columbas euertit et nō. **R.**
sinebat vt quisq̃ transferret vas p̃
templum. **Et docebat eos** dicens.
Nonne. **R.** **MS.** scriptum est. **do-**
mus mea domus orationis vocabi-

ret et hoc vlt
p satisfactio
ne oim in qui
bus septua-
ginta defecer
rūt ab hebri-
ica veritate

Accipiens
est q̃ successit
ue sederit do-
min⁹ sup asin-
nā et pullum

CXVI

Hec fuit eie-
ctio secunda
licet hystoria
scholastica vi-
deat euz hac
misere p̃-
mā de qua sa-
pra Jobā. li-
et misert by-
storia de li-
codemo.

Sequitur
bsecuangelis-
te diuersas
trāslaciones
illius qd ha-
bet zacharie
et. put enī
voluit spūsa-
ctus trāslato-
nez septuagi-
ta venire ad
gētes. ita vo-
luit trāsser

tur cunctis. **R.** gentib? **Vos.** **Ab.** autez. **R.** fecistis eam speluncā latronū. **Et accesserūt.** **Ab.** ad eum cecī et claudi in templo et sanauit eos. **Uidentes autē pncipes sacerdotū mirabilia que fecit et pueros clamātes i templo et dicētes.** **Osanna filio dauid indignati sunt et dixerūt ei.** **Audistis ista dicunt?** **Iesus autē dixit eis.** **Utiqz.** **Nūqz legistis.** **Ex ore infantū deus et lactentiū pfecti laudem.** **Et.** **L.** erat q̄tidie docens in templo **pncipes autem sacerdotū et scribe et pncipes plebis querebāt illū pdere et non inueniebāt qd facerent ei.** **Dis enī populus suspensus erat audiens illum.**

De gentibus querentibus

videre iesum et de p̄dicatione eius **Jo. xij**
Et regressu eius in bethaniā. **Mat. xxi.** **R. xj.**

Rant. **I.** aut gentiles qdā **CXVII**

ex his q̄ ascenderāt vt adorarent i die festo. **Ibi ergo accesserūt ad philipū et rogabāt qd erat in bethsaida galilee: et rogabāt eum dicētes.** **Dñe volum⁹ iesum videre.** **Venit philipus et dixit andree.** **Andreas rursum et philipus dixerūt iesu.** **Iesus autē r̄ndit eis dicens.** **Venit hora vt clarificet filius hoīs.** **Amen amē dico vobis.** **Nisi granū frumētī cadens in terrā mortuū fuerit ipsum solū manet.** **Si autē mortuum fuerit multū fructum affert.** **Qui amat aiam suā pdet eam et qui odit animā suā in hoc mundo in vitam eternā custodit eam.** **Si q̄s mihi ministrat me sequat. et vbi ego sum illic et minister meus erit.** **Si q̄s mihi ministraverit honorificabit eū pater meus q̄ est in celis.** **Nūc anima mea turbata est. et qd dicam?** **Pater saluifica me ex hac hora sed p̄pterea veni in hanc horā.** **P̄ clarificā nomē tuū alias filiū tuū.** **Venit ergo vox de celo et clarificauit et iterū clarificabo.** **Turba q̄ que stabat et audierat dicebat tonitruū factum esse.** **Alij dicebāt.** **Angelus ei locut⁹ est.** **R̄ndit iesus et dixit.** **Non p̄p̄ me vox hec venit sed p̄pter vos.** **Nūc iudiciū est mūdi.** **nūc p̄nceps hui⁹ mūdi eiciet foras. et ego si exaltatus fuero a terra oia trahā ad meipsum.** **Hoc autem dicebat significans q̄ morte erat morturus.** **R̄ndit ei turba.** **Quos audiui⁹ ex lege qz christ⁹ manet in eternū. et quō tu dicis oportet exaltari filiū hoīs?** **Quis ē filius hoīs?** **Dixit ergo eis iesus.** **Ad huc modicū lumen in vob̄ est.** **Ambulate dū lucem habetis vt nō tenebre vos comp̄bendant.** **Et q̄ ambulat in tenebris nescit q̄ vadit.** **Dū lucem habetis credite i lucē vt filij lucis sitis.** **Hec locutus est iesus et abiit et abscondit se ab eis.** **Et relictis.** **Ab.** illis et circūspectis. **R.** oib⁹ cū iā vespera esset hora exiit in bethaniā cum duodecim foras. **Ab.** extra ciuitatem ibiqz māsīt et docebat eos de regno dei.

De ficulnea arefacta. **Matth. xxi.** **R. xj.**

Ab. autez. **R.** forte in ea inueniret. **Et cū venisset nihil inuenit preter folia.** **Non enī erat tempus ficoz.** **Et r̄ndens dixit illi.** **Nūqz.** **Ab.** ex te fructus nascat in eternū. **Non.** **R.** amplius in eternū ex te q̄sqz fruct⁹ māducat. **Et arefacta.** **Ab.** est p̄tinuo ficulnea. **Et videntes discipuli ficum.** **R.** aridā factam a radicibus mirati. **Ab.** sunt dicētes. **Quō p̄tinuo aruit.** **Et recordat⁹ petrus dixit ei.** **Rabbi.** **Ecce ficus cui maledixisti aruit.** **R̄ndens autē iesus ait.** **Habete fidem dei.** **Amē.** **Ab.** dico. **R.** vob. si habueritis fidem et nō hesitaueritis non soluz de ficulnea facietis sed et si monti huic dixeritis. **Tolle te et iacta te i mare ita fiet.** **Propterea.** **R.** dico vobis. **Oia quecūqz orantes petitis credite qz accipietis et venient vobis.** **Et cū stabitis ad orandū dimittite si qd habetis aduersus aliquem vt et pater vester qui in celis est dimittat vobis peccata vestra.**

Alia. **Ab.** die. **R.** cū exiret de bethania mane. **Ab.** reuertens in ciuitatē esuriit. **Tūqz.** **R.** vidisset alonge ficū secus. **Ab.** viā habentē

R. folia venit ad eā. **Ab.** si quid. **R.** forte in ea inueniret. **Et cū venisset nihil inuenit preter folia.** **Non enī erat tempus ficoz.** **Et r̄ndens dixit illi.** **Nūqz.** **Ab.** ex te fructus nascat in eternū. **Non.** **R.** amplius in eternū ex te q̄sqz fruct⁹ māducat. **Et arefacta.** **Ab.** est p̄tinuo ficulnea. **Et videntes discipuli ficum.** **R.** aridā factam a radicibus mirati. **Ab.** sunt dicētes. **Quō p̄tinuo aruit.** **Et recordat⁹ petrus dixit ei.** **Rabbi.** **Ecce ficus cui maledixisti aruit.** **R̄ndens autē iesus ait.** **Habete fidem dei.** **Amē.** **Ab.** dico. **R.** vob. si habueritis fidem et nō hesitaueritis non soluz de ficulnea facietis sed et si monti huic dixeritis. **Tolle te et iacta te i mare ita fiet.** **Propterea.** **R.** dico vobis. **Oia quecūqz orantes petitis credite qz accipietis et venient vobis.** **Et cū stabitis ad orandū dimittite si qd habetis aduersus aliquem vt et pater vester qui in celis est dimittat vobis peccata vestra.**

Dicit Aug⁹. q̄ tertia die mirati sunt ita q̄ secunda die scilicet lune. ficulnea fuit arefacta et non dñica sic aliqui dicūt. **Et ly cōtinuo refert ad diē precedentem**

De questione baptis

mi iohannis. **Ab.** xxi. **R. xj.** **L. xx.** **CXIX**

Ab. cū venisset in templū factum est vna dierū docēte illo populū in templo et euāgelizāte p̄uenerūt et accesserunt. **Ab.** ad eum docentē pncipes sacerdotū et scribe. **L.** cū seniorib⁹ populi. **Ab.** dicentes. **In qua ptāte hec facis? et quis dedit tibi hanc ptātem vt ita.** **R.** facias. **Dic.** **L.** nob? **R.** spondens. **Ab.** iesus. **R.** dixit. **L.** Inrogo vos et ego vnū sermonē quē si dixeritis mihi et ego vobis dicā in qua ptāte hec facio. **Baptis⁹ iohannis vñ erat? De celo an ex hoīb⁹?** **R̄ndete.** **R.** mihi. **At.** **Ab.** illi. **R.** cogitabant. **L.** intra se dicētes. **Si dixerim⁹ de celo.** **dicet nobis q̄re ergo nō credidistis illi? Si autē dixerim⁹ ex hoib⁹ timem⁹ turbam.** **Oēs enī habēt iohannē sicut p̄phetā.** **Et r̄ndētes iesu dixerūt.** **Nescim⁹.** **At ill et ipse.** **Neqz ego dico vob̄ in q̄ ptāte hec facio.**

De duob⁹ filiis quoz vn⁹ facit voluntatē patris. **Matth. xxi.** **CXX**

Quid aut vob̄ videf. **Ibō quidā habebat duos filios et accedēs ad p̄mū dixit.** **Fili vade hodie opari in vineam meā.** **Ille autē r̄ndens.** **Volo.** **postea autē penitentia mor⁹ abiit.** **Accedēs autē ad alterū dixit similiter.** **At ille r̄ndēs ait.** **Eo dñe et nō iuit.** **Quis ex duob⁹ ist⁹ fecit voluntatē p̄ris?** **Dicūt p̄m⁹.** **Dicit eis iesus.** **Amē dico vob̄ qz publicani et meretriches p̄cedēt vos i regnū dei.** **Uēit autē ad vos iohānes i via iusticie et nō credidist ei.** **publicani autē et mētrices crediderūt ei.** **Vos atē vidētes nec p̄niam habuistis postea vt crederetis ei.**

De ficulnea arefacta. **Matth. xxi.** **R. xj.**

Ab. autez. **R.** forte in ea inueniret. **Et cū venisset nihil inuenit preter folia.** **Non enī erat tempus ficoz.** **Et r̄ndens dixit illi.** **Nūqz.** **Ab.** ex te fructus nascat in eternū. **Non.** **R.** amplius in eternū ex te q̄sqz fruct⁹ māducat. **Et arefacta.** **Ab.** est p̄tinuo ficulnea. **Et videntes discipuli ficum.** **R.** aridā factam a radicibus mirati. **Ab.** sunt dicētes. **Quō p̄tinuo aruit.** **Et recordat⁹ petrus dixit ei.** **Rabbi.** **Ecce ficus cui maledixisti aruit.** **R̄ndens autē iesus ait.** **Habete fidem dei.** **Amē.** **Ab.** dico. **R.** vob. si habueritis fidem et nō hesitaueritis non soluz de ficulnea facietis sed et si monti huic dixeritis. **Tolle te et iacta te i mare ita fiet.** **Propterea.** **R.** dico vobis. **Oia quecūqz orantes petitis credite qz accipietis et venient vobis.** **Et cū stabitis ad orandū dimittite si qd habetis aduersus aliquem vt et pater vester qui in celis est dimittat vobis peccata vestra.**

Ab. autez. **R.** forte in ea inueniret. **Et cū venisset nihil inuenit preter folia.** **Non enī erat tempus ficoz.** **Et r̄ndens dixit illi.** **Nūqz.** **Ab.** ex te fructus nascat in eternū. **Non.** **R.** amplius in eternū ex te q̄sqz fruct⁹ māducat. **Et arefacta.** **Ab.** est p̄tinuo ficulnea. **Et videntes discipuli ficum.** **R.** aridā factam a radicibus mirati. **Ab.** sunt dicētes. **Quō p̄tinuo aruit.** **Et recordat⁹ petrus dixit ei.** **Rabbi.** **Ecce ficus cui maledixisti aruit.** **R̄ndens autē iesus ait.** **Habete fidem dei.** **Amē.** **Ab.** dico. **R.** vob. si habueritis fidem et nō hesitaueritis non soluz de ficulnea facietis sed et si monti huic dixeritis. **Tolle te et iacta te i mare ita fiet.** **Propterea.** **R.** dico vobis. **Oia quecūqz orantes petitis credite qz accipietis et venient vobis.** **Et cū stabitis ad orandū dimittite si qd habetis aduersus aliquem vt et pater vester qui in celis est dimittat vobis peccata vestra.**

Ab. autez. **R.** forte in ea inueniret. **Et cū venisset nihil inuenit preter folia.** **Non enī erat tempus ficoz.** **Et r̄ndens dixit illi.** **Nūqz.** **Ab.** ex te fructus nascat in eternū. **Non.** **R.** amplius in eternū ex te q̄sqz fruct⁹ māducat. **Et arefacta.** **Ab.** est p̄tinuo ficulnea. **Et videntes discipuli ficum.** **R.** aridā factam a radicibus mirati. **Ab.** sunt dicētes. **Quō p̄tinuo aruit.** **Et recordat⁹ petrus dixit ei.** **Rabbi.** **Ecce ficus cui maledixisti aruit.** **R̄ndens autē iesus ait.** **Habete fidem dei.** **Amē.** **Ab.** dico. **R.** vob. si habueritis fidem et nō hesitaueritis non soluz de ficulnea facietis sed et si monti huic dixeritis. **Tolle te et iacta te i mare ita fiet.** **Propterea.** **R.** dico vobis. **Oia quecūqz orantes petitis credite qz accipietis et venient vobis.** **Et cū stabitis ad orandū dimittite si qd habetis aduersus aliquem vt et pater vester qui in celis est dimittat vobis peccata vestra.**

Ab. autez. **R.** forte in ea inueniret. **Et cū venisset nihil inuenit preter folia.** **Non enī erat tempus ficoz.** **Et r̄ndens dixit illi.** **Nūqz.** **Ab.** ex te fructus nascat in eternū. **Non.** **R.** amplius in eternū ex te q̄sqz fruct⁹ māducat. **Et arefacta.** **Ab.** est p̄tinuo ficulnea. **Et videntes discipuli ficum.** **R.** aridā factam a radicibus mirati. **Ab.** sunt dicētes. **Quō p̄tinuo aruit.** **Et recordat⁹ petrus dixit ei.** **Rabbi.** **Ecce ficus cui maledixisti aruit.** **R̄ndens autē iesus ait.** **Habete fidem dei.** **Amē.** **Ab.** dico. **R.** vob. si habueritis fidem et nō hesitaueritis non soluz de ficulnea facietis sed et si monti huic dixeritis. **Tolle te et iacta te i mare ita fiet.** **Propterea.** **R.** dico vobis. **Oia quecūqz orantes petitis credite qz accipietis et venient vobis.** **Et cū stabitis ad orandū dimittite si qd habetis aduersus aliquem vt et pater vester qui in celis est dimittat vobis peccata vestra.**

Ab. autez. **R.** forte in ea inueniret. **Et cū venisset nihil inuenit preter folia.** **Non enī erat tempus ficoz.** **Et r̄ndens dixit illi.** **Nūqz.** **Ab.** ex te fructus nascat in eternū. **Non.** **R.** amplius in eternū ex te q̄sqz fruct⁹ māducat. **Et arefacta.** **Ab.** est p̄tinuo ficulnea. **Et videntes discipuli ficum.** **R.** aridā factam a radicibus mirati. **Ab.** sunt dicētes. **Quō p̄tinuo aruit.** **Et recordat⁹ petrus dixit ei.** **Rabbi.** **Ecce ficus cui maledixisti aruit.** **R̄ndens autē iesus ait.** **Habete fidem dei.** **Amē.** **Ab.** dico. **R.** vob. si habueritis fidem et nō hesitaueritis non soluz de ficulnea facietis sed et si monti huic dixeritis. **Tolle te et iacta te i mare ita fiet.** **Propterea.** **R.** dico vobis. **Oia quecūqz orantes petitis credite qz accipietis et venient vobis.** **Et cū stabitis ad orandū dimittite si qd habetis aduersus aliquem vt et pater vester qui in celis est dimittat vobis peccata vestra.**

Ab. autez. **R.** forte in ea inueniret. **Et cū venisset nihil inuenit preter folia.** **Non enī erat tempus ficoz.** **Et r̄ndens dixit illi.** **Nūqz.** **Ab.** ex te fructus nascat in eternū. **Non.** **R.** amplius in eternū ex te q̄sqz fruct⁹ māducat. **Et arefacta.** **Ab.** est p̄tinuo ficulnea. **Et videntes discipuli ficum.** **R.** aridā factam a radicibus mirati. **Ab.** sunt dicētes. **Quō p̄tinuo aruit.** **Et recordat⁹ petrus dixit ei.** **Rabbi.** **Ecce ficus cui maledixisti aruit.** **R̄ndens autē iesus ait.** **Habete fidem dei.** **Amē.** **Ab.** dico. **R.** vob. si habueritis fidem et nō hesitaueritis non soluz de ficulnea facietis sed et si monti huic dixeritis. **Tolle te et iacta te i mare ita fiet.** **Propterea.** **R.** dico vobis. **Oia quecūqz orantes petitis credite qz accipietis et venient vobis.** **Et cū stabitis ad orandū dimittite si qd habetis aduersus aliquem vt et pater vester qui in celis est dimittat vobis peccata vestra.**

Monotesseron siue

De iudice iniquitatis

et de phariseo et publicano. **L. xvij. CXXI**

Dicebat autem et parabolam ad illos quoniam oportet semper orare et non deficere dicens. Iudex quidam erat in ciuitate quadam qui deum non timebat et hominem non reuerebatur. Vidua autem quedam erat in ciuitate illa et veniebat ad eum dicens. Vindica me de aduersario meo et nolebat per multum tempus. Post hec autem dixit intra se. Et si deum non timeo nec hominem reuereor. tamen quia molesta est mihi hec vidua. vindicabo eam ne in nouissimo veniens suggillet me. At autem dominus. Audite quod iudex iniquitatis dixit. Deus autem non faciet vindictam electorum suorum clamantium ad se die ac nocte et patientiam habebit in illis. Dico vobis quia cito faciet vindictam illorum. Verumtamen filius hominis veniens putas inueniet fidem super terram. Dixit autem et ad quosdam qui in se confidebant tanquam iusti et aspernabantur ceteros parabolam istam dicens. Duo homines ascenderunt in templum ut orarent. unus phariseus et alter publicanus. Phariseus stans hec apud se orabat. Deus gratias tibi ago quia non sum sicut ceteri hominum. raptores iniusti. publicani. adulteri velut etiam hic publicanus. Ieiuno bis in sabbato. decimas do omnium que possideo. Et publicanus a longe stans nolebat nec oculos ad celum leuare sed percutiebat pectus suum dicens. Deus propitius esto mihi peccatori. Dico vobis. descendit hic iustificatus in domum suam ab illo. quoniam omnis qui se exaltat humiliabitur et qui se humiliat exaltabitur.

De parabola locate vinee agricolis. **Ms. xxi**

R. xij. Lu. xx.

CXXII

Aliam. **Ms. parabolas audite. Lepit**
R. autem ad plebem dicere parabolam hanc
homo. Ms. quidam. L. R. erat. Ms.
paterfamilias qui plantauit vineam et. **R.** septem circūdedit ei et fodit in ea torcular. lacum. **R.** fudit et edificauit. **Ms. turrim. et locauit eam agricolis colonis. L. Et perfectus est peger. Ms. R.** multis. **L. temporibus. Cum. Ms. autem tempus fructuum appropinquasset in. L. tempore vindemie misit. Ms. R.** **L.** seruos suos ad agricolas cultores. **L. ut de fructu vinee darent illi. Et. Ms. acciperent ab agricolis. R. fructus. Ms. eius. Et agricolae apprehensis seruis eius alium ceciderunt et dimiserunt. R. L. vacuum et inanem. L. alium. Ms. occiderunt alium non lapidauerunt. Iterum misit alios seruos plures prioribus et fecerunt eis similes in capite. R. cedentes. L. vulnerauerunt. R. et contumelias afferunt. et addidit alterum mittere qui et illum vulnerantes eiecerunt. Nouissime. **Ms. autem adhuc R. habes unum filium charissimum dixit. L. dominus vinee. Quid facias. Ms. Mittam filium meum dilectum. et illum. Ms. R. misit ad eos nouissime. dicens. quia forte****

verebunt. **L. filium meum cum hunc viderint. Ques. L. cum. Ms. vidissent coloni cogitauerunt intra se et dixerunt. R. ad inuicem. Hic. Ms. est. L. heres R. venite occidamus eum et habebimus hereditatem. ut. L. nostra sit hereditas. Et. Ms. apprehensum. R. L. eum eiecerunt extra vineam et occiderunt. Cum ergo venerit dominus vinee quid faciet agricolis illis. Veniet. **R. L. et perdet colonos. Ms. alios Ms. male perdet. et vineam suam locabit alijs agricolis. qui reddent ei fructum temporibus suis. Quo. L. audito dixerunt illi. Absit. Ille autem respiciens eos dixit. Quid ergo est hoc quod scriptum est. R. nec. Ms. scripturas hanc legistis. Lapidem quem reproba uerunt edificantes hic factus est in caput anguli. Ad domino factum est istud et est mirabile in oculis nostris. Jo. Ms. dico vobis quia auferet a vobis regnum dei et dabitur genti facienti fructus. L. eius Omnis. Ms. qui ceciderit super lapidem istum conuulsum. super quem autem ceciderit comminuetur et conteretur. Et cum audissent principes sacerdotum et pharisei parabolas eius cognouerunt quod de ipsis diceret. Et querentes eum tenere et. L. mittere in illam manum in illa hora timuerunt populum quia. Ms. sicut propheta tam illum habebant et relicto eo abierunt.****

De veste nuptiali

Ms. xxij. consonat. L. s. xliij. cum Gl. iij. CXXIII

Et respondens iesus dixit iterum in parabolis eis dicens. Simile factum est regnum colorum homini regi qui fecit nuptias filio suo. Et misit seruos suos vocare iuitatos ad nuptias et nolebant venire. Iterum misit alios seruos dicens dicite inuitatis ecce pradium meum parauimus. tauri mei et altaria occisa et omnia parata ad nuptias. Illi autem neglexerunt et abierunt alius villam suam alius ad negotiationem suam. reliqui uero tenuerunt seruos eius et contumelia affectos occiderunt. Rex autem cum audisset iratus est et missis exercitibus suis perdidit homicidas illos et ciuitatem illorum incendit. Tunc ait seruus. Nuptie quidem pate sunt sed qui inuitati erant non fuerunt digni. Ire ergo ad exitus viarum et quicumque inueneritis vocate ad nuptias. Et egressi serui eius in vias congregauerunt omnes qui inuenerunt malos et bonos et implete sunt nuptie discubentium. Intrauit autem rex ut videret discubentes et vidit ibi hominem non vestitum veste nuptiali. et ait illi. Amice quomodo hic intraisti non habes vestem nuptialem. At ille obmutuit. Tunc dixit rex ministris. ligatis pedibus et manibus mittite eum in tenebras exteriores. ibi erit fletus et stridor dentium. Multi enim sunt vocati pauci vero electi.

De tributo reddendo cesari. **Ms. at.**

xxij. R. xij. L. xx.

CXXIII

Enc. Ms. abeutes pharisei consilijs

Hoc est intelligendum dicitur se christum vel aliquos de deis illud autem quod scribitur ab eis dixerunt alij vel ipsi omnes intellecta parabola christi.

interfuit vt capent eū in sermōe. et. **L.** obseruātes miserūt insidiatores q̄sdā. **R.** ex phariseis discipulos. **AB.** suos cū herodianis. **L.** q̄ se iustos si mularēt vt eū capent i verbo z traderēt p̄ncipatui z p̄tati p̄sidis. **Qui.** **R.** veniētes interroga uerūt. **L.** illū dicētes. **AB.** **AB.** **R.** scim⁹ quia verax es z recte. **L.** dicis z doces z nō. **AB.** ē tibi cure de aliq̄ et. **R.** nō curas quenq̄. **AB.** **AB.** **L.** respicis alias recipis p̄sonā hoīs neq̄. **R.** vides in faciē sed. **L.** in veritate. **AB.** viā dei doces. **Licet.** **L.** **AB.** nob. **R.** dare tributuz cesari an nō dabim⁹. **R.** Cōsiderās. **L.** aut̄ dolū illoꝝ sciens versuciā eoz z cognita. **AB.** iesus neq̄tia eoz. **Ait.** **Quid.** **R.** me tēptat hypocrite. **AB.** dicit mibi nūmisina census. **AB.** **AB.** **R.** mibi denariū. **L.** vt videā. **Ait.** **AB.** illi. **R.** obtulerūt ei denariū. **Et ait illis iesus.** **Cui⁹.** **AB.** est imago hec z superscriptio ei⁹. **Cui⁹.** **L.** habet imaginē et superscriptionē. **Et r̄ndētes.** **L.** dixerūt ei. **Cesari.** **AB.** **R.** Tūc **AB.** **R.** ait. **L.** illis. **Reddite** ergo q̄ sunt cesari cesari z q̄ sunt dei deo. et. **L.** nō potuerūt rēphendē verbū eius coram plebe. **Et.** **AB.** audiētes mirati sunt oēs. **R.** super eo z mirati. **L.** sunt in r̄nso eius z tacuerūt. z relicto eo. **R.** abierunt.

De muliere septemui

Ira. **AB.** **xxij.** **R.** **xxij.** **L.** **xx.** **CXXV**
R. illo. **AB.** die. **Accesserūt** ad eū saducei q̄ dicūt nō eē resurrectionē z interrogauerūt eū dicētes. **AB.** **AB.** **R.** moyses dixit et. **R.** scripsit. **L.** nob. **Ait.** **R.** si. **L.** cuius. **AB.** frae mortu⁹ fuerit z dimiserit vxorē et filios nō reliq̄rit. vt. **AB.** frae. **R.** eius. **L.** ducat vxorem illi⁹ z suscit⁹ semē fri suo. **Et erāt** ḡ ap̄d nos septē frēs. **Et p̄m⁹** vxore ducta defunct⁹ ē sine. **L.** filiis nō. **R.** relicto semie z nō. **AB.** habēs semē reliq̄t vxorē fri suo. **Similit̄** secūdus accepit. **R.** eā z mortu⁹ est sine. **L.** filio z nec. **R.** iste reliq̄t semē et. **R.** tertio. **L.** similit̄. **AB.** accepit. **L.** eam vsq̄. **AB.** ad septimū. et. **R.** accepit eā septē z nō. **L.** reliq̄rūt semen et. **L.** mortui sunt. **Novissima.** **AB.** **R.** oīuz mortua ē z mulier. **In** resurrectionē ḡ eoz cui⁹ erit vxor. si q̄dē septē habuerūt eā vxorē. **Et r̄ndēs iesus ait illis.** **Mōne** iō errat nesciētes scripturas neq̄ virtutem dei. **Fili.** **L.** hui⁹ seculi nubēt z tradūt ad nuptias. **Illi** vero q̄ digni habebūt seculo illo z resurrectione ex mortuis nō nubēt neq̄. **AB.** nubentur. **R.** neq̄. **L.** ducūt vxores neq̄ enī vltra mori poterūt. **Eḡles.** **AB.** **R.** enim angelis sunt. et. **AB.** sunt angeli dei i celo. z. **L.** filij sunt dei cū sint filij resurrectionis. **AB.** vero resurgēt mortui. **De** mortuis. **AB.** q̄ resurgāt z moyses. **L.** ostendit secus rubū sicut dixit dñm deū abraā deum ysaac z deum iacob. **Nūquid.** **R.** legistis i libro moysi qd̄. **AB.** dictū est a deo dicēte vob. **Ego**

sum de⁹ abraā de⁹ ysaac z de⁹ iacob. **Deus.** **L.** **AB.** aut̄. **R.** nō est mortuoz sed viuētū. **Omēs** enī viuūt ei. **Vos.** **R.** ḡ multū erratis. **Et.** **AB.** audiētes turbe mirabant in doctrina ei⁹. **R̄ndē** tes. **R.** aut̄ qdā scribarū dixerūt. **AB.** **AB.** **R.** bñ dixi st et. **L.** ampli⁹ nō audebāt eū quicq̄ interrogare. **De dilectiōe christi ex toto corde.** **AB.** **xxij.**

R. **xxij.** de quo et. **L.** **xx.** **CXXVI**
Pharisei. **AB.** aut̄ audiētes q̄ silentiū imposuit saduceis puenērūt in vnuz. **Et accessit.** **R.** vn⁹ de scrib legi. **AB.** doctor q̄. **R.** audierat illos p̄rētes z videns q̄ bñ illis r̄nderit interrogauit temptās. **AB.** cum. **AB.** **AB.** qd̄ est mādātū magnū. **R.** p̄mū. **AB.** in lege. **AB.** oīum. **R.** **R̄ndit.** **R.** ei iesus. **AB.** q̄ p̄mū oīum mādātū est. **Audi israel dñs de⁹ tu⁹ vn⁹** est. **Et diliges dñm deū tuū ex toto corde tuo et ex tota aīa tua z ex tota mēte tua z ex tota virtute tua.** hoc. **AB.** est. **R.** p̄mū z maximū mādātū. **Secūdū** simile ē huic. **Diliges** p̄mū tuū sicut teipsum. mai⁹. **R.** hōꝝ aliud mādātū nō est. **In** his. **AB.** duob⁹ mādatis tota lex pēdet z p̄phete. **Et.** **R.** ait illi scriba. **AB.** **AB.** bñ in veritate dixisti qz vnus ē de⁹ z nō est alius p̄ter ipsum z vt diligat ex toto corde z ex tota mēte z ex toto intellectu z ex tota aīa z ex tota fortitudine. z diligē p̄mū tanq̄ seipsum mai⁹ ē oīb⁹ holocaustoma tib⁹ z sacrificijs. **Iesus** aut̄ vidēs q̄ sapientē r̄ndisset ait illi. **Non** longe es a regno dei.

De quadam interro

gatione phariseoz. **L.** **xxij.** **Et alia interrogatiōe cui⁹ est christ⁹ filius.** **AB.** **xxij.** **R.** **xxij.** **L.** **xx.**

Interrogat⁹. **L.** aut̄ a phariseis qñ venit regnū dei z r̄ndit eis z dixit. **Nō** venit regnū cū obseruatio ne neq̄ dicent. **Ecce** hic aut̄ ecce illic.

Ecce enī regnū dei intra vos ē. **Cōgregat.** **AB.** aut̄ phariseis interrogauit eos iesus dicens. qd̄ vob̄ videt̄ de christo. cuius fili⁹ est. **Dicit** ei. dauid. **Et.** **R.** r̄ndēs iesus dicebat docēs in tēplo. **Quō** ergo dicūt scribe christū filiū dauid cui ip̄ se dauid dicebat in spū sancto. **Dixit** dñs domino meo sede a dextris meis. **Donec** ponā inimicos tuos scabellū pedū tuoz. **Quō** ergo dauid i spū in. **L.** libro psalmoz vocat. **AB.** euz dñm et. **R.** vñ quō. **L.** est fili⁹ eius. **Et nemo.** **AB.** poterat r̄ndere ei verbū. **Et.** **R.** multa turba libent̄ eū audiebat. neq̄. **AB.** ausus fuit q̄sq̄ eū amplius ex illa die interrogare.

De doctrinis phariseoz audiēdis. **AB.** **xxij.** **R.** **xxij.** **L.** **xx.** **CXXVII**

Tunc. **AB.** iesus locut⁹ ē ad turbas et ad discipulos suos z dicebat eis in doctrina sua. **Sup.** **AB.** cathedrā moysi sederūt scribe z pharisei. **Oīa** ḡ quecūq̄ dixerint vob̄ seruate z facite. **fm** xō opa eoz nolite

Monotesseron siue

facere. **D**icunt enim et non faciunt. Alligant autem onera grauiora et importabilia et imponunt in humeros hominum digito autem suo nolunt ea mouere. **O**ia vero opera sua faciunt ut videantur ab hominibus. **A**ntedidite. **L.** et caute. **R.** a scribis. **D**ilatant. **M.** enim philateria sua et magnificant fimbrias. **V**olunt. **R.** **L.** in scholis ambulare amant. **M.** **R.** **L.** autem primos recubant in cenis et. **L.** primum primas. **M.** **L.** cathedras in synagogis et in primis cathedris sedere in synagogis et. **M.** salutaciones. **R.** **L.** in foro. **q.** **R.** **L.** deuorat domos viduarum sub obtentu. **R.** plixie oronis simulat. **L.** longa oratione. hi accipiunt donationem maiorem et. **R.** plixi iudicium. **A**mant. **M.** vocari rabbi. vos autem nolite vocari rabbi. **U**nus est enim magister vester. **O**mnis autem vos fratres estis. et patrem nolite vos vocare super terram. **L.** vnus est enim pater vester qui in celis est. **N**on vocemini magistri quia magister vester vnus est christus. **Q**ui maior est vestrum erit minister vester. **Q**ui autem se exaltauerit humiliabit. et qui se humiliat exaltabit.

De re multiplici.

M. **xxij.** **L.** **xi.** et. **xxij.** **CXXIX**
Quod vobis scribe et pharisei hypocrite qui clauditis regnum celorum ante homines. vos enim non intratis nec introeuntes finitis intrare. **V**e vobis scribe et pharisei hypocrite qui comeditis domos viduarum longa oratione orantes. propter hec amplius accipietis iudicium. **V**e vobis scribe et pharisei hypocrite qui circumitis mare et arida ut faciatis vnum psetitum et cum fuerit factus. facitis eum filium gehenne duplo quam vos. **V**e vobis duces cecum qui dicitis quicumque iurauerit per templum. nihil est. qui autem iurauerit in auro templi dei. stultum et cecum. quod enim maius est aurum an templum quod sanctificat aurum? **E**t quicumque iurauerit in altari nihil est. qui autem iurauerit in dono quod est super illud dei. **C**eci quod enim maius est donum an altare quod sanctificat donum? **Q**ui ergo iurat in altari iurat in eo et in omnibus que super illud sunt. **E**t qui iurat in templo iurat in illo et in eo qui habitat in ipso. **E**t qui iurat in celo iurat in throno dei et in eo qui sedet super eum. **V**e. **M.** vobis scribe. **L.** et pharisei hypocrite qui decimatis mentas et anetum rutam. **L.** et cyminum. **M.** et oem. **L.** olus et relinquitis. **M.** **L.** que grauiora sunt legis iudicium et misericordiam. et fide et charitate dei. **H**ec autem oportuit facere et illa non omittere. **D**uces. **M.** cecum excolantes culicem camelum autem glutientes. **V**e. **L.** vobis pharisei qui diligitis primas cathedras in synagogis et salutaciones in foro. **V**e vobis qui estis ut monumeta que non apparent et homines ambulantes nesciunt. **R**idens autem quidam ex legisperitis ait illi. **M.** **g.** hec dicentes etiam nobis contumelia facis. **A**t ille ait. **E**t vobis legisperitis ve qui oneratis homines oneribus que portare non possunt et ipsi vno digito non tangitis sarcinas. **V**e. **M.** vobis scribe et pharisei hypocrite qui mudatis quod de foris est

Quoniam ista reponantur sub eo cetera dicta per euangelistas potest tamen dici quod diuersis temporibus fuerunt predicta.

calicis et parapsidis. intus autem pleni estis rapina et inuidicia. **P**harisee cece munda prius quod intus est calicis et parapsidis ut fiat illud quod de foris est mundum. **V**e vobis scribe et pharisei hypocrite qui similes estis sepulchris dealbatis que foris apparent hominibus speciosa intus autem sunt plena ossibus mortuorum et omni spurcitia. **S**ic et vos quidem a foris apparetis hominibus iusti. intus autem pleni estis hypocrisi et iniquitate. **V**e. **M.** vobis. **L.** scribe et pharisei hypocrite qui edificati sepulchra prophetarum. pres. **L.** autem vestri occiderunt illos et ornati monumenta iustorum. **E**t dicitis si fuissetis in diebus patrum nostrorum. non essemus socii eorum in sanguine prophetarum. **I**taque testimonio estis vobismetipsis. et. **L.** perfectio testificamini quod presentitis operibus patrum vestrorum. quia. **M.** filii eorum estis qui prophetas occiderunt. quicquid enim. **L.** ipsi eos occiderunt. **V**os autem edificatis eorum sepulchra. et. **M.** vos implete mensuram patrum vestrorum. **S**erpentes genimina viperarum quod fugietis a iudicio gehenne? propterea. **L.** et sapientia dei dixit. **E**cce. **M.** ego. **L.** mitto ad vos prophetas et apostolos. **L.** et sapientes. **M.** et scribas et. **M.** ex illis. **L.** occidetis et crucifigietis et ex eis flagellabit in synagogis vestris et persequimini de ciuitate in ciuitate ut veniat super vos et inquirat. **L.** ois. **M.** sanguis iustus sanguis. **L.** olum prophetarum qui effusus est super terram a constitutione mundi a generatione ista a sanguine abel iusti vsque ad sanguinem zacharie filii. **M.** barachie quem occidistis et. **L.** perierit inter templum et edem. **R.** et altare. **I**ta dico vobis reuertetur ab hac generatio. **A**men. **M.** dico vobis veniet hec omnia super generationem istam. **V**e vobis legisperitis qui tulistis clauem sciencie et ipsi non introistis et eos qui introibant prohibuistis. **C**um hec ad illos diceret ceperunt pharisei et legisperiti grauius insisteret et os eius opprimere de multis insidiantes ei. et querentes aliquid capere ex ore eius ut accusarent eum. **I**herusalem. **M.** hierusalem. **L.** xij. que occidis prophetas et lapidas eos qui ad te missi sunt. **Q**uoniam ens volui congregare filios tuos quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas suas et auis. **L.** nidum suum sub pennis et. **M.** noluisti. **L.** **E**cce relinques vobis domum vestram desertam. **D**ico enim vobis non me videbitis amodo donec veniat. **L.** **M.** hora cum dicitis. **B**enedicere qui venit in nomine domini

De vidua domino

Et offerente. **R.** **xxij.** **L.** **xi.** **CXXX**
Et. **R.** sedens iesus in gazophylatio aspiciebat eos qui mittebant munera sua in gazophylatium quod. **R.** turba iactabat es et multi diuites iactabant multa. **C**um venisset autem vna vidua pauper. misit duo minuta quod est quadrans. **V**idit. **L.** autem iesus pauperculam illam viduam mittentem era duo minuta. **E**t vocatis discipulis suis ait illis. **A**men vere. **L.** dico

vobis qm̄. **R.** **2.** vidua hec paup plus omnib⁹
misit q̄ miserūt in gazophilatiū. **D**ēs enim ex eo
qđ abūdabat illis miserūt i munera dei. **H**ec at
ex eo qđ illi deest et. **R.** de penuria sua oīa q̄ ha-
buit misit totum victum suū.

De edificio templi et

cōminatiōe euersionis hierusalē. **OS. xiiij. R.**

Egreffus **CXXXI** **xiij. l. xxi.**
QB. i. i. i. de templo ibat. **7. R.** cū egre
deref. **Accesserūt. Q.** discipuli eius
vt ostēderent ei edificatiōē templi. **Et**
qbusdā. **L.** dicentib⁹ de templo q bonis lapidi-
bus 7 donis ornatum esset. **Ait. R.** illi vn⁹ ex di-
scipulis suis. **Q.** gr aspice qles lapides 7 qles
structure. **Ipse. Q.** aut rīdēns ait eis. **Vidētis**
hec oīa et. **R.** magnas edificatiōes. **Amē. Q.**
dico. R. L. vobis veniet. **L.** dies in qbus non
relinquet. R. L. hic lapis sup lapidē q nō
destruat. **Sedēte. Q.** **R.** aut eo sup montē oli-
ueti p templū. **Accesserūt. Q.** ad euz discipuli
eius secreto. et. **R.** intetogabāt eū sepatim. **Pe-**
Q.
B. hic nobis pceptor. **L.** qñ hec erūt et. **R.** hec fi-
ent. **Q.** **R. L.** signū adueit⁹ tui 7 psuma-
tionis seculi. et. **R.** qd signū. **L.** cū hec fieri inci-
pient 7 psumari. **R. Et. Q.** **R.** rīdēs. **R. L.** Je-
sus dixit. **Videte** ne qd vos seducat. multi veni-
ent in noīe meo dicētes. **Ego sum christ⁹ 7 mul-**
tos seducēt. **7. L.** ips appropinqbit. **Nolite** ergo
fre post illos. **Auditori. Q.** enī estis pīa 7 opi-
niones pīoz. **Cū autē. R. L.** audieritis pīa et
seditiones nolite terreri. **Videte. Q.** ne turbe-
mini oportet. **Q.** **R.** enī primū hec fieri sed nō-
dum statim finis. **Tūc** dicebat illis. **Surget gēs**
p gentem 7 regnū aduersus regnū 7 terremotus
magni erunt p loca 7 pestilentie 7 fames terro-
resq de celo 7 signa magna erūt. **Hec. Q.** aut
R. oīa initia sunt dolor. **Videte. R.** autē vos
metipfos. **Sed. L.** ante hec oīa inīdent vob ma-
nus suas psequeut tunc. **Q.** tradent vos in tri-
bulationē 7 occident vos. **Tradent. R. L.** enim
vos in pilijs 7 in synagogis suis vapulabitis 7
ante reges 7 pīesides stabitis ppter me. ppter
L. nomen meū. **Continget** autē vobis in testio-
nium illis. **R. 7 eritis. Q.** odio oībus gentibus
ppter nomē meū. **Et tūc** scandali-
zabunt multi 7 inuicem tradent et
odio habebunt inuicem. **Et multi**
pseudo pphete surgent 7 seducent
multos. **Et quoniam** abūdabit ini-
quitas refrigeret charitas multo-
rum. **Qui** autem pseuerauerit vsq in finem hic
saluus erit. **Et predicabit** hoc euangeliū regni i
vniuerso mundo. 7 in omnes gentes primū opor-
tet predicari euangeliū in. **Q.** testimoniū omni-
bus gentibus. **Et tunc** veniet consumatio. **Et**

Hoc videtur
tagere penas
peccatorū no-
uissimorū tē-
porum.

R. cum duxerint vos tradentes ponite. **L.** i cor
dibus vestris nō p̄meditari quēadmodū respō
deatis. **Molite.** **R.** p̄cogitare quid loq̄mī. **N**on
enī vos estis loquentes sed sp̄s sanctus. **Ego.** **L.**
enī dabo vobis os ⁊ sapientiā cui non poterunt
resistere ⁊ dīcere oēs aduersarij vestri. **Tradz**
R. autem frater fratrem in mortem ⁊ pater filiū et
p̄surgent filij i parētes ⁊ morte eos afficiēt. **Tra**
demini. **L.** enī a parētib⁹ ⁊ fratrib⁹ ⁊ amicis ⁊
cognatis ⁊ eritis. **L.** **R.** odio oībus hoīb⁹ pp̄
nomen meū ⁊ **L.** capillus de capite vestro non
peribit. **Qui.** **R.** autem sustinuerit vsq; in finem
hic saluus erit. **In** patientia. **L.** vestra possidebi
tis aīas vestras. **Cum.** **OB.** ergo. **R.** videritis
abominationē desolatōis que dicta est a danie
le ppheta stantem in loco sancto vbi. **R.** nō de
bet qui. **OB.** **R.** legit intelligat. **Cum.** **L.** autem
videritis circūdari ab exercitu hierusalē tūc scī
tote/ quia appropinq̄bit desolatio eius. **Tūc.** **OB**
R. qui. **L.** in iudea sunt fugiāt ad mōtes/ ⁊ **OB.**
qui. **R.** in tecto non descendāt aliqd tollere de
domo sua/ ⁊ qui in agro non reuertat tollere tu
nicam suam et. **L.** qui in medio eius sunt disce
dant/ ⁊ qui in regionib⁹ non intrent in eam/ quia
dies vltionis hī sunt vt impleant oīa que scrip
ta sunt. **Ve** autem. **OB.** **R.** **L.** p̄gnantib⁹ ⁊ nu
trientibus in illis dieb⁹. **Orate.** **OB.** **R.** ne fiat
fuga vestra hyeme vel sabbato. **Erit.** **L.** enī p̄es
sura magna sup̄ terram ⁊ ira populo huic. **Et** ca
dent in ore gladij ⁊ captiui ducent in omnes gē
tes ⁊ hierusalē calcabit a gentib⁹ donec impleā
tur tempora nationū. —

De signis iudicii.

Matth. xxiiij. R. xiiij. Lu. xvij. et. xxi. ac. xij.

E. **L.** ait ad discipulos **CXXXII**
 suos veniet tps qñ desiderabitis vide
 re vnū diem filij hoīs ⁊ non videbitis
 Erit. **AB.** enī tunc tribulatio magna
 Erunt. **R.** autem dies illi tribulatiōis ⁊ tales q̃
 les non fuerunt ab initio creature quā pdidit de
 us vsq; nūc neq; fient. Et nisi abbreviasset dñs
 dies illos non fuisset salua oīs caro sed pp̃ electos
 quos elegit dñs abbreviabit dies. **Et. L.** di
 cent vobis. Ecce hic ecce illic. **Tunc. AB.** si. **R.**
 quis vobis dixerit. Ecce hic est chris̃t⁹ aut illic
 nolite credere nolite. **R.** ire neq; sectemi. **Sur
 gent. AB.** **R.** enī pseudo chris̃ti ⁊ pseudo pp̃he
 te ⁊ dabunt signa magna ⁊ pdigia ⁊ portēta. **R.**
 ad seducēdos si fieri potest etiaꝫ electos. ita. **AB.**
 vt in errorem ducant si fieri potest etiam electi.
Ego predixi vobis omnia. vos ergo videte. Si
ergo. AB. dixerint vobis. Ecce in deserto est no
 lite exire. Ecce in penetrabilib⁹ nolite credere.
Nam. L. sicut fulgur erit. **AB.** ab oriente choru
 scans. **L.** de sub celo in ea que sub celo sunt ful
 get ⁊ apparet. **AB.** vsq; in occidentēz. ita. **L.** erit

Possunt hec
intelligi di-
cta diuersis
vicibus . licz
sonent. *—*

Monotesseron sine

filius hominis ⁊ aduentus. **MS.** in die. **L.** sua.
Ubiq; **MS.** fuerit corpus illuc ⁊ gregabunt
 et a quile. **Prinū.** **L.** autem oportet illum multa
 pati ⁊ reprobari a generatione hac. **Statim.** **MS.**
R. autem post tribulationē dierū illoꝝ sol obscu
 rabitur. ⁊ luna non dabit lumen suū ⁊ stelle ca
 dent de celo. **Et.** **L.** xxi. erunt. signa in sole ⁊ lu
 na ⁊ stellis ⁊ in terris pssura gentiū pꝛe pssuōe
 sonitus maris ⁊ fluctuū arescentibꝫ hoibus pꝛe
 timore ⁊ expectatiōe que supuenient vniuersi oz
 bi. **Et.** **MS.** virtutes. **L.** celoz et. **R.** que sub ce
 lo sunt mouebunt. **MS.** **R.** **L.** Et tunc. **MS.** ap
 parebit signū filij hominis in celo et. **MS.** tunc
R. **L.** plangēt se oēs tribus terre. **Et tūc** vide
 bunt filiū hois veniētē in nube cū ptāte mag. **R.**
L. et gloria. **R.** ⁊ maiestate. **L.** **MS.** Et mittet
MS. **R.** angelos cū turba ⁊ voce mag. ⁊ grega
 bunt electos a q̄ttuor vētis a summis celoz vsq;
 ad terminos eoz. a. **R.** summo terre vsq; ad sum
 mū celi. **Ab** **MS.** arboꝛe. **R.** sici discite pabolaz.
Cū iam ramus eius tener fuerit ⁊ folia nata coꝝ
 scitis. **R.** q; in pꝛimo sicestas. **His.** **L.** aut fieri
 incipientibꝫ respicite ⁊ leuate capita vestra qm̄
 appropinqt redemptio vestra. **Et dixit illis** simi
 litudinē. **Videte** ficulneam ⁊ oēs arboꝛes cū p
 ducunt iam ex se fructū scitote quia ppe ē estas.
Ita. **MS.** et. **L.** vos. **R.** cum videritis hec fieri.
 scitote quia ppe. **MS.** est ⁊ in ianuis ⁊ ostijs. **R.**
 regnū. **L.** dei. **Amen.** **L.** **MS.** **R.** dico vobis q
 niam non trāsibit generatio hec. donec oia fiant
 Celū ⁊ terra trāsibūt. verba autem mea nō tran
 sibunt. **Attēdite.** **L.** autē vobis ne forte grauen
 tur corda vestra crapula ⁊ ebrietate ⁊ curis hu
 ius vite ⁊ supueniat sup vos repentina dies illa
Tanq; enī laqueus supuenient in oēs qui sedēt
 sup faciē ois terre. **Be.** **MS.** die. **R.** aut ⁊ ho
 ra illa nemo scit neq; angeli celoz neq;. **R.** filius
 nisi solus pater. **Sicut** autē. **L.** xviij. fuit i diebꝫ
 noe ita erit in diebus aduentꝫ. **MS.** filij hois. **Si**
 cut enī erant ante diluuiū comedētes ⁊ bibētes
 nubētes ⁊ nuptui tradentes. edebant. **L.** ⁊ bibe
 bant ⁊ vxores ducebāt ⁊ dabāt ad nuptias vsq;
 ad eum diem in quo intrauit in arcam noe ⁊ nō
 cognouerūt donec venit diluuiū ⁊ tulit ⁊ pdidit
L. omnes. **MS.** **Ita** erit aduentꝫ filij hois. **Sicr**
L. sicut factū est in diebꝫ loth edebāt ⁊ bibebāt
 emebāt ⁊ vendebant plantabant ⁊ edificabant.
Qua die autem exiuit loth a sodomis pluit dñs
 ignem ⁊ sulphur de celo ⁊ oēs pdidit. **Im** h erit
 qua die filius hominis reuelabit. in die illa qui
 fuerit in tecto ⁊ vasa eius in domo nō descendat
 tollere illa. **Et** qui in agro similit non redeat re
 tro. **MS.** **Remozes** estote vxoris loth. **Quicq;** q
 sieri animam suam saluam facere pdet illā ⁊ q
 cunq; perdiderit eam viuificabit illam. **Dico**
L. vobis. **MS.** **In** illa nocte erunt duo in le
 cto. vnus assumeꝫ ⁊ alter relinqueꝫ. **Duo** erunt

De vigilia et oratione

Possunt hec
intelligi pos
ta per reme
morationem

atur. Baptismo habeo baptizari et quomodo coartor usque dum perficiatur. Putatis quia pacem veni dare in terram. non dico vobis sed separationem erunt ex hoc quing in una domo diuisi. tres in duos et duo in tres. Diuidetur pater in filium et filius in patrem suum. et mater in filiam et filia in matrem. Socrus in nurum suam et nurus in socrum suam

De decem virginibus

et de decem talentis et modo iudicii. **Ms. xxv. CXXXIII**

Tunc simile est regnum celorum decem virginibus que accipientes lampades suas exierunt obviam sponso et sponse. Quingque autem ex eis erant fatue et quingque prudentes. Sed quingque fatue acceperunt lampades non sumpserunt oleum secum. prudentes vero acceperunt oleum in vasis suis cum lampadibus. Hora autem faciente sponso dormitauerunt omnes et dormierunt. Media autem nocte clamor factus est. Ecce sponsus venit exite obviam ei. Tunc surrexerunt omnes virginibus ille et ostendit lampades suas. Fatue autem sapientibus dixerunt. Date nobis de oleo vestro quia lampades nostre extinguuntur. Ruderunt prudentes dicentes. Ne forte non sufficiat nobis et vobis ite potius ad vendentes et emite vobis. Dum autem irent emere venit sponsus et que parate erant intraverunt cum eo ad nuptias. et clausa est ianua. Postquam vero veniunt relique virginibus dicentes. Domine domine aperi nobis. At ille respondens ait. Amen dico vobis. Nescio vos. Vigilate itaque quia nescitis diem neque horam. Sicut enim homo peger perficiens vocavit servos suos et tradidit illis bona sua et unus dedit quingque talenta. alij duo. alij vero unum. unus cuique secundum propriam virtutem et perfectus est statim. Abiit autem qui quingque talenta acceperat et opatus est in eis et lucratum est alia quingque. si nihil et qui duo acceperat lucratum est alia duo. Qui autem unum acceperat abiit et fordidit in terram pecuniam domini sui. Post multum vero tempus venit dominus servorum illoz et posuit rationem cum illis. Et accedens qui quingque talenta acceperat obtulit alia quingque talenta dicens. Domine quingque talenta tradidisti mihi ecce alia quingque talenta supplucratum sum. Ait illi dominus eius. Euge serue bone et fidelis quia super pauca fuisti fidelis super multa te constituam. intra in gaudium domini tui. Accessit autem et qui duo talenta acceperat et ait. Domine duo talenta tradidisti mihi. ecce alia duo supplucratum sum. Ait illi dominus eius. Euge serue bone et fidelis quia super pauca fuisti fidelis super multa te constituam. intra in gaudium domini tui. Accedens autem et qui unum talentum acceperat ait. Domine scio quia durus es. metis vbi non seminasti. et congregas vbi non sparsisti et timens abij et abscondi talentum tuum in terram. ecce habes quod tuum est. Respondens autem dominus eius dixit ei. Serue male et piger sciebas quia meto vbi non semino et congrego vbi non sparsi. Oportu-

it ergo te pecuniam meam committere numularijs et veniens ego accepissem vnde quod meum est cum usura. Tollite igitur ab eo talentum et date ei qui habet decem talenta. Omnis enim habenti dabitur et abundabit. ei autem qui non habet et quod videtur habere auferetur ab eo. et inutilem servum eijcite in te nebras exteriores. illic erit fletus et stridor dentium. Cum autem venerit filius hominis in maiestate sua et omnes angeli eius cum eo. tunc sedebit super sedem maiestatis sue et congregabunt ante eum omnes gentes et sepabit eos ab invicem sicut pastor segregat oves ab hedis. et statuet oves quidem a dextris. hedos autem a sinistris. Tunc dicet rex his qui a dextris eius erunt. Venite benedicti patris mei: possidete paratum vobis regnum a constitutione mundi. Esuriui enim et dedistis mihi manducare. sitiui et dedistis mihi bibere: hospes eram et collegistis me. Nudus eram et cooperuistis me. infirmus eram et visitastis me. In carcere eram et venistis ad me. Tunc respondebunt ei iusti dicentes. Domine quando te vidimus esurientem et pauperem sitientem et dedimus tibi potum. quando autem te vidimus hospitem et collegimus. aut nudum et cooperuimus te: aut quando te vidimus infirmum aut in carcere et venimus ad te: Et respondens rex dicet illis. Amen dico vobis quod diu fecistis vni de his fratribus meis minimis mihi fecistis. Tunc dicet et his qui a sinistris eius erunt. Discedite a me maledicti in ignem eternum qui paratus est diabolo et angelis eius. Esuriui enim et non dedistis mihi manducare. sitiui et non dedistis mihi potum. hospes eram et non collegistis me. Nudus et non cooperuistis me. infirmus et in carcere et non visitastis me. Tunc respondebunt ei et ipsi dicentes. Domine quando te vidimus te esurientem aut sitientem aut hospitem aut nudum aut infirmum aut in carcere et non misistis tibi. Tunc respondebit illis dicens. Amen dico vobis. quod diu non fecistis vni de minoribus his. nec mihi fecistis. et ibunt hi in supplicium eternum. Iusti autem in vitam eternam.

De modo christi in docendo.

L. xxi. et de obstinatione iudeoz. Jo. xxi.

Rat. L. aut in diebus docendo. CXXXV

Ecens in templo. noctibus vero exiens morabatur in monte qui vocatur oliueti. Et omnis populus manicabat ad eum venire in templo audire illum. Cumque. I. aut tanta signa fecisset coram illis non credebant in eum ut sermo esaię compleret quem dixit. Domine quis credidit auditui nro: et brachium domini cui reuelatum est. Propterea non poterant credere quia iterum dixit esaias. Et ecce caecaverunt oculos eorum et induravit cor eorum ut non videant oculis et intelligant corde et convertant et sanentur eos. Hoc dixit esaias quando vidit gloriam eius et locutus est de eo. Verumtamen ex principibus multi crediderunt in eum sed propter phariseos non credebant ut de synagoga non eijcerent. dilexerunt enim gloriam hominum magis quam

Et hoc potest intelligi positum hic per rememoracionem quando sequitur ad ea que christus dixit ante sex dies pasche.

Monotesseron siue

gloriam dei. Iesus autem clamauit et dixit. Qui credit in me: non credit in me sed in eum qui misit me. Ego lux in mundum veni ut omnis qui credit in me. in tenebris non maneat. et si quis audiverit verba mea et custodierit ego non iudico eum. non enim veni ut iudicem mundum / sed ut saluum faciam mundum. Qui spernit me: et non accipit verba mea. habet qui iudicet eum. Sermo quem locutus sum ille iudicabit eum in nouissimo die. quia ego ex meipso non sum locutus sed qui misit me pater. ipse mihi mandatum dedit quid dicam et quid loquar. Ego scio quia mandatum eius vita eterna est. Que ergo ego loquor sicut dixit mihi pater sic loquor.

De festo azymorum

appropinquante. Matth. xxvj. R. xiiij. Luce xxij. Johan. xiiij.

Appropinquabat. L. autem dies festus azymorum qui dicitur pasca.

Erat. R. autem pasca et azyma p'biduum. Et. M. factum est cum consummasset Iesus sermones hos omnes dixit discipulis suis. Scitis quia post biduum pasca fiet et filius hominis tradetur ut crucifigatur. Tunc congregati sunt principes sacerdotum et seniores in atrium principis sacerdotum qui dicitur Cayphas et consilium fecerunt. Et. R. querebant. L. summi sacerdotes et scribe quomodo eum do lo tenerent et occiderent. timebant. L. vero plebem. Dicebant. M. R. autem non in die festo. ne forte tumultus fieret in populo. Intrauit. L. autem sathanas in iudam qui cognominatur scarioth vnum de duodecim. Tunc. M. abiit. R. L. vnus de duodecim ad principes sacerdotum et summos. R. sacerdotes ut proderet eum illis. Et. L. locutus est cum principibus sacerdotum et magistratibus quemadmodum illum traderet eis. et ait. M. illis. Quid vultis mihi dare et ego vobis eum tradam. Qui. R. L. audientes gauisi sunt et promiserunt. et pacti. L. sunt pecunia illi dare. At illi constituerunt ei triginta argenteos. et spondidit. Et. M. exinde. R. L. querebat oportunitatem ut eum opportune. R. traderet sine. L. turbis. Ante. J. diem festum pasce sciens Iesus quia venit hora eius ut transeat ex hoc mundo ad patrem. cum dilexisset suos qui erant in mundo. in finem. dilexit eos.

Sequitur tertia pars principalis.

Tertia pars principa-
lis huius contextus de egressu passionis et resurrectionis christi.

Demissione petri et

Johannis prima die azymorum quam Johannes vocat ante festum pasce. M. xxvj. R. xiiij. Lu. xxij. Johan. xiiij.

Prima. R.
R. die azymorum quando R. pasca immolabatur.

In qua. L. necesse erat pasca occidi. Accesserunt. M. discipuli ad Iesum et dicunt. M. R. ei. Quo vis eamus et paremus tibi ut manducemus pasca. Et mittit ex discipulis suis Petrum et Iohannem dicens. Euntes parate nobis pasca ut manducemus. At illi dixerunt. Ubi vis paremus. Et dixit ad eos. Ite. M. in ciuitates R. ad quendam. M. Ecce. L. introeuntibus vobis in ciuitatem occurret vobis homo amphoram aque portans. sequimini eum in domum in quam intrat et dicetis patrifamilias domus. Qui cit tibi magister. Tempus. M. meum prope est apud te facio pasca. vbi. R. est refectio mea. vbi. L. est diuerforium vbi. L. R. pasca cum discipulis manducem. Et ipse ostendet cenaculum magnum stratum et ibi parate. Et. R. abierunt discipuli eius et venerunt in ciuitatem. Euntes. L. R. autem inuenerunt sicut dixit illis Iesus et parauerunt pasca. Vespere. R. autem facto venit cum duodecim. et L. cum facta esset hora discubuit et duodecim apostoli cum eo.

CXXXVII
Hec est dies Iouis in cuius vespere fiebat eius agni. et hec vocat prima dies azymorum.

CXXXVI

Hec est dies mercurij an diei veneris sanctam.

Hic fuit eius agni.

De ablutione pedum

Johan. xiiij. CXXXVIII
Cena facta cum diabolus iam misisset in cor ut traderet eum iudas scariothis. Sciens quia omnia dedit ei pater in manus. et quia a deo exiit et ad deum vadit. Surgit a cena et ponit vestimenta sua. et cum accepisset lintheum precinxit se. Deinde misit aquam in pelum et cepit lauare pedes discipulorum suorum et extergere lintheo quo erat precinctus. Venit ergo ad simonem Petrum et dicit ei Petrus. Domine tu mihi lauas pedes. Non lauabis mihi pedes in eternum. Respondit ei Iesus. Si non lavero te non habebis partem meam. Dicit ei Simon Petrus. Non tantum pe-

des. sed et manus et caput. Dicit ei iesus. Qui lo-
tus est non indiget nisi ut pedes lauet. sed et mu-
tus totus et vos mundi estis sed non omnes.
Sciebat namque quisnam esset qui traderet eum.
propterea dixit non estis mundi omnes. Postquam
ergo lauit pedes eorum accepit vestimenta sua.
et cum recubisset iterum dixit eis. Scitis quid
fecerim vobis? Vos vocatis me magister et do-
mine et bene dicitis. Sum etenim. Si ergo ego
laui pedes vestros dominus et magister. et vos
debetis alter alterius lauare pedes. Exemplum
enim dedi vobis ut quemadmodum ego feci ita et
vos faciatis. Amen amen dico vobis. Non est seruus
maior domino suo. Neque apostolus maior eo qui
misit illum. si hoc scitis beati eritis si feceritis ea

De sacramenti insti-

tutione. Mat. xxvj. R. xiiij. L. xxij. CXXXIX

Et. Ab. discumbentibus. R. eis et
manducantibus ait Iesus. Desiderio
L. desideravi hoc pascha manducare
vobiscum antequam patiar. Dico enim
vobis quia ex hoc non manducabo illud donec
impleatur in regno dei. Lenan-
tibus. Ab. autem illis. Accipit ie-
sus panem gratias. L. egit et bene-
dixit. Ab. et fregit. Ab. L. deditque
discipulis suis. et ait. Accipite. Ab.
et comedite. Hoc. Ab. est. L. cor-
pus. R. meum quod pro vobis tra-
detur hoc facite in meam com-
morationem. Similiter et calicem
postquam cenauit accipiens. Ab. gra-
tias egit et dedit illis dicens. Accipite. L. et diui-
dite inter vos et bibite. Ab. ex hoc omnes. Hic
est sanguis meus noui testamenti. Hic. L. est ca-
lix noui testamenti in meo sanguine. L. qui
pro vobis et. Ab. pro multis effundetur in re-
missionem peccatorum. Dico autem vobis quia
non bibam amodo de hoc genimine vitis usque
diem illum cum illud bibam novum vobiscum in
regno patris mei. dei. R. Et biberunt ex eo omnes.

Uideat intelli-
gendus quod ce-
na agni fue-
rit alia cena.
vel eadez dis-
continua p-
pedum lotio-
nem ut intel-
ligit p. dictus
Iohannis.

De predicatione nega-

tionis Petri et questione discipulorum. Mat.
xxvj. R. xiiij. L. xxij. J. xiiij. CXL

Quoniam. Ab. L. dixit illis
Iesus. Omnes vos scan-
dalum patiemini in me
ista nocte. quia scriptum est. Per-
cutiam pastorem et dispergentur

Intelligenda
est trina nega-
tio petri ve-
lut una nega-
tio continua
que incepit

oues gregis. sed postquam resurrexe-
ro precedam vos in galileam. Re-
spondens autem Petrus ait illi.
Et si omnes scandalizati fuerint in
te. Ego nunquam scandalizabor. Et
Ab. ait illi Iesus. Petre fili. R. gal-
lus bis vocem dederit ter me es nega-
turus. Amen. Ab. dico tibi. quia
in hac nocte antequam gallus cātet ter
me es negaturus. At. R. ille ampli-
us loquebatur. Et. Ab. si. R. opor-
tuerit memori tecum non te nega-
bo. Similiter et omnes discipuli di-
xerunt. Non. J. de omnibus vob
dico. Ego scio quos elegerim. sed
ut adimpleatur scriptura. Qui mā-
ducat panem meum leuabit contra
me calcaneum suum. Amodo di-
co vobis prius quam fiat. ut cum fue-
rit factum credatis quia ego sum. Amen amen
dico vobis. Qui accipit si quem misero me acci-
pit. Qui autem me accipit. accipit eum qui me
misit. Cum hoc dixisset Iesus turbatus est spi-
ritu et protestatus est et dixit. Amen. J. R. dico
vobis. Quia vnus ex vobis me tradet qui. R.
manducat mecum. Aspicientes. J. ergo ad inui-
cem discipuli hesitantes de quo diceret. Et. Ab.
contristati. R. valde ceperunt singuli dicere.
Nunquid ego sum domine? At ille respondens
ait. Vnus. R. ex duodecim qui. Ab. intingit
R. mecum manum in parapside. Ab. in catino
R. hic me tradet. Filius quidem hominis va-
dit sicut scriptum est de illo. Ne autem homini
illi per quem filius hominis tradetur. Bonum
erat ei si natus non fuisset homo il-
le. Respondens. Ab. autem iudas
qui tradidit eum dixit. Nunquid
ego sum Rabbi? Ait illi. Tu dixi-
sti. Erat. J. ergo recumbens vnus
ex discipulis eius in synu iesu que-
rebat Iesus. Innuit ergo huic
Simon petrus et dixit ei. Quis est
de quo dicit? Itaque cum recubisset
ille super pectus Iesu dicit ei. Do-
mine quis est? Respondit Iesus.

Ille est cui ego intinctum panem porrexero. Et
cum intinxisset panem dedit Iude simoni scario-
this. Et post buccellam tunc introiuit in eum sa-
thanas. Et dicit ei Iesus. Quod fa-
cis fac citius. Hoc autem nemo sci-
uit discumbentium ad quid dixe-
rit ei. Quidam enim putabant quod
oculos habebat Iudas quia dixis-
set ei Iesus. Etenim que opus sunt
nobis ad diem festum. Aut egens ut aliquid

anquam gallus
cātare. et sic
intelligunt e-
uāgeliste tri-
nam negatio-
nem. factam
autem gallus
cantaret. sed
cōsumata est
ante secundum
gallitantum
ut pōit Mar-
cus. Nec re-
pugnat quod cri-
stus vtrūque of-
ferit nunc ut
Marcus po-
nit et bis nūc
ut alij ad ma-
iores exagge-
rationem.

Intelligendus
est quod Iohes
propinquus
Iesu inclina-
uit faciem suā
ad faciem Iesu
ipsum familia-
riter et filiter
interrogans
cui xpus sub-
misserat.

Dixit hoc pe-
mittendo non
iubendo. nec
scelus aperi-
eundo.

Monotesseron siue

Hoc potest i
telligi eleua
te vel deplse.

daret. Cum ergo accepisset ille, exiuit continuo. Erat autem nox. Cum ergo exisset dicit iesus. Nunc clarificatus est filius hois et deus clarificatus est in eo. si deus clarificatus est in eo et deus clarificabit eum in semetipso et continuo clarificabit eum. Filioli adhuc modicum vobiscum sum queritis me et sicut dixi iudeis quod ego vado vos non potestis venire. Et vobis dico modo. Nunc datum nouum do vobis ut diligatis inuicem sicut dilexi vos. ut et vos diligatis inuicem. In hoc cognoscent omnes quia mei estis discipuli. si dilectionem habueritis ad inuicem. Dicit ei simon petrus. Domine quo vadis. Respondit iesus. Quo ego vado non potes me sequi modo. sequeris autem postea. Dicit ei petrus. Quare non possis te sequi modo? Animam meam pro te pono. Respondit iesus. animam tuam pro me pones. Amen amen dico tibi. Non cantabit gallus donec ter me neges. Et ipsi ceperunt querere inter se quis esset qui eum traditurus esset. Facta est autem et contentio inter eos. quis eorum videresse maiorem. Dixit autem eis. Reges gentium dominantur eorum et qui potestatem habent super eos benefici vocantur. Vos autem non sic sed qui maior est in vobis fiat sicut minor et qui precessor est sicut ministrator. Nunc quis maior est. qui recumbit an qui ministrat? Nonne qui recumbit? Ego autem in medio vestrum sum sicut qui ministrat. Vos autem estis qui permansistis mecum in temptationibus meis. Et ego dispono vobis sicut disposuit michi pater meum regnum ut edatis et bibatis super mensam meam in regno meo. et sedeat super thronos iudicantes duodecim tribus israel. At autem dominus summi. Simon ecce sathan expetiuit vos ut cribraret sicut triticum. Ego autem rogavi pro te ut non deficiat fides tua. Et tu aliquando puerus. perfringe frater tuos Qui dixit. Domine tecum sum paratus et in carcerem et in mortem ire. Et ille dixit. Dico tibi petre. Non cantabit hodie gallus donec ter abneges nosse me et dixit eis. Num misit vos sine sacculo et pera et calciamentis. Nunquid aliquid defuit vobis? At illi dixerunt. Nichil. Dixit ergo eis sed nunc quod habet sacculum tollat similiter et peram sed quod non habet vendat tunicam suam et emat gladium. Dico enim vobis quoniam adhuc hoc quod scriptum est oportet impleri in me. Et cum iniustus deputatus est. Etenim ea que sunt de me. finem habent. At illi dixerunt. Ecce duo gladii hic. At ille dixit eis. Satis est.

De sermone domini

post cenam et pertinet multas rubricellas per multitudinem doctrinarum ubi per totum de mysterio trinitatis Johan. xiiij. xv. xvi. xvij. CXLI. Et ait discipulis suis. Non turbet cor vestrum. Creditis in deum et in me credite. In domo patris mei mansiones multe sunt. Si quod minus dixi vobis quod vado parare vobis locum et si

abiero et preparabo vobis locum. iterum venio ad vos et accipio vos ad me ipsum ut ubi ego sum et vos sitis. et quo ego vado scitis. et viam scitis. Dicit ei thomas. Domine nescimus quo vadis et quomodo possumus viam scire? Dicit ei iesus. Ego sum via veritas et vita. Nemo venit ad patrem nisi per me. Si cognouissetis me et patrem meum utique cognouissetis. et amodo cognoscetis eum et vidistis eum. Dicit ei philippus. Domine ostende nobis patrem et sufficit nobis. Dicit ei iesus. Tanto tempore vobiscum sum et non cognouistis me. philippe quod videt me. videt et patrem meum. quomodo tu dicis ostende nobis patrem? Non credis quia ego in patre et pater in me est? Verba que ego loquor vobis a meipso non loquor. Pater autem in me manens ipse facit opera. Non creditis quia ego in patre et pater in me est. alioquin propter opera ipsa credite. Amen amen dico vobis. Qui credit in me. opera que ego facio ipse faciet et maiora horum faciet quia ego ad patrem vado. Et quocumque petieritis in nomine meo hoc faciam ut glorificetur pater in filio. si quod petieritis in nomine meo hoc faciam. Si diligitis me mandata mea seruare. et ego rogabo patrem et aliam paraclysin dabo vobis ut maneat vobiscum in eternum spiritum veritatis quem mundus non potest accipere. quia non videt eum nec scit eum. Vos autem cognoscetis eum. quia apud vos manebit et in vobis erit. Non vos relinquo orphanos. veniam ad vos. Adhuc modicum et mundus me iam non videt. vos autem videtis me quia ego vivo et vos viuatis. In illo die vos cognoscetis. quia ego in patre meo et vos in me et ego in vobis. Qui habet mandata mea et seruat ea ille est qui diligit me. qui autem diligit me diliget a patre meo et ego diligam eum et manifestabo ei meipsum. Dicit ei iudas non ille scariothis. Domine quid factum est quia manifestaturus es teipsum nobis et non mundo? Respondit iesus et dixit ei. Si quis diligit me sermonem meum seruabit et per me diliget eum et ad eum veniemus et mansionem apud eum faciemus. Qui non diligit me sermones meos non seruat. Et sermonem quem audistis non est meus sed eius qui misit me patris. Hec locutus sum vobis apud vos manens. Paraclys autem spiritus sanctus quem mittet pater in nomine meo ille vos docebit omnia et suggeret vobis omnia quecumque dixero vobis. Pacem relinquo vobis pacem meam do vobis. non quomodo mundus dat ego do vobis. Non turbetur cor vestrum neque formidet. Audistis quia dixi vobis. vado et venio ad vos si diligeretis me. gauderetis utique. quia ad patrem vado quia pater maior me est. Et nunc dixi vobis priusquam fiat ut cum factum fuerit credatis. Jam non multa loquar vobiscum. Venit enim princeps mundi huius et in me non habet quicquam sed ut cognoscat mundus quia diligo patrem et sicut mandatum dedit michi pater sic facio.

Questio Iu
de apostoli

Implendus
sermo xpi

Prima
rubricella

4 **Sub** Surgite eamus hinc. **E**go sum
vitis vera et pater meus agricola est.
Oem palmitem in me non ferentem fru-
ctum tollet eum. et oem qui fert fructum
purgabit eum ut fructum plus afferat.
Iam vos mundi estis propter sermonem
quem locutus sum vobis. manete in me et
ego in vobis. Sicut palmes non possunt fer-
re fructum a semetipso nisi maserint
in vite. sic et vos nisi in me maseri-
tis. **E**go. **I**x. suz vitis et vos palmi-
tes. qui manet in me et ego in eo habet fructum
cum multum quod sine me nihil potest facere.
Si quis in me non maserit mittet foras sicut palmes
et arefiet et colliget eum et ignem mittet et ardet. Si
maserit in me et verba mea in vobis maserint. quod-
cumque volueritis petetis et fiet vobis. In hoc cla-
rificatus est pater meus ut fructum plurimum afferatis et es-
ficiamini mei discipuli. Sic dilexit me pater et ego
dilexi vos. Manete in dilectione mea. si precepta
mea seruaueritis manebitis in dilectione mea sicut
et ego precepta patris mei seruavi et maneo in eius di-
lectione. Hec locutus sum vobis ut gaudium meum in
vobis sit et gaudium vestrum impleatur.
5 **Sub** Hoc est preceptum meum ut diligatis inui-
cem sicut dilexi vos. Maior est hac
dilectionem nemo habet ut aiam suam ponat quam pami-
cis suis. Vos amici mei estis si feceritis quod ego pre-
cipio vobis. Iam non dicam vos seruos quia seruus ne-
scit quid faciat dominus eius. Vos autem dixi amicos quia
omnia quecumque audiui a patre meo nota feci vobis. Non
vos me elegistis sed ego elegi vos et posui vos
ut eatis et fructum afferatis et fructus vestri maneat ut
quodcumque petieritis patrem in nomine meo det vobis.
6 **Sub** Hec modo vobis ut diligatis inuicem. Si mundus
vos odit scitote quod me propter vos odio habuit. Si
de mundo fuissetis mundus quod suum erat diligeret.
quod vero de mundo non estis sed ego elegi vos de mu-
ndo. propterea odit vos mundus. Meminote primo
nisi mei quem ego dixi vobis. Non est seruus maior do-
mino suo. si me persecuti sunt et vos persequantur. si primo
nisi me seruauerint et vestrum seruabunt. Sed habet omnia fa-
cient vobis propter nomen meum quia nesciunt eum qui misit
me. Si non venissem et locutus essem fuissem peccatum non
habent. Nunc autem excusationem non habent de peccato suo.
Qui odit me et patrem meum odit. Si opera non fecis-
sem in eis quod nemo alius fecit. peccatum non habent. Nunc at-
et viderunt et oderunt et me et patrem meum sed ut im-
pleatur sermo qui in lege eorum scriptus est quia odio ha-
buerunt me gratis. Cum autem venerit pater quem
ego mittam vobis a patre spiritu veritatis qui a patre proce-
dit ille testimonium perhibebit de me et vos testimonium
perhibebitis quia ab initio mecum estis. Hec locutus
sum vobis ut non scandalizemini. Absque synagogis
faciet vos. sed venit hora ut ois qui interficit vos
arbitretur obsequium se prestare deo. Et hec faciet vo-
bis quia non nouerunt patrem neque me. sed hec locutus

Secundum aliquos
hic incipit capi-
tulum. xv. Joh.
Non explicat
euangelista quo
fuerit domus
et dixerit seque-
ntia. quia non duz
transierat torre-
tes cedron nec
erat hymnus di-
ctus nisi velim
viri regula vel
anticipationis
vel rememora-
tionis.

Preceptum
dilectionis

sum vobis ut cum venerit hora eorum remiscam
quia ego dixi vobis. Hec autem vobis ab initio non
dixi quia vobiscum eram. Et nunc vado ad eum
qui me misit et nemo ex vobis interrogat me quo
vadis. Sed quia hec locutus sum vobis tristitia
impleuit cor vestrum sed ego veritatem dico vobis
Expedit vobis ut ego vadam. Si enim non abiero
paradytus non veniet ad vos. si autem abiero mit-
tam eum ad vos. Et cum venerit ille arguet mundum
de peccato. et de iusticia. et de iudicio. De pecca-
to quidem quia non crediderunt in me. de iusticia ve-
ro quia ad patrem vado et iam non videbitis me.
De iudicio autem quia princeps huius mundi iam iu-
dicatus est. Adhuc multa habeo vobis dicere sed
non potestis portare modo. Cum autem venerit
ille spiritus veritatis docebit vos omnem veritatem.
Non enim loquetur a semetipso sed quecumque audiet
loquetur et que ventura sunt annuntiabit vobis. Il-
le me clarificabit quia de meo accipiet et annuncia-
bit vobis. Modicum et iam non videbitis me
et iterum modicum et videbitis me quia vado ad pa-
trem. Dixerunt ergo ex discipulis eius ad inuicem.
Quid est quod dicit nobis. modicum et non videbitis me
et iterum modicum et videbitis me quia vado ad patrem.
Dicebant ergo quod dicit nobis modicum. Respon-
dit quod loquitur. Cogit autem iesus quia volebat eum intro-
gare et dixit eis. De his queritis inquit vos quia dixi mo-
dicum et non videbitis me et iterum modicum et
videbitis me. Amen amen dico vobis. quia plo-
rabitis et flebitis vos. mundus autem gaudebit. vos
autem contristabimini. sed tristitia vestra verte-
tur in gaudium. Mulier cum parit tristitiam habet
quia venit hora eius. cum autem peperit puerum
iam non meminit pressure propter gaudium quia
natus est homo in mundum. Et vos igitur nunc
quidem tristitiam habetis. Iterum autem vide-
bo vos et gaudebit cor vestrum et gaudium vest-
rum nemo tollet a vobis. Et in illo die non ro-
gabitis quicquam. Amen amen dico vobis. Si quod
petieritis patrem in nomine meo dabit vobis. vsque
modo non petistis quicquam in nomine meo. Petite et
accipietis ut gaudium vestrum sit plenum. Hec
in prouerbis locutus sum vobis. Venit enim ho-
ra cum iam non in prouerbis loquar vobis sed
palam de patre meo annuntiabo vobis. Illo die
in nomine meo petetis. Et non dico vobis quia ego
rogabo patrem de vobis. Ipse enim pater amat
vos quia vos me amastis et credidistis quia a deo
exiui. Exiui a patre et veni in mundum. Iterum re-
linquo mundum et vado ad patrem. Dicunt ei di-
scipuli eius. Ecce nunc palam loqueris et pro-
uerbium nullum dicis. Nunc scimus quia scis
omnia et non est opus tibi ut quis te interroget. In his
cognouimus quia a deo existi. Respondit eis iesus.
Modo creditis. Ecce venit hora et iam venit ut
dispergami unusquisque in propria et me solum relin-
tis. et non sum solus quia pater mecum est. Hec locu-

Octava
rubricella

Nonna
rubricella

Decima
rubricella

Monotesseron siue

Undecima
rubricella

tus sum vobis vt in in pacē habeatis. In mūdo
pressurā habebitis sed confidite ego vici mūdū.
Hec locutus ē iesus ⁊ subleuatis in celuz ocu
lis dixit. Pater venit hora clarifica filiū tuū vt
filius tuus clarificet te sicut dedisti ei potestatem
oīs carnis vt omne qđ dedisti ei det eis vitā eter
nam. Hec est vita eterna vt cognoscāt te solū ve
rum deū ⁊ quem misisti iesus christū. Ego te cla
rificaui sup̄ terram. opus psumauī qđ dedisti mi
hi vt faciā. ⁊ nunc clarifica me tu pater apud te
metipsum claritate quā habui p̄sūq̄ mūdus est ⁊
apud te. **M**anifestaui nomē tuū hoīb⁹ quos de
disti mihi de mūdo. Tui erant ⁊ mihi eos dedi
sti ⁊ sermonē tuū seruauerūt ⁊ nunc cognouerūt
qz oīa que dedisti mihi abs te sunt qz verba que
dedisti mihi dedi eis. ⁊ ipsi acceperūt ⁊ cognou
erūt vere qz a te exiui ⁊ crediderūt quia tu me
misisti. Ego pro eis rogo non pro mūdo rogo s
pro his quos dedisti mihi quia tui sunt. Et mea
oīa tua sunt ⁊ tua mea sunt ⁊ clarificā sum i eis
Et iam nō sum in mūdo ⁊ hi in mūdo sunt ⁊ ego
ad te venio. **P**ater sancte serua eos in nomie
tuo quos dedisti mihi vt sint vnum sicut ⁊ nos.
Cum essem cū eis ego seruabā eos i noīe tuo. qđ
dedisti mihi custodiui ⁊ nemo ex eis perijt nisi fi
lius p̄ditionis vt scriptura impleat. Nunc autez
ad te venio ⁊ hec loquor i mūdo vt habeāt gau
dium meū impletū in semetipsis. Ego dedi eis
sermonē tuū ⁊ mūdus eos odio habuit quia nō
sunt de mūdo sicut ⁊ ego non sum de mūdo. Nō
rogo vt tollas eos de mūdo sed vt serues eos a
malo. De mūdo non sunt sicut ⁊ ego non sum d
mūdo. Sanctifica eos in veritate. sermo tuus ve
ritas ē. Sicut tu me misisti in mūdū. ⁊ ego misi
eos in mūdū ⁊ ego p̄ ipsis sanctifico meipsuz vt
sint ⁊ ipsi sc̄ificati i veritate. Nō p̄ his aut rogo
tantū. sed ⁊ p̄ eis q̄ credituri sunt p̄ verbū eoruz
in me. vt oēs vnū sint. sicut ⁊ ego pater in te ⁊ tu
in me. vt ⁊ ipsi i nob̄ vnū sint. vt mūdus credat.
qz tu me misisti. Et ego claritatē quā dedisti mi
hi. dedi eis. vt sint vnū sicut ⁊ nos vnū sumus.
Ego in eis ⁊ tu i me vt sint p̄sumati in vnū ⁊ co
gnoscat mūdus qz tu me misisti. ⁊ dilexisti eos si
sicut ⁊ me dilexisti. **P**̄ qđ dedisti mihi volo vt
vbi ego sum ⁊ illi sint mecū vt videāt claritatem
meā quā dedisti mihi. qz dilexisti me aī p̄stituti
onē mūdi. **P**̄ iuste mūd⁹ te nō cognuit ego aut te
cognui ⁊ hi cognuerūt qz tu me misisti ⁊ notū feci eis
nomē tuū vt dilectio. q̄ dilexisti me. in ipsis sit et
ego in ipsis.

Duodecima
rubricella

De oratione iesu et

sua captiōe. **M.** xxvj. **R.** xiiij. **L.** xxij. **J.** xvij.

Ec. J. cū dixisset iesus ⁊ **CXLII**

M. hymno. **R.** dicto exierūt in mon
tem oliueti et. **L.** egressus ibat fm cō
suetudinē in montē oliuarū trās torrē

tem. **J.** cedron in villā. **M.** in p̄diū. **R.** cui no
men gethsemani. **S.**ecuti. **L.** sunt autē eū ⁊ disci
puli ei⁹. **S.**ciebat. **J.** ⁊ iudas q̄ tradebat eū locuz
qz frequē p̄uenerat iesus illuc cū discipulis suis.
et. **M.** dixit. **R.** Sedete h̄ donec. **M.** vadā il
luc. **M.** **R.** ⁊ ozem. Et coassumpto. **M.** **R.** pe
tro ⁊ duob⁹ filiis zebedei cepit. **M.** tristartet
mestus esse pauere. **R.** ⁊ tedere. **Tūc.** **M.** ait **R.**
illis. Tristis est aīa mea vsq̄ ad mortē. Sustine
te h̄ ⁊ vigilate mecuz et. **L.** ipse auulsus ē ab eis
q̄tum ē iact⁹ lapidis. Et p̄gressus. **M.** **R.** p̄
sillum p̄cidit. **M.** in facie suā sup̄. **R.** terram ⁊
orabat vt si fieri posset trāsiret ab eo hora. Et di
xit. Abba p̄ oīa possibilia sunt tibi
trāsfer hūc calicē a me. s̄ nō ego vo
lo sed qđ tu. **M.** **M.** p̄ si possibi
le ē trāseat a me calix iste. Veruntū
nō sicut ego volo s̄ sicut tu. Et vēit
ad discipulos suos et. **M.** iuenit. **R.** eos domi
entes. ⁊ dixit petro sic. **Simon.** **R.** dormis. **M.**
M. potuisti. **R.** vna hora vigilare mecū. **A.**gi
late ⁊ orate vt nō intretis i tēptationē. **S.**p̄s q̄
dem p̄mpt⁹ ē caro autē infirma. Itēz secūdo ab
ijt ⁊ orauit eundē sermonē dicēs. **P̄.** **M.** mi si
nō pōt h̄ calix trāsire nisi bibā illū fiat voluntas
tua. Et venit. **M.** **R.** iterū ⁊ iuenit eos dormi
tes. Erāt enī oculi eorū ḡuat⁹ ⁊ igrabāt. **R.** qđ re
spōderēt ei. Et relictis. **M.** illis itēz abiit ⁊ ora
uit eundē sermonē. ⁊ positis. **L.** genibus orabat
dicēs. **P̄.** si vis trāsfer calicē istū a
me. Veruntū nō mea s̄ tua volūtas
fiat. Apparuit aut illi āgelus d̄ celo
p̄fortās eū. Et fact⁹ in agonia pli
xi⁹ orabat. ⁊ fact⁹ ē sudor ei⁹ sicut gutte sangui
nis decurrēt in terrā. Et cū surrexisset ab oratio
ne ⁊ vēisset ad discipulos suos iuēit eos dormien
tes p̄ tristitia. ⁊ ait illis. Quid dormit⁹? Dormi
te iam. **M.** **R.** ⁊ redescite. Sufficit. **R.** surgite.
L. et orate ne intret i tēptationē. Ecce. **M.** ap
p̄inābit. **R.** hora ⁊ fili⁹ hoīs tradet in manus
p̄ctorū. surgite eam⁹. Ecce q̄ me tradz p̄pe ē. **J.**
das. **J.** q̄ cū accepisset cohortē a pōtificib⁹ ⁊ p̄ba
riseis mīstros vēit illuc cū lafnis ⁊ facib⁹ ⁊ armil
Et. **M.** adhuc. **R.** iesu loq̄nte. Ecce iudas sca
riothis vn⁹ ex. xij. ⁊ cū eo turba multa cū gladī
et fustib⁹. missi. **M.** a p̄ncipib⁹ sacerdotū ⁊ scrib
R. ⁊ seniorib⁹. **M.** **R.** populi. Dederat at tra
ditor eis signū dicēs. Quēcūq̄ oscular⁹ fuero ip
se ē tenete eū ⁊ ducite. **R.** caute et. **L.** ancedebat
eos ⁊ appropinquat iesu vt oscularē se. Et. **M.**
cū vēisset. **R.** statiz accessit ad eū ait. **R.** Rabbi. **R.**
Aue. **M.** rabbi. et. **M.** oscular⁹. **R.** ē cū. **D.**ixit
M. ei iesus. Amice. ad qđ vēisti? **J.**uda osculo
filiū hoīs tradis. **J.**esus. **J.** itaq̄ scies oīa q̄ veni
tura erāt sup̄ eū. p̄cessit ⁊ dixit eis. Quēz q̄ritis?
R.ūderūt ei. **J.**esus nazarenū. Dixit eis iesus. Ego
suz. Stabat at ⁊ iudas q̄ tradidit eū cū ip̄is. vt q̄

Potest intel
ligi qđ xpus
bis ita dixit.

Probabile
est qđ fuit ga
briel.

S **Lxxij. Jo. xvij. CXLIII**
Equebas. **I.** aut ielsum simon petrus
et alius discipulus. **D**iscipulus aut il
le erat nor^o pontifici z introiuit in atri
um principis cu iesu. **P**etr^o aut stabat ad ostiuz
foris. **E**ruit g ali^o discipulus q erat nor^o ponti
fici z dixit ostiarie z introduxit petrū. **D**ixit er
go petro ancilla hostiaria summi. **R.** sacerdotis

M. p̄dēnauert eū reū cē mori. **Et. L.** viri q̄ tes
nebāt eū illudebāt ei. **Tūc M.** expuert. **R. L. i**

Difficultas
puenit i hoc
passu qz tres
euāgeliste nō
loquūtur de
Anne idō vī
dēt pphē
dere factum
Anne cuz fa
cto cayphe
in pma nega
tione Petri
quam hic po
nit cum oua
bus alijs.

Monotesseron siue

Intelligēdū.
q̄ in qualibz
negatione pe
tri multe per
sone locutes
sūt fuit in tu
multu z q̄ pe
trus nūc exi
it nunc redijt
vt turbatus.
nō p̄siderant
qd̄ dicerz aut
ageret p̄e ti
more et nunc
stabat nūc se
debat. Pos
sunt etiam in
telligi tres es
se i nocte gal
licantus cir
ca mediā noc
tem. circa ter
ciaz. circa au
roram. nō au
tem videt q̄
Ihesus z pe
trus mansit
in domo An
nevel ad secū
dum aut ter
tium gallica
tum Et forte
etiam petrus
in prima ne
gatiōe ter ne
gavit anteq̄
gallus cātarz
quia non ne
gat euāgelij
plures quaz
tres fuisse ne
gationes.

Prima ru
bica

Intelligēdū
est q̄ bis con
uenerūt in do
mum cayphe
reſeruato ibi
dez z a ſeruū
custodito. nō
ſine contume
liis z flagell.

Littera aug.
hebet ad cay
phā. ſed hec
eſt clarioz licz
ſaluet ſuā vi
de.

Attendeuda
eſt multiplex
acceptio pa
ſchevide i po
ſtillis.

Secūda ru
bica

faciē ei⁹ ⁊ velauerūt. L. eū cedētes. L. eū colaphis
R. et. L. interrogauerūt. OS. eū dicētes. p̄phe
tiſa nob̄ chriſte q̄s ē q̄ te p̄cuſſit. Et. R. miniſtri
eum alapis cedebant ⁊ alia multa blaſphemā
tes dicebant in eum.

De ſecūda et tertiane

gatiōe petri. OS. xxvj. R. xiiij. L. xxij. J. xvij
Reunte. OS. autem petro CXLV
ianuam rursus. R. cum vidisset illuz
alia. OS. ancilla. R. cepit dicere cir
cumstantib⁹. Quia hic ex illis ē. Hic
OS. erat cum iesu nazareno. Et. L. post puſul
lum alius videns eū dixit. Et tu de illis es. Erat
J. autem simon petrus stans ⁊ calefaciēs se. Di
xerunt ergo ei. Nunquid ⁊ tu ex discipulis eius
es. Et iterum negavit cum iuramēto quia nō no
ui hoīem. Et. OS. post. R. puſillum interuallo
L. quasi hore vni⁹ rursus. OS. R. qui aſtabāt
dicebāt petro. Vere ex illis es. Nam ⁊ galileus
es ⁊ loquela. OS. tua manifestū te facit. Dicit.
J. vnus ex ſeruis pontificis cognat⁹ eius cuius
petrus abſcidit auriculam. Nōne ego te vidi in
horto cum illo. Ille. R. autē cepit anathemati
zare detestari. OS. ⁊ iurare. OS. R. q̄. R. ne
ſcio hoīem iſtum quem dicitis. Et continuo. L.
adhuc eo loquente iterum. R. gallus. OS. R.
cantauit. L. J. Et. L. conuerſus dñs reſpexit
petrum. Et. OS. recordatus. L. R. eſt petrus
verbi dñi ſicut dixerat q̄ priuſq̄ gallus cantet
bis. R. ter me negabis. Et egreſſus foras fleuit
amare.

De tertia p̄uentione ſeniorz ⁊ traditione iesu
pilato. OS. xxvj. R. xiiij. et. xv. L. xxij. et. xiiij
Jo. xvij. et. xix. CXLVI

ane. OS. autem facto vt factus. L. e
dies conciliū. OS. inierūt omnes p̄n
cipes ſacerdotū ⁊ ſeniores populi ad
uerſus iesum vt eum morti traderēt. Et addux
erunt. L. eum in conſiliū ſuū dicentes. Si tu es
chriſtus dic nobis. Et ait illis. Si dixerō vobis
nō creditis mihi. ſi autem ⁊ interrogauero nō re
ſpondebitis mihi neq̄ dimittetis. Ex hoc autē erit
ſilius hoīs ſedens a dextris virtutis dei. Dixe
runt autē oēs. Tu ergo es fili⁹ dei. Qui ait. Vos
dicitis q̄ ego ſus. At illi dixerunt. Quid adhuc
deſideram⁹ testimoniū. ipſi enī audiui⁹ ⁊ ore
eius. Et ſurgēs oīs multitudo eoz et. R. vinciē
tes. OS. iesum duxerūt illū ad pilatū a caypha i
proziū. Erat autē mane ⁊ ipſi nō introierūt in p̄
toziū vt nō p̄taminarent ſv̄t māducaret p̄ſca.
Exiuit ergo ad eos pilat⁹ foras ⁊ vinctuz. OS.
adduxerūt ⁊ tradiderūt pontio pilato p̄ſidi. ⁊
Tūc vidēs iudaſ q̄ eū tradidit q̄ dānar⁹ eſſz p̄nta
duct⁹ retulit triginta argēteos p̄ncipib⁹ ſacerdo
tum ⁊ ſeniorib⁹ populi dicēs. Peccani tradens
ſanguinē iuſtū. At illi dixerūt. Quid ad nos. Tu

videris. Et p̄iectis in tēplo argenteis receſſit ⁊
abiens laqueo ſe ſupēdit. Principes autē ſacer
dotum acceptis argēteis dixerūt. Nō licet mit
tere eos in corbonā q̄ p̄ciū ſanguis ē. Cōſilio at
inito emerūt ex illis agrū ſiguli i ſepulturā pegri
noz p̄p̄ ſb vocat⁹ ē ager ille acheldemach. h̄ eſt
ager ſanguis vſq̄ i hodiernū diē. Tūc adimple
tum ē qd̄ dictū eſt p̄ hleremiā p̄phetā dicēte Et
acceperūt triginta argēteos p̄ciū app̄ciari qd̄
app̄ciauerūt a filiis iſrael ⁊ dederūt eos i agrū ſi
guli ſicut p̄ſtituit mihi dñs. Ieſus autē ſtetit an
te p̄ſidem. Et. J. dixit p̄ſes. Quā
accuſationē aſſertis aduerſus ho
minē hūc. Rñderūt ⁊ dixerūt ei. Si
nō eēt h̄ malefactor nō tibi tradidiſ
ſemus eū. Dixit ergo eiſ pilat⁹. Ac
cipite eū vos ⁊ ſm legē v̄ſam iudi
cate eū. Dixerūt ḡ iudei. Nob̄ nō li
cet interficē quēq̄ vt ſermo iesu im
pleret quē dixit ſignificās q̄ morte
eſſet moritur⁹. Leperūt. L. xxij. at
illū accuſare dicētes. Hūc iuenim⁹
ſubuertentē gentē n̄ſam. ⁊ p̄hiben
tem tributa dari ceſari ⁊ dicentē ſe
chriſtū regē eſſe. Pilat⁹ ḡ interro
gauit eū dicēs. Tu es rex iudeoz.
At ille rñdēs ait. Tu dixiſti. Ait at
pilat⁹ ad p̄ncipes ſacerdotū ⁊ tur
bas. Nihil inuenio cauſe i ſb hoīe.
At illi inualeſcebāt dicētes. Cōmo
uit populū docēs p̄ vniuerſam iu
deam incipiēs a galilea vſq̄ huc.
Pilāt⁹ autē audiēs galiteā interro
gauit ſi hō galile⁹ eſſet. Et vt cog
nit q̄ de herodis p̄tate eſſet remiſit eū ad her
odem q̄ ⁊ ipſe hieroſolymis erat illis dieb⁹. ⁊ he
rodes autē viſo iesu gauſus ē valde. Erat enī ex
multo tpe cupiēs videre eū eo q̄ audierat mul
ta de illo. Et ſpabat ſignū aliqd̄ ab eo videre che
ri. Interrogabat ḡ illū multū ſermōib⁹. At ipſe
nihil illi rñdebat. Stabāt etiā principes ſacerdo
tū ⁊ ſcribe p̄ſtānt accuſantes eū. Spreuit autē il
lum herodes cū exercitu ſuo ⁊ illuſit indutū ve
ſte alba ⁊ remiſit ad pilatū. Et facti ſunt amici
herodes ⁊ pilat⁹ in ipſa die. nam antea inimici
erāt ad inuicē. Pilat⁹ autē p̄uocat⁹ p̄ncipib⁹ ſacer
dotū ⁊ m̄gratib⁹ ⁊ plebe dixit ad illos. Obuli
ſtis m̄ hoīem hoīez hūc q̄ſi auertētē populū. Et
ecce ego corā vob̄ interrogās nullā cām inuicio i
hoīe iſto ex his in q̄b⁹ euz accuſat⁹ ſed nec her
odes. Nā remiſi vos ad illū ⁊ ecce nihil dignum
morte actū eſt ei. Intrauit ḡ iterū in p̄toziū pila
tus ⁊ vocauit iesum ⁊ dixit ei. Tu es rex iudeo
rū. Rñdit iesus. A temetipſo ſb dicis an alij tibi
dixerūt de me. Rñdit pilat⁹. Nunqd̄ iude⁹ ego
ſum. Gens tua ⁊ pontifices tradiderūt te mihi.
qd̄ feciſti. Rñdit iesus. Regnū meū nō eſt de

Tertia ru
bica

Quamuis
hec prop̄etia
a ſit magis i
zacharia. ne
chilom iue
nit in mēte
biereme p̄
ter aliquā ſe
militudinem
quorūdam
boz ſb po
ſitorum cum
verbis ſais ⁊
non curant
mutare quo
niam oēs p̄
phetes vno i
ritu locuti ſūt
tanq̄ ſi vnus
ſcriptoz dixe
riſſet. et. ca
des ſcriptura
videt⁹. vide
in poſtillis.

Unum ex quattuor

I

mūdo. Si ex hoc mūdo esset regnū meū ministri mei vtiq; decertaret vt nō traderet iudeis: Nūc autem regnū meū non est hic. Dixit itaq; pilat⁹. Ergo rex es tu? Rñdit iesus. Tu dicis. quia rex sum ego. Ego in hoc natus sum ⁊ ad hoc veni i mundū vt testimoniū phibeā veritati. Ois qui ex veritate est audit vocem meam. Dixit ei pilatus. Quid est veritas? Et cū hoc dixisset ad iudeos iterum exiuit ⁊ dixit eis. Ego nullam causam inuenio in eo. Est autē p̄suetudo vobis vt vnū dimittā vobis in pasca. vultis ergo dimittam vobis regem iudeoz. Clamauerūt rursus oēs dicētes. Non hunc sed barrabā. Erat autēz barrabas latro/qui Lu. xxiij. erat ppter seditionem qñdam factā in ciuitate ⁊ homicidiū missus in carcerē. Iterū ergo pilatus locut⁹ est ad illos volens dimitte iesum. Ac illi succlamabāt dicētes. Crucifige crucifige illum. Ille autē tertio dixit ad illos. Quid enī mali fecit ille? Nullā causam mortis inuenio in eo. corripis ergo illū ⁊ dimitta. Tunc. J. xix. ergo pilat⁹ apprehēdit iesum ⁊ flagellauit ⁊ milites plectētes coronā de spinis inposuerūt capiti eius ⁊ purpura circumdederūt eum ⁊ veniebāt ad eum ⁊ dicebant. Aue rex iudeoz ⁊ dabant et alapas. Exiit iterū pilatus foras ⁊ dixit eis. Ecce adduco euz vobis foras vt cognoscatis qz in eo nullā causā inuenio. Exiit ergo iesus portans coronam spineā ⁊ purpureūz vestimentū ⁊ dicit eis. Ecce homo. Cum ergo vidissent eum pontifices ⁊ ministri clamabāt dicētes. Crucifige crucifige eum. Dicit eis pilatus. Accipite eū vos ⁊ crucifigite. Ego enī non inuenio in eo causam. Rñderunt ei iudei. Nos legē habem⁹ ⁊ p̄m legem debet mori. quia filiū dei se fecit. Cū ergo audisset pilatus hūc sermonē magis timuit. Et ingressus est iterū in pretoriū ⁊ dicit ad iesum. Es tu? Iesus autem responsū non dedit ei. Dicit ei pilatus. Vbi non loqr̄s. Nescis quia patrē habeo crucifigē te ⁊ patrē habeo dimittere? Rñdit iesus. Nō h̄res patrē aduersus me vllam nisi tibi esset datum desuper. p̄pterea qui me tradidit tibi maius pctm̄ h̄z. Et exinde querebat pilat⁹ dimitte eum. Iudei autem clamabāt dicētes. Si hūc dimittis nō es amicus cesaris. Omis enī qui se regem facit ⁊ dicit cesari. Pilatus ergo cū audisset hos sermones adduxit foras iesum ⁊ sedit p̄ tribunali in loco q̄ d̄r lychostrat⁹ hebraice autem gabatha. Erat autem parasceue pasce hora quasi sexta. Et dicit iudeis. Ecce rex vester. Illi autē clamabāt. Tolle tolle

Uident etiaz plures fuisse flagellatiōes xpi vt ista. q̄ facta ē ad satisfaciendum iudcis veluti quedam punitiō. Altera vero iuxta legē romanorū fm̄ quas p̄ flagellabatur occidendus.

Probabile ē Iesum crucifixū inter tertiam et sextā horam. et qz mediū participat extrema. Marcus ponit tertiā alij sextā vel quasi sextā. Intelligēdū est multa fu-

crucifige eū. Dicit eis pilat⁹. Regē v̄rm crucifigā Rñderūt pontifices. Nō habem⁹ regē nisi cesarem. Et. R. xv. accusabāt eū summi sacerdotes in multis ⁊ seniores. M. p̄l̄t ⁊ nihil rñdit. Pilatus. R. aut rursus interrogauit eū dicēs. Nō rñdes q̄c̄q;. vides in q̄tis te accusant? Iesus autē ampli⁹ nihil rñdit. ita vt miraret pilatus: p̄ses M. vehement. Per. R. xv. diez aut festū solebat dimitte illis vnū ex vincit quēcūq; petissent. Erat autē q̄ dicebat barrabas q̄ cū seditionis victus erat q̄ in seditiōe fecerat homicidiū. Et euz ascēdisz turba cepit rogare sicut sp̄ faciebat illi. Cōgregati. M. ḡ illis dixit pilat⁹. Quē vultis dimittā vob barrabā an iesū q̄ d̄r christ⁹. Sciebat enī qz p̄ inuidiā tradidissent eū summi. R. sacerdotes. ⁊ Sedēte. M. aut eo p̄ tribunali. misit ad eū vxor ei⁹ dicēs. Nihil tibi ⁊ iusto illi. multa enim passa sum hodie p̄ visum p̄p̄t eū. ⁊ Pri cipes aut sacerdotū ⁊ seniores p̄suaserūt p̄l̄is ⁊ p̄citauerūt. R. turbā vt. M. peterēt barrabā iesum nō pderēt. Rñdes aut p̄ses ait illis. Quem vultis vob d̄ duob⁹ dimitti? At illi dixerūt. Barrabam. Dicit illis pilat⁹. qd̄ ḡ faciā d̄ iesu q̄ d̄r xps? Dicit oēs crucifigat. Ait illis p̄ses. Quid enim mali fecit? At illi magi clamabāt dicētes. Crucifigat. ⁊ Uides aut pilat⁹ qz nihil p̄ficeret/⁊ magis tumult⁹ fieret accepta aq̄ lauit man⁹ corā populo dicēs. Innocēs ego suz a sanguie iusti huius vos viderit. Et rñdit vniūsus p̄ls dicens. Sanguis ei⁹ sup nos ⁊ sup filios n̄ros. Adiu dicit. L. xxiij. fieri petitionē eoz. Tūc. M. dimisit illis barrabā. Iesum aut flagellatuz tradidit eis vt crucifigeret. ⁊ Tūc milites p̄dis suscipiētes iesum i pretorio p̄gregauerūt ad eū vniuersam cohortē ⁊ exuētes eū chlamydē coccineā circūdederūt ei⁹ ⁊ plectētes coronā d̄ spinis posuerūt sup caput ei⁹ ⁊ arūdinē i dextera ei⁹ ⁊ genu flexo an eū illudebāt dicētes. Aue rex iudeoz. ⁊ exuētes i eū acceperūt arūdinē ⁊ pcutiebāt caput ei⁹. Et p̄ q̄ illuserūt ei exuerūt eū chlamyde et induerūt eū vestimētū ei⁹ ⁊ duxerūt eū vt crucifigetur. Pilat⁹. R. aut volēs p̄lo satisfaccē dimisit illi barrabā ⁊ tradidit eis iesum flagellis cesum vt crucifigere. Milites aut duxerūt iesum intro in atriū p̄torij ⁊ puocāt totā cohortē ⁊ induūt purpura ⁊ imponūt ei plectētes coronā spineā ⁊ ceperūt salutare eū dicētes. Aue rex iudeoz. ⁊ pcutiebāt caput ei⁹ arūdie ⁊ p̄puebāt eū ⁊ ponētes genua adorabāt eū. Et postq̄ illuserūt ei exuerūt illū purpura ⁊ induerūt illū vestimētis suis.

De eductiōe iesu ad crucē ⁊ crucifixiōe

M. xxvij. R. xv. L. xxiij ⁊ Ulscepe t. J. at CXLVII J. xix Iesuz ⁊ eduxerūt eū ⁊ bauias sibi crucē exiuit i eū q̄ d̄r caluarie locū hebraice golgotha. Et cū ducerēt eū. Apphen

isse facta ⁊ dicta et per pylatū ⁊ p̄ iudeos. quoz alia qua narrat e uāgelista Aliter alia. et alii quādo talia. que videntur esse similia sicut posse potuerunt.

Octaua rubcellus

Nonā rubcella

Decima rubcella

De flagellatio videt eadem cum precedenti.

Undecima rubcella

Monotesseron siue

derunt simonē quēdā cyrenēsem veniētē de villa. prem. **R.** alexātri z rufi. **Hūc. M.** angariauerūt vt tollerēt crucē ei. **Et. L.** imposuerūt illi crucē portare post iesuz. **Seq̄bat̄** aut̄ illū turba multa populi z mulierū q̄ plāgebāt z lamētabāt eū. **Cōuersus** aut̄ ad illas iesus dixit. **Filie** hierusalē nolite flere sup me sed sup vōs ip̄sas flete z sup filios v̄ros. qm̄ ecce veniēt dies in q̄b⁹ dicēt **Bēte** steriles z vētres q̄ nō genuerūt z vbera q̄ nō lactauerūt. **Tūc** incipiet dicē mōtib⁹ cadite super nos z collib⁹ coopite nos. qz si i viridi lig⁹ faciunt i arido qd fiet. **Ducebāt** aut̄ z alij duo neq̄ cū eo vt interficerent. **Et. M.** veniēt i locū q̄ dicitur golgotha qd ē caluarie loc⁹. **Et dederūt** ei vinūz myrrhatū. **M. R.** bibere. **M.** cū felle mixtū z cū gustasset noluit bibē: z non. **R.** accepit. **Ibi. L.** crucifixē eū z latrōes vnū a dextris z alter a sinistris hinc. **I.** et hinc. mediū aut̄ iesuz. **Et. R.** impleta ē scriptura q̄ dicit. **Et cū** impijs deputatus ē. **Iesus. L.** aut̄ dicebat. **Pat̄** dimitte illis. **Nō enī** sciūt qd faciūt. **Scripsit. I.** at̄ pilat⁹ **L.** titulū cause. **R.** ei⁹ z posuit sup crucē sup caput **M.** ei⁹. **Erat. L.** aut̄ supscriptio scripta sup illū lris grecis latinis z hebraicis. **Hic. M.** ē iesus nazaren⁹. **L. rex. M. R.** iudeoz. **L. I. hūc. L.** ḡ titulū multi legērūt iudeoz qz ppe ciuitatem erat locus vbi crucifix⁹ ē iesus. z erat sc̄ptū hebraice grece et latine. **Dicebāt** ḡ pilato p̄t̄s iudeoz **Noli** scribē rex iudeoz. s̄ qz ip̄e dixit rex suz iudeoz. **Rūdit** pilat⁹ qd scripsi scripsi. **M.** ilites ḡ cū crucifixissent eū acceperūt vestimēta ei⁹ z fecerūt q̄tuor ptes vnicuiqz militi pte z tūicā. **Erat** at̄ tūica icōsulit̄ desup p̄texta p totū. **Dixerūt** ḡ ad iuicē. **Nō** scidam⁹ eā s̄ sortiamur d̄ ea cui⁹ sit. vt impleret̄ scriptura dicēs. **Partiti** sunt vestimēta mea sibi z i vestē meā miserūt sortē. **Et milites** q̄ dē h̄ fecerūt. **Erat** aut̄ hora tertia z crucifixē eū.

De irrisione iesu i cruce

ce z de verb⁹ ei⁹ z signis p̄ mortē. **M. xxvii. R. xv. L. xxiii. I. xix. CXLVIII**
P Retereūtē aut̄ blasphemabāt eū mōuētes capita sua / z dicētes. **Nach** qui destruis tēplū dei z i triduo illud reedificas. **salua** teipsuz si fili⁹ dei es descēde d̄ cruce. **Sist** z p̄ncipes sacerdotū illudētes ad alterutrū cū scrib z seniorib⁹ dicebāt. **Alios** saluos fecit seipsuz n̄ pōt saluū facē. **Si** rex israel ē / descēdat nūc de cruce z credim⁹ ei. **Cōfidit** i deo liberet eū si vult. **dixit** enī qz fili⁹ dei suz. **I.** dipsuz aut̄ tem z latrones q̄ crucifixi erāt cū eo improperebāt ei z quiciabāt. **R. et. L.** stabat p̄s expectat̄ et deridebāt illū p̄ncipes cum eis dicētes. **Alios** saluos fecit seipsū saluū faciat si h̄ ē xp̄s dei electus. **Illudēbāt** aut̄ ei z milites accedētes z acetū offerētes illi z dicētes. **Si** tu es rex iudeoz saluum te fac. **Vn⁹** aut̄ ex his q̄ pēdebāt latrōibus

blasphemabat eū dicēs. **Si** tu es xp̄s saluus fac teipsuz z nos. **Rūdes** aut̄ alē increpabat euz dicēns. **Neq̄** tu times deū qz i eadē dānatiōe es. z nos qdē iuste nā diḡ facti recipim⁹ hic x̄o nihil mali gessit. **Et dicebat** ad iesum. **B̄ne** memēto mei dū veneris i regnū tuum. **Et dixit** illi iesus. **Amē** dico tibi hodie mecū eris in p̄adyso. **Erat** aut̄ fere hora sexta. **Stabat. I.** aut̄ iuxta crucē iesu. **Maria** m̄r ei⁹ z soror m̄ris ei⁹ maria cleop̄he z maria magdalene. **Cū** vidisset ḡ iesus m̄trē z discipulū stātē quē diligebat. **dixit** m̄ri sue. **Mulier** ecce fili⁹ tu⁹. **Deinde** dicit discipulo. **ecce** m̄r tua. z ex illa hora accepit eā discipulus in sua. **A. M.** sexta. **R. L.** aut̄ hora tenebre facte sunt sup vniūsz terrā vsq̄ ad horaz nonā z obscurat⁹ ē sol. **Et. M.** circa. **R.** horā nonā exclamauit iesus voce maḡ dicēs. **heli heli** lamaazab thani. **Hoc ē. deus** me⁹ d̄s me⁹ vt qd dereliq̄isti me. **Quidā.** aut̄ illic stātes z audiētes dicebāt. **heliā** vocat iste. **Et p̄tinuo** currēs vn⁹ ex eis acceperūt sp̄giā impleuit aceto z imposuit arūdinē et dabat ei bibē. **Ceteri** x̄o dicebāt. **Sine.** videamus an veniat helias liberās eū. **Postea** sciens iesus qz iā oia p̄sumata sunt vt p̄sumaret̄ scriptura dixit. **Sinio.** **Uas** ḡ positū erat aceto plenū **illi** aut̄ sp̄giā aceto plenā hysopo circūponentes obtulerūt ori ei⁹. **Cū** ḡ accepisset iesus acetum dixit p̄sumatū ē. **Et. L.** clamās voce maḡ iesus ait. **p̄r in man⁹** tuas cōmēdo sp̄m meū. z h̄ dicēns expirauit. **R. L.** z inclinato. **I.** capite tradidit z emisit. **M.** sp̄m. **Et. M.** ecce. **R.** velut tēpli scissuz ē in duas ptes a summo vsq̄ deorsum. **Et. M.** terra mota ē z petre scisse z monumenta apta sunt. **Et mltā** corpora sc̄tōz q̄ dormierāt resurrexerūt. **Et exeūtes** de monumēto post resurrectionē ei⁹ venerūt i ciuitatē sc̄tām z apparuerūt multis. **Cēturio. M. R. L.** aut̄ z q̄ cū eo erāt custodiētes iesuz. viso terremotu z his q̄ fiebāt. z qz sic clamās expirasset timuerūt valde. dicētes. **Verē** fili⁹ dei erat iste. **Et glori** ficauit. **L.** deū cēturio dicēs. **Verē** h̄ hō iustus erat. z ois turba eoz q̄ si mul aderāt ad spectaculū istud z videbāt q̄ fiebāt pcutiētes pectora sua reuētebāt. **Stabāt** aut̄ oēs notī ei⁹ alōge. **Erat** **M.** aut̄. **R.** et ibi mulieres delonge aspicientes **Inē** q̄s erat maria magdalene z maria iacobi minoris z ioseph m̄r z salome z m̄r filioz zebedei. **Et cū** eēnt i galilea seq̄bāt eū z ministrabant ei⁹ alie multe q̄ simul ascēderāt cū eo hierosolimaz.

Desepultura domini

I. **M.** **R.** **L.** **I.** **R.** **CXLIX**
I. **L.** ḡ qm̄ pasceue erat vt nō remanerēt i cruce corpora sabbato. **Erat** enī magn⁹ dies ille saba

His datū est
mel hic ē p̄re
occupatio p.
M. A. et. L.

Ultra glosaz
p̄dictā videat̄
Aug. qui
refert hoc di
ctū Mar. ad
crucifixiones
linguarū. et
ita ponit hic
per rememo
rationem.

Potuit sic fu
isse in princi
pio. sed vnus
cōuersus est
Hic est mod⁹
loquēdi quo
factuz vnus
refertur ad
plures.

Dubū est an
modo vel sic
resurrexerūt
Et si rursus
obierūt. vide
docores

bat. rogauerunt pilatū vt frāgerent crura eorūz et tollerent. **V**enerūt g milites et pmi qdē fregerant crura et alterius q crucifixus est cū eo. **A**d ic sum autem cū venissent viderūt eum iam mortuum nō fregerūt eius crura. sed vn^o militū lancea latus ei⁹ aperuit et p^otinuo exiuit sanguis et aqua. **E**t q vidit testimoniū phibuit et verū est testiōniū eius. **E**t ille scit qz vera dicit et vos credatis. **F**acta sunt enī hec vt scriptura impleret. **O**s nō cōmūnetis ex eo. **E**t iterū alia scriptura dicit. viderunt in quē trāfixerūt. **Cū. M.** sero. **R.** aut factū esset qz. **R.** erat pasceue qd est añ sabbatuz. **V**enit. **M.** qdā hō dīues ab arimathia noīe ioseph nobilis. **R.** decurio. **V**ir. **L.** bon^o et iustus hic nō p^osenserat p^osilio et actib⁹ eorū q expectabat et ipse regnū dei. **E**t. **M.** discipulus. **I.** erat iesu. occult⁹. **L.** aut pp^ot metū iudeorū. **E**t audacter introiuit ad pilatū et petijt corp⁹ iesu. **P**ilatus aut mirabatur si iam obisset. **E**t accersito centurione interrogauit eū si iam mortu⁹ esset et cuz cognouisset a centurioē donauit et iussit. **M.** red di corp⁹ iesu. ioseph aut mercator syndonē et deponens eū inuoluit syndone mūda. **M.** Venit. **J.** aut et nychodem⁹ q venerat ad iesu nocte p^omū ferēs mixturā myrrhe et aloes libras qsi centum. **A**cceperūt g corp⁹ iesu et ligauerūt illū lintheis cū aromatib⁹ sicut mos ē iudeis sepelire. **E**rat at in loco vbi crucifix⁹ est hor⁹ et in horio monumētū nouū. **E**t. **M.** posuit eū ioseph i monumēto suo nouo qd excidit in petra in. **L.** J. q nōdū qsp^o posuit fuerat. **I**bi g. **R.** pp^ot pasceue iudeorū q iuxta erat monumētū posuerūt iesum. **E**t aduoluit. **M.** ioseph sarū magnū ad ostiū monumēti et abiit. **M.** aria. **R.** aut magdalene et maria ioseph aspiciēbat vbi ponere sedētes. **M.** p^otra sepulch⁹. **E**t. **L.** dies erat pasceues et sabbatū illu lucebat. **S**ubsecute aut mulieres q cuz ipso venerūt de galilea viderūt monumētum et quēadmodū erat positū corp⁹ ei⁹. **E**t reuertētes pauerūt aromata et vnguēta et sabbato qdem si luerūt fm mādātū. **A**ltera. **M.** aut die q est p^o pasceue. **C**ōuenerūt pncipes sacerdotū et pharisei ad pilatū dicētes. **D**ñe recordati sum⁹ qz seductor ille dixit adhuc viuēs post tres dies resurgā. **A**ube g custodiri sepulch⁹ vsq⁹ i diē tertium. ne forte veniāt discipuli ei⁹ et furent eū et dicāt plebi surrexit a mortuis. **E**t erit nouissimus error peior p^ore. **A**it illis pilat⁹. **N**abeti custodiam ite custodite sicut sciti. **I**lli aut abēntes munierūt sepulch⁹ signātes lapidē cū custodibus.

De resurrectione domini p totū. Et p^otinet multas rubricellas p^omū titudie gestorū. **M.** xxviii. **R.** xvi. **L.** xxiii. **J.** Ep^oe. **M.** aut **CL** (xx. et. xxj. sabbati q lucebat in p^oma sabbati vēr maria magdalena et altera maria vide

re sepulch⁹. **E**t ecce terremot⁹ fact⁹ ē magnus. **A**ngelus aut dñi descēdit de celo. et accedēs reuoluit lapidē et sedebat sup eū. **E**rat aut aspect⁹ eius sicut fulgur vestimēta ei⁹ sicut nix. **P**re timore aut ei⁹ exterriti sunt custodes et facti sunt velut mortui. **E**t. **R.** cū trāisset sabbatū maria magdalena et maria iacobi et salome emerunt aromata et veniētes vngerēt iesu. **E**t valde mane vna sabbatoz veniūt ad monumētū orto iaz sole. et dicebat ad inuicē. **Q**uis reuoluet nob lapidē ab ostio monumēti? **E**t respiciētes viderūt reuolutū lapidē. erat qpe magn⁹ valde. **R**ndē. **M.** aut angelus dixit mulierib⁹. **N**olite timere vos. scio enī q iesum q crucifix⁹ ē querit non est hic surrexit enī sicut dixit. **E**t introcētes. **R.** in monumētū viderūt iuuenē sedentē in dext^o co opertū stola cādida et obstupuerūt. q dicit illis. **N**olite expauescere. **I**esum qritis nazarenū crucifixū. **N**ō est hic. **E**cce loc⁹ vbi posuerūt eū. sed ite dicite discipulis ei⁹ et petro. qz pcedet vos in galileā ibi eū videbitis sicut dixit vob. **E**t. **L.** factū est dū mēte essent p^osternate d isto. **E**cce duo viri steterūt secus illas in veste fulgētī vel. **C**um aut timerēt et declinarēt vultū in terrā dixit ad illas. **Q**uid qritis viuētē cū mortuis? **N**ō est hic sed surrexit. **R**ecordami qualis locut⁹ est vobis cū aphuc i galilea esset dicēs qz oportet filiū hominis tradī man⁹ hoīuz pctōz et crucifigi et tertia die resurgē. **E**t recordate sunt verborū ei⁹. **A**t ille exētes fugierūt de monumēto. **I**nuaserat eas enī tremor et pauor et nemi qdē dixerūt timebāt enī. **V**na. **J.** xx. aut sabbati maria magdalene venit mane cū adhuc tenebre essent ad monumētū. **E**t vidit reuolutū lapidē a monumēto. **C**ucurrit g et venit ad simonē petz et ad aliū discipulū quē diligebat iesus et dixit eis. **T**ulerūt dñm meū et nescio vbi posuerūt eū. **E**xiuit g petrus et ille ali⁹ discipulus quē diligebat iesus et venerūt ad monumētū. **C**urrebāt g duo simul et ille ali⁹ discipulus p^ocucurrit citi⁹ petro et vēr p^om⁹ ad monumētū. **E**t cū se inclinasset vidit lintheamīa posita nō tñ introiuit. **V**enit g simō petrus seqns eū et introiuit i monumētū et vidit lintheamīa posita et sudariū qd fuerat sup caput eius nō cū lintheamib⁹ positū sed sepatim inuolutū in vnū locū. **T**ūc g introiuit et ille discipulus q venit p^om⁹ ad monumētū et vidit et credidit. **N**ō dū enī sciebāt scripturā qz oportebat eū a mortuis resurgē. **A**bierūt g iterū ad semetipsos discipuli. **M**aria aut stabat ad monumētū fori plorās. **D**ū g fleret inclinauit se et p^ospexit i monumētum et vidit duos angelos i alb sedētes. vnū ad caput et vnū ad pedes vbi positū fuerat corp⁹ iesu. **D**icūt ei illi. **M**ulier qd ploras. **D**icit eis. qz tulerūt dñm meū et nescio vbi posuerūt eū. **H**ec cū dixisset pūsa ē retrosum et vidit iesum stantē et nō sciebat qz iesus ē. **D**icit ei iesus. **M**ulier

Prima rubricella

Angeli erāt vel illi de quibus p^oms vt alij. et habenda est cognitio de modo sepulchri et figura eius. vbi in postillis

Secunda rubricella

Videat q maria magdalene esset vna ex istis. q tñ dicit petro et c^obrū sublatum. Sed intelligendū est q nemini ibi existeret qd sic custodib⁹. **P**incipium erat diluculū in quo sunt simul tenebre et lux solis

Tertia rubricella

forte ideo cōuersa est quoniam angeli assurrexerūt p^osentie xpi

Monotefferon siue

Prima ap
paritio.

Quarta
rubcella

Secunda
apparitio.

Potest intel-
ligi qd ille mu-
lieres satis
prope erant
ad Mariam
magdalenez
quando vidit
Iesum. et qd
redendo iun-
xit se euz eis
et iteru vidit
xpm in via.

Forte petrus
solus iuit ad
monumentum
sine Iohane
et in ingressu
vidit xpm. et
istafuit tertia
apparitio de
qua in littera
dicit qd appa-
ruit symoni.
Quinta
rubcella.

qd ploras? que queris? Illa existimans qd hortu-
lan? e dicit ei. Dne si tu sustulisti illu dicito mihi
vbi posuisti eu? et ego illu tolla. Dicit ei iesus. ma-
ria. pusa illa dicit ei rabboni qd dr mgr. Dicit ei
iesus. Noli me tagere. Nodu eni ascendi ad patres
meu. Vade aut ad frs meos et dic eis. Ascendo
ad prem m. et prem vrm. deum meu et deum vrm.
¶ Et. M. mulieres exiuerunt cito de monumen-
to cu timore et gaudio mag curretes nunciare di-
scipulis suis. Et ecce iesus occurrit illis dicens.
Auet. Ille aut accesserunt et tenuerunt pedes eius
et adorauerunt eu. Tunc ait illis iesus. Nolite ti-
mere. Itenunciate frib? meis vt eat in galilea ibi
me videbunt. Que cu abissent ecce qda de custo-
dibus venerunt in ciuitate et nunciauerunt pncipi-
bus sacerdotu oia q facta fuerat. Et pgregati cu
seniorib? p filio accepto pecunia copiosam dede-
runt militib? dicetes. Dicit discipuli ei? nocte ve-
nerunt et furati sunt eu nob dormientib?. et si h au-
ditu fuerit a pside nos suadebimus ei et securos
vos faciem? At illi accepta pecunia fecerunt sicut
erat edocti. Et diuulgatu est verbu istud apd iu-
deos vsq in hodiernu die. Surges. R. aut i-
esus mane pma sabbati apparuit pmo marie ma-
gdalene de q eiecerat septē demonia. Et. R. illa
vadēs nunciavit his q cu eo fuerat lugētib? et fle-
tibus. Venit. J. eni maria magdalene anūcians
discipulis/qz vidi dñm et h dixit m. Et illi audie-
tes qz viueret et visus eet ab ea non crediderunt.
Erāt. L. aut maria magdalena et iohāna et maria
iacobi et cetera q cu eis erat q dicebat ad aplos h
Que regresse a monumento nūciauerūt h oia illis
vndecim et ceteris oib?. Et visa sunt an illos sic
delyramētū verba ista et nō credebāt illis. Petr?
aut surgēs cucurrit ad monumentū et pcubēs vi-
dit linteamina sola posita et abiit secu mirās qd
factū fuerat. **¶ Et** ecce duo ex illis ibāt ipsa die
in castellū qd erat i spacio stadior. lx. ab hierusa-
lem noie emaus et ipsi loqbāt ad inuicē de his oi-
bus q acciderāt. Et factū est dū fablarent in via
et secu quererēt et ipse iesus appropinquans ibat cu
illis. Oculi aut eoz tenebāt ne eu agscerēt et ait
ad illos. Qui sunt hi sermōes qz pfert ad inui-
cē ambulātes et estis tristes? Et rñdēs vnus cui
nomē cleophas dixit. Tu solus pegrin? es i hie-
rusalē et nō cognisti q facta sunt i illa his diebus
Quib? ille dixit. Que? Et dixerūt. De iesu naza-
reno q fuit vir ppheta potēs in ope et sermōe co-
ram deo et oi iplo. Et quō tradiderūt eu summi
sacerdotes et pncipes nri in dānationē mortis et
crucifixerūt eu. Nos aut spabam? q ipse eet re-
demptur israel. Et nūc sup h oia tertia dies ē q
h facta sunt. Sz et mulieres qdā ex nris terrue-
t nos q an lucē fuerūt ad monumentū et nō inuento
corpe ei? venerūt dicetes se etiā visionē angelo-
rū vidisse. q dicūt eu viuē. Et abierūt qdā ex no-
stris ad monumentū et ita inuenerūt sicut mulie-

res dixerūt. ipsum vo nō inuenerūt. Et ipse dī-
xit ad eos. O stulti et tardi corde ad credendū in
oib? q locuti sunt pphete. Nōne sic oportuit pa-
ti christū et ita intrare in gloria suā? Et incipiens
a moysē et oib? pphetis interpretabāt illis i oibus
scriptur? q de ipso erat. Et appropinquērt castel-
lo q ibāt et ipse se finxit longi? ire. Et coegerūt il-
lū dicetes. Māne nobiscū qm aduerspascit et in-
clinata ē iam dies et intrauit cū illis. Et factū est
cū recūberet cū illis. Accepit panē et bñdixit ac
fregit et porrigebat illis. Et aperti sunt oculi eoz et cognouerūt eu et ipse
euauit ex oculis eoz. Et dixerunt
ad inuicē. Nōne cor nrm ardes erat i nob dū lo-
quere? nob in via et aperiret nob scripturas? Et
surgētes eadē hora regressi sunt in hierusalē. Et
inuenerūt pgregatos. xj. et eos q cū ipsis erat dī-
centes. q surrexit dñs vere et appa-
ruit simoni. et ipsi narrabāt q gesta
erat i via et quō cognouerūt eu in fra-
ctione panis. Nec. R. illis credide-
rūt. Dū. L. h loqrent iesus stetit i medio eoz et
dixit eis. Pax vob ego sum. nolite timē. **¶ Con-**
turbati vo et pterriti existimabāt se
spm vidē. Et dixit eis. Quid tur-
bati estis et cogitationēs ascēdunt in
i corda vra. Videte manus meas et
pedes meos/qz ego ipse sum. Pal-
pate et videte qz spūs carnē et ossa nō
h? sicut me videti hre. Et cū h di-
xisset ostēdit eis man? et pedes. Ad-
huc aut illis nō credētib? et mirāti-
bus p gaudio. dixit. Habetis h ali-
qd qd mādūce? At illi obtulerunt
ei ptē piscis assī et fauū mellis. Et cū mādūcasset
corā eis sumēs reliquas dedit eis et dixit ad eos.
Hec sunt verba q locut? sum ad vos euz adhuc
essem vobiscū qm necesse ē impleri oia q scripta
sunt i lege moysi et ppheta et psalmis de me. Tūc
aperuit illis sensum vt intelligerēt scripturas et
dixit eis qm sic scriptū est et sic oportebat christū
pati et resurgē a mortuis tertia die et pdicare in
noie eius pñiam et remissionē pctōz i oēs gētes
incipiētib? ab hierosolyma. Vos aut estis testes
hor? et ego mittā pmissum prs mei i vos. **¶ Cū**
J. xx. sero g esset die illa vna sabbatoz et fores
essent clausē vbi erat discipuli pgregati pp me-
tū iudeoz venit iesus et stetit i medio et dixit eis
Pax vob. Et cū h dixisset ostēdit eis man? et la-
Gauisi sunt g discipuli viso dño. Dixit g eis ite-
rū iesus. Pax vob. Sicut misit me pr et ego miz-
to vos. Hoc euz dixisset. insufflauit et dixit eis.
Accipite spm scdm qm remiserit pctā remittit
eis. et qm retinuerit retēta sunt. Thomas autē
vn? ex duodecim q dr didym? nō erat cū eis qn
venit iesus. Dixerūt g ei alij discipuli. Vidimus
dñm. Ille aut dixit eis. Nisi videro i māib? eius

Tertia ap
paritio.

Pater hic q
apparuerat
symoni.

Intelligēda
est nō de om-
nibus sed de
aliquibus. in
ter quos iho-
mas fuit qui
egressus pro-
pterea nō vi-
dit illo die ei-
sum cū alijs
in qm appa-
ritione.

figurā clauoz ⁊ mittā digitū meū in locū clauoz
et mittā manū meā in latus ei⁹ nō credam. Et p⁹
dies octo iterū erant discipuli eius intus ⁊ tho-
mas cū eis. Venit iesus ianuis clausis ⁊ stetit in
medio ⁊ dixit. Pax vob. deinde dicit thome. In-
fer digitū tuū huc ⁊ vide man⁹ meas ⁊ affer ma-
num tuā. ⁊ mitte in lat⁹ meū. ⁊ noli esse incredu-
lus sed fidelis. Rndit thomas ⁊ dixit ei. Domi-
nus me⁹ ⁊ deus meus. Dicit ei iesus. qz vidisti
me thoma credidisti. Bti q̄ si videret ⁊ credideret
Multa q̄dam ⁊ alia signa fecit iesus in p̄spectū
discipuloz suoz que non sunt scripta in libro h.
Hec autē scripta sunt vt credatis qz iesus christ⁹
est filius dei ⁊ vt credētes vitam habeatis in no-
mine ei⁹. **P**ostea manifestauit se iterum iesus
ad mare tyberiadis manifestauit autē sic. Erāt
simul simon petrus ⁊ thomas q̄ dicit dydim⁹ et
nathanael q̄ erat in chana galilee ⁊ filij zebedei ⁊
alii ex discipulis eius duo. Dicit eis simon petr⁹
Vado piscari. Dicit ei. Venim⁹ ⁊ nos tecum.
Et exierūt ⁊ ascenderūt in nauim ⁊ illa nocte ni-
hil prendiderūt. Mane autē iam facto stetit ie-
sus in litore. non tamen cognouerūt discipuli qz
iesus est. Dicit ergo eis iesus. Pueri nunq̄d pul-
mentariū habetis? Rndērūt ei. Non. Dicit eis
Mitte in dexterā nauigij rete ⁊ iuenietis. **M**i-
serūt ergo rete ⁊ iam non valebāt trahere p̄ mul-
titudine pisciū. Dicit ergo discipulus ille quē di-
ligebat iesus petro. Dñs est. Simon petr⁹ cum
audisset qz dñs ē. tunica succinxit se. Erat enī nu-
dus ⁊ misit se in mare. Alij autē discipuli nauigio
venerūt. Non enī longe erant a terra sed q̄si cu-
bitis ducētis trahentes rete pisciū. Ut ergo de-
scenderūt in terram viderūt p̄unas positas ⁊ pi-
scem suppositū ⁊ panem. Dicit eis iesus. Affer-
te de piscib⁹ quos prendidistis nūc. Ascendit au-
tem simon petrus ⁊ traxit rete plenū magnis pi-
scibus centum q̄nq̄gintatrib⁹. Et cum tanti eēnt
non est scissum rete. Dicit eis iesus. Venite prā-
dete. Et nemo audebat discubentū interrogare
eum. Tu quis es. scientes qz dñs est. Et venit ie-
sus ⁊ accepit panē ⁊ dabat eis ⁊ piscem similiter
hoc iam tertio manifestat⁹ ē iesus discipulis su-
is cum resurrexisset a mortuis. **C**um ergo prā-
dissent dicit simoni petro iesus: Simon iohānis
diligis me plus his. Dicit ei etiam dñe tu scis qz
amo te. Dicit ei. Pasce agnos meos. Dicit ei ite-
rum: Simon iohānis diligis me? At ille. Etiam
dñe tu scis quia amo te. Dicit ei. Pasce agnos
meos. Dicit ei tertio. Simon iohānis amas me?
Contristatus est petrus quia dixit
tertio amas me ⁊ dicit. Dñe tu om-
nia scis: tu scis qz amo te. Dicit ei.
Pasce oues meas. Amen amen di-
co tibi. Cum esses iunior cingebas
te ⁊ ambulabas vbi volebas. cū at
senueris extends manus tuas ⁊ alius te cinget

Interrogat
petrus ⁊ pa-
pa constituit
et sua mors
ei p̄dicatur

et ducet quo tu non vis. **H**oc autem dixit signifi-
cans qua morte clarificatur⁹ esset deum. Et cū
hoc dixisset dixit ei. Sequere me. Conuersus pe-
trus vidit illum discipulū quem diligebat iesus
sequentem. q̄ ⁊ recubuit in cena sup pectus eius
et dixit. Dñe quis est qui tradet te? Hunc ergo
cum vidisset petrus dixit iesu. Dñe. Dica autē qd?
Dicit ei iesus. Sic eum volo manere donec veniā
quid ad te? Tu me sequere. **E**xiit ergo p̄mo
iste inl frēs qz discipulus ille nō moris. Et nō di-
xit iesus qz non moris sed sic eum volo manere.
quid ad te? Hic est discipulus ille q̄ testimonium
perhibet de his ⁊ scripsit hec. ⁊ scimus qz verū
est testimoniū eius. Undecim. **M**ultū autē discipu-
li abierūt in galileam in montē vbi p̄stiterat illi
iesus. Et videntes adorauerūt. q̄dam autē dubi-
tauerunt. Et accedēs iesus locutus est eis dicens
Data est mihi ois potestas in celo ⁊ in terra. Eū-
tes docete omnes gentes baptizātes eos in noīe
patris ⁊ filij ⁊ spūs sancti. Docete eos seruare oīa
quecūqz mandauit vobis. Et ecce ego vobiscū
sum omnibus diebus vsq̄ ad p̄sumationē seculi
Nouissime. R. autē recubentib⁹ vñdecim. ap-
paruit illi iesus ⁊ exprobrauit incredulitatē illorū
et duriciam cordis quia his qui viderāt eum re-
surrexisse non crediderūt. Et dixit eis. Euntēs i
mundū vñuersum p̄dicate euangelij oī creatu-
re. Qui crediderit ⁊ baptizat⁹ fuerit saluus erit.
Qui vō non crediderit p̄demnabit. Signa autē
eos qui crediderint hec sequent. In nomīe meo
demonia eiiciēt. linguis loquent̄ nouis. serpen-
tes tollent. ⁊ si mortiferū quid biberint non eos
nocebit. Sup egros manus imponēt ⁊ bñ habe-
bunt. **E**dixit. **L**. autem eos foras in berthani-
am ⁊ eleuatis manibus suis benedixit eis. Et fa-
ctum est dum benediceret illis recessit ab eis ⁊ fe-
rebat in celum. Et. R. dñs quidem iesus postq̄
locutus est eis/assumptus est in celū. ⁊ sed⁹ a de-
xtris dei. Et. **L**. ipsi adorātes regressi sunt hie-
rusalem cū gaudio magno. Et erāt semp in tem-
plo laudantes ⁊ bñdicētes deū. **M**ulti. R. autē p̄fe-
cti p̄dicauerūt vbiq̄ dñs coopante ⁊ sermonem
p̄firmāte seq̄ntibus signis. **S**ūt. **I**. autē ⁊ alia mlt̄
ta que fecit iesus. q̄ si scribaū p̄ singula. nec ip-
sus arbitror mūdū cape posse eos q̄ scribēdi sunt
libros.

Finit vnū ex q̄ttuor m̄gri Iohis gersonis.

Sequitur tractatus

eiusdē cācellarij parisiēsi. de prāte ecclesiastica.
Et de origine iuris ⁊ legū editus Constantie tē-
pore concilij generalis.

Prohemium quod ex-

pedit inquirere de ecclesiastica potestate.

In p̄ma p̄sideratione describit̄ ptās ecclesiā

Declina
rubcella

Probabile ē
mltos alios
ibi fuisse ab
ij sicut apls
loq̄tur q̄ ap-
paruit plusq̄
q̄ngentis fra-
tribus simul
in quibus a t-
qui poterūt
dubitare vel
nō credidisse
illis qui vide-
bant.

Undecima.
rubcella.

Duodecima
rubcella

Videē apud
Lucā hec ap-
paritō fuisse
facta i die pa-
sche vbi vigi-
lanter inten-
dat aliorū
mlt euange-
listaz narra-
tio supplemē-
tum eoz que
Luc. omisit
nō q̄ ex igno-
rantia sic pa-
tet. Actuum
s. vbi narrat
se p̄buisse vi-
sum in mul-
tis argumē-
tis p̄ dies q̄-
draginta.

De potestate

stica per causam quadruplicem.

In secunda distinguitur potestas ecclesiastica multis modis et ostenditur quod potestas ordinis est equalis in omnibus sacerdotibus. quo ad consecrationem corporis christi.

In tertia ostenditur quod potestas ordinis non est simpliciter equalis in omnibus sacerdotibus et episcopis.

In quarta ostenditur quid sit potestas iurisdictionis in foro exteriori.

In quinta ostenditur quid sit potestas iurisdictionis in foro interiori et de duplici subiectione.

In sexta ponitur quadruplex distinctio utilis et necessaria pro intellectu sequentium.

In septima quid dicendum sit de ecclesiastica potestate dum consideratur formaliter et absolute.

In octava quid dicendum sit de ecclesiastica potestate prout consideratur respectu et quodammodo materialiter seu subiective.

In nona quid dicendum sit de ecclesiastica potestate. dum consideratur quo ad usum vel exercitium. et illic fundatur suprema plenitudo ecclesiastice potestatis.

In decima ostenditur quod in papa est plenitudo ecclesiastice potestatis et describitur.

In undecima ostenditur qualiter plenitudo ecclesiastice potestatis sit in ecclesia vel generali concilio.

In duodecima ostenditur de plenitudine potestatis papalis per respectum ad bona ecclesiasticorum atque laicorum.

In tridecima fundatur omnis potestas a prima iusticia variis et multis membris.

Potestas ecclesiastica debet ab ecclesiasticis quod et qualis et quanta sit agnosci. Habet itaque fieri. ut et honores cognita. cum deus dederit tale potestatem hominibus et ut in suis terminis honorata seruetur ne plus dubito false earum opinioniones vel deprenant vel exaltent. Quoniam primum est sacrilige impietatis. Alterum de adulatio pestifera suspectum est. Constat igitur quod de potestate ecclesiastica disputare vel inquirere nondum licet sed decesset et expedit. immo modo sit intentionis oculus simplex et rectus. Quidni sic liceat cum de ipsius omnipotentis dei potestate crebro fiat absque omni temeritate questio. Hec me consideratio mouit ut de potestate ecclesiastica sub pauculis considerationibus differere quatinus materia que quodammodo videtur infinita. sicut tractari solet ab aliquibus per auctoritates et allegaciones. resolvere ad paucos certos et claros terminos. per descriptiones et diuisiones resolutiue procedendo allegacionum confusione dimissa. quales apud doctores inuenire. non est difficile. Ceterum non usurpo nunc in hoc opusculo vel alijs. me dicturum aliquid quod alibi non inueniatur sciens illud comici. Nullum est ita dictum quod non dictum sit prius. Satis est si ex bene inuentis et doctrinis aliorum ego meis verbis meo ordine fauorem aliquem veritatis instar apud propria quodam

arte compingam. Fiet autem initium a quid nota terminorum. quoniam hoc ignorato paralogizant facilliter inquirentes veritatis. Erit vero finis de origine iuris et legum.

Consideratio I

Potestas ecclesiastica est potestas quod a christo supernaturaliter et specialiter collata est suis apostolis et discipulis. ac eorum successoribus legitimis. usque in fine seculi ad edificationem ecclesie militantis. secundum leges euangelicas. per persecutionem felicitatis eterne. Hec descriptio data est per causam quadruplicem secundum quam distinguitur potestas ecclesiastica ab alia quolibet potestate. Potestas ibi ponitur pro genere. Est autem potestas. facultas propinqua ad exeundum in actum. Propinqua in quantum quod secundum facultatem remotam et obedientialem non est impossibile apud deum omne verbum. Porro notatur causa efficiens principalis cum dicitur. A christo supernaturaliter collata. Causa vero materialis vel subiectiua signatur cum subditur. suis apostolis etc. Causa formalis insinuat cum dicitur secundum leges euangelicas dant enim formam videntur. Denique causa finalis concluditur. Ad edificationem ecclesie militantis per persecutionem felicitatis eterne. Additum est hoc aduerbiu specialiter. ad exclusionem donorum supernaturalium que omni viatori possunt esse communia. sicut sunt fides spes charitas prophetia timor pietas et similia. Unde et ecclesia tractat summi dum loquimur hic de ecclesiastica potestate. per illis videlicet quod specialiter quodammodo signaculo dedicati sunt ad diuinum seruitium. a clericatura que infimum tenet gradum. usque ad supremum quod papa decoratur. Fallor si non sit hec descriptio propria competens omni et soli ecclesiastice potestati. quoniam omnis alia potestas. vel est naturaliter indita quod ad causam efficientem. vel est secundum leges naturales aut humanas regulata quod ad causam formalem. vel est ad finem naturale immediate et principaliter ordinata. Vel denique quod ad causam subiectiuam radicatum in habentibus eam secundum dona naturalia. etiam ubi supernaturalia non adessent. quia sunt fides spes et charitas. An potestas secularis puenit alijs quam christianis baptizatis. Potestas autem ecclesiastica de necessitate fundatur in dono supernaturali sicut et character baptismalis de consilio lege. quod character in viatoribus eos de ecclesia militante reddit. facit insuper idoneos et capaces ecclesiastice potestatis. Fate mur itaque quod charitas seu gratia gratuita faciens valde decens est in suscepturis. vel iam habentibus ecclesiasticam potestatem. non tamen exigit per dandum titulum quasi si ne ea nequeat in aliquo fundari vel subsistere potestas hominum. Hic enim fuit error vetus waldensium et pauperum de lugduno quod per wyceff et sequentes suos renouari quesitus est. sed iuste damnatus. Cur ita? Hierarchicus ordo potestatis ecclesiastice maneat in stabilis vagus et incertus cum nemo sciat an amo

re vel odio dignus sit. Et min^{us} hoc de grā p^{ro}destinationis p^{ro}stet quā ponūt radicē necessariā p^{ro} titulo vel iure cuiuslibet p^{ro}atis. **H**ac igit^{ur} descriprione p^{ro}supposita p^{ro} intelligētia quid sit ecclesiastica p^{ro}as in genere. descēdem^{us} ad spēs. **P**ro q^{uo}rum noticia multiplex aduertēda ē distinctio. vt differētie que addite generi p^{ro}stituūt speciem innotescant.

Consideratio II

Potestas ecclesiastica secernit^{ur} p^{ro}ma sui diuisione in p^{ro}atē ordinis: et p^{ro}atē iurisdictionis. **R**ursus p^{ro}as ordiis. duplicē h^{ab}et respectū. **U**n^{us} est sup^{er} corpus christi mysticū verū. q^{ui} ad p^{ro}secrationē ei^{us}. **A**lter est sup^{er} corp^{us} christi mysticū seu mēbra ei^{us}. **E**t h^{ab}et duplicē. vel q^{ui} ad admistrationē corp^{us} christi veri. vel q^{ui} ad mistrationē vel exhibitionē alterius sacri sicut ē ordo vel p^{ro}firmitas. vel p^{ro}ncipal^{iter} absolutio. **P**as iurisdictionis duplex ē. vna iⁿ foro exteriori. altera in foro p^{ro}scientie interiori. **R**ursus p^{ro}as iurisdictionis in foro exteriori dupliciter p^{ro}sidet. **U**no mō. put^{at} immediate tradita est a christo fm legē euāgelicā. **A**lio mō. put^{at} sup^{er} addita ē ex hūana p^{ro}stitutione vel dono p^{ro}ncipal^{iter} seculares aut aliē. **S**ubinde p^{ro}as iurisdictionis iⁿ foro interiori p^{ro}surgit ex duplici radice. **U**no mō ex p^{ro}te hoīs vltro se subijciētis tali p^{ro}atī sicut cuz sponte p^{ro}stēs subijcit se p^{ro}sbytero. et ordinād^{us} epi scopo. **A**li^{us} subiectiōis modus p^{ro}surgit ex auctoritate superioris. hūc vel illū tali vel tali subijciēt q^{ui} fieri p^{ro}t nō ad arbitriū illi^{us} q^{ui} subijcit. **E**t sic inter duplicē hāc subiectionē differētia magna patet. **E**t q^{ui} ad pauca aspiciētes d^{icitur} facili^{ter} et enūciātes seipsos vel dicta sua nō resoluūt sed p^{ro}fundit. eoz^{us} doctrina reddit^{ur} vel erronea vel inintel ligibilis vel difficilis et p^{ro}plexa. **D**octrina v^{er}o sapientū facilis teste sapiente. q^{ui} resolute et ordinate p^{ro} distinctiōes tradent oīa sepantes p^{ro}ciosuz a vili. et p^{ro}cauētes ne lucē veritatis tenebrosa nubes erroris inuoluat. sed sit ignis sine fumo. **D**eclarationē multiplicis hui^{us} distinctiōis meli^{us} aliter dare nō possum^{us} q^{ui} si sua cuiuslibet mēbro donec descriptio vel specialis notificatio. **D**icamus igit^{ur} q^{ui} p^{ro}as ordinis p^{ro}mo mō p^{ro}sidet ē p^{ro}as ecclesiastica respiciēs p^{ro}ncipal^{iter} et eēntial^{iter} p^{ro}secrationē corp^{us} christi veri q^{ui} s. p^{ro}t hūc eam p^{ro}secrare corp^{us} et sanguinē christi virtute verbor^{um} sacramentaliū. **P**onit^{ur} hic p^{ro}as ecclesiastica p^{ro} genere que p^{ro}as q^{ui} et q^{ui}lis sit immediate p^{ro}dicim^{us}. cui^{us} de scriptionē hic et in oīb^{us} p^{ro}sequēter dicendis absq^{ue} alia repetitiōe supponim^{us} dū vtemur h^{ab}et terminio p^{ro} genere potestas ecclesiastica. **A**dditur hec clausula respiciens p^{ro}ncipal^{iter} et. tanq^{ui} pro differētia specifica. distinguēte eam a qualibet alia ecclesiastica potestate. **H**ec potestas de lege cōmuni inabdicabilis est. inaufertibilis. et illimitabilis

in sua essentia. quoniam quisq^{ue} est sacerdos rite p^{ro}secratus si temptet cum intentione et cum forma et materia debitis p^{ro}secrare: p^{ro}secrat vtiq^{ue} etiam si excommunicatus si hereticus si quocūq^{ue} de gradat^{us} extiterit peccaret nihilomin^{us} in hoc casu nec ad vtilitatem suam sed damnationē s^{ed} ageret. **J**uxta q^{ui} vtilit^{er} distingui solet. q^{ui} aliqua sunt de necessitate executionis huiusmōdi p^{ro}atis duplici^{us}. **U**na est necessitas solius p^{ro}cepti cui^{us} trāsgressio graue peccatum est. sicut q^{ui} excoīcat^{ur} non p^{ro}secret. veruntamē hec trāsgressio nō impedit p^{ro}secrationis effectum p^{ro}ncipalē. q^{ui} est trāsubstantiatio. **A**ltera est necessitas p^{ro}secrationis vel sacramenti. p^{ro}sistens in hoc q^{ui} minister sit rite ordinatus habens intentionē p^{ro}secrādī cum forma et materia debitis. q^{ui} si alterum defuerit. nihil efficitur et peccat^{ur}. **H**anc p^{ro}atē tradunt doctores p^{ro}corditer parem esse in omnib^{us} qui p^{ro}secrati sunt sacerdotes. que potestas collata fuisse creditur in cena dum dixit christ^{us} apostolis hoc facite in meam cōmemorationē. vbi doctores cōit^{er} sentiunt q^{ui} iudas illic fuit sacerdos p^{ro}stitutus sicut prius electus in apostolatū potestātē p^{ro}dicandi et faciendi miracula suscepit. **E**t hic sumitur argumentū q^{ui} potestas ecclesiastica nō necessario fundatur in fide vel gratia. sed in charactere baptismali quem de lege cōmuni necessario p^{ro}supponit.

Consideratio III

Potestas ecclesiastica ordiis alio modo p^{ro}secrata put^{at} respicit mistrationē corp^{us} xpi fidelib^{us}. et mistrationē sacramētoz ordiis et p^{ro}firmitatis. **C**ōsecrationē insup^{er} virginū. abbatū et ecclesiariū. et institutionē ecclesie nō est eqli^{us} in q^{ui}lib^{et} sacerdote. **C**ui^{us} rō est q^{ui} simplex sacerdos iuxta cōem doctor^{um} sniam nō p^{ro}t ordies p^{ro}ferre. neq^{ue} sacm p^{ro}firmitatis dare. neq^{ue} p^{ro}secrare virgines et. **E**tia^m defacto sic q^{ui} si tale aliqd^{am} tēptet agē. nihil tñ efficit^{ur} q^{ui} neq^{ue} p^{ro}firmitat neq^{ue} ordiat. **E**p^{iscop} aut^{em} si volentē p^{ro}firmitari. si volētē p^{ro}terea ad ordies p^{ro}moueri. q^{ui} sit eoz^{us} susceptibil^{is} (q^{ui} d^{icitur} p^{ro}p^{ri} sexū mulieb^{re}) temptauerit vel p^{ro}firmitare vel ordiare/ordinat vtiq^{ue} vel p^{ro}firmitat defacto et excoīcat^{ur}. licet irreglaris licet deq^{ui}dat^{ur} extiterit. **E**t iⁿ h^{ab}et par iⁿ oīb^{us} ep^{iscop}is/ab in fimo vsq^{ue} ad sup^{er}mū q^{ui} papa d^{icitur} p^{ro}as ordiis. **N**ō aut^{em} in sacerdotib^{us} miorib^{us} ē h^{ab}et p^{ro}as vt dictū ē saltem in tali plēitudie seu p^{ro}fectiōe q^{ui} h^{ab}et possint. **L**icet p^{ro}cedat^{ur} cū maiori p^{ro}te doctor^{um} q^{ui} supra sacerdotiū simplex nulla ē alia p^{ro}as ordiis. neq^{ue} iⁿ ep^{iscop}is neq^{ue} iⁿ papa. **S** alit^{er} ē in ep^{iscop}is et papa alit^{er} in simplicib^{us} p^{ro}sbyter^{is}. sic exēplificat^{ur}. q^{ui} eadē ē hūanitas iⁿ hoīe dū ē puer et eadē dū fact^{us} ē vir. vir nihilomin^{us} nus generare p^{ro}t sibi sile puer neq^{ue}. **C**ū igit^{ur} fuerit inter apostolos et discipulos talis distinctio. sic inter ep^{iscop}os et simplices curatos sacerdotes. sicut

De potestate

notat Iſido. 7 mgt in. iij. diſ. xxiij. ca. vij. allegans eum. pſpicua eſt veritas hui⁹ pſideratiōis
Si vero loqueremur de pſtate iuris. iuxta qđ dici ſolet. Illud poſſum⁹ qđ de iure poſſumus/ certior adhuc eſt iſta pſideratio. qz nullus ſacerdos rite miſtrat aliqđ ſacramentū. ſecluſo neceſſitatis caſu niſi iuriſdictionē habeat ſup illū cui miniſtrat. **S**ed ſup hac re dabit⁹ pſideratio ſequens. ſatis ſit interim apuiſſe. qualiſ ſit vel nō ſit equalis pſtās ordinis in oib⁹ pſbyteris qz qđ ad pſecrationēz corp⁹ chriſti veri/eandem hñt ſacerdotes oēs pſtatem. **E**tū vero ad ſacſorum miniſtrationē. diſpar eſt in epīſ 7 ſimplicib⁹ pſbyteris pſtās ſeu facultas. taz de iure qđ de facto
Similiſ in miſtroz eccleſiaſticoz institutione. qđ eſt pſtās competēs primis hierarchijs. de primo ordine 7 ſcđo. non autē inferiorib⁹ quēadmodū ſunt curati. qđ licet purgare illuminare 7 perficere poſſint plebem ſuā. put inferior angeloz hierarchia purgat illuminat. 7 pſcit ſubceleſtē vel humanam hierarchiam. niſilomin⁹ hec pſtās curatorum nō extendit⁹ ad hierarcharū ſpecialē institutionē. de iſtituto cōi. **A**ddam⁹ qz 7 ſi pſm⁹ hierarcha ſumm⁹ pontifex/ vel ali⁹ pſcēnter ſuo modo poſſint p rationabili cauſa vel neceſſitate dare ſuis inferiorib⁹ adiutores ad exercendū hierarchicos actus qđ ſunt purgare. illuminare 7 pſcere plebes ſibi ſubditas ſicut inueniſ de penitentiarijs 7 pſilegiatis. hoc tñ ſine manifeſta ratione vel neceſſitate facere non debet vel cū eozumdem deiectione. irreuerētia 7 vilipenſione apud illos qbus honori debēt eſſe 7 a qbus debitā ſuſtentationē recipe p ſuo ſtatu 7 miſterio poſſunt
Quis enī tutorem dederit adulto/ prudenti 7 potētī ſe nolētē? Nec tādē claudicare debet. obligatio mutua epōz vel curatorz ad plebes ſuas. **C**laudicat autē dum plebes eximunt⁹ et libertant⁹ (ſi iſta libertas nō iniq̄tas eſt) dū eligere ſibi pñt hierarchizātes eos in foro pſciētie vel in pđicationē. aut ſacſoz alioz miniſtratione
Prelati vero maiores vel miores remanēt hac obligationē pſtricti/ vt nō liceat eis plebib⁹ ſuis negare quicqđ in pđictis queſiuerint/ tanq̄ nedum deo ſed eis rationē reddituri ſint. etiam ſi peſtilēntiali ſi epydimiali ſi quis alia abomiabili ptagione morbi laborauerūt. **P**reterea ſi tales vice paſtoz dati. lupoz accipiāt officiū. ſi ſeducant ſubditos. lacerēt 7 deuorent. nulla relinq̄ eis obuiādi vel pmouendi pſtās. niſi forte dicat⁹ qđ hi ſupiores habent p iudicib⁹. ſed apta ē rñſio pſatoz de qbusdā. inimici nſi ſunt iudices
Atendat lector circa pſiderationē iſtā de epſcopatu. ſi ſit ordo vel ſacerdotiū. qđ apud theologos 7 iuriſtas ē p cordia in re. bene p cipiēdo. ſed explicatio diuerſa eſt. **Q**z iuriſte vocāt epſatū eſſe ordinem. qm̄ pōt vltra ſacerdotiū. **T**heologi nō pcedunt ſcđm ſcilicet qđ epſatus eſt poteſtas

hierarchica ſupra ſacerdotiū. ſed quia niſi illa dīr poteſtatis ſupra corpus chriſti verum. propterea non dicunt qđ ſit nouus ordo ſed bene noua poteſtas 7 hoc credit in idem. **R**urſus attēdat qđ de pſfirmatione dicit ſanctus **T**homas cōmitti poſſe a papa ſimplici ſacerdoti. ppſ beati **G**reg. qđdam dictū. plurib⁹ tamen hoc nō placet. 7 dicūt illos de quibus loquit⁹ **G**reg. nō fuiſſe pſfirmatos. tolerati autē ſunt ſic manere. qz pſfirmatio non eſt neceſſitatis ſacſm. **B**enig⁹ dat ratio per doctores cur mulier non ſit ſuſceptibilis cuiuſcūqz ordinis qm̄ ſubiectionis ſexus eſt. non hierarchice dñationis.

Conſideratio III

Poteſtas eccleſiaſtica iuriſdictionis in foro exteriori/ eſt poteſtas eccleſiaſtica coerciua. que valet exerceri in alterum etiā inuitū/ ad dirigendū ſubditos in finem bñitudinis eterne velut in finem pſximū 7 pñcipaliſ intentū. **A**ddita eſt ſatemur bñultima clauſula deſcriptiōis ad expreſſionē magis qđ neceſſitatē/ qm̄ hec includit⁹ in hoc nomine poſito p genere. pſtās eccleſiaſtica: ſicut in deſcriptiōe ſua notatū eſt. **A**tendat autē qđ iuriſdictio dīr noīe generali qđ iuriſdictio. i. pſtās dicendi ius. vel ē iuriſdictio qđ iuriſdictio. i. promulgatio vel notificatio ſeu pñciatio. **P**rope vero dīr iuriſdictio facultas ſeu pſtās pñciādi vel ſuſtandi ius in alterū etiā inuitū. **E**t b duplex eſt. **T**paliſ 7 ſpūaliſ. **T**paliſ exercet⁹ ſm̄ leges ciuiles ad finē qđete puerſatiōis hūane pro hac vita. **S**pūaliſ autē exercet⁹ ſm̄ leges canonicas ad finē pñcipalē eterne bñitudinis pſequēde. **C**eterū pſtās hec iuriſdictionis eccleſiaſtica adeo vicina eſt iuriſdictioni ſeculari 7 polinice/ qđ laicis imo 7 mulierib⁹ plerūqz 7 in multis caſibus cōicari pōt executio vel cōmitti. **I**hac pſtatem pſtulit chriſt⁹. **M**at. xviij. dū dixit petro vice oīum. **S**i peccauerit in te fraſ tu⁹ vade 7 corripe eum 7c. **S**equit⁹ qđ ſi te nō audierit dic eccleſie. qđ ſi eccleſiā nō audierit. ſit tibi ſicut ethnicus et publicanus. **Q**uo i loco fundat⁹ iuridica pſtās excōicādi vel inſdicēdi ab eccleſiaſticis ſacſis 7 cōione fidelīū/ rebelles 7 inobediētes eccleſie. ſic vſus ē apſ 7 idē hortat⁹ ē ad **T**ytū. iij. ſcribens hereticū hoīem poſt pñmā 7 ſcđam correptionem deuota. **E**t ſiſe dixit. j. ad **C**oz. v. **S**i qđ fraſ nō minat⁹ inſ vos 7c. ſeq̄t. **C**ū hmōi nec cibū ſumē
Fundat⁹ rurſus abſqz oī calūnia ponibili in bñtextu plenitudo pſtātis gladij ſpēaliſ 7 executio ei⁹ in eccleſia ſup quēlibet chriſtianū qđ eſt frater nſi. etiā ſi papa fuerit. **N**ec accipiēdū eſt hic. dic eccleſie. id eſt. pape. **Q**uoniam chriſtus petro loquebatur. qui non dixiſſet ſibi pſi. **I**te quia ſub iunctum eſt pluraliſ. **Q**uecumqz ligaueritis ſup terram 7c. **B**enig⁹ ſi non haberet eccleſia talē

ptatem et executionem frustra dixisset xps. dic ecclesie qz potuisset impune non audiri. ptra illud quod sequit. **S**i ecclesiam non audierit sit tibi et fundat etiam in h textu nedu prās exercēdi p prās diffiniēdi determinādi statuēdi decernēdi/ pstituēdi pcepta leges et canones. **P**rocedendi deniqz p non obediētes vsqz ad sniam excōis inclusiue. imo fm canones nūc institutos vsqz ad inuocationē brachij secularis: qz dicitur in textu q si ecclesiā non audierit etc. **A**udire igit dicit ecclesiam qlibz frat nr q dicit ad deū p nr. sicut explicat alibi xps. **Q**ui vos audit me audit. **C**ōfirmat hanc sniam statuta et practicata in h sacro pstatu. p cilio pferunt. vj. aplis ani. **M**.cccc.xv. in sessione publica. **C**ui inf cetera sunt h decreta duo pma. **E**t pmo declarat q ipsa in spūscō legitie pgregata. generale p ciliū faciēs et ecclesiā catholicā militatē repntās prātē immediate a christo hz cui qlibz cuiuscūqz stat? vel dignitat. etiaz si papalis existat obedire tenet in his q ptinet ad fidē. et extirpationē dicti scismati ac generalē reformationē ecclesie dei i capite et i mēbr. **T**te declarat q qcuqz cuiuscūqz stat? vel dignitat/ etiam si papalis existat q mādāt statutis seu ordinationib? aut pceptis hui? sancte synodi/ et cuiuscūqz alteri? p ciliū generalis legitie pgregati super pmissis. seu ad ea ptinētib? factis vel faciendis/ obedire ptumacit? ptempserit. nisi resipuerit pdigne pnie subiiciat et debite puniat. etiam ad alia iuris subsidia si opus fuerit recurrendo. **C**ōcludit aut ex pmissis q si prās pdicta sit ecclesie data p ciliū generale repntās ecclesiā habentillā. imo videt q ecclesia vt sparsim p siderata hz illā prātē nūc i qdā materiali seu potēntiali pgregatio sua et vnitiō q fit in concilio generali dat ei formā sicut i alijs cōitatib? exēplū dari p t fundat predicta prās ecclesiastica iurisdictionis i vnitate vel vnione tali. quēadmodū notasse videt eleuat? **A**ugustin? q clauēs ecclesie date sunt vnitati. **C**erūt h non impedit qn date sint petro tanq monarche. legitimisqz successoribus suis pncipali? tñ ecclesie. **P**rimo rōne inderiuabilitatis. qz porte inferi nō preualebūt aduersus eā nec deficiet fides eius. nō sic de papa. **S**ecundo rōne regularitatis. qm hz regulare vsuz prātis papalis. nō sic ecōuerso. **T**ertio rōne multiplicitat. qm ecclesia ptinet prātē quālibz ecclesiasticā. etiā papalē. nō sic papa pferunt in extensione. **Q**uarto rōne obligabilitatis. qm ecclesia pōt pdere leges obligātes et regulātes etiam ipsū papā tam q ad psonā q respectu vsus prātis. **N**ō sic ecōtra pōt papa iudicare totā ecclesiā vel psum sue prātis limitare. imo si papa pdat leges et canones videt obseruādū illud qd snialit? dicit **A**ug. **L**eges instituūt cū pmulgāt. **F**irmantur autem cū moribus vtentiū approbāt. **H**oc enī dicit ad repmēdū presumptionē qruāda summoz pon

tificū vel eis adulatiū. q vident voluisse debere seruari p regula inmutabili de papa respectu cuiuslibz puincie vel toti? ecclesie. **Q**uod placuit pncipi legi hz vigore. q si nullū supesset examē supmū. **A**ddita ē vō p inobediētiū coercionē penalis excōicatio. **E**t sunt q dicūt penā hanc eē vltimā quā infligē possit ecclesiastica prās iurisdictionis ex institutione christi sola pmaria. sic q nō excedit ad incarcerationē. nec vt aliqz adiudicetur morti vel flagello corporali. sed facit hoc ecclesiasticus dū facit. ex pcessionē pncipū quēadmodū multā ob eoz deuotionē iurisdictionis tpalis auctoritatē clerus accepit. que nihilomin? iurisdictionis vel cēsura dicitur spūalis sicut et ecclesiasticoz bona tpalia. p p dedicationē et applicationis pmitte et decime. vasa insup templi. vestes et silia dicebant in lege veteri sacra/ vel sancta. sic et noua lex hoc retinet. **A**c p inde p surgit. q ecclesiastica cēsura quā christ? p tulit et pmulgari voluit vbi prius **M**at. xviij. psequē post dotationē ecclesie in bonis tpalib? applicata ē ad defensionē coercitiā volētiū vēdicare sibi. vel impedire tpalitātē hmoi. p excōicationes videlicet et infdicta/ que pena vel censura videt pmiū instituta p ptinaces scismaticos et hereticos et alios incorrigibiles vitiolos. **C**ui legi tanq diuine et naturalis papa subiicit. sicut et frat est. potēs delinquere. **H**ec aut applicatio gladii spūalis. ad defensionē tpaliū. si p fusionē magnaz in ecclesia. si vilipensionē vel ptemptū euāgelice hui? censure sue que ē excōicationis gladii? extreme formidabilis. **S**i deniqz laqueos aīab? multoz magi q salutē spūalē induxerit vel inducat/ expientia testem voco. **I**taqz sicut tpalitas addita ē ecclesie p dote sua. videri pōt aliqb? q ad ei? defensionē sūt addē suffecerat adūsus impetitores: penā vel censurā tpalē / vt est mulctatio pecuniaria vel corporalis detentio/ vel arrestatio bonoz pprior.

Consideratio V

Potestas ecclesiastica iurisdictionis in foro interiori q nō est pprie coercitiua. sed magi spōtanea q ad subiiciētes se eis dē. est prās ecclesiastica sup corpus christi mysticū illuminando et pficiēdo ipsum per doctrinā et sacroz ministratiōē et purgādo p baptismi et pnie sacra. **A**duertendū est itaqz q h prās iurisdictionis que radicalit? fundat in prate ordinis sacerdotalis et epalis dū in sua generalitate p siderat. respicit multiplici corpus christi mysticū. qd est fidelitū ecclesia. qd fideles oportet fm tres actus hierarchicos regē qui sunt fm dionysium. purgare. illuminare. et pficere. **P**urgare p inflictionē penale excōicationis vel infdicti. si rebelles inuēiāt/ qd spectat ad iurisdictionē coercitiā de q pdictū ē. q quis h purgatio fiat per

Depotestate

baptismū et sacramentalē absolutionem. non ta-
men coerciue. Oportet insup illuminare. per p-
dicationē et doctrinam. Oportet demū perforce-
re per aliorum sacramentorum ministracionem.
Porro talis ministratio sacroz nō hz p mate-
ria debita res solū insensibiles put ē in psecrati-
one corpis chisti vbi p materia obita reqrit et
sufficit pās tritice et vinū. Nec refert q ad psec-
tiōis necessitatē. si pās sit ipsi psecrāt vel alte-
rius. Secus ē in ministratiōe sacroz vbi reqrit q
psona cui sit ministratio sit ministrati subdita: pter-
q in baptismo qd ē necessitatē sacrm nō iterabile
Similiē in sacro pfirmatiōis et ordis qd indeli-
bilis charact impmī / inde sufficit de necessitate
sacri. nō tñ pcepti subiectio volūtaria suscipiētis
h sacra ab illo q pferre pōt illa. peccāt tñ dās atq
suscipiēs. si nō assit subiectio p supiorē ordinata
Secus aut ē in pnie sacro. vbi d necessitate sacri
et pcepti reqrit pdicta duplex subiectio. iux cōi-
orem doctorū sniam. sic q alicui non dās absolu-
tio etiā si dari tēptet. qz materia deficit / q est pec-
cator subdit. **S**bdit inq nedū volūtaria subie-
ctiōe. s aliena supioris auctoritate. **H**oc rite sta-
tuit pmp legislator xps. s ecclesia sic elucidauit et
tradidit. ne pfunderet ecclesiasticū regimē. et ne
hierarchicus ordo quē tradit dionysi talē eē vt
infima reducāt ad supma: p media turbaret.
Videre ē igif quēadmodū ptās h ecclesiastica
iurisdictionē qndā exigit cui puenit q libera sit
et spōtanea vere vel interpretatiue circa psonā in
quā exercet h iurisdictionē. aut saltē q nō ferat in
inuitū. Quis enī diceret q aliq inuit vel bapti-
zat vel pfirmat vel absoluit in foro pscie. vel or-
dina et ita de reliqs: **H**inc ē q papa q nulli pso-
ne pticulari subest vt coerceri iuridice possit i ex-
teriori foro. subest tñ q ad iurisdictionē hanc āne-
xam ordini sacerdotali pffessori suo et ordinatori
suo. si antea sacerdos nō fuerat vñ ab hostien.
Psecrat epō q mior ē. **P**roficat aut supra mo-
dū talis distinctio duplici iurisdictionis coerciue
scz et nō coerciue cui i grātia vel inadūtentia gi-
gnit pfusionē apud aliq infinitā. **N**ā cum vltus
doctor cōis habeat dicē q ptās ordis eglis ē in
oib sacerdotib et plat. accipiunt pseqnt occasi-
onē erroris q qlibet sacerdos possit quēlibz absol-
uere. possit pdicare nō missus. possit eucharistiā
ministrare. **I**nuenim aut q hec iurisdictionis
ptās pmissa ē aplis an passionē chisti **M**atth.
xviij. **A**mē dico vob. Quēcūq alligaueris sup
terrā. erūt ligata et in celis etc. **E**t pmissa fuit pe-
tro **M**at. xvj. **T**ibi dabo clauēs regni celorum
Sz post resurrectionē suā collata ē aplis qñ in-
fusslās in eos dixit. **A**ccipite spm̄scm̄ qm̄ remi-
seritis pctā remittūt eis etc **Jo. xxi.** **E**t ibidē vl.
dictū est petro. **P**asce oues meas. **A**ddita est
seu potit pfirmata ptās pdicadi. cū ptate pferē-
di baptismū vel potit iam date ptātē executio ius

sa ē. **M**at. vlti. **E**ūtes i mūdū vniūsum pdicare
euāgeliiū oi creature baptizātes eos i noīe patris
et filij et spūsc̄ti. **U**n licet i casu necessitatis qlibz
viator baptizare possit. s tñ faciūt ex officio vel
ecclesiastica ptate soli sacerdotes. **I**huic at po-
testati iurisdictionis q in latitudine sua plderata.
nedū ad sacrm pnie s ad alior sacroz ministrati-
onē et ad pditionē extēdi. ānexa ē ptās ius seu
facultas accipiēdi vite necessaria. **M**atth. x. et
Lu. x. qd apls pfirmavit. **J. Coz. ix.** **Q**z digni ē
opari mercede sua. **C**onsequē fundat in hac
ptate sumēdi vite necessaria. rōnabilitas dotati-
onis ecclesiastice loco decimarū et pmitiarū legi-
antique. **D**euiq potestas faciēdi miracula
si videat ānexa fuisse p chistū licentie pdicadi
verbū dei. qñ misit disciplos ad pdicadū et dixit
eis. **I**nfirmos curate. demōia eijcite etc. **N**ihil o-
min⁹ videt h ptās donū grati datū. puenire po-
tens cuilibz ex fidelibz. put ad edificatiōē eccle-
sie iudicabit expediēs spūsc̄tus q distribuit sin-
gulis prout vult.

Consideratio VI

Potestas ecclesiastica plderari pōt
dz triplicif. **U**no mō formalif in se et
absolute sine respectu. **A**lio mō mate-
rialif seu respectiue put applicatur ad
hac vel illa psonā iure legitimo. qd cōmunit
p psecrationē et electionē. qz sicut dicit apls. **M**e-
mo sibi assumit honorem. s q vocat a deo tanq
aaron. **P**tas h dz institutio mistroz tā actiue q
passiue. **C**onsiderat tertio mō q ad exercitiū vel
executionē. qz frustra ē potētia fm psm si nō ha-
beat actū. **P**roficat h plderatio q distinguit
resoluit modos loqndi varios. tā theologoz q
canonistarū de ecclesiastica ptate cui⁹ resolutio-
nis i grātia vel inadūtentia. falli plex qz facit et fal-
lere. qm̄ aliē loqndū est de ecclesiastica ptate et al-
in se plderat formalif et absolute. **A**liē dū pside-
rat materialif seu respectiue. aliē dū plderat q
ad exercitiū vsum vel executiue sicut infra docē-
bit. **N**otem pterea modos eēndi in: qz i me-
taphysica posuit **A**risto. qz inadūtentia facit ob-
errare qsdā dū inqrit. **I**n q vel in qd sit plene-
tudo ecclesiastice ptātis. **U**n⁹ modus eēndi i est
sicut ps integlis i suo toto. **A**li⁹ sicut totū integ-
le in suis ptrib⁹. **T**erti⁹ sicut spēs i genere. **Q**uar-
tus sicut gen⁹ i spē. **Q**uint⁹ sicut forma i materia
q forma triplex ē. eēntialis accidētalīs et mathe-
maticalis. **S**ext⁹ sicut effect⁹ i sua cā efficiēte / di-
rigēte vel regēte vt regnū est i rege. **S**eptim⁹ sic
ordiat i finē sunt i suo fine. quēadmodū virtus
in btitudie. **O**ctau⁹ sic locatū in loco. **E**t q p-
tinus distinctiōe māifestū est q fm qdruplex ge-
nus cause qdruplex repit et adaptat mod⁹ eēndi
in lz addat et ali⁹ **S**ubūgam itez distinctiōē
d vlu ptātē ecclesiastice. **E**st enī vltus aliq licit⁹ et

rat^o. Est vsus illicit^o et rat^o. Est vsus licit^o et non ra-
t^o. Est vsus illicit^o et irrat^o. Exēplū pmi dū sacerdos
psecrat vel absoluit cū circūstātijs oib^o ad h^o req^u
sitis de necessitate: vel sacri vel pcepti. Exēplū
secūdi dū sacerdos psecrat i pctō mortali vel cū
trāgressiōe pcepti. Exēplū tertij dū sacerdos q^u
tū in se ē bona fide et intētiōe credit absoluerē cō-
fitemē sibi. vtēs in h^o bñ clauib^o. q^u pstitēs q^u mēti-
tur in pfectiōe sua. vel obicē secreto ponit neq^uq^u
absoluit. Exēplū qrti in casu pōri si sacerdos sci-
enter qrit vti clauib^o erga aliquē. cui^o fictionem
agnouerit. et q^u neq^uq^u sibi subiect^o ē. Colligitur
psequē alia distinctio valēs ad intelligētiā pmi
loz et sequentiū dū querit an ptās ecclesiastica sit
ēq^ulis in oib^o. Querit de ptāte vel facti vel iu-
ris. Facti sic q^u dū attēptat fieri. sit siue bñ siue
male. Iuris vō dū bñ sit iuxta allegatū. Id pos-
sum^o qd de iure possum^o. Redit aut^o h^o distin-
ctio ad alterā pretactā de necessitate duplici i cō-
secratiōe corpis christi. Qm̄ altera ē sacri. alte-
ra est pcepti. Et h^o simili^o distinctio pōt extendi
ad ecclesiasticā ptātē sup^o corp^o christi mysticū. q^u
ad mīstrationē sacroz q^u characterē impmūt sic
sunt baptisim^o. pfirmatio. et ordo. qm̄ sicut i ptā-
te ordiis sup^o corp^o christi verū sufficit aliqd d^o ne-
cessitate sacri. qd nō sufficit de necessitate pcepti
q^u peccat q^u ptra vel pter ordinationē ecclesie cō-
secrat. Sic iuenim^o in ptāte ecclesiastica sup^o cor-
pus christi mysticū pferitū q^u ad mīstrationē
triū sacroz q^u dicta sunt. Ibis distinctiōibus et
alijs q^u predicta sunt attentis. posset statim inue-
niri qd et in q^u sit plenitudo ecclesiastice ptātis
Nihilomin^o antea iuxta pōzē distinctionē trimē-
brem. tres assignabim^o pconsideratiōes: septimā oc-
tauam nonam.

Consideratio VII

Prestas ecclesiastica si psideat in se
formalit^o et absolute ipsa ē inuariabilis
et eadē a pncipio nascēt^o ecclesie vsq^u
in finē pseuerat. Ecclesia siqdē dū
sic psideat in suis ptib^o eēntialib^o et pmanētib^o
q^u sunt papat^o. cardialat^o pñarchat^o. archiep^o
ep^o. sacerdotiū h^oz integri ex his oib^o: sic q^u ab-
lata penit^o vna tali ptāte. iā nō maneret ecclesia
put^o a xpo semialit^o. et velut in qdā germie suo. p-
fecte fuit instituta. vt si papat^o p imaginationē
pñcinda^o a reliq^u ptatib^o inferiorib^o. id qd sup^o
est nō ē ecclesia. Propterea q^u querit si papalis au-
toritas sit maior q^u ecclesia vel ecōuerso. redit in
idē ac si peteret. nōne totū mai^o ē sua pte. vel ps
mior suo toto. Proinde seq^u. q^u si generale cō-
ciliū repñtet vniūsalē ecclesiā sufficient^o et integre
necesse ē vt includat autoritatē papalē. siue pa-
pa sit siue desierit eē p mortē naturalē aut ciuilē.
Sic dicimus de ptāte rhomane ecclesie vel sacri
collegij. Sic de ptāte epali sic de sacerdotio qd ē

ptās curatoz q^u sunt i ecclesia pñati minores.
Si vō vellet aliq^u curiosus inq^urerē. q^ulib^o h^oz fieri
talis abstractio ptātis ecclesiastice. Et si sit ali-
qd vniūsale reale specificū et qd itatiū. pter oēz
opationē intellect^o. sicut inq^urit de aialitate et hu-
manitate: remittim^o ad metaphysicā. Cōcedim^o
itaq^u q^u abstrahētū nō est mēdaciū fm̄ Aristo.
licet negauerim^o h^o vniūsalia realia. sicut nec ma-
thematici mētiūt^o. siue pñcta sint realit^o siue non.
Vñ dicim^o q^u tū nob^o h^o fati ē q^u vniūsalitas est
in opatiōe et abstractiōe quā facit intellect^o ex re-
rū singlariū exteriori cognitiōe vidēdo q^ulib^o ipse
res ad inuicē pueniunt vel differūt eēntialit^o vel
accidētalit^o vt q^u q^ulib^o h^o puenit eēntialit^o i h^o cū
altero q^u ē aial rōnale. qd intellect^o attendēs. ab-
strahit innata sibi virtute. silitudinē hāc. q^u non ē
extra nisi singlari^o in singulis hoib^o. et denudat
eā a loco. a tpe. et ab oī generaliē accidētū pñfusi-
one. et ita remanet vniūsalis et absolut^o pceptus
hois in aia q^u nihilomin^o originat^o ex reb^o ad ex-
tra singlari^o. Sic de ecclesiastica ptāte sentire
possum^o dū in selformalit^o et absolute pñsideratur
Oēs enī sacerdotes pueniūt in sacerdotio. oēs
epi in epatu et ita de reliq^u. Queret forte aliq^u
qd pacto ecclesia rhomana dicat^o eadē isto mō cū
ab initio fuerit petrus in antiochia. Rñsio fa-
cilis ē fiat abstractio. talis a pnotatiōe loci. et di-
camus q^u ecclesia rhomana ē illa diocesis puin-
cia vel sedes q^u peculialit^o h^oz regi p autoritatē pa-
palē et eā cōplectit^o. sic veritatē h^oz vulgata vox.
vbi papa ibi roma. Nec i dubiū verti d^oz q^u in isto
mō rhomana sedes et ecclesia sit caput inf^o et ma-
gistra ceterarū q^u sup^o mā petri ptātē includit.

Consideratio VIII

Prestas ecclesiastica pñsiderata respe-
ctiue et qdāmō materialit^o put applica-
tur ad h^o vel illud suppositū dici pōt va-
riabilis et auferibilis i casib^o multis.
Hec pñcipiū est q^u tidie dū fiūt imutatiōes. nūc p
nouā psecrationē. nūc p nouā electionē vel insti-
tutionē mīstroz. Ita psequē dicē possum^o d^o ptā-
te papali q^u mutabilis ē et auferibilis p mortē na-
turalē sicut pstat/vel p ciuilē videlz p depositio-
nē. saltē q^u ad plenitudinē sue iurisdictionis q^u de-
positio q^ulib^o et ex q^u causis fieri possit: lati^o i alijs
opusculis aptū est. Vñ sicut papa renūciare
pōt papatui et dare libellū repudiij ecclesie etiam
sine culpa ipsi^o spōse. licet h^o facē non debeat sine
causa. Sic ecclesia pōt hūc vicarium spōsi sui di-
mittere et ei libellū repudiij dare etiam sine culpa
sua licz nō sine cā. Exēplificauim^o alias i sex cas-
bus in q^u verus papa deponi pōt ex culpa sua
etiā vbi nō eēt realit^o hereticus ad intra/q^uuis ad
extra talis iudicaret. Exēplificauim^o in alijs sex
casib^o q^u depōi pōt papa sine culpa sua lz nō sine
cā. etiam pter liberā ei^o cessionē. Tractatul^o int^o

De potestate

tulari potest de auferibilitate pape ab ecclesia et incipit. Venient autem dies cū auferetur ab eis spūs. ppter ea breuitati amor hīsta nō repetit. **V**erū prātē hāc ecclesiasticā que respicit institutionē mīstroz ecclesie a summo vsq; deorsum pfundit mag caligie cupiditas ambitiosa q̄res q̄ sua sunt et q̄ crescētib⁹ bñficiōz dotatiōib⁹ impudent⁹ excreuit. ita vt vix discerni mō possit qd ex p̄maria institutiōe christi vel inuariabili iure diuino tenēdū sit i h̄mōi mīstroz ordiatiōe. **M**ira siqdē q̄ ad vsum talis ptātis varietas incessit que ex chronicis summoz pōtifcū et ex tenore generalīū p̄ciliōz decretaliū et decretōz se ostēdit. **N**ec ē opusculi p̄ntis p h̄ oīa discurre. **S**z dicamus hic alit̄ eē discernēdū i ecclesiastica policia. dū est ordiata cōplete sub qdā explicatione pfecta et nūerosa mēbroz suoz in mīstr. p stat⁹ gdu et officia. Aliē dū ab initio firmata ē ecclesia i magna tā ecclesiasticoz q̄ fidelīū paucitate. velut i qdā seminario vel germie seu botro. **P**otuit enī tūc rōnabilē supm⁹ ille pōtifex petr⁹ h̄re faciliē p̄ntiā p̄ciliū generalis. sicut i electione mathie et cessatiōe legaliū. **P**otuit et instituere mīstros p diūsas puincias et loca de mādato suo. sicut ad eū facilis patebat accessus. **N**ec vigeat auaricia qz p̄mi p̄mo petebāt ad mortē. **Q**ue oīa cessant i hac tā copiosa fidelīū multitudie post tot iura tot leges tot decreta et decretales summoz pōtifcū et generalīū p̄ciliōz editas ad regēdā felicē ecclesiā. **S**uperit h̄ loco pueniētissime cōsiliū Ietro datū moysi **Exo. xviij.** qd sic habet. **S**tulto labore psumet tu et p̄ls tuus q̄ tecū est: vltra vires tuas ē negociū solus illud sustinē nō poterit. **S**z audi vba mea et p̄silia mea et erit dñs tecū. **E**sto tu p̄lo i his q̄ ad deū ptinēt vt referat q̄ dicūt ad eū iōndasq; p̄lo ceremonias. et ritū colendi. viāq; p quā ingredi debeāt et op⁹ qd facē debeāt. pūde aut de oī plebe viros potētes et timētes deū. in q̄b⁹ sit veritas. et q̄ oderint auariciam. et p̄stitue ex eis tribunos et cēturiōes qnq; genarios et decanos. q̄ iudicēt poplū in oī tempore. **Q**uicqd aut mai⁹ fuerit referāt ad te. et ipsi faciliōra tñmō iudicēt. **L**euī⁹ q̄ tibi sit p̄rito in alios onere. si h̄ fecerit impleb impiū dei. et p̄cepta ei⁹ potuerit sustinē. et oīs hic p̄ls reuertet cū pace ad loca sua. **Q**uib⁹ auditis moyses fecit oīa et que ille suggererat. **E**docemur ex hac scriptura calamo dei scripta de multis. **S**pecialit̄ qz si moyses loquēs deo familiariter sicut amicus ad amicū obediēt audiuit p̄siliū gētilis hoī in regimine toti⁹ synagoge. q̄tomag⁹ d̄z h̄ summ⁹ pōtifex ad dictamē toti⁹ ecclesie vel general⁹ cōciliū suo noie. **R**ursus si iudicia miora reprobanē in moyses videam⁹ in summo pōtifce et curia sua qd de tot pphanissimis et indignissimis cārū et litigior p̄tinuis et anxīs occupatiōib⁹. **Q**uid d̄ bñfi or q̄rūq; etiā mior collatiōib⁹ et signiōib⁹

bus manu pape. **Q**uid de annataz exactiōibus. **Q**uid de inumeri similib⁹ dicēdū iudicabit. relicta oī cura sollicitudie vel studio de oī eo qd spirituale ē. qd diuinū est. qd deniq; fidem p̄cernit. et religionē christianā. **C**oncludim⁹ tandē ex dato moysi p̄silio et p̄cepto legi **Deut. xviij.** et ex institutiōe christi. **M**at. xviij. qz nulla fuit haec tenus. nec erit imposterū: p̄nciosior pestis i ecclesia q̄ omīssio generalīū p̄ciliōz et puincialiū vel in re ipsa vel autoritate. **A**utoritas itaq; nulla erit. si solus summ⁹ pōtifex oīa velit inferiorū ecclesiasticoz vsurpare institutiōes. iura. status gradus. et officia. **N**eminerit itaq; summ⁹ pōtifex. datā sibi a deo ptātē supmā i ecclesia ad edificationē ei⁹ put sapiēs iudicabit. **I**udicat aut sapiēs de ptātis vsu variabilē/inuariabilis existens sicut ē generale p̄ciliū. et h̄ p̄p̄oz locoz reliquiarūq; circūstantiarū diūsa q̄litate. **T**eneat ergo suū iudiciū et maneat ecclesiastica policia optimo regimie. q̄le fuit sub moyses gubnata. q̄niā mixta fuit ex triplici policia. **R**egali in moyses. **A**ristocratica in. lxxij. seniorib⁹. et in timocratica dū de populo et singulis tribub⁹ sub moyses rectores sumebant. **S**z opponūt plurimi nolētes ad ordiarios remitti mīstroz ecclesiasticos. institutiōes neq; p electionē. neq; p collationē. **E**xptū est inq̄nt qz turbarēt oīa vderēt diffiparet. p̄tim cupiditate carnali. p̄tim seculari p̄te tracti. de l̄rārū q̄ studiis actū eēt. **N**ex in p̄mpto ē r̄fissio/corrigeret summ⁹ pōtifex abusus huiusmodi. et autoritatis seueritate supma vigilanter adhibita. poneret aspa vias planas. deponeret potētes intrusos de sede. et exaltaret hūiles sine p̄cevl munere. **H**oc ē enī architectoris officīū. **P**ū vero peccat in his summ⁹ pōtifex q̄s mīstroz corrigē vel p̄sumet vel poterit. **D**ices qz hoc poterit generale p̄ciliū. **V**ide qz nec crebro. nec faciliē habet. **A**ix enī statuit libent̄ aliq̄s sibi correctiōis iudiciū. **D**eniq; si pp̄t abusus ordinariōz in mīstroz institutiōe putēt aliq̄ sublatū eē ab eis dē h̄ exercitiū. similē in papa rōnē. qz ab eo debeat vsus tolli nunc inueniri d̄: ab aliis maxie dū recipit anatas. qm̄ ex hac copula q̄dū p̄seuerauerit oriet̄ inuitabilit̄/leprosa pestis symonie/inficiēs sua p̄tagiōe: nedū caput. sed p̄ne singula ecclesie mēbra. **S**upest vt apponat si cut apponi querit in reformatiōe p̄fissio.

Consideratio IX

Potestas ecclesiastica si p̄sideret q̄ ad vsum vel exercitiū. illa mutabilis ē et multiplicif variabilis. **N**ec p̄sideratio cū duab⁹ p̄cedētib⁹ soluit p̄m⁹ questionē hac. **S**i ptās ecclesiastica sit imediate a deo. vel mediate ab hoīb⁹. **N**ā p̄siderando ecclesiasticam potestatem p̄mo modo concedendum est absq; vlla dubitatione qz illa fuit et est

immediate a deo hoīe christo. sic q̄ a nullo alio
 ro fuit instituta. Nec cōgregatio totius vniuer
 sitatis hoīm. secluso xpo docuissz sibi potestātē
 hōīi instituire. quēadmodū potuit vel posset
 instituire sibi prātem iperialē sup oēs. prātez re
 galē. prātem ducatuū. comitatuū ⁊ baroniaruz
 ⁊ ita de reliquis potestatib⁹ pure secularibus.
 Non autē potuisset sibi instituire sacerdotium
 nec papatum. sicut habet ecclia. Nec similē de
 stituere sicut nec mutare legē xpi. que mutatio
 sequitur de necessitate prout arguit Apostolus
 q̄ translatō sacerdotio necesse ē vt legis transla
 tio fiat. Si vero prās ecclesiastica p̄sideret scōdo
 modo tunc in principio nascētis ecclie collata ē
 immediate a deo tā petro q̄ aplis ⁊ discipulis. q̄
 bus immediate xps cōtulit sacerdotiū sup corpus
 suū verū ⁊ sup mysticū. Vñ ⁊ apls dicit se rece
 pisse euangeliū nō per hoīem. ⁊ similiter myste
 rium ⁊ ministratiōē corporis xpi. Ego inquit
 accepi a dño qd ⁊ tradidi vobis ⁊c. Et ita cōse
 quenter probabile est q̄ sicut xps immediate con
 tulit hanc prātem primitus suis aplis ⁊ discipu
 lis applicando scz eam istis ⁊ non alijs. sic ⁊ im
 mediate concessit vsum actū vel exercitiū. quia
 dans formā dat psequētia ad formā. Vñ dicitur
 tandē his nō obstantibus vel ita se habētib⁹ q̄
 successores petri ⁊ aliorū apostolorū de cōi le
 ge secluso miraculo vñ noua reuelatiōe. fuerunt
 ⁊ sunt instituti mediate p hoīes vt p p̄secratiōez
 ⁊ electionē vel aliā institutionē. Vsum similiter
 vel exercitiū receperunt atq̄ recipiunt medi
 ate per humanū mysterium vel concessiōem.
 Et forte quo ad vsum vel exercitiū prātis ec
 clesiastice. sic euenit ip̄is etiam apostolis ⁊ disci
 pulis. q̄ post immediatā p̄cessionē vtriusq̄. s. po
 testatis ⁊ vsus. factā a xpo. postmodū crescēte
 numero fidelīū fuit ad tollendū scisma ⁊ ad exē
 plar dandū posteris. limitatio facta talis prātis
 quo ad vsū. ⁊ hoc p petrū summū pontificē de
 p̄sensu totius ecclie primitiue vel generalis con
 ciliij vt nō quilibz posset in quēlibet vti potesta
 te sua attempta xpi ordinatione primaria. quā vo
 luit eccliam suam regi pncipaliter sub vno. ⁊ ab
 vno monarchice. sicut ē vna fides vnum baptis
 ma ⁊ vna ecclia. vnitatis capitis. taz primarij q̄
 vicarij. qm̄ iste ē optim⁹ pncipar⁹. p̄serti in spi
 ritualib⁹ ad p̄seruationē vnitatis fidei ad quaz
 obligant oēs. Nō sic autē ē de legib⁹ ciuilib⁹ q̄
 debeant eē siles ⁊ eedē apud oēs natiōes prop
 ter varietatē mox ⁊ cōditionū in diuersis puin
 ctijs. Vñ insup gladi⁹ ecclie/spūalis est videlicz
 excōicatio/q̄ pōt extēdere se quantūlibet in lon
 ginquas nationes. Aliter ē de gladio materiali
 Propterea nō oportuit nec forsitan expediuit
 q̄ in tpali prāte eēt vna p̄seuerās monarchia p
 orbē vniuersū sicut de spūali prāte p̄dixim⁹ in
 stitūtū fuisse iure diuino primit⁹ i p̄sona petri

Jo. vi. Pasce oues meas put sancti doctores ⁊
 ecclia tenendū tradiderūt. Sumam⁹ exēplū
 materiale. p̄forme vt tradit Dionys. spūali qd i
 uenit in sole. q̄ fons luminis ē nō illuminar⁹ ab
 alio corpe sed illuminās. Deinde sunt aliqua q̄
 ab eo illuminant⁹ ⁊ psequēter illumināt. nōnul
 la vero q̄ illuminant⁹ sed illuminādi x̄tute carēt
 qm̄ in ip̄is lux occūbit. Exemplū aliud est in
 Angelica triplici hierarchia. vnde licet quo ad
 naturā grām ⁊ glām sit quilibet angel⁹ imedia
 te formatus a deo. nihilomin⁹ q̄ ad exercitiū
 actū hierarchicorū q̄ sunt purgare. illuminare
 ⁊ p̄ficere. Tres primī ordines hierarchisunt nō
 hierarchisati ab alijs. Tres medij hierarchisun
 tur ⁊ hierarchisunt. Tres infimi hierarchisunt
 ⁊ nō alios angelos hierarchisunt. Papalis
 autoritas suo mō cū cardinalib⁹ imitat triplicē
 primā. Alterā vero mediā. imitat p̄riarchā.
 Archiep̄alis. ep̄alis ⁊ sacerdotalis autoritas i
 habētibus subiectos sibi. Qd dicitur propt̄ curatos
 vel etiā propt̄ solos titulares ep̄os carētes ple
 be. Vltimi sunt instar tertie hierarchie. qui hie
 rarchisunt in ecclia s3 nō alios autoritatiue hie
 rarchisunt. quēadmodū sūt populi ⁊ simplices
 religiosi s3m Dionysium.

Consideratio

X

Potestas ecclesiastica in sua plenitudine
 est formaliter ⁊ subiectiue in solo ro
 mano pontifice. Supponit itaq̄ p̄
 mo q̄ licet aliquis possit eligi i papaz
 nō sacerdos. sicut eligi aliquis in ep̄m. Ipseni
 hilominus appellari nō pōt aut d3 summ⁹ pon
 tificex nisi fuerit in sacerdotē ⁊ ep̄m consecratus.
 Et quis ex electione posset aliquid iurisdic
 tionis h̄re. nō tñ habet ante p̄secrationē i ep̄m plen
 itudinē ecclesiastice prātis tam ordinis q̄ iuris
 dictionis vtriusq̄. qd perspicuū ē ex terminis.
 Dic autē cōsurgit equocatio nō modica pro
 pter dños iuristas q̄ loquētes de plenitudine po
 testatis papalis solū loqui vident de prāte iuris
 dictionis. ex qua locutiōe videt̄ hec absurditas
 sequi q̄ pure laic⁹ imo ⁊ femina posset eē papa
 ⁊ h̄re plenitudinē ecclesiastice prātis. Suppo
 nit insup ex iā dictis q̄ ex institutione xpi null⁹
 in ecclia d3 dare vel suscipere gradus hierarchi
 cos q̄ sunt purgare illuminare ⁊ p̄ficere. si non i
 terueniat vere vel interpretatiue autoritas supre
 mi hierarchie: vel monarchie in ecclia sancta dei
 quatenus in ea vites cōfusio ⁊ optimo regimie
 gubernet ad exēplar ecclie triūphantis. propt̄
 qd dicit Jo. in apo. se vidisse nouā ciuitatē hie
 rusalē descendisse de celo. Et moisi dictū ē. Vi
 de vt oīa facias iuxta exemplar qd tibi ostensū
 est in mōte. Supponit rursus illud p̄hi q̄ ac
 tiones sunt suppositoꝝ. Tandē ex his p̄ce
 dētib⁹ possum⁹ describēdo dicere plenitudo

De potestate

prædictis ecclesiasticis et prædictis ordinis et iurisdictionis que a christo collata est supernaturaliter petro sic vicario suo et monarche primo pro se et suis successoribus legitimis usque in finem seculi ad edificationem ecclesie militantis pro consecutione felicitatis eterne. **¶** Dicit in hac descriptione supernaturaliter ad dñam prædictam vel iurisdictionem que successoribus petri potuerunt peruenire secundum leges humanas civiles et politicas: vel dictam iuris naturalis quod vult ut supremum in aliqua policia gaudeat multis honoribus et privilegiis super alios vel ex speciali donatione seu donatione principum et aliorum secularium vel tandem ex ipsius ecclesie seu concilio generalium fauorabili concessione. sic constituta perfecta suo capiti naturaliter dare potest. Cuius concessionis una fuit ratio non mala quatenus honoris in interpretandis iuribus et emergentibus quotidie dubijs circa regimen ecclesiasticum quia facilius est recursus ad papam cum curia sua quam ad ipsius generale concilium. Que causa mouit ab initio reges instituere et eis prædictam leges prædicendi et interpretandi tribuere. **¶** Hanc autem distinctionem non attendentes aliqui putauerunt omnia que nunc sumis pontificibus conueniunt competere ex primaria christi institutione et inmutabili iure diuino quod falsum est quoniam staret aliquem esse verum papam et perfectum qui careret actualiter multis talibus privilegiis et honoribus in quibus non consistit plenitudo ecclesiasticæ potestatis: qualis in petro fuisse descripsimus et quam nullus hominum propter christum imo nec ecclesia tota præferre potuit ita nec auferre sicut in consideratione. ix. notatum est. **¶** Contendunt nunc aliqui pollentes litteris post institutas per generalia concilia regulas super electionibus faciendis et beneficiis per ordinarios conferendis iuxta fundatorum intentionem quemadmodum obseruatur de iure pronatus apud laicos nequaquam licitum fuit pape tales cassare regulas præsertim ita generaliter et passim per reuocationes et aliter sicut visum est a centum annis vel ultra. **¶** Non licuit præterea facere: tot et tales non obstantias eorum que constituta sunt in generalibus conciliis quot et qualibus non obstantibus vti solet passim in bullis suis. adeo quidem ut Alexander quintus inductus sit in prædictis quibusdam bullis ponere non obstantiam huius saluberrimi ac celeberrime obseruati statuti. **¶** Ois utriusque sexus. **¶** At vero respondunt alij non ad originem ecclesiasticæ potestatis positam a iure diuino tantum de considerantes quantum respiciunt decretales cum glossa allegant omnibus concordantibus sine numero doctorum vnius ad alterum ut ouium gregi mos est. Respondent inquit per vnicuique verbum quod semper intellexit concilium generale auctoritatem summi pontificis exceptam esse in omni constitutione sua qualicunque. Vimirum quia posuerunt isti papalem auctoritatem supra concilium aut saltem non impari. Est autem certum apud eos quod par in parum et minor in superiore non habet imperium.

Benedictus autem de quo per hoc sacrosanctum concilium constantiense concilium illustratum diuine legis luce dante ad hoc ipsum vexatione presentis scismatis irrelectum liberavit ecclesiam suam ab hac pestifera perniciosissimaque doctrina qua semper manente perseuerasset semper scisma nutritum ab ea. **¶** Declaratum nempe decretum quod est quod et sine papa generale concilium conuocari et a concilio papa iudicari certis casibus potest. **¶** Quod insuper habet auctoritatem generale concilium prescribere leges seu regulas secundum quas plenitudo potestatis papalis non quidem in se semper eadem est sed in usu suo moderanda regulandaque est. **¶** Neque putandum est insuper concilia generalia sic excepisse papalem auctoritatem in constitutionibus suis ut eadem permitteret effrenam libertatem ea destruendi leuissime que tanta gravitate et digesta sapientium maturitate condita sunt. **¶** Intelligit ergo papalis auctoritatis exceptio fecisse put occurrens necessitas vel euidentis utilitas postulabat ubi prout recursus ad generale concilium non patebat. Alioquin non erat ibi vti plenitudine papalis potestatis sed abuti plenissime. **¶** Vtrum vero validum fuerit et ratum quicquid ex abusu tali processit diffinire sub vna generalitate non audeo. Scio quod multa sunt iniqua multa inexpectanter multa in deformationem ecclesie que tamen facta tenent. Ceterum videat apponenda per hoc sacrosanctum generale concilium talis declaratio per quam appareat quo pacto auctoritas papalis et usque cognoscat excepta in constitutionibus vel factis vel de nouo condendis quoniam ut aiunt non est ad prædictam legem. **¶** Quia denique male gestorum temporibus cessatio vel annullatio neque facili neque forte iuridica et inexpectans plane videretur. **¶** Attendant regule que sequuntur facientes ad elucidationem precedentium de legibus vel constitutionibus interpretatione. **¶** Prima leges humane dant secundum finem ille que ut in pluribus accidit. Quoniam omnes casus particulares enumerare et remedium specialiter apponere neque possibile est humano legistæ tori cum sint in infinitum variabiles sed nec expectat propter confusionem fastidiosissimam imo et propter eam que ex illa multiplicitate consurgeret. **¶** Erit autem lex secundum finem. **¶** Ista honesta iusta possibilis seruanda et secundum consuetudinem patrie loco temporis conueniens necessaria utilis manifesta ne aliquid per obscuritatem in captione contineat nullo priuato modo. **¶** Altera regula. **¶** Leges humane que ferunt generaliter prout debent exceptionem recipere dum deficiat ratio legis quoniam videlicet legislator si adesset vel alius prudens interrogatus exciperet a generali constitutione casum particularem qui taliter aut talitè occurreret. **¶** Hec autem exceptio multipliciter notatur. **¶** Quoniam epikeia. **¶** Tunc ab Aristotele quoniam iuris interpretatio sicut a legistis quoniam dispensatio sicut a canonicis quoniam bona fides sicut a politicis. **¶** Dicendum

dicentibus bonā fidem esse ubi nō siliat vnum ⁊ aliud agi. qñq dicitur eq̄tas sicut ait pp̄beta dñō. **D**ia mandata tua eq̄tas hoc ē s̄m eq̄tatez implēda. **T**ertia regula. **T**riplex inuenit iuris interpretatio vel exceptio. **Q**uedā ē iudicialis potestatis. Spectans ad legislatorē ⁊ iudices quem admodū dici solet. **C**uius ē condere ei⁹ est interpretari. **Q**uedā ē doctoralis auct̄atis. Spectās ad illos quibus data ē auctoritate sūmi pontificis licentia interpretandi scolastice iura v̄l qui super his interpretandis. scia pollet arte vel experientia iuxta illud. **C**uilibet expro in sua scia credēdūz est. **E**t iterū. **U**nusq̄sq bñ iudicat de quib⁹ nō vult. **Q**uedā interpretatio ē inenitabilis necessitatis. potens cadere circa quēlibet. dū certitudinaliter videt iminēs periculū suū nisi vim vi repperit. ⁊ egerit cōtra generalia verba legis. q̄ casu ē sine culpa apud deū. q̄uis dolere debeat q̄ incidit in hanc necessitatē. **E**t si docere pōt legitimis testimoniis apud iudicē humanū absolut⁹ erit. aliter nō. qm̄ apud illū idē ē de illis q̄ nō sūt ⁊ que nō apparent. **Q**uarta regula. **I**uris interpretatio seu dispensatio vel exceptio q̄ ē iudicialis p̄tatis hoc opatur. q̄ agens. p̄tra verba legis nō punit apud hoies in exteriori foro. **S**ed apud deū in foro p̄cie. peccabit vterq̄. s. dispēsans. ⁊ cū quo dispensat si talis nō fuerit qui dispēnsat. qualē descripsit x̄ps/fidelis ⁊ prudens. **F**idelis ne comodū pp̄riū fauorē vel honorem q̄suerit derelicto diuino vel cōi bono. **P**rudēs vt circūspiciat vndiq̄ rō legis. ⁊ legislatoris intentionē. **E**st enim dispēratio. cōmensuratio seu distributio boni cōis. q̄le ē lex. ad singulos s̄m legis intentionē prout circumstantiarū varietas occurrerit. que dispensatio si non fideliter ⁊ prudenter fiat eā appellat **B**erñ. dissipationē non dispensationē. intellige q̄ ad deum ⁊ cōsciam. si hoc cōstitit aut cōstare debuerit. **T**enet vero frequēter apud hoies s̄m exteriora iudicantes hec dispensatio si nō cōtineat errorē apertum. **A**ut nisi fuerit sup̄iori lege phibita/qd̄ dicit p̄pter statuta fieri possibilia/circa papalis vsum p̄tatis per generale conciliū. **Q**uinta regula **I**uris interpretatio vel exceptio q̄ ē doctoralis auctoritatis releuat plurimū non obediētes nudo legis verbo. tā quo ad iudicia forensia. sicut est ab expensis releuatio. q̄ in foro cōscie ⁊ diuino iudicio p̄sertim dū sunt doctores famati. plures ⁊ experti in arte sua. ⁊ in morū honestate p̄bati. **A**lioquin sepe mentis iniquitas sibi. dū corrupta ē prece vel precio. **E**xcecat enī munera. etiā oculos prudentium. **E**t si creditur **A**ristoteli experientie verba loquenti. **M**alicia facit errare nēdum circa cōclusiones elōgatas a p̄mis p̄ncipiis sed in ipsismet p̄ncipiorū moralium ianuis quēadmodū reputabat olim latrocinium ap̄d alios licitū teste **I**ulio d̄ bello gallico **A**c pec

catū innaturale ⁊ sordidum apud romanos s̄m aplm̄ ad eosdē. **E**t ita de plurib⁹ hominib⁹ datis in reprobū sensū. p̄ varietate dānationis viciozū. **S**exta regula. **I**uris interpretatio v̄l exceptio dispensatio. s̄l̄r exigit dū sit altero predictozum modoz iudiciali vel doctrinali q̄ habeatur duplex intuitus. vnus ad bonū diuinū ⁊ publicū. **A**lter ad p̄ticulare cōmodū illi⁹ pro quo fit iuris interpretatio vel dispēratio. **E**uenit itaq̄ sepius q̄ dū passim laxatur rigor legis ex q̄dam vt fingit cōpassione. ⁊ misericordi condescensione ad aliquos p̄ticulares positos sub lege/deperit ex altera p̄te stabilitas ⁊ rigor discipline q̄ rigor ē p̄cipue i om̄i lege seruāndus. **D**ocuerunt hoc romani q̄ pp̄rios etiā filios occiderunt. q̄ in seip̄os rigore legū suaz exercuerunt. quatinus disciplina militaris ⁊ obediētia legalis inuiolata maneret. **D**ocēt hoc fr̄s carthusi. qui sup̄ esu carniū. vel nūq̄ vel rarissime dispērationē recipiunt. **A**c proinde disciplina regularis vigeat apud eos/que quātū sit collapsa apud religiones quasdā alias passiz dispensationib⁹ vtentes/videre stupor ⁊ dolor ē. **S**uper qua re iam **B**ernardi. p̄ tpe suo q̄rela nascebat. **Q**uid modo dicendū putabim⁹ de tā facili vt appellat dispensatione p̄ papā ⁊ p̄latos sup̄ iuramentis licitis. **S**uper votis rōnabilibus. **S**up̄ imensa beneficiorū pluralitate. **S**up̄ generali cōciliozū nō obstantia. **S**up̄ priuilegiōzū ⁊ exemptionuz cōe ius priuantium cōcessionē. **Q**uis omnia di numeraret p̄ que nūc vigor ecclesiastice. imo et euangelice discipline tot⁹ vere languit. emarcuit. euāuit. **P**rouideat sup̄ oibus sacrosanctuz hoc **C**onstantien. cōcilium. **F**undat i hac radice stabilitas legū q̄ cōsuetudo est optia legū positiuarū interpretes. ita si neq̄ iuri diuino neq̄ naturali fuerit cōtraria. **F**undatur ⁊ illud **A**ristote. politisantis. **N**ō eē dā dū premiū inueniēti bus nouas leges. q̄uis in se meliores extiterint qm̄ mutatio legū frequēs causat instabilitatem neq̄ p̄mittit eas in cōsuetudinis fixa radice roborari. **H**oc aiaduertant qui ad oēm motum capit̄is ad omne qd̄ bonū agi fantasiatū fuerit/cōdere satagūt nouas leges/penas penis adijcere q̄si sup̄ om̄i re que bona ē si fieret. bonū sit ⁊ expediens legē penalē addere. **N**ō enī res publica regit p̄ sile. **F**undat in eadem radice. rōnabilitas abolitiōis vel abrogationis. quarūdam legū positiuarū p̄ oppositos mores subditorū q̄ versi sunt in naturā. **F**undat ⁊ rōnabilitas p̄missiōis q̄rūdā maloz. nō vt approbent. sed ne puniā ruant i deteri⁹. **F**undat ⁊ ius p̄scripti priōis puniētis ne fiat in certa dñia/neglectores rerum prop̄iarum ac iuste transferentes etiam apud deum ⁊ cōscientiam. tale dominiū in bone fidei possessorem ⁊ p̄scriptorem legitimum

Consideratio XI

Potestas ecclesiastica in sua plenitudine est in ecclesia sicut in fine. et sicut in regulata applicatione et usu huius plenitudinis ecclesiastice potestatis per seipsam vel per generale concilium ipsam sufficienter et legitime repræsentans. **C**onstat utique datam fuisse petro plenitudinem ecclesiastice potestatis a christo ad edificationem ecclesie sue sicut conformiter ad apostolum. ponit descriptionem. **P**ropterea loquitur Augustinus. cum alijs quibusdam. quod claves ecclesie date sunt non uni sed unitati. et quod date sunt ecclesie. Et hoc convenienter potest intelligi modis quos explicat consideratio. quoniam claves date sunt propter ecclesiam et unitatem eius tanquam propter finem. **P**otest etiam dici in ecclesia vel in concilio. hec plenitudo ecclesiastice potestatis. nedum in se finaliter. sed alijs duobus modis videlicet quo ad applicationem ad hanc vel illam personam. Et quo ad usum regulandum si fortassis in abusus verti quereret. **C**onstat his tribus modis plenitudinem ecclesiastice potestatis esse in ecclesia. et in generali concilio tanquam in gerente vices eius. Et quod de duplici modo primo et secundo non est difficultas. Similiter nec de tertio si consideremus descriptionem plenitudinis ecclesiastice potestatis. ubi ponitur quod data est ad edificationem ecclesie. **C**um igitur summus pontifex huius eam subiective sit peccabilis et possit hanc potestatem in destructionem velle convertere. **S**icut sacrum collegium quod ei datum est. et coassistit quasi civitas aristocratica. non est in gratia vel si de firmatum. superest ut aliqua sit relictæ in obliquo bilis et indeviabilis regula ab optimo legillatore christo. **S**im quâ possit abusus huius potestatis reprimi dirigi atque moderari. **H**ec autem regula est vel ecclesia. vel generale concilium. **U**n cum medium virtutis aliter non habeat nisi put sapiens iudicabit. finalis resolutio. ad hanc sapiam fiet ad ecclesiam ubi est sapia indeviabilis vel ad generale concilium. **H**ic fundantur ea multa que per hoc sacrum concilium et constituta et practicata sunt. **U**t quod papa iudicari potest et deponi per concilium. **Q**uod eide in regulatiõe sue potestatis quod ad usum subiecti et sibi potest dici. **C**ur ita facis? et ita de pluribus que re collecta sunt in illo sermone. **P**rospere iter faciet nobis deus. **P**ossunt ad hanc considerationem addere quod plenitudo ecclesiastice potestatis. si consideret in sua latitudine. ipsa non est in solo papa. nisi quodammodo fontalis. potestative et originaliter suo modo. **H**ec enim latitudo potestatis complectitur se alias potestates ecclesiasticas collectivæ. a summo usque ad deorsum. **E**t est in eis plenitudo ecclesiastice potestatis papalis tanquam pars integralis in suo toto. et ita non est maior vel superior ad totam ecclesiam. sicut nec pars maior toto. **S**i vero consideret hec plenitudo in sua summitate. tunc absque ulla dubitatione plenitudo ecclesiastice potestatis papalis. superior et maior est ad reliquas sed iam illud quod reliquum est. nullo pacto potest constituere generale concilium iuxta illud quod dictum est prius quod generale concilium in sua ratione formali includit de necessitate. papalem auctoritatem siue papa sit siue non sit. quod si papa est et vult facere debitum suum de convocando concilium certe debet autorizari per ipsum. **S**i vero pertinaciter renuit in destructionem ecclesie. iam tunc agendum est ac si non esset et remanet in ecclesia potestas seipsam congregandi. et si bi puidendi ac ordinandi de potestate papali. secundo et tertio modis quo ad applicationem et ad usum sicut de capitulo et decano. vel de universitate rectoris. suo modo diceret. **S**ed occurrit difficultas principalis quod mortuo papa vel electo. possit ipsum concilium? **P**otest itaque primo constituere sibi papam unum modo solito per electionem dominorum cardinalium vel alio modo per compromissum vel per viam spiritus sancti. si probabiliter ita speraret posse fieri quod omnes concordarent in unum. **U**el forte per expectationem divini miraculi. sicut fuit in electione Martini. **E**t de hac prima potestate concilii non est difficultas quoniam sibi possit facere caput unum. **A**lia multa sunt quod papa mortuo vel electo potest exercere concilium per seipsum vel per organum aliquod vice omnium in quodammodo sepe practicatum est in hoc concilio de diversis sententijs et decretis respicientibus exercitijs iurisdictionis coercitive sicut in vocatiõe et depositione pape. sicut in excommunicatione et interdicto. relaxatione et absolutione factum est in causa tridentina et Argentina. in quibus omnibus introducit sancta Synodus loquens decernens diffinitives. **S**ic invenitur in primis concilijs. tunc apostolorum et aliorum concilium loquebatur et non papa etiam dum vivebat. **U**n dixerunt apostoli et seniores. **A**ct. xv. scribentes acta illius concilii. **U**isus est spiritus sancto et nobis. **E**t simile notat **A**ct. xv. de convocatiõe ecclesie per apostolos. et in concilijs generalibus tales inveniuntur modi loquendi. **P**lacuit sancto concilio. **U**el concilium diffinit. vel statuit sanctum concilium vel sacri auctoritatis concilii vel Synodalis ordinatio viget. **E**t ita in similibus. **D**enique tertio sunt alia quod non possunt exerceri nisi per suppositum determinatum iuxta iam allegatum quod actiones sunt suppositorum. **C**irca quod distinguendum est. quod vel illa sunt talia. quod nulla potest exercere nisi sit papa. nec per commissionem nec aliter. **U**el sunt talia quod committi possunt per aliquem vel aliquos per quos habet exerceri non posset si alius capax est. **E**xemplum de curato non sacerdote qui potest promittere re simplici sacerdoti non habenti plebem aliquam quod in cura sua celebret missam et consecret. **Q**ui autem dicit professiones et absoluat. qui ministret eucharistiam. et ita de reliquis spectantibus ad sacerdotem. **P**oterit igitur similiter concilium promittere sacerdoti ut agant talia quod nec concilium per se nec illi sacerdoti sine promissione vel licentia concilii possent exequi saltem licite. **Q**uo circa restat cognoscendum de illa potestate si sit aliqua potestas in papa que possit in aliqua

in q nulla altera ptas ecclesiastica pōt attingere neq de facto neq de iure. Et videtur prima facie q nō iuxta cōmuniōē doctoz sniam. qui dī cū ptatē ordinis eē equale i oībus sacerdotib? cōphendendo more aplī epātum sub sacerdotō Non enī videt q sit aliqō ordinis in quē possit papalis auctoritas. qn in illū possit de facto potestas epālis. Ceterū de ptatē iurisdictionis quō cūq fiat sermo videt q pōtētiā possit illā concedere in defectu pape vt in subiiciēdo. A epō tales populos quales voluerit. p sacramētōrū līcita r rata ministratōne. Et ita practicauit hoc pōtētiā circa Samaytas legatos eis dādo. q līcite possent oīa que sunt ordinis r spūalis iurisdictionis. Proinde qd de largitiōe indulgentiarū tenendū sit lectori interim pōtētiā relinquo. si solius pape pōtētiā. mediate vel imēdiāte tradī possint. Putat aliqui q ptas hec respicit clauēs in foro penitētiē. Propterea conuenit in eodē foro cuilibet sacerdoti maxie epō. si nō fuerit hec ptas a supiore. quo ad vsuz limitata aut puenit illi qui habet curā cōitatis ecclie. **Thomā Cōciliū** vero talē curam habet. Porro iuxta hūc dicendi moduz pōt occurrere scandalū trabēs ad hoc incōueniēs q ecclesia posset bene regi vsq in finē seculi sine papa vt si generale pōtētiā daret licētiā oīb? epīs sacerdotibus cuilibet supra plebē suā absq vlla iurisdictionis limitatione vel restrictiōe. q sic epō posset pōtētiā sacerdotēs. imo r epōs licite r rāte r vti clauibus. r ita de reliquis oībus hierarchicis actibus. Rēdemus q r si ad tps aliqō generale pōtētiā possit aliqd tale facere. qm hīc papā ē pceptū affirmatiū. obligans ad semp sed nō p sp sicut apparuit dū vacauit sedes per duos aut tres annos. sic r nūc vacat. Nihilominus generale pōtētiā neq deberet. neq posset talē defectū capitis vsq in finē seculi tolerare. stāte lege pōt tñ supplere dūz necessitas vrget. vel suadet euīdēs vtilitas. r hoc vel p vnū epm q si vicariū. vel p plures simul aut successiue. Et hoc mō dī eē plenitudo ptātis ecclesiastice i ecclesia suppletive. Cognoscimus ex his q false sūt r iniuriōse cōcilio generali. tales assertiōes q negant ab eo vel ab ecclia. executionē ptātis sup iurisdictionis. Negāt insup decernēdi vlt dispoendi ptatē dū papa est/reponētes in eo solo hanc auctoritatē diffiniēdi. cū ex multis pōtētiis r certa rōne pōtētiā oppositū. Unī r aplī miserūt in samariāz Petrū r Johannē tanq subditos ecclie. Et Jacobus pūlit diffinitionē sacri concilij sup cessatione legalitū. De q Act. xv. notatū est. qn tñ Petrus pōtētiā. r residebat in ecclia legitime cū eēt in grā pfirmatus die pentecostes. Possumus tandē canones apparentē discordēs sup laude plenitudinis ptātis papal rōnabiliter ad pōtētiā reuocare si distinctionē

trimēbrē acceptiōis ecclesiastice ptātis acute viderimus. Hāc enī ptatē formaliter r in se pside ratā primo mō nemo iudicare pōt neq Augu. neq popul? neq tot? clerus imo nec vniuersal ecclia. Secus in alio duplici mō. Unī sicut ex cōsideratione ptātis hui? stupēde r miraculose i/patores etiā r reges pōtētiā ad oscula pedū papae. Et inde pōtētiā aliqñ ex hūana fragilitate arrogans supbia in psona pape referent ad se qd impendit potestati. Non alit existimādū ē de pōtētiā sanctis pōtētiā extollentib? papaz miris modis. Et inde suborta ē in quibusdā sumis pontificib? arrogātia maior debito. qd est vsurpare id quod iure non poterat. Hinc cui dā gloriānti q pedib? suis pcularet impatoris caput. retudit hanc arrogātiā acriter satis Impator hoc mordaci verbo. Non tibi inquit sed Petro. Hinc fit pterea q absq mendacio vel adulatione papa nequissim? pōt appellari sanctissim? pōt adorari cultu dūlie vsq ad oscula pedū. r ita de reliquis honoribus. Sic ecclia q maculā nō habet neq rugā q instar marie vgo ē r mater. introducūt qnq tanq peccatrix r loz dida non quidā p se. r in se. p peccatis filiorū sicut aia fert r regit corpus egrotuum.

Consideratio XII

Potestas ecclesiastica papalis non ita bz dñia r iura terreni simul r celestis imperij q possit ad libitū suuz de bonis clericor. r multo minus laicorū disponere. Quis concedi debeat. q habet in eis dñium quoddā regitiū. directiū. regulatiū r ordinatiū. Declarationē huius pōtētiā onis quā discretio moderatrix atq mediatrix. ponit inter errores oppositos dū facere meditare occurrere visa ē protinus in ipso meditationis mee secreto. duplex improba pestis. Nomen vnus detractio lūida. Nomen alterius adulatione subdola. Prima ptatē ecclesiasticā depmēs subijciebat tēporali. Altera sustollebat in imen sum velut ad similitudinē altissimi pfundens iura cuiuslibet alterius ptātis. Tolle tolle clamat detractio tpalitatē omnē ius vel dñium ab ecclesiasticis. Quare? Quia sic instituit xps. cuius ista vox ē. Nisi qs renūciauerit oībus que possidet non pōt me ē discipul? Sic ipso operabat Julia nus apostata xpianis. rapiēs eoz facultates. Addit detractio q ecclesiastici nequaq capaces sūt iurisdictionis tpalis. etiā si pncipes ali pferre voluerint. Inducit apostolum. q nemo militans deo implicat se negociis secularib? Addit detractō. Nihil habere ecclesiasticos. s. neq decimas. neq oblationes quātomīn? alias dotationes vel possessiones nisi ex pura elemosyna donantiū. Et q ab ecclesiasticis peccantibus saltez habitualiter possent p secularē ptatē optimo

De potestate

ture tolli. qz data ē ptās hec secularis in vindic-
tam malefactorū. neqz sine causa gladiū portat.
Addit q̄rto inuens apostoli verbis. Habentes
alimenta ⁊ quibus tegamur his p̄tenti sumus/
qz q̄cquid habēt ecclīastici vltra simplicē victū
⁊ vestitū. totū illud ē pauperū. cuius retētiō ne-
dum furtū vel rapina simplex ē. sed sacrilegiū
put detorquet ad hanc sniam tā hieronymi ver-
ba q̄ bernardi. Vult tandē detractio ecclīastī-
cos oēs ad illā a postolorū ⁊ discipulorū primā
paupertatē. sine equis. sine thesauris sine calcia-
mētis sine possessionib⁹. de necessitate salutē re-
digere execrans in ecclīasticis pōpaz omnē vel
seruientū. vel ciboz vel equoz vel indumēto-
rum. **¶** Consurgit ex aduerso blandiens ⁊ sub-
dola adulatio. ⁊ ad aures ecclīasticorū p̄cipue
sūmi pontificis insufurrās. O quāta ē. quanta
sublimitas ecclīastice ptātis tue. O sacer clere.
q̄ nihil est secularis autoritas tue comparata.
Qm̄ sicut xp̄o collata ē ois ptās in celo ⁊ in ter-
ra. sic eam xp̄s oēm petro suisqz successorib⁹ de-
reliquit. Unde ⁊ nec cōstantinus quicqz Silue-
stro pape p̄tulit. qd nō eēt prius suū. sed reddi-
dit iniuste detentū. Porro sicut nō ē ptās nisi a
deo. sic nec aliqua tp̄alis vel ecclīastica imperia-
lis vel regalis nisi a papa in cuius femore scrip-
sit xp̄s. Rex regū. dñs dominantū. De cuius
ptate disputare. instar sacrilegī ē. cui neqz q̄sqz
dicere pōt. Cur ita facis. Si etiā tp̄alia omnia
si ecclīastica bona. atqz dominia mutauerit. di-
ripuerit distraxerit. Adentior si nō inueniūtur
hec scripta ab illis etiā qui sapientes sunt i ocu-
lis suis. Si p̄terea non inueniunt fuisse p̄ aliqz
sūmos pontifices hec credita. Notū ē illud Sa-
tirici. Nihil ē qd credere de se nō possit cum lau-
datur dñs equa ptās. Et illud comici de adu-
latoze. Hic p̄fecto ex stultis insanos facit. Sen-
tiēs autē adulatio. quādoqz nimis se cognosci.
studet quasi modestiori sermone depressius vti
vt credibilior appareat. Cōcedit seculari ptati
possessiones ⁊ iurisdictiones pp̄rias q̄s tollere
nequit p̄ libito papa. Recognoscit Cōstantinū
vel alios principes aliquid ecclīe nouiter contu-
lisse. Nihilomin⁹ tradit q̄ sūmus pōtifex sup̄re-
mus ē monarcha nedū in spūalibus. s̄ tp̄alibus
habēs ptatem hanc imediate a xp̄o. sed aliū re-
ges oēs ⁊ principes suā recipiunt dñationē ab
eo. ⁊ solū imediate a deo. Alioquin vt mōstruo-
sus eēt hic mundus. si haberet tot capita q̄ non
sub vnico regerent. Rediretqz manichei delira-
mentū ponētis duo principia. Vnū bonorum
⁊ spūaliū. Aliud malorū ⁊ temporalium. vnde
⁊ sicut corpus ē propter aīam. ⁊ ab aīa viuit et
regitur. sic potestas secularis propter spūalem
a qua recipit suum cē legitimū. Quā autoritatē
spūalem qui negāt vel impugnāt sint intus sint
foris ecclīam p̄nt gladio vel spūali excōscatiōis

sicut catholici. vel debellatiōis sicut infideles te-
riri. Et eoz dñia vel bona in alios transferri.
Hanc existimationē habuisse visus ē Bonifaci-
us octau⁹ in quadā decretali. Et in hac funda-
ri putat ab aliquib⁹ dñorum prutenorū aduer-
sus infideles debellatio. suozqz bonoz ⁊ dñio-
rum cōquisitio. Putat ab alijs depositio vniū
regis francie p̄ papam Zachariam: hic eē fun-
data tanqz papa sit qui transferre possit reges ⁊
regna. **¶** Rursus aduertēs adulatio. duruz
eē multis hunc sermonē. ⁊ ideo minus credibi-
lē studet loqui restrictius. cōcedens q̄ sicut an-
te petrū fuerūt apud infideles vera dñia quēad-
modū irrefragabilis autoritas sacre scripture ⁊
euāgelice narrationis testis ē. Sic non oportet
nūc post petrū. vt ois ptās imperialis regalis
vel altera secularis sit imediate robur habēs a
summo pontifice sicut rex francoz xp̄ianissim⁹
sup̄iorem hoc mō nō habet nec recognoscit i ter-
ris. Idcirco transfert verbū suū adulatio loqui
de dignitatibus officijs ⁊ bonis ecclīasticorū.
q̄ oia sic subicit sūmo pontifici: vt q̄cquid circa
ea placuerit disponere mutando transferendo.
appropriando hoc possit hoc teneat ⁊ ratum sit
licet hoc sine causa. licet cū peccato suo pegerit.
q̄uis peccatū circa hoc vult adulatio lōge a pa-
pa sic facere. vt eū symoniā posse neget committe-
re. qm̄ sua sunt oia ecclīastica bona. Cōcedit in-
sup q̄ sup ius ē. potens ab altero ius suū tolle-
re ⁊ q̄ nec ab eo appellari. neqz eū iudicialitē euo-
cari. nec obedientiā ab eo subtrahi. p̄sertim ex-
tra casuz heresis sit aliquaten⁹ possibile. Hic so-
lus symboluz fidei cōdere. hic solus causas eius-
dem fidei. ⁊ maiores ceteras tractare pōt. solus
vt iam tactū est. diffinitiones. regulas. leges. et
canones condit. Alioquin quicqd p̄ alios diffi-
nitur. decernitur. cōdit. statuit. irritū ē ⁊ inane
Nec aliquid ex eis q̄ statuerit. pōt nisi per ipsū
quolibet cassari vel infringi. Falloz si non ante
celebrationē huius sacrosante Constañ. syno-
di sic occupauerat mētes plurimoz. litteralium
magisqz litteratoz ista traditio. vt oppositorū
dogmatizatoz. fuisset de heretica prauitate vel
notatus vel dānatus. Hui⁹ rei signū accipe qz
post declarationē ex theologie p̄ncipis luce cla-
riorē. ⁊ qd vrgenti⁹ ē post determinationē ⁊ p̄a-
cticationē eiusdē sancte synodi. inueniunt qui
italia palā asserere nō paueant. tā radicātū et vt
cancer serpens tā medullitus imbibitū fuit hoc
p̄lice adulatiōis virus letiferū. **¶** Tandē mise-
rante deo moderatrix discretio. collustrata lule
legis euāgelice. mediā ac regiā viā tenens inter
deuios errores extremos. detractiōis ⁊ adula-
tionis ponit dictā hanc p̄siderationē duodeci-
mā cū priorib⁹. tanqz signū aliqd ostensuum in
neris recti. ne forte offendant ad lapidē erroris
pedem sue inquisitionis scrutatores veritatis.

Unde dicimus ecclesiasticos et capaces esse bonorum temporalium. et multa eis ex debito: non ex elemosyna pura competere. et non debere eos coerceri. vel spoliari per secularem potestatem. nisi vocata sit in sui iuris subsidium. quod dicitur propter hereticos et rebelles. Possunt ipsi denique cum diuitiis aliter quam apostoli vivere conuersari vel incedere pro temporum locorum et aliarum circumstantiarum varia qualitate prout sapiens iudicabit. Nec ita sunt Hieronymi vel Bernardi verba. Nec ita sunt ad omnes ecclesiasticos tanquam proprium habere nihil. detorquebatur. Monachis autem quibus loquebantur alia lex est. **V**itam ex aduerso stultas et falsas adulatiois insanias. attribuitis summo pontifici plenitudinis potestate. quale descripsimus que tanta est quantam sapientissimus legislator Christus prouidit sufficere ad edificationem continuam ecclesie dilectissime sponse sue. quam propria morte firmavit et donauit. Cui potestati detrabere esset impietas sacrilega indignissimaque. Sed glorificent deum qui potestatem talem dedit hominibus. misericordissima pietate sua. que potestas quanto sublimior est pulchrior et dignior. tanto ne vertatur in abusus vilem. turpem. et indignum puidere debet summus pontifex et ea ut sapiens iudicabit regulare. Quid autem sapienti in generali concilio quod et spiritu sancto regitur. et cuius agifrenis summa libertas est. Predicare dixit Aristotele. Non esse seruitutem obedire legibus. Addamus summum pontificem cum collegio suo ita pretere bonis ecclesiasticis. ut de eis statum habere sufficientem et decentem oporteat. Sed non ita ut caput grauidum membra reliqua obruat mole sua. neque velit usurpare contra naturam singularem membris omnia officia membrorum quibus singulis ut ait apostolus proprium datum est officium. **N**am si omnia oculus vel caput ubi pes? ubi manus? **C**oncernit hoc collationem beneficiorum multipliciter exemptionum odiosissimam. plenam erroris et confusionis in ecclesiastica hierarchia. et ita de reliquis. **R**eservationes preterea tot casuum. tot excoicationum in foro conscientie euocationem tam facile omnium causarum ab ordinariis sint cause ille prophane sint sacre fidei. quales fidei causas omnes ab ordinariis singulis preterit in doctrinis notorie scandalizantibus diocesanes suas et ubi vigent studia litterarum velle prohibere quid aliud est. quam ianuam grandem erroribus aperire? **P**ostremo suis se terminis ita potestas ecclesiastica coerceat. ut meminerit potestatem secularem etiam apud infideles. sua habere propria iura suas dignitates suas leges sua iudicia. de quibus occupare se ecclesiastica potestas non presumat vel usurpare. nisi dum reducat abusus potestatis secularis in impugnationem fidei et blasphemiam creatoris et in manifestam ecclesiasticam potestatis iniuriam. tunc enim attendere conuenit ultimam huius considerationis

duodecime particulam. quod in his ecclesiastica potestas habet dominium quoddam regituum. directiuum. regulatiuum. et ordinatiuum. **C**oncludunt hoc et nihil ferre aliud rationes et allegationes omnes induci solite quod plenitudo potestatis papae superior est ad omnem aliam ecclesiasticam et temporalem. Quauis sub hoc respectu potestas vniuersalis ecclesie vel generalis concilii legitime congregati. dici possit maior in amplitudine vel extensione. maior in infallibili directione maior in morum reformatione in capite et in membris maior in coercitiua potestate. maior in causarum fidei difficultium ultimata decisione. maior denique quia copiosior. complectitur enim saltem virtualiter omnes potestates et omne politicum regimen. papale. imperiale. regale. aristocraticum et tymocraticum put alias deductum est ex descriptione concilii generalis quod tale est. **C**onciliū generale est congregatio legitima auctoritate facta ad aliquem locum ex omni statu hierarchico. totius ecclesie catholice. nulla fidelis persona que audiri requiritur exclusa ad salubriter tractandum et ordinandum ea que debentur regimen eiusdem ecclesie in fide et moribus respiciunt. **D**icamus hic aliqua circa diffinitionem hanc concilii generalis. **E**t primo quod congregatio legitima auctoritate facta dicitur regulariter a papa. sicut sonant decreta et decretales innuere. **E**xciipiunt tamen tres casus. ubi congregatio concilii generalis fit legitime sine papa. **U**nus dum desit esse per mortem naturalem vel civilem seu canonicam. que est depositio. Vel si cadat in perpetuam maniam. **E**t si ad eum captiuatus non pateat accessus. **A**lius dum sufficienter requisitus de conuocando concilio. renuit contumaciter in perniciem ecclesie presertim si tangat ipsum. **T**ertio si concilium postquam est a papa legitime congregatum statuatur certum tempus et locum pro celebrando generali concilio sicut infra triennium vel de decennio in decennium. etiam ubi papa renuerit. **N**ec refert in primo et secundo casu per quos euocetur concilium. dum modo congregetur quemadmodum fuit pisis. **N**ihilominus expedit decernere pro futuro modum conuocationis sicut in reformatione salubriter est auisatum. **U**tinam et synodali ter ita esset definitum. **D**icamus secundo iuxta probabilem valde sententiam quod de statu hierarchico ecclesie non sunt proprie nisi duo status. **P**relatorum maiorum videlicet qui succedunt apostolis. et sunt episcopi archiepiscopi **E**t ita fursu. **E**t minorum qui successores sunt. **L**exij. discipulorum **E**t dicuntur prelati secundi ordinis dignitatis vel honoris. quales sunt curati quibus ex statu et ordinario iure. conueniunt tres actus hierarchici. primarie. essentialiter. et immediate a Christo. qui sunt purgare per correctionem. **I**lluminare per doctrinam et predicationem. **P**erficere per sacramentorum ministrationem. **F**undatur hec sententia **M**artinus. xviij. ubi postquam Christus di-

De Potestate

perat dic ecclesie. subiūxit de quibus loq̄bas dūz
ait. **Q**uoniam solueritis sup̄ terrā &c. **C**ōstat au
tē q̄ nedū aplis sed & discipulis loquebatur iū
xta glosas doctorū in hoc loco. **E**t **M**atth. x. &
Luce. x. vbi fit sermo de missione. lxxij. discipu
lorū. & **M**atth. xvj. vbi x̄ps petro dixit p̄ om̄i
bus. **Q**uoniam ligaueris. **E**t iterū super hāc pe
trā edificabo ecclesiam meā. & porte inferi nō p̄ua.
aduersus eā. **C**ōcordāt **A**ug⁹. **H**iero. **Y**lido.
Beda **M**agister vbi prius & exp̄sse multū **B**a
masus papa. **N**ō amplius inquit q̄ duos ordi
nes inter discipulos dñi eē cognoscim⁹. id ē. xij.
ap̄loz. & lxxij. discipulorū. **U**n̄ iste p̄cesserit ig
noramus & qd̄ rōne caret extirpare necesse ē loq̄
tur cōtra coepiscopos. **D**icamus tertio natu
ram generalis p̄cilij talē eē vt nullus fidelis qui
audire voluerit debeat excludi ab audiētia q̄te
nus vel doceat vel doceat sicut legi in p̄ncipio
p̄cilij. **D**istingui tñ solet de habētib⁹ vocē in
cōcilio. **Q**uidā habēt p̄sultiuā. alij diffinitiuā
Primis sūt quib⁹ inest noticia talij q̄ tractat eti
am vsq̄ ad mechanicas artes. **U**t si quera⁹ de
mō reparationis ecclesiarū materialij eē poterit
in lathomis vox p̄sultiuā. **S**ic in aurifabris et
fabris. **S**ic dū fit questio d̄ philosophicis & mo
ralibus disciplinis. vt sūt p̄cepta decalogi. p̄nt
seculares eruditi in p̄bia legib⁹ & morib⁹ dare
p̄siliū. & aliqui salubrius q̄ nōnulli p̄latorū vel
curatorū vel etiā theologorū vsq̄ adeo q̄ i gene
ralibus p̄cilij p̄tra **A**rriū tpe **A**thanasij fuerit
interrogatus gentilis p̄hs de materia nedū pu
re morali sed que tangebāt b̄tē trinitatis eandē
essentiā. **C**eterū de voce diffinitiuā q̄les eam
habeant nō ē dubiū de ep̄is & sup̄iorib⁹ p̄latis.
sicut iuxta p̄dicta practicatū sepi⁹ inuenit i pri
oribus p̄cilij. **S**ed neq̄ videt̄ ambiguitas eē
de minoribus p̄latis q̄ sunt curati & hierarche.
neq̄ de illis qui ad hūc duplicē p̄latorū ordinez
reducunt quib⁹ non ex priuilegio solo s̄ ex sta
tu & ordinario iure cōpetit animaz cura/que ad
modū sunt multi abbates decani p̄positi cū fili
bus. **F**acit ad hoc determinatio sacre facul
tatis theologie parisiē. nuper edita cōtra teme
ritatem extollentium priuilegiatos super cura
tos in predicationibus & cōfessionib⁹. vbi sic di
citur in duobus primis articulis. **D**ñi curati
sunt in ecclesia minores p̄lati & hierarche ex pri
maria institutione x̄pi. quibus cōpetit ex statu
ius p̄dicādi/ius p̄fessiones audiendi/ius sacra
menta ecclesiastica s̄m exigentiā sui stat⁹ et paro
chianorū ministrandi/ius sepulturas dādi/ius
insup̄ decimas & alia iura parochialia recipien
di. **S**ecūdu⁹ articulus q̄ ius p̄dicādi & cō
fessandi cōpetit p̄latis & curatis p̄nc palij & esse
cialiter & mendicantib⁹ de p̄ accidēs ex priuile
gio. qm̄ sunt introducti vel admissi ex concessio
ne et beneplacito dominorum p̄latorū. **D**i

camus postremo q̄ licet ea que statim dicta sūt
consonare videantur iuri diuino & obseruatio
ni priorum conciliorum atq̄ rationi. **N**ihilomi
nus cōciliū potest certis de causis & ad tempus
constituere voces diffinitiuas in pluribus. vel
paucioribus. & in alijs q̄ dicti sunt /satis similē
ad illa q̄ facta sunt & fieri possunt vario mō cir
ca institutionē p̄latorum ecclesiasticorum maio
rum & minorum que quādoq̄ fiebant a toto po
pulo & clero. quādoq̄ a toto clero solū quādoq̄
a solis canonicis ecclesie cathedralis. & nouissime
crebrius per solum papam sicut plurimorum ē
iudicium.

Consideratio XIII

Potestas ecclesiastica sicut & alia quali
bet originat̄ a prima iusticia s̄m quā
iura omnia leges iurisdictiones atq̄
dominia pulchra ordinis varietate
fundant̄. **D**escribit̄ itaq̄ iusticia q̄ ē perpe
tua & cōstans volūtas. ius suū vniciq̄ tribuet
Hec autē descriptio cōpetit p̄ncipaliter iusticie
diuine. in ordine ad suas creaturas. **S**e⁹ nēpe
solus ē qui volūtate p̄petua & p̄stanti. dat vni
cuiq̄ rei qd̄ suū est. suū inq̄ nō ex debito cre
sed ex liberalissima & dignatissima donatōe cre
atoris. **S**ic in qualibet re tantūdem est de iure.
quantū de entitate. **H**abet enim res quelibz ius
seu titulum id habendi qd̄ habet ex dictamine re
ctissimo prime iusticie. **I**us vero sic describit̄
tur. **I**us ē p̄tās seu facultas propinqua conue
niens alicui s̄m dictamen prime iusticie. **P**or
ro dictamen hoc lex dicitur /quia lex est regula
p̄formitatem habens ad dictamen recte rōnis.
Dictamen vero recte rōnis prime. & iusticia cō
ueniunt in deo synonyme. **P**roinde dictū est in
descriptione iuris q̄ ē facultas p̄pinqua &c. p̄
pter illa que in potentia obedientiali conuenire
possunt cuilibet creature /qd̄ posse dicere possu
mus vel obedientiale vel logicale s̄m quale nō
dicitur proprie res habere ius vel legem sic nō
dicimus q̄ dānati ius habeant ad beatitudines
eternā. **N**ec q̄ stella ius suū seu facultatē habet
at in tanta luce quanta refulget in sole licet i po
tentia obedientiali creature vel absoluta dei pos
sint hec omnia fieri. **C**onsequēter ab hac am
plissima iuris & legis acceptione. sicut vti⁹ scri
ptura dñi ait. **H**esūt leges celi & terre &c. & alibi
pluries & apud **B**oetiū. **L**egēq̄ pati sydera co
gis /sit descensus restrictioz. ad ea que creatura
rationalē respiciunt vt rōnalis est. **S**it subin
de distinctio de iusticia. qz quedam est cōntrali
& primaria. qualis p̄descripta ē. **A**ltera ē parti
cipata seu deriuata & attributiue dicta q̄ sic des
cribitur. **I**usticia ē habitus vel tanq̄ h̄r⁹ p̄for
mis diuine iusticie. eiusq̄ imitatio⁹ p̄ p̄cipales
quo habitu incleantur thabens eam. facere ius

Ecclesiastica

2

vel reddere. Ita q*uod* ius ē velut act^{us} vel vsus vel effectus vel titulus talis iusticie. ¶ Rursus d*icitur* iusticia sic accepta p*ar*ticipatiue dicim^{us} q*uod* quedā est iusticia originalis. quedā regni celestis vt ibi. Primū querite regnū dei z iusticiā eius Et hec duplex ē. quedā glorie. quedā gratie. ¶ Altera iterū ē iusticia legalis. alia ciuilis. Iusticie vero ciuilis alia distributiua alia cōmutatiua. Et ita de reliquis acceptionib^{us} iusticie specialib^{us}. Iusticia legalis ē ois virtus sicut charitas est tota lex xp*i*. Porro iusticie distributiue p*ar*triant p*ro*motiones indigne z intrusiones in officijs rei publice z beneficijs ecclie. Cōmutatiue autē cōtrariant p*ro*tractus illiciti. vsura z fraus in t*em*p*or*ali bus. Simonia z g*ra*tia in sp*irit*ualibus. de quibus nō ē hic dicēdū p*er* singula. ¶ Dicam^{us} p*ro*pterea tot eē legū varietates. Quot modis iura variātur fm dictamē p*ar*ticipate iusticie. Propterea sunt quedam leges pp*ri*e diuine. quedā pp*ri*e naturales. quedā positue vel humane. Quarū aliq*uod* sunt canonicę vel ecclesiastice. alie sunt ciuiles seu politice. Et q*ui*s pauce reperiant leges q*uod* mixte sunt ex p*ar*ticipatiue diuersaz. nihilomin^{us} denotat lex a p*ro*domināti seu a principaliori q*uod* in ea repitur. Quib^{us} p*ro*suppositis dicam^{us} vlti^{us} descripiōes hmōi legū. ¶ Et q*uoniam* lex dicit^{ur} a ligando id ē obligando vel a legendo. i. dictando q*uod* agendū sit. Cōformit^{er} ad hanc obligationē seu dictamē recte rōnis describemus principali ter leges obligatorias. q*uod* de cōsultorib^{us} z p*ro*mis suis. z si q*uod* sint alie. facili^{us} habebim^{us} ex his cogni^{ti}o. Lex diuina obligatoria ē signū verū reuelatū creature rōnale notificatiū recte rōnis diuine volentis teneri seu ligari illā creaturam ad aliquid agendū. vel nō agendū p*er* p*ro*secutione se licitatis eterne. Dicit^{ur} hic z infra. Signū notificatiū q*uoniam* pp*ri*e nulla lex obligat liberum arbitrium si notificata nō fuerit. Hoc autē signum triplex est/ quoddam mentale quoddam vocal/ le quoddam scriptum/ sicut est lex scripta plata indita/ litteralis/ vocalis/ mentalis. De mentali scribit^{ur} in psalmo. Signatū ē sup nos lumē vultus tui d*omi*ne. Et ad Roma. ij. pulchre per totum Et iterū in ps. Legē tuā in medio cordis mei. ¶ Lex naturalis obligatoria describit^{ur} q*uod* est signū naturaliter habitū. notificatiū recte rōnis diuine. volentis creaturā rōnalem humanā teneri seu ligari ad aliquid agendū vel nō agēduz p*ro* p*ro*secutione finis sui naturalis/ qui ē felicitas humana siue monastica siue iconomica siue politica. Dicit^{ur} autē signū pure naturalit^{er} habitū illud q*uod* inditū ē cuilibet hōi. nō impedito in vsu debito rōnis. Impedit autē p*ro* corp^{us}. p*ro* errores p*ro* vitia multa. ¶ Notificat^{ur} ex hac duplici descriptione. differentia z cōueniētia diuine legis ad naturālē principaliter ex mō acquisitionis. z ex p*ro*feris. Lex enī diuina de rōne sua habet p*ri*

mo vt acquirat^{ur} p*ro* reuelationē. Deinde q*uod* ordinet^{ur} de p*ri*mo z p*ro* se ad felicitatē eternā. Lex vero naturalis z si possit sic acq*ui*ri z ordinari sic p*ro* in datione p*re*ceptoz decalogi. in vtraq*ue* lege veteri z noua. hoc t*em*p*or*e nō h*ab*et de rōne sua vt naturalis ē. sed transit in diuinā. ¶ Lex canonica describit^{ur} q*uod* ē signū habitū p*ro* humanā traditionē notificatiū recte rōnis diuine. volētis creaturā rōnalem humanā teneri seu ligari. ad aliqd agendū vel nō agendū p*ri*ncipaliter p*ro* p*ro*secutione felicitatis eterne. Per hanc vltimā clausulaz p*ro*uenit lex canonica cuz diuina. z differt a naturali. Et per p*ri*mā ab vtraq*ue* sub sua rōne q*uod* ē vt habeat eius cognitio z robur p*ro* humanā traditionē magis q*uod* p*ro* purā reuelationē. vel naturalē euidentia. ¶ Lex ciuilis describit^{ur} q*uod* ē signū habitū p*ro* hūana traditionē positiuā volentē q*uod* homo teneat seu ligetur aliqd agere. vel nō agere p*ro* cōsecutione finis sui naturalis qui ē humana felicitas. v*el* monastica vel iconomica vel politica. Patz de scriptio ex p*ri*orib^{us}. ¶ Vñ diligenter attendēdū ē q*uod* sicut in speculabilibus sūt p*ri*mo p*ri*ncipia naturaliter nota. Sūt scōdo p*ro*clusiones euident^{er} ab illis p*ri*ncipijs demonstrate. Sunt cōsequenter tertio p*ro*clusiones tātūmodo p*ro*babiliter deducte ex p*re*dictis veritatib^{us} circa quas est solū opio. Tandē quarto sunt alie p*ro*positiōes sic elongate a p*ri*mis veritatibus q*uod* nō apparet q*uod* ex illis sequant^{ur} vel repugnēt. vt si astra sint paria vel imparia. Proportionabilit^{er} suo mō dicendū est de veritatib^{us} moralibus sub hac distinctiōe q*uod*druplici. Et iuxta duplicē p*ri*mū gradū accipit^{ur} ius pure diuinū si veritates sint certitudinalit^{er} reuelate. vel ex reuelatis manifeste deducte. Sed si cognoscant^{ur} p*ro* euidentia naturalē. accipit^{ur} ius p*ro*p*ri*e naturale. Circa tertiū gradū z quartū p*ro*portionabilit^{er} sumit^{ur} ius canonicū z ciuile. addita legislatoris auctoritate. que facit vt p*ro*positio moralis aliunde solum p*ro*babilis vel imp*ro*babilis legibus pp*ri*e diuinis vel naturalib^{us}/ robur habeat. z vim obligationis/ ad alterū finē vel sup*er naturālē. z sic ē lex canonica/ vel naturalē. z sic lex ciuilis vel politica notatur. Rememorādū est tamē id q*uod* iam dictū repetit^{ur}. paucissimas inueniri leges que nō se mutuo p*ar*ticipēt. sed rō distinguunt eas z secernit. Transeamus cōsequenter post sermonē de iusticia. de iure. de lege. loq*ui* de iurisdictione. de dominio. z de policia. Iuris dictio describit^{ur} v*el* iter p*ro*ptat^{ur} q*uod* ē iuris dictio. i. p*ro*ptas seu facultas exercēdi ius. Vñ iurisdictionis q*uod* iuris dictio. i. p*ro*nūciatio seu p*ro*mulgatio iur*is* ¶ Que iurisdictionis q*uod*druplex ē iuxta q*uod*druplicē legē. diuina. s. natural. canonica. ciuile. Itaq*ue* iurisdictionis diuina ē p*ro*ptas exequēdi ius. q*uod* p*ro*petit aliā cui fm legē pp*ri*e diuina z h*ab*et aliter v*el* itaq*ue* i alterz Nō enī pp*ri*e dicit^{ur} h*ab*ere ius q*uod* iurisdictionis in se metip*ro*p*ri*ū nisi forte p*ro*sideret itaq*ue* alit^{er} sit/ vt vellent*

De Origine

aliqui de penitentia dicere. ¶ Proportionabilis est descriptio triplex triplicis alterius iurisdictionis secundum triplicem legem. ¶ Diuiditur autem quoniam iurisdictionis in coerciuam que seorsum fertur in inuitum. Et in directiuam seu regulatiuam et ordinatiuam qualis fuisset etiam in statu innocentie. et qualis est sapientis ad insipientiores. et perfectiores ad imperfectiores. ut i agellis etiam posuit Dionysius. ¶ Subiungamus de dominio. quod ita describi potest. Dominium est potestas propinqua assumendi res alias vel ut alias in sui facultate vel usus licitus secundum iura vel leges rationabiliter institutas. ¶ Inuenitur autem hoc modum dominium sextuplex. Beatificum. originale. gratificum. euangelicum. canonicum. politicum. Beatificum est dominium secundum leges glorie. Originale dominium est secundum leges originalis iusticie. Gratificum est dominium secundum leges gratie gratificantis. Euangelicum est dominium secundum legem proprie euangelicam. Et ita de reliquis duobus suo modo. Primum fundatur in titulo glorie. secundum in titulo originalis iusticie. et ita de reliquis suo modo. ¶ Possumus autem tractare loqui de triplici domino quorum unum fundatur in titulo charitatis gratificantis. Alterum in titulo alicuius gratie supernaturalis solum gratis date non gratificantis. Tertium in titulo domini alicuius pure naturalis. sicut est electio vel naturalis successio ad aliquem principatum. ¶ Describitur autem dominium quod appellatur a multis euangelicum per appropriationem ne quod est dominium immediate a deo institutum. copartiens secundum ex equo quotlibet dominos et inabdicabile seruata charitate se extendens ad omnia. De hoc dicit apostolus quod nostra sunt omnia. quia diligentibus deum omnia cooperantur in bonum. quoniam in titulum charitatis adiunguntur omnia abunde ad fruendum vel utendum quod in celis sunt et in terra in mari et in omnibus abyssis. Describere conformiter dominium originalem iusticie quod est donum dei quo creatura rationalis ius habet immediate a deo assumere alias res inferiores in sui usum et conseruationem pluribus copetens ex equo. et inabdicabile seruata originali iusticia. seu integritate naturali. Hoc modum habuit adu dominium super volucres celi et pisces maris. ¶ Describere proportionabiliter dominium libertatis create quod est facultas propinqua resultans ex liberalissima condescensione dei se donantis ad agendum vel non agendum cum anima rationali in productione suorum actuum elictorum vel in eorum suspensione ad finem consequende beatitudinis ordinata. ¶ Porro quod sit dominium aliud fundatum in gratia supernaturali solum gratis data potest apparere consideranti naturam gratie talis sic dicit apostolus. Quod spiritus prophetarum subiecti sunt eis. et fides isiformis facit miracula. ¶ Contrarium tamen locuti sumus in prima consideratione dum preteritatem ecclesiasticam descripsimus que dominium ecclesiasticum dici potest. Preterea civile dominium seu politicum est dominium peccati occasio ne introductum. non competens pluribus ex equo retinere

bile et abdicabile seruata vel non seruata charitate. fundatum in legibus civilibus et politicis secundum quas potest abdicari. vendendo. donando. negliendo. permutando. Unde et apud ecclesiasticos inuenitur tale dominium suo modo. Nec fundatur in charitate. nec in fide. quoniam apud infideles et infirmos peccatores. iuste manet tale dominium. ¶ Postremo tandem habito sermone de iusticia. de iure. de lege. de iurisdictione. de domino loquamur aliquid de politica describentes eam quod est communitas ordinata ad finem aliquem perfectum. Est autem ordinatio vel ordo. parium dispariumque rerum. unicuique tribuens dispositio. Conuenit igitur suus ordo cum iusticia que dat unicuique quod suus est. Propterea diuine fuit enunciatum per prophetam quod opus iusticie est pax. Cur ita? Plane quod nihil aliud est pax quam ordinis tranquillitas. Hoc vero tranquillitatem ordinis facit iusticia. ius suum unicuique tribuens quod in re dictum est. Iusticia et pax osculate sunt. ¶ Politicarum vero alia esse celestis. de qua nihil ad presens. Alia est humana duplex viatorum. Una que vulgato et appropriato nomine dicitur ecclesiastica. altera secularis. Secularis autem diuiditur ab Aristotele politifante in tres. Quarum primam vocat regnum. secundam dicit aristocratiam. tertiam nominat vocabulo generali appropriatione politicam. quam dicere possumus tyranniam. Describitur regnum quod est politia sub uno bono. Vel expressius quod est congregatio ciuitatis perfecte sub uno secundum leges suas bonas pre publicam. Dicitur autem vnus ille bonus vel rex vel imperator seu monarcha qui non proprium principatum sed commune intendit in suo principatu. ¶ Describitur aristocracia quod est politia sub paucis bonis. vel expressius quod est congregatio ciuitatis perfecte sub paucis bonis reipublice per leges suas principaliter intendentibus ut Senatus. ¶ Describitur politia appropriato nomine seu tyrannia quod est politia sub plurimis bonis. Vel expressius quod est congregatio ciuitatis perfecte sub plurimis utilitatem reipublice per leges suas principaliter intendentibus. Dicitur perfecta ciuitas ad differentiam yconomice conuersationis que sibi perfecte non sufficit. Dicitur secundum leges suas. quoniam in hoc attenditur principatus dominantis. si secundum leges suas inueniatur ultro regere policiam. aliter na lege non artatus. ¶ Omnis idcirco politia ecclesiastica siue dominetur vnus. siue pauci. siue plures boni. dicitur proprie diuina. quia secundum leges supernaturales debet quilibet regulatores accipere. Et ita perspicuum est quod tres iste policie vniuntur in ecclesia aliter quam in civili politica. propter diuine legis unitatem. ¶ Perspicuum est consequenter questionem hanc sapere blasphemiam et heresim pelagianam. si in ecclesiastico regimine theologia preponi debeat alteri scientie naturali vel humane. Non enim

sumit hic ecclia pro tēplo materiali qđ edificare
melius sciret lathomus qđ theolog⁹ aut iurista.
Nec de ecclia tātūmodo debet fieri sermo p/so/
lis prouētib⁹ ⁊ redditibus ⁊ iurisdictionib⁹ ec/
clesiasticis ad tēporalitātē ⁊ vitā hanc ciuilem re/
spicientibus. qm̄ eēt hoc pure gentiliū sapere.
Ita tñ aiales etiā de ecclia plerūq; cōcipiūt. p/
ut opibus ⁊ verbis insinuāt extollentes vsq; in
celū. si qđ ep⁹ aut abbas laborauerit vt stent me/
nia ⁊ pcedia cū suis iurisdictionib⁹ ⁊ permittat
ruere subditos p errorū deuia in fide catholica
⁊ bonis moribus. Sic autē posset secularis vn⁹
expertus yconom⁹ iudicari frequēter vtilior in
ecclia regimine qđ theologus aut iurista.
Cōsiderari igitur debet ecclia put instituta ē a
pō supra firmā petrā fidei ad finē supnaturalē
fm̄ legē euāgelicā. ⁊ sacre scripture diuinitus
reuelate fm̄ quā debet regulari iudiciū de fide
⁊ moribus subditoꝝ. qm̄ rectū ē iudex sui ⁊ ob/
liqui. ¶ Pro qua fide cōseruanda si deberēt in
curia rhomana cōstitui auditores causaz fidei
in theologia peritissimi nec corrupti morib⁹. qđ
causas oēs dicunt aliqui ad sedē aplicā referen/
das eē. licet hoc nimis generaliter itelligāt. Et
tendat si hoc eque rōnabiliter fieret. sicut audi/
tores causaz pphanaz sunt ordinari ⁊ collegi/
aliter institui. ¶ Possum⁹ cōformitē ad pdictā
pbi policiā tripliciter distinctā in naturali regi/
mine. policiā eccliaasticā diuidere. qđ alia ē papa/
lis. alia collegialis. alia synodalis seu cōcilij ge/
neralis. Papalis imitat regalem. Collegial⁹ do/
minoz cardinaliū imitat aristocratiam. Syno/
dalis generalis imitat policiā seu tymocratiaz
¶ Vel potius ē pfecta politia que resultat ex omi/
bus. Sunt ex aduerso policie si taliter appella/
ri merent. que nō libero ⁊ tanq; paternali regi/
mine ducunt. sicut pcedētes. sed despotico ⁊ ser/
uili iugo trahunt. vel ex pprio demerito pmit/
tente deo qui regnare facit ypocritā dicēte Job
ppter peccata populi. Vel aliunde iusto eiusdē
dei iudicio. ¶ Vocat autē eas Aristote. primā Ty/
rannidē. Alterā oligarciā. Tertiā democratiā.
In tyrannide p̄sident vnus ppriū tātūmodo bo/
nū inquirens: volens subditos sp̄tentes. indo/
ctos ⁊ diuisos ab inuitē eē. In oligarciā p̄sident
pauci s̄tis cōditionis super alios. In democra/
cia p̄sident sib̄ipsi multitudo neq; vbi qrit vn⁹
quisq; que sua sunt. non q̄ cōia. ¶ Cognoscet ex/
his studiosus lector. si possit in eccliaastica poli/
cia tale aliquid tripliciter ⁊ pportionabiliter in/
ueniri. Beniq; de politijs mixtis nihil expressi/
mus. quoniā fere nulla ē que mixtioneꝝ exclu/
dat sed a predominanti talis vel talis nominat⁹
hēc vero latius explicata sunt in tractatu quo/
dam de vita spirituali. Et in sermōe illo. Bedit
ei pater omnia in manus.

Epilogus premissor

Æ

Epilogado dicim⁹ qđ a prima iusticia
deriuat. Ius generalit̄ in omnē crea/
turā specialiter in creaturā rationalē
⁊ hoc fm̄ multiplices leges. Secūdu
pprie diuinā. fm̄ pprie naturalē. fm̄ canonicā.
fm̄ ciuilem. Fundat inde picipata iusticia im/
tatrix diuine. Dehinc iurisdicatio quadruplex
fm̄ quadruplicē legē. pprie diuinā. pprie natu/
ralē. canonicā ⁊ ciuile. Et de qualibet harū du/
pliciter haberi sermo pōt. Quoniā alia ē coerci/
ua in inuitū. Alia doctrinalis. directiua vel ar/
bitraria seu spōtanea dici pōt. Porro fm̄ leges
⁊ iurisdictiones fundant dñia. Unū glie. Alte/
rū iusticie originalis. Aliud gratie gratificantis.
Aliud euāgelicū fm̄ leges pprie diuinas. Aliud
euāgelicū fm̄ leges canonicas. Aliud politicū
vel ciuile. fm̄ leges ciuilit̄ datas. Ampli⁹ ve/
ro fundant fm̄ pdicta diuerse polities. Una re/
galis seu libera. Altera seruilis ⁊ despotica. Et
vtrazq; diuidit̄ in eccliaasticā ⁊ secularē. Secula/
ris libera ⁊ bona diuidit̄ in regnū. in aristocra/
ciam ⁊ tymocratiam. Seruilis ⁊ mala in tyranni/
dem. In oligarciā ⁊ democratiā. Ecclesiasti/
ca bona diuiditur pportionabiliter in papatus
in cardinalatū ⁊ synodū. Mala vero rei p̄ma
gis huic aduerso triplici mō cognoscit̄ qđ noie.
Tandē sub eccliaastica policiā p̄tinetur appro/
priato noie potestas eccliaastica que pmo diuidi/
tur qm̄ vna ē ordinis. altera iurisdictionis. Po/
testas ordinis duplex. Una sup corpus christi
verū in cōsecratione. Altera sup corp⁹ xp̄i my/
sticū in sacroz ministratōe. Prās iurisdictionis
duplex. Una in foro exteriori. Altera in interio/
ri. Potestas in exteriori duplex. Una coercitiōis
seu correctionis fm̄ legē pprie diuinā qđ est ex/
cōcatio. Altera fm̄ leges posituas. canonicas
seu ciuiles qđ iurisdictioni seculari similis ē. Rur/
sus prās iurisdictionis in foro interiori duplex
est. Una clauum scientie ⁊ potestatis in absolu/
tione seu remissione culparum. Altera in pene/
cōmutatione per largitionem indulgentiarum.
¶ Postremo tripliciter habet considerari pote/
stas eccliaastica. Uno modo in se formalit̄ vel
absolute. Alio modo vt in hoc vel illo supposit/
to materialit̄ seu subiectiue. Tercio modo vsus/
liter vel exercitatiue. Vsus vero quadruplex ē
licitus ⁊ ratus. licitus ⁊ non ratus. Illicitus et
ratus. Illicitus ⁊ irritus. Ratus vero duplici/
vel de iure vel de facto.
¶ Finit tractatulus magis ad inquisitionē ve/
ritatis qđ ad determinationē editus ⁊ pronunc/
atus Constantie. tempore generalis concilij pro/
parte Cancellarij Parisien. Anno a natiuitate
domini. M. cccc. xviij. die. vi. Februarij.

Bermo pro viagio

7 Concordia quod ple

nitudo potestatis ecclesiastice sit in summo pontifice et in ecclesia. Quis non omnino similiter et hoc sub triplici conclusione. Cuius declaratio patet ex tractatu cuius titulus est de potestate ecclesiastica et de origine iuris et legum. Prima conclusio. Plenitudo potestatis ecclesiastice complectitur in se plenitudinem duplicis potestatis scilicet ordinis et iurisdictionis tam in foro interiori quam exteriori / que circa quolibet de ecclesia potest immediate et absque limitatione exerceri clauem non errare. Sed si errat potest per solam ecclesiam synodaliter congregatam error iudicialiter corrigi. et ne fiat ulterius lex imponi. cui tenebitur habere huiusmodi potestatem reuerentem obedire sicut matri et sponse christi. et sicut regule a spiritu sancto directe. Secunda conclusio. Plenitudo potestatis ecclesiastice / sic proprie sumpta non potest esse de lege ordinata. nisi in unico summo pontifice formaliter et subiective. Alioquin ecclesiasticum regimen non esset monarchicum et habere posset multiplex caput ex equo. quod apte est hereticum. Nec tamen plenitudo potestatis papalis / sic intelligenda est immediate super omnes christianos quod per libito possit immediate iurisdictionem in omnes per se vel alios extraordinarios / passim exercere. sic enim preiudicaret ordinariis qui ius habent immediatum imo immediatissimum super plebes eis commissas ac hierarchicos exercere. Extendit igitur plenitudo potestatis pape super omnes inferiores. solum dum subest necessitas ex defectu ordinariorum inferiorum. Vel dum apparet euidentis utilitas ecclesie / que admodum dici potest de episcopis respectu plebanorum seu parochiarum sacerdotum. quorum prout super plere defectus. Tertia conclusio. Plenitudo potestatis ecclesiastice dum ponitur in ecclesia sinodali ter congregata cum plenitudine executionis huiusmodi potestatis. sit variatio vel equocatio de hoc quod est esse in. quia non eodem modo est plenitudo potestatis ecclesiastice in papa et in ecclesia. Fatendum est tamen quod est vtrobius et principali in ecclesia suo modo. et hoc quadruplici respectu. scilicet indeuoluntatis ac indefectibilitatis extensionis. regulatiōis. et generalis obligationis. cui subijciuntur etiam ipse papa tanquam patri ci sponse regis summi / qui potest condere canones et diffinire etiam si fuerit papa prius. Faciunt autoritates subsequentes per vtramque partem scilicet conclusionis cum prima et tertia. Dicit enim bonauentura parte. vii. ca. v. sui breuiloquii ex dictis Augustini. Sic igitur baptis mus potest esse extra ecclesiam. munus autem beate vite non nisi intra ecclesiam reperitur quod supra petram fundata est. quod ligandi et soluendi clauis accepit. Nec est vna quod tenet et possidet omnem sui sponsi et domini potestatem. per quam coniugale prout etiam de ancillis parere filios potest. Item Stephanus papa sic scribit Gualberto patriarche. Nunc vero iterato tibi scriptum nolentes alicuius ecclesie privilegium infringere. li

cet apostolica prerogativa possumus de qualibet ecclesia clericum ordinare. Potent decreta cum suis glossis. Quod et si papalis potestas extendatur ad omnes immediate. supple in casu necessitatis vel euidentis utilitatis. non tamen vult alicuius ecclesie privilegium infringere / supple quia nec ita velle debet.

Et sit epilogus premissorum.

Bermo factus per eum

dem. xxi. die Julij Anno domini. M. cccc. xv. super processionibus faciendis pro viagio Regi rbo manorum ad petrum de luna. In quo ponuntur conclusiones seu regule practice in sacro generali Constantien. concilio.

Prosperum iter faciat nobis deus salutarium nostrorum

Ita loquitur propheta in psal. lxviii. cuius initium est. Exurgat deus et dissipent inimici eius etc. Fiat ita quod sumus. Prosperum iter faciat nobis deus salutarium nostrorum. Illu minante te beatissima virgine. In qua est omnis gratia et veritatis. quam imploremus et salutem de te. Ave maria. Prospez iter faciat nobis deus salutarium nostrorum. Ita fieri credimus et speramus. O domine deus salutarium nostrorum. Radum si speramus et credimus / quoniam te donante aliamus. Ecce ordinationi sanctissime nuper facimus. quam inspirasti: sit conventus iste celeberrimus et deuotus ad orandum et deprecandum faciem tuam plenam gratiarum et dicendum. Domine saluum fac regem. Iterque suum in salutis tue prosperitate disponent. Sed quare nobis prosperum iter fieri petimus? viri patres et fratres Reuerendissimi sapientes illustres atque doctissimi et in omnium virtutum decoris preclari. Nobis inquam prosperum iter quo pacto fieri petimus. etiam qui loco manemus / nec moueri quoque extra disponimus: Sed profecto videmus iter agere. dum facit iter nobis. hoc est ad utilitatem nostram / ad obsequium nostrum. ad vniuersalem ecclesie pacem / Serenissimum romanorum rex / pectoris eiusdem ecclesie fidelissimus. Prosperum sit iter summum suppliciter et salubriter imploremus. quoniam in prosperitate sua salus nostra reponitur. Ita enim prosperum facies iter nobis. O deus salutarium nostrorum. si pedes eiusdem regis nostri in via pacis direxeris. si concesseris cum redire cum exultatione portatam vberum vnionis perfecte manipulos. Sic enim fas habebit ex sententia dicere cum Abrahe seruo. quod prosperum feceris iter suum / quod propterea fueris secum hominibus ad que prexit. Ambulet igitur ipse rex via regia / per arma iusticie. a dextris et a sinistris te duce et te comite: quies via veritas et vita. te ad eum. Intellectum tibi dabo et instrua te in via hac qua gradieris. firmabo super te oculos meos. Mandes deus angelis tuis ut custodiant eum in omnibus viis suis portet eum in manibus tue per

fectionis. vt nō offendat ad lapidē cuiuslibz ob
 staculi. vel obdurationis ptis aduerse. pedem
 suū zelum suum. Sic enī prosperū iter facies. ne
 dum sibi sed nobis. et hoc ad vtilitatē nostrā tu
 deus salutarium nostrorum. ¶ Potuerat ser
 mo noster prolixius extendi. qui deuotas pre
 gis itinere prospero fundēdas orationes cōmo
 nefaceret atq; suaderet. Sed inspicio vestrū de
 uotionis ardorem. qui vt cōtinuetur vel i maio
 rem desideriorū flammā erūpat. nō eget statu
 verborum meorū exiguo. per se enim satis i me
 ditatione vestra exardescit ignis. pforūz sancto
 rumq; desideriorū. vt ingiter leuatis sursum cor
 dibz. vt tractis ex imo pectoris suspirijs atq;
 gemitibus dicat vnusquisq; apud semetipsum.
 ¶ Prosperū iter faciet nobis deus salutarium no
 strorū. faciet p faciat. nā et apud hebreos vt Mi
 colaus de lyra dicit. futurū indicatiui. p optati
 uo solet poni. ¶ Diuertat nūc paululū et ppat
 ad alta nō aliena. scrinio noster. Ecce q̄ offertur
 in ipsa meditatione mea iter quoddam nō terre
 stre qd agitur pedibz corpis. sed spūale et celeste
 iter eternitatis qd pagratur pedibus mētis qui
 sunt cognitio pes sinister in intellectu. et volitio
 pes dexter in affectu. Hoc iter quale ē si q̄s iter
 rogauerit. rñdeat ppheta. id esse viā mādatorū
 dei. quā nedū ambulasse sed cucurrisse glīabat
 ipe cum ait. Etiam mādatorū tuorū cucurri cuz
 dilatasti cor meum. Et rursus. In via testimoni
 orū tuorū delectat⁹ sum sicut in omnibus diui
 tijs. Et talia sunt in hanc sniam absq; numero.
 Et enī tu qui peregrinaris hīc a dño. si ppendo
 vis ad vitā ingredi. serua mandata. Hec ē enīz
 via regia. hoc iter prosperū. hec cōpendiosa se
 mita que ducit ad vitā. ¶ At vero videre mibi
 videor cōsequēter in ipsa meditatioe mea colle
 crum eē sacrosanctū pñs cōciliū vt viam istam
 pparet et dirigat vt prosperū hoc iter nostrū faci
 at. pcedente deo salutarīū nostrorū. Nā ve mun
 do a scandalis. ve hostilibz insidijs. sup quibus
 ē illa prophete pquestio. In via hac qua ābu.
 abscon. supbi. laqueum mibi. Et rursus. iuxta
 iter scādālū posue. mibi. Quis autem oīa iuxta
 iter mādatorū dei posita supborū. demonū car
 nis et mundi scādala dinumeret? Quis omīs laq;
 orū nodos. artes et modos agnoscat? Quis
 nō cū Antonio pauescens exclamauerit. Hos
 dñe laqueos oēs. hec scandalorū retia quis eua
 det? At qui benedictus deus salutarīū nostrorū
 qui prosperē nobis fecit iter spūale mādatorūz
 suorū. dū voluntatē facultatēq; cōtulit puenien
 ti seniores in vnū. cōuocandi cetūz. pgregandi
 eccliam vt viderent qd facto opus eēt. ad tollē
 dum tot scandala posita in vīs syon ita vt luge
 rent. eo qd nō esset qui veniret ad solennitatem.
 ¶ Hinc offendeat scandalū scismatice diuisionis
 ¶ Hinc scandalū multiplex heretice prauitatis.

Hinc multiplicata sup numerū scandala/ offen
 siones et retia cuiuslibet viciositatis. ¶ Obside
 bat p̄cipue. hoc iter spūale/ monstrū horrendūz
 ingens/ mole potens/ supbia et filia eius i probis
 sima dira dominādi libido. phibuerat toto ma
 lignitatis spū et astu/ ne celebraref generale con
 ciliū/ qd efficacissimū erat. et pene vnīcū. aduer
 sus hec oīa scandala remediū. Exultet vero nūc
 oīs fidelīū turba. ¶ Nunc magnifice grās referat
 deo salutarīū nostrorū qui prosperū fecit iter man
 datorū suorum dū p̄tulit celebrari sacrosanctūz
 hoc generale p̄ciliū sufficiens ad scismatū seda
 tionē. Ad heresum extirpationē et ad morū refor
 mationē. Et hoc ex paucis in hoc eodē practica
 tis p̄cilio. non tā declarare. q̄ sūmatim narrare
 vel annotare curabo. ¶ Nō accurately quidē s̄ do
 ctrinali quotidianoq; sermone. Satis erit ita lo
 qui vt intelligat. ¶ Cōsiderās itaq; mentalibz
 oculis/ pñs generale p̄ciliū et acta eius Inuenio
 q̄ ipm ab itinere spirituale remonit primo qua
 druplex scandalū obstans scismaticis sedationi.
 Remouit aliud quadruplex scandalūz nocens
 heresum extirpationi. Remouit alterū quadru
 plex cōtrarians morū reformationi. et ita cōtra
 rians. vt iā nō eēt prosperū sed infaustū iter paci
 fidei et virtutis. ¶ Cōformiter ad hanc triplicē
 quaternitatē scandalorū numerem⁹. xij. p̄clusio
 nes. regulas aut leges. q̄ in hoc p̄cilio vel expli
 cite vel implicite stabilite sunt quasi totidē dire
 ctiones salutare. p quas prosperū iter fecit nob
 deus salutarīū nostrorū. vt in hoc itinere sit vni
 tas rōne primī sit veritas rōne secundī. sit boni
 tas respectu tertij. Sit insup modus species et
 ordo. Sit deniq; mensura numerus et pondus.
 Cōformiter ad potētā sapiam et bonitatē p̄ris
 et filij et spūssancti. Hoc modo prosperē iter facit
 nobis de⁹. i. vt sit iter planū iter lucidū iter pul
 chrum. dū iusticia ponit in via gressus suos/ dū
 vestigia sua relinquit impressa quasi certa toti
 dem signa/ ne oberremus vel exorbitemus. noi
 bis data.

Prima lex in via pacis

Assignet pro prima parte que est de via pa
 cis prima lex siue directio liberāe iter nostrū a
 primo scandalo. que data ē in sessioe publica. v.
 Aprilis anni p̄sentis. ¶ Cōciliū generale ptātē
 a xpo immediate h̄z. cui quilibet cuiuscūq; status
 vel dignitatis etiā si papalis existat obedire te
 net/ i his q̄ p̄tinēt ad fidē/ et extirpationē scisma
 tis. ac generalē reformatinnē ecclie dei. in capi
 te/ et in mēbris. Cōscribenda proisus eē mibi vi
 deref in eminentioribz locis. vel insculpenda p
 oēs ecclias saluberrima hec determinatio. lex vt
 regula/ tanq̄ directio fundamentalis et velut in
 fallibilis aduersus monstruosū. horrendūq; of
 fendiculum. qd hacten⁹ positū erat per multos

Bermo pro viagio

de ecclesia in itinere mādator dei. determinantes ex textib⁹ grosse. nō ad regulā euangelicā et eternā acceptis. papā nō eē subiectū generalī cōcilio. neq³ iudicari posse p ipm. **Q**pterea generale cōciliū totū ab ipso robur immediatū sumebat. Nec poterat sine eo casu quocūq³ vel cōuocari vel stabiliri. **N**emo poterat ei dicere. cur ita facis. qm̄ solutus erat legib⁹ et supra ius. Et ita de plurimis p q̄ blāda fallax et subdola adulatio fouebat libidinē dñandi et tyrannidem ecclesie destructricē. papatū seu eius vsū cōuertebat. ita vt nō pateret viā reductiōis seu pacis. **S**cripsit sup hoc errore vel scādalo reuerendissimus pater dñs cardinalis cameracen⁹. pcepto⁹ meus inclitus dudū et nup⁹ aūq³ fieret hec cōstitutio reputas eē pñciosissimū sic asserere. sicut et de multis dictis p quosdā innitētes suis iuribus positiuis annotauit. **N**ūc ex quo iā posita ē neciā licet dubitare probatiōes omittam⁹. **S**ola hec pbatio sufficeret. Si eccliam nō audierit sit tibi vt ethnicus et publicanus.

Secūda directio siue lex salutaris. Cōciliū generale pōt eū quē reputat sūmū pontificē. ne dū p̄sultine inducere. sed auctoritatie p̄pellere ad offerendū viā cessionis vel ad cedendū papatui etiā sine culpa sua licet nō sine causa. **Q**ualis cā multiplex eē potest. quēadmodū in publicis sermonib⁹ tactū fuit in hoc cōcilio. **H**ec lex p hoc sacrum cōciliū determinatiue statuta ē. et i papā. **J**oh. xxiij. practicata q̄ viam cessionis vrgēte cōcilio primū obtulit. deinde cessit. **T**ollit ex hoc scandalū dicentiū viā cessionis practicari nō posse in multis cōtendentib⁹ de papatu. **T**ollitur deniq³ collusio seu tergiversatio volentiū inuito generali cōcilio vel ecclia perniciose papatus definire. nunc aut quolibet in futurū. **E**tenim si pōt sūmus pōtīfex dare libellū repudiū ecclie sponse xpi sicut egit Celestinus et laudatur. cur nō viceuersa poterit spōsa christi repudiare nō dicā sponsū suū. sed sponsi vicariū. p̄sertim vbi subest vel culpa vel causa.

Tertia directio. Cōciliū generale sic est supra papā q̄ eius bullas et p̄cessus vel ordinatiōes et statuta pōt irritare vel annullare. pōt i sup translationē curie romane a loco cōciliū ip̄dire. **C**ōpellere rursus papā stare cū concilio et ita de filiis. **H**oc determinatū ē in publica sessione et multipliciter practicatū. **T**ollit ex hoc scandalum quo per indirectum quereretur nūc aut alias dissipari generale concilium.

Quarta directio. Cōciliū generale ē sic super leges oēs positiuas. vel a sūmis pontificibus vel a generalib⁹ cōciliis editas. q̄ eas pōt interpretari mutare vel tollere. p quanto viderent impedimentū vlt scandalū eē ad iter eccliaſtice vniōis. **H**oc practicauit p̄s cōciliū p tollendo penas omnes et inhabilitatiōes rē. **S**uspendēdo

insuper futuram summi pontificis electionē accipiēdo deniq³ ad cautelā et humili quadā condescensione. pretensam confirmatiōem cōciliū a domino papa. cum multis similibus que et quā iurium positiuorum rigor non admittit.

Secunda pars p̄ncipalis de via veritatis

Eposuimus in hac pte p̄ma quatuor scādalo⁹ genera quib⁹ obstitit p̄sens cōciliū vt p̄spe⁹ iter faceret nobis deus salutarium nostrorū ad dirigendos pedes n̄ros in viā pacis. et ad sedatiōes scismatice diuisionis. **T**ranseamus p̄ secundā pte ad destructionē alterius quadruplicis scandalī quo videbatur impediri declaratio veritatis et heretice prauitatis destructio.

Prima directio salutaris in via catholice veritatis.

Cōciliū generale potest et debet circa omnē psonā cuiuscūq³ p̄eeminētie vel status existat absq³ fauore vel timore vel personarum acceptiōe iudicari in causa heresis exercere. patet ex tenore cōmissionis date reuerendissimis patribus dominis quattuor cardinalibus. et alijs de qualibet natione. **H**oc insuper practicatum est circa inquisitionem factā de papa Johanne. xxiij. et circa Johannē hus. qui quis esset status parui. habuit tamen fautores plurimos fortes acres et potentiores. **H**oc aut ē p̄ospe⁹ et efficax iter ad extirpationē errorū dū nullis parci⁹. s̄ p̄stantē p̄cedit ad emēdationē vlti corrigi noluerint ad punitionē et exterminationē errantiū. **A**lioq³ nō saluti destruunt errores. si p̄mittunt liberi et impuniti patentes et notorij. verbis aut factis heresim defensores. **S**i p̄terea p̄dicato⁹ catholice veritatis nō subest plena libertas elucidandi legē sanctā. **T**ollitur ex hoc p̄nti cōcilio dictū p̄blius qui leges cōpabat telis araneaz. eo q̄ debiliores muscas retinet transmittit fortiores.

Secūda directio siue sexta lex in ordine. Cōciliū generale pōt et debet assertiones hereticas et erroneas in fide et morib⁹ q̄ fuerūt et sunt in scādalo publicū diligenter examinare reprobare et dānare etiā non facto p̄i⁹ vel simul p̄cessu aduersus assertores. **H**oc pluries practicatū ē in hoc cōcilio vt de assertionibus q̄ cōdicandi erāt laici sub vtraq³ specie. **E**t de ista assertiōe q̄libet xpianus pōt et d̄z rē. **D**eniq³ tam rōnes q̄ similitudines manifeste et exēpla sanctorū p̄bant idē vt de falso numismate et famoso libello. **T**ollit ex hoc scandalū vel tolli debet eorū qui p bono accessorio qd̄ in facto p̄sistit. elucidationē veritatis vel impediunt vel procrastinant. hoc autē procrastinare quid nisi impedire est.

Tertia directio. Cōciliū generale pōt dānare

re ppositōes multas cū suis autorib². licet hīe
glosas aliquas vel expōnes v^l sensus logicales
veros possint. Hoc practicatū ē in hoc concilio
de multis articulis videlicet **Johis** huius quoz
aliqui poterāt v^l de vi logice vel grāmatice. de
fensione aliquā recipere. vt in articulis qui sūt i
definite traditi. vel qui loquūt. de possibilitate
put posse logicū est et nō p^hicuz. Vel q^u possent
ad aliq^u sensū verū trahi. si seorsum ponerent^r
Sed p^hiliū hoc solerter attendit p^hmo q^u iuxta
bilarū Intelligentia dictoz ex causis ē assumē
da dicendi. Itē illud Aug². Liberis v^l bis v^l tū
tur p^hi et in rebus ad intelligendūz difficilimis
offensione p^hariū auriū nō p^himefcūt. Nobis au
tem sc^z theologis. ad certā regulā loqui fas est.
Illud deniq^z vulgatū fundamētū in Aristotele
q^u sermones accipiendi sūt s^hm materiā subiec
tam. Unde moralis sentētia sumit^r. Ea est enim
diuine forme substantia vt q^u nec in extrema di
labat^r nec in se extraneū aliq^u ipā suscipiat. sed
sicut de ea p^henides ait. Verū orbē mobilē ro
tat dū se immobilē ipā p^hseruat. q^u si rōnes quoq^z
nō extra petitas sed intra rei quā tractabimus
ambitū collocatas agitauim² nihil ē q^u amiri
tere. cū platone sanciente didiceras / cognatos.
de q^ubus loquimur rebus oportere eē sermones
sū. de p^holatiōe v^lti. p^ha in fine. Sū^l theologia
suā habet p^hriā logicā et sensū l^halem. al^l q^u spe
culatiue scie. Hec directio vel lex p^hseruauit ha
ctenus p^hclarā vniuersitatē p^harisiē. a plurib²
errorib² dum scholasticos suos sp^z ad certā re
gulam fidei loqui iussit et cōpulit. Utinā in alijs
studijs hec disciplina sūliter teneatur. Abala li
bertas est male et erronee loqui posse.

Quarta directio siue octaua i ordine. **Cō**
ciliū generale pōt et debet dānare p^hpones mul
tas vel assertiōes h^uoi. q^uis nō possent ex so
lo et nūdo textu exp^hso sacre scripture patenter
reprobari. secl^us exp^hsiōib² doctoz v^l vsu
celeb^z eccl^{ie} et ceteris. Hoc practicatū ē in hoc
cilio in multis assertiōib² **Johānis** videlicet et
Johis huius. imo et de ista q^u ē cōdicandum per lai
cos sub vtraq^z sp^z panis et vini. Hec directio v^l
lex p^hseruū facit iter ad heresum et hereticoz ex
terminationē. q^um heretici quos vidim² defensi
onē suā vt plurimū accipiunt. q^u nolunt hereses
absolute reuocare s^h t^hm cōditionalē si videlicet
ex rigore text² sacre scripture cōuincant^r errare
dicētes q^u expōnes doctoz decreta decretales
sūt apocri^{se}. neq^z de illis curandū ē. Hec autē p^h
sup^hio q^u late pateat ad errores. nemo nō intelligit

Tertia pars princi

palis de via morum vel virtutum.

Declaratis vel narratis scādalis q^uttu
oz obuiantib² errorū extirpatiōi. loq^u
mur p^hertia et vltima p^hte aliq^u d^z de re

motione totidem scandaloz obstantiuz mo
rum reformationi in capite et in membris narra
do quadruplicem legem vel directionem practi
catam in hoc concilio. vt prosperum iter faciat
nobis deus salutarium nostrorum.

Prima directio sa

lutaris in via morū et virtutis. **Cō**ciliū ge
nerale sic est supra papā et aliū quēlibet de eccl^{ie}
sia q^u ipsum papā pōt deponere p^h quocūq^z cri
mine. de quo notorie et incorrigibiliter scandali
satur eccl^{ie}. Hoc est practicatū dudū de papa.
Joh. xij. et nunc de **Joh. xij.** In cuius defecti
one nō inserit^r q^u fuerit hereticus vel a fide deu
us. Et si ita actū est de cedro libani. quare nō ti
mebit humilis herba deserti? Accusatus tū in
cetera fuit et cōuictus q^u fuerat notorie symonia
cus. Ex quo cōfundit illa quozūdā temeritas.
qui papā in collatione b^hnficiōz nō posse cōmit
tere symoniā v^l disputabāt vel diffiniebant.

Secūda directio siue decima lex. **Cō**ciliū
generale q^uis nō possit nec debeat plenitudinē
potestatis papalis cōmissam a x^po petro et suc
cessoribus eius tollere vel minuire sed d^z ea gra
tias agere deo. qui cōtulit eamq^z reuereri debet
et amplecti. pōt nihilominus vsū p^hatis illius
certis legibus et statutis limitare in edificatiōem
eccl^{ie}. Hoc practicauit p^his cōciliū. tū in mult
tum specialiter in hoc q^u legem p^hixit in eligēdo
papā futurū et suis electoribus q^u reuerendissi
mū patrē d^hm Angelū corario. ob laudabilita
tem sue cessionis spontaneē. nullus papa futur²
posset eū a collatis. cardinalatu et potestate lega
ti per hoc conciliū deponere. nec eum super p^h
teritis quibuscūq^z factis quōlibet impetere v^l
punire. Iure quidē et indulgenti cōdescensione
hoc factū est vt exemplū posteris detur vltro ce
dendi dum illud es flagitat eccl^{ie} vel pia vtili
tas. vel vrgens necessitas. **Ex**pedit autē nūc
ante sūmū pontificis electionē ita fieri circa mul
ta generalē statum eccl^{ie} cōcernentia. In qui
bus sūmū pontifices vsū plenitudinis sue p^has
tis passim nimis verterūt in abusum. vt q^uz nolu
erunt generalia celebrare cōcilia. Nec inferiori
bus p^helatis ordinaria iura relinquere. Nōq^z i
statutis generalium cōciliōrum nunc cassando
ea. nunc mutando. nunc ad libitum interpretan
do. nunc p^huilegia et exceptiones largiēdo. pa
lam et absq^z manifesta rōne vel vtilitate deuia
rūt. **U**n sicut in vsu dispensationū. cōcessione
p^huilegiōz. innouatiōe decretaliū non expedit
vsū p^hatis papalis sic restringi. vt in omi cāu
tali. fiat ad cōciliū generale recursus. prop^h dif
ficultatē et raritatē sue conuocationis. q^ulis non
erat in primitiua eccl^{ie}. quando cōmuni p^hsen
su dicente **Hieronymo** fiebant omnia. Sic non
expedit talem laxationē fieri que vim et robur

Vermo pro viagio

generalium conciliorum in suis constitutionibus passim tollat et eneruet. **C**onsiderari posset in hoc loco Aristotele traditio de triplici policia regali, scilicet monarchica. In qua unus bene p[ro]est cui tyrannus opponitur. Altera est aristocratia, ubi dñant pauci et boni, cui opponitur oligarchia. Tertia ponitur tyocratia in qua populus bene dominatur quod opposita h[ab]et democratia. **E**sset autem inter istas politias illa melior quod aliqua singularis, que ex regali et aristocratia componeret, ut in regno francie ubi rex instituit parlamentum a quo iudicari non refugit. **E**sset vero omnium optima et saluberrima policia, quod triplicem hanc bonam complecteretur regalem aristocratiam et tyocratiam. **E**st autem generale concilium politia talis composita h[ab]ens suam directionem, magis ex assistentia speciali spiritus sancti, et promissione iesu christi, quam ex natura vel ex humana sola industria. **H**inc est illud quod p[re]dicimus quod ipsum est saluberrima et efficacissima regula ad regimen totius ecclesie tranquillum, vel p[re]servandum vel reformandum vel inveniendum, tanquam summus et sufficiens legislator universalis et potens episcopus. **P**reterea legitimus et securus nec suspectus rationabiliter ab aliquibus christianis cum p[re]cedat omnibus vel quasi omnium consensu vel assensu. **Q**uid autem est generale concilium alias descriptum est et repetitur. **C**oncilium generale est congregatio legitima auctoritate facta ad aliquem locum ex omni statu hierarchico, totius ecclesie catholice, nulla fidei persona que audiri requirat exclusa ad salubriter tractandum et ordinandum, ea que debentur regimen eiusdem ecclesie in fide et moribus respiciunt. **R**educi posset ex hac descriptione cum p[re]cedentibus quod plenitudo potestatis papalis collata est a christo, in his que supra naturam sunt. **I**n alijs etiam que leges naturalis, canonice et civiles sibi tribuunt ut monarche suum premo stat et concordatur cum potestate concilii que dicta est quoniam in concilio papalis potestas includitur, quod quis aliter sit hec potestas in papa aliter in concilio. **S**icut alie claves petro tradite sunt, alie ecclesie. **U**n concilium in multis que papam respiciunt, h[ab]et auctoritatem p[re]lativam et dictativam, papa exercitativam et executivam. **N**on enim posset concilium per seipsum, vel abfoluere in foro p[re]sencie vel p[re]sbyteros ordinare, vel corpus christi p[re]ficere, vel debellare manu armata infideles, et ita de multis, sed ad ipsum spectat circa hec huiusmodi consulere vel dictare cuius dictamini qui repugnat contumaciter repugnat spiritui sancto cuius est ipsum concilium in dictando vel consulendo dirigere. **E**xemplum in homine, ubi ratio potestatem habet dictativam et p[re]lativam, voluntas exercitativam et executionem.

Tertia directio. Concilium generale potest de dissensionibus et guerris inter principes christiianos sentientes in p[ri]ncipijs totius christianitatis et perditionis hominum in anima et corpore, auctoritate legitima cognoscere, prohibendo eis vias facti et ad

suscipiendum vias iuris et rationis per censure et c[on]demnationes compellendo. **H**oc praticare proposuit serenissimus rex romanorum sp[iritus] Augustus qui p[er] concilium recederet ab hoc concilio ad locum conventus cum rege Aragonum, et petro de luna, orationem ad deputatos habuit, omni religiosa pietate, et vera christiana religione plenissimam, quam his auribus non sine pia compunctione letus audiit. **P**arrauit illic p[ro]positum suum esse, redere post sedationem scismatis, ad pacificationem regum francie et anglie maxime p[er] auctoritatem huius concilii. **P**arrauit de pacificatione Regis polonie cum prutenis. **D**ebinc de passagio hierosolymitano p[re]cedente pacificatione regis polonie etc. **F**undamentum seu regulam p[er]curavit inducendo quolibet partium, ut se generali concilio, sueque diffinitioni p[ro]p[ri]us summum rent, cuius auctoritati ipsemet rex, quemadmodum tunc et pluries antea sub attestacione divini notari p[re]status est debebat et volebat esse subiectus et hoc in speculum et exemplar eternum cuiuslibet principis catholici temporalis.

Quarta directio siue lex duodecima et vltima. Concilium generale potest et debet constituere crebriorem generalium conciliorum celebrationem quam retroactis temporibus fuerint celebrata, ut de decennio in decennium, p[re]fixa futuris summis pontificibus ista lege, quam transgredi non liceat. **F**undatur in p[ri]mis consideratio et p[er] argumentum ex oppositis, quoniam si tot et tam enormia discrimina p[er]venerunt ecclesie dei dum cessatum est a concilijs generalibus, quanta demum erit salutaris utilitas ex frequentiori celebratione p[er]spicium est. **Q**uis itaque nesciat quod in delinquentiorum peccata minus vigeant, dum minoris sibi sentiant esse peccandi licentiam, vel impunitatis spem, dum scilicet reddituros se rationem coram iudice suo, generali concilio p[er]spicient. **S**unt quippe nonnulli, qui et si deum non timent homines tamen reuerentur. **B**enique si non sit assidue lex viva, dirigens regem et actuans leges mortuas ad effectum, ipse non saltem p[er]ficiunt, unde et p[ro]p[ri]e tradere satagens medius virtutis non potuit illud efficacius invenire quam videret put sapiens iudicabit. **P**otuerat ex p[re]missis omnibus velut ex fundamentalibus quibusdam regulis directionibus et signis in via mandatorum dei leges elici p[er]ticulariores, ad tollendum scandalum impedientia prosperum iter pacis fidei et virtutis ad sedationem scismatis quo ad primum, ad extinctionem errorum quo ad secundum, et ad reformationem morum quo ad tertium, sed neque tempus neque locus sufficiunt. **Q**ui tetigerunt insuper multa ex eis p[re]dictis debent et studiosi suis in scriptis. **Q**ui rursus debent h[ab]ere leges et constitutiones p[er]ticulares, magis p[er] mutua collationem omnium de concilio agitari tractari et diffiniri, iuxta regionum aut patriarum variationem. **Q**uia denique decreta et decretales viderentur abundanter sufficere, si p[er] legem vivam fieret efficax executio. **A**lioquin multiplicatio constitutionum

hmo etia penaliu. qñq plus onerat ⁊ aggrauat
q̄ subleuet aut pficiat. **F**aciam⁹ tandē in oīoe
finē verbis. vt. **O**re uoluet ad **A.** ⁊ dicam⁹ ob-
secrantes. **P**rosperum iter faciat nobis de⁹ sa-
lutariū nostrorū. **I**ter nedū terrestre sed spūale
⁊ celeste. iter eternitatis ad deū salutariū nrōrū
qui est deus benedictus in secula Amen.

Libellus de auferibi

litate pape ab ecclesia **Johannis de gerson** Cā-
cellarij parisiē.

Ueniet autē dies cum auferetur ab
eis sponsus. **M**arci. ij. Circa quē
textum pro materia nunc currente
Queritur. Si auferibilis sit spon-
sus ecclesie a filiis suis vel ab ea.

Erponantur hic considerationes. xx.

Prima consideratio.

Auferibilis nō est sponsus ecclesie xp̄us
hō. ab ip̄a tota ecclesia lege stante. **S**i q̄
dem caput eccleie xp̄s est. ad **Eph.** iij. et
Colos. i. ⁊ ij. **P**uto autē nemo ꝓcesserit q̄ absq̄
capite valeat ꝓmanere corp⁹ aliq̄d veruz vlt⁹
ficiū. **S**ed eccleie corp⁹ mysticū manere semper
vsq̄ ad ꝓsumationē seculi necesse ē lege stante.
Matth. vlti. ⁊ xxiij. **H**oc ergo fiet ꝓ viuificuz
influxū capitis in ip̄m. **P**ro quo facit parabola
q̄ xp̄s se viti ꝓparat. discipulos palmitibus. **Q**u-
isquis dixerit oppositū dicēs eccliam incepisse
ab abel iusto fm **Greg.** quo tpe nōdū christus
erat incarnatus. **R**ndet **Johannes** in apoca. q̄
dicit agnū fuisse occisum ab origine mūdi ꝓuisti-
ne scz ⁊ acceptatiue a deo. licet nōdū corporalit̄
exhibitiue. qz nec ip̄s antiquis erat salus nisi i
fide. multū tñ implicita ⁊ generali mediatoris ⁊
capitis eccleie xp̄i tñc futuri. quibus erat necessa-
rium credere sanctū illud symbolū qd̄ deus est/
⁊ q̄ est remunerator in se credentiū. **R**ursus
deducit qd̄ dictū ē ex ip̄a cōditione matrimo-
nialis vinculi inter xp̄m sponsū ⁊ eccliam spōsā
sicut **Johes** in apo. eccliam sub typo ciuitatis
noue hierlm vidit descēdentē de celo sicut spon-
sam ornata viro suo. **N**ā ad exēplar celesti eccle-
sia terrena formata ē. **Q**d autē de⁹ coniunxit hō
nō separat. ita vt lege stante nō posset aut debeat
dari libellus repudiij inter sponsū ⁊ sponsā cōiū-
ctos legitime. **Q**ue autē ꝓiunctio matrimonia-
lis magis legitima q̄ xp̄i sit ad eccliam ꝓfēdera-
tio. **P**ropterea dicit ꝓ osee. **D**esponsabo te mi-
hi in eternū. ⁊ per altez ꝓphetā. **S**i potest obli-
uisci mater q̄ non misereatur filio vteri sui/ego
tamen tui non obliuiscar **Q**uod tamen de ecclesia
sponsa sua. **N**ā relinquet hō patrē ⁊ matrem et
adherēbit vxori sue. sic ⁊ xp̄s eccleie. cū m̄rimo-
niū carnale iō sumat indissolubilitatē. qz sacra-
mentū magnū ē in xp̄o ⁊ ecclesia/quia est illi⁹ ma-

trimoniū sacrum signum.

Consideratio

II

Auferibilis ē absolute loquēdo sponsus
eccleie xp̄s homo ab ip̄a ecclesia. **N**eq̄ em̄
minus hoc est possibile q̄ q̄ xp̄s desine-
ret eē homo sicut spontanea voluntate verbum
caro factū ē. aut q̄ desineret eē nedū ecclesia ip̄a
sed ois generaliter creatura. **P**orro sicut nō est
absoluta ⁊ inauferibilis habitudo cuiuscūq̄ crea-
ture ad alterā creaturaz. neq̄ tanq̄ finibilis ad
suū finē. neq̄ tanq̄ effectus ad suā cām. sic nō ē
hoc modo eēntialis vel inauferibilis habitudo
eccleie ad xp̄i humanitatem. quā vtiq̄ ꝓstemur
creaturā. **E**t ita staret absolute xp̄m hoīem esse
⁊ eccliam filiter esse. nec tamē ip̄am a xp̄o vt ho-
mo est. vitales influxus suscipere.

Consideratio tertia.

Auferibilis ē sponsus militantis eccle-
sie xp̄us a quolibet suoz filioz hic in
via. licet nō ab oib⁹ collectivē q̄diu
ꝓmanebit militans ecclesia ⁊ lege stante sicut de-
inceps loqui ꝓponim⁹. **P**erspiciua est ꝓia
ꝓs huius disuncti. qm̄ nullus ē hō viuēs q̄ nō
videat mortē ⁊ si hoc nō sufficiat qz dicit apl⁹
q̄ siue viuim⁹ siue morimur ⁊c. aut perinde nū
q̄ sepamur a xp̄o. **C**ōstat tñ q̄ sit sepazio ꝓ mor-
tem talē. que desinit eē quis viator ⁊ de ecclesia
militante. **C**ōstat ꝓterea q̄ q̄diu manebit hic
aliquis in via. sicut ꝓt ꝓficere/ita deficere cul-
pabili⁹ ⁊ a xp̄o vera vite vt palmes arid⁹ ⁊ cō-
bustioni soli aptus separi. nisi tñ fuerit ꝓ cōfir-
mationē quodāmodo ꝓsit⁹ extra statū. ꝓut est
viator. **A**ltera pars disuncti sequit⁹ ex prima
cōsideratione ⁊ eius deductione. qm̄ ⁊ omniuz
collectio nihil aliud ē q̄ ecclesiastici corporis in-
dissolubilis cōpago. quēadmodū dici solet. to-
tum nihil aliud ē q̄ sue partes simul sumpte. sz
hec compago manet in eternum lege stante.

Consideratio quarta.

Auferibilis nō est sponsus eccleie xp̄s
ab ip̄a qn̄ influat quotidie tam ꝓ mo-
dū meriti ⁊ impetratiōis vt ali⁹ san-
cti ⁊ plusq̄ ip̄i q̄ etiā ꝓ modū dignatiue ⁊ desꝓi-
ratiōis ⁊ viuificatiōis ꝓ sp̄m̄ scm̄ suū/ fide/ sp̄e/ ⁊
charitatē cū ceteri dotib⁹ ifūdēdo gratuit⁹. vru-
tū donoz ⁊ beatitudinū ⁊ maxime sacramētoz
Itaq̄ sicut nō ꝓmanet corp⁹ aliq̄d vez ⁊ viuēs
nisi habuerit qualitatiuas dispositiōes reddē-
tes cōplexionē armoniacā ⁊ decentē. ꝓ manute-
nentiā forme cū corpore organico. fm̄ exigenti-
am ip̄i. ac forme actiuitatis. ⁊ opationū suarū.
cur aliunde venit mors? nō aliter sentiendum ē
de corpore mystico eccleie. **I**pe enī sp̄s sanctus
q̄ ē sp̄s xp̄i. est etiā suo mō forma corporis ec-
clesie xp̄i. ꝓbens ei vitā vnitatem ⁊ motū. ⁊ hec
nō ꝓmaneret cessantib⁹ qualitatiuis dispositio-

De auferibilitate pape

nisbus p̄nominatis diffusis p̄ totū corp⁹ ecclesie
et per mēbra varia. put vnicuiq; mēbro dona-
tum est et put opus h̄z ad edificationē corporis
vniuersi. Tradit hoc ap̄ls clarissime scribēs ad
Ep̄he. iij. Sollicite inquit seruare vnitatē spi-
ritus in vinculo pacis. vñ corpus et vñ spūs.
sicut vocati estis in vna spe vocationis vestre.
Unus dominus. vna fides. vñ baptisma. vñ
deus et pater oīm. sequit̄. Vnicuiq; aut nostruz
data ē gr̄a s̄m mensurā donationis xp̄i. sequitur.
et ipse dedit quosdā q̄dē ap̄los et c. Quierit̄ arti-
culi quattuor p̄ncipales apostolici simboli. fun-
dant illā cōsiderationē. Un⁹ est. Credo iā spūm
sanctū et viuificantē. Quid viuificantē nisi san-
ctam ecclesiam. sicut protinus addit. et vñ san-
ctam ecclesiam catholicam. Deinde sequitur. san-
ctorum. hoc est sacramentorum cōmunionē. ac
deinde remissionem peccatorum intellige cōse-
quitur. et vitam eternam.

Consideratio

H auferibilis nō est ab ecclesia militante
sponsus su⁹ xp̄s homo quin semp in
fluat in eandē ecclesiam sponsa suam
per membra varia. gradus hierarchi-
cos/officioz et amministrationū et dignitatum
et statuum/ab ip̄o cōstitutoz dum ecclesiam fun-
dauit primitus et edificauit. Si enī permanebit
ecclesia vsq; ad cōsumationē seculi. permanebit
vt p̄fecta. dei enī perfecta sunt opera. non so-
lum in inchoatione. sed magis in cōseruatione.
et cōsumatione. Sed nemo dubitauerit q̄n abla-
tio vnius membri a corpore deformitatē grādē
et imperfectionē inducat. Manebit ergo semp
ecclesia cum suoz integritate et p̄fectione mēbroz
Scribit de his ap̄ls. i. ad Corin. xij. Diuisiones
inquit gratiaz sunt. idem autē spūs. et diuisiones
ministrationū sunt. idem autē dñs. et diuisiones
opationum sunt. idem autem deus qui opatur
omnia in omnib⁹. Vnicuiq; autē dat manifestatio
spūs ad vtilitatē. alijs quidem p̄ spūm dat
sermo sapientie/alijs autē sermo scie s̄m eundē
spūm. alteri fides in eodē spū/alijs gratia sanita-
tatum in vno spū. alijs opatio virtutū/alijs pphe-
tia/alijs discretio spiritū/alijs genera linguarum
alijs interpretatio sermonū. Hec autē oia operat̄
vnus atq; idē spūs diuidēs singulis put vult.

Concludamus ex his pauli verbis. q̄ assidu⁹
erit in ecclesia vsus ministrationū et grarū gra-
tis datarū/quas enumerat et hoc quātū expedi-
at eius decursui et edificationi. sic erunt sapiētes
sic pp̄hete sic discretiores spūz. quibus ex offi-
cio hierarchico cōmisso eis a xp̄o et spūsanto/
cōueniūt tales actus. ita vt ab humana quauis
autoritate neq̄ant ip̄ediri/suspendi vel phibe-
ri/sicut nec status papalis nec apostolic⁹. vlt̄ pa-
storalis. Fuerūt enī primitus velut in quodā se

minario viuifico positi i ecclesia p̄ xp̄m et postmo-
dū crescente ecclesia discretio talium magis in-
notuit. velut si stipes vinee se in folia et flores et
ramos explicuerit.

Consideratio

VI

H auferibilis nō ē sp̄s eccle xp̄s ab ec-
clesia taliter/quin semp habeat in se vi-
uificū semē. quo pōt p̄ successiōes gene-
rationis et generationis sese cōtinuare in corpo-
re toto et i mēbris p̄sertim officialib⁹/similit̄ et in
filijs. Traducit ad hoc illud xp̄i. Mat. xxiii.
Amen dico vobis non preteribit generatio hec
donec oia hec fiāt loquēs d̄ generatōe iustoz q̄
p̄triat illi de qua dictum est. Amen dico vob⁹
q̄ req̄ret a generatōe hac ois sanguis ab Abel
iusto. Itaq; si dñs in rerū mutabiliuz creatione
singulis indidit se mente s̄m gen⁹ suū ad propa-
gationis sue generationē. Si tam i lege nature/
q̄ in lege moisi status sacerdotalis durabat vñ
primogenitis/vel per successiōē hereditariam
filiorū pro patrib⁹ suis/oportuit multo amplius
legē gr̄e p̄fectissimā/habere in semetip̄a fecūdi-
tatē pro sui p̄tinatione legitima. Ad qd̄. induc
ap̄ls ad Roma. ix. textū pp̄hete euāgelici. Esa.
i. Nisi dñs exercitū reliq̄set nobis semē quasi
zodoma fuisset et quasi gomorra files essem⁹.
Hoc autē quid aliud d̄z intelligi q̄ vis insita spi-
ritualis et ars quedā viuifica. in vniuersum cor-
pus ecclesie. p̄ quā hierarchicus ordo suus. pōt
vsq; in finē subsistere. Et ex his p̄tinus infer-
tur q̄ ecclesia vel p̄ciliū eā rēpresentans pōt institu-
ere vel eligere vel designare sūmum pontificem
in sacra sede petri. pōt insuper modū determi-
nare vel limitare eum talit̄/vel taliter instituen-
di siue designandi/ita q̄ nō spectat hoc ad solū
pontificē sūmū. alioq̄n ip̄so vel mortuo vñ
lente dare legē eligendi successores posset ecclesia
p̄manere iugiter sine sūmo pontifice qd̄ nequit
fieri lege stante. Et si quis dixerit. Quid opus
nūc obseruānt p̄ electōe sūmi p̄tificis determi-
natos eē p̄ sūmos p̄tifices. Placet. Sed ecclesia
cōsensu suo vero vel interpretatio approbauit/
aut in defectu q̄lem prediximus. fas haberet i-
mutare. et ita fas vt in p̄trariū nullius posset. cu-
iuscunq; pontificis autoritas legem dare.

Consideratio septima.

H auferibilis nō est sponsus eccle xp̄s ab
ecclesia sp̄sa sua et filijs eius. sic q̄ rema-
neat ecclesia in sola muliere. imo nec i sol-
mulierib⁹ oib⁹. imo nec in laicis solū lege stan-
te et nō facta diuin⁹ noua institutione. Da op-
positū. ecclesia deficere posset in suis gradib⁹ et of-
ficijs hierarchicis. In suis etiā sacramētis et of-
finē. Patet hoc p̄supponēdo q̄ sacerdos a non
sacerdote et ep̄s a nō ep̄o neq̄t institui. imo nec
a tota multitudine laicorū aut mulierū simul con-

Ab ecclesia

3

gregata. si p casu mortui eent omis sacerdotes. Additū ē nō facta diuinit^r institutiōe noua. qz spūsancto dictante z operante noua p̄stari posset autoritas qualis nōdū collata est. quēadmodū pri^r q̄ de^r instituisse sacerdotiū nouū supz mū/ z alios inferiores gradus hierarchicos in ecclia. nō dubiū qn hoc potuerit. Porro nulla cōitas vel vniuersitas hoim mortaliū sū cōgregata talē aliqūē gradū nullo mō instituere potuisset. cū ptate qualis in qlibet repit q̄ supra naturā existēs ipam sibi p̄supponit z subternit q̄ dāmodo sicut forma materiā. Nec opinor q aliq̄s doctoꝝ theologoꝝ senserit in hoc p̄trarie quāuis verba quedā epistole cuiusdā tractatus de p̄cilio generali videri pnt aliqualiē hoc sonare. nisi benigno interpte foueant. Deducit p inde q nec Hieronymus nec aliquis alioꝝ dicēs eccliam vel aplos sibi cōstituisse Petrus vt supremus eēt z princeps inter eos ad scisma tollendū nō intelligunt hoc nisi q ecclia vt aposto li declarauerunt ita eē constitutum a christo. et hoc tenendum fidelibus tradiderunt. z ita saluatur illa que videtur super hac re inter Hieronymum z ceteros varietas.

Consideratio VIII

Ascribibilis est aut mutabilis lege stāte quelibet politia ciuillis monarchica seu regalis/ vt fiat aristocratica/ z nō sic de ecclia q in vno monarcha supmo p vniuersum/ fundata ē a xpo. Posset deduci p̄sideratio tē apriori q̄ a posteriori/ deducēdo variationes q fuerūt in alijs politijs/ qz nullā aliā politia insti tuit xps imutabiliter monarchicā. z quodā mō regale. nisi eccliam. Et oppositū sentiētes de ec clia. q scz fas est eē plures papas. aut q quili bet eps ē in sua diocesi papa. vel pastor supmus equalis pape romano. errant in fide. z vnitāte ecclie. p̄tra articulū illū z in vna sanctaz rē. et si p̄tinaces maneāt iudicādi sunt heretici. Sicut martin⁹ de padua z qdā alioꝝ. Consonat rō qz sicut ad vna fidē z ad eadē sacra obligāt oēs viatores. Sic optet vt nō eēt scisma. reductiōez finalē fieri ad vnu supmū. Sec^r vbi cōitas regi nis/ q p̄varietate tēpoꝝ z locoꝝ laudabili^r z vti lius variant q̄ vt vno tenore ligēt oēs/ quēad modū tradit Aristo. exēplificās de regula lesbie. Quocirca dicamus ex incidenti psequēt q nec summus pontifex nec aliq̄s alioꝝ dz conari vt canones positi/ vel alie traditiōes hūane obser uent vbiqz p totā eccliam z p omis inuariabiliē nationes. Oppositū satagere dedit forte occasi onē grecis discēdēdi a latinis dat p̄terea quoti die materiā multā. litiū scrupuloꝝ grauiū/ dum equali tenore q̄ritur obseruari lex humana siue sit illa canonica secularis vel ciuillis. quēadmo-

dum custodiri diuinam absqz vlla variatiōe ne cesse ē. Inde venit illa christi questio. Matth. xv. Irritum fecistis mandatum dei propter tra ditiones vestras.

Consideratio IX

Ascribibilis ē vicari⁹ sponsus ecclie p voluntariā eius cessionē aut renūcia tiōē a papatu. Fuerat enī olī dubi tatio post renūciatiōē Celestini. nū quid talis renūciatiō iure subsisteret. Tū propz votū quo se papa obligat ad eccliaz. Tū propz desponsatiōē z m̄rimoniū qdā spūale int pa pam z eccliam. Tum p̄terea quia papa diuino iure statutus ē in hoc gradu. Et si que sunt alie rōnes. Occasione cuius dubitatiōis facta ē de cretalis determinās affirmatiuā q hoc licz. Et ita licet q ex hac humili renūciatiōē cū ceteris patribus. Celestinus annumeratus ē catalago beatoꝝ. Sunt autē casus aliqui etiā per iuri stas expressi quando licitū est prelato. imo qnqz debitū. cedere statui suo. vnus ē grāde scādaliū subditoꝝ. qd non expectat alio modo pbabilr terminandū q̄ p cessionem. Alius casus ē dum occupatio seu retentio prelature patenē vergit in detrimentū salutis propzie. Nam quid pdest homini si vniuersum mūdū lucret/ anime vero sue detrimentū patiat. aut quā dabit homo pro anima sua cōmutationē. Alius casus ē vbi ma nifeste talis retentio impediret maius bonū vel in prelato vel in subditis. Multiplices eēnt casus in particulari p̄m illud triplex genus. Sz breuitati nostre satis sint ista pro nūc. Per que dissoluitur prima rō que fiebat de voto/ qd non obligat dū vergit in detrimentū salutis/ vt exi tum deteriore. Alterā rōnem soluit dissimilitu do que est inter matrimoniū carnale z spiritua le. licet conueniant in multis. Dissimilitudo est quantum ad hoc q in spiritali nō est sacramē tum/ ex quo consurgat indissolubilis nexus ex institutione diuina. Quemadmodum de carna li est expressa lex. quod deus cōiunxit homo nō separet/ z sacramentum hoc magnum est. Dico autem in christo z ecclesia. inquit apostolus. Ac per inde soluitur ratio tertia/ quia solus christ⁹ est propzie sponsus ecclie. Alij sunt tantūmo do vicarij quos per humanam designationem vel electionem voluit institui. quīs officium sit diuinum. et sola auctoritate diuina primitus or dinatum.

Consideratio X

Ascribibilis ē in casibus dabilibus vi carius sponsus ecclie ab ipa eccliar z hoc per eam/ vel per cōciliū genera le representans eam/ vel per aliq̄s ad b per eam institutos/ siue consentiat ipse vicarius

De auferibilitate pape

vel non consentiat sue cessione. ¶ Sumit in primis argumentum pro hac consideratione ex veritate precedentis. Nam si vicarius sponsus potest resignare sponte ipsi ecclesie dando ei libellum repudij. cum sponsus et sponsa non debeant quo ad hoc impari iure censi. poterit similiter repudiare sponsum talem ipsa ecclesia sponsa. dum par ratio vel potior adducit pro ipsa contra sponsum vel quia potestituere querit eam quantum inest vel tyrannide seu tractare/laniando eam vel placitando bona sua dissipando. vel quia abuti conatur ea in perniciem filiorum. Nullus appetit nullum gradum dignitatis nullum ministracionis genus dedit deus nisi in edificationem suam et utilitatem communem/patet ad Ephe. iij. et ad Corinth. vj. Vedit utique ad pacem eius cuius fines posuit pacem secundum psalmistam. Et hanc operam dilectionis/propter quod finis legis ab apostolo ponitur dilectio in qua etiam fundavit Christus officium pastoralis. Si diligis me/inquit Christus petro/pasce oues meas. Iohis ultimo. Sed quis non videat casus multos esse possibiles. quorum aliqui nunc tacti sunt in quibus ecclesia non edificaretur sed destrueretur/non viretur sed dissiparetur non pasceretur sed depasceretur. si non cederet voluntarius vel eliceretur inuitus hic qui in vicarium sponsum ecclesie rite et canonice fuerat ordinatus. Nec sit cuius illud admirationi quod dicimus quasi contrariantes illi iussioni. Nolite tangere Christos meos/quomodo etiam vni singulari persone fas esset in casu violentie attentate per papam verum contra castitatem suam vel vitam vim vi repellere. cum appositione inculpate tutele. et ita licite stabit quod tangat papam violenter. vel in mare deiciat. Cur similiter in casu non liceat idem toti ecclesie pro defensione sua. et violentie attentate cauta repressione?

Consideratio XI

Auferibilis est in casu vicarius ecclesie per concilium generale eo non presentente/vel inuito celebratum. Fateamur prius quod regulariter concilium generale non est celebrandum de iure etiam diuino non vocante vel approbante papa/si est vnicus/nec aduersus eum allegatio legitima. Sed regule generales bene suscipiunt exceptiones sicut in grammaticalibus ita et in moralibus/pertinet vbi casus particulares incidunt modis variabiles infinitis/ad quas exceptiones ordinata est lex superior interpretis aliarum quam Aristoteles vocat epikeias. v. Ethicorum. Et alia diuiniorem quam gnomicam appellat. vj. Ethicorum. Hec autem lex semper habet locum in interpretatione legum aliarum particularium vbi deficere cernitur ratio et finis institutionis ipsarum. Finis autem legum omnium nedom humanarum sed diuinarum est dilectio. que vnitatem opera-

tur. Sit ergo casus vbi legis alicuius observatio dissiparet vnitatem. et obesset publice salutis. Quis ratione utans diceret eam tenere oportere. Nimirum nec sibi ipsi quisquam vellet hoc fieri. quanto minus tota communitas rationabiliter hoc fugiet. ¶ Quod si quis interrogaret quanta auctoritate fulciatur vel utetur huiusmodi concilium accephalum ut videtur sine papa? Respondendum quod auctoritate Christi capitis sui et indefectibilis sponsi/auctoritate preterea legum suarum tam diuine quam naturalis. que hanc licentiam vel necessitatem vel manifeste charitati. vel religiosi pietati concedunt. Pro quo facit textus Mar. ij. De excusatione discipulorum vellentium spiritus in sabbato/per legem necessitatis confirmatum exemplo David qui comedit panes propositionis.

Consideratio XII

Auferibilis est in casu vicarius sponsus ecclesie/per ecclesiam vel concilium generale nedum conciliatiue. aut dictatiue/vel denunciatiue. sed auctoritatiue iudicialiter/atque iuridice. ¶ Presupponamus quod iurisdiccionem idem est quod iuris dictio seu potestas vel iurisdiccionis facultas propinqua dicendi ius. Et solet restringi ad coactiuam iurisdiccionem que fertur vel dicitur in alterum etiam inuitum. Sequitur protinus ex hac descriptione. considerationis veritas. quomodo ecclesia seu concilium habet in casu facultatem propinquam vel auctoritatem seu potestatem dicendi ius. etiam in alterum qui in papam fuit rite susceptus et electus. Nolumus tamen impugnare quin summus pontifex habeat potestatem regitiuam et auctoritatiuam. respectu omnium hominum. quantum Christus voluit et cognouit expediens sibi dare pro exercendo eam. non pro se tantummodo. sed magis ad utilitatem ecclesie. qualem auctoritatem ecclesie non habet totum ecclesie residuum. nisi vnitatiue quodammodo vel electiue. Ex ista diuisione verum est quod clauis date sunt nedum vni sed vnitati. Ex hoc tamen non habetur quod ecclesia tota vel concilium. absente papa presertim suo demerito non possit auctoritatiuam iurisdiccionem exercere. sicut lex quedam diuina et indeuotabilis ad reducendum ipsum vel corrigendum vel compelescendum. ne noceat ipse nedum ecclesie sed sibi met tanquam freneticus. vel ut pessima malarum passionum ebrietate seducitur. sic enim tradit Aristoteles. v. politicorum. quod ad ciuitatem totam spectat principis vel correctio/vel totalis destitutio. si inemedabilis conuerteret. et hec potestas inauferibilis vel inabdicabilis a ciuitate libera. que de rebus suis facere potest ad libitum. nec per appropriationem vel aliquam legem potest suspendi. quantomagis hoc habebit ecclesia. ¶ Iudas abbat olim petrus per dissimulationes

paulus ei restitit in facie. ad Gal. ii. Introducebat Petrus rem nouam in ecclesia dei ad centurionem gentilem intrauit Actuum. xi. subortu est murmur in ecclesia ita vt cōpulsus sit Petr⁹ doctrinam insequi quā tradidit scriptis. vt scz paratus eēt coram tota ecclesia rōnem reddere d ea que in ipso erat fide et spe. alioquin nō sibi credidisset ecclesia. Quanto fortius et rōnabilius. possunt duo cōtendētes. diffamati apud bonos et graues de scismate de periurio. de heresis suspiratione cōpelli rationē reddere si se cognouerit innocētes. Sic simachus. si beatus marcellus. sic ipse gregorius. sic alij plures iudiciuz subire. cōcilij. nequaquā ex humili cōdescēssione. sicut fingunt aliqui. sed ex debito et obligatione. quozū multos quia conciliuz nō reperit conuictos de crimine reliquit causam eorum examini iudicis dei terminandam.

Consideratio XIII

Heribilis non est vicarius sponsus ecclesie p ecciam aut cōcilij generalem. quo ad ea que sūt ordinis sacri cōsulcūqz qn semp remaneat vel sacerdos vel epi. si in talē fuerit aliquando cōsecratus. Similiter etiā de papatu. si diceret ordinē a sacerdotio vel episcopatu distinctum. **D**um tempore beati Cypriani martyris in africa dum sanctus Cornelius papatū Rome gerebat. fuit error multorum. etiam magnoz. qz scismatici et heretici excoīcati et simoniaci deīciebātur ab omni gradu et dignitate et ordine. ita qz nō remanebant sacerdotes nec epi retinebant episcopalem gradum. nec diaconi diaconatum. et ita de similibus. Imo vsqz ad hoc deuentus est vt diceretur ab eis qz tales nullo modo valebāt baptizare sed baptisabantur hi quos baptisauerant. Similiter nec cōsecrabant nec ordinabant quoniam totum postea dicerent iterandum. **I**ntroducebant pro seipsis multos passus scripturam vt illud. **B**enedicā benedictionib⁹ vris. et. **A**ffirmabant deniqz qz tales spūsanctū dare nō poterant quē vtiqz non habebant. **N**ota sunt hec in decretis causa prima et in quarto sniarū distinctōe. xxv. et distinctōe. xlii. vbi magister nō tenet. licet loquatur magis recitatiue qz determinatiue. **I**llustrissimus vero doctor Augustinus post Cyprianū materiā hāc declarauit cōformiter ad cilia generalia. ante euz et post celebrata. et hunc insecuti sūt doctores theologi dicentes qz ea que sūt ordinis. stabilia sūt et indelibilia. propterea dicunt hi imprimi carāterē quē appellant indelibilem et nō iterabilem. **A**ttamē pro concordantia diuersarū sniarū in hac parte. proficit duplex distinctio. **E**pi itaqz heretici et degradatus ab ecclesia aut intēdit dare et facere pformiter ad intentionē ecclesie. vt

baptizat vel psecrat vel ordinat vt cōfirmat materiam insuper et formā debitas obseruat. **A**ut deficit in aliquo istorū. **I**ntentione. i. corrupta et erronea vel materia vel in forma. **S**cōm hāc distinctionē procedunt multe auctoritates sacrorum. quozum aliqui dicētes qz sacerdotes heretici nihil agant. intelligūt de his qui secūdo modo deficiunt. quales erant plurimi hereticorum vt arriani et errantes in ipsa substantia sacramentozū. **A**lij dicētes oppositū sicut Augustinus et ecclesia de prioribus intelligunt. **R**ursus alia est distinctio de efficacia sacramentozū collatorū ab indignis sacerdotibus. et ab hereticis. **N**ā qz talia sunt efficacia potest intelligi vel qz ad utilitatem vel quo ad veritatē. **S**i primo mō illa dicuntur esse nulla. qz neqz pofsunt facientib⁹. neqz scienter recipientib⁹ sed obsunt poti⁹. **S**i secundo modo. sic psecrationes hereticorū sacerdotum efficaciam habere et veritatem. fatendū est. **T**andem ex hac consideratione cum suis probationibus que latiori deductione ponūtur ab auctoribus. sequitur qz durante presenti scismate nō oportet dubitare quin vtrobiqz fuerit psecrati et sint veri epi et sacerdos per mutuam successionem vsqz in p̄sens. **N**ec ē difficultas in collatione sacramentozū nisi de sacramēto penitentie in quo iurisdicctio quedam requiritur quā non habēt heretici et scismatici vel excoīcati sacerdotes. **S**ed hec difficultas redundat siltiter in illos qui ante scisma fuerūt ordinati. et sū estimationē illorum qui iudicarent hāc vt illaz partem esse scismaticam. et ex consequenti nō habere sacerdotes nisi excoīcatos et suspēsos. **E**t ita vanum ē et forte scandalosum gloriari qz p̄byteralis vel episcopalis ordinatio suscepta fuerit ante scisma p̄sens. potiusqz hoc tempore. **S**i per hoc velint hmoi glorianes vocare se verius eē sacerdotes et episcopos qz posteriores. **S**i velint p̄terea dicere sicut aliqui dixerunt. et scripserunt temporibus istis qz vera sacramenta et veri sacerdotes et veri epi et verum corpus christi et verus baptismus cum similib⁹ nō sint in hac parte obedientie vel in illa.

Consideratio XIII

Heribilis ē vicari⁹ spōsus ecclesie. p ip̄sam ecclesiaz. aut generale cōcilij qz ad executionē licitā eoz omniū qz p̄tate ordinis respiciūt. i. qz nō licite talia ager. **D**ata q̄ppe ē papal p̄tate ip̄i ecclesie. et sua ē. sic ē ip̄i pape. **Q**uis alio et alio mō. **S**ua ē inquā et pape. ad edificatiōē ecclesie. nō ad destructionē. **P**ot ē vsus talis potestatis tolli. vt suspendi per ecclesiam ab eo qui vellet vti manifeste in perditionem ecclesie aut membrorum suozum tali dignitate vnde et si potestas ordinis sit immediate a deo. sit etiā indelibilis. tñ vsus ip̄i multū depēdet ab ecclesia

De auferibilitate pape

et a rectoribus suis qui vices eius exequuntur.
Et hic fundabilis est possibilitas subtractio-
nis vel suspensionis obedientie ab aliquo in pa-
pam rite electo. Nam q̄ obedientia tali preste-
t̄ ē preceptū affirmatiuū. qđ non obligat pro sem-
per. nec ī perniciē ecclesie. Si viderit ergo eccle-
sia q̄ p̄stare nūc obedientiā pape ī amministra-
tione ordinū. sacramētōrū et similiū fieret eccle-
sie perniciosū et pape ī instrumentū malicie. cur
nō suspendere potest huiusmodi obedientiā. q̄
ulq; nullū ī obediendo cadat periculū. Hec au-
tem subtractio obedientie magis adhuc funda-
bilis est ī his que sunt temporalis administra-
tionis. Sed vtrū hec obedientie subtractio vlt
suspensio valeat per alium q̄ per ecclesiam vel
generale concilium. Forte videretur respondē-
dum negatiue. p̄sertim si fiat sermo de subtracti-
one generali et autoritatiua. et que ligat oēs de
ecclesia ī hoc stare. **S**ecus ē de subtractiōe
pticulari/quo ad hos vel illos/que non fertur
autoritatiue. sed vel doctrinaliter et insinuatue
vel necessitatis quadam inductōe. **I**ubebit
(Exēpli gratia) summus pontifex corā theologi
expertis q̄ fideles credāt spūm sanctū nō proce-
dere a patre et filio/dicimus q̄ theologorū erit
doctrinaliter resistere. et dicere q̄ sibi nō obedia-
tur. **I**ubebit alter sūmus pōtifex q̄ vastetur
regnū francie igne et gladio. dicim⁹ q̄ regis erit
resistere et iubere q̄ ei nō obediat s̄ resistat. hoc
enī fas est agere cucūq; ī quē vim illicitam vel
let inferre etiā verus papa. Non est pax iube-
bit ipse idē q̄ vniū ad pacē ecclesie nō querat vlt
cōuenientibus. et congruis. aut etiā p̄ eum iura-
tis aut q̄ ecclesia nequaq; congreget̄ ne forte ip̄s
efficiat. **D**icimus q̄ omniū catholicorū erit resi-
stere et nō obedire. **S**i sit aliquis q̄ totā presi-
dentiā suam. et papalē dignitatē/conuertere ve-
lit ī instrumentū nequicie. et destructiōis alicu-
ius partis ecclesie ī tēporalibus vel spūalibus.
nec pateat sufficiens remediū aliud nisi subducē-
do se ab obediētia talis ptatis seuentis. et se ip̄s
abutentis. et hoc ad tēpus. vel quousq; ecclesia
vel cōciliū p̄viderit. hoc fas erit. dum tñ illud
agere pia quedā impellat necessitas. nō libido.
seu cupiditas assumēdi ip̄robe velamē malicie
libertatē. **F**atemur enī duo illa nullo mō debe-
re fieri. nisi manifestis causis vrgētib⁹ ne ī toto
corpe ecclesie deterior et generalior scissura fiat/et
inducat̄. dū pticularia mēbra p̄suecunt nō obe-
dire. Sic notat aristote. ī politicis. pessimū eē cō-
suecere nō obedire principi siue regi. Quanto
magis erronea et dānanda est assertio q̄ l̄z vni-
cusq; subditorū. mox vt aliquis ē tyrann⁹. ip̄sū
vlt oib⁹ fraudulētis et dolosis sine quīs autori-
tate vel declaratiōe iudiciaria. morti tradere. p̄-
sertim si addat hec assertio q̄ tyrann⁹ ille ois est
qui non preest ad vtilitatē subditorum s̄ de hac

realibi. de qua viderint assertores.

Consideratio

XV

Auferibilis ē vicarius spon⁹ sus eccle-
sie per ecclesiam. aut generale cōciliū ppe
tuo vel ad tempus. quo ad ea omnia
que sunt iurisdictionis. Satis indire-
cte deductio considerationis istius patet ex p̄ce-
denti. Nam possunt ab aliquo rite ī papaz ele-
cto tolli tam de iure q̄ de facto subditi ī quos
debet iurisdictionē exercere. et ita p̄ indirectū iurisdictione
nō subsistet. **U**trū vero directe et ab-
solute possit omnis potestas iurisdictionis a pa-
pa rite electo remoueri. posset eē duplex imagi-
natio quo ad aliquas iurisdictiones qualis ē iurisdictione
respiciens sacramētalem absolutiones
que alteri⁹ ē rōnis q̄ alie respicientes forū exte-
rius. Hanc enim iurisdictionē habet cōfessor pa-
pe sup̄ ipsum. cui tamē nō posset cōmunicari iurisdictione
ī foro exteriori supra papā. vt q̄ eum
posset excoicare. Hanc insuper iurisdictionē ha-
bet ī casu necessitatis ois sacerdos apud peccā-
torē sibi volentē cōfiteri. **D**icerent ergo aliqui
de hac spūali iurisdictione sicut de potestate or-
dinis. q̄ licet ī auferibilis sit ī se et ī sua essen-
tia. tamen ē su⁹ vsus impediibilis modis tactis.
Sicut etiā impediunt̄ scismatici et heretici p̄ci-
si ab ecclesia ne quisq; eis nisi ī casu necessitatis de-
beat cōfiteri. **D**icerent ali⁹ q̄ talis iurisdictione
nō solum impedit̄ ī suo vsu sed etiā tollit̄ mī-
nisterio ecclesie. et plati sup̄ioris dū degradat̄ de
reticus aliquis platus vel sacerdos. et hoc quia
condescendit de⁹ tollere ab illo sacerdote p̄tates
diuinitus sibi collatā per ministeriū talis. tanq̄
per causam sine qua nō sicut imaginant̄ docto-
res multi de potentia collata sacramētis res-
ctu gratie quā figurant. nō enim attingit illa vir-
tus actiua sacramētōrū substantiā grē. sed tñ sū-
causa sine qua nō talis gratia nequaq; crearet̄.
Sicut preterea dicimus de infusione aie ī em-
brionē dispositum. Et magis ad propositū d̄ re-
cessu anime a corpore per inductionē discōueni-
entē qualitātū. p̄sertim si imaginemur q̄ aia si
cut creabat̄ prius. ita nunc annihilaret̄ cōsequē-
ter ad has dispositiōes vel ad alias. **E**l exē-
plificemus de annihilatione gratie per peccatū
mortale. **A**duertamus tamen ī hac materia
q̄ oportet nos concedere consequenter ad p̄ce-
missa et ad factum Celestini qui cessit papam.
q̄ papatus non dicat ordinem super sacerdoti-
um vel episcopatum. **Q**u insuper non dicat iurisdictionem
inabdicabilem humana voluntate
supra episcopatum. Alioquin tunc temporis re-
mansissent duo habentes papalem dignitatem.
aut talem que fuisset sup̄ior ad ep̄alē vlt archi-
ep̄alē. **O**ptet vt videat̄ p̄sequēter dicere q̄ mox
tuo vlt cedēt bonifacio q̄ ī locū celestini successit

ipse Celestinus potuerat assumi in papatu sine noua alicuius ordinis / vel potestatis iuridice essentialis et inabdicabilis collatione. quemadmodum dicimus de epali dignitate / in his q̄ fuerit degradati vel deiectioni. qui iterum possunt restitui nulla consecratione noua facta. **H**e autē considerationes perficiunt studiosis / ad cognoscendum magis et magis quid dicat vel importet. et quid non papalis dignitas. et qualiter potest exercere iudicium ecclesie circa papam. **N**otet Bonauentura in distinctione. xxv. quarti ubi querit si episcopus sit ordo supra sacerdotium. et ponit q̄ neq̄ episcopus neq̄ papatus dicitur plenitudinem aliquam vel dignitatem in ordine. et ordinem nouum nullum addit.

Consideratio XVI

Aferibilis est vicarius sponsus ecclesie per ecclesiam aut generale concilium ut dictum est / et dū hoc conuenit probabiliter q̄ magis fiat destitutiue seu consiliatiue. **F**uerunt due opiniones ut alias tangebatur de destitutione pape. **U**na ponit q̄ papa dū labitur in heresim. id est damnatus est. et eo facto per deum depositus. et perdidit iure diuino papalem dignitatem siue hec heresis sit secreta ut ampliant aliqui. siue sit manifesta. ut placet alijs loqui restrictius. **C**redunt alij q̄ nullus rite in papa electus reddat per aliquod crimen. eo facto depositus licet bene sit deponendus / et manet talis rite electus semper papa usque ad sententiam depositionis latam contra eum. per ecclesiam vel generale concilium. aut nisi cesserit sponte sua. quemadmodum in alijs episcopibus et dignitatibus minoribus dicunt esse certum. ita q̄ re solutio finalis huius opinionis. quam nunc dicimus probabiliter / stat in hoc q̄ sicut nullus efficitur papa lege stante / nisi fieret noua reuelatio vel miraculosa institutio. nullus inquam talis rite efficitur papa nisi per legitimam electionem dominorum cardinalium. aut aliorum quibus hec potestas collata fuerit per ecclesiam. aut per generale concilium. sic nullus talis rite electus desinit esse papa. nisi per destitutionem legitimam factam ab ecclesia. vel concilio. vel alijs quibus voluerit conferre ecclesia vel concilium bene dictam potestatem. qualis nondum collata esse reperitur. **P**robabilitas huius opinionis fundata est. alias in alio opusculo. **E**t nunc breuiter repetamus dicentes aliqua. **P**rimo q̄ status hierarchicus in ecclesia debet esse certus et constans. **P**ro oppositum. **I**am ecclesia non fuisset sufficiens instituta. quod subditi remaneret semper expositi discrimini peccati mortalis inobediendo vel non obediendo suis superioribus. cum non posset eis constare sufficienter quam superiores ius perdidissent in persistendo. vel ipsi retinerent. **A**c pinde dicimus consequenter q̄ titulus ecclesiastice dignitatis vel auctoritatis non est fundatus in sola sanctitate. quemadmodum di-

xerunt heretici qui nominabant pauperes de lugduno. et alij similes. sicut deducit Bonauentura in distinctione. xxv. quarti. **A**lioquin nihil esset certum in actibus hierarchicis. **S**icut nemo scit an odio vel amore dignus sit. **E**x eadem radice pateat q̄ per conscientiam vel reprobationem eternam. non datur vel auferitur precise titulus ecclesiastice dignitatis. **N**am iudas prescitus fuit apostolus / et multi presciniti carent tali dignitate. **S**equitur amplius q̄ titulus ecclesiastice dignitatis non est fundatus in donis gratuitis latentibus in anima. quod de illis constare non potest subditis nisi forte per reuelationem. et presertim si sint dona que statim habita statim perdi possunt. quod dicitur propter characteres indeliberes. postquam semel habiti sunt. et de quibus presupposita fide potest haberi sufficiens certitudo. dum aliquis rite suscipit sacramenta in primentia tales characteres. **A**ddamus rursus q̄ sicut iniustus homo sine charitate et in peccato mortali potest iuste dominari temporaliter et esse rex vel princeps iusto titulo. **S**ic etiam potest esse episcopus / vel sacerdos. **E**t hoc sequitur ex prioribus contra imaginationem aliquorum nostris temporibus in anglia. et alibi. qui posuerunt omne dominium et omnem dignitatem fundari in iusticia charitatis et sine ea nihil potest esse iustum neq̄ iuste fieri neq̄ possideri. quod utique repugnat assertionibus sacre scripture in locis plurimis / in quibus idolatre et pessimi homines et reprobi appellantur reges. ut **S**aul **C**yrus et **A**chaz. **U**nde et christus docuit q̄ phariseis et reprobis daretur obedientia in doctrina eorum dum ait. **S**upra cathedram moysi sederunt scribe et pharisei / que dicunt facite et cetera. **D**icamus consequenter q̄ dignitates ecclesiastice non fundantur in fide interiori / neq̄ in spe sancta. neq̄ in charitate. patet ex eisdem fundamentis. **A**c proinde sequitur ulterius q̄ deficiente fide in aliquo prelato non est consequens ut mori perdidit pastorem dignitatem quia nec fides est necessarium eius fundamentum. **P**atet amplius q̄ canones sacre scripture. ac summorum pontificum dicentes hereticos esse vitandos tamque ethnicos et anathematizatos. verum dicunt dum constat eos tales esse. et maxime per sententiam iudicariam. aut propriam confessionem. aut facti euentiam. **N**ihilominus q̄ tales sint eo facto depositi a dignitatibus. et q̄ eas perdididerint siue destitutione non habetur ex eisdem canonibus. **A**ut si aliqui canones videantur hoc sonare de notorijs et manifestis hereticis / qui sunt eo facto depositi intelligi posset q̄ contra tales non requiritur processus iuridicus. ordinatus ad degradandum eos per sententiam diffinitiuam. sicut in occultis et non confessatis oporteret. **D**icamus ergo concludentes probabiliter q̄ sicut humana electio dat ius et titulum ad papalem dignitatem si homo

De auferibilitate pape

sit capax huius electionis. atq; dignitatis. et si sit viator baptizatus/ sit per humanā destituti-
onē pdit illā presidentiā et nō aliter. eo inuito si-
ue sit hereticus siue sit scismaticus. **¶** Et duz op-
ponitur q; hereticus nō pōt eē membrū ecclie/ q;
tominus pōt esse caput eius vel vicarius suus.
aut sponsus multa in hanc sniam. **¶** Rūdes q;
hec rō vel similis si bene ppendat/ omnino fuit
illa que fundauit oēs errores de quib; pretactū
ē. q; solus iustus iuste dñatur. vel ē sacerdos vl'
cōsecrat. et ita de similibus. **¶** Notem⁹ ergo si-
ne processu longiori/ q; multe sūt pñexiones mē-
broz in corpore mystico ecclie sicut diuerse sunt
in eodē corpore vnitates. **¶** Una ē enim vnitas
charitatis. Et ita soli habētes charitatē dicunt^r
vere mēbra ecclie. Alij quātūcūq; fideles sunt.
vel vt prescisa vel vt arida. et emortua membra
imo sunt pñitores domini sui. nec d' familia ei⁹.
hoc modo dici possunt. nec sūt digni pane/ quo
vescuntur. **¶** Alia ē vnitas in donis nature. sicut
oēs homines/ cōnectunt^r in intellectu et in rōne.
¶ Alia ē vnitas in simili pñicipatione sacramēto-
rū. et pñertim in vnitāte baptismatis in quo ca-
racter imprimi^r in qua vnitāte cōnectunt^r oīs
qui baptismā rite susceperūt. etiā vbi fidē actu-
alem. vel habitualē. perdidissent. Et hec vniō
videt^r absolute sufficere ad hoc/ q; aliquis rite i
papā electus/ maneat caput ecclie quousq; fue-
rit p sniam diffinitiuā depositus. **¶** Volo tñ pro-
pterea dicere q; semp sit obediendū tali hereti-
co/ vel nō sibi resistendū aut q; sit appellatione
papalis dignitatis honorandus. Quoniā in ca-
su sicut iam tactū ē posset papa verus manēs pa-
pa licite etiam ligari vel incarcerari. vel in mari
demergi quāto magis posset obediētia sibi. vel
reuerentialis nominatio denegari.

Consideratio XVII

Suferibilis nō ē vicarius sponsus ec-
clesie rite prius elect⁹. quin posset cre-
are veros sacerdotes/ et epōs. et alia
facere que ordinē suū respiciūt in ta-
li plenitudine receptū. absq; hoc q; iterari debe-
ant ea que fecisset/ q; valida sūt iure dīno q; quis
peccabit ipse cum pñicipibus suis si hoc attēpta-
uerit. **¶** Cōsimiliter ea que iurisdictionē purā
respiciunt. illa possunt dici valida que egerit ta-
lis q; diu tolerat ab ecclia. et hoc iure seu appro-
batione totius ecclesie. vel precedentū pontifi-
cū. et pñiliozū generalium institutione. preserti-
nisi aliunde ex culpa subditoz talia reddita fue-
runt inualida. q; pñicipāt i crimie. **¶** Rūdet hec
cōsideratio multis dubitationib; que potuerūt
oziri/ durante hoc pestifero scismate. tā in colla-
tionibus ordinū. q; in dependentib; et collatio-
nibus beneficiorū et similibus. vbi facilius se ex-
pedit opinio quā pbabili modo posuim⁹ in pre-

cedenti consideratione circa obiecta. **¶** Multum
prodest insup eadem consideratio ad celeriores
et expeditiores terminationem scismatis p viā
cessionis omīssa qualibet discussione faciēda.

Consideratio XVIII

Suferibilis ē vicarius sponsus ecclie
sic tanq; hereticus aut scismaticus etiā
vbi in casu ipse nō est veraciter et men-
taliter talis. **¶** Assignemus summati-
casus aliquos circa psonas alias q; sūnt possunt
in papam cadere. **¶** Duos inuenimus in iuribus
expressos. **¶** Un⁹ est dū aliquis sustinet excoīca-
tionē vltra annum et citat sup materia fidei. nec
respondet. **¶** Alius dum citatus corā iudice re-
nuit prestare iuramentū. **¶** Talis aliquis poterit
manere semp verus fidelis attamē ipse tanq; he-
reticus iuris pñumptione dñabit^r. **¶** Terti⁹ assi-
gnatur casus/ si timore mortis vel alia passione
motus quis vocaliter negat ea que sūt fidei. nec
possit aut velit sufficienter se purgare. **¶** Quar-
tus casus vbi per actus hereticos. aut idola-
tricos. habebit pñumptio vehemens cōtra ali-
quē. et talis nec poterit aut velit sufficienter se pur-
gare. **¶** Dicunt autē actus hereticos vel idola-
trici. qui sunt pñarij vel oppositi actibus. quib;
solet fieri pñessio fidei et religionis xpiane/ et cul-
tus diuini. sicut ē genuflexio corā sacramēto al-
taris/ et ingressus templi. et similia. **¶** Et i hoc mul-
tū valet vsus hominū. sic talia signa. vl' talia ac-
cipientiū. **¶** Unde si quis exhibet talia in honore
machometi vel idolorū. aut si oppositis factis
detestaret^r sacramentū altaris. et templum dei.
et sacras imagies/ et similia faceret. haberi debe-
ret de heresi et idolatria suspectus. et hoc vel ve-
hementer vel grauiter. vel leuiter fm q; plures
cause suspicionē aggrauantes et pauciores rele-
uantes cōcurrerēt. **¶** Et hic eēt long⁹ sermo de mo-
do accusationis talīū coram inquisitore. qñ sc;
et qñ nō veniūt iudicialiter in materia fidei vel
idolatrie pertractandi. **¶** Casus quintus inueni-
tur. vbi quis per falsos testes accusat. atq; con-
uincitur fuisse relapsus in hereses iam dñatas
Ille plane dñabitur. et iuste dñabit^r p eccliaz
q; nō iudicat de occultis. sed de allegatis et pbatis
sententiam. **¶** Sextus casus incidens cuj
quarto vbi quis etiam leui suspicionē notatus
de fide. vocatus fuerit ad iudiciū. et venire ne-
glexerit seu cōtēpserit. aut forte non potuerit. d
qua tñ impotētia fidē facere nō valebit. **¶** Cū enī
summus pontifex iuxta probata prius. possit tā
doctrinaliter q; iudicialiter denunciari deferri
et accusari corā concilio generali in materia fidei
et cultus diuini. non repugnat casus istos et simi-
les in ipso posse reperiri. qui circūdatus est infir-
mitate. sicut dicit Apostolus. **¶** Experientie vo-
ce loquens.

Consideratio XIX

Heribilis est vicarius spūs ecclesie. p ecclesiaz etiā sine culpa sua. Quis nō sine causa. Tangamus filiē casus aliquos. Vbi corā tota ecclesia vel concilio generali pponeret. et pbaret per testes. q papa qui forte ē detentus inter saracenos tā obijt. et cū ecclesia iā nō possit cōmode diutius remanere sine papa. videt oīno q in hoc casu concilium poterit creare nouū papā et cū nō possint eē duo simul. videt q primus erit destituit per concilium. Posset etiā destitui. vbi cōstaret de vita. si de eo ablata eēt spes oīs redeundi. Alter casus ē vbi quis rite electus in papam efficeret adeo inutilis. propt̄ indispositionē corporalem ac propter carentiā perpetuā vsus rōnis. q per concilium iam p eū pgregatū duz sane mētis erat expediret aliter puideri de summo pontifice. Alter casus ē vbi post electionē canonicā alicuius in papā p cardinales. ipī cardinales omnes mozerent priusq̄ possent electionē suā canonicā publicare. pstat q ecclesia nō teneat hunc recedere. et ita posset ad electionē alteri procedere. Alter casus filis stat cū prior. vbi nullo modo cardinales etiā viuentes possent facere fidē sufficientē de electione canonica facta circa vnum. qualis casus videt eē et fuisse i scisma te p̄senti si bene ppendat. Et iō circūstantia ei multū iustificat processus habitos ptra illos. cōtendentes et aduersus cardinales. Alī casus ppter cōm errozē aut estimationē subditorum aut ipsoz maliciā generalē de quib⁹ nō est p̄sumendū q vnq̄ debeāt obediētiam p̄stare tali qui fuit in papā rite electus. tñ alteri nouiter eligendo pati sunt. vt forte si greci vellēt ad vnitatem ecclesie redire. dūmodo tollerēt papā iam existens et nou⁹ rite canonicē crearet. Cōfirmat h̄ imaginatio casus illius iuxta positionē innocentij et alioz iuristarū. qui dicūt hoīem exp̄sse professum in religione. posse vxorē ducere p saluationē magne gentis aut ad fidem conuersione. Cur nō similiter p aliquo tanto bono posset rite electus. p ecclesiam aut conciliū generale destitui bono zelo et integra charitate. Casus alter septus eēt vbi per iuramētū et votū aliquis in papam rite electus seipsum ad cessionē obligasset sed differret hoc adimplere. in scandalū populorū putantiū ex tali facto pape q neq̄ iuramentis suis obligant neq̄ votis qualē casum habere videmur in manib⁹. Beniq̄ et si casus notati in hac et precedenti consideratiōe. vix aut nūq̄ vñ fuerint nihilominus expediēs ē tangere ad inquisitionē solidiorem veritatis et ad confirmationē illoz qui in iuribus suis scriptis oīa p̄ticularia et sufficienter arbitrant esse decisā.

Consideratio

XX

Heribilis nō est vsq̄ ad cōsumationē seculi vicarius sponsus ecclesie / qn aliquis cert⁹ et vnico p̄ficiat. et hoc lege stante et p̄supposita mundi durati onelongissima. Det oppositū tunc ecclesia maneret imperfecta vsq̄ ad p̄sumationē seculi / nec suozū gauderet integritate mēbroz et p̄sertim mēbzī principalis. Quo circa cōcludam⁹ sub q̄druplici corollario morali p̄formiter ad predicta et ad alias p̄sideratiōes alibi notatas sup̄ ea de materia. Et dicam⁹ primo q̄ hi repugnat ordinationi xp̄i et spūs sancto rebelles sunt / qui p̄ntis scisinatis terminationē impediūt modis talibus quos sciunt aut scire debēt ad pacē protinus reducendā eē vel inutiles vel nociuos vñ querat fieri pax p reductionē vnus obedientie ad alterā. vel p vim armatā vel p dispositionē iuris q̄ nō sunt pbabiliter et salubriter expectanda. Nec sufficit dicere. habem⁹ papā xp̄m. sufficit vt credam⁹ in eū / nā talis vnio ad xp̄m et si sit necessaria / non tñ vsq̄ quaq̄ sufficit vt in ea stemus nō pcurando quātū in nobis ē vnionē alterā ad vnū vicariū suū in terris / de quo cōstat ecclesie. Addimus p̄sequēter p secūdo corollario q̄ hi fallunt et fallunt / qui ppter affectionē qualēcūq̄ cōmodi / vel honoris / vel amicicie circa alterū p̄tendentiū / tēderent impedire suā cessionē / p impletione iuramentoz et votoz suozum et pacis datione / si nollent suā deiectionem / vbi hoc agere renuerēt / imo p̄sus quātō magis aliq̄s fuerit amic⁹ / tāto ampli⁹ d̄z hoc q̄rere vt eorum spūs saluus fiat / et vt pateat oībus qz non zelo malo zelati sunt eos aliqui / sed zelo charitatis. licet forte vel error. vel deceptio in iudicio p̄ticulariū agendoz interuenire potuerit. Vica mus p̄terea p tertio corollario q̄ hi nutu dei et spūs sancti (sicut credendū est) in inspiratione tracti fuerūt. qui ad p̄uocationē sacri concilij p̄sente celebrandi dederūt operaz et p̄mptitudinē p̄stiterunt / p̄stant et p̄stabunt. Ille orādo ille exhortando. hic p̄tendo. ille cōpendo. et ita de singulis. Impeditores si q̄ eēt numerandi sūt in illos de quibus nunc tetigimus. qui rei sunt de trimentoz omniū tā tpaliū q̄ spūaliū. ex hoc scismate horrendo nascentiū qualia vix suffecerit tractatus grandis vel sūmati enarrare. Naz quō patus esset audire ecclesiam. q̄ suā p̄gregationem vel nollet dānabiliter. vel dānabiliter impediret. Hanc cōuocationē p finali scuto sue p̄tectionis ad deū. q̄siuit in morte rex francie karolus quintus. Ad hanc esse debet finalis resolutio omnium qui de scismate nolunt increpari apud deū. imo ad hoc tendit neutralitas accepta si bene capiatur. Dicamus ad extremū p quarto corollario q̄ hi qui sacriū conciliū p̄sum constituerant. sufficientē habeant auctoritatem deiciendi duos contendentes. aut suos

De modo habendi se

cōplices. si noluerint parere dictatis per hoc cōcilium. in cessione facienda realiter et de facto et cito et alijs requisitis. Poterūtq; procedere ad electionē vnius tertij vicarij. qui tertius et indubitatū ab ecclia poterit et debet reputari. Etiam vbi nō oēs obedire vellem sic electo. qd tñ nō ē indubite presumendū. ¶ Ecce ergo viginti considerationes quodā ordine geometrico se sequētes. Que iunctis alijs sedecim in quaz qualibz initium est vnitas ecclesiastica. Additis quoq; alijs quattuor dudū tarascone p̄dicatis. reddūtur. xl. considerationes. Et he qualē possint asserre studiosioribus cognitionis materiā sit eorum iudiciū qui viderint. ¶ Postulemus tādē vt inauferibilis sponus ecclesie xps. vicarium certū et vnicū nobis instituat. ad gloriā nominis sui et nostrā omnīū salutē. prestante eodē qui est benedictus in secula seculorum Amen.

¶ Sedecim considerationes quarū hic mentio nē fecit. paulo post subsequētes. 4. **A** Quattuor alie in sermone tarascone predicato. qui ici pit. Apparuit grā dei etc. etiā subiūgēt. 6. **AB**

Sententia magistri

Johannis de Gerson de modo habendi se tempore scismatis.

Ad tollendū quorū dā in p̄nti scismate p̄tinaciā i p̄bitatēq; nimiam specialiter in patria flandresī. si p̄ meritis aut falsis assertionibus suis/certissima et p̄niciosissima scismata formant et fraternaz violant charitatē. Dū hoies ab obediētia debita suozū supiorū auertunt. Dū postremo p̄ instabili sua opinione et humana traditionē/legē dei scām et stabiliē deserere/ptēnere et violare compellunt. Dignū duxi quedā fundamentalia p̄ me posita saluo semp in oībus supiorū ac sapientiorū iudicio nūc sub aliquaz p̄clusionū cōpendio ponere. ¶ Quocunq; de papatu cōtendentū demonstrato nō est hereticū dicere. **A** non est papa. ¶ In casu predicto stat aliquos eē apud q̄s istud p̄tinaciter asserere **A** nō est papa sapet heresim. ¶ In scismate p̄nti tam dubio/temerariū/iniuriōsum et scandalosum ē asserere oīs tenentes istā p̄tem/vel alterā/vel omnes neutrales etiā absolutos/eē vniuersaliter extra statum salutis vel excōicatos/vel rōnabiliter d̄ scismate suspectos. ¶ In scismate p̄nti licitū imo cautū ē prestantibus obediētiā isti vel illi/eam sub conditione tacita vel exp̄ssa tribuere. ¶ Quacūq; p̄te demonstrata temerariū et scandalosum/et sapiens heresim est asserere/sacramenta ecclie suā efficaciam nō habere/aut sacerdotes/nō eē cōsecratos/pueros nō eē baptisatos/sacm̄ altari nō esse cōfectū et s̄ilia. ¶ In scismate p̄nti teme-

rariū et scandalosū ē asserere quacūq; p̄te demonstrata/q; nō licet audire missas eorum vel sacramētis nō cōiccare/p̄sertim attenta diuersitate locoz/tēporū/atq; p̄sonaz. ¶ Possibile est aliquos vere p̄ti assentiētes eē veraciter scismaticos et aliquos false p̄ti modo p̄dicto assentiētes/scismaticos nō existere. Salubrius/iustius et tutius ē querere vnionē ecclie insistendo circa cōtendentes de papatu et hoc p̄ viā cessionis vtriusq; vel subtractionis obediētie/vel alterius licite coactionis/q̄ subditos p̄ excōicatos/nis censuraz vel aliter vexare/seu turbare/aut q; vna p̄s xpianitatis ab alterius cōione p̄nā ceter sepef. ¶ Rō p̄me p̄clusionis hec ē/qm̄ nulla p̄positio/ad cuius verificationē exigūt veritas vni⁹ p̄positiōis p̄tingētis et ad fidē ip̄tinentis et de necessitate aut integritate fidei. Nam sicut p̄positio copulatiua/cui⁹ vna p̄s ē p̄tingens et tota p̄tingens cui⁹ vna p̄s ē falsa aut impossibilis ē tota falsa aut impossibilis/sic in p̄posito. Cōstat aut ad verificationē illi⁹ **A** ē papa. exigit nō solum vna sed multe p̄tingentes/pure eē veras. vbi electio sit rite celebrata et ab illis q̄ habebant p̄tatem et p̄siles multe. Ex sili rōne colligit quocunq; sacerdote demonstrato/ista nō ē hereticus/iste nō ē sacerdos. et p̄sequētes sequit q; nec ista. hoc nō est corp⁹ xpi in altari etc. ¶ Rō scde p̄positiōis qm̄ p̄positio d̄ sapere heresim. qm̄ ex ip̄a coassūptis aliq̄b⁹ veris/q̄ rōnabiliter negari nō p̄nt sequit error i fide/sed possibile ē aliq̄b⁹ hoies p̄ reuelationē vli alit/sic certificados eē q; oia rite facta sunt i electiōe et p̄secratiōe ei⁹ in papā **A** q; rōnabiliter dubitare tūc nō p̄nt. Si negant **A** eē vel fuisse papā incidūt in errorem illuz q; rite electus et p̄secratus papā nō ē nec vñ q; sit ip̄a/papa. et qm̄ nō succedit Petro et s̄ilia q̄ sūt heretica. ¶ Rō tertie p̄clusionis. quia multi sunt ista vtraz p̄te et neutrales/q̄bus nō ē materia ista clarificata/qm̄ rōnabiliter possint negare vel demonstrare istā p̄positionē q̄cūq; p̄tendentū demonstrato **A** ē aut fuit rite electus **A** non ē scismaticus/aut heretic⁹ et p̄siles ad q̄s seq̄tur **A** non ē papa. Assūptū docet exp̄ientia et tot doctorū diuerse aduersēq; s̄nie. Et p̄stat multos eē simplices q̄ ad talia dubia inuestigāda nō tenent alios seq̄/nec mouēt fauore/vel odio/seu q̄stu ad non p̄sentiēdū huic p̄ti/vl illi et pari sunt obediēte ritati sufficient agniti/nec sūt p̄tinaces/igit nec excōicati/nec de scismate rōnabiliter suspecti. Quia rō fundat in hoc q; nūq; fuit tā rōnabilis vhemēs cā dubitatiōis/in aliq; scismate sicut isto. Cui⁹ signū euidēs ē varietas opinionū doctorū et inter doctissimos et p̄batissimos ex vtraz p̄te/qm̄ etiā suppletis eis q̄ facti sūt p̄cessit ad huc restaret q̄des iuris ad vtrūlibet disputabiles q; oia incertidīnē rōnabiliter generāt i hoc scismate et ab errore p̄nicioso p̄les excusant. P̄origitur

illud dici rōnabili? dubitabile qđ plurimi ⁊ ma-
xime sapientes dubitabile reputant ⁊ pđicant.
Rō qđte pđclusionis colligit ex pđcedenti ⁊ p
fite de adoratiōe hostie in altari/dū occurrit ali-
qua dubitatio/qđ presby? celebrās n̄ cōpleuerit
oia rite ad psecrationē req̄sita/sufficit enī adora-
re sub pđitione iplicita/imo sp̄ dz subiūgi cōdi-
tio implicita ista vīcz vel silis. si oia rite fcā sint
fm institutionē xp̄i ⁊ ecclie. Cur igit in casu p-
sentis scismatis. tam dubio ⁊ qđ nō tā pprie tā-
git statū salutis ⁊ fidei. n̄ poterit aut debet ap-
poni cōditio ista vel p̄silis/si talis fuerit canoni-
ce electus ⁊ psecrat⁹ ⁊ nō sit hereticus/aut scis-
matice deprauat⁹. **Rō** quinte pđclusionis ma-
nifesta ē aduertēti/qm̄ neq̄ scisma/neq̄ hereses
neq̄ aliud qđcūq̄ vitiūz/obstat in ministro qđ
sacramētoz collatio habeat suā efficacīā/dum-
modo pferentes intēdāt id facere/qđ xp̄s ⁊ ec-
clesia instituerūt ⁊ recipiēs illud recipere/sicut
rōnabiliter psumi dz de oib⁹. **Rō** sexte con-
clusionis manifestat ex pđcedentibus. qm̄ nihil
dz rōnabiliter a talib⁹ impedire excōicatio lata
si nō assit p̄tinacia. Nūq̄ excōicatio intenditur
ferri nisi in p̄tinaces/qđ nō sunt parati audire ec-
clesiā. Alioq̄n frustra ferret excōicatio. imo dā-
nabiliter ⁊ in ecclie destructionē. **Rō** aut data
ē p̄tā mīstris ecclie qđvilibet ad destructionēz
s ad edificatiōē fm aplm̄. quēadmodū medici-
na dāt put pferre possit sanitati. ⁊ sanitas rōni
sic finis excōicationis ē subditoz emēdatio/qđ
si clare p̄ excōicationē videat aut videri debeat
nō seq̄ emēdatio. vel fruct⁹ dānabilis in opposi-
to pferri videat fm Auḡ. in pabola d̄ zizanijs.
Barth. xij. cū ibidē notat. Rursus ista cō-
clusio apte trahit ex tertia ⁊ q̄rta pđclusionibus
Si enī multi ex vtrazq̄ pte sunt in statu salutis/et
nō p̄tinaces/imo pati stare ⁊ mori in v̄itate ag-
nita sufficienter/aut qđ sub pđitione etiā false p̄ti
assentiūt/qđ pđitio etiā eisdē ab errore dānabili
reddidit excusatos pstat qđ tales non debuerunt
nec potuerūt rōnabili? excōicari/ ⁊ p̄ psequens
nec eoz cōicationē phibem⁹. **Sī** dicat qđ etiā
excōicatio iniuste lata timēda est. Nec ppositio
male intelligit a plerisq̄ ⁊ scrupulos varios et
p̄iculosos igerit. Tñ quātū ad p̄ns sufficit r̄nde-
tur/qđ si latoz nō reputet iudex. eadē executiōe
qđ hoc fit/p̄t psequēter excōicatio n̄ tenere. Et qz
multi tenētes vnā p̄tē dñt rōnabiliter tenere qđ
alijs sint in statu salutis nō p̄tinaces. ⁊ pati stare
suri agnito. imo qđ forte suo pape assentiunt sub
pđitione. p̄nt ex hoc cōicationē eis impendere.
Non enī dñt suo pape tale crimē iponere qđ vo-
luit hoies n̄ p̄tinaces excōicare vel eos qđ tenent
antipapā/sub pđitione tñ rōnabili? apposi-
ta/si ⁊ in quātū fuerit rite elect⁹ ⁊ nō alit⁹ a cōso-
ne ecclēastica canonica segregare. **Rō** septie
pđclusionis ē qđ stat aliqūē vere p̄ti assentiētē/

⁊ p̄tinacē eē/qđ vel prop̄ q̄stuz vel ppter vanā
gloriā vel aliā cām/nō hz animū paratū ad obe-
diendū veritati agnite/si p̄ eccliam vel alijs repi-
retur eūdē errare/vel etiā dū in tanto dubio in-
uoluto p̄ sua assertione sustinenda/sep̄aret se a
mēbris veris ⁊ viuis ip̄ius ecclie. Casus sunt
multi de pte opposita/ut dictū ē. Non ē enī scis-
ma tñ in sep̄atione mēbroz a capite/s̄ etiā in se-
p̄atione p̄tinaci mēbroz ab inuicē. Ex quo cōse-
quenter habet qđ temerariū ⁊ periculōsū est per-
tinaci? vnā p̄tē vel alterā impugnare ⁊ ab eius-
dē cōione eā detestando declinare Altera pars
pđclusionis p̄t ex tertia pđclusionē. **Rō** octa-
ue pđclusionis p̄spicua ē ex pđcedentib⁹/qm̄ vbi
radix ⁊ origo talis. vel p̄ncipalis ip̄ius scismati
p̄sistit ibi eradicatio fieri dz/aut antidotuz sumi
p̄ vn̄itatis adeptiōe. **P̄**leni sunt qđ peccauerūt
alijs aut qđ oues sunt/qđ meruerūt. **P̄**si sunt pro-
pter quos tēpestas orta ē in mari. **B**ederūt de-
niq̄ ⁊ dāt scandalū/prop̄ qđ ad illud remouē-
dum de necessitate salutis obligant. Non negā
dū tñ ē qđ quilibet p̄ pte sua obligat fm donū a
deo sibi p̄stitū querere qđ ad pacē sunt/hic orā-
do/illemonendo/alter docendo. **U**ltima pars
qđ nō expedit vnā p̄tē generaliter vitare alterā/
⁊ facere scissurā in p̄ncipaliorib⁹ actib⁹ religio-
nis ch̄ristiane ⁊ fraternaz charitatē violare/pz
ex pđcedentibus ⁊ p̄ncipaliter ex quinta pđclusio-
ne ⁊ sexta. **U**erū est enī qđ singularitas i opio-
ne pprie p̄tūm acriter alios p̄dēnans/incōpabili-
ter videt esse/periculōsior ⁊ deterior qđ cōicatō
fraternalis p̄ charitatē/qđ ē cōpago mēbrozū ec-
clesie/sub intentione semp̄ recta ⁊ firma de obe-
diendo ecclie. **E**tenim qđ aliter agit/p̄ incerto ve-
ro ille se exponit certe violationi fraterne chari-
tatis. **N**ec oportet allegare iura sup̄ periculis
⁊ maledictionib⁹ eoz/qui nō obediūt preceptis
⁊ institutionibus sūmi pontificis ⁊ sententijs.
Habet enī locū taliū allegatio/apud illos qđ nul-
la possunt rōnabili cā excusari/qđ sciant vel sci-
re debeant. talē vel talē eē suū sup̄iorē. **S**i vero
est ignorantia p̄babilis/sicut ē in p̄nti scismate/
apud multos de vtrazq̄ obediētia ⁊ apud neu-
tros/non reputant talib⁹ sentētijs alligati. **E**x
oib⁹ predictis videt posse elici qđā documē-
menta. **P**rimū est qđ in p̄nti scismate p̄t apud
plurimos applicari/rōnabili? documentum
Ambrosij ad Augustinū de ieiunādo vel non ie-
iunando sabbata/fm diuersitatē tēpoz locoz
⁊ personarū. **P**otest sine p̄iculo scismatis aut
dānationis/nūc illi nūc isti/modis istis obedi-
re. ⁊ nūc cū istis nūc cū alijs cōmunionē p̄stare.
Et hoc totū dicat ppter p̄babilē ignorantia iu-
ris istius/vel illius p̄tis. **E**t supposito qđ ab i-
stio scismatis forte tēptanda fuisset alia via/ad-
sciendū si p̄ excōicationē/aut p̄dicationes v̄ ali-
ter/oēs ad vnā obediētia trahi potuissent. At-

Quot scismata fuerunt

tamē cognito p experientiam/ q talia nihil pro-
ficerent/ imo nocuerūt/ q de die in diē maior in-
uolutio sequit/ videt faciendū vt dictū est. Se-
cundū documētū q inter oēs eiusdē obedientie
expedit adherere sententijs latis a suo supiore
credito/ alioquin non eēt vinculū charitatis. **T**
Tertium documētum ē de casib⁹ reseruatīs pa-
pe/ de dispensationib⁹/ et alijs in foro cōscientie/
vel publico/ pnt hoies fm credulitatē sue ptis.
et seipsos qetare p facto tenēdo id qd eorum su-
pior credit fecerit. **N**eutrales aut vident habe-
re sufficientē recursū ad ordinarios apud quos
fm eoz opinionē cōiter loquendo/ ē prās deuo-
luta. **N**. **F**ac pacē xpc de qua tractatū iste **B**i-
sputat atq pia mediatrix esto maria. **P**astor et
eccleie deus en grex nunc balat ad te. **E**rgo cau-
sa tui/ nunc miserere sui. **F**init

Tractatus qui ascri-
bit Johanni de Bersonno. Qualis fuerit stat⁹
eccleie in veteri et nouo testamēto. et qualis eccle-
sia fuerit erecta tpibus pdictis/ et quot scismata
et quot intrusiones fuerunt in ecclesia romana.
et qualiter in scismatibus preteritis fuerit actus
fm veras chronicas.

Postq supior status et effect⁹ p-
sentis scismatis/ ac acta et agen-
da in vniuersali ecclesia/ et spēaliter
in roma/ fm veros pphetas/ di-
gesta/ et notata sunt. **P**ro plenio-
ri noticia pdictoz acuit stilus/
vt fm veras cronicas et approbatas. et spēaliter
antistitis nostri/ reuerendi archiepi Eufontini
verissimi antiquatū relatoris/ et fratris **P**tholo-
mei de Luca venerabilis croniste/ stat⁹ et acta
preterita in dicta ecclesia lucidi⁹ cognoscant/ et scia-
tur a lectorib⁹. **I**nuenim⁹ eni ego/ **T**heosor⁹ et
socius me⁹ carissimus frater **E**usebi⁹ in predictis
et alijs cronicijs/ vt infra d⁹/ fideliter referendo q
Eufontin⁹ et **P**tholome⁹ gesta et acta romane
eccleie denotarunt/ a natiuitate xpi vsq ad annū
dñi. **M**.ccc.xvj. a quo tpe citra nullū scisma fu-
it in ecclesia dei/ vsq ad istud nouissimū tempus.
Petri de luna/ et angeli carozio. **E**x quarum
cronicarum lectione clare reperimus/ q ecclesia
tam in veteri testamento/ q in nouo/ exigentib⁹
peccatis/ et malicia sathane. multas tribulatiōes
passa est. **T**amē ab omni tribulatione ipaz sem-
per de⁹ liberauit/ cuz ipi humiliter et prito cor-
de ad deū pueri sunt veniā petentes/ et maiores
quiere. **A**liqua i nouo testa. habuit ecclesia dei
a destructione **F**ederici impatoris secūdi/ vsq
ad tpa bone memorie dñi **G**regl. pape. xj. q qui
es et abundantia diuitiaz/ reduxerūt eccliam in
peccata/ et vitia/ ppter que ecclesia patit pns scis-
ma/ et multa discrimina/ et maiora patiet. **I**n
veteri aut testamēto ecclesia multas tribulatiōes

passa ē. **P**rimo decē plagas dñi fuit in terra eg-
pti. **I**te in tpe habite possessionis terre pmissio-
nis/ vsq ad tēpli edificationem. xj. psecutiones
passa ē ecclesia. **I**tem post templi edificationem
suscitauit durissimam iacturaz et scisma/ qd fuit
inter roboam et ieroboā. **I**tem suscitauit trāsmi-
grationē toti⁹ sacerdotij et destructionē templi i
babylonā per patrem nabuchodonosor. **I**tem
passa est tempore nabuchodonosor/ quo tēpore
multi fuerūt pseudo pōtifces maximi/ et scisma
ta/ clerus magnā psecutionē passus/ et fuit vltia
in veteri testamēto. **C**ui psecutioni pñe/ et perse-
cutio **F**ederici tertij/ et magni vltimij antichri-
sti futuri/ similes erunt scdm abbatē ioachim li-
bro de vltimis tribulationib⁹. **I**n nouo dñe
testamento ecclesia etiā varias et diuersas perse-
cutiones passa ē/ exigentib⁹ peccatis/ et ope na-
ture humane hostis. **I**n primitiua eni ecclesia
summi pontifices apostoli plati/ et alius clerus/
opprobria damna et iniurias et mortis diuersa
martyria passi sunt. **I**te cessantib⁹ martyrij
et crescente dicta ecclesia/ a constantino magno/
et ab alijs principibus/ a populo christiano/ ince-
perunt hereses menandri/ primi heretici **A**rru/
et aliorum hereticorū/ maxima scandala genera-
tes in ecclesia dei. **P**ostq autē i ecclesia mul-
tiplicata sunt dñia in temporalib⁹ et spiritualib⁹
inceperūt intrusiones et scismata in romana ec-
clesia/ propē que dominia et ptates/ pntine fue-
runt odia et rancores/ inter sūmos pontifices/
peratores romanos/ et dños tēporales. **Q**ue scis-
mata fuerunt viginti cū presenti et intrusiones
quadragintaunum. **Q**uorū primū scisma ince-
pit anno natiuitatis dñi. ccxliij. inter primū cor-
nelium et nouacianū. **S**ecūdū scisma fuit anno.
ccxliij. inter liberium et felicē. **T**ertium anno.
ccclxxij. inter **D**amasum primū et **U**rsinum.
Quartum scisma fuit anno. cccxxvij. inter **B**o-
nifaciū primū et **E**ulaliū presbyterū. **Q**ui-
tuz anno domini. dxvj. inter **S**imachū primū
et **L**aurentiū. **S**extuz anno dñi. cccxxij. inter
Bonifaciū et **B**ioscor. **S**eptimū. dcccxiij. in-
Stephanū tertij sanctū virū et **C**onstantinū. ii.
qd scisma si bñ videat qñ p oia sile ē instati scis-
mati et plus afflat pñti scismati q alia pñta.
Octauū scisma fuit anno. dcccxiij. inter **E**-
geniū secūdū et **S**isimū. **N**onū fuit. dcccxxij.
inter **L**eonē qntum et **C**hristoforū pbrum. **D**e-
cimū fuit anno. dcccclxxij. in- **J**ohem scdm nobi-
lē romanū et **L**eonē octauū. **U**ndecimū fuit
dcccclxxij. inter **G**regoriū qntū et **J**ohem epm
placentinū. **D**uodecimū. dcccxcix. inter **B**ene-
dictū nonū et **L**eonē predictū. **D**ecimū tertium
M.xxxvj. tpe benedicti octauī q a romanis ch-
citur et alius intrudit postea **B**enedict⁹ restituitur.
Decimū quartū scisma fuit āno. **M**.liij. tē-
pore **B**enedicti qui cum iam sedisset multis an-

In veteri et in nouo testamento

4

his alijs sunt electi expulso bñdicto. Decimū
quintū fuit. **Blxxviij.** inter Alexandrū scdm
et Rodullū ep̄m parmensē. Decimū sextū fuit
Blxxv. inter Gregoriū et ep̄m parmensē.
Decimū septimū scisma fuit. **Blc.** inter pasca-
lem. ij. et tres prelatos qui nomē et officinū occu-
pauerunt fauore heretici impatoris. Decimū
octauū fuit. **Blcxij.** inter Gelasiū scdm et Bito-
dinū hispanum. Decimū nonū fuit. **Blcxix.**
inter Innocentiū scdm et Petrū leonis. Vicesi-
mū. anno. **Blcxlj.** inter Alexandrū tertium et q̄t-
tuor scismaticos. Vicesimū primū scisma fuit tē-
pore Ludouici de bauaria q̄ Ludouic⁹ venien-
te et regnante Johanne. xx. q̄ Johannes assum-
ptus fuit ad papatū. Anno dñi. **Blcccxix.** fec-
tū antipapā fratrem petrū de carbario ordinis
minorū a quo coronā imperij recepit. Tamē fa-
cta dictorū antipape et antimpatoris annullata
sunt infra annos. Vicesimū secundū scisma p̄ns
et melius coloratū aliquo alio. pphetarū a spl
ritu sancto p p̄nitionē cleri et reformatiōē eccle-
sie. Circa quorū intrusionē scismatū p̄fessionem
p̄cessū ordinatiōē ablationē et finē ex flore su-
pradictorū notū est. Et p̄t notari singularit̄
q̄ oia et singula scismata et intrusiones predicta
p̄fata vota et nutrita semp fuerūt ope ingenio et
inuidia pessimorū sacerdotū et cleri dei. sibi sem-
per fauentib⁹ et auxiliantib⁹ impatoribus et po-
pulo romano excepto karolo magno. et tribus
Otonibus primis de saxonā qui eccliam mul-
tum afflictā semp exererūt. Itē notam⁹ q̄ in
omni scismate semp ille vicit et obtinuit q̄ habu-
it ius siue primo siue secūdo elect⁹ fuisset. Et sp̄
antipapis et sequacibus male successit. Item in
omni scismate iste papa visus est habere ius et
obtinuit qui electus fuit a maiori pte electorum
et habentiū vocē in electionē papatus. Item
notamus q̄ de cōuersione magni Constantini
circa et postq̄ roma et maxima ps fidē xp̄i agno-
uit q̄ impatores romani. xxy. veros sūmos pō-
nifices expulerūt de roma et ipsos diuersis peni-
tentijs afflixerūt iniuste. Quorū summorū ponti-
ficū nomia sunt hec. Julius prim⁹. Simach⁹. Sil-
uestrius primus. Vigilius primus. Martinus
primus. Leo tertius. Eugenius scd⁹. Johan-
nes octauus. Leo quint⁹ vel sext⁹. Iohes deci-
mus. Benedictus octauus. Iohes decimus q̄r-
tus. Iohannes decimus sextus. Gregori⁹ q̄ntus
Benedictus nonus. Gregorius septimus. Vi-
ctor tertius. Pascalis secundus. Alexander ter-
tius. Bonifacius sextus. Itē notat⁹ fuit q̄
reges francie qui p tpe fuerūt nūq̄ in aliquo di-
ctorū scismatū adheferūt scismatico sed semper
veris pontificibus. imo qd plus ē reges francie
octo sūmos pōnifices de sede expulsos posuerūt
et reducerūt in romā in sedem p̄p̄iā quorū sū-
morū pontificum sunt hec nomia. Vigilius et Eu-

genius Leo Zacharias Stephanus Calixtus
Innocentius Alexander tertius et Pascalis. Itē
singulariter notatū ē q̄ quādocunq̄ ecclia
in scismate vel alio modo vacillauit semp eccle-
sia erecta fuit per aliquos p̄ncipes seculares vt
per karolū magnū. Otones de saxonā. reges
francie. cōmune p̄sis seu p̄sianos et diuersos
alios. Nūq̄ enī ecclia relapsa vel vacillās su-
is operibus vel viribus se erexit. Itē singu-
lariter est notatū q̄ nūq̄ in scismate per eccliam
cōcilium generale fuit vocatū. Sed illi q̄ fuerūt
in scismatibus veri pōnifices vocauerunt concī-
lia particularia in diuersis locis put videbat sibi
expedire. Tamē nō reperio aliqd scisma si-
ne cōcilio aliquo fuisse ablatum. Item reperio
q̄ tempore Gregorij sexti et Clementis secūdi q̄
tpe erat scisma in ecclia q̄ Henric⁹ impator cō-
uocauit et congregauit p̄ciliū generale nō voca-
tis papa nec cardinalibus q̄ erat discordes. Et
qd ibi ordinatū fuit valuit et fuit i ecclia nō
obstātē absentia pape et cardinaliū. Itē notatū
ē q̄ aliqui in sede aplica et tenentes pacē iuste su-
is t̄pibus regnauerunt sine scismate quorū no-
mina sūt hec. Iohes. x. Iohes. xviij. Siluester
ij. Damasus et Victor. ij. Item notandum ē q̄
Leo papa. iij. dubitans ne eius electio esset bo-
na renūciauit papatui. tñ cardinales vidētes
eius bonitatē reelegerūt ipsum. Et idē contigit
honorio. ij. natione bonon. Scismata supra
dicta fideliter extracta sūt a supradictis chroni-
cis q̄ patēt oibus volētib⁹ eas audire. **Finit.**

Incipit tractatus eius de Joh. Gerson de vnitāte eccliaistica.

Vnitatis eccliaestice tractatorib⁹/
vnius ex zelatorib⁹ eiusdē pacis vi-
am feliciter inuenire. Et si alliga-
tū corpus vinculis occupationū/
teneat ne p̄gat ad sacrū conciliū
p̄sis deo auspice celebrandū n̄hilomin⁹ x̄bū
dei sicut dicit apl⁹ nō est alligatus. Propterea
decreuit sp̄s promptus et pacis audissimus.
x̄bum aliqd dei litterulis insertū quaqua uersū
spargere qua infirma nequit ire caro. Nō qui-
dem ad determinandū absit hec temeritas. sed
ad examinandū et dandū sapientibus occasiōez
et offerendū in tabernaculo dei cui⁹ hoib⁹ id qd
ex talento qualisq̄ scientie cōmissum est.

Vnitatis quippe eccliaestica. ad vñū cer-
tū xp̄i vicariū stantib⁹ terminis i quib⁹
est ecclia Anno dñi. **Blcccxl. xxiij.** In-
nuariū nō est retardanda ppter allegatiōes q̄-
dam ex iuribus positiuis sumptas contra cele-
brationem concilij generalis aut viam cessiōis
vt q̄ conciliū non potest celebrari sine auctori-
tate pape. Quod spoliatus ante omnia debet resti-
tui. Quod recusandi sunt tanq̄ inimici qui subra-

De vnitate

xerunt se ab obedientia. Et allegari potest iust^{us}
 metus. **Q**uod pape nemo dicere potest. cur ita fac.
 presertim si non sit expresse errans contra articu-
 los fidei/ cum a nemine valeat iudicari/ et nemi-
 ni sit subiectus/ nec possit effici scismaticus. **Q**ui
 periculosum est pastori deserere gregem suum cedendo
Rursus quod quilibet fecit debitum suum per ecclesiasti-
 ca vnione. nec est in culpa. **D**enique quod inquiren-
 dum est de iusticia vereptis. sine cuius cognitio-
 ne/ non possunt hi qui errauerunt penitere/ et si qua
 sunt similia. **P**onunt igitur aduersus istas consi-
 derationes. xij. generales/ quorum explicatio spe-
 cialis sufficiet studiosis ista reuellere.

Consideratio

Vnitās ecclesie generalis / sicut impe-
dita ē per diuisiones filioꝝ suoz / tā-
q̃ mēbroꝝ putrescentiū / ⁊ cōtra deū
peccātiū / nā peccata nostra iuxta ver-
bum ppheticū diuiserunt inter nos ⁊ deū. Sic
per vniōnē oppositā / scz p recōciliationē cuius-
libet ad deum corrigendo prauos mores . humi-
liando se / ⁊ orando rursus debet hec vnitās im-
petrari. Alioq̃n manēte cā scismatis / qualis de
sua cessatione poterit spes haberi / nisi tm̃ in pu-
ra grā dñi nostri Iesu xp̃i / q̃ immeritis / ⁊ igrā-
tis ꝑferre solet magna / nihilominus coadiuto-
res eius esse nos oportet. nunc precipue / qñ pa-
cis ininicus seuiet acrius / q̃to reditꝑ pacis pro-
pinquior apparet / immitret qñ si poterit validis-
simū ad cōtinuationem scismatis impedimētuz
diuisiones scz inter eos / quiꝝ persecuturi sūt vni-
onē ministerio supbie cupiditat / aut inuidie .

Confederatio secunda contra primam alle-
gationem.

B **V**itas ecclesie essentialis semper manet ad
 xpm sponsum suum. Nam caput ecclesie
 xps in quo sumus oēs vnum sm aplm
 Et si nō habet vicariū. dū scz mortuus ē/ corpo-
 raliter vel ciuilliter: vel quia nō est pbabilis ex-
 pectandū q vnq sibi vel successoribus suis obe-
 dientia prestet a xpianis: tunc ecclesia tā diuino
 q naturali iure/ cui nullum obstat ius positiuū
 rite intellectū/ pōt ad procurandū sibi vicarium
 vnū z certū/ semet cōgregare ad conciliū gene-
 rale/ repñtans eā. z hoc nō solū auctoritate dño-
 rū cardinalium/ sed etiā adiutorio z auxilio cu-
 iuscunqz principis/ vel alterius xpiani. Nō enī
 habet corpus ecclesie mysticū a xpo perfectissi-
 me stabilitum/ minus ius/ z robur/ ad procurati-
 onem sue vnionis/ q corpus aliud ciuile/ mysti-
 cum/ vel naturale verū. Neqz enim ē de imedia-
 to ac imutabili iure diuino/ vel naturali/ q eccle-
 sia se non possit congregare z vnire z sine papa
 aut sine aliquo p̄ticulari statu vel collegio. vbi
 in casu cadere potest mors/ vel error.

Cōsideratio tertia p̄tra secūda allegationē

Veritas ecclie ad vnu certū vicariū xpī
qui quodāmodo accidentalis atq; mu-
tabilis ē non d; impediri nime v; differ-
ri propter cōtentionē duoz de papatu/aut fau-
torum suorum/ si querant sic manere p allegati-
ones iuriū positiuorum. 7 iustificaciones vari-
as. 7 cōquestiones q; sunt spoliati/ 7 q; debēt an
omnia restitui vel aliūde. Sed videt expedire
q; ea que retro sunt obliuiscētes. **N**ō de concī-
lio. in anteriora sicut aplos loquitur/ se extēdant
vt iuxta narrationē ab **A**ugu. cōmemoratā/ p-
grāf quō liberabitur ecclia ab hac scismatis fo-
nea pfundissima/ q; q̄lis/ 7 a q̄b; i eā ē plaspā-
tionem

Consideratio quarta p[ro]tra sextā allegationem

Unitas ecclesie ad vnuz certu xpianum sic amanda est/ vt p sua adeptio possint ronabiliter/plima mala singulorum plonarū dimitti/nūc vel in postez/sine pena. Et quedā vera singularia iura possūt differri. sic q fiat cessatio volūtaria de eis. vel etiā coacta p auctatē ꝑciliū. Hoc nimirum dicitur natu rex vt pars qlibet p suo toto saluando/ se det & exponat. **Q** si quis ꝑtendentium iustificare se seu iniuste secū agi ꝑtederit/dicaf ei tu te tuas oia debes ecclesie/tu qui pastore te noias/ꝑncipaliter cūq sis innocens. debes pro ea vel saluanda/ vel vnienda vel nō grauē scan dalizanda/paꝑe eē ponere vitā ppriā/ꝑto magis qlibet dignitatē qrendo q sunt iesu xpi/ & hoc non fm dicamen ppriū vel carnale s publicū & incorruptū spūale/ put ꝑciliū qd vtiq sapiēs ē iudicabit. Neqꝫ prozsus hoc agendo deseres gregē. sꝫ pascēs vnies & manere diceberis.

Consideratio.

Vitas ecclesie ad vnū xpī vicariū
h3 necesse/ qd nūc pcur et seruādo termi-
nos lrales/ aut cerimoniales iuriū positi-
uoz/ aut pcessuū ordinarioz/ in euocationib⁹
accusationib⁹/ dilationib⁹/ aut silibus/ sū summa
rie ⁊ de bona grossa q3 eqtate/ pōt pcedere pelli-
um istud generale In quo residet sufficiens au-
toritas iudicialis vtendi epikeya .i. inter pbandi
oia iura positiua/ ⁊ ad finē celeriorē/ ⁊ salubrio-
rē habende vnionis/ eadē adaptandi aut si op⁹
fuerit relinquēdi. Ad enī p ecclīastica pace ⁊ sa-
lute institutū ē si rite ⁊ nō tyrannica malignitate
fuerit institutū/ n̄ d3 ptra eā militare ne pās da-
ta videat pstonib⁹ hūanisi destructionē ecclīe
nō in ei⁹ edificationē. Auētas vō doctrinaliter
vtendi epikeya. residet pncipaliter apud pīos
i theologia q̄ ē architectoria respectu aliarū. Et
pnter apud pīos in scia iuris canonici ⁊ ciuili
put ex pncipīs iuris diuini ⁊ naturalis habent
accipere fundamenta.

Cōsideratio sexta 2tra q̄rtā allegatione

Vitas ecclesie ad unum certum christi vitam
videat per concilium nunc celebrandum sic per

curanda q̄ primo de securitate tā p̄ principes
q̄ p̄ alios q̄scunq̄ p̄ duob⁹ p̄tētib⁹ si volue-
rint p̄parere p̄cedēdo adimplendū iuramēta sua
atq̄ vota. **¶** Si noluerit p̄sidere q̄rat ab eis ces-
sio p̄curatores legitimos. **¶** Si utrūq̄ p̄tēpse-
rint p̄cedat p̄tēptis ambob⁹ p̄tētib⁹ ad ele-
ctionē vni⁹ p̄ cōm assensū toti⁹ p̄ciliū roborātis
et approbant illud qd̄ duo d̄ collegio dñorū car-
dinaliū aut eorū ps maior et sanior p̄stituerit aut
fecerit. **¶** Si voluerint aliq̄ p̄tinaciter adherere
alteri cōtendētū nec inseq̄ iniam p̄ciliū qd̄ nō ē
leuē p̄sumēdū viderint ip̄i de salute sua qz cō-
ciliū istud et sequaces ei⁹ se apud deū et homines
a scismaticis imputatione liberauerint

Consideratio septima p̄tra tertiā allegationē.

¶ Unitas ecclesie ad vñū certū xp̄i vicariū
sic priuilegiata et scā ē. vt eā sincero ze-
lo querētes nullo mō debeant reputari
a p̄tētib⁹ sui aduersarij. s̄ amicitij i xp̄o dñi
cessione ip̄orū volūtariā q̄runt vel eis nolentib⁹
cedere p̄tūt deiectionē quatū vt sp̄s eorum
salu⁹ fiat nec ecclesia diuini p̄turbet. Agūt q̄ppe
tam rem ip̄orū p̄tendentū q̄ id qd̄ q̄libet xp̄ia-
nus agere d̄. Imo iussione dei hñt i tam despe-
rato et inueterato m̄ris cōis morbo. Hec ē radix
inuolanda et sufficiens pie necessitatis et necessa-
rie pietatis in q̄ xp̄ianissim⁹ rex francorū vere
inocentissimus nec querēs q̄ sua sunt. nec quēz
p̄iam odio habēs fundauit hacten⁹ omnē agi-
biliū varietatez laudabilē circa pacis reductio-
nē sicut littera sua patens indicat. cuius initium
ē post salutationē. Pax ecclesiastica etc. Precla-
ram itaq̄ attulit excusationē Cicero in philip-
picis. dū incōstans in amicitia cesaris. et varius
fuisse culpares cuius ē hec sententia. qz vba nō
habeo Cesarē ait nūq̄ dilexi. nisi p̄ quāto dili-
gere visus ē rem publicam. Dum ergo mutauit
amorē ad eādē rem publicā facit tyrannus. ego
p̄sequer̄ aduersus eū amicitia cōmutaui.

Consideratio octaua p̄tra tertiā allegationē.

¶ Unitas ecclesie ad vñū certū xp̄i vicariū
nō d̄ impedire p̄pter restitutionē obedi-
entia/ambobus p̄tētib⁹ tanq̄ spoli-
ati sint prius faciendā. Nā q̄ iniust⁹ detētor vel
p̄do spoliat⁹ sit restituendus ē magis ex instōne
positiua et iudiciaria nō pure naturali vel diui-
na. Propterea tenet i solis casibus exp̄ssis nec i
p̄iudiciū iuri diuini et naturalis et boni cōis ē ali-
q̄ten⁹ obseruāda. Neq̄ enī restitutio d̄ fieri ex
empli grā hereticis neq̄ scismaticis manifestis
neq̄ furiosis et ebrijs in sui p̄niciē neq̄ intrusis
in papatū neq̄ petētib⁹ vxorē nō despōsabilez.
aut affīnē in gradu prohibito iure diuino. neq̄
petēti bñficiū qd̄ tenere nō potuit. alio iā exīte
legitimo possessore neq̄ postremo volenti reb⁹
detentis abuti in cōtumeliā creatoris. aut in ec-
clesie p̄niciem. aut in hoīs liberi seruitutem. aut

p̄tra castitatē alicui⁹ et vitā. et si q̄ sūt filia. Mul-
tas aut exceptiones hñmōi p̄tra p̄tendentū quē
libet interuenire videre facile est.

Consideratio nona p̄tra octauā allegationē.

¶ Unitas ecclesie ad vñū certū xp̄i vicariū
videt meli⁹ pcuranda. si neq̄ ante cōci-
liū neq̄ in cōcilio neq̄ postmodū q̄rant
fieri iustificatiōes vel iniustificatiōes eorū q̄ hic
inde facta sunt. vt de intrusione hui⁹ vel illi⁹ in
papatū. de p̄cessib⁹ primo fulmiatis in alteru-
trū de violatione iuramentorū et votorū de sub-
tractione aut neutralitate vel libertatis ecclesia
rum p̄ticulariū reductiōe. De imputatione scis-
matū vel heresiū. de adhesiōe reprobanda vñ lau-
dāda alterius ptis obediētie. De sententijs ex-
cōicationū aut aliax penarū. Cessent q̄ppe ta-
lia et iuxta rōnes p̄ via cessiōis et p̄acticā eius
alias plies onfāz p̄cedat auferēdo p̄cessus fa-
ctos. et iustificādo vñ ratificādo aut et tolerādo
p̄terita put rez q̄litas patiet⁹ aut plūma ad sta-
tū q̄ pri⁹ erāt añ scisma p̄ns absq̄ alia discussiōe
reponēdo puidēdo rursus abob⁹ p̄tētib⁹ d̄
sufficiēti securitate et statu p̄ cessiōne. si eā p̄ se.
vt p̄curatores legitimos vltro facere etiā sero vo-
luerint q̄ cessio eis p̄ p̄ciliū p̄ purgatiōe oim p̄us
impositorū tanq̄ sufficiens reputet valitura.

**Consideratio decima p̄tra septimā et quintam
allegationem.**

¶ Unitas ecclesie ad vñū certū xp̄i vicariū.
tāto zelo q̄rēda ē. vt vix possit sobria eē.
et nō temeraria reputatio alicui⁹ xp̄iani q̄ suffi-
cient ad h̄ debitū pegerit q̄to min⁹ s̄ q̄spia au-
dere d̄z asserere iuramēto p̄sertim vbi hominū
maxia multitudo reputat p̄trariū s̄ enī qd̄ aliq̄
est q̄ p̄tinacit⁹ et incorrigibilē talē in errat⁹ p̄sistē
Rursus occurrere p̄nt casus multi i q̄b⁹ p̄ ad-
epl̄iōe pacis publice aut iuste defensiōis sic vi-
vi repellēdo. Liceret a rite electo i papā subtra-
here obediētiā. Liceret in neutralitate manere.
Liceret ip̄m corporalit⁹ incarcerare. Liceret ei
admiſtrationē oēz publicā interdici. Liceret p̄
appellationē aut sile remediū sibi resistere. Fie-
retq̄ sic ei obediētia va/poti⁹ q̄ p̄tradictio vñ re-
sistētia. Liceret p̄missas snias suas q̄lescūq̄ nō
timere nec timēdas asserere. s̄ lacerare eas et in
caput suū retorq̄re. Liceret p̄terea accusare euz
de scismate vel heresi. Tā doctrinalit⁹ in loci pu-
blicis p̄ theologos et sapiētes. q̄ secrete in cor-
rectione fraterna. cui subijcīt tāq̄ p̄ctor in foro
p̄nie et laudice corā tota ecclesia cui sūt subiecti
ē. tanq̄ deuia bilis indeuia bilis. Liceret p̄ciliū
generale. eo inuito celebrare. Liceret tandē ip̄z
ad cessiōnem cōpellere vel renitentem deliquere
ab omni honore et gradu. imo et vitā priuare.

¶ Hec omnia deniq̄ taliter licere possunt sub
tali iure diuino et naturali q̄ aduersus hanc ve-
ritatē nulla lex vñ p̄stitutio puri hoīs cuiuscūq̄

De vnitate

sine noua autorizatiōe dei fieri debz. qñ erroris intolerabilis dānanda sit. An vero p̄dicti casus in scismate p̄nti p̄currerūt / discutiēdo nequaquā assumim⁹ / cū distinctiōes p̄ticulariū casuū omitti debere magis estimem⁹.

Consideratio. XI. p̄tra octauā allegatiōē.

Vnitās eccl̄ie ad vnū certū xp̄i vicariūz nō req̄rit vt errātes p̄sertim in dubio p̄babili circa obediētiā veri pape penitere nō possint. nec eē in statu salutis. nisi expresse et absolute p̄stent erratū suū. cū sepe i talibus p̄nia vel absolutio p̄ditionata sufficiat. S; nec optet oēs inculpare de scismate. q̄ in tanta iuris papalis dubietate p̄surgēte / ex factis dubijs / et varijs: certā vero pape nō p̄stiterūt obediētiāz. Sicut nēpe verus papa potuit in scismatis culpam labi si p̄tinax fuerit in recusando ea q̄ pacē vniuersalē habebāt reducere / vt p̄ciliū generale / vel p̄romptitudinē animi ad viāz cessionis iurate / et voti cōplementū. Sic excusari poterunt multi aduersantes ei / si fuerit hoc zelo vniōis habēde / si fuerit ex dubio p̄babilis ignorantie / dū tñ p̄atos semp̄ audire eccl̄iam exhibuerit semetipsos et obedire cognite veritati.

Consideratio

XII

Vnitās eccl̄ie ad vnū certū xp̄i vicariūz sicut inchoanda impetrandaq; est per orationes deuotas / et mox correctiōē sic in eius reformatione a sūmo vsq; deorsū p̄ omnē suozū mēbrozū principalū vel nō principalū iuncturam / debet cum facta fuerit studiū vehemētissimū et cōtinuūz adhiberi / ne iusto dei iudicio deterius quid p̄tingat si p̄ cōcessam dei misericordiam vniōis salutarē recidiuatio prior fiat. **Qualia** vero in eccl̄astica politia veniāt reformāda. poterūt docere tā libri explētie. q̄ multiplices cartule / tā sup̄ hoc edite / et relatiōes eccl̄asticoz in p̄cilio fide digne. **Beniq;** si cōtingerit forsitan generale p̄ciliū retardari p̄pter principū vel alioz in diuersis patrijs diuisiones / vel aliunde / sic q̄ multi notabiles vñ neq̄ant / vel noluerint cōparere / nec mittere / sed differre / et dñi cardinales vtrobiq; sentiant p̄babili p̄iectura. q̄ tales multi et magni d̄ vtrāq; p̄te nō obedirēt sue electioni / videret expedies in hoc casu / q̄ ip̄i cardinales cōparentes in cōcilio inuenirēt saltē modū tollendi p̄petuitatē in hoc scismate / puidendo q̄ post decessum ambozū p̄tendentū / et si nō citius pax haberet. quia meli⁹ eēt sero / q̄ nunq;. et hoc iuxta modū qui alio p̄cilio francie fuit p̄clusus / vt p̄ suos ambasiatores q̄reret et p̄sequeret apud ambos p̄tendentes / et sua collegia de non eligendo. s. quēpiam in casu mortis huius et illius / cu; ceteri clausulis ad hoc oportunitis.

Sequuntur quattuor

considerationes ad fulcimentū et declarationem premissorum.

Consideratio.

Vnitās eccl̄ie ligat quadruplici lege / diuina. s. vel euāgelica / naturali / canonica / et ciuili. Quarum duas extremas regulare necesse ē p̄ primas / s; ep̄i keyam. i. bonā equitatem. Hoc itaq; ex traditionibus earūdem legum vltimarūz p̄uincit / quarū annotationes aliq; p̄ minus eruditis et istis placet adducere. **Prima** annotatio. Non debet rep̄hensibile iudicari. si fm̄ variatē tēporū statuta q̄nq; variant hūana. p̄sertim cū vrgēs necessitas vñ euidēs vtilitas id exp̄scit / qm̄ ipse de⁹ ex his q̄ in veteri testamēto statuerat nōnulla mutauit in nouo. **Hec Innocentius** tertius in concilio generali. et habentur in decretali. Non debet. d̄ cōsanguinitate et affinitate in antiquis. **Secunda** annotatio.

Quoniam nulla iuris sanctio q̄tūcūq; perpetuo digesta concilio ad humane nature varietatē et machinatiōes ei⁹ inopinabiles sufficit / nec ad decisiōē lucidā sue nodose ambiguitatis attingit. eo p̄sertim q̄ nihil adeo certū clarūq; statuit / qui ex causis emergētib⁹ / q̄bus iura tā p̄dicta mederi nō p̄nt in dubiū reuocet. **Hec** Joh. xxij. in proemio clementi. **Tertia** annotatio. **Nō** p̄nt oēs casus seu iuris articuli legib⁹ cōp̄hendi: s; cū aliq; cāu finia legū manifesta ē. is q̄ iuris dictioni p̄est ad sitia p̄cedere / atq; ius ita dicere d; **Hec** habentur in. l. non possunt. ff. de legibus. **Quarta** annotatio. **Certū** ē q̄ iuris cōmittit in legē. q̄ legis vba cōplectēs / p̄tra legis nitit volūtātē. hoc habetur in regula iuris. **Certū. in. vi.** Cōtra facit q̄ id facit / qd̄ lex p̄hibet. **In** fraudē legis facit. q̄ saluis vobis legi iniam eius circūuenit. **Hec** habent in. l. contra legem ff. de legib⁹. **Quinta** annotatio. **Nulla** iuris rō aut eq̄tatis benignitas patit / vt q̄ salubriter p̄ vtilitate hoim̄ introducunt / ea nos interpretatiōe duriorē p̄tra ip̄soz cōmoda p̄ducam⁹ ad seueritatē. **Hec** habet in. l. nulla. ff. de legibus. **Cū** q̄ p̄cordat regula iuris canonici in. vi. qd̄ ob grāz alicui⁹ p̄cedit nō ē in ei⁹ dispēdiū reor quēdū. **Itē** ip̄e leges cupiūt vt iure regant. **Itē** ait scipio nasica. **Consul** cū iuris ordinē seq̄. id agit vt cū legib⁹ suis romanū corruat impium. **Itē** iuris ordo ē in cāu vt. s. iuri ordo nō seruetur.

Consideratio

Vnitās eccl̄ie ad vnū certū xp̄i vicariūz neq̄t mō p̄curari cōmode / sine recursum ad ep̄icet / seu bona eq̄tatē / q̄ interpretat lram iurū positinorū / fm̄ intentionem legislatozū / radicātā in legibus eternis / ac imutabilibus diuine legis per quam legum conditores iusta decernunt atq; fm̄ dictamen legi natural. **Hic** autem p̄cessus antonomatice / et summe iudicand⁹

erit iuridicus/si inniteſ legibus/7 iuriub⁹/7 ca-
nonib⁹/pprio 7 vero nomine ſic vocadis. **Ve-**
ritas cōſiderationis legiſ clariffime in libro ex-
perientie/p prudentes/7 circūſpectos/nec pter
uos,nec male affectatos.dū pſiderāt materiā
pſentis ſciſmatis/cū circūſtantijs omnib⁹/ qles
nunq̄ viſe ſunt pcurriſſe/in aliq̄ caſu lege poſiti
ua memorato. Quid igiſ mirandū/ſi nō habea-
tur in eiſdē traditionib⁹ poſitiuis/modus ad re-
mediandū expſſus/quēadmodū multi vgebāt
morbi priuſq̄ leges nūc p̄dite late eēnt/quibus
non erat expſſe prouiſū/7 cū leges hmoiſcē ſūt
pſtat q nō poterūt infinitati caſuū poſſibilitium/
prouidere. **Sunt** aut̄ ipſius iuris diuini 7 natu-
ralis regule tales immobiles 7 eterne vt exempli
gratia.

Principia iuris diuini 7 naturalis.

O Bedire oportet magis deo q̄ hominib⁹
Bedire de⁹ ptatē hoibus in edificationē
nō in deſtructionē eccleſie. **Nihil** poſſu-
mus ptra veritatē. **Plenitudo** legis atq̄ finis
eius ē dilectio. **Dilectio** ē cā vnionis atq̄ pacis
Dilectio nō q̄rit que ſua ſunt. **Finis** oim ptatis
7 hierarchie eccleſiaſtiche ē dilectio pax 7 vnio. **Fi-**
nis iponit nccitatē his q̄ ad finē ſunt id ē fm exi-
gentiā finis cetera dñi moderari. **Necessitas** nō
bzlegē. **Felix** nccitas q̄ ad meliora cōpellit. **Bo-**
nus paſtor ponit aſiam ſuā p ouib⁹ ſuis vniēdiſ
7 ſaluandis. **Inimici** hois domeſtici ei⁹. i. car-
nales ſenſus. **Spūalis** hō oīa dñi iudicat. **De-**
dñi virtutis accipiendū ē vt ſapiens iudicabit.
Vim vi licet repellere. **Fas** eſt vnicuiq̄ ſe tueri
7 ſuā defendere ptra vim iniuſtam. **Qui** ſuo
iure vitē nemini facit iniuriam. **Petiora** ſunt
animaz q̄ corporaliū vel rerum exteriorū detri-
menta. **Depoſitū** non eſt reddendū in depoſita-
riū vel reiſpublice detrimentū. **Salubri⁹** panis
aut veſtis aut gladius ab abuſiuis ſubtrahitur
q̄ donec. **Vnicuiq̄** mandauit deus d̄ proximo
ſuo. diliges inquit primū tuum ſicut teipſum.
Qd pro charitate inſtitutum eſt contra charita-
tem militare non debet. **Si** pes tuus aut manus
ſcita de capite ſcandalizat te proijce abſte. **Qui**
eccleſiam nō audierit ſit ſicut ethnici⁹ 7 publica-
nus. **Toleranda** ſunt zizania. ne ſimul eradiceſ
7 triticum. **Cōmunis** error facit ius. **Nō** periur-
rabis. **Reddes** altiffimo vota tua. **Oīne** iuramē-
tum 7 votū qd ſine detrimento ſalutis pōt cuſto-
diri/ſeruandū ē. **Cuius** ē condere vel doctrina-
liter vel iudicialiter/eius eſt ſimiliter interpretari
Intelligentia dictorum ex cauſis aſſumēda eſt
dicendi: 7 ſilia multa.

Consideratio III.
Vritas eccleſie ad vnū certū xpī vicariū/
dū pcurat p epikēyā/ſeu bonā eq̄tatē
nō exigit ſic in epikentib⁹/ſeu legū poſi-
tūaz interpretibus/q̄ habeant euidentia mathe-
maticā/ſeu demonſtratiuā/ſi ſatis ē ſi certitudi-

nem morālē ſeu ciuillē 7 politicā attulerint. **Cō-**
ſiderat quippe bonus epikētes circūſtantijs oim
pticulares: qles nō potuit legiſlator p̄uiderē/
nec exp̄mere quibus attētis aſpicit finē q̄ ſeq̄ret
rigorez lſalis expſſionis obſeruaret/q̄ dū videt
ex hac obſeruatiōe: leſurā fore ex legib⁹ dñis
vel eternis/7 tra intentionem debitā legiſlatorū
dictat vel doctrinaliter vel autoritatiue: q̄ lex
ſcripta ſic vel ſic. applicanda eſt ſeu deſerenda:
fm imaginationem phi de regula leſbia: q̄ erat
plumbea 7 non ferrea. i. flexibilis nō immutabi-
lis. **¶** Conſtat aut̄ q de circūſtantijs moralib⁹
non p̄t haberi certitudo niſi moralis. fm phi ſē-
tentiā in ethicis. **Exēpli** grā. **Tyrānus** pſeque-
tur rempublicā cautelis dolofiſ/ſicut lupus ra-
pax. nihilomin⁹ ipſe teget ſe veſtimentis ouiu⁹
que ſunt tam vba q̄ facta apparent ſanctiſſima
in quibus eſt frequenter equiuocatio: vel ypo-
criſis. **Ago** inquiet iſta p republica/ago p ſalu-
te populi/pro quibus paratus ſum etiam mori:
nec dicentibus oppoſitum quolibet fides deſ.
Ita mentiet tyrannus/7 multos ex ſimplicib⁹
ſeducet. **Prudentes** vero 7 iudices quorūz eſt
epikēya vti. legent in operibus ſuis oppoſitum
fm artē xpī. **Ex** operibus eorū cognoscetis eoſ
¶ Vult dicere cōſideratio/q̄ prudentibus ipſis
credendum eſt /etiam ſi neſciuerint rationes eu-
dentes/7 incalūniabiles. adducere/ alioquin p̄-
ret conſeſtim omnis politia. **Beniq̄** apte ſunt
hoc loco parabolice narratiōes de lupo et oue/
quam lupo diuerſis fraudibus nunc oſtenden-
do ſimilitudinem 7 amicitiam/nunc fallam im-
ponendo calumniam/q̄rebat fallere vt voraret
Propter quod monuit chriſtus. **Attendite** a
fallis prophetis

Consideratio

III

Vritas eccleſie ad vnū certū xpī vicariū
nunc p p̄ciliū Pyſanū dñō pcedēte p-
curāda/7z ſolidi⁹ inniti ſententijs/7 deſi-
berationib⁹ hmoi p̄ciliū 7 ſapiētū in eo venturo
rū/etiā ſi nō offerāt rōes euidentē/ q̄ allegatōib⁹
vel aſſertōib⁹/ vel excuſatōib⁹ aut iuſtificationib⁹
vel p̄tēdētū de papatu vel fautoz ſuoz. **Bedu-**
citur faciliſ cōſideratio ex hoc q̄ mediū virtutū
accipiendū ē vt ſapiens iudicabit: 7 vt ſpūalis q̄
oīa dñi iudicat dicet/nō vt carnalis homo qui nō
ſapit q̄ dei ſūt/ſibi fingit. **Quis** enī dubitauerit
qñ ples cāe pcurrere habeāt p oibus de p̄cilio
vteſis fides deſ/ q̄ laborāt ad vnionē dādā q̄ p
alijs p̄tēdētib⁹ ad ſuā p̄ſidētā talē q̄lē occupan-
dā. **Amor** q̄ppe nimi⁹ 7 carnalis ad ſeipz 7 ad
ſuos/nōne fallere ſolet 7 i errores ipſos traducē
ēt vſq̄ ad imitatōez luciferi/ vt adorari vel ſic
dñi/ neq̄ reputēt ſe ſubditos eē cuiq̄/ ſicut filij be-
lial/ ſine iugo nec ſibi poſſe dici. cur ita facis/ q̄
nec deū timēt. nec hominē reuerent/ cū tñ humi-
liores eē debeāt/ 7 ad ſeruandū p̄mtiores ex p-

De statibus

lationis munere q̄to se obligatiores eē conspici
unt i redēda rōne. **¶** Postremo tñ hoc sumope
cauendum est iudicib⁹. ne vsus epikeye passim
et absq; manifesta rōe fiat/ trāsmutādo legē scri-
ptam. Alioquin tolleret p̄tinus a legib⁹ sua sta-
bilitas quib⁹ mutantibus/ totā reipublice disci-
plinā innitentē eis collabi. et ex p̄nti rēpublicaz
corruere vel p̄turbari necē ē. **¶** Inde p̄tigit apud
romanos ista seueritas. etiā in nece p̄p̄ioz filio
rū/ ne labefacerēt optimā reipublice disciplinā.
¶ Quattuor considerationes q̄ ad robur predi-
ctorum faciunt/ reperiuntur postea in oratione
Apparuit gratia. 6. **AB**

Incipit tractat⁹ eius-

¶ **De** statibus ecclesiasticis.
¶ Ar quā oēs obseruare puenit cum
oibus tñ maxie circa misterii reli-
gionis xp̄iane/ nūq; solidi⁹ substi-
tit. q̄ si x̄itate et iusticia tāq; foro-
rib⁹ fulciat. **¶** Nā si nō i x̄a iusticia
et iusta x̄itate reddat vnicuiq; qd suū ē/ nonne
suisima p̄tinus irrūpens pacē exturbabit. **¶** Au-
diamus idcirco sub breuiū p̄siderationū nūero
qd stat⁹ sūmōz pontificū/ qd p̄latoz/ qd curato-
rū qd mendicantiū possit/ q̄libet de suo misterio
veracit̄ offerre/ ne trāsgressio finiu⁹ p̄p̄ioz/ seu
dilatio nimia/ sepet iusticiā ab osculo felici pacis
proinde lites fedas vt assolēt introducat.

Sequuntur sex consi-

¶ **Consideratio** **I**
¶ **S**tatus papalis institutus ē a x̄po supna-
turalit̄ et immediate. tāq; p̄matū hñs mo-
narchicū et regalē/ in ecclesiastica hierar-
chia/ s̄m quē statū vnicū et sūp̄mum/ ecclesia mili-
tās d̄: vna sub x̄po. quē statū q̄squis ipugnare/
vel diminuerē/ vel alicui ecclesiastico statui p̄ticu-
lari coequare p̄sumit. si hoc p̄tinacit̄ faciat/ he-
retic⁹ ē scismatic⁹. ipi⁹ atq; sacrileg⁹. **¶** Cadit enī
in heresim toties exp̄sse dānatā a p̄ncipio nascē-
tis ecclesie vsq; hodie tā p̄ instōnez x̄pi de p̄ncipa-
tu petri sup̄ alios ap̄los/ q̄ p̄ traditionē totius
ecclesie sacris eloquijs suis et generalib⁹ p̄cilij⁹.

¶ **Consideratio** **II**
¶ **S**tatus papalis licet non oīno vacet seu
deficiat p̄ mortē pape naturalē vel ciui-
lem/ nec p̄ p̄ns ecclesia definit eē vna. nihilomin⁹
enit̄ debet xp̄iani sub pena scismatis/ q̄ in h̄ sta-
tu p̄stituat et p̄sideat assidue vnicus/ et cert⁹ sū-
mus p̄tifer/ q̄tū fieri p̄t p̄ loco et tpe. sic q̄ nō
ē licitū sciētiē impedire/ q̄ minus sit vn⁹ talis sū-
mus p̄tifer in ecclesia in q̄ sit ecclesiastice potesta-
tis plenitudo. et q̄ nō sint plures in q̄ tāq; eccle-
siasticū regimē desinere esse posset monarchicū
et in aliā policie sp̄em/ vt in aristocraticā/ aut ty-

mocraticā verteret. **¶** Quis papat⁹ has policiaz
species non excludat s̄ assumat/ quēadmodū de
sacro dñoz cardinaliū collegio et de generali cō-
cilio videri ē. **¶** **Consideratio** **III**

¶ **S**tatus papalis nō eximit papā a legib⁹
pure diuinis q̄ vel in euāgelijs vel gene-
ralibus p̄cilij⁹ posite sunt. **¶** Et ex hoc
p̄sequēter patet/ q̄ papa subijct⁹ legi illi de cor-
rectione fraterna. **¶** Si peccauerit in te frat̄ tuus
et c. sic q̄ p̄t fraternaliter corripī dū peccat. **¶**
si tandem nollet audire ecclesiam quā generale cō-
cilium rēp̄sentat/ debet haberi sicut ethnicus et
publicanus. **¶** Et ita p̄t hoc modo p̄ p̄cilijū v̄lū
dicari vel coerceri vel p̄ excoīcato haberi. **¶** **Consideratio** **III**

¶ **S**tatus papalis/ non eximit papam a
ribus q̄ sunt pure de dictamine natura-
li. quēadmodum sunt p̄ncipia iuris naturalis.
¶ Propterea cū lex naturalis dictat q̄ bonū cō-
tanq; aliqd diuinū p̄ferendū ē p̄ticulari bono.
¶ Deducit ex hoc q̄ ad bonū toti⁹ ecclesie/ quā cō-
p̄cilijū generale rēp̄ntat. reducendū ē bonū p̄ti-
onale pape sic q̄ in p̄iudiciū boni cōis/ p̄ticu-
lare bonū pape seu cōmodū vel stat⁹/ retentio
vel dilatio/ p̄ualere non d̄/ cū s̄m exigentiam
finis cetera debeāt moderari. finis aut̄ papat⁹ ē
utilitas ecclesie. **¶** **Consideratio** **V**

¶ **S**tatus papalis/ quīs eximat papā a legi-
bus pure positui⁹/ canonicis/ vel ciuilib⁹
sic q̄ s̄m eas coerceri punitiue n̄ p̄t/ vt p̄cise ta-
les sūt/ nihilomin⁹ papa n̄ d̄ aut p̄t leges po-
situi⁹ p̄serti p̄ p̄cilijū generale ad qd sufficiens
spectat discernere vel dictare si papa palā p̄uer-
tat p̄tātē suā in destructionē ecclesie nō in edificā-
tionem. **¶** **Consideratio** **VI**

¶ **S**tatus papalis obligat papā tāto ampli-
us/ q̄to maior ē in ecclesia/ subijcere se le-
gib⁹ d̄nis/ naturalibus/ et canonicis ad
utilitatē ecclesie. **¶** Propterea cum magis videant
oculi/ q̄ oculus/ videt q̄ nō sine grādi discrimi-
ne salutis/ papa possit deliberationes vel insti-
tuta generalijū p̄cilioz p̄tēnere vt non s̄m cōez
sed p̄p̄iā deliberationez p̄tendat in ecclesiastico
regimine p̄sidere. **¶** Propterea bñ dictum ē/ q̄ pa-
pa non potest generalem statum ecclesie immu-
tare vel tollere. **¶** **Consideratio** **VII**

¶ **S**tatus papalis obligat papā tāto ampli-
us/ q̄to maior ē in ecclesia/ subijcere se le-
gib⁹ d̄nis/ naturalibus/ et canonicis ad
utilitatē ecclesie. **¶** Propterea cum magis videant
oculi/ q̄ oculus/ videt q̄ nō sine grādi discrimi-
ne salutis/ papa possit deliberationes vel insti-
tuta generalijū p̄cilioz p̄tēnere vt non s̄m cōez
sed p̄p̄iā deliberationez p̄tendat in ecclesiastico
regimine p̄sidere. **¶** Propterea bñ dictum ē/ q̄ pa-
pa non potest generalem statum ecclesie immu-
tare vel tollere. **¶** **Consideratio** **VII**

¶ **S**tatus papalis obligat papā tāto ampli-
us/ q̄to maior ē in ecclesia/ subijcere se le-
gib⁹ d̄nis/ naturalibus/ et canonicis ad
utilitatē ecclesie. **¶** Propterea cum magis videant
oculi/ q̄ oculus/ videt q̄ nō sine grādi discrimi-
ne salutis/ papa possit deliberationes vel insti-
tuta generalijū p̄cilioz p̄tēnere vt non s̄m cōez
sed p̄p̄iā deliberationez p̄tendat in ecclesiastico
regimine p̄sidere. **¶** Propterea bñ dictum ē/ q̄ pa-
pa non potest generalem statum ecclesie immu-
tare vel tollere. **¶** **Consideratio** **VII**

Consideratio

II

Status p̄dictus dotandus ē vel fouendus / p̄ debita ⁊ honesta sustentatione tēporaliū / sine quibus in hac vita misera sp̄ualia diu nō subsistūt / quēadmodū alī status quicunq; ecclesiasticus inferior seu subdit⁹ dotatus est / vel dotandus iuxta sui qualitatem.

Consideratio

III

Status p̄dict⁹ in iō p̄dit iura sibi pueniētia / q̄ posuit ppositio duplex p̄cedens / si forte fuerint abusus aliq̄ psonales / olim / vel nūc inuēti. Alioq̄n sic argueret aduersus omnē statū nedū ecclesiasticū / sed temporalem. q̄ dissipandus est / deserendus / et perdendus / quoniā in multis offendimus omnes.

Consideratio

III

Status p̄dict⁹ potuit ⁊ p̄t in subuentio nib⁹ / t̄p̄alis ⁊ honeste sustentatiōis p̄scribere de certo mō / vel quota subuentiōis / sic p̄lati v̄l curati inferiores respectu subuentiōis facie p̄ subditos / in oblatiōib⁹ / decimis / ⁊ siliabus etiā vbi stat⁹ p̄dict⁹ aliūde dotat⁹ eēt ex p̄rimo / nialib⁹ bonis vel alijs / quēadmodū i p̄lati dici mus ⁊ curatis.

Consideratio

V

Status p̄dict⁹ dū recipit ⁊ querit subuentiones p̄suetas in oblationib⁹ / decimis vel annatis / ⁊ siliabus. nō d̄zeo ip̄o de si montana p̄auitate notari nisi forte vitiiū aliud in executiōis mō p̄currerit. qd̄ vitiiū corrigi d̄z / nō obinde stat⁹ minui destrui / culpāri. vel iuri bus aliunde debitis defraudari. Sicut ab infirmo morbus tollendus ē. nō subiectū vel corpus destruendū. Oppositū vero p̄tinaciter impo nens. notādo generaliter de simoniacā p̄auitate totū statū istū / temerarius eēt nec ferendus.

Consideratio

VI

Status p̄dict⁹ p̄t ⁊ d̄z rōnabiliē resistere p̄ viā appellatiōis / aut alias si aduersus p̄dicta voluerit aliq̄ de facto p̄cedere / p̄ser tim dū p̄sone de illo statu subijciūt se / ⁊ statū suū / debite regulationi scē m̄ris ecclie / si forsitan aliq̄ fuerit in eis reformāda / ⁊ hoc agēdo. nedū nō scādalizant actiue vel peccant. s̄ merent / tan q̄ defensores iuriū nō solū suoz psonaliū / v̄l ecclie p̄ticularis romane. s̄ vniuersalis ecclie / et ad vtilitatē honestatēq; toti⁹ reipublice xp̄iane q̄ p̄sistit i suo decore mēbroz maxie p̄ncipalium

De statu prelatorum**Consideratio**

I

Status p̄latiōis ep̄alis in ecclia / sic ē de p̄maria ⁊ imediata / ac sup̄natu rali instōne xp̄i / q̄ naturali vel hu nana solū auctate / nō potuit insti / tui / sic potuit stat⁹ d̄nationis t̄p̄alis. regie. vel i p̄lalis. humanit⁹ ⁊ naturaliter ordinari.

Consideratio

II

Status p̄latiōis ep̄alis in ecclia q̄ ad sui collationē p̄mariaz. fuit imediata a xp̄o dat⁹ p̄mis aplis. sic stat⁹ papalis petro

Status p̄latiōis ep̄alis in ecclia q̄ ad sui collationē p̄mariaz. fuit imediata a xp̄o dat⁹ p̄mis aplis. sic stat⁹ papalis petro Licet postmodū talis collatio vel acq̄sitiō fieri potuerit ⁊ facta sit in successorib⁹ p̄ hoies. sicut ab athanas fac⁹ ē apls p̄ electionē vel sortem ⁊ successores etiā petri sūt nūc p̄ hūanā electi onē d̄noz cardinaliū / q̄ mod⁹ potuit ⁊ p̄t varia ri v̄t infra ponet.

Consideratio

III

Status p̄latiōis ep̄alis / habuit i aplis ⁊ i successorib⁹ / vsū vel exercitiū sue p̄tati sub papa petro / ⁊ successorib⁹ ei⁹ tanq̄ sub habēte v̄l h̄ntibus plenitudinē totalē ep̄al autoritatē. V̄t ⁊ q̄ ad talia miores p̄lati. s. curati sub sūt ep̄is / a q̄bus vsus sue p̄tatis q̄nos li mitat vel arceat. ⁊ sic a papa posse fieri circa p̄e lates maiores ex certis ⁊ rōnabilib⁹ causis nō ē ambigendum.

Consideratio

III

Status ep̄alis nō ita subest statui papali. q̄ illū possit papa annullare. sicut nec sta tus papal⁹ posset hūanitus destitui. Ni hilomin⁹ idē stat⁹ ep̄alis q̄ ad acquisitionē. isti p̄sone / q̄ ad exercitiū / subē rationabili pape vo lūtati ad vtilitatē ecclie / vt dictū ē. De caūt rati onabilitas videt attēdēda seu regulāda / maxie p̄ determinationes p̄cilloz generaliū / p̄sertim iā factas de p̄sensu ⁊ auctē sumoz pontificum.

Consideratio

V

Status ep̄alis q̄ ad acq̄sitiōne isti perso ne / ⁊ q̄ ad exercitiū / nō ita subest mere vo lūtati pape / q̄ p̄ libito possit / sine iniuria ⁊ pctō circa h̄mōi acq̄sitiōne ⁊ destitutionē / ampliatio nem ⁊ restrictionē operari. qm̄ data est ei pote stas dicente apostolo non ad destructionē / s̄ edi ficationem.

Consideratio

VI

Status ep̄al⁹ h̄z ex se ⁊ xp̄i instōne prima ria. p̄tatem p̄ficiēdi corp⁹ xp̄i ⁊ mīstran di sacra eccliaistica oīa / ius insup̄ p̄dicā di / ius stipēdia t̄p̄alia sumēdi ius excōicādi / ius p̄latos miores. s. curatos istituendi / ius ecclias p̄secrādi / ius b̄nficiū eccliaisticū / vel stipēdiū tē porale p̄ferēdi / vel facē p̄ferri mīstratib⁹ sub se sp̄ualia / ius indulgētiās dādi. Et ita de reliq̄s multis / q̄ sūmo pontifici cōpetūt vt in fonte.

Consideratio

VII

Status ep̄al⁹ q̄ ad sui vsū vel exercitiū. nō ita subest pure volūtati pape. sic status p̄uilegiatoz medicatū vel alioz / q̄bus eēntiali ordie ⁊ hierarchico statu / p̄dicta iura ep̄alia nō cōpetūt. P̄t idcirco papa sub talib⁹ p̄uilegijs ⁊ p̄uilegiat / absq; iuria / vel pctō / imutationes opari restringēdo / v̄l tollēdo / nō sic passim i p̄latis vel curatis.

Consideratio

VIII

Status ep̄al⁹ ēē possit aliq̄ sine plebe / ⁊ sine vsu v̄l exercitiū hoc fieri nō puenit. q̄ vanū ⁊ monstruosū in ecclia videt / qm̄ fru stra est potestas cui non subest operatio.

De statibus

Consideratio

IX

Status episcopalis si nimis artetur in suis iuribus essentialibus/quo ad restrictiones usus vel exercitii/passim/cōiter p papā abiq; utilitate maiori ecclie/sive hoc esset in exemptionibus subditorum ab eo/sive in reservatione casuum in foro penitentie/seu in restrictione stipendiorum temporalium seu in reservatione beneficiorum ecclesiasticorum sub eo seu p inductionem onerosam privilegiatorum/aut modis similibus. Ille inq; status episcopalis posset rationabiliter deferre querelam uedū ad papā et generale conciliū/qd est conuenientissimum mediū. sed ad principes orthodoxos implozando iuuamen oportunitum.

Consideratio

X

Status episcopalis sicut nō acquirit in aliq; p solū titulū fidei/vel charitatis/ita nō deperdit per solam heresim/vel peccatum mortale/nō interueniente humana institutione vel diuina reuelatione/alioqn stat' ecclie hierarchie' prorsus eēt incert' cū suo usu vel exercitio/qd nō est pueniens dicere. de policia a supremo legislatore constituta.

Consideratio

XI

Status episcopalis sicut pōt diuersis temporibus/et institutionibus/modis varijs acquiri et similiter auferri/sic et status papalis in calu per ordinationes papales. aut per conciliū generale sicut et factum est aliqn pōt imutari.

Consideratio

XII

Status episcopalis pōt ab aliquo ppter suā maliciā auferri/licet reniteret occupas sic et status papalis/ut uidet in casu/perserim per conciliū generale posset auferri. cuz status papalis datus sit ecclie cōmunitati. que in hoc habet quid diuinum tāq; cōe bonuz ad qd papalis auctoritas pseruandū fuit instituta.

Consideratio

XIII

Status episcopalis habet rationabiliter monarchiam supmū scz papā. rōne unitatis fidei et sacramentorum. sed hoc nō ita pspicuum est. esse debere ex institutione xpī et p utilitate vniuersalis ecclie/respectu dispensationis bonorum temporalium/et iurisdictionum ptentiois seu coerciuarum/que diuersis legibus/seu decretalibus/aut statutis/p diuersitate locorum et temporum regi debēt. sicut et alia mere tpalia/regalia/vel impialia. Hinc bene dictum ē q; quilibet prouincia in sensu suo abundat.

Consideratio

XIII

Status platōis/si fiat limitatio sui usus in beneficijs conferendis/vel in exemptionibus/non debet rationabiliter cōqueri dum hoc manifeste sit propter studiū līrarum presertim sacre doctrine qd per talia promouet et dum hoc potēter fit ad reprimendos abusus notorie puenientes/sive hoc sit ex importunitate

dominorum temporalium/vel ex ppria pusillanimitate/vel alia quauis corrupta affectioe. in hoc capere medium pueniens/nō aliter videt posse determinari. q; iuxta Aristot. sententiā est ut sapiens iudicabit. Nihil autem videt in hoc sapientius q; generale conciliū rite et libere celebratum.

De statu curatorum

Consideratio prima.

Status curatorum succedit statui lxxviii discipulorum christi quo ad legē nouam et figuratus ē in antiqua lege per leuitas. Ac per inde status curatorum ē de institutione xpī et apostolorum suorum/a principio fundationis ecclie/que institutio per declarationes summorum pontificum. et synodorum tam generalium q; specialium magis ac magis innotuit.

Consideratio

Status curatorum est de essentiali ac intrinseca ecclie hierarchia/sicut status platorum/q;uis inferior sit/et pro sua pfectione variabilior. Qua rōne curati simplices non eque pprie dicuntur sponsi sicut episcopi liberius mittunt cedere vel renunciare curis suis.

Consideratio

Status curatorum institutus ē ad regimē aiarum dirigendarum in finē vltimū p communionē sacramentorum et peccatorum remissionem/et promotionē ad virtutes.

Consideratio

Status curatorum annexus habet obligationē docendi/et publicandi verbum dei suis parochianis/ salteq; quodā generaliter tenore legis euāgelice. quo ad credēdū/et agēdū/sem statū sue simplicitatis/sicut maioribus pparatis cōuenit ex obligatione sciētie/reddere rationem particulari de ea que i eis ē fidei/et spei/apostolice omnes tā q; de foris sunt/q; qui intus/fideles. et infideles/hec enī obligatio psequit ad obligationē priorē/q; ē de spūali regimine subditorum.

Consideratio

Status curatorum ē status pfectionis nō solum acq;rende. sed etiā exercēde/cum sibi competat tam obligatio/q; auctoritas/reducēdi alias ad deū/sem hierarchicos actus. q; purgare illuminare pficere nominant.

Consideratio

Status curatorum superior ē hierarchie ecclie ad statū simpliciū religiosorum sicut diuin' Dionysius et Hieronymus in pcedētis pconsideratōis determināt ratione.

Consideratio

Status curatorum ecclias prochiales sibi deputatas habet in tali libertate/q; nūl alteri sacerdoti fas ē ipsis iuris/auxilij ne eorum licentia pdicare in eadē. presertim vix

predicare voluerint / sed nec confessiones illic audire / nec sacramenta ministrare / salua semp auctoritate vel rōnabili ordinatione supior p̄lator.

Consideratio

VIII

Tatus curator h̄z ius et titulū recipiendi decimas et oblatiōes / et funeralia / aut alia emolimēta loco illorū pro sustentatione sufficienti status sui. Et hoc fit tam de iure diuino / q̄ naturali p̄supposito dñio. Beterminatio aut hui⁹ vel illius quote / v̄l cōmutatio in aliā subuētiōē / h̄z fieri solo iure positio.

Consideratio

IX

Tatus curator sicut habet de sibi subditis ouibus cogitare in ministratiōe sacrorum / vt sancte suscipiant. sic decet maxime vt quilibet parochianus se prius ostendat suo curato / generalr v̄l sp̄calr i foro p̄scie / q̄ eadē sacra suscipiat. P̄d̄t insup edictū generale vel speciale suis parochianis super hoc per curatos ne aliter se ingerant promulgari.

Consideratio

X

Tatus curator securius et iustius eligitur q̄tum est de se / et ceteris parib⁹ / pro confessione sacramentali faciēda a parochianis q̄ alius status / p̄sertim qui nō est supior p̄m institutionē ecclie hierarchicā. p̄t q̄: mutua et correlatiua ē obligatio parochianorū ad curatos vñ vicissim magis obligant. Collusio / nes preterea hincinde possibiles fieri / magis ex hoc euitant. Deniq̄ remedia sp̄alia celerius et p̄sultius in casib⁹ multis exhibent. P̄d̄t nihilo minus apud priuilegiatos q̄q̄ rō potior inueniri.

Consideratio

XI

Tatus curator sanct⁹ et salubris / nō d̄z inculpari vel infamari / p̄ quoscūq̄ si in eo q̄q̄ sint p̄sonē minus idonee ad debitum regimē aiarum. Alioqn nullus eēt status in ecclesia militante / qui culpari non deberet sic nullus absq̄ macula quorundam. de illo statu visus ē diu stare.

Consideratio

XII

Tatus curator p̄t sufficientē regere suos parochianos / si polleat bona charitate et simplici morū honestate etiā vbi litteratura magna deesset. P̄d̄t propterea non leuiter se eis preponere debent alieni / q̄uis inueniatur magis litterati.

Consideratio

XIII

Tatus curatorū p̄t / cū facili studio habere ea et scire que ad parochiam suā regendā sufficiunt. maiora maiorib⁹ p̄uenter remittendo. Hoc autē si agnoscere neglexerint debet apud eos correctio ep̄alis maxime p̄gil eē. vt astringant seuerius. tenorē habere i scriptis eorū q̄ scire debent in p̄ctis regiminis. tā institutiōes sinodales posituas / q̄ ceteras.

Consideratio

XIII

Tatus curator p̄t obuentiones ordinas licent exigere. Verūtn tali mō / et tēpore q̄ simoniaca prauitas / vel eius spiritio nequaq̄ incurraf. vt q̄ prop̄ negationē tēporaliū sp̄ualium interim ministratio nō negetur / nec interueniat questuosa mercatio.

Consideratio

XV

Tatus curator debet cum bona grā seipere statum priuilegiatorū / tanq̄ coadiutores missos / habētes a supioribus licentiā predicandi / et p̄fessiones audiendi si non appareat rōnabilis causa aliquē talē repellēdi / vtpote si detractor. si collusor. si corruptor. si q̄stuosus. si seductor appareat. Aut parochianorū multi inde veniunt in cōtēptum curatorum. Aut si tunc curatus p̄ seipm id agere circa parochianos suos qd̄ agendum sit satis potuerit. q̄z videret p̄ferendus nisi legitima fieret exceptio p̄tra eum.

Consideratio

XVI

Tatus curator vix p̄t a parochianis sine peccato sic cōtēpni / q̄ eorū licentia neq̄ in generali neq̄ in speciali prius q̄ratur. dū alibi p̄fiteri / aut missas vel sermones audire / tpe diuini seruitij / diebus dñicis et festiuis voluerint. Que licentia si sine cā rōnabili de negetur / sufficit excusare frequēter eos qui alibi cōfitentur / licentia non obtenta / sed petita.

Sequūtur decem cōsideratiōes q̄ ponunt p̄ statu priuilegiatorum.

Consideratio

I

Tatus priuilegiatorum ad p̄dicandū / et p̄fessiones audiendū / statut⁹ ē post primariā ecclesie institutionē / rōnabiliter ordinatus ad subleuamen eorū q̄ hierarchicos in ecclesia status h̄nt. P̄sertim post talē et tantā in tpalibus ditatio nē / que secū attulit multā occupationē.

Consideratio

II

Tatus priuilegiator d̄z cum bona charitate licentia sua vti. Nō ad questū / non ad emulationē / nō ad ambitionē. nō deniq̄ in p̄iudiciū tpale vel sp̄iale curatorū / s̄ in stando clam et palam apud parochianos / quatenus honorem debitū / ac sustentationem suis reddant curatis. Alioquin faciunt qd̄ sibi fieri nolent. Oberitoq̄ repelluntur hi de quibus aliter p̄fiterit / et excoicationē a canone nōnūq̄ incurrun.

Consideratio

III

Tatus priuilegiator et omniū generalr religiosorum. prohibet sub pena excoicationis late sententie / nec sacramentū eucharistie ministrent. et matrimoniū solēizēt.

Consideratio

III

Tatus priuilegiatorū habet q̄ in suis locis et publicis predicare possunt. d̄z

I

De modo viuendi

prelatus nec p̄dicat/nec p̄dicationem instituit. Similiter hoc possunt in ecclesijs prochialibus de licentia curatoz.

Consideratio V

Satus p̄uilegiatoz hoc habet/ vt idonei p̄ntati sufficiant p̄ supiores suos ad prelatū diocesani/ valeant in locis suis/ cōfessiones audire diocesanoz. et eos absolvere cū tali p̄tate. et in casib⁹ talib⁹ quēadmodū curati prochiales ordinariē fungunt et non ampliori. nisi de speciali gratia p̄lati. maior eis fuerit elargita p̄as.

Consideratio VI

Satus p̄uilegiatoz habet hoc vt quis sac̄m p̄nie/ possit pluries sup eadē peccata suū effectū sortiri. saltē q̄ ad augmētum gr̄e/ cū sit sac̄m iterabile/ et licet meritorie eadē peccata plurib⁹ p̄stari/ nec sit repugnātia q̄n adhuc possit tps obligari. nihilominus confessi p̄uilegiatis nō tenent inuiti eadē peccata amplius cōfiteri/ plus q̄ si suis curatis eadē confessi fuissent q̄tum est ex parte efficacie sacramēti. Hoc enī p̄ Joh. xxij. fuit declaratum. et vsus cōis hoc obtinuit.

Consideratio VII

Satus p̄uilegiatoz hoc habet/ vt a cōfessis sibi nō debeāt curati nouā extorq̄re cōfessionē de eisdē peccatis. presertim si secreta sint/ nec debent phibere parochianos cū talia voluerint eis p̄stari. Fas sit curati imotutū inquirere a parochianis suis/ q̄n et qualiter a quibus cōfessionē receperint. Quib⁹ veritatē r̄spondere si quis parochianus negauerit/ vix in statu salutis eē credi possit. Ipsiq̄ in hoc casu/ peitenti eucharistie sac̄m/ rōnabiliter denegaret/ dicendo. nescio si p̄fessus sis ab habāte p̄tatem/ et an in hoc te decipias. vel alter te.

Consideratio VIII

Satus p̄uilegiatoz hoc habet. dū de peccatis publicis absoluunt parochianos/ vt ip̄i debeant facere fidem de absolutione/ et absoluēdi p̄tate. si sup hoc a curati parochialibus fuerint requisiti. sub pena denegandi rōnabiliter talibus cum se dicunt absolutos eucharistie sacramentum.

Consideratio IX

Satus p̄uilegiatoz hoc habet vt nō debeant inducere voto v̄l p̄missio/ alios ad eligendū sepulturā in ecclesijs et locis suis. Vel ad persistendū in iam electa ibidē. Et hoc sub pena excoīcatis late s̄nie. Debent preterea reddere quartam p̄tē legatoz/ seu funeralium/ curato parochiali ip̄ius defuncti/ que p̄ canonica notatur.

Consideratio X

Satus p̄uilegiatorum ad predicādū debet s̄m qualitatem auditorū formare sermonē/ ne corā laicis et subditis detegāt vicia clericoz atq̄ dñoz. Hoc enī eēt extirpare vitia. s̄ nutrire rebellionē/ scz murmuratio nis et cōtemptus apud audientes. Fiat insuper

p̄dicatio p̄ncipaliter d̄ punctis nostre religiōis in fide spe et charitate cū ceteris virtutibus. et presertim cōfessiones mulierū et iuuenū/ nō nisi locis patentibus et publicis audire/ nec cōuenticula in cameris et angulis agere presumāt. ab omni specie mala abstinentes se.

Dextroq̄ statu siml

Consideratio

Satus vterq̄ curatoz scz et p̄uilegiatorum/ inuigilet cognoscēdus sus reseruatos p̄lati ne seducant seducant/ si transgrediantur limites sue potestatis quib⁹ expediret pauciores casus presertim occultos reseruari sunt peccata illa carnis que frequētissime cōmissa vix cōfiteretur. presertim per mulieres et adolescentulos.

Consideratio II

Satus vterq̄ studeat alter/ alteri orare portare sine contentione et emulatiōe de rebus predicatis/ vel alijs/ ne si inuicem more cornicum se mordeant/ p̄sumant. Preterea surgat feda op̄inio ecclesiasticoz apud laicos et vituperet ministerium verbi dei. Nonne deus queso abunde diues ē pro omnibus. Nonne pacis ē deus nō diuisionis. Deniq̄ q̄d p̄dest pharisaica p̄tentio de status p̄eminētia q̄n sanctius est dare operaz. vt quis perfect⁹ inuent⁹ q̄ si faciens in imis/ d̄ p̄fectione status gl̄iet. Tentio presertim q̄ p̄cilioz ecclesiasticoz obseruatio/ nō p̄t ita cōcludi sub regulis quib⁹sq̄ q̄n necesse sit recurrere sepissime ad gl̄osia p̄iūssimi. Agū tractā ex opibus xp̄i vicij/ q̄ talia dant in obseruāda animi preparatione. et nō semp operis exhibitōe. Que animi preparatio potest apud omnem statum et personam xp̄iane religionis si vult inueniri.

Finit

Incipit tractat⁹ eiusdem cancellarij Parisien. de modo viuendi omnium fidelium.

Ad nobiles Consideratio

Regula prima q̄ spectat ad nobiles potentes et scabios. ne pauperes videlicet p̄ potētā suā opprimant et a subditis suis opprimi p̄mittant. Malos vsus in villis suis destruant. Causas pauperū/ viduarū et orphanorū libenter audiant. et cito iuste iudicent. Munera pro iudicio faciendo vel festinādo. aut retardando nō accipiant. Nil a subditis suis extorqueant.

Ad milites Consideratio

Regula ad milites tangit. Luce. iij. Peccatū concutatis scz in p̄sona p̄ potentiā indebite. Memini calūniam faciatis in rebus quāsp̄ miliciaz facere possitis. Et cōtenti estote stipendijs vestris. i. de redditib⁹ et

stris multis temporibus. accipiendo vero ad defendendam patriam. *ij. Machab. xv. Accipe gladium sancti munus etc. Roma. xiiij. Non sine causa gladium portat.*

Ad simplices. Consideratio III

Regula simplicium quo ad ecclesiam. ut se iuni ad missam veniant. In missa non loquantur nec circumspectant. Ante missam orare debent. ut gratiam dei recipient. In missa memoriam passionis christi habeant. Ante euangelium sancti Johannis non creant. Sermones libenter et diligenter audiant. et referre per missam gratias deo fatigant.

Ad episcopos et prelatos III

Regula episcoporum et prelatorum satis patet ad Titum. *i. Oportet episcopum sine crimine esse sicut dei dispensatorem. Et Matt. xx. Qui maior est vestrum sit vester minister. i. Cor. xij.hortamur vos etc. Est autem officium episcopi malos corrigere et arguere bonos et pusillanimes pacificare. Quod sic dominus Petro in persona cuiuslibet plati ait. Pasce oves meas etc. i. Tessel. v. Fratres corripite inquietos/consolamini pusillanimes. De istis. ij. ad Thimo. iij. Predica vobis in omni opportuna. inopportuna. obsecra. argue. increpa. in omni patientia et doctrina. Et Gal. vi. Si provocatus fuerit homo in aliquo delicto etc.*

Ad Clericos. V

Regula clericorum est habere doctrinam sanctam vitam sanctam. sanctam odoriferam. *h. b. v. Sacerdotes habent hostias per delictis suis offerre. et Aug. in regula sua. Sit vobis cor unum et anima una in domino. per Sacerdotes tui induantur iusticia. Coloss. iij. Induite vos sicut et ecclesia dei. viscera misericordie et pietatis habentes.*

Ad religiosos. VI

Regula religiosorum est vivere in obedientia. castitate et paupertate. Et debent de nocte orare et contemplari. et carnem mortificare contra vitia et concupiscentias. *Un Aug. in regula monachorum. In omnibus et super omnia ametur et glorificetur deus. Et Hugo de sancto victore de claustrorum aie Summa religionis regula in hoc dependet ut plati custodiatur subditos suos. subditi platis benigne obediatur. devoti sint senes. iuvenes volaboniosi. Sit honestas in habitu. mediocritas in victu. Sint in claustris assidui et ad iniuriam rari. Non sint civiles sed claustrales. Sint intenti psalms non causis. Non sit rumor in claustris sed dilectio. In capitulo non lites sed confessio. In choro sit sacra simplicitas et circa altare reverentie honestas.*

Ad divites. VII

Regula divitum ne aliquid iniuste acquirant. Ne propter divitias suas pauperes vicinos suos despiciant. Pauperes sustineant. Operari suis bene et cito persolvant. Adulatorum neque adulatorum in mensa recipient. Dilige

ter et libenter ad concordiam vicinorum suorum laborent.

Ad pauperes VIII

Regula pauperum ut divitiis libenter et fideliter serviant. nec divitiis propter divitias suas inuideant nec propter paupertatem adulatione vel detractatione peccent. Nec impatienter sed grater paupertatem sustineant/nec iniuste ditari cupiant/nec ecclesias propter divites vitent. Nihil furti a familia suorum vicinorum/nec ab alijs retineant.

Ad virgines. IX

Regula virginum. Non sint loquaces. sed simplices corde et habitu. Ad virginitatem matris christi cogitent. et eam diligant Choroas vitent. Inter iuvenes non sedeant. nec se ab eis palpari permittant. non ament aliquem illicito amore. Adulatores neque adulatorum recipient nec audiant. Orationes libenter dicant. Sordida verba et inhonesta fugiant.

Ad viduas X

Regula viduarum est ut continentiam diligant et in vestibus humiliter se habeant et orationibus libenter insistant. Homines suspectos in hospitio suo non recipiant. De consilio probo se gubernent et vivant. Sanctam Annam et Elizabetham viduas cogitent. Familiam castam habeant. Parum per vicos curant.

Ad nuptas. XI

Regula nuptiarum est thimo. honorare superiores. diligere maritum. regere familiam. diligenter gubernare domum. et seipsam honestam et irreprehensibilem ostendere siue exhibere.

Ad mulieres XII

Regula mulierum est quod non se incidenter ornatas ostendant. Aureas collum guttur et caput regant. Humiliter in ecclesia et ubique se habeant. nec alias mulieres per superbiam suam iuvent.

Ad maritos et uxores. XIII

Regula virorum ad uxores et converso ponit *Epe. vi. Viri diligite uxores suas. sicut et christus dilexit ecclesiam suam. uxor autem timeat virum suum. i. Pet. iij. Viri cohabitantes sicut in conscientia quasi in domino vasculo mulierum impartientes honorem. Parentum ad filios XIII*

Regula parentum ad filios. *Apb. vi. Et vos patres nolite provocare ad iracundiam filios vestros. sed educate eos in disciplina. et correptione domini. Eccl. xij. Non debent filii turbare parentes. sed parentes filios.*

Filiis in ad parentes. XV

Regula filiorum ad parentes est quod parentes honorent et eis in bonis obediunt/nec eis sua iurant. Ante eos non respondent. A maledictionibus omnino se cavent. Alii parentibus aliquando ad ecclesiam redant licet in nece ecclesie parentum suorum fideliter laborent.

Sermo de signis

Dominozum ad seruos XVI

Regula dominozum ad seruos. Eph. vi. Vos domini eadem facite illis/remittētes minas. et soluite domino qđ iustum est et equū seruīs prestare. scientes qđ vos domini in celis habetis. Eccl. vii. Ne ledas seruū tuū in veritate opantē. Seruus sensatus sit tibi dilectus quasi anima tua. nō defraudes illuz libertate. neq; inopem derelinquas illum.

Seruozum ad dños XVII

Regula seruoꝝ ad dños. Collof. iij. Serui obedite dñis carnalibus nō ad oculū seruientes quasi hominib⁹ placentes. s. in simplicitate cordis / timentes deum. scientes qđ a domino accipietis retributionem hereditatis. i. Petri. ij. Serui subditi estote in omni timore dominis vestris nō tm̄ bonis etc.

Ad familiam XVIII

Regula ad familiā. Ne fraudē dominis suis in seruiendo. negligendo. faciant. Fideles sint in rebus suis custodiendis. Nihil ab eis auferant occulte. nec alios facere permittant. Nunciū malum nō faciant. vxori vel filiis dñi sui. De male rñdendo caueant. Malos rumores fugiant: vnde in domo malū oriri possit / sed discordias etiā reportare vitent. Missi cito reuertant. Percedē suā in supbia vestiū nō expendāt. Ita viuāt in humilitate. vt labor eozū sit eis in remissione peccatoꝝ suozū.

Ad mercatores. XIX

Regula mercatoꝝ est vt nō in die dñica mercenē. Nec piurēt. Ab illicito sibi caueant lucro. nec ad diem vendant vel carius propter dilationē. Ut debitū suū tempore promisso soluant. Nec sciētes mēiant. Equā staterā habeant / equa pondera / et equam mensuram.

Ad tabernatores. XX

Regula tabernatoꝝ ē ne pmittant ludere ad taxillos in tabula sua. neq; i taberna sua. Deū blasphemare nō pmittant nec meretrices recipiant de nocte. Plenā mensuram dent omnib⁹. Vinum cum aqua ad vendendū nō misceant. nec aliqua pocula vel fercula aliquo modo ad vendendū defraudent.

Ad hospites XXI

Regula ad hospites est / qđ malos i hospitio suo nō permittant / vel scienter recipiant. nec hospitib⁹ suis furenē auenaz vel fenu. Nec sustineant qđ hospites scient fornicentur in hospitio suo. Iustam bonā rōnabilem cōputationē cum hospitib⁹ suis faciant.

Ad senes XXII

Regula ad senes est. In ecclesia libenter iaceant. Iuuenib⁹ bonū exēplū prebeant. De maledicēdo siue malefaciēdo ipsos reprehendāt. Turpia vba non habeant. nec laudet malicias / corā iuuenib⁹. Bulierculas a bo

no nō retrahāt. nec iuuenes laudēt in superbis suis.

Ad omnes XXIII

Regula ad oēs ē. vt excōicatos vitēt. Ne se inebrient. Paupes p possa suo sustineant. Sacerdotes et religiosos / et ecclesiam vbiq; honozēt. Et deuote ab eis doctrinā audiāt. Festa bñ custodiāt. Decias rite soluāt. Detractionē caueant. Ab adulatione / a blasphemia / a mēdacio / a piurio / ab assiduo iuramento / a turpibus verbis / et maxie a luxuriōs verbis se abstineant / qđ circūstantes et audietes ab eis inflāmant. Precepta eccleie teneant. pñas sibi infunctas diligenter impleant. Atq; alter ad bonū opus inuitet / et de malo rephendat. Bent liber elemosynas. qđ sicut aqua extinguit / ignē ita elemosyna extinguit peccatū. Missas fmones et pñssiones libenter colant et frequērent. Ab lata restituant. qđ nō dimittit peccatum. nisi restituať ablatū. vt dicit Aug⁹. In vespere. i. in fine vite tormēta inferni. et gaudia paradisi cogitent.

Regula oim ponit Matt. xxviii. Baptizantes oēs gentes / in nomine patris et filii et spūs sancti / vt fm̄ illud Ioh. i. oēs crederet p̄ illum. i. Def. iij. In fide aut oēs vnanimes. In orōne estote cōpatiētes. fraternitatis amatores. misericordes. modesti. humiles. non reddētes malū pro malo. neq; maledictū p maledictō sed ecōtrario bñdicētes etc. Eccl. vii. Deū time et mandata ei⁹ obserua. hoc ē ois bñ. etc. Unde ad Gal. vi. Qui hanc regulam secuti fuerint. pax super illos et misericōdia. **Finit.**

Sermo eiusdē docto

ris de tribulationibus ex defectuoso ecclesiasticorum regimine / adhuc ecclesie puenturis / et de signis earū dē / ex snia pñunciat⁹ de pceptōe gloriose virginis marie in p̄ilio Cōstantien.

Domin⁹ dabit vobis signū. Ecce vgo p̄cipiet et pariet filium. Esa. vii. recitatū etc. Nunc qđ ad scdm. Reuerē. patres et docti mini restat ostendere quod signū oipotentie / et sūme clementie / factum sit signū p̄tradictionis et ruine. Cōtradixit enim achaz petere signū qđ p̄ pphām scz Esaia a dño sibi erat p̄ceptū. Nō petā in qđ / et nō tēptabo dñm. Hoc qđ addidit / et non tēptabo dñm. forma qđem pietatis sed nō virtutis. Colchaz achaz idolū qđ deferere noluit / et iō ne domin⁹ exaltaretur / et idolum vitipenderet / signū petere recusauit. Et ppter hoc teste be. Hierony. in glo. in grauē ruinā incidit. qđ totaliter a dño derelictus fuit. Verū qđ ipsi achaz p̄tradictio signi aduentū longe p̄cessit. Cōsideremus illud qđ iussit Simeon et timoratz / post signi orū prophetauerit. Ecce in qđ posuit ē hic in ruinā multoz in isrl⁹ et in signū cui p̄tradiceť. Ad regimē

vero/ tuam inquit ipsius animam pertransibit gladius. **Luce. ij.** **Qd** utiqz orto signo herodes impleuit/ qz mox pueri aiam qsiuit. Postmodu tradixerunt iudei/ tradixerunt psecutores. con tradixerunt heretici/ quoru aliqui virginē non de substantia carnis xpm edidisse dogmatiza bant. Alij filiu non peperisse sed reperisse sibila bant. Alij vero cognita blasphemabāt. Alij dei matrē audire nō sustinētes/ magnū illud nomē theotocon ipsissime suggillabāt. **Sed** cūctas hereses in suis autoritatibz sola virgo in ruina detrusit/ quando archangeli signum nunciant credidit. **Sed** preter hos magis cōtradiciunt ali scz moderni ecclīastici qui nedum signo con tradiciunt/ sed gladio virginis aiam crudeliter transfigūt. Per virginē noto eccliam cui? typū gerit. **Qd** **Baria**/ quā trahūt in ruinā/ p mala exempla. **Re**qz enī hereticorū atqz psecutorū cō traditio. tantā ecclīe intulit ruinā/ qn ipsa sem per in sobolē cresceret nimīa/ imo quāto maiore traditiōe sustinuit/ tanto plures sue virginis tatis defensores peperit. Tales pgebant intre pidi in eius adiutoriu. galeam bonorum exem plorum imponebant capiti. et accingebant gla dium spūs/ qd est verbum dei. Porro si quādo qz hic videbatur calcari in sanguine tamē viue bat/ et amplius crescebat ex dei virtute/ dño de ea loquēte sub noie hierusalem. **Ezech. xvi.** **In** die qua nata es inquit/ vidi te cōculcari in sang uine tuo/ et dixi tibi. In sanguine tuo viue/ et lo quif de tpe martyriū. Sequif et multiplicata es quasi germē agri et grandis effecta es/ emunda ut sanguinē tuū ex te scz cessante persecutione. Grandis quidem effecta erat multitudine cre dentium. grandis speciositate virtutū. grandis copiositate temporalium. eodem ppheta subse quenter dicente. **Bedi** inquit coronā decoris in capite tuo/ et ornata es auro et argento. Decora facta es nimis vehementer et psecisti in regnuz tūo/ et regressū est nomē tuum in gentes propt speciē tuam qz perfecta eras in decore meo/ quem po suerā sup te. **Magis** videt historia hec qz pro pheta. de psp̄itate ecclīe. **Sed** qd **Reue.** pa. et domini de moderno tpe idē propheta sub iungit audiamus. Et habens inq̄t fiduciā i pul chritudine tua. s. in tēporalium abundantia/ et seculari potentia/ fornicata es in noie meo. loqz tur silitudinarie de fornicatione. sicut mulier p/ bens venale qd natura fecit nō venale/ dī forni cari. Sic etiā dicif fornicari fm doctores pbes venale pce. p̄cio v̄l inordinato fauore qd gratis erat dandū pro virtute. **Sequit.** Et post oēs abominaciones tuas nō es recordata diez ado lescētie tue. s. de tempore martyrum et sanctorū patrū. sed in cunctis plateis. ad omne caput vie edificasti signa pstitutionis tue. et abominabilē fecisti decorem tuū. Tūc sequitur punitio et gra

uis ruina. **Ecce** ego inquit dabo te in man? odi entium te/ et destruent lupanar tuū. et demolien tur prostibulū tuū/ id est locū in quo exercebas iniusticia et simonia. et denudabūt te vestimētis tuis/ et auferent vasa glorie tue/ et relinquent te plenā ignominia. **Hec** dicit domin? omnipotēs **Ezech. xvi.** **Sed** forsan aliqui blandientes si bi putant hec sic dicta de futuro/ q nō sint timē da/ aut qz venire debeant de p̄pinquo. **Et** iō qz uis nō sit nrm nosse tpa vel momēta q pater po suit in sua ptate/ tamē propono ex dictis docto rum/ et sacra scriptura aliqua traditiōis et rui ne signa adducere/ ex quibus possum? propinq tatē suspicari vel cōficere. **Prīmū** signū est rebellionis et inobedientie. Et hoc sumif ex ver bis apli. ij. ad **Thessal. ij.** Et nisi venerit discel/ sio primū zc. **Qd** beatus **Hieronym?** xj. q. ad inquisitionē algasie exponit de romani imperij desolatione/ inter quā et ecclīe psecutiones pre uias antixpo quaz vna forsitā erit prima/ tem poraliū ablatio/ nullū ponit mediū. **Quedā** glo sa dicit qz erit discessio aliarū ecclīaz ab ipsa ro mana ecclesia. **Magister** sup verbo p̄misso has simul piungit. **Cōpleta** inquit hac accessiōe ad romanum iperium et ecclīe obedientiā aderit discessio ab vtroqz impio. Accessiōe nouimus fuisse ante hui? scismatis ortū postmodū cōple ta videt fuisse discessio. **Et** primo ab imperio tpali. **Hoc** satis euidenter apparuit. qz vix ciui tas baro aut milēs/ ante hui? gloriose virginis assumptionē romano imperio obedire curauit. **Et** si aliqui videbant obedire. hoc erat v̄l i san guinis p̄pinquitate. vel p̄sidentis. p̄prij dñi ptate. **Recessio** a romana ecclīa/ videt in ec clesia cōpleta. **Nā** si primo vel scdo elect? in ex ordio scismatis fuerit p̄t̄ifex vere/ tūc ab vtro qz/ vel successorib? recessus videt cōplet? **Nā** ad tātā ambiguitatē vniuersalis ecclīa deuenit. qd ignorat apud quā ptē vera sedes romana erat nisi forsan deus alicui reuelasset. aut **Salomo** nis iudiciū de puero diuidendo. et vera et falsa matre hoc persuaderet.

Secundū signū deso **latōis** ē inuerecūdia. **Et** h sumif ex illo/ qz effici tur morib? petor qz fuit synagoga cuz iminebat ei? ruina. **Un** fm bea. **Hiero.** triplex erat pctm phariseorū qz dicebant clerici iudeorū. s. auari cia/ qz colūbas i tēplo vēdi pmittebāt. Solū la būs deū honorabāt. **Et** tanqz hypocrite doce bāt q nō faciebāt. **Sz** nūqd pei? ē sacrilegiū ec clesiastica bñficia et spūales ptates p̄ce. precio aut inordinato fauore distribuere/ qz columbas i tēplo vēdi pmittere. **An** ne min? mal? sit soluz labijs deū honorare/ altorū p hoc ad deuotōez iducere qz locū misterij/ solū spe qst? suscipe/ et cessare ob supbiā a laude dei/ et filere. **De talib?**

Sermo de signis

Esa. lvi. Canes muti non valentes latrare. **Ca-**
nes impudentissimi nescientes saturitatem. **Ve-**
niens dies super vos etc. **B**enum nunquid minus
nocuum videtur ecclesie propriam malitiam hy-
pocrisis pallio coopire/ et velut es sonas et cym-
balum tinniens: alios per predicationis officium
docere/ quod inuerecunde prauis moribus et exemplis
subditos secum in ruinam trahere. **E**stimo enim quod
nemo boni iudicii contrarium diceret/ sed illud **He-**
remie. iij. potius completum concederet. **I**ustificauit
animam suam auersatrix israel. id est synago-
ga comparatione preuaricationis iude. **I**bi **Ori-**
genes de nobis/ inquit hec intelligit. **Ezechie.**
xxv. dominus loquens ecclesie. **S**oror tua sama-
ria. id est synagoga/ dimidium peccatorum tuorum non pec-
cauit/ sed vicisti eam sceleribus tuis. **S**equitur
ruina. **E**rgo et tu porta confusione tua. **E**t infra.
xxij. postquam diffuse descripsit malitiam et destru-
ctionem synagoge. adiecit dicens de ecclesia. **P**lus
insaniuit libidine et fornicationem suam prebuit ipu-
denter diuitibus/ et magistratibus ad se venien-
tibus induta veste varia. **E**t bene inquit indu-
ta veste varia/ insaniuit libidine. id est cupidita-
te diuitiarum. et concupiscentia deliciarum. **E**rat nam-
que futurum ut prelati ecclesiarum non vererentur
ecclesie primitiue venerandam pudicitiam/ pro-
prio ac precibus/ et impijs actibus infamare. **I**ta ut i-
pletum sit quod sequitur. **C**onfracte sunt membra pube-
rtatis tue. **S**ubiungit tunc ruinam repetendo
causam eius. **R**ecessit anima mea ab ea sicut re-
cesserat a sorore eius. id est synagoga/ quia scelus tuum
et fornicationes tue fecerunt hec tibi. loquitur de for-
nicatione superius expressa. id est symonia.

et Tertium signum su-
mitur ex personarum dispositione. et est imoderata
inequalitas/ qua alii et sepe digniores sunt. **A**lii
us et frequenter indigniores pre multitudinem et ma-
gnitudine beneficiorum/ ebrius est. **N**am sicut i bo-
na armonia requiritur vocum inequalitas pro portio-
nabilis tamen et moderata. quam si nimia fuerit tollit
melodia. **I**ta secundum personarum propter disparita-
tem/ et presertim indignorum exaltationem/ dignorum
que depressionem/ obuius politia. **E**t ideo dicit quod
politia in qua sunt plures mediocres. est diuturni-
or. **S**ed non puto quod unquam fuerit aliquarum gentium
politia/ in qua esset tanta sacerdotum differentia ut
ibi quidem essent maiores principibus huius seculi li-
cet indoctiores. **A**lij eiusdem gradus et ordinis/ sed
doctiores et sapientiores deiectiones vulgo. **C**om-
munitas enim talis apud eundem personarum vocatur oli-
garcia. preterea videmus in corpore humano. cui
apostolus in pluribus suarum epistolarum passim ecclesi-
am comparat. quod si nutrimentum fluit ad unum membrum
ita ut enormiter ingrosset. et alia nimia attenua-
tione demacerent/ non potest diu viuere. **S**ic in
corpore ecclesie si superiores fiat ita graues attra-

ctione substantie. quod inferiores vix possunt pre-
inopia se sustinere/ hoc est signum iam propinque
ruine. **D**e talibus enim ait dominus **Amos. iij.**
Uacce pingues in hierusalem. qui caluniam facie-
tis egenis. et confringitis pauperes. **E**cce dies
venient super vos. **E**t infra sexto. **N**e qui opus
lenti estis in syon. id est in ecclesia.

Quartum signum est
fastus et supbia prelatorum/ et aliorum ecclesiasticorum
Quamuis enim ex naturali prudentia et morali phi-
losophia. scilicet et theologia conceditur/ quod ecclesiasti-
ci debent habere unde possint honestius viuere/
quam populares. et prelati quam subditi. **E**x hoc tamen non
admittitur familie et equorum et vestium supbia pos-
sunt que raro absque supbia potest duci et salua iusti-
cia sustineri. et plerumque non sine iniurijs et delictis
gubernari. **N**am tantus fastus in dei ecclesia pos-
sibile tempore istis non tam paucos mouet ad
reuerentiam quam multos ad indignationem. et plures
inuitat ad predam quam se reputarent forsitan deo sa-
crificium offerre. si possent quosdam diuites ecclesi-
asticos spoliare. **T**ales fastuosos notat dominus
Amos. vi. **O**ptimates capita populorum. ingre-
dientes pompaticis domum israel. **Q**uibus signum est
ruine in eodem capitulo videtur dicit **Esa. xxviii.** **E**c-
corone superbie pedibus concubabit. **Q**uod abbas.
Joachim exponit de magnis prelatibus/ qui propter co-
rum supbiam percurant ut fiant in ecclesia dei scismatici.
Quintum signum sumitur ex tyrannide prela-
tium que cum sit violenta durare in eternum non potest.
Unde proprietate tyranni est querere non bonum publi-
cum subditorum. sed utile proprium. **T**ales sunt pasto-
res qui non pascunt gregem domini/ sed semetipsos.
Quibus dicitur **Ezechie. xxxiii.** **G**audet de
malefactis eorum quos pecunialiter possunt potius
nare. **N**ec querit quis quantum deliquerit/ sed quantum
quis soluere possit. **Q**uibus dominus dicit **Michie. iij.**
Audite duces domus israel. **V**os odio habet bonum
et diligitis malum/ qui violentem tollitis pelles eo-
rum desuper eis. **Q**ui comederunt carnes populi
mei. et pellentes eorum desuper excothauerunt. **I**deo dicit
dominus **Ezech. xxxiii.** **C**essare eos faciam ut non
ultra pascant gregem meum liberando eum de
ore eorum et non erit eis ultra in escam.

Sextum signum est conturbatio principum et
commotio populorum quam in multis partibus
experimur irrecuperabiliter destruere ecclesias
et destruxisse. ita ut impleatur illud **Isaie. lvi.**
Contritus super contritionem vocata est repente
vastata sunt tabernacula mea **Ezech. vii.** **A**ddu-
cam pessimos de gentibus et possidebunt domos
eorum. et quiescere faciam superbiam potentum.
et possidebunt sanctuaria eorum. **C**onturbatio
super conturbationem veniet. et auditus super
auditum. **E**t ista videmus impleta in grecia. in
hungaria. in in clito olim bohemic regno. et plu-

ribus vicinis regionibus.

Septimū signum est recusatio correctiōis si forte de principib⁹ ecclesie intelligatur. qđ scri-
ptum est **Zacharie. viij.** **N**oluerūt attendere et
cor suum posuerūt vt adamantem ne audirent
verba que misit dominus in spiritu suo per ma-
nus prophetarum suoz. **7 Esaię. xxx.** **F**ilij mē/
daces noluerunt audire verbum dei. qui dicūt
Nolite inspicere nobis que recta sunt. **L**oqui/
mini nobis placentia. quia nolunt intelligere vt
bene agant. **De quib⁹ Amos. vij.** **O**dio habue-
runt in porta corripientem. **7** loquentem perfe-
cte abominati sunt. **T**ales salutaria monita et
sacraz scripturam reputant fabulas. **7** in ea me/
ditantes iudicant fantasticos. **C**ontra quorum
ecclesiam dominus. **Osee. iij.** **Q**uia tu scientiā
repulisti. repellaz te ne sacerdotio fungaris mī/
bi. **E**t oblita es legis dei tui. obliuiscar **7** ego si/
liorum tuorum **7** fm multitudinē eoz sic pecca-
uerunt mibi gloriā eorum in ignominiam cō-
mutabo. **E**t erit sicut populus sic sacerdos. **E**t
Ezech. viij. **L**ex peribit a sacerdote. **7** consiliuz
a senioribus.

Octauum signuz est

novitas opinionū. **E**x hoc enī surgunt hereses
scismata orta defendūt. **7** defensa radicāt. radi-
cata vt experimur fidem **7** ecclesiam destruunt.
Moderno enim tempore vnusquisq; interpre-
tari **7** trahere non veretur sacram scripturā/iu-
ra sanctorūq; patrum instituta ad libitū sue vo-
luntatis/prout amor odiuz. inuidia. spes pmo-
tionis/aut vindicta/eum inclināt. **A**liqui eozuz
leuiter nimis alios hereticos dicunt. qđ tamen
nondum hereticare nouerunt. **A**lij verecundia
ducti quādoq; forsan errores defendunt. ne le/
ui opinione vulgi videantur inquinati. **I**bi inui-
cem vt ait apostolus languent circa questionē
7 pugnas verborum. ex quibus oriuntur inui-
die cōtentiones blasphemie. suspensiones male.
Thimo. vij. Et. ij. Thimo. iij. **E**rit inquit tē/
pus cum sanam doctrinam non suscipient. sed
ad sua desideria coaceruabunt sibi magistros
purientes auribus. **E**t a veritate quidem audi-
tum auertent. **7** ad fabulas cōuertentur. **F**abu-
le **7** non sane doctrine quidem sunt/que in per-
suasibilibus humane sapientie verbis/vl i sub-
limitate sermonum/aut fm zelum/7 cōtentionē
aut inanem gloriā. non in reuelatione spiritus
sancti/ sed fm traditionē hominū consistūt. **A**q;
bus quattuor nos cautos reddit. vt non circūse-
ramini inquit omni vento doctrine/7 nequicia
hōim/ in astutia/7 circūuentiōe erroz. **P**ref
hec sunt alia signa. vicz recessus iusticie **H**ec fu-
it cā destructiōis romanoz put deducit **Aug⁹.**
libro de ciuitate dei. **D**estructio studiorū quaz
comitat. penuria sapientū. **7** hac seqba destructio

grecoz. **P**relatio pueroz ac ignorantiuz ac
prauoz. **E**t hec erit destructio latinoz. **P**lu-
ra alia sūt scripta in pphetis de deiectione sacer-
dotalis honoris. **E**x quib⁹ **7** pdictis sapiēs pōt
cludere ruinā tpaliū eccleie de ppinquo imine-
re. **E**t forsan iuxta illud **Esa. xxx.** **S**ubito dum
nō sperat⁹ veniet cōtritio. **Q**z puerbioz. **i.** scri-
bis. **D**esperistis oē cōciliū meū **7** oēs increpati-
ones meas neglexistis. **E**go aut in interitu vřo
ridebo/cū irruerit sup vos repentina calamitas
qñ veniet sup vos tribulatio **7** angustia. **N**ec de-
bemus reputare hoc ipossibile. qz nřis tpibus
vidimus aliqua/q nup erat incredibilia. **E**t ti-
mēdū est maiora eē in posteriorib⁹. **I**mo verissi-
mū puto q a multis annis nō fuerunt tot mali
uoli/ tanti corde rebelles **7** aimo accensi/ ptra ec-
clesiā sicut his diebus. **V**ideť enī q domin⁹ cō-
uersit cor eoz vt odireť populū eius. **7** dolos fa-
cerent in seruos eius. **i.** in sacerdotes. **ps. clix.**
Quos in longū cōpescere neq; valebim⁹. nisi
signis virtutū manifestis ad beniuolētiā eos in-
clinauerim⁹. **N**ec multum pderit/ vel forsan ad
modicū durabit vnio/ nisi cessent pmissa signa.
q etiā fuerūt cā scismatis. **7** sequat⁹ notabilis et
magna mox reformatio. **A**d hoc enī **Re. pa.**
7 dñi deus oipotēs/ miro qdā mō cūctis pri⁹ in-
estimabili/ vos diuersos quin **7** aduersos/ tāta
multitudine in vnū cōgregauit. **A**d vos totus
mundus tanq; ad signū ducens naufragantes
ad portū/ respicit. **H**oc ipa ecclesia inenarrabili-
bus lachrymis **7** gemitib⁹ a qlibet vřm qrendo
regrit **Iob. xxix.** **Q**uis mibi tribuat vt sim sic
fui in diebus adolescentie mee. qñ oipotēs erat
mecū. **T**unc enī oipotens erat secū. qz in pñcis
pñibus nullū apparuit ptradictionis signum.
Prestolať etiā dies adolescentie sue. vt morib⁹
7 doctrinis sanctorū patrum decorata possit/ vt
ait beatus **Aug⁹.** in sermone super cantica/ exē-
plo virginis credēdo verbū diuinū cōcipere/ **7**
pdicando parere. rebelles quoq; **7** ptradictes
vigore sue adolescentie i ruinā detrudere. **H**oc
significauit vřga aaron. qñ dñs pcepit **Moyſi.**
Numeri. xviij. **D**efert inqt virgā aaron in taber-
naculū. vt seruet in signū rebellū filiozū israel.
Virga aaron florida **7** fructifera/ qñ quis non sar-
culo culta nec humefacta. virginē pipientē et
partentem qñls/ virum non cognoscentem: si-
gnat. q posita erat in signū rebellū. **i.** ptradicen-
tium **7** ruinā. **E**t hoc ppheta nūcia. **i.** domū
dauid. vbi thema. **N**unquid pax vobis est mo-
lestos eē hominibus. **i.** cōtradictes. qz molesti
estis et deo meo: propter hoc dabit domin⁹ ipse
vobis signum. **Finit.**

Sequitur declaratio
cōpendiosa defectū vřozū ecclesiasticorum.

Declaratio defectuum

Ad te dicam mibi ecclesia fundata est super firmam petram / flauerunt venti inundauerunt flumina. non est passa ruinam. quod tu dicis reformatione indiget? Aut dicis quibus. Sed si in nullis eius partibus ethrogeneis id est in eius statibus / vel in nullis partibus materialibus / siue fluentibus id est singularibus suppositis hodie correctione et emendatione ecclesia indiget / queso ubi sunt tunc precedenti patrum / sancte et rationabiles constitutiones / innumere / in eorum conciliis / vel episcopis papalibus tradite / quarum obseruantia nunc oblita nedum expedit olim / sed et magis modo fidelibus saluberrima esset et oportuna. Et ut de pluribus taceam et grandioribus. **I** Primo ubi est quod episcopus bonus et probatus opere et doctrina / eligatur / non puer / non homo carnalis / spiritualium ignarus. **II** Ubi est quod clerici in duabus ciuitatibus / et ecclesiis prebendas vel prelationes non habeant. **III** Ubi quod per sepultura / confessionem / ordinationem / promotionem / nullo preterito ubique aliquid exigatur aut detur. **III** Quod nullus principum laicorum capellanum habeat nisi ab episcopo datum in casu ab episcopo deponendum vel corrigendum. **V** Quod nullus episcopus aut sacerdos muneribus precibus ac fauoribus personarum acceptionibus promouetur. **VI** Ubi est quod episcopi extra diocesim non morentur. **VII** Quod non plures quam sufficientes ordinentur. **VIII** Quod episcopi et sacerdotes spectaculis et ludis non intersint / nec delectentur. **IX** Quod sacerdotes nihil fenoris. aut rustici ministerii exerceant. nec mercatores venatores aut negotiatores fiant. **X** Quod negocia causarum festiuis diebus et in ecclesiis non tractent. **XI** Ubi est hodie ne rectores ecclesiarum in suis strenuis sint rebus / et in ecclesiasticis remissi. aut plus propria quam ecclesiastica iura procurent. **XII** Quod non liceat dominis et prelatis / obseruationibus suppositis gentilibus attendere. nec diuinis consuleri aut stellarum cursus respicere in agendis. **XIII** Ubi sunt synodi prouinciales secundum patrum constitutiones semel vel bis in anno celebrande. **XIII** Ubi quod non liceat quicumque clericum vel episcopum die dominico absentem esse. sed missarum sollemnium interesse ieiunium. **XV** Quod clerici ad matutinum seu vespertinum officia non venientes dependant nisi episcopo vel decano satisfaciant. **XVI** Quod non liceat clericis ante tertiam horam prandere. **XVII** Quod nullus sacerdotum a quinquagesima usque ad pascha carnes comedat. **XVIII** Quod sacerdotes aduentum christi ieiunent. **XIX** Quod clerici a subiectione non cessent. **XX** Ubi est hodie ne quicumque per gradibus / pro dignitatibus / pro diuinis sacramentis accipiantur. **XXI** Ne prelati monasterijs vel ecclesiis consanguineos suos vel eis fauentes preficiant. **XXII** Quod non or-

dinentur qui psalmodiarum canticorum seu hymnorum ignari sunt. **XXIII** Quod scripturis diuinis studeant episcopi et sacerdotes / maxime monachi et religiosi. scientijs litigijs et practicis omisissis. **XXIII** Ubi quod opprobrescentes patrum potentes et tyrannos episcopi arguant. et corripiant. **XXV** Ubi quod per annos singulos episcopi parochias suas circueant cum effectum. **XXVI** Ut ad mensam episcopi scripturae diuine legantur. **XXVII** Quod episcopus angarias et impositiones vel huiusmodi grauamini subiectis non imponat. **XXVIII** Quod clericus scurrilis et verbis turpibus plenus ab officio retrahatur. **XXIX** Ubi est nunc clericorum singularis decor continentie / in gestu in vestitu / victu / et risu. **XXX** Ubi ne clerici coram barbam vel nutriant. aut calciamenta vestimenta aliter quam religionem deceret habeant. **XXXI** Ubi quod stipendia clericorum iuxta merita distribuuntur personarum. **XXXII** Quod clerici nuptialia vitent conuiuia. **XXXIII** Quod clerici tabernas non ingrediantur. nec in eis dorminentur crapula et ebrietas. **XXXIII** Ubi est illud cartaginensis concilij quarti ut episcopus vilem suppellectilem et mensam ac vitium pauperem habeat / et dignitatis sue auctoritatem fide et vite meritis querat. **XXXV** Quod episcopus pro rebus transitorijs non leuiter litiget. **XXXVI** Quod episcopus de loco ignobili ad nobilem per ambitionem aut auariciam non transeat. **XXXVII** Quod studendum est clericis ut dissidentes fratres magis ad pacem quam ad iudicium cohortentur. **XXXVIII** Quod clerici per plateas et fora discurrere non debent. **XXXIX** Quod clericus quemlibet verbo erudit et ne pauperes grauentur / ut paulus / artificio victum querat. **XL** Quod clericus artificio vel agricultura sibi victum absque sui officij detrimento preparet. **XLI** Ubi est quod clerici in aliena ciuitate sine causa legitima non morentur extra prebendas vel ecclesias suas. **XLII** Quod ab his qui sacramentis diuinis inserviunt singularis castitas custodiatur. **XLIII** Quod clerici actorum secularium vel procuraciones non suscipiant. **XLIII** Quod laici clericos actores vel rectores sibi non constituant. **XLV** Ubi est hodie illud calcedonense concilium. monachi tantummodo intenti sint ieiunijs et orationi / in locis ubi renunciauerint seculo / nec ecclesiasticis / vel secularibus negocijs propria monasteria deferendo insistant. Et maxime quid opus est monachos euocari / cum in niti secularibus hodie studeant in facultatibus litterarum iuris scilicet et legum. **XLVI** Ubi est quod non liceat episcopo a sua ecclesia plus tribus hebdomadis abesse. **XLVII** Ubi quod clerici alleatores venatores et concordes pueri. **XLVIII** Quod officia ecclesiastica pecunia non obtineant. ut nihil pro ordinatione vel pallio / pallio defuncti aut accipiant. ca. v. epistolae etie. Bre. pape

Quoniam vult modo verbū illud eē verum. scz beati Hieronymi (qđ q clericoz audierit ambe eius aures tinniat) Veteres inqđ scrutās scrip- turas inuenire nō possum scidisse eccliam et de domo dei populos seduxisse/preter eos q sacer- dotes a deo positi fuerāt z pphe. Et Chyso. su- per illud Matt. xxi. Et intrauit iesus tēplū / sic dixit de tēplo oē bonū egredif. ita et de templo oē malū pcedit. Si enī sacerdotiū integrū fue- rit tota ecclia floret. Si aut corruptū fuerit/oim fides z virtus marcida ē. sicut cū videris arbo- rē pallentibus folijs/intelligis qz vitū hz in ra- dice. sic cū videris populū indiscipulatu/ sine dubio cognosce qz sacerdotiū ei nō ē sanū Ubi ē forte prop hoc deuotio z obediētia inferiorz defensio militū/par principū xpianoz: ad finē vt inter se pcordeos ipugnent/scismaticos z infi- deles. recuperando regiones qz iā xpianis abstu- lerūt z puerterūt. Sed nunqd hodie oīs sa- cerdotes domini z plati in antedictis z post di- cendis culpabiles sunt malis? Absit. Reliquit enī dñs sibi in isrl. viij. milia virozū/qrū genua nō sunt curuata ante baal. iij. Regū. xix. ca. 7c. XLIX Iterū ad quid expedit aut quid utili- tatis ecclie pferat tā magnifica pncipū glia/ z taz supflua platorū z cardinaliū pōpa/ vt qsi se ho- mines eē nescire faciāt. Et qz vtiqz abominatio/ q vnus tenet ducēta/alter trecenta bñficia ecclie- liafica. Rōne inde cultus diuinus diminuitur ecclie depaupant/ valentibz virtis z doctoribz puantur/fidelibz mala exempla dantur. L Quid sibi voluit/qz cardinales solū de vna na- tione/vel quasi de vna patria fiebant. inf quos defingulis/vel notabilibz linguis/aliqui eē de- berent. nūqd apud xpm ē dñia/greci/ z latini et almani/hispani/ z hungari 7c. LI Quid est qz hodie vn/ vtinā mediocriter doct/tenet qz- tuor qnqz vel sex vel octo bñficia. quoz vno nō ē dignus. qbus octo sustentari possent/ doctri- nis/orationibz/ z diuinis laudibus insistentes. Altendite an potz hodie eq/canes/ aues/ z sup- sua eccliaficz familia pñmoniū ecclie come- dere debeat/ qz paupes xpi/ vel qz ad diuini cul- tus ampliationē z p infidelū puerfione/ aut in- hmoi pietatis opibus modis pgruis expendē- dum sit. LII Quot hodie loca diuini cultz vt monasteria z venerabiliū martyru ecclie /ro- me/ z alibi/ ob pdicta z ex platorū incuria deser- te sunt z destructe. LIII Judicate etiā si ius- stū qnqz sit/vel exactiōes ab epis clerico iponi. vt collectoribz soluat LIII Quid ē etiā qz hodie oēs mediū xpianitatis/pinguibz abundas beneficis tanqz centrū qetis ambiunt. derelicti pibus ecclie in circūitu/vbi impy ambulāt in- uisitatis/ z a doctoribz imittendis z pmouēdis vacuis z incultis. Ubi fides ē debilis. virtz im- pfecta. scismatici abundant. infideles ipugnant

vtiqz opus eēt in lege xpi exptioribz prelatis et doctoribz magistris/atqz pbiori z abundantiori militari potestate. LV Quid ē qz gladi ec- clese scz excōicatio in sui pteptu/ mō tā leuiter extrahit z pro modica re. vt p debitis vl hmoi tā crudeliter in paupes extēdit. LVI Quid ē qz vna cā sup modica re durat tā multis annis qre litū plixitas/pauperū/spoliatrix/puenienti modo nō rescindit. LVII Quare cōuersis iudeis de eoz bonis/misericordiā non dat vite necessitas potius qz egestate ppulsi apostaten t z xpianos impietatis arguat. LVIII Etiā quare non ordinat iudeos inter xpianos mora- ri nō debere. nisi vel xpianis seruiēdo vl agros colendo. vel in mechanicis laborando acqrant. victū suū/ z nō vsurando/eis in pctm/ z xpianis in spoliū. LIX Quid etiā sibi vult/qz qrun- dā eccliafizarū cathedraliū canonici calceis ro- strati/ vestibus accurtati/ abiecto habitu clerica- li/ z assumpto militari/in armis z hastiludis se exercent. Ep/qz cappa/suppellicio/ libroz de- positis/arma sumunt in campis armati pugnāt vt principes seculares. LX Quid ē qz non nulli plati iurisdictionē spūalem z tpalem qbus dā potentibz tyrannis z auaris/ p certa summa locant/in grauiamen ecclie /subuersionem iusti- cie. z oppressionē pauperū. LXI Quid est qz hodie epi abbates monachi sunt plz officia- les fisci/qz xpi. totis nisibus militantes mūdo. in curijs principū z secularium iudiciorū seu p- lamentoz. LXII Ecce quid sibi vult etiam qz modo poti oēs epi plati z prochiales sacer- dotes per papā cōstituunt/ qz eligantur psone note z aptiores de patria. vt nō pferant ecclias homines extranei in moribz z linguis/ z cōsue- tudinibus. LXIII Quid ē qz hodie potētū z nobiliū pueri eccliaficz dignitatibz pferunt z clerici famosi in vita z doctrina eis subijciūt. LXIII Quid est qz hunc spūalium penit/ ig- naris. qui a puero mundahe z litigiose scientie vt legum/quarum studiū sacerdotibus ē pro- hibitum/vacauerūt. regimē ecclie poti cōmit- titur. Nunquid ecclia per mundū gubernāda est/ z non potius contra morez mundi/ eo qz scrī- ptum est nolite conformari huic seculo/ z cetera multa. LXV Rursus oculos aperite/ z in- qrite si qz hodie claustra monialiū facta sūt qsi p- stibula meretricū. Si que psecrata canonicorū monasteria sūt qsi fora z diuersoria. Si que ca- thedrales ecclie facte sūt sic spelunce raptorū z latronū. LXVI Scrutemini si alicubi sacerdo- tes in cōsuetudinē duxerūt sub pteptu ancillaz habere pcubinas. LXVII Judicate si tāta imaginū/ z picturarū i ecclie varietas expedit/ z an ples simplices nōnūqz ad idolatriā peruer- tāt. LXVIII Videte si tanta religionum nu- merositas z varietas conueniat. LXIX

Tractatus

Examine si religiones militares faciunt debi-
tum habeant in honore sacerdotum. seruēt mo-
res. fidei. regulas et canones patrū. **LXX**
Discutite si expediat quorūdam tam larga exē-
ptio et priuilegiatio/atq; ordinariorum coertio-
ne sit cōmoda subductio. **LXXI** Si pueni-
at vrbānū quintū/brigidā de sueria/ducē brita-
nie/karolum/nō obstante nimia scōz multitudi-
ne canonizari. **LXXII** Si deceat quorūdā
nouoz scōz festa solenni⁹ pagi/et p̄cipuoz apo-
stolorū. **LXXIII** Si iustū sit priores scōz
solēnes ecclesias deferi et destrui/redditis⁹ a col-
lectoribus vel cardinalibus leuatis/et qñq; p⁹
ad eoz memoriā vel quasi gl̄iam/capellulas no-
uas edificari. **LXXIII** Rursum pensate si
equū ē fatuos p̄esse/et sapiētes subesse. iuuenes
dnari. senes famulari. ignozos ardua discutere
scientes loqui nō audiri. equoz famulos in pro-
motionib⁹ p̄poni/eloquioz dei discipulos post-
poni. **LXXV** Perquirite si q̄ scripture apo-
crise/aut hymni/aut oratōnes/successu t̄pis stu-
dio vel ignorātia in detrimētū fidei introducte
sint. Et corrigite opinionū discordias. vtpote d̄
cōceptione v̄ginis gl̄iose et cōsiliū. **S**edate
iniquas leges. p̄suetudines prauas emendate.
Nōne in saxonā reperiunt⁹ iniuste leges a theo-
logis impugnate. Et que xp̄ianozū consuetudo
dānabilior eē potest ea/qua iam clerici et laici et
p̄ncipes vbiq; insaniunt sanctissimā natalis no-
ctem celebrantes ludo taxillorū/nō p̄tēplatione
celestiū mysteriorū. Nōne in liuonia cōsuetudo
inoleuit/ut nulli rusticorum sacramētū euchi-
stie def. Nōne ibidē repitur q̄ vir duas vxores
viuas habeat et mulier plures maritos? Quid
plura? Ab episcopis ad cōcilium generale veni-
entibus/de qualibet puincia/de oibus inquiri-
te abusiuis p̄suetudinibus/et pernitiōsis ritib⁹
quacunq; occasione in ecclesijs/et hominū stati-
bus regionū diuersarum introductis/ut super
deuiationibus premisissis et consimilibus/oēs ec-
clesie status/vel in generali cōcilio reformatis.
aut in cōcilijs puincialib⁹ reformari mandetis/
ut de auctoritate vestra repetur ecclesia/et purge-
tur domus dei ab imundicijs vicijs et erroribus
vniuersis. Hoc autē ut diligēt fieret/sci p̄ores
patres ordinauerūt. et ordinationes eoz/poste-
riores semper in concilijs cōfirmauerunt. ut scz
bis in anno/in qualibet prouincia celebranda es-
set synodus. Unde in canonibus terraconen-
cōciliū. c. viij. ita dicit. Propter ecclesiasticas cau-
sas et altercationū solutiones/placuit per singu-
las puincias bis in anno cōcilia fieri/et uocante
metropolitano oēs ep̄os prouinciales/ita ut ad
concilium procedant oēs p̄b̄i vel diacones/ut
hi qui lesos se existimant/ut i cōcilio cāe exami-
nare ad iustū iudiciū pducant. Hec ibi. Secū-
dūq; capitulū carthaginē. cōciliū tertij dicit si-

militer **P**lacuit ut propter causas ecclesiasticas
q̄ ad puincie plebē sepe inuēte sunt/singulis an-
nis cōciliū puinciale puocet. Rursus capitulū
septimū toletani cōciliū sexti/quis inquit/prio-
ra neq; siluerit de tanto facinore p̄silia/ro die-
tabat/ut ea que frequēti p̄uaricatione iterantur/
frequēti snia cōdemnent. Quis ut scribit i eodē
cōcilio/sepe pullulantia prauitatis germina. san-
ctorum sepissime patrū iusta nouerim? seuerita-
te dānata. tamē q̄ crebris p̄spiciunt⁹ denuo vi-
gere radicib⁹ iusticie acrioris vigore/radicitus
ea amputari sancim⁹. Ceterū capitulū tertij q̄
ti cōciliū toletani/ita loquit⁹. Nulla pene discipli-
ne mores ab ecclesia xp̄i magis expellit/q̄ negle-
gentia sacerdotum/q̄ p̄tēptis canonibus ad cor-
rigendos ecclesiasticos mores/synodos facere ne-
gligunt. Ob h̄ a nobis diffinitū ē ut q̄ iuxta an-
tiquoz patrū decreta. bis i anno/difficultates
poris fieri cōciliū nō finit/saltē semel a vobis ce-
lebre. Ita tñ ut si fidei causa est/aut q̄libet alia
ecclesia cōis generalis totius hispanie et gallicie
nodus cōuocetur. Si vero nec de eccleie p̄roui-
litate tractabit. speciale erit cōcilium prout vni-
usculūq; puincie metropolitanus elegerit per-
agendū. hec ibi. Ex quibus oibus arguitur
simili/q̄ etiā propter defectū cōciliozū generali-
um totius eccleie que sola audet intrepide cor-
gere omnes ea mala que vniuersalē tangunt ec-
clesiā manentia diu incorrecta crescunt/et inuen-
ta sunt de malo in peius donec tādē iniqua sub-
fitione cōsuetudinis/reputēt licita. **I**bi ita
q̄ pactis ut in illo sit nostrū explicuisse/a q̄ no-
bis fuit inchoasse. inuisibilis omnium creatoris
principis pacis/implozo opē suffragijs/ut meis
verboz energia/tenuib⁹ hortamētis vim tribu-
at effectus peroptatā fragilitatēq; humanā/ve-
ritatis illustret fulgorib⁹/ut intentioni pietatis
se nō opponat pertinacem/ne diuine seueritatis
vicio postmodum corripiat cōtradictores et nō
ut recto rōnis libramine amplectentes viā con-
siliū pacis misericordia profluens/pax perpetua
et gloria suscipiat sempiterna.

Clemens vrbano litem q̄ mouerat/ergo.
Explicit errantem codex vasurus in orbem.
Consiliū placeat nominetur epistola pacis.
Si facit anterior torpor vel deuus error.
Ut taceant lingue/mundum transire libelle.
Scisma necat tale pote cōcilium generale.
Clama/nō metue montes transire per altos.
Per siluas/et aquas/valles/laceratq; miricas.
Non defers merces/sed veri portitor es tu.
Et si displiceas veri q̄ nuncius/ex quo
Essem vix valet esse tuum/quid si laceraris.

Finit epistola pacis.
De eodem scismate
alius tractatus eiusdem.

Inquisitione veritatis tagentis
proximu scisma/z statum eius/
optet no ee monoculu. sic q tñ
vno oculo ad re ipaz attedam?
qd fit/dū illa tātūmodo q p pte
nra faciūt aspiciū. z aduersus
rōnes videre negligim. Et qz multi/vt suppo-
no/offerēt oculis videre volētū/rōnes/q faciūt
p sua opione/in materia q nunc ventilat. scz de
subtractione obediētie a dño nro in toto vel in
pte. decreui qdā siliter in aspectu adducere/op
positū facientia. **P**rimo notet q z qlis psona
z cui? fama z status nūc tractat/z qbus priuile
legijs/q dignitate/z supioritate/dotar? ē. **I**dcir
co sume cauendū ē ne qd temere aut incōsidera-
te aut pcpitanter fiat. **S**cdo notet q obtulit
ip z publice in pmo pistorio/q vicz hēbat pm
ptitudinē animi ad mortē p ouib? sustinēdam/
anteqz nō fiet vnio ecclie. **T**ertio notet/q ces-
sio sua si nunc fieret nō ēēt pueniens/s pssima/
nisi prius ab aduersa pte alia sentirem. Et ita
nō dz accusari de piurio si nō cesserit vel cedat/
pssimalit. **S**i dicat q nec hoc petiū s q reddat
se voluntariū z pmtū ad cessionē. **P**rimo vi-
deat si iuramētū hoc iporat qd vocaliter nunc
istud offerat. **S**cdo aduertat si illa oblatio de
pmtitudine ad mortē/satis hoc iporat q etiā
parus est cedere anteqz nō fieret pax. **T**ertio
videatur si possit habere colorē sufficientem/ad
excusationē suā. q vocaliter p nunc non offert
cessionē anteqz sciat voluntas eoz de aduersa p-
te. qz estimat forsan z nō sine apparentia/q ad-
uersarij magis fortificarent vel indurarent. Et
dicerent/interpretates istā oblationē in maluz/q
diffidit de iure suo/z hoc nō sine colore. **Q**uar-
to principaliter notet/q p bullā in rñsione ter-
tia/offerit simpliciter z absolute/q vult tenere
iuramētū in forma. **Q**uō igit poterit argui
de piurio? **S**i dicat q intelligit aliter iuramētū
q cardinales z alij/nō obstat. qz nōdū vidimus
nec venim? ad hoc/q cessio debeat cōpleri quo-
uisqz viderim? de rñsionib? alioz alteri? obediē-
tie. Et si tunc papa velit subterfugere/z glosa-
re/z ita pacē p hoc ipedire: locū habebit interp-
tatio/z sue interpretationis si mala sit ipugnatio.
Quinto notet q p nūciū aplicū/q nouissime
venit/fecit multa offerre dño regi z alijs/sup de
claratiōe voluntatis sue. z difficile esset iudicare
eū nisi italia scirent/q tñ non ē necē reuelare vni-
uersitati vlobus/pssertim vbi negocia non tra-
ctant ita secrete/qn facilliter sciri possint. **S**e-
xto notet q in quarta qstione int illa q ponunt
supponit q papa fuerit ptestat? de nō receden-
do a vijs suis. qd multi oino falsuz estimāt imo
poti? offert oēm viā rōnabilē. **S**eptimo notet
q via cessionis ē inefficax z insufficiēs si alij de
alia obedientia nolint illā recipere. Et iō miruz

videret q ad talē viam q ex ypothesi possibilē/
ēēt inefficax/aliquis obligaretur. **S**i dicatur **S**
q saltem papa tenetur scdm preparationez ani-
mi acceptare istam viam. Non video qualiter
istud possit negari/quia etiam tenetur accepta-
re isto modo mortem. **S**ed q non habeat istam
promptitudinem non potest sciri. cum sit in mē-
te. **N**ec videtur q teneatur explicare voce vel
signis exterioribus pro nunc/proppter aliqua ta-
cta circa tertium notatum. quia nec etiaz hoc iu-
rauit. **E**t forte expediens est silere vsqz ad tem-
pus renunciationis/proppter ambitiones illorū
qui tenderent ad papatum/diuersis vijs/caute-
lis z modis. z possent impedire factum totum.
Octauo notetur q possibilis est alia via/ con-
ueniens z bona. z que ab aduersarijs forte acce-
ptabitur/z in hoc casu qui clarus est papa suffi-
cienter se absoluet apud deum z homines. si illā
viā acceptet per quam fiet pax. **N**am suppo-
sito q cessio de se esset via melior. tamen potest
fieri sufficiens per accidens. **I**tem non semper
melius bonum cadit sub obligatione. quin suffi-
ciat minus bonum acceptare. **D**uobus eni pro-
positis bonis maiori z minori. stat q ad nullum
obliger. **S**tat etiam q ad minus obliger/z non
ad maius. z stat q ad vtrūqz obliger/sub di-
stinctione. **E**t in casu illo est questio apud doc-
tores/an teneat acceptare maius bonum. z non
est dubia illa questio si maius bonū sit mihi dis-
cilius/sed si ceteris paribus z stante equa faci-
litate. **I**n casu isto si dimittam maius bonum/
dicunt aliqui q pecco propter contēptūz/apud
alios oppositum est multum probabile. **U**nde
propter experiendam libertatem meam/vel ali-
quod tale/possum/vt videtur/licite mai? bonuz
deserere minori acceptato. **T**unc applicetur in
casu nostro/z constat q papa dicere poterit de
ista via/z alia minus bona/q cetera non sūt pa-
ria. **N**ono notetur q papa non potest teneri
ad cessionem secluso iuramento/nisi iste tres cō-
ditiones ponantur. **P**rimo q per cessionem ha-
beatur vnio. **S**ecundo q aliter non posset hu-
manitus haberi. **T**ertio q maluz illud propter
quod sit cessio facienda. sit mortiferum anima-
bus/et q per cessionem non augeatur. **N**unc be-
ne attendamus si rebus adhuc stātibz vt stāt
presertim apud aduersarios nostros/ quorum
opinionēs ignoram?. posset dici apparēter ali-
quā triū cōditionū deesse/nūc in cessione. **D**e-
cimo notetur q etiā de pte nostra /rex hispanie
z rex aragonum. z presertim eius populus/nō
sunt adhuc determinati ad istam viam cessionis/
imo dicunt multi vidisse multas litteras/quib?
oppositum clare perpenditur. **E**t istis sic perdu-
rantib? pstat q cessio nō esset via totaliter suffi-
ciens. imo multi formidant. ne iam sit forma-
tus vnus rācor z qdādam seminarium discordie

Tractatus

inter illos hispanos et arrogos. ex vna pte / contra gallicos / et interpretantur q in odiu eorum volunt papam deponere / q de patria. ¶ Undecimo notet qualiter p determinatinem istaru qonum si nunc fierent / posset poni scisma i fide in vniuersitate Parisien / et papam nostru et sibi adherentes ex vna pte. Eundem et alias vniuersitates alterius obedientie / q sunt emule eius / et in quibus sunt clerici et viget vniuersitas. ¶ Duodecimo notetur modus qui tenet de scedulis / et modo vocu seu opinionum / vel deliberationum / q in illis que fiunt per modu vniuersitatis / facultas theologie ad qua spectat principalissime illud negociu non habet nisi quartam vocem. et facultas medicine tantam. ¶ Tertiodecimo notet / quomodo potest requiri salua conscia / q a papa q non est iudicatus scismaticus / aut hereticus / posset remoneri obedientia / circa ea que ad eum semper spectare confessa sunt. Et aduerte debent talia agentes / super penis expressis / et de peccato ad deum. notat. q. iiii. noue cum ibi allegatis. Si dicatur q papa ostendit se scismaticu. hoc non est clarum per precedentia. Item non est talis iudicatus ab hbeatibus potestatem / et non est in potestate libera cuiuslibet sic iudicare de papa. et ab eius obedientia remouere. aut continere snias suas vel iurisdictionem diminueret. Et videat si tales sint suspecti de scismate contra papam. Item notent principes quid tales facerent contra eos si impune auderent etc. Et quam fidelitate seruaret. q sic dicere possent q essent tyranni. ¶ Quartodecimo notet si expediret simplicitate ecclesie q plati darent beneficia. et si melius distribuere / attento statu eorum et familiarum etc. Et an studiosi in vniuersitatibus haberent beneficia. Et an mali prelati fierent peiores q magis honorarent. et eis adularent i peccatis. ¶ Quintodecimo notet q si expediat principes incitare / ad remouendu vel diminuendu iurisdictionem / vel redditus ecclesie / sine ratione / siue alterius auctoritate / et si bona melius distribuere / et si licite hoc faceret. Et si totus clerus finaliter infra breuetempus pderet et affligeret / maioribus primo destructis et afflictis. ¶ Decimosexto notet circa iuramentu pape. Si factu ante papatu liget eum postquam est assumptus. Item si posset secum dispensare. Item si iudicet q vergat in detrimentum salutis et totius ecclesie observatio iuramenti. Item si interpretatio spectet ad eum. Item si magna pars clericorum specialiter doctorum vtriusque iuris diuini et humani / sit secus / q observatio illa iuramenti esset in detrimentum salutis etc. An excusetur. Item vt iam dictum est offert q vult obseruare. Et q laboretur interim apud alios. Item si habuerit causam male suspicandi in materia ista / et caute respondendi / attenta variatone circa eum / et Clementem / et moribus quorundam cardinalium. Et qd sibi negabatur modus practicandi viam

cessionis. ¶ Decimoseptimo notet q in prima responsione sua / in qua aliqui dicunt eum reprobasse simplicitatem modum cessionis / non potest hoc expresse haberi / q illud qd ponit de scandalo vniuersitatis etc. refertur ad modum exequendi illam am si esset ineptus. Et ideo illud petebat modum exequendi. et circa hoc mirantur aliqui / cum maxime hoc tangat eum / et sit caput etc. ¶ Decimooctauo notet / et aduertat vniuersitas / quomodo aliqui de suppositis iprobant simplicitatem de plano vias quas ipsa reputauit viles bonas et conuenientes / et per quarum quolibet posset haberi pax et rationes ad hoc dedit et se obtulit i lris patentibus quolibet illarum / contra quolibet sustinere. Et videatur si circumstantie sic sunt imitandae vel ex persona / vel tempore / q oes vie alte preter cessionem sint facte inepte et insufficientes / imo q illarum coloratores / aut opinatores digni sint punitione / vel infamatione / et presertim. q in ipugnatione dictarum viarum aliarum / sunt rationes ab aliis quibus / qui pro omni tempore militat contra eos. si quid virtutis habeant. et si sit in honorem vniuersitatis ipsa viderit. ¶ Decimonono notet specialiter probatio concilii generalis. qd tamen necessario habet dum quidam bene apparenter psuadebant / propter electionem noui pape. Et hec est radix in similibus. ¶ Magna pars catholicorum est neutra / sic q credit q neuter sit papa. aut i dubio suspensam se tenet. Item vero sequenter habet credere aut dubitare / de cardinalibus vtriusque partis. q non possint etiam similiter eligere papam nouum. quia si neuter sit papa maxima pars eorum / nec habet neque hunc potestatem creandi nouum papam / nec aliquid cunctis a cardinalibus nisi per concilium generale. Supposito q oes catholici particulariter consentiant in aliquos certos / pro eligendo nouo papa si non fieret collegialiter nihil esset. Alioquin si banus intrusus habuisset maximam apparentiam. Si dicat q cardiales soli antiqui creabunt nouum. primo dubiu est apud multos an pderunt potestatem eligendi. Item si alij cardinales oes sunt veri cardiales si antiqui non habebunt nisi priores voces. Alii enim habent potestatem in electione pape. sic ipsi. Item non est sine ista ratione plena pacificatio omnium sine scilicet generali. ¶ Vicesimo notet. Si papa incipiat persequi alios / q videt inter cetera q illi q sunt pro se ab eis persequuntur / et quidam talia. et vtat excoicationibus vtrum ille erunt timende vel no. Si remoueat beneficia vtrum repient alij q capiunt. Si illi excoicent et non curet. vix presumendu sit sile q alij non curabunt et q debet viuere et coicare cum eis sic an. Et qd erit remediū in celebrare volente et i articulo mortis / an erit aliqd sic negligens propter salutem aut temerari q non formidet snias illius quod tenet aut temere dicit papam. saltim q non est iudicatus non esse talis. Et qd erit etiam in vita remediū / vel releuamē.

Bequitur item alius

tractatus de eodem.

P Resupposito q̄ papa possit fieri scismaticus et hereticus. Et etiam q̄ de his criminibus possit accusari si de his est vehementer infamatus et suspectus. Quorum utrum q̄dā negare voluerūt. Que r̄ vtrū rebus stantibus ut nūc turbate sūt i ecclēsia sit expediēs accusare iudicialit̄ dñm Bñdictū nouissime in papā electū sup̄ hmōi criminibus heresis et scismatis. Primo q̄ sic q̄ n̄ debet fideles se exponere discrimini. Amas enim piculū pibit in illo inq̄t sapiēs. Sed obedire homini scismatico vel heretico ut vero pape esset discriminē peccati mortalis ut videt̄. Et nō obedire eidē si sit verus papa et nō scismaticus est sicut discriminē. iō in casu dubio sicut ē mō apud mltos d̄ inq̄ri et sciri veritas. Et videt̄ fundari posse ista rō in regula m̄gali theologie. q̄ dubitās d̄ aliq̄ actu an sit p̄ctm mortale et faciēs illū actuz d̄ eē certus q̄ peccat mortalit̄. Cuius rō assignatur illa q̄ dicta ē. q̄ exponit se discrimini. Quā aut nunc sit dubiū apud multos an Bñdictus sit scismaticus et hereticus vel nō. p̄t̄ ad oculū de multis q̄ sibi obediunt et alij nō etiam de sua obedientia etiam de eodē regno imo et i eadē vniuersitate vel collegio. Tollendū ē igit̄ illud dubiū a cordib⁹ hominū ne obediendo exponāt se discrimini rōne dubitationis aūdicte. Notet̄. xix. di. Anastasius q̄ cōcauit forino et achatio. Scdo sic nō min⁹ necesse ē vel expediēs scire an subtractio sit cōtinuanda. quā fuit expediēs cognoscere an eēt facta et expediēs fuit scdm ut nūc supponit̄ igitur et primū. Ans p̄ prima pte fundatū videt̄ i sufficienti similitudine. Addito etiā q̄ post subtractionē multa facta sūt et aliq̄ oblata p̄ Bñdictum ppter q̄ multi variē sentiūt de subtractione cōtinuanda vel nō cōtinuanda. Dicētib⁹ alijs. quia Bñdictus satis offert. et cessant cāe subtractionis. Alijs in oppositū asserentib⁹ q̄ nec cessant imo nec cessare p̄nt ut vnq̄ possit in papatū ius h̄re ppter ea necessaria ē ut videt̄ iuridica discussio. Tertio sic. Caritas obligat et mādāt curare de primis et eoz salute et reductionē ad cognitionē veritatis. si ergo sum⁹ certi sufficienti q̄ Bene dicto nullo mō ē obediendū sub pena scismatis q̄ scismaticus ē nos ex hoc debemus pcurare q̄ alia regna vel singularia supposita eidē nullatenus obediāt. et hoc fieri nō p̄t absq̄ discussione iuridica ut videt̄. Nā si nō vacaret̄ alijs. ipi d̄ facili p̄tēnerent q̄cqd̄ ageremus. Si aut̄ adhuc dubitam⁹ redit̄ argumētū primū qd̄ exponim⁹. nos discrimini p̄tinuando subtractionē ab illo. Cui aut̄ sit obediendū dubitam⁹. Quarto sic aut cā p̄cisa fuit necessario via cessionis sic multū

tenet̄ dicētes q̄ sic fuit p̄nunciatū p̄ cācellariū francie ex deliberatiōe p̄cilij p̄latorū nec alit̄ p̄lati iudicauerūt aut fuerūt cū hoc alie causē Si primū p̄stat ut d̄ q̄ offert ip̄e Bñdictus et dō min⁹. A. obtulit eadē viā cessionis et largi⁹ q̄ petebat. Si scdm dicat̄ q̄ fuerūt alie cāe q̄rit̄ an cessent. et si sic. idē qd̄ p̄t. Si nō cessant ip̄e Bñdictus p̄tinuat peccatū suū in grādē scādaluz toti⁹ ecclēie. et ita d̄ p̄festi fieri p̄cessus p̄tra euz ad eius destitutionē totalē realiter et de facto q̄tinuus possit ecclēie melius de pastore p̄uideri. Similiter tales cāe q̄ nō notificate sunt apud oēs nec certe ille dñt manifestari ne ex ignorātia faciant sibi restōnē aliqui p̄ quoz auxiliū ip̄e posset multiplici⁹ grauare ecclēiaz et p̄cipue suos cardinales et alios sibi inobediētes q̄s odit et p̄sequit̄ ut multi estimant odio capitali sicut ex minis ei⁹ et p̄cessib⁹ ut fama fert p̄tra eos ichoatis iudicat̄. imo p̄ hoc posset destituere oēs cardinales veteres et nouos creare. Exaltare fautores suos et alios iusticie zelatores crudeliter i pugnare. His aut̄ incōuenientib⁹ q̄s nō videat expediēs eē remediū apponere. Hoc aut̄ fieri nō p̄t. ut videt̄ absq̄ iuridica inuestigatiōe causarū omnium et motuoz tā iuris q̄ facti sup̄ rōnabilitate subtractionis et eiusdē cōtinuationis. Addunt aliqui q̄ oia q̄ p̄misit ex̄s in carcere sup̄ cessione/refutabit dūz erit liber et allegabit timorē cadentē in cōstantē virū. Alij dicunt q̄ hoc nō impedit. alioquin obligat⁹ eēt nūc ad i. possibile. q̄ nihil p̄t agere nisi in carcere dum semp in illo est. Nō est tñ alibi p̄seruand⁹. nec i regno nec extra ut alioz ē assertio. Ad oppositū arguit̄ sic. Discussio iuridica d̄ corā iudice cōpetenti fieri et audita pte. sed nulla p̄sona vel etiā cōitas nisi ecclēia aut cōciliū generale representans ecclēiam d̄ esse iudex cōpetens pape. imo nec ip̄m p̄t iudicare ut q̄daz iuriste dicere volunt sed p̄ nūc oppositū supponit̄. Cōcluditur q̄ q̄ ista accusatio/discussio et declaratio fieri debet coram concilio generali totius ecclēsie/saltem istius obedientie. Tūc ultra arguit̄. si nō ē expediēs celebrare hmōi concilium pro hac causa p̄ncipaliter nō est expediēs discussiōne fieri. sed nō est expediēs celebrare hmōi cōciliū generale pro hac cā/igit̄ r̄c. Supposita maiora/pbat̄ minor multiplicit̄. Primo ex pte cōuocantis. Scdo ex pte cōuocatorum. Tertio ex pte mediū in tractādo. Quarto ex parte finis in obediēdo. Primo sic ex pte cōuocantis Nulla cōgregatio habet vim cōcilij generalis nisi fiat in forma iuris. vel saltē non erit verisimile vel necesse q̄ oēs obediāt snie talis cōgregatiōis que non erit in forma iuris cōuocata et ita erit totū qd̄ ibi agetur dubium fluctuans et inualidum. Concilium autem generale nō p̄t p̄uocari in forma iuris nisi auctoritate sūmi pontificis

Tractatus alius

di. xviij. cum ibi allegatis. Et presertim si sit aliquis talis/vel talis reputatus in ecclesia/et si non pertinaciter refutauerit celebrare concilium/dum super hoc rationabiliter fuerit requisitus. Istas duas exceptiones reputaret aliqui iuristarum etiam superfluas quia tenent regulam in suis terminis generaliter esse veram/et ita dicimus in proposito. Supponimus insuper quod Benedictus non dum depositus est de papatu/et nec fuit iuridice accusatus/nec auditus/et per prius non convictus. Nam si hereticus/et scismaticus sit iure deponendus/et apud deum sic mereatur non est tamen depositus de facto ante sententiam. nota. v. q. iij. R. u. et glose super hoc verbo. Exempla sunt multa in similibus materiis/de episcopis/aut inferioribus principibus aut prelatis. Quod si quis dixerit non esse expectandam sententiam a iudice latam dum feratur a iure dum notorium factum est. Istud dicere est confundere omnem ordinationem pollicie/et contra omnem ecclesie regulam. Nam quilibet ad libitum dicere poterit de non notorio quod est notorium. et sic quilibet erit iudex in causa sua. Sicut ad propositum prius possemus applicare. Nam multa dicuntur a multis esse notoria crimina contra benedictum: quod alij vel negant/vel approbant. Deinde dicentes quod papa hereticus minor est quocumque catholico/et iurisdictioni ecclesie subesse intelligunt quod ab alijs poterit ut inferior iudicari. Et ante iudicium debet semper reputari maior. Non enim insequimur errorem quorundam dicentium iniustum non posse iuste dominari. Iura ad hec non allego quia totus textus libri conciliorum ab Inodoro/plenus est quod concilium nullum robur habet nec poterit provocari nisi auctoritate papae/et quod etiam ante omnia spoliatus debet restitui. In prologo vocat istas duas regulas duas claves et duos gladios sufficientes etc. Et est casus in terminis de symaco papa. qui accusatus esset de heresi/et vocavit concilium et ante omnia restitutus est. Postmodum se purgavit. Reperitur etiam quod clerus romanus scilicet cardinales puniti sunt eo quod a papa discesserant. In his suppositis arguamus ultra/quo dominus Benedictus provocabit concilium stans in carcere et spoliatus ut dicitur. Qualiter etiam illi qui non restituerunt obedientiam iam subtractam sibi parebunt. Qualiter etiam ipsemet in causa sua audiet ut iuris est. si non relaxetur siue de libertate saltem in concilio. Qualiter preterea poterit multos a concilio abijcere vel petere remoueri tamquam inimicos sibi/spemaliter proprios fratres dominos cardinales. Et an causam habeat super hoc rationabile videte quid presumendum. Secundo ac arguimus ex parte provocandorum. Quod si verum sit puerbium. Ubi multitudo ibi confusio. precipue hinc veritate quam non est unio sub aliquo capite/et neque sub eadem regula siue lege. Sed provocandi de diversis regnis. imo de eodem regno non conveniunt in iudicio et opinione super eodem capite/et per reale et omnimodam obedientiam ut verisimiliter supponitur. Et hoc est quia non conveniunt sub eadem regula siue lege/qua est de subtra-

ctionis rationabilitate/ dicentibus alijs subtractionem bene factam et continuandam fore/alijs non sic. Et male facta fuit. Et si bene facta. tamen rebus et quod nunc est mutanda. et ita murmur erit inter eos. et quod concipescet illud. Denique non dum scimus an aliqui principes volent pervenire nobiscum/praesertim ad hoc tractandum si perscuerint. Necesse tamen est ut praesentem nec presumendum est quando ante omnia hoc scire flagitemus dum proponere eis istud concilium. Quod si ab eis veritas celestis et mendacius seduci querant. quod indecorum hoc esset imo periculosissimum et scandalosissimum/nescit nemo. Quod dicatur eis nos velle tractare an Benedictus sit verus papa vel scismaticus/et quod certum putant in dubium revocare. verisimilius est quod ridebunt se certos esse nec velle hoc discutere/sicut obedientiam praeiis intrusi nunc visum rident. Ecce igitur quod difficile sit vel impossibile provocandos in una viam coningere pro discussione negotij quod loquimur. Tertio sic arguimus ex parte mediorum in tractando. Presupponamus itaque illud/quo non est verisimile/et quod omnes unanimi assensu de ista obedientia velint pervenire ad concilium/pertractando hanc materiam/et si non solam tamen precipue/et principaliter istam. Constat quod Benedictus et sui pro se audient in sua defensione/ propterea videndum est ante omnia si ea que opponunt contra ipsum vel opponuntur sint talia/que debeant facere fidem omnibus etiam sibi obedientibus et fauentibus. quia si non sint talia et taliter evidenter non solum frustra. imo confusio liter ea proponemus/nos qui subtractionis continuationem defendimus/et ponemus nos in piculo note scismatis/et condemnationis opprobriose. Ad dito hoc quod fauor et amor multum impediunt iudicia hominum/et iustorum/ licet hoc non credant vel videant. Cum igitur maior pars in concilio sit eis qui subtractionem aut saltem subtractionis continuationem reprobent/ non restat nisi ut condemnemur. Nec valet hoc dicere/ quod dominus non permittet errare concilium/ quoniam in eis que sunt facti aut iurispositivi/et breuiter in omnibus alijs/praeterquam in materiis quae sunt pure de fide/ ecclesia fallit et fallitur/seruata charitate. Propter cum compellit aliquem habitare cum non sua. Iste vero propositioes subtractionis fuit bene facta vel male facta/ non sunt propositioes pure de fide. Et presupponunt alias inuarias quae sunt pure de facto. Rursus ad idem Benedictus accusetur de aliquibus/quis dubitat quin accusabit fratres suos et alios aduersarios/de pluribus/et forte de maioribus/et magis coloratis/et fundatis tam in materia fidei/ quam in materia scismatis. Exempli gratia. Accusabit cardinales de rebellionem ad eum/et conspirationem/et crimine machinationum dolosarum/aut de alijs criminibus/ut simonia et similibus. Preterea habet quedam scripta aliquorum. in quibus sunt hereses manifeste/ dum credunt eundem impugnamus/ ut quod soli cardinales sint successores apo-

stolorum. **E**cclēsia tota nō posset creāre papā nisi per mediū cardinalium/nec vnq̄ potuit. **R**es expresse prohibita a deo si iuratur/debet seruari in reuerentiam iuramenti. **S**epte occidens propriam filiaz meruit. **D**eus potest obligari. **I**tem de alijs. **Q**ui possunt esse plures pōnētes. **D**ecreta et decretales plus nocuerunt ecclēie q̄ profuerunt. **C**laues date sunt vnitati non vni. **O**mnis obediens vlt̄ procurās obedientiam ad ipsum **B**enedictum/stantibus terminis in quibus sumus/est scismaticus. per consequens pertinax. **P**robabile ē/stante dubio probabili et notorio. de aliquibus contendētibz de papatu/dicere q̄ alteri est obediendum est error in fide et moribus. **N**am cuz casus presentis scismatis sit in tali dubio probabili et notorio. si vnq̄ fuit vel erit tale dubium. om̄s qui obediuerūt vsq̄ nunc vel obediūt vni parti vel alteri/errant in fide et moribus. **I**tem q̄ in eodē dubio quilibet cōtendēs tenet cedere inri si q̄bz et similia. **I**te q̄ a papa licet appellare. et q̄ licite appellatū est in hac materia. **C**uius tamen oppositū determinauit nup̄ totū p̄cilium cardinaliū vt dicit. **I**te forte accusabuntur multi de multis criminibz tam in fide q̄ in moribus. q̄ debent puniri morte. et merent̄ fm̄ leges et decreta peccatores taliz exheredari p̄ se et suis posteris et ita videre facile est q̄ horrenda scissura fieret. **I**ta tamē debere fieri in p̄tractando materiā antedictas/videt̄ verisimilius. **N**am si **B**enedictus accuset̄ ad mortē et sui fautores. nonne credibile est/attento suo q̄ alios similiter accusabit ad mortē si poterit. **P**resertim si fautores aliquos habeat/eoruz quos accusare voluerit inimicos odiosos/imo et forte accusabit p̄latos regni de sententijs excoicationis multis/et notatim. q̄ p̄senserunt cōtra iura vt dicit. et cōtra ecclēasticam libertatē/subsidia pro dominis temporalibus absq̄ causa manifeste necessitatis. **P**relati econtra volent se tuere. **V**olēt etiam dare beneficia ad nutū sicut modo/et h̄ forte **B**enedictus nō volēt neq̄ sui cardinales. **I**tem forte reuocabit oīa p̄tra p̄decessorem suū **C**lemētem et sui fautores/qui contra ipsum allegabuntur. saltē quo ad ipsa p̄cernunt modos diuersos machinandi p̄ impedimēto vnionis/non dico q̄ iuste/sed nec etiā q̄ iniuste/pcat oībus deus. **P**ostremo quo ad hoc videnda sunt scripta p̄tinentia rōnes p̄tra **B**enedictum. et videant̄ similes r̄siones/atq̄ ponderent̄. **E**t forte videtur q̄cquid sit in re/q̄ nō poterit sufficienter de heresi aut scismate p̄uinci/q̄ tamē exigitur. **E**st enim difficillimū conuincere aliquem pertinacem/et incorrigibilē fuisse autē iudiciū. **N**ā si aliquis millesies repetiuerit/et protestatus fuerit ante sn̄iam/q̄ defendet errorem suū nec reuocabit/tamē admittit ad veniā in puncto sententie proferende/si se monstret penitere et velle stare iudicio supioris sui/quis ipse okam videatur oppositū in suo dialogo. **C**ōtra q̄d est vsus et lex ecclēie. **Q**uarto sic arguit̄ ex fine p̄cilij/in obediendo. **V**ideamus itaq̄ fm̄ verā et iustā estimationē. **S**i q̄libet de p̄cilio tenebit maiore partē bene sententiasse/q̄tūcunq̄ sit i sui opprobriū vel dānum/vel infamiā. **N**ā cū cōciliū etiā totū posset errare vt dictū est in his que tractā/da hic pponunt̄/nōne poterit leuiter dicere cōdēnatus in hoc p̄cilio/certe p̄ciliū errauit/p̄ciliū male sententiauit. **F**uit hic inimicitia vlt̄ odium/vel ignorantia facti vel alicui⁹ filis. **C**ōsideremus obsecro/si pars q̄ subtraxit nec vult obedire/condemnaretur male egisse/aut saltem debere obedire. **A**n pareret huic sn̄ie. scio q̄ facile est dicere/ita obedirent. **S**cio q̄ etiam ita obedire possent. **S**ed an hoc debeat fm̄ moralē estimationem et p̄iecturā credi/ex his q̄ vt in pluribus accidant humanitus. viderint q̄ sic vident ego non video. **S**i vero nihil sententiet̄/irrisorium et vanū erit p̄cilium. **S**i aliqd̄ sententiet̄ q̄d nō teneat̄. erit perniciosum/et scandalosissimuz pro omnibz cōcilijs in posterū celebrādis/et erit scismatū innumerabiliū et irrepabiliū causatiuum/nō solū inter istam obediētā in p̄tibz suis imo et inter istā obediētā et alterā. qm̄ remanebimus in irrisione et in infamia apud eos perpetua/infabulā quoq̄ et derisum. **E**t forte nō poterit eē concordia in modo restituendi/q̄ alij volent ex toto/alij ex pte. **I**sti volent in sp̄ualibus alij in temporalibus. **A**ut ergo volumus nos q̄ subtraximus/restituere obedientiam. et ita melius est q̄ nos ipsos libere faciamus q̄ coacti iudicio. **A**ut nolumus/et ita exponim⁹ nos periculū p̄tactis si petamus conciliū. **S**ed dicet aliquis istud conciliū peti deberi/nō q̄d fieri debeat/aut speretur. sed q̄d interim absq̄ scandalo tempus protrahatur/quo currente morietur **B**enedictus/et ita liberabit uos dominus. et eligendi libertatem dabit. **P**osset hic allegari illud vulgatum pueris notissimum. **I**n mortem alterius noli sperare salutem. **Q**uis scit enim q̄tuz viuet quādo moriet̄. **E**t interim in quo statu sumus imo in quos status corruimus nemo nō videt. **P**orro et si cras moreretur **B**enedictus attendamus incredibilia pericula. **P**rimo dicetur ab inobedientibus sibi q̄ mors eius fuisset proditorie accelerata. et ita suspecti de hoc persequerentur. **I**tem obediētes nunc sibi/obediētiam negarent ab illo qui nouiter esset electus. **T**um quia iudicarent cardiales amisisse ius electionis/tum quia verisimiliter alium eligerent per aliquos cardinales qui non subtraxerunt. **A**ut forte ad aliam obedientiam se diuerterent. **I**mo rebus se habentibus inter nos/vt se habz cecus est qui nos aspiciat periculuz diuisionis ci

mentie proferende/si se monstret penitere et velle stare iudicio supioris sui/quis ipse okam videatur oppositū in suo dialogo. **C**ōtra q̄d est vsus et lex ecclēie. **Q**uarto sic arguit̄ ex fine p̄cilij/in obediendo. **V**ideamus itaq̄ fm̄ verā et iustā estimationē. **S**i q̄libet de p̄cilio tenebit maiore partē bene sententiasse/q̄tūcunq̄ sit i sui opprobriū vel dānum/vel infamiā. **N**ā cū cōciliū etiā totū posset errare vt dictū est in his que tractā/da hic pponunt̄/nōne poterit leuiter dicere cōdēnatus in hoc p̄cilio/certe p̄ciliū errauit/p̄ciliū male sententiauit. **F**uit hic inimicitia vlt̄ odium/vel ignorantia facti vel alicui⁹ filis. **C**ōsideremus obsecro/si pars q̄ subtraxit nec vult obedire/condemnaretur male egisse/aut saltem debere obedire. **A**n pareret huic sn̄ie. scio q̄ facile est dicere/ita obedirent. **S**cio q̄ etiam ita obedire possent. **S**ed an hoc debeat fm̄ moralē estimationem et p̄iecturā credi/ex his q̄ vt in pluribus accidant humanitus. viderint q̄ sic vident ego non video. **S**i vero nihil sententiet̄/irrisorium et vanū erit p̄cilium. **S**i aliqd̄ sententiet̄ q̄d nō teneat̄. erit perniciosum/et scandalosissimuz pro omnibz cōcilijs in posterū celebrādis/et erit scismatū innumerabiliū et irrepabiliū causatiuum/nō solū inter istam obediētā in p̄tibz suis imo et inter istā obediētā et alterā. qm̄ remanebimus in irrisione et in infamia apud eos perpetua/infabulā quoq̄ et derisum. **E**t forte nō poterit eē concordia in modo restituendi/q̄ alij volent ex toto/alij ex pte. **I**sti volent in sp̄ualibus alij in temporalibus. **A**ut ergo volumus nos q̄ subtraximus/restituere obedientiam. et ita melius est q̄ nos ipsos libere faciamus q̄ coacti iudicio. **A**ut nolumus/et ita exponim⁹ nos periculū p̄tactis si petamus conciliū. **S**ed dicet aliquis istud conciliū peti deberi/nō q̄d fieri debeat/aut speretur. sed q̄d interim absq̄ scandalo tempus protrahatur/quo currente morietur **B**enedictus/et ita liberabit uos dominus. et eligendi libertatem dabit. **P**osset hic allegari illud vulgatum pueris notissimum. **I**n mortem alterius noli sperare salutem. **Q**uis scit enim q̄tuz viuet quādo moriet̄. **E**t interim in quo statu sumus imo in quos status corruimus nemo nō videt. **P**orro et si cras moreretur **B**enedictus attendamus incredibilia pericula. **P**rimo dicetur ab inobedientibus sibi q̄ mors eius fuisset proditorie accelerata. et ita suspecti de hoc persequerentur. **I**tem obediētes nunc sibi/obediētiam negarent ab illo qui nouiter esset electus. **T**um quia iudicarent cardiales amisisse ius electionis/tum quia verisimiliter alium eligerent per aliquos cardinales qui non subtraxerunt. **A**ut forte ad aliam obedientiam se diuerterent. **I**mo rebus se habentibus inter nos/vt se habz cecus est qui nos aspiciat periculuz diuisionis ci

De concilio generali

uillis in regno francie/qualis non fuit a diebus
sue institutionis. Et sane eo periculosior eēt di-
uisio. quo magis intranea/ et quo magis inē ca-
pita regni. Et quo sub specie religionis fieret.
Nam tunc expectandū esset/ illud qđ dicit scrip-
tura. Amicus qui vult recedere ab amico/occa-
siones querit. Et illud decreti Scisma disponit
ad heresim. qz recedens ab ecclesia/ errores sin-
git vt recte discessisse videatur. Et hoc iam peri-
culum habemus in ianuis nisi celeriter et cautis-
sime prouiderimus. Addito qđ nulla sit iplaca-
bilior et irremediabilior diuisio qđ illa qđ sit sub re-
ligionis pretextu. Intm qđ i hoc casu putet fra-
ter se obsequium p̄stare deo persequendo frēm
Addito p̄terea qđ magna pars/ ne dicam maior
nō sponte cōsensit in subtractionem. Vel nunc
dum videt que secuta sunt/ voluntaria et p̄missi-
ma ē obedire et reuerti/ nec obstat forte ad reuer-
tendum nisi timor. quo sublato/ et data audacia
ipsi etiam cum periculo corporis et rerum suarū
suam ostenderent voluntatē. ¶ Quid si descen-
derimus ad particularia/ que scienter omittim⁹
arbitramur indubie qđ rei hui⁹ ingens et horri-
dus pateret aspectus et stuporē vehementē so-
la sui cogitatione causaret. Ne ve regno huic a-
scandalis. ve pesti scismatice/ si diuisione in reg-
no adducat. sicut iam posuit in imperio. S; ve
supra modum si nobis hereses p̄turat. quibus
ipsum scisma irremediabiliter radicitur/ et rabo-
dicatur iugiter alatur. crescat dilatetur/ atq; ro-
retur.

Ex his omnib⁹ hinc

inde tactis/ et insolutis/ p̄spicuum est in quali la-
byrintho vix egressibili positi sum⁹/ et vinculis
vix extricabilibus irretiti quasi vicz posuerim⁹
in rhetibus pedes/ et in maculis eorum ambule-
mus. iuxta verba Job. ¶ Cū igit angustie no-
bis sint vndiq; et cū ignoram⁹ quid agere debe-
amus. ego in insipientia mea hoc solū video re-
sidui/ et cōsiliū/ cū iofaphat rege. y. Paralip. xx.
vt oculos nostros ad deum dirigamus/ si forte
auertat irā suā a nobis. Si forte nō auferat con-
silium a prudentibus/ et senioribus sicut videt
hactenus abstulisse. Quāuis hoc fieri i tāta pec-
catorū abominabiliū colluuiē in tam obstinata
et incorrecta flagitiorū nephandoz multiplicati-
one/ vix expecto et vix spero. nisi qđ mie dei nō ē
numerus. et solus ē medicus/ qđ desperatos mor-
bos ad sanitatē adducit. ne glorie ante euz stul-
ta presumptio omnis carnis. quasi homo paces
effecerit. ¶ Si quid autē vel in dubio dicere ne-
cesse sit/ p̄ remedio presenti dicam sub correctio-
ne. Videt itaq; ante omnia/ tractādū hoc ne-
gociū inter dñs omnes de sanguine regio. cōi-
consensu et absq; maliuola/ aut acerba cōtentio-
ne. cū quibusdā p̄tis nō nimis hinc vel inde af-

f ectatis. Et qui non tm timerent de statu suo in
posterum/ nec tm affectarent nouā status exal-
tationē: qđ mentiri velle presumerent/ inordina-
to/ timore/ odio/ vel fauore cuiuscunq;. Quibus
in vnū p̄gregatis/ et ambulare volentib⁹ in do-
mo dñi cū consensu/ sperandum est in illo qui ē
deus pacis et dilectionis. et cui⁹ locus in pace fa-
ctus ē. et qui est in medio eoz qui se p̄gregant in
nomine suo. qđ ipse expediens aliquid in mate-
ria ministrabit. Alioquin si seorsum/ p̄tentio-
nes/ et p̄tialitates/ et similitates/ et cōminationes
negociū hoc de pace restauranda tractet. nō nī
si diuisiones crudeliores/ et multipliciores gene-
rabunt/ et erit imedicabile vulnus. Et tandem
qđ dei pietas auertat sup capita nostra dū con-
tendimus et rixabimur/ imo dū nos plus qđ ho-
stilitate ad mortē persequemur/ irruent quaquas-
uersū/ hostes alieni/ insidiatores regni hui⁹/ ad
p̄dandū et vastandū patissim⁹/ et nos iā/ nō vt
hostes suos. s; vt scismaticos et hereticos/ vt i fa-
racenos liberius persequēdos inuadent/ vt i fa-
bulis aquila fecisse fingit/ de rana et mure/ certa-
tibus. Sit vtinam van⁹ iste timor quem timeo
nec tm timere desinā/ p̄ti⁹ qđ aliqđ remediū ge-
nus aliud qđ queri video aspicere meruero.

Sequuntur quedam

per prefatum dominū Johānē Berlon edita
tempore scismatis ecclesie.

Atturus occasionē sapientibus
vt sapientiores fiant. ppono co-
rū examinationi ppositiōes ne-
gatiuas/ qđ sequuntur super mate-
ria cōis concilij huius obediē-
tie. Ex quibus patebit citius si

sit expediens aut nō/ conciliū hui⁹ celebrare. et
si sic. que cautela debeat obseruari.

¶ Non expedit fieri cō-
ciliū generale hui⁹ obediētie/ ad tractandū et
sentētiandū de criminib⁹ dñi. Bndicti sibi p̄ qđ
dam ipositis/ vtp̄ta de p̄iurio/ et scismate/ et he-
resi/ aut de suspitione vehemēti sup istis. ¶ Pri-
mo qz obediētia ista in se et in partib⁹ suis diui-
sa est circa iudiciū/ de actis per papā. alijs dice-
tibus quia bonus est/ et sufficienter obtulit p̄i-
sertim nouissime. alijs contrarium asserentibus
Tractare igitur talia corāz multitudine tā mul-
tipliciter diuisa/ eēt poti⁹ induratio et noua mul-
tiplicatio diuisionū. qđ illarū sedatio. attento qđ
ita req̄reret domin⁹. Benedict⁹ fieri sup dictis
hereticis illorū qđ sibi subtraxerūt. ¶ Secundo
qz conciliū hui⁹ ad hūc finem. aut fieret fm for-
mam p̄scriptam a iure. aut noua inuentione.
Si primo. modo constat qđ benedictus deberet
p̄esse etiam sub noua submissione/ et tamen re-
bus stantibus vt stant non videtur quis locus

esset aptus sibi ad securitatem cui detineatur/in-
clusus. Nec videtur qd permanentes in subtractioe
sue vocationi obedirent. et ita nihil ageret. Si
autem fieret conciliuz p nouos modos pter forma-
turis non videtur modus verisimilis/ante celebra-
tionem concilij/quod prelati et principes in vnu con-
cordarent. vno volente vnu modum/altero alium
et tractatus in tractando hoc dispendiosissi-
mus et sumptuosissimus sine magno fructu.
Tertio qd in determinatione huius materie ne-
cesse est multa concurrere et allegare/agentia fi-
dem et mores/sed tales materias non expedit in
hoc concilio ventilare ad determinandum. put sta-
tim dictum est. Quarto qd nunc oia possunt fie-
ri ad vnitatem vniuersalem ecclesie/erga alias pecu-
randam/queadmodum si tota hec materia esset in con-
cilio isto terminata/sive papa remaneat siue non
attento qd offert oia que nouiter electus quicunq;
posset offerre/imo apud tale aut p tali nouiter
electo fieri possent noue colligationes et confir-
mationes peiores prioribus/et fieret verisimilius
noua diuisio/aut iam facta continuaretur in hac obe-
dientia. Non expedit fieri conciliu ad tractandum
determinatiue materias fidei. Res ad hoc quia
esset dare occasionem scandali et periculi magni in
fide nostra. si aliud determinaret ista pars siue al-
tera/in materia que omnes tangit. et que ab oibus de-
bet approbari. queadmodum patuit de latinis et gre-
cis. Facile tamen esset et verisimile qd determinationes
in hac parte factas/non approbaret altera pars. prefer-
tim si in aliquo tangi videretur statim eorum in mate-
ria hac scismaticis. sicut tamen tangeret etiam apud istam
partem. Et forte ita apud aliam dicunt multe asserti-
ones de fide in quibus esset aduersissima sententia
inter diuersas obedientias. imo et inter multos
eiusdem obedientie. Ut super materia appellatio-
nis a papa. Et super eo qd renuens cedere/aut
cessionem facere est scismaticus. Et qd non adhe-
rens subtractioni est suspectus de scismatico/vel
ecclesie aduersus/vel in latitudine scismaticorum
et ita de similibus multis. Constat qd de prima
istarum propositionum est controuersia in regno
francie/apud theologos et decretistas et in multis
regibus de concilio regis/et de plamento/et alios de
vniuersitate. et inter se mutuo. Et de alijs dua-
bus assertionibus similiter et amplius. quoniam
altera obedientia nunquam tales concederet. imo re-
putaret erroneas/propter quod perspicuum est non
esse tutum talia determinare p modum autoritatis
concilij generalis. Sed nec deberent tales asserti-
ones leuiter in particularibus poni. quia reputat
hoc ab alijs ad iniuriam suam. vt dicere qd error
sit in fide si asseratur qd stante dubio probabili de
papatu apud duos contendentes alteri sit adhe-
rendum/quia non videtur esse possibile maius du-
bium probabile/quam sit in casu presentis scismatis/
et tamen vtraque obedientia dixit obediendum

suo. Et ita de similibus. vt qd non sit alia via huius-
modi inuenibilis ad sedandum scisma quam via cessi-
onis/cum iam videatur reddita per se inefficax
nisi concurrat saltem conciliuz generale/quod exclu-
dere non bene sciret. et quia certe circumstantijs ne-
gociorum variatis possunt vie et remedia ad vni-
tatem habendam vario modo reperiri. sicut et ne-
cessarium esse experientia presens notum facit.
Non expedit fieri conciliu huiusmodi ad tra-
ctandum reformationem ecclesie in moribus p mo-
dum determinationis. Ratio ad hoc est quo ad
multa eadem sicut ad precedentem propositionem
addito qd reformatio ecclesie vniuersalis fieri non
potest in moribus/sine abolitione multorum statu-
torum suorum p excommunicationibus et ceteris traditio-
nibus nimis multiplicatis/que nec obseruantur
nec obseruari possunt rationabiliter vbiq; propter
varietatem morum et temporum. Et tamen tales re-
motiones statutorum et canonum antiquorum/aut ad-
ditiones nouorum fieri nequeunt rationabiliter pro
tota ecclesia sine consensu communi. alias posset esse
statim diuersitas nimia in moribus et iudicijs/que
ad ea que papa et concilia statuerunt. Si vero di-
ceretur qd multa bona possunt ibi auisari et discuti
sed non determinari/pauca esset ibi utilitas in co-
paratione tanti facti. nam pauci viri litterati et
probi faciliter et forte congruentius ista conside-
rarent/extraherent/et ordinarent. Nolo tamen
dicere quin in multis partibus possit ecclesia p
suas partes reformari/imo hoc necesse esset. Sed
ad hoc agendum sufficerent concilia prouincialia
et ad quedam satis essent concilia diocesana et si
nodalia/put super hac re iam aliqua scripta sunt
et auisata. si quis vellet ad opus manuum mittere et
ad fortia. Sed heu desolatione desolata est ois
terra/quia nemo est qui recogitet corde. et querat
omnes que sua sunt. Non expedit p restitu-
endo obedientiam pape in spiritualibus fieri conciliu
huiusmodi generale. Primo quia videtur implicatio sic
tractum est qd maneat subtractio huiusmodi a papa/et qd si
at conciliu. Secundo quia facilius ista restitutio
et reductio tractari poterit in solo regno francie
si verum sit qd omnes alij iam restituerunt obedientiam
aut in ea permanserunt. si verum sit etiam qd subtractio
non est facta pape etiam in regno nisi sub conditio-
ne explicita/ut quidam dicunt/aut saltem implicita
et que de iure et equitate debet intelligi. Hec conditio
est/quoties papa fecerit debitum suum/et concesserit
ea que sibi petebant et propter quorum negationem
fiebant subtractio. Nam cessante causa cessare debet
effectus. Addito hoc qd subtractio nullo modo po-
tuit fieri iuste/nisi ad finem vniionis/tanquam medium
ad hoc necessarium. Alioquin tamen malum et insolitum
nullo modo posset a culpa defendi. Si ergo nunc vi-
deatur qd subtractio non potest ad vniionem. vel non
est necessaria/propter condescensionem pape ad ea que
petebant/cessare ipsa debet. quia si res stantibus vt

De concilio generali

stant erga pape p̄mptitudinē de cedendo/non potest de nouo fieri subtractio. sicut p̄cedere habent aduersarij vt videt. nō potest aut d̄z eisdē rebus stantibus eadē subtractio p̄tinuari. **T**ertio quia restitutio huius obediētie quo ad sp̄alia fieri cōmodius et breuius pōt per assensū cardinalium et reconciliationē mutuā/indulgendo p̄terita/ratificando que ratificanda eēnt ad cau telam futurozū et emendationē securiorem p̄teritorū et conscientiaz serenationem et ad abolendam omnē infamie aut rebellionis notam et q̄tū nus in viam pacis cōmuni animo et eodez pede procederet hec obediētia cōcordius/qm̄ faciēdo restōnem debitīs modis/nec subtrahentes/nec ille a quo facta est subtractio/remanerēt notati de talibus/qd̄ difficilior eēt euadere. si per conciliū aliqd̄ fieret determinatiua decisio.

Nō expedit cōcilium tale celebrari p̄stituendo obediētiā pape/in administrationib⁹ bñficioz et alioz h̄mōi/qz licet annexa sint sp̄alia lib⁹. tamē p̄nt tp̄alia notari. **P**rimo qz rōnes aliq̄e p̄iores de nō expediendo reformationē eccl̄ie vniuersalem in moribus tractare/faciunt p̄ hac parte et p̄ altero principali argumēto ad hanc p̄tē. **T**ū aduertēdū est qz si cōcederetur papaz habere de iure diuino dñum vniuersale sp̄aliū et tēporaliū/respectu oīum. **T**ū p̄stat qz p̄ diuersitate tpm̄ et locoz et statuum. nec papa/nec eccl̄ia habuerūt aut h̄re debēt/in talibus dispensationib⁹ aut administrationib⁹ bñficioz et tp̄aliū iurisdictionū/sile exercitiū aut executiōz aut vsum. **I**taqz notū ē qz eccl̄ia tpe xpi et aplo rum nullū habuit exercitiū aut executiōē iuridicā et ciuilit̄ circa h̄mōi tp̄alia/imo xps pl⁹ videt factō et verbo tale exercitiū iurisdictionis ciuilis prohibuisse/qz p̄misisse. licet nō dicā qz phibuerit aut oppositū/p̄sulerit/nisi p̄ loco et tpe. **Q**uia enī eccl̄ia tunc multiplicanda erat p̄ discursum aploz et fidelīū. iō talis iurisdictionis tp̄alis et possessiones fuissent eis ad impedimentum et tales sūt ad hoc p̄gruentie multe. **S**ed p̄ tpe Siluestri et cōstantini magni placuit domio ad dilataciōē eccl̄ie inspirare cū cōstantino/qz tales possessiones daret. tum eccl̄ie qz reciperet et durauit h̄mōi/dotatio eccl̄ie vsqz ad tpa n̄ra p̄ successiones sanctissimoz patrū Gregorij et ambrosij et alioz/quos nō est credibile in retētiōe taliū errasse cōtra xpi iussione. **S**ed longe aliter in p̄mitiua dotatione distribuēbant bona talia/qz postmodū tpe p̄latoz/q̄ ceperūt paulatiz refrigerescere a sanctitate priorū/tandēz abusi sūt taliter collationib⁹ bñficioz et h̄mōi administratione/qz pape paulatim et successiue ad se multa reuocauerūt/ vsqz adeo/qz finaliter datis occasi onibus et acceptis/quas nō est hic op⁹ recitare/quasi tota collatio et iurisdictionis talis/penes papā et ei⁹ curiā remanebāt. **I**ta vt vix eēt p̄lat⁹ q̄

posset minimū bñficiū p̄ferre. **C**ōcurrēbāt ad h̄ exactiones multiplices p̄ statu pape et cardina liū et si fraudes et abusus et simonie cōmitteren tur/relinquo iudicandū exptis. **H**ec idcirco dixi qm̄ forte aliquib⁹ videret qz sit expediens eccl̄ie vniuersali/redire oīa ad p̄stinū statū ec cl̄ie seu illius q̄ fuit tpe aploz quātū fieri cōs grue posset/abiectione talibus iurisdictionib⁹ p̄ magna pte que reddiderūt eccl̄iam totā bzutalē et carnalē et nihil fere sapiētē de his que dei sūt erga salutē animarū/nō ex se quidē sed abuti tūm/vitio. **U**el redeundū eēt ad statū eccl̄ie tē porē Siluestri et gregorij/qm̄ quilibet p̄latus dī mittebat in sua iurisdictione et sollicitudinib⁹ pte et papa tenebat que sua erant/ absqz tot referua tionibus tot et cōtinuis magnisqz exactionibus p̄ sustinendo statum curie et capitis nimis fore crescentē/suū ceteros membrorū status. **A**d sciendum igitur istud/cum multis appenditijs de p̄uisione clericorū sufficientiū et ad p̄ uidendū expediens est fieri determinationem et reformationem vniuersalem eccl̄ie. nam vni uersalem statum tangit. **S**ed dictū est p̄ius qz reformatio talis fieri nō debet in concilio solius obediētie isti⁹. **S**i vero quis obijciat qz istō sic stare non potest cum eis que dicta sunt de re stitutiōe obediētie quo ad sp̄alia/qm̄ eēt ita bene periculū inobediētie culpabilis in vno sit in alio. **R**espondeo qz latissima ē differentia in sp̄alibus et tēporalibus quo ad hoc et vtrūqz fuisset bene semp̄ intellecta a priorib⁹ et moder nis. forte qz adhuc starent greci cū latinis. **P**atet enī ex p̄iore deductiōe qz papa pōt remane re papa vniuersaliter in perfectiōe magna. imo maiori q̄ erat Silvester et tamē nullū habebat exercitiū actuale circa tēporalia eccl̄ie vniuersa lis per diocesē/quātūcūqz habeat dominij vel plenitudinē potestatis in habitu/que potest as ex causis certi potest cohiberi et arceri. imo debet/ne exeat in actū et dimittat singula singulis ministrare. **N**onne christus fuit papa perfectissimus. nōne similiter Petrus. ipsi tamē omne exercitiū abdicauerunt a se in talib⁹ qz christi stus cum summa facilitate illud obtinere potuit. **N**ihil ergo de perfectione status summi pō set. **N**ihil ergo de perfectione status summi pō tificis diminiuit/si pro causa rationali/remouēt ad tēpus aut suspenditur sibi/tam anxia solidi tudo/tot curarum immortalium et periculosis marum in anima et corpore pro huiusmodi exercitio circa temporalia distribuenda aut cōferenda. augetur potius sua perfectio. et gratulari p̄fecto deberet in domino. **V**idetur vltē p̄ hoc multis qz non expedit vnum solum caput esse in tali exercitio administrationis tēporaliū sicut expedit imo sicut necesse ē vnum solum p̄ eē in spiritualibus respectu omnium. **C**uius ratio ē quia ea que fidei sunt debent eadem apud

omnes. et hec idēitas et vnitas vix aut nunq̃ ppetuari potest nisi recursus eēt finalis ad vnuz caput. Sed de traditionibus humanis pro regimine temporalium ecclesie totaliter opposituz inuenitur. quoniam s̃m varietatem temporum locorū et gentium et respectuum variande sunt decretales et ordinationes super collationib⁹ et regimine talium temporalium. ¶ Ex his omnib⁹ que latius possunt deduci p̃babiliter vellēt ali qui dicere nō esse expediens fieri conciliū decisum super restitutione vniuersali temporalis ad ministracionis pape. Sed super hoc debet concilium vniuersale celebrari. Nec oportet illos esse vel dici scismaticos qui occasione data et accidente talem in temporalibus fecerunt aut faciunt subtractionem. q̃ etia stante vnitate ecclesie talis subtractio ptingebat vel in toto vel in parte fieri fortassis debuisset: et hoc si absq̃ grauiori scissura in spūalibus hoc potuisset ptingere. et ita sapientissima lucet in hac parte dei prouidentia que ex malo scismati alia bona sciet elicere. ¶ Et si petatur de quo vlueret papa interim et cardinales. Respondetur q̃ si faciant debitū suū laborando et diligenter inquirendo si nem scismaticis. p̃sumendū est q̃ cito inuenirent: et tunc prouidebit eis concilium generale. qualiter erit expediens honestū pro statu tantorum dñorum. Sicut de modis puisionis sufficientiuz clericorū tunc tractandū esset pro futuro. ¶ Nō expedit concilium prefatum fieri tanq̃ viarum vniōis tātūmodo reptium. Ratio est. quoniam materia hñōi iam totaliter apta est et discussa quo ad possibilitatē viarum et rōnabilitatem vel irrōnabilitatē earum: et non restat nisi cōuenire istam obedientiam cū altera in aliqua viāz hoc autē fieri potest si vnq̃ debeat fieri absq̃ tali concilio huius obedientie qm̃ non videt q̃ alia cōclusio ibidē concluderet q̃ q̃ summarētur aduersarij de aliqua via assumenda. si enim vna pticularis via limitaretur: incideremus i in conueniens quale patimur. ¶ Ex his omnibus non determinatiue positis sed tñmodo examinatis videt sequi q̃ nullo modo expedit nunc concilium istius obedientie fieri nisi forte solum ad habendū liberam in consulendo deliberationem. et plenam cōcordiam capitū et mēbroz ad inuicem super modo et forma vniendi hāc obedientiam secū et cum alia et hanc vniōnem p̃cor dier prosequendi. ¶ Ad qd̃ amplius declarandum possent adduci particulares circūstātie super diuersis affectionibus et intentionib⁹ diuersorū. et super periculo maximo nouaz dissensionum suboriendarū et vix vnq̃ sopiendarū i spūalibus et tēporalibus. Nisi prius ante oīa limitarent ea que tractanda eēnt in concilio super quibus fieret. Nisi preterea fieret talis prouisio super p̃missis non determinandis que tangunt

fidem et vniuersalem ecclesiam / q̃ cōuocato concilio nulli sup ipsa disceptare aut saltē determinare presumerent. Deniq̃ p̃stat aliquos affectare totalem penitus decisionē benedicti et alij penitus h̃ nolūt. s̃ totis virib⁹ obniterent. nec est rō patēs ad sui destitutionē / statim sic inuenienda vt dicunt. ¶ Restat igit cōi et p̃cordi p̃cilio vel de liberatione tñmodo querere cū alijs viā aliquā / in q̃ nobiscuz pueniant p vniendo ecclesiam siue via illa sit puentio / siue cōpromissio / hñs vi cōcilij generalis in modificatione sua / siue p̃ciliuz generale formaliter / siue cessio / siue om̃s vie in vnuz si debeat perfectus haberi finis put multi doctores opinant. Nā et cessio vt dicūt fieri neq̃t q̃ vnionē det verā in ecclesia siue p̃cilio generali et p̃ p̃ns neq̃ absq̃ puentione / et p̃sertim renuente cedere altero p̃tendentū / qm̃ p̃ p̃ciliū talit̃ artabit quilibet aut artari poterit q̃ requireretur eoz consensus. Nā si dissenserint obedire concilio erunt palā scismatici. et si scismatici: erunt deponendi. Quib⁹ depositis p̃cedendū erit ad nouā electionē libere fiendā / sicut eis a vita sepati: aut libere cedentib⁹. ¶ An vero ista sola cā / vltimo tacta sit sufficiens cā ad hoc q̃ expediat aut de necessitate celebranduz sit hñōi p̃ciliū cōe istius obedientie / attenta difficultate in puocando / et expensis / et periculis in continuando. iudicent illi ad quos spectat. et in cōuenientib⁹ maioribus prudenter occurrant. ¶ Et veritatis flāma ex discussione ventilatione clarior emergat pponemus et soluemus obiectiones p̃tra viā mediam / que prout expedit tacta est. ¶ In primis dicent aliqui p̃tra secūdū expediens q̃ absq̃ discussione eozū que hactenus facta sunt non potest sincere / et pro cōscientiarū serenatione illud fieri qd̃ pponit. Nam si Benedict⁹ ex vna parte cum suis adherētibus / aut alij ex altera siunt sculpabiles de scismate aut heresi vel de rebellionē aut alio tali vitio. qualiter tales absq̃ recognitione proprie culpe et postulatiōe venie indulgentiam apud deum et homines merebuntur. non remittitur pena nisi confiteatur culpa? ¶ Sed respondemus q̃ hec obiectio friuola ē et sophistica atq̃ fieri posset in omni materia dubia / sicut fieret ad impediendum viā cessionis libere atq̃ discussione iusticie. Dicimus igitur s̃m catholicaz veritatem / q̃ in dubijs potest fieri cōfessio sub conditione / et ex tali p̃fessione veniam absolutam peccator consequetur. Addimus ad hec q̃ omnia et fere omnia dici possunt dubia in foro exteriori / que nondum sunt iudici aliter diffinita. Propterea nullus erit scrupulus obediendo domino Benedicto etiam vbi fuisset hereticus aut scismaticus si respiceret / vel si hoc non constaret per diffinitiuam sententiam ecclesie. Similiter de subditis rebellantibus / si qui fuissent / diceretur. ¶ Quis nesciat

De concilio generali

multa apud antiquos patres 7 nūc quotidie tollerari. vt de simonij 7 alijs que si iudicialiter essent ventilata 7 puicta tolerari nō possent. **Su-** paddimus q̄ tota res p̄ns/magnis dubioz inuolutris p̄tecta ē 7 vtriusq̄ colorata. **Sed** nec sunt aliqua que p̄prie 7 nude tangāt opposita fidei/q̄n magis in factis diuersis 7 diuersimode receptis/q̄ in iure p̄sistūt. Nulli idcirco possūt aut vix possūt de scismate 7 heresi p̄tinaces conuinci in hac pte. **Veni**q̄ dicim⁹ q̄ regula magis stralis theologie nō d̄z nos scrupulis inquietare vt fiat discussio/illa. s. regula/q̄ si illud sit dubiū an liceat an nō liceat illud fieri. si fiat: certū ē illud eē peccatū/q̄m p̄ p̄dicta/nō habebit rōnabiliter dubiū de eis q̄ fuerint p̄cordata/ 7 p̄supponetur quilibet aut nō errasse/aut de erratē penitere. 7 ita in suo honoris gradu/iure/aut saltem remanere. ¶ Ceterū ab alijs scōa fieret obsecutio/cōtra scōm expediēs. **Crimina** inquit nō ita generaliter remanere debēt ipunita/alioquin incentiuū tribuerēt delinquēdi. **Sed** nec/salua cōscia/forſan poterit dñs **Benedictus** ea ratificare aut nō infringere q̄ facta sunt/nisi presertim veniā/ 7 nouā p̄firmationē singuli pro se petant. aut nisi de nouo abilitent 7 ordinentur. **Sz** respondem⁹ q̄ fr̄quēter p̄cipue in delictis tā gentibus cōitatem aut homines grandis stat⁹ cōsultius tolerant errozes cōies. quā vindicari se uero rigore quererent. **Nūq̄d** non tolerat ecclesia meretrices. **Nōne** hec ē expressa prudētissimi augustini sententia in scriptis suis mult cuius dicta sicut nec aliozū hīc nō inserim⁹. q̄ a clericis satis cognoscuntur. q̄ insuper magis rationē quare talia dicta sunt. q̄ vbi dicta sūt. nūc 7 alias offerre conamur. **Non** deessent rationes 7 exempla nisi breuitatis amor obſtaret/ 7 si nō experientia doctrice pateret veritas. ¶ **P̄ter** ea quod additur de cōscientia domini **B̄ndicti** satis dissoluitur per hoc idem dictū q̄ etia3 vbi mala fuissent perpetrata. illa potest salua conscientia pro bono 7 vtilitate tanti negocij cōplēdi/ tolerando dissimulare. **Sicut** regulariter verū est q̄ prelatus nō soluz potest imo debet aliqua agere vel omittere propter generalē inclinationem subditorum/ vbi etiam quādoq̄ mala esset que alias agere vel omittere in graue delictum sibi verteretur. **Iuxta** quod inferunt aliq̄ q̄ etiam vbi via cessiois min⁹ bona fuisset. tamen attentis deliberationibus omnium subditozū super postulatione huius vie/ dominus **Benedictus** illam acceptare tenebatur/ sicut nunc acceptauit/ q̄tūcūq̄ alias ad eā acceptandaz/ non fuisset artatus vel artandus. **Sed** hoc omittimus. volumus enī nihil discuti de factis hactenus vel inde. **R̄ursus** ea que facta sunt in p̄motionibus 7 similibus durante subtractione auctorizata sunt per ordinarios loco/ ad quos de iure

re cōmuni spectabant talia. **C**ur ergo non poterit dominus **B**enedictus presumere illos qui a se aut predecessoribus suis fuerant ad hec electi et promoti/imemores non fuisse sue salutis/quare nequibit absq; scrupulo tolerare ne dicamus approbare que facta sunt. **V**enitq; quod subiungitur de ventia singillatim postulanda magis ad verecundam multorum turbationem q̄ ad tranquillitatem et pacem/satis eē debet postulatō venie generalis et modis honeste executā. **F**acit predictis q̄ omnia sacramenta/nisi forte penitentia vīm suam habent vt collatio ordinum baptismus et similia. q̄tūcūq; fuerit a peccatoribus distributa. stante tamē debita intentione faciendī que ecclesia facere intendit/et precipue vbi non ex affectata ignorantia iuris/sed ex facti inficitia peccatum exortum est. propterea nō erunt reordinandi iam ordinati. **D**einde ratio obijcient alij contra idē secundum et tertium expediens. et dicent q̄ implicatio est interterminis vt domino **B**enedicto fiat obediētia tanq̄ summo pontifici. et nihilomin⁹ coartetur eius potestas ad certa/et per ceteros modos/et q̄ sibi coadiutores socientur. **S**ed respondemus primo iuxta positionē illorū qui subtractionē q̄ licite fieri potuisset confirmant:sicut reuera auctoritate ista aut in multis casibus potest euenire. **D**icitur itaq; q̄ papalis dignitas non pro exollentia aut fauore persone/sed pro ecclesie vtilitate christo statuta ē/quamobrem fm̄ exigentiam vtilitatis ecclesie/tāq̄ finis/debet hec dignitas agibilia sua moderari. p̄sertim in eis q̄ nō sūt exposita in iure diuino. **H**oc enī dicere eēt de iure naturali cuiuslibet policie qd̄ violari nō potest aut mutari. **S**i ergo cōtingit q̄ predicta fieri sit expediens pro ecclesia/attentis circūstātijs negotiorū/aut videlicet prop̄ culpam domini benedicti seu aliquas eius conditiones min⁹ diuiles et vtilis ecclesie. etia3 vbi non essent culpabiles/aut propter generalē affectionē et deliberatiōem omnium subditorum/etiam vbi errarent et minus bene iudicarent/discimus non solum ista licite fieri. imo posse cōsurgere obligationem ad agendum. **N**eq; in hoc derogat auctati papali neq; plenitudi p̄tati sue collate sibi a xpo s̄iple tur. **N**ā posse mala et i expediētia ecclie facē qd̄ diceret eē posse: q̄s crederet h̄ a xpo collatū extitisse. **P**orro de istis tp̄alib⁹ administratiōib⁹ ecclesiaz possessionū/iuriū/b̄nficiorū/et situm xpo p̄ seipm̄ imediate nullaten⁹ se intromisit/nec ordinare curauit. sciēs et volēs talia ēē variabilia s̄ vtilitatē. nō ad vni⁹ aut paucorū singularē pompam/aut inutile vanitatē siue voluntatē. **R**atio postulat/nec negam⁹/vt dño pape et suis cardinalibus fiat sufficiens prouisio de bonis ecclesiasticis. sicut olim summo sacerdoti inferiori

Decreta concilij Constantien.

5

res suas decimas offerebam. Sed hec prouissio
nōne poterat adimpleri/absq; hoc q; necesse sit
ex toto ius ordinarioz cassari vel suspēdi?
Profecto sic. Postremo dicēt alij q; hec via q;
dicūt media compleri non potest absq; concilio
huius obedientie generali/ et ita cadit in illud qd
videt velle fugere. Hic rēdemus q; si cōcilium
generale nō quereretur fieri nisi sub modificati-
onibus tactis in hac via media. nō videret inco-
ueniens aut periculū celebrare hmoi concilium
Cessarent enim omnia que cōtra ipsius vtilitatē
audiuim^{us} allegari. Nihilominus illud cōcilium
nequaquā iudicamus necessariū p cōplemēto ce-
leriori et faciliiori huius vie. et absq; impens^e in-
numeris/ et tractu tēporis. q; nūc interim pūsq;
ista cōcordata sint/ dubia quedā oriēnt^{ur} sup cō-
uocatione cōcilij/ et quib; uisā similib^{us}/ q; hic cel-
sant. Dubitabit forte altius q; dñs Bēdict^{us} au-
dita ista via illam aut impedit/ aut nō p corda-
bit. Propterea forte tutius ē/ vt ante oīa secre-
te/ quātum fieri poterit habeat p sensus maiorū
omniū istius obedientie/ aut saltē pncipalium/ vt
cōp sensu toti^{us} sue obedientie/ fiat oblatio talis
cui vniuersali cōsensui si renuat assentire. quis
nō videbit tunc ei^{us} modū pcedendi penit^{us} im-
probabilē ēē/ q; nō iudicabit ab eo iure recedē
dum fore. Nō enī poterit aliq; tergiversatione/
fautoria scismatis et subuersionis ecclie denega-
ri. Et si q; ad extremū dubitauerit siliter de
pncipib^{us} alijs q; nō approbabit viā hanc medi-
am/ fatemur hoc nō vlsq; quāq; certū esse/ nisi
put in moralibus sumēda ē certitudo. ex his q;
vt in pluribus sūm verisimiles et p habiles cōie-
cturas eueniunt. Si in oībus predicta via nihil
petit difficile aut onerosum vel inhonestū/ que-
ritur propē quid pncipes et prelati debeāt ipso-
bare/ maxime p tanto bono reunitiōis obedien-
tie hui^{us} totalis obtinendo. Quid enī graue erit
q; oīa indulgeant pterita/ et nō discutiant/ q; do-
min^{us} Bēdict^{us} habeat bonos piliarios non su-
spectos cuiusq; pti/ sūm quoz iudiciū agat qd
actur^{us} ē/ q; ipse a vindicando pprias aut alienas
iniurias immunis sit/ et deo cōmittat/ aut certe vni-
uersali bono ecclie et pacis illas donet. Item di-
cimus de subditis q; buscūq; erga dñm Benedi-
ctum. Profecto nihil istoz difficile est nisi forte
apud illos/ apud quos hūilitas et charitas et ec-
clesiastica vnitās fuerint onerosē/ scz q; turbatio-
nib^{us} gaudet et q; runt q; sua sūt non que iesu xpī.
Aut q; suis sententijs ceruicosa aiositate nimis
credunt. Aut si difficilia ēē ista quisq; cōtēderit
aliaduertat ille obsecro si plures sint in alijs vīs
difficultates et ambages/ aut viā aliquā oī diffi-
cultate carentē afferat in mediū nos leti animis
cōplectemur. Et si Bēdict^{us} vel facere non vult. vel qd
magis credimus/ non potest. tunc cum aliquid
agere necesse sit/ pergat nobiscum in hanc sentē-

tiam et attendat quid plus habeat damni pro ec-
clesia/ vel sic stare. imo quotidie magnis lapsib^{us}
corruere/ et dominū Benedictum incarceratum
esse/ et cardiales suis honoribus spoliatos/ et pnci-
pes ad cōtentionem periculosam dispositos vi-
dere/ aut q; ita preparemus nos per hanc reuni-
tionem primam et totalem huius obedientie q;
cum alia celeriter et vtiliter tractare valeamus.
et qualiter/ si quis quesierit/ scz in parte respō-
sum ē et a prudentiorib^{us} erit diligent^{er} inq; redūz
et inueniendū facil^{iter}. **¶ Finit.**

Decreta i sessione pu

blica concilij generalis Constantien. die sabbati. ix. Octobris Anno. MCCCXVij. Et pmo p-
hemium sup futuris concilijs celebrandis/ et p-
uisione aduersus futura scismata.

H Reuens generalium pncipiorū
celebratio agri dominici preci-
pua cultura est. q; vepres spinas
et tribulos heresū/ errorū et scis-
matum extirpat. excessus corri-
git deformata reformat. et vineā
domini ad frugē vberime fertilitatis adducit.
Illorū vero neglectus premissa disseminat at-
q; fouet. Hec preteritorū temporū recordatio/ et
presentium cōsideratio/ ante oculos nostros po-
nunt. Eapropter hoc edicto perpetuo sancim^{us}
decernimus atq; ordinamus/ vt amodo genera-
lia concilia celebrentur. Ita q; primū a fine hu-
ius concilij in q;inquennium imediate sequens.
Secundū vero a fine illius mediate sequenti cō-
cilij in septennium et deinceps in decennium p-
petuo celebrentur/ in locis que summus pōtifer
per mensem ante finem cuiuslibet concilij appro-
bante et consentiente concilio vlt in eius defectū
ipsum concilium deputare et assignare teneatur
vt sic per quandam continuationēz semper aut
concilium vigeat. aut per termini prouidentiaz
expectet. Quem terminū liceat summo pontifi-
ci de fratrum suozū sancte romane ecclie cardia-
liū cōsilio/ ob emergētes forte casus abbreviare
sed nullatenus progetur. Locū autē p futuro
cōcilio celebrando deputatū absq; euidenti ne-
cessitate nō mutet. s; si forte casus aliquis occur-
rerit q; necessarium videret ipsum locū mutari.
puta obsidionis guerrarūz pestis aut silis. Tūc
liceat sūmo pontifici de predictorū fratrum aut
duarū partium ipoz cōsensu atq; subscriptioel
aliū locū prius deputato loco viciniore et aptuz
sub eadā tamē natiōe/ surrogare. nisi idē vel sile
impedimētū p totā illam nationē vigeret. tunc
ad aliq; aliū locū viciniore alteri^{us} natiōis aptū
hmoi cōciliū poterit puocari. ad quem prelati et
aliq; qui ad pncilium solent cōuocari. accedere te-
neantur ac si a principio locus ille fuisset depu-
tatus. Quā tamen loci mutationem vel termini

Decreta concilij Cōstantien̄.

breuiationē teneatur dict⁹ summus pontifex legitime et semel per annum ante prefictū terminū publicare et intimare vti ad ipsum conciliū celebrandum predicti possint statuto termino cōuenire. ¶ Si vero qd absit in futurum scisma ori ri contingeret ita q duo vel plures p summis pontificibus se gererent. a die quo ipsi duo vel plures insignia pontificatus publice assumpserint. seu administrare ceperint. intelligatur ipso iure terminus concilij tunc forte vltra annū pēdens ad annum proximum breuiatus. ad quos omnes prelati et ceteri qui ad conciliū ire tenentur sub penis iuris et alijs per conciliū ipōndis/absq alia vocatione conueniant. Necnon imperator ceteriq reges et principes personaliter vel per solennes nuncios tanq ad cōmune cendium extinguendum per viscera misericordie Iesu christi ex nunc exorati concurrant. Et quilibet ipsorum pro romano pontifice se gerens infra mensem a die qua scientiaz habere potuit alium vel alios assumisse papatus insignia vel i papatu administrasse teneatur sub interminatione maledictionis eterne et amissionis iuris si qd forte sibi quesitū esset a papatu quā ipso facto incurrat. et vltra hoc ad quaslibet dignitates actiue et passiuē sit inabilis cōcilium ipsum ad terminū anni predictum loco prius deputato celebrandum indicare et publicare. et per suas litteras competitori vel cōpetitorib⁹ ipsum vli ipsos prouocando ad causā vel ceteris prelati ac pncipibus q̄tum in eo fuerit intimare. Necnō termino prefixo sub penis predictis ad locū cōcilij personaliter se transferre. nec inde discedere donec per conciliū causa scismatis plenarie sit finita. Hoc adiuncto q nullus eorū ptendentiū de papatu in ipso concilio vt papa presideat. Quinimo vt tanto liberius et citius ecclesia vnico et indubitato pastore gaudeat sint ipsi oēs d papatu ptendētes postq ipsū p̄ciliū inceptum fuerit/autoritate huius sacre synodi ipso iure ab omni administratione suspensi. nec eis aut eorū alteri donec cā ipa per cōciliū terminata fuerit quolibet a quoq sub pena fautorie scismatis obediat. ¶ Si forte electionē romani pontificis p metū qui caderet in pstantē viz seu imp̄ssione de cetero fieri cōtingat/ipsaz nullius decernim⁹ efficacie vel momenti nec posse p sequentē p̄sentum etiā metu p̄dicto cessante/ratificari vel approbari. Nō tamē liceat cardinalib⁹ ad aliā electionē procedere. nisi ille sic electus forte renunciet/vel decedat. donec per generale p̄ciliū de electione illa fuerit iudicatū. et si pcedant nulla sit electio ipso iure. Sintq sic scō eligētes et electus si se papatu ingessit/omni dignitate/honore/et statu etiam cardinalat⁹ et pontificali ipso iure p̄uati. et inabiles de cetero ad eandē/ac etiā ad papalē nec aliquis eidē secūdo electo vt pape

sub pena fautorie scismatis obediat quoq mor do. Et eo casu conciliū de electione pape p̄deat illa vice. Sed liceat imo et teneantur electores oēs aut salte maior ps ipoz/quam cito sine periculo psonaz possunt/etiā si periculū omnū bonoz imineret/se transferre ad locū tutū et metum predictū allegare corā notarijs publicis et notabilibus personis in multitudine populi in loco insigni/ita tñ q allegantes metuz hmōi habeant in ipi⁹ metus allegatione exp̄mere specie et qualitatē dicti metus/et iurare solennit⁹ q metus taliter allegatus ē verus/et q credūt se ipm posse p̄bare/et q p maliciā vli calūniā hmōi metū non pponunt. Nec vltra primū futurū p̄ciliū non pponunt. Nec vltra primū futurū p̄ciliū villo modo possit differri allegatio dicti metus. Teneant insup postq se trāstulerint et metū allegauerint modo p̄dicto prouocare sic electus ad p̄ciliū/qd p̄ciliū si vltra annum pendet a die prouocationis hmōi/intelligat ad annū vltra supra ipso iure terminus breuiatus/et nihilominus teneatur electus ipse sub penis predictis cardinales prouocantes sub pena amissionis cardinalatus et omnū beneficiorū suoz. quā ipso facto incurrant/infra mensem a die prouocationis cōcilium ipm vt supra dictū indicare et publicare/q̄ citius poterit intimare/cardinales ipsi/ceteriq electores ad locū concilij tempore cōuenienti personaliter se transferre/et vsq ad finē cause expectare. Teneant quoq plati et ceteri vt supra ad prouocationē cardinalium tñ si forte sit electus prouocare cessaret/accedere. Et etiā sic electus in concilio ipso nō presideat/ānimo sit a termino initiandi cōcilij ipso iure ab omni administratione papatus suspensus nec sibi a quoq sub pena fautorie scismatis quolibet obediat. ¶ Si infra annū ante viez indicti concilij contigant supradicti casus. viz q plures se gerant p papa vel q vn⁹ p metū seu imp̄ssione eligat. censeat ipso iure. tā gerētes se p papa q̄ electū p metū seu imp̄ssione/et cardinales ad dictū cōciliū prouocati/teneant q in isto cōsilio cōparere psonalit⁹ cām exponere et iudiciū p̄ciliij expectare. ¶ Si dictis casib⁹ occurrētib⁹ ptingat forte casus aliq̄s q necrū sit locū p̄ciliij mutare vli ob sidionis vli guerre vli pestis vli sitis. teneant nihil omin⁹ tā oēs supradicti q̄ om̄s plati/ceteriq q ad p̄ciliū ire tenēt ad locū proximiorē vt p̄mittit q sit abilis ad p̄ciliū puenire. possitq maior ps platoz qui infra mēse ad locū certū declauerit illū sibi et alijs p loco p̄ciliij deputare. ad quē ceteri puenire teneant ac si a pncipio fuisset deputat⁹. ¶ Cōciliū aut vt p̄ferē prouocatū et pgregatum de hmōi scismatis cā cognoscēs et in p̄tima cā electoz seu gerentiū se pro papa vel cardinalium si forte venire neglexerint. litem dirimati cām q diffinat/ac cōpabiles i scismate pcurado seu nutriendo/vli administrado aut obediendo

Sermo in die circūcisionis

5

vel administrantibus fauendo/ seu p̄tra interdi-
ctum superius eligendo. vel calūniosos in alle-
gando metū. etiā vltra p̄dictas penas. cuiuscū-
q; gradus status seu p̄minentie existāt ecclia-
stice vel mundane/ sic puniat/ vt vindicte rigor
transseat ceteris in exemplū. ¶ **U**t autē met⁹ si u
imp̄ssionis molestia in electione pape eo formi-
dolos⁹ euitet. quo toti xp̄ianitati lamētabilis
eorū incussio seu factio p̄petret. vltra p̄dicta spe-
cialiter duxim⁹ statuēdū. qd si q̄s h̄mōi metū vlt
imp̄ssione aut violentiā electoribus ip̄is vel ali
cui eorū i electione pape intulerit seu fecerit aut
fieri p̄curauerit. vel factū ratū habuerit. aut in
hoc conciliū dederit vel fauorem. facientē ve sci
enter receptauerit vel defēsaauerit. aut negligēs
in executione penarum inferius memoratarum
extiterit. cuiuscūq; status gradus vel p̄minē-
tie fuerit. etiā si imperiali regali p̄tōficāli aut
alia quīs ecclēsiastica aut seculari p̄fulgeat di-
gnitate/ illas penas ip̄so facto incurrat. q̄ in con-
stitutione felicis recordationis Bonifacii pape
octauī que incipit **F**elicitis. p̄tinentur/ illis effec-
tualiter puniat. Ciuitas vērō etiā si qd absit
vrbis romana fuerit vel alia/ quevis vniuersitas
que talia facienti consilium vel auxilium dede-
rit aut fauorem. vel infra mensem saltem taliter
delinquētē p̄tanti facinoris enormitas ex-
egerit et facultas ei affuerit nō duxerit puniēdū
eo ip̄so subiaceat ecclēastico interdicto. Et nihil-
ominus/ p̄ter dictā vrbē/ pontificali et supra eo
ip̄so sit priuata dignitate/ nō obstantibus priui-
legiis quibuscūq;. ¶ **V**olumus insup qd in fi-
ne cuiuslibet concilii generalis hoc decretū pu-
blicetur solenniter/ nec nō quicūq; et vbi cūq;
romani pontificis electio iminebit faciendā/ an-
te ingressum cōclauis legatur/ et publice intime-
tur.

Finit.

Sequitur sermo eius

dem cancellarij factus i die circūcisionis domi-
ni coram papa apud tarasconam.

H apparuit gratia dei et saluator
nostri omnibus hominibus eru-
diens nos. vt abnegantes impi-
etatem et secularia desideria/ so-
brie et iuste/ ac pie viuam⁹ i hoc
seculo. et reliqua que nunc audi-
mus. ¶ **Q**uā appa-
ruit gratia dei/ et saluatoris nostri. adeam⁹ cuz si
ducia thronū gratie eius. vt miam eius p̄sequa-
mur et gratiam/ in auxilio oportuno. ¶ **N**az quia
fuit noster super nos. et nos debilitati confrac-
ti/ iacemus in imo/ et limo configimur. p̄funda
tur pelagiana heresis. q̄ gratiā dei p̄ subleuatio-
nem necessariā/ abnegare p̄sumit. ¶ **R**ursus qd de
gratia dei sermo habendus est/ et de nomine Je-

su/ quem nemo p̄t dicere nisi in spiritus sancto
vt ip̄e **J**esus s̄m nomē suum sit nobis **J**esus vt
preterea condemnatos in curia iusticie gr̄e nos
curia suscipiat. dum interim sedet in throno sue
gratie. p̄tiusq; legitimū tempus comparēdi
pretereat/ appellemus ad curiā et thronum gr̄e.
illic nos presentemus in confessionibus vbi so-
roz nostra mater est eiusdem gratie. et aduocata
nostra. que plane despiciere nos nō poterit. ¶ **C**a-
ro enim et sanguis noster est/ et curie sue iura de-
scendet/ iura gratie. ¶ **S**ed quis est iste thron⁹ gra-
tie. ¶ **I**lle proculdubio puer hodie circūcisus. cu-
ius vocatum est nomen **J**esus. vt per iesuz gra-
tia fieret sicut lex per moysen data est. vt salua-
retur mundus per ipsum. quem vidimus ple-
num gratia. imo gratiarum. **D**eus meus. mise-
ricordia mea. inquit propheta. ¶ **E**t quid miseri-
cordia nisi gratia. ¶ **S**ed dicet fortasse timidi-
or aliquis. ¶ **E**go apertos habens oculos cordis
in lumine fidei. et lucerna euangelice veritatis/ ho-
diernē intueor in hoc puero seueritatem diuine
iusticie seueram valde. que etiā proprio filio dei
non pepercit. quin eum nuditati et frigori et du-
ro vulnere duz tenellus circūciditur/ exponeret
¶ **E**t tu mihi apud ipsum puerum inuenire thro-
num gratie repromittis. ¶ **S**i in viridi hoc fecit
deus/ si innocentissimo filio nō pepercit/ in sicco
quid fiet/ peccatoribus seruis qualiter ignoscet
¶ **Q**uin etiā mater ei⁹. mater benedicta. quib⁹
oculis peccatores inspiciet/ qui tota hodierni
doloris sui causa sunt. qui totaz sue grandis an-
xietatis materiam p̄buerūt/ dum propter eos
vni genitum dilectissimum/ ex acri vulnere cru-
entum/ ex nuditate et frigore vagientem cogno-
scit et dolentē. ¶ **A**t vero quisquis hoc dixerit sci-
at/ nil tale timendum satisfactum est iusticie/ faci-
ata est/ non puniet bis in id ipsum eum qui gra-
tiam huius/ pueri flagellati meruit/ qui fac⁹ est
a deo nobis iusticia atq; redemptio/ in quo et si
iusticia appareat in eius attritione propter pec-
cata nostra supereminenter tamen apparet gra-
tia dei/ qui vt seruū redimeret tradidit filium
quasi peccatores puniendum. ¶ **S**ed et tu virgo
dignissima non abhorre peccatores sine quibus
nunquā fores tali digna filio qui licet ex te geni-
tus est. attamen nobis natus nobis datus. ¶
¶ **A**dimus ergo cum fiducia te. et filium tuū. ¶ **I**n
quibus talis apparuit gratia dei vt tu mas dei
fieres inueniendo gratiam apud deū/ et ip̄e ho-
mo filius dei diceretur. ¶ **I**ta vt non dubitauerit
Augustinus asserere. nullam in rebus per tem-
pus ortie maiorem ista esse gratiam/ dum ver-
bum caro factum est. ¶ **D**e quo verbo locutu-
rus det ip̄e nob̄ gratuita benignitate x̄bū effi-
cax et fructuos⁹/ meriti et p̄cib⁹ tuis x̄go gl̄iosa/
q̄ ab angelo vocata es gr̄a plena antonomatice
et diuina salutatioe quā repetim⁹ dicētes. **A**ne et

Sermo in die

¶ Apparuit gratia dei et saluatoris nostri. et reliqua. **E**xhilarare tu qui perieras/miserande homo/erige aures/audi et gratias age/qm apparuit gratia dei. datu certe optimu et donu perfectu. qm gratia dei vita eterna. et si dominus dat gram dabit et gloriam. **N**o igit inuanu hac dei gram accipias/no p ingratitudinem in huius anni principio enceniū tā inligne puiendas. **E**t attendas vigilans. qz no dixit apls. apparuit sapientia dei. apparuit iusticia dei. apparuit potentia. Illas appem magis extimescebat ho reus pditor et damnatus. qz desiderabat. Qm sapientia accusabat et no habebat locu negatio nec valebat excusatio. **A**dā ubi es etc. Si voluerit me cu contendere (dicebat Job afflictus) no poterō rñdere vnu p mille. **I**usticia accusatu condēnabat et no inueniebat appellatio. qz audisti vocē vxoris tue etc. **P**ropterea idē iob verebatur oia opa sua. sciens qz no pceret delinquenti **H**inc quoqz ē pphetica supplicatio. non intres in iudiciū cū seruo tuo do. qz non iu. in con. tuo. om. viues. **P**otentia deniqz accusatu et condēnatum puniebat et no erat euasio. **A** facie manus tue. i. potētie ego defeci/plorabat psalmista. **E**t rursus quis nouit p̄tēz ire tue et p timore tuo l. t. dinumerare? **E**t nemo ē qui d manu tua possit eruere. **N**on ergo q̄rebam sapiam accusantē non iusticiā p̄demnantē no potētiā executioni sniam demandatē/atqz seuientē. **U**bi seuientē? **S**euientem nūc in celo p̄tra apostatas angelos nūc in paradiso p̄tra parentes primos. nunc in turri babel p̄ cōfusiōē linguaz. nunc in terra p̄ diluuiū aquaz multarū/nunc in pentapoli peccatrice. p̄ subuersionem peruersoz. **T**andem in inferis per inclusiōē oim. **S**z solā grāz miserantē et absolutē petebam. qua salui essem non ex opibus iusticie q̄ fecimus nos. **E**t hec hodie nobis apparuit. dū celauit deus potētiā in infirmitate. sapiam in infantia. iusticiā in pietate. et circūcisionis satisfatione. **T**aqz imposuerit deus silentiū eis. et dederit audientiā totam mie. **I**ta supatis oibus datur triumphus gratie. **E**t hec apparuit hodie nobis valde necessaria. **N**ā qd ageret q̄ se verteret ho p̄demnat in curia iusticie/si nemini dat? eēt loc? appellationis ad curiam grē/si no superaret misericordia iudicium. **¶** Dicamus iterū qz prius sempiterna dei vtus atqz diuinitas (teste aplo) ex eis q̄ facta sūt itellecta cōspiciebat. sicut antea dixerat sapiēs/qz ex magnitudine speciei et creature/potest visibiliter earum creator agnosci. **S**ed et sapiam eius ex operib? agnouit que exclamās dixit. qz magnificata sunt opera tua dñe/oia in sapiētia fecisti. **P**oterat quoqz dei beniuolētia vtrūqz agnosci in reruz dignatissima p̄seruatione et directione in suos fines. sicut potētia ex creatiōe et sapientia ex gubernatione videbat. **Q**uapropter

forte gram appellat sapiens nutritor omnium. **E**t ex repatione lapsi. ex recreatione deperdit. ex iustificatione impij. maxime apparuit grā dei. **N**ā que gratia maior/que liberalior. veli dici vlt. existimari potuerat/qz vt tm daret deus homi vt pauper fieret. quis hoc crederet? si no p̄scius secretorū dei paulus assereret. qz pro nobis egenus fact? ē/vt illius inopia diuites essem? **G**ratia insuper qualis mirabilior/qz vt taliter cōpateret homini misero de? qz miser fieret. opprobrium et abiectio plebis. **I**ta nonne sūt viscera misericordie dei nostri. in quibus visitauit nos oriens ex alto. **I**n quibus apparuit grā dei et saluatoris nostri hodie circūcisi. **¶** Amplius vero et domina natura. vt humano more loquamur. in uis in suo creaturarū speculo pulcherrimo. in ubi capacissimo. in carmine sonoro. et armonico monstraret potētiā dei efficientē et sapientia et emplantē. et bonitatē cūcta finientē. primum ex vnitatem. secundū ex veritate. tertium ex bonitate creaturarū. **R**ursus primū ex eaz mō. scdm ex specie. tertiu ex ordine. **S**imiliter ex creaturarū mensura potētiā. **E**x eaz numero sapiētias. **E**x pōdere trahente in suos fines bonitatē/vt qdaz circulo itelligibili ex ipso create et p ipsum ex plantem et in ipso finiente sint oia/nihilominus mundus hanc sapiam dei potētiā et bonitatē cognoscere hīs no glificauit deū neqz grā fecit. **S**ed voluerāt sibi oia et obscuratū factuz cūti piens eoz eoz et defecerūt scrutantes scrutatio. **Q**uāobrem ordinauit deus facere op? noue gratie supra naturā vt esset grā dñi reginaqz nature. **N**ā grā eius q̄ et mia. sup oia opa ei. **Q**ue grā licet supboz oculos sua luminositate cecauerit illustrauit mētes humiliū. sicut exultās iesu in spū. **C**ōfiteor inquit tibi pax celi et terre. qm abscondisti hec a sapientib? et prudētib? et reuelasti ea puulis. **I**ta pax. qm sic placitū ē apud re. **P**lacitū no meritū. vt no gloriēf ante eū sulta p̄sumptio ois carnis. q̄ in sapiētia deū nō cognouit. **I**o placuit p̄ stulticiā p̄dicatiōis none grē. saluos facere credētes. **H**oc autē opus grē ap̄ paruit manifeste in eo qz verbū caro factū ē/vbi totū opatur grā. totum sibi dat. **N**il aut pauca bz natura. neqz ex radice supioz astroz et p̄stellationū. sicut ipietas quorūdam finxit. **R**eper actione inferiori elemētoz. saltē quo ad modū qui subitus fuit. **U**bi p̄terea patit misericordia ho miserator dñs vt saluet et regnet p̄uaricator ho reus. **¶** Apparuit ḡ benignitas et hūanitas saluatoris nrī dei vt alibi gaudet apls. **A**pparuit i qz mystice hec humanitas. vt signū magnū i celo celoz deo. **N**ā sibi hipostatice vnione p̄iuncta ē et hec quasi mulier amicta sole iusticie. qz plenitudo luminose et luna totius mutabilitatis nature sub pedib? ei? rōne autoritatis impiose. et corona stellaz. xij. q̄ sūt. xij. p̄rogatiue singulare

In capite eius: ex dñationis sublimitate. **N**az & benigna hūanitas dei saluatoris nostri vniuersum mūdū spūalius eternarūq; creaturarū purgat. illuiat & pficit. supior eis i ordie ierarchico stabilita vt sol quidā eternitatis. Inperiū quoq; possidet sup vniuersum materiale atq; corporeū. vt ex miraculoz opatiōe mōstratū ē. Duo decim postremo p̄rogatinis. quasi totidē sideri bus coronata refulget. q̄ttuor in cōpatione ad diuinitatē. Totidem in cōparatōe aīe ad carnē & rursus totidem in cōpatione ad totā rerū vniuersitatem. Cōsidera humanitatē huius pueri hodie circūcisi in ordie ad diuinitatem / & inuenies q̄ in ea tāq; in ope p̄clarissimo super aliud omne creatū relucet quattuor attributa. q̄ sunt dei potentia. dei sapientia. dei iusticia. & supereminenter dei gratia q̄ circulo quodā spiritali infimū summo iūgit. pacē operās i terrā et in celo. Cōsidera aīaz i ordie ad carnē & inuenies carnē ab ea q̄druplici dote decorari. Agilitate. subtilitate. impassibilitate & claritate. Et q̄ i via n̄ ita fiebat. hoc erat sp̄ale dispensatiōis dīne miraculum. Deinde si cōsideraueris humanitatē huius pueri in ordie ad creaturam vniuersam. videbis eā tanq; instrumentū diuinitatis habere oēs p̄tatem in celo & in terra in mari. & in omnib; ab ip̄s. brōs illuminat & pficit in celo. viatores iustificat in terra. alios nō plene iustificatos dimittit hic vel alibi in mari purgatiōis. Alios obstinatos dñat & deturbat in abyssuz dñationis. **A**t vero q̄ multus ē hic sermo. & ad interpretandum difficilis / & oī nostra ad alia properās expediti desiderat. coartem; eā infra limites presentis celebritatis. Et duob; quasi gradib; itineris breuiato decurrat. Et dicamus q̄ apparuit grā dñi primo in humili subiectione sua ad legē circūcisionis. Postq; impleti sunt dies octo vt circūcidere p̄uer / inquit euangelista. Apparuit scđo in populi redēctione fm̄ nō omē saluatiōis. vocatū est nomē eius iesus qđ vocatū ē ab angelo priusq; in vtero cōcipere. Causam redit angelus apud **B**attheū. qm̄ saluum faciet populū suū a peccatis eoz. Hoc modo euāgelium cum epistola sociantes. vtrūq; p̄ alterutrum deducamus sub duobus tm̄ gratie dei signis. q̄ sunt humanitas seu humilitas primū signum. & scđm benignitas seu charitas. Unū in circūcisione. In nominatione alterū / vt veruz sit q̄ apparuit humanitas in primo mysterio. benignitas in secundo. & gratia in vtroq; dei saluatoris nostri. **I**taq; quis fidelium nō perspicuū habet & cōpertum / gratiam dei hodie apparuisse dñi attendit q̄ ipse legis conditor. duro se legis vinculo quasi seruus astringit. & fit sub lege velut infans. velut ipotens. & peccatis obnoxius. Ad quid ita? Nimirum vt ingratitudo neq; presumptionis humane cōfunderet & erudiretur.

que intantā prorupit audaciā / magis vero amētiā / vt diuinitatis maiestatem appeteret. volēs esse sicut deus. sciens bonum & malū. p̄pterea deus medicamētum cōtrarium humilitatis op̄posuit descendens a summo sue maiestatis / ad imā vilissimā nostre humanitatē. Sic aduersus auariciā primi hominis ipse sumā liberalitatem. Sic aduersus gulā eius / ipse sumā frugalitatem. Sic aduersus ingratitudinē nimīā ipse grām oñdit infinitā / erudiens nos facto certissimo. vt abnegantes impietatem malā hospitē & sordalem perfidiā / & secularia desideria q̄ mergunt in interitū. sobrie & iuste & pie viuam; in hoc seculo. Sobrie quo ad nos. Iuste quo ad p̄rimos. Pie quo ad deū & sanctos. **H**umiliemur igitur animas nostras legi imitantes hūc puerum & circūcidam; per discipline cultrū. vitiorū suū perfluitatē a nobis & sensibus nostris. Circūcidatur cor a p̄sumptionis p̄putio ne plus sapiat q̄ oportet. nec prudentie p̄prie iniat. Circūcidatur ip̄um ab omni carnalitatis excessu / & sine sordib; & colluue voluptatis. sit pur; & mūdū. Circūcidantur oculi ne videant vanitatē / os et lingua ne loquant; mendaciū / aures ne audiant detractationē. tactus & gustus ab oī lubricitate / totū corpus a rebellionē p̄tra aīam contumaci. **U**t sobrie viuam; in nosmetip̄s. **V**iuam; & iuste apud p̄rimos reddētes unicuiq; qđ suum ē cui vectigal. vectigal. cui honores. honore. **V**iuamus tandē pie deo adherentes p̄ fidē & spem & per charitatē / circūcidentes oēm errorem & superstitionē p̄ fidē / oēm desperationē & p̄sumptionē p̄ spem. oēm odiū & cupiditatē p̄ charitatē. **S**it in nobis fides vera & viuā fm̄ vim rōnalem ex recognitione imense sapie. **S**it spes certa fm̄ vim irascibilē ex p̄fessione sume ei; potētie. **S**it charitas feruida ex cōsideratione sume beniuolētie & grē que apparuit hodie in circūcisionis humiliatione. **H**oc modo sobrie itra nos / iuste iuxta nos / & pie supra nos. viuemus in hoc seculo. **S**ed ve tibi pessima. ve tibi neq; ingratitudo cordis humani / cordis incircūcisi & certe inbumani / dū ad tantā grām notissimā dei tui / non corrigis / nō emolliris / nō flecteris. **H**umilis est ip̄e qđ est de; benedict; in secula. & tu ceruicē erigis. tu supbis terra & cinis. **T**u sordida pellis inflaris & tēderis. **T**u inq; inflaris & tēderis sordida pellis / saccus stercoreū & vermiū. **H**umilis ē ip̄e legislator tu; obseruās legē tuā / & tu quotidie legis sue iugum suaue & leue p̄tumaciter excutis & p̄fringis. **H**umilis postremo inuenit; pius erga te misericors & benign; / & tu plen; impietate erozes fingis. & seq̄ris supstirōes / de eo quoq; vl supbe p̄sumis. vl desperas supbis. **A**d ipsū deniq; nullo pietatis. nullo dilectiōis affectu moueris. **P**udebat fortassis inseq̄ humilē hoīem. vsq; qđ pudebit humilē xpm̄ imitari. **V**ide stu-

Sermo in die

pendū ⁊ horresce. flagellat in circūcisione leo d
tribu iuda. vt humiliet canis mortu⁹. fili⁹ hoīs
putredo ⁊ vms. Circūcidit in carne puer iesus
vt absq; spūcio nos i corde ⁊ sensib⁹ maneam⁹.
vt cū abraā nos filiū vnigenitū cū tota familia ⁊
vna culis. h̄ ē spm nrm cū affectionib⁹ ⁊ cogniti
onib⁹ vniuersis circūcidere discipline cultro ne
quaq; omittam⁹. s; tollam⁹ obprobriū egypti. si
neq; pire de populo neq; fed⁹ dei irritū efficere
voluerim⁹. Qēs qdē h̄ agere puenit clerū preci
pue. sic ipe p ceteris in dñi sorte elect⁹ est. Exul
tet igi. cū tremore humili. ⁊ grās agat. ⁊ appa
reat in eo grā dei ⁊ saluatoris nri. **S**z heu de
rus hodie quē p maiori grā. grē vicissitudinez
rependere dignū fuerat. pl⁹ alijs repleť ingratit
tudine ⁊ spūciū sibi fecit ipietatib⁹ ⁊ seculari
bus desiderijs. neq; sobrie neq; iuste. neq; pie
viuens in hoc seculo. **I**ta pgebā in meditati
one mea. satirā in clez declamare. Neq; enī i tā
yberi indignatiōis materia deesse verba potue
rāt. Bū ecce studiositas speculatrix. ipotunita
te qdā sua. grādem qdūz speculatiuaz siluam
apponere videbat. vt pl⁹ sibi qd edificatiōi de
seruire. **D**ic inquit si xps circūcisus ē an circū
cisus resurrexit i glia dispar gētib⁹ fact⁹. Ita me
pie tenere rñdi. ad honorē eoz ex qbus xps fuit
fm carnē. qd ē de⁹ benedict⁹. ⁊ ad pueroz pusti
onē. **D**ic pticulā illā carnis virginē. vt multū
ferūt dimisit in terris. Et talis de effuso tūc san
guine qd ē. Rñdi quasā p̄ses esse de integritate
humane nature ⁊ necessitate. sine quib⁹ n̄ sub
sisteret. Quasā de p̄gruitate. sine qb⁹ neq; per
fecte neq; decent existeret. Quasā de supflui
tate. Prime due resūpte sūt sic in alijs resurgēti
bus fiet nō optet h̄ de reliq; s. Si qd igi p̄tende
rit pticulā illā cū sanguine fuisse de integritate
hūanitatē pmo vel scō mō. illa resūpta sunt. ⁊
vel in terra nō manēt vel multiplicata sūt. Erat
ne igi ps illa carnis vel sanguinis p cōcatōez
idiomatū de⁹. ⁊ si de⁹ vtz hō. hui⁹ rñsionē tan
q̄ egentē longissima ⁊ subtilissima pscrutatiōe
p̄tereo. Et psequēter illā si sit adorāda adorati
one latrē. Perge ad alia. qz meli⁹ ē hic nihil q̄
pauca dicere. **D**ic ad qd pderat circūcisio.
Rñdeo pderat originale pctm delēdo ⁊ dando
grām. s; nō aperiebat sanuā padisi. **D**ic quale
dabat p feminis remediūz. Rñsio fides ppria
si adulte erant. vel parentū p puulis. An alte
nigenas obligabat. Rñsio nō. Cur ante diem
octauū nō ipendebat. Rñsio ppter teneritudi
nē. ⁊ ad resurrectiōis mysteriū. Quid de filijs
isrl in deserto nō circūcis. Pte teneo fuisse cuz
eis a deo reuelante moyfi dispensatū. **D**ic si per
cognationē spūalē circūcidēs circūcisio iugeba
tur. Puto cognationē hanc magis hūana p̄sti
tutōe q̄ naturali vl dīno iure inuentā. Qd si qd
aliē sentiat ppē grām q̄ pferē. dicat p̄ter sic de

baptismo. **D**ic an circūcisus sllq; baptizat⁹. in
signiebat duplici caractere. ⁊ si in eo grā dupl
augebat. Ita si capax erat vtriusq; ⁊ dū circū
cisio currebat vtiliter. **D**ic cur circūcisio q̄ da
ta in sedus eternū cessauit. qd dico cessauit. imo
facta ē mortifera adeo vt paul⁹ denūciet. si circū
cidimini xps nihil vobis pdest. **D**ico q̄ p̄pte
nō cessauit s; transiit in baptismū. cui⁹ erat figu
ra. qd igi mirandū si re exhibita figura cesserit.
Sed auget qdōis admirationē cur ppter re
seruationē circūcisōis ⁊ alioz legalū. paul⁹ res
stitit petro i facie. cū tñ ipe qdā circūcidere
igī quo pacto rep̄hendit ipse qd agebat. ⁊ p
sertim supiorē in auctate. aplatu seniorē. ⁊ i grā
p̄firmatū die pentecostes. q̄lit inculpat paul⁹. ⁊ p
⁹ narrat nō recte ābulasse ad veritatē euangeli
Rñsio distinguenda sūt tpa ⁊ p̄cordabunt scri
pture. **A**ps circūcisionis triplr cucurrit. **C**urre
bat pmo vtiliter vsq; ad baptismū. **S**cō p̄mil
siue apud iudeos vsq; ad publicatiōē euangeli
pleniorē. vt mī sinagoga honestas h̄ret exēq;as
Sz tunc apud gētes. ⁊ p⁹ apud oēs pestifera fu
it ei⁹ obseruatio. p̄pterea petr⁹ ⁊ paul⁹ licet qd
dā circūcidere ex iudeis tpe illo medio. **S**z qd
facta petri circa iudeos gentiles scādalizabat. q̄
si sic deberent circūcidi. **P**aul⁹ doctor gentium
auertit petrū de re hmōi. q̄ tota sibi hūilitate pa
ruit. ⁊ ita neuter peccauit saltē mortaliē. **S**ed
dic si petr⁹ nō errabat i fide. qualē sibi dixit pau
lus cur ita facis. **C**erte ex auctate legis dīnā
bentis fraternā correctiōē. cui legi nemo n̄ sub
iectus ē. **Q**uid si petr⁹ vsa vice paulo restitiss
in faciē nolēs acq̄lescere. **A**n paulus se ab eo sub
trahere. an nō obedire. **A**n ad ecclie p̄stium erat
pellare potuerat. **S**i p̄ciliū i hoc superius erat
petro vel ecōtra. si paulus restitit petro vt eius
cardinalis ex̄ns. vel vt eōlez se deputas ⁊ nihil
a petro auctatis. sic nec euageliū suū recipiens.
Quid si de facto in paulū excōicatōis snias pro
mulgasset. an eas paul⁹ timuisset. **Q**uid si petr⁹
p̄stitisset in h̄ errore. nunqd eo facto papatus p
diderat. q̄ si nō. nunqd tñ deponend⁹ erat ⁊ per
q̄s ⁊ quō. **A**n p̄ciliū sine eo potuisset in h̄ cāu ce
lebrari. **Q**uid si petr⁹ vi armata erroz suū de
fendere voluisset. nūqd ipso etiā manēte suū de
vim vi licuisset repellere aut vobis aut carcerib⁹
aut ipa deniq; morte. **H**ieronym⁹ p̄pterea ⁊ au
gust⁹. doctores eximij cū discordēt in hac mate
ria. nūqd alt eoz dicēdus ē heretic⁹. **A**lle pau
lū disp̄satōe mētītū. h̄ petrū iuste rep̄bensu⁹ fu
isse defendit. **P**orro cur i p̄cilio de cessatiōe cir
cūcisionis petr⁹ sūm⁹ pōtifex nō tulit sniam fia
cob⁹. **I**nnuebā studiositati vt taceret. ⁊ nō po
neret i celū os suū. **T**ūc exclamās dixit. **N**ūqd
nō expedit de talib⁹ inq̄rere vt sciat q̄libz mag
nus cū pusillo q̄litate sue potētie. sue subiectio
nis sui cordis. q̄ sibi cōpetit iure dīno/naturali.

vel humano. Alioquin error facile surrepet et confu-
sionis horrore cuncta fedarent. Quid igitur quod
inhuis mihi quasi non liceat de potentia Petri di-
sputare? Vnde de omnipotentia dei quotidie proqui-
rimus. Sed tamen vis ut ista nunc pretereant. reuertamur
ad puerum iesum. Dic si puerum istum circumcisiōis do-
lor attigit. cum utique gaudio magno frueretur. Sic
et forte tatus quā in passioe nunc pūsa. Dic si
cor ei motibus oppositis dilataōe et restrictioe
sistimuebat. Rursus non optet quod gaudium supio-
ris portiois non redudabat in corpore. Dic si ve-
re cōpatiebatur ei mater sua cōscia tanti gaudij. tan-
tiq; mysterij non ignara. Rursus cōpatiebatur et iaz
pertransibat gladiū animam eius. ut non eximeretur ab il-
la regula. quod per multas tribulatioes optet nos in-
trare in regnū dei. Et hoc horrendū pro peccatori-
bus. quod aut hic erūt in labore hominum per penam. aut
in societate demonum per dānationē. Ceterū dic
cur hoc potissimū die christi circumcidendi voluerit. cum su-
pstitioes impie in his Ianuarij kal. plus vige-
bant. Rursus ut eas deferendas consideret. Cur
non dū cessauerūt neq; in clero. neq; in populo. tam
super encens et alijs obseruatioibus vanis et va-
rijs. quod super ritibus improbis per ecclesias. quos appellant
ludos fatuorum. sicut de fatuitates sūt. imo ifanie
sacrilege impie et blasphemie. quos inter ecclesiasticos
ipune fieri stuporē. Nunquid apponi deberet per
uisio. Ita deberet. si pluries audisti quod quod per dū
soluit per non facit. Prouideat gratia saluatoris no-
stri et summi pontificis diligētia. Questioes huiusmodi
multiplicare magis et magis satagebat ipse
nimis studiositas speculatrix in meditatioe mea
Cui ego. Noli per cor mihi molesta esse. Locū et tē-
pus aliud expecta. Non est iste disputatiois spe-
culatiue actus. sed edificatiois practice. Tu inter
secedas aliorum. ut de gratia dei et signis eius. certo
pergit itinere sermo noster. persertim ad signū secundū
quod esse posuimus benignitatem saluatricem. sic notat in
nois ipositioe. Si tamen prius ex eis quod circa primum si-
gnū diximus quod est humanitas seu humilitas. per considera-
tionez morale quadruplicem notauero. Scilicet quattuor
effectus gratie dei. qui sūt abnegare impietatez et secula-
ria desideria. Sed et sobrie et iuste et pie viuere in
hoc seculo. Quāquam male sua pestis adulatio per
strepit et susurrās loquor phibeat. asserēs quod vete-
re puerbio. vitas odiū parit. Et quod non opus est te-
neras mordaci radere verbo auriculas. Sed plus
roboris affert apostolis in fine epistole stimulas quolibet
predicatorum in persona Tyti. Hec loquere et exhor-
tare et argue cum omni imperio. Nemo te perterritat.

Consideratio

Ad apparentē gratiam dei in circumcissione humilis
pueri iesu. Princeps vel platus quilibet et si di-
cas solus legibus. pati dū legē bonā ipse tulerit. tū
per subditoz exemplo tū per reuerentia pstantia deo
ut appareat gratia dei in eo et non impietas aut secula-

ria desideria videantur dominari. Poterāt hic uti
gentilium exemplis proprias in se leges quibus durissi-
mas seruatiū. quoz Valerius meminit. Sed abun-
de satis est ad exemplū summi legislatoris christi et ponti-
ficis supremi. quod ob hoc legē propriā non soluere sed in se
met implere voluit ut eius actio esset in hoc principis
platorumque instructio. Ubi nihilominus notandū
occurrit contra eos quod tanta obstinatione legibus
mortuis humanis adherēt. legē viuā fundatā in le-
ge eterna et in equitate seu epikēyā penitus vel ig-
nantes vel spernētes quod lex perficit et implet dū vel
in finē meliorē vel salubriorib; medijs ordinat
quod finis est charitas secundum apostolum. Alioquin christus legē an-
tiquā non impleset. quod soluisset. Et hoc documētū
non mediocriter spectat ad scisma prius cuius sedā-
tioez inuenire non sufficerent leges humane iam con-
dite. nisi superior lex divina viuā et architectonica
plulat. Quod quod forte non satis actū est usque in presentem
obtigit quod ait dominus in Esaia. Timuerūt me man-
dato hominum et doctrinis. Nō ecce ego addā ut ad-
miratōem faciā populo huic. miraculo grati et stu-
pendo. Peribit enim sapiētia a sapiētibus eius. et in-
tellectus prudentium eius abscondet. Ex quo loco supersit
iesus illud improperium contra phariseos. quod irritum
faciebāt mandatum dei propter suas traditioes.
Audirent utinā ista auribus suis hi qui legē euāge-
licā. legē dinam cum professores suis deserētes. hu-
manis inuētiōibus incubūt toti adeo ut ad su-
piorē legē illā oculos attollere vel non valeant
ex ruditate. vel nolint ex iniquitate. vel negligent
ex inertia segnicie. Tū tamen ubi leges humane non suf-
ficiūt (put in scismate pontifici perpertū videt) ut ad
legis dinē radicē et interpretationē per saltatū refe-
rat. et secundum eā perstitutio formet/necesse est. Quid autē
mali quod periculi. quod per fusionis attulerit cōtēptus
sacre scripture. utique sufficientis per regimine ec-
clesie (alioquin christus fuisset legislator imperfectus) in-
terroget experientia. per sideret clerus. cui despō-
sari debuerat sapia. quod de fursu est pacifica et pudī-
ca/an ipse fornicat est cum adultera illa meretricu-
la sapia terrena/aiali et diabolica. Status insu-
per ecclesie nonne factus est totus quasi brutalis et mon-
struosus. ubi celū deorsū. hoc est. scilicet quod spirituale
est et terra fursū. spiritus seruies et caro dominans. prī-
cipale accessoriū. et accessoriū principale usque ad
hoc ut quā delirare non dubitēt. quod per inuētiōes
humanas etiā melius quod per legē dinā euāgelicā re-
geret quod si minus sit ala/quod corpus. et spūalis quod car-
nalis fructus. Hec assertio per meā fidem. blasphe-
ma est. nedū falsa. Euāgelica quippe doctrina per
suos professores dilatauit ecclesiam usque in celū. quā
filijs agar exquirentes sapiam quod de terra est/detruse-
rūt usque in scenū. Et quod non ex toto corruerit est ex
gratia dei et saluatoris nostri. Hec ego loquor eo li-
berius. quod mihi per sciū sū non ex quatuor. non ambitu.
non ad laudē propriā mee per sessionis. sed per assertioe
veritatis. et vtilitate publica hec dicere. Quod ad

Sermo in die

veritate/curia ista theologiam hacten^o min^o de
bito pmouit. ne dicā spreuit. q̄ tñ oēm sibi qua
pollet gl̄iam acq̄siuit. **P**er qd^o **P**er p̄dicationē
hūilē generatricē deuotōis in cordib^o fidelium
maxime p̄ncipū. **N**az si desit religiosa deuotio.
honoratio eccl̄iaz q̄liserit. **P**rouideat gr̄a sum
mi pontificis vt nunc cepit.

Consideratio II

Apparens gr̄a in hūilitate pueri iesu circūcisi/
docet plātū quēlibet. vt iuxta p̄ciliū sapientis/
positū a **T**ullio q̄to maior ē/hūiliet se in oibus
Et ab oīni se sup̄bie intēperatīe q̄ signo circū
cidat. **T**anto enī ēē hūilior/et ad seruiendū pm
prior quisq̄ dz ex munere ait **G**reg^o. q̄to se ob
ligatio rē ēē p̄spicit in reddēda rōne. **N**az ab eo
cui plus cōmittit^r plus exigit^r. **I**ta vt saluberrī
mū sit xp̄i documētū/metaphisicali rōne funda
tum. **Q**ui voluerit ēē maior inter vos erit oīuz
minor et minister/qz fm magnitudinē dñatōis
ē subiectionis gr̄adior obligatio. quāobzē sum
mus potifex nō ficta x̄boz humilitate/s̄ vitatīf
attentione pfunda/noiatur seru^o seruorum. **E**t
certe ita seru^o. vt fm p̄parationē cordis et si nō
sp̄ fm exhibitionē opis/īpe vitā suā/q̄to magi
statū suū exponere p̄ cuiuslibet subditi sui salu
te. nedū p̄ toto grege/teneat. **H**oc ita sentire ca
tholicū ē stabilitū in hoc veritatis x̄bo. bonus
pastor aīam suā ponit p̄ ouib^o suis. **E**t ita cord
credīt ad iusticiā ore autē vel scripto p̄fessio fit
ad salutē. **A**lioq̄n nō iniust^o sit lucifer qui ita p̄
esse voluit fm doctores vt subiectionis vicissitu
dinē subditis nō referret/cuz ex oppposito ipse
plus alioz cōmodis obsequi velle debuerat. **E**t
Ex hac iterū p̄sideratione/culpāda reddīt pō
pa sup̄ba. pōpa male sobria plator quozūdā in
fastu mūdano/q̄rentiū nihilomin^o excusatiōes
in pctis. et dicētiū q̄ hec pōpa honorat eccl̄iam
Honorat vero. imo vere onerat et destruit facti
et exēplis. **N**eq̄ enī i ornatu splendido. neq̄ in
lauto p̄uuiio. neq̄ enī in discolor et comatuloz
clientū numero/sed in spū mūdo et cōsideratiōe
sancta/honor eccl̄astic^o illustrat. **E**t si q̄s plato
rū in pōpis istis pnerili et vana exultatōe delec
tetur. si ad honores caducos gloriabūdus exhi
laretur. si de se faciat idolū et statuā **N**abucho
donosor gaudēs laudari. gaudēs coli/et nō poti
us exhorreat instar xp̄i. qui sūmos inter hono
res fleuit. si nō memor sit iubēi: i vestitu ne glo
rieris vnq̄. et i d^o e honoris tui ne extollar. **E**t
deat obsecro videat talis ne tandē seip̄a tāta p
prie et aliene adulatōis ludificatione decipiat/
q̄d iuxta verbū comici/ex stulto hoc est ex vani
gl̄ioso/infan^o fiat. **Q**ualit^r infan^o? **C**erte iesus in
iudicio rōnis sic ledīt philocap^o. **D**is q̄ppe pas
sio pfundata et radicata circa aliq̄d p̄cupiscibi
le sit illud honor. sit opulētia. sit ambitio. sit vo

luptas/reddīt hoīem demontaco silem fm dñi
Origenis in experiētia fundatū. **A**bsentior si n
tpe meo talis apparuit/et x̄boz copia et iurium
scia et abstinentia famat^r/corpore vegeto et forti
quē vsq̄ ad hoc insanū reddidit ambitio ceca.
p̄tēptrix alieni ois p̄silij/laudibusq̄ suis credu
la. vt putauerit p^o illusiōes plurimas ēē verus
papa p̄cordit elect^o. **E**t cū ita desperet nihil
minus affirmabat se p̄ multos ānos nihil tēpra
tionis a vana gl̄ia sensisse. **C**uz p̄tērea moneret
vt sapientioz crederet p̄silio. nō inq̄t qz factum
meū tale tātūq̄ ē/vt ali^o a me nemo illud intell
gat. **S**z quid mirādū ē in hoīe fragili dementiā
hāc surrepisse cū sapientissim^o oli angeloz luct
fer/qz seipm non in luce vitatis/s̄ ymbra pprie
vanitatis intuebat. ēē voluerit non solū sibi al
tissimo/s̄ extollit sup̄ oē q̄d dz deus/ex insana et
fantastica p̄cōcepte dñatōis libidine. **V**ult q̄
ritib^o et sacrificijs coli/p̄ similitudinē ad deū. sic la
crilege artes magice palā tradūt. **P**ropterea sa
luberrimū ē/vt plāt^o libent^r audiat et frequēt^r
q̄ hūilia sunt et culpabilia de seip̄o. qz nemo ē q̄
nō peccet. dicatq̄ cuz p̄pha. **I**ncrepabit me iu
stus et c. **V**imis enī h̄z multos qui vel adulator
ne vel dignitatis honoratōe sibi loquūt magni
fica/apponētes fomētū morbo sup̄bie. quē vit
vllū medicamē. vel tiriaca pprie rep̄ensionis
et fragilitatis/sufficit expellere. et dare locū gra
tie dei saluatoris nostri.

Consideratio III

Apparens gr̄a dei saluatoris nr̄i in subiectione
ad legē ppria circūcisionis documētū ē p̄lati
vt iuste viuētes nō iponāt onera grauia statu
toz et legū hūeris. subditoz. digito autē suo no
lint illa mouere. quēadmodū iproperat ebullit
phariseis. **H**ec cōsideratio reddit ad p̄mā inuen
tē illi. s̄ne. exēplo xp̄i firmate. **P**atere legē quāz
īpe tuleris. **E**t esset p̄fecto gr̄adis in hoc loco q̄
relatū materia/p̄tra tot et tā leues excōicationū
et irregularitatū fulmiatiōes. p̄tra tot onera sta
tutorū. puincialiū et sinodaliū. ad lucrū q̄le vel
aie vel burse. nouit de^o. **C**ōtra tot reseruatiōes
casuū in foro p̄fessionis p̄sertim occultoz. q̄ con
fessionē supra q̄ dici pōt ipediūt. **L**oquor exp
tus et doct^o ab exp̄tis. **S**z de his altis x̄ps legi
lator. nō legē euāgelicā dilatare potuerat. **P**o
tuerat equidē. s̄ hūane fragilitati gr̄ose p̄dēce
dens necessaria nos docuit ad salutem. ea p̄ni
hilo quasi deputās. q̄ mortalem hanc vitā/iam
iā in momento periturā. vel regere vt iustitiam
re viderent. sciens q̄ nisi lex viua euāgelica et
eterna dñef. leges scripte nō solū sup̄uacue/s̄
crebro p̄niciose reddant. **V**ult q̄ plāt^o eccl̄iaz
subdita felicit^r dirigi. **V**ult arbitroz/bonos ille
viros. timentes deū equitate et meriti p̄spicuos
regimini p̄ficiat. nō onerib^o legū et statutorum

subditoa p̄mar. **N**az sup hunc cardinem volut
debet ecclie reformatio/qm si colūne putres. si i
ualide sunt/sustentari debētes eccliaz ptes reli
que q̄li virtute subsistēt: inītētes parietī inclina
to et macerie depulse. **M**ultiplicet q̄tūlibet hu
mane traditiōes. Si cupiditas carnalis et fasti
nō hūilitas regnet in platis audiam? qd sequi
tur incōmodi. **E**tenī p̄as p̄ferendi bñficia et si
milia/aut relinq̄t talib⁹. **E**t q̄s dubitauerit. q̄s
nō viderit. q̄tū subuertēt. puertēt et euertēt oīa
pmotionib⁹ indignoz. **S**i ablatio fiat ab eis re
tinente sibi oīm collatōez sūmo pōtifice. nunq̄d
nō supra vires erit h̄ negociū: nūq̄d nō cū moy
se stulto labore p̄sumet? **N**ōne monstruosū erit
videre caput vsurpās mēbroz pia inferiorū of
ficia. et quasi sit gladi⁹ delphic⁹ ad oīa se aptans
Sed et curia sua. curia romana. q̄ ad similitudinez
hierarchie angelice ordināda erat et replēda vi
ris charitate feruidis/et p̄tēplatiōe suspens⁹. vt
seraphin. viris sapia dīna splēdidis vt cherubi
viris eq̄tate firmissimis vt throni/nōne mutabi
tur in curia pecantiū: et qui nutrirī debebant in
croceis amplexabunt stercoza. **I**ta enī arbitra
tus ē oīa tpalia/eq̄ arbi⁹ apls. **F**ient q̄q̄ mul
ti pcuratores et cōrotari bñficiozū. **N**olo desi
monia q̄q̄ dicere. **F**ient insup nō tā p̄motores
q̄ inuolutores causaz friuolarū atq̄ p̄fanarū/
dimissa oī spūalitatiz cura. **Q**uid dico dimissa?
Et enī hoc eēt. lz sit eq̄līmū/irridebīt. abomia
bīt. p̄seq̄. et ad imitationē curie diaboli. ma
ior ille frequēt erit/q̄ astutior. q̄ p̄fidior. q̄ ipoz
tunior. deterior. cupidior. miserior. **Q**uertas b̄
nefas grā dei et saluatoris nostri.

Consideratio III

Apparens grā dei et saluatoris nostri iesu/eri
git vt plar⁹ nō potētia subditis/h̄ gram ondat.
vt ipe p̄terea dolores et gemit⁹ offerat deo/pro
eis se circūcidēs. p̄seq̄ viuens/nedū alijs p̄dicā
uerit/officio enī platiōis adiūcta ē obligatio p̄
dicatiōis ipe reprobus inueniat. **Q**uidni plar⁹
grosū se/n̄ rigorosū p̄beat cū ipe circūdar⁹ sit i
firmitate. egēs grā dei. nesciēs introitū et exitū
suū. i grans an turbatiōes in subditis. ex culpis
p̄p̄is tanq̄ occultis. vel ab alienis. vel sit ab
vris q̄suscitēt. ita vt necē habeat obsecrare cū
p̄pha. **A**b occultis meis mūda me dñe. et ab alie
nis p̄ce seruo tuo. **N**ā sicut p̄ delicto populi pa
stor. ita p̄ pastoris errore ppl̄s plectit. **H**oc vi
dit **J**ob q̄ dicit de deo q̄ regnare fac̄ hipocritā
p̄pter p̄ctā ppl̄i. **Q**ualis aut̄ p̄nciosior pesti p̄
populo alia ē. q̄ hipocriti in suo vel p̄ncipe vel
p̄elato. **E**t ita digni sunt aliq̄ non nisi p̄ repro
bos regi. et aliq̄ nō nisi reprobis p̄fici demerent.
Quidni igit̄ ipe pastor sp̄ pauid⁹ inueniat. nō
se iustificans. nec iustificari cupiens. extimescēs
ne dederit cām scandalo dicens cū dauid. **E**go

sū qui peccaui. et cū **J**ona/si p̄pter me turbatio
facta ē mittite me in mare. **Q**uo h̄o magnū illū
Gregoriū nazenzenū vsuz fuisse. et ob hoc vrbi
Constantinopolitane cui putilis erat/cessisse. ec
clesiastica meminit historia. **R**ecogitet p̄ela
tus etiā denotiōis sibi cōsci⁹. p̄sertim dū innu
merabiles viri in oppositā ad se pergūt sniam.
Recogitet q̄d dicat apls. **N**ihil mihi consci⁹ sū
h̄ nō in hoc iustificatus sū: **Q**uis ad hoc verbuz
nō expauescat? **S**ed et angel⁹ sathane transfigu
rat se in angelū lucis. insidiat in abscondito. spar
git vbilibet laq̄os quos obumbrat specie virtu
tū. **I**ta vt horrendū valde sit q̄d dicit **S**ap. est
via que videt hominī iusta. nouissima aut̄ eius
ad mortē ducit. **S**ic platus nō nunq̄ dum esse
gloriat plen⁹ grā dei. replet⁹ ē insensibilis astu
cia diaboli. **Q**uā multa quotidie (exēpli gratia)
credit aliq̄s facere ex magnanimitate: q̄ sūt ex
arrogantia et p̄sumptione. q̄ multa ex indulgē
tia hūiliq̄ pietate/q̄ oriunt⁹ ex desidiōso tōrpo
re. vel certe (q̄d mirandū est) ex vna ostentatio
ne et gloriatiōe sup̄bissima/ad hoc dūtaxat/vt
patientie et mie laudē cum magnis viris meruiss
se credat. **S**ic furor incaut⁹/et emulatio maledi
cta et pertinax. **Z**elus quoq̄ nō p̄m sciam dur⁹
ceruicosus. inexorabilis/iperterrit⁹. nemini ce
dens nullū scandalū reformidans. h̄ dicēs si dā
nari volunt q̄ rōne saluare potero vel teneor/in
uitos: talis inq̄ furor/mentit⁹ se zelum boni pu
blii et cōis libertatis. **S**ic implicatio friuola/et
stultus labor in minimis/rata se diligentia simu
lans/sic p̄pleta scrupulositas sp̄ vacillās. nihil
expediēs. bone sibi p̄sciē nomē vsurpat/q̄ est ex
radice sup̄bie. nolētis se p̄itoz iudicio p̄forma
re. **S**ic ambit⁹ honoris palliat se. q̄ nō p̄ se. sed
p̄ dignitatis honore et alioz edificatiōe p̄quiri⁹.
Sic ambitio/retētiōe dignitatū. in p̄ncipem ec
clesie/subtili malo fingit se velle multis p̄ficere.
nec eccliam exponere discrimini puerfoz. **E**t h̄
plane ē demoniū meridianuz/q̄d facit q̄q̄ esse
martyrē diaboli. dū eē gloriat⁹ q̄s in p̄sequentib⁹
martyr dei. **N**onet insup dicere hoiez. quia dī
nes sū et nulli⁹ egeo. **E**t nescit q̄ paup̄ ē et mise
rabilis et cecus et nudus. **S**ed q̄d innumera
bilia diaboli machinamēta dinumerare p̄tendi
mus. quib⁹ mentit⁹ et blandit⁹ iniquitas sibi quasi
plena sit grā dei? **D**icam⁹ poti⁹. q̄s euasurus ē
illa? **R**ndeāt n̄ ego h̄ p̄pha/p̄ oraculū q̄le sc̄m ē
Anthonio. **H**umiliat⁹ sū et liberavit me. hūilia
tus intellectu. hūiliat⁹ affectu. **I**nterrogata ni
mirū grā dei/q̄ eēt signa ei⁹ q̄bus apparet i ho
mine? **R**ndit. **P**rimū et p̄cipuū signū meū ē hu
militas. hec sedes mea hec requies. **D**eus itaq̄
hūilibus dat grām. **C**oḡsce igit̄ hūilitatē. et tu
meā habitationē i grare nō poteris. **I**nterro
gata vero hūilitas de signis suis. multa nume
rās. ea tādē ad duo p̄strixit/q̄ sunt hūile sapere

Sermo in die

et humile velle. adiungens de homine quem inhabitauit/ quod enim reddit tractabile. quasi perfusus oleo leticie. suauisibilis. bonis presentem. minus pro proprio quam alieno fidentem. pro filio. abiectus est et vilis in oculis suis. non se iactans. non iustificans non magna promittens. non sollicitus se excusans. **E**t aduerso cognita sunt superbe elationis signa si se colit. si amat si complacet in se sibi. si sapiens est in oculis suis. alium vel non requirens vel odians vel non implens pro filium. pro sancto iam se habet et per talis qui dignus sit reuelationibus atque miraculis regi. **E**t quoniam ob stupuit in malis/ neque se neque morbum suum nouit. se humilior se sanctior omnibus iudicat. solos qui loquuntur placentia retinet sibi/ alios odit. tandemque abiicit quocumque quasi colore. et si ad horam dissimulet amare se veritatem. **S**i scandalizant alij si viri sed irasci eis. tamquam solus imunis sit a delicto/ tanquam scandalo carum nullam prebuerit/ immanet in opinionibus propriis quasi deserere neque aliorum monitis. neque pro filio neque experientia malorum sequentium persuaderi potest. **E**greditur potius et excedit aduersus monita salubria. **U**e ue ecclesie et religioni cuius a peste tali. **V**ix enim satis deprehendi potest. quod regit ouina pelle/ sed per doctissimos scientes probare spiritus si ex deo sunt/ ex fructibus cognoscitur. et maxime dum ad inhonorationis cuiuslibet/ vel quare estimationem. quasi furit/ ut philocaptus amate sue lesionem exhorrescit. **N**ihilominus cum per tales deprehensa fuerit. vix est inuenire remedium. quia nec expelli facile potest nec retenta corrigi. nisi per miraculosa operatioes gratie dei saluatoris nostri. **T**ale cursu habuerit sermo noster per primum signum/ quod apparuit gratia dei et saluatoris nostri. in eius humilitate subiciente se legi circuncisionis/ et de ipso imitatio debita per platos et cleas/ ut patiatur plat legem quam tulerit/ utque quanto maior est. humiliet se in omnibus utque non imponat onera grauia ceruicibus subditorum. utque grossum se non rigorosum ostendat/ et ita abnegata impietate et secularibus desideriis/ et sobrie et iuste/ et pie viuam in hoc seculo. **R**eliquum est ut per secundum signum diuine gratie/ quod esse diximus benignitatem seu charitatem. plenius signata in nois impositione sermonis nostri cursus summatione accipiat. **V**ocatum est nomen eius/ **J**esus inquit euangelista. **N**omen toties vocatum et desideratum. nomen tam diu cum suspirijs expectatum. sed hodie promittit impositionem cum vocatum est nomen eius/ **J**esus. **B**udum enim longe a peccatoribus salus. id est **J**esus/ et prope erat ultionum dominus. **H**oc david cognoscens postulabat nomen non potestatis et dominationis/ sed gratie et benignitatis. **D**ic inquit aie mee salus tua ego sum. **J**esus tu ego sum. **N**am quod **J**esus nisi salus/ **N**one sic tibi loqui videtur david deo. satis dixisti. ego dominus. ego omnipotens. ego iustus et terribilis. **A**bscondam obsecro hec nomina proutis. et exhibeam nomen gratie et benignitatis/ **E**t dico ego **J**esus. **H**oc est nomen nouum quod os domini nominauit. quod vocatum est ab angelo priusquam in

utero conciperetur. nomen ab apostolis predicatum/ sicut dicitur actus apostolorum. quod omni die non cessabant in templo et circa domos euangelizantes iesum. **H**ic magnus ille predicator/ qui loquebatur sapiam inter perfectos/ nihil iudicabat se scire nisi iesum christum/ et hunc crucifixum. **J**esum propterea toties viuens et mortis ens nominauit/ et imitator eius/ **I**gnatus. **N**omen preterea a creaturis omnibus adoratum. quod in nomine iesu omni genua flectant celestium terrestrium et infernorum. quod perspicuum fecit miraculorum operatio. **N**omen denique ab omnibus inuocandum/ quod omnibus salutaris. **N**am ab omnibus inuocauerit nomen domini. hic saluus erit. **E**t non est aliud nomen sub celo/ affirmat petrus/ datum hominibus in quo oporteat nos saluos fieri. et iterum. **N**on est in aliquo alio salus. **S**i penites et times deum ultionum/ appella ad deum gratiam. dices. ut propter nomen suum iesus. sit tibi iesus. quoniam nobis filiis suis **J**ohes. quod remittunt nobis peccata propter nomen eius. **N**am quod legis in euangelio inuocasse nomen iesu. et exaudiri non fuisse. **S**i dannata morte peccati remanet morbo concupie audi. quod in nomine iesu serpentes malorum suggestionum tollunt. **E**t si mortifex quod delectationis bibis non nocebit. **S**i feroces insultus inimicorum omnium tu mueris/ attende quod in nomine iesu demonia eiciunt et fere mansuescunt/ ut gloriabatur **A**gatha et turris fortissima predicat a sapiente nomen domini. **S**i teptatone vel alia afflictione fatigatur deprimere/ imitare apostolos qui ibant gaudentes a spectu filij/ quoniam digni hiri sunt per nomine iesu contumeliam pati. et apostolus paratum se offert non solum ligari. sed et mori in hierusalem per nomine iesu. **A**pparet igitur gratia dei in hoc nomine iesu. quod est in remedium propter malum culpe. in refrigerium propter malum concupie. in presidium propter malum pugne et in solacium propter malum pene. **A**mplius quod necesse est nobis viatoribus in quarentibus celestem hierusalem viam agnoscere. aduertamus quod deducit nos dominus super semitas iusticie propter nomen suum. **P**orro quod ignobilis es nobilitari desideras. dat dominus potestatem filios dei fieri his qui credunt in nomine eius/ **Q**uia statim filios dei heredes autem christi. et ex christi heredes quidem dei. quod heredes autem christi. et ex christi ei fratres. **N**on agnoscens angelus adorari a **J**ohanne ne noluit. **U**nde ait ne feceris. proseruus enim tuus sum. et fratrum tuorum habentium testimonium iesu. **E**ge nus es et multa te petere necesse est/ offert tibi iesus per titulo petitionis in curia dei patris. sicut obseruat ecclesia/ instituta ab eo qui dixit quicquid petieritis patrem in nomine meo dabit vobis. **Q**uo nomine qui insigniti fuerint saluabunt iuxta figuram **E**zechielis de signo thau qui signati saluati sunt. **B**enique nemo virtutem. nemo sanitatem huius nominis nouit/ nisi qui accipit per experientiam. et gustat quod illud est. **O**leum effusum nomen tuum. **Q**ualiter acceperat quod dicebat. **D**ne nomen tuum et memoriale tuum in desiderio aie. **E**t alter. **I**n te glorificabunt omnes qui diligunt nomen tuum. **R**ursus alius. **E**go autem iesus

gaudebo et exultabo in deo iesu meo/ quasi dice-
 ret. Gaudeant alij in anxia diuitiarum et sarcinarum
 inutilium accumulatione. alij in effrenatione sordi-
 da voluptatum. alij in alijs noxijs atq; perduris.
 ego autem exultabo in deo Iesu meo. quoniam potissi-
 mum apparuit gratia dei in eo. ¶ Sed ecce denuo ser-
 monem interrumpere conatur studiositas importuna.
 Et querit quomodo vixit huiusmodi quod omnes qui inuocauerint nomen
 domini saluum erit. cum alibi scriptum sit. Non omnes qui di-
 cit mihi domine domine/ intrabunt in regnum celorum. Ratio
 requirit tertium domine. quod est opus. sicut primum est cor-
 dis. secundum est oris. Vixit cur apostolus tantum vir petensi
 nomine iesu carnis stimulum tolli. exaudiri non potu-
 it. Ratio. non petiuit ad salutem. Associari quispe-
 rit orationem quatuor comitibus ut exaudibilis semper fiat
 quod pie. id est ad salutem quod pseuerant sine peccati inter-
 ruptione/ quod iuste hoc est in gratia et per se. ¶ Et ita quod
 quis in ipso etiam mortis articulo petit hic puniri in
 curia gratie. liberabitur a pena futura. vbi est curia ius-
 titie/ et volabit liber in celum. sicut deducit domi-
 nus Antisidiorensis mediante merito christi et pena
 bita in presenti. Verbum quid est quod dicit apostolus. quod non
 potest dicere dominus iesus nisi in spiritu sancto/ cum pessimi ne-
 dum illud notare/ sed in virtute eius miracula facere
 memoremur. quemadmodum videntur apostoli quedam in
 nomine iesu demonia eicientem. sicut et illi reprobi qui
 dicunt in iudicio domino. Nonne in nomine tuo propheti-
 uimus. et in nomine tuo virtutes multas fecimus? et
 quibus dicebat. Nescio vos. Ratio quod nemo potest di-
 cere dominus iesus nisi in spiritu sancto illustrante intellectum
 sicut nec aliquam veritatem/ vel ipso simul mouente
 affectum et illustrante intellectum ut in bonis. Quod au-
 tem mali faciunt miracula hoc est per potentiam publice
 iusticie in attestationem veritatis. Propterea non
 sufficiunt ostendere aliquem sanctum/ nisi comes fue-
 rit humilitas/ et sanctitas. Hec duo gratia miraculorum
 testantur quoniam reprobis/ ad ipsorum condemnationem/ ne in
 hi per magno deputent si vel habeant vel non ha-
 beant hanc gratiam. Polite inquit christus gloriari quod spiritus
 vobis subiiciunt et cetera. Quod si sigillum et signum proprium
 diuine potestatis quod est miraculum. adhiberi gratia in te-
 stimonium falsitatis/ deus hoc nunquam permittit/ qui
 reclamauerit vel reclamet/ quemadmodum predictum
 necredamus signis antichristi. Et hoc ad pro-
 barum electorum. ¶ Properabat rursus quere-
 re studiositas. Cur non modo sit baptizatus ut oli-
 uum in nomine iesu/ et cur non ad inuocationem eius dantur
 genera linguarum/ et operationes miraculorum. et filia?
 Vbi hec interloquendum superiuit zelus feruidus/
 filius charitatis. abscede hinc/ ait/ o studiositas
 speculatrix. non est tempus disputandi sed plorandi.
 nam si propterea deus appellatur et iesus. si in hoc
 apparuit gratia ipsius ut saluemur. vnde tot nobis ma-
 la/ tot incommoda. qui in ipsum credimus. ipsum inuo-
 camus. Ecce imminuti sumus ex ira dei effusa super
 nos/ plures gentes quam nomen domini non nouerunt neque in-
 uocauerunt. Et ut alia preterea. ecce quod execrando

scismate ecclesiam sponsam suam concutiunt sicut delicti/ per-
 teri/ rumpi/ lacerari. Et vbi sunt misericordie tue
 antiquae domine? vbi est illa quam apostolus tuus scribit appa-
 ruisse/ gratia? vbi est nomen sanctum tuum atque gloriosum
 quod inuocatum est super nos? Cur dereliquis nos
 nos domine deus noster? Vbi abundantia illa pacis
 quam oriturum asseruit propheta in diebus tuis/ et quam
 angeli cecinerunt dicentes. Gloria in excelsis deo. **L**
 et in terra pax hominibus bonae voluntatis. Sed ve ti-
 bi mala voluntas. voluntas ingrata. Tu istam a no-
 bis dei gratiam blasphemias. Tu diuinum illud carmen
 obturbas/ dissolis moribus tuis. Tu surripis glo-
 riam deo propter suam. Quidni pace spolieris/ parte
 tua? Tu igitur bene viuere docenda esses/ non acute
 disputare/ neque fortassis tempus docendi sed facien-
 di. quoniam mala radicata que in mores abierunt. non
 verborum fomentis/ sed factorum securibus at-
 que ferramentis extirpare necesse est. ¶ Sed as-
 sit potius tempus miserende domine iesu. tempus miserendi
 eius. quod venit tempus. succurrat gratia tua. Appareat il-
 la miseris. quod adiutor es in oportunitatibus in tri-
 butatione. Impera ventis. et cessabit quassatio et
 aura seuerior et asperior. Recorderis gratie tue an-
 tique domine. Recorderis infantie susceptae propter
 nos. et circumcisionis tue/ et nominationis salutis
 fere memor esto. Benedic principium anni benignita-
 tis tue. quod principium tu corona mea et miserationi-
 bus. quoniam illud tibi dedicamus non fabuloso. Fa-
 no bifronti. scientes quoniam beatus est vir cuius est no-
 men domini. spes eius. et non respexit in vanitates. et
 infanias falsas. Tu summus es pontifex nostrus/ des in
 nouitate ortus tui et coronationis tue gratiam vber-
 tatem et indulgentiarum plenitudinem elargire. Si-
 gnare dignetur gratia tua nostras expectationes ad pre-
 bendas celestis illius et cathedralis ecclesie tue
 magne hierusalem/ ecclesie triumphantis/ ad quam tendi-
 mus/ quam tota deuotione cupimus. expectantes
 beatam spem. Non profundas nos ab expectatione. quod
 ve patientibus repulsam. si vel in signatione/ vel in
 bullis vel processu vel possessione/ defecerint. Sit
 hodierna sanguinis tui effusio expectationum
 nostrarum valida signatio. sit eternum salutare ut vbi
 iniquitas abundauit. superabundet et gratia. ¶ Ta-
 lis erat in meditatione mea zeli plangor querulus
 commouens/ orans/ et obtestans. ut sublata mala
 voluntate de medio nostri illa enim sola pace co-
git in exilium. illa scisma parit. fouet et nutrit nos
 coadiutores gratie dei sumus. qui proprijs conatibus
 non deerit. ¶ Cui studiositas. et cur ait non inquit
 clerus cum prelatis suis. qualibus vix occurrere
 puenit tantis et tot incommodis. Seu per congregati-
 onem factam in nomine iesu. qui aderit in medio.
 Seu per sedule disputationis officium. tendentis non
 ad contentione. sed veritatis inquisitionem. Seu
 per inuestigationem criminum regnantium in christia-
 nitate. ut euelli cognita possent. Et esset clerus
 exemplo iesu/ populi saluator. non lupus dissi-
 pa

Considerationes quattuor

tor. Expediit ne me studiositate i talib⁹ occupari
Tui zelus. Expediit quidez iā multa a tuis
 sectatoribus conscripta sunt vt omnia rite pre-
 parentur. que agenda fuerint in concilio. Alio-
 quin verendum est ne scismati radicationem af-
 ferret exemplo grecorum/ & ne scissuras (quod
 auertat dei gratia) multiplicaret ampliores/ qua-
 lia nunc omnia dicere reclamat vt vides breui-
 tatis amor. & subdola blandaq; adulatio cōtra-
 dicit. Nihilominus obsecratione facta per gra-
 tiam domini nostri iesu xpi & per me zelum do-
 mus dei vt tempus modicum detur veritati et
 eius inquisitioni. propulso omni mordacitatis
 desiderio. qđ longissimum frequenter vanitati
 datur & fabulatiōi. Dictu studiositas radices
 aliquas ex iure diuino sub generalib⁹ p̄cipijs
 vtilis ad sedandū pestiferum scisma. quoniam
 illud primum & p̄cipalius occurrit in ecclesia
 reformandum. **T**unc studiositas visa ē que/
 dam aperire/sub consideratione quadruplici/q̄
 qualia sunt. vestrum erit iudicium.

**Sequuntur quattuor consideratiōes de pa-
 ce predicate Tarascone.**

Consideratio

I

His policie ecclesiastice/ & cu-
 iuslibet legis eam regulant/ est
 pax salutifera. Hoc satis exp̄s-
 sit diuin⁹ noster p̄bus paulus q̄
 finem legis & p̄cepti/ nūc dile-
 ctionē esse dixit/ nūc iesum/ intelli-
 gens in dilectione pacem/ in iesu salutem. vt sit
 finis pax salutaris. Neq; opus est anxia dedu-
 ctione alia/ cum natura nos doceat/ ens quodli-
 bet nō minus suam vnitatē & p̄cezz appetere/ q̄
 entitate/ fm deductionē diuini Dionysij/ Au-
 gustini & Boetij/ ita vt pax sit bonum qđ omia
 appetunt/ adeo qđ particularis ordo nature ple-
 rūq; imutatur in rebus/ vt vnitās conseruetur.
 Manifestat hoc ascensus grauis sursum/ et le-
 uis deorsum/ Si in corpore vero/ cur non in my-
 stico potest vicissitudo talis queri/ vt pro pace
 retinenda/ fiat deorsum/ qđ sursum ē/ vt pax p̄ma-
 neat. Cum igit̄ fm exigentiaz finis cetera debe-
 ant moderari/ & finis qui ē ipōnit necessitatez re-
 bus/ necessitas vero legem nō habet/ perspicuū
 est/ qđ nulla lex habeat aliquid firmitatis/ si paci
 faciende vel conseruande/ inuenitur p̄traria. sz
 debet interpretari vt seruiat paci/ v̄l penit⁹ abo-
 leri/ alioquin iuxta dictū comici: summū ius sū-
 ma est malicia/ cōformiter ad iussionē sapientis
 noli esse iust⁹ nimis/ Sic athenienses fecerūt ad
 tempus leges lycurgi nō esse/ vt semper eēnt. et
 nascascipio/ dum consul inquit iuris ordinē se-
 quitur/ id agit vt cum oībus legibus romanuz

corruat imperiū. Nullo pacto igitur seruat lex/
 nō obseruato legis fine qui ē pax. Sicut in simi-
 li christianā doctrinā scribens Aug⁹. deducit p
 regula memoranda/ qđ nullus textus sacre scri-
 pture in sua expositione retinet sensū spūsancti
 nisi ille charitatē edificet. Et qm̄ hui⁹ scismatis
 tam extranea videtur eē pestis/ vt tale nunq; vi-
 sum fuerit minus habēs puisionis hūane reme-
 diuz/ docente hoc sua in dies radicatione. expe-
 dit ad eius expulsionē institutio nouoz canonū
 cū ea que de nouo emergunt nouo egeant auri-
 lio/ vel iā cōditorū necessaria ē moderatio. Sed
 qualis & per quid moderatio: Gane per regulā
 infallibilē & inobliquabilē legis diuine/ cur se-
 ctatoribus & amicis pax multa est/ si prophete
 dītur. & nō est illis scandalū. **E**x quibus elici-
 tur cōclusio saluberrima qđ nulla via p̄ficiēs ad
 sedationem scismatis repudianda ē. q̄tumcūq;
 iura/ vel leges hūane videant̄ opponi vt de ele-
 ctione summi p̄tōficis qđ est sic & sic celebranda
 & siles/ dūmodo diuinū mandatū vel ius mane-
 at inuiolatū. Qđ scire ad illam spectat scias per
 quā legū cōditores iusta decernūt/ legē eternā
 imitantes. Hec est lex euangelica q̄ si cōtemnat̄
 ab aliquib⁹: illi sūt inepti pacis ecclesiastice tra-
 ctatores quēadmodū inutiles sunt homines ita
 adherentes nudis textib⁹/ vt epikyram hoc est
 equitatem ignorent/ quales Aristoteles nomia-
 uit imansiuos in opinionib⁹ p̄prijis. **E**x his
 deniq; quis nō videat/ qđ impiū est/ p̄fertz ap̄
 eos qui se ecclesiasticos dici volunt/ si peritos i
 euangelica lege vel nō p̄sultare/ vel abijcere/ vt
 maiori sacrilegio/ haberi p̄obze cognoscant/ hinc
 hinc errores/ hinc p̄sumptuose assertiones/ hinc
 p̄plexitates inexplicabiles/ hinc obstinate de-
 fensionē/ ad inuentionū humanaz in perniciem ec-
 clesie/ & pacis salutifere finis sui surgūt. vt qđ nō
 licet disputare de potētia pape/ qđ nō potest sibi
 dici cur ita facit/ cū tñ sit peccabilis. qđ nō potest
 in aliquo casu ecclesia sine eo p̄uocari vel aggre-
 gari/ qđ hic ē fidei articulus. **N**ūdict⁹ ē papa (ex
 impli gratia) qđ nō pōt in aliquo casu ad p̄ciliū
 papa vocari. Q absq; eo nō stat salus/ cū tamen
 salus ecclesie in solū deum ordinetur absolute &
 essentialiter/ & in hominē christum de ordinata
 lege/ sed accidentaliter ordinatur in papaz mor-
 talem/ alioquin dum vacat sedes per mortē pa-
 pe vel naturalem vel ciuilem. v̄puta si sit here-
 ticus depositus/ quis hominū saluus eēt. Alij
 papam predicant impeccabilem. alij omnipotē-
 tis statum/ quemlibet sue parti non obedientem
 Qđ quāta temeritate dicatur ipi viderint asser-
 tores.

Consideratio

II

De pace

6

Quilibet in ecclesiastica hierarchia potestas in pacē salutiferā ordinatur. Hec inferitur ex prima. Cum igitur nō sit data potestas in destructione sed edificatiōe. teste apostolo. Si quis abusu potestatis hoc ē tyrānidi resistit/ille nō resistit de ordinationi/ s̄ obedit qui iubet maluz tollere de medio sui/ et p̄tez scādalizāre abijcere. sic et lz cui cūq; erga quēcūq; vim illatā vi repellere/ cū ap positione moderate cautele. Hec cōsideratio facile deductione traducit quorundam scripta super obedientie laudib; et inobedientie penis ad oppositum illius quod p̄suadere conantur. Nam si obediendum est hominibus: q̄to magl deo. Hucet preterea/ q̄ si salutifera pax tollatur/ ex eo q̄ in Johanne (exempli gratia) p̄tās ecclesiastica quedā remanet/ qua repudiata pax rediret. abijcere potestatem in hoc casu est eadē bene vti. retentio autē verteretur i abusum. Ad dito q̄ nulla potestas inuenitur hic in via/ q̄ nō subijciatur legi diuine et naturali/ et que non sit peccabilis et auferibilis vel abdicabilis. aut p tempore ab executione suspensibilis. Funda datur in hac cōsideratione/ dictuz illud memorabile et vere dignum a summo p̄uifice/ qd̄ his aurib; pluries accepi ab ore domini nostri. hoc sine adulationis spiritu refero paratus sum. inquit etiam vsq; ad mortem vel imolationē p̄p̄ij corpori si ita res exigat/ ecclesiasticam vnionē procurare/ quāto amplius vsq; ad p̄p̄ij statū abdicationem. Nam quando daret vitam/ qui non defereret vestem aut vittā/ coronam seu m̄tram? Vellent aliqui rursus obijcere contra eplam anglicanam/ q̄ via cessionis i effectu/ red di possit practicabilis casu proposito/ inuitis etiam contententibus de papatu/ q̄ si habeat h̄ allegationem rōnabilez coactio ipsi viderint velint itaq; nemo cogit. At vero quicquid d̄ hoc sic constat viam cessionis esse possibilem. imo in casu necessariam ad cuius laudez spectat quod scribit Dionysius (non ille ariopagita) ad donatum. recitatiue in ecclesiastica historia. Dionysius fratri salutem. Si inuitus v̄t̄is in hoc venisti/ offendis in eo si dimiseris volens. opoz tuerat quidem etiam pati omnia pro eo ne scinderetur ecclesia dei/ et erat non inferior gloria sustinere martyriuz pro eo ne scinderetur ecclesia q̄ est illa ne idolis immoletur/ imo fm̄ meā sententiam maius hoc puto martyriuz esse q̄ illud quia ibi vnusquisq; pro sua tantuz anima. i hoc vero pro omni ecclesia martyriuz sustinet. Hec ille. Deniq; plura sequerentur de quibus nō ē dicendum per singula.

Consideratio

III

Quilibet rationis capax obligatur s̄z vocationem suā/ pacem ecclesie salutiferam procurare. Ille orando/ hic disputando/ hic p̄dicando/ hic exhortando/ hic agendo. vel quolibet modo alio. Summerent argumenta pro hac cōsideratiōe ex radice filiationis ad ecclesiam/ et ex radice dilectionis et iusticie ad proximum/ ex radice pietatis seu religionis ad deum. Nulla siquidem in presenti scismate potest serpere deterior labes/ q̄ inertia querendi pacem. siue illa proueniat ex ambitione vel adulatione. vel timore. aut alia occupati one non admittente curam hanc salubriorez. pectora nostra duas nō admittentia curas ait satiricus. Audiamus a sapiente quid pigricies stulta/ operatur in agro v̄l vinea ecclesie? Per agz inquit viri pigri transiui. et per vineam viri stulti. et ecce totum repleuerat v̄rtice. et operuerant faciem eius spine et maceria lapidum destructa erat. Q si pestiferuz est et maledictioni proximū negligere opus hoc diuinum. q̄ criminofum ē/ q̄ nepharium laborantibus non applaudere/ s̄ irasci? Propterea stat aliquem adherentem iuste parti plus esse de scismate culpabilem/ q̄ alterum qui adheret parti false. v̄l si primus aliqua passione vitiosa tractus obfistat quo minus fiat pax/ nec audire paratus sit ecclesiam. Alius querit cum omni sollicitudine vias pacis. promptum habēs animū obediendi ecclesie iudicio. seu veritati/ dum sibi claresceret. Ea nanq; que dissensionē afferunt in presenti scismate sunt talia que in facto maxime consistunt. in quibus er rare sine periculo salutis potest non solū iste v̄l ille. s̄ etiā in talib; ecclesia fallere dicif et falli sic dū multo tpe semina pro papa coluit. Porro manifestari pōt ex radice hac/ quales excusantur a vitio scismatis. Et q̄ stat scire q̄ scisma ē i ecclia. et tñ nescire quis in ea sit scismaticus. Et h̄ p̄sequentē aperif q̄les sūt anathematizandi et vitandi/ et q̄les nō? Nam velle oēs indifferē p̄l false extra eccliaz et salutē trudere/ quale sit/ iam tetigimus? Hic ex rebus p̄spiciū sit deiceps quāta laude. quib; p̄conioz titulis/ cōmēdāda reddit̄ partis nostre diligentia/ p̄sertim in icl̄tissimo francie regno/ et q̄tū a scismatis obstina ne procul existat/ vbi quesita ē hactenus pax salutifera tanto labore/ tot expensis/ tot legationibus/ assiduisq; consilijs. Nec est q̄ aliquis opponat/ quasdam vel zizantias vel paleas malarum actionum in quibusdam ortis/ inf̄ h̄asē virtuose operationis segetem/ vel q̄ non satis efficaciter diligentia respondit ad votum. Ascribatur hoc humane fragilitati. Raro eniz nascitur granum virtutis sine palea aliqua defectuositas. Nihilomin; h̄z p̄fecto pl; de laudis zelus ille diligens q̄ alioz negligēs torpōz

Considerationes de pace.

qm̄ scisma si dimittitur absq; agitatione/ pferet
radices malas alti⁹ ⁊ ineuulsibiles/ ⁊ pductas
roborabit. **N**ā mala p longas cōualuere moras
Doceat nos scisma grecoꝝ qđ iā nō curat. nēo
nō desperat. **Q**uo in loco grādis offert ad lo
quendū materia/ sup laudib⁹ parisiē. vniuersi
tatis pclarissime studioꝝ. sup zelo feruido ipi⁹
q̄ nō cessauit hactenus eniti pedib⁹ vt dicitur et
manib⁹. aliter q̄ desides aliqui ⁊ inutiles qui fa
cere nihil volunt/ vel nesciūt/ obstrepūt tñ faciē
tibus/ solis cōtumelijs fortes ⁊ armati. **S**ed si
lentiū imperat tū benignitas/ tū modestia/ ne in
eius laude videamur ppriā q̄rere. **E**cce autē
quis ē/ q̄ nō dicat/ q̄ nō clamet/ pax/ pax/ fiat pax/
pacē volo/ pacē sup oīa ꝑcupisco. **A**t vero nōne
irrideat de⁹/ qm̄ simile ē pacē nō velle ⁊ illā vlti
miter ⁊ desidiōse velle/ vel impossibilē velle/
hoc ē medijs ad eā impossibilibus ꝑtendere/ vlti
querat vniō aliquālis qualiter haberi nō va
let/ neq; via debellationis/ neq; via rōnis seu re
ductionis/ neq; via anathematizationis seu se
pationis/ neq; via ꝑdescensionis aut filis. **C**ūq;
itaq; pastor teneat n̄ min⁹ reuocare oues q̄ iudi
cat errātes q̄ seruare nō errantes. nōne dī/ vt si
at vñ ouile/ modū possibilē ⁊ verisilem h̄ agen
di/ velle ꝑseq̄/ et cum dimissione gregis pprii ⁊
obedientis/ si p hoc seruāt ⁊ vñ grex vterq;. **N**ec ē
hoc deserere gregē more mercenarij ⁊ fu
gere/ s̄ saluare ⁊ vt vere sic dicam⁹/ fugiēdo ma
nere. **S**ed hec cessio dicit aliquis fieret pñitiosū
posteris exēplū/ fatemur id posse ꝑtingere. naz
quib⁹ reb⁹ nō ꝑtingit abuti. attñ p incerto ma
loꝝ euētu/ nō eēt tā certū ⁊ optādū pñtis pacis
bonum repudiandum vel negandum.

Consideratio III

Antū ē pacis salutifere bonū/ vt ꝑ eius
adeptione neq; mūdā⁹ honor neq; sta
tus neq; gradus/ neq; ppriā vtilitas de
beant aliquē deterrere/ ⁊ nihil ꝑsus nisi ꝑctm̄
ꝑtra legē dei eternā. **H**ec cōsideratio posita est
cōtra illos qui dicūt. **O**bseruet honor ꝑtis nre
habeam⁹ victoriā ꝑfusione⁹ euitem⁹. **E**cce q̄lia
sustinuit obprobria sūmus ꝑtifer xps vt face
ret vtraq; vñū. recōciliās i suo sanguine ea q̄ i ce
lo sunt ⁊ in terra/ fact⁹ obprobriū hoīm ⁊ abie
ctio plebis/ ⁊ nō dicēs seruet honor me⁹. **S**uffi
ciebat ei testimoniū bonū cōscie ad deū. **A**git vt
pax habeat/ nulla plane via repudianda ē q̄ po
test absq; ꝑcto deduci/ ⁊ quāto breui⁹ tanto sa
lubrius. **Q**uanto insup patētius/ tāto accepti⁹
apud oīs/ qm̄ res tangit oīs ⁊ veritas lucem
amat. **Q**uo circa vie ꝑ dñm nrm oblate (ꝑro
ferā hoc sine adulationis oleo q̄ nō indiget ⁊ sal
ua pace oīm) qz nūq; mihi vise sūt iuri dño pa
lā ꝑtraire/ nūq; vise sūt filis penit⁹ reprobande
nisi forte struat calūnia ex iuramēto suo. ⁊ ex to

tius obediētie sue ꝑsensu/ iudicio ⁊ reāstis/ alio
rū tenndentib⁹. **P**ropterea rursus nō iproba
bile videt attentis circūstantijs offerentib⁹ se in
pñti scismate si ꝑ iusta possit a iuri sui ꝑsecutōe
desistere/ vt ad iniustā ius suū trāfferet/ ⁊ fieret
iusta seu ꝑ nouā electōez intrusi/ seu ꝑ aliā viā
in iure scripto nō hitam/ dūmodo ius diuinum
vtrobq; inuiolatū maneret/ ⁊ hec via ꝑpter ti
morē inhonorationis mūdane nō eēt penit⁹ ab
horrenda. **N**am quicqd a maliuolis interꝑtib⁹
dicere. desuper resideret inspector cordiū de⁹.
⁊ iudex veritas ⁊ charitas abunde remunerat
Nonne laudata. nonne victrix effecta est mater
illa vera infantis apud salomonē/ que filij ma
luit integrum abijcere. illoꝝ carere/ q̄ diuisus
in suam cederet portionē. **B**eniq; in laude. **Q**uā
sabij maximi pclarissimā dixit. **E**nnius q̄ n̄ po
nebat rumores ante salutem. **N**ōne sancti ē vt
tro dare grē. dare charitati fraterne. ⁊ paci bo
nozem suū caducū. imo vitā propriā cū merito
q̄ sine laude ⁊ pace mox naturalis nccitas vix
q̄ diripiat. **C**ōcedat ergo liben⁹ grē/ id qđ ve
lit nolit obtinēs/ ꝑrotinus relinquet nature.
Amplius nō videt iprobabile/ qn̄ expediat/ vt
su ecclesiam ad tēpus summo pastore carere/ vt
interim ꝑ tractatū vel aliter adeptio pacis cele
rior habere. **S**i canones oppositū sanxerunt
lex diuina nō dissonat. **N**am ex dicto ꝑot absq;
papa mortali stare salus. **N**ō si timeat infamato
ꝑtis illius vel illius. **I**n responsū posuimus.
Cōsequēter deducim⁹/ q̄ ꝑpter timorē luc
cūbendi aut inhonorationes hūane q̄ vtiq; vi
ciosa nō sūt/ ꝑciliū generale vltis ecclie nō videt
repudiandū. s̄ piū ē credere/ q̄ in tractatiōe ꝑre
sentis materie nō erraret. **A**udiam⁹ rōnē. cōstat
itaq; q̄ i materijs fidei terminādis error n̄ cadit
i generali ꝑcilio. **R**ōem dāt doctores ex sp̄ali
assistentia sp̄ssci. ⁊ xpi regentis eccliaz nec ꝑnit
tentis errare i his ad q̄ hūana iuestigatio ꝑuen
re n̄ ꝑt. **S**ec⁹ i his q̄ vel facti sūt vel hūana rōe
terminari possūt. **N**ūc aut scisma pñs/ q̄ i his
q̄ facti sunt plurimū hereat/ eius nihilomin⁹ ter
minatio tā ꝑplexa cernit/ tamq; difficilis/ vt su
pra hominū vires ingenia iuentiōes ⁊ cōsiliā vi
deat. **U**bi vero deest hūanū. ꝑt ⁊ dī absq; te
meritate dinū auxiliū etiā miraculosū expectat
ri. **I**ta eni de fortib⁹ mittēdis in casu determinat
augustin⁹/ dū senitib⁹ tyrānis inq̄rit q̄s d̄ mul
tes ꝑlatis ꝑ gregi salute remanebit. q̄ recedent.
Nōne igit absq; ꝑiculo cā illa ꝑmitti deo ⁊ vni
uersali concilio posset absq; formidine q̄ maior
pars vinceret si eēt iniustior/ ⁊ maxime in ꝑmi
ciem ecclesie/ quod addo qm̄ i casu cōmunis/ er
roz faceret ius ꝑsertim erroꝝ facti/ vel ex facto
ortū hñs. **A**uxiliū tale miraculosū nōne i bello
corporali iudas machabe⁹. nōne moyses/ nōne
fidelis alij taliter expectauerunt/ qn̄ ꝑsequebat

vi^o mille et duo fugabāt. x. millia: q̄to securiori
fide/ p hoc scismate finiedo/pōt in opitulatiōis
dine assistentia spālī/ p tractatū vniuersalis cō-
cilij spes h̄ri. Et q̄s obsecratōe p̄sumptionis i
ueniri poterit/ vt determinatis p tot viros cele-
berrimos/ p̄p̄iā opinionē vel p̄ferret/ vel eorū
dictamē nō imitaret: P̄iū quoq̄ sentire ē vt nō
nisi viā mediā/ viā pacificā/ et vtrōq̄ honora-
bilē sentētiaret/ p̄ciliū. Neq̄ tñ ignoro multas
circa hec et alia/ suboriri difficultatum nebulas.
Sed eas oēs lux dine legis suis radijs facilliter
eijceret/ si nō vltra ceruicosa et tradicendi libido
obstiterit. Si oculos rōnis neq̄ segnitie iq̄ren-
di clauserit/ neq̄ ruditas obtuderit/ neq̄ eos lip-
pitudō carnalitatis/ neq̄ curā puluis/ neq̄ fu-
mus p̄sūptionis suffoderit/ neq̄ postremo mali-
cia cecauerit: q̄ min^o apparere possit grā dei sal-
uatoris n̄ri. Ita studiositas p zelū stimulata
p̄gebat in lōg^o. Cuius ego sermonē interrūp̄s
et finiens/ exclamaui. Appareat o vtiā bone ie-
su pax n̄ra. salus n̄ra. appareat tandē aliq̄n grā
tua/ vt p^o illustrationē sincerā/ et agenda videā-
mus et ad ea q̄ viderim^o iplenda cōualeamus
Res q̄ppe in obscuro nimis diuersa ē. nā et no-
bis caligines/ pulueresq̄ difficultatū ābulando
sponte suscitam^o. Beest insup apud mltos grā
hūani auxiliij/ q̄ siml apparere et coopare debue-
rat grē dei. Obfuscat eam p̄terea vel abscondit
amor p̄p̄ius/ q̄rens q̄ sua sūt/ et incircūciso cordē
ambulans p^o desideria carnalia/ atq̄ secularia/
neq̄ sobrie neq̄ iuste neq̄ p̄te viuēs i hoc secto.
q̄si nō expectaret b̄tām illā spem q̄ sola desiderā-
dā ē. sola velut enceniū diuine grē iugis postulā-
da. Prouideat meliora vicinioraq̄ salutē grā
eadē dei et saluatoris nostri hic nos iustificans.
Glorificans in futuro amen.

Finit sermo de circūcisione coram papa apō
Tarasconam. Anno. M^o cccij.

Epistola eiusdem ad
dominū aurelianē. de sermone precedente.

Serenissimo p̄ncipi et militi regis
poli/ dñō aurelianē. Suus io-
hannes cācellari^o ecclie Parisi-
ensis indign^o/ obsequiūz hūile.
paciſq̄ p̄ntis cū eterna: donum
feliciter adipisci. Multa hacte-
nus scripsi strēnuissime dñe. Plurima dixi que
ad ecclasticā pacē vtilia videbant/ psequēs pa-
cē exulante/ latratu q̄ potui/ ego de genere catu-
lus. offerēs insup p virili portione ad opus ta-
bernaculi dei/ cū hoibus ea q̄ de manu sua vide-
bar suscepisse. Nec iḡro posse ea a tot capitibus
in varias facile traduci snias et forsan aduersas
q̄ tñ oia si cū distinctōe tpm circūstātiāz quoq̄
sefe offerentiū multiplicitate pensare digna fue-
rint/ arbitror ea inuenturi nexu et cordi veritati

inter se iūcta eē/ vt pote q̄ circa idē cētrū eūdēq̄
cardinē p̄ij desiderij voluebant. Cū itaq̄ cessi-
ōntis b̄nī practicatā/ ego breuissimā et optimā cen-
sui/ iudicās ad eius receptōem s̄m p̄parationez
animi/ ābos p̄tēdentes de papatu iure dine con-
strictos. Nec erat q̄ allegarēt coactōez. Vellēt
itaq̄. cogebat nēo. Porro in p̄clusionē substra-
ctionis nō affui/ quā tñ p̄clusā ipugnare p̄tinaci-
aioſitate nō p̄sūpsi. S; postq̄ dñs n̄r. Vndict^o
viā cessiōis/ et alia q̄ petebāt accōmoda p pace/
et reformatōe ecclie dict^o ē acceptasse/ opponit
se puitas mea/ cū odijs et discriminib^o nō modi-
cis/ vt ip̄e neq̄ papatuz de facto irreuerſibilem
amississe/ neq̄ heretic^o aut scismatic^o iudicando
eē causaret. Placuit quoq̄ restitutō quā et p̄di-
caui corā celeberrimo cetū populoz. Per hanc
itaq̄ ab ea n̄ra secū vnita/ portū pacis generalis
attingere facili^o sp̄abāt. Veniq̄ nō tam missus
q̄ coactus legatns ad dñm n̄m super hac mate-
ria/ p pte vniuersitatis p̄clarissime studiozum/
cui ego fili^o negare potui nihil/ proposui p̄mo
massilie. De hinc tarascone sermonē hūc/ quem
decor^o p̄sentie v̄re nobilissime fulgor illustrauit
Hūc sermonē sic et p̄ntem p̄positōez/ postulare
dignata ē celsitudo v̄ra ab exiguitate mea/ q̄lis
aūt ego sū vt v̄ hoc vel aliud q̄ppiam denega-
re p̄sūpseri: accipite itaq̄ sermones q̄lisq̄z ille
ē/ vbi aliq̄ et pauca ex dictatis/ in margine posi-
ta sūt/ q̄ breuitas p̄ceps eripuit ne p̄ferrez. B̄n
valeat p̄clara dñatio v̄ra/ ad cōem pacē/ et p̄p̄iā
am salutē p̄sequendā. scriptū tarascone. Anno
dñi. M^o cccij. in vigilia epiphanie.

Epistola domino ca

meracensi existenti in curia.

Decreuerā reuerēde pat^o et p̄ceptor
singularis accuratiusſi vacasset p
dictatū q̄dā scribere q̄stus^o de li-
nistra vel interptatiōe/ vel relatōe
dictoz imo pluriū nō dictoz in sermone circum-
cisionis habito tarascone corā dñō nostro tpe le-
gationis mee p parte alme vniuersitatis Parisi-
ensis matris mee. Experior itaq̄ verā eē comi-
ci sniaz: nihil eē q̄n male narrādo possit deterio-
rari. Hāc ego esse vnā ex maximis difficultatib^o
estimo q̄ reddūt offm p̄dicatōis onerosissimū. q̄s
difficultates atq̄ discrimia Grego. et Chryso. q̄
libet in suo pastoralī/ et Augusti. iij. de doctrina
christiana/ copiosissime narrauerunt. Fit enim
plerūq̄ (loquor centies expertus) vt presentes
in sermone aliq̄ nō solū dep̄auent bene dicta s;
ea q̄ nullo modo dicta sunt/ p̄stanter affirmant
p prolatis. Stultozū quidē infinitus est nume-
rus. Est tamē sapientis assertio/ Stult^o n̄ capit
vba prudentie/ nisi ea dixerit q̄ versant in corde
suo. Vex quoq̄ ē dictū apulei: mltos eē qui sol
aurib^o corpis philosophant/ intellectum vero

Sermo coram alexandro papa

vel nullū hñt/ vel illū variāt p varietate passio-
nū ⁊ affectionū/ quēadmodū in sonitu cāpanaz
sumim⁹ argumētū. **D**icūt enī (vt vulgari more
loquar) qđ volum⁹. Porro mihi psci⁹ sū/ nihil
ptulisse tūc/ qđ nō eēt sacre fidel/ monitōes salu-
bzibus accōmod. ⁊ examinata xitate stabilituz
Nihilomin⁹ qđ bone iesu sup eodē sermone mi-
hi relata sunt/ q̄ nedū nō dixerā/ s̄ nec cogitauē-
rā. Quot puerle capta ⁊ pueri⁹ impugnata au-
dacter asserere qđdā postmodū pñtes/ viderint
ip̄i qđ studio vel ptradiciendi vel yana cōplacen-
di/ seu zelo vel igrantia moti/ q̄sisse veritates p
me positas ipugnare/ ⁊ p rōnes palā erroneas/
s̄ nolo seq̄ relationes solas hoim in tāto negocō
defendende veritatis/ ne pugnem⁹/ vt dī tene-
bris. **H**abuissent igit̄ dictōrū meoz formā pro-
priā ⁊ limitatōez. adeo vt transpositio sepe vel
omissio vnus vocabuli sniam variass̄t. habu-
issent inq̄ formā ip̄am. habuissent viceuersa so-
lide qđ dixissent/ nūq̄ refugissem p veritatis de-
fensione p̄gredi. s̄ qđ agerē/ nihil obiectū est qđ
dstruerim/ dū eēm pñs/ potēsq̄ verboten⁹ rñde-
re. sed longo postmoduz interuallo me abñte ⁊
surdo vocib⁹ eoz plurima/ variaq̄ in oppositū
dicta p̄dicataq̄ ego/ solis rumorib⁹ accepti/ q̄bus
cur nō magno conatu rñdere pauerim/ itā exp̄ssi
Mouissime aut̄ hesternō vespere scripsit ex vn⁹
amicis fidelissimis/ se audisse ab altero/ qđ siliter
audierat ab alijs grauib⁹ (vt dicebat) viris me
dixisse inter cetera qđ hoie in articulo mortis exi-
stente quilibet sacerdos hz equalē ptātem cum
papa in indulgentijs dādis/ a pena ⁊ culpa. **H**ac
vero assertionē certissimū sū nec sensisse.
nec dixisse/ q̄q̄ si de ptāte ordinis in cāu necessi-
tatis fieret locutio/ scitū est satis/ qđ doctores se
tentient. **D**eniq̄ qđ dixerim/ vn⁹ error talis po-
tuerit/ in aliquib⁹ paz forsan aduertētib⁹ ad ver-
borū formā/ elici. **P**ono diffusiori sermone i car-
tula colligata pñtib⁹. **T**u p̄textoz sapientissime
corā tuis oculis/ tor⁹ palā sū/ tibi int⁹ ⁊ in cute no-
tus. **D**igneris accipe baculū defensionis mee i
hoc articulo. qđ app̄hēso/ voces oppositas (si ita
dignū visū fuerit) valeas cōpescere. **P**ostremo
torū ip̄m sermonē quē hacten⁹ reconditū absq̄
multiplicatōe in alias manus habui/ mittere (si
ita censueris) patus sū/ intētiōne talis finis. det
dñs ip̄e bene valere iugit̄ in dño ad p̄secutionē
beate spei/ ⁊ ad vnionem celerius remeandam
in regionem ecclesie sancte dei.

Sermo factus coraz

Alexandro papa per magistrū Johannem de
Gerson cancellarium parisiē. In die ascensio-
nis domini. **A**diuuā rex celestis ⁊ tu regina
genitrix virgo pauperem ⁊ inopem de regno is-
raelitico locuturum.

Omne si in tpe hoc restituas re-
gnū isrl. **O**iginaliter **A**ctuū
i. ca. ⁊ recitatie in epla p̄sentē
festiuitatis. **N**ō sum nescius
beatissime pater/ vosq̄ cardies
orbis terraz/ ⁊ ceteri dñi sapien-
tia clara fulgentes/ me subire sermonis on⁹ pro-
fus impar exiguis viribus. **A**dcirco pullabo ia-
nuas denote/ regis celestis/ vt impfectū meum
suppleat. hūili det grām. linguā infantis faciat
disertā. **E**t quo facilius exaudiar orez
eius pia genitrix/ illiq̄ salutatio p̄sentet ange-
lica. **A**ue gratia plena ⁊c. **D**omine si in tempore
hoc ⁊c. **Q**uesierunt hoc apostoli ab ascendente
dño. eisdē quidē verbis. s̄ sensu vario. qđ varie-
tate breuitatis studio p̄ terita. qm duplex est re-
gnū isrl. s̄ ē vidētū deū. alterū celeste triūphan-
tis ecclie cui⁹ ciues deū vidēt p spēm. alter ter-
restre militantis. cui⁹ ciues deū intuent p fides
Dicā primū quō celestis/ deinde terreni ruinas
ascēsiō dñica hodie restituerit. **H**ac mihi p̄itio
nē n̄ me⁹ sensus s̄ diuin⁹ ptulit ap̄ls. **A** qđ sc̄ptuz
memi deū p̄fem pposuisse in disp̄satōe plenitu-
dinis tpm instaurare oia in xpo qđ in celis ⁊ qđ in
terra sūt. **E**cce me docet ap̄ls tu⁹ vas electiōis
tue dñe iesu qđ tibi rñdē licuerit. q̄rētib⁹ discipul-
is dñe si i tpe b̄ ⁊c. **N**ā si p te eēt instaurada qđ sūt
i cel/ vn⁹ affirmare illū p̄spicio/ qđ tibi i uitis qđ
hac ill⁹ xitate rñdēte p̄p̄ea scādē celos vt ciui-
tatē dimīnutā ⁊ magna pte sua p scel⁹ orbatam
turpe/ reitegrares. **I**pa maloz oim p̄ma pars
supbia/ luciferū illū qđ māe oriebat. cū etiā stella
rū pte traxit ad tenebrosū occasū. **E**t q̄s credēt
nō idē regni supni claritatez obūbzata. **T**ollite
ex b̄ celo visibili lucifery ⁊ cū eo etiā pte stellaz
cui dubiū ē noctes obscuriores futuras. **Q**uis
nesciat ip̄fectā remāsisse scōz āgeloz societatez
suo nūero diminuto. **Q**uis i dubiū vocabit cor-
p⁹ ciuitatē illi⁹ p̄stātissimoz mēbroz auulsiōe se-
sisse lesionē/ ⁊ integritatē pulcherrimā amississe.
Null⁹ opinor. **E**rgo claudicabit scōz glia. nec
dei ciuitas de sui integritate letabit. **S**i natura
tāto tpe vacuū insectet. ⁊ sic exhorrescat. qđ pa-
cto supnas sedes vacuas ocul⁹ eq̄s aspiciet scōz
glia. **D**eniq̄ gaudēt angeli ad pñiaz p̄ctoꝝ. **S**i
si gaudiū igerāt āgel⁹ lachryme mee. qđ delicie
mee. **E**t si delicie mee gaudium sit āgeloz. quō
magi fuisset eoz qđ ceciderūt p̄māsiō. **E**t illo ciui-
tati celesti deest. **F**uisset igit̄ aliq̄ scōz iocūditatē
stātib⁹ angel⁹ qđ ruētib⁹ sublata ē. **E**rgo inquit
p̄firmati spūs ceteroz ruinā mesti deplozauerūt.
⁊ qđ pte b̄toꝝ ciuitatē lucr⁹ igredere. **N**ō dico
fleuisse. n̄ mestos/ n̄ tristes extitisse/ viderunt cul-
pā peccatiū. n̄ inde letati sūt p̄p̄ charitatē neq̄
p̄tristati p̄p̄ p̄firmationē. **V**iderūt deinde pe-
nā ⁊ letati sūt iusti/ videndo vindictam atq̄ ad
delectiōez ipioꝝ affuerūt p̄ditori. **E**t enī micha-

et angeli eius plati sunt cum dracone. et putas vi-
ctoria potitos non inde supersisse gaudium. **S**ed ali-
quid deesse leticia imperfecte ciuitati. aliud tri-
sticia admittere. **N**one vides delectationes ipsas
intellectus purissimas et tristate carentes cum as-
sunt letificare. cum absint non tristare. **A**ccessit
ad mali cumulum quod ea superbia que cepit in cel-
loze. in paradiso terrestri peperit iniquitate quam per in-
uidiam indignata carne eo vilioris ascendere vult per-
stantior spiritus corruerat. huiusmodi ad replendas
sedes in celo vacue factas. i serpente dixit virus
asperit. **S**ic enim inuidia mors intrauit in orbem
terraz. **Q**uis initium extiterit omnis peccati superbia.
Ita ex omni parte optati restituti supne ciuitatis. ma-
lignus obuiabat. **A**nti spes eius sefellit. restituta est
imo et amplificada dignitate. **R**ecidit lucifer per
superbiam ascendit alius lucifer per humilitatem. **I**n uencte
tenebre per occasum primi purgate fuerunt per ortum secundi
Ille minuit secundorum numerus iste restaurauit et apostoli-
caum diminuit. **I**lle regni violauit integritatem
iste violata repauit. **I**lle in celo sedes vacuefecit
iste nouis laudatoribus vacuefactas adimpleuit.
Ille multos ex angelis exemplo malo traxit in pre-
ceps. iste plurimos homines iustificatos tantum cente-
simam ouem per errantem perierit humeris reportauit
in celos. **I**ste ex omni parte sathan deludat. nec enim i
celos reascendere potuit vnde tantum fulgur cecide-
rat. hoc est furoris impetu fuerat precipitatus et ascen-
dit. **Q**ue huiusmodi atque restitorem quam inuidit ciuitati nul-
laten per impedire perualuit. **V**erum gladio suo manu
potentioris erepto iugulauit. et dum intentione cor-
rupta ab ingressu glie nouos ciues prohibere glo-
riosos dei regni integritate pulcherrima frau-
dare satagit. tam ciuibus fabricat coronas. quam nouam
dignitate regnum honestat. **L**ucifer inde cecidit
sol ascendit. **C**lanitas e celis eiecta est. **V**itas i celo
reuecta est. **A**miserat illa ciuitas creatum angelum
ac recepit creatorem homines. **U**n et hic verum est illud
apostoli. **N**one sic delictum ita et donum. **U**is etiam
audire nouum genus gaudium quod nisi homo peccasset ci-
uitas illa non sensisset. **N**on vereor ne nimis auda-
cter loquar videar. cum sequar. **B**ernardus. auctorem qui non pu-
tat deum nostrum totam huiusmodi glie sue laudem donec ve-
niat qui in conspectu angelorum psallat tibi. **L**etati su-
mus per dies quibus nos humiliasti. annis quibus vidi-
mus mala. **H**oc genus leticie celi nescierunt nisi per
ecclesie filios. hoc nemo vnde letatur. qui nunquam non le-
tatur. **O**pportune per tristitia gaudium subit. per la-
boris quies. per naufragium portus. placet cunctis secu-
ritas. sed ei magis qui timuit. **I**ocunda omni lux. sed
euadenti de parte tenebrarum iocundior. **T**ransisse
de morte ad vitam. vite gratiam duplat. deest laudi
si defuncti dicant transiimus per ignem et aquam et edu-
xisti nos in refrigerium. **H**odie felix illa ciuitas
nouis exultat gaudiis. ad hunc diem celestes ruine
perdiderunt. **A**n hunc diem non ascendit i celos cum
de per scriptis propheta quod ascendit patres ante eos

iter. **A**n homo ipso ascendente coascenderit qui cum re-
surgente surrexisset legum. aias omni labe purga-
tas. **C**redo. sed de corporibus haud quicquam temere diffi-
nire velim. **E**rgo leti fuerunt angeli christo precepto
leti nascente. leti predicante. leti homines redimete. le-
ti resurgente. sed letiores ascendente. **Q**uid ita. quia
multa docent mysteria christo presente qui prius ante ne-
scierunt. **N**ec id mirum videatur cum scripsit apostolus. **I**n-
notescere principibus et principibus in celestibus per ecclesiam
multiformem sapientiam dei. **P**orro quod prius sola spe-
tenuerat. ruinas suas refarciendas. hodie rele-
tione comprehendit. **Q**uis mihi det o domine iesu.
o gloriosissime restitutor regni celestis. quis mihi
det ut possim percipere quanta intuleris hodie celis se-
sta gaudiorum. quanta iocunditate beatorum spirituum ag-
mina ad nouam solenitatem inuitaueris. quanta tibi le-
ticia calcatori torcularis cum rubris vestimentis ce-
los introgredienti tota supna curia certati ob-
uia venerit. aduenisse gratulata est. quantis lau-
dibus triumphatore prosecuta est. quanta iocundis ob-
sequiis i sede excelsiore collocare studuerit. **S**i
plus gaudeat super vni peccatoris penia quam super
nonagintanoue iustis que ea non eget. quantum de te
gaudium est deo homine mortis victore. tot penitentes
in ipsam domum palmarum reducente et reportante. qui
ipse es summum eius gaudium. summum amor. summa suau-
tas. **I**n te enim tota desiderat conspiciere. te suis
ipsi oculis ex propinquum percipiendum perstabas. **Q**ua
credibili voluptate sensus omnium intimos tua vox
illa permulsi. **C**ongratulamini mihi o amici et vic-
ni. quia inueni ouem que perierat. inueni dragma perditam.
mortuum filium reuixit. **C**elebrem alacris christiani-
tatis rectores incliti celebrem tantam festiuitatem.
repentem in ipsis angelorum leticia. qui per nostra illis sa-
lute partem ingesta est. **N**obis congratulemur quoniam
hodie relaxata imo et captiuata captiuitas. **A**s-
cendens enim christus in altum. captiuam duxit captiui-
tatem. gaudium ingens hodie cyrographum nostre da-
nationis deletum est. **Q**uidni hodie illa natura i ce-
lum it. cui dictum ante fuerat. terra es et i terram ibis. **E**t
ut thematis finia percludat a domino in tempore hoc resti-
tutum est celeste regnum israel. **H**ec per priorem parte nostri
sermonis satis sint. **D**ne si in tempore hoc etc.

Ractes iam hec interrogatio de regno per-
egrinationis ecclesie ab quodabel iusto du-
cent originem et si postea sepe laborauerit
tamen nunquam vniuersum incidit. **S**epe expugnauest me
a iuuentute mea et non potuerit mihi. **F**loruit aliqui
sub patriarchis ducibus iudicibus regibus sacerdoti-
bus. vix apostolorum tempore nationibus subiectum mire diflo-
ruerat. **R**ide tu quoniam domine iesu tibi ago. sicuti
certe non opibus non vocibus respondisti. et si minus fortas-
sis ad effectum quoniam tibi ad vitam. **A**udisti quoniam mi-
hi si vos ut eatis et fructum afferatis. eripiendo ci-
ues israeliticos e manibus regis babylonis. **A**u-
ditis quoniam precipio vobis ut eutes in mundum vni-
uersum predicetis euangelium omni creature. ut sit

Sermo coram alexandro papa

mibi testes in hierusalē et in iudea et samaria. et
usque ad extremū terre. Cur hoc? Nisi ut quā-
uersū hoste depulso / regnū israeliticū. vō mi-
nisterio dilates. Huius rei grā dedi quosdā vrm
aplos. qsdā pphas. qsdā euāgelistas. alios autē
pastores aut doctores ad psumationem scōz in
op^o ministerij. in edificatōez regni isrl. Propter
ea alteri vrm alterā manifestatiōez spūs pti de-
di pti dabo ad vtilitatē repatiōis regni desola-
ti. Et ne nudos hostiū telis exponerem succinx-
i lūbos vros in veritate / indui vos lorica iusticie
dedi pedū calceos in patione euangelij pacis
ptuli scutū fidei / galea salutis / et gladiū spūs qd
ē verbū dei. **Q**uō ibecillib⁹ qles adhuc estis
hec arma poti⁹ forēt oneri q⁹ vsui. **E**dico vobis
ab hierosolymis ne discedatis / qadusq⁹ recepe-
ritis xutē spūssancti supuenietis i vos. q nō ar-
ma tm sine molestia ferre. verūctā cūctos impe-
tus hostiles elidere. imo et exercir⁹ fundere atq⁹
fugare possitis. **Q**uā quō dāna celestia restituēt
nisi ex his ciuib⁹ regni terrestrib⁹ qdā sursum ascē-
derint. **H**ec illis car⁹ pceptoz / cuius vocib⁹ dili-
gent⁹ paruerūt. **U**n p⁹ spūssancti susceptionem
pfecti pdicauerūt vbiq⁹ dño coopante et sermo-
nē pfirmate sequētib⁹ signis. **U**biq⁹ circūtulē-
sagittas potētis acutas cū carbonib⁹ desolato-
rijs. vbiq⁹ vicerūt regna. effugarūt aciem gladij
fortes fuerūt in bello. castra verterūt exterorū
Ita breui creuit ecclia inclita facta ē et posita est
in supbia seculoz. dnata ē a mari usq⁹ ad mare.
et a flumine usq⁹ ad terminos orbis terraz. **A**dora-
uerūt eū oēs reges. oēs gentes seruiert ei. **S**ed
quid ad hec ascensio? multū p oēs modū. Quis-
pe qdiu dñs in terris cū discipulis puerat⁹ est
humī replēt eoz dilectio. dulcē siquidē eū ama-
uerūt. et p ei⁹ dilectōe spreuerūt alia. **E**cce inquit
unt reliquim⁹ oia et secuti sum⁹ te. **V**erū nescio
quō pntia vife carnis / spūalis amoris puritatez
nō admittebat. **I**nde sepe tāq⁹ carnales obiur-
gant. **I**nde petr⁹ ipatient⁹ audiēs verbū d⁹ mor-
te mgi / sathanas vocat. **I**nde cūcti moleste tu-
lerunt q⁹ de ascēsurū mgi discessu audierūt. **I**n
pl⁹ illis sapiebat xbu caro / q⁹ xbu vitas. xbu3
sapia iusticia virt⁹ pietas. **I**nde scriptū ē illud.
Nisi ego abiero pacit⁹ nō veniet. **E**t illud aliō
Nōdū erat spūs dat⁹ q⁹ nōdū fuerat iesus glo-
rificat⁹. **S**ed p⁹ mgi discessionē aptiores subind⁹
fuerūt scm suscipe spm / a q⁹ roborati atq⁹ firma-
ti discerent amare valide. pdicare veritatē itre-
pide / frigida corda succedere. discerēt pl⁹ iueni-
re saporis i verbo deo q⁹ in xbo hōie. **E**xperirē
tur altiorē amoris gradū tā eis oñsum a xpo di-
cente. spūs ē q⁹ viuificat / caro non pdest quicq⁹.
Ad hūc gradū paul⁹ ascendisse videbat cū dice-
bat. **E**t si cognouim⁹ xpm fm carnē / s⁹ iā nō no-
uimus. **F**ortassis et ppha cū diceret. **S**pūs aū
faciē nrām xps dñs. **H**ui⁹ igit spūalis amoris

virib⁹ ac robore regnū israeliticū restituerunt.
Sed heu et plusq⁹ millies heu. q⁹ gradis nob⁹ ma-
teria lachrymarū obijcit. **C**ircūferam⁹ oculos
quorsūcūq⁹ liberit. nusq⁹ pax / nusq⁹ trāq⁹litas
nusq⁹ secūra quies. vbiq⁹ calamitas. afflictio p-
turbatio. **M**e misere / qnō regnū vbiq⁹ diffusū
p bellatores inclitos / coartauit in angustū ac re-
strinxit rex impi⁹ **B**abylonis. quō maiore anti-
qui regni portōez abstulit xpo / et eā ipam q⁹ scōz
sibi nomē retinuit innumeris tēpestatib⁹ iacta-
tā afflixit. **Q**uā qta sunt hūani generis portō ma-
chometici ac ab octingentis ferme annis indi-
se xpi iugū ceruicibus excusserūt. **Q**uota indi-
se xpi crucis insignib⁹ exornati s⁹ ecclesie
romane primatum igrare. **Q**uota greci / ar illos
mala tēpestas a sede petri disiectos / non mō scil-
matis. s⁹ nōnulli⁹ etiaz heresis macula fedauit.
Latinitas ipa purior ac imaculatioz. sedē enim
h3 petri. p cui⁹ fide ne deficeret specialit⁹ orauit
ille qui i oib⁹ exaudir⁹ ē p sua reuerētia. **P**at⁹
tā multis q⁹ diuturnis q⁹ violētis scismatib⁹. tū
antea sepe. tū nrā tēpestate miserabiliter pusta
languit. **U**n nup tantaz calamitatū ipatēs ce-
lestia / multis suspirijs ac gemitib⁹ clamauit ad
dñm. **D**ñe si tpe h3 restitues regnū isrl. **A**liq⁹ ex
pte audita ē. excitat⁹ ē tanq⁹ dormiens dñs. tan-
q⁹ potēs crapulat⁹ a vino. et pculsit inimicos su-
os i posterioza. obprobriū sempitnū dedit illis.
Asportauit duplicē sobnaz tanq⁹ gallū gallinaz
ciū et fidelē **E**liachim substituit. **N**am cui⁹ ē ista
tua substitutio. p. b. nisi xpi: vñ puocatio / pelli-
tā mira. **U**n pxi⁹ discordantiū inaudita pñsio
Un tot pñsū ac psapientū pcursum tā celer⁹ nō
cā certe dissensiōis s⁹ pacis. **N**on vocauit papa.
fuit puenticulū. **O**ridēda ac irrōnalis nimis
rō. **N**eq⁹ vero ad qttuoz illa pñsio q⁹ in actibus
aplicis describunt **P**etr⁹ vocasse memoratur.
Neq⁹ sinodus nicena iussu **S**iluestri. et **C**ōstan-
tini. puenisse legit. **A**d quintū vniūsale patrum
pñsiū ptra theodorū nestorij discipulū / nemine
puocante sese certatim pñs exhortati sūt. **F**ue-
re q⁹ pueticula. **C**ane dixeris. **C**olū ab **A**ug. tā
q⁹ euāgelia. **Q**uid si scisma dubios reddat xpi-
nos quē duoz p papa colāt. **Q**uid si qd praz ē
sūm⁹ pōtifer labat i heresim. vt legim⁹ **L**iberi-
um arriane prauitati subscripsisse. **M**arcellu-
nū idolis sacrificasse. **Q**uid si intolerādis oneri-
bus christianitatem grauaret. **A**n aduersus tā-
tos morbos vllam relinquis medelam. **R**elin-
quo inquires. **C**redo sane. **N**am impfectam ni-
miū ecclasticam policiā astrueres / nec a deo cu-
ius perfecta sunt opera salubriter institutaz. qd
credere nefas est. si quis in eam morbus posset
incurrere ptra quē nulla posset adhiberi medi-
cina. sed tamen nulla memoratis casibus relin-
quit / si nō aliquādo sine pape vocatione conue-
nire possit ecclesia. **L**ibenter hic diuti⁹ insisterē

Sed breuitate prohibeo. **Q**uam igitur te certum ac indubitatum pontificem nobis exhibuit deus ut reliqua malitia per te tollat et regnum israel nimis instructum iterum ampliet ad te iam peruenit et ecclesia querens. **D**ne si in tempore hoc etc. **N**on ab longis inquit retro diebus quoscumque me sumus pontifex in tanta spe crexit recuperandam meam dignitatem antequam sicut tu quod video praestare dispositum illis qui me diuiserunt. **F**ac obsecro ut non frustras perueniri. **C**onsidera etiam atque etiam cum mihi donatus es. tuus est certe desisti. nec si te vocem dominum tu me propterea famulum arbitreris. **S**ic Sara obediebat Abrahe dominum illum vocans. **N**on ego certe tua. sed tu meus. omnia siquidem mea sunt siue paulus siue appollo siue cephas. **T**u te etiam filium meorum seruum vocas si non es cur te vocas? **S**i veres. negato dominum et vide quantum mihi debes. **S**i quodammodo te filiorum meorum rationabiliter vti velit non potes te sibi negare vel furari qui suus es quoniam per te vel alium necessitati sue succurras quibus nil amittit nihil avaritie vel malicie debeas si tamen singulorum quantum vniuersi. certe quantum vniuersi tamen in. **Q**uare suspirabunda atque plorabunda peto ut mala mea respicias ut regnum israel tempore restituas. **I**ustum petit per beatissime. eam exaudi. vniuersum studium tuum ad regni sui restitutionem perferas. de vetusta illa saracenorum ruina quibus o si resarciret. **V**ir ausim aliquid dicere. sed non existimet christianus populi rectores sed absoluti precepto quod hodie tuis auri bus intonuit. **E**ntes in mundum vniuersum predicare euangelium omni creature. alijsque silibus. quod diu fuerit aliquod gens sine christo. nec se putassent presides eorum populi. nec illi quatuor principales doctores ecclesie per quos tempora tanta pestis exorta est. **V**erum ab hac disputatione breuitatis amor auocat ac prope rapit ad alia. **D**e indifferenter quod dicam. **H**abent christum an pure quod doceat. **Q**uis te vetat ad eos mittere qui referant omnia? **F**acile in eis fidei sinceritas corrupta. cum ecclesie romane non cohereant. a qua fidei certitudo petenda est. **I**mpiger extremos currit mercator ad indos. **P**er mare pauperie fugiens per tela per ignes et extenuatus eo curret speluncrificatione tante gentis. memeto tamen illi te esse debitorem. **I**am vero de grecis loquerer quibus multa latini debemus. **V**erum hic locum eo negligenter transleo quod te erga grecorum reuocationem omnes adhibetur opas intelligo. festina per. festina ne fugiat hora. ne labat occasio desuper oblata cui non est facile filis reditura. **A**d rem felicitate tractanda tempus omnium promouetur. **I**tem dicendum puto de ea parte latinorum quod nondum tua clara iusticia insequitur. sed duobus hominibus humano iudicio diuinoque predestinatis adhuc inheret. quoniam et tua vigilantia et obedientium principum sedulitate et tue veritatis perspicuitate spes est cito deo bene iuuante reditura. **L**abore tamen opus est. **I**gitur his tanta breuitate decursis pergit iterum ecclesia querere de ea parte quod tua iusticia agiscit. **D**ne si in tempore hoc etc. **A**ccum forte cogitas. cur hoc querat nam cum hec pars sit scilicet

mate liberata. quam nam in ea ruine repandereliquit? **G**audet sane scisma esse hinc depulsum. sed non radicitus credit auulsu. **H**erent erant radices ex quibus pullulauerat malum germen. **V**ere ne si non succidant denovo repullulet quare cupit ut fodiat altius labor tuus non futura sine metu nisi viderit cunctas malorum germinum stirpes penitus auulsas. **S**ed qui sunt ais iste radices? **A**bsit si hoc a mea tenuitate presus absit ut tua summa sapientiam velim instruere/scio ab infania paululum distare volente docere mineruam. **S**ed effundo coram te cordis mei affectus. imo profero voces ecclesie sanctorum et sine suspitione docendum oro ut eas exaudias. **Q**uis enim nesciat nos in orationibus effundere coram deo corda nostra. nec esse vel le docere? **N**olo tamen dicat ipsa et ecclesia voces sanctorum suorum dicat quod velit stirpes excindi et quas plantari. **E**n loquor. non iam in me sed in ea intedite. **V**e misere mihi ve infelici. ex quo dignitatem culmine/manibus iniquorum detracta sunt. quod mutat est color optimus. obfuscat faciei nitore. **C**elestis pulchritudo terrenis sordibus in quoniam nata. exanguis corpus effectum miserandum. incultum hispidum vestimentis fragrantibus spoliatum. **E**cce rex et conditor meus me regni sanctorum celestis expressam imaginem esse decreuerat. ut quantum fas esset terrenarum rex oblita celo propinquare et regnum illud supernum oculis mortalium presentare. **S**ic enim sub moyses nomine dominum fuerat. vade omnia facias secundum ex preceptis tibi monstratis in monte. **S**ic retulit postea discipulus quem dilexit se vidisse ciuitatem sanctam hierusalem descendente de celo habentem claritatem. **D**uplici vero similitudine illam imitabar. **P**rimum quidem quod sicut in celestis regno cherubim. seraphim. ac ceteri quique usque ad angelos ordinantur sub uno capite deo. ita in meo corpore sub summo pontifice principes vel patriarche. archiepiscopi et episcopi. archiepiscopi presbyteri presbyteri et abbates et reliqui. **E**st alia **B** principalior et cuius gratia hec instituta sunt ut quantum patitur corpus corruptibile quod celestes habent perfecte habeant terrestres ex parte. **I**lli vident per speciem videant isti per sapientiam et fidem. **I**lli deum tenent presentem per comprehensionem. teneant absentem isti per spem. **I**lli deo fruuntur plena charitate. fruuntur isti quanta possunt in corpore per grauante. **D**eum colant et adorent quod beati. casti sint quod beati sapiant quod sursum sunt non quod super terram quod beati. et sic posses discurre per ceteras virtutes. recte sane sic ordinauit sapiens artifex. **N**am si propria ratio mea queritur. et mei collatio ad celestem ciuitatem faciendam est. **E**go sum via et motus illarum illa finis ac terminus. **E**go peregrinatio raptus transiens. illa patria semper manens. **E**go militum iuge certamine. illa letus victorum triumphus. **E**go vallis miserie illa mons leticie. **E**go mare tempestuosum. illa portus tranquillitas. **E**go exilium. illa natale solum. **I**taque quod admodum motus ex suo termino ad quem vadit. **S**ic ego ex illa propriam traho rationem.

Sermo coram alexandro papa

Quantū ad illā accessero tm̄ veritatis acquirō.
Si tēdere desidero/amisso noie pprio i alteram
 formā puertor. **U**n de p̄ditor meus ascēdens i
 celū qd aliud voluit q̄ vt eū mēte seq̄rer q̄ pgre
 diebat corpore/vt illic eēt cor meū vbi esset the
 saurus me². amor me². spes z desiderū. Nonne
 affixit mihi pēnas. quib² in terris corpe iacente
 mēte volare in celos. Sūt etenī pēne volucres
 mihi q̄ cella p̄scēdunt poli. q̄s sibi cū velox mēs
 induit. terras posa despiciūt. **S**z q̄ sūt ille: fides
 spes/charitas nihil cū terra cōe gerentes. s̄ tote
 celestes. **N**ōne fm̄ has virtutes me consuscita
 uit de² z p̄sidere fecit i celestib² i xpo iesu. **O** mī
 ra atq; desiderabilis imitatio. q̄ celestior q̄ t̄re
 stior effecta nō dubitor. **O**ia ciuitatis illi² ordi
 nē eloquūt celi/sidera/ elemēta mixta /cū ordi
 natissimis legib² deo se ruiāt. **U**n z natura du
 ce aū xpm̄ meū natū/gētiliū sacerdotum ptātes
 ita erāt ordinate/vt archiflaminib² flammies sub
 essent. a quib² adhuc puinciaz ac dioecesium di
 scretionē ptitionēq; retineo. **P**tātes aut terre
 nas quis ordinatas ābigat. **N**ō ē ptās nisi a dō
 q̄ aūt a deo sunt. ordinata sunt. **V**erū ordis mei
 pulchritudo longe p̄stantior exp̄ssior atq; vici
 nior. **H**ui² curā p̄cipuā ac pene vnicā custodib²
 q̄s mihi reliq̄t in terris me² p̄ditor mādauit **E**x
 emplū inq̄ens dedi vobis vt quēadmodū ego
 feci ita z vos faciatis. **S**i silitudines pulcherrias
 celestis ordis i terrā posui/vos illas fuate. v̄m
 ē officiū vt ceteros purgetis/illuētis pficiatis.
 q̄tinus celestē portet imaginē. **I**dcirco vos pur
 gaui. illuīaui. p̄feci. qz nec sordulētū mūdificat.
Et nec tenebrosū illuīat. nec dīmīnuta pficiūt. **E**t
 vos quales custodes mee sp̄se substituerit ēt
 atq; etiā caute p̄sideretis. **Q**uādiu recte his mā
 datis ē obeditū. sp̄s valuit. caro iacuit. eximīa
 p totū orbē terraz diffusa sūt. **P**ax vbiq; porta
 bat/vbiq; recipiebat. ferrea corda linguis igne
 is z v̄bis ignitis liq̄scebāt. **S**ed heu qd de cala
 lamitate p̄ntiuz tpm̄ q̄rar misera: q̄bus p celesti
 ordie/pturboz p̄fusione/z ex silitudine celesti q̄
 mihi vita ē/ad inferni silitudinē vbi null² ordo
 s̄ sempitern² horroz inhītat q̄ mihi mors ē mani
 bus impj pertrahoz. **B**enīq; ex distinctissima
 mēbroz decētia/in chaos **A**naxagoreū/nisi ma
 nus p̄ditoris retētare ppe dilaberer. **S**iccine
 mi rex te sequor. **S**iccine celos peto. **S**iccine
 m̄ris celestis venerat imago. **V**ix iā ordo meus
 quē institui legi in libris. q̄to min² i morib²
Cernere ē archiep̄os/p̄mates suos/vl̄ ignorare
 vel p̄tēnere/aduersus illos aut cōsuetudis diu
 turne p̄scriptionē/aut exceptionez allegare. **E**t
 nōne heceadē ab inferiorib² suis archiep̄i pati
 unt. **C**ernere ē p̄fessos paup̄tatē/ita vt nec i pri
 uato nec in cōi sibi q̄cq; referuauerit. q̄ liberius
 in terris charitatis ardore seraphi. scie plenu
 dine cherubin imitarent aut. ad platuras n̄sib²

sūmis aspirare. aut si hoc nō andeāt ad b̄nficio
 rum minoz qd ē inusitati² cōmendas currere. n̄
 veritos ne cū vxore loth retrospectiētes in salē
 figiē redigant. neq; satis memores ananie z sa
 phire. **A**uiz ē nō alios eque festinare ditari his
 quoz p̄fessio vetat ditari. **C**ur enī assidue pul
 sant aures aplicas/q̄tinus noua p̄uilegia valeāt
 extorq̄re. **S**i b̄ vt publice pficiāt/magisq; mar
 subia repleant. splēdide viuāt/paup̄ratem quā
 vouerūt exuāt. ipsi viderit. q̄q; multa me expe
 riētia m̄grā docuerit/nolim t̄m iudicare. **V**ideat
 alios nouē ordinib² nō p̄tētos. n̄ enī nouenis be
 neficijs saturant. tādū nouos hīat² pādere q̄
 diu viuāt/p̄iūgere domū ad domū/agruz agro
 copulare/q̄si i medio terre soli hitarent. ipm̄ ve
 rū ve p̄pheticū p fabula cōtēnere. **V**ideat fe
 re oēs sūmis ip̄ortunitatib² in leges irruere/dū
 nūc petūt grām obtinendoz sūt incōpatibilia
 nūc in absentia posse fruct² colligere. nunc ante
 oēs magnas dignitates asseq̄. nūc ad sacros or
 dines nō cōpelli. z mille alia rectis legib² v̄tra
Ubi nō ē intolerandū magnos platos cōmissos
 sibi greges lupis exponere z q̄tidie ad denario
 rū regioz supputatiōes sedere. n̄ veritos p̄ceptū
 aplicū transgredi. **N**emo militās deo ip̄icat se
 negocijs secularib²/eo sensu q̄ p̄sacroscm̄ p̄ciliū
 olim expositū fuit. **Q**uid de illis loq̄r qui de
 more patrie p mitris vtunt² galeis. p vestelinea
 vestiunt² ferrea. arma ferūt. bella gerūt. fundū
 sanguinē. p̄sules negāt. **D**uces exhibēt. sp̄z ne
 sciunt. carnē fouēt. q̄si arma militie n̄reēt car
 nalia z nō potētia deo ad destruendū omne al
 titudinē extollentē se aduersus sciam dei. **E**t si
 ad hec arma necessitas videntior detrulerit/vt
 nōnūq; accidere fateor. nō ē magis sperāda vi
 ctoria ex pugna **I**osue/q̄ oratione moysi. **P**or
 ro illud q̄ absurdū in hierarchijs instituit/nul
 los actus hierarchicos exhibere/nō purgare. n̄
 illuminare. n̄ pficere. **A**tq; v̄tinā exēplo suo ma
 lo nō inficerent. i errores traherent/ac ip̄ficerēt
 pauperē plebeculā patā in alterutruz sequi aut
 bona exempla virtutū/aut praua vitioz. **Q**uid
 turpi² q̄ videre doctos aut bene moratos. aut
 extra ordinē iacere. aut in imis collocatos. i
 naros aut z improbos altissimū gradū tenere.
 videre alios esurire. alios ebrios eē. **E**t si ad isti
 tutionē sacerdotū atq; puisionē venire delectet
 doleo semiaria seri litiū. vbi lites sequi ppe ne
 fas ē. **V**ix aliqd b̄nficiū infra platuras p̄fertur
 q̄n ipm̄/vni sūmus p̄otifex/alteri vero legat² ali
 q̄s/itē ordinari² alteri p̄ferat. **Q**uid ē hoc aliud
 q̄ litiū materiā exhibere. **N**ec illud minus ab
 sonū q̄ magis fauorib² hūanis aut grā aut me
 tu aut cupiditate. aut cōsanguinitate. aut affini
 tate. aut aliquo ip̄etu animi q̄ iudicio aut delect
 tu puisiones iste sūt. **N**ec ad ea dona spectat
 q̄ sp̄s sanct² mēbr̄ meis varijs varia distribuit

ad regimē ordinatū atq; p se sufficiens mei cor-
poris. Unde fit vt auri ad videndū / ad audien-
dū oculus nōnū q̄ applicetur. similisq; ceterorū
mēbroz p̄fusio fiat. q̄ nulla maior pernīcies. Ex
quibus hec radicib⁹ pululasse crediderim. Pro-
fecto ex sedis inq̄namētis clericorū. **U**n̄ p̄ire
virtutes ex quibus secūda silitudo mea ad cele-
stem hierarchiam intemerata saluabat. sublar⁹
ē simul ois decor ordinis i quo prima fundaba-
tur. **P**riores illi sub quibus magna felicitate flo-
ruit / sapia celesti fideq; feruebāt. **I**sti postero-
res carnali prudentia corūpūnt. **I**lli inflāma-
bant amore dei. isti flagrant amore mundi. **I**lli
firmabant in vero bono / spe solida. isti spe men-
daci⁹ falsis bonis inherescunt. **Q**uo fit vt quē-
admodū illi p sapiam spūs ceterasq; claras vir-
tutes meū regnū fūdauerūt ornauerūt. amplia-
uerunt. sic isti per carnis prudentiā ceteraq; fe-
da vitia / idem diruant maculēt restringāt. **N**az
cū caro p̄cupiscat aduersū spm̄ / cui dubiū est le-
ges carnis spūalem policiā poti⁹ subruere q̄ sal-
uare. deterrere q̄ emendare. minuire q̄ augere
Recte dicit ethnicus. **I**mperīū facile his arti-
bus retineri quibus initio partuz ē. **U**nde quia
meis ppugnatorib⁹ artes ille defunt quib⁹ mi-
hi dignitatē ac opes ātecessores eoz pepererūt.
vndiq; in meā dignitatē ac diuitias sit impetus.
Et sicut ex illis tanq; pacis radicib⁹ pax latissi-
me exorta est. sic ex istis tanq; discordiarum stir-
pibus / omnia scismata ⁊ creata sunt ⁊ nutrita.
Quid indignum facin⁹ / o sceleratissimā prodi-
onem. milites mei ⁊ iūdem filij quos ad honores
maximos opesq; sublimauī. proiecti armis spō-
simel. lorica iusticie. scuto fidei. galea salutis et
gladio spūitus / ad hostem capitālē transfugerūt
pactoq; turpissime pacis federe armaturā illius
induerūt. loricaq; iniusticie. scutū prudentie car-
nalis. galeam amoris mundani. gladius carnis
q̄ ē verbū mendax diaboli. **U**nde pugnat con-
tra me ⁊ in materna viscera vires conuertunt.
Quos ad vocē defensores quos querā adiutio-
res. quos mihi ppugnatores sperē nō a filijs de-
relicta tū. sed hostiliter impugnata. **O**lim ois
seuēte tyrānoz rabie / mētutata ē pstantia mar-
tyrū. inualecente hereticorū fraudulēta callidi-
tate me p̄terit sapientia doctoz. modo qd agaz
cum amici mei ⁊ proximi / aduersum me appro-
pinquauerūt ⁊ steterunt. **A**n nō ergo sūt pru-
dentes cōgerendis opibus. instruendis dapib⁹
cumulandis honorib⁹. pompis fouendis. ⁊ ne-
gligentes regendis plebibus. alendis pauperi-
bus. diligendis humilibus. ⁊ superfluitatibus
coercendis. **A**n nō poti⁹ de beneficijs disceptāt
p̄leges iustitiani / q̄ populū erudiant ⁊ doceāt
legem xpī. doceant dico imo discant. **N**ā quem
ē sacerdotum numero mihi dabis nō ignarū le-
gis xpī. **A**n nō augmētis plus inbiant faculta-

tum q̄ lucris animaz. **Q**uis autē hec a carnis
prudētia proficisci negauerit. **I**am vero mul-
tas mihi mouerūt lachrymas carnis amoris
argumēta clarissima: cū aliq̄ ambitione corrup-
tum p̄ scelus dignitates rapere conari cernere
ingratum abire. eozū abuti potentia. per eā vim
adhibere. aurū polliceri. nimis terrere. allicere
blandicijs / fas nefasq; cōfundere. nō reuocatur
neq; metu legū neq; exemplorū **D**athan ⁊ **A**by-
ron / **S**imōis magi / regis **O**see. **L**ugebā quoq;
cernens alios auaricia rapaci oues spoliare / ex-
actionibus exactiones cumulare. accusationes
struere. serere lites. falsis criminibus innocētes
impetere. cōgerere pecunias. terrenis tātūmo-
do negociationib⁹ intendere / quibus salubriter
cōsultū putarent si mallerent **A**ristotēle audire q̄
apostoli p̄terire mandatū. **N**e patrib⁹ familias
cōpulentis cōsiliū dat vt administrandarum
facultatū atq; familie negociū procuratoribus
imponāt. ipsi vero similiter viuunt aut philoso-
phent. **S**ed modicū mirorū apud istos **A**risto-
telem p̄tēpnī / apud quos nihil valet apostolorū
exemplū salubre. qui ne verbū dei reliquere co-
gerēt septē diacones p̄ misterio imēfaz institue-
runt. **N**ec sine lachrymis inspicere poterā aliū
cōcubinatu pollui. cui tamen vt puritatez ange-
licam emuletur cōnubium est interdictū. luxu-
riam nō clam. sed in ppatulo habere. sedis facti
feda verba cōiungere. dapib⁹ implere ventrem
inebriari vino doctū ⁊ ad calicē vigilantī sterte-
re / naso. ⁊ mille malis alijs prope cōspectis. flue-
bant mihi lachryme. nec fluere desinent nisi ma-
las istas radices petoz germinum matres succi
fas agnouero. **N**az quid postremo despe mē
daci proferā. **Q**uid sacerdotes sperare dicam.
vtrū sempiternā gloriā. **H**ec profecto eoz po-
strema cura est. **S**ed quid. **S**perāt beneficia cō-
sequi. sperant emolumenta terrena. sub noua le-
veterascunt. cum nouis premijs eternisq; relict
ad legis moysi vetustatem resoluunt. ⁊ ex scho-
la credo stoicorum. nō certe christianorū hono-
res istos caducos beneficiorū / virtutis premia
dicunt. **N**ō facturos non existimo nisi ita oculo-
los ad opes honoresq; conuerterent. vt onera
nō aduerterent. nisi bonorū dulcedinem ⁊ non
onerum amaritudinem inspicerent. **A**n tibi vi-
detur nauclerus sūmis tēpestatib⁹ vsq; ad finēz
dierū meorū mari tactandus. recte premiū pu-
tare terrenum cōmodum quod tantis periculis
coniuactum viderit. **N**on putabit iniquies. nisi
tempestatis imemor. **C**eterū quis viator pro la-
borum p̄mio eā pecuniā sumpserit. quam nisi
per medios latrones predonesq; manu semper
portauerit possidere nō liceat. **N**ullus iniquies
nisi salutis oblitus. **E**rgo si in beneficijs statum
lubricum sempiterneq; pene nimis facile pericu-
lum inesse certum sit. quis intelligens nō ea ma-

Propositio facta massilie

gis suscipere metuat / timore periculorū q̄ que-
rat spe cōmodoꝝ. Quo circa soleo mirari quid
hī sibi voluerunt qui p̄mū gr̄as expectatiuas
applantauerūt: sed vt video iam dudū vera re-
rum vōcabula amissa sūt. **H**abes itaq; vel ma-
ximas afflictiones mee causas / q; dum oēs que
sua sunt querūt nō que iesu xp̄i / et qd sibi vtile ē
qd nō multis / du; suauī carnis pascui tm̄ carna-
les intendūt. currunt ad honores. onera relin-
tunt / querunt iocūda / molesta fugiunt. qd in alie-
no statu dulce viderint ad se rapere. qd in pro-
prio amarū cognouerūt in alios p̄icere molitū.
Inde discordie. lites scismata. rixē similitates et
totius ordinis mei turpissima cōfusio. **Q**uero
dñe si ab his pestibus h̄ tpe liberabis ac restitu-
es regū isrl̄. **E**t precor vt restituas. Qd facturū
subinde spero. Quippe spūalib; lris eruditissi-
mos sacerdotes / dei legē ignorare nō feres. vti
sine dñationis piculis ignorare nequeūt. Qd
multis autoritatib; sacre scripture p̄firmare. sed
breuitati studendū est. **D**eniq; cū a puero te ce-
lestis religio susceptū adeo spūaliter viuere do-
cuerit. vt id tibi in naturā p̄uersum sit. aduoca-
bis spūales viros ad bñficia / ab his carnales ar-
cebis. **E**xcludes quos spes improba ad iporu
ne petendū impulerit / sed inuitos intrare coges
q̄s p̄uipendere terrena cōpatiōe celestiu agno-
ueris. **E**xinde cōfusionē p̄ntis t̄pis reduces ad
distinctionē ordinis. **C**oges quēq; suum tenere
locū / suo gradu cōtēdari / officiū exercere ordi-
s suscepti / limites nō excedere. n̄ p̄turbare termi-
nos positos a p̄ribus. **I**ubebis quēlibet eē p̄tē-
tum mensura statui decente. **E**t qm̄ prauē cupi-
ditati terminū imponit nemo. tu oībus p̄figere
conaberis. **P**recipies seminare spūalia qui me-
tunt carnalia. **E**cōtra leges recte latas q̄talib;
ip̄ortunitate petentiū fatigeris nūq; dispensab-
nisi aut necessitas vigeat / aut cōis puocet vtili-
tas. **A**lioquin fuerit potius crudelis dissipatio /
q̄ iusta dispensatio. **C**auēbis dispēfationē ip̄az
lege cōiorē facere ne turpe sit si regulā sua vīcat
exceptio. **S**i hec feceris ad que te suscepti of-
ficii debitu astringit. tū scismatū auulsis radici-
bus. pax ip̄a xp̄iana sibi terraz orbē denuo ven-
dicabit. **E**t in h̄ positū est vnicū pacis stabile fū-
damentū. sine quo si quis edificare voluerit ni-
hilo p̄ agit / q̄ si det operā vt grauiā tecta p̄ieri
bus arundineis sup̄imponat. **M**orū corruptio
fuit prima cā mali. quorū morū correctio erit pri-
ma causa boni. **V**erū hic labor / hic opus ē. nec
h̄ facere possis. nisi te p̄p̄inqui tui ac domestici
iuenerint. **P**ro inde gregoziano exēplo persua-
sus aduocabis tibi tantoꝝ laborū socios / clerico-
rum ac religiosorum quosq; prudentissimos ac
optimos. **O**rnabis domū tuā sanctis / prudenti-
bus / modestis / integris / incorruptis. **Q**uā enī
domum decet sanctitudo si non tuā dñe? **C**erte

parum profutura est tua vnus iusticia / si eam
vicerit dissimilis aliorum affectio. **V**teris sub-
inde membris tuis / regisq; summi securus ere-
plum. quēadmodum ab illo discurrunt assidue
spiritus angelici ad hominū ministeria. sic dī-
ges per orbem terrarum pacis nuncios. **V**ide
tamen q̄lib; membris vtaris. **S**unt quedam pa-
ralitica. que si volueris in dextrum mouere / pra-
ue potius ferent in sinistram. **P**roinde magna
cura tibi subeunda est / vt ad hoc ministerium
idonea diligas. **P**ost habebis rerū minorū cu-
ras / vt huic maxime maior ac efficacior inferat-
as. **V**ide queso si careas oneribus. vide si quis
alius tanta sollicitudine fatigē quā tu. **E**re
hoc dixeris summus honor summū onus. **S**ed
ne te onus terreat / si bene ministraueris summi
oneris sūmum p̄mum. **V**ide deniq; si non tibi
incubat cū extimio rege psallere / durum quidem
sed vigilantis viri canticum. **S**i dederō somnū
oculis meis et palpebris meis dormitationē / et
requiem t̄pib; meis donec inueniā locum dño.
Sed quē locum? **P**acē nempe. **I**n pace factus
est locus eius. **S**ed quenam ē hec pax? tranquil-
la bonorum concordia. **N**on est enī pax impis.
Dicit dominus. **T**olle igi; vitiā. reduc virtutes.
Redde mihi formā. redde vitā. redde etiā cum
dño gratū locū iuenire / cū hoc tpe regnū isrl̄
restitueris. **D**ec ecclia tecū. **C**ur vob; n̄bit
aliud adiciō / nisi p̄cationē humilē. vt det vena-
dies vite ac robur virtutis / vt sub tuo pontificio
pulchre pacis dilatationē amplissimā videat
possimus. **A**men. **F**init.

Incipit sermo eiusdē

habitus massilie coram papa **B**enedicto. **A**no
Mcccij. nona nouemb̄is.

Benedic hereditati tue sanctissi-
me pater **B**enedicte / bñdic ob-
secramus / vt p̄m̄ nomē tuum sit
et laus et operatio tua. det bene-
dictionē benedicte / quoniam absq;
benedictione preuia eloquium
nostrum proꝛsus esset inualidum. eloquium in-
q̄ qd ego seruus tuus pro parte et nomine bene-
dictatis tue peculiaris. que est vniuersitas p̄p̄i
fientis. preclarissima absq; dubitatione et p̄mo-
genita studiorum. habiturus sum cuz istis lega-
tis suis preclarissimis et probatissimis sum t̄p̄-
ris. **E**t. fidelissimis. quibus associatus sum t̄p̄-
merit et dux verbi facti. et hoc te propicio / p̄p̄i
beatissime te benedicte. te benigno. **A**lioq; n̄
si tu dominus dederis benignitate; terra nostra
que est hereditas tua. quo pacto dabit fructum
suum? **N**isi benedictionē dederit legislator / sub-
diti quib; passib; ibunt de virtute in virtute
Deniq; nisi tu dominus iusseris benedicere / quo
ausu auderet paruitas mea coram summa tue

Coram papa Benedicto

7

beatitudinis celsitudine in conspectu huius ce-
lebris conuentus indignum os aperire. **I**gitur
Benedicte pater sancte benedic tu mihi. bñdic
et hereditati tue. **H**anc ego benedictionis grām
reportare sperans a beniuolētissimo et serenissi-
mo. **S**i spū/aperio rursus fident os meum/
vrēs cōpellatione singulari nō quidem p indi-
gnitate (pcul nefas tale) sed p singulari digni-
tate sicut tua singularis est dignitas. ne quis in-
digne ferat morē istum loquendi ad deū et pscā
sanctorū patrū et oratorū cōsuetudinem. et obse-
rans dico pphetica iprecatione. **B**ñdic here-
ditati tue. **H**ereditas hec tua cuius benedic-
tionē expetimus. duplex innēnit. vñs et pñalis
iuxta qđ oīem nrām in duos secernim⁹ articu-
los sicut ad duo pñcipalē missi sum⁹. **P**rimū
et hoc pñcipū est querere pacem sup isrl. hoc est
super eccliam q̄ est vñs hereditas tua. **H**eredi-
tas mea isrl ait ille cui⁹ vicarius es in terris et a
quo tu pastor illi. tu colon⁹ et agricola supm⁹ p
latus es. **P**ropterea sane cū brō Martino cui⁹
instat celebritas/felicē hāc virtutū suarū cōsum-
mationē existimare debes si pacē ecclie integrā
reliqueris. **A**lter proinde nrē legatiōis arti-
culus ē bñdictionē grāz postulare p altera he-
reditate tua quodāmodo peculiari. et q̄ ē ecclasti-
ce hereditatis ps quedā florentissima et pclaris-
sima et electa. pace aliarū dixerim. **D**e qua glo-
riari potes pphetica exultatione /etenim here-
ditas mea pclara ē mihi. **H**ec ē humilis et deu-
ota. **S**i filia parisiens vniuersitas/q̄ cum iacob
nō dimittit te. nisi benedixeris ei. cōsurgēte au-
roa benignitatis tue et serenitatis tue. **A**get
nimis. vtraq; hereditas ista benedictiōe tua. vt
aperiente te manū tuā/manū tue benedictionis
ōia impleant bonitate. et dñi sit salus et sup po-
pulū tuū benedictio tua. **I**nuasit itaq; heredita-
tē ecclie aper de filia et singulari serus depast⁹
ē eam. **Q**ues quoq; et ceteros armētōrū greges
hoc ē populos simplices et oīs cōditionis homi-
nes miserando morē et execranda penit⁹ diuisi-
one dispserūt. et hereditatē tuā vexauerūt. **Q**uā
ego olim cladem iuuenis pastozio carnie deplo-
rans **E**theus inq;. **H**eu gregis ipacata lues ni-
mis. heu graue ruris exitiū expta. heu pecoris
fors altera semp/aut perit externo insultu suffert
vel acerbos/herētesq; cuti morbos vicina ve dā
na/qualia mysteriū nūc patit pec⁹/ōia postq; fa-
to versa malo tps tulit et fuit error/rixaq; pasto-
rum sub quem me et innocuus grex/ductōrē tre-
pidat/fugiunt ps altera tibi/ps rodantū/nul-
lo in certo/pars altera sistit. **T**uum verō ē pa-
ter btissime talibus hereditatis tue calamitati-
bus obuiare. sue desolationi opem ferre. suuz q̄
q; maledictionis scismatice obprobriū in bñdi-
ctionē pacis decoraz et secundā imutare. **Q**ues
in hac hereditate tua disperse sunt. tu eas collige.

ge. confracte sunt. tu alliga. saucie sunt. tu sana.
errantes sunt. tu reuoca. pdite sūt. tu eas ques-
tas et inuentas proprijs humeris et beatiss. beni-
gnus imponēs gregi suo consocia. **Q**uod si aliq; for-
tassis miserabili vicissitudine mutatae sunt in lu-
pos et beluas feroces et seuas. vt de locijs vlixif
p circē poetica et moralis est narratio. tu eas nō
enecare nō perdere volueris. **B**oniss quidem et
discholis debitor es. sapientibus et insipientib⁹
Sed potenti virtute benedictionis tue. in mīa et
mansuetudine. tales rursus in ouium simplici-
tatem transformare stude. **S**i versa ē pars here-
ditatis tue in amaritudinem et saluginē/ob pe-
stiferū scisma in similitudinē horrendi deserti et va-
ste solitudinis. sicubi p vultu lubrifice. p frugi-
bus infelix lolium et steriles dominantes auene/ vt
poeta loquitur. et vt scriptura ait sicubi fra ma-
ledicta spinas et tribulos germinat. **F**labit dñe
spiritus tuus bonus et suauis et fluens q̄ grati-
arum pinguescent speciosa deserti. et tue benedi-
ctionis irrorōne renouabis facies frē. facies vni-
uersalis hereditatis tue. **D**am et matrem humo-
ris phi lunam vocant. **E**t dices magna sunt
ista nimis et supra virtutē hominis posita **M**a-
gna sunt nec inficior pat beatissime imo maxima
sed virtus dei cui inniti te conuenit imensa est.
Oia possum inquit apostolus in eo qui me con-
fortat christus. **S**ed maledictus qui cōfidit i ho-
mine. et ponit carnem brachium suuz. **M**agna
sunt/propterea magno egent studio. cura solici-
tudine vigilijs et labore. **D**am vbi intenderis i-
gentium valet: ait **I**ulius cesar apud **S**alustiu.
Magna sunt/propterea deserenda sūt exigua/
et dispntenda linquēdaq; minoribus. **I**n h op⁹
vnum pcellētissimū figendi sunt cōsideratiōis
oculi/mittenda ē manus ad fortia. tēpus quoq;
res omnium pfectissima/in alijs non nisi par-
cissima raritate dispensandū. **A**lioquin tale ali-
quid fieret quasi quis piscaretur hamo aureo/
iuxta verbum vnius ē cesaribus. aut quasi vile
aliquid quereretur in tenebris cum cereo centū
aureorum. **A**lioquin preterea rediret illa incul-
patio pietro ad moysen/stulto labore cōsumeris
Sic petrus **C**lementē. **S**ic **B**ernardus **E**uge-
nium. **I**mo sic apostolus discipulum suū carissi-
mum/monuerunt. **N**emo militans etc. **S**ecula-
ria iudicia etc. **E**t in actibus apolorum. **N**on est
equum etc. **N**otiora sunt hec q̄ vt allegatiōib⁹
indigeant. **M**agna deniq; sunt ista pacis vni-
uersalis opera. quāobrem ea tecum a mult⁹ que-
rere conuenit. **D**am vulgato prouerbio quod a
pluribus queritur citius inuenitur. **E**t vbi duo
vltres congregati sunt in nomine meo etc. inq;
christus etc. **E**t quis est o deus equissime/ quis
est ex christianis ecclesie filijs. qui nō iuniri debe-
at pro sua portione et vocatione/tantis opitula-
ri miserijs. **Q**uis taz luctuose desolationi/quis

Propositio facta massilie

labefactioni tante hereditatis tue non condolebit. et condolens quis pro viribus non obuiabit? Sed neque hoc probibere quicquam nisi mentis inops voluerit ut in communi piculo commune sit auxilium.

Pro si parum prospere successit hactenus labor plurimorum. non ideo desperandum. non succensendum eis non spernende prius opere. Non est in medico sperare leuatur ut eger. Nec semper feriet. quodcumque minabitur arcus. Neque enim qui platur neque qui rigat est aliquid. sed qui incrementum dat christus. Et non mentiebatur qui dixit: timide sunt et incerte prouidentie nostre. Si post primum naufragium nauta nauem. et post prima vulnera miles aciem. et post vnam sterilitatem rusticus agrum defereret. Ascriberetur non cautele sed ignauie. et quod sic perficeretur. ageret infuisse. Beniamite iussu domini bis descenderunt in plium. bis victi sunt. ut primum purgati. humiliati et eruditi. victoriam tertio plio sortirentur. Super omnia post opitulationem diuinam. si pacem vniuersalem querimus. non inefficaciter perquiramus. quoniam necesse est concors unio huius obedientie tecum. p. b. et secus hoc est in capite et membris. praesertim in preclarissimo potentissimo christianissimo francie regno. cuius laudes quod per se celebres sunt. non enumero. Pax male per scisma et prentiones queritur. Nam ubi diuisio pseuerat/audiat quod omne regnum intra se diuisum desolabitur. et quod proueniet nulli qui secum diffidet ipse. Absint igitur periculum omnes aiositates odiose. Non fiat aspectus retrosum in quibus periculis et procellis nauis ecclesie hactenus iactata sit. sed docti ab apostolo extendentes nos et velut in anteriora portum pacis optatum concordi laboris annisu petamus. Docet nos historie gentiliu/presertim romanoru consulum. qui licet aliunde diffiderent hostiliter: mox in amicitiam proueniebant dum reipublice pax et utilitas quereretur. Hoc. Titus. liuius hoc valerius exemplis docent et vetere grecoz instituto charistia seu communis gratia fiebat pro communitate. non prorsus dissimiliis ab anno subleuo iudeoz. Quod si filii israel aio pacifico ibant ad plium. filij ecclesie quibus animis debet querere pacis bonum? Si herodes et pilatus facti sunt amici ad persequendum christum/qualis debet esse pax ad eundem adorandum?

Adis exemplis cum certa ratione permota humilis et deuota. S. t. filia. quod primum uniuert se in se reuocans omnes perditos a suo consortio vel gremio quolibet alienatos. et ad honores pristinos restituens. monens insuper et maternaliter iubens. ut iniuriarum preteritarum nemo memor sit amplius/sed honori matris et utilitati pacis omnia condonentur. Recedant vetera noua sint omnia. quatinus libertoribus animis eo pax vniuersalis queratur quo nulla particularis obstitit discordia. Concordia inquit Salustius pueres crescunt/discordia maxime dilabuntur. Quid quod concordia fratrum predicatorum antea fere desperata opata est. commemoras et literis suis inferens ze-

lum grande/quod pro eadem concordia dudum passus ostenderas/studens in hoc et sperans filia tua tue sanctitati non mediocriter complacere.

Habes igitur pacem beatissime/filia pacificam et euangelice beatitudinis participem. dignam insuper quod ad pacem vniuersalis hereditatis tue querendam admittatur. ut dicat ex snia. Facta sunt coram eo quasi pacem reperiens. Scit ipsa quoniam tale est pacis bonum. ut multa propter eam tolerare. multa indulgere. dissimulare plurima. que vel corrigi vel ad regulam duci nequeunt optet. Hoc sancti prescriptis suis. si exemplis docuerunt. Habent in promptu dicta eorum in decretis. et alibi copiose. Sed eorum dicta nunc allegare quando coram scientibus legem loquor? ubi res in se perspicua est/supfluum ne dicamus curiosum iudicamus? et a sanctorum patrum vestigiis alienum. quod et ostentationem redolet et cicatricolam fluidamque reddit orationem.

Quod ex premissis et sequenter intellectus dicti illius saluberrimi et verissimi si sane capiatur. quod communis error facit. Hoc est quod prelati dominante opinione erronea in subditis. multa vel agere vel omittere tenent. qualia si faceret aut dissimularet optime homo non extante ipse graui delicto teneretur obnoxius. Que doctrina prout negotio accomodatissima est/si iam eam dilatare liceret. sed oratio nostra certis coartanda est limitibus. et ad alia deproperat.

Attamen pertergredi illo modo non possum nec debeo dum ad concordiam huius obedientie unitatem exhortor suades iniuriarum quarumlibet obliuisci. quoniam summam tue mansuetudinis laudem admirer/que exemplum mansuetudinis dauid insecuta. caput ad maledictiones inclinauit. ut a domino benedictionem per maledictiones ne reportaret. et benedictione hereditatem possideret. Et cum iuda machabeo esset memoria tua in eternum in benedictione. Ecce sathan accepta a deo licetia (alioquin quid ipse potuisset) perculsit te plagis multis tribulationum et angustiarum. instissime quidem in ordine ad prouidentissimam dei dispositionem. quoniam iustus est in omnibus visis suis. et sanctus in omnibus operibus suis. Per cuius prouidentiam fit ut diligentibus deum omnia cooperentur in bonum. Et quod secundum merita plebiu disponit vitam rectorum. ut ait Gregorius. quod etiam proprio filio non pepercit quoniam eum salutaret obprobriis. Demum nihilominus has commotiones puerissimo intentionis fine mihi suscitasse vides. Ad quid? Vimirum ut essent pedibus tuis in laqueum et offensiones et scandalum. Quo pacto sic? Et animus tuus generosus in indignationem. et de indignatione in impatientiam. et de hac in odium et diffidentiam et suspensiones anxias et trepidas que multos supplantarunt lares. et vindicandi libidinem exanderet. et ut tandem abiecta mansuetudine dimisso omni consilio ad postremum omni studio persecutionis ecclesiastice pacis. spiritus tuus natura mitis et suavis. ad

solam vindicte carnificinam sub zeli iusti specie rapere. laceraretque oues proprias. ptereret. abijceret. dissiparet. et propter suspiciones insidas et turbidas/res omnes timide gelideque mistraret. quali arte venatores apros in proprias irritant necesse. et lepusculos per vanam penne volitantis formidine in verum tradunt periculum et laqueum. **A**t benedictus dominus et benedictus tu. quoniam tu laqueus iste desiderij vindicte contritus es. **T**ua quippe mansuetudo non solum non sublata est. a. **S.** t. his fraudibus. sed mira quadam effulgentia magis et magis emicuit. usque ad pias lachrymas audientium et ad exemplum memoriale et vere christianum apud omnes generationes posterorum. **Q**ue exempla oia si referre volueris nitar incassum prius tempus et lingua deficient. **U**num tamen ex innumeris. quod fidelissima relatione didici commemoret exemplum quod dum parisiis in sermone publico restitutionis pro parte regis. feria secunda post petrecos. coram populosissima et celeberrima vtriusque status frequentia retulisses illud suis suspirijs altis et subditis tacentes approbarunt et non pauci ad pias usque lachrymas (nec mirandum) copulati sunt. **P**ostquam seuentibus vndique intumescentibusque procellis circa nauez ecclesie. tu mysticus **J**onas proiectus es in mare. hoc est in amaritudine tribulationis. non deseruit te deus. et mirabiliter in ventre sacri palatii velut in ventre ceti conseruatum eduxit ad littus libertatis. et facta est tranquillitas maior. **T**ota quippe obedientia ista a tumultu siluit. **E**o tunc venit ad verendum tue celsitudinis pntiam homo quidam non in fine fortune qui vltro confessus est te patrem et dominum suum imo nostrum omnium te christum domini ne dum impie tangere. sed crudeli inauditoque patriicidio interficere/semel et iterum voluisse. **E**xpaue runt opinor qui aderant/qua fronte vir tanti sacrilegij/vir tam nefarij facinoris conscius/non solum hoc facere. sed vel comparere presumpsisset. **M**ulti ceperunt toruos in eum oculos flectere. dentibus fremere. vix manus continere. nisi quod tuam expectabant sniam et quale expectabant: nisi ut diceret. tollat impius exturbetur sacrilegus. ligatis manibus et pedibus trahatur ad carcerem/ut tradatur in mortem. **A**t vero tu nihil horum dixisti/pater clementissime/sed misericordie et mansuetudinis sinum aperiens et clementer virgam extendens/poccupasti contentem reum. priusquam verba orationis coplesset. serenissimo quod vultu et verbis suauibus/ plenam preconcepti huius flagitij veniam indulxisti. vincens in bono malum. et cuius esset spiritus. cuius insup vicarius factus certissimo palam doceres. **H**oc egisse nonne satis erat ad miam? **A**ddita est assecratio/trepidare vetas iureiurando firmata. **N**am fit cui multum dimittitur/multum ingratus si de dimissione. hesitauerit

Dixit namque spiritus tuus bonus et suauis. hoc faciat mihi dominus et hoc addat si vllas vnde aduersum te odij/vel vindicte reliquias apud me seruauero. imo si quam penam inter posterius exercere volueris/illa in caput meum prius cadat. **N**ec indulgentiam tamen modo ego presto si deinceps bene te habueris/sed tibi tuisque filijs omnibus beneficentia polliceor amplior. **O** dignissimam summo pontifice voce. **O** rsum diuino viro puenientissimum. **O** factum mie singularis. quod preem et pastorem euangelii cum repntat. **Q**ui post persecutores paulum post trinam negationem petrum. et post portione hereditatis luxuriose consumpta/iuniorum filium plus amauit. **O** diuinum factum. quod vtrinam omnes populi omnes quaque sum nationes audirent/tu per exemplo et imitatione. tu pro arguendo mandacium eos qui te rigidum et austum/aut ire memorem criminari moliuntur. **H**ec est plane victoria christiana. iniurias et iras non iniurijs et ira. sed mansuetudine et misericordia vincere. et imitari eum qui etiam in cruce positus dixit. pater ignosce illis et sic beatissimus Martinus cum irgeretur ut Bracium sibi contumeliosius abijceret. **S**i inquit christus iudam Martinus cur non Bracium tolerabit. **S**ileant nunc historie gentilium que suorum quondam principum mansuetudinem amplissimis verbis extulerunt. ut Seneca Peronem in duobus voluminibus. **C**icero Iulium cesarem in orationibus. **G**uetonius Octavianum augustum in historijs. et alij alios compantes eos vel asilorum vel ciuitatibus refugij/vel templo misericordie/quale describit Statius thebaidos. **S**i quidem incopabilis est istorum laus ad tuam gloriam. sicut vmbra ad serenam lucem. fumus obscurus ad purum ignem/palea volatilis ad solidum granum. imo sicut victum ad virtutem. **I**pa enim talium mansuetudo/non pro diuino honore et autoritate quam spernebant et tu colis vnica sed inanem iactantiam/quam tu calcas/anhelabat collaudabant alij cruentas bellozum victorias et ambiciosos ex his triumphos mirabantur. **P**l' apud me valet assertio sapientis quod melior est sapiens viro forti et qui dominatur animo suo expugnatore vrbium. **Q**ua sententia alijs verbis lyricus explicat. **L**acius regnes fragilez domando spiritum/quod si lidiā remotis gadib' iungas. et vterque penus seruat vni. **Q**uāobrem agnosce pater beatissime/cum quanta conscientie securitate. cum quali serenitate cordis fas habet dicere religiosissima deuotio tua/dum crebro vel orat vel missam celebrat. **P**ater dimitte mihi debita mea/sicut et ego dimitto debitoribus meis. **E**t rursus cum propheta. **D**omine deus meus si feci istud. si est iniquitas in manibus meis et cetera. **I**ta pater beatissime imitaris christum. qui cum malediceretur non maledicebat qui temptatus est pro oia ut misericors fieret. quem videmus pro passionem

Propositio facta massilie

gloria et honore coronatum. **T**antum modo non eripiat tibi blanda prosperitas mihi illa. illa patiaz pene dinaz/qua seuiens adu'sitat et seruauit et red didit clarioze. **E**a veniam si scrupulosior sim in hac pte. **N**a fit aliqui suadere pacis iunio/nunc p se/muc padulatores q sunt arma sua et sagitte. vt ho q calamitate p'ssus eqnimit oia nedu tole rauerat/s idullerat/postmodu succedebit pro speris repetit oia a debitorib suis cu3 rigore et fenore. vt appareat indulgentia prioris no ex vir tute s vindicandi impossibilitate nataz. nec dimi sisse ex corde. s in tps more simiarum distulisse. **N**o cadat i hac exprobratione vera et pfecta di lectionis tue masuetudo. neq fallat ea simula cru fictu iusticie/q si no meli sit vicisse mala per indulgentiam q seueritate. q si rursus no sit pcla rissima iusticia indulgisse simplicibus et subditis peccasse. **S**ic mihi et gram inuenias in p'spe ctu tremendi iudicii dei. q sub bullis patetib pro misit mihi misericordib/ q semel dimissa no re petit/qui iussit no ee memoris iniurie ciuium suoz. **S**ic i orone tua p'stens dno exaudiaris et no au dias horrendu illud iproperium dñi irascetis. **S**erue neq none o'e debitum dimisi tibi etc. **S**ic p'terea cu dauid psequaris sede regni in mia. et mititate possideas terram et delecteris in multitu dine pacis sup ea. **T**andem ppter mititatem do ceat te dñs vias suas vt absq offendicu ad im patietie lapide dirigat pedes tuos i via pacis. qua a te pace petim p' beatissime dicetes. **B**u dic hereditati tue. **N**o q si huana virt' q libz hac pace p'bere n' insufficiens sit et iirma/nisi maior agar de/ vt apud Virgiliu e. p'serti i tam despe rato et radicato scismate/qd e q si cacer egresces mededo/ et igressibil' dedali labyrinth. et caput hydre fabulose sua rescisione fecudi' ita vt pisse videat p'siliu a sapietib/ et dicere pueniat cum Josaphat rege. **C**u igram qd agere debem/ h solu habem residui/ vt oculos nros ad te diri gam. **S**ci'm' nihilomin' te p' deu cui' vicariuf es decere. **S**ci'm' ad te hierarcha sup'mu specta re bndictioez hmoi hereditatis ecclesiastice. vt fi at pax in dieb nris. et tu maxim' inf montes su scipias paces pplo. **N**o si p'ficus. bndict' eris in oes generatioes/ et memoria eternam his q p te fu tursunt relinqs. **S**inaut no p'feceris. inchoaueris tñ zelaboraueris bona et antiq fide/ diligenti studio. pia et huili voluntate/ p te tuos tui qppe snt oes no p'det merces tua. no laus. no gloria res ipa p'denabit medacu eos q v' ignoratia v' liuore criminant lumina. **E**t dignitate tua vigi lantia. tua charitate. **F**acis hoc sedulo. **I**ta. n. te facere et me sentire equu e. **E**t q amplius sti muleris ad agendu/ ascende frequet sublimem me tis tue luce/ leuado te sup te. vbi despectis e sur sum terris/ ioseph iugit et acriter ante metis oculos in lue fidei. in sublimitate spei. in latitudine cha

ritatis cum illo q ait: **C**ogitauit dies antiqui etc. **V**ideas in q acute/ q nihil sit o'e illud qd mudo affert glie iocunditatis/ potetie. q vana. q lubu ca et v'eto sonioqz simillima. imo q anxia et ama ritudinib' resp'la. tristissima sint oia. **E**cce omis morimur et q si aq fluetes dilabimur sup terram hodie rex. cras papa morit'. **E**heu fugaces post hume labunt anni/ deflet. **O**rat' et tragic' pro perat cursu vita citato volucioz die rota p'ci pi tis voluit anni. et naso. **V**olat irrepabile tps. et nihil e annis veloci'. **E**t e oim horribilissimum qd dz. qz i p'cto ad iferna descēdūt. et. **I**temale dicti i igne eternu. **C**eteru qd qso vsq e ta altus aut p'ciosu/ p q vel adipiscendo vel retinendo ge nerofus animu et diuinor p'sci/ se p'dere et alios turbare dignu ducat. **V**iderat h ex alto qui taz sapient' exclamauit. **V**anitas vanitatu et oia va nitas. **Q**ua sniaz/ si saperet. imo vt saperent/ de beret oes i ptatib' p'stuti fm Chrysostomi co filioz/ scriptaz h're in ianuis suis. in penetrabil' in frontib'. et maxime in cordib' suis. **A**mpli' si filij hui' seculi ta anida solitudine curant p'u ra/ adeo vt cu eis perire no formident/ obfude scetes ad illa increpatioez pphetica. **F**ilij homi n' qz qz graui corde etc. **F**ilios igit lucis. imo te p'em hmoi filioz. qta apponere decet cura. q labores/ qz vigilias. vbi de reb' eternis agitur. vbi vez et vnice expauescedu p' aiab' tractatur danatiois piculu. **N**o e ista lis de paupe regno vt apud Statu ponitur. neq de lana capna vt **S**atiricus ait/ de vita et morte ppetuis res ver sa agitaf et qrit'. **Q**u si pastoralis p'sidente/ de lecter aliquem honor volatilis et nome inane. ter reat cu districtu iudicis exami i reddenda o'ui um salute et numero rone. **A**gscat qm possit e n in destructione s edificatioez no ad ocu s labore et vt p eu iuxta verbu maximi regis **A**rtaxerx secluso abusu potetie/ subiti optata cunctis mor talib' pace p'fruant. qm h e finis ois potetatis ta secularis qz spualis. **E**t ad te p'uertoz pat sancte. **F**ige precor i ipa sublimitate meditatioi tue sp'osam eccliaz talib' vtete qruis plagozib' **E**heu qz p'solabit anxiam. **E**t quis desolate qz plaga crudeli p'culse medebit. **I**nter has angu stias q me circuallarut vndiqz/ qle dabit effu giu. qz mei miserebit. **E**go illa sp'osa regis eni qua vidit olim vn' ex filijs meis/ noua descēde dedam de celo q si sponsa ornata viro suo. **E**go lora in sanguine agni/ imaculati. ego tot sudoribus et sanguinibus martyru innumerabiliu sta bilita. violis p'fessoru. lilij virginu coronata. **E**go tanta deuotione p'ncipum vsq ad inuidia dotata ornata/ diues facta. **N**uc heu velut misella et ancilla/ de iocior/ p'moz/ despicioz. **F**ilios enutriui et exaltaui. ipi autē spreuerunt me. et fa cti sunt hostes in capite. **P**acem in super locum dissimulatum in celo et in terra bonum/ q me dotaue

rat sponsus meus nascens p̄dicans moriens/re
surgens/et regnans/conuerterunt in scisma per-
niciosissimum. qđ iam q̄lūq; lustris me p̄ om̄s
artus miseri modis depascitur et absūmit. Pro
mea olim defensione certamen erat vsq; ad mor-
tem/et modo nihil aliud agi vel queri videtur a
multis/et vt corruam/et miserabili labefactione
deficiam. et hostibus meis ludibrium fias. Ecce
uersa sunt omnia fere in contrariū prioris mee
institutionis/discipline/et decoris/ornata orna-
menta/dum pro corona humilitatis puluis fe-
dus vanitatis/et pro croceis spūalitatis sterco-
ra sola temporalitatis amplexantur. et erigitur
super me sapientia animalis et terrena et diabo-
lica repudiata ea que desursus est pacifica et q̄e-
ta. ¶ Si his tecum ecclesia plancibus loquere-
tur. p. b. noui miserationē animi tui/que ab yte-
rogressa est tecum. continere non posses/quin
erumperet lachryme ab oculis tuis. quin ad suc-
currendum inflāmaretur totus zelus tuus/iam
succensus/et diceret ex intimo cordis suspirio.
Domine super hac desolatione ante te omne de-
siderium meum. et gemitus meus a te nō est ab-
sconditus. Succurre ser opem. vt quid nat⁹ sū
videre mala gentis mee? Rapidus rector com-
prime fluctus. et quo celum regis imensuz firma-
stiles sedere terras et dispersiones israel con-
grega. ¶ Sed quid ago? Quorsū rapior? Quid
minuam/ vt dicitur/impudēs doceo? Preme-
ditata sunt nanq; apud tuam considerationem
affidue. et acriter talia salutis monita. Nihilomi-
nus petere. p. b. patere obsecro cōmone fac te et
orare. p. parte deuotissime filie tue/ vt facias qđ
facis. Nam equum etiam sponte velocē calcar
adiuuat. Fac vt calcata seculi pompa et inquis
fabulationibus elus. vt nullis retrahentib⁹ vn-
de vitiosarum passionū. nō ira. nō odium. non
spe. nō gaudio fallacibus (melioribus nāq; ho-
spitibus digna est sanctitas tua) abiecta rursus
adulatozū peste omnia ad grām nihil/ ad veri-
tatem loquentiū. et claudentiū ianuam veritati.
ac scrupulos varios (vt soli diligere videant)
ingerentiū. de quozum vno dixit comit⁹. Hic p
secto ex stultis insanos facit. Et qui sunt stulti/
vitijs vanigloriosi. prudentes i oculis suis. pri-
dentie sue innitentes. His inq; pcul/pullis. tu
totus cū pacificis qui non oderunt pacem cogi-
tes ea que ad pacez sunt hierlm. totus inuigiles
implere id qđ pro matre ecclie petit a te filia vtri-
usq; velut altera columba Noe/ferens rāum
pacifere oliue/p nos hūiles nuncios/clamitans
pta solitudine. Benedic hereditati tue. vt no-
bis contingat illud prophete. Domin⁹ benedi-
cet populo suo in pace. ¶ Sed quomō et quib⁹
vīs benedices populo tuo in pace/si pergat a li-
quis p̄cularius inquirere/iubet hic humilis et
deuot⁹. S. t. filia quiescere. ne suos p̄res. te vicz

et regem francie christianissimū/aut legatos ab
eodem preuenire arroganti⁹ videatur. simul
quia publicam et celebrem audientiā super hac
paci materia. si et dum tempus fuerit benepla-
citi tui supplicat/et sperat obtinere exhortatura
laci⁹ et forte p̄cularius vt benedicas ecclesia
stice hereditati tue. Et tātūdem dictuz sit de pri-
mo nostre legationis articulo.

Bepere est alter et postremus nre lega-
tionis articulus/cuius ideo lōge bre-
uior erit expeditio q̄ prioris. qz licet
necessarius existat. cum tamē neq; tā
te dignitatis neq; paris difficultas existit. Hic
supplicamus vt benedicas hereditati partiali et
quodāmo p̄culari. segregando pluuiā volun-
tariam huc hereditati tue. et quoniaz infirmata
est pre tenuitate et multis incōmodis/tu perface
eam. quā tua tuozūq; predecessozū dextera pla-
tauit. Preuenisti nos. p. b. in benedictionibus
dulcedinis. heri in osulo pacis. p̄deez in odore
bone fame/manſuetudinis/et liberalitatis tue.
vt hanc a te benedictionē petere/hanc spe/certa
presumere auderemus. Deniq; iam preuentos
subsequeris. dum aures tue. S. tam beniuolas
orationi nostre prebet tua pastoralis sollicitudo
recogitans vt arbitroz qm filia tua primogeni-
ta ē studiorū cuius primogeniture rōne/cōpe-
tit benedictio de roze celi desuper et de pingue-
dine terre. hoc est in spūali et temporali. p̄uſiōe
¶ Rursus. qz exemplo Aze filie Caleph suspi-
rat sedens super asinam. calcans. s. omnem bru-
talitatē/petens benedictionē a te patre suo. vis
eam a liberalitate patnitatis tue/irriguum infe-
rius et irriguum superius expectare? Sic igitur
verbū Booz ad Ruth. Benedicta es filia a do-
mino quicquid dixeris mihi hoc faciam tibi Et
ita fac pat̄ beatissime vt sit ante te odor filie tue.
sicut odor agri pleni cui benedixit dominus. Et
bene ager plenus est filia tua parisiens. vniuersi-
tas. imo nihil errauero si eam appellauero para-
disum voluptatis/in quo est lignum scientie bo-
ni et mali. et fons scientie in quattuor facultatuz
flumina cōdiuisus. irrigans vniuersam sup̄fici-
em terre. Tu huius possessor es/tu pastor/et cul-
tor/ vt operis et custodias illam tanq; agricultu-
ram viuam. vt Aristot. loquitur in politici. Vbi
sub mysterio nihil deest eozum que egregi⁹ p̄e-
ta Virgilius in georgicis. et Palladi⁹ in d agri-
cultura/de hereditate agraria conscripserūt/di-
stinguentes agrum quadruplicē/qualem figu-
raliter in hereditate tua sm quadruplicē facul-
tatem reperimus. Unus ager est apic⁹ et flori-
fer pro apibus/figurans sub quadaz appropria-
tione facultatem theologie. Alius est pascualis
pro ouibus et domesticis animantibus/figurans
facultatem decretozum. Alter frugifer pro ho-
minum vita/figurans facultatem medicine.

Propositio facta coram anglicis

Quarrus vitifer et pomifer in omni genere suo figurans typice artium facultatem. **T**uum est igitur hereditatem tuam hanc benedicere colere et augere/ ut fructum suum det in tempore suo. **E**cce ipsi theologi velut apes intellectuales puolitant in hereditate tua: flores sacrorum eloquiorum/ de rore celi roscidos. cōpingunt mel in cellulas et fauos. ut sit cera in illuminatione intelligentie. et mel in oblectatione affectiue. **H**āc hereditatis tue portionem spectans dicere habes ex sententia illud **E**ccl. **H**ereditas mea super mel et fauum. **N**ā eloquia domini dulciora super mel et fauum: et preceptum domini lucidum illuminans oculos in intellectu. **G**enerat in mentem laudes hominū tum augere tum suo modo deducere/ de reliquis hereditatis tue partibus/ hoc est facultatibus. quo magis animaret. **S**. r. sibi bñdicere. sed negligenti? istud ago breuitati studens et sciens nihil laudū harū te latere. **D**icā vero te cōcedente id quod nuper in meditatione mea. duz solus essem/ et non solus. solus quidem corpore. non solus cogitatione/ versabatur. **I**taque posita erat ante mentis oculos sedes tua preclarissima et thronus sicut sol et luna perfecta. astitit regia illa virtutum dilectio a dextris tuis i vestitu sapientie deaurato. circūdata varietate virtutū. **N**am ita iussit rex optimus et maximus xps ut se dem papalem dilectio stabiliret. dum ait petro. interrogato ter. et ter rīdente quod diligeret eū. pasce oues meas. pasce agnos meos. **Q**ue dilectio vna est in quadam trinitate virtutū/ i mia et veritate que custodiunt regē oēm duab⁹ manibus hinc et inde portētes thronum eius/ et in preclarissima virtutum iusticia et neq; hesperus neq; lucifer ita admirabilis. **H**as sub cōpendio numerauit ppheta reginas/ eas paci cōsociās. misericordia inquit et veritas obuiauerunt sibi. iusticia et pax osculate sunt. **Q**uarrū officium alibi descripsit ppopē veritatem/ inquit de christo cuius vicarius es. et mansuetudinē et iusticiā/ et deducet te mirabiliter dextera tua. **H**ec preclara dilectio seu charitas vna in hac trinitate virtutum sicut apłs insinuauit ad Corinth. scribens/ parabat orare pro filia tua parisien. vniuersitate et ei modo quo dixim⁹ benediceres tanq; hereditati tue. **N**am vbi adesset vel qñ rogaret dilectio si inter patrē deest et filiam? **N**ihilominus affuit et sathan a sinistris. ita mōstrabat meditatio mea. **A**derat et infelix proles sua emulatio/ liuida/ per quā mors intrat in orbem terrarū/ mōstrum heu horrendum informe ingens. **C**ui qñ insunt in dilectione virtutes. tot insūt vitia. crudelitas. falsitas. iniquitas. **C**rudelitas cōtra misericordiā/ cōtra veritatem falsitas/ et iniquitas contra iusticiam. **A**gnoui ex descriptione nasonis quēnā illa eēt. **P**allor in ore sedet. macies in corpore toto. nūsq; recta facies liuēt rubigle dē

tes. **P**ectora felle virēt lingua est suffusa veneno. **R**isus abest nisi quem visi fecere dolores. **N**ec fruitur somno vigilantib⁹ excita curia rē. **O**bstupui visu subito gelid⁹ quod cucurrit ossa tremor. **B**ū ecce terrifico boatu/ rabida ora laxat et dentibus frendens. **E**heus pater sancte/ caue benedixit hereditati huic tue que facta est tibi sicut leo in silua. odi propterea eam et maledic. **C**auē benedixeris ei in collatione grā. **N**am et tarde venerunt et in multis a tua sententia/ deserunt. **A**bice eos potius a te. calcibus ptere. et impera ut discedant maledicti. **I**ta pabat portentum hoc horificū magno conatu/ contumeliosa nefandaq; mendacia ptra filiam tuā de latrare/ dum tu pater beatissime hoc indignabū deferens/ toruiz elatere vultum paulisp i hac emulationē impiā mendaces et neq; viuis es declinare. et ut confestim abscederet impare. **A**bi hinc in malā horam et in crucē tuam/ pestis horrida. satirix discordie/ mater neqcie. **V**ide ne vltra mutire vel apparere psumperis. **A**ttēde ne filiam criminari studueris apud p̄em. cui etiam p magno peccato satis esset modicum supplicij. **F**alleris si te recipi/ vel audiri existimas. vbi in cōspectu meo paterna dilectio verax/ et iusta p eis decreuit orationē assumere. **D**ictu dilectio hac increpatione deterrita emulatio tristis obfessit. et dilectio sic orsa est. **F**acis pater sanctissime id quod te decet/ te patrem erga filiam/ et filiam. te vicarium illius qui accusatorem fratris deturbauit in stagnū ignis ardentis. q̄ iussit pōtificem agere in spū lenitatis quoniam et ipse circūdatus ē infirmitate. q̄ postremo ppter decem iustos toti pentapoli peccatrici pepercisset. **P**ropterea me dilectionē iussit assistere a dextris tuis que natura patiens sum. benigna sū. nō emulo. nō ago pperam. **A**ge igitur paf. b. age quod agito/ vlla te vnq; accusatrix emulatio/ a meo cōsortio diuulserunt. **N**on audiaf pcor aduersū me crudelis hec et maligna emulatio. **A**bst vt ponat hāc maculā in gloria tua. spreuisse hereditatem tuā/ abiecisse a te et pedib⁹ tuis supplices tuos/ cultores quoq; in vinea domini sabaoth/ et cōadiutores tuos vacuos absq; vtili puiſione te gloriosq; remisisse. vbi tanta est prouisionis te nuntas de bonis eccliaſticis. vt vix pauci ex magistris et doctoribus etiam i theologia/ sine aliis quo questu valeant habere alimenta et quibus tegantur et hic. xvij. annus agitur. **H**ec est hereditas tua peculiaris et electa et preclarissima studiorum/ velit nolit emulatio/ vbi generatio preterit et generatio aduenit. sed ipsa terra tua in eternum stat. **T**u supremus pastor et custos inopie sue prouidere/ irrigare arida. ruinosam reparare. non conquassare. positus es hoc misericordia petit titulo filiationis hoc veritas titulo studij veritatis. hoc iusticia titulo milicie/ et la

Porro tarditas huiusmodi postulati-
onis benedictionis tue per rotuli presentatiōez
nunc et nō antea/non tarditatem meretur exau-
ditionis vt accusat emulatio/sed celeritatem/q̄
tinus sint nouissimi primi/ quia bono intentio-
nis sine fiebat dilatio/magno sicut arbitraban-
tur zelo prosecutionis vnionis ecclesiastice mo-
uebantur/nec soli mouebantur/reges ⁊ regna
cum suo clero pariter sentiebant. **N**unc post ex-
perimenta plurima/quid inculpandum si muta-
tis rebus mutauerūt sententiā. **E**sto rursus fuis-
set in aliquib⁹ dissidēs eorū snia a tua. **N**ōne po-
tuit hoc fieri sine mei lesione/q̄ sine obstinatiōe
Paulus ⁊ Barnabas tales viri sic cōtē-
derūt vt discederēt ab inuicē. **E**t paulus petro
restitit in facie. **E**t princeps persarū bonus fmi
Gregoriū. restitit. michaeli ⁊ vtrobq̄ illesa me-
mre oim charitate. **A**duenit ecce supplex et
humilis deuota filia tua. p. b. absq̄ vlla difficul-
tate pcellētissima studiorum ⁊ suo nunc aduētū
dat palam intelligi/q̄ nulla dissidentia iuris tui
vt aduersarij falso fingeāt. nulla indignatiōe
pursā suū differebat accessū ad petendum sibi
benedicti/per presentatiōē rotuli more solito q̄
liter nunc pntat reuerentē in approbationē iusti-
cie tue/ ⁊ in egregiā laudē mansuetudinis tue.
Neq̄ enī peteret benedictionem grarum ab eo
quem non crederet iuridicum largitiozem. neq̄
ab eo quem benignuz exauditorē non speraret
Ande in capite rotuli ita scriptū est. **F**iduciam
accepit. b. p. nunc rotulum istū. supplicationum
generalium ⁊ specialium/psentandū apud. s. v.
celitudinez humilis ⁊ deuota. i. s. v. filia. p. vni-
uersitas/plus in paterna beniuolentissime liber-
tatis vestre grā q̄ in meritis proprijs post deuz
spem/reponens. plus in super studens ex hoc ro-
tulo inseruire cōmodis ecclesie q̄ auare cupidita-
te i vt deniq̄ obedientiam sinceram ac filialem
dicta filia erga. s. v. sublimitatem non tmmodo
verborū aut litterarū assertionē/sed factorū so-
liditate monstraret. **H**ec ibi. **N**unc igit̄ pater
sancte p me dilectionē matrem omniuz bene-
viventium exoratus perq̄ virtutes meas incli-
tas miam veritatem ⁊ iusticiam ppter quas de-
ducere habet te mirabiliter dextera tua/ ⁊ si per
qd̄ vtrq̄ de te bene meruimus apud deū/apud
homines iustificando te. exaltando te. liberādo
te. ⁊ per spem futuri premij si nobis perseveran-
ter inbeleris. oramus petimus obsecramus vt
benedicas huic hereditati tue/huic filie tue alū-
ne nostre. concedendo talez in gratijs suis signa-
tionem aut certe vberiozem. **Q**ualem petunt et
ab initio dedisses anno primo. **N**am hic ē ann⁹
benignitatis tue. annus nouenari⁹/ternario ter-
in se ducto coronatus. bñdices huic corone an-
ni. huic anno coronato benignitatis tue. ⁊ cam-
pi tui replebuntur ybertate. **N**ac de te tuaq̄

affluentissima libertate spem conceperunt. hanc
conceptam multis. postmodum ⁊ magnis iudi-
cijs roboratam auctamq̄ senserunt etiam heri.
Tu autem spem nunc in rem ipsam conuertito.
tui quippe sunt. sed tu eos maiorē tibi vinculo
constrinxeris. tu postremo non mediocriter illu-
straueris gloriā tuā ⁊ famam tuā /que sic
non est ambitiose querenda. ita non est negligē-
da crudeliter. **E**t vbi nam gentium potest fame
celebritas vel scriptis/vl' vniū vocibus ampli-
ori dilatione vulgari. q̄ vbi confluunt ⁊ refluunt
ex omni fere natione que sub celo est. viri litteri
omni bus ⁊ studijs eruditi. ita vt in obscuro esse
nequeat si grate si benigne responderis. si bene-
dixeris huic hereditati tue. quemadmodum tu
benedices speramus ⁊ obsecramus/ fiat fiat. **A**n-
imaduertis. p. b. redeo enim ⁊ ad tuam san-
ctitatem ⁊ ad meam paruitatem /animaduertis
qualiter transfigurauī sub nomie paternalis di-
lectionis/supplicationem pro humili ⁊ deuota
s. t. filia ⁊ id quidem aptissima videor fecisse ra-
tione. **S**uam quippe sedem vbi collocaret dile-
lectio vbi peroraret/ si inter patrē ⁊ filiam sacra-
tissima dilectionis nomina apud ipsos etiā bar-
baros honoranda defuerit. **A**t vero neq̄ vo-
lo neq̄ equum iudico quicq̄ adijcere/ q̄q̄ aliq̄
dicenda supersint. **T**ereor enim ne iam multilo-
quum nostrum minus sit fauoris habiturum.
dum occupationes tue celsitudinis aliorum te
vocant ⁊ trahant. **Q**uia postremo super isto et
priorē articulo audieris aliquas obtinere claz
⁊ palam supplicamus ⁊ speramus vt non fru-
stra spem hanc concepimus de plenissimo. **S**ic
spiritu pater sanctissime **S**ic benedicat te domi-
nus ex syon vt sis re ⁊ nomie benedictus. **S**ic
videas bona hierusalem militantis sponse tue.
⁊ triumphantis illius que desursum est mater
nostra omnibus diebus vite nostre presentis ⁊
future. **S**ic preterea videas filios filiorum tuo-
rum in spiritali propagine ⁊ tandem quod est
omne bonum ⁊ benedictionis consumatio ⁊ cō-
sumationis finis/ videas pacem super israel. et
nos tecum. hic inchoatiue per gratiam. ⁊ beato
complemento per gloriā in futuro. **P**restan-
te eo qui ē benedictus in secula seculorū **A**mē.

Sequitur propositio

facta ab eodem domino cancellario coram An-
glicis/parisi⁹ euntib⁹ ad sacz conciliū pisfis/ ⁊ hic
ex parte vniuersitatis Parisiensis. Anno domi-
ni. MCCCXIII.

Congratulā vestre deuotiōi ve-
stro zelo seruētī/ vestre laborio-
se ⁊ laudabilissime legationi **C**ō-
gratulā ⁊ applaudit o reueren-
tissimi ⁊ preclarissimi patres/o-
doctissimi ⁊ sapientes viri ⁊ frēs

Propositio facta coram anglicis

i xpi dilectione carissimi. Cōgratulā iquā z cō
gaudet amatrix z admiratrix z cultrix bonorū
oīuz/parisiē. vniuersitas itaqz nō emulat nec
gaudet sup iniquitate. cōgaudet autē veritati.
Quidni pgaudeat igif sup veritate/quā vt sole
tis amplectimī z cōplexam retinetis. z retētam
ad effectū deducere totis studioz neruis cona
mini. Est autē mō pgratulationis nre spūalis/the
ma satis accōmodū verbū **Ozee** pphicū **Ozee**
j. Cōgratulabant filij isrl z filij iuda piter Itaqz
libet exclamare. Ecce qz bonū z qz iocundū ha
bitare fratres in vnū/cōuenire scz z congregare
ad vnū cōciliū. nā in pccilio iustoz z pgregatiōe
magna opa dñi. Et hoc ē cōciliū sacru z venerā
dum/ad qd legati pergitis. qd pñis deo duce z
autore celebrabif vtinā felici put optandum et
sperandū ē aduentu. At quippe veritas qz oē
regnū in se diuisū desolabif. z a ptrario vntuz
in se regnū manet. qd vidit **Salustius** Concor
dia in qd parue res crescūt. discordia maxie dila
bunt. Cur ergo nō bñ sperabif dū adunat eccle
sia. dū cōuocat cet?/dū cōueniūt seniores? vide
te de verbo hoc. pñertim cū teneam? certissimaz
xpi pñissionē dicētis. vbi duo vel tres rē. Au
diuimus pñerea letant z gaudent qz pgregabū
tur rē. **¶** At vero ne plixior vel euagatioz ser
mo tedio sit vel oneri. coartam? si placet totā di
cendorz materiā totāqz deductionē themati ad
quattuor snias sumptas ex themate ex verbis
spī pñius appositas. Et videam? quid in illis
loquif de? qz loquif pacē in plebē suā. Postqz
enī dixit dñs p **Ozee**. Cōgregabunt filij isrl z fi
lij iuda pariter p prima snia/mox subiūxit: z po
nent sibi caput vnū/ ecce scōam sniam. Et ascen
dent de terra/ ecce tertiā. qz magnus dies israhel
ecce quartam. **¶** Incipiētes qz psequamur z in
ueniemus puto causas quattuor sufficiētes qre
pgregabunt filij isrl z filij iuda piter. Ipi enim
q sunt pplus vn? dei. feda nunc diuisiōe pñne
fas dispersi sunt/ velut olim in figura sub roboā
z Jeroboam pñgisse meminit scriptura. iij. Re
gū. xviij. Et ē tanqz materialis aliā rō z confusa
hmōi cōciliū celebrādi. **¶** Inuenimus pñerea
cām finalē luculentē expñsam i altera snia. Et po
nēt inquit sibi met caput vnū. **¶** Deniqz tangif
cā dispositiua z velut efficiēs celebratiōis hui?
pcciliū dū dicif in altera snia qz ascendēt de terra
z qd terra mystice nisi terren? affect? Quid igif
ascēdere de terra nisi de terrenis affectib? qbus
oppressi sūt hacten? multi. ad spūales z dñas
affectiones se potēnt exigere/ z erigēdo salubri
ter ascēdere/ tanqz audiret qsqz de excello clāmā
tē deū. exurge qz dormis. Et rursus. Surgite p?
qz sederitis. **¶** Habenus pñerea cām qdāmō
formalē/ z ad hui? celebrationē pcciliū viuificē p
parantē. q forma ē semē dei viuū z efficacē semē
spūssanti hñs virtutē formatiua z reformatiua

toti? vnitati/ toti? ecclie corpīs. i vna fide z spe z
charitate sub vno deo z dño p oēm iūcturā fm
dductionē apli. ad **Ephe. iij.** Qd notat i b ver
bo lezrahel qd interpretatū sonat idē qz semne dei
vel seminauit deus. Et quale semen istud? Pla
ne illud de quo alibi ppheticus sermo dicit. **¶** Pl
si dñs exercitūū reliquisset nobis semē quasi 30
doma fuisset? / z qñ gomorra siles essem? **¶** **Eia.**
j. Gras tibi de? isrl qm accessit nūc dies magn?
isrl magn? scz dies seminis dei. qd hñ in se artes
z virtutē viuificā. qua mysticū corp? ecclie se vi
uificare pōt z vnire salubriter in cuius efficacia
z virtute pgregabunt filij isrl z iuda piter. **¶** De
ne hec iacta sunt fundamēta sicut ex cicerone su
mit **Lactati?** Hec autē fundamēta sūt pfectibili
tas ecclie p pgregationē/ vt cā material. ordinā
bilitas ecclie vt ad vñ? capitis positionē: vt cā
finalis. intelligibitas in epikeyando seu inter
tando/ vt efficiens. Infita secūditas in se puer
sando vt formalis dispositiua. **¶** Supēdificiō
fabricā quadrangulārē quattuor pñderatiōnū
pñcipalium ad erectionē edificij presentis pgre
gationis ampliozem. **¶** Et dicamus pro prima
consideratiōe iuxta primā causā in verbo
notatam.

Consideratio

Cōgregatio filioz isrl z iuda piter/ querif ab ec
clesia. quēadmodū materia qrit formā z ipñm
pfectōez. z mulier viz siue sponsa sponñū. **¶** **¶**
ctat diuim? **¶** **Bionys?** z p? eū **Boe.** z **Aug?** qd
experiētia suffragat/ qz res qlibet nō minus diu
git aut appetit pgregatōez suū pñius qz pñia
entitatē/ nimirū qz ens z vnū puertunt. **¶** Hinc ē
ille dolor illa pccussio ille vehemēs horroz in cor
pore vero/ dū mēbrati qrit diuidi vell dispergi.
Sic nemo dubitauerit qñ ecclia diuisiōe suaz
refugiat z horreat. cū sit corp? mysticū fm dedu
ctionē apli. ad **Ephe. iij.** z **j.** **Cor. xij.** z ad **Ro
manos. xij.** z alibi sepissime. Est etiaz terribilis
vt castroz acies ordinata. Aciei vero qd nesciat
separatiōē maximū afferre detrimētū. Est insup
ecclia ciuitas de qua glōsa dicta sūt. Est regnū
dei. Est hierarchia subcelestis. z ita de multis
similitudinib? fm qd pñicif diuisiōē ei atqz se
pationē scismaticā ēē penit? odiosā. **¶** Potue
rat hoc loco fieri sermo plixior/ deducēs pñecti
onē eccliaistici corpīs stare pñcipaliē in vnitatē/
tanqz i pñumatōe ois boni. **¶** Fallor itaqz si nō op
tabund? prophā postulat hōc/ imprecans pacē
super israhel/ sciēs qm posuit autor eius deus fi
nes suos pacem. **¶** Vide si non hinc ortum ē illud
xpi ad ipñm hierlm q figuram tenet ecclie. **¶** Hier
rusalem hierlm qñiens volui congregare filios
tuos sicut gallina cōgregat pullos suos/ z nolui
sti. **¶** Ad hoc quippe mortuus ē iesus vt filios iu
os dispersos in vnum congregaret tanqz lapis

angularis faciens vtraq; vnum. Et ecce heu fe-
ra pessima/monstru horrendu ingens/monstru
biceps portentum iam. xxxj. annos hñs/scisma
pestiferu pulcherrimam hanc et perfectaz pacẽ
q̃tum in se fuit laceravit dissipauit et in exilij lō
guquam regionẽ trussit. **S**ed veniat o vtinā
par iuxta votum **E**saie. Veniat et requiescat in
cubiculo suo/qđ ē ecclesia. quatinus expulso dis-
conuenienti scismate/fofina pacis conueniens
inducatur. **N**az qualis est ista deformitas. qua-
lis imperfectio. videre corpus mille partib⁹/mi-
seris modis laceratū dissipatum et dispersum.
Cuius lacerationi nulla hactenus profuerūt ef-
ficaciter humana remedia quin potius scisma h̃
horrendu velut insanabilis cancer egrescit me-
dendo vt de trano loquitur virgilius. **I**pm de-
niq; tanq; fabulosa hydra redit ex succisione sua
secundius. **H**inc scandala populorū sine nume-
ro/aduersus fidem nostram religionem nostraz
mores sanctos/aduersus spem q̃ future beati-
tudinis.cōtemptū seculi/sanctitatem immobilem
iuristurandi/voti sacramentorū virtutē obedi-
tiam ad deum et ad oēm disciplinā. **Q**uare? **N**z
seuissima dominandi libido mater infauista scis-
matis huius pestiferi cōfundit hec omnia/falsq;
nefasq; velut hianti voragie mergit sorbet et ob-
ruit. **Q**uid porro de paganorū infidelitūq; fa-
buler probro et irrisione aduersus catholicos.
Demū tota illa flebilis hieremie lamentatio si ad
calamitatē ecclesie pñtem deflectat nescio si san-
ctam vt dignū est expresserit dum ait. **Q**uō se-
des sola ciuitas plena populo et res ipsa videat idigna
sue equari verbis/quātā res ipsa videat idigna
pro qua reformāda celerit expeditissimū est q̃
congregentur filij isrl' et filij iuda pariter.

Consideratio

II

Pro causa secūda. **C**ōgregatio filiorū israel et
iuda piter querenda exequendaq; est vt ponāt
sibi met caput vnum. **I**ste est finis hec intentio
iminentis sacri concilij **P**isfis celebrandi.ad qđ
vos cum ceteris religiōsa et filiali ad matrē eccle-
siam pietate pergitis et perueniatis oro feliciter
Non ignoratis scio o doctissimi et sapiētes viri
q̃ caput eccleie p̃marium et principale sp̃ vñū est
inuariabile et pmanēs sicut testat apostol⁹. **C**a-
put inquit eccleie xp̃s. **X**p̃s autē manet in eternū
vt idē ait. sempiternū habens sacerdotiū et pa-
patum. **I**taq; salutifer xp̃e caput nostrū es iam
q̃ fluunt in ecclesia sensus omnes et motus viuifi-
ci sp̃uales ac gratuiti.ac proinde nunq; ecclesia
tua eē potest acephala. neq; te sp̃so suo vidua
ta. **N**ihilominus tu quondam ascēsurus ad pa-
trē reliquisti sibi vicariū sup̃ terram/tāq; caput
aliqđ secundarium. fluens et refluens in stabili lo-
co tui sacerdotij et papatus essentialis indefecti-
bilis et manētis vsq; ad cōsumationē seculi/qñ

euacuabis oēm dñationem principatum et pote-
statem. et tradideris regnū deo patri. **N**ūc autē
prochdolor/viri p̃res et fratres. nunc scandali-
santur aduersus hoc caput p̃marium /duo con-
tendētes dū si illud/qđ fieri nephas ē/rep̃tare
volunt/vel vices gerere/vel in suum locum suc-
cedere. **S**ic in impiā cedimus maledictionē hāc
q̃ facti sunt eius hostes ecclesie in capite. **E**por-
tebat quidē ad vnitatem papalis sacerdotij vni-
cum sacerdotē et certū vicarium xp̃i sup̃ terram
assumi/succedentē petro et nō pharisaica cōten-
tione dicere sicut olim cōquestus ē ap̃ls. ego sum
Gregorij. ego sum **B**enedicti. **S**ancti quoq; et
filialiq; ad m̃rem charitati cōueniētius est relin-
quere papalē dignitatē et petri sedem vni tertio
sub pace possidendā sub q̃ p̃gregati eēnt filij isrl'
et filij iuda vnus popul⁹ dei. q̃ sedissima seditio
ne partiret obedientia et spergeretur grex qua-
si nō esset vnus ouile et vn⁹ pastor. **Q**uasi rur-
sus indecēs eēt q̃ p̃gregaret filij isrl' et filij iuda
pariter. **M**editabar hec nup in abscondito scru-
tinio cordis mei p̃usq; pferret. dum ecce aialis
hō nō sapiēs que dei sunt et ea que de terra sunt
loquēs. numeratus quippe ē inter filios agar. d̃
quibus dicit scriptura q̃ exquisierūt sapiam q̃
de terra ē. cōiungit quippe ipi sapie terrene ani-
mali et diabolice nō ei q̃ desursum ē/ p̃pterea ob-
scuratū h̃z intellectū. ip̃e inq; aialis hō vt impa-
tiens hebes et preceps. et q̃ pacto inq̃t opus ē cō-
gregatōne filiorū isrl' et iuda/quasi res iuncta sit
sup̃ iure p̃ciū quasi p̃terea liceat vel expediat
nūc cōciliū generale nouum celebrari. **N**ō itaq;
licet cū nō possit cōciliū generale sine papa cele-
brari et nisi primitus añ oia spoliat⁹ ab obedia-
sua restituat eidem. **Q**uō p̃terea decēs eēt ea
q̃ certa sūt et tam p̃ longissimos t̃pis tract⁹ i con-
suetudinē versa. rursus in discussionem tāq; du-
bia reuocari. **E**t q̃ vera et iusta ps exponat se d̃
serimini cōdēnatiōis. **N**ā euenius iudiciorū va-
riū sunt qui fallunt et fallūt. **V**eniq; qđ expedit
p̃transiti volūtati diuine sueq; puidēne/q̃ iusto
iudicio p̃mittit hereses fieri. et dicit eē necesse vt
veniant scandala. **Q**ui etiā ait. **N**olite arbitra-
ri q̃ venerim pacē mittere i terra s̃ gladiū. **Q**ui
demū olim phibuit fieri cōgregatiōez filiorū isrl'
et iuda piter. asserēs diuisionē ab eo factam esse
Multa maioraq; pabat aimalis hō delatrare
aduersus celebrationem p̃ciliū/asserens q̃ nec li-
cebat nec decebat nec expediebat illd fieri. dum
exhorui fateor. nihilomin⁹ aio ad eū. **O**bmute-
sce ip̃ortune et stulte/aut expecta donec p̃sidera-
tionū ceptaz numer⁹ impleat. **A**udies forte ea q̃
p̃tradictōib⁹ tuis iponere possint silentiū. **E**x-
torſi velut ab initio dilationū vt tertia et quarta
p̃siderationes liberiori sermone cōplerentur.

Consideratio

III

Propositio facta coram anglicis

Congregatio filiorum israel et iuda pariter habet fieri tanquam a causa dispositiva quae remouet prohibens dum ipsi ascendunt de terra hoc est secundum moralem intellectum dum de terrenis affectibus ascendunt ad celestes et sunt de animalibus spirituales. dumque littera dimissa que occidit ipsi spiritum qui uiuificat amplectuntur. Sed tamen obseruato ne quid nimis ne dum nimis obseruari querit spiritus obruat simul caro cum spiritu. Unde queso tamdiu viri patres tardata est fieri congregatio concilii generalis et sacri nisi quod tamdiu non fuerunt auditi spirituales viri quales si apostolo creditur. diiudicant de omnibus. Ecce quid preclara vniuersitas oxoniensis. unde sibi meruit congratulari proinde ad hoc concilium petendum determinauit se et misit in franciam/scio qui presens interfui dum proponeretur hec conclusio copendij sub hoc themate. **Joel. i.** Vocate cetum coadunate senes. Sed pridem antea parisiensem vniuersitas ab exordio nascetis diuisionis deliberauit solenniter et concorditer sententia conclusionem hanc petendam et prosequendam esse. quam ex parte sui proposuit reuerendus pater ac preceptor meus precipuus dominus nunc cameracensis. coram ludouico duce andegauen. tunc regenti in francia. Circa quod tempus scripsit pro eadem conclusione clarissime memorie magister Henricus de bassia magister in theologia parisiensis. et vicecancellarius sub magistro Johanne de calore tunc cancellarius parisiensis. Scripsit insuper dominus propositus wormalacensis magnus et deuotus et licentiatius in artibus parisiensis. Scripserunt quoque alij sicut ex eorum tractatibus adhuc constat. Amplius vero scripsit post multos annos vniuersitas parisiensis. eplam grade continentem tres vias inter quas concilium generale numeratum est. Ecce quot viri spirituales et eruditi non innitentes soli littere/ascendentes de terrenis affectibus et in liberum atque purum ether lucidissime veritatis/desideriorumque splendorum sese attollentes/quisuerunt olim multo studio concorditer quod congregarent filij israel. et filij iuda pariter. Et hec est non parua congratulationis materia quod in vna conuentum est sententiarum per duas vniuersitates toto orbe celeberrimas et ipsis nonne fides dari debet. cum illic sint viri spirituales et sapientes/et qualia iudicia medijs virtutis accipere iubet prophetas. Illic preterea sunt idonei conditores legum doctrinalium et instructiue/qui bus filijs interpretatio per epistolam debita est Illic sunt qui mentiri nesciunt/de quibus nouerunt et mentientes redarguere possunt. dum a vero falsum a licito illicitum sciunt discernere. Cuius ergo conueniunt congregatio multiplex sapientum in celebratione huius concilii generalis tanquam in rem expedientem ut in prima causa dicebatur. In rem preterea decentem sicut visum est in secunda. Nam quid decetius quam ut vnum corpus habeat caput vnum. Postremo superest ostendere rem hanc esse per se licitam

atque legitimam quod in quarta et vltima consideratione videbimus que talis est.

Consideratio

III

Congregatio filiorum israel et iuda preterea sumit suam efficaciam et virtutem a diuino semine quod per ecclesiasticum corpus tanquam sanguis viuificus diffusum est et radicaliter seu inseparabiliter insertum. Donamus proinde fundamentum presentis considerationis et aliorum tractatorum quod dicendorum/textum apostoli ad **Ephe. iiii.** Solliciti seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis vnum corpus et vnum spiritus. sicut vocati estis in vna spe vocationis vestre. vnum dominus vna fides vnum baptisma vnus deus et pater omnium qui super omnia et super omnia et in omnibus. Sequitur. Et ipse dedit quod suam quod deus apostolos. quod scilicet autem prophetas. alio vero euangelistas. alios autem pastores et doctores ad consummationem filij dei in opere ministerij in edificatione corporis christi donec occurrant omnes in vnitatem fidei et agnitionis filij dei in virum perfectum. in mensura etatis plenitudinis christi. Sequitur. Veritate autem facientes in charitate crescimus in illo per omnia quae sunt caput christi ex quo totum corpus compactum et conexum per omnem iuncturam subordinationis secundum operationem in mensura vniuersitatis membrorum/augmentum corporis facit in edificationem sui in charitate. Eliciamus ex his paucissimis sententiosis apostoli vobis alijs videntes. **Prima.** Congregatio ecclesiastica ad vnum caput christum facit et perglutinat per vinculum amoris spiritum sanctum mediantibus qualitatibus dispositionibus reddentibus in corpore mystico complexionaliter armonia viuificantem et decentem. Hec autem dona sunt virtutes theologice fides spes et charitas. sunt etiam sacra ecclesiastica. sunt diuerse diuisiones gratiarum puta vnicuique concessum est. hoc est semel in quo conueniunt ambe obediencie quae non abstulisset scilicet pestiferi si de pace reformanda nihil actum esset puta alias scripsit ipsis romanis parisiensem vniuersitatem. **Secunda.** Congregatio ecclesiastica ad vnum caput christum compiosior est/atque fecundior/quam fuit congregatio synagoga. Non enim habuit synagoga tale in sacris. nam ex multis conmutatione adiunctionis sic ecclesia. nam extra eam stabat salus. quemadmodum saluatur iob ostendit. **Tertia.** Congregatio ecclesiastica ad vnum caput secundarium/multiplicior est et maior quam sit congregatio civilis sub vno rectore vel impatore vel rege. Connexio quippe talis politice ciuitatis fit per leges et dona nature principaliter et in illis constituit suam vnitatem. Ecclesia vero vel ut policia et ordinata/habet hanc vnitatem et vltra hanc habet alteram supernaturalem et diuinam quae dicta est. Et ita sequitur prosequetur quod ecclesiastica pluribus legibus regitur quam altera policia. **Quarta.** Congregatio ecclesiastica non habet vel habuit ex se potestatem ordinandi et consumendi per gradus varios atque hierarchicos dignitatum et administrationum. quales in ipsa reperimus a sum

Euntibus ad concilium pisfis

8

mo prefulatu vsq; ad infimum administratiōis gradum quicunq; sit ille. Patet qz supnatural est hec institutio cōsurgens ex solo beneplacito liberalissimi conditoris. Nec vt opinor voluiss; vnq; oppositū sentire prefatus magister henricus de bassia duz ponit q ecclia posset sibi instituere summū pontificē si non fuisset immediate cōstitutus a xpo. Addit enī q hoc potuisset ecclia a spū sancto edocta et autorizata qd ē probabiliter sentiendum. **Quinta.** Congregatio corporis mystici ad vnū caput xpm semp habet p oēm iuncturam gradus dignitatū et officiorum et administrationū. de quibus dictum est patet ex illo verbo: donec occurramus oīs rē. Propterea dicit ecclia desponsata xpo in sempiternū. **Sece. j.** Dicitur preterea hīc sp in se e mē ad sui ppagationē et pseruationē vsq; ad cōsumationē seculi. **Sexta.** Congregatio ecclesia ad vnū caput xpm lege stante non remanebit in sola muliere. imo nec in solis laicis / s; erūt vsq; ad cōsumationē seculi epī et sacerdotes ali qui fideles. **Septima.** Congregatio ecclesiastica dicit pōt hīc duplices ptes integrantes eā. quedā sunt fluentes. quedā pmanentes et vt ita loquamur cēntiales. Prime sūt ipse psona moralis cōstituite i graduū varietate. Alie sunt ipsi met gradus dignitatū et administrationū. Exēplum in papa et papatu. et epō et epātu et filibus papa fluit: papatus stabilis ē. **Octaua.** Congregatio ecclesiastica cōstituit in suis ptrib; fluentibus et quodā mō materialib; ministerio hoīm fm legem primitus inditā et instā ipi corpori ecclesiastico / et put ipm hz i se semē viuū et efficacē seipm multiplicādi atq; pseruandū in successiōe specifica tā ad ptes fluentes et in successiōe eadē materiali q; ad cēntiales. Patet veritas ex illo verbo apli. Nemo sibi assumat honore rē. Et d; predicatoribus dicit. Quō predicabūt nisi mittātur rē. Et hec veritas similē posset inflecti ad depositiōes et degradatiōes et resecatiōes ptiū scandalizantiū. s; p nūc omittat. **Nona.** Congregatio ecclesiastica hz clauēs ordinis et iurisdictionis / alio et alio mō in se et in suis ptrib; fluentibus. Et exēpli grā / clauēs date sūt Petro auctoritatiue et exercitatiue s; toti ecclie vniūsalit; et susceptiue. Vel date sunt ecclie. vt i actu pmo et petro vt in actu secūdo. **Decima.** Congregatio ecclesiastica sic instituta est vt castroz acies ordinata. vel vt corpus integerrime pfectuz. sic q nō ē in pte pape vel alteri cuiuscūq; deordinationē vel multitudinē in suis ptrib; essentialiter inducere. Vn nec papa posset inducere q nulli eēt epī / nec curati nec cardinales. p q; sunt successores aplozum in ecclia sancta dei. Sunt enī gradus oēs seminati a xpo in ecclia primitiua q; parua in qua nōdū erant sic explicati gradus ecclesiastice hierarchie vt nunc in

spicimus / quēadmodū spica totos numeros suos hz in grano. et nux arbor in nuce virtualit; cōtinet. Has vocant pbi inchoationes formarū in materia. **Undecima.** Congregatio ecclesiastica hz nō possit instituere papatū vel destituere nihilomin; pōt per se vel p p ciliū eā repñtans statuere aliū modū eligendi papam qmō sit / vt alias visum ē. Pōt insup remouere papā etiā rite electū et aliū cōstituere si ita visū sibi fuerit expedire ad edificatiōē ecclie. vt i casu grauis scandali vel in dubio aliter interminabili q; per cessionē vel deiectionem pape aut alio tali casu. Ipe enī pastor instituit p vtilitate gregis. et dī pñdencia sua cedit in graue detrimentū mercenarius reputandus ē. imo latro. imo lupus rapax. si querit in pñdencia tam damnosa remanere. Et hic fundatur possibilitas practicandi vī cessionis saltē q ad effectū suū p tradicētib; pte dentibus et inuitis. Hic fundat preterea quō in casu veritatis istius. congregatio vrgēs papam ad cessionē dehiciens eū si pertinaci libidine dominandi motus renuat. nō est iudicāda q eum persequatur. s; ei potius et deo et ecclie toti multipliciter obsequat. **Duodecima.** Congregatio ecclie licite et merito pōt i casu fieri sine papa vel auctoritate sua. Itaq; cū possit dupliciter fieri cōgregatio. vno modo p cordatiue vt assentiue seu charitatiue. alio mō auctoritatiue. **Constat** de pmo pgregandi mō q sine papa possibilē ē. imo fuit sepissime practicatus tā apud aplos q apud impatores sanctos et catholicos. q sepe puerūt in vnū pūsq; eēt euocati vt autorizati a papa. Pz de quattuor pmiss; p ciliis memoratis in actib; aploz. De pmo nōdū erat adhuc petrus factus papa. qn simul erāt cōgregati ad examinationē testimoniōz de resurrectione. Vn et qlibet pgregatio libera nō subiecta tyrannidi hz hanc facultatē seipam cōgregandi. Pz i cōfraternitatib; et alijs multis puentiōib; charitatiuis. Scōs modus puocatiōis hz maiorē qstionē. nihilomin; optet eū pcedere possibilē. Alio qn pclitare respublica ecclie. si ncē eēt auctez pape pri; iteruenire. Exēpli grā. Immineat casus pclitatiōis ecclie sit in tpalibus. sit in spūalibus. et q tūc nullus eēt papa nec posset pri; insti tui q; eēt puidendū ecclie p assensū cōem. Itē in casu q papa pdidisset vsū rōnis perpetue. Itē in casu q papa deprauat; eēt in intellectu p heresim. et i effectū p enormes et scādolosos mores q ad destructionē ecclie patenē laboraret. Itē in cāu q reqsūt sufficienē et monit; dare nollet auctoritatē cōcilio vt forte ē in presenti casu. qz signum ē q non vult audire ecclesiam si non vult eam cōgregare. Item vbi probabiliter dubitatur q fideles nunq; eis prestabūt obediētiā qlectūq; aut nō satis vtiliter atq; p corditer. In talib; et filibus casib; pgregatio ecclesiast.

Trilogus

ta sumit autoritatē et virtutē seipam vniendi ex diuino semine. p vniuersū corp^u suum diffuso. vt dictū est. Et ad hoc ē text^u legis. Deut. xviij. et notat christ^u. Matt. xviij. resolues tandē oīa ad ecclie iudiciū. Si inquit eccliam nō audierit

S Obmutescat igit^r animalis siue litteralis et carnalis homo. et spūali magis credat deducēti et probanti per priora. q^{uod} expedit quo ad primam cōsiderationē. et decz quo ad secundā. et lz ad hanc quartam q^{uod} cōgregent filij israel et iuda pariter. Ad quid? nimirū vt ponant sibi met caput vnū nō ad disceptandū et discutiendū et arguendū et litigandum sicut fantasiari videbat^r animalis hō. hoc enī fortassis inducere posset indecētiam. et multā turbationis materiā. **C**eterz quo ad allegationē q^{uod} fiebat ab aiali homie q^{uod} necesse et expediens erat eē scisma. sicut olim dñs voluit dissensionē eē inter filios isrl et filios iuda. Solutio facilis ē. qm̄ nō sunt facienda p hoies mala vt eueniant bona. Neq^{ue} enī scient ex mal^o bona elicere. sicut dñs ex nr̄is peccatis et scandalis potenter elicit bona. tāq^{ue} attingens a fine pctōrū vsq^{ue} ad finē cōphensorū fortit^r. et disponens oīa suauiter facienti. vt oīa cooperent^r in bonū his qui fm̄ propositū vocati sunt sancti. Deniq^{ue} nō potest lege stante policia eccliaistica que ē monarchica in aliā transformari. sicut in alia policia. **T**andē multis p̄termisissis neq^{ue} enī loc^o neq^{ue} tēpus nō stilus neq^{ue} ingeniū nō memoria patiunt^r oīa dicere q^{uod} dicenda essent. fiat ad opuscula et tractat^u sup his cōfectos recursus liberi or^{is}. **C**ōcludamus ergo ex q̄ttuor causis p toti dē cōsiderationes tactis poti^{us} q^{uam} deductis. q^{uod} expedit decet et licet. q^{uod} cōgregent filij isrl ex iuda pariter. **C**ōgratula^r amatrī bonoz oīm p̄ficiēti vniuersitas/mater mea/vt dicere cepim^{us}. cōgratula^r v̄re deuotioni. v̄re zelo feruenti. v̄re religiosissime ad m̄rem eccliam pietati. v̄re tandem laudabilissime legationi. o reuerendissimi et spectabiles viri p̄res et fr̄es. det auxiliū deⁱ in progressu egressu felicissimū et votiuum. Deniq^{ue} offert seipam totā et i membris singulis eadē vniuersitas ad oīa cōi p̄sensu et deliberatione auisā da/tractanda/cōicanda/cōcludenda/psequēda cū oī hūilitate et fauore nihil querēdo qd̄ sūū eē videatur sed qd̄ oīm. vt habeat vnū et certū caput secundariū in ecclesia sancta dei. postpositis cōtentionib^{us} oībus et discussionibus odiosis/q^{uod} ad hanc rē nō satis attinent sed magis ad diuisionē et practicādo viam cōpēdiōssimā et sanctissimā cessionis amboz cōtēdentiū vt iurauerunt solenniter et vouerūt. **N**eq^{ue} preterea sit cōtētio quis in hoc negotio psequēdo videat eē maior vel potior vel doctior. Scit eadē vniuersitas q^{uod} stabimus oēs ante tribunal dei. illic videbit^r quo quisq^{ue} aio/quo zelo/q^{uod} intentione pacē veraz sue sponse q̄sierit. Sit igit^r hec glia n̄ra testimo-

niū cōscien̄re. sit glia deo. **N**ā denūciās angel^o pacē hoīb^{us}. p̄misit glia i excelsis deo. Deniq^{ue} si filij isrl put scrip tura loquūt ibāt aio pacifico ad preliū/q^{uod}li aio et q^{uod} pacifico eūdū erit ad hoc pacis p̄ciliū/sine emulatiōe sine p̄tentōe sic de ceterz gregationē sanctorū sine irascendo in via que admodū monuit Ioseph fratres. **P**reterea nullus deⁱ loc^o diabolo q^{uod} in seditionib^{us} habitat. **F**iat i pace loc^o deo q^{uod} dirigat pedes n̄ros in viā pac^{is} et doceat viā prudētie. ip̄e q^{uod} ē via vitas et vita et deus benedictus in secula Amen.

Trilogus in materia

scismatis eiusdem cancellarij. **E**penumero. sublimē rōis speculā (nec mentior) solus ascēdi quat^{or} sup oēs viciosa^s passionū nebulas posuⁱ. eo quoq^{ue} oīa supergressus q̄tū fas habui q^{uod} aspectui vero ob stare crederentur. ego liberiores mētis oculos hac illacq^{ue} versarē sup hoc mare magnū et spaci osū hūane fluxibilitatis p̄sertim ad videnda q^{uod} p̄ sedatione pcellaz suaz et elationū cōtra nauem ecclie hacten^{us} agitant^r. **H**onesto memorias cōspicio naucleros eccliastice nauis huius mūtis quasi gladijs verboz acutoz decertare tuo/faces insup ardētes p̄rumeliāz et exprobationū scriptis insertaz tactare. **O**ms se vicissim impetere ita demū confligere ita collidi. q^{uod} om̄is hostibus exteris et sp̄etis salutarib^{us} studiis id vnū satagere credi p̄nt/vt q̄libet quelibet extra nauē ecclie deiciat et deturbet. **S**eorū vos acclamāt isti horrifico boatu. seorsū vos in malam horam vestram. procul abscedite/ quoniam scismatici estis. viperarū genimina estis. Inre lix cuculi proles estis. vos deniq^{ue} omni mulcra tiōe et anathemate debito parricidis et p̄p̄toribus digni estis. **A**lioz ex aduerso et si mitior sit res tñ acerba ē. imo vos inqunt discedite a nobis vt scismati nutritores et fautores vt criminis p̄ticipes cū scismatico cū p̄iuro cū heretico cū ecclie subuersore certissimo. **I**nter has belligerantiū voces. inter l̄ras maledicas bēcin de volitātes timor et tremor venerunt sup me et cōtexerūt me tenebre. mala sunt et valde mala q^{uod} video s̄ nesciēs interi quorsū res euadat deteriora p̄lagio ve ve si hereses caput extulerit. **N**ā tñ qōnes fidei tactāt in^{ter} eos. mltā q̄q^{ue} p solidis ver^{is} hacten^{us} hito p̄ponūt vt dubia. et q̄s nouit si corrupt^{us} passiōe p̄nti anim^{us} errabit (vt sol^{us}) a vero seu determinādo q^{uod} falsa sūt. aut q^{uod} nō expe diūt seu repudiādo ea q^{uod} ab alijs ve determinata cognoscēt. **C**eterū a nōnullis pugnat^r velut i nebris/ita amicos nō secernūt ab hostib^{us} ita qd̄ feriedū qd̄ ve ipugnādū sūt nō vidēt/oculos pe tere habēt et ferit tales palpantes velut ceci. et ambulantes in circuitu. **E**xēplo quoq^{ue} coz qui

domu Loth circūvallabāt ipī tanq̃ acrisia per-
cussū viā neq̃ egrediendū neq̃ ingrediendū inue-
niant. Ipī rursus machinas magnas grauissi-
maz insamiaz p̃gerūt ex iuriū allegatiōe gene-
rali. Si firmo ṽl deficiēte vitatis fundamento
eis q̃ facti sūt nutabūde reddunt be machine.
Imo corruūt z edificātes z egeste cosdē prop̃ia
mole sternūt. talis ē de gigantib⁹ poetica fabula
hodie p̃terea velut oli i ipa babilonice turriedf
ficatōe sit in ecclia p̃fusio linguaz. vt se nō intel-
ligant hi q̃ vel edificāt vel edificare dicūt turris
eius. **¶** Quid acturus sū miser hec aspiciēs: qd
moliar hec aduertēs: obistere neq̃ fas neq̃ vi-
res habeo nō moueri ipossibile. **¶** Sic lugebāz
mess⁹ sic angustiar anxi⁹. ve z ve crebris plā-
gorib⁹ ingeminās: duz ex secreto mētis tridinio
due comites germane cū fratre vterino astitisse
mibi ṽse sūt: familiariter satis note. nomē fr̃is
zelus cui⁹ habitatio in camerula irascibilis. no-
mē vni⁹s sororis: beniuolētia culus loc⁹ ē in cō-
cupiscibili. Altera vocat discretio residens i ra-
tionali. he sibi mutuo date erāt in adiutorii tā-
q̃ vno germanitatis nexu circūplectētes se cuz
fratre. qm̃ zelus absq̃ beniuolentia nimis rigi-
dus ē. grāis z auster. Beniuolētia absq̃ zelo
mollis z languida. zelus dēnum z beniuolētia
sunt absq̃ discretionē ad seductionē erroremq̃
valde prone. Porro absq̃ eis discretio qd pos-
sit quid prodest: hec trina societas die noctuq̃
pluries altercata ē intra secreta dom⁹ mee cubi-
cula. meū quoq̃ frequēter rupit silentiū. zel⁹ p̃-
cipue cui⁹ aliqñ vehemēs adeo iprob⁹s sit in-
petus: vt nunc verbis nūc scriptis crūpere gesti-
ret extrinsec⁹: nō h̃ nō illud discriminē aduertens
neutri p̃ti satis p̃cēs. dūmō par/pax fiat/accla-
maret. **¶** Ac vero beniuolētie tract⁹ quasi p̃trari⁹
z si suauis/nō multomin⁹ valid⁹ erat ad igno-
scendū oibus z de eis fauorabili interpretatione
iudicandū. Quib⁹ sic decertantibus/discreto se
mediatrice moderatriceq̃ p̃bebat. Operosum
magis vero ipossibile mihi eēt hoc certamē de-
scribere. nihilomin⁹ aliq̃ stilo mādare curauī: tū
ad obliuia vite sollicitē/etenī dulce loqui miser
veteresq̃ euoluere quest⁹. tū p̃terea ad exercitiū
um qualecūq̃ ociosi studiū h̃ mihi si dabit satis
erit. z si nemini ex alijs sim illatur⁹ appiā cōmo-
di. attū si quos iuuat adesse nisi paulisper fece-
bant a me. z zelū beniuolētiāq̃ z discretionē nō
meloqui putēt. zelū i primis. **Zelus.** Quid
sup̃est p̃siliū o sorores: Quousq̃ nō pudebit in-
erit/vsq̃ quo tādē mens placida p̃tenta q̃ete ē
Quale quātūq̃ sit p̃cordie bonum qua pue res
crefcūt/sicut discordia maxime dilabunt⁹: dūm
etiā atq̃ etiā recogito/quib⁹ nō anxietati⁹ vige-
or: q̃bus nō mordeor doloribus. qñ p̃ q̃tuor: lu-
stra z ampli⁹. p̃p̃ia ego m̃rem intueor. Et o q̃lē
m̃res: x̃pe illā tuā sp̃sām ṽnscā eccliaz intueor

(dico) non in vna sui pte non vno letali vulnere
fanciata: qñ insup eam ipaz nō barbarica tātum
debachatione ledi cōspitio s̃ p̃ suos introsum i
viscerib⁹ suis eo acerbi⁹ q̃ delicatior loc⁹ est vi-
deo (heu) his oculis/p̃ scismaticā belnā infinito
rū capitū/illā piā m̃rem deiici lacerari z p̃ om̃s
artus/truculenta rabie ac plusq̃ beluina ferita-
te discerpi/ferre neq̃o credite/z si ferre⁹ esset an-
mus. si naturales affect⁹ etiā in bestijs. si passio-
nes vitiose in reprobis tanta audēt quāta rece-
sere stupor sit nō minas/nō ictus/nō x̃bera/non
fustes/nō ignes/nō ipa demū mortis imania in-
minētis horrenda discrimina pauēt. dū sequat⁹
q̃ sua voluptas quēq̃ trahit. vel sua passio ra-
pit. hoz exēpla tū in aialib⁹ respectu fetuū/tū in
hoibus philocaptis in auarīs in vane gloriosis
in iracundis. z ceteris h̃mōi. q̃tidiana cernunt⁹.
¶ Si hoc (inq̃) ita in furore vel vitio: qd audere
d̃z pietatis: qd posse virtutis affectio: quā tanto
vehemētior ē ab bonū esse puenit/q̃to diuinio-
rē z ex p̃sequēti fortiorē illā esse cōstat/ p̃pterea
nemo dinumerauerit qñ ver⁹ matris ecclie zela-
tor neq̃ incedat quā sibi mōstrauerit vel rō vel
cōscia vel auctas vel inspiratio vltādē ipsa ne-
cessitas ad liberationē sue m̃ris ab hac mortifica-
peste/z a voracib⁹ bestie hui⁹ scismatice faucib⁹
q̃ si p̃desse fors acerba vetuerit/ tum pulcherrī
mū erit p̃ m̃re/ p̃ pace/ p̃ libertate tali/ occubere
morti. s̃ neq̃ hoc magnuz nob q̃b⁹ p̃ p̃m̃io spes
fida regnandi p̃mittit/ qñ gētes que sp̃e nō h̃nt
sp̃ōtaneē neci sese deuouisse/ celebres collaudāt
histone. tuz romanor̃ de duob⁹ decijs z curio.
tuz exteroz de codzo. Ipsos subinde martyres
ñros. q̃ singuli singulas aias suas p̃ fide ecclie
tradētes saluaueūt: nos i mortali deuotiōis titu-
lo tēplis extollim⁹. Quid de labore illo q̃ vna
aia nō paucē s̃ totū ecclie corp⁹ p̃his z futuz sua
salute potiet⁹? **Discretō** Tace fr̃ obsecro z fer-
uētiorē iusto sp̃m cōp̃ime. Caueto tu sciēs z vi-
dens. ne nos z te in apta picula mittas. Egisti h̃
pluries dū succensus quispiā feruido sp̃u tuo se-
mediū se veluti cōtētiōes sedatur inter pugna-
tes/ vtriq̃ conflictus opposuit/ ita x̃pum come-
dit zelus dom⁹ dei/ dū mortu⁹ est vt facēs vtra/
q̃ vni⁹. **¶** Sic ap̃d poetaz/ senior ille galesus occu-
buit. dū mediū pati se offert iustissim⁹ vnus qui
fuit zc. Et plus eneeas/ dextrā tendebat inermē
pacē acclamās/ dū iaculo femur transfix⁹ ē. hac
tu recogitatione deterreri potueras vt sapien-
tis ṽsus cōsilio nō misceres te rixe aliene. ne ve-
te z nos omnes moribus senis odiorū z ifamie
lacerandos abiectares. lacerandos dixerim aut
ab altera partium seu (vt frequēs est) ab vtraq̃
vulgati dicti memineris. natans inter duas aq̃s
in vtraq̃ submergitur. Jam experientia p̃p̃ia
hoc te docere z si cetera deessent debuerat. No-
ne tutius erat p̃siliū p̃phetiā amos/ vtr̃ p̃u-

Trilogus

dens in illo tpe tacebit / qz dies mali sūt. Nonne
 p̄terea salubrius id qđ Ezechielis visio habet /
 lugere ⁊ gemere super cunctis abominationib⁹
 que fiunt. vt cū Jeremia sedere tristem aut cum
 regio p̄p̄ha optare pēnas sicut colūbe. volare ⁊
 requiescere ⁊ in solitudine saluū fieri a pusillanī
 mitate spiritus ⁊ tēpestare. dūz ē cōtradictio in
 ciuitate vbi sine passionū tumultib⁹ se audiant
 semet intelligant. se corā videant. fallit me expe
 ctatio mea. si nō protinus abiectis armis / ambu
 labūt in domo domini cū cōsensu aut ostenso si
 gno ad sagittā / hoc est sine debito: ipm sine diuī
 natione iprouida medium veritatis attingent.
 aut si pugnandū fuerit argumētationib⁹ ipi ex
 emplo isrlitarū ibūt omnes oīo pacifico ad pre
 linz. **Zelus.** Quid me aspici? o sorores / grā
 dia videor polliceri. sed grandiora fides potest
 amor audet. doloris materni necessitat inuitat.
Beniuolētia. Magna prozsus repromittit fra
 ter sed maior in exoluendo difficultas reponit.
 tot sapientes hucusq; nequeunt id facere qđ at
 tentas solus ⁊ iustus ita ne tot animoz varia
 tes. tot vtorū mille species adunebis / qm̄ idem
 homo plerūq; secū dissidet ⁊ in eadem domo ri
 re regnant incōpescibiles. **Q**uid ages prefer
 tim vbi animo deliberato / placet error. placet di
 uisio. pax sola voce nō corde cōquiritur. vbi de
 niq; tanta quāta esse potest. finitū varietas inue
 nitur. **Zelus.** Noli tandē obsecro o germa
 na beniuolētia. noli molestū silentiū tam p̄rina
 citer indicere p̄mitte me confabulari in amari
 tudine anime mee. sine illud qđ me p̄mit euome
 re. dolor inclusus vrit acrius. **E**go saltē litteru
 lis in fodiam que sentio nullū ibi discriminē formi
 das. **D**iscretio. Age ergo frater / si detinere nō
 possum⁹ p̄mittimus interim scribere te oīa que
 animū venerit: tātūmō ab iniuriōsa temeritate
 ab irreuerētia qualibet abstinēio. **C**auē deseras
 ne germanas tuas. beniuolētiā ⁊ discretionez
 quaten⁹ beniuol⁹ sit ⁊ discretus sermo tu⁹. nec
 accusans nec excusans alios plus debito. s; au
 rea mediocritate semp in te ornatus effulgeat / ⁊
 placeat / mordaci odiosa dicacitate eiecta. **Z**e
 lus. **F**aciā qđ hortari soror discretio. **N**ā ⁊ tu
 beniuolētia significas te huius eē sententie. vis
 enī oīa interpretari beniuole. s; in nomē tuuz non
 tñ ita beniuole qđ ledatur veritas s; vt charitas
 nutriet. ⁊ veniat dies qđ exultātes canere fas sit
 canticum istud **O**īa seu beniuolētia ⁊ vltas
 obuiauērit sibi iusticia ⁊ pax osculate sūt. **B**e
 niuolētia. **A**ssentio frat / nil aliud sane magis
 expostulo. s; ipm agere sup̄nus arbit de⁹ p̄cesse
 rit. **C**omitabimur ergo te tu id qđ suggesterim⁹
 tuis verbis exp̄mito at vero sup̄ oīa vidēne sis
 zelus talis / qualē ap̄ls noiauit nō fm̄ sciaz. quē
 p̄terea dixit zelū cōtentionis. qz videlicet nec di
 scretionē nec beniuolētiā germanas tuas audie

bat zel⁹ alis. **Zelus.** Fiet utiq; ne dubites.
 ⁊ qđ in vtrāq; p̄tē dicendū videbit illud deli
 berato s; breui libramine rōnis exp̄tocabo. **N**ūc
 alloquens omnes i cōe / nūc ad p̄ticulariora me
 deflectēs qđ si post finito x̄bo dep̄benderitis me
 p̄uaricatozē pacti hui⁹ / v̄ra erit correctio ⁊ meū
 vltro p̄cere corrigētib⁹. **M**ulta tñ (id aduertite)
 locut⁹ sum noiatim sub mō triplicis ep̄le q̄lia
 loq; vel posse vel debere p̄sonas introductas nō
 melicētia oratoria cōiecturate. **E**t i p̄mis oīs
 in cōe conueniaz. **S**i snie diuerse sint inf⁹ vos
 vt hūana fert fragilitas qm̄ incerte ac timide sūt
 p̄videntie nostre. **P**retertim vbi variat narra
 tio in eis qđ facta sūt. **N**ūqđ p̄pterea p̄tiones
 odiose regnabunt inter vos: nunquid exemplo
 muliercularum res iniurijs peraget? **N**onne la
 lubrius ē ⁊ xp̄iano dign⁹ vinci a bono qđ malo
 vincere. imo hoc pessimū est illud oprandū. **C**re
 dite mibi pax male p̄ scismata querit nō vtiliter
 iniuria iniurijs / sicut nec calliditas calliditate.
 nec morbus morbo repellit aut sanat. **S**i p̄ter
 ea cōtentiones ⁊ rixe sint inter vos nōne carnales
 estis. ego quidē dico qđ vnusquisq; vestrum di
 cit. **E**go sum benedicti. ego substractionis / ego
 neutrius / ⁊ qđ venire solet inter oues dum ceca
 nocte p̄dator lupus irruerit. fugiūt. ps hec sau
 ces lupti nescia incurrit. hec inoppositū parietes
 impingit. hec nullo incerto vagat attonita. **N**on
 alit spū quodā vertiginis agitat cer⁹ ecclie / ps
 palpat velut in tenebris / i gressus qđ petat. ps am
 bulat in circuitu. ps sistit expectās lucē veritatē
 certā / de tenebris splēdescere. **P**ars neg; scit ne
 qđ nouit qđ agere. **N**ihilomin⁹ ip̄a ⁊ agentes
 vtriq; ridēs diiudicat. **A**lios radiūt ⁊ trasūfos
 agūt passiōes varie pessime p̄siliatrices. ira odi
 um / inuidia / cupiditas ab initio timor ⁊ siles adeo
 vt p̄p̄sonis p̄sequēdū. sincer⁹ amor pacis ⁊ se
 renissima veritas / amicitia deserant aut i pugne
 tur. qđ facinorē / q̄le aliud execrabili cogitari pos
 sit neq; inuenio. **P**er tales si nō obuatiū exite
 terit exponet fides discrimi. si suis lris fidentes / de
 si eas instr̄m suaz passionū efficere molietes / de
 terminauerint aut asseruerint leuī debito i hac
 vltillā p̄tē ea qđ meli⁹ intractata manerēt. vt si di
 cerez papā nō eē caput vniūsale ecclie iure vno
 papā nō expedire esse vnicuz pro ecclia. pape
 passim in facie resistendum esse passim. ⁊ ab eo
 appellādum. vel ex aduerso si quis assereret qđ
 i nullo casu pape dicē liceret. cur ita faci⁹ ⁊ filia.
Quodā p̄terea vidē ē qđ tāta aiositate suis aut
 ceptis aut p̄sultū liberēt vt nullis ad oppositū rōi
 bus nulla icōmodoz experientia. flecti possint.
Malūt oīa secū ruere / oīa frāgi vt turbati quā
 pedē retroflectē a via sua etiā iniū / ⁊ ob h̄ iā non
 via / qm̄ p̄gressui obstare repiunt vt spinaz. h̄ ē
 vitioz sepes horrida / vt fossatoz h̄ ē cordiū p̄fū
 ditas icognita vt latrūculorum malignitas. vel

comitū mutua impugnatō vel viarū districtū
humiles. quos cervicosa turgidaq; p̄sumptio/
nequit p̄tergredi q; nequit hūiliari. Trascun-
tur deniq; tales odio imortali p̄tra oēs quos vi-
derint vel audierint. non dicā aduersari sibi sed
nō plenis vocibus ⁊ toti assentire sentētis. Ali-
os ad oēm ventū instar arundinis videm⁹ mu-
tabiles q; p̄ bucella panis iusticiā desererēt. Ali-
os tandem inuenim⁹ (⁊ vtrā multos) q; parati
sunt obedire veritati cognite: seq̄ p̄terea qd̄ seq̄
licebit vel expedit. multa quidē licet/q; non ex-
pediunt. Ibi nullo odio adiunt. nullo p̄sequūt. q; s
absq; malignitatis admixtione cum puro ⁊ sim-
plici oculo veritatē querere cognouerit. etia; si
nō datum fuerit inuenire. Reminiscunt q; pau-
lus ⁊ barnabas absq; peccato dissenserūt ita vt
discederēt ab inuicē: nullo tñ odio seip̄os perse-
cuti sunt. nullis maledictis ⁊ iniurijs se inuicem
cōfectati legunt. Qua in re vidēt egisse nō sa-
tis beniuole nec discrete (ne loquamur acerbi?)
illi qui sub noīe venerabilis vniuersitatis tholo-
sane/quādā nup̄ eplā grandē serenissimo frā-
corū regi transmiserunt plenā maledictis pūgē-
tem iniurijs/corruptā opprobrijs. In illos oēs q;
nō secū sentiunt qui subtrahēdo nō secū in obe-
dientia (vt dicunt) debita p̄seuerant. Verū se-
positis interim proprijs ad se ip̄os affectiōibus
⁊ odijs ad alios (obnubilantēni ista veri iudici-
um) aiaduertant quid ex opposito subtrahē-
tes possunt rescribere/ noiatim illi de alma vni-
uersitate parisiē. qui p̄fundiori nota q̄runtur
inuri. Exēplar itaq; responsuaz ex persona
vniuersitatis parisiē. ad eplā tholosanā.

Postulata in primis rex xp̄ianissime
maiestatis tue licētia/cōuertit se hūi-
lis filia tua/rīdere tholosanis q̄bus
dā p̄ eplā tali sobrietate qualē te de-
cet audire ⁊ nos loqui: cōtextā non qualiter me-
ruerāt bi qui maledictis ip̄obis qui execrādis
execrationib⁹ infamare regiā dignitatē cum ge-
nerali cōcilio suo conati sunt. rupto de repente
diutino silentio. Loquimur ergo sic ad eos rex
serenissime te audiēte te iudice. ⁊ Ea frēs super
quib⁹ accusamur a vobis. si talia erāt qualia ex
aggerādo d̄clamat (imo satirica d̄cacitate mor-
det) charitatiua illa eplā vestra nisi canina poti-
us appellāda erat. p̄fecto vestrū vos accusat q̄
driennale silētū. Cur eni tunc cōfestim vt nunc
sero neq; arguistis neq; statuistis p̄tra faciē no-
strā nos fratres v̄ros/qui tam manifesta ⁊ sacri-
lega ip̄etate v̄ris iudicijs errabamus. s; p̄tina-
ces nos ac desp̄ate errantes linquebātis. Quo
pacto igitur nūc frustra nos ip̄etitis. si tales iu-
dicamur a vobis. aut si ad regē v̄rū ⁊ nostrum
dūtaxat sermo vester ē. qua rōne ip̄m ⁊ oīs de
generoso sanguine suo: nō p̄tin⁹ ab errore reuo-
castis. q; s iurat vos scire q; s firmē credē/neq; q;

p̄tinaces eē i subtrahēdo p̄ eos effecta. ⁊ sic palā
effecta vt nulla possit tergīsatōe negari testi es
o rex eoz que dicim⁹. q̄ igit vel infidelitate vel
inertia nō monuistis eos cōtinuo si tam certo et
proboso scismatis anathematiscq; vinculo v̄ris
iudicijs nisi respiscerēt ligabant. Atqui stupi-
dos forte vos ⁊ elingues effecerat timor. quis
timor? timor cadens in viros cōstātes. Un or⁹
indeortus. Quod sicut scribitis. vir quidā lega-
tus ex vestris fere necat⁹ ē in cōcilio parisius ce-
lebrato. ⁊ q; p̄uide trepidastis. nam tua res
agī paries cū proximis ardē. Poterat vnicui
q; vestrū si obmutire p̄sumpisset. sile contigisse
nondū vero ita desipitis frēs. ⁊ hec dicatis. ⁊ si
ita loquimur. alioquin q̄ aio certare vos police
mini vsq; ad mortē p̄ iusticiā. qui nō dū vsq; ad
sanguinem restitistis. si vos plus triēnio pauor
puerilis exterruisset trepidātes timore vbi non
erat timor. Nā qualis timori locus seruabit vbi
tā p̄mptos defensores ⁊ p̄pulliores iurie. eps
ille mox inuenit dominos duces sicut testamī
Quid si cerebrosus. si capitosus/ si p̄sumptuose
loquar aut minax/ erat ille vester eps? nō ē n̄m
diffinire. s; neq; ē vsq; q; incredibile. cum si talis
erat dum in turbā alacrium ingenioq; viuacius
iunenū incautus impēgit/ q; exagitatus ab eis
fm̄ meriti suū ⁊ exhibitus extitit. ⁊ Sz ad si-
lētiū v̄rū regredimur. Rīdere postulam⁹ vbi
tunc erat dolor ille ingēs/ qui (sicut ex historijs
trahitis) multos etiā ex natura loqui cogit dum
recēti⁹ erat iniuria. dum palga noua curationi
proximior. dolor iste vester quo nūc estuare vos
factatis. quozum abierat/ aut v̄n nunc subitus
emergit? deniq; dolor iste dū ab initio erat qua
si multū nouū absq; spiraculo nōne instrepitus
vastos fortius erūpe nonne clamores horridio
res extorq̄re debuerat? At vero scandalū vobis
erat formidini. Quale scandalū/ passiū an acti
uum/ datū/ scz an acceptū? ⁊ rumorē qualēcūq;
paueritis/ dānat grego. qui tradit nō eē deserē-
dam prop̄ scandalū/ vitatē vite doctrine ⁊ iu-
sticie qualē hic asseritis. Sz exitū subtrahēdis
aut (sicut fm̄o vester loquimur) prum infelicē
p̄stolabamini. quid ita q̄sum⁹? nunquid ab euē-
tu negociorum/ metiri iam actoz bonitatez/ cō-
gruū v̄l necessariū iudicatis? videte ne fallamī
Quāta sūt optimo initiata p̄ncipio quāta i qui-
bus nihil x̄tuose ⁊ moralis prudētie defuit q̄ ta
mē successu prosp̄o v̄l intēto caruerit. ad qd̄ pōt
violare traduci illud: careat successibus opto q̄s
quis ab euētu facta notāda putat. Postq; ē plā-
tare/ nostr⁹ ē rigare fm̄ prudētiā a deo nobis in-
stitam. hec x̄o nihil sunt oīa s; qui incremētū p̄sū
mationē dat x̄ps ē. Narrat iudicū lib. filios isrl̄
pugnātes dñi monitu bis magna strage corruis-
se. quis tñ dixerit eos d̄ aggressu pugne prop̄
h̄ inculpādos? ⁊ At forte plixus fm̄o eplē v̄re

Trilogus

talem temporis tractū. vt elaborareſ exigebat
vtq; coaceruareſ interim grandis cōgeries ma
ledicoꝝ i nos xboꝝ vt inſup grādiloquā trage
diam cōtumeliāz/ vt ſales aſperſos ſatirice ipro
beq; reprobatiōis expueret i nos/ fraterna illa
veſtra dilectio. Sed pfecto ſi fuiſſet iniquitas
noſtra/ vt talia audire meruiſſet qđ libera voce
refellimus certe tamē veſtra amicitia ex ſimili
tudine quadā studioꝝ nobis obnoxia veſtraq;
prudētia 7 grauitas qualis deceret ſtudioſos
digna apparebat que pulchriori 7 nō illoto ob
ſcenog; ſermone/ vteretur. dignū erat illud ſpe
culum/ quale vos eſſe gloriāmini/ qđ radijs pu
riorib; rutilaret/ digna deniq; vinea vꝛa/ que
non in his maledictozum labuſcas degenera
ret. Poeticum eſt inuolutruꝝ/ muſas agreſtes/
ideo in pīcas conuerſas eſſe/ 7 quosdā agreſtes
in ranos 7 alios in ſimias. aragnes in araneam
inoben in ſilicem. 7 alios i alia. quia linguis ab
uſi ſunt. eas in maledicta lātes. Preclare demū
ab Aristo. dictum ē/ Honorem eſſe in honorāte
ſtra proculdubio illiberalis 7 cōtumelioſa vitu
peratio ſordidat exprobzantē. Nam quā vnus
quisq; ē talia dicit. ſicut qđ de terra ē de terra lo
quit. Sed vitupare nos/ ſicut tamē epīe faci
es oſtendit/ veſtra nullatenus erat intētio. qua
lis ergo nimis laudare obediētiam/ 7 inobediē
tie ſcelus deſtari. cām pterea defendē pape 7
ecclie. deniq; a deuio nos infaſte ſubſtractiōis
auertere. eſt ne iſgiſ veſtra fratres prudētia tam
oblita ſui. vt arroget ſibi docendi nos officiū
in re pſertim notiſſima qđ obediētia bona ē. in
obediētia mala grauiterq; plectenda. quis hoc
ignorare pſumi pōt/ maxime apud nos quozū
ſtudiū antiquiꝝ ſolenniꝝq; tam numero qđ me
rito 7 auctoritate ſemp extitiſſe nec ipi negaretis
Nam 7 inimici noſtri ſunt iudices. qđ tñ ceteris
ſupeminet vniuerſitas nꝛa/ qđ tñ inter virgulta
cupreſſi. Amplius vero/ p inobediētia (ſi ita
neceſſe fuerit) nos edocenda erat ne diſpendio
ſiſſimus ſermo trabendus p auctoritates emēdi
catas/ ingeſtaſq; ſine ordie p pueriles periodos
aſſidue ſimiles 7 pluſ/ equo/ ſonozos p ſaſtidio
ſam nugacis repetitiōis eiꝝ ſiſtreitatem/
deniq; irascendo denitibus fredendo 7 tabeſcē
do in nos quaſi beluina feritate moꝝ cōculcādi
lacerādi deuorandiq; videremur. Poterat/ fra
tres/ poteratis aliꝝ veſtram iactare eloquentiā
aliꝝ veſtrū officiū/ vel docendi vel monēdi vꝝ
corrigendi vtilare. Nimis elapſum eē a memo
ria veſtra monſtratis illud ciceronis documen
tum/ cui ſcriptura ſepe pꝛcordat/ ſit monitio ſine
contumelia vel exprobzatiōe. Naz 7 Michael
diſputans cum diabolo d corpore moyſi. Rur
ſus frēs/ elocutionis veſtre accuratio vel deſerē
da erat penitus vel accuratius incorruptuſq;
ſeruanda. qđ dictandū vitiꝝ nō magnopere cul

paremus ſi nō vicioſiſſimo 7 pꝛus intollerabi
li genere cōſutationis vteretur/ illa elegans elo
quētia veſtra. que enim vicioſior cōſutatio ſeu
argumentatio adduci potuerat qđ que ad vꝛū
qđ ſlecti poteſt/ quē defectū/ ſi p totum hūc tñ
num oculis videre nequiuit veſtra ſolertia tot
litteris erudita/ quo auſu nos in obſcurioꝝ
cōmonere pꝛeſumpſerit cōſideret. Hoc itaq; qđ
dicimus moſtrabimus digno/ tñ modo oculos
aperire nō pudeat. Si obediētia laudāda ē (vt
ſortiens inculcatis quaſi nō ita ſentirem?) ſi hec
ſit gladius veſter acutiſſimus quo nos iugulare
imo cruentis vuluerib; cōſodere ſatagitis. atē
dite qđ ſacili reſoꝛſione/ gladiū vꝛm in iugulū ve
ſtrū cōuertim? obediēre ſiquidē oportet deo ma
gis qđ hoib; nō hoc inſiciabimini. oportebat
ergo vt deo iubentē recedere a cōſortio vel here
tici veſſiſmatici vel in talib; vebemēter noto
rie diſſamati/ aut in nocumētū ecclie pꝛeſidentis
voſiꝝos pꝛeſtaretis obediētes/ qđ qđ nō feciſtis
fas habemus ex cōſequēti moꝝ veſtro conclu
dere/ qđ inobediētia hec veſtra/ cōplecti dꝝ pena
tali. imo maiori qđ noſtra facta/ vt fieri dicit/ cō
vicario. nam contēnenda eſt hec ptās/ vt altera
ſuperior honoret. Scimus his auditis quid
agitis quid obſtrepitis. qđ rugatis facieb; ſto
machantes acclamatis. Nos certe nullum ſone
mus in hac pꝛeſiſmaticū. nullū hereticū. nullū
depopulatoꝝ ecclie. nullum de his vebemēter
7 notozie diſſamati. Ita excuſatis vos fratres
nos ecōtra pꝛoponim? accuſam? ſuadem? pur
gantes nos ſimilē p negationē eozū que nobis
imponitis. erat idcirco radix hec diſcultatis 7
cōtrouerſie ad quā euellēdā/ totis eloquētiis illi
us veſtre tulliane/ nꝛuis icūbere debuerat cha
ritas veſtra. que radix/ pꝛobare vꝛz dominum
bñdictum nō eē ſciſmaticū. nō hereticū. non ad
uerſantē eccliaſtice vnitati. aut nō de his meri
to vebementer infamati. aut eſſe talem qui non
conuertit obediētie ſue honorem. in inſtrumē
tum deſtructionis ecclie. hoc ē qđ in cōtētiōe
verſari qđ vnicū cōſutari cōueniebat. nō d obe
dientie pꝛeconiꝝ 7 inobediētie ſupplicis imo
de partialibus maledictis mēbranā occupare.
Et iſtud tamē/ cur modo/ 7 nō antea citi? eſſe ce
rit veſtra fraternitas/ nondum pſpicua rō inue
ta ē/ niſi forte vti voluerimus ſuſpitionib; mali
uolis in vos/ qualiter abutimini in nos. Si eni
forſan ſuſpicioſus aliquis qđ liuida emulatio ve
ſtra ob pꝛclariffimā ſtudiꝝ noſtri famam/ aut aliū
de male parta/ nunc tandem/ nacta/ oportunitate
egeſta eſt/ quaſi ſi aperiat ſepulchꝝ patens in
ſpurcidū 7 olidū. Suſpicabiſ ali? nō inuidiam
nō odium nō rancorē/ ſed vel adulationē vꝛam
bitiōnē ſue pꝛmotionis auidā. ruſiſſe hoc vꝛm
ſilentiū dū ſpes arriſit nouaz pꝛouiſionū habē
daz/ ſi noua reſtitutio fieret/ pꝛertim vobis pꝛ

lētib⁹ ⁊ altercantib⁹ ⁊ vsq; ad periculū capitis
decertare pollicentib⁹/longe vero sint a nobis i
terptationes huiusmodi maliuole ⁊ incerte/ fra
tres carissimī. **N**unq̄ id agere nos cōtingat qđ
in nos fieri rōnabiliter inculpamus. **I**sta qđdem
estrixatio vel feminea vel canina seu puerilis/
dentibus ⁊ vnguibus iniuriarū cāz ducere/ ista
pugna goliada cōtumelioso contemptu/ certa
men inire. **E**sto tamen fuerit in nobis aut no
strum nōnullis intentionis corruptio (qm̄ quis
potest gloriari se mundū habere cor/ cum nō sit
homo super terram iustus qđ nō peccet) **N**ihilō
min⁹ quale sup hac corruptela adducit efficax
argumentū vt tam certo/ tā absoluto/ tam in ge
nerali vos feriat iudicio quasi vocis illius in
memores intonātis: nolite iudicare ⁊ nō iudica
bimini. **E**sto sint inter nos aliqui ambitiosi
ad beneficia. aliqui leues ad iudicia/ aliqui odio
si ad dominū benedictū. vnde tamē constat sub
tractionē p tales emerisse. **O**mittam⁹ nos re
spōdere quō talia fingere h3vra discretio/ de re
ge nostro ⁊ vestro de dñis ducib⁹ cōsanguineis
suis. de baronib⁹ regni. preterea de cōsilio regi/
de prelatis ⁊ toto clero francie. **P**ostremo d to
to regno hispanie. **E**xclamabitis hic pmo iā ex
clamastis qđ p nos seducti sunt excecati sūt. alie
nati sunt. mirū vero si vos soli ⁊ absentes ⁊ pau
ci/ apertos habetis oculos i eorum regimine/ si
vobis solis sua illuminatio suaq; directio debe
atur. **A**ttēdite ne intolerabilis nimis arrogetis
Scitis ⁊ creditis firmiter qđ rex ⁊ dñi de suo san
guine generoso nō adherent subtractioni ptina
citer hoc est vestrum verbum. **C**erte neq; nos p
tinaciter ad heremus. **A**dheremus tñ sic ⁊ ipsi
donec interim nobis patris corrigi si erram⁹ cla
rius aliquid cōmodiusq; p ecclesia dilucescat.
Aut igit eos omnes pari nobis cōcrimine pari
qđ reatu cōuoluite qđ subtraxerūt/ sicut nō vult
qđ nō audetis. aut nos sicut ipos habetote excu
satos/ qm̄ ptinaces esse nō volumus qđ tamen
oio facere refugitis. sed dicetis nō si estis perti
naces/ cur a dammate subtractionis cōtinuatio
ne nō cessatis. **I**nterrogetis similis/ cur ab ead
rex nō abscedit. qđ si purgetis querentes rōnem
nostra est cōis rñsio. qm̄ nostrā interim cōsciaz
sequimur. nam quātum licet dubitare de domi
no benedicto an perdiderit ius i papatu/ aut qđ
obedientia ad ipsum/ est ecclesie pestifera/ tātun
dem fas est ab eius obedientia secedere. **N**eq;
enim negabitis qm̄ pro culpa heresis aut scisma
lis/ papa fieret inferior quolibet xpiano. **I**ura
sunt ad hoc planissima neq; preterea latet vos
ptatem papalem datā esse in edificationē ecclesie
non destructionē. **Q**uo abusu in destructionem
ecclesie notorio existente. **N**ōne exemplo pauli
li resistere in facie gerēti se pro papa liceret. **N**ō
ne sibi dici posset cur ita facis? **A**nastasiū sum⁹

mus olim pontifex ⁊ aliorum nōnulli super hoc
sunt in exemplum. **E**t o deus arbiter equissime
⁊ quo pacto mirant istud quidam hominū/ qđ
nō intelligibilis sit hec absurditas? **C**um in reb⁹
longe minorib⁹ id licere fieri magno assensu cō
cederent. **S**i enī palacium suū/ si ciuitatē suam/
papa facibus accensis p sua libidine quereret cō
cremare/ si paganos armatos si agroz depopu
latores moliret apud xpianos intrmittere/ eti
am vbi nihil fidei predicaretur aduersum/ si vir
gines ingenuas aut matronas honorabiles vio
lare satagaret/ quis tam indulgentissimus vnq;
aut blandus adulator ad papā fuit/ qm̄ negaret
his ausibus obuiandū eē qui papā ipsum si ver
ba nō sufficerent diceret nō debere factis arceri
Iure naturali conceditur vim vi repellere. iōq;
cōcedit vt persone singulari fas eēt papam aut
regem vel ligare vel carceri mancipare/ si eis in
iuste persequētibus hanc psonam/ sibi nō aliun
de pateret. pprie mortis aut impudice violatio
nis effugium. si hoc in damnis corporalib⁹ tam
liquidum ē/ quid despūalib⁹ incōmodis longe
grauioribus relinquitur estimandū. **I**ungam⁹
hanc rōnem ad rem que agit. **S**i subtracti ha
buerūt probabiles vehemetesq; cōiecturas/ aut
certas rōnes ex his que facti sunt qđ domin⁹ be
nedictus aduersabat ecclīastice vnitati/ nunqđ
nō bono fine ⁊ intentiōe poterat hec fieri subtra
ctio/ queretis quo pacto sic/ quippe vt non assu
meret obedientiam sibi factam/ in velamē aliqđ
nequitie aut protelationis scismatice prauitatis
Ex quibus medijs mille medijs/ aut cōtinuādo
honores suos/ sine pcuratōe vniōis/ aut promo
uendo sibi fauentes in hac libidine dānādī/ aut
nunc apte nunc occulte nō fauentes sibi psequē
do. **V**idetis clare si quid videtis qđ nullis b
loco vtimur sophismatibus. imo ne sophisticū
palogismi vos decipiant (sicut fefellisse vidēt)
nos ipam ad nudū difficultatē reuelamus cum
pprium sit sophistarū se celare ⁊ positōes suas
vel inuoluere vel transferre. **N**ullas preterea le
gū/ interpretationes subdolas aut fictas adduci
mus. solis innitimur regulis sur/ diuini ⁊ natu
ralis qđ pro vobis assumitis qđq; inmutabili ve
ritate subsistere nequaq; ignoratis. he sūt regu
le qđ summus ecclīe prelatus ppter ecclīe vtilita
tē stabilitus ē. **N**ō pape si apostatet a fide resistē
dum ē in facie ⁊ si nō recte ambulet ad veritatē
euāgelij. qđ vim vi licet repellere. qđ deo magis ē
obediēdū qđ hoibus. qđ bonū publicū pferēdū
ē bono pticulari. qđ ad publicū ordinatū ē **I**st
inq; innitimur nō vt falso crimīami talib⁹ qđ fa
cienda sunt mala vt bona eueniāt. qđ psequēd⁹
ē papa verus vt scismaticis salus det. **N**ōdū
ita vestri similes sum⁹ vt ita desipiam⁹. **Q**uid g
multos turpiter plane inuoluunt sophismata/
dum nimis fugiuntur. quia enī videre neque

unt qualem papa ver^o/aut p tali habitus definiere possit esse papa/aut habendus est pro tali/ ipsi nō capiunt qua rōne subtractio possit (imo z debeat in casu) iustissima reputari. hoc ē inq^uunt inobedientē esse. hoc est psecutores capitis existere. cū tñ nulla secessio a capite dici debeat inobedientia. neq^{ue} persecutio nisi legi dīne fuerit contraria. Est autē diuina lex iubens recedere a tabernaculis imploz. iubens fratrē postq^u audire noluerit eccliam habendū eē sicut ethnīcum z publicanū. iubens preterea oculum aut membrū aliud erundū eē/ ne totum corpus sua contagione deprauet. que diuina iussio qualiter ad rē que tractat adaptari debeat insinuatū est.

V Scimus tñ qui ad huc respondetis negatis i hoc negocio causas tales in facto. Hoc vero est qd in disceptatiōe nostra versat. hoc pbare qd negamus/aut improbare qd estimamus debuerat charitatis vestre prudētia. aut nō notissima ingerē. nō nos mille quicūq^{ue} isectari/ si pberare latratib^{us} auras. nō nos priusq^{uam} intelligeret arguē. Et qm idipm non peroratis z res logiori disputatiōe eget q^{uam} vt sub epistole breuitate possit coartari. q^{uod} deniq^{ue} iam pluries tam scripturis taz viuīs vocibus rōnabilitatem nostre subtractiōis si nō potius libellus diffamatorius appellari meruit. Nec latet nos q^{uod} multa alia posuistis que si rigidum examen intrarent. illa de errore in fide. de crimine in bonis moribus. de inobediētiā lese maiestatis regie/ z alijs plurimis damnanda patereut/ que oīa ostendere sicut z principālē cām nostrā iustificare patos nos offerimus q^{uod} tūm z quēadmodū tu rex sapiētissime iusseris qui hactenus nos indiuiduos coadiutores tuos assumere dignatus es. neq^{ue} enī diuersum a te qd q^{uod} agere fas putat discretio nostra.

Et si improbe puocari ad certamē impar min^{us} numero z virtute/ sufferre molestum sit. **P**otuerant ista sufficere si non vicissitudinē referre vellemus/ reddentes p malo bonum z benedictionē monitiōiā. p exprobratiōe maledica cum illo qui cū glorificandis ait/ maledicimur z bñdicimus. itaq^{ue} petimus rōem frēs quo fructu q^{uod} ve vtilitate cōplacuerit seiungi a cōmuni regis z regni cōcilio. Periret quippe oīs politic^{us} ordo si ea que cōmuni sunt assensu cōclusa quilibz pro suo motu capitis vel inculpare vel ad nouā censurā reuocare contenderet. **U**bi enī fuit vnq^{ue} tam aperta tā cōcorz snia q^{uod} nō aduersis calūmiantū linguis capi posset/ alijs amore/ alijs iⁿgratia alijs sola p^{er}trandi p^{er}teruia aut p^{er}uritu nouas res molienti veratis. s^{ed} neq^{ue} concilijs generalibus prestit^{us} ē olim assensus vnanimis taliter vt nō ex aliqua pte p^{er}tradictores inuenirent.

Aquum est idcirco legibusq^{ue} z cōsuetudine sanctum vt in ore maioris partis stet oē cōitati iudicium. Alioquin si cuilibet assidue fas eēt ob-

niti nihilo plus ageretur q^{uam} si inē naucleros etuldem nauis/ odiosum cōtinuaret iurgius. illis vel lum tendere/ istis laxare. alijs dextrosū alijs sinistrosū ex aduerso conari implacabili animositate tractantibus. deliberatione enī maioris p^{ar}tis excepta/ nōne p^{er}sultius est ei vos opem ferre vel nequaq^{ue} pertinaciter aduersari z ita portuz qualēlibet attingere. q^{uod} sub dubia spe melioris portus confundere interim omnia seditione certissima. multa proinde tolerari debēt iam facta quozū inceptis cōtradicare dignum erat. **E**sto vobis appareant vel forte sint saniora consilia. nihilominus apud cōmunitatē cuius estis pariparua ambulante in opposita sententia. qd prodest tractus vester p^{er}tinax aliozū imo qd aliud operatur q^{uod} contentiones scandala aiositates z disturbia ad rem oēm q^{uod} agitur salubrior finiondā. **N**egocium aliud grāde priusq^{uam} certa cōclusionē firmet opus habet cōsultatione. in qua sit animus in cōsulendo liber. porro acceptata cōclusionē tunc est temp^{us} faciendi nō dijudicandi.

Quod si opposueritis preceptuz domini vt nō peccet aliquis sequēdo multitudinē. hoc de criminibus que bene fieri nequeunt/ intelligi necesse ē. nō enim talia vnq^{ue} licere faciet q^{uod} tu libet numerus peccantium z stultozum quozum infinitus est numerus. **E**t vero secus ē in eis que fieri bene possunt in quibus consciam propriam ad aliozū formare iudicium q^{uod} licitum quādoq^{ue} debitum ē. qualiter esse dicimus in pposito vbi ea que in facto sunt. nō que fidē immediate respiciunt ventilantur. **O**bjicietis fortassis q^{uod} nō sine ris animis/ nō medijs vsq^{ue} quaq^{ue} iuridicis. non p^{er}sonas oī vicio cōclusio subtractiōis excepta ē/ quasi nō ita possit fingi in oīni negocio publico quasi preterea p solos bonos beneplacitū suū opet de^{us} opatur z p malos/ qles etiā inter vos aliqui sunt z si p^{er}firmatos vos phariseace iactetis p ceteris hoibus/ z exceptos ab illa regula si dixerim^{us} q^{uod} p^{er}ctm nō habem^{us}. **Q**uot pncipes in fideles/ tot tyrānos iniq^{ue}s legim^{us} z vidim^{us} a q^{uod} b^{ea}t^{us} e^{ss}et q^{uod} leges z edicta/ q^{uod} nesciat emanasse/ q^{uod} i re p^{er}spicuum eē debet/ q^{uod} negocij q^{uod} litatez magis attendere cōueniet si iusto fine/ si pia intētiōe fieri potuerit/ q^{uod} suspicionib^{us} duci ex agentib^{us} hac vel illa volūtate.

Preterea frēs/ cessent contumelie. abeant sinistre de nobis suspitiōes qles haberi de vobis nec vultis/ nec volumus. **C**redite frēs/ nos bñ cōscij nobis sum^{us} de p^{er}cessu ad pacē ecclie/ q^{uod} vtinā tā prospex succēssū capet q^{uod} pie sp^{irit}u optamus. optare aut hoc magis nrm ē q^{uod} illud exhibere. **T**andē q^{uod} res (vt arbitramini) discussionē exigit ampliorē (nō enim propter aliud nos ad certamē puocare debemus) obsecramus te rex serenissime sicut iā obsecrauimus p cōcilio toti^{us} obediētijs celebrādo in q^{uod} pueniant seniores/ videre de factis z d^{iv}ine iure (q^{uod}

ex factis exoritur. Examinatissimā veritatē. quāz
semper amplecti patos nos offerim⁹. in noie eius
qui est veritas. in quo bene valere ⁊ sobria mo-
destia sapere. oēs optamus fratres nostros i co-
dem dño carissimos. **T**alia in alioz personā
transfigurata sint (o sorores) precussione eoz
qui nimia acritate intam ppriam defendere et
alienā carpere repti sunt. Et qm̄ ita tibi placitū
ē o soror beniuolentia (hoc enī nutu tuo signifi-
cas) cōuertat oratio nostra ad eos qui acta oīm
pserim supiorū tota seueritate recēsent atq; di-
ludicant nullū eis refugium ad correctionē / nullū
locū ad veniā vel excusationē relinquētes. cuz
pfecto male nimis essent res humane / si sel pec-
cantib⁹ clauderet mie sinus q; si mīa concedit
hominibus / illa obsecro quibus rōnabiliter iu-
dicio prestabitur / q; hominib⁹ occupatis q; ho-
minibus ad regimē reipublice constitutis. si q
dem ad eos ex omni pte fallendos inuigilat assi-
due subditoz quozūdā malignitas nunc mēda-
ciozū fūco nunc blanditijs adulationū. nunc ac-
cusationū cōfictionibus nunc ingestione suspiti-
onū vt vel sic rapiant spoliē ⁊ detrahant. vel
vt amorē simulent tanq; solliciti de salute domi-
ni sui / si multos accusauerint / si mendacib⁹ noui-
tatibus aures pruriētes principū fricauerint / si
accensos odijs / si stimulos ira animos eozum
magis inflāmare vrgereq; studuerint. Quā ob-
rem nō absre videt dixisse Seneca consudēduz
esse bone menti suadere. quā inquit bonā men-
tem nemo occupatus inuenit. ⁊ alibi tradit hac
rōne eē vel difficile vel impossibile / vt idē sit pñ-
ceps ⁊ vir bonus. Ipi profecto supiores nō taz
sup hoies / q; hoies sup eoz capita positi sunt ⁊
nō tam inuidia q; miscōia digni habendi / tanq;
miserabiliores ceteris hominib⁹. ⁊ velut positi
ad sagittas causas deceptorie iaculatiōis. quo-
rū multozū stulticiam / adulatio in insaniā vertit
alioz iracūdiam in furorem / alioz beniuolen-
tiam indulgentēq; naturaz trahit ad prodigali-
tate crudelissimā. Rapiunt enī a pauperib⁹ qd
apud ditiores effundant. Parcunt deniq; deli-
quentibus languida quadā specie benignitatis
illecti. sed redit hec mīa stulta / ad innocentū per-
niciem truculentā. Quant⁹ erat ille rex ⁊ ppha
dauid / q; sagax / q; peruigil / ipse cum ad vnus
serui mendosam vocem seductus est. vt heredi-
tatem cuius pater d̄ dauid optime meruerat ad
eundē seruū traduceret. postmodū q; etiā mo-
nus nō restituit sed diuidendā impauit. Quoz
sum hec omnia / nimirū vt cōmonefacerē tolerā-
dos esse pia cōpassione defectus supiorū magis
q; diiudicatione perseuera sequēdos. Neq; mī
bi quis q; opposuerit illud sapiētis / exiguū con-
ceditur miscōia. Potentes autē tormenta potē-
ter patient. Ipi vero principes i hoc exigui sūt
eo q; amplius si ex ignorantia forte sua ipsi sibi

grandes sibi fortes ⁊ beati videantur. Rursus
si plura in hominibus vicia correctionis impo-
sita tolerat. reuerens ea diuini censure iudicij.
idez fieri de principatū delictis necessitas mai-
or exposulat. Et nō protinus pro quolibz erra-
to spernatur eoz principatus. cum apls domi-
nis etiā discolis ⁊ chzistus phariseis ypocritis
obedire preceperit. ⁊ Aristo. diffinit principem
nō debere repercuti. Vidit hoc tragic⁹ ille q; mo-
nuit atheniē. ne leonē introduceret in ciuitatē
introducū vero eū cū omni mansuetudine ⁊ le-
nitate tractaret. q; similitudo satis est accommoda re-
quā agimus. Ad si de quolibet principate hec
vera sunt / ipsi domino omniū / ⁊ eo seruo omniū
quo dño oīm. papā loquor. quis nō hoc cōmune
mie debitū impendēdū arbitret? Esto domin⁹
benedictus errauerit in nō offerendo celerit vi-
am cessionis. attendat in eo potuisse cadere de-
ceptiones quales numeramus. prouenientes ex
subditis. Attendatur hūane cordis fragilitas
ad honores querendos auida. ⁊ ptnax ad reti-
nendos. attendat quātas vires habeat suspi-
ones ingeste a maliuolis / necesse facile illos pro-
libito diuellere. Attendat insup pnia ipsi⁹ offe-
rentis iam pridē id qd ab initio querebat. De-
niq; si erratū est ab eo nunquid sibi ianua peni-
tentie / que cuilibet inferiori aperta ē. occludet.
Nunquid penalis carcer / nūquid innumeri do-
lores alij in corpore in bonis ⁊ in fama taz plus
quadriennio tolerati. diluere sufficiunt hoc er-
ratum? Viderint si qui sint mōstrātes oppositū
verbo vel opere / ne plus hostili odio psonē / q;
vnitatis publice zelo se prodant inflammatos.
Itaq; placet hoc loco inferere quādā epistolaz
quasi nomine suo ad regem francie destinātā
que sic contexta est.

Benedictus eps seruus seruoz dei / ca-
rissimo filio in xpo karolo francozū
regi xpianissimo salutē aplicamq; be-
nedictionē ⁊ miserationis spūm assu-
mere. Si demolitio hierlm̄ terrestris olim pstri-
xit ad lachrymas cor prophete Jeremie ⁊ salua-
toris iesu. Si preterea corporalis sepatio spon-
sa sponfa fideli tante est molestie. si deniq; ipsa
etiā natura suo docet instinctu / turturē assiduof
gemitus edere / dū cōpari viduatam se senserit.
nullus mirabit si in desolatiōe miserabili spūa-
lis hierlm̄ ⁊ in acerbissima sepatione quā in ea
sentit anim⁹ cōquero ⁊ plozo. Quis igit dabit
capiti meo aquā / ⁊ oculis meis fontē lachryma-
rum / ad deflendum iugiter luctuosissimā sacro-
sancte ecclesie labefactionē diuisionēq; Quis
me cōsolabitur / quis medetur? Cōsiliū quale
mibi pueniet? itaq; plācr⁹ lugubris dolor ⁊ an-
gustia tangūt oēs in cōe filios eccle. S; longe
seuius atq; pfundius dilacerat infelix cor meū
inaudita miseria. hoc exterminiu. Ita perditio

Trilogus

nimix data mihi illa est in sponsa singularē/que
oim mater est vniuersalis. his nihilomin⁹ oculis
aspicio tam nefando scismate eā q̄ ma⁹ est pacis
et vnitatis/tam execranda et atroci persecutiōe eā
sedari que fons ē pietatis/tandē vili deiectione
et ignominiosa seruitute eā ipam pteri/q̄ liberta
tē et honores largit⁹ eternos. **O** pia ma⁹ omniū
o mea singularis sponsa quousq; durabit pessi
mus iste languor tu⁹? q̄dū debachabit furor i
pius in viscera tua. satis nimisq; tuis in mēbris
pseuerat hec horrenda diuisio. **E**t heu quale ti
bi ministrabo cōsiliū. tuis quo pacto medebor
incōmodis. **C**ruentū hoc vulnus tuum i me de
scēdit vt videsqm̄. hinc vastatrices cure. hinc
solicitudines puigiles. intus timores anxij. foris
pugne. in tribulatiōe violentia et diuturno indi
gnoq; carcere qui mihi de propria cōpatus est
domo et de specioso olim nūc domesticorū ma
nu obruto palacio. **Q**uid referā pbra qd diffā
mationes iniquas? quid sinistras interpretatiōes
dictorū factorūq; meorum? quid mille mei et me
orū inenarrabiles afflictiones? **A**ttamē nō ē hec
malorū sūma/vtinam in caput meūz refluerent
omnes erūne tue. **O** fidelis sponsa/vsq; ad du
re mortis perpeffionē/sine detrimēto aie. **E**t tu
bñdicta libertate foueres in gremio pacis om̄s
filios tuos et oues pascue tue. **E**t o pater ma
xime et optime. o salutifer xpe vt quid natus sū
videre mala gentis mee? vt quid datus sum cu
stos sponsus et pastor/si nō aliam opez/alud so
lamē. et aliud ferri dabat auxilium. **P**orro si s̄a
cti p̄res quibus infausta tempestate succedo ge
mebant olim sub verendo pōdere cure pastora
sicuti **G**rego. et aliorū plurimi etiam dū ecclesia
sua honore et p̄speritate floretet/quid nunc di
cturus sū in sua et mea tā incōparabili calamita
te et in tanta malorū mole? **H**inc vlt maxime per
spiciū esse debet/me in tali statu afflictōis et me
orū perniciose retinendo nō eē cōrumacē. **A**lio
quin p̄fecto miserabilior et stolidior sū omnib⁹
hoib⁹ qui miserā certā cū certa damnatione q̄
rerē. sed auertat hanc infantiā a seruo suo miseri
coris de⁹. **C**eterū nōne varijs et laboriosis antea
legationibus attrit⁹ sum/si forte refarciret tru
culenta hec ruptura et si discussis tenebris sere
na veritas oriret. **S**ed nunc eleuans me digni
tas grauius allisit et coangustauit vndiq; itaq;
grauis forinsec⁹ cernit⁹ corporalis afflictio. sub
ter vero introitus plaga seuit acrior. dūz pia re
cogitatione cōsidero/quēadmodū oēs conatus
mei/omnis zelus pius. omne feruēs desiderij
ad pacē adipiscendaz cassati sunt. **E**t o mores o
tpa ecce qd supra modū auget infelicitat cumu
lum/a nonnullis etiā de peruersa intentione no
tor et inculpor. qd dicam ad hec plane et cōstanē
negabo? **P**otuit aliqua fortassis surrepe i gran
tia/que tam vicina est humane fragilitati. et in

hoc me mea⁹ omnia p̄sus iustificare nequa⁹
audebo. illud namq; aplicum verbū quē hoim
nō exterrear/nihil mihi cōsci⁹ sum. sed non in
hoc iustificatus suz. cuius dicti que alia ē ratio
nisi q; in multis offendimus. et qm̄ non est hō sa
per terram q̄ viuas et nō peccet et q; incerte sunt
pudentie nostre et iusticie omnes sordide tāq;
pannus menstruare. deniq; quales sum⁹ in ocu
lis diuine maiestatis nouit nullus. et si iust⁹ fue
ro (inquit **J**ob) hoc ipsuz iguorabit aia mea. ve
rum si maligna fraude/si cupida ambitiōe. **P**u
taui quidq; agere qd eccliaſtice vnioni vel ob
staret vel eā retardaret/sit in animā iudex deus
qm̄ potius talia ab initio vsq; i p̄ns obtuli/que
salubria et sufficientia p vnitatis persecutiōe fide
liter estimabā. et adhuc existimo/si nō obfuisse
pater ille mendaciū/q̄ aio im malū et turbatiōē
euertisset. **N**osse potes hec oia fili serenissime
et xpianissime corā quo fiducialit querelā hanc
effudi. nec habeo necesse regias aures adimplere
longa narratione taliū oblationū p me factarū
tam de via cōventionis vtriusq; obediētie per
cōsiliū a fratrib⁹ meis cardinalib⁹ primitus da
tum. qd de via compromissi et nouissime de via
cessionis. **C**ui vie imo et martyrio sicuti palā tes
tatus sum iugiter adhesi fm̄ preparationē ani
mi. **N**ec ab hac vnq; promptitudine discessur⁹
sum si et dū veram parere vnionē cessio videbit⁹
testes sunt apud te harū oblationū patentes lit
tere mee. nisi doloſo aliorū silentio contecte sint.
Arbitroz autē nunc elucescere/si lenior fuisset et
opportunior p ineundo tractatu vnionis/pma
cōventionis oblatio qd subito incurſu talē arti
pere viam que in has truderet angustias. et cui
nullū vnq; p̄buerunt assensum aduersarij abſe
q; quib⁹ generalem fieri vnionē quis expectet
Nolo tñ inclite fili ex his dictis vel dicēdis tuā
inculpare deuotionē. ad pacē ecclie. q̄ vna de
uotio nulla vnq; mendaci informatōe sup mei
et aliorū gestis quesita fuisset illud et sic egerim
ammirari nō sufficio/q̄ pacto ego qui sic egerim
sic tracter infamer includar et nō dūz p liberatio
ne ab indignis carcerib⁹/ituū merueri auxilium
Nonne tui antecessores pprium haquerūt suc
currere nō solū vexationib⁹ ecclie/nō solū sūmil
potificibus i sua sede reponēdis sed oib⁹ cōiter
iniuste passis. quasi nobilis francie dom⁹/cēplā
tale eēt mie/quale apud athenas fuisse memora
tur vbi cunctis afflictis erat p̄sto subsidij. nūc
enim fili carissime vera regū francie pgenies et
heres exemplorū insigniū. vides corā oculis tue
serenitatis/illū quē p iusto papa coluisti et colis
illū quē vt patrem summū in terris et anime tue
pastorem sanctū frequentibus titulis extulisti.
Allum preterea quē tu cuz regno tuo successisse
confiteris p electionē legitimam christo et **P**e
tro. illum quoq; quem viuētem prudentissim⁹

pater tuus uiuens coluit ut tale m/illū deinceps
 quietiam si caduci numerentur honores/nobi-
 lis est pro sapie/illuz deniqz qui deo propitio vi-
 taz hucusqz duxit innocuā sine quauis infamie
 nota deforis. qz quid itus agatur/iudex erit cor-
 dium inspector deus. tu inqz talis vides me ta-
 lem (de me enim loquor et me laudasse coegit ne-
 cessitas) vides modo sic inclusum sic cōtumelio-
 se tractatū tanqz essem vnus ex seruis abiectissi-
 mus sine honore sine dignitate sine statu sine ge-
 nere et vite scelerate. **N**ihilominus autem dissi-
 mulas fili aut contēnis prebere succursum/neqz
 me expediri iubes/qui vnico mandato tuo/ab
 his me incōmodis potes liberare. qz cōptum
 habeo/nō te iubente ita fieri. neqz persuaderi sa-
 ne potest. ut credam generosum animū tuū. er-
 ga meas erūnas/tanta duricie stringi/quoniaz
 mollesceret ad cōpassionē/si pfunde et religiose
 cōsiderationis oculos ad tante rei indignitatez
 conuerteret. **Q**uid de te loquor/quoniaz ipsoz
 etiam barbaros et paganos/pietas naturalis tā-
 geret/si viderent personam nup talis auctorida-
 tis gradus et honoris et nobilitatis repente dei-
 ci et cōcludi intra parietes domesticos et hostili-
 ter oppugnari. **E**xistimo qz et in regno tuo ma-
 xima pars mee calamitati compatit. sicut et do-
 lorem aliorum regnorū experior. **P**roinde si
 ex consiliariis tuis aliqui (utinā boni sint omnes
 et fidei) seducere vellent regiū animum/ne mihi
 meoqz statui miserere/videant saltē tales et pō-
 derent tuam et tui regni famā. quoniaz dedecus
 filij est/pater sine honore. et in subditorum infā-
 miam redundat p̄sidentis obprobriū. quale est
 insuper illud qd ab aduersariis et emulis/quoti-
 diana insultatione tactat/vellem silerent et ego
 digitū ponerez ori meo. sed vox altior et populo
 fior ē qz ut regi possit. et qualis vox? qz a gallicis
 tenetur obsessus dire et hostiliter/papa su? vox
 qz domino suo supmo aduersi sunt. nec alterum
 sequunt et suoz persequuntur. vox qz pro libito
 mutant papas nūc istituūt. mox destituūt. vox
 qz facto ipso et si nō verbo fatentur se reos i scis-
 mate et ptem corroborant quā ipugnant. tales
 et plures circūvolant rumores et improperia et
 qz apparenter id fiat. viderint illi qui talium sūt
 occasio. **E**t vero fortassis obijcient aliqui/me in
 causa esse omnium que ligemus. **N**am cur iqui
 unt dignitatez tuā per fas aut nephas retines?
 cur non ad ea que petunt cōdescendis? **P**osses
 huic obiectioni/planis et vali dissimis obniti re-
 spōsionib? ad iusticiā meam (nisi qz ppositū hic
 habeo alterū. et quoniaz aduertis qz lubric? et in-
 stabili est omnis dominij stat? si repēte ad vo-
 cē cuiuslibet cedēdū eēt iuri suo/iure vel iniuria
 sine discretionē/sine fructu/sine manifesta neces-
 sitate. sed non hic insistendū decreuit. hoc vnū
 postulo et exhortor i domino pro cōmuni bono

totius ecclesie. quatinus depulsis ira odio et vi-
 dicta et que retro sunt obliuiscētes/extendam? nos in anteriora ad vnionē pmerendā. tu preci-
 pue inf ceteros q singular/protectores et cultoz
 ecclesie ut solícite consulas. quid pdest imo qzū-
 paci obest qz includor carcere ego qui tam libe-
 ro et parato sum animo ad omnia pro eadem pa-
 ce vbi nihilominus pars aduersa/perstat i erro-
 re suo/neqz verbo significans neqz facto velle se
 cognoscere veritatem iusticie nostre. neqz offert
 aut recipit vitam aliquā per quā intrusus suam
 habeat sedē deferere quā occupat vlt saltē par-
 pede pax querat/sic tamē/quot et quātis lega-
 tionibus pulsati sunt. ex quibus ita eē nō igno-
 ras si nō ficticijs relationuz cōmentis/elusus es
Nunc quali spe psequimur ptem vniuersalem
 si particularis si multiplex et iugis sit inter nos
 diuisio? **Q**ua fiducia resistemus falsitati si veri-
 tate nostram inutiliter pfundimus? prodesse qd
 expectamus in nō obediendo ei qui canonicē nō
 dubitatur electus et eē tanqz corpus lacerū mē-
 bris a capite diuulsis/quādo cernimus alios p-
 tinaci aiositate in sua vnitāte non vere vna con-
 iunctos. **N**ec ista dico/sit veritas tanta sollicitu-
 dine ad liberationē corporālē (quā et si tū opto-
 quis mirabit) qzūm pro affectu boni et honoris
 totius ecclesie et dignitatis pontificalis sancte se-
 dis apostolice. tui preterea et regni tui et totius
 obediētie adherentis veritati. **Q**uāobrem **L**
 cōcludendo precor et obtestor fili carissime i xpo
 quatinus hanc querimoniam filiali deuotiōe et
 xpiano altoqz animo suscipiens. iubeas carcera-
 tem circa me cessare custodiam/que prozsus in-
 digna est. et si non forte de meritis proprijs erga
 deū. ecclesiastice tū dignitati/illi pinde qz pat no-
 minat et ē talis regis. qz demū xpianus ē et xpūs
 dñi. **I**n quez xpianos. imo filios pprios abuti
 se uicia tyrannoz qzū qleqz piaculū sit. aiaduer-
 tis. **A**udēt quidā sacrilega i pietate (sicut acce-
 pi) impurū et pcar os laxare/ad notandū me p
 heretico aut scismatico. qz utinā tā tenaces eēt
 fidei aut religiōis qz lōge sū ab hac blasphemia
Errare ut cū Augustino fateor potero si hereti-
 cus nō ero. neqz ē alia indignius a me vel ipatiē-
 ti? ferēda iurta. iōqz obnitiēs talib? cū vno scōz
 patrū libere pnūcio/mētiunt. **T**erminus ino-
 co fili. ut feras mihi sic afflicto velocit auxiliū
 quēadmoduz i tali nccitate (qz nec tibi vnqz nec
 sanguini p̄tigat tuo) neqz dissimulare s tot co-
 natū virib? obuiare satagerē. **P**one qso añ p-
 uidētie tue oculos/qz futura eēt ecclesie facies et
 qz feda negociorū turbatio. pplexitas et inuolutō
 scaturirēt/si nē migrarem? a carne nō habito p̄us
 alto rez stabilimēto vlt ordinis serenitate sic hñ
 p̄t/dū viuo si nō vel neqz vlt prauit/abijcior **P**o-
 stremo si hucusqz ut hūana ē i grātia vel infirmi-
 tas/quidam irrōnabili p̄cesserint. **N**ō pudeat
 p 4

Trilogus

vel sero vinci rōne et superari veritate. nec in ca-
su iaceant sed de resurgendo cogitent. neque enī
poterit aliter efficacius ostendi simplex conscie
puritas ī processu et quod nō preceps ira nō tumēs
ambitio. nō cecus odiū rancor vel edax vindicte
furoz sed pacis amor vnicus dñabatur tractan-
tibus ipsum hoc tante sobrietatis et reuerētie ne-
gocium. **¶** Et tu pater misericordiarū et de-
tius cōsolationis et pacis/qui pmisisti miā mi-
sericordibus/ā dimittere p̄cipis. si nobis dimit-
ti volumus da clemēter veniā delictis proprijs
et alienis. sis mihi propiti⁹ vt hac vna vindicta
cōtentus sūm quod errata corrigas suppleas defec-
tus et deinceps oīm pedes in viam salutifere pa-
cis dirige. deniq; cor regis quod in manu tua ē/ad
hoc inclina et inclinatū corrobora cui des gloriā
et honorē nunc et in perpetuum. **¶** His ita se ha-
bentibus et allegatis/sentio quid postulari o so-
rores carissime. postulatis itaq; ne tegam silētiū.
velo vnā ex eplis/quaes misse videri possūt ab
inclitissimo francie rege pridem velut post redi-
tum ab ambasiata facta summo pōtifici substra-
ctione nōdū facta/parebo libens vos assistite.

¶ Patere (obsecro pater sancte) per paucis al-
loqui pastorale celsitudinis tue presidentiaz. pa-
tere rogare ea que ad pacem sunt hierusalē. q̄ti-
nus benigne facias in bona voluntate tua syon
vt edificentur muri hierusalem. nihil hic expro-
brando dicturus sum sed te obsecraturus sū vt
patrem. tum hortando tū cōmonefaciendo cum
instructione filij mei vt ea ante oculos tuos sta-
tuant. quorum attentionem actualē /oblittera-
re potuerunt seu cure varie/turbantes rationis
oculū suo puluere seu blanda quorūdam assen-
tatio cōmune magnatibus malum. nihil ad ve-
ritatem omnia ad gratiam dicentium. Aut p̄in-
de naturalis quidam amor sui/quo sui cognitio
nō nūquā impedif. aut deniq; subdola machi-
nament a eorum qui sub ouina pelle /vulpem te-
gunt. Que enim ex sublimiorib⁹ personis se ab
his pestibus securā satis eē iactauerit. Vide pa-
ter sancte/et si videas nō pigeat profundius ite-
rum atq; iterum circūspicere. quale quantū ve-
est paci. bonum. quod omnes in cōmuni appetūt
conclamitantes pax pax/adeo sine paci pulchri-
tudine omnia sunt deformia anxia molestaq;.

Omnia quoq; pacem suam quandam non mi-
nus q̄ vitā desiderant. abhorrentes diuisione
quāto magis ignoscere. imo vero dignam p me-
ritis laudem rependere te cōuenit pater sancte
omnibus et singulis/quos pacē appetere quere-
re persequiq; cognouer. s quos audieris perse-
quentes ex aduerso/exiciale scisma p̄sens qua-
quauersum via p̄sertim q̄ cōpendiosiorē eis vlti-
ratio vel necessitas cognata rōnis ostendūt. Ta-
lem de te spem tui/mores tua vita a puero bene
instituta/mundo prebuerunt. hanc insuper ex-

pectationem/tua gesta responsa q̄ in negotio
sentis scismatis apud omnes genuerunt vt tu p̄-
cipuus iudicatus sis cui pastoralis baculus pro-
conterendo nequissimum maligni scismatis ca-
put donaretur. quem preterea papalis sedes su-
sciperet ornando sessione tua si presideres in ea.
nihilominus vltronea cessio si ita res exigere
locum liberum ad pastoris vniti collationes ap-
paret. Videbantur hec sufficere tali omni expe-
ctationi. attamē ipsam vallauit iururandum q̄
controuersia omnis sine capit. **¶** Sed o dolor.
plusq; dolor/o sancti sancteq; omnes vnde ma-
lum istud irrupit quod confunderet nos ab expe-
ctatione nostra: heu/quantum mortalia pecto-
ra cece noctis habent. q̄ terribiliter nullos exci-
piens enunciauit propheticus sermo/prauū cor
hominis/et imperscrutabile/quis cognosceret illū
Da veniam pater sancte/fideli mee interrogati
oni si animis nostris hanc in veritate spem tui
ipsius ingenueras. si cor in ore et fronte gerebas
quid cause quid ve fascinationis irrepsit. quod
nos vel falleret vel confunderet ab expectatio-
ne ab illa inq̄ expectatiōe que pollicebatur no-
bis te agente reuersuram pctā ecclesie preterea al-
seculum aureum in terris. In cuius preterea al-
sumptione ad papatum/noua lux oriri visa est.
in hoc quoq; diluculo matutino sidus quoddā
beniuolū sereno nobis fulgore micare puraba-
mus. At heu expectauimus pacez/et ecce turba-
tio. in deterius quippe versa cōfusaq; sunt oia
¶ Queruit hoc in quiens subditorum improbi-
tas volens me ipsum patrem eorū/ad illud com-
pellere quod vltroneus agere debueram. **¶** Pater
mum (pater sancte) non violētia sed oratio plu-
rima premissa est. petis a quo a me filio tuo/cuz
tota ecclesia regni mei. per tales quales nosti. ta-
les quibus alij supplicant. et quoz fide ac pu-
dentia gubernamur. frater Germanus et duo
patrui. q̄ si suspitiosum forsan erat orare illud
ducum quasi foret species violenta iubendi/ fa-
cilis plane petebat exitus. preoccupasses coruz
preces/offerebas absq; vlla procrastinatione illā
que petebatur. Iuramenti impletionē ostendis
ses preparationem animi ad cedendum. si et dū
cessio tua pacem illatura esset ecclesie. itaq; via
cessionis nonne ab omnibus quātumcunq; tibi
vel tue estimationi fauentibus esse sanctissima.
et cōpendiosissima iudicata ē. q̄q; nō ē te cogē-
dum ad ipsam fuerit quorūdam sententia sed
te voluntarium te sponte offerentem ea que cōi-
assensu probatur viam/quis oro coegisset. **¶** Si q̄
igitur fuerit coactio ex renisu tuo venit. **¶** Affir-
mant viri sapientes et litterati qui mecum sūt. te
pro salute gregis astrictum eē fm preparationē
animi nō solū ad cessionē sed ad martyriū. et h̄
mō nō est relinq̄re gregez s̄ saluare/quid quod
vltro cōmunē legis diuine obliuionē. Iuramen-

tum solenne supradictum te ligauit. Dices forte te nec iuramento nec officio constrictum ut con-
fessum papatui renuncies. presertim non expecta-
to fructu pacis. ¶ Profecto pater sancte neque
hoc querebas. quod si de me meorumque sinceritati/que-
dam maliuole suspicionis aliene ab hac veritate
gratis assupte sunt. audi quoniam multos supplantauit
suspicio illorum quilibet vtriusque suspitionibus prebe leuē
auditu nihil magis viro indignum nihil per suo et sue
reipublice statu incommodum reperit. sed quippe agit su-
spicio talis apud reipublicam quod zelotipia apud do-
mesticā. zelotipia autem quales non domos inque-
rat et turbat. eas aliquando fundit euertere. Esto-
fuerint qui stillarent auribus quod aliqui magis ad
persone tue deiectionem quam ecclesie reformationem
anhelabant quod papatum ambiebant alij. quod per
vna papam optabat de cognatione et patria. quod
pars altera pro ambitioe aut vindicta aut alijs
causis reprobis incedebat in via pacis. Examina-
ndum sane erat non quid tales dicerent non quod
garrirer incerto autore susurri. sed quid veri-
tas a domino dirigenda postulabat. Neque enim
staret omnis politia si pro adulantium aut male
suspiciantium confictione et non pro agendorum ve-
ritate regeret. ¶ Et memineras pater si fessit te
talis maliuoloz suspicio dum te preestatione pub-
licare suasit quam postmodum libens retractasti.
Protestationis autem hec erat sententia. quod visis
modis procedendi qui erga te et tuos tenebant
(notabas violentiam) tu omne inde secuturum et per
te concessurum inualidum reputabas et inane. quod
si vix te pertinacem facere contenderet aut blan-
da adulatio aut subdola inimicantium confictio
nisi sagaci retractione puidisses. Quinetiam si quod
lisset aliquorum (ut tibi videtur) vel arrogancia vel i-
pietas cogere te ad illud quod sponte volueras.
nonne satius erat te vincere in bono malum quam a
malo vinci sapiam enim non vincit malicia. Desi-
mina certe victoria vincere voluit aliquis hoies
si ab ira ab odio ab impatientia et vindicte zelo
supatur et adeo supatur aliqui ut omittis oibus
que alioquin agenda fore cognosceret. ipse se in
aperta peccata et in magna mortis huius et eterne
discrimina tradit dum frendens dentibus ait. er-
go ne inuitus compellat ad hoc vel ad illud ergo
ne malis gratibus meis hec et illa sum actus. Ita
ne ego dominus obtempabo subditis tanquam eorum
vilis seruus quis contempit hunc quis mee huius
dignitatis vituperium ferre possit. mori satius est
quam talia perpeti. fracti prorsus animi et abiecti es-
set talibus assentire. Ibas voces pater sancte. scis
non esse modestie christiane neque de scola illa perdire
ad quam inuitas christus discite inquit a me quia mitis
sum et humilis corde. qui cum malediceret non ma-
ledicebat cum patere non cominabatur. Quid si
quis ex emulis tue dignitatis cognitus magni-
tudine cordis tui aut suspicans forte puitatem

ad suspensiones supererit rumusculos tales. pro
exagitatione turbida suscitanda per quem omnia
sibi suspecta fierent. ac proinde certum discrimen
intrares. sic aprium vani catulorum latratus a tu-
to cubili remouent. et offerunt enecandus. sic qui
timet pruinam irruet super eum nix. sic postre-
mo trepidantes auicule in veros laqueos cadunt
ob inanem motorum plumarum formidinem.
¶ At vero suspicionibus his reiectis ne ab eis
dum reprobamus capi videamur audire te vi-
deor et dicere. quod via equissimam obtulisti. viam
conventionis in quam totus etiam cetus cardinalium
primitus condescendit. ¶ Viam preterea quam ap-
pellas iusticie. viam primam pater sancte non dum
quod repudiasse cognoui nisi quod per se insufficiens
apparebat. propter quod vltior oblatio vie cessio-
nis querebatur. ad quid ita nimirum ut tantus
apparatus conventionis nequaquam sine congruo frau-
daretur. qui finis ex omnibus quos consulimus et aliorum
pene omnium iudicio non aliter commode quam per vtri-
usque contententium cessionem haberi sperabatur.
Sufficiebat autem (ut tibi visum est) oblatio tua
generalis ne eadem facta in particulari cornua
daret aduersae parti tanquam diffideres de iure tuo
qui tam leuiter cedere spondisse sed non falli-
tur non irridet inspector cordium deus. sapiens (ut
quidam ait) vitam suam non populari rumore sed conscientie
veritate metit. Quid si quidam impitri aut super-
bi aut maliuoli tuam hanc humilitatem sanctissi-
mam. tuam charitatem christi imitatricem tuum zelum fer-
uentissimum in oblatione spontanea vie cessionis
sinistre detorsissent ut formidas alij super numez
plures grauiore insuper. tum fide. tum amicitia
tua tum pietate catholica te hec agente collaudas-
sent videntes salomonis iudicio quod veram habu-
isses maternam charitatem qui infantem christum viuum
in ecclesiastica sede sua alteri cedere maluisses.
quod diuidi. ¶ Ceterum vero non parum urgebat te
prestatum iuramentum nisi glosis corruptis ali-
quis illud fedare voluerit. aut dicere quod quia in
deteriorem exitum vergebat. non erat obserua-
dum absit pater ut nos omnes tue obedientie
filij iudicauerimus vnanimiter ut qui discors
sit nescio quod via cessionis ceteris eminebat. erat
quod sancta et deo accepta si ipsa sub iuramento per-
missa nequere salubriter vel offerri vel exequi. quid
verisimilius est decipi vel vnum vel vniuersos quid
probabilius falli paucorum conscientias vel omnium. Ad-
do quod si errasset vniuersitas obedientie tue in hac
sententia. nihilominus pastoralis pietas astrin-
gebat te. potius condescendere nobis pie erran-
tibus quam omnia tam certeurbationi exponere.
quippe ad hunc intellectum vere enunciatum
est quod communis error facit ius. Non enim presu-
mere debueras omnes ad tuam sententiam citius at-
trahendos fore quam ad aliorum iudicium te vnicuique
vel admodum paucos tecum posse conuertere. Nam

Epistola regis francie

hoc vltimū liberum tibi erat nō alteruz / obfistē
tibus tot capitibus quor tamē cōuenisse in vnā
vie cessionis oblationē nōne miraculū ē ⁊ pene
diuinū. **O**pponet demū aliquis patere satis
nunc q̄ inutilis ⁊ cassa fuerit hec via cessionis
que nihil hactenus pro pace valuit opari. Hoc
argumento viam cōuentionis aut illius quā no
minas iusticie. liceret inculpāre. quam nihil ad
huc p̄fecisse cognoscim⁹. Sed non accepte sunt
r̄ndebis hec vie iōq̄ non tēptate. ita certe nec vi
am cessionis acceptasti. cuius intererat eandem
p̄mitus offerre. Eandē dico. toties ante papa
tū per te pater ventilatā / laudatā ⁊ fere p̄ vnica
cōmendatā. q̄ si p̄sumis p̄ via cōuentionis aut
altera si fuissent acceptate q̄ dedisset pacē eccle
sie. multo amplius hoc existimare p̄uenit de ac
ceptione libera via cessionis. q̄ si post oblatiōez
tuā charitatiuā. altera pars cōtumaciter renui
set peragere. ip̄a de se suaq̄ salute vidisset. tu li
beratus nobiscū. tu gloriosus. tu ab omnib⁹ re
⁊ nomine b̄ndictus euasisses. **V**eruz ignosce
pater sancte / si nimis v̄get celsitudinē tuā mul
tiloquiū zeli mei. talia ego nō ad dānandū s̄ hor
ta ndū. p̄nuncio. quatinus qui pacē ecc̄ie p̄se
quunt / nō inculpes sinistris interptationibus.
quali deprauato animo erga te vel dignitatē tu
am moueat. quatinus p̄terea cōdescendente te
capite n̄ro ad humilē mēbroz voluntatē instar
x̄pi. ambulemus om̄s vno aīo. vno passu. vna
via. donec occurrat nobis pax vera. in eo q̄ fē
vtraq̄ vnū. dño n̄ro iesu x̄po. qui ē de⁹ b̄ndict⁹
in secula. **Q**uid supest agere o sozores. duz ps
inuenit vtraq̄ causas. tū excusationes p̄prie
tū accusationis aliene. qua rōne potest hoc fieri
etiam si tu beniuolentia tanto nisu conareris vt
ps excusanda censere⁹ s̄ neq̄ in tā p̄trarijs iudi
cijs videri p̄nt accidi. Et o sanctissima mater ec
clesia. cui sn̄e interiz cessura es. quā āplexaberis
quā probabis. x̄piana respublica / inter has cō
tentiones animosas ⁊ incertas quid aget. inter
ea quo se vertet / quali poterit regimine gloriari
Dudum contentionib⁹ p̄optio ⁊ Julio cesare ci
uilibus armis romana respublica neutri⁹ p̄tem
probans remanserat in medio desolata cuz **C**a
thone qui nulli similis p̄ri fauēs erat. ita enī dicē
Seneca. **U**trū vero si se sit in scismate n̄ro tanto
deteriori q̄to anime mors q̄ corporis plus hor
rozis h̄z nō determino. vtinā veniat dñs / qui et
illuminet abscondita tenebrar. ⁊ posita in lucē
compleat in opere parum quide⁹ videre ē si nō
datur operari. **H**oc quidē solū relictuz videtur
vt qz cū ignoramus qd agere debeamus huma
no consilio p̄fugiamus ad diuinū nisi vobis ali
ud o sozores videatur. **B**eniuolentia. **A**dhibi
beniuolentie idem p̄orsus est iudicium frater.
vt nullis accusat / maliuole sicut obseruare (nisi
me fallit amor tui) studuisti. p̄uertamus nos ad

dñm. quatinus ad nos cōuertatur. ambulās su
per aquas p̄ntis fluctuatōis / ventis ipeans ⁊
mari ⁊ fiat eo iubente tranquillitas. quid tacita
recogitas sozoz nostra discretio. dic et tu qz cen
ses agendum. **D**iscretio. **E**go vero hoc idē
nihilominus ne tēptari videatur deus. conari
deceat nos ad laborem si forte p̄is attēptationi
bus aspiret deus vires. **Z**elus. **V**erissime
suades per meam fidē o sozoz discretio. saluber
rime ⁊ diuine. vis igitur vt ea p̄elia que penes
nos seruamus recondita. super hoc negotio p̄
feramus in medium. tum de medio pacis inue
niendo. tum de concilio sic vel non celebrando.
tum de pape accusatione ⁊ excusatione cum res
liquis. illorum enim inspectio dare posset occa
sionem sapientibus profundiora cogitandi. **D**iscretio. **V**ideo te frater ad ingenium redi
torus flamma es. nequis non velle foras erum
pe. scio que tu loqueris / illa quodā impetu ma
gis proiecta sunt q̄ digeste ordinata / sine stilo
sine limitatione. **A**ttamen si ita fert animus tu
us. nec compesci potest / tu in alia nobiscum con
tione ea propone. nos secedere ad alia tempus
vocat. ⁊ verba tua (vt aspicias) iam popularis
contio. iam scolasticus cetus / iam curia regalis
expectat. tuam rem ergo age ⁊ bene habe. **Z**e
lus. **P**ollitici memor obediētia vltro. ⁊ tu bene
habeas sozoz. nec villo vnq̄ in negotio me dese
re. tuo quoq̄ spū o germana beniuolētia. p̄cul
omnis a nobis ⁊ ceteris / maligna peruersitas ex
turbetur ⁊c. **F**init

Sequitur epistola

Christianissimi regis francie iustificatus sub
act ionum factarum a Petro de luna / non ob
stante obedientia suo predecessori / et sibi quan
doq̄ prestita.

Rolus dei gratia francoz rex
vniuersis x̄pi fidelibus salutem
in domino ⁊ ad eā quā sūmo p̄
desideramus ecclesiasticā vniōne
vnanimiter aspirare. **P**ar eccle
siastica q̄ sub vnico ⁊ certo x̄pi
vicario p̄iūgere debet vniuersa mēbra popul
x̄piani s̄m ip̄ius x̄pi ⁊ apli sui documentū / duz
olim post mortē felicitis recordationis **G**regl. pa
pe vndecimi cōturbati cepisset / dūq̄ scisma p̄ni
ciosum monstrū horrendū ingens in eadē eccle
sia suboriri cerneret / ex causis toto orbe notissi
mis. x̄pianissimus tunc ac p̄clarissime memorie
progenitor noster karolus quintus suafusus mul
tis vehementibusq̄ rationibus deliberauit ad
herere obedientiam p̄stare illi quē collegiū car
dinalium iureiurando asseruit in vita ⁊ in mor
te atq̄ publicauit se canonice in summum pont
ificem et verum christi vicarium sponte ⁊ con
corditer elegisse. **A**rbitrabatur namq̄ veri

similiter idem pgenitor noster vterat tot⁹ feruens
in zelo domus dei / et ex sua fide pia alios diudi-
cans q⁹ ceteri principes ac plati cu⁹ vniuerso cle-
ro et populo / ptinus obediret cōsimiliter / duz ele-
ctionem hmoi p collegiū pstatū cardinaliūz suffi-
cient⁹ eis innotesceret / rite fuisse celebratā / s⁹ ali-
quē hodie dicti cardinales hocipm. Nos idcir-
co cernētes / ex pientia tpeq⁹ docētib⁹ q⁹ hec obe-
dientia prestita inualida erat ad tollendū fundi-
tus scisma pestiferū. qd⁹ in exilium grauissimūz
pacem desideratissimā et optimā detruserat. de-
liberamus eandē pacē ad propriū cubile suū
qd⁹ ē ecclesia velut ad suā regione p alias vias
toris conatū viribus reducere. hinc p cilia cre-
bra / hinc legationes laboriosissime ac sumptuo-
sissime per oēs pene xpianitatis regiōes frequē-
tate / tandē aspirante deo via cessionis vtriq⁹ cō-
tendentū pro reuersione pacis turpis exulanti
inuenta est cōpendior absq⁹ vlla dubitatione ex-
pedientior iudicata. Hanc proinde viā cu⁹ omni
solemnitate pntari fecimus successori illi⁹ cui p-
genitor noster (sicut dixim⁹) obediētā pstitit
quā obediētā / iō maxime postmodū ab eodem
successore p tpe subtraxim⁹. qz non satis apte p
vie cessionis cōpendiū videbat⁹ velle pacē redu-
cere / postpositis disceptationū interminabiliūz
amfractibus et ingressibilib⁹ aliar⁹ viarū labyrin-
this. At vbi visus ē nobis ad salubriora se puer-
tisse consilia. rursus absq⁹ omni mutabilitatē cul-
pabilis nota / obediūmus eidē ita tū animo no-
stro gerentes / si et qd⁹ diu hec obediētia nostra nō
obstaret ecclesiastice vnioni. quēadmodū in cōci-
lio vltimo ecclesie regni nostri / meminim⁹ satis
datū intelligi. neq⁹ enī voluim⁹ vnq⁹ scient⁹ (ne-
q⁹ fas ēē credimus) obediētā pstare cuiq⁹ mor-
taliū in pacis vniuersalis p iudiciū. in scismatis
fomitē. in discordie instrumentū. Et o salutifer
p⁹ princeps pacis / qd⁹ diu iam quesuim⁹ pacez
et nō venit. Expectauim⁹ tēpus medele / tempus
securitate cōventionis vtriūq⁹ cōtendentū pro
cessionē celebrāda. Et ecce turbatio. Animad-
uertite hec dñi principes xpiani quib⁹ ē dolori-
talis tantaq⁹ matria dissipatio. Attendite iusu-
per vobis et vniuerso populo xpiano vos sacri
pōstices i quo posuit vos spū sanctus epōs re-
gere ecclesiam dei quā acquisiuit sanguine suo.
Attendite quesumus. nolite dissimulante agere /
vbi depopulat gregē xpī miseris modis / tēpe-
stas hac seuissima horredaq⁹ vorago. Exurgat
in vñū popul⁹ vniuersus tollere de medio sui d⁹
formissimū hoc portentū vñ fit in obprobriū ho-
stib⁹ incredulis pprijsq⁹ aiab⁹ dānatōis eterne
discrimē aptū. decidat vel inuit⁹ vn⁹ aut alter.
Imo vtriq⁹ p tendentiū ab occupata sede Petri /
poti⁹ q⁹ vnitas eoz cōtentione depereat. Nam
dñi neutri ppls obediet. neuter ampli⁹ de prima

tu vel frustra p tendet. neq⁹ audiet vltra vox il-
la crudelissime femine / nec mihi nec tibi. s⁹ diui-
datur. sed illa pte matris / date illi infantē viuūz
Nos vero qui nihil ita post aie salutē desidera-
mus / q⁹ videre serenissimā pacis faciem / nris ef-
fulgere tēporibus / iudicam⁹ ex pmissoz et filiiūz
p sideratiōe nullū ad pns patere validi⁹ in tam
despato malo remediū / q⁹ q⁹ neuter p tendentiūz
aut sibi forte successorū / pstat⁹ deinceps obediat
a pple xpiano / deficiente liquidē fomēto tantul
ignis iste infernalis in se tādē deficiēs dāte deo
collabef. Quapropt⁹ pcedētib⁹ et habitis super
hoc vicibus repetitis. magnis et matur⁹ delibe-
rationū concilijs cum sapientibus pitis et deuo-
tis hominib⁹ / deū et eoz salutē gerētib⁹ p oculis
Nos vt etiam regni nostri ac delphinat⁹ vienē.
p nobis et subditis nostris eorū dē regni et del-
phinatus decreuim⁹ talē amplecti neutralita-
tem in festo ascensionis proxime venturo / nisi in-
terea nobis vltro pax aduenerit. processuri ni-
hilominus vltē⁹ assidua sollicitudine cū alijs
principibus et catholicis omnibus. donec euul-
so scismate / pax plantef. Qd⁹ si mirabunt⁹ forsitan
aliqui ex aliter affectatis vñ nobis ista licent / at-
tendant potius q⁹ hanc nobis legē facit ipa que
legē nescit / dura necessitas. imo et filialis pietas
que per medios etiā ignes et gladios / mrem ta-
lem ita collaborantē / eripere conaret. Ecce mor-
bus inueterat⁹ et putridus q⁹ ex fomētis leuiori-
in detriora quottidie velut cancer serpit. si ergo
ferramentū cauterisans adhibeat⁹ nullus recte
culpauerit. Demū cū p hac neutralite in vñū
tractanda / principes ac magnates vtriūq⁹ obe-
diētie cōmoda celeritate congregari nō possent
nullo suo quesumus cōtēptū deputet ius par-
tis nostre / quā pabilissima rōne p libatus pge-
nitor noster et nos hacten⁹ fuim⁹ insecuti / in hac
neutralitate cōdēnatū vel depressum / cum nūc
nō de iure huius vel illius / sed decedēdo iuri ve-
ro vel pretenso / pro vnione psequenda res aga-
tur. Quamobrem vos omnes et siles horta-
mur in xpō. et p eā quā d⁹ immaculata spōse sue ec-
clesie laceratione feda. cōpassionē geritis obte-
stamur arripite nobiscū validū hoc et efficac⁹ sic
expectam⁹ in dei xtute pestis hui⁹ exterminūz
vt denegatio hec obediē vtriq⁹ cōtendentū affe-
rat nobis tandē ppetuā vnanimēq⁹ obediētiaz
sub vno et certo xpī vicario / quatinus seruiam⁹
deo in pulchritudine pacis et requie opulenta.
In quorum omnium fidē et testimoniū presētes
lras nostri sigilli fecim⁹ munimie roborari. Da-
tum parisijs die. xij. Januarij. Anno domini.
Mccccvij. et regni nostri. xxvij.

Eiusdem sermo habi-
tus corā concilio Constantien. in dominica qua
erat festum sancti Anthoni.

Sermo factus constantie

Nuptie facte sunt in chana galilee et erat mater iesu ibi. Scriptum est originaliter Job. ij. et recte in euangelio dñice currentis/ qđ ad honorem gloriofissimi patris Anthonij cuius hodie celebritas agit inferius deducet. Sed dñ nuptie facte sunt in chana galilee. erat mater iesu ibi. Assis et tu pia mater iesu nobiscum in hoc sacro concilio loco ubi est mystice chana galilee/ ubi allegorice fiunt nuptie. Interpretatur enim chana zelus et galilea transmigratio. Est autem hic zelus transmigrationis. sed quo et unde? Mirum est ex hoc mundo ad patrem ex chana in hierusalem quod edificatur ut ciuitas. quod peregrinamur a dño nec habemus hic ciuitatem manentem sed futuram inquirimus/ que est hierusalem mater nostra. Vides inquit benedictissima mater iesu. quemadmodum celebratur sinodaliter in hac mystica chana galilee in hoc sacro concilio loco/ dignissima nuptiarum christi iesu filij tui et ecclesie copulatio. Ad quid ita? sane quoniam nunc ecclesia sponsa agni/ neque laceretur amplius scismate/ neque deperatur erroribus/ neque deformata maneat vicioſa feditate. Assis igitur ad has nuptias o Maria. Assit et filius tuus iesus cum discipulis suis sanctis omnibus/ inuitatus precibus a nobis. quo veniente commutetur obsecramus apud nos assidentes in his nuptijs/ aqua gravis et insipida sapientie terrene animalis et diabolice. in unum optimum sapientie salutaris/ quod nos ebria quadam sobrietate letificet/ cor roborat et sit in nobis vitum germinans virgines/ hoc est virginales puras et integras affectiones. impleant ydrie cordium aqua lachrymose copunctionis. Fiat hoc intercedente te o sacer heremi cultor Anthoni gloriofissime fili matris ecclesie ac in vniuersa terra notissime cuius hodie solennitas celebratur. Fiat et hoc insinuante et petente te beatissima et misericordissima mater iesu mater salutis/ quam tot salutamus/ depromentes suauissimum illud gabrielis epithalamium dum in palacio virginalis veteris tui nupsit humanitati diuinitas. Que gratia plena dominus tecum. Nuptie facte sunt in chana galilee et erat mater iesu ibi. Si dicam quod sentio patres apostolici patres deo amabiles et spectabiles domini/ tanta mysteriorum presentis euangelij maiestate tanta dicendorum numerositate suffunditur et premitur mee mentis acies inualida. ut quid primum dicam quod omittas vix discerno? Adit in me illud narcissi philocapti/ iuuenis apud nasone: et ad fontem inopem me copia fecit. Ecce nuper in ipso meditationis mee secreto dum presentis euangelij verbis intenderem apparuit ipsius velut fons illimis et nitidus/ fons vite verbum dei in excelsis. tanquam preterea speculum quoddam purissimum sine macula. resissimumque/ et tale quale dicunt aliquod esse per

spectum in quo relucet ex vnius corporis obiectu quattuor imagines speculo non fracto. Vides nempe mihi respicienti presens euangelium quod duplex expositionis sacre scripture facies quasi totidem decore virgines/ filie celestis sapientie quarum nomina et officia quidam metro comprehendit dicens. Littera gesta docet quid credas allegoria. Moralitas quid agas quo tendas analogia. His itaque quattuor imaginibus insignitur fons et speculum sapientie diuine/ his quattuor facibus ornatur in utroque testamento sacra scriptura sicut figurat. Ezechielis visio in animalibus et in rotis. Nec nempe duo testamenta sunt velut si sit rota in medio rote. Allegoria fidem/ analogia spem/ moralitas charitatem. littera simul tria hec docet et edificat. Prudentiam allegoria in se. Fortitudinem analogia in spe. Temperantiam moralitas in charitate. Iusticia littera in appropriatione quadam tradit. Sapientia cuius sunt filie/ sobrietatem et prudentiam docet et iusticiam et virtutem. Fortitudinem autem sapiens. Queret aliquis quorsum ista et quid obscurum hoc sibi velit exordium respectu thematici huius. Nuptie facte sunt in chana galilee et erat mater iesu ibi. Dicam ut potero diuersas siquidem nuptias intuitibus mee considerationis opponebat quadruplex ista species expositionis sacre scripture/ quasi tetras virginalis/ suadens vnaqueque virgo quatinus de suis nuptijs primum et possimum haberetur verbum.

Littera corporales nuptias.

Allegoria spirituales et sacramentales.

Moralitas sensuales

Anagogia eternales obiectebat

Dicebat littera corporales nuptias honorabiliores esse quod dominus hodie signorum suorum suorum suarum presentia cum matre et discipulis honorabiliter suarum presentia cum matre et discipulis honorabiliter consecrauit/ quarum fuit prior institutio in paradiso terrestri. nondum innocentie statu deperdito/ quando prophetauit patriarcha primum adag propterea relinquet homo patrem suum et matrem suam et adheret uxori sue et erunt duo in carne vna et per quas nuptias impletur mundus obediendo primae iussioni. Crescite et multiplicamini et replete terram. Dic igitur tu predicatur quales hodiernae et qualium personarum fuerint nuptie? et si Iohannes euangelista putat opinari sunt aliqui quia ratione potuit dici virgo si nubere disposuit? Cur ibi fuerit mater iesu que vagari que misceri cum ludentibus non nouerat? Cur illic inuitati Iesus et discipuli/ quibus sobrietatem et morum grauitas erat amicissima? et quales discipulos cum nodum predicaret/ habebat. Vides quid virginalis Marie sponsus Ioseph inter fuit? et si non/ que ratio? si sit/ cur taceatur? Cur velut auster/ respondit Iesus matri verecunde petenti et dicenti. Vinum non habet: quod mihi et tibi

mulier non dum venit. Hora qualis erat illa xpi tanq̃ aliqua tu fati necessitati tenereris. Expo- ne preterea quale fuerit vinum illud ⁊ qualiter ex aqua factum. ⁊ si rubeū fuerit iuxta illud **A**q̃ rubescunt ydrie. **C**ur vinum bonū ⁊ ita iebria- tum ppinauit conuiuiis Iesus/qui postmodū iussit vt non grauentur corda nostra crapula ⁊ ebrietate/de qua tamē ebrietate loquitur h̄ ad sponsum architrictinus quasi nō repobet eam in conuiuijs sed suaderet. Omnis homo primū bonū vinum ponit ⁊ cum inebriati fuerint tunc id qđ deterius est ⁊c. **R**ursus habet questionē si nuptie Ioseph ⁊ **M**arie fuerint tempore suo hodierno more iudeoz ⁊ pene omnigentiū solē- niter celebrate/qđ vtiq̃ faciendū esse videtur. **N**ō enī fuit clandestinū matrimoniū sed legitimi- mum. itaq̃ Ioseph post desponsationem **M**arie in hierlīm primo suscepit eam. Postmodū in familiarez conuictum more gentis sue secundo/ deinde tertio p̃ annunciationē angelicā ioseph super ea certificatus a **M**aria ⁊ ab angelo i sō- nis fecit iuxta textum euāgelicum sicut precepit ei angelus ⁊ accepit mariam cōiugem suā. acce- pit intellige ritu solenni nuptiarū que acceptio dicitur conuentio illa/de qua **M**attheus **A**n- tequā cōuenirent inuenta est. nō dubiū. quin a Ioseph habens in vtero de spiritu sancto. **N**ō quidem ex vteri tumore cognouit hoc Ioseph eozū bonore saluo qui oppositū scripsisse ⁊ pin- xisse videntur. Quid enim scandalosius appa- ruisset iudeis conuenientib⁹ ad celebritatē nup- tiarū **M**arie q̃ videre tumescerent ei⁹ vterū. **S**ed hec in epistola quadam super celebratione virginalis coniugij Ioseph ⁊ **M**arie lati⁹ no- tata sunt. **P**ostremo quare dicitur hoc initium esse signozum que fecit iesus. nunquid antea ca- ruisset miraculis. nunqđ ociosus fuisse credend⁹ est. **L**ittera virgo semper integerrima qz sem- per verissima/ceteris auctoritate prior qua vacil- lante relique nō subsisterent ꝓquirere suadebat hec ⁊ similia/dum soror eius allegoria pfundis- simo intelligentie spiritu plena subintulit. prese- rede sunt (crede mihi) spūales sacramentalesq̃ nuptie/que sunt xpi sponsi ad eccliam sponsam quarū fit conuiuiū in templo ecclesie. cōmunio- ne panis ⁊ vini in sacramento altaris/he fuerūt initiati in primo instanti incarnationis in thala- mo vteri virginalis/ratificate in instanti mortis christi p̃ aquā ⁊ sanguinē. ⁊ cōsumabunt in istā- ti eternitatis p̃ felicitatē perpetuā. **U**nde sic res- pector eē q̃ sit signū eius sic has nuptias digni- ores eē q̃ corporales fateri necesse ē. **U**nde qđ dicit ap̃ls de corporalib⁹ nuptijs audi. **S**acrm̃ inquit hoc magnū ē signum/signum. s. rei sacre sed qualiter ⁊ quō/in xpo dico ⁊ ecclia. **F**igura- tur celebriter hec desponsatio in solennitate de- dicationis templi materialis/⁊ exprimit a iobe

in **A**pocalip. dum dicit se vidisse hierlīm nouaz descendentem de celo tanq̃ sponsam ornata vi- ro suo. **Q**ualiter autē matrimoniū ade ꝓ sta- tu innocentie si nō peccasset/quō preterea virgi- nale cōiugium ioseph ⁊ **M**arie nunq̃ cōsuma- tum presignauerint sacramentaliter matrimoniū christi cū ecclesia docere paratus sum/dicit alle- gozia/si ⁊ dū studiositas speculatrix familiaris nostra quesuerit. **P**ausare videbat allegozia dum verbum sumpsit soroz eius moralitas ꝓu- detissima tota ⁊ fm̃ nomē suū morigerasuadēs cōmemorari debere nuptias sensuales. **N**ō qui- dem vt exerceant (ꝓcul hec impietas) sed vt fu- giantur ab hominibus/que in abominabili ꝓsti- bulo concupiscentie/⁊ in volutabro luti carna- lis fedissimo spurcissimo fiunt/duz cōtrahit aīa lis homo cum sensualitate seu cōcupiscētia sen- suali. **I**nitiat autē ma trimoniū hoc adulteriū in illecebrosa cogitatione. **R**atificat in cōsensu vero vel interpretatiuo. **C**ōsumat in opere volu- pratis libidinoso/que feda ē/q̃ deformis feralis ⁊ sordida/exosa tandē ⁊ penosa. **P**ropterea sin- gulariter ꝓcepit **I**saac **J**acob filio suo ne acci- peret vxorē de genere chanaan. **C**hanaan inter- pretatur erubescēs. **E**t quid erubescēdū queso magis ipsa libidinū vili voluptate cuius sūt exi- tus odiosi tristes ⁊ amari qui plus aloes q̃ mel- lis habent. **F**igurat hoc nobis **A**mō qui nimio amore sororis sue **T**homas succensus/ꝓcura- uit eius cōcubitus sed nefario ope consumato audi quid sequit. ⁊ exosam habuit eā. ita vltima ius eēt odiū quo eam oderat. amore quo eā dile- xerat. **F**ugiendas igit̃ doce tu nuptias istas in- quit moralitas. quoniā euenit semp in eis illud machabeozū. **C**ouerse sunt nuptie in luctum/⁊ vox musicoz in lamētū. **E**cce tñ q̃ repleuerunt mūdū sordib⁹ suis qm̃ corūpit ois caro viā su- am ita vt que in aperto ⁊ quasi occulto sūt tur- pe sit dicere. ita vt vix etiam in cōfessiōe possint extorqueri nisi obstericante manu domini colu- ber tortuosus extrahat a corde. **C**ur enim zodo- ma interpretat̃ muta. nisi qz mutos sine cōfessi- one cōsuevit ꝓcipitare in stagnum sulphuris ar- dentis/cuius fumus tormentozū ascēdit in secu- la. **H**as a puero nuptias sordidas libidinis exe- cratus **A**nthonius suspirauit cuz ꝓs. **Q**uis da- bit mihi pennas sicut colūbe ⁊ volabo ⁊ requie- scam. **E**cce elongaui fugiēs secure sane sicut io- seph ꝓcacem fugit egiptiā ⁊ mansi in solitudi- ne. **A**d hanc d̃ **A**nthonij solitudine cōmemo- rationē qui totiens i anagogicos raptus ē men- tis excessus exorsa est quarta soroz anagogia nil mortalesonās ⁊ diuinam in facie mōstrās origi- nem. hec ad celestia libzās oculos tracto ex imo pectoris deuoto suspiria/suggerere/mihi vide- batur ⁊ dicere. **E**ya quid hesitat anim⁹ tu⁹/qđ vacillat dubius/an in prioribus nuptijs. vel in

Sermo factus constantie

meis plus habeat insistere sermo tuus. Certum tene nuptias meas eternas esse de quibus i matheo. Venit sponsus et que parate erant intraerunt cum eo ad nuptias. Et clausa est ianua. Et i Apocal. Gaudeam et exultemus et demus gloriam deo quia venerunt nuptie agni. et uxor eius preparavit se et datus est illi ut operiat se bisseum splendens et candens. bisseum enim iustificationes sunt sanctorum. Sequitur beati qui ad cenam nuptiarum agni vocati sunt. Audi tu recogitans et suspirans. audi suspensus cor ad celestia exemplo Anthonii cuius interpretatio sonat sursum tenens. Sed qui enim ad cenam agni vocati sunt. ita vere beati si tam me vocati venire vel non tardauerit ut fatue virgines. vel non contempserint sicut ille qui non emerat villam mundane vanitatis. alter iuga bouum terrene curiositatis. alter qui duxerat uxorem de qua nunc soror moralitas loquebatur pessima que est concupiscentia carnalis voluptatis. Ita est per meam fidem (subintulit confestim moralitas ut erat acris in vicia) hec carnalis voluptas pessima est meretrix. Figuratur enim Dalila seductrix. qui sampsonem accensum et debilitatum tradidit hostibus philisteis ac relicto eo perfida protinus copulata est alteri viro. Ibi igitur nec ut spero fide aliquam in tali coniugio carnalis concupiscentia contrahit ad interitum. Sed neque ibi sacramentum est sed execramentum id est execrande rei signum scilicet adhesionis anime cum demone. Neque proles denique quoniam qui tenet eam iuxta verbum Job pascit steriles que non parit. Porro deficit vinum deuote coniunctionis in nuptiis eius quia non est mater Iesu ibi. neque vocatur Iesus cum discipulis suis ad eas sed nec vocatus interesse dignaretur. nimis iruit si fugit eas Anthonius. Loquebatur hec moralitas dum visa est anagogia pax perferre molestie quam suam de nuptiis eternalibus orationem interrupperat. Hec etiam littera. mox et allegoria contendere parabant (ut ita loquamur humano more) altera alteram peruenire locutura prius unaqueque de nuptiis suis integro perfecto sermone. Tunc ego de seipso precor interim vos germane diuineque sorores. Nolite tumultuari. nolite contendere ne fortassis dicendorum ordo turbetur. nihil egre tuleritis satis id mihi fuerit hactenus vos reuelasse oculos meos ut considerarem mirabilia de lege domini. Animaduerto quippe velut unam esse faciem omnium vestrum quam nuptie tue corporales o littera significant et sacramentales ecclesie et spirituales gratie. et eternalis glorie. Ex quarum pulcherrima puritate potest execratio nuptiarum sensualium quales iure suo detestatur moralitas. Rursus allegoria manducet ad anagogiam et ad utramque litteram moralitasque subservit. Similiter videre est in singulis facibus vestris Relucet attamen peculiariter in littera facies hominis quoniam solus inter animalia litteris et historiis uti novit. Relucet in allegoria facies

leonis propter fortitudinem illius quam edificat fidei. nonne leonina tibi videtur ista fortitudo que vincit mundum hec tamen est victoria que vincit mundum fides nostra. Relucet in moralitate facies bonis propter temperantiam et domesticitatem laboriosam quam docet mos. Relucet tandem in anagogia propriissime facies ad se supereminens quoniam edocet per spem ad celestia leuare sursum corda. Compressa est his auditis sororia quilibet disceptatio filiarum sapientie que sue sunt quattuor exponendi scripturam sacram modi. Age inquit ut vtere deinceps pro arbitrio tuo nobis omnibus et singulis aberit liuor omnis. neque suboriretur murmur vili. Deduc ut libuerit verba thematis tui. Nuptie facte sunt in chana galilee. et erat mater iesu ibi. Ast ego patres sapientissimi. p. orthodoxi et honorabiles domini decreui mecum plus de rebus quo procedere iuxta doctrinam allegorie. que quomodo credendum est instruit ex his que littera tradit esse gesta. Mouet precipue considerantem sacrosancti huius generalis concilii representantem ecclesiam quam in fide desponsauit sibi christus. De quo Johannes baptista: qui habet sponsam sponsus est figuratus in sole qui est tanquam sponsus procedens de thalamo suo. Hic sponsus oia condidit omnia repabit propter coniunctionem nuptiarum istarum. Nam propter nos homines et propter nostram salutem descendit de celis. Propter quam et alias rationes. dictus est etiam a philosophis homo finis omnium sub deo. Initiantur autem he nuptie per gratiam fidei et spem in presenti de futuris bonis. Ratificatur per ademptionem prime stole in animabus sanctis. Consummabunt in die nouissimo per possessionem stole duplicis anime et corporis. Vel dicaptus quod matrimonium istud initiatum est in promissione facta sanctis patribus. Hinc dicit in Apocalyp. Agnus occisus est ab origine mundi. Ratificatum fuit in incarnatione quando verbum caro factum est. Consummatum in passione postquam christus disceperat. Consummatum est. Unde Augustinus. Nubuit sponsa dum sponsus moritur. Figuratur hoc Eva de Ade dormientis latere formata. Petet aliquis quale conuiuium habent he nuptie. Habent quasi prandium matutinum in conuiuiis eucharistie ubi est vinum anime purissimum sanguis christi conuersione mirabilis. Unde David exultabundus in figura gloriabatur parasti in conspectu meo mensam. Sequitur et calix meus inebrians qui preclarus est. Habent cenam vespertinam indeficientem in conuiuiis celestis glorie ubi beati sunt prout allegauit anagogia qui ad cenam nuptiarum agni vocati sunt. Conformiter hoc ad legisperitum dicentem christo. Beatus qui comedit panem in regno dei. ubi etiam vinum bibetur nouum teste christo. dum

torrente voluptatis tue potabis eos domine.
Pergebat meditatio cordis mei allegoria du-
 celatius differere de nuptijs istis ecclesie ob re-
 uerentiam huius sacrosancti generalis concilij
 dum affluit studiositas speculatrix vna ex ancil-
 lis sapientie/familiari dilectione sibi gratissima
 hec tota videbat alacris et leta.eam quippe no-
 uiter introduxerat rex et Architrictinus i cellaz
 ynnariam.de qua proclamans inuitat sapientia
 bibite amici et inebriamini charissimi. **I**stic bi-
 berat studiositas sobriaz ebrietate spiritus que
 more suo multa conquirens /nominatim super
 his nuptijs hodiernae diei nunc a littera nunc ab
 allegoria.nunca moralitate.nunc ab anagogia
 in modum tetralogi. **E**t tandem magis quo-
 niam ita me velle conspexit in allegoria. cui ver-
 bum dirigens dic inquit o doctrix optima. **P**ri-
 mu quibus adornata est dotibus ecclesia spon-
 sa a christo sponso suo? **D**einde qualis est habi-
 tudo christi sponsi ad ecclesiam sponsam? **R**ur-
 sus viceversa qualis est habitudo sponse huius
 ad sponsum suum. et ad eius vicarium quem appella-
 mus summum pontificem? **A**mplius quarto/qua-
 liter et quomodo vtiliter deus carnale coniugium voluit
 huius spiritualis signum esse? **S**ubinde quo pa-
 cto moralis ecclesia spiritualement significat/sic ut
 mutuas sibi laudes et nomina comunicet? **D**emum
 sexto quibus modis et locis sacre scripture figu-
 rantur he nuptie christi et ecclesie. **Q**uibus ex-
 peditis pergam ad reliqua. **V**erum recte ammo-
 nes o religiosa deuotio celebritas est hodie glo-
 riosissimi et toto orbe famatissimi patris Antho-
 nij cuius vita tot admirandis ornata virtutib?
 fuit ut magna sit institutio magni exemplar et
 forma bone vite et fidei **A**nthonium scire quis
 fuerit. **Q**uamobrem interseras precor non dicaz
 omnia **(hec itaqz fieri nequit)** sed vel pauca lau-
 dum suarum preconia/ ut in tali filio glorificet
 mater ecclesia in cuius mirificatione manifesta-
 uit gloriam suam/christus sponus ecclesie. **H**ab-
 bet scio littera gestorum suorum questiones non
 inutiles nec infimas. quas perscrutatura sum ego
 studiositas si et duz vacauerit.sicut de compara-
 tione vite solitarie et heremitice cum laudib? su-
 is ad cenobiticam. et vite actiue ad contemplatiuam
 et prelatice ad religiosam. **S**i beatus **A**nthoni?
 sacerdos fuerit. **S**i subiectus in ordine hierar-
 chico prelatis maioribus et minoribus sicut tra-
 dere videt. **B**ionysius in ecclesiastica hierarchia
 habet proinde dubium si discrete sumit heremi
 solitudo in feruore nouitio qui est sicut vinum no-
 num sine spiraculo. **H**ec enim reprobasse vident
 sancti patres/quoniam plurimum habet hec vita
 solitaria aduersarie et impugnatorie temptationis
 put ex his que passus es didicisti.o athleta stre-
 nuissime facer anthoni nunc in flagellatione etiam
 visibili demonum.nunc in mille insidijs astu-

tiaz suarum.super quibus astutissimis infallibiliter
 agnoscendis et distinguendis si dabilis est ars cer-
 ta dignum est inquisitione. **H**abet rursus que-
 stionem littera de hypocentauris et satyris. **S**a-
 tyri sunt qui pedes habent caprinos.fronte cor-
 nutam nares aduncas.hos inuenisse memorat
 beatus anthonius dum ad visitationem primi he-
 remite **P**auli solus pergeret per vastam illam
 heremi solitudinem. diu fuerint vel bestie vel in-
 stra heremi. vel calodemones. aut cacademones
 iuxta platonicozum locutionem. aut homines. sua-
 detur hoc vltimum/quonia ipsi stridore quoda
 frendentes se in christum credere confessos hie-
 ronymi refert narratio. **S**ed his interim et si
 milibus silentio pressis questionibus/illo pgas
 oro quo sanctificata es ordine/o allegoria. **N**on
 annuens ipsa/delector inquit in primis o studio-
 sitas cultrix sapientie. quod fidem. quod religionem. quod
 deuotionem tuam. quod zelum sciendi sedula mon-
 stras.nihilominus quod arta sit hora loquendi vi-
 des. **E**xpediam de propositis quantum dabi-
 tur. **R**eliqua vero que iam apud me dictata teneo
 scriptis interferam. **H**abet igitur prima que-
 stio tua quibus adornata est dotibus ecclesia spo-
 sa a christo sponso suo? **E**t dotes offert in mu-
 nere. **O**ffert se dos tugis fecunditatis. ita ut
 non deficiat usque in finem generatio sua. **I**ura-
 uit hoc christus. **A**men quippe dico vobis non
 perteribit generatio hec donec omnia fiant.loquitur
 de apostolis et discipulis quibus et ascendens in
 celum dixit. **E**cce ego vobiscum sum usque ad co-
 sumationem seculi. **D**os altera est plenarie po-
 testatis tante siquidem si credis augustino qua-
 ta habet sponus suus et quantam decuit et vtile
 fuit habere talem sponsam iure nuptialis copu-
 le. **H**abet licet summus pontifex plenitudinem
 potestatis ecclesiastice subiectiue ordinatiue re-
 gulariue et suppletive super singulos de ecclesia
 nihilominus habet ecclesia sinodaliter congre-
 gata plenitudinem potestatis etiam super papaz
 ordinatiue regulariue et suppletive. quod verba quo-
 modo sint accipienda. tractatulus quidam nup-
 editus pandit. qui prodiet in publicum magis
 ad examinationem quam determinationem/magis
 ad elucidationem veritatis quam ostentationem va-
 nitatis. quibus ultra multiplicare sermones quid
 opus est super ea veritate/cuius decisio clarissi-
 ma solidissimaque facta est per hoc sacrum concilium
 cui non licet obniti/nec ipsam in argumeta dedu-
 cere/quonia disputationum et argumentationum
 et euasionum friuolarum nullus vnquam esset finis.
 sed casus assiduus in errores absurdos insanos
 et impios. **V**ere et grauiter ecclesiastes intonuit
 quod cito non profertur contra malos iusticia. filij ho-
 minum absque villo timore perpetrant mala. **N**un-
 quid non ideo sacre hulus synodi **C**onstantien.
 impugnant iudicia que sic habet. **P**rimo decla-

Sermo factus constantie

rat q̄ ip̄a in spiritu sancto legitime ꝓgregata ge-
nerale cōcilium faciens ⁊ eccliam catholicā mi-
litantem rēpresentans. potestatem a christo ime-
diatē habet / cui quibet cuiuscunq̄ status vel di-
gnitatis etiā si papalis existat obedire tenet in
his que pertinent ad fidē ⁊ extirpationem dicti
scismatis / ac generalem reformationē ecclie dei
in capite ⁊ in membris. Itē declarat q̄ quicūq̄
cuiuscunq̄ status vel dignitatis etiā si papa-
lis existat qui mandatis statutis seu ordinatio-
nibus aut preceptis huius sancte sinodi ⁊ cuius-
cunq̄ alterius concilij generalis legitime ꝓgre-
gati / super premissis seu ad ea p̄tinentibus facti
vel faciendis obedire cōtumaciter cōtemperit.
nisi resipuerit cōdigne penitentie subijciat ⁊ de-
bite puniatur etiā ad alta iuris subsidia si op̄
fuerit recurrēdo. ¶ Huic veritati fundate su-
pra petrā sacre scripture quisquis a proposito
detrahit cadit in heresim iam damnatā / quā nul-
lus vnq̄ theologus maxime parisiē. ⁊ sanctus
asseruit. vidi nuper sanctū Thomā ⁊ Bonauē-
turā hic reliquorum libros nō habeo / dant sup̄
mā ⁊ plenā summio pontifici p̄tatem ecclias-
ticā recte proculdubio. sed hoc faciunt in compatio-
ne ad fideles singulos ⁊ particulares ecclesias.
Dum autē cōparatio faciēda fuisset ad autori-
tatem ecclie sinodaliter cōgregate subiecisset
papam ⁊ vsum p̄tatis sue. eidē ecclie tanq̄ m̄ri
sue cuius legē dimitti nō debere tradit sapiens
tanq̄ preterea regule vel legi directiue ⁊ regu-
latiue infallibiliter / cui se submittere tenetur om-
nis frater peccabilis de ecclia / cuius autoritatē
⁊ iudicia si non audierit frater. quilibet etiā pa-
pa qui nobiscū dicit pater noster / audiat quid
iusserit omni catholico christus / sit tibi inq̄ sic
ethnicus ⁊ publicanus. i. excommunicatus. Uex
hec hactenus. alias plura si dabis. ¶ Dotauit
insup̄ tertio ecclesiam xps / ampla temporalita-
te / nolens eam obprobriose mendicitati subdi-
tam esse / neq̄ cōtēptui / absit. Vera sit illa predi-
catio q̄ mendicitas ē solum vel ꝓcipuū mediū
secundandī eccliam / per semen verbi dei / q̄ di-
uitie inquit suffocant semē verbi. Non utiq̄ di-
uitie que corporales sunt sed cura diuitiarū nī-
mia pungens ⁊ lacerans. adulatrix ⁊ ambiciosa
que si cadat in mendicitatem nō aliud testimo-
nium q̄ experientie mentiri nescientis exq̄rat.
¶ Quid quarto q̄ dotata est ecclesia in filiis ⁊ i
edificationē corporis sui. tot sacramētis tot vir-
tutibus moralibus ⁊ theologicis / tot donis / tot
beatitudinibus / tot fructib⁹ spirit⁹ / tot gratiis
gratuitis a spiritu sancto suo distribuēte vnicui
q̄ prout vult. Naz alios quidē dedit apostolos
alios prophetas. ¶ Adde quinto q̄ assert ad nū-
ptias istas vnus quisq̄ filiorū ferculum suū / sin-
bolum suū ⁊ encensum suū put iocundo sa-
tis nec inuiti studio descripsisse legit Cyprian⁹

de nuptiis sacre scripture. Sed hanc vnā ꝓ
presenti i nuenimus dotem / que ⁊ ꝓposito mo-
stro ⁊ euangelio quod tractam⁹ ⁊ Anthonij lau-
dibus videtur accōmoda. Hec dos est vini bo-
nitas. tristes certe viderent nuptie / si vox ista
iugiter insonaret. Vinum non habent. Poluit
hoc sponsus ecclie christus / sed aquam conuer-
tit in vinum. ⁊ manifestauit gloriā suā. ¶ Et
vero paruam hanc nec reputandam fortassis ec-
clesie dotationē. sed bibulam ⁊ ridiculam existi-
mabis o studiositas / si vel nescieris vel nō aiad-
uerteris preciosissimas vini de quo loquimur ꝓ-
prietates. Neq̄ enī de vino materiali qd̄ iebriat
⁊ in quo est luxuria litteraliter hic loquimur.
De quo sapiens / multos exterminauit vinum.
Sed sp̄ rituale ac theologicum vinum intelli-
mus ꝓorsus optimū iocundissimū ⁊ sanatiū
hoc est vinum sacre scripture ad qd̄ i nutrit sapi-
entia. Venite inquit comedite panē ⁊ bibite vi-
num. cuius vini fortitudinem ex effectibus suis
quos decem inuenimus positos in Eldra si my-
sticeloqui libuerit colligimus. Ubi primus tri-
um iuuenum dixit forte vinum. ⁊ quāuis sub-
diderit alius. fortior rex / ⁊ tertius fortissimu
lieres. ¶ Veritas tamen est que super oīa vincit
precipue veritas fidei de aqua Johannes. hec ē
victoria que vincit mundū fides nostra. Vincere
mun dū ꝓfecto nō est parua victoria. Sancti
vero per fidem vicerūt regna / fortes facti sunt
bello / castra verterūt exterorū. ¶ Et quoniam ꝓ
ut antea notatū est / dies hodie celebris agit de
gloriosissimo matris ecclie filio / beatissimo an-
thonio / victore strēnuissimo. ¶ Placet ex opibus
eius que tradidit nobis littera / que ꝓterea mo-
ralitas nouit ⁊ docuit / que tandē anagogia ꝓ-
fecit ducens eū sup̄ excelsa. placet inq̄ etiā ꝓ-
plum inducere ꝓ se sufficientissimū etiā si aliud
deesset quo fortitudinē vini huius sacre sapien-
tie concludere fas nobis ē. ¶ Forsitan inquires
vnde beatissimus anachoritarum Anthonius
habuit vinū tale qui litteras nō didicit. Respō-
det Aug⁹. ꝓoemio d̄ doctrina christiana. q̄ nō
ex hominib⁹ neq̄ per humanū litterarū studiū
hausit illud / sed diuine reuelationis infusione si-
bi collatum est. Cuius odor vini ministratus ꝓ
litterā gestorū suorum / quid in Augustino fece-
rit accipe. Inebriauit quippe eum ꝓa sobrietate
q̄ mox in virū alterū mutatus est / ⁊ fugit ab
eo sollicitudo vite preterite / tandē velut luce q̄
dam securitatis infusa / ꝓst egestum torrentem
lachrymarum solidatus est in ipsa lege christi.
Dicebat quid agimus / surgunt iudoci ⁊ celus
rapiunt / nos autem cum sciētis nostris sine cor-
de rē. Quisquis igitur recogitat admiratur ⁊
gaudet augustinū tibi traditū o sanctissima ma-
ter ecclesia. Gaudeat oportet ⁊ cōgratuletur et
gratias agat Anthonio. Quare qm̄ ip̄e tam ex-

Insum et preclarissimum doctorem Augustinum tibi dedit. et hoc propter testatissima: sicut idem Augustinus loquitur in confessionibus suis / eiusdem Anthonij miracula. propter admirabilem insuper vite sanctitatem. quia denique considerauit dotes varias ecclesie in hoc vno collectas fuisse quales nouem enumerat apostolus ad Corinth. Sermo sapientie / sermo scientie. fides gratia sanctorum operatio virtutum in demonijs eiciens / dis prophetia discretio spirituum / genera linguarum / interpretatio sermonum / et in epistola presentis dominice ad Romanos sumuntur decem et octo / quoniam fuit Anthonius tribuens in simplicitate / presidens in sollicitudine / misericors in humilitate / diligens sine simulatione / odians malum adherens bono / charitatem fraternitatis diligens honore ceteros preueniens / sollicitudinem non pigrescens spiritu feruens / domino seruans / spe gaudens / in tribulatione patiens / orationi instans / necessitatibus sanctorum communicans / et spiritualibus / hospitalitatem talibus sectans apud fratres suos. Benedicens persequentibus. benedicens et non maledicens. gaudens cum gaudentibus / fletens cum fletibus. non alta sapiens. sed humilibus consentiens. Hec omnia operatus est vnus et idem spiritus in Anthonio quem figura liter vidit Iohannes in apocalypsi filium ecclesie raprum in celum a facie draconis. de qua quidem ecclesia premititur signum magni. apparuit in celo / mulier amicta sole iusticie / et luna totius mundabilitatis sub pedibus eius / et in capite eius corona stellarum. xij. que sunt vel. xij. apostoli / vel. xij. articuli fidei / vel vniuersitas gratiarum. **L**iber hic exclaimare felix ista dies tanti patris anthonij in qua natus est olim illustrissime memorie philippus dux quondam burgundie princeps pacis prudentissimus / memorandus cum reuerenti semper suspirio. nedum mihi sed toti gallie. imo et ecclesie. predicaui sepe numero partem in hac die natiuitatis sue dicens inter cetera / diem hanc celebrem esse. sibi debere non. quia natus erat in mundum filius ire de matre que concepit eum in peccatis / malediscenda potius exemplo Job et Jeremie. Recolenda vero dies hec. quia baptismi regenerationem quia natus est denuo meruisset. quia rursus patronum talem et tantum quasi peculiariter dedisset in animi sui deuotione dominus deus noster. Profuerit tibi tunc et nunc tua hec deuotio princeps illustrissime ad salutem anime perpetua. Profecerit insuper ad idem posteritatis tue bonum et acceptum deo statim. Sic opto. sic precor atque desidero. sine ficti onis aut adulationis spiritu. testis est in celo iudex meus coram quo est omne desiderium meum scis quoniam ita mihi sum conscius in veritate periret ergo falsitas et veritas vincat. veritate enim vinci falsitate / pessima est victoria. Unde

et si iubet proximum diligere deus sicut seipsum qui vero diligit iniquitates odit animam suam et seipsum consequens est quod ille proximum odit qui iniquitatem in eo nutrit et diligit / prout vidit philosophus in ethicis tollens omnem ab impio amicitiam / etiam cum seipso. **S**ed videat unde caput est sermo doceamus fortitudinem vini sacre sapientie ex effectibus quos operatum est in Anthonio. itaque dicitur in Esdra. quod seducit mentem id est seorsum ducit. hoc nunquid non in Anthonio perspicue monstratum est. dum ad vnicam euangelici vini pregustationem ad vnam ut dicitur guttam. si vis perfectus esse. vade et vende omnia que habes et da pauperibus / ipse protinus a terrenis ad spiritualia / ab imis ad summa / a visibilibus ad invisibilia / a caducis ad eterna seorsum ductus est / quoniam sedens in solitudine leuauit se super se usque adeo ut viuens docuerit non esse perfectam orationem que non ita raperetur in deum quod superius nequaquam meminerit. **N**one bona tibi videntur et optanda mentis hec seductio hec seorsum ductio / quam inducit sapientie sacre vinum. Tradidit super hac mentis seductione doctrinas et industrias diuinus Dionysius in de mystica theologia / memorabile est id quod littera refert de Anthonio qui occurrente sole faciem vertebat ad orientem ubi tantum fixus stabat suspensus mentem ad celestia quousque sol oriens feriret radios oculos eius / quod Anthonius moleste ferens quid impedis o sol mentem meam celestia contemplari. testis est huius anagogia soror nostra / quoniam ea duce cernebat in spiritu lucez. De qua Boetius: hanc quisquis poterit notare lucem candidos prebebit radios negabit. **S**equitur alter effectus vini nuptialis et theologi / quia regis et orphanum facit mentem vanam / alia littera vnam. Item serui et liberi / pauperes et diuites. Tollitur hic acceptio personarum quia pusillum et magnum fecit deus. Nunquid soli diuites euangelizantur / euangelizant et pauperes. Unde in hester nuptijs dabatur vnicuique vinum secundum magnificentiam regiam / non iuxta diuitias sedentium vel paupertatem. **E**st autem / vanitas aliqua mala ut ibi. vani sunt omnes homines in quibus non est sapientia dei. hanc non affert sed tollit sapientia et addit vanitatem laudabilem que ex humilitate fundatur. quemadmodum tu felix heremi cultor et incola Anthoni / perfusus hoc vino sapientie tete reputasti quasi nihilum et inane in conspectu diuine maiestatis ex consideratione proprie fragilitatis dicēs cūz ps. Ego ad nihilum redactus sum. et iterum. substantia mea tanquam nihilum est ante te. Beata presus et rara vanitas huiusmodi / quam docet tradit et efficit per vinum sacre scripture summus pincerna christus. Discite a me quia mitis sum et humilis corde. **A**lloquin euenit illud de Marie

Sermo factus constantie

cantico. **D**isperfit superbos mente cordis sui.
Est autem hec humilitas parens discretionis et
custos/dum non proprio quasi vano/sed sancto
rum patrum credit iudicio. **D**e qua discretioe
saluberrimum est **A**nthonij documentu cōclu-
sum ex mutua patruz collatione q ipsa est dire-
ctrix aurigaeq virtutu/qua derelicta vtutes ce-
tere/vix aliud operantur nisi precipitium casuz
vel interitum. **H**inc est illud **A**nthonio missum
celitus oraculum/dum aspiciens mirabiles mū-
di laqueos exclamasset. **D**omine quis euadet
illos/responsum est: humilitas/cōformiter ad il-
lud ps. **H**umiliat⁹ sum et liberauit me. **S**equi-
tur tertius effectus vini qd loquimur/omne mē-
tem conuertit in securitatem et iocunditatē/iam
id ipsum in **A**ugustino meminimus. hoc in **A**n-
thonio tradit littera fuisse/quem non prius co-
gnitum nouiter aspicientes agnoscebant inter
ceteros patres ex quadam angelica vultus io-
cunditate/et frontis oculoꝝq serenitate quē
admodum cernere est carnaliter/q homo pot⁹
vino bono fit hilarior atq iocundior/et vt apud
comicum est videtur aquile iuuentus. **P**ropter
ea iubet in mysterio salomon merentibus et his
qui in tristitia sunt dari vinu. **Q**uo circa sub-
ditur quartus effectus/et non meminit et. non
meminit omnem tristitiam et debitum. **Q**uo pa-
cto sic: certe quoniam vinu illud letificat cor ho-
minis/et exclamare facit cum propheta sm mul-
titudinem dolorum in corde meo. cōsolationes
tue per vinum sapientie/letificauerunt animam
meam. **S**ed quid de debiti memoria vel exacto-
ria: **A**udiatur dominus ad **J**ob mystice loqns
de solitario/qualium pater dux et velut initium
fuit **A**nthonius loquitur sub onagri similitudi-
ne. **Q**uis dimisit onagrum suum liberum. et vin-
cula eius quis soluit: **C**ui dedi in solitudine do-
mum et tabernaculum eius in terra falsuginis/
contēpnit multitudinem ciuitatis/clamores ex-
actoris non audit/circūspicit mōtes pascue sue
et virentia queq pcurrit. **P**reclara est et accom-
moda proposito beati **G**rego. super hunc locuz
Expositio lata. **S**ed ad quintum vini transea-
mus effectum. et omnia precordia facit honesta/
quippe nihil coinquinatum est vbi est sapientia
nihil impurum sordidum vel verecundū. **H**inc
tu lacerationem tuam. hinc denudationē p de-
monum rabidos insultus non erubuisti agoni-
sta fortis **A**nthoni. **P**ropterea nominatum est
nomen tuum iuxta promissionē boni **J**esu i vni-
uerso mundo. propterea rursus dici potes mar-
tir qui tormenta perpeffus es eo crudeliora quo
truculentior erat tortor demon inferēs ea. **S**pe-
ctaculum igitur prout loquitur apostolus. **F**a-
ctus est angelus dei et hominibus imo et demo-
nibus nec erubuisti tanq bene ebrius sicut nec
christus nudus crucem nec hypolitus proprias

nuditatem. neq **N**oe i mysterio/nec apostoli et
martyres erubuerunt vincula carcerem et ludib-
ria. liceat hic carmen ecclesie sophicum de **J**o-
hanne factum dicere iubilo cordis ad **A**nthoni-
um/qui simul fuit virgo martyr et vates. **O**ni-
mis felix meritisq celsi nesciens labem niuci pu-
doris/prepotens martyr heremiq cultor: inaxi-
me/vatum/maxime quo ad cōsiderationes ali-
quas. **V**eniamus ad sextum vini saluari ef-
fectum quo debriatus hō nō meminit reges neq
magistratum. **Q**ue ratio: plane quia facit ho-
minem non timere eos qui corpus occidit et p
hec non habent quid faciant. **P**erspiciuum fuit
hoc in **A**nthonio quia principibus et impatori-
bus tota mentis libertate rescript sit post collau-
dationem q credebant in christum/ eos debere
reminisci. quoniam super se dominum habent
terribile apud oēs reges terre. **V**eruz quid loq-
mur de regibus hominibus et magistratib⁹: cū
nō extimuerit **A**nthonius illum qui est rex sup
omnes filios superbie et cui nō est potestas simi-
lis super terram qui factus est vt nullum time-
ret. demonis enī certamina ne duz nō expauit. s
insultans prouocauit. **T**radit littera **A**nthoni-
um dum adolescens impugnaretur a spū sforti-
cationis rogasse deum vt videret impugnatoꝝ
suum/qui in specie pueri teterrimi pedibus suis
aduolutus est/ quasi blandiens et supplicās. quē
Anthonius mox irrisit et conspuir dicens. absit
inceps vt vnq te timuerim fedissime atq vili-
sime. **M**ulta sunt huiusmodi que strenuitates
ostēdunt **A**nthonij aduersus principes tenebra-
rum harum/ nec minus solertiam discretiois co-
tra suas insidias. **A**gebat id quod alios docuit
facere et qd christus tentatus egit/ adducebat te-
stimonia scripturarū ad omnem actionē suam.
Hoc autem non faciunt qui vel nesciunt vel de-
spiciunt scripturas sacras. aut qui eas deteriori
peruerfate corrūpunt. **E**xemplo **E**ue que de
precepto dei firmissima fide tenēdo dubitās ait
ne forte moriamur. **A**udiuimus de magnifi-
centia **S**equitur in effectu/ septimo de magnifi-
centia et omnia per talenta facit loqui **R**ecte p
sus euenit hoc in **A**nthonio cuius inēs ebria vi-
no nuptiali ecclesie nihil pusillum/nihil vile/ni-
hil exiguum cogitare dignata est/ sed oia de ce-
lestibus qz de sursum erat/ loquebat instar apo-
stolorum qui vino hoc hausto repente loqueba-
tur magnalia dei. **E**ūt hec precor: magnalia mi-
nuta numismata sapientie terrene: non/ s talē
magna per que loqui facit sapientia que de sur-
sum ē. efferens i mensam cordis altitudinē: sit h
anagogia de **A**nthonio cui tanta fuit bona ge-
nerosi cordis elatio. q non dignabatur adherere
vel nubere sua vis irascibilis potenti alicui nisi
summo. **N**eq sua vis rōnalis nubere sapienti
alicui nisi sumo. **N**eq sua vis pcupiscibilis nu-

bere bono alicui nisi summo. dicens ex sententia
deus cordis mei et pars mea deus in eternum / et
iterum / mihi adherere deo bonum est. **S**i loque
batur igitur per talenta quid mirandum. **S**i di
uitias et opes hereditarias / si vas argenteum si
numos oblatos in deserto contempserit / nullus ad
miretur. **S**ed neque miretur illud quod sequitur
octavo. **E**t non meminerunt cum biberint amici
ciam neque fraternitatem. **Q**uid ita meminerit cum
dicat pincerna vini huius sponsus ecclesie Christus
si quis venit ad me et non odit patrem suum et ma
trem et uxorem et filios / adhuc autem animam suam
non est me dignus. **C**ompleuit hoc beatissimus
Anthonius etiam ab adolescentia relinquens do
mum paternam et sororem velut inemor carnalis
amicicie. **C**ui propterea conuenit illud quod
sequitur nono. **S**ed non post multum sumunt gla
dios quidni sic fecerit athleta fortissimus An
thonius habens in exemplum pincernam et ar
chitriclinum vini huius dicentem. **N**on veni pa
cem mittere in terram sed gladium. **V**eni enim
separare hominem aduersus patrem suum / et fili
am aduersus matrem suam / et nurum aduersus
socrum suam. et inimici hominis domestici eius
Benedicitur a propheta qui gladium suum pro
hibuerit a sanguine. **H**unc gladium sumpsit et
exercuit Anthonius tanquam potens crapulatus
a vino. nedum aduersus carnem et sanguinem et
aduersus potestates aereas tenebrarum harum
aduersus etiam paganos philosophos quos mira ver
borum subtilitate vincebat. aduersus insuper he
reticos presertim arrianos pestiferos. dum ac
cessit est a sua solitudine in alexandriam ciui
tatem magnam quatinus fidem beatissime trinitati
quam corde credebat ad iusticiam / ore coram toto
populo confiteretur ad salutem / quod et factum est.
Quamuis enim docuerit quod monachus extra cel
lam aut solitudinem / est sicut piscis extra aquam.
Euicit tamen cum zelus fidei et obedientia prela
tis ecclesie debita ut iret alexandriam. in qua ci
uitate dum premeretur a turbis certatim irruen
tibus / ut virum fama nominis celeberrimum apud
eos ipsi vel visu cernerent vel manu tangerent /
timentibus et copatientibus nonnullis ut mole
ste ferret / fertur respondisse: mihi quidem assuetum
turbis insultibusque demonum / nihil affert hic po
pulosus hominum concursus molestie vel turbatio
nis. **E**cce quomodo contempsit hic onager solita
rius multitudinem ciuitatis. **Q**uipe tu scis o ana
gogia quoniam inter hec omnia tota facilitate serua
bat Anthonius monitionem ecclesie salutare. sur
sum corda. responsio populorum est / habemus ad
dominum: qui habet in patinis vel ad forum. **P**la
ne sicut euenit aliquibus ut in vasta solitudine
turbulentissimam habent cordis inquietudinem
ac multiplicatam / sic ex aduerso contulerat an

thonio tranquillissimam cordis solitudinem in me
dijs etiam populorum circumstrepentium occur
sibus / ipsa iugis exercitatio contemplationis ana
gogie cooperante gratia dei simpliciante et sta
biliente mentem cordis sui. **E**a demum vera pax
est quam christus ecclesie filius liquit. **N**on turbet
cor vestrum neque formidet aut Guido cartusien.
Sequitur postremo vini nuptialis et theolo
gici mirandus nimis et apud carnales incopre
hensibiles effectus licet de corporali vino quo
tidie sit expertus. **E**t cum a vino emergerint et sur
rexerint non meminerunt que gesserunt. **I**ta pfe
cto est quoniam apostolicum exemplum secuti quatinus
cumque biberint sobriam ebrietatem spiritus quatinus
cumque profecerint in virtutibus strenuis atque ma
gnificis ipsi ad anteriora se extendunt ea que po
steriora sunt obliuiscuntur / deputant precedentia
opera nullius meriti vel momenti propterea
non ostentant illa sed cum Jeremia tanquam pannum
menstruate verecundius abscondunt ab oculis
sponsi / cuius hec est iussio. **C**um feceritis omnia
que precepta sunt vobis dicite serui inutiles su
mus. **E**t tu deus equissime quis omnia que iul
sa sunt imo vel pauca se fecisse poterit gloriari?
quis poterit certus esse? **Q**uid ni propterea filij
hominum qualiacumque fecerint ecclesie vino po
tati libenter obliuiscantur nec meminerint que gesse
runt. **E**t hoc est in presenti vita perfectiois eu
angelice culmen summum istud vere et sine fictioe ex
intimo mentis sensu cognoscere / nedum pferre
solo ore. **A**nimaduerte et sensibus hec imis (res
est non parua) reponere. quemadmodum paulus p
egregia tot certamina post introductionem ei
in superna flucta vini vite / ubi debriatus quid
de vestimento corporis sui factum esset nescio i
quit deus scit / oblitus fuerat tunicam corporis
sui in taberna celi. proclamabat non ex fictioe vt
mendacio / absit / minimus sum apostolorum qui
non sum dignus vocari apostolus. **E**t ite venit
deus saluos facere peccatores quorum primus
ego sum. primus peccatorum tu es o paulus. **E**t ubi
sacrilegi. homicide. adulteri. ydolatre. perfidi.
ubi facinoribus et flagitijs omnibus oppletissi
mi. **S**tat sententia: primus sum peccatorum. **Q**uo
circa meditandum est quoniam ostentare conaba
tur paulo similiter et Anthonio stultus presum
ptionis spiritus laudes ipsorum merita gratias et
preconia. **R**idebat unusquisque sibiipsi. **Q**uid
habes quod non accepisti? quasi si accepisti quod
gloriaris quasi non acceperis. **T**u none de mas
sa peccatrice eadez cum ceteris: tu nunquid non
in eadem damnatione cum ceteris? **Q**uid igitur
extollere te vis aut vales pre ceteris? **T**ibi gra
tiam multiplicem contulit deus. **E**sto neque eni
ingratum esse obliuiscendo vel negando te con
uenit. **S**ed esse tanto debes humilior ex munere /

Sermo factus confrantie

quanto te obligatiozem esse conspicias in reddenda ratione. At vero non es sicut ceteri hominum raptores/adulteri. ieiunas bis in sabbato cum reliquis operibus bonis esto: **S**i tales essent hominum ceteri sicut tu/si gratias recepissent a deo sicut tu. ipsi plus in dei laudes/plus in gratiarum actiones feruiscerent q̄ tu/neq; inaniter et luciferiano more gloriarentur vt tu/deniq; non li altum sapere sed time. Nunquid scis hodie q̄ lis innox sis futurus. Petrus negauit christum/ quando latro confessus est/ve tibi pauper homuncio qui nescis an amore vel odio dignus sis? **Q**ui rursus tua q̄tumcunq; bona videant opera/qua districtione indicentur ab illo in cuius conspectu non iustificabitur omnis viuens/quali preterea sine terminentur ignoras? Attēdas deniq; q̄ hec insensibilitas tua proueniat nō ex defectu peccati. sed quia totus i peccatis obtorpuisti stupidus/languens/cecus et marcidus.

R **V**eneficiebatur et obijciebat apud beatissimos Paulum et Anthonium et similes qui biberant ebriam sobrietatem vini sapientie/spiritus arrogantie sub increpatione tali ne surgētes et emergentes ab ebrietate spiritali/meminissent per arrogantiam que gessissent qui iuxta quod prediximus est effectus precipuus vini theologici. Sic oblitus fuerat deuotissimus Bernardus qui senex in seruitio dei duz egrotaret aliqui gemebat ad dominum/vapulem sane/quatin' misereris afflicto qui non reperis in me bonum quod remuneres. Tempus meuz perdidisti quia perdidisti viri/pro quo quid a zam non habeo/nisi q̄ cor contritum et humiliatum deus/non despicies. **R**efert littera de Agathone p̄se sancto qui proximus fuit Anthonio. **H**ic veniens ad extrema vite stetit immotis ad celum oculis per triduum/interrogantibus euz discipulis suis/pater vbiles. respondit. ad tribunal iudicis. **E**t tu times pater? **I**n veritate fratres timeo. et non confidis in operibus tuis q̄ sunt p̄m deum interim inquit studui quātuz valui/seruare mā data dei sed homo sunt et alia sunt iudicia dei. alia hominum propterea non confido quousq; venero ante eum. **E**cce quemadmodū sanctus Agathon non meminerat que gesserat. **C**eterum quid de te dicemus o Maria pia mater iesu. que impijs presens hodiernis leticiam vini boni comunis impetrasti. neq; solis ipsis s̄ vniuersis ecclesie sponse filijs mysterium condonasti. **Q**uid de te dicemus inq̄. nōne sicut pre ceteris humilior et gratie vino plenior inuenta es/sic apud te vilior in oculis tuis extitisti/proclamans toto humilitatis spiritu cuz apostolo. venit deus saluos facere peccatores quorum prima ego sum. **E**xistimatio qualis sit aliorum nō diffinio. **E**go autem istud sobrie et absq; contradictione existimo credi posse non q̄ pia mal' se

su peccato fuerit vnq̄ obnoxia/vel actuali/de quo non dubitatur. vel originali sicut pie creditur. sed peccasset certe si nō venisset deus saluos facere peccatores. **C**uius saluationis ipsa particeps prima fuit prioritate nō temporis sed dignitatis excellentie/in modo saluandi. **I**taq; dimissa sunt ei peccata multa. non dico iam contracta vel acta per eam. sed est dimissio quedā peccati ne contrahatur vel agatur quomodo loquitur diuinus Dionysius. de purgatione angelorum quā preterea dicit vnus doctor anglicanus quē pfundū schola noiat q̄ plures sūt a deo nobis grē p̄uatiue seu negatiue ppter quas ei tene mur ad gratiarum actiones q̄ positiue/quoniam nō ē peccatū/nō ē periculū qd̄ ruere non posset homo si nō eēt gratia dei preseruans/preueniens et phibens. **N**ec obstat his q̄ diximus illō xpi **C**ui plus dimittit plus diligit. pbat ea potius et solidat. **Q**uid q̄ ania q̄to biberit amplius de vino sapientie si scite et sobrie fecerit tanto pspiciatior est. in videndo et delicatior atq; viuati or in sentiendo turpitudinē et puncturā peccatorum. iō sane q̄ aliena peccata sola recogitatio letit dolet et deflet/plus q̄ habentis illa. **H**oc am brosius fuit notissimum. hoc quotidiano docent exēplo viri iusti. **O**mittam' peccatores omittamus puros hoies. **N**onne tu bone iesu q̄ peccatū non fecisti/deflens nostra facinora magis q̄ vulnera tua. cum clamore valido et lachrymis exauditus es p̄ tua reuerentia? **Q**uid igit putā dum est fieri dum talis aliquis sanctus peccatū aliq̄ videtur sibi/crede mihi q̄ nō est dolor sic dolor suus/pudor sicut suus/et fetor et horroscut suus/blinc despiciat se. abominatur. se excide scit aduersum se factusq; intolerabilis et odiosissimus sibi. flagellat se/rugiens a gemitu cordis sui. **N**ō ita peccatores scelerilibus et flagitijs obibus plenissimi quorum sensus spiritalis vel obstupuit vel obtorpuuit vlt penitus emarcuit. **E**stale vinuz cognoscere. lege illege quid dominus in apocalip. mandat angelo leodicie q̄ neq; calidus erat nec frigidus sed tepidus. **D**icis q̄ diues sum et locupletatus et nullius egeo. **E**cce virum sanctum in oculis suis virum memorē operum suorum. **S**ed quid sequitur intellige. **E**t nescis q̄ tu es miser et miserabilis et pauper et cecus et nudus. **A**ccipite narrationē in tanta meretricie seueritate iocūdā. **E**rat mulier inclusa/cui subseruiebat per fenestrellam quedam ancilla. **C**onueniebant alij multi/pars ex curiositate/pl ex deuotione. pars ex miseratione. **A**udi erat fortassis hec inclusa q̄ iustus in p̄cipia accusator est sui. **E**rat ei mos demissis oculis/rauca et exili voce cū singultib' et suspirijs et plangore se peccatrice accusare se indignā videre lumen celi/pre multitudie iniquitatu suaru. se propterea reclusam eē/audiebat ancilla frequētius hos sermo-

nes. Contigit tandem aliquādo venire quosdā ad locū illum/ quibus penitentibus quid domia sua hec bona mulier reclusa faceret? **R**espōdit ancilla: sustinete paulisper quā puto quiescit/ inter loquendum vt sit quiescerunt ab ancilla qd ei de domina sua videret? **Q**uid vultis dicam vobis/ hec est pessima peccatrix pessima oī quas terra sustinet. **S**ubaudiēs hunc sermonē reclusa/ exilijt de repente furens et insaniēs/ mentiris villissima mentiris venefica? **E**go bona suz mulier? **P**orro ancille non defuit vasa/ et acuta responsio. **O**o p vestram fidem o dñā/ ne turbe mini/ existimabam vos hactenus vera dixisse. **Q**ueratis maxima peccatrix? **Q**uid rīderet domina nō habuit nisi q est qui se nequitur humiliat. **E**t iteruz. **E**st qui corde loquitur et ore. **R**edeamus ad **A**nthoniū quez non meminisse arroganter eorum que gesserat in ebrietate vini nuptialis ecclesie cōfiscimus tum ex multis q littera tradit/ tum ex hoc q moriens celari voluit sepulchz suū fecit h ex hūilitate qsi dicēt deo q laudat ab hoib? vitupante te n saluabit ab hoib? dñante te? **N**oluit igit ab hoib? gloriā que est putredo et vermis. noluit sepulchz suū egyptiaco ritu venerari post mortem. **V**erū aliter prouidit qui humilia respicit deus: imensa illuz put cernere est tumulauit gloria. **O** felicem diuine **V**ienne et **B**urgundie regionē que venerandis huius corporis sacro sancti reliquijs decoratur. **O** felices qui religioso et peculiari quodaz tanti patris obsequio dedicari meruerunt. **Q**uid q gloriofissimus iste sanctus potētissimus in miraculis presertim super obsessos a demonijs/ simplicitatē humilem et nociuam in discipulo suo paulo rusticano tantuz coluit tantū veneratus ē vt ad eum remitteret energumios difficilis curationis/ se nō ad hoc ipsum deputatus ydoneum. **H**ec nōne grandis/ humilitas viri tanti/ cuius vita omnis fuit ascendendo d vir tute in virtutē/ per centū et quattuor vel eo amplius annos. **E**rant qui sobrietatē a carnib? castitatē veneris non vtentē criminantur abbreviationis vite. imo et quādoq mortis causas esse in religione viuētibz? **P**roinde notet hoc et maneat alta mente repositum. nemo tā pctōr est qui nō veniā psequi/ qui nō saluari posset si conuersionē haberet ad deum pauculo tpe vel momento qualem velut assidue p tot annos habuit **A**nthonius. **E**x q perpendite qstus in eo fuerit cumulus meritorū in via/ quātus mō pmiorem in patria. **O** viri num pceller vinum qd sic cogit facere. vel put hz altera littera. **O** viri nū pceller vinū qd sic cogit facere sicut **A**nthoni? hoc ē vinū diuine sapiētie/ vinū fidei. **N**ō illud infame qd fabulā et puerbiū fecit in hoc cōcilio sed vinū fidei pciōfissimū quo dotauit ecclesiāz pspōnsus suus in nuptijs hodiernis si ad my-

sticū sensū traduxeris. **Q**d iuxta pmissa et tanti patris **A**nthonij certissimū documentū/ si rite ppinatum fuerit nō i aureo calice babilonis terrene aialis et diabolice sapientie sū traditio nes hominū veritatē in mēdatio detinentuz/ si pia cum sobrietate bibitū extiterit/ mentes potātium seducit primo: hoc ē seorsū ducit. qd humiliat. qd asscurat/ qd iocundat/ qd honestat qd dat magnanimitatē/ quod confert magnificentiam/ quod tollit amiciciam noxiam/ qd attulit strenuitatem/ mirabilem. **E**t tandem posterior cogens obliuisci extendere semper in anteriora mentes facit. **E**rubescant igitur detractores sacre scripture qui vinum suū miraculose ministratum nuptijs ecclesie presertim die penthecostes quando docti sunt apostoli omnem veritatē: nō volūt primū poni sed illud vt abominatur et nauseant vel spernūt vel negligūt. aut certe miserabiliter dū biberunt in furore suū et insantiam vertunt. quēadmodū videre ē in febricitantibus/ quibus vinum quo melius eo nocentius/ febris autē altera qualis ē deterior ipa peccati malicia? **D**e qua sapiens et excecavit illos malicia eorū neq sperauerūt mercedē iusticie. **E**rubescant preterea qui laudibus tuis o gloriosissime et vsq ad vltimū terre notatissime pater **A**nthoni/ nō applaudunt sed detrahunt/ qui ministros tuos vel nō reuerenter suscipiunt/ vt irridentes abijciunt/ miscentes cōtumelijs suis impietatē hereticā si veritatē habet accusatio q iudicialiter facta est nuper in hoc sacro cōcilio. inuenimus aliū tibi fuisse deuotionis honorem o sacro sancta mater caput et magistra fidelium oīm romana ecclia q pstituit vt vir sp esset ordinis beatissimi pīs anthoni q romanā curiaz sequēs ipse et fragmēta a mēsa pape colligat i elemosynā pauperū. et curat ppter et qsi prochiat oīm q vulgari vocabulo curtsani noīat existat. **N**onit ad h pī religiōis xpiane spūs/ recogitās qd miraculis i vita/ qd post mortē bñficijs et opitulatiōib? refulsit idē anthoni? pserti i hac qdā spālī progatiua q ignē sacruz fugat ex corpozib? i signū q ignē pcupie libidiose pnciosiore inuocat refrigerat i cordibus. **E**xclamat ad odorē ignis h? ifernal tēptat? **O** sacer anthoni adiua me. **C**ōfutaui hēricos anthoni? iā dēm ē/ et repeto q senex et solitari neq plm bñs subditū/ neq lras didicerat/ exiuit heremū et venit ad alexandrie ciuitatis magne conuentum. **A**t tēdant obsecro (pcor et obtestor) i spū lenitatē attendat exēplū b pfunda cogitōe q pstituti sunt habere curā gregis dominici bñe sublimitatem sicut obligatione pastoralis officij/ quicq salutē animarū qui pacē regnoz/ q pullulantium assidue coruz extirpationem/ qui catholice veritatis elucidationē querunt/ qui preterea robur decus et honorem huius sacrosancte sinodi cupi

De nuptiis christi

unt integrum seruare. cupiunt ab heresibus i si
nu suo quotidie nascentibus obuiare. prouide-
ant celeriter ne pontifices sui ne doctores et vo-
cem habentes vel de ignorantia si nesciant vel de
culpabili vecordia et acceptione personarum si
negligant arguantur. **¶** Urgebat hoc loco zelus
domus dei zelus ecclesie/zelus honoris et debi-
ti huius sacri concilij. fortitudo vini nuptialis.
Declamatoriam imo satiricam vel tragicam in-
uentionem in hereses et errores cum suis defen-
soribus cum dissimulatozibus qui non minus
damnosi quam culpandi sunt delatrare. Sed astitit
moderatrix sobrietas: expectetur aut tempus ali-
ud opportunus locus alter aptior et actus capaci-
or. **¶** Neque enim desperandum imo sperandum est
equanimiter. quod hec sacrosancta synodus prout
cepit hereses extirpare sic et perficiet que radice
doctrine pestifere succidendo dedit intelligi con-
sequenter ramorum adulterina noxiaque genimi-
na debere succidi. **¶** Propterea comprimatur ut
proposuimus sermo noster ne vel loquacior ef-
fluat vel prolixior attediet vel mordacior et sati-
ricus exacerbescat. nam quid opus teneres mor-
daci radere veru auriculas/ait parsius. Succes-
seat licet ostentatrix sui iactantia submurmurans
illud eiusdem satirici. Scire tuum nihil est nisi te
scire hoc sciat alter. **¶** Feret nihilominus equo-
animi studiositas speculatrix/questiunculas ab
ea motas cum solutionibus vel supprimi vel in-
scriptis distribui. **¶** Fiat ergo tandem finis in
obsecratione qualem ab initio premisimus. Con-
uertatur quesumus o salutifer christe nunc apud
nos in ecclesie nuptiis congregatos turbida gra-
uis et noxia aqua sapientie terrene animal et dia-
bolice et fiat vinum sapientie salutaris in sobrie-
tate et sanitate potatum. **¶** Consequemur autem
istud miraculuz patres religiosissimi. pres deo
dignissimi si mystice fuerimus in chana galilee
hoc est zelum habuerimus transmigratiois ex
hoc mundo ad patrem. si preterea nostri Iesu ma-
ter salutis istic affuerit/si dixerit pia insinuatue
orationis voce ad Iesum per orationes hic vo-
catum cum discipulis/vinum non habent. Si sub-
inde ministri qui sumus nos obseruauerim mo-
nitionem eiusdem matris Iesu: quodcumque inquit
dixerit vobis (non dubium quin Iesus) facite
quia vinum sapientie per virtute datur obedi-
tie. **¶** Nam initium sapientie timor domini. Si de-
mum ydras ad purificationem positas que sunt
corda nostra repleuerimus usque ad summum aque
contritionis et lachrymose compunctionis/que
haurienda est de puteo profunde consideratio-
nis/hinc miserationum nostrarum. quod cor contritum
et humiliatum deus non despiciet. hinc miseri-
cordiarum dei quarum non est numerus. Tunc fa-
ciet Iesus initium signorum conuertet aquam hac

in vinum. itaque licebit unicuique nostrum dicere
cum propheta. **¶** Nunc cepi nunc est initium. quia
cum considerauerit homo supple viuens hic tunc
incipiet. hec est mutatio dextre excelsi. **¶** Cum mu-
tatiois sacratissime et beatissime nos per gratie
sue miraculum participes efficiat Iesus christus
ecclesie sponsus decorus gloria qui est deus be-
nedictus in secula Amen.

¶ Finit sermo factus coram sacrosancto generali
Constantiensi concilio per dominum cancellarium ec-
clesie Parisiensi. Anno domini. **¶** MCCCXXVII.
die dominica. xvij. Januarij qua die fuit festus
beatissimi patris Anthonij.

Tractatus eiusdem

in quo soluit questiones in precedenti sermone
motas et tunc breuitate temporis urgente non
solutas.

Nuptie facte

¶ sunt i chana galilee et erat
mater Iesu ibi etc. **¶** Illis
et tu nobiscum pia mater ie-
su/ quatinus te petente mi-
nistretur nobis hodie vi-
sapientie salutaris sancteque
deuotionis. **¶** Quod ut fiat te salutamus dicentes aue
Nuptie etc. **¶** Super quadriplicita thematis huius
deductione coram sancta Constantiensi synodo tenui-
mus alias modum non dialogi solius sed retralo-
gi quemadmodum quattuor esse filias sacre sapie-
tie eo tunc notatum est quorum nomina et officia
duplex hoc exametrum pandit. **¶** Littera gesta docet
quid credas allegoria. **¶** Moralitas quid agas
quo tendas anagogia. **¶** Porro subintroducta est
studiositas speculatrix ancilla sapientie non in-
dustria que multas ab his sororibus questiones
super nuptiis hodiernis/ab allegoria precipue
potuerat. **¶** Et quando de gloriosissimo anachor-
tarum Anthonio cuius tunc celebris erat dies ex-
torit deuotio verbum fidei/ quoniam in superbre-
uitatis amor plurima iam dictata linquere iussit.
repetit sepe et multum eadem studiositas auida
sciendi. quatinus in medium predeant omnia. hinc
morem gerere persuasit familiaritas secum velut
a puero traducta. **¶** Erat autem sextuplex ad al-
legoriam studiositatis questio. **¶** Prima quibus
adornata est dotibus ecclesia sponsa a christo spon-
so suo. **¶** Altera qualis est habitudo christi spon-
si ad ecclesiam sponsam. **¶** Rursus viceuersa qua-
lis est habitudo sponse huius ad sponsum suum
et ad eius vicarium quem appellamus summum
pontificem. **¶** Amplius quarto qualiter et quomodo
vitaliter deus carnale coniugium voluit huius
spiritualis signum esse. **¶** Subinde quo pacto ma-
terial ecclesia spiritualis significat sic ut mutuas sibi

laudes et nomina communicent. Denique sexto quibus modis et locis sacre scripture figuratur he nuptie christi et ecclesie. **E**t quidem allegoria tradidit dotatam ecclesiam a christo vini bonitate. quod vinum est non materiale/ quod multum potatum sicut loquitur sapiens irritatorem et iras et ruinas multas facit et in nouissimo mor debet ut coluber a quo proposuit sapiens abstinere carnem suam ut animam suam transferret ad sapientiam. Vinum igitur tale sed electissimum spirituale et theologicum intelligimus/ propterea optimum iocundissimum et sanativum quod sensit feminiuus a samaritano curatus. hoc est vinum sacre scripture recreans viuificans atque letificans cor hominis mira iocunditate spiritus. si fuerit in sobrietate potatum iuxta monitionem apostoli. **N**on plus sapere quam oportet sapere/ sed sapere ad sobrietatem que sobrietas est humilitas. **D**efecerat olim vinum istud in nuptiis quas ab abel iusto imo et ab adam deus suum propositum voluntatis sue disposuerat celebrare. ita ut iure dici posset: vinum non habent. habebant nec negamus paucissimi admodum vinum istud sapientie salutaris. **S**ed quid inter tot et tantos illud erat potabant passim plurimi vinum prostitutionis de aureo calice babylonis quo meretrix illa magna vanitas secularis in apocalypsi inebriabat reges terre. **D**e quo apostolus Moyses. fel inquit draconum vinum eorum et venenum aspidum insalubre. **E**t antea. vna eorum vna fellis/ et botrus amarissimus. Vinum istud si nescis est sapientie terre ne animalis et diabolice mixtum erroribus impiis/ heresibus et blasphemis quasi totidem reptilibus venenatis. cuius toxicata fex non est exinanita. bibent ex eo omnes peccatores terre. **A**t vero dum aduenit christus cum discipulis suis ad mysticas ecclesie nuptias/ dum affuit ibi mater iesu que illuminata vel illuminatrix interpretatur. propinatum est vinum bonum sapientie que de sursum est per reuelationem habitum quod reseruatum est usque adhuc. id est dum aduenit plenitudo temporis quando gratia et veritas per Iesum christum facta est/ quando preterea tristitia et tribulationis aquam conuertit in vinum leticie spiritualis. **A**udi quomodo: **S**ed quia inquit hec locutus sum vobis tristitia impleuit cor vestrum/ ecce ydrias plenas aqua usque ad summum. **S**equitur admiranda conuersio dum subiungit **S**ed tristitia vestra conuertetur in gaudium/ **B**eautea predixerat ipse dum ait. **B**eaui qui lugent quoniam ipsi consolabuntur. **H**unc autem luctum has lachrymas inducit vinum sacre sapientie concunctiuus. eo quod in multa sapientia multa sit indignatio ait **E**cce iastis/ et qui addit sapientiam addit et laborem. **O**stendit quippe sapientia et sapere facit quemadmodum nascimur natura filij ire filij mortis eterne/ nescientes introitus et exitum nostrum quia nemo scit an amore vel odio dignus sit in hac valle lachrymarum/ quantum cumque ascensiones disposuerit in corde suo. **U**erum sunt hec abscondita a sapientibus et prudentibus huius seculi propterea ducunt et bonis di es suos/ querunt hic consolationem suam/ ideo sequitur/ quod est omnium pessimum atque miserrimum transierunt in affectum cordis/ dum dulcescit in eis acerbissimum iniquitatis vinum. doctrinas bibunt erroneas impias et blasphemias per veris quibus aque furtive hereticorum dulciores sunt/ et panis absconsus qui se palam prode re non audet suauior. **Q**uoniam istud est vinum super cuius defectu conquesta es o miseri cordis illa mater Iesu/ dicens et insinuans/ vinum non habent/ non utique/ sed postulabas vinum aliud pro nuptiis christi filij tui et ecclesie/ vinum sacre scripture vinum theologicum/ quod ab initio propinavit ecclesie sue filius tuus frater et sponsus. **S**ed ecce prohdolor vinum istud euangelice doctrine merum factum est quasi plenum mixto/ multiplici mixtione. **M**iscet auaricia turbidam et scenosam aquam sapientie terrene quam exquisierunt filij Agar secundum traditiones hominum **H**ec est ardens cautela et astutia concquirendi diuitias/ accumulando sibi densum lutum in auro et argento. iure vel iniuria. subseruientibus et dolis fraudibus/ periurijs/ ysuris/ simoniacaque prauitate. **H**anc aquam qui biberit sitiet iterum vehementius quidem et acius. **C**ausat enim ydropicam sitim auaricia apud quam profecto quod plus sunt pote plus sitiuntur aque. **M**iscet luxuria sedam bituminosam atque sulphuream aquam sapientie animalis que est ardens astutia perungendi ad illecebras carnis voluptates non extinguentes sed augentes sitibundam carnis pruriginem sicut dyphas serpens que medullis sitit in vndis. ait **Lucanus**. **P**ropinat et miscet superbia aquam sapientie diabolice/ que est curiosa libido cognoscendi subtilia. sed inutilia. sed superuacua sed nociua. quoniam inflat talis scientia violento potu suo generatque torsiones. et enecat corda superborum/ hinc excogitatio magicarum artium. hic adinuentionis et defensio nouarum peregrinarumque doctrinarum. **Q**uo contra vinum sacre scripture liberat a curis/ ideo liber dici potest. **P**urissimum est mundans ab inquinamentis. sobrium est suppressum omnem superbiam mentis dum in obsequium fidei omnem captiuat intellectum. **D**e quo vino terminetur sub consideratione triplici questionis prime solutio.

Consideratio

In mysticis christi et ecclesie nuptiis debet vinum theologicum tanquam optimum atque salubriter inebriatis asponi. **R**onem dat archiditriclinus in euangelio ut cum inebriati fuerit non curent neque

De nuptiis christi

querant id quod deterius est/ p̄tēti/ suauissimo prioris vini gustu/ quod faciat/ quod letificat/ quod in consolationē etiam amara conuertit. **I**usticie enim domini recte letificantes corda. **G**enserat hoc sapiens qui ait. **N**ihil est dulcius q̄ respicere in mandatis domini/ hinc est illa p̄phete exclamatio. quā dulcia faucib⁹ meis sup mei ori meo. **Q**uo circa bibite amici clamat sapiētia et inebriamini carissimi. **O**bediuerat anima que gloriabunda dicebat i epithalamio spōsi et sponse. **I**ntroduxit me rex in cellam vinariam/ et p̄pheta. **C**alix meus inebrians quā p̄clarus est. **H**inc demum ē illud ecclesiasticum/ i p̄sona fidelium/ bibamus sobriam ebrietatē spiritus. **B**iberat hanc ebrietatem petrus in monte qui factus est inde nesciens quid diceret. **B**ibe bant hanc apostoli die pentecostes in tabernaculo grandis et strati. / duz superabundantissimo perfusi sunt vino sup naturalis sapiētie oēs edocti veritatem salutarē. **S**ed stulta gens multo madere deputat/ quos spiritus repleuerat. **N**is scire q̄tum in ymbra figuraliter docuerit. **M**oyses preponenduz esse vinū decalogi/ qd est vinum fidei/ custodite inquit mādata domini dei vestri que precipio vobis. **S**equitur hec est enim vestra sapientia et intellectus coraz populi vt audietes vniuersa precepta hec/ dicāt. **E**n populus sapiens et intelligens/ gēs magna. **P**reclare quidem et diuina voce fert vn⁹ in q̄dam generali cōcilio respondisse/ dum quereretur constitutiones noue fieri. **Q**uid sibi vult inquit constitutionum talis multiplicatio ceruicibus imponenda fidelium/ euangelio nec cognito. nec obseruato/ sciatur in primis et seruet euāgelium. **Q**uid sonat aliud obsecro dictū tale q̄ istud. omnis homo primū bonum vinū ponit/ vere sic est/ sic agere conuenit ecclesie sinodaliē cōgregate. **V**icet aliquis reprobas ergo decretales et decreta summorum pontificū cōstitutiones sinodales dioecesanorū/ et ita de reliquis. **N**on reprobo fateor/ scio dictū esse per christū qui/ vos audit me audit. scio lege euangelicā stabilitam. **I**n super naturalibus principiis et i regulis vniuersalibus reliquisse particularium agibiltū determinationes apostolis et discipulis suisq̄ successoribus. **P**unc vero qualis insania ē deferere lege regis. deferere fontem vini sapientie salutaris vt stabiliatur primitus lex subditorum et ante ministres/ nō dicam vinum qualecunq̄ sed aqua sapiētie aialis et terrene. **A**nde fit plerūq̄ irritū mandatū dei put se cōformans christus. **E**saye verbis phariseos arguebat. **I**nuenies apud eos qui nomen sibi religionis appropriarunt/ plus puniri transgressionē humane constitutionis satis frivole sup de latione vestis hui⁹ vel illius super vlu cibi talis aut talis q̄ si blasphemado quis deū negauerit

deierauerit violauerit sabbata ei⁹ et vniūsa decalogi precepta. **Q**uid vero de prelatis sentire debeas curias suas intra sinodalia cōcilia litos punitiones excoicationes te docebunt. **Q**uid q̄ fastidium vinum istud sacre scripture cōquilitores huius seculi/ quoniam animalis homo nō percipit que dei sunt/ stulticia enim ē illi/ et sicut gustato spiritu desipit caro. sic carne gustata desipit spiritus. et fit velut in occasu luminoso veritatis. quoniam preterea tumēs per arrogantiam animus dedignat captiuare intellectū propitiū in obsequium fidei. quia rursus videri refugit q̄ si discipulus sub magisterio theologorum quos ideo despicit/ nedum ignorare conficius est que sciunt ipse minus sapiens appareat in oculis suis vel alienis ita q̄ in theologie cōtēptū suam ignorantiam consolantur.

Consideratio

II

In nuptiis crescentis ecclesie dum vinū sacre scripture seu theologicū propinabatur discumbentibus principibus et alijs ab architrictinis q̄ fuerūt doctores theologici/ tūc ecclesia dotata fuit ampla tēporalitate. sic formidanduz ē ex cōtemptu vini huius/ ne tollantur aut notabiliter minuantur dotes huiusmodi temporales ab eadem ecclesia.

Consideratio tertia. **I**n nuptiis ecclesie nūq̄ deesse poterit vinū theologicū qd est vinum fidei vsq̄ ad cōsumationem seculi/ poterit tamē apud plurimos discumbentium et ministrantiū in his nuptiis verti vinum istud vel in cōtēptū vel i nauseam vel in morbos varios. in infantiā et in mortem. **H**as considerationes vt in presdicto sermone latius expōnerem nec omitterez purgebat zelus domus dei/ zel⁹ fidei/ zelus presentis concilij/ zelus professiōis theologicę/ qui videbatur tanq̄ potens crapulatus a vino nil metuens sed obuia queq̄ vicia vel errata persequi nitens. **S**obrietas vero moderatrix expectatur alit tempus aliud locus alter et actus/ melius est nihil q̄ pro rei magnitudine pauca dicere. **M**ultis autem dicendis vt vides hora non suppetit/ simul obseruandum est illud salustij a hieronymo cōmemoratum/ frustra niti/ neq̄ aliud se fatigando q̄ odium querere extreme demētie est. **Q**uo contra zelus in spiritu/ vebemēti neq̄ tardādū eē/ neq̄ dissimulādūz ē ipoztune et oportune ingerendā etiaz nolentibus cē doctrine veritatem. **L**iberet animam suā quis est inductus predicator aut doctor i cathedra nō pestilentie s̄ religionis christiane. **Q**uid mihi detractiones/ quid odia/ quid irrisiones/ quid ludibria/ quid persecutiones/ felix mors quā veritas peperit. **P**artius ista/ respondit sobrietas/ memineris casuum Petri Thome. et aliorū sine numero/ quoz primus ad christū

Etiam si oportuerit me tecum mori non te negabo
alter ad coapostolos. eamus et moriamur cum eo
Putas quod in cellam vinariam introduxerit te rex
vide quod ordinauerit in te charitatem secundum sen-
tentiam. Itaque qui se existimat stare videat ne
cadat. **A**ir tandem isto alioque plurimo sermo
necopesuit tunc sobrietas zelum feruidum non
ut pacem erroribus daret/absit/sed bellum que-
reret eo capitalius et efficacius quo moderatius
tempora conspicit personas et loca. ita quidem ne-
cesse est ut interim errores et vitia quos tollere
nequit zelus a domo dei. toleret et gemat mise-
rans ecclesie vicem horridam si in nuptiis eius
ppinare vinum bonum fidei communis symbolicum
uentientibus vel uon vocat vel non licet aut non
expedit. **D**um illud non prodesse sed obesse coperi-
tur eo quod pars non exigua vinum istud optimum
aut cum abominatione reijcit nec bibit aut bibi-
tum mor euomit cum nauseat. aut forte reretur
visceribus illud in felleum virus vertit. **C**ausam
tibus hoc ira furore odio dissimulatione tan-
que humoribus noxijs quibus infectus est spiri-
tus bibentis. **P**orro studiositas speculatrix
subintroducitur tunc pro formandis questionibus
premissis/postulare videbatur in ipsa meditati-
one mea dissolutione earum/contestans nihil il-
licesse mordacis acrimonie nihil odiose vel ama-
re veritatis. **C**onsentiens allegoria/accipe in-
quit per secunda questione. primo quod sponsus ec-
clesie christus deus ipsam se dignam non inuenit sed
effectus. quod non ex operibus iusticie que fecimus
nos sed per misericordiam suam saluos nos fecit
et prior dilexit nos ut qui gloriatur in domino glo-
rietur seruientis ei cum timore et exultans cum tre-
more. **A**ccipe pro secundo quod sponsus ecclesie
Iesus recedens ex hoc mundo. non ita dereliquit
eam sicut nec matrem propriam dum viueret qui
habeat custodem continuum saltem seipsum prin-
cipaliter et ministerialiter per illos quibus dixit
Ecce ego vobiscum sum usque ad consumationem se-
culi. **A**ccipe tertio quod sponsus ecclesie Iesus
dum commisit eam petro custodiendam. illum maiori
quo ad hoc insigniuit privilegio et auctoritate que
Iustum ioseph aut Iohannem euangelistam dum
eis in custodie cura propriam commisit matrem.
Accipe quarto quod sponsus ecclesie sibi dedit omnia
in manus virtute dilectionis illius qua maiorem
nullus habet/que est ut animum suum pro eade
posuerit/quomodo etiam (put arguit apostolus) si
seipsum tradidit non omnia simul inferiora dona-
uit. **P**oneant igitur et contremiscant / qui sponsam
hanc vel conceptui vel odio vel obprobrio verbis
aut operibus habuerit. qui plenitudini potesta-
tis sue non erubuerunt detrahare. quoniam ira vi-
ri sui non parcat in die vindicte/zelotes ego sum.
dicit dominus exercituum. **C**eterum dum alte-
ram formas questionem o studiositas qualis sit

habitus sponsae huius ad sponsum suum et eius
vicarium. **T**rado tibi primo quod ob honorem spon-
si debet ecclesia sinodallyter aut non sinodallyter con-
gregata tractare summum pontificem reuerenter
et honorifice cum omni beniuolentia si laudabi-
liter imo et si tolerabiliter ipse pontifex tractat eam
dico tolerabiliter quoniam in multis offendimus
omnes / et prius quam abijciatur/expectanda est iudi-
cialis sententia diuorum quemadmodum in epis-
tolijs ferioribus hactenus obseruauit precedentium
patrum discretio. **T**rado consequenter quod ob
reuerentiam sponsi debet ecclesia vicarium et cu-
stodem sibi datum nominare patres / et ipsum velut
dominum et caput suum/honoribus et obsequijs
per se et filios suos sedulo preuenire. similiter et
ecclesiam romanam peculiari quodam consortio
sibi iunctam/neque talem patrem conuenit detra-
ctionibus vel iniurijs exponere sed operire quod ad-
licuerit turpitudinem eius. **S**umat exemplum
in beata virgine que Ioseph appellabat domi-
num suum venerans et preponens in loquendo eum
sibi. **E**cce ait pater tuus et ego dolentes quereba-
mus te etc. **T**rado nihilominus tertio quod si vi-
carius huiusmodi frigidus fuerit aut maleficia-
tus a deo quod ad generationem filiorum spiritualis sit
inhabilis. talis existimari non debet idoneus ec-
clesie sponsus aut sponsi vicarius. **E**st autem ge-
nerationis homini semen sanctum verbum dei seu
fidei non varia traditio filiorum huius seculi. **T**ra-
do rursus quod ecclesia si fiat vicarius sponsi sui. for-
nicator aut adulter ducens viduam et repudiatam
et fornicam et meretricem contra iussionem legis in
leuitico si seuerè tractauerit ecclesiam. **S**i spolia-
uerit eam vestitu suo per dilapidationem. si abuti vo-
luerit per simoniam. si suffocauerit fetus suos intra
vel extra vterem. per exempli perniciem. si peremerit
gladio mortificare scandaloseque doctrine vel opis
pestiferi vel noxie dissimulationis in correctione vi-
cioz et heresum. tali dum dari libellus repudij pre-
sertim si vitijs suis incorrigibilitate addiderit/
ne retento sit in dedecus et prumeliā sponsi sui
et in perniciem filiorum / et ne videatur sue nutritrix malicie
Querebas ulterius? quarto principaliter o studio-
sitas qualiter et que utiliter de carnale coniugium
voluit spiritualis signum esse. ego paucis expediam.
Nulla in primis videatur a se delectatio et consideratio sua-
uior. altior. atque benignior / quam si pura cordis sim-
plicitate et humilitate meditet se sponsam christi quam
sicut in humanis affectibus amorem. precellit dile-
ctio sponsae corporalis ad sponsum et contra reci-
proce super amorem patris et matris. sic non potuit
amor mutuus anime ad deum et dei ad animam
teneriori ut ita dicamus feruentiori et intimiori
nomine vel exemplo tradi quam sponsi et sponsae. hic
est illud epithalamium de canticis canticorum quod
pro contemplatiuis et in anagogicos raptis ex-
cessus Salomō tunc amabilis domini composuit. put

De nuptijs christi et

sanctissimorum doctorum sinceritas exposuit.

Porro nulla videtur ex aduerso periculosa meditatio q̄ si presumat anima fedis adhuc cogitationum desideriorūq̄ fantasmatis op̄pleta sordidaq̄ debere licēter assurgere vt se recogitet sponsam christi. Intercurrerunt enī protinus nuptiarum carnaliū turpes imagines q̄ desideria pariūt turpiora. Recogitet poti⁹ anima talis. Quoniam deus vltionū dominus est terribilis in cōsilijs super filios hominū. Vicat ad eum quis nouit potestatem ire tue ⁊ pre timore tuo iram tuā dinumerare. Similia deniq̄ pponat sibi timoris incussiva. Tunc anima si magis interim profecerit vocet ⁊ habeat christum vt patrem/ecclesiam vt matrē clamans in spiritus sancto. Abba pater/deniq̄ tandem veniet ad oscula ⁊ amplexus sponsi. Tradit Hieronym⁹ morē apud hebreos hunc haberi q̄ audiēdi cāntica canticorū nullus admittatur minor annis. xxx. ne spūalibus abutens canticis/in carne ea vertat lasciuia. **A**dde secūdo cōiugium ade si nō peccasset illud nō fuisse sacramētū xpī ⁊ ecclesie. sed bene dei ac rationalis creature ab eodem gratifice desponsate. **T**ene postremo virginalē cōiugium Joseph ⁊ Marie. licet cōsumatū nō fuerit carnali mixtione. fuit tamē verum sacramētū christi ⁊ ecclesie. Cum quia fuerit in hoc coniugio cum virginitate. maternitas vera ⁊ prolis fecunditas. quēadmodū est in ecclesia. non sic in consecratione virginū vbi non est fecunditas. nec in p̄sumatione nuptiarū carnalium vbi desinit virginitas/suit insup̄ ratioe prolis vera conformitas nature diuine cum humana. Et hic multa super hoc virginali sacratissimoq̄ cōiugio salubriter ⁊ deuote meditanda suppetunt purgatis animabus in fide ⁊ morib⁹ que pretereo/inquit allegoria linquens ea anagogie sorori diuinissime. **R**ursus ad aliud qd̄ inquiris o studiositas. quo pacto materialis ecclesia spūalem significet. Ratio patet facili ex institutione consecrationis ⁊ dedicationis sue. **U**n̄ perspicuū reddīt quis ⁊ q̄tus honor q̄tus reuerentie cultus materiali debetur ecclīe/ contra begardorū errorem. contra superbā illorū quos alloquit apls dicēs. An ecclesiam dei cōtēpnitis. contra dissolutiones iudecoras seruētū deo cuz garrulationibus cū ineptissimis vanitatibus ⁊ insanjs falsis. Deniq̄ nō sine causa christus eiecisse legitur vendentes ⁊ emētes de templo grauiter intonans illud ppheticū. Domus mea domus orationis vocabitur. vos autem fecistis eam speluncam latronum. faciunt ⁊ nunc o salutaris christe. Domū tuam stabulum porcorū grunientū vel canum latrantium/ vel ridiculorū simiarū/nō recogitantes animo quod exclamauerit Jacob post visionem scale mystice in qua erant angeli ascendentes ⁊ descenden-

tes/q̄ terribilis est locus iste. vere nō ē hic alius nisi domus dei ⁊ porta celi. **H**ic aptissime sacrum conuiuium nuptiarū christi ⁊ ecclesie celebratur ⁊ sumit. **H**ic efficaciores sūt ceteris paribus orationes q̄ in loco vel priuato vel ppha no. **H**oc pulchre post dedicationē templi salomons. deprecatio sua flexis genibus ⁊ manib⁹ eleuatis dū laudaret deū ⁊ populo benediceret dedit intelligi. Similiter i ornatu multiplici ceremoniarū debet accipi. in quib⁹ singulis tot sunt mysteria quorū verba signa vel opera. **V**eniam ad illud qd̄ vltimo quesitum ē. Quibus modis ⁊ locis sacre scripture figurant̄ he nuptie christi ⁊ ecclesie. Animaduerte triplex cōiugij quale tradit soror littera in trib⁹ patriarchis. in Abraam. in Isaac. ⁊ in Jacob. Attende cōformitē mystice quoniam nubit deus humanitati in incarnatione. nubit anime singulari in fide ⁊ deuotione nubit ecclesie vniuersali in perfecta carismatiz omni dotatione ⁊ in elargitione bonorum tam vie. q̄ patrie. Unde licet sit vna sponsa. sunt tamē septuaginta regine. ⁊.ccc. cubine ⁊ adole scēntularum nō est numerus. **F**iguratur hec triplex coniunctio nuptialis/in matrimonijs vt prediximus trium patriarcharū Abraā Isaac ⁊ Jacob. **N**is scire quomodo certe coniunctus est Abraam cum Sara que sui nominis interpretatio sonat idē qd̄ carbo s̄ puto q̄ n̄ extinguit carbo s̄ ignis ignis vō dū icorpat carboni. siue lut vñū ex ambob⁹/qm̄ carbo suscipit actōes ignis factus ardens ⁊ lucidus. **P**ro vide si nō fuerit tale aliquid in humana natura dū vnita supposito diuino facta ē sicut ignitus carbo ardens per charitatem. lucens per honestatem. **F**acta quoq̄ est idiomatum cōmunicatio/virtute cuius homo dicitur creasse celos. ⁊ deus portasse dolores nostros. Intende preterea quoniam habuit Abraam de Sara filium vnicū. cui nomē Isaac qd̄ interpretatum dicitur risus vel gaudium in quo tota spes hereditatis erat reposita. **N**os vero nunquid nō ex matrimonio dei cum humana natura/risum suscepimus ⁊ gaudij reparationis nostre spem hereditatis perpetue. **F**alloz si nō hoc gaudium nunciauerit angelus in die natiuitatis sponsi dum ait pastorib⁹. Eūā geliso vobis gaudium magnum quod erit omī populo. Sed neq̄ defuerūt encenia neq̄ donaria nuptiarum dum nunciata est. Gloria in excelsis deo. Et in terra pax hominibus bone voluntatis. **D**um in mysterio floruisse perhibetur vinee engadi/cum ceteris miraculis. **C**eterū p̄ secundis nuptijs christi cū ecclesia. subiūgam⁹ figuram m̄simonij Isaac cū Rebecca. cuius nominis interpretatio est/multum accipit. Et que sponsa/queso maius aliquid accepit a spōso q̄ a christo suscepit ecclesia. **P**otuerant hic do-

tes seu dotationes sue numerari supernaturales, naturales spirituales et temporales. de quibus supra notauimus. Quid quod fuerunt ex hoc matrimonio duo filii varie sortis et indolis. **Jacob** bonus et simplex **Esau** malus ferox et discolor. de quibus a deo dicitur **Jacob dilexi / Esau autem odio habui.** Per istos vero fratres quid aliud datur intelligi quam in ecclesia que est congregatio fidelium. diuersa generatio filiorum quorum sunt aliqui solo nomine christiani. alij re simul et nomine. **Abali** subinde persequuntur bonos sicut **Jacob** ab **Esau** multa perpeffus est. vix est itaque **Jacob** in ecclesia que non exerceat **Esau** malicia. **¶** Denique christi desponsationem cum anima singulari figurant nuptie **Jacob** cum duabus sororibus **Lya** et **Rachel**. **Lya** actiue vite. **Rachel** contemplatiue typum gerit anima deuota. quarum filios si numerare et ad figuram traducere studeremus. recensendus esset libellus ille richardi pulcherrimus de duodecim patriarchis ad quem remittimus. **¶** Adde quod ad predicta **Iesus** totus desiderabilis tribus animam sanctam appellat nominibus in canticis sororem. filiam. sponsam. Sororem propter coniunctionem sui cum humana natura. Filiam propter coniunctionem sui cum ecclesia que mater est. Sponsam propter coniunctionem sui per gratiam aut gloriam cum ipsamet anima sancta. **¶** Considera tandem et inuenies nuptias omnes istas factas esse in chana galilee. hinc **Elayas**. **Zelus** domini exercituum faciet has videlicet nuptias. Et hoc in galilea que transmigrationem significat. **¶** Vide quod mirabilis quod multiplex transmigrationis. dum diues fit egenus / eternus temporalis / deus passibilis: in primo matrimonio. **¶** Dum in secundo dimisit ecclesia suos errores / sua ydola / culturas deorum / ceremonias iudeorum. **¶** Dum in tertio fit anima de meretrice sponsa christi fit vxor regis summi que prius erat scorum vel mundi vel carnis vel diaboli. **¶** Studiositas his auditis gratias agens veritas est allegoriarum ultra fatigare quolibet aut responsis. que idcirco finem loquendi fecit in iprecatione participationis habende cum his nuptiis christi et ecclesie nunc et in secula seculorum. **¶** Vbi vero ad meipsum reuertenti **zelus** domus dei non defuit. qui monitionibus sobrietatis obediens consenserat silentio preteriri tunc declarationem duplicis apposite considerationis de vino sacre sapientie. **¶** Erat enim **zelus** secundum scientiam propterea fugiebat et multiloquij tedium et amore redargutionis odium prestolans comodius locum alterum tempus et actum. **¶** Estimulauit me nihilominus postmodum crebro quidem et multum sibi vocem dari. que si negaret petebat omnia scripta inferri / inducebat feruorem fabulose mende qui domini videns asininas aures prodere palam timuit submurmurauit et infodit terre unde feruntur arundines exorte viciu mende subfiliates

¶ Suadebat **zelus** in proposito saltem ita fieri pronuncians / neque scientiam sibi que tempora personarum et loca circumspectat / neque compassionis charitatem deesse. **¶** Recte quidem quoniam hic demum **zelus** est laudabilis / qui mala quolibet auferre vult que videt in domo dei. **¶** Sed si tollere nequit tolerat et gemit tolerat secundum scientiam / gemit per compassionem. **¶** Est itaque scientia sine zelo languens. **¶** Estet **zelus** sine scientia precipitans. **¶** Estet vtrumque si deesset compassio nimis amariicans et inducens non tam correctionem vitij quam irritationem odij / **zelus** igitur ad vim irascibilem / discretio ad rationalem. compassio ad concupiscibilem mouendas vno mutuoque consensu spectat ut ordinatus in se sit totus homo potens per zelum. sapiens per discretionem beniuolus per compassionem affectus in hoc appropriata beatissime trinitatis / que sunt potentie vigor / sapientie fulgor / beniuolentie dulcor. in quibus fundantur apud operationes laudabiles modus species et ordo. **¶** Itaque mensura numerus et pondus. **¶** Rursum vnitas veritas et bonitas / referendo singula singulis appropriatis beatissime trinitati ex qua omnia efficiuntur. per quam omnia exemplariter. in qua omnia finaliter existunt. sicut est omnibus causa essendi / ratio discernendi / et ordo viuendi. **¶** Et quando **zelus** apud me conscius se fatebatur habere sibi socias scientiam atque compassionem precipue que nihil per iniuriam. nihil in ira. scandalum. liuorem. odium vel rancorem cuiusvis persone dicere vellet aut scribere sed ad extirpationem errorum et emendationem errantium morem ei gerere disposuit / scriptis inserens que circa duplicis predictae considerationis pertractionem de negligentia vini sacre scripture salubri monitioni videntur annotanda.

¶ Erat igitur secunda consideratio quod in nuptiis crescentis ecclesie etc. **¶** Feruor itaque deuotionis qui principes et alios dotantes ecclesiam mouit unde queso genitus fuit: si non ex preconcepto calore vini spiritualis sacre scripture vehentis ad eterna mentes suas terrenorum amore calcato. **¶** Nunc autem si viderint pincernas vini huius platos et doctores labi funditus in inferiora terre neque ullam de spiritualibus sollicitudinem gerere. quid ni repetant quod dederunt cum cessante conferendi aut quod a noua saltem donatione tepescant? **¶** Ecce iam vidimus plurimos in sacris etiam litteris eruditos qui vni cuius prelatorum irritati / zelantes domus dei non secundum scientiam nequaquam timuerunt suggerere principibus et populis usque ad oppressionem mortis quod fas erat eis tollere temporalia clericorum habitualiter delinquentium. **¶** Rursus quod bona eorum non erant nisi pure elemosyne. **¶** Quod insuper non erant tradita nisi sub conditione bene viuendi et vti tunc quo deficiente peribat titulus iuris. neque quicquam reliquum clero tali superat. **¶** Adde quod non defuerunt

Mendicitatis et proprietatis

neque defunt seculares cupidis auribus et assensu talia recipientes/nihil autem facilius quam persuadere volentibus spolia clericorum/dum vel auaricia vel odium vel inuidia vel zelus indiscretus trahit eos. **O**pponit alij prelati et clericis paupertatem ecclesie primitiue in apostolis et discipulis/aumentant e celo missam vocem dum a Constantino dotata est ecclesia magis diuino iuxta prophetiam danielis de regno christi quam humano constituto. **H**odie venenum effusum est in ecclesiam dei. **Q**ue omnia quid aliud quam spoliandum esse loquuntur ecclesiam? **V**erum quid antiquum? quod sola lectioe cognita commemoramus: predicatum est solenne apertissimis verbis quod mendicitas erat solum vel precipuum medium predicationis verbi dei/quod spiritus diuitiarum suffocant verbum. **E**t paulo ante dum quereretur ipse predicans qui sunt predicantes? Respondit profecto soli mendicantes quoniam pauperes inquit euangelizantur. **T**aceo quod dixerat antea quidam ex mendicantibus prelati: nos pro nobis principes habebimus aduersus prelatos. supradidit alius/ac etiam mulieres. subintulit alter minaci vultu. nos tale seminabimus semine in vno die quod eradicare per annum nescietis neque poteritis. hec et filia si nihil penduntur a prelati secularibus/sibi defensores suos seculares theologos vinum sacre sapientie ministrantes in puritate. vel abijciunt vel negligunt vel opprimunt. quid persequitur? est quod ut principes dicant et statuam apud semetipsos. si mendicitas solum vel precipuum medium est ad predicandem verbi dei. cum nihil magis incumbat ecclesie prelati quam homini predicatio. propter quam apostoli dixerunt. non est nos equum relinquere verbum dei et ministrare mensis. et Paulus ait/non misit me dominus baptizare sed predicare. quid eligibius nobis est quam ut prelatos reducamus ad mendicitatem sublati tot diuitijs et dotacionibus/in quibus ociosi gloriatur neque superbiunt supra regum et principum prelatum? **N**ihilominus hec et similia cum predicant dotacionis ecclesie subuersiua: sit applausus. significat ut excurrat sermo. dum vero pro favore debito prelatorum pro libertatibus eorum pro fidei quam tueri professi sunt usque ad mortem defensione predicatio fit mox oscitant. inquietant submurmurant. exhibent tumultum finem figent. **A**ttendat pastoralis sollicitudo. ne per ipunitatem talium crescat in ecclesiastica hierarchia deordinatio horror atque confusio. **N**on si mendicitas post apostolos et sanctos doctores nouiter subintroducta. ministraret hodie sola vinum predicationis per populos in ecclesie nuptijs. **I**n multis itaque nunc male est fateor ecclesie sed in multis deteriora venirent/quoadmodum sumi poterit ex dicendis in altera consideratione patens argumentum. **E**cce vero dum talia meditatio cordis mei secum reuolueret. aspiciere visa est hinc mendicitatem religiosorum. hinc proprietatem prelatorum quarum utraque predicabat laudes suas. alterius al

tera statui preferre se contendens. **P**reoccupauit mendicitas. et quis dubitauerit/inquit me preferendam esse proprietati vel appropriationi temporalium que volens esse perfecta abijit iuxta consilium christi. et videri omnia que habui. et dedi pauperibus christi. **V**t nuda sequeretur expedite nudus christum. **P**recello quidem in multis. sed quinque prerogatiuas enumerasse suffecerit. **M**ens nonne mihi libertas est ad contemplationem quoniam egena sum. non potens epulari quotidie laute et splendida. propterea neque cibo neque vino grauior in crapula et ebrietate. neque somniculosa iaceo somno vinoque sepulta. **S**um insuper aptior ad predicationem quam doceo ne dum verbis studiosissime haustis ex itimo fontefacres scripture. et artificiosissime compositis in allegationibus in richmis in rocinatibus miscendo seculares autores poetas et rhetores. **E**xemplo proprio quod efficacissime doctrine genus est predico contendas esse seculi diuitias. pompas honores atque delicias. sequens christum qui percepit facere post docere. **Q**uid tertio quod elongantior sum ab adulatione quia non temporale lucrum non fauorem diuitum. non applausum populi sed spirituale dum taxat animarum salutem exquiro. quid enim mihi est super terram? **Q**uid propterea quarto quod a formidine resistentium verbo dei liberata sum. dum ab eis maior effici non ambio sed refugio. querens in nuptijs ecclesie locum nouissimum nolens primos recubitus in cenis. nec salutationes in foro. nec vocari ab hominibus rabbi. neque primas cathedras in synagogis/seruiat mundus vniuersus aduersum me ad quam me poterit forte viliozem deicere quam medica queram panem meum. **C**onstat denique melioratam esse ab omni solitudine. **C**ur enim de crastino cogitarem que habes alimenta vnde quesita et quibus tegar etiam vilissimis resarcitisque saccis contenta dego. considerans aures celique neque laborant. neque nent. neque congregantur in horrea et pater celestis pascit eas. **P**roprietatem ex aduerso contendebat primogenita iuxta sententiam Aristotelem. argumentis poliam socratis et platonis quod erat expedientior apud homines prescripto peccato secus in statu glorie. **S**ecus in originali statu iusticie ubi fuissent omnia communia. ubi nullus appropriando dixisset hoc meum est. hoc est vero tuum quoniam unicuique fuisset omnia subiecta sub pedibus eius. **O**mittat de singulis hominibus fiat de prelati ecclesie tantum sermo/quod ego proprietatem multum offero fructum spiritus/perferam quantum triplicem in edificationem subditorum. **H**abet ex me primo subsidia temporalium. vnde mihi exerceant apud subditos egentes afflictos et debiles pupillos viduas neque sub specie pietatis et questus/spolia querunt ouem neque lac emungunt usque ad sanguinem. quod ut exercere possint sanctus Thomas cantuariensis. studuit usque ad mortem per seruatiorem reddituum ecclesiasticorum decertare.

Habent ex me prelati secūdo decentē ⁊ honestum statum fulgentē ⁊ reuerendū coram populis/qui sicut aiales neq; satis capiūt celestia neq; virtutes interiores plene p̄siderāt/ p̄pterea facilliter egenos ⁊ pannosos hoies precipue si oportune ⁊ importune questuati fuerint vertūt in obprobrium vel p̄temptū /maxime dum non assunt eis opationes heroyce ⁊ miraculose. quēadmodum fuit in sanctis aplis ⁊ plurimis successorū alioq; si quis ornatū exteriorē splēdidū culpā in prelati; tollat ex consequenti p̄ciosissimos et p̄clarissimos quoslibet ritus ⁊ ornat⁹ ab ecclesia que incedit sicut regina in tunicis casullis capis et ceteris vestimētis deauratis circūdata varietate. **A**dde terrio q; tyrānis incutio formidinem ego proptetas. dum attendūt me paratam ⁊ potentem ⁊ talem esse que sufficiā eis resistere. **I**n subditis p̄terea discholos ⁊ insolētes ego disciplinatas punitiones potens exerceo/ ne sua contra p̄boꝝ vitam tam quietam p̄ualeat effrenis inq̄tatis ⁊ vt regentis p̄seruet auzotas. **P**ostremo sollicitudinē anxiam ⁊ q̄nq; fraudiū sectatricem ego p̄prietas a p̄lati; ⁊ domestici suis excludo. distribuēs vnicuiq; put opus est/ ne vel rape vel cogitare supra modum. de crastino cōpellat eos egestas cui parū esse fidei dicit satyricus ⁊ lex. hec est ecclesie p̄mitiue institutio. hec aurea mediocritas/ quā salomon optādo descripsit. **D**iuittias inq̄t ⁊ paupertatē ne dederis mihi/ sed tñ victui meo tribue necessaria/ pusilli animi est dicit Seneca non posse pati diuittias ⁊ indice re sibi odiū auri vel argenti/ refrenēs cupiditas. et sufficit. **P**arabat ad hec mēdicitas p̄tentio sa voce rñtionem adūcere p̄ponēs se talem esse cui mediocritas amica est. qm̄ nihil habens ipsa iure p̄prietario/ possidet oīa charitatē ⁊ sufficientie titulo/ querit enī primū regnū dei ⁊ iusticiam eius/ oīa idcirco apponunt ei/ nihil insup se time re defendit/ nimirū qz nihil p̄dere habet. inculcans illud satyrici. **C**antabit vacuus coram latrone viator. **C**oncludit p̄prietatē esse tumidam/ elatam/ pomposam/ iactaricem sui. desidiofā. cc cam. insciam ⁊ hebetē. que qz tangit picem diuitiarū inq̄nat ab ea. ⁊ spinarū aculeis cruentata suffocat. neq; pascit qz mercēnaria est oues propria pabulo doctrine/ sed emūgit vsq; ad sanguinem. ⁊ excoziat vsq; ad interiora ossiū ⁊ discrimen vite. **C**eterū has impatientē ferēs mēdicitatis p̄tumelias ipsa p̄prietas dici non pōt qualia q̄taq; reddere verba parabat. **V**ocans eam in p̄mis apostatam a lege q̄libet nature scripture ⁊ gratie. nec deerat allegationū multiplicatio. **S**eductricē insup arguebat eam/ fallacez gyrouagā que penetrat sub obtentu/ nedū plix oratiōis/ put loquit apls. sed p̄fessionis domos captiuas ducēs mulierculas oneratas pecatis/ quer rursus nomen hūile paupertatis facit

instrumentū sibi ⁊ mediū sub velamine pūilegio
rum ad oēs diuitias. delicias. pompas. cū sum-
mo ocio sine labore plus ceteris hoībus asse-
das. **P**ergebat vltra pprietas inducere testes
autent. cos p se vitalpatrū augustinū. de opere
monachoz librum de sancto aīnoze ppositiones
dñi. **A**rmacam cū similib⁹ multis. **Q**ue demuz
sectas habens in se p diuersitate habituū ⁊ do-
ctrinarū. pūngit ad impugnationē ceteroz se-
culariū ⁊ regulariū prelatoz ⁊ doctoz. **T**u-
exhorui fateor in ipsa meditatioe mea qñ tales
suboziri p̄tentiosam hostilitatē pprietatis ⁊ mē-
dicitatis aiaduerti: qui prius in audiēdis laudi-
bus vtriusq; sedulus delectabar. **E**xclamo pri-
nus. abite precor hinc neq; iurgijs istis me fati-
gaueritis. **I**taq; non nostrū inter vos tantas cō-
ponere lites. **I**te potius ad expientia. hec siqui-
dem mentiri nescit de qbus nouit. nouit aut om-
nia ⁊ mentiētes non patit non redargui. hec iō
testis idonea hec iudex incorruptissima que si q-
rebam hanc suscepit suggerat ⁊ in synu ⁊ sacro
sancto generali p̄cilio. **Q**uid sentiendū insup
allegatis vtrinq; qd demū faciendū. **E**tenim si
mēdicitas pbare voluerit testimonijs opez di-
lucidis q; ad illa per eā pposita sit efficax media-
trix ipsa p̄sus succipiēda fouendaq; iudicabit.
Similit ⁊ pprietas laudabit ⁊ in prelatis si ta-
les in eis qles ponit effect⁹ opetur. **V**erū preda-
rum dictum ē a quodā. res publica vel ecclesiasti-
ca non regit per si. sed nec solo dictamie specula-
tiue vel imaginarie rōnis gubernat. executio rē
quirit in practicatione opis q̄tum res hūane pro
locis tpibus ⁊ psonis patiunt. **B**eniq; est inue-
nire statū imo nec hoīem vnicū nisi rarissime in
quo grauis virtutū mixte non sunt plures nū-
ero palee defectuū. **N**am ⁊ cū tritico crescūt ziza-
nia. q̄lia tolerare puenit. vel sic eradīcare ne sint
euellat ⁊ triticū. **S**imilit vinū duotiōis secū fert
acinos ⁊ feces quozūdā defectuū hūane corru-
ptionis. **E**uitat status q̄libet esse talis q̄lez vult
se estimari. atq; respectu finis sue p̄stitutionis ce-
tera conet moderari. **S**it mēdicitas vt p̄tedit ad
p̄tēplationē liberioz. sit ad p̄dicationē vtilē apti-
oz. sit ab adulatioe lōgioz. sit a formidie ⁊ ab itioe
remotioz. sit ab oī tpaliū sollicitudinē q̄etioz. **P**ro-
petas x̄o sicut gloriat hospitalitatē exerceat. de
tētē ⁊ venerandū absq; fastu supfluo statū tene-
at. formidinē tyrannis incutiat subditos insolē-
tes coerceat. sollicitudinē noxiā ⁊ anxiam pcul a
se suisq; familiarib⁹ abūciat. **M**eminerit tandē
vtraq; iuxta comici sententiā. qm̄ hec oia in mē-
dicitate ⁊ pprietate talia sunt q̄lis est anim⁹ vtē-
tis. hoc cernere ē in vino bono sapiētie salutaris
Cuius odor sapor ⁊ vsus fit alijs in egritudinez
et mortē. alijs aut p̄ficit ad sanitatē ⁊ vitam per-
petuam. **C**ōsumata est dictis istis secūda p̄side-
ratio. sit transitus in tertiam ⁊ postremam.

De nuptijs

In nuptijs eccle-
 sienunq̃ deesse poterit etc. **P**rima
 hui⁹ p̃sideratiōis partē affirmat chri-
 stus sacerdos in eternū / cuius lex si deficeret: sa-
 cerdotiū non subsistere p̃sequēs esset / sicut econ-
 uerso dicit apls q̃ trāslato sacerdotio necesse est
 vt legis trāslatio fiat. **A**ltera x̃o pars p̃side-
 rationis vtinā falsa esset sed verissima eē nimis
 expiri datum est. alioq̃n nunq̃ tot errores tot in-
 sanias falsas / tot hereses mōstruosissimas p̃stas
 fuisse etiā vsq̃ ad adulterationē p̃mox p̃ncipio-
 rū moraliū q̃ sunt de p̃mis imp̃siōib⁹ / et insep̃tiōi-
 bus nature sensissem⁹ h̃ p̃cilio / i cui⁹ gremio p̃ ali-
 q̃s fouent nutriūt multiplicāt et augent sicut in
 fra narrabim⁹. **S**unt q̃b⁹ vinū sacre sapie et odor
 eius vertit in abominationē quorū ista vox ē. qd̃
 ad nos sermo de fide: satis est q̃ christiani sumus
 credim⁹ vt parētes nr̃i in simplicitate bona / hoc
 sufficit et satis est / q̃ scrutator maiestati opprime-
 a gloria. nec opus ē altiora se querere. **B**icunt h̃
 nedū a simplici⁹ et idiotis. sed a magnis prelatis
 q̃bus ex officio competit patos semp̃ esse debere
 ad satisfactiōē oī poscenti rationē de ea que in
 eis est fide. **V**ox aliorū est dū p̃pinari querit vt
 depurari vinum sacre fidei. querimus pacem.
 querimus vnionem et ecce turbatio. conturbat
 enim vinū istū plurimos. diuisiones sectas odia
 dissensiōes inducit per vniuersum corp⁹ hui⁹ sa-
 cri concilij: dissimulatio vel dilatio nōne salubri-
 or: nōne discretior existeret? **S**unt alij nec facile
 dixerim si deteriores p̃oribus / scio q̃ insanores
Bibunt illi q̃dem vinū sacre scripture sed q̃ cor-
 ruptis morib⁹ q̃si febrilib⁹ totidem hūorib⁹ infe-
 cti sunt delirant ap̃tissime et in ipsis vt aiūt ianu-
 is p̃ncipioz cespitat impingūt palpāt et corrūit
 incurrētēs illam euāgelici p̃phete maledictionē
 si ad allegoriā traducta sit. **T**erū hī q̃s pre vino
 nescierūt et i ebrietate errauerūt / sacerdotes et p̃-
 phete nescierūt pre ebrietate absorpti sunt a vi-
 no. errauerūt in ebrietate / nescierūt videntē. ig-
 norauerūt iudiciū. **S**equit. oēs enī mēse repleti
 sunt vomitu sordidū ita vt n̄ esset loc⁹ vltra. **H**ic
 vomitus et he sordes quid aptius q̃ hereses ex
 indigestione vini sane fidei p̃deutes significāt
 quibus mēsa sacre scripture reddit abominabilis
 et hinc videtur impleta de talibus imp̃catio p̃-
 phetica. fiat mēsa eorum / mēsa sacre scripture / in
 laqueū et in retributiōes et in scandalū. obscuren-
 tur oculi eorū ne videant. **E**t iterum psalm⁹ alter
Turbati sunt et moti sunt sicut ebrius. et oīs sapi-
 entia eorū deuorata ē. **R**ursus in Iheremia. **S**ū-
 me calicē vini furoris hui⁹. q̃ scilicet malos fu-
 rere facit. qd̃ patuit i iudeis inuidis et auaris fu-
 rentib⁹ ad doctrinā christi. **S**equit. et p̃pinabis
 de illo cunctis gentib⁹ ad quas mittā te et bibent
 et turbabunt et insaniēt a facie gladij quem ego

mittam inter eos. **S**equit. bibite et inebriamini
 et vomite et cadite / et nolite p̃surgere a facie gla-
 dij quem ego mittā inter vos. **P**er gladiū hunc
 verbū dei / sicut p̃ vinū doctrina fidei mystice de-
 signat. **E**xempla heu maledictiōis huius nimis
 apparent apud nōnullos in nuptijs etiā hui⁹ con-
 cilij positos. **C**uius hanc vnā vel maximā cau-
 sam accipe / q̃ ad examiationē pestiferaz doctri-
 narū multipliciter euomitur nequa q̃ datum est
 theologis ac iurispitis sepe ac libere p̃uenire p̃-
 hiberi. quesitū est hoc potius vj⁹ et exemplo ni-
 miū scandalosis / vt detinentib⁹ veritatē in men-
 dacio / de quo Iheremias / vero mēdacio opera-
 tus est stilus scribarū mendax / dum in calice p̃-
 phano sit vini theologicī p̃pinatio. **Q**uocir-
 ca ponatur hic vna ex petitiōib⁹ compositis / vt
 ex assertionū fieri examiatio per singulas natio-
 nes p̃p̃t causas. xij. **P**rimo q̃ tādē sic opor-
 tebit examiationē huius doctrine fieri si vera sit
 et sana / vt dogmatizet p̃ christianitatē tam p̃lo
 q̃ clero / et an sit in foro p̃sciētie salubris / p̃sulenda
 et fiat hoc in cōmune p̃ singulas natiōes et sacra
 collegiū priusq̃ ferat in p̃fessione sententia. **R**ur-
 sus secūdo q̃ materia talis est de q̃ possunt
 iudicare nedum theologi sed canonistae et legiste
 et boni morales imo et generalit̃ oēs habētes sa-
 num et integrū iudiciū rationis / p̃cernūt enī p̃ce-
 pta moralia que sunt p̃ma p̃ncipia naturalē in-
 ferta cordib⁹ hoīum / licet etiā sint diuina legere
 petita et iussa p̃pter malicie nubem que scriptu-
 ram hanc obtenebrās obfuscāt in cordib⁹ mali-
 gnorū. **S**ubinde q̃ constat q̃ assidue scādala
 multiplicant occasione dilatiōis que fit et facta ē
 per annū cū dimidio et vltra in hoc sacro p̃cilio /
 dum non est declaratū quid veritas habeat su-
 pra p̃dictis. **A**mplius q̃rto q̃ talis dilatio ce-
 dere videt in grāde dedecus huius sacri concilij
 dicentib⁹ multis vario modo q̃ p̃ciliū materiaz
 istam determinare vel non audet qd̃ est timiditas
 et ignauie / vel nescit qd̃ est cecitatis et ignorātie
 vel non vult qd̃ non est charitatis vel iusticie. **A**-
 mplius quia si tanta sollicitudine damnati sunt
 errores et errātes a p̃ncipio concilij vsq̃ nūc de
 alijs terris et p̃uincijs vbi multi potētes de illis
 terris nedū non querebāt hoc / sed totis studijs
 per litteras et aliter obsistebant / graue nimis vi-
 deretur et scandalosum in p̃dictis terris q̃ erro-
 res in regno francie seminati in notoriā seditiō-
 nem et scandalū totius regni / in p̃niciem incredi-
 bilem tam aīarum q̃ corporū. non declararent h̃
 vel damnarent / cum hoc crederet rex francie chri-
 stianissimis cū p̃cilio suo toto et p̃clarissima vni-
 uersitas parisiē. cū tanta instātia tam p̃ lras pa-
 tentes q̃ aliū de et cū testimonijs nimis credibili-
 bus sup̃ scādalis et seditiōib⁹ p̃ueniētib⁹ assidue
 ex doctrina tali. **A**ddit hic q̃ p̃ncipes dicē pos-
 sent iohāne hui⁹ et errores suos fuisse dānatos

querant p̄tra p̄latos ⁊ clerū / sed dīmīttunt istos
 iohānis parui q̄ sunt p̄tra p̄ncipes ⁊ seculares.
 licet ad veritatē tangūt ecclesiasticos cū seculari
 bus sicut scribit imperator. ¶ **S**exto q̄
 serenissim⁹ rex rhomanor⁹ ⁊ dū p̄sens erat verb⁹
 et absens litteris attentissime recōmēdauit cau-
 sam istā ⁊ dānari p̄curauit istaz assertiōnē. Qui
 libet tyrānus ⁊c. In qua virtualit̄ ⁊ sufficienter
 hec doctrina. ix. assertiōnū dānata ē sicut patet
 inuentib⁹ ⁊ declarabit manifest⁹ ex inspectiōe
 totius p̄positiōis p̄ncipalis ioh. parui. p̄ducte
 ex parte regis frācie corā toto p̄cilio generali / cū
 instatissima petitiōe examinatiōis diligentis d̄ ea
 dem faciēde. ¶ **S**eptimo q̄ ⁊ si forsitan p̄m ali-
 quor⁹ iudiciū hec materia potuisset ab initio dis-
 simulari ad tps. dilatio seu dissimulatio nō hā-
 bet locū / q̄ p̄ importunitatē aliquor⁹ ne durius
 q̄d loq̄mur effectū est vt nedū dogmatizaret hec
 doctrina p̄ vnū. s. m̄grm iohā. parui / sed iam p̄
 plurimos in h̄ p̄cilio ⁊ alibi / q̄quauersum ⁊ spe-
 cialiter p̄ totū regnū francie cū multiplicatiōe er-
 rozum alior⁹ nō minus piculosoꝝ / ⁊ cū autorita-
 te illoꝝ q̄ se subscripserūt in modum cōitatis seu
 p̄gregatiōis ne dicam⁹ monopolij vel p̄spiratio-
 nis sicut in scedula fratrum mendicantiū de q̄ttu-
 or ordinib⁹ late patet. ¶ **A**mplius octauo q̄ ne-
 cesse est p̄cludere q̄ multi sunt heretici vel saltez
 hereticates in hoc sacro p̄cilio ⁊ alibi / qm̄ multi
 ex vna pte dicūt ⁊ p̄stant affirmāt q̄ hec doctri-
 na est erronea in fide ⁊ morib⁹ ac multiplicif scā-
 dalosa. alij sunt in oppositū dicētes q̄ hec doctri-
 na est vera. alij q̄ est opinabilis. alij q̄ est p̄babi-
 lis ad vtrāq̄s partē. alij q̄ est forsitan vera. alij q̄
 nō iudicio fidei reprobanda q̄ non p̄tinet ad fidē
 ¶ **C**onstat aut̄ q̄ assertiōes iste sic p̄trarie stare nō
 possunt cū fidei puritate ⁊ sine scādalo māifesto
 totius ecclesie. Est igit̄ de necessitate salutis p̄-
 uidendū p̄ hoc sacrosanctū p̄ciliū. ¶ **R**ursus cō-
 tinuādo quia si fieret vt aliq̄ querunt dilatio ad
 futurū pontificē vel p̄ciliū esset grauis nota hu-
 ius sacri p̄ciliij / quia diceret sicut p̄tractus est q̄
 materiā hāc terminare vel nō auderet / vel nescirz
 vel non vellet. ergo ⁊ futur⁹ summ⁹ pontifex ra-
 tionabili⁹ posset excusationē p̄tendere regeren-
 do culpā sup̄ p̄latos de h̄ p̄cilio / q̄ vel timuerūt
 venescerūt vel noluerūt ponē terminū tali cau-
 se. Et p̄stat q̄ nō habebit plures clericos vn⁹ pa-
 pa q̄ habeat h̄ p̄ciliū / nec maiorē audaciā. ¶ **A**d
 d̄o decimo q̄ necesse ē dicere q̄ rex frācie ⁊ vniū-
 sitas parisiē. ⁊ pene tot⁹ clerus frācie decipiunt
 tur circa hanc materiā / quā tāto studio p̄sequū-
 tur vt dānet. ant ex altera pte decipiunt illi qui
 ad oppositū tendūt querētes absolui ⁊ iustificari
 in hac causa. ¶ **P**ōt aut̄ p̄ns p̄ciliū finē apponere /
 declarādo veritatē cui oēs ⁊ singuli dicūt se pa-
 ratos obedire / ⁊ ita cessabit omnis discordia. ¶
 ¶ **S**ubligatur vndecimo q̄ iam videt̄ modus de

bitus tractādi / debet enī causa fidei tractari sim-
 plicif ⁊ d̄ plano sine strepitū ⁊ figura iudicij. Et
 q̄ prius ante oia fiat inq̄sitiō ⁊ determinatio de
 ipsa veritate fidei ⁊ suo interesse q̄ de interesse
 personali cuiuscunq̄. Debet insuper audiri libe-
 re quilibet in d̄nunciatione sine hoc q̄ querat̄
 inuolui per lites. debet p̄terea examinatio fieri
 non in abscondito vel per scedulas nec p̄ con-
 spiratiōes sed in publico corā peritis vt habe-
 ant ad inuicē collationē ⁊ examen dilgēs frequē
 et liberū / nec debēt vota publicari saltē extra cō-
 ciliū maxime cū signo notarioꝝ autētico priusq̄
 factū talit̄ extiterit. Demū nullus p̄itus p̄sertim
 theolog⁹ / p̄t aut debet in tali materia fidei tāq̄
 suspectus repelli qm̄ interfit examini ⁊ iudicio /
 nisi forsitan alleget ⁊ p̄betur p̄tra eum q̄ est in si-
 de merito suspectus vel infect⁹. Utrū vero factū
 fuerit oppositū oīum p̄dictor⁹ in p̄cessu hui⁹ cau-
 se iam notoriū est ⁊ pateret ex p̄cessu q̄ ⁊ p̄posi-
 tum est interesse p̄sonale ⁊ d̄nūciatores quesiti
 fuerūt inuolui ⁊ facte sunt inuolutiōes p̄cessuū
 non sine gratib⁹ expensis. Et reuerendissim⁹ in
 christo pater dñs cardinalis cameracē. summ⁹
 in⁹ suos theologus nō in fide p̄ dei grām suspe-
 ctus cōmissari⁹ p̄ hoc sacro p̄ciliū repulsus ē. Et
 m̄grm in theologia nullū in⁹ se potuerūt examē
 facere / deliberatiōes quoq̄ secreto prius in sac-
 co posite sunt priusq̄ exatarent / publicate p̄ vni-
 uersum regnū frācie ⁊ alibi cū signis notarioꝝ
 vbi nedū fidei sed p̄sonis iminet grāde scādaluꝝ
 et piculū cū materia hec tāgat magnos ⁊ poten-
 tes. Et apparet satis clare ex mō ⁊ forma cuiuslibet
 deliberatiōis q̄ p̄sona sit vel q̄ p̄sone deliberan-
 tes quib⁹ nō inscripta sint noīa singuloꝝ sed ali-
 quor⁹ ⁊ specialif mēdicatiū q̄ttuor ordies expri-
 mūtur in scedula suas deliberatiōes p̄tine. At
 tento etiā q̄ aliq̄ deliberatiōes loquūt inuoriosif
 sime ⁊ magis ⁊ diuīos ⁊ innocētes / ita vt magis
 sint libelli famosi p̄tin⁹ lacerādi q̄ deliberatiōes
 recipiēde vel p̄mulgāde. ¶ **D**icat p̄extremo et
 vltimo q̄ p̄ lras serenissimi reg⁹ rhomanor⁹ ⁊ re-
 gis frācie ac vniūsitat⁹ parisiē. ⁊ ex notorietatē
 facti p̄stat q̄ snia ānullatiōis q̄ lata ē adūsus sen-
 tentiā ep̄i parisiē. ⁊ inq̄sitoris nullaten⁹ explicā-
 do cās ānullatiōis generauit ⁊ generat assidue
 scandala ⁊ fidē ⁊ ⁊ bonū pacē p̄ vniūsum francie
 regnū apud doctos ⁊ indoctos / dū adhuc p̄de-
 ret ⁊ p̄deat p̄ncipalis materia fidei corā h̄ sacro
 p̄cilio. nec debuisset accessoriū terminari p̄usq̄ h̄
 p̄ncipale. ¶ **P**terea necesse ē necessitate piece-
 pti diuini affirmatiui / ⁊ salut⁹ eterne q̄ ad occur-
 rendū istis ⁊ p̄orib⁹ scādalis h̄ sacrosanctū p̄cili-
 um q̄ citius cōmode fieri poterit / sicut fieri cōmo-
 de cito p̄t desminet istud p̄ncipale declarādo
 videlicet veritatē qm̄ hoc decisio cetera faciliter
 vel descendēt vel q̄scēt atq̄ sedabūt. ¶ **S**z opor-
 tet vt p̄mittit̄ ⁊ instat̄ penit̄ examinatiōe fieri

Errores circa preceptum

sacro dñor cardinaliū collegio ⁊ p singulas nationes ⁊ c. **S**ubūigat sequēs opusculū p cōplemento p̄sideratiōis huius vltime vbi videbit p̄ius ⁊ sapiēs lector q̄ta necessitas incūbit apud reuerēdissimos patres ac deo amabiles ep̄os cū p̄claris doctorib⁹ ⁊ ceteris spectabilib⁹ dñis de p̄cilio, puisionē apponere. Attendēdo q̄ ad extirpationem heresum p̄cipue vocati collectiq̄ sunt

Finit

Hereticorū ser-

mo sicut cancer serpit ait aposto-
lus. **C**āceris autē morbida tabes
nisi cauterio celeri fortiq̄ colat/
crescit assidue sua p̄tagio. n̄ aliē
heretica pestis que duz se vult fouere fit egrior/
dū defensorē querit ille/ mittit verbū in rete pe-
des suos ⁊ in maculis eius ambulat/ se nō euol-
uens sed inuolnēs ac pondere suo de errore i er-
rorem means. **V**erū quippe est illud p̄biciū vno
incōueniēti dato multa sequunt. p̄sertim dū er-
ror est in p̄ncipijs qui parū crescit in plurimos/
et fit velut vna catena tenebrarū qua colligant
heretici. **A**duertere siq̄dem est q̄tas b̄ vnū in-
cōueniens qd̄ ē iustificatio mortu in iuste/ q̄les et
q̄t probnefas pepit ⁊ effuderit error tenebras/
hereses blasphemias ⁊ insanias falsas. ita vt iaz
sedeat heresis velut autorizata in cathedra pesti-
lentie puagās corpus ecclesie/ neq̄ videt reme-
diū locus nisi p̄ cēsura iudicialē sacri p̄ciliū putri-
da labes cū oī celeritate cauterisef. neq̄ audiat
malesuada dissimulatio sua lactatrix ⁊ faulrix q̄
speciē discretiōis aut pietatis in summa desipiē-
tia ⁊ impietate mentis. **E**nūerabim⁹ ergo nō
nullos error ramos ab hac vna mortis radice p̄
deūtes/ inūgēdo q̄sdā alios i gremio p̄stān. hu-
ius p̄ciliū positos vel in p̄pria forma vel in audi-
entiū intelligētia/ vel in p̄seq̄ntia necessaria ⁊ cer-
ta/ q̄tinus eūtef error cognitus. q̄tinus insuper
pastoralis sollicitudo puidere vigiantī animēf
Q p̄bicalia ⁊ moralia nō sunt de fide neq̄ spe-
ctant ad iudiciū fidei. **Q** hereses non p̄nt aut
debent p̄demnari/ nisi simul euocent ⁊ damnen-
tur errātes. **Q** ad ep̄os nullo mō spectat he-
resum dānatio qm̄ maiores oēs cause que sunt fi-
dei sunt ad sedē aplicam referēde. **Q** nihil est
iudicialit̄ fidei p̄dēnandū nisi p̄ fidei articulos i
symbolo positos qm̄ soli tales articuli p̄prie spe-
ctant ad fidem. **Q** implicat eandē p̄positiōē
esse euidentē ⁊ fide credendā ⁊ asserēs oppositū ē
hereticus. **Q** nullus habit⁹ fidei acq̄rif p̄ ver-
bum ch̄risti/ sed a solo deo infundit⁹ ⁊ asserēs op-
positū est hereticus. **Q** allegās iudicialia ve-
teris legis/ est eo ipso hereticus. **E**xemplū d̄ ista
si quis p̄ industriā occiderit p̄ximū suū aut per
insidias ab altari meo euelles eū vt moriatur
Q demonstrata vna p̄positiōe affirmatiua vniū-

sali vel vniūsalit̄ posita hec p̄seq̄ntia est irriden-
da a logicis ⁊ erronea: p̄ticularis negatiua q̄ op-
ponitur huic vniūsalit̄ affirmatiue ē vera/ ergo
hec vniūsalis est falsa. **Q** nulla p̄positiō q̄
pōt ad aliq̄nē sensum verū trahi vel apponi etiā
de vi logice vel grāmatice debet p̄dēnari maxie
iudicio fidei. **Q** iste non sunt p̄dēnāde/ popu-
lares possunt ad arbitriū suū corrigere supiores
suos. **Q** p̄ales dñi p̄nt auferre bona ecclesiastico
rū habitualit̄ delinq̄ntiū. **R**atio q̄ deus pōt cō-
cedere p̄dictis talē p̄tatem. **Q** nullus alligat
virtute iuramēti p̄stiti/ nisi ad illud dūtaxat ad
qd̄ tūc aduertebat/ actualit̄ se volens obligare.
Q iste termin⁹ p̄iudiciū est analogus ad p̄i-
diciū aīe qd̄ est peccatū ⁊ ad p̄iudiciū corpis seu
tpale detrimentū/ ideo p̄cedēda ē ista simplicit̄
catholice. iuramētū quocūq̄ factū si vergat in p̄-
iudiciū iurātis vxoris sue/ vel liberorū/ non est re-
nendū. **Q** sensus grāmaticalis vel logicalis ē
sensus litteralis sacre scripture ⁊ ideo sepe falsus
Q demonstratis aliq̄bus assertiōib⁹ q̄s Job.
theologus tenet explicita fide credere falsas esse
et p̄ sacra scripturā si dicat idem **J**o. q̄ etiā ange-
lo de celo nō crederet si diceret eas esse veras. **Q**
est blasphemā ⁊ luciferiana supbia. **Q** d̄mo
stratis aliq̄bus assertiōib⁹ q̄s martin⁹ theologus
et p̄latus/ tenet explicita fide credere falsas esse
et p̄tra sacra scripturā/ excusat ab errore vel he-
resi vel p̄tinacia p̄o p̄testatiōes p̄ditionatas oī
cendo vel scribēdo q̄ vult stare iudicio p̄ciliū ge-
neralis q̄tūcūq̄ defendat interim q̄ ille sunt p̄-
babiles ⁊ forsitan vere/ **I**nducēs ad b̄ alios ⁊ se
opponēs ne dānent. **Q** d̄ assertiōes eo ipso red-
dunt p̄babiles neq̄ iudicio fidei veniūt repro-
bāde/ si habuerit doctores deliberātes p̄traq̄
parte. **Q** p̄positiō h̄ns duos sensus vnū verū
et aliū falsum nullo mō d̄z iudicio fidei reproba-
ri/ etiā si fuerit scādaloza vel piarū aurii offensi-
ua vel ad errorem inductiua. **Q** assertiōes po-
lite p̄ vnū doctore in theologia tanq̄ p̄ regulis
aut maximis/ aut veritatib⁹ ad inferendū p̄stitu-
tiōē aliq̄ā/ nullo modo sūt iudicio fidei repro-
bande si possint ad vnū sensum trahi vel glosari
q̄tūcūq̄ p̄clusio fuerit erronea vel impia licet
bene p̄cedat cū hylario q̄ intelligētia dictorū ex
causis assumēda est dicēdi. **Q** loicens se face-
re p̄formit̄ ad legē diuinā naturalē ⁊ moralē oc-
cidendo hoīem nō eget alio mādato iudicis cui⁹
cunq̄ qm̄ autorizat a triplici lege put nec opor-
tet q̄ assignet exp̄stetale legem. **Q** in occisiōe
hoīs nō req̄rit notorietas allegationū seu p̄ba-
tionū q̄ fecerit talia p̄ que debuerat interfici tali-
ter ⁊ a tali sic occisus. **Q** fur nocturn⁹ q̄ insi-
diator viarū q̄ hereticus ⁊ sortilegus occiditur
meritorie a quocūq̄ ⁊ c. etiam si potest hōz quē
liber duci ad iudicē suū nec imineat certū mortis
periculū occisori p̄pter qd̄ ipse debeat vim vi re-

pellere occidendo. **¶** **Q**uod occisio hominis si fiat bona intentione redditur iusta vel excusabilis vocando intentionem bonam zelum legis vel sui principis. **¶** **Q**uod mors subita et improuisa ac villana que fit scilicet sine diffidatione preuia. potest et debet meritorie christianis aliquibus non iudicialiter condemnatis aut bannitis inferri. imo quod hec est propria mors aliquorum christianorum. **¶** **Q**uod fides que sit hosti seruanda non tamen tyranno. **¶** **Q**uod sortilegia et carmina sine tactu quocumque hominis contra quem sunt possint virtute sua hominem occidere si minus quam gladius desit in corpore. **¶** **Q**uod ab hac lege. **Non occides** excipitur tyrannus eo scilicet quod occidendus est a quocumque iuxta leges illas. **¶** **B**eneficos non patieris viuere. **¶** **E**t est tyrannus qui in republica non iure principatur aut principari conatur. **¶** **Q**uod michael occidit luciferum eterna morte sine mandato dei quocumque vel alterius. **¶** **S**imiliter phinees occidit zambri sine mandato quocumque dei vel alterius. **¶** **E**t similiter moyses egyptiuz et in de meruerunt. **¶** **E**t similiter petrus volens occidere seruum pontificis. **¶** **Q**uod faciens confederationes et iuramento firmans multipliciter excusatur si non intendat aut vult eas seruare duz hoc facit ut occidendus non sibi precauat neque precipiat quod debet occidi. **¶** **Q**uod quocumque aliquis facit aliquam rem que est melior licet iurauerit illam non facere hoc non est piurium sed piurio prarium. **¶** **Q**uod meritorium est quicquid occidere hominem vel occidi facere sponte absque auctoritate iudiciali extra causam necessitatis actualis instantis seu piculi inuitabilis nisi vis vi repellere occidendo et sedula reuelatione diuina. **¶** **Q**uod meritorium est quicquid occidere hominem vel occidi facere sponte non sibi subditum non monitum non diffidatum. qui neque vim neque mortem intenter actualiter. **¶** **Q**uod meritorium est ut prius occidere sponte hominem ex solis precepto seu factis que non habent euidentem vel notorietatem iuris vel facti. **¶** **Q**uod meritorium est quicquid occidere vel occidi facere sponte hominem qui non intenter actualiter vim vel mortem ubi neque est accusator neque testis neque pars neque iudex qui habet mandauerit. **¶** **Q**uod meritorium est quicquid occidere vel occidi facere sponte hominem modis predictis sic quod potest cadere sub voto iuramento vel precepto et ex precepto sub debito quod sic fiat. **¶** **Q**uod meritorium est quicquid per insidias fallas occidere hominem voluntarie vel occidi facere et per blandicias fictas in quibus est usque ad mortem deceptio. **¶** **Q**uod meritorium est quicquid imo debitum hominem christianum facere subito et viliter occidi sicut bestias precludendo quantum in occidente est salutem animae spiritualem et eo magis meritorium quo fit a persona maioris status atque dignitatis. **¶** **Q**uod meritorium est facere occidi hominem non accusatum quod preceptum sortilegia fecisse aduersus regem suum supposito quod non prestitit legitime de actu vel non

effectu huiusmodi sortilegiorum. **¶** **Q**uod meritorium est confederationes deliberate factas et iuratas non tenere supposito quod absque preiudicio ac detrimento anime valeant obseruari. **¶** **Q**uod qualibet lege datur cuilibet subiecto licentia tyrannus occidere. **¶** **I**tem peccat grauiter quilibet subiectus habens oportunitatem occidere et non occidit tyrannum. **¶** **E**t iterum auctoritate legis diuine et exemplo christi cuilibet subiecto sine superiori interpretare licitum est tyrannum occidere. **¶** **Q**uod nulla. ix. assertionum denunciarum debet fidei iudicio reprobari imo quod libet illarum non fore iudicio fidei reprobanda debet eodem iudicio declarari quia nulla est contra scripturam sacram inter quas tamen sunt iste due. scilicet decima et nona. **¶** **I**us est ratio et equitas quod omnis tyrannus occidat villane gallice vel an veniat per explorationes et insidias. **¶** **E**t propria mors qua debet mori tyranni infideles occidere. scilicet eos per bonas cautelas explorationes et insidias. **¶** **I**n casu socialitatis iuramenti promissionis seu confederationis factarum ab uno milite ad alterum quicquid modo istud fiat aut fieri possit. **¶** **S**i contingat quod istud vertat in preiudicium unius promittentis aut confederatorum sponte sue aut suorum liberorum ipse de nullo tenet eas obseruare. **¶** **Q**uod quod nullus episcopus potest de quatuordecim fidei cognoscere quicquid sint notorie false et scandalose approbando vel reprobandando doctrinam quod tunc faceret novos articulos quibus bene possit et debeat hereticos condemnare. **¶** **Q**uod non ideo propositiones spectant ad iudicium fidei approbatiue vel reprobativae quod de eis aliquid licitum esse vel illicitum meritorium vel demeritorium fieri secundum legem diuinam.

Sequitur errores de

alia materia. **¶** **Q**uod mystica et sapia in diuinis sunt formalitates realiter distincte. **¶** **Q**uod receptio primarum annatarum per papam et dominos cardinales nunquam fieri potuit sine symoniacalitate. **¶** **Q**uod licuit pape et dominis cardinalibus querere solutionem primarum annatarum ab illis qui beneficiabant in curia vel alibi sic quod non expedirent eis bulle nisi prius realiter et de facto tales annatas soluissent licuit etiam extorquere per arrestationem bullarum vel aliter quod se omnibus propriis soluturos obligaret. **¶** **Q**uod nulli quantumque multiplicati possint parere legem obligantem nisi summi pontificis adueniat auctoritas. **¶** **Q**uod concilium generale sine papa nunquam habet potestatem nisi limitatam quam non est nisi sue partes que sunt prelati habentes potestatem tamen modo limitatam. **¶** **Q**uod gladius spiritualis suprema potestas est in papa legitime presidente et residere totaliter quo ad executionem talis gladius et non tunc in concilio generali. **¶** **Q**uod gladius spiritualis suprema potestas residet in ecclesia inseparabiliter quo ad iurisdictionem separabiliter autem quo ad executionem. **¶** **Q**uod gladius spiritualis suprema potestas sic est in papa legitime presidente et residente quod ad approbanda et reprobanda in ecclesia

Errores circa confessiones

solus ipse haberet diffinire et non concilium generale. **¶** **Q**uod in concilio generali celebrato hierosolymis super cessatione legaliū. Petrus non presuit neque diffiniuit/ quia suspectus erat in illa materia/ nec erat tunc legitime p̄sident et residens. **¶** **Q**uod omnis papa conscius sibi quod est vel fuit hereticus post papatū/ tenetur corpore cedere papatui/ quia nullum ius habet in ipso etiam si de nouo peniteat et secretū fuerit et ita de quolibet ep̄o vel in ecclesia b̄ficiato dicendū videtur. **¶** **Q**uod in omni concilio generali in quo papa legitime p̄sident et residet vox sua sic p̄ponderat vocib⁹ totius residui quod nihil possunt diffinire sine eo/ nec ipsum ad aliqd quolibet obligare. **¶** **Q**uod papa dum accusatus est licet non quietus aut dānatus eo ipso non legitime p̄sident et residet circa quicūq; diffiniēda in generali concilio. **¶** **Q**uod accusatio papae et p̄cipue mors eius naturalis aut ciuilis/ red dunt saltem per indirectū quod ecclesia vel generale concilium maior sit potestatis in executione et diffinitione/ quā papa nec accusato nec mortuo. **¶** **Q**uod medicitas est vnicum vel p̄cipuū mediū p̄dicationis verbi dei/ quā teste christo. Spine quae sunt diuitie suffocant semen/ quod est verbum dei et quod p̄fecto soli medicantes p̄dicant/ quia pauperes euāgelizant. **¶** **Q**uod papa non est immediat⁹ prelatus omnium fidelium nec sponsus ecclesie vniuersalis sed solius rhomane. Alioquin quolibet ecclesia cathedralis haberet duos sponsores/ papam et ep̄m. **¶** **Q**uod papa est sic immediat⁹ p̄latus omnium fidelium quod potest p̄ libito per se vel alios commissos omnia exercere licite/ que potest quicūq; p̄latus vel curatus inferior etiam ubi non subest necessitas p̄pter defectū inferiorum neque rōnabilis vtilitas. **¶** **Q**uod omnes qui gloriare defedere seu tenere p̄sumpserint vndecim articulos positos in pretēsa bulla medicantium que sic incipit. Regnans in excelsis. Ille tanquā hereticus est censendus et p̄ inuocationē brachii secularis coercendus. Non obstante statuto concilii generalis/ omnes vtriusque sexus. quorum tamē articulum plures includunt illa que solius facti sunt/ nec sub fide cadunt/ quos insuper si p̄cordari debeant glosare necesse est. **¶** **C**onfessi fratrib⁹ habentibus licentiā generale audiēdi p̄fessiones/ eadem peccata que p̄fessi fuerint iterū p̄fiteri proprio sacerdoti tenent. **¶** **S**tante statuto omnes vtriusque sexus edito in concilio generali. Rhoman⁹ pontifex non potest facere quod parochiani non teneantur p̄fiteri omnia peccata sua semel in anno proprio sacerdoti quem dicit eē parochiale curatū/ nec deus posset hoc facere quod ut dicebat implicat p̄tradictionē. **¶** **P**apa non potest dare licentiā generale audiendi p̄fessiones sed nec de quā confessus habenti licentiā generale/ teneat iterum eadem peccata confiteri suo proprio sacerdoti quem dicit ut p̄mittit parochiale curatū. **¶** **C**onfessus fratri admissio in forma dudum te-

netur eadem peccata in numero iterū curato confiteri/ damnatur per Johannem papam. xxij. in statuto quod incipit. **V**as electionis. **¶** **C**onclusiones Johannis de pilato damnate per Johā. xxij. sunt satis vere et a quocūq; licite possunt sufficienter teneri. **¶** **S**tatutum Johā. xxij. editum. **V**as electionis. est irritum et inane. quia cum illud fecit hereticus erat/ et per p̄sequens quicquid quod fecit dictus Johan. siue medicantib⁹ siue alijs ante reuocationes/ inane fuit. **¶** **S**tante statuto omnes vtriusque sexus/ nec deus nec papa de potestate potest facere quā confessus fratri medicanti admissio. iterum teneat confiteri suo curato. **¶** **C**onfessio fratrib⁹ admissis facta est dubitabilis et incerta que p̄pter homines tenent dimittere incertum/ et sic solum confiteri suis sacerdotib⁹ curam animarū habentib⁹ sub pena peccati mortalis. **¶** **Q**uod fratres admissi habeant auctoritatē ab soluendi et audiendi confessiones. tamē populus subiectus non habet potestatem accedēdi ad mendicantes admissos sine licentiā proprio sacerdotis. **¶** **F**ratres petentes p̄uilegia pro p̄fessionib⁹ audiendis et sepulturis habendis sunt in peccato mortali/ et rhomani pontifices talia p̄uilegia concedentes mendicantib⁹/ aut eisdem p̄fessionibus confirmantes/ sunt in peccato mortali et excommunicati et non fuerunt pastores sed fures et fratres latrones et lupi. **¶** **S**acerdos curatus dans licentiā mendicantib⁹ audiendi confessiones/ magis dispensat cum statuto ecclesie. **¶** **O**mnis vtriusque sexus/ quod papa fratrib⁹ dans licentiā medicantib⁹ iuxta formam decretalis/ dudum. **¶** **N**ulla p̄positio seu p̄stitutio infra scriptarū octo deuiat a vera et sana doctrina fidei sed a quolibet fidelis cathalico p̄poni et recipi potest/ absque eo quod potuerit vel possit a quocūq; zelum fidei habente et sane intelligente de errore vel scandalo et in sana doctrina reprehēdi prout ex tenore earum apparet euidenter. **¶** **Q**uilibet subiectus et vassallus qui p̄ cupiditate fraudem sortilegiū et malum ingenium machinatur contra salutē corpalem sui regis et superioris dñi p̄ tollendo sibi et subtrahendo ab eo suam nobilissimā et altissimā dñationem peccat tam grauiter et committit tam horribile crimen sicut est crimen lese maiestatis in primo gradu. **¶** **E**t per p̄sequens est dignus duplici morte/ prima et secunda/ quia quilibet subiectus et vassallus sic faciens est tyrannus infidelis suo regi et dñō superiori peccatque mortaliter/ probatur auctoritate beati Grego. dicentis. **T**yrannus est qui in re publica non iure principatur aut p̄cipari conatur. **¶** **N**am sicut regnum rectus principatus dicitur sic et tyrannus dñum peruersum nuncupatur. **¶** **L**icet in casu p̄dicto quilibet vassallus et subiectus sit dignus duplici morte/ et committat tam horribile crimen non possit nimis puniri tamen plus puniendus est vnus miles quā vnus

simplex subiectus. Et in isto casu baro q̄ vnus
simplex miles. et vnus comes q̄ vnus baro. vnus
dux q̄ vnus comes. cognatus regis q̄ extraneus.
frater regis q̄ cognatus. et filius regis q̄ fra-
ter. ¶ In casu predicto licitum est vnicuiq̄ sub-
iecto sine quocunq̄ mādato aut precepto fm le-
ges naturalē moralem et diuinā occidere aut fa-
cere occidi illum eundem proditorem infidelem
et tyrannū. Et non solū est licitum sed honorabi-
le et meritorium maxime quando est tam grandis
potestatis q̄ iusticia non potest de eo fieri bono
modo per superiorem. Et quando perseverat
in sua malicia nec se vult corrigere nec emenda-
re et specialit̄ q̄ est periculum in mora. ¶ In ca-
su supradicto magis honorabile licitum et meri-
torium est q̄ ille tyrannus infidelis sit occisus aut
finat occidi p̄ vnū de parentib⁹ et subiectis dicti
regis q̄ per vnū extraneū qui n̄ ē de sanguine re-
gali. et per vnū ducem q̄ per vnū comitē. p̄ vnū
comitem q̄ per vnū baronē. per vnū baronē q̄
per vnū simplicem militem. per vnū militem q̄
per vnū simplicem subiectū. ¶ In casu allegan-
tiarum iuramentoz. pmissionū. et p̄siderationū
factorum militis ad alterū. quocunq̄ modo sit
aut esse possit. si contingat q̄ eas seruare vergat
in p̄iudiciū sui principis/eius sponse suoz libe-
roz. aut reipublice non teneat talis miles eas
obseruare imo i tali casu eas seruare et tenere eēt
facere p̄ leges moralem naturalē et diuinā. ¶ Si
contingat q̄ dicte allegantie vergāt in p̄iudiciū
sue vite aut alterius p̄mittētū. et p̄federatoz sue
sponse aut suoz infantū. ipse de nullo teneat eas
seruare. ¶ In casu p̄dicto licitū est vnicuiq̄ sub-
iecto honorabile et meritorium occidere seu occidi
facere supradictū tyrannū p̄ditorē et infidelē suo
regi et supiori dño/per astutias cautelas et insidi-
as. Est enī licitū dissimulare et tacere suā volun-
tatem sic faciēdi. ¶ Quilibet subiectus et vasa-
lus qui a p̄posito deliberate machinat cōtra sa-
lutem sui regis et supioris dñi/pro faciēdo ipsū
mori in languore cupiditate habendi suam cozo-
nam et dñationē. facit consecrari aut magis p̄pe-
execrari in noīe demonū/ensēs dagas/pugiōes/
aut cultellos/virgas aut anulos aureos facit de-
dicari in noīe demonū per necromāticos facien-
tes inuocationes characteres/fortilegia/supsti-
tiones et maleficia. Et post facit apponi et figi-
per corp⁹ mortui dissuspēsi de paribulo. et dictos
anulos facit poni in ore mortui predicti. et facit
dimitti spacio plurium dierum cum grandi abo-
minatione et horrore/pro p̄ficiēdis dictis malefi-
cijs et vna cum hoc portat supra se in vno panni-
culo ligato et consuto/de ossib⁹ et pilis loci inho-
nesti dicti mortui dissuspēsi. ille et omnes qui hoc
faciunt non solum cōmittunt crimē lese maiesta-
tis humane in primo gradu. imo cōmittunt cri-
men lese maiestatis diuine etiam in primo gradu

et sunt proditores et infideles regi suo et deo suo
creatori et sicut idolatre et corruptores falsarii si-
dei catholice sunt digni duplici morte et prima et
secunda maxime q̄ dicta fortilegia/supstitiones
et maleficia sortiunt suū effectum in persona
regis/per mediū prauē crudelitatis dictoz ma-
chinatorū inuocatorū et necromāticoz. ¶ Finit.

Sermo eiusdem in fe- sto purificationis beatissime marie habitus in cō- cilio constantien.

Suscipimus deus misericordiaz
tuam in medio templi tui. Scri-
ptum est ps. xlvij. et in introitu
misse p̄sentis iocundissime solen-
nitatis celebriter decantatur. ¶
Suscipim⁹ deus miam tuam in
medio templi tui. Adimus cum fiducia thronuz
gratie tue/yt misericordiā inueniam⁹ et gratiam
in auxilio oportuno. ¶ Adimus et te b̄ndictissi-
ma virgo/que mater es gratie/mat⁹ et regina mi-
sericordie/que dudum miam incarnatā suscepi-
sti in medio virginalis vteri tui/duz domus pu-
dici pectori templū repente sit dei/quā hodie te
p̄ntante suscepim⁹ corporalit̄ et q̄tidie suscipim⁹
sacramentalit̄ in medio templi materialis. ¶ Su-
scipiamus nūc hanc ipsam miam spūalit̄ et inui-
sibilē in medio templi cordis nr̄i/qd̄ est aia nr̄a/
templū dei sanctū est qd̄ estis vos/inq̄t apls. Fi-
at b̄ nobis te p̄ nob miam exorāte virgo miseri-
cordissima quā ideo salutam⁹ implozates et dicē-
tes. Ave grā plena. ¶ Suscepim⁹ deus et. Ec-
ce q̄ aptis fidei oculis/in lumie veritatis euāge-
lice p̄spiciendū nobis offertur gratū et grāde ipe-
ctaculū. Offertur pulcherrima sanctissimaq̄ p-
cessio dum de bethleē vbi natus/vbi circūcisus/
vbi adoratus fuerat iesus. expectatio gentiū/de-
sideriū celestīū eternoz/mia et salus nr̄a/aduēit
gloriosa mat⁹ sua/comitata viro suo iusto ioseph
cui virgo virginim̄rimouitalit̄ non carnalit̄ iun-
cta erat. aduenit ad templū sanctū hierusalē/di-
stans ab hierusalē p̄ duas circū leucas seu q̄ttu-
or miliaria parua. ¶ Bañulabat eadē decora vir-
go/tenero letoq̄ complexu puerū suū iesuz/tāq̄
signaculū sup cor suū et q̄si signū sup brachiū su-
um dicens ex snia. Dilectus meus mihi et ego il-
li inter vbera mea cōmorabit̄/talis est dilect⁹ me-
us. O filie hierusalē/pulcher et decorus et ipse to-
tus desiderabilis. ¶ Aduēit et ipse symeon senex
iustus et timoratus et ideo beatus qz timoratus
nam beatus vir qui semp est pavidus. aduēit ea-
dem hora in spū ad tēplū vbi erat mulier illa for-
tis et annosa que nō recedebat de tēplo ieiunijs
et obsecrationib⁹ seruans die ac nocte/anna. s. p-
phetissa filia phanuel de tribu aser. Cōnecit
non dubium et alij multi iuuenes et virgines se-
nes cum iunioribus dum adueniret ad templū

Sermo factus

tuū sanctum dñator dominus quem querebat ecclesia ⁊ saluator ipse quem volebat / speciosus forma p̄ filijs hominū / desideratus cunctis gētibus. Nobis natus nobis datus ex intacta virgine quē ppheta suspirabūdu optabat dicens. *Ostende nobis dñe miam tuam ⁊ salutare tuū da nobis. Deus meus inq̄t mīa mea. Et rursus. Dic aīe mee salus tua ego sum.* *Exulta nūc ⁊ exilaresce tu q̄ p̄eras miserāde homo exulta satis iocū dare. iubila ⁊ gr̄as age / ecce nēdum ostendit sed offert tibi ille q̄ est mīa tua et salus tua iesus bñdictus. nam qd̄ iesus nisi salus cuius interpretatio est saluator. Hoc sentiens ⁊ grate rememorās oīs ecclesia sanctorū ⁊ gratulatur ⁊ ⁊gaudet ad oblationē tanti doni / p̄cīens ⁊ dicens. Suscepim⁹ deus miam tuam in medio tēpli tui. Desiderabat itaq̄ peccator ⁊ reus homo / non sapiētīā accusantē / nō iusticiā p̄dennātem / non potentiā punientē / sed miam indulgentem ⁊ saluantē. Hoīem nimirū sub pctō venū datū ⁊ p̄ inobedientiā criminis lese maiestati reuz et miserū euocabat ⁊ accusabat sapiā. Adaz vbi es? Gen. iij. Et nō inueniebat excusandi vel latendi locus dñi ait. Quis tibi nūciauit q̄ nudus esses nisi q̄ ex ligno de q̄ p̄ceperā tibi ne comederes comedisti? hic iob trepidus dicebat. Si voluerit mecū in iudicio p̄tendere nō potero rñdere vnū p̄ mille. et ps̄. Non intres i iudiciū cū seruo tuo dñe qz nō iustificabit in p̄spectu tuo oīs viuens. Nō onero me libenē allegationū q̄tatio nibus vbi nihil ē ambigū vel pbandū. Porro iusticia sic accusatū p̄denabat / ita vt nō eēt locus apellationi. qz audisti vocē vxoris tue / ⁊ comedisti de ligno vite ex q̄ p̄ceperā tibi ne comederes maledicta terra ⁊c. Hoc attēdēs Job dicebat verebar oīa opa mea sciens q̄ non p̄ceres delinq̄nti. Hoīem sic deniq̄ accusatū p̄ sapiētiam / sic dñatū p̄ iusticiā / flagellabat ⁊ iniaz executioni demā dabat potētia / nec erat locus euasioneis. Eiecit q̄ppe adam ⁊ collocauit ante padysum voluptatis cherubim ⁊ flāmeū gladiū atq̄ versatīlē / ad custodiēdā viā ligni vite. hinc ps̄. A fortitudine man⁹ tue ego defeci. Et iob. Non est q̄ de manu tua possit eruere ⁊c. Nō q̄ petebamus sapiām cui rñdere nesciebam⁹ / nō iusticiā cui⁹ dñationē euadere nō poteramus. neq̄ potentiā cuius punitionē ⁊ iram ferre nemo poterat. neq̄ in celo. neq̄ in padyso / neq̄ in mūdo paruit in lucifero in adā in diluuiō in submersio ne pentapolis in momēto. Sz mīa querebamus indulgentē quā hodie suscepim⁹ o benignissime deus in medio tēpli tui. Aduenerat prius i medio tēpli virginalis vteri / q̄ nullus in terrā sanctorū locus erat fm̄ Aug. dñi rñdit maria. Ecce ancilla dñi / fiat mibi fm̄ verbū tuū. sed sibi soli ⁊ virginali sponso suo ioseph cui reuelatio facta fuerat tam ab angelo q̄ a maria notuz erat. Ap-*

paruerat in die natiuitatis sed paucis. s. pastoribus. Innotuerat in die epiphantie. sed pauci regibus qui venerūt ab oriente. hodie vero sicut audiim⁹ sic vidimus. Dum suscepim⁹ mīaz tuā misericordissime deus in medio tēpli tui. Gratias tibi pater misericordiarū ⁊ deus totius p̄solationis quia celasti sapiām in infantuli etate ne accuset. iusticiā in hūanitate ne condemnet quia pro nobis dñata est. potentiā in infirmitate ne seuiat ⁊ cruciet. quibus sup̄atis datur triūphus gratie datur ⁊ misericordie vt dñetur ⁊ sup̄ exaltet iudiciū. nam miseratiōes eius super omnia opera eius. hac indigebam⁹ hāc optabam⁹ hanc hodie suscepim⁹ in medio tēpli tui deus. duz verificatū est illud iuuēcule tym̄p̄strie sancte marie. Suscepit israel puerum suū p̄strie sancte marie. Suscepit israel puerum suū recordat⁹ misericordie sue / hec sunt viscera misericordie dei nostri / quib⁹ visitauit nos oriens ex alto. Gratias tibi p̄ excellētia doni qd̄ ē mīa quia etiā laudabili vite hominū inquit Aug. si semota mīa iudicetur. Gr̄as ⁊ p̄ p̄gruetia loci / quia in medio tēpli qd̄ est locus cōsuetudinis ad quē oēs p̄nt accedere. ⁊ eq̄litas mediū est qd̄ attigere quisq̄ potest. Sanctū est templū tuū / mirabile in eq̄tate. ait ps̄. Et qd̄ aliud mystice templū istud q̄ ecclesia sanctorū q̄ cōciliū iustorū ⁊ p̄gregatio vbi sunt mag⁹ opera dñi exq̄sita i oēs volūtates eius ⁊c. Decantet nūc igit̄ hec ecclesia sanctorū hoc conciliū iustorū. hec congregatio talū. de q̄bus dicit apostolus. Jam non estis hospites et aduene. sed estis ciues sanctorū ⁊ domestici dei / sup̄edificati sup̄ fundamēto ap̄loz ⁊ p̄phetarū ipso summo angulari lapide christo iesu. sequit̄ in q̄ oīs edificatio p̄structa crescit in tēplū sanctū in dño. Decāter ⁊ exultet in iubilo cordis sui dicens. Suscepim⁹ dñs miam tuā in medio tēpli tui et ita plane suscepim⁹ vt impletū sit qd̄ ppheta p̄dixerat. Misericordia dñi plena ē terra. ⁊ iterū p̄firmata ē sup̄ nos mīa ei⁹. cū reliq̄s in hac iniaz. Dñi h̄ i ipsā meditatiōe mea q̄ nūc loq̄nda fuerant prius ipse mecū reuoluerē p̄gebā sic erumperē in vocē iocūditatē ⁊ laudis in verba p̄solationis letitie ac edificatiōis spiritalis iuxta sensum anagogicū p̄assumpti thematis nostri. Studebam exprimere qualem in templo cordis nostri p̄cessionem agere nos hodie conuenit in qua mystice fuit maria ⁊ ioseph. symeon ⁊ anna figurantes quattuor virtutes cardinales. In q̄ sint preterea lucerne ardentes in manibus p̄ exemplum p̄uersationes luminose ⁊ honeste in fides ⁊ charitate quas figurat triplicit̄ ignis p̄ prietas fulgor scilicet vigor ⁊ ardor / fides fulget in vi rationali. spes roborat i irascibili. charitas ardet i cōcupiscibili : quo ad tria appropziata patris ⁊ filij ⁊ spiritus sancti. in patre vigorem. in filio fulgorem. in spū sancto ardorē ⁊c. De offerre par tntuz mutue dilectiōis i oī castitate

et duos pullos columbarū in sancta secunditate bonorum operationū. Adornetur templū cordis nostri floribus pioꝝ desiderioꝝ et herbulis virētibꝫ sanctarū meditationū cōspgat. **S**uscipiamꝫ bñdictū puerū iēsum inf vlnas castissime deuotionis. p̄fiteamur ei cū āna pphētissa leuātes sursum corda et cū iusto symeone depromamꝫ dñs q̄ b canticū. **H**ūc dimitte seruū tuū dñe s̄m verbū tuū in pace etc. **I**ta pgebā meditabūduꝫ dicitare mecū que dicerē vobiscū. dū ecce studiositas speculatrix astitisse vīsa ē tū satis a puero familiaris huic āne p̄tinꝫ cognita ē. hec plurimas inculcare questiuiculas et efflagitare rñsiones cepit et vbi me attentum videt. **D**ic inq̄t si maria legi purificationis erat obnoxia: q̄ si sic peccauerat si non fingere videbat et ope mētiri simulans qd nō erat. et cur non h̄ tpe mulieres eidem purificationis legi subdite sunt. **D**ic si puer iēsus vere factꝫ ē sub lege sicut dicit apls q̄ cōstat s̄m dños iuristas q̄ p̄nceps solus est legibꝫ. **D**ic cur symeon dixit de puero iēsu q̄ hic positꝫ erat in ruinā et signū cui p̄diceret: qualis in ruinā positus erat q̄ venerat ad salutē/quo pacto positus ē in scādālū q̄ vep̄ quē scandalūz venit. **D**ic cur iterū dixit ad mariā. Et tuā ipsius aīam p̄trāsibit gladius vt reuelent ex multis cordibꝫ cogitationes etc. **D**ic si ex verbo b̄ maria p̄coguit acerbissimā filij passionē: q̄ si sic. nōne p̄leq̄n̄s fuit vt acerbissimo dolor gladio iam extūc foderet. que tñ eū leta cernebat gestabat offerebatq̄ q̄ se prius obtulerat deo p̄ri in medio virginis vteri mox ab instanti p̄ceptionis sue bñdicte. **D**ic cur nō sit festiuitas apud latinos de ipso ioseph virginali viro marie nutritio et gerulo pueri iēsu fidelissimo cui testimoniū dat euāgelica veritas q̄ iustus erat q̄ ei iēsus ipse q̄ est dñs bñdictꝫ mira res subditꝫ erat et ita de plurimis eiꝫ excellentijs et virtutibꝫ egregijs. quēadmodum etate n̄ra nōnulli p̄scripserūt. Si ḡtudo repēdēda ē deo p̄ p̄iūctiōe ecclesie cū nouo et vnico summo p̄ritifice sp̄so suo q̄ retributio pueniētiōz q̄ vt d̄ virginali piuglo ioseph et marie fiat insignis aliqua celebritas in ecclesia. **D**ic vñ mos p̄mitꝫ inoleuit q̄ ar dētes hodie ferrent cerei et cādelez si sit b̄ fauore ritibꝫ ḡtiliū p̄serpina q̄ si p̄ditam cū facibꝫ querētū. **D**ic cur maria q̄ nup̄ dita ta fuerat ex donis magoꝝ nō obtulit agnūz qui dñitū erat oblatio. **D**ic q̄ arte q̄bus iudicijs cognoscē poterat q̄ āna pphēticiū habebat sp̄ritū vbi grādis ē de pphētis sermo et ad interpretandū difficilis. **D**ic cur iēsus d̄r nedū misericors sed ipsa mīa cū tamē plurimos deferat in tanta miseria ita vt plangēdū potius esse videatur et dicendū: **S**uscipimꝫ deus miseriā et non misericordiā etc. **D**ic q̄lit stat cū libtate vl̄ meritis id qd de mīa dicit apls q̄ nō ex opibꝫ dictū est esau dilexi iacob aut odio habui. **E**t iterū. nō

est volentis neqꝫ currētis. sed dei miserētis. **N**ā si sola misericordia saluat qd agit arbitriū quid p̄ficat conatus eiꝫ ad meritū/cuiꝫ vult miseretur et quē vult indurat. **D**ic cur apud atheniēses templū misericordie carebat simulacro nulliqꝫ inclusa metallo forma dei (inq̄t statiꝫ) mētes habitare et pectora gaudet loquit de mīa. **D**ic multiplicata magi ac magi videbat studiositas speculatrix h̄mōi questioes. vt de fructibꝫ et vtilibꝫ mīe q̄bus modis conq̄rit: q̄bus etiā ritibꝫ aīam purificat/verbigenā. qualis ad eius curiā appellatur a curia iusticie qd in tēplo cordis ē altare qd atriū qd sanctasctoꝝ qd cimiteriū. et ita d̄ reliqꝫ etiam vsqꝫ ad curiositatē vel garrule loq̄citatatis vitiū/cui dū mozem gerere rñdēdo paratꝫ animꝫ accōmode satis ad p̄ntis celebritatis mysteriū (horresco referēs) lamētabilis de repente vox insonuit ex ore pphētico clamās et p̄querēs **C**orruir in platea veritas. **O**bstupui visu subito gelidusqꝫ perrat ossa tremor. **N**ā o luctuosissimū o lugubre spectaculū vidē veritates que p̄ualet q̄ sup oīa vincit p̄stratā positāqꝫ in ruinā et in signū cui p̄dicit. **H**anc subleuare misericordia soroz sua nitebat. **I**ta enī misericordia et veritas obuiauerūt sibi. sed oblittebat et reclamabat triplex error velatꝫ cortice iuriū positiuoz nō recte intellectoꝝ ad regulā diuini iuris et catholice veritatis. **E**rror p̄mꝫ abijciebat p̄latos et ordinarios/ne subleuaret misericordie veritatē. **H**oc inq̄t ad vestrū nequaqꝫ officiū pertinet/maiores enī cause sunt ad solā apostolicā sedem referēde allegabat glosa/cū p̄cordatijs decreti. **D**ic reclamabat error alter q̄ non poterat subleuari misericordie veritas nisi prius vel simul euocaret et assisteret aliqꝫ q̄ p̄strauerat veritatem. **S**ubiūgebat tertius error: nō esse curandum apud iudices fidei si veritas mores respiciens corruisset in plateis/errāt enī talia ab eis q̄ si dem respiciūt aliena. **S**ubmurmurabat quartus inter hec humanꝫ timor/cauete a scādālīs si subleuaueritis veritatē/cauete ne causam et factum verū/ex quo tamen ius oritur ponatis i medium. altoq̄n mors iminet credite mors. **A**t vero misericordia vt erat tota visceribꝫ affluēs pietati et zelans sup veritate et aīarū salute quā optabat ppheta dicens. **C**orripiet me iustus in misericordia et increpabit me. hoc inq̄ iussit et obtestata est q̄tinus aduersus triplicē hunc errorem. pestem improbā/ceteris p̄termisissis insurgerē/neqꝫ enī aliud opus esse sibi misericordia gratius vel acceptius affirmabat q̄ ad extirpationē errorū et emēdationē erratiū oportune et importune vigilanē intēdē. exēplificabat d̄ m̄ribꝫ q̄s ego inq̄t misericordis talis affecerā. q̄ tāto succēderā veritatis zelo q̄ p̄secutores suos tortores/tyrānos et infectores/nō desinebāt ab erroribꝫ tetr̄ auerte re conari/quatinꝫ ad eos veritas luminosa veni

Sermo factus

ret/sic petrus et paulus neronem/sic iohannes herodem/ et ita de reliquis/misericordissime dilexerunt/quos tamē aperte culpauerūt. nō sinere enī pēctōres ex snia agere magne misericordie iudiciū est. **V**ide oro qm crudelior altera non est impietas/qm dū laudat peccator i desiderijs anime sue/ et iniquus bñdicif. dū iustificat impius pro munerib⁹/dum euenit illa pphē crudelis lamentatio. pphete tui viderunt tibi falsa et stulta/nec apiebant iniquitatē tuam vt te ad pñiaz puocarēt. **E**t heu iam inquit misericordia/neduz iam non aperitur iniquitas p pphetas p̄lato. scilicet doctores et p̄fessores sed iustificat sed attollit et defenditur etiam in medio templi. in p̄sentia sacrosancti hui⁹ concilij. Longus essem si cūcta p̄fēq̄rer misericordie verba plena gemitib⁹/plena spirijs/plena singultib⁹. lachrymis atq; plango-ribus. **E**go xō reuerēdissimi patres et viri celeberrimi insignes egregij sapiētes et doctissimi/quid dicerē? quid rīderem: sic pullat⁹ sic obtestatus in ipso meditatiōis mee secreto/per misericordiā condolentē veniēti que tam infelicif et fede corruerat in plateis. **E**nitebar obsequi misericordie put equū erat. sed de pficiēdo vix vlla supat spes mibi dum oīa circūquaq; reuoluerem illud p̄cipue q oīa apud multos verbuz de fide et veritate verum ē in fabulam in canticū et nauseam. obtrigitq; illud apostoli de nouissimis t̄pib⁹. **S**anam inquit doctrinā non sustinebūt sed coaceruabūt sibi m̄grōs p̄uriētes aurib⁹ et a veritate qdem auditū auertent ad fabulas aut puerientē. **I**llud item **S**enece/De st̄ remedij locus dum que fuerant vitia/mores fiunt. **E**t non minus dū error veritas reputat. **Q**uid nob inquit de heresib⁹ vel errorib⁹/ ecce nos catholici sumus qd eadem iugif nobis cantilena repetif satis est si credimus vt parentes n̄ri simplices et idiote: qd expedit p̄scrutari p̄fundi? hec dicuntur et in his aliq etiam magni glorianf. **I**nter hec v̄gebat misericordia dices: ve tibi si nō euāgelizaueris. **N**ecessitas enī incūbit tibi necessitas ex p̄fessione et talento cōmissio. necessitas ex legatione/necessitas ex iuramēto et fidelitate. necessitas ex veritatis p̄clitatioe et ecclesiastici ordinis p̄turbatione. necessitas ex aperta et p̄cipiti puerione iusticie. **N**ecessitas ex allisiōe cathedre vbi veritas sedet. que cathedra est p̄clarissima vniū sitas parisiē. mater studioz. **V**e mibi qz tacui aut qz non celerius potenti⁹ crebrius et p̄stanti⁹ memet istis errorib⁹ opposui. **F**uerit scio placetior altera multis materia sed nulla fortassis vtilior vel ad t̄ps v̄gētior. vñ si quererē solū hoib⁹ placere si captare famā popularē. si p̄dicare memetipsum. ambularē nūc forte in magnis et mirabilib⁹ sup me versans et reuersans fines p̄positos. **S**ed oportet imitatorē esse illius q ait. **E**go deus docēs te vtilia: non dicit subtilia. **D**ica-

mus igit cum bona venia. q̄liter spectat ad vos patres reuerēdissimos dños p̄lato sup erroribus cognoscere/qualif errores dānare possitis aliquñ nō dānatis errantib⁹. qualif deniq; teneatur vnusq;sq; vestrū scire p̄cepta decalogi et assertiones eius oppositas. iudicio fidei reprobare. nā dem non oportere trepidare timore vbi non ē timor. **A**tenti sum⁹ obsecro p misericordiā dñi nostri iesu christi et pastozalez ve. dī. qm v̄fa res agif spectās ad illā quā hodie suscepim⁹ misericordiā in medio tēpli dei. **E**xtulim⁹ alijs s̄mo nib⁹ auctoritatē sacri p̄cilij et errorē p̄niciōisf mū reprobauim⁹. quo scisma fouebat. **N**ūc est ferre studeam⁹ ordinare p̄latiōis hierarchicam p̄tatem/ et assignem⁹ aliq dñis p̄latis p veritatis misericordiā subleuatiōe fulcimēta. **E**t de quantum ad p̄sens sufficet. **A**d reuerēdos et deo amabiles ep̄os spectat ex officio pastoralis et statū hierarchico q fundatus est in iure diuino cui nullū ius canonicū rite intellectū p̄tradit q ipsi possunt in suis diocesib⁹ errores in fide et morib⁹ palam erroneos et scādolosos iudicialif p̄demnare et hereticare. hoc est hereticos decernere et anathematizare auctoritate tē subordinata ad sedem apostolicā et p̄ticulari circa solam plebem spectat. **A**d reuerēdos et deo amabiles ep̄os spectat q possint errores qñq; dānare nō enotatis p̄tū iudicialif qbuslibet errantib⁹. **A**d reuerēdos et deo amabiles ep̄os spectat ex obligatiōe suscepi pastoralis officij cognoscere q p̄cepta canonū decalogi cum hoc q sunt d iure naturali canonico et ciuili. sunt nihilomin⁹ de iure diuino et de fi de p̄prie dicta p q̄to data sunt i scriptura sacra p diuinā reuelationē et opinant ad vitā eternā p opationē cor ex fide spe et charitate et ita sunt assertiones ipsis p̄ceptis opposite/ iudicio fidei p̄ eos reprobande rē. **A**d reuerēdos et deo amabiles ep̄os spectat ex debito pastoralis officij habere p̄pationē animi ad defensionē veritatē catholicę: etiā vsq; ad mortē/ spectat etiā cognoscere et deferat. **P**ostulemus tandem rē. **T**antū de hac orōne reptū fuit lugdunū in monasterio celestinoz de manu ipsi⁹ dñi Jo. de gerlon cōscriptum.

Sermo factus in loco

sessiōis p̄cilij generalis p̄statiē. p nouū recessus pape Jo. xxiij. eodē p̄cilio āno dñi. **M**.ccccxv.

Vigilia dñice ramispalmarū. **A**mbulate dū lucē habetis vt nō tenebre vos cōprehēdāt. **I**ubet h tabulis p̄res orthodoxi/patres nō in tabulis ereis vt olim apud rhomanos sed in libro vite cōscripti. **I**ubet inq; christus originaliter p̄ban. xij. et recitatiue in euangelio sabbati p̄ntis vos obediētes audite/ambulate non passib⁹ eor

poris. sed gressibus mentis. ambulate de virtute in virtute. dum lucez habetis. et qualem lucem. Rudeat lux vera cuius hoc verbum est. Qui sequitur me non ambulat in tenebris sed habebit lucem vite. **A**llis inuocat. Domine iesu preclearissime sol iusticie. dislice terre nebulas et pondera molis. atque tuo splendore mica. absque te enim precipiti mersa profundo mens hebet. et propria luce relicta tendit in externas ire tenebras. **H**oc ne fiat tu mediatrix. tu aduocata et exoratrix nostra supplicis ad eundem es virgo gloriosissima que tui nominis interpretatio est et illuminata que illuminatrix diceris. **E**t quo lumine. Porro sus lumine gratie. quo sic illuminata es ut dicar in apoc. Mulier amicta sole. **H**oc tu nobis lumine vt infundas de plenitudine tua. supplicis implo- ramus salutes et dicentes. **A**ue etc. **A**mbula- te dum lucem habetis vt non tenebre vos comp- bendant. **L**ux ista est iam dixi et repeto. lux ista est patres celeberrimi. deus qui glorificat in con- cilio sanctorum dicente patre. **M**agnus et terribilis su- per omnes qui in circuitu eius sunt. cuius hanc te- nemus infallibilem promissionem. **A**bat. xviij. **U**bi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo. ibi in medio eorum sum. sicut vidit pater. dum cecinit. in con- cilio iustorum et in congregatione magna opera domini. **E**t magna plane imo ingentia iam vidimus in hoc concilio iustorum dei opera. spontanea et vix spera- tam cessionis viam. Porro cum propter semetip- sum et vt glorificet fecerit omnia deus. quo pacto credendus est precario celebrare gloriam quam in concilio iustorum que vera laus est in ecclesia san- ctorum. **T**ales vos esse puenit orthodoxi et deo- amabiles patres ac domini vt conciliu sitis sanctorum et iustorum quos posuit deus in mundo quasi vera totidem lumina. vos inquit estis lux mundi. siquidem in hoc constituti estis alios purgare illumina- re atque perficere. nunc maxime cum factus puentus iste sacrosanctus. dum adunatus est ceteris duobus con- gregata est ecclesia. vt de machabeis scribitur qua- titus orarent et peteret misericordia a deo. **E**t vt opitulante eo decerneret quid facto opus esset. **E**xultat animus perfecto leuans in circuitu oculos et videns omnes istos qui congregati sunt tibi hoc est ad utilitatem tuam o popule christiane. et gaudet admirans spiritus meus. et in hanc erumpit ecclesia- stici cantus vocem. **Q**ui es aploz et domestici dei aduenerunt hodie portantes faciem et illuminantes patriam. dare pacem gentibus et liberare populum domini. **Q**ui liberare. exhortando clamandoque. ambu- late dum lucem habetis vt non tenebre vos comphe- dant cuius delitiae sunt esse cum filiis hominum. ipse tenebre diuisionum scismatumque tenebre tot errorum et heresum. tenebre demum horride tot vitiorum per ecclesiasticum corpus vasto quodam turbine misera- biliter exundantium. **A**mbulate igitur dum lucem habe- tis vt non hevos tenebre comphe- dant. **L**uce itaque habetis patres luminosissimi christi qui vere est

in loco isto vel emanuel qui interpretatur nobiscum de- cuius hec est certissima promissio. **E**cce ego vobis- cum sum omnibus diebus usque ad consumationem seculi. **D**eus iste est qui glorificat in consilio sanctorum magnus et terribilis super omnes qui in circuitu eius sunt. et bene in circuitu tuo domine res omnes esse dicunt. que tu velut spera intelligibilis cuius centrum ubique est. cir- cūferentia nusquam. tu ubique es extra non exclusus. intra non conclusus. supra non elatus. infra non pro- stratus. ideo magnus valde. terribilis gloriosus et superaltatus in secula. **E**cce patres orthodo- xi qui ad hoc ipsum vt glorificet deus et illustret ecclesia. nunc celeberrima parisiensis. vniuersitas cul- trix et amatrix eorum omnium que christiane religionis pietatem et sanam doctrinam respiciunt. ipsa ad ex- plar christianissimi regis francoz patris sui di- gnantissimi legationem mittit querens primo ea que pa- cis sunt. denique secundo que fidei sunt. denique ter- tio que virtutis et ecclesiastice sunt libtatis. **Q**ui ad hec tria principaliter synodus haec sacra tendit. **I**ussit hesternum vesper per ambasiatores et nuncios suos hic presentes quatinus hoc matutino tempore essem habiturus orationem nomine suo. per veritatis elucida- tione circa ea que per hoc sacrum consiliu agenda vide- tur occurrere. **N**ullus opinor mirabitur si ad hac iussione ego fragilitati mee conscius et temporis artatio- ne pressus expaui. **N**ihilominus in deo cuius glori- ficatio queritur filius. et de studio preterito super hac ve- ritatis inquisitione memor regis preterea et ecclesie re- gni sui voluntate per instructiones cognita. **I**ussioni denique multis indyltissime. cuius legem dimittit neque monitus a sapiente. ego tanquam obediens filius pa- rere desiderans conatus sum aggredi cum humili di- cendo omnium ad hoc sanctorum consiliu submissione vt iure suo dirigat omnia vel acceptet vel corrigat. **E**t in primis quatinus habeat ordo dicendorum luci- dus et brevis. quia vel est quod textus ordine longum. **P**uertamus interim dilato themate oculos nostre con- siderationis ad hoc quod dictum est deum esse qui glori- ficat in consilio sanctorum qui magnus est et terribilis su- per omnes qui in circuitu eius sunt. **D**efigamus in hoc psalmiste verbo mentis intuitum ne per multa vage- mur. fallor si non ibi videbimus huius sacrosancte sy- nodi causam quadruplicem. efficientem videlicet for- malem finale et materiale etc. **V**ult aliquis cog- scere causam efficientem plane illa est. **D**eus magnus et terribilis. cuius instinctu miseratide afflatu et attra- ctu collecta est nunc ecclesia sicut eleuat spiritus prece- cinit psalmista. **D**eum esse qui displiciones israelis con- gregabit. qui congregat electos suos a quatuor ventis a solis ortu et occasu. ab aequilone et mari. **T**antum qui cepit orare est vt ipse perficiat. **L**euamus in circuitu tuo o sacerdos oculos tuos. et vide omnes isti congregati sunt venerunt tibi. **Q**uidni contingat tibi quod idem prophetam loquitur esaias. **T**unc videbis et afflues et mirabitur et dilatabitur cor tuum. et si dilate- tur. nunquid non implebit illud spiritu suo deus.

Germo factus

in reformatione. **D**emū pro quarta p̄clusionē.
Deus magnus ⁊ terribilis/paratus est rebus oī
bus/maxime hoībus concedere p̄ hoc conciliū
sanctorū/quandam reformationē pulchritudinis
glorificationē ordinem ⁊ decorem cū p̄uisionib⁹
idoneis aduersus eos qui non in rectitudie mor
rum/sed in circūitu p̄gunt vitioz/ ⁊ hoc p̄ quar
ta/p̄structione sup̄ vltimū fundamētū qđ est ter
tium in reformatione. **P**oterat hic ordo tene
ri sub his terminis/sed aliā p̄gredi viam suā
verba thematis/que in metaphora lucis funda
ta sunt. Reuertamur igiſ ⁊ ponam⁹ lucem funda
ni p̄cepti/qz p̄ceptū dñi lucidū illuminas loq̄
los. **L**ucernā insup̄ diem legis sicut petrus luce
tur vt iubente deo posita super candelabz luce
at oībus qui in domo sunt /que domus est eccle
sia vel h̄ sacrū p̄ciliū vice sua. **D**iffundat ⁊ spar
gat p̄sequent lux ipsa veritas euāgelica. xij. p̄se
derationes quasi totidem effulgētissimos radi
os veritatū particulariū/spendidos ⁊ chorulca
tes. **P**onam⁹ in primis imo iam posita digito
sicut aiunt demōstrem⁹ lucem apostolici symbo
li/quo dicis **C**redo in sp̄m sanctū ⁊ viuificantem
quid viuificantē? **C**ertam vnā sanctā catholicā
et apostolicā ecclesiā. vnam p̄pter colligationē
ad vnū caput primariū christū ⁊ vicariū summū
pontificē. sanctam p̄pter sanctorū cōmunionē et
remissionē peccatoz vt infra subdis. catholicā
hoc est vniuersalē/qm̄ ab eius obligationē nullū
viatoz imunis est. apostolicā/qm̄ in apostolorū
p̄phetarū p̄ quos sp̄s sanct⁹ locut⁹ est doctrinā
fundata est ⁊ similiū filioz successiōe duratura.
Certus sum qđ nullus qui vel haberi vel dici
vult christian⁹ caligare se dicet ad hanc lucem.
Sup̄addam⁹ lucem alterā apostolici verbi con
formē huic luci. **S**olliciti seruare vnitatē sp̄s
in vinculo pacis/vnū corpus ⁊ vnus sp̄s sicut
vocati estis in vna spe vocatiōis vestre/vn⁹ do
minus/vna fides/vnū baptisma/vn⁹ deus ⁊ pa
ter omniū qđ sup̄ oēs/per oīa ⁊ in oībus nob. **S**e
quitur ⁊ ipse dedit quosdā quidē ap̄los/quosdā
aut p̄phetas/alios vero euāgelistas/alios autē
pastores ⁊ doctores ad p̄sumationē sanctorū in
opus misterij/in edificationē corp̄is christi/do
nec occurrām⁹ omnes in vnitatē fidei agnitōis
filij dei/in virū p̄fectum/in mensurā etatis plen
itudinis christi. **S**equit⁹ veritatē autē faciētes in
charitate crescām⁹ in illo per oīa qđ est caput chri
stus ex quo totum corpus compactū ⁊ p̄nexum
per oēm iuncturā subministratiōis s̄m op̄ationē
in mensurā vniūscuiusqz mēbz augmētū corpo
ris facit in edificationē sui in charitate. **H**ec ap̄ls
ad **Eph. iij.** ⁊ in hanc sententiā multa ad **Col. i.**
et. ij. et. j. **C**or. xij. et ad **Rhoma. xij.** posita sunt
Hec autem comparatio veri corporis ad mysti
cum multum luminis affert inq̄sitorib⁹ veritatē
nedum apud phos sicut aristotelem ⁊ plutarcū.

3 sed apud theolo. paulum precipue. **D**iffundū
tur vero sicut pmissum. xij. p̄sideratiōes ex hoc
symboli et apostoli doctrinali luce q̄si totidē ra-
diū veritatis splēdidissimū. **E**cclēsiastica vni-
tas ad vñū caput christū sit et aglutinat p̄ amo-
rosū spūsancti vīculū mediantibus diuinis
charismatib⁹ tanq̄ q̄litatiuis dispositiōib⁹ red-
dentibus i corpe mystico complexionalē armo-
niam viuificam et decentē ad opera vite spūaliē
sufficienter exercēda. **E**cclēsiastica vnitās ad
vñū caput secundariū qd̄ dicif summus pontifex
christi vicarius secundior est multiplicior/copio-
sior et maior q̄ fuerit p̄gregatio synagoge et q̄ sit
p̄gregatio ciuilis sub vno rectore rege vel impe-
ratore. **E**cclēsia habet p̄tatem seu facultatem
ex viuifico germine sibi insito p̄ spūsanctū / q̄ se-
ipsam potest p̄tinuare i integritate et vnitatem mē-
broz suoz / tam essentialiū seu formaliū q̄ mate-
rialiū atq̄ fluentiū. **E**cclēsia habet spōsum in
defectibilem christū / sic q̄ lege stante nec christ⁹ po-
test ipsi sponse sue ecclēsie dare libellūz repudiū /
nec ecōuerso. **E**cclēsia nō ita ligat m̄rimonia-
li vīculo ad vicariū indefectibilem sponi sui quā
mutuo se possint absolue et dare libellū repudiū.
Ecclēsia vel generale p̄ciliū eam rēp̄sentās ē
regula a spūsancto directa tradita a christo vt q̄
libet cuiuscūq̄ status etiam papalis existat eam
audire ac eidem obedire teneat. alioq̄n habed⁹
est vt ethnicus et publican⁹. **P**atet ex inmutabili
lege diuina **M**at. xviij. p̄m̄gata. **C**onciliū ge-
nerale sic describi pōt. **C**onciliū generule est ag-
gregatio legitima auctoritate facta ad aliquē lo-
cum / et ex oī statu hierarchico totius ecclēsie ca-
tholice nulla fidei p̄sona que audiri requirat ex-
clusa ad salubriter tractandum et ordinandum ea
que debitum regimen eiusdem ecclēsie in fide et
moribus respiciunt. **E**cclēsia vel generale con-
ciliū dum dictat aliq̄ regimē ecclēsie p̄cernentia /
papa non sic ē supra iura etia p̄positiua / q̄ possit
p̄libito dissoluere talia dictata p̄ ecclēsiā / eo mō-
et intentione q̄bus dictata p̄clusa q̄ sunt. **E**c-
clēsia vel generale p̄ciliū q̄uis nō possit tollē ple-
nitudinē potestatis papalis a christo sup̄natura-
liter et misericordit collate / pōt tamen vsum ei⁹ li-
mitare sub certis regulis ac legib⁹ / in edificatio-
nem ecclēsie p̄pter quā papalis auctoritas et alte-
rius hoīs collata est. **E**t i hoc est totius ecclēsia-
stice reformatiōis stabile fundamentū. **E**cclē-
sia vel generale concilium potuit et potest con-
gregari sine expresso cōsensu vel mādato pape
etiam rite electi / et viuentis in mult⁹ casib⁹. **A**n⁹
inter ceteros est / q̄ accusat⁹ et euocatus sit vt au-
diat ecclēsiā iuxta legē euāgelicā allegatā / cui le-
gi subiect⁹ est / et ipse renuit p̄tumacit ecclēsiā cō-
uocare. **A**lius casus vbi materie grādes p̄cernē-
tes regimē ecclēsie veniūt termināde per genera-
le conciliū / et papa renuit p̄tumaciter illud euo-

care. **A**lius si etiam dictatum sit p̄ generale con-
cilium q̄ debeat tali vel tali tpe conuocari. **A**li-
casus est vbi p̄babilis est dubitatio sup̄ p̄tendē-
tia plurium de papatu. **E**cclēsia seu generale
conciliū si viam aliquam p̄cluserit seu dictauerit
acceptandā esse a papa pro terminatiōe scismatis
ipse tenetur illam acceptare / et ita fm̄ p̄paratio-
nem animi tenet ad cessionē et dum vltro offert
eam et p̄uenit ipse reddif multiplicif cōmēdā-
dus. **E**cclēsia seu generale conciliū precipue
debet intendere cum p̄secutione vnius perfecte
ad extirpationē error⁹ / et emēdationē errantium
sine p̄sonarū acceptione. **S**imilit̄ ad hoc q̄ hie-
rarchicus ordo ecclēsiasticus p̄lator⁹ et curator⁹
multiplicif turbatus reformet / ad similitudinez
diuine celestis hierarchie / et p̄formiter ad regu-
las primitus institutas. **E**cclēsia non habz ef-
ficaciūz mediū ad generale suūp̄sius reformatio-
nem / q̄ si statuatur generaliū p̄cilioz p̄tinuatio /
celebrationē p̄uincialiū non omittēdo. **E**xpli-
cit. **E**t attendat benignus lector / q̄ p̄lator⁹ hu-
ius sermonis Jo. cancellarius parisiēsis p̄ssus
nimia temporis angustia / p̄bationes dictatas n̄
apposuit ad has p̄sideratiōes / sed prout in men-
tem et linguam ex recordatione p̄teritor⁹ opuscu-
lorum / p̄sertim tpe concilij p̄sani dum absens
ab eo legebat parilius / inserens materiam hanc
quam in tractatulo quodam sub. xx. p̄sideratio-
num numero scriptam reposuit / cuius initū est.
Venient autem dies cum auferet ab eis spōsus /
vbi p̄dicte p̄sideratiōes / et in p̄positiōe vna cō-
ram legatis anglie pergentib⁹ ad conciliū p̄sa-
num tunc parilius habita / p̄lixiori solidioriq̄ /
manifestate sunt argumētatione / qui tractatus
et p̄positio p̄dierunt in publicum / vt habeat q̄
voluerit fas est.

Amplius vero iuxta legatiōis onus im-
positum per christianissimū regem fran-
corum ac vniuersitatē p̄clarissimā pari-
sien. p̄posuerat idem cancellarius post verbum
de ecclēsiastica vnitatem subiūgere de errorum ex-
tirpatione / sed impeditus tunc partim amicorūz
suasione / partim t̄p̄is artatione / et vt in prolixita-
te non inesset fastidiū / silentio p̄terijt q̄ op̄ aliq̄
summatim hic subiūcta sunt. **G**lorificationēz
dei / patres apostolici / patres gloriofi posuimus
esse finem huius concilij sanctor⁹ / quatinus ple-
ni sint celum et terra. **D**eus magne et terribilis
gloria tua / quatin⁹ non iam ambulent in errorū
circuitu impij super terram / sed agnoscant. quo-
niam magna est gloria / dicente sapien te / sequi te
dñm per semitas legis tue pacificas / quoniā pa-
multa diligentib⁹ legem tuam. et non est illis scā-
dalum / et quia si creditur eidem sapiēti: nihil dul-
cius q̄ respicere in mandatis dei. **S**ed ve mū-
do a scandalis / ve tibi mala voluntas / et ideo ma-
la quoniā arroganti superbia gloriā p̄p̄riā que-

Propositio in concilio constantien.

rens anteponis eam diuine/nolēs subici legi sue neq; captiuare omnē intellectū in obsequiū fidei. **H**inc hereses et errores impij. hinc scādaloꝝ turbationes horride/hinc ordine violato plurima fedaq; confusio/hinc tandem in hoībus et ex p̄se quenti p̄ oīa que ppter hoīes fecit deus/suboritur frequent non gloria dei/nō pax hoībus/sed tetra quedam alteratio/mortificās et abijciēs uiificantem grē spiritū et cadauerosam monstrorū defectuū non tam formā q̄ deformitatē inducens. **D**eplorat hanc puerissimā rerū vicissitudinē christianissim⁹ francoꝝ rex cum ecclesia tota regni sui/miseref/dol3/compatif/et ab h sacrosancto concilio legitimas pūsiōes efflagitat. **N**on pfundat precor ab expectatiōe sua nolite careat pūssimis desiderioꝝ suoz affectib⁹/sed et patrem sequif sua proles/regē videlicet filia sua parisiē. vniuersitas nec tantuz sequif sed preit humilitate salua/qñq; consilijs/nūc exhortatiōibus/aliquā doctrinis/sciens qd veritas custodit regem/sciens p̄terea se positam apostoli iussu vt potens sit exhortari in doctrina sana/et eos qd cōtradiciunt arguere/que posuit arist. opa duo sapientis. **B**eniq; pata est tanq; posita in lucez ecclesie ad satisfactiōē/oi posceti rationez/de ea q in ipsa est fide/et spe/vt in oībus et p oīa glorificetur deus. **I**n surrexerūt ecce post aliqua tempora plurime doctrine pegrine varie pestifere et damnate/obtenebrātes ecclesiā p multa christianitatis mēbra/per regna/p puīcias/p regiōes insignes. **P**rocessum ē ad expellēdas hmoi doctrinarū tetras caligines nūc luce disputationis doctrinalis p doctores et vniūsitates. nūc flabello iudicialis reprobatiōis p diocelanos et inq̄sitores heretice prauitatis/in anglia/i scocia/in praga/in francia. **N**ōdum tñ vel illuminari vel emēdari sufficient inspexim⁹/cecam et stultā improbitatez assertoz/sectatoꝝq; suoz/qñ error assidue sicut cancer serpat/et alicubi palā q̄si nudato ense p nationes et iplos imprudent erūpat. **P**ropterea necesse est p splēdidissimā et inobfuscabilem hui⁹ sacri concilij lucem pūda celeritate d remedijs institui. vt q spreuerūt platos et doctores diuini positos tanq; lucernas in domo dei reuerent eos pspiciant et obediāt du3 in vnam hanc ecclesie domū collecti dabūt auctoritatē sue robur et pondus/ibunt in splēdore fugurāt hāste reprobatiōis iudicialis. qualem nemo qd christianus fide vult audebit ptemnere. **E**sto ptemnat. **I**pse tamen de ptemptu suo fulgurationez pcremationez subicit vt iustum est. **E**t quoniam charitas sicut incipit a se et a suis/dilectionis exhibitōe sic in correctiōis et emēdatiōis pcuratiōe porem hñe locum debet/ne subeat illud improprij puerbiū. **M**edice cura teipsuz. **E**t illud d apli snia. qd predicas nō furandū furaris non occidendū occidis/non piurandū deieras/

et ita de reliquis. **H**inc christianissim⁹ rex noster suaq; p adoptionē dīgtiūā charissima filia parisiē. vniuersitas voluerūt hacten⁹ a regno et a suis pueris q̄rilibet errorz zizania/mox vt erunt pere seu germiare sentiebant/diligent opprimil refecariq;. nunc falce doctrine/nūc securi pastoralis snie. ita tamen vt non simul eradicaret et ritum. **S**unt plurima rei q̄ loqmur documēta/et quibus vnū/qd nouitate acritateq; pcellit celsus mus i mediū deducere. **E**cce patentes regis nostrilitteras/quas audire libeat/legi debebat bec littera patens/cuius initū est post intitulationē Regia maiestas nra. dehinc subiūgenduz erat. **A**udiuit sacrosanctū conciliū iustoz/q̄nus i christianissimo rege nostro ferueat zelus/ad ea que fidei sunt/absq; oi psonarū acceptiōe/absq; respectu p̄prie etiā carnis et sanguinis. **T**erreat ipse deus magnus et terribilis qd glorificat in concilio iustoz/qui salubrit et potent in tonat. **A**mbulate dū lucem habetis/subdit monitiōis causam. ne tenebre vos cōphendant. **E**t q̄les oro dēsiōres fugibiliores horribilioresq; tenebre q error et heresum circa prima p̄ceptorū moraliz pncipia vt sunt. **N**on piurabis. **N**on occides. **N**on insidiaberis. **T**erreat ipsos ecclesiasticos pastores et doctores positos in lucem aliorū si non ad exemplar taz insigne atq; plucidū christianissimi regis nostri/non eos illuminet accendat et inflāmet zelus domus dei. **V**ox dicentis. **C**lama ne cesses et annūcia p̄lo meo peccata sua. **S**i nō vigeat eos pcedere pstanti celeritate ad effugationē errorz tenebrozor/et ad illuminationem errantiū/neq; eni potest integra salubritas sine secūdo primū fieri/qm dum impunc p̄natiā manet in errantib⁹. pualefiant et semiant errores necesse est. **S**ed in ipsa meditatiōe mea videtur occurrere aialis homo/non sapiens qd deditur/deum non inuocans. **I**llic p̄terea trepidat timore/vbi non est timor. **M**agnus est inquit furratione tremula/magnus credite et terribilis quem tangunt et notant errores hmoi pnceps. **S**cimus aut qd sapiens enūciat. **I**ndigito pncipis mors/et vir prudens placabit eam. quid q̄lo si seuiat: si seditiōes p̄citet: si bella moueat: si fecit plurimos hos terrorib⁹/hos pmissis in errorz suū trahat. ita vt si fieri p̄t moueant etiā electi. **V**ide sedulo ac iterū iterūq; recogita/ait aial hō/ne fortassis obinde p̄stet taz desideratissime iam iamq; in ianuis existēti/paci ecclesie/gradire obet/vel totalis disruptio. **A**t vero nihil facile timendū. **O** strenuissimi pugiles fidei. **O** potentissimi legū diuinarū defensores. **N**ihil inq; tale timendū timentib⁹ deū/et obediētib⁹ iussioni/qua dixit. **N**olite terreri ab eis qd corpus occidunt/aīam vero occidere nō p̄nt. ita dico vobis hunc timeate. timeat deus et nō terreat. **H**ō time deū (suadet augu.) et minantē mūdū vniuersū

ridebis. Tollatur hec suspiciosa pigri formida-
tio/dicentis leo est in via/deuorandus sum qz p
fecto magna et vnica securitas est nil timere pre-
deum. Cuius hec iussio est. Vsqz ad mortem cer-
ta pro iusticia. et iteruz. Esto fidelis vsqz ad mor-
tem et similia. **P**otueram rem hanc in logi-
deducere/pro qua interim sat sint breues et pau-
cule consideratiões/quasi totidem radij moralis/
luminosę veritatis. **P**rouidendū est hereti-
cali deuotioni demoni per ecclesiastica mēbra
serpenti/non min⁹ celerit et efficacit q̄ scismati su-
per tendētia de papatu. Ecclesia quippe magis
in fide q̄ in secundario capite fundata est. **P**ro-
uidendū est pstantius p hoc sacrum conciliū ad
extirpationē errorū/emundationē errantiū q̄to
qui errant plures sunt/potentiores et maiores.
Ex si quis dixerit q̄ bella suscitabūt/diffamat col-
nimis/neqz ei leuiter credi debet. **P**rouiden-
dū est ad emendationē errantiū/p eos qui se di-
cunt amicos eorū vigilantiōi sollicitudine q̄ per
extraneos ceteris parib⁹. **P**restantes scienter
impedimentū ne errantes resipiscant/et corde cre-
dant ad iusticiā/et ore faciant confessionē ad salu-
tem/habendi sunt hostes capitales errantiū et sa-
luti eorū. **P**restantes scient impedimentū ne
tollantur errores/et errantes corrigant/redditu-
ri sunt rationē de damnis oibus tam spūalib⁹ q̄
tpalibus que obinde puenerūt aut venient.
Omissio seu dissimulatio prestantiū impedi-
mentū nedū posituue sed priuatiue vel omissiue/di-
recte vel indirecte/p cautelas hūanas/ne tollan-
tur errores/causat suspicionē de fautoria hereti-
ce prauitatis/qñqz leuem/qñqz vehemētē/qñqz
puiuentē iuxta varietatē obligationū. **I**nex-
cusabilior et aliqui pncipiosior est error in pncipijs
legis naturalis/sicut sunt precepta decalogi/et
planū et visitatū intellectū verborū apud oēs vtē-
tes ratione/q̄ sit error in articulis fidei/qui sunt
supra nature facultatē. et in agilib⁹ q̄ specula-
bilibus. **C**onditionalis ptestatio vel pfectio
non sufficit ad purgationē legitimā/sup publica-
tione vel defensiōe vel anotationē errorū/quorum
oppositas veritates tenetur errans explicita fi-
de tenere. **D**iffamatus publice et notorie/sup
publicatiōe aut defensiōe errorū ptrarioz recte
fidei et moribus tenet seipsum purgare/si pōt co-
ram iudice legitimo etiam nemine eum psonali-
accusante/tenet enī seruare famā ppriam et ab
alijs scandala pstita remouere. **P**ax regnoz
p christianitatē vix potest efficacit et diuini pro-
curari q̄ p legitimā extirpationē errorū et corre-
ptionem errantiū. **Q**uerere puisionē sup ex-
tirpatione errorū et correptione errantiū non ē im-
pedire psecutionē vnionis ecclesie/sed est eā iu-
uare et accelerare multis attentis. ita vt verum
sit/q̄ oportet vnū facere et aliud non obmittere

Explicit

Sequitur propositio

tio facta coram p̄cilio generali constā. ex parte
regis francie per eximīū sacre theologie p̄fesso-
rem/dñm cancellariū parisiē. Anno dñi. m.
cccc. xvj. die q̄nta maij. R̄sua ad q̄ndam ppo-
sitionem ex parte dñi burgūdie per ep̄m Atera-
batensem prius videlicet sc̄da dicti mensis factā

Euerēdisimū

R patres ac dñi p̄clarissimi/deo in
sup amabiles egregij ac specta-
biles viri doctissimi atqz sapien-
tes. Deus q̄ glorificat in cōcilio
sanctorū magnus et terribilis mihi locuturo. imo
nobis humilib⁹ ambasiatoribus christianissimi
francoz regis/pro parte sua et veritatis catholi-
ce defensione locuturis/coram hoc sacrosancto-
rum p̄cilio/in spiritū pacis et lenitatis p̄gregato/i
quo glorificat deus. exorandus ē in p̄mis/ac si
bi dicendū cum p̄pheta. Deus iudiciū tuū regi-
da. Accomodū satis est qd sequit et iusticiā tuā
filio regis. Iuste qdem sic exposcim⁹. rite sic ex-
ordimur. qm dicēte eodē p̄pheta. Honor regis
iudiciū diligit. Que ratio? Vimirū qz p̄stitū ē
rex a deo iudex oīum in vindictā malefactorū/
laudem vero bonorū. neqz enī sine causa gladiū
portat. Confitef hoc ipsum pia grataqz recogni-
tione. idem rex suis patentib⁹ litteris put infra
doceb⁹ m⁹. Sed vemūdo a scādalis/ve calūniā-
tibus christianissimū regē supbis/ita vt exclama-
re fas habeat tam apud deū q̄ apud hoc p̄ciliū
dei nutu p̄gregatū. Feci iudiciū et iusticiā ne tra-
das me calūniatib⁹ me. Et illud qd sequit. Su-
scipe seruū tuū in bonū/non calūniē me supbi
Et a qbus oro calūniatib⁹ querit rex eripi et q-
les sunt iste calūnie? Dicem⁹ pauca pro re tanta
vt p̄tinus ad rem veniam⁹ quā exponē atqz de-
fendere missi sumus nos humiles et deuoti eius-
dem regis ambasiatores. Ecce calūnia dicentiū
etiam i hoc p̄cilio/quā aurib⁹ his accepi. Quid
queritis? Rex vester nō fecit iudiciū et iusticiā
sup neceluctuosissima vnici fr̄is sui/quā vel dis-
simulauit vel indulsit. Calūniā ex aduerso plu-
rimi dicētes. Rex vtqz iustificationē mortis illi
us non iuste dānari fecit vel p̄misit. quā mortē
non reprobare/sed approbare debuerat. auditis
calūnias quāquersum dextrosum et sinistrosum
q̄s quō dissoluem⁹. Attēdire p̄ses orthodoxi. al-
legatū nup hic audistis. et i eplā dñice currentis
scriptū est. Gaq̄mini in q̄t vestigia ei⁹/q̄ peccatū
non fecit. et hic ē christ⁹ iesus quē inuenim⁹ ppri-
as iniurias eq̄nimit indulsisse/q̄ cū malediceret
sicut subdit petrus nō maledicebat cū pateretur
non cōminabaf. Ipsum vero p̄ris sui dei/dñi
neqz legis sue p̄tumeltas acrit repulisse legimus
semp. adeo q̄ referēte marco dictū est qñqz d̄ eo

Propositio in concilio constantien.

propter feruorem defendēde legis dei/qm̄ in su-
rorem versus ē. Notat ista Chryso. super illud
Mat. Vade retro sathanas / vbi nos inculpat
qui mites in iniurijs dei sum⁹ / acres vero ⁊ im-
placabiles imo crudeles in nostris vindicandis
inuenimur. Non sic moyses q̄ māsuetissim⁹ exi-
stens oīum q̄ erant in terra / mira seueritate pua-
ricatores legi diuine vindicare curauit. Rex igitur
christianissim⁹ ⁊ vere māsuetissim⁹ atq; tot⁹
amabilis / seq̄ndo vestigia eius q̄ peccatū non fe-
cit / p̄nus fuit ac indulgētissim⁹ in psonalib⁹ iniu-
rijs / sicut ⁊ fuerat ipse fratr⁹ suus q̄ iubente nemo
vnq; vita priuatus est. Recogitat idem rex ve-
lut ad se dictuz / q; reges israel clemētes sunt. Et
illud salomonis. Misericordia ⁊ veritas custo-
diunt regem / ⁊ clemētia roborat thron⁹ eius. **Pr-**
obrem sicut tradit in his patentib⁹ litteris mis-
ericordia in eo sup̄ealtauit iudiciū. dum de fra-
tris amātissimū nece vindictā non accepit. At ve-
ro dum ad iniurias diuine legis ac fidei / dum in
adulterationē sacrilegā verbi dei pcessuz est. ip-
se nulla ratione potuit hactenus induci / vt dissi-
mulant eas ferret. approbādo iustificationē scele-
ratam hereticā ⁊ impiam hui⁹ execrāde necis
tenuit in iām in p̄mo. veritatez in altero custodi-
uit. **Accipite** patres pscripti memoriz quead-
modū collaudauit. ⁊ gr̄as egit ipse rex / huic sa-
cro concilio. q; hāc assertionē Quib⁹ tyrānis ⁊
dānauerat vt hereticā. Que q̄dem assertio sicut
referunt p̄dicte littere inuenta est ex testionio fi-
de digno / sufficienti contineri i dānata ppositio-
ne defuncti **Ma.** Jo. parui / q̄ iustificare mortez
hanc nitit⁹ horribilē. Et ecce testimoniū. xvi. ma-
gistroz in theologia in his litteris q̄les sunt apd
iudices. Lectura vero tam istarū q; aliarū litte-
rarū atq; scedularū placeat vt referuet in finem.
ne fiat interim nra veluti cicatricosa narratio. **P-**
orro licet habeat paruitas mea / hoc loco pa-
tres celeberrimi / grandē ⁊ multā aduersus calū-
niantes me r̄ndendi materiā nihilomin⁹ pudet
me ⁊ pudere debet q̄ sum puluis ⁊ cinis. si nō ad
imitationē christi capitis nostrū. si non exemplo
christianissimū regis vt preferē. si non ad publi-
cam huius sacri concilij iussione. quāq; velut e-
celo sonantem libens accipio / si non inquā nunc
agam dissimulant circa p̄prias iniurias / q̄tinus
illas dei ac fidei morosius ⁊ eo efficacius q̄ patiē-
tius / possim psequi. Deceui preterea nō insiste-
re circa relationē eoz que sunt in facto. de q̄bus
constare poterit ⁊ potest / quis vera vel falsa di-
xerit in p̄spectu tam sacri concilij. Nam conari
oīa falsa refellere. ⁊ mordētes remordere. contē-
tio potius canina est. muliebris p̄car ⁊ indigna
q; grauitas christiana. Christus iam dixi ⁊ repe-
to / cū malediceret non maledicebat / cum patere
tur non cōminabat. vbi sat⁹ quid seq̄mur admo-
nuit legi q̄ dixit. verba iniquū p̄ualuerit super

nos. Sequit⁹ fructus. ⁊ impietatib⁹ nris tu p̄pi-
ciaberis. Fructus plane salubris ⁊ vberim⁹ fu-
it ni fallor rex dauid cuius hec verba sunt q̄ cū
malediceret a semey dixit ad abyasai nolentē eū
p̄fodere. **Dimitte** vt maledicat mihi si forte red-
dat mihi dñs bonū pro maledictione hodierna.
Porro si quē verbis p̄stringam / pusillū vel ma-
gnū / neq; enī gloriōz me p̄fectū esse q̄lem iaco-
bus loquit⁹ dicens. q̄ verbo non offendit hic p̄-
fectus est vir. veniā supplex peto. **Beniq;** q̄li se-
lo vel intentione materiam hanc fidei / castissima
mentis integritate tractandā p̄secutus vsq; mo-
do fuerim / scis o cordiū deus inspector / testimo-
niū mihi p̄hibente p̄scientia / q; nihil mihi p̄sciū
sum aliud intendisse p̄ncipalit⁹ deliberato ⁊ recol-
lecto in se aio nisi dilectionē ⁊ emēdationē homi-
nū / cum odio ⁊ extirpatōe vitioz ⁊ erroz. etiaz
vsq; ad certa discrimia corpis ⁊ vite. **Hoc** odiū
habebat q̄ dixit. **Perfecto** odio oderam illos.
Glo. p̄fectū odiū est diligere naturā vel p̄sonā
culpā odisse. **Sed** quid sequit⁹ inimici facti sunt
mihi. p̄pterea si tale mihi p̄tigerit amirari nō de-
beo. **Vetus** enī ⁊ tritū vulgo puerbiū est. **Veni**
tas odiū parit. q; si nihil mihi p̄sciū sum. mihi
lominus p̄clamo tremēs ⁊ pauidus cū ap̄lo. q;
non in hoc iustificat⁹ sum. **Nam** q̄ me iudicat do-
minus est. dñs ille magn⁹ ⁊ terribilis. ante cuius
tribunal stabimus oēs. **Illic** apte videbit⁹ q̄s
zelo q̄ sinceritate ⁊ simplicitate / fidez ac legem su-
am seruauerit / defenderit / ⁊ p̄ ea certauerit. **Feli-**
x qui tunc dicere poterit ex vero corde. **Feci** iu-
diciū ⁊ iusticiā. **Felix** q̄ imitatus fuerit mō q̄ p̄e-
dixim⁹ christū / p̄prias tolerādo ⁊ diuinas abiq;
ylla miseratiōe iniurias p̄seq̄ndo. **Felix** deniq;
cui pro zelo dom⁹ dei dici potuerit. **Iste** sanctus
p̄lege dei sui certauit vsq; mortem. ⁊ a verb⁹ im-
pioz non timuit. fundar⁹ enī erat sup̄a firmamē-
perram. **His** itaq; p̄locutis liberatus videoz
ab onerosissima iuutili ⁊ forte p̄brosa p̄tentione
r̄ndēdi punctualit⁹ vel articulatiū ad oīa q̄ sunt
in facto circa p̄cessum **Reuerēdi** p̄is ep̄i parisi.
et inq̄sitores heretice prauitati in toto regno fr̄a-
cie / **Qui** p̄cessus si sit i hac ciuitate constā. po-
stulam⁹ atq; req̄rim⁹ q; ponat in manib⁹ concilij.
p̄stanter affirmo salua cuiuscūq; reuerentia ⁊
honore / q; alit⁹ pridie multa dicebant q; habeat
in se verus p̄cessus. qualem authenticatū spera-
mus in breui recipe. **Proinde** q̄ ad p̄cessus alios
hic habitos / intēdim⁹ dū postulatos iudices ha-
buerim⁹ copiam petere / ac deinde p̄cedere. ⁊ cau-
sam instruere p̄ parte christianissimū regis / p̄ut-
rōnis ordo postulabit / ⁊ cū oīum debita celerita-
te. quia p̄crastinatiōes non querimus sed q̄ in-
stum est querimus iuste fieri. q̄ iustū est inquit
lex iuste exequeris. **Credite** q; talis obinde fuit
ad deū deprecatio premiā. **Deus** iudiciū tuū
regi da. **Verū** submisim⁹ ex p̄sona regis eiusdez

Feci iudicium et iusticiam non tradas me calūniā
tibus me. Illis itidem addidim⁹. Redime me a
calūnijs hominū vt custodiam mādata tua.
¶ Superfunt itaq; plurimi secundā fouentes ca
lūniā vt interim de prima fileamus cui⁹ im
pugnatio litteris istis inserit. Hec est calūniā
sicut audiuit cetus iste sanctissim⁹ q̄ ppositionē
defendentem. **¶** **Q**ua. Johan. parui et assertionē
nouem excerptas ab ipsa rex idem christianissi
mus non recte damnari per ordinarios iudices
fidei fecit/pmisit vel approbavit. Que quidē p
positio iustificare nitit mortem fratris sui /lubē
te dño duce burgundie per alios infligit. **¶** **Q**ua
super re conquerit ipse rex in his patentib⁹ litte
ris. Testor attamen deum in primis /me non le
to ea sed mesto ore recitaturū que continent /nisi
q̄ ita fieri defensio cause regis. imo catholice ve
ritatis et fidei nunc impellit. **¶** Protestor igitur q̄
non ad iniuriam cuiuscūq; non in causam crimi
nalem vel psonalem recensebo vnam presentū
litterarum particulam /qua sic habet et persona
regis /subinde inquit. Quid iniustius iustificati
one criminis et talis criminis /in quo quid laude
mus quid remunerem⁹ perpendite. **¶** Nunqd au
toritas. et regiam nostram spernens /inualidāq;
predicans et enormiter ledēs /vsurpauit. tot ab
utens beneficijs /tot necessitudib⁹ /q̄bus maiesta
ti nrē etiam ipso iactate tenet obnoxius. **¶** Nunqd
mīstros laudabim⁹? Sed eorū impietate p̄ditio
ne recordia crudelitate seuitia cupiditate nihil
excecrabili⁹ fedius tetrus excogitari potest. **¶** Nun
quid facti modū laudabim⁹? **¶** **E**t hic p̄ p̄medita
tas diu insidias /p̄ pfederationē plurimū /p̄ simu
lationes blandas /p̄ mille amicitiarū signa falla
cia /ad subitum fraterni regijq; sanguis exitium
tanq; de bestia p̄cessum est. et hoc hora tenebray
et in tali ciuitate /vbi securitas /plebeis etiam et
aduenis esse debuerat. **¶** Nunqd operis rationes
et causas laudabim⁹? **¶** At nihil ibi p̄babile prius
nihil posterius inductū est pro testimonio /q̄ ta
li notorie constet qualē fm̄ leges diuinas et ciui
les esse necesse est vbi vilissim⁹ etiam homo rite
vita priuatus. **¶** Qualis nempe lex nō p̄monitū nō
auditū /non p̄uictū /morte dānauerit sicut ait ni
codemus. sicut et a festo notatū est. **¶** Nunqd tan
dem facinoris huius euentū laudabim⁹ /et remu
neratiōe dotabim⁹? **¶** Sed obinde florentissimum
istud pridem regnū nonstrū /iam p̄ septēniū tot
calūniatibus infandis attritū est /tm̄ in eo san
guinis humani fufum fuit /vt estimationē omnē
effugiat. **¶** **H**ic plane est verus casus /p̄res eq̄s
simi atq; sapiētissimi /hic est casus tūz acuto /bre
uis s̄ valide reprobatiōis /telo posit⁹ autentice
qd̄ ab agib⁹ x̄borz. **¶** Quo cognito qd̄ adhuc ege
mus testibus: qd̄ circūitiōib⁹ friuol̄ euasiōnū fru
stra nitineccesse ē. vbi mortē hāc comitate sunt le

sa maiestas regia. assisimoz crudelitas impia. iū
ramētoz violatio fallax et blāda. legū oīz diuī
ne naturalis et humane preuaricatio notoria. de
niq; regni toti⁹ infanda calamitas et feda. **¶** **N**i
hilominus o mores. o tempora. sunt etiam in b̄
sacro concilio /qui tales circūstanciarū notas vt
non aduertentes /vel nescientes /vel dissimulan
tes (negari quippe non possunt) calūnias struere
non cessant aduersus damnationē reprobissime
iustificationis huius latam. **¶** **Calūniā I** **C**a
lūniantur aliqui primo dicētes assertiōes istas
assertore caruisse. nec ex consequenti veniunt iu
dicio fidei reprobande. **¶** Sed respondem⁹ primo
q̄ in errorz damnatione non oportet assertorem
dari. vbi notorium est et patens scandalū ex do
ctrina tali. **¶** Et vtinam nec haberent nec habuis
sent huiusmodi assertiōes assertorē. sed habuis
se processus indicat /et nunc plurimos habere in
hoc sacro concilio aduersam non pudet partem
gloriarī. **¶** **A**qua factum est vt a loco hoc sancto et
celebri /vnde veritatis elucidatio sperabat inde
prohdoloz falsitatis tenebre de p̄ssiores p̄ popu
lum christianū resperse sunt. **¶** Dedit occasionem
decretum publicatiōis votoz seu deliberationū
priusq; examinarent inter m̄gros et p̄ferrent ad
inuicem cause /rationesq; dicendi. **¶** Quibus aspe
ctis et libzatis /pars aduersa nihil p̄babilitatis /
nihil solidi fundamēti. nullum deniq; robur au
toritatis comperta fuisset habuisse. **¶** Et hoc p̄spē
cive videbit dño propicio. sed egre ferimus q̄ n̄
citius atq; prius. **¶** **Calūniā II** **C**alūniantur
aliq; secūdo q̄ assertiōes iste sunt infidelis et per
peram /p̄feto magistro iohanni parui per emu
los attribute. **¶** **M**onstrant he littere regis cōtra
rium. qd̄ monstrabit in processu. ex ipsa p̄positi
onis inspectione liquefit quam hic examinandā
et damnandā iudicialit̄ offerimus. **¶** Hec illa vel ē
similia /quā in camera sua se presente partim pro
nunciavit. partim pronūciari fecit /multis trans
scribentib⁹ idem iohannes parui. que et postmo
dum per exemplaria multa vēditioni publice fu
it exposita. **¶** Veritas est nec negamus /q̄ de con
clusionē finali p̄positiōis istius sceleratissime. q̄
conclusio est dñi ducis burgundie /sicut asseruit
sepe et loquitur singularit̄ de ipso q̄ in nullo cul
pari debet dum fecit interfici ducem aurelianensē.
sumptis sunt q̄nq; sex septem assertiōes non p̄
sus dolo malo vel ad veritatis imutationē. sed
vt honor ipsius ducis burgundie q̄tum fieri po
tuerat /celando nomen eius seruaretur. **¶** Quale ē
igitur ea que in obsequiū facta sunt /in maleficiū
retorquere. **¶** Porro non secus euenit in hoc con
cilio dum assertiōes absq; asserentis noīe nun
ciate sunt /quod versum vidimus in grande p̄iu
diciū cause fidei et catholice veritatis. quia nō
ita potuit intelligentia dictorū in ex causis assu
mi dicendi. **¶** **Calūniā III** **S**equitur aliorū **¶**

Propositio in concilio constantien.

calumnia tertia idem dicentium quod piores/sed ex alio capite. Contendunt enim magistrum iohannem parui veritates octo pro sua maiore posuisse, que ab ipsis assertionibus plurimum sunt dissimiles. At vero calumnia talis non releuat in aliquo sed aggrauat et gladio proprio facientem iugulat. Primo quoniam preterite veritates iste quedam reperiuntur in fide et moribus erronee/ut tertia quarta sexta et septima. Alie vel false/vel iniuriose/scandalose et piarum aurium offensiuę/imo et sacrilege si examinatio debita fiat. Fatemur proinde assertiones istas nouem non esse totaliter extractas ex preteritis octo veritatibus quia ex conclusione principali tres ut premitte sumpte sunt. reliquas vero cum pluribus alijs continet articuli quattuor hac illac sparsim inducti pro maiore cum suis probationibus. Quis preterea nescit potuisse propositiones plures et varias scriptas fuisse pro eadem conclusione iustificanda/imo et sic actum esse bis aut ter forsitan inueniunt testimonio fide digno. Fuit autem una variatio occassio/propositio facta parisijs in castro lupare pro parte domini tunc ducisse aureliam. ad impugnatio nem prefate propositionis iohannis parui. ita quod non est verum salua pace dicentis/que illa sua propositio non fuerit ipso viuente quolibet impugnata. Cur autem non damnata iudicialiter fuerit/plurima dici possent. sed amica breuitas et loquendi sobrietas non patitur. Notum est illud ciceronis. Inter arma silent leges. qui audit intelligat. Denique hanc cum prioribus calumnia/vnu verbum dissoluit. quia nihil actum est/nihil processum iudicialiter contra personam aliquam. sed duntaxat contra quaternum istum et alios similia tenoris. dandam doctrinam in eis pestiferam/cum assertionibus istis nouem/et alijs illic positis. quisquis auctor vel non auctor extiterit. Calumnia III Sequitur aliorum calumnia quarta. Veritate inquit habent assertiones iste specialiter prima principalis/et hoc in casu diuine reuelationis. Sed facilis est responsio/dicere/doce me de reuelatione. Nam absurdum et blasphemie proximum est detorquere diuinam reuelationem passim in casibus assertionis illius Bullas ecclesie super hoc non recepimus sed in oppositis scripturas de celis habemus authenticas. Calumnia V Veniamus ad alteram calumnia quintam. Assertionem istam dicunt multi/vere sunt in casu inuitabilis necessitatis. hic est principalis locus refugij partis aduersę/delitescunt in hoc antro subdole et oberrantes rationationum vulpecule. Docuit hoc lectura quaternorum et allegationum fulcire conantium partem istam. In loco hoc publice sessionis quincunf. et hoc per inspectionem oium fere secularium/racionantium pro verificatione huiusmodi assertionum. At vero credite patres orthodoxi/defecerunt scrutantes scrutinio. et meditati sunt inania. Repetemus hic pauca pro

plurimis/que aduersus calumnia istam et allegata et scripta sunt. Sunt nimirum assertiones iste preter octauam vniuersaliter posite. neque ad casum inuitabilis necessitatis coartate. imo potius ecclesie/quo casu etiam inuitabilis necessitatis/negaremus eas ex forma loquendi veras esse. quod scilicet meritorium esset nedum occidere/sed occidere facere per insidias et villane sine diffamatione etc. Ommissa vero preteritione super hoc. constat ut prediximus assertiones istas octo sumendas esse pro vniuersalibus ex quadruplici radice. Primo ex usu communi et vulgaris acceptionis. Secundo ex forma sue locutionis. Tercio ex modo syllogistice applicationis. Et quarto ex theologicis primis ac moralibus regulis/in quibus indefinita pro vniuersali solet poni. declamationes omittente fastidij timor cogit. nam in prima multiplex distributio signum penitur dum ait. licitum est unicuique subdito etc. Sed et quarta palam est vniuersalis dicens. quod quilibet tyrannus debet interfici per insidias etc. Porro quid dicemus de nomina que sic habet. In casu socialitatis/iuramenti promissionis/seu confederationis factarum ab vno milite ad alterum quocumque modo id fiat aut fieri possit. Si contingat quod istud vertatur in preiudicium vnius promittentium/aut confederatorum/spodicium vnius promittentium/aut confederatorum/se sue aut suorum liberorum. ipse de nullo tenet eas obseruare. Pro quid vniuersaliter/ac proinde quid absurdius/quid falsius/quid dementius dici potest. Sed non minus inepta est defensio dicunt aliqui/istam ideo veram esse/quia preiudicium capitur trimodo pro preiudicio anime quod est peccatum mortale vel veniale. At vero forma propositiois vulpecula hac interimit: quoniam homo non iurat in preiudicium anime uxoris sue vel liberorum. Consultat et ex communi more loquendi apud vulgus/apud iuristas et iudices. Unde et papas dicit preiudicium esse impedimentum in causa. Rursus eque turpis et friuola est fuga dicendo quod preiudicium analogice dicitur de preiudicio spirituali et temporalis. Postremo etiam ubi preiudicium precederet non posse dici nisi de preiudicio anime/quod esset contra ius. Veruntamen homo pro preservatione iuramenti deberet huiusmodi preiudicium non quidem facere/sed ab alio factum pati/ pro preservatione iuramenti. patet in iuramentis per merum extortis. Quarta est igitur o salutifer christe/scandalosa materia aduersus hoc concilium/et constitutus ipsum/bonos et graues fratissimos et peritissimos utroque iure. quod iam per undecim menses vel circiter ventilari visa est hec doctrina. iam patet hereticalis/imo et sacrilega/tanquam de propositione dubitabili/vel opinabili/aut forsitan vera que secularibus illiteratis nedum christianis/sed et iudeis paganis/et barbaris debet esse notissima prout in his preteritis litteris rex perorauit. Ibi

di causam aduersus famosos quosdam libellos
inuenientes super hoc casu inuitabilis necessitatē
qui traditi sunt per primū ex iudicibus in iudi-
cio. et protinus data copia est habere volentib⁹.
In quibus quot atroces iniurię dicantur aduer-
sus hoc concilium super condēnatione errorum
aduersus christianissimū regem francoꝝ et enor-
miter supra modum aduersus presulgidū illud
tubar ecclesie parisiē. vniuersitatē. demū con-
tra personas diuerse dignitatis et gradus reco-
gitare nedum legere proꝝus horroz est. Quibus
tamen addita est hec iniuria/ q̄ respondēdi loc⁹
negatus est vel non datus. Illic autoz inter cete-
ra cadit in foueam quā fecit dum damnat et irri-
det ignorantiam logyce apud illum qui psequē-
tiam istaz facit. **C**ontradictoria istius: licitum ē
vnicuiq; et ē. est vera. ergo ipsa falsa. per legē cō-
tradictoriarum qua nulla melior est consequētia.
Nulla vero fallacior illa quā ipse facit ex aduer-
so saltem implicite/ dum arguit sic. Verum est in
aliquo casu possibili/ vtp̄ta inuitabilis necessi-
tatis/ q̄ licet occidere tyrannū. ergo licitum est
vnicuiq; et ē. Nam oppositum consequentis stat
cum antecedente/ in casibus plurimis centūz vel
mille. Sed hec interim modestie et breuitatis ze-
lus pretereat. **V** Calūnia VI Veniamus ad
sexam calūniā dicentū q̄ assertiones iste sunt
fatis exponibiles ad aliquem sensum vey. Re-
spondemus negatine. si iuxta regulam hylarij p̄
allegatam/ et in scedula fratrum mendicantiū po-
sitam perspicue pro nostro pposito/ intelligētia
dictozum ex causis assumatur dicēdi. combinā-
do scilicet conclusionē cum premis et si ve-
las cum p̄bationibus adinuicem. Ceterū et si ve-
rum esset id quod allegatur d̄ exponibilitate ad
aliquem sensum verum. nihilomin⁹ propter ca-
sus longe plures falsissimos et notorie scandalo-
sos/ redderent condēnande. vt alias in quodaz
sermone et in scedulis que legentur de ductū est.
Calūnia VII Respondem⁹ alteri calūnie
que a veritate vacua per numerositatē conatur
euincere dicens assertiones istas plures habere
defensores q̄ opugnatores. sunt idcirco vere vt
saltem opinabiles. **E** fallacissima et hereticā atq;
erroribus fauens calūnia. Non insequeris in-
quit lex multitudinē ad faciendū malum. quare
quia stultozum et etiam maloz infinitus est nu-
merus. Nihilomin⁹ si ad numerum et meritūz
placeat attendere/ non dubitam⁹ multo plures/
atq; grauioris auctoritatis nos habere tam in h̄
sacro concilio q̄ alibi. attento q̄ plures magistri
presertim seculares/ nondū dederunt deliberati-
ones suas vt intelleximus. sicut illi de Indlyta na-
tione anglicana/ prout fertur. quos tamen vidi-
mus strenuos et industriōs pugiles aduersus he-
reticam prauitatē absq; vlla acceptione persona-
rum/ vel patrie etiam proprie. Attento preterea

modo deliberandi/ quem fecerunt fratres mei-
dicantes de quattuor ordinibus/ qui sunt illi fa-
cientes hunc numerū. Putam⁹ enī non ēē cū eis
duos magistros in theologia seculares/ vel si ve-
niant ad ternarium totum est. Attento rursus/
multas esse causas extrinsecas/ que mouēt aut
mouisse psumunt/ predictos fratres ad ita deli-
berandū in modū cuiusdaz p̄ueticuli/ ne dicam⁹
conspiratiōis. qualis sit ipsoꝝ habitudo ad vni-
uersitatem parisiensem plures norūt. Sed hoc
referare dimittentēs offendiculi formidine. dici-
mus ad excusationē multoz/ q̄ in formatiōe ple-
naria caruerūt et in iure et in facto ex quo ius ori-
tur. Quid igitur intrandū si ad pauca aspiciētes
de facili enūciauerit. quibus si collationi mutue
maiorum ad inuicem et cum eis interesse datum
fuisse. quēadmodū tanta et tam diuturnia q̄tūz
est instantia a dñis cōmissarijs in causis fidei. ex
istimare non possum⁹ q̄n mutassent vōta sua. **V**
Rursus attendendū est/ q̄ materia presens non
est sic appropriata theologis q̄n conueniat dñis
canonistis et legistis apud quos materia prece-
ptozum decalogi propter applicationē eoz facie-
dam ad iudicia/ particulari⁹ et exquisiti⁹ enū-
cleata est/ q̄ apud theologos. Quales plurimi
sunt qui canones iura et leges et si speculative stu-
duerunt. ad praxim tamen operis iudicialis ne-
quāq; traduxerunt. Erunt igitur tales/ imo et lai-
ci prudentes et boni iudicij. m̄gri insuper morali-
bus eruditi/ super eozum deliberatione qd senti-
ant consulendi. **C**alūnia VIII Subūgamus
pro calūnia octaua eozum qui dicunt q̄ assertio-
nes iste ideo quia reprobate ac damnate sunt pa-
risius/ et hic reprobari querunt. peperunt infini-
ta scandala et parient/ etiam vsq; ad totalem de-
structionē cōmunitatis. Fatemur cū christianis-
simo rege ac vniuersitate parisiē. sicut et expien-
tia probdolor nimis edocuit/ q̄ assertiones iste et
p̄positio continens ea dederūt infinita scandala
sed q̄ ex reprobatione et dānatione sua/ scandalū
tam multiplex datum sit/ vel negamus oīno vel
dicimus/ q̄ scandalizati per h̄mōi condēnationes
nedum non habuerunt causam rōnabilem scan-
dali. sed ex hoc reddunt se ac de scandalo/ in fide
et de bonis moribus/ imo et de pertinacia multi-
pliciter ac vehementer suspectos. Videant igit q̄
retorquent iniurias que contigerūt et calamita-
tes ad reprobationē huius/ pestifere doctrine/ ne-
dum alios inculpate fatagunt assentiētes dāna-
tioni. ipsi assentiētes incidant in foueam et laque-
um inextricabilē non solum hereticę prauitatē/ et
fautorie/ homicidior/ p̄turior/ ac insidiarum/ ac
seditionū sine numero/ sed in pertinacis obstina-
cis damnabilem/ et vix egressibilē laborintum se
detrudant/ ac detrusos manifestent. Neq; enīz
tertior est errantiū pertinacia q̄ si ob veritatē pu-
blicationem/ vel dānationē erroris notozū guer-

Propositio in concilio constantien.

ras moueat quis/seditiones ⁊ bella. aut mouen-
tibus pinde faueat atq; consentiat/ sed in his p
nunc insistere non est nostrum. **Calumnia IX**

Supadditur nona calumnia dicentiu assertiones
istas spectare non ad iudicium fidei/ sed ad cau-
sam sanguinis/ ⁊ quia concernūt precepta decal-
ogi/ que idcirco ad fidem non pertinent/ quia cō-
tinent euidentia in lumine naturali. **Concedam?**
in primis q; homicidiū i se p̄sideratū spectat ad
causam sanguis criminalem. **Sed** homicidiū iu-
stificatio/ p̄sertim per ius diuinū atq; canonici-
cum/ tanq; illud sit licitum laudabile ⁊ meritori-
um/ pertinet vtiq; ad iudiciū ⁊ iudices fidei. **Est**
eni longe aliud loqui de homicidio/ aliud de ho-
miciū iustificatiōe. sicut aliud est furtum. aliud
est furti approbatio. **Porro** dum addit hec calū-
nia precepta decalogi non esse de fide etiam pro-
prie dicta. fallit ⁊ fallit. sicut alibi p̄spicua ⁊ irre-
fragabili ratione monstratū est. **Edocu** t hoc ti-
tuli formatio ob inde pueniens vt fertur / dum
quesitum est vtrum he nouez assertiones sint fi-
dei iudicio reprobande/ sed hoc fieri pcurans in

cidit in foueam quam fecit. **Calumnia X** **S**ub
infertur tandem vltima pro nūc calūnia que me
pariter cuz rege querit inuoluere/ tanq; aliquid
execrabile cōmiserim. **Ecce** inquit/ iste christia-
nissimū regem exponit discrimini turpis note er-
rozis vel heresis in causa quam non voluit nec
vult assumere. **Hic** rñdeo primo q; neq; regez
neq; prudentissimū consiliū suū totum/ neq; vni-
uersitates neq; prelatos/ neq; clerum sui regni/
ita in manu mea teneo. q; eos sufficiam vel debe-
am phibere a defensiōe cause fidei/ neq; certe vo-
lo. **Ob** hoc eni rex dicitur christianissim⁹ velut
anthonomatice/ quia fidem protegit ⁊ defendit.

Vico secūdo/ q; anteq; rex veniret hic in cau-
sam. assumpsi mihi causam ipsam modo quo de-
cebat theologuz. a quo modo neq; discessi/ neq;
discedo. neq; discedam deo mihi ppicio/ sicut re-
periri debet in actis me ita rñdisse. **Erat** modus
pcedēdi p denūciationē euāgelicā/ contra docē-
nam erroneam in fide ⁊ morib⁹ ac multiplici scā-
dalosam. **V**ico tertio q; dum sensi cōmissari-
os iu causis fidei aliter intendere. q; citabāt me
vt irem diuionē ⁊ tutius mihi forte fuisset ire in
babylonē/ q; insup nihil intendebā pcedere cō-
tra psonam qualemq; nec per strepitum ⁊ fi-
guram iudiciū/ interrogatus si facerē meam par-
tem. rñdi q; hmōi denūciationē contra psonam
neq; feceram neq; faciebā. ⁊ retribuatur deus i bo-
nū illis/ qui cōtra satagētes oppositū quib⁹ ig-
noscat deus meam innocentia ⁊ simplicitatē re-
uelauerūt. hoc memori grataq; mente retineo.

Vico quarto q; si materia sterisset in puris termi-
nis theologicis/ tractando eam stilo theologic-
co qualis p̄descript⁹ ē/ ita q; de interesse psonali
cuiuscūq; psonē nequaq; fuisset actū/ non opus

fuiisset introducere regis autoritatē. **P**unc autē
dum res tractata est ⁊ tractat⁹ p aduocatos ⁊ p-
curatores/ ⁊ notarios/ ⁊ p strepitū ⁊ figurā iudi-
ciū/ sensit aduersa pars/ credite sensim⁹ ⁊ nos/ q;
diuitib⁹ ⁊ diuitijs opus erat. **Et** ecce litteras in-
structionis missas p partem aduersam ex hoc lo-
co in burgundiā/ que satis b̄ indicant/ sed eas p-
palare iussio sacri huius p̄cilij cū ppositi mode-
stia/ non pmittit. **Hic** vero iuridicus pcedendi
modus/ qualis predictus est/ multos exterruit/
ne manifestas hereses hic dogmatizatas ⁊ noto-
rie p̄dicatas/ vellent vel auderēt denūciare iudi-
cibus. **Quis** aut sit stilus i hac fidei materia pra-
cticiandi scedū la poster⁹ legēda docebit. **Cō-**
cludēdo tandē ⁊ pstant⁹ affirmo/ me firmis crede-
re ⁊ nullaten⁹ dubitare q; hec doctrina ppositio-
nis defendētis m̄grm iohā. parui cum suis as-
sertionib⁹ sicut inuenta ⁊ in isto codice continē-
est erronea in fide ⁊ morib⁹/ ac multiplici scāda-
losa. **Q** si fuerit aliq; vel aliqui q̄tumcūq; mul-
tiplices/ volentes christianissimū regem calūnia-
ri/ q; non fecerit in hac pte iudiciū ⁊ iusticiā/ cre-
dendo ⁊ credi mādando sicut modo dicim⁹/ ⁊ si
cut opatus est/ ego nedum noie regis christianis-
simi/ sed etiam pprio noie p̄stituo me partem de-
fendentē ad penam talionis/ pro me ⁊ mihi ad-
herere volentib⁹ in hac parte/ ⁊ corā b̄ sacrosan-
cto ⁊ vniuersali p̄cilio/ dei nutu p̄gregato. **Dico**
partē defendentē. attēdite. q; partē accusantē cō-
tra psonā aliquā neq; feci/ neq; facere p nūc nū-
quid aliud vigeat/ disposui. **N**on eni mihi collu-
ctatio est aduersus carnē ⁊ sanguinē/ sed aduer-
sus principes tenebrarū harū rē. **F**aciat igit⁹
similis pars aduersa ponat psonā ppriam in q̄re
la dñi sui/ imo certe p̄silio meo nō faciat aut si fe-
cerit p̄quiescat. absit a me vt gaudeā sup iniquita-
te ⁊ nō cōgaudeā veritati. **S**ed ecce p̄sēs or-
thodoxi/ deo iure amabiles/ dum inter loquen-
dum retorqueo menti oculos ad p̄assumptū the-
ma q; dixim⁹. **D**eus iudiciū tuū regi da. rapior
qdāmodo de viuis ad mortuos/ dum id q; sub-
ditur intueor/ ⁊ iusticiā tuā filio regis. **E**t adadi-
tite p̄cor interim p̄sēs benignissimi/ viri mie q̄rū
iusticie obliuionē nō acceperūt. **A**ddite nūc pau-
lisper ad me aurib⁹ v̄re carnis ⁊ oculis. atq; spi-
ritualib⁹ oculis ⁊ aurib⁹. qd fili⁹ regi ⁊ frat̄ m̄r
ludouicus iuclyte memorie dux olim aurelian-
māfuctissim⁹/ ⁊ benign⁹/ elegātis forme. p̄spica-
cissime sagacitatē eloq̄ntie singularis ⁊ pene incō-
pabilis. qd inq; nūc ipse/ imo qd sanguis su⁹ cla-
met ad b̄ sacru p̄ciliū/ misericordi pietate p̄sate
cōpatiētes estote ex innata tēneritudine misera-
tiōis cordialis. reuoluētes vobiscū intra mie vi-
scera/ q; clamore/ q; gemitu/ q; plāgoze/ q̄rat mō in-
sticiā. **N**ō eqdē sicut existimo tātūdē p ipsa mor-
tenature. q; scit q; mortu⁹ ē q̄nq; moritur⁹. q̄nq;
p tali mort⁹ mō p̄q̄rit. q̄ntuz p̄terea p crudelitē

me necis sue iustificatiōe q̄ est infamie mors alte-
ra. mors p̄tinua. mors indigna neq̄ min⁹ fugibi-
lis q̄ sit ipsa mors nature. **H**ec si q̄dem infamie
mors ciuillis/nedū viuētes interimit. sed defecit
in mortuos. non vnū vel duos interficit sed po-
steritātē totā. totū genus ⁊ affines diro lacerat
ignominie telo. nos tres p̄cipue filios illustres
ac ingenuos supstitit. quoz vnus obses. alt̄ ca-
pti⁹ detinet in anglia. nō vt p̄ditores q̄dē. sed
vt regi ac regi fidelissimi defensores. **¶** **O** si da-
tum esset his liberis/pupillis orphanis ⁊ capti-
uis/astare corā reuerēdissimo ac celeberrimo ce-
tu p̄nti. si fas alloq̄. plus plāctib⁹. plus suspirijs
plus singultib⁹. lachrymis ⁊ gemitib⁹. q̄ ore vel
vocib⁹ clamarēt. **D**ate p̄ri. date nob̄ iusticiā. **O**
si p̄cābētes eos ⁊ aduolutos v̄ris sc̄ris pedib⁹ cer-
nerēt hī misicordes oculi v̄ri. p̄cipite q̄b⁹ iaculis
intime cōpassiōis vulnerarēt pijsima corda v̄ra
q̄ neq̄ verb⁹ extra p̄ferre. neq̄ intra me pro rei
magnitudine cōphēdē sufficio/q̄ cupio. p̄fici-
te q̄d nequeo. **C**eterū nūq̄d nō obsecro sufficere
debuerat p̄res sapiētissimi atq̄ misicordissimi/
nature mortē immaturā talit̄ inflixisse p̄ri. **T**ol-
lāt q̄ mors altera/ quā sacrilega ip̄itate crudelit̄
inferre ac renouare nō cessat tam p̄ri mortuo/ q̄
superstitigenerosissime pli sue/libellus hic vere
famossim⁹/ vt rex scribit. vere hereticus. scan-
dolosus. hūani federis emulus. catholice p̄dem
natus. sceleratissim⁹ vipere⁹. legi decalogi impu-
gnati⁹. q̄n etiā miseramī peuntū aiarū/ p̄res ac
dñi misicordes. illoz videlz nullū loq̄ndo/ q̄ dā
nabilis. ita p̄fecto ē. dānabilis/ in p̄niciē p̄pe sa-
luti ⁊ aliene/libellū hūc leniferū p̄tinaci aiosita-
te defendūt/ ⁊ seruare p̄tēdūt ne peat. **¶** **E**t ego
nūc in spū lenitatē in spū sacri p̄cilij p̄nt/ q̄ ē spūs
pacis ⁊ p̄cordie. spūs charitatē q̄ benigna ē. q̄ nec
inflāt/ nec irritat. p̄nto vocē meā ad vos/ reuerē-
de p̄r ac dñe/ dñe attrabatēsis/ cū q̄ vixi oli fami-
liarē ⁊ benigne. **A**d vos similē m̄gr petre/ vice
dñi **R**emēs cōp̄riota charissime/ q̄s ego diligo
in veritate/ dilexi ⁊ diligā dñō p̄picio. **N**ā q̄ nō
diligat manet i morte. optabili⁹ at̄ eēt p̄dē vitam
carnis q̄ in tali viuē morte mentē. **I**ntrogo vos
nūc aliq̄. **R**ūdetē p̄cor. imo tacētib⁹ vob̄ rūde-
bo ipse p̄ vob̄. **N**ōne diligit salūtē tpālē simul ⁊
spūalē illustrissimū p̄ncip̄ dñi duc burgūdie? **V**i-
ligit scio. **N**ō diligit securitatē inclyte posterita-
tis sue in dñis hereditādis. **V**ilibilis scio. **P**un-
dā p̄terea nō aiadūtū vero iudicio rōnis mortē
quā loq̄mur/ prauo p̄silio p̄petratā. q̄lez ⁊ q̄liter
nunq̄ p̄r prudētissim⁹ recolēde memorie philip-
pus attēptasset. **P**uto q̄ sic aiadūtū. neq̄ si af-
fuissetis (eratis enī tūc in italia) dedisset tale cō-
siliū/ de quali dñi aliquādo viuēte patre p̄feto.
fuisset aliquis sermo habitus p̄ nōnullos/ conti-
nuo cameram exiens ⁊ medicū suū inueniēs/ me-
tus ac turbidus clamauit. **B**eatus vir qui nō

abūt in consilio impioz. **B**eniq̄ cognitus est/ q̄
mortem hanc mox vt patefacta ē ⁊ annotata/ sic
ipse dñs dux p̄sens exhorruit/ detestatusq̄ ē vt
diceret dñs de regio sanguine. **S**tabolus inq̄t
mibi p̄suasit. **¶** **S**i mors iniusta fuit/ sit iustifica-
tio peior. sit defensio iustificatiōis pessima conse-
quens est. **V**incat igit vos. nō ego sed veritas. **S**
ratio sed pietas p̄ salutem aiarū vestrarū ⁊ p̄ il-
lam quam vos expauescere ac refugere p̄uenit
penam errantiū. p̄ illam deniq̄ seueritatē senten-
tiē/ qua christianissim⁹ rex francoz/ sup̄mus no-
ster dñs cōis/ p̄ litteras patētes suas/ credite di-
centi/ his oculis vidi. his manib⁹ palpaui eas.
dānat hunc libellū tanq̄ iniuriōsum regie mafe-
statis sue. mādātq̄ plecti defendētes illuz pena
crimini tali debita/ que qualis sit non latet vos
scio. ⁊ hec cohibeat temporalis pena/ si non retra-
here sufficit canonica vel eterna. **¶** **T**andē ego
ipse reuerto ad vos patres orthodoxi/ supplicās
petens ⁊ obtestans p̄ desiderij illud q̄d habent
reuerēdissime ac deo amabiles paternitates ve-
stre ad salutem aiarum ad extirpationē errorum
et correctionē errantiū/ siquid mouet illa ezechie-
lis imo dei per ezechielē expauescēda horribilis
tuba/ que peuntū in errorib⁹ ⁊ peccatis intonat
sanguinē a speculatore mutuo requiri/ tollatur
per iudiciales huius sacrosancti concilij sententi-
am/ libellus iste famossim⁹/ mortifer⁹ ⁊ heretica-
lis/ ⁊ eradatur memoria eius a populo christia-
no. **¶** **U**t quid etiaq̄ membranas occupat/ vt quid
legentes ⁊ audientes sua contagione fedat infi-
cit conculcatq̄. **¶** **H**oc in recessu suo quesuit se-
renissimus rex rhomanoz. **S**uperest scedula pa-
tens cui sigillum suū impressum est. **E**t quid pa-
risius egerit/ fame vox insonat/ **H**oc ipsum pe-
tit. hoc suadet. hoc obtestatur christianissimus
rex francoz. **H**oc p̄clarissima parisiēsis vni-
uersitas/ ⁊ aliq̄ plurimi. **H**oc nos postremo hu-
miles sui ambasiatores supplicibus votis exora-
mus/ quatinus in hoc adiutores sitis. dando re-
gi iudiciū/ ⁊ iusticiam filio regis. sequendo ve-
stigia christi/ qui ad hoc venit in mundum/ vt
oues errantes ad se reduceret. **¶** **S**ic itaq̄ de
prius errantibus si non obdormuerint. si non i
errore cepto pertinaces quod absit/ extiterit. di-
cetur ex sententia illud de epistola dominice cur-
rentis. **E**rat is aliquando sicut oues errātes sed
nūc p̄uersi estis ad pastore ⁊ ep̄m aiaz v̄raz. **A**d
h̄ q̄pe tēdit oīo p̄posita vice thematē. **D**e⁹ iudi-
ciū tuū regi da. ⁊ iusti. tu. h. re. **T**erminabim⁹ in h̄
p̄mā p̄nt actus partē. reliqua p̄ lecturā l̄raz q̄rū
dam ⁊ scedularū q̄tū audire placuerit finiet. **¶**
Finit p̄positio facta a dñō cācellario parisiēsi
coram p̄cilio generali cōstā. ex pte regi francie.
¶ **E**t tunc postmodū dictus cancellari⁹ parisiē.
ac magistri iordanis morini **G** puch. nepotis/ et
et p. de versailles ambasiatores p̄fati christia-

De erroribus circa fidem et

nissimi francorum regis/ et eius nomine produxerunt coram toto concilio generali. et in manibus protonotarii Janueñ. sub custodia concilij traderunt litteras. et alia munimenta subsequentiuz comprehensiu instrumentoz ab omnibus protonotarijs et notarijs. de et super dictis datis et protestatis. Primo quendam paruum sexternum papyreum continen. tres partes principales. In prima ponebantur sex conclusiones theologie contra ppositionem cuiusdam iohannis parui et doctrinam in eadem contentam/ et incipit. Quia ex patentibus etc. In secunda erant octo regule super stilo theologie tenendo in condensatione errorum cum certis requisitis. et incipit. Super omnia vincit veritas. In tertia erat brevis scedula petitiua examinationis faciende de deliberatione quattuor ordinu mendicantiu super noue assertionibus etc. et incipit. Attendens christianissimus. Cuius quaterni magna pars fuit tunc lecta et specialiter requeste. Item magnam litteram regis patentem super condensatione dicte ppositionis mgr̃i iohan. parui/ et incipit. Regia maiestas nostra. Item quendam magnu quaternu papyreum signatum signis duorum notarioru continentem ppositionem mgr̃i iohannis parui. Item instrumentu aduocationis dñi cancellarij parisiensis super ppositione per eum ex parte vniuersitatis parisiens. als facta coram rege francorum. Item scedulam papyream continen apellationem a iudicibus fidei super publicatione votorum etc. Item litteram patentem vniuersitatis parisiens. super approbatione sententiarum dñi episcopi parisiens. Item quendam quaternu papyreum in quo continebat deliberatio fratru de quattuor ordinibus mendicantiu super noue assertionibus. ~~~~~

~~~~~ Finis. ~~~~~

Sermo eiusdem coram commissarijs fidei de erroribus contra fidem et moribus circa preceptum/ Non occides.

Estimo me beatum apud te o sacrosanctu constantien. conciliu. O cetus celebris reuerendoru patru ac ceteroru dñoru/ in oī sapiētia et doctrina ac morum honestate fulgentiu. Estimo inq̃ me beatu apud te/ cum sim me defensurus hodie/ maxime te sciente oia/ nedum que apud iudeos sed christianos sunt p̃suetudines et questioes p̃pter qd obsecro vt patienter me audias. Utĩ verbis illis beatissim⁹ lucas cuius hodie natalis instat celebritas/ qui comes indiuiduus fuit egregij doctoris pauli/ lucas inquit est mecu solus. et alibi. Salutat vos lucas medicus charissim⁹. cuius verba oia fm̃ Hiero. languentis aīe sunt medicina. Unde cum paulus fuisset a festo traditus in vinculis agrippe regi. Dixit idem rex ei/ pmittitur tibi rationem reddere pro temetipso. Tunc paul⁹

extenta manu. Estimo me beatum/ inquit apud te rex agrippa cum sim me defensurus hodie/ maxime te sciente omnia que apud iudeos sunt consuetudines et questioes/ p̃pter qd obsecro vt patienter me audias. ¶ Sic ego de materia. ix. assertionu reuerēdissimis patribus ac ceteris dñis commissarijs in causis fidei per me nūciaturus/ ex ipsorum nūc ordinatioe rationē redditu⁹. Estimo me beatum/ p̃pter qd obsecro vnūquemq̃ vt patienter me audiat. ¶ Et in primis quidem donandus est ordo dicēdis/ et euitāda confusio. habendus est insuper sermo doctrinalis absq̃ vlla circūitione vel apparatu verboru/ qualis est materie que tractat accōmodus. deniq̃ rememoranda nunc distinctio/ ne fallat nos equiuocatio quā distinctionē memi me notasse duz predictas nouem assertiones cum suis reprobatiōib⁹ nūciāui. ¶ Possumus itaq̃ materiā hanc dupliciter p̃siderare. vno modo pure theologie et absolute p̃ p̃siderationē ad p̃formitatē vel deformitatem fm̃ leges diuinas traditas in scriptura sacra. Alio modo magis respectiue et fm̃ terminos iuris positui. in primo tractat de interesse ipsius fidei. in secūdo de interesse p̃sonali. vel ita dicamus posse nos vno modo p̃siderare assertiones. vel alio modo ipsos assertores aut reprobatores. Prīmū hactenus obseruaui in omni iudicio tam parisijs q̃ in hoc sacro concilio. ¶ Recogitans primo p̃fessionē meam et officium cancellariatus parisijs cui indign⁹ deferui/ qm̃ parisijs sic tractant vīe fidei/ per sacram theologie facultatē dum deferunt frequen⁹ a diuersis mudi partib⁹ s̃mo et a rhomana curia nōnunq̃. qm̃ nus habeat eiusdē facultatis doctrinale iudiciu vbi nihil vnq̃ agit de p̃sonis nisi prius saltem discussum fuerit de doctrinis. ¶ Conscius sus p̃terea mihi ipsi/ q̃ finalis intentio mea est ad exp̃pationē erroru que fieri prius pōt et dz/ p̃ eoz reprobationē doctrinalē seu iudicialē q̃ dānent errantes. ¶ Rursus tertio p̃stat qd liberi/ puri/ verius et citius exquiri veritas et falsitas reprobatu/ dū p̃stituit sola lex diuina iudex iuxta p̃dicationē Aristo. in pol. q̃ ponit inq̃ legē iudicem ponit deū/ q̃ aut addit hoīem/ addit et bestia. et b̃ dicit p̃pter sensualitatē bestialē. de q̃ Virgilius i vj. Hinc metuūt cupiūt/ gaudētq̃ timētq̃. p̃ferunt ad illud p̃sycū. Confusa sūt hic oia spes metus meror gaudiū. Quo circa p̃sulit apud Boetiu phia. Tu q̃ si vis. lumie claro. cernē veritatē recto. carpe callē/ gaudia pelle pelle timorē. Spēq̃ fugato/ nec dolor affit/ nubila mēs ē/ vincatq̃ frenis. Hec vbi regnāt. ¶ Deniq̃ p̃ hunc modū salubrius obseruat illud Augu. in regula q̃ fiat correctio cū dilectioe p̃sonarū et odio viciorum. Nec inde videt queri q̃liscūq̃ turbatio pacis. dñi q̃ iudices facili⁹ se expediūt si p̃ insti tuti erūt circa intēreē fidei. q̃ q̃ tños iuri po

litium prius discutiant materiam tanquam propheta-
nam super interesse personali. Quod monstrat
aperte quod mens in tali discussione sola fere iam
occupati. Unde et nonnulli ex dominis commissariis
sicut reuerendissimus pater dominus cardinalis came-
racensis. et ipse promotor concilii et hoc intendere
quamlibet voluerunt. **H**anc ergo modestiam
conabor in actu presenti posset observare. quod
obsecro neque mihi neque cause fidei sed fame que
discutitur officiat vel obsit. Sciunt enim plurimi
quod admodum conati sunt aliqui iugiter hanc ma-
teriam trahere ad personalia in preiudicium nedum
cause fidei sed fame per litteras et aliter false lese/
in quibus diluendis si sermo flectere cognosce-
retur aperta veritas in elucidatione clariores cau-
se fidei et in laudem non mediocrem ipsas tracta-
tium aduersus obtreptantes. **Q**uibus preterea
non sufficienter extirpant errores ubi notorie p-
seuerant errantes. Nihilominus sperandum est quod
corrigentur omnes ad sententiam concilii. Quid
igitur necesse puocare vel accusare personam er-
rantem si dammare satis est errores. **H**is itaque
prelocutis veniamus ad materiam que nouem
assertiones cum suis approbationibus habet. **P**ro
cuius intellectu facilliori ponatur velut in yna de
ceteris casus longus. dehinc brevis sub his litte-
ris. **A. b. c.** **C**asus est. Rex supremus ha-
bet a et b vasallos suos quorum vnus non erat
subiectus alterius qui facit confederationes ad
inuicem iuramentis terribilibus firmatas. **V**. con-
ducit homines prece et precio qui per insidias p-
meditatas interficiunt subito. **N**on diffidat nec
de hoc premonitum neque tale aliquid timentem
et hoc inscio. **R**ex tandem **B** factum auocat/
et proponit se laudabiliter egisse imo fecisse debi-
tum suum erga deum et regem. **P**ro cuius iustifi-
catione ponit vel poni facit tanquam pro quibusdam
regulis seu maximis nouem has assertiones. **I**taque
per primam iustificat mortem ipsius **A** quia erat
tyrannus ut dicitur machinans per fraudes et sor-
tiligia ac malum ingenium in mortem sui regis **C**
et maxime quia per ipsum regem non poterat bo-
no modo de ipso fieri iusticia. **P**er secundam asser-
tionem dicit se autorizatum fuisse ut sic ageret per
leges diuinam naturalem et humanam. **D**einde p-
tertiam et quartam iustificat sub regula generali
tyrannorum quod **A** debebat vili et per insidias mo-
ri. **R**ursus per quintam sextam et septimam iustifi-
cat quod rex debet eum auozare remunerare et bene
famare per epistolas et aliter vbicunque. **P**er in-
de iustificat se nihil egisse contra precepta dei be-
ne intellecta non secundum litteram sed ad sensum suum
et hoc in octaua. **P**ostremo iustificat quod in nullo
periurus fuit confederationibus non obstantibus
et hoc per regulam generalem in assertione no-
na data. **C**asus brevis. Quilibet tyrannus pot-
est debet licite et merito occidi per quemcunque

vasallum suum vel subditum. etiam per insidias et
blandicias vel adulationes. non obstante quo-
cunque iuramento seu confederatione factis cum
eo non expectata sententia vel mandato iudicis
cuiuscunque. **H**ic casus quous sit decus per h-
sacrum concilium quod est hereticus et sequat-
ex tertia et quarta iunctis prima et vltima. nihilominus
videtur aliquibus diminute poni. **P**ri-
mo quia non loquitur de autorizatione per leges
diuinam naturalem et humanam ut in secunda.
Secundo non ponit predictos casus quod vi-
riliter vel ignominiose et subito. id est. sine diffi-
datione debeat occidi ut in tertia et quarta. **D**e-
inde non ponit quod rex debeat auozare remune-
rare et honorare ut in quinta sexta et septima. **Q**uar-
to dimittit assertionem octauam de falsitate sensus
litteralis scripture sacre et quod quilibet sit interpres
vel ephekes eius. **B**enique silet quod Rex supremus
non habet talem potentiam in suo regno quod de a
vasallo suo non possit facere iusticiam. **Q**uerit
nunc si he nouem assertiones in forma sicut sunt
veniunt iudicio fidei reprobande. **E**t quis que-
stio hec materia determinata sic per iudices fidei
inferiores de consensu et approbatione ipsius **R**e-
gis et fere totius cleri ex his nouem assertionibus
tanquam contentus in eis sufficienter licet diminute si-
cut patere videtur intuentibus diligenter primam
tertiam quartam et vltimam assertiones nostra
questio decisa est per hoc sacrum concilium dum
damnauit istam quilibet tyrannus et. velut he-
reticam. nihilominus ponetur hec quodrimbris co-
clusio. **N**ouem assertiones cum suis reproba-
tionibus iudicialiter iudicate spectant ad fidem etiam
explicitam. **E**t sunt due prout in sedula conti-
nenter rationabiliter qualificate. **P**otuerunt insup-
per doctores et ordinarios locorum doctrinaliter
et iudicialiter condemnari. **S**unt denique per hoc
sacrum concilium vel per sedem apostolicam de ne-
cessitate salutis reprobande et hoc vere vel in-
pretatiue. **E**x cuius conclusionis probatione quod
spectat ad theologiam maxime de interesse fidei po-
terit facilliter apparere quid de interesse personali sen-
tiendum vel agendum erit per scientiam canonicam
Sed priusquam sermo progrediat ulterius tollen-
dum est quadruplex scandalum quod nobis ratio-
nationis inter agentibus posset obistere. et aures
aliquorum querelis opilare ut obsurdescerent ve-
ritati. **E**cce inquit querela yna quod ista vilifica-
tio fidei. quod depressio catholice doctrine ut in
quolibet verbo vel actu dicatur hic est error in fide
hic est heresis. **R**esponso brevis depute hoc erran-
tibus qui prius ad ea que falsa erant scripturam
sacram et fidei pertrahere conati sunt repugnante. **H**ic
ista fidei vilificatio hic perculcatio veritatis catho-
lice si a defendentibus ea ne taliter perculcet. **E**cce
inquit aliorum querela quod nihil sit amore fidei sed odio
personalis vel rationis si fauore iordiato si pariali-

De erroribus circa fidem et

tate. Sed profecto omnium ille infelicissimus iudicandus esset / et miserabilior omnibus hominibus / qui cum certissimis incommodis nondum bonorum temporalium sed proprie vite periculo tenderet in infernum / et quod tenderet / utique per peccatum odij vel fauoris inordinati quia stipendia peccati mors / non quecumque sed eterna. Ceterum non quis in hac re loquitur vel quo animo loquitur / sed quod verum sit quod loquitur attendere vos concernit. **E**cce rursus querulant alij / videte quia nihil hic cum modestia vel prudentia talis aut talis agit sed innititur fantasie proprie et famositati. Maledictus furor eius quia pertinax / et emulatio quia dura / cui tales et tales de illa natione vel facultate / per litteras vel aliter contradicunt. At vero consolatur exemplum christi / quem ob predicationis feruorem sui etiam parentes dixerunt in furore verum esse. Et de prophetis prioribus viris inuenimus dictum vni / quid querit insanus iste? Denique profecto / qui dicere potest cum propheta domino. Consilium meum iustificationes tue. Alie iam non proprio capiti famositati vel imprudentie inniti dicendus est / sed solidissime veritatis auctoritati / quibus in hac parte si testimonium hominum recipimus. illud abundantius longe est pro nobis tam numero quam merito. **C**onquerunt ad extremum quidam. Ecce inquit contra regnum christianissimi diffamatio quo tot errores exorti dicunt et famant. Immo vero responsum habeat quisque hoc obijcit ad obprobrium quod ad singularem et incompatibilem laudem eiusdem regni et incolarum cedit ista errorum non quidem publicatio sed virtuosissima debellatio / que neque proprio sanguini / neque discrimibus inumeris / neque proprie parcit vite quam pertinus ut errores in eodem regno caput ut ita dicam exercere vel innoxium germen erumpere ceperint. **O**bservetur illud de psalmo / filia babilonis misera beatus qui tenebit et allidet paruulos suos ad petram / et illud de nasone / appime dum noua sunt praua mala semina morbi. Est enim humanum peccare sed vere diuinum confestim a peccatis resurgere / eaque propter virtutis forte pede. **H**is itaque scandalis ne pergentibus nobis ad veritatem inquisitionem noceant electis. **D**educemus primam partem conclusionis ex multiplici radice et principaliter inuestigando principaliter doctrinaliter et radicaliter quid proprie sit fides / et unde quis denotatur fidelis catholicus. **E**t ex opposito quid sit error in fide vel heresis. et quis denotatur errans in fide vel hereticus. **E**t primo reiectis penitus acceptationibus alijs de fide / quod fides aliqui dicunt spiritus. **J.** **T**imoth. v. quod primam fidem irritam fecerunt. **E**t quod fidelitas. **P**rouerb. **E**t virum fidelem quis inuenit. **Q**uod scientia **R**homa ix. oem quod non est ex fide est peccatum. **Q**uod sacramentum fidei **A**ugustinus ad **B**onifacium. **Q**uid est pueros habere fidem nisi fidei sacramentum? **A**ccipiamus descripti-

onem fidei de qua locuturi sumus ex verbis apostoli ad **R**homa. i. ubi dicitur / quod fides est ex auditu / auditus autem per verbum dei. **U**nde sicut **A**ristoteles describit scientiam quod est habitus firmus per demonstrationem acquisitus / sic potest describi quid sit fides / quod est habitus firmus et verus per auditum verbi dei acquisitus. **E**t vocatur hic verbum dei scriptura sacra / vel inspirata / vel predicata vel scripta seu lecta. **P**ro cuius descriptionis declaratione sciendum quod sicut scientia multipliciter accipitur sic et fides / quantum spectat ad propositum. **A**ccipitur enim quodque scientia per habitum ut descriptum est / quodque pro assensu ex tali habitu precedente / quodque pro obiecto illius habitus vel actus / et hoc dupliciter sicut est duplex obiectum quod scimus. **U**num est conclusio demonstrata mentalis vocalis vel scripta. **A**liud est res significata per conclusionem. vnum vocatur obiectum materiale. aliud formale secundum **Th**omam. **A**mplius scientia quocumque predictorum modorum accipitur solet sumi dupliciter. **U**no modo pro vnico vel simplici tali habitu vel actu vel obiecto. **A**lio modo per collectionem multorum hominum habituum vel actuum vel obiectorum. **Q**ueadmodum dicimus philosophiam esse vnam scientiam / sic metaphysicam / sic medicinam et sic de alijs. **C**onformiter ad predictas distinctiones dicimus / quod accipitur fides quodque pro habitu / et sic data est descriptio. **Q**uodque pro actu ex tali habitu precedente / et proprie pro interiori assensu fidei improprie pro actu exteriori qui ex hoc interiori procedit. **Q**ueadmodum dicimus iste fideliter agit. **R**ursus accipitur fides pro obiecto fidei. scilicet pro positione credita sicut est iste articulus. **D**eus est vnus et vnus / aut etiam res per hanc propositionem significata sicut dicitur deus est fides mea. **E**t de complexu significabilibus haberi sermo potest quem obmittimus. **P**ostremo fides accipitur quodque bet modorum predictorum quodque pro vnico habitu vel actu vel obiecto. quodque pro collectione plurimorum vel omnium. queadmodum in symbolo apostolorum vel athanasij / vel concilij niceni / vel sacre scripture / dicimus fidem catholicam contineri. **U**nde et sic loquitur athanasius dicens. **Q**uicumque vult saluus esse ante omnia opus est ut teneat catholicam fidem. **E**t de particulari fide subiungit / fides autem catholica hec est ut vnum deum in trinitate etc. **C**onsequenter notandum est quod fides pro habitu dupliciter accipitur. pro infuso scilicet et pro acquisito / sicut est etiam vna scientia habitualis infusa / patet hoc in christo et salomone / alia acquisita qualiter descripta est quod est habitus firmus per demonstrationem acquisitus. **D**icamus consequenter pro declaratione descriptionis premissae fidei habituali acquisita que infusa presupponit vel eidem innititur et ab ea formatur si perfecta est quod fides dicitur habitus firmus / ad differentiam opinionis vel suspensionis incerte / sicut ponebat petrus abelardi per beatum **B**ernardum in hoc redargutus.

Hec autem firmitas vel certitudo alia est a certitudine spei/ quoniam una respicit intellectum/ affectum altera. **T**ho. dicit quod certitudo est ex voluntate figere intellectum. **A**ddit in descriptione vel ad differentiam habitus hereticalis ficti/ quoniam habent heretici. **S**ub iungit tanquam per differentiam specificam ad alios omnes habitus intellectuales per auditum verbi dei acquisitionem. **P**ro quo notandum est quod ratio specifica fidei est quod accipiat certitudinem suam/ et veritatem illustrat/ nam intellectus humani ab auctoritate divina/ quod scilicet deus ita iussit vel revelavit mediate vel immediate per verbum suum inspiratum interius vel exterius predicatum/ auditum/ vel lectum. **E**t sic loquitur thomas per antiquum quod formalis ratio omnium credibilium una est. scilicet veritas prima/ ita quod assentire aliter non est pertinens ad fidem. **E**t hic requiritur fides infusa ad assentiendum catholice/ et hoc fieri non potest si quis errat in una tali veritate pertinaciter/ quod iam deest sibi ratio formalis credendi alioquin non esset pertinax. **H**inc oritur differentia certitudinis fidei ad certitudinem scientie/ quoniam illa sumitur ab extrinsecis/ modo per locum ab auctoritate/ altera deducitur ab intrinsecis/ sicut per locum a diffinitione/ et similiter. **E**t ita habemus certitudinem unam ab extrinsecis quales habet fides. alteram ab intrinsecis qualem habet scientia. **E**t hoc sufficit ad propositum de certitudine/ si intrando sermonem de alijs habitibus certorum principiorum tam intellectualium quam moralium in quibus est certitudo evidencie ex terminis. **I**n alijs per experientiam in alijs per quandam adherentiam voluntatis stabilitatis se ac figeris in aliquo a quo non vult dirimi sicut dicemus hominem innitente muro solido certum esse. **Q**uoniam etiam dicimus quod certa est in deo spes nostra/ charitas nostra/ timor noster/ et ita de reliquis ad affectum spectantibus. **F**ortassis autem quod ipsa fides certitudinem suam accipit ex voluntate/ que deo iubente seu revelante credere vult immobiliter/ credere autem non potest nisi volens. **E**x quo fit ut fides et habeat meritum et capiat omnem intellectum in eius obsequium quantumcumque videantur rationes per se/ vel historice seu grammatice seu fantastice/ fidei repugnantes/ et quod ipse sint nulle saltem ab intrinsecis sumptae. **E**x quo fit per terea quod modo viceversa ut ipsam fidem neque experientia neque intelligentia necessario tollat vel evacuet quoniam sic innititur auctoritati prime siue habeat evidenciam rationis/ siue non habeat evidenciam/ credens in auctoritativa et non altera permanet firmitate. **U**nde **T**ho. expressit. ii. q. ii. arti. x. in responsione ad primum argumentum/ sic ait. **N**am homo habet voluntatem credentem ea que sunt fidei ex sola auctoritate divina etiam si habeat rationem demonstrativam ad aliquid horum puta ad hoc quod deus esse non potest/ tollit vel minuit meritum fidei/ hec ibi. **E**x quo fit insuper quod fides potest in patria manere cum visione beata. vel hic in via per praprium qualis fuit in paulo/ cum intelligentia clariori fide/ qualis fuit et est in doctoribus contemplativis/ et per anagogicos excessus illustra-

tis mirabilis a montibus eternis. **N**ec obuiat illud apostoli. **F**ides est suba rerum sperandarum/ argumentum non apparentium. **N**ec illud **G**reg. fides non habet meritum ubi humana ratio prebet experimentum. **Q**uoniam responsio patet ex premissis acute pensatis. **P**ro quibus facit exemplum illud quod dicitur ista: triangulus habet tres angulos equales duobus rectis/ potest idem homo prius habere certitudinem ex auctoritate dicentis qualem non oportet eum dimittere habita postmodum certitudine alterius generis ex demonstratione vel experientia fundata. **D**enique deducitur ex premissis pro re quam intendimus quod principia tam intellectualia quam moralia/ similiter conclusiones ex eis demonstrate. **S**imiliter propositioes per experientiam habite/ possunt cadere sub fide/ quoniam tradi possunt a deo iubente et autorizante/ sic quod detur assensus eis non quia sint evidentes sed quia sic deus iubet revelat aut dicitur putat ecclesia catholica vel scriptura sacra nobis tradit. **U**nus persequenter ad hoc dicitur potest non irrationaliter quod fides hic in via semper est quodammodo non apparentium sub ratione formalis vel obiectuali ipsius fidei/ quoniam licet veritas prima sit de se evidentissima et certissima cui innititur/ nihilominus quod veritas hec prima tradiderit credibilia evidencia/ vel alia quolibet ad credendum/ scitur ex sola fide ecclesie vel scripture sacre/ quod scilicet ecclesia et scriptura sacra nobis ita tradunt. **U**nde quod tobias habuit canem et abraham filium potuit esse notum per experientiam/ et ita de innumeris/ sed quod iste veritates sunt nobis a deo tradite per scriptores librorum pertinentium talia/ et creditum est/ non scitum nec evidens. **A**ltera et distinctio/ quedam sunt pure de fide et continet quatuor gradus. **Q**uedam pertinentia quorum opposita sapiunt heresim. quedam inopertinentia tractatu de fide. c. ii. **C**onsonant nostre descriptioni descriptiones alie. una est apostoli ad hebreos. xj. fides est suba. id est. fundamentum rerum quas speramus que sunt deus et christus et in quas tendimus per amorem/ argumentum. id est. certitudo non apparentium vel in se vel in ratione obiectuali scilicet materialiter aut formaliter ut dictum est. **I**tem **A**ugu. in lib. de predestinatione/ fides est cogitare cum assensione ea que ad christianam pertinent religionem. **I**tem **I**sidoro. **F**ides est qua veraciter credimus id quod nequaquam videre valemus. **I**tem **C**hrystostomus. **F**ides est sanctissime religionis fundamentum. **I**tem magistraliter. **F**ides est virtus qua ea que ad fundamentum religionis pertinent recte firmiterque creduntur. **I**his itaque presuppositis ac declaratis que in longius trahi possunt/ dicamus persequentem quod in proposito nostro fidem accipimus obiective pro collectione omnium credendorum propositionum ex habitu fidei/ putat descripsi. **U**nus statim concludit veritas prime partis nostre conclusionis principalis/ quod hec nove assertiones que spectant ad divina precepta/ sunt de fide. notando tamen illud **A**rist. quod oppositorum eadem est di-

De erroribus circa fidem et

disciplina. **V**enitq; pro declaratione maiorū placet annotare ad q̄s moralia p̄cepta in forma morali p̄cepta in forma vel affectu articulos symboli speculationis reducant q̄uis ita sit q̄ cuilibz p̄cepto corrdet dictamē practicu verū/qd ita credendū est sic articulus fidei in speculatiuis. Huic p̄cepto diliges deū corrdet istud dictamē. deus est diligendus/ et isti non occides/ proximus nō est occidendus. glo. ppria volūtatē/ et ita de reliq̄s. **D**icam⁹ ergo q̄ iste articulus/est de articulis q̄ christus est de⁹ verus de deo vero quicqd igit suber faciendū est. **I**ubet autē p̄cepta legis. **N**ō occides etc. **E**t **Mat. ij. et. xxvj.** et alibi multo locis. **I**te articulus ē q̄ sacre scripture sunt vere/qz pducē in testimoniū resurrectionis ibi s̄m scripturas/tradūt autē scripture decem p̄cepta igit etc. **I**te articulus ē q̄ spū sanct⁹ locut⁹ est p̄ prophetas quicqd igit pphete dicūt p̄ ipsum verum est. **F**uit autē moyses ppheta q̄ tradidit decem p̄cepta legis/imo et christus fuit ille ppheta magn⁹ de q̄ **Deus. xviij.** q̄ fuit plen⁹ grē et veritatis et p̄ quē veritas facta ē. **I**tem in duobus p̄ceptis de dilectiōe dei et proximi que tradidit christus multis locis tota lex pendet et pphete. **S**unt igit del ege et pphetis et psequē oīa moralia p̄cepta que deducunt ex ipsis. **I**tem finis legis s̄m ap̄m est dilectio et vt vnā vitam eternā psequimur. **H**oc autē facere nō possum⁹ nisi seruando p̄cepta. **S**i vis ad vitam ingredi serua mādata. **E**t iterū. hoc fac et viues. **I**te ad aliā partē articuli q̄ dicitur et p̄p̄ n̄rā salutē/que salus nō habetur sine p̄ceptorū obseruantia/prinēt igit ad hūc articulū vitam eternā salutē reductiue. **I**te quodlibet p̄ceptū includit in se dictamē rectum s̄m qd sit bonus actus p̄cepti/sicut hoc p̄ceptū. **N**on occides habet istud dictamē. non licet occidere/fundatū in hoc vniuersali p̄cepto. **N**ō facias alijs qd tibi fieri nō vis/qd principiū est de scriptura sacra **Mat. ij. etc.** **I**tem articulus ē q̄ est vna ecclesia catholica et apostolica. i. fundata in doctrina ap̄loz q̄s spū sanct⁹ docuit oēm veritatem/et docere non cessat successores/et ideo ecclesia non pōt errare/et ita quicqd iubet est verū. **I**ubet autē decē p̄cepta et p̄clusiones ex eis. ergo prinēt ad hūc articulū vnā sanctā ecclesiam. **A**mplius tertio deducam⁹ p̄ exempla et heresis descriptionē/oīs heresis prinēt ad fidem qz s̄m **Hierony.** heresis est dogma falsum fidei orthodoxe p̄riū. **C**onstat autem ex determinatione ecclesie q̄ multe assertiōes iudicant heretice que sunt circa p̄cepta moralia t̄mmodo. **E**xemplum d̄ ista. vsura non est peccatū mortale. **I**te de ista/fornicatio simplex non est peccatū mortale. **I**tem de ista/non est licitū tenere vxorē fratris sui/pro q̄ iohānes martyr fuit. **I**tem de ista licitū est vnicuiq; non misso imo. phibito predicare. **I**tem de ista/populares p̄nt d̄nos suos ad

libitū corrigere. **I**tem quilibz tyrannus etc. que nuper dānata est vt heretica. **I**tem generaliter nulla ppositio est vera/que nō possit fieri catholica/dum. s. tradit credēda in sacra scriptura/sic ad ppositū dicit **Hierony.** q̄ ap̄ls de versu ethnico vel poetico fecit catholicū dum ait. **C**orripunt bonos mores et fabulatiōes pessime. **U**nde qd minus de fide videt q̄ q̄ tobiās habuit canē et aaron barbā et tamē qui nūc negaret p̄tinaci/esset hereticus/qz repugnaret isti articulo. **S**cripura sacra est vera in se et in suis partib⁹. fallit igitur hec argumētatio. hoc non est de credibilitate nostre fidei explicite/igitur nō est de fide etc. **S**equit ex p̄missis q̄ geometria et philosophica p̄nt esse et sunt philosophabilia aut geometriabilia. **S**ecus de moralib⁹/qm̄ illa faciunt ad vnitatem ecclesie que debet esse vna nedum vnitatem sacramentoz et credibilitū inuidētū. sed etiam actione et p̄uersione pacifica in agibilibus moralibus naturali lege cognitis. ita q̄ vnitas ecclesie presupponit vnitatem moralem. **N**ota de fide que supeminet rationi semp̄/sicut oleū aque. **S**ic q̄ incipit fides vbi ratio desinit. et non potest tantū crescere ratio naturalis qm̄ supeminet at fides ei etc. **I**tem constat s̄m plurimos doctores q̄ expediuit tradere multa ad credendū generalit̄ oībus populis/quoq; aliqua sunt evidētia doctis ad deum esse. **E**t hoc p̄p̄ errores phoz et alioz/sicut in pposito de p̄ceptis moralibus que licet sint evidētia bene dispositis in iudicio rationis/tm̄ ex p̄suetudine p̄uersa et alia de multi p̄tingūt errores/vt stoici dixerunt esse opus maxime virtutis se interficere/et in q̄busdā regionibus dicunt esse religiosum occidere parētes senes etc. **I**tem de multitupine vxozum de furtis rapinis/de adulteris in quibus errāt homines/nisi per legem diuinā doceant/exemplū posset poni in casu nostro presenti etc. **N**ota tamen qd ad assentiū ndū catholice/cuicunq; veritati q̄tumcūq; sciatur per experientia vel demonstrationē/requiri fides infusa/que monstrat ostendit rationē obiectalem credendi istaz q̄ deus talem veritatem tradidit aut iussit per se immediate vel per ecclesiam aut scripturam sacram. **N**ota quomodo nulla est noua heresis/et q̄ de terminatio pape non est nisi declaratio vel adiectio p̄ne. **N**ota ockam libro secūdo prime partis per totum. **N**ota quid est explicite de fide illud scilicet quid vere et clare sequitur ex his que sunt pure de fide et explicite continentur in scriptura. **U**nde q̄ christus habuit neruos non explicite sub hac forma. **S**imiliter q̄ nō omnis mulier habens capillos rufos non potest interfici a quocunq; sed sequuntur euidenter ex scriptura. **N**ota q̄ nulla est querela d̄noz temporalū qm̄ possit ad concilium deduci generale termināda/si reducatur ad licitū et illicitū iuxta con-

considerationē ultimā illius sermonis/ p̄speruz iter
 7c. **¶** Deinde notandū est q̄ in hoc actu pluri-
 merationes sunt inducte ⁊ ad declarationē secū-
 de partis. Sed qm̄ alibi sunt tam epilogādo q̄
 latiori sermone deducte/ istuc cōmittunt. **¶** Tan-
 dem reuolādo ad p̄ncipiū recitabāt queadmo-
 dum festus ad paulum se defendentē/ dixit insa-
 nis paulē/ mltē te littere ad insanīā p̄uertūt. **¶** Nō
 insano r̄ndit paulus optime festē/ sed veritatis
 et sobrietatis verba eloquēs. **¶** Dehinc p̄uersus ad
 agrippam. credis inquit rex agrippa/ prophetis?
 scio q̄ credis. **¶** Sic longe amplius habeo fas di-
 cere vnicuiq̄ vestrū **¶** O reuerendissimi patres et
 dñi ac doctores oī sapiētia ⁊ doctrina plenissimi
 q̄ creditis p̄phetis. **¶** Illi autē testimoniū dant de
 decē preceptis/ ⁊ de sequelis eoz qd̄ diuina veri-
 tate fundata sunt ⁊ ad credendū. licet intelligan-
 tur in p̄posita. **¶** Gratias igit̄ agens quia patientē
 vt obsecratio facta erat/ me audistis. **¶** Sit exoro
 merces vestra deus/ quia qd̄ tribuā non habeo.
¶ Credite vt facitis veritati/ ⁊ tpe liberauit vos/ ⁊
 in eterna tabnacula sua luce p̄ducet. **¶** Prestante
 eo per quem veritas ⁊ gratia facta est iesu chri-
 sto qui est deus b̄ndictus in secula **Amē. Finit**
¶ **Alius sermo eiusdem**
 contra assertiōes mḡri iohānis parui circa prece-
 ptum **Non occides.**

Oportet hereses esse sicut dicit apl̄s
 1. Cor. xj. vt qui p̄bati sunt mani-
 festi fiant in vobis. p̄bati in quā p̄ fi-
 dem in intellectu/ p̄ charitatē in af-
 fectu/ p̄ exercitationem in effectu.
¶ Prouidētia nimirū diuine sapie/ que attigit a fi-
 ne vsq̄ ad finem fortiter/ suauit̄ q̄ disposuit oīa.
¶ Sap. viii. non lineret mala fieri. teste aug. si non
 posset sciret ⁊ vellet inde bona elicere/ disponēs
 finem amoris p̄uersi ad finem finis boni atq̄ glo-
 riosi/ quod vidit apl̄s dum ait. **¶** Scimus qm̄ dñi
 gentib⁹ deū oīa coopant in bonū. **¶** Et sic oīa inq̄t
 guido karthusiensis vt etia⁹ aliena mala imo et
 p̄p̄ia dum ex peccato p̄surgit q̄s humilior. **¶**
¶ Fit autē hic ex heresib⁹ hoc salubre q̄tinus sicut
 corde credit ad iusticiā/ ita fiat ore p̄fessio ad sa-
 lutem ad **Rhoma. x.** p̄fitendo. s. fidem suam ex-
 trinsecus/ qd̄ cadit sub p̄cepto obligāte ad semp
 non pro semp/ nisi casibus certis/ qui p̄nt ad p̄-
 sens q̄tuor notari. **¶** Unus est coram infidelib⁹ et
 tyrannis sicut tpe martyrū. **¶** Alter corā p̄fidis he-
 reticis vt tpe doctor. **¶** Tertius ad testificandum
 vel r̄ndendū sicut fit coram iudicib⁹. **¶** Quart⁹ do-
 ctrinalit̄ ⁊ iudicialit̄ erudiendū sicut fit a p̄latis
 et doctorib⁹. **¶** In casu p̄mo exercet̄ patientia vti
 hymnus loquit̄. **¶** In secūdo sapia ⁊ plerunq̄ cō-
 stantia/ iuxta dictū augustini. **¶** In tertio merituz
 acquir̄/ vt dum petrus r̄ndit/ tu es chris⁹ fili⁹
 dei viui/ dicit glosa q̄ fuit hoc ad meritū. **¶** In q̄r-

to doctrinale ⁊ pastorale officiū exercet̄. **¶** Jo. x. ⁊
¶ **Abat. vlti. et Malach. ij. et He. iij. 7c.** **¶** Ex qua
 distinctiōe. prius elicit̄/ q̄ quia p̄fessio fidei fit
 extrinsecus ad salutē nōdū ore sed etia⁹ gestu vel
 opere vt assistēdo p̄sistentib⁹ vel docen- tibus veri-
 tatem. **¶** Illi patres reuerendissimi ⁊ ceteri q̄ p̄d te
 remāserunt cum alijs assistentib⁹/ quicq̄ nūc re-
 manent vel assistunt/ collaudādi sunt/ tanq̄ bea-
 ti q̄ audiunt verbum dei. sit eoz merces copiosa
 deus/ quia qd̄ retribuam nō habeo. **¶** Qui ex deo
 est/ inquit chris⁹/ verba dei audit. **¶** Timendū est
 qd̄ sequit̄ refugientib⁹ p̄pterea nō auditis q̄
 ex deo non estis. sed reprimo. **¶** Cohortor autē
 per illud apl̄i i eplā dñice currentis originaliter
 ad **Eph. ij.** **¶** Nolite fieri imprudētes sed intelligē-
 tes que sit volūtas dei/ vt dicamus ei/ fiat volū-
 tas tua sicut i celo ⁊ in terra. qd̄ vtiq̄ phibet̄
 triplex sapia. terrena/ aīalis/ diabolica. **¶** Elicit̄
 p̄pterea/ q̄ si quis voluerit testimoniū sue fidei pa-
 lam dicere/ quisq̄s ille fuerit p̄sertim erudit⁹/ au-
 dientia sibi publica dari debet/ meret̄ insup dūz
 refugit esse doctor nocturn⁹ ⁊ in angulis/ alijs q̄
 nicodemus q̄ venit ad deū nocte. **¶** Trepidus nē-
 pe ⁊ obscuros sue fidei p̄fessores arguit chris⁹
 dicens/ que in tenebris audistis p̄dicate super te-
 cta/ quia q̄ me erubuerit **Lu. ix. ⁊** sermōes meos
 et filius hoīs erubescet eum coram angelis dei.
¶ Itaq̄ sit fides vniuscuiusq̄ in ore sit i oculis/ sit
 in fronte. **¶** Ex quibus ita p̄locutis protin⁹ eli-
 ceretur veritas duplicis vltime partis n̄re p̄clu-
 sionis q̄drimēbris alias posite q̄ talis est. **¶** No-
 uem assertiōes cum suis reprobatiōib⁹ iudiciali-
 ter nunciate spectāt ad fidem etia⁹ explicite. **¶** Et
 sunt put in scedula p̄tinent̄ rationabilē qualifi-
 cate. **¶** Potuerūt insup per doctores ⁊ ordinarios
 locorū doctrinalit̄ ac iudicialit̄ condēnari. **¶** Sūt
 deniq̄ per hoc sacri conciliū vel per sedem apo-
 stolicam de necessitate salutis reprobande ⁊ hoc
 vere vel interpretatiue. **¶** Ad elucidationē pone-
 batur casus lōgus/ dāns intellectū de a et b va-
 fallis c regis. **¶** Additus est casus breuis iste/ qui-
 libet tyrannus 7c. p̄posite sunt quattuor p̄clu-
 siones/ r̄sum est per conclusionē hāc q̄drimē-
 brem tam firmiter in sermone q̄ certitudinaliter
 apud me est in corde/ quia qd̄ scimus loq̄mur et
 credidi propter qd̄ locutus sum. **¶** Nam ⁊ vbi in-
 tenderis (ait iulius cesar) ingeniu⁹ valet. **¶** Nemo
 autem facere metuit fm̄ vegetiū qd̄ optime didi-
 cisse cōgscit. **¶** His bñ loq̄ dixit socrates/ nil loq̄re
 nisi quod bene didiceris.

Et q̄dem p̄ma pars p̄clusionis sufficient̄
 probata ex pluribus/ forte verbis q̄ ne-
 cesse fuit erudit̄ in theologiā sermōib⁹
 sed fortassis non plurib⁹ q̄ oportuerat p̄ nō eru-
 dit̄. **¶** Itaq̄ deducta est h̄ pars ex q̄druplici ra-
 dice. **¶** Ex fidei descriptiōe que est habitus certus
 et verus per auditum verbī dei acquisitus. ad

Contra assertiones iohannis parui

Rhoma. x. et l'heb. ix. Cuius fidei obiectum est ppositio credenda, vel collectio plurimū ac omnium credendorū sicut accipit athanasius in hoc symbolo. Quicūq; etc. Alii fidei acceptiones reitio nisi pro q̄to fides infusa requiritur ad credendum catholice. **D**ebinc scripture sacre testificatiōe quoniam oīa in sacris scripturis biblie p̄tenta/ forma liter vel inialit et in effectū. Et per p̄sequens decem p̄cepta sunt de fide/ qm̄ cum opposita assertionē pertinaci non stat fides. vnde gr̄anus **I**us naturale est qd̄ in lege et euāgelio p̄tinetur/ quo quisq; iubetur facere qd̄ sibi vult fieri/ et p̄hibet inferre qd̄ sibi nolit fieri. **D**ebinc ex ecclesie obsequatione/ que dānat vt hereses nedū illa que p̄trariant articulis speculatiuis n̄re fidei/ vt ista deus est/ verū etiam p̄trariant p̄ncipiis et dictaminibus practicis/ vt qd̄ deus est diligendus sup̄ oīa et primus sicut nos. **I**n q̄bus duobus tota lex pendet et p̄phete/ que vtiq; lex est fides n̄ra vel de fide. **U**nde in scripturis sacris augustino teste quicquid alibi noxiū est damna. **D**eniq; ex heresis descriptiōe quā hieronymus dicit esse dogma falsū fidei orthodoxe p̄trariū. **E**t illic habita ē distinctio qd̄ quedam sunt pure de fide sub q̄druplici gradu/ quedam p̄tinent ad fidem et opposita sapiunt heresim/ quedam sunt imp̄tinentia/ quia non apparet quod repugnant vel sequantur ad fidem. **I**nferebat hoc corollariū qd̄ hec p̄sequentiā impossibilis est et hereticalis/ de cez p̄cepta legis sunt euidentia in lumine naturali/ ergo nō spectant ad articulos fidei/ nec ex eis deducunt. **E**x hinc rōnabili motus fuit reuerēdissimū mgr̄ petrus de versa. exhibere scedulaz quā tradidit alij vero dicunt/ volunt q̄busdā hereticare/ videant ne ex erroribus se inuoluāt etc.

Pro secūde p̄tis deductiōe sunt inducte p̄tra primā assertionē licitū est vnicuiq; etc. **R**ationes in triplici q̄ternario etc. **F**undat prima sup̄ huius adūbii saigue. **O**ba p̄ime iam p̄sertim iam specialit̄ gallici me sinerit qd̄ p̄supponit veritatē illius qd̄ p̄cedit. **A**ltera super hoc cōplexo absq; mādato quocūq; vel p̄cepto deducēdo ad d̄ditionē/ qd̄ lex dei mādatur est etc. **T**ertia sup̄ intellectu plano ac resolutio huius p̄cepti **N**ō occides. s. hōiem p̄p̄ia voluntate **S**ed vel iubēte deo p̄ reuelationē/ vel p̄ publice admistratiōis admissiōe. **O**bat. xxv. et xxvi. **O**ēs q̄ gladiū acceperint etc. **G**losa. p̄p̄ia autoritate etc. **U**n lex occidit et nō hō. **O**bi hī vindicta etc. **Q**uarta sup̄ defectu iurisdicciōis vel iudicarie p̄tatis in occidēte tyrānū sicut ponit assertio. **Q**uis es q̄ iudicas alienum seruū etc. ad **R**homa. ij. **F**undat p̄ma ratio secūdi q̄ternarii sup̄ p̄demnatiōe triū articuloz huius et wide de p̄dicantibus absq; missiōe/ de popularibus corrigentibus ad libitū dños/ et dñis bona ecclesiasticorum rapiētib; etc. qm̄ occisor in casu assertiōis

et penis facit qd̄ in his casibus tribus fiat. **F**undabatur altera sup̄ oī policia vera vel p̄tenta/ vt puerorū sub mgr̄o/ et inter se vt latronū vel paganorū/ imo vt demonū pro statu p̄senti. **O**bat. xx. vt oīum bonorū q̄bus oīa ordinate sūt. **E**st autē ordo parū dispariūq; rerū vnicuiq; ius suū tribuens iniqua non vsurpās. **T**ertia sup̄ compatiōe tyrānidis ad heresim et alia vitia deteriora p̄pter que non veniūt hōies passim occidēdi et quolibet et absq; mādato. **Q**uarta et octaua in ordine sup̄ compatiōe non habētis autoritatē iudiciariā ad habentes/ sicut est rex/ qui q̄dem rex non possit sine iuris ordine non monitū nō vocatum non p̄uictū interficere/ q̄tomini ergo cēsetus est dare autoritatē implicatā vel interpretatiuā alteri cui non mandatū est/ imo legibus regis p̄hibitu. **P**ro his loquitur festus **Act. xxv.** **E**ni codemus. xvij. et in lege. **Q**uod iustū iuste exequaris. **D**emū prima ratio tertij q̄ternarii fundabatur sup̄ multiplici notorietate iuris aut facti que req̄rebat pro q̄libet circūstantia seu clausula huius assertiōis/ vt qd̄ notoriū esset talem machinari etc. qm̄ ex incertis nullo pacto pōt certa mors inferri. **E**t si non potest quis occidi ad testimoniu vnius q̄tomini nullius. **A**ltera qd̄ assertio q̄tūcūq; circūstantionata non pōt habere veritatē de priuata p̄sona extra casum diuine reuelatiōis notorie/ vel casuz inuitabilis necessitatis sicut ex rōnibus aduersariorū quas q̄dem p̄idem vidim; satis constat. nec tamen casus iste necessitatis semp̄ excusaret. **F**undabat vudecima ratio exaggerādo qd̄ hec assertio se p̄ iudicalem ostendit ad oē genus hōium actiue et passiue licet p̄tracte poni videat. **E**t extendit se ad papam/ ad ep̄os/ ad abbates ad p̄ncipes/ ad patres/ ad maritos/ ad sacerdotes/ clericos/ populares/ et ad oēs in cōmuni/ patet p̄siderati qd̄ cui libet tali dici potest. **T**u es tyrannus vel machinabaris in mortem dñi tui. **P**ostremo pro quarta ratione. xij. in ordine et vltima/ siebat ep̄ilogus sic arguēdo. **C**ontradictoria huius assertiōis que est p̄ricularis vel singularis negatiua est vera et catholica/ igitur ista est falsa et nō catholica et consequent heretica/ qd̄ tenet p̄ legem d̄dictiā/ et p̄ dicta **A**risto. et **B**ionij. qd̄ vix et bonū sunt ex oībus circūstantiis/ falsum autē et malū ex vnica/ antecedēs est manifestū in multis casibus/ vt dñs occidēs non habebit sufficientē notorietatē vt p̄cedat ad certam mortē non moniti non p̄uicti etc. vel dum pōt seruare iuramentū fidelitatis/ vel ē sacerdos. **E**t pulderi potest regi p̄ alterum vel alio modo etc. **E**xclamabit hīc aliquis et dñs ponimus casum necessitatis extreme. ponimus qd̄ oīa sunt notoria que preponunt **R**isio. **Q**d̄ hic non inuestigo qd̄ alij dicant. sed quid ponit assertio/ et in q̄bus terminis se regulat. **R**eplicabit alter dicens truncata est assertio. **R**isio quia nec hoc

pronūc inq̄rit q̄uis non desint testes hic etiam
p̄sentes oī exceptione maiores q̄ nihil trūcatuz
est 7c. **S**up̄sunt auctoritates sanctorū. supēst mul-
tudo exēploꝝ 7 historiā. **S**3 interi discor-
ram⁹ p̄ alias octo assertiōes 7 ad h̄ inducēda p̄-
modū pōit itaq; secūda assertio. sic leges natural̄
moral̄ 7 dīna auctorizat vñūquēq; subditū d̄ oc-
cidendo vel occidi faciēdo dictū tyrānū/dānaē
vt erronea in fide ac morib⁹ 7 legib⁹ naturali mo-
rali 7 diuine iniuriola. **D**educit̄ hec p̄demna-
tio ex radice q̄druplici imo qd̄ est insana 7 sacrile-
ga. **P**rima qz leges diuina naturalis 7 hūana p̄-
hibent explicite 7 expresse qd̄ nemo accipiat sibi
honorē iudiciariū vel dñandi ius in iurisdic-
tione/ sed q̄ vocat̄ sicut aaron. patet in eplā ad he-
breos. **N**on t̄ḡt̄ auctorizant nō vocatū. alioq̄n
sup̄ma lex. s. dissensiōis deus in q̄ esset. **E**st 7 cō-
tra aplm̄. **N**ec daret vñicuiq; qd̄ falsum ē 7 sic
esset summa puerisio modi speciei 7 ordinis/ dicit
lex/ iudicioꝝ rigor iuris publici tutela in medio
p̄stituta ē ne q̄s de aliq̄ q̄tumicūq; scelerib⁹ im-
plicito assumere valeat vltionē. **H**ec ē etiam lex
pueroꝝ. **N**ota de bruto cur filiū occidit. **Q**ui in-
scio p̄ncipe/ inquit lex/ bellū gerit reus ē lese ma-
lestatis. **A**ltera radix ē qm̄ leges diuina natural̄
et hūana p̄hibēt ne idem sit erga alterū pars iu-
dex 7 testis qd̄ soli deo p̄p̄iū videt̄. **U**n̄ duz ex
officio p̄cedit iudex p̄ errores q̄ sunt sicut leges
lese maiestatis. pars rea p̄stituit̄. p̄mouēs vel in-
stigans tenēs locū partis/ accusant̄/ p̄pterea re-
p̄b̄ari nō pōt̄ snia iudicis in causa appellatiōis vlt̄
alī ipso nō vocato vel audito. **A**mpli⁹ tertia ra-
di⁹ ē qz fm̄ leges diuinā naturalē 7 hūanā. **N**e-
mo d̄z ex incertis causis 7 p̄iecturis/ vel ex eis q̄
secrete gerūt/ sicut sunt machinatiōes 7 cogitatio-
nes cordis/ publice puniri/ p̄sertim ad mortē/ qz
cogitatiōis penā nemo meret̄ q̄ ad for. s. p̄nt̄ vi-
te secus q̄ ad for. p̄scie. **N**emo inq̄t lex ad testio-
niū vñi⁹ moriet̄. **D**emū quarta radix ē qz nemo
vellet qd̄ a nō iudice suo dānaret̄ ad mortē/ p̄ser-
tim nō vocat⁹ nō audit⁹ nō monit⁹. **L**ex aut̄ na-
turalis dicta ē 7 sup̄rema. **M**at. ij. **O**īa quecūq;
vultis vt faciāt vob̄ hoīes 7 vos eadē facite illis
vultis glo. velle debetis. **P**rocedamus ad re-
p̄bationē tertiē simul 7 q̄rte assertiōnū/ qz p̄ne-
re sunt 7 sic h̄nt̄/ licitū est vñicuiq; subdito ho-
norabile 7 meritoriū 7c. **E**t dicit̄ in snia q̄ q̄libz
tyrānus pōt̄ 7 debet occidi a q̄cūq; viliē 7 p̄ insi-
dias 7 quō h̄ ē p̄pria mors q̄ debet mori/ occide-
re. s. ita eos. **A**ssumit̄ pro reprobatiōe q̄druplex
fundamētū primū sumit̄ ex causis condendi de-
cretalem illam in concilio lugduñ. li. vj. pro hu-
mani/ quarū prima est ne quis christian⁹ subito
et improuise moriat̄ in periculum dānatiōis ef-
fusiua. **A**ltera quoniā omnis potestas tribuit̄
a dño ad iusticiā rectūq; iudiciū exercēdū. **T**er-

tia qm̄ hoc in christianitatis obprobriū exit. **A**l-
terum fundamētū ex reprobatiōe insidiariū/ dñ
frater per mēdacia aut piuria aut per finem illici-
tum sicut notat **Th**o. ij. ij. q. de insidiis. vnde lex
dicit hominē hōi insidiari nefas ē. **E**t **Exo. xxi.**
Si quis per industriā 7 per insidias occiderit p̄-
ximū suū/ euellēs eū ab altari meo vt moriat̄. **C**o-
stat autem q̄ insidijs de q̄bus fit hic mentio con-
currūt frequent̄ hec tria/ mendaciū/ piuriū/ ac fi-
nis. s. subita mors 7 vilis alterius cui fides data
erat. vnde 7 si quedam possunt esse insidie iuste/
non tamen iste attentis medijs 7 fine 7 non diffi-
datione. **S**umit̄ aliud fundamētū ex dicti san-
ctoꝝ reprobatiū in **Judith** **H**iero. 7 similib⁹ mē-
dacia 7 fictiones falsas/ licet in eis collaudet̄ ze-
lus ad cultū dei 7 saluationē populi/ 7 oppositū
sentire hereticū est vt deducit **Augu.** ad premiū
7c. **D**emū pro quarto fundamēto sumit̄ descri-
ptio tyranni data ab assertiōe. **T**yrānus est qui
in republica non iure p̄ncipat̄ vel p̄ncipari cona-
tur. **C**onstat enī iuxta venerabilē egidiū de rho-
ma/ in suo de regimie p̄ncipū/ 7 exp̄ientia loquit̄
qd̄ vix est aliquis dñs qui non tyrannus in aliq̄
iure vel interpretatione iudicet̄. **E**t ita debet ac-
tue 7 passiue viriliter 7 insidione p̄ subditos in-
terfici. **C**uius falsitatē deducit̄ ore fine sup̄ q̄nto
polyticoꝝ/ vbi **A**risto. dicit q̄ boni non faciūt se-
ditionē. **E**leniam⁹ p̄sequent̄ ad q̄ntam sextaz **S**
septimā simul assertiōes/ que dicunt regē debere
amare remūerare 7 glorificare talem mortē 7c
Hec tres simul ex incōueniēti q̄druplici reprobā-
tur. **P**rimo q̄dem/ qz rex teneret̄ amare remūe-
rare 7 glorificare peccata/ qui ideo positus est in
vindictam malefactorū. **N**on enī sine causa gladi-
um portat sicut dicit apls. **U**nde 7 si posset ad tē-
pus dissimulare vindictā sicut fecit dauid de io-
ab. **N**on tamen potest absolute remittere culpā
p̄sertim in non penitēte sed p̄ctm̄ iustificatē palā
et in eo pseueratē/ in scandalū subditoꝝ/ que iu-
stificatio neq; in cayn/ neq; in antiocho sceleratis-
simo/ neq; in iuda p̄fido inuēta ē/ qz dixerūt pec-
caui. **A**mplius secūdo qz rex per has assertiones
deducit̄ nedū ad peccatū mortale cōmittendum
sed ad heresim dñi dicit̄ qd̄ tenet̄ tanq̄ licite lau-
dabile 7 meritoriū amare remunerare 7 laudare
id qd̄ de se iniquū est. **E**t qz dicēte sapiēte. **Q**ual̄
est rector ciuitatis tales 7 habitātes in ea/ 7 clau-
dianus ait. **R**egis ad exemplū totus componit̄
orbis/ sequeret̄ hereticatio oīum fere subditoꝝ
Atendāt hic oēs p̄sertim dñi cōmissarij/ qualis
hec materia tangit plures 7 magnos imo maxi-
mos qz regē cum toto clero suo/ quibus imponi-
tur nedum heresis sed qd̄ sunt heretici/ dum eo-
rum sententia pro non catholica reprobāt̄/ qz de
terminare falsam doctrinā pro vera nequit fieri
sine p̄tinacia/ vt deducit ockam q̄rto p̄me. **R**ur-
sus tertio includitur hic blasphemā compatio
t

4

10 3

Tandē reprobetur assertio. ix. que in scedula mi-
nus dānata ē rigide in casu societatis iuramenti
heretica est / sacrilega est / pniciosissima est. **P**ri-
mo quidez qz piuriū sūm genus suū si thome cre-
ditur graui⁹ est homicidio / qm̄ est immediaci⁹ con-
tra deū ⁊ contra pceptū pme tabule. **C**edit insū-
per in subuersionē grauiorē totius reipublice dñi
vinculū eius qđ est iuramentū / rūpīt ⁊ dissoluit
vnde iuramentū est oīs prouerbie finis sūm aplm̄
Porro si pder deus oēs q loquunt mendaciū /
ita q nulla adiectione pōt licitū fieri / quid de p-
iurio censebim⁹ iudicandū? **R**eges ratio augu-
qre mendaciū non recipit compēsationē vt fieri
licitum possit. **R**ursus exemplis sacre scripture
docemur. iiii. **R**egū. et **P**aral. in fine qđ sedechi-
as cū toto populo iudeoz ideo pemp⁹ est qz nō
tenuerit pactū cum idolatra nabuch. seduct⁹ per
sacerdotes dicētes qđ cū idolatre pfido ⁊ tyrant
nō sedus inītum non tenebat ex quo erat sine fi-
de. **E**xemplū aliud est de symeon ⁊ leui qbus iā
maledixit pater qz fregerāt pactū cum sichymis
inītum. **E**xemplū aliud apud gentiles de regu-
lo ⁊ fabicio ac multis similib⁹ de qbus loquitur
Cicero. iij. de officiis. **P**otesť qđ recitet tempore
hānibalis de duob⁹ remissis p rhomanos. **E**x-
plum de pfidia carthagineñ. que subuerit eos
quibus dictuz est. per quos deus iurabit ⁊ vbi?
Exemplum de fide mīlitum de fide mercatorz de
fide iohannis regis francie / ⁊ alioz qđ die sine
numero / constat seruasse ⁊ hodie seruare pfedes
rationes ⁊ vera iuramēta. **N**edum in pīudiciū
tpale sui vel suoz / sed etiam in pīudiciū vite pro-
prie / qđ est vltimū preiudicioz tpaliū. **N**ota de
lōbardis. **N**ota de lothzingi q reducereñ capit
ui a suis si fugerēt. **B**enicz querit si pfederatus
de quo loquit hec nona assertio / poterat seruare
iuramentū suū non occidēdo vel occidi faciendo
tyrānū illū cuz quo iuramētū ⁊ sedus habebat
et si sic / tenebat illud obseruare / cum nō cederet
in pīudiciū anime sue vel salutis eterne. **S**i ve-
ro non potuerit obseruare. psequet **P**rimo qđ
tenebat de necessitate salutis tyrānū illū sibi cōse-
deratū vel occidere vel occidi facere / qđ impro-
batū est pri⁹ / s / qz non erat iudex eius vt supponi-
tur ⁊ qz iudex etiā obseruare fidē hosti dī. **S**eq-
tur pterea qđ talis pſentiēs illū esse tyrānū / di-
gnū morte cui nec seruāda fides erat sūm eū / iura-
uit in mēdacio / ⁊ in dolo malo. **U**nde literalis
intellectus planus ⁊ grossus apud oēs istius pre-
cepti **N**on piurabis q est oē iuramentū delibe-
rate ⁊ licite factum / tenendū est etiā vsq ad pīu-
diciū mortis tpalis / qm̄ plus tenetur obseruare
fidem suam que ē quedā integritas ⁊ virginitas
anime qz corpus ppriū vel alienu / ⁊ est ordore
ctus charitatis. **P**romiseram⁹ inducere ratio-
nes cū autoritatib⁹ ⁊ historiis / summabim⁹ illas
plures itaqz ptenent. ij. ij. q. v. et. q. viij. in aug.

Non occides

13

et hiero. Plures in summa p̄fessorū sup̄ his vo-
cabulis bellum/homicidiū/insidiē/piuriū. San-
ctus Tho. ad idē. ij. q. lxxij. multis articulis
et questione de insidijs/et questione de iuramen-
to. Item. q. penulti. secūdi. Item lib. j. c. vij. de
regimine principū ad regem cypri/determinans
hanc questione ex intentione/fundans se i hac
autoritate petri. Serui subditi estote in omni ti-
more dñs non tñ bonis et modestis sed etiaz di-
scholis. Exemplificat de muli r̄homanor̄ impe-
ratoribus sub quibus christiani passi fuerūt spō-
te licet eos potuissent occidisse vt patet de sacra
regione thebeorū Sarreburien. Insuper qui ab
alijs disore vel truncate allegatur facit pro di-
ctis lib. ist. c. xvj. vbi dicit q̄ tyrannus est q̄ vult
contra leges dñari. Et li. vij. c. xix. tradit q̄ nul-
lus q̄tumcūq̄ tyrannus etiam notorius et intole-
rabilis interficiendus est contra iusiurandū neq̄
per venenū. Exemplificat d̄ dauid respectu saul
Et tandem dat consiliū simile sancti Thome. Sz
addi potest q̄ per generale conciliū possunt tyrā-
ni iudicari vel deprimi non pp̄ia p̄sumptione.
Est ad idē alexander de halis diffuse tertia p-
te summe super hoc p̄cepto **Nō occides.** Ad idē
Aug. lib. de libero arbitrio. et secūda cōtra fau-
stū. Ad idē libro de vitijs tractatu de ira. c.
xij. Ad idē leges ciuiles. Exempla sunt in scri-
ptura de cayn sceleratissimo de quo non licuit al-
teri vt interficeret eum. Item de iudeis qui licet
christum reputarēt tyrannū pessimū/noluerunt
tamen interficere pp̄ia autōitate. **Concluda-**
mus tñ ex istis oib⁹ veritatē secūde partis con-
clusiōis nostre p̄ncipalis/scilicet qd̄ he nouē as-
sertiōes/rōnabilis et catholice prout i scedula cō-
tinetur reprobate sunt et q̄lificate/immo p̄fiteor cū
reuerēdissimo p̄re dño cardinali cameracen. et
firmissime teneo et nullaten⁹ dubito/qd̄ hec do-
ctrina est heretica r̄c. et dānata per hoc conciliū
in ista. Quilibet tyrannus r̄c. Nec sup̄ h̄ oportet
me iudicio conciliū tanq̄ sim dubius submittere/
q̄z crederem me peccare sciēdo de fide certissi-
ma/rem incertam. Habent ecce criminatores qd̄
intendunt/me p̄fitemem qd̄ opponūt r̄c. Elicif
ex his qd̄ nullus a cōmissiōe circa materiā fidei/
repellendus est tanq̄ suspectus/si dixerit hāc eē
fidem suam/quēadmodū fecit idem reuerēdissi-
mus pater dñs cardinalis cameracen. p̄ceptor
meus clarissim⁹ ad requestā serenissimi regi rho-
manor̄. Sic et p̄fulgidū dec⁹ canonistarū et flos
gratissim⁹ dñs cardinalis floren. Confestim vt
alias me presente legit has assertiones admira-
tus. Et potuerunt inquit in vomere defensores
q̄n mox fuerint aliqui contradictores/adeo sibi
manifestus error videbat. Sequif tandem iu-
ramētū fuisse licitū de repugnādo ta-
lib⁹ errorib⁹ Tertia ps̄ conclusiōis p̄n-
Empuistratis itaq̄ duab⁹ **(cipalis**

p̄mis partibus nostre p̄clusiōis / ita vt non sit
relictus dubitationis scrupulus/apud illos qui
nolunt fieri imprudētes/sed intelligētes que sit
voluntas dei. Nam et ratio euidentis et autoritas
conulcens. et hoc sacri conciliū determinās mul-
tipliciter hoc credere tradunt et impellūt r̄c. Ex-
pediamus nos breuiori sermone de partib⁹ reli-
quis duabus. Dicit tertia pars q̄ he nouē as-
sertiones potuerūt per doctores et ordinarios lo-
cor̄ doctrinalis ac iudicialis condēnari. **Stabi-**
liamus hoc q̄druplicif. Primitus in iure diuī
no spectat itaq̄ ad p̄elatos etiam inferiores pas-
scere gregem pabulo doctrine Johan. x. Bonus
pastor r̄c. et Mat. vlti. docete omēs gentes r̄c
Esa. lviij. Nāma ne cesses. Biere. xxiij. ve pasto-
ribus r̄c. Ezech. xxxiij. ve pastoribus israel. et
xxij. si speculator vidit r̄c. Et simile eiusdem. iij.
Si dicēte me ad ipsum. Thren. ij. pphete tui vi-
derunt r̄c. Deut. xxiij. et. xvj. Contra hereticos
i. ad Timoth. iij. ad Tytum. iij. ad Gal. ij. v. et
vj. Item Actū. xx. attendite vobis et vniuerso
gregi r̄c. Ex quibus omnib⁹ fundatū est in scri-
ptura sacra qd̄ doctores et p̄elati possunt et de-
bent populum subditum in doctrina sana pasce-
re et ne errent puidere. Stabiliamus secūdo par-
tem eandem ex iure naturali et positiuo. Et natu-
rālī qd̄dem quo pater debet erudire filios/sapiēs
insipientes docere/videns cecos ducere/Caput
in membra influere sensum/et ita de reliquis simi-
litudinib⁹ naturalib⁹. Expositiuis vero iuribus
iudicature ex. de hereti. c. ad abolendū. et. c. ex-
cōmunicamus. et. c. sicut. et ex. de symo. licet be-
ly. et. lxxxiij. di. c. nil illo pastore r̄c. Stabiliam⁹
tertio partem hanc et approbande huius sacri cō-
ciliū p̄ practicam eius. Collaudant enī p̄demna-
tiones factas contra errores wyckleff/per vniū-
sitatem oxoniē. et pragen. et per ordinarios eo-
rundem locor̄/quas velut temerarias et iniquas
reprobare debuerat si nequaq̄ eum p̄demnatio
talis licuisset. Inducerent similia plura de prio-
ribus concilijs tam generalib⁹ q̄ puincialib⁹ et i-
am ante nicenū conciliū r̄c. Stabiliamus deniq̄
quarto partē eandem ex p̄suetudine laudabili i
diuersis vlocesibus p̄sertim in parisi. Illic enī
damnati sunt articuli et damnant q̄tidie per do-
ctores sacre scripture et per epos/et iurant bacca-
larij prius q̄ legant sententias/in manu cancel-
larij parisiē. q̄ si quid audierint dici in fauorez
articulor̄ parisi. condemnatoz/ reuelabūt infra
octo dies episcopo vel cancellario parisiē. qui
erunt pro tempe. Scripsit et hoc idez sacre theo-
logie facultas in parisi. vniuersitate in tractatu
quē misit ad clemētē septimū soluens ratiōes vt
allegationes in oppositum sumptas ex iurib⁹ ma-
le intellectis. Cuius facultatis autoritas maior ē
in hac parte/ q̄ i vni⁹ glosatoz/ q̄ decreta sunt
dicta doctorum sanctor̄ theologor̄/que melius

De erroribus circa preceptum

intelligi possunt a theologis q̄ solis iuristi sicut
Architecta iudicat de ceteris. **C**oncedim⁹ tam⁹
 q̄ nulli inferiores ad papam vel ad generale cō-
 ciliū/faciunt determinatiōes in fide que ligent
 generaliter omnes ch̄stianos vt precise sunt ta-
 lium/preterea dicuntur inferiores prelati causas
 fidei magis ventilare q̄ terminare/ quia reserua-
 tur auctoritas sup̄iori qui potestatem habet vni-
 uersalem diffiniēdi et obligandi. **Q**uod si dicat qz
 prelati inferiores et inq̄sitores q̄nq̄ sunt ignari
 sacrarum litterarū/ sicut arguit ockam plane ita
 fuerunt q̄nq̄ summi pontifices/ p̄pterea conce-
 dim⁹ prelatos inferiores non debere questio-
 nes fidei iudicialit̄ decidere/nisi p̄currentib⁹ isti
 causis. **P**rima q̄ scandalum fuit ortum ex aliq̄-
 bus assertiōib⁹ in sua diocesi/ quia de his q̄ for-
 sunt nihil ad eos nisi forte requisiti sint in fidei sub-
 sidium. **S**ecunda q̄ assertiones tales sunt que si
 ne periculo non possunt diu admitti vel tolerari
 nec eorum falsitas ignorari seu dubitari. **T**ertio
 dum habetur sufficiens copia doctorū in sacri lit-
 teris et hominū scientiū discernere si tales asserti-
 ones sunt explicitē contra fidem et per sacra scri-
 pturam reprobate in sn̄a vel affectu. **P**ossunt
 itaq̄ imo et debent prelati et doctores scire mul-
 ta esse contra fidem explicitā/ qualia populus ne
 scit nisi implicite. **U**nde regularit̄ nec papa nec
 generale conciliū debet facere determinatiōes fi-
 dei nisi p̄currant he tres cause. q̄ si dicat prela-
 tos et doctores posse facē d̄ aliquib⁹ assertiōib⁹
 declarationes que sunt contra fidem/ non tamen
 possunt determinare. **H**oc nihil est quia papa vel
 generale conciliū determinādo de fide seclusa re-
 uelatione speciali/ non faciūt aliud nisi declara-
 re talia esse de fide nisi cum penarum adiectione
Beniq̄ non potest allegare cōtra p̄latos vel do-
 ctōres si prius dānent assertiōes doctrinalit̄ et iu-
 dicialit̄ q̄ euocent et dānent assertores. **E**xem-
 plum multiplex de numismate falso/ et de morbo
 canceris ac similib⁹. **H**oc insup̄ practicātū est in
 hoc sacro concilio de errorib⁹ wyckleff et de isto
 quilibet tyrannus etc. **E**t in alijs p̄cilijs et de he-
 resibus et apocriphis dogmatib⁹/ sine actiōe dā-
 natis. **E**st enī prius dānare hereses q̄ damnari
 possint errantes/ p̄pterea puerissim⁹ ac p̄nicio-
 sissimus est non quidē ordo iuris sed illius con-
 fusio nolle quolibet tractare prius de interesse fi-
 dei q̄ discussum vel decisum fuerit de interesse p-
 sonali. **E**t hic locum habet dictus ch̄risti **Q**uod
 xv. **I**rritū fecistis mandatū dei/ p̄p̄ traditiōes
 v̄ras. **N**unq̄d non est iudiciū sufficient̄ fundatū
 vbi error nūciatus est/ re⁹ p̄motor/ accusans/ iu-
 dex dānās. **A**dvertāt p̄lati ea que sequerent̄ in-
 cōueniētia passim ac libere aliq̄ predicarēt quic-
 quid vellent. **N**eq̄ possent corrigi nisi referēdo
 causas ad sedē applicam/ vbi plerūq̄ pauci sunt
 theologi/ nisi forte tales q̄ p̄nt esse rei et pars au-

denter non arrogant̄ affirmo qd̄ in dānationem
 nouē assertiōnū/ plures fuerūt m̄gri i theologia
 ac licētiati/ absq̄ baccalaris formatis et alijs/ q̄
 sunt in b̄ sacro p̄cilio/ et tribus mētib⁹ durauit eo-
 rum deliberatio que fiebat publice et libere p̄e-
 stando q̄ solū ad extirpationē errorū sicut sua p-
 fessio requirit intēdebant. **P**ropterea non euo-
 cata est facultas decretorū tota sicut theologi oēs
 vocati sunt/ quia de solo fidei interesse querebat̄.
Addo q̄ nullus vnq̄ inuentus est me scientē q̄
 auderet dicere q̄ assertiones iste et similes essent
 vere q̄uis aliqui diuertacula p̄fingerēt ne rīde-
 rent ad rem istam. **R**ursus executio facta ē non
 per vnū aut p̄ duos/ sed p̄ sedecim m̄gros ad b̄
 iudicialit̄ deputatos.

Apeest declarāda quarta pars et vltima
 dicens q̄ he assertiōes nouē sunt p̄ b̄
 sacri conciliū vel p̄ sedem aplicam d̄
 necessitate salutis reprobande/ et b̄ ve-
 re vel interpretatiue. **R**eddit̄ hec pars p̄spiciat̄
 ex prioribus reprobatōib⁹ q̄ ex p̄batōib⁹ par-
 tis p̄cedentis. videlicet ex iure diuino ex iure na-
 turali et hūano. **N**on enī minus imo amplius cō-
 ciliū generale obligat̄ vigilānt̄ intēdere ad ex-
 tirpationē errorū et emēdationē errantiū/ quam
 p̄lati inferiores vel etiam ipsi seculares p̄cipes
 qui q̄lit̄ obligant̄ notū est ex p̄oribus et scientib⁹
 legem loquor. **D**einde patet eadem pars ex verb⁹
 huius sacri concilij positis in p̄determinationē huius
 assertiōis. **Q**uilibet tyrannus etc. vbi sic di-
 citur. **P**recipua sollicitudine volens sacrosancta
 synodus ad extirpationē errorū in diuersis mun-
 di partibus inualescentiū p̄cedere sicut tenetur
 et ad hoc collecta est. **N**uper accepit etc. **B**eniq̄
 sumit̄ p̄batio partis huius ex notorietate multi-
 plicis scandali qd̄ verisimilit̄ tolli non potest nisi
 si p̄ determinationē hui⁹ sacri concilij. **S**candalū
 vnū est inter p̄latos etiā eiusdē regni plurib⁹ dis-
 sentientib⁹ vnā alijs murmurantib⁹ et virtualit̄ re-
 p̄bantibus dicēdo qd̄ de op̄inione fidem facere
 volūt q̄ sn̄ie parisi⁹ late p̄ regē et vniuersitatem
 approbate/ ac per regnū acceptē/ sunt inique p̄-
 die dicebat̄ in publico. **R**euera bñ dixit ap̄ls de
 heresi/ q̄ ipsa sicut cancer serpit/ qm̄ ex vna iam
 centū exorte sunt/ ita q̄ sanguis sanguinē tangit
Scandalū aliud ē int̄ doctōres et scholasticos ali-
 q̄s sicut patet eorū q̄uis nō exp̄sse reprobat̄ sn̄as
 istas/ sed p̄fecto seducūt sese diffamāt/ nec iura-
 menta custodiūt. **S**candalū aliud ē et fuit multi-
 plex et horrendū int̄ seculares. **E**zve p̄ q̄s q̄ nō
 p̄ fidei defensores/ neq̄ p̄ heresim reprobatōres
 viderint ipsi q̄ fecerūt et faciūt ope vel p̄silio vn̄
 scandalū tale venit/ qz p̄fecto nō datū fuit sed ac-
 ceptū. **E**st enī pax multa diligētib⁹ legē dñi et n̄
 est illis scandalū. **E**go fident̄ p̄ m̄r̄n̄ deo q̄ nec
 tam potēs sum q̄ possim op̄ari destructionē talē
 toti cōitatis aut regni. **N**ec tam puerus et neq̄

ut hoc vellē deo p̄picio / et ad veritatē p̄scrutan-
dam esset vigilantī attendendū qđ importet vo-
ces tales / ut occurreret destructiōis p̄iculo si ta-
les sit et vnde sit hec p̄cussio / est inquisit in destru-
ctiōe cōmunitatis totalis et c. **V**icere habet oīs
bonus ciuis ecce si p̄p̄ me tempestas hec orta ē
mittite me in mare et c. **S**ed respōdo. **C**ū hec ita
se habeant de tantis scandalis / dum sacrū b̄ ge-
nerale conciliū pōt occurrere / et opem ferre si dis-
simulet / si p̄crastinet / si in p̄sonarū acceptionē ve-
lit habere fidem iesu christi. **N**onne iudicabit in
se et in suis mēbris rep̄hensibile? **N**ōne de reatu
apud deū et hoīes arguet. cur ita? quia vnicō sen-
tentie diffinitive verbo / tantis malis occurrere
potest / deuos ad se reducere et errātes reuocare
qđ q̄ti meriti sit iacob? ostēdit. **D**icit ita qđ oēs
diffinitē phibemus recte qđ nō pibitis. **F**aciūt
p̄ hoc apte dicta scripturę et sanctorū. ex. de here-
ti. c. ij. **Q**ui alios cū pōt et c. xxiij. q. iij. c. ita pla-
ne. lxxx. ij. dis. c. error cui non resistit approbatur
ex. de homici. c. sicut dignū. **Q**ui potuit hominē
liberare et c. **M**at. xvij. de tollēdis scandalis et
mēbris nocentib? in corpe mystico / ac de illa lege
dicē ecclesie qđ si ecclesiā non audierit sit tibi sicut
ethnicus et publicanus. debet etiā ibi loqui sic ut
audiat. et. i. **P**et. iij. parati semp ad satisfactionē
oī poscenti et c. **O**blero / peto et obtestor p̄ matrē
oīum bñ viuentiū charitatē / per illam sine qđ deo
nemo placere pōt neq; saluari fidē. s. catholicarū /
per beatā deniq; felicitatis spem. **N**olite fieri sicut
monet apls imprudētes / sed intelligētes que
sit voluntas dei. **C**onstat autē q̄tū est ad p̄ns
dicere talis intelligētia in q̄tuor p̄sideratiōib? so-
lenniter et supposite qđ mihi non p̄iudicet mode-
stia mea / quā hacten? tenui corā dñis cōmissarijs
et hic nolēdo quicq; dicere vel r̄ndere circa ma-
teriam harū nouē assertionū p̄fē id qđ ad repro-
bationē earū theologicā spectat / et ad aptationē
theologicā materiā p̄dicādo qđ altera ps similis
se habeat / aut contigerit qđ fiat descensus ad p̄-
sonalia qualiācūq; tāgētia vel christianissimū re-
gem frācie / cuius legatiōe fungor / vel sacrā theo-
logie facultatē / aut illā cuius ps est vniuersitatē
parisiens. aut p̄sonā meā / in fama / doctrina vel
aliter detur et pateat mihi legitime defensionis et
r̄nsionis locus. **S**ic spero firmiter in dño qđ po-
tentissima veritas vincet / et fides in qua ē mūdi
victoria. **H**abet veritas similit? et iusticia dicente
aug. quandā lucem suā que velut orbicularis se
diffundit / et terminat in ymbra / a qua luce dum
quis refugit excecatur / et magis ac magis in tene-
brosa dimergit. **I**ntelligam? igitur que sit vo-
luntas dei sub p̄sideratiōib? paucissimis. **I**ntel-
ligere conuenit qđ hereticus ē (sicut dicit aug.
in de vtilitate credendi. et habetur. xxiij. q. iij.)
Qui alicuius tp̄alis comodi et maxime glorie p̄n-

cipatusq; sui gratia / falsas ac nouas op̄niōes vl-
gignit vel sequit. **E**cce qđ dicit. **E**t nedū assenti-
ens / qm̄ dubius in fide infidelis ē dum videlicet
dubitāt in eis que explicita et certa fide tenet cre-
dere / p̄fiteri / vel docere ratione sui status sciētice
vel gradus / p̄pterea dixi me non dubitare. **I**ntelligere
p̄uenit qđ heresis sola nō facit de p̄
se hereticū / nisi dū p̄iugit deprauatio p̄tinax ip-
sius volūtatis. iuxta illud aug. **E**rrare potero
hereticus nō ero / et hic locuz habet p̄testatio ac
submissio p̄ditionalis / que p̄tinaciam excludit.
Hoc verū est in dubijs / sed in certis illa inq̄nat
potius qđ saluat / et est duplex inq̄tas et c. patet in
hereticis dicentib? se fidem catholicā semp velle
p̄fiteri. **I**ntelligere p̄uenit qđ ille censendus ē
p̄tinax qui nō dimittit errorē suū / nec querit cau-
ta sollicitudine veritatē / vel quesite et docte non
obedit / cuius p̄tinacie multa sunt signa sicut enu-
merat ockaz p̄ma parte dyalogorū lib. iij. ponit
decem et nouē signa. **E**go redigo ad duodecim /
inter que illud est p̄cipuū et pessimū / dū error de-
fendit factis et verbis / minis et terrorib? / contel-
et ambagibus. **A**liud signū est in eis qui p̄sentis-
unt errantibus sicut dicit ad Rhoma. j. q̄to am-
plius / qui errores vel errāte defendere satagunt
malis modis. **I**ntelligere p̄ostremo p̄uenit qđ
non licet hoīes ea nescire que spectāt ad officuz
p̄prium / sicut oportet iudices cognoscere ea de
quibus iudicare habēt / ut de homicidijs furtis
et similib? **S**imilis oportet p̄celatos et doctores
scire nedum implicite / sed etiam explicite verita-
tem nostre legis / tam in speculabilib? qđ imagina-
bilibus / que necessarie sunt et vtilis ad docendū
et arguendū / ad corripiendū / ad erudiendū / in iu-
sticia sicut dicit apls ut p̄fect? sit hō dei / ad op?
bonū instructus. **N**ihil autē magis scire p̄uenit i
populo christiano et in oī republica / qđ q̄ seruan-
da sunt pacta seu iuramēta ad deū et p̄ximū / et qđ
modo nō inferēda sit iniuria p̄ximo / p̄sertim i re
sibi charissima que est vita corporalis et sp̄sialis. s.
anīne neq; occidat anō vero iudice suo neq; im-
pediat p̄ subitā mortē eterna salus sua. **Q**đ de-
niq; nō vsurpet / qbus nō est p̄cessa sibi p̄tatem /
neq; velit esse iudex testis et ps / et sibi ius dicere
qđ nefas ē. et ita de similib? p̄cepti moralibus et c.
Hoc attēdētes nolite fieri imprudētes sed in-
telligētes que sit voluntas dei. et sicut corde cre-
ditis ad iusticiā / sic potēs et p̄stās v̄ra sit oris cō-
fessio ad salutē. quatin? qđ p̄bati sunt manifesti fi-
ant. **E**t pax dei qđ exupat oēm sensum custodiat
corda v̄ra / et intelligētiās v̄ras in christo iesu do-
mino n̄ro / qui ē deus b̄ndict? in secula Amen.

Assertiōes contente i
ppositiōe defuncti m̄gi i iohānis parui et forma
p̄demnationis earundem que facta sunt per epi-
scopum parisiens.

Affertiones magistri

Licitū est unicuique subdito absque quo-
cunque precepto vel mandato sed leges na-
turalē/moralē/et diuinā/occidere vel
occidi facere quēlibet tyrannū/qui per cu-
piditatē/fraudē/forilegiū/vel malum ingeniū/
machinas contra salutē corporalē regi sui et superiorū
olum per auferēdo sibi suā nobilissimā et altissimā
dñationē. **N**edū licitū sed honorabile et merito-
rium/maximē quā est potētie tante/et iusticia nō po-
test bono mō fieri per supmū. **E**rronea in fide et in
morib⁹ multipliciter scandalosa. **L**eges natura-
lis moralis et diuina autorizāt vnūquēque subditū
de occidēdo vel occidi faciēdo dictū tyrannū.
Erronea in fide et morib⁹ ac legib⁹ naturali mo-
rali et diuine iniuriosa. **L**icitū est unicuique sub-
dito/honorabile et meritorium/occidere vel occidi
facere supra notatū tyrannū/pditōrē/et infideles
suo regi et supmo dño/per exploratiōes et insidias
Et ppria mors qua debet mori tyranni/occidere
scilicet eos villane. i. sine diffidatiōe/per optimas
cautelās/exploratiōes et insidias/et est licitū dis-
simulare/et silere volūtātē suā de sic faciēdo. **F**al-
sa erronea et scādalosa. **I**us est ratio et equitas/
et ois tyrannus occidat villane/per exploratiōes et
insidias/et est ppria mors qua debet mori tyrā-
ni et infideles occidere. s. eos villane/per bonas
cautelās/exploratiōes et insidias. **E**rronea cru-
delis et impia. **N**ille qui occidit vel occidi facit ty-
rannū supra notatū modis p̄dictis/nō debet de
aliq̄ rephēdi/et rex nō debet solū esse p̄tent⁹/sed
debet habere factū acceptabile et autorizare q̄tū
opus vel necessitas esset. **E**rronea in fide et mori-
bus ac regie dñationi iniuriosa. **R**ex dñ p̄mia-
re vel remunerare illū qui occidit/mō qui dicit⁹ ē
vel occidi facit tyrannū supra notatū in trib⁹ reb⁹
scilicet in opib⁹/honorib⁹/et diuitiis/exemplo
remuneratiōis factariū. sancto michaeli archan-
gelo/per expulsione luciferi a regno padysi/et nobi-
li hoī phinees per occisione ducis zambri. **E**rronea
in fide et moribus scādalosa ac regie dñationi in-
iuriosa. **R**ex debet plus amare q̄ prius/illū
qui occidit vel occidi facit tyrannū supra notatū/
modis supra dictis/et dñ facere p̄dicari suā fidei
et bonā fidelitatē suā per regnū suū/et extra facere
publicari per l̄ras in modū epl̄e et aliē. **E**rronea in
fide et morib⁹ scādalosa ac regie dñationi iniurio-
sa. **L**ittera occidit spūs aut viuificat/b est di-
cere q̄ semp sensum l̄ralē seruare in sacra scriptu-
ra est occidere aīam suā. **E**xpositio distorta et er-
ronea. **I**n casu societatis/iuramentis/pmissi-
onis seu p̄federatiōis factarū ab vno milite ad
alterū/qui quā mō illud fiat aut fieri possit. **S**i con-
tingat qd illud vertat in p̄iudiciū vni⁹ p̄mitten-
tium ad p̄federatiōē sponse sue/aut suoz libero-
rū/ipse de nullo teneat eas obseruare/hoc pbat⁹
ex ordine charitatis q̄ quilibet teneat seipsū p̄-
diligere/et p̄ore/ac liberos. **F**alsa erronea seditio

sa et ad p̄iuria viam p̄bens. **P**ro declaratiōe
p̄ime assertiōis/placeat attendere qd cū bonū et
similit̄ verum sūt ex oibus circūstantiis vt dicit
Amb. si deficit vna circūstātia/ppositio vniuer-
salis reddit⁹ falsa. **R**eq̄runt autem multe circū-
stātie si p̄dicta ppositio debeat reddi vera. **P**ri-
ma circūstātia req̄rit ad verificatiōē eius q̄ ille
de quo loquit⁹ sit notorie tyrann⁹ talis sicut de-
scribit⁹ et hoc notorie iuris vel facti/alioqn q̄
libet fingere posset de quibet qd esset tyrann⁹. vbi
notet⁹ quid sit notoriū iuris/q̄ si reus p̄stet in iu-
dicio/vel p̄feret sentētia contra eū. **E**t qd ē notori-
um facti qd. s. nulla pōt excusatiōe negari. q̄ sic
semp euenit ex talib⁹ argumētis. **A**n non est p̄-
cedendū ad certā mortē ex incertis et leuib⁹ cōie-
cturis/vel suspicatiōib⁹ nō p̄batis. **I**tem req̄ri-
tur q̄ sit notoriū talem de quo loquit⁹/non posse
cōprimi per supiorē suū/et hoc notorie iuris vel
facti/vt prius/alioqn quibet possit fingere vt pri-
us et ita p̄iret ois pollicia et dñatiōis autoritas/
et in regno et in ciuitate. et generalit̄ in oī societa-
te. **I**tem req̄rit qd nō sit p̄babile talem de q̄ loq̄-
tur posse occidi per aliū eque bene. alioqn mille et
mille deberēt p̄currere ad occisiōē vni⁹ tyrāni
sine lege et ordine/ex quo ponit assertio cum suis
corollariis q̄ a quibet debet talis tyrannus occidi
Item req̄rit q̄ nō sit p̄babile qd expedit tole-
rare talem tyrannū ne deterior exitus pueniat/
alioqn p̄iret consiliū christi de nō eradicandis zi-
zaniis. **I**tem req̄rit q̄ nō sit p̄babile talē tyrannū
esse facili⁹ corrigibile/vel q̄ possit aliē cōprimi.
cum facilitate maiori alioqn nō daret locus cor-
rectioni et timori dñi. **I**tem req̄rit q̄ non fiat oc-
cisiō talis tyrāni insidiosē et subito cū certo detri-
mento anime sue vbi pōt aliē fieri/put req̄rit vni-
litas rei publice et anime salutis. qm̄ in hoc funda-
tur decretalis. p̄humani. de assassinis. **I**tem
quiri⁹ q̄ ad occisiōē talis tyrāni non assumant
media de se mala/vt sunt ficte p̄federatiōes/im-
execratiōes et falsa iuramēta et mēdacta/qm̄ nō
sunt faciēda mala vt eueniāt bona fm̄ aplm̄. **E**t
quia simulata equitas nō est equitas sed duplex ini-
quitas/q̄ iniq̄tas et simulatio. pro hac est illud qd
iustū est iuste exequeris. **I**tem req̄ritur p̄formit̄
ad p̄cedētia circūstātia qd bono animo fiat h̄ oc-
cisiō. non ex vindicta vel rancore vel ambitione
sed intuitu legis diuine et ciuilis/ac per rei cōmu-
nis vtilitate/cū oibus circūstātiis aliis moralib⁹
qm̄ et vbi oportet. **R**atio ē sicut ad p̄cedentē/vn-
de non debet occidi per sacerdotē/in loco sacro et
Sed q̄re non opposite sunt p̄dictiōes p̄missae ad
assertiōē illam? **R**espondetur q̄ subsumptio in mi-
nori habuit instācias per quibet circūstātia requisi-
ta in morte dñi aurelianēsis **I**mo etiā si p̄dictae
p̄ditiones omnes p̄currerent qd scilicet aliquis
notorie esset tyrannus et incorrigibilis per supio-
rem et intolerabilis per subditos. **N**ihilominus

scilicet thomas in suo d' regimie principū ad regē
cypri. magister nicolaus orefineſi. trāſlatiōe ſua
circa pncipiū qnti polyticoꝝ ⁊ alioꝝ plures di-
cunt ⁊ deducūt ex intentione q' talis tyrann' ma-
gis eſt iudicio dei reſeruāduſ q' p pſuatā auto-
ritatem vel ſeditionē occidēduſ. videant' eoz re-
ſponſiōes. Conſtat autem q' in hac parte magis
credendū eſt catholiciſ doctorib' q' philoſophis
infidelibus. ſi forſitan aliter ſentiūt in factis vel
in ſcriptis/ quēadmodū iudicabūt eſſe op' forti-
tudinis ſemetipſum occidere/ ⁊ multa ſimilia q'
lex chriſtiana p'demnat. Attendaſ q' vltra p'di-
ctos errores/ ſunt alij plures iſtoꝝ occaſiōe ſemi-
nati/ plus q' ſexaginta q'rū reprobatio non eſt iu-
dicialiſ facta/ ſed doctrinaliſ annotata ⁊c.

Sequitur casus bre-
uis ſine late parisiuſ p'poſitionē m'gri iohāniſ
parui/ qua intitulauit iuſtificationem ducis bur-
gundie ⁊c.

De ſuppoſitiſ cir-
cuſtantiſ moriſ improuiſe ludouici du-
cis aurelian'. ſiſ vniſi regl' francie/ ⁊
p'federatiōis cū eo p' iohānē ducē burgūdie iu-
rat/ et aliſ q' ſunt notoria in facto/ p'ponē publi-
ce ⁊ aſſerere ac defendere/ q' hec morſ fuit iuſte
facta/ ⁊ pro bono regis ⁊ regni francie/ ⁊ q' eam
rex debebat habere gratā ⁊ laudatā/ ac remune-
ratione dignā/ eſt ſcandalofe ⁊ pncioſiſſime er-
rare in fide ⁊ morib' ⁊ ſpecialiſ p'tra h' duo p'ce-
pta. Non occides. ſ. abſq' autoritate iudiciaria.
Et illud Non p'iurabis. vbi oē iuramentū iube-
tur obſeruari qd nō vergit in detrimentū anime
Et ⁊ illud **Ero. xxi.** Si q's p' iduſtriā occiderit p-
rimū ſuū ⁊ p' inſidias ab altari meo euelles eum
vt moriaſ. Et ⁊ illud. **xxiiij. q. v. ca.** Nō occides
qd ſumit' ab aug. li. de ciui. dei. vbi dicit'. Iſ
iſt' exceptis quos vel lex iuſta generaliſ vel ſpī-
rituſ ſanctus iuſticie deus ſpecialiſ iubet occidi/
quiſq' ſ hominū vel ſeipſum vel quēlibet occi-
derit/ homicidiij crimie innectiſ. Et. **xxiiij. q. viij.**
ca. Quicūq' qd ſumitur ab eodem aug. eodez li-
bro. vbi dicit qui ſine publica aliqua admiſtrati-
one malificum furem ſacrilegum adulterum ⁊ p-
ſurum vel quēlibet criminofum interfecerit aut
trucidauerit/ vel membrū debilitauerit velut ho-
micida iudicabiſ/ ⁊ tanto acrius q'to non ſibi a
deo conceſſam poteſtatem abuſiue vſurpare nō
timuit. Eſt deniq' contra rationēz condendū de-
cretalem illam. pro humani de homicidio li. vj.
editam in concilio lugduñ. vbi cōtra interfecto-
res per aſſeſſinos ponitur pena excommunicati-
ōis ⁊ depoſitionis. a dignitate honore ordine ⁊
beneficio ipſo facto. Et q' quicūq' talis fuerit.
a toto chriſtiano populo perpetuo diffidatus ē

ſic q' poſt q' probabilib' conſtiterit argumentis
aliquod ſcelus tam execrabile cōmiſiſſe. nullate-
nus alia ex cōmunicatiōis vel depoſitionis vel
diffidationis aduerſus eum ſententiā requiritur
Sequitur concluſio quam epiſcopus pariſi-
enſis miſit nonnullis doctoribus ⁊ magiſtris
in theologia alme vniuerſitatis pariſien'. cum ſua
is reprobationibus in die veneris ſeptima de-
cembris anni. 1413. ad reddendū deliberatio-
nem ſuam die mercurij. xiiij. ſequentibus in ſor-
ma que ſequitur ⁊c. **Ex parte dñi epiſcopi pari-**
ſien'. ⁊ inquisitoris ⁊ concilij fidei ſolēniſſime cō-
gregati. magiſtri referendi mittiſ vobis ſcedula
continens aſſertiones aliquas cum ſuiſ reproba-
tionibus. quare requirim' vos ſub penis iuriſ
vt detis deliberationē veſtram publice in ſcriptiſ
vel verbotenus. Si huiuſmodi aſſertiones ex qui-
bus ortum eſt notorie ſcandalum/ ſicut notef cō-
cilium fidei/ ſint erronee ⁊ taliter p'demnāde. vt
conſequenter p'cedere valeamus ſicut ordo iuriſ
poſtulat/ ⁊ hoc infra diē mercurij. xiiij. hui' mē-
ſis decembris ⁊c. Quilibet tyrannus poteſt ⁊ de-
bet licite ⁊ pmeritorie occidi/ a q'cūq' ſuo vaſa-
lo aut ſubdito/ ⁊ p quemcūq' modum maxime p-
inſidias ⁊ per ſlaterias. Non obſtante quocūq'
iuramento aut cōfederatiōe facta apud euſ. nō
expectādo ſententiā aut mādātū iudicis cui' cūq'

Sequitur reproba-
tio huius concluſionis in forma.

Nec aſſertio ſic ge-
neraliſ poſita. ⁊ ſm acceptionē hui'
vocabuli tyrān'. eſt error in n'ra fide
et doctrina bonorum morum ⁊ eſt cō-
tra p'ceptum dei. Non occides. glo. p'pria au-
toritate. Et cōtra hoc quod dicit domin' noſter
Omnes qui gladium acceperit. glo. p'pria au-
toritate. gladio peribunt. Item hec aſſertio ver-
git in ſubuerſionem totius reipublice. ⁊ vniuſcuſ
iuſq' regis aut principis. Item dat viam ⁊ licen-
tiam ad plura alia mala/ ⁊ ad fraudes ⁊ violatio-
nes fidei ⁊ iuramenti. ⁊ ad perditiones/ ⁊ gene-
raliter ad omnem inobedientiā ſubiecti ad domi-
num ſuum. ⁊ ad omnem infidelitatē ⁊ diffidenti-
am vnius ad alterum. ⁊ conſequent' ad eternam
damnationē. Item ille qui aſſertat obſtinatē ta-
lem errorem ⁊ alios qui inde ſequunt' eſt hereti-
cus/ ⁊ tanq' hereticus debz puniri etiam poſt ſu-
am mortem. Notetur in decretis. **xxiiij. q. v. ⁊c.**

Sequitur tenor ſce-
dule ex parte epiſcopi pariſienſis ⁊ inquisitoris
p'ſatis doctoribus ⁊ magiſtris. anno predicto
die mercurij. ſeptima februarij tranſmiſſe.

Que veritates sunt credende

Magistri reuerendi/mittit vobis scedula continens asseriones aliquas extra-
ctas per deputatos ad hoc ordinatos
per nos ex deliberatione concilij fidei
ex æternis pluribus ppositiōib⁹ magistri iohan-
nis parui/quam ipse vocat iustificationē domi-
ni burgūdie. requirentes vos in fauorē fidei/vt
die lune proxima de mane compareatis in came-
ra nostra epali/ad dandum nobis salubre consi-
liū supra predictis asseritiōib⁹ an sint erronee et ra-
tionabili⁹ p̄demnāde/vt p̄sequen⁹ pcedere va-
leamus sicut ordo iuris postulat etc. ¶ **P**reten-
dunt aliqui defensores doctrine hereticalis no-
uem asseritiōū p̄demnationē earum/quam dire-
cte non possunt per indirectū impedire. Turba-
ret inquit pacem sanctā et diuisiones induceret il-
la damnatio. Sed rīdes in oppositum/primo. qz
doctrina hec radix est diuisionū/qua remanente
non succisa magis ac magis diuisiones pullulabūt
Secundo qz doctrina hec pestifera tollit et ener-
uat omnem pacis stabilitatē dum homicidia infi-
dias et piuria fouet/sicut patet intuitu/p̄sertim
in nona. vbi dicitur qd nullus iurans tenet ser-
uare iuramentū in suū p̄iudiciū/vxoris vel li-
berorū. **T**ertio quia materiam hanc in contradi-
ctione posita solennit̄ in hoc sacro p̄cilio non cō-
demnare/est eā paten⁹ approbare. iuxta illud ca-
nonis. **E**rroꝝ cui non resistit approbat. **A**ttento
qz hec materia moralis sub pbabilitate relinqui
non potest/qz sub pbabilitate non sunt hoies oc-
cidendi/neqz insidiandū neqz piurandū. **Q**uar-
to quia sic p̄sueuerūt heretici/postqz effuderunt
venenū suorum erroꝝ dicere. **E**cce si valeamus
ne turbemus pacem/sicut patuit in arrio et fau-
ribus eius. sic in pposito. quia defensores aliqui
huius doctrine mortifere p̄sequuntur assidue ver-
bis et factis impugnatores eius. tam iudicialiter
in facto p̄tense appellatiōis quam p̄sequunt co-
ram dño cardinali de vñis/qz extra iudicia-
liter miris modis. **E**t attendat qz non potest di-
ci iniuria maior vni christiano. p̄sertim prelato
vel principi vel p̄fessoꝝ seu consiliario p̄ncipum
qz qz suscitabit diuisiones et guerras si fidei mate-
ria discutiat atqz terminet. **I**lli porro dicēdi sunt
seditiosi et scādaloſi/qz doctrinas scādaloſas se-
mināt. naz qz iaz pestifere seminatās et nimis ph-
dolor adulas/eradicare p̄tendunt. scientes qz a
speculatore silēte pereuntū sanguis exq̄rit. **D**e
niqz fidei veritas vbi dicet si in generali cōcilio
subtrahēda censetur. **R**ōne **G**rego. ait. vtilius ka-
sci scandalū p̄mittit/qz veritas deserat. **Q**ualis
tandem crudelior impietas qz erratib⁹ in via mo-
rum. nolle petitiū tramitem ostendere veritatis.
Alio modo querūt euasione aliqui dicentes qz il-
le asseritiōes p̄nt exponi rōnabili⁹/addendo glo-
sas aliquas/sicut exponunt ppositiōes morales
de sacra scriptura/vt illa maleficos non patieris

viuere/que generaliter intellecta esset falsa. **A**d-
dunt pro regula qd nulla ppositio damnanda est
que potest trahi ad bonū sensum. **S**ed illa rīso
cum sua additione p̄niciōsissima est et contra om-
nem ecclesiasticū ritum/quia sic fundabāt se he-
retici/prout vidimus in wyckleſſ et hus/qui dū
v̄gebantur/p̄fugiebāt ad glosas. **U**nde ppositi-
ones vninersales d sacra scriptura pagina pos-
sunt et debent aliter exponi qz ppositiōes magi-
stri iohannis parui. **P**rimo quia scriptura sacra
exponit suas regulas per semetipsas fm diuſos
passus scripture et iuxta sacros doctores. **N**ō sic
autē inuenit qd m̄gr iohānes parui se exposue-
rit/imo potius oppositū p̄siderādo causas dicen-
di. **S**ecūda qz scripture sacre debet talis reuerē-
tia/qz non licet eam esse falsam in aliq̄ sensu litten-
rali. **N**on sic est de ppositiōe p̄dicti parui vel al-
terius doctoris etc.

Sequitur declaratio

veritatum que credēde sunt de necessitate salutis
edita p eundē dñm cancellariū parisiensem.

Declaratio cōpendiosa /qz verita-
tes sint de necessitate salutis cre-
dende. qz de sola pbabilitate te-
nende. qz de pietate fidei reputan-
de. et que sint imp̄tinentes iudi-
cande. et hoc sub distinctione vel
gradu sextuplici. qui ad æternariū reducit. **P**ro
solutione dubitatiōis que nuper mouebat in ser-
mone de natiuitate beate virginis marie p̄fide-
ratione secunda.

Primus gradus

Primus gradus veritatum credēda-
rum est canon totius scripture sacre et singulorū
que in ea litteralit̄ asserta sunt. sic videlicet qz nō
stat cū fide vt aliquis dissentiat p̄tinaciter alicui
contento in eadem scriptura. ad intellectū sp̄s
sancti. qz est vere et p̄prie sensus litteralis. **S**i al-
legatio querit sufficit illd **Mat. v. Amen** quipe
dico vobis. **D**onec transeat celum et terra tota
vñū aut apex non p̄teribit a lege donec oīa fiant
Sequitur. **Amen** dico vobis. **C**elum et terra
transibūt. verba autem mea non transibūt. **C**on-
stat autem qz canon biblie. lex est dei per reuelā-
tionem habita. cuius asseritiōes litterales innitū-
tur huic vnico litterali p̄ncipio. **O**mnē reuelatū
a deo est verum. et qz scriptura sacra diuinitus ē
a deo reuelata. sic qz in omni sua parte est verbū
dei qd transire non potest. facit ad hoc dis. ix. de
ereti capitulis. **E**go solis. **S**i ad sacras. **E**t qz
nesciat.

Secundus gradus veritatum ab ecclesia de-
terminatarū est. qz ab indubitata relatiōe ap̄loꝝ p
successione p̄tinuā deuenerūt. **E**st autē b ecclesie
auctas tāta. vt dicet aug. **E**uāgelio nō credere ni-
si me auctas ecclesie cōpelleret. qz vicissim oīa

possit. ecclesie non crederem. si non auctoritas sacre scripture impelleret. Et ita diuersis respectibus. auctoritas utraque mutuo se confirmat.

¶ Attēdēdū tamē est qd non omnia que tradit vlt tolerat ecclesia publice legenda. sunt de necessitate salutis credenda. sicut patebit ex qnto et sexto gradibus veritatum. sed duntaxat illa que sub diffinitione iudiciali tradit esse credēda. vel opposita reprobanda concurrente vniuersali toti ecclesie consensu implicite vel explicitē vere vel interpretatiue.

¶ Terti⁹ gradus est veritatus specialiter aliquibus reuelatarū. que ab illis quibus reuelatio facta est absq; vlla dubitatione credēde sunt. alioquin non esset reuelatio. de cuius ratione est vt sit certa. Ceteri vero quibus non est huiusmodi reuelatio facta non obligant credere. nisi per miraculum vel scripturam sacram. et pcepte per ecclesiam detur certitudo. Sic enī iohannes baptista missionem suam ostendit per scripturam prophetica. Et apostolus. ppter ea contulit euangelium suū quod habuerat per reuelationē cum petro et alijs de ecclesia. non qd dubitaret de illo euangelio. peccasset enī. nec dixisset etiam si angelus de celo aliud vobis euāgelizauerit anathema sit. Sed ideo contulit euāgelisū suū. vt approbaretur per ecclesiam ad credulitatē aliorum. et nō ad suam. quia dixit qd nihil sibi contulerūt petrus et ceteri. sed dexteras dederūt cum cognouissent gratiam dei que data erat sibi. **¶** Demū triplex huiusmodi gradus veritatus reducitur ad vñū scilicet ad veritates que credi debent immediate et explicitē a deo reuelate esse.

¶ Quart⁹ g⁹dus continet veritates omnes et singulas que pcludunt ex pmissis veritatib⁹ in consequentia certa in lumine fidei vel in euidenti lumine naturali quibus non in ppria forma verborum illic habeantur. Quēadmodū ista veritas est de necessitate salutis tenenda. qd christ⁹ habuit neruos et venas. quibus in scriptura sacra non habetur in ppria verborum forma. Et ita de similibus sine numero. quoniam ista est euidentis psequentia nedum in lumine fidei sed in lumine naturali apud philosophos christus fuit verus homo. qd christus habuit neruos et venas. Propterea sine temeritate fidei vel discrimine fuerunt aliquē questiones fidei ad philosophos paganos per christianos deducte. quia videre poterant acuti philosophi. quid ex pposita lege nostra. licet ab eis non credita. psequens esset dicendū in bona et euidenti psequentia. Et hic est secundus gradus principalis primis tribus ad vñū reductis.

¶ Quint⁹ g⁹dus. Rursus i qnto gradu qui tertius est modo dicto reponit veritates ille que ex veritatib⁹ qdruplicis gradus antedicti. vel aliquibus earum deducunt in psequentia tñmodo pbabili vel topica. vel dum in antecedēte ponitur

ppositio que ad fidei est impertinens quibus supponatur esse vera. Dicit autem Aristot. Illud ē pbabile qd omnibus et maxime sapientib⁹ verū apparet. non autem illud quod indoctis videtur esse verum dicitur pbabile quia stultorum infinit⁹ est numerus. Veritas autem oīno impertinēs ad fidem. illa sola dicitur que hāc in psequentia euidenti. nec in psequentia pbabili. neq; certa. sequitur vel repugnat. Porro dum ppositiōib⁹ fidei apponitur aliqua que nō est de fide. tunc totum qd est vna copulatiua. non potest simpliciter dici de fide. quia sequitur debiliozē partem. vñ si in ea esset vna contingens. tota esset contingens quibus essent multe necessarie. Dicitur nihilominus talis ppositio ad cuius verificationē requiritur vna ppositio non pertinēs ad fidem qd sapit fidem. si sit vera. vel qd sapit heresim si sit falsa. Et sic potest describi ppositio sapiens heresim. qd est ppositio ex cuius concessione. coarsumpto aliquo quod non potest rationabiliter negari. sequitur heresis in fide vt si quis diceret qd beatus Grego. non fuisset papa. quia supposito qd non possint rationabiliter negari historie dicentes ipsum fuisset electum et susceptum in papam. licet non sint de fide. sequitur ista heresis qd rite electus in papam non est nec fuit papa. vnde non est ppositio ita catholica si sibi iungatur aliquid impertinēs ad fidem. qn totum hoc complexum remaneat ad fidem impertinens. Exēplū vt ista ppositio. biblia est falsa. est hereticalis. et si adderetur qd biblia quā habet iohānes est falsa. non esset hereticalis de se. licet dici posset sapere heresim. supponēdo qd iohānes non haberet bibliam nisi correctam. Postremo in casibus huius qnti gradus et sexti sequētis. Verum est qd cause fidei referende sunt ad papam vel sacri conciliū. si super eas fieri debeat determinatio vel articulus artans omnes. secus in alijs causis que tres primos gradus et quartū respiciunt. nisi forte per appellationem.

¶ Sextus g⁹dus. Demū in sexto gradu qui qrt⁹ est modo dicto. collocantur veritates ille que tñ modo faciūt ad nutriendā vel fouendā deuotionis religiosam pietatem. que si magis inducuntur ad inflāmandū affectum. qd ad instruendum intellectum vbi pietas deuota magis aspicit qd veritas certa. vbi hoc vñū reprobat si adesset assertionis temeritas prius qd elucidaret alio modo per ecclesiam vel rationem certam ipsa veritas. aut si suppositionē. hoc est religionē superfluum. et vanam induceret. Unde sicut dicit Aristot. Nihil refert quedam falsa pbabiliora esse quibusdam veris. ita nihil refert quedam falsa. pie credi. non qd ea ratione qua falsa sunt. vel si sciuntur esse falsa credi possunt. procul hoc a pietate fidei. Sed cadit existimatio vel pia credulitas nō sup veritate vel falsitate. sed tñmo sup appa

Que veritates sunt credende

rentia vel pbabilitate. Et hoc vtiq non est periculofum vel falſuz. quia conſtat de apparentia et pbabilitate dum falſitas vel veritas ignota eſt. Propterea ſapientiffime dixit hieronymus qd talibus eligibili eſt pie dubitare qd temere diffinire. Sicut ſtat qdlibz ſdictorior eſt pbabile. et vnu ſtat cu altero. no in veritate ſed in pbabilitate. Sic diuerſis reſpectibz. vtruq ſdictorior credi pot cu fidei pietate du tn ſit animus ab aſſertione ptinaci alienus. ¶ Reſpicit autem iſte gradus legēdas et miracula ſanctor vitas patrum. viſiones deuotarū pſonarū recitationes et opiniones ſacrorum doctorū q oia ſuſcipit eccleſia et legi pmittit. no qd determinet talia de neceſſitate ſalutis eſſe credēda ſed qz pſciūt ad comouēdos affectus pios fidelium. et in edificationē ipſor. du in talibz nihil de certitudine ſcitur eſſe falſum. quibus etiā neſciat illud certitudinalit eſſe verum qd oportet. nec vt tale credendū pponit. ita qd magis h attēditur id qd pia recogitatione fieri potuit qd illud qd factū ē. Et h apud oratores creberrimū reperitur qd ex alior pſonis dicūt ea nō que pſone dixerūt. ſed qd dicere potuerūt ſicut in legēda bē agnetis et beati ſebaſtiani et ſimiliū continet.

Sequuntur alie pro-
positiones corollarie que particularius materiam elucidant.

Corollarium I Falſuz blaſphemū et hereticū eſt aſſerere qd ſenſus lralis ſacre ſcripture ſit aliquā falſus. patet ex dictis in pmo qdu et qniam ſm augu. ſolūmodo pot ex ſenſu lrali ſacre ſcripture. efficax argumētū ſumi. Nō aut eſſet efficax argumētū ſi ſenſus lralis nedū in dubium ſed in falſum verteret. At vero ppter concordantiā aliqru ſi videant alie dixiſſe. dictū qd aliud eſt littera. aliud ē ſenſus lralis. vel qd de ſenſu litterali ſcripture ſacre improprieſſime locuti ſunt. Eſt enī ſenſus lralis vere et pprie dictū ille quez ſpūſſctūs pncipaliſ intēdebat et qd ex circūſtantiis lre ſcripture ſacre trahi pot et dōz. ſicut expoſitores ſacri fecerūt atqz docuerūt. Alioqn paret ois ſoliditas pbatiōis a ſcriptura ſacra ſicut arguit augu. ad hiero. et habet diſ. ix. Si in aliq ſenſu ſuo lrali eſſet falſa qz pſpicuū eſt qd falſum nihil pbat. et rñdēs poterit ſemp dicere ad aīcedens ſumptū de ſenſu lrali ſcripture. qd ſenſus lralis bene ē falſus et ita nihil pbat. qz regula nō tradit ab aduerſariis qn eſt falſus et qn verus.

Corollarium II Falſum blaſphemū et hereticū ē aſſerere qd de notis p expientia vel de euidētibz p rationē naturalē non ſit fides etiā pprie dicta. Licet nō ſi ſub ratione expientie vel euidētie ratiōis naturalis fides habeat. ſed alto reſpectu. innitēdo. ſ. diuine reuelatiōi put fides eſt ex auditu fidei per verbum chriſti ad Rho-

ma. ix. Patz qm pcepta decalogi. euidētia ſunt in lumine naturali. et iſta. Deus eſt. Similiter qd rhoma fuerit vel hieruſalē fuit notum eſt per expientia. Nec nihilominus prout nob in ſcriptura ſacra tradunt. tanqz approbata per eccleſiam ſunt certa fide tenēda qm credulitas oīum traditorum in ſacra ſcriptura innitiſ huic pncipioſolum credito et naturalit in euidenti. qd tota ſacra ſcriptura a deo reuelata eſt. remanet euidentis totum ſub hac credulitatis ratione. ¶ An pſequenter inferri poſſet qd tot ſunt articuli fidei qd ſunt veritates ptente in ſcriptura ſacra. niſi forte ſit reſtrictior acceptio. articuloz fidei. p illis tñmo do veritatibz que ptinent in ſymbolo aplozū ſcilicet de directo. et immediate reſpiciūt myſteria glorioſe trinitatis et incarnatiōis bndicte. Quis eadem ſit vtrobiz generalis. ratio credēdi. ſ. diuina reuelatio. In tantū qd ſub hac rōne non minus alie credēde ſint firmiter hoc eſt abſqz formidine de opoſito. ppoſitiōes ptigētes de futuro qd ppoſitiōes neceſſarie. Sicut apparet de iſta. reſurrexio mortuor erit. ¶ Poſſent pſequenter inferri plurima. qualis ſit vel nō ſit auctoritas cōdendi articulos fidei. et ſi poſſit fieri nouus articulus. Si pterea poſſit fieri ppoſitiō heretica nō heretica. ſi deniqz poſſit eſſe aliquis neſcient hereticus. et ita de plurimis q breuitas ſub omittit.

Corollarium III Falſum blaſphemū et hereticū eſt aſſerere qd pcepta decalogi non ſint de ſi de etiam pprie dicta quibus reputari debeant euidētia in lumine naturali. patet ex declaratione pmiſſor. Unde Mat. v. Qui igitur ſoluerit vnu de mandatis iſtis minimis. et docuerit ſic homines minimus vocabit in regno celorum. Et accipit ly minimus negatiue. id eſt. nullus. et ita ſeparatus a regno celor. qd eſt eccleſia. et hereticus iudicandus ſi ſe nolit corrigere.

Corollarium I Obligat aliqz certa et explicita fide tenē nullatenus dubitare et ſub pena heretiſ. qd aliqua ppoſitiō vera eſt de qua alius poſteſt ad tempus ſine culpa dubitare. Et hoc ſpecialit in exēplo triplici poſteſt oſtendi. ſicut in triplici ppoſitione corollaria ſubſequit.

Corollarium II Obliga aliq̄s vtr̄puta theolo-
gus exercitat^r in scripturⁱ sacris legēdo ⁊ ⁊ fide
rando eas. certa ⁊ explicita fide tenere ⁊ nullatenus
dubitare multa de q̄bus simplex ⁊ idiota re-
quisitus rōnabilē. si non p̄tinaci^r dubitaret vt
q̄ tobias habuerit canem. vel aaron barbā. vel
arca testamēti de pilis caprarū coopturam. **¶**
Q̄d enī circa h̄ regula q̄ dubius in fide infidel^r
est. q̄d intelligit vbi dubitat aliq̄s illa que tenet
explicita fide credere. sicut oportet in multis p̄-
sertim in doctoribus ⁊ prelatis.

Corollarium III Obliga aliq̄s. vtr̄puta cano-
nista exercitat^r in determinatiōib⁹ sancte ecclesie
legēdo ⁊ p̄siderādo eas. certa ⁊ explicita fide te-
nere. ⁊ nullatenus dubitare multa de q̄b⁹ simplex
et idiota. imo ⁊ theolog⁹ aliq̄s in casu req̄sit^r rō-
nabilē si nō p̄tinaci^r dubitaret. patet vt p̄cedēs
Et sic dicere de exercitatis in p̄dicatiōib⁹ ⁊ nar-
rationib⁹ publicis n̄re fidei. q̄uis etiā essent lai-
ci. qm̄ ad plura explicita credēda tenent ceteris
parib⁹ q̄ taliter vel aliter non instructi.

Corollarium IIII Obliga aliq̄s vtr̄puta do-
ctus ⁊ exercitat^r in logycalib⁹ moralib⁹ ⁊ prudē-
tialib⁹ sciētis certa ⁊ explicita fide tenere ⁊ nul-
latenus dubitare multa de q̄bus simplex ⁊ idio-
ta. vel sic non exercitat^r. rōnabilē dū tñ sine p̄ti-
nacia dubitaret. **¶** Ratio autē p̄cedētū oīz vna
est. qz cui plus cōmittit ab eodē plus exigit. **¶** Vñ
reputari d̄z vna p̄sequētia deducta ex scripturⁱ sa-
cris vñ magnologycō vel p̄ho vñ theologo sui
dens vel certa esse q̄ alius idiota vel inexercita-
tus poterit ad tps vel falsam vel solum pbabi-
lem ⁊ incertā reputare. **¶** Beniqz sequit^r ex his
oībus q̄ iudiciū ⁊ p̄clusiōes fidei. licet autorita-
tue spectēt ad p̄latoz ⁊ doctoz. spectaretamē
potest ad alios q̄ theologos deliberatio. sicut et
cognitio sup̄ his que fidē respiciūt. ita etiā vt ad
laicos hoc posset extēdi ⁊ plus aliqñ q̄ ad mul-
tos clericorum.

Corollarium I Rursus co-
rollariū vñū ex p̄cedētib⁹. **¶** Ex officio dignitatⁱ ep̄alis. tenetur
plur⁹ cōgscē. tenorē p̄ceptoz decalogi. nedū impli-
cite s̄ explicita. p̄sertim cū in p̄secratiōe sua p̄fi-
teat^r vtrūqz testamētū se scire. vet^r ⁊ nouū. **¶** Qd
si nesciat vel dubitat vbi nō est dubitādū. p̄inde
reddit inexcusabilis. attento q̄ de talib⁹ p̄nceps
aploz dixit. parati dare satisfactionē. oī poscēt
rōnē de ea q̄ in nob̄ ē fide ⁊ spe. **¶** Vñ etiā p̄m iura
hūana. nō admittit aliq̄s allegās ignoratiā in il-
lis q̄ ex officio suo statu vel ḡdu scire debet.

Corollarium II Ex officio doctoralis autori-
tatis in theologia. tenet doctor cognoscē tenorē
p̄ceptoz decalogi. nedū implicite sed expli-
cite ⁊ p̄tius esse debet reddere saltē doctrinalit^r
rōnē. iuxta intellectū cōmunē doctoz. nec in p̄ri-
mū excusatio igr̄tie p̄ficere tali debet.

Corollarium III Stat aliquem posse reputari
vehementē ⁊ rōnabilē suspectū de heresi dū do-
gmatizat doctrinā aliquāz vel de ipsa dubitat.
vbi vel qñ alius similia faciens vel dogmatizās
vñ dubitās suspect^r in fide nequaquā haberi debe-
ret. **¶** Patet i eruditib⁹ p̄fessorib⁹ sacre scripture ⁊
sacroz canonū. ⁊ i habētib⁹ reuelationē specialē
respectu nō eruditoz rudiū. atqz simpliciū ⁊ in
p̄latis q̄bus annexa est obligatio ista sciendī. ne-
dum implicite sed explicita.

Corollarium IIII Stat in h̄ sacro p̄cilio p̄stan-
tiē. repiri quosdā q̄ circa dilationē reprobatio-
nis nouem assertionū denunciatarū. i materia ho-
micidij. p̄iurij. ⁊ insidiarū mortaliū. nequaquā cul-
pandi sunt. qm̄ alioz expectabāt iudiciū. vbi tñ
non p̄nt aliq̄ de fautoria ⁊ suspitiōe prauitatⁱ he-
retice vehemētī. vllatenus excusari qm̄ ad eos
spectabat p̄uisiōis modus ⁊ pōdus hui⁹ negotij

Autoritates propri-

mo ḡdu. **¶** Augu. ad Hiero. epla. viij. dis. ix. de
creti. Ego solis illis libris scriptoz. i. scriptozib⁹
q̄ iam canonici appellant^r didici hūc timorē ho-
norēqz referre. vt nullū eoz scribendo errasse au-
deam credere. **¶** Idē in epla ad Hieron. Si ad
sacras scripturas vel causas. admissa fuerint vñ
officiosa mēdacia. qd in eis remanebit autoritatⁱ
Que tandē de scripturⁱ illis sn̄a p̄feret. cui⁹ pō-
dere. i. scripture auctē p̄tētiōse falsitatis p̄teret
impobitas. **¶** Idē eadem distinc. de vnico ba-
ptis. li. ij. **¶** Quis nesciat sanctā scripturā cano-
nicā tam veteris q̄ noui testamēti certis terminis
suis p̄tineri. eamqz posteriorib⁹ oib⁹ ep̄oz litte-
ris ita p̄poni. vt de illa oīno dubitari ⁊ discepta-
ri nō possit vtrū verū. vel vtrū rectū sit q̄cqd i ea
scriptū p̄stiterit eē. **¶** Ep̄oz autē l̄ras que post p̄fir-
matū canonē. vel scripte sunt vel scribūt ⁊ p̄ ser-
monē forte sapiētiorē cuiuslibet in ea re peritiōri
et p̄ alioz ep̄oz ḡuiorem autoritatez. doctozqz
prudētia ⁊ p̄ p̄cilia licere rep̄hēdi si qd in eis for-
te a veritate deuīatum est.

Nota descriptiones

aliq̄s que sequunt^r ex p̄missis. **¶** Veritas catho-
lica pōt describi. q̄ ē veritas habita p̄ diuinā re-
uelationē immediate vel mediate. explicita in p̄-
pria forma verboz. vel implicite in bona ⁊ cer-
ta p̄sequētia. **¶** Fides p̄ habitu infuso describit^r.
q̄ ē habit⁹ sup̄naturalit^r infusus inclinās ad cre-
dendū catholicis veritatib⁹. **¶** Fides p̄ actu de-
scribit^r. q̄ ē assensus ver⁹ ⁊ certus catholice veri-
tatis ex infusa fide pueniēs. **¶** Fides p̄ habitu
acq̄sito sic describit^r p̄formit^r ad descripiōes q̄s
dat p̄hs de sciētia arte ⁊ sapientia. q̄ est habitus
verus ⁊ certus p̄ auditum verbi christi acq̄situs
sicut dicit apl^s q̄ fides est ex auditu. ⁊ auditus
per verbum christi. **¶** Et Augusti. dicit q̄ per scri-

De protestatione

pturam sacram fides saluberrima gignit. **D**icitur verus. ad differentiā error. Certus ad differentiam opinionū. Acquisitus per auditū verbi christi. ad differentiā scientie. artis. sapiētie et intellectus. **F**ides pro obiecto. quāq; dicitur ipsa propositio credita. vel aggregatio multorum credibilium seu veritatum catholicarū vt hic. **H**ec est fides catholica etc. Quāq; dicitur ipsa res significata per propositionē creditā seu catholicam. Et ita nulla res est quā possit cadere sub fide. Quāq; dicitur ipsa ratio credēdi. et hec vna est oīum credibilium. scilicet auctoritas pīme veritatis reuelatis que nūc videtur in enigmate. Et sub hac ratiōe dicitur fides argumentū non apparentiū. secus erit dū videbimus faciem ad faciem. **V**eritas imptrines ad fidem est que nec sequitur nec repugnat ad catholicas veritates. **V**eritas sapiens fidem ē veritas pīnēf aliqđ vel aliqđ que sunt pprie de fide. cū aliqđ vel aliquibz adiunctis que non pīnēt ad fidem seu catholicam veritatē. Et opposita falsitas dicitur sapiens heresim. si id quod adiunctū est sit tale quod non possit vel debeat rōnabiliter negari quāvis nō sit de fide. **F**init.

Determinatio in concilio constantien.

Ecclēsia vel generale conciliū dū dictat aliqđ regitiua ecclēsiā pīnētia. **P**apa non ē sic supra iura positū quā possit sic pī libito disponere et dissoluē. italia dictata pī ecclēsiā. eo modo et intentiōe. quibus dictata pī clusag; sunt.

Ecclēsia vel generale conciliū quāvis non possit tollere plenitudinē pītatis papalis. a christo sup naturaliter et misericorditer collate. pōt tamen vsum eius limitare sub certis regulis ac legibz in edificationē ecclēsiē. Et in hoc est totius ecclēsiastice reformationis stabile fundamentū.

Incipit tractatus magistri Johannis de gerson. de pīestatione circa materiam fidei contra hereses diuersas.

Prologus

Protestatio seu reuocatio generalis aut pīditionalis / quā querit nōnūq; assumi tanq; velamē iniquitatis / et ad excusandas excusationes in peccatis pīsertim ab hereticis. pīposuim de clarare sub aliquibus pīsideratiōibz. quā protestatio generalis. quā pīditionalis reuocatio iuuant vel importāt. maxime dū in hoc sacro constantien. concilio / sentim; quod hereses vt cancer serpunt. et sub huiusmodi pīestationibz delitescē querūt / iūctis pītationibz quā sub terminis iuris positū velut i causis pīphanis sedulo pīcurant. vt nō pīnt in lucē pīdeat veritatis catholice spēs atq; decus.

Finit pīmū.

Consideratio I

Protestatio circa materiam fidei / de qua sola nūc intendim; est quā pīfessio seu pīfessio facta exterius / ad ostēdēdū quid de fide pīstās sentiat interi; . iuxta illud apī ad **R**oma. x. Cor. de credit; ad iusticiā. ore aut; pīfessio sit ad salutē. Et sic ad salutē vt dixerit christ; **L**u. ix. Qui me erubuerit et sermōes meos. et fili; hōis hunc erubescet corā angelis dei. **Q**uo; mattheo teste dicebat **M**at. x. Qui me pīfessus fuerit corā hōibz pīstebor et ego eū coram pīre meo. **E**x quibus elicit; quod sicut credere cadit sub pīcepto. sic cadit fidē ex teri; pīfiteri. semp; quā dē. sed nō ad sp. cū sit affirmatiū pīceptū. **O**bligat aut; semp; et ad sp. dūz ex omissiōe pīfessiōis libera / dispēdiū fidei / vel salutis detrimētū pīabiliter immineret. vt corā tyrannis. coram hereticis. corā iudicibz. corā pīis. si des ē diuimode palā pīstēda. defēdēda. testificanda. et ex officio pīdicāda. **P**rotest. **A**ugu. super illud apī. oportet hereses eē. **I**. ad **C**or. ii. **E**t rescripta. **J**o. x. ii. **P**et. ii. **M**alach. ii. **E**zech. iii. et xxxii. et alibi sine numero. **C**onsideratio. ii.

Protestatio generalis vel specialis de ipsa fide nō insert; quā pīstans errauerit / similiter nec reuocatio pīditionalis. **H**oc ē itaq; pīspiciū. quā hō quātūq; fidelis dicē pōt. pītestor quod nihil intēdo dicē nec puto dixisse et fidem. et si oppositū pītingeret vel pītigisset. illud ex nūc reuoco / vel retracto. **S**ic inueniunt doctores catholici quāq; dixisse. imo et quātidianus mos apud exercitantes se in actibz theologie scholasticis sic se habet / in quibz frequē nullus ē aut fuit de errore notat; quā sic pītestat; aut reuocat. **N**ihilomin; aduertēdū est quod refert pītestari vel pīditionaliter reuocare / circa ea que clarissime et explicate sunt de fide. sicut quod deus ē opīs. quod pīm; ē diligendus. **A**liis vero circa ea quā disputabilitate vel difficultatē hnt aliquā. **I**n pīmo si quā casu fas ē dicē cū apī ad **G**al. ii. **S**i quis vob; aliud euāgelizauerit etiā angelus de celo anathema sit. **Q**uo; circa veniūt irridēdi quāq; / imo et corripēdi nonnulli quā pīclusiones theologicas posituri / dicunt. **P**rotestor quod nihil volo vel intēdo asserere et tū disputatiue loqui. **D**einde ponūt talez aliquam pīclusionē. **D**eus ē opīs. deus ē trin; et vn;. quā si videlicet pīclusiones tales nō in certissima credulitate. sed sub pībilitate tradi possint. deniq; sic est iudicādū de oibz ad quā pīstēs fidē suā obligatur explicite credē / vel ex officio vel ex eruditione / vel ex diuina reuelatiōe vel ex aliq; tali mō. **A**lioqn sicut dubi; in fide infidelis ē. sic et dubie pīstēs certā fidē. **N**eq; tū negādū est quā pītestatio seu submissio reuertit; fieri possit. sicut egit apīs pīferēdo euāgelii suū. de quā pī reuelationez

certus erat cum petro et alijs aplis. qbus tamen
oppositu si fieri potuissz/dicentibz neqz credidissz.

Consideratio III

Rotestatio generalis de fide stat cu
errore pticulari circa ea. et similit p
ditionalis reuocatio. Vidimz b et vide
mus in iplis hereticis q errat videlicet ptinacit
ptra fide circa ea q tenet explicita fide tenere/ex
terius pferi. quoz nihilominz vox ista e pte
stor q esse volo bono catholic. et si scire aliqd ee
ptra fidem. illud statim vellē reuocare. sic arrius
sic sabellius. sic heretici nri tps plerqz dixerūt
qs in dānatio iudicialis interemit vel perdidit.
Dat ad p̄siderationē hanc ratio talis. qz stat q
aliqs credat aliqd in generali. vt q fides catho
lica vera ē et p hac mozi vellē. q nihilominz in
speciali credit de aliq veritate catholica q nō sit
de fide erras ptinacit circa illā. Simile dicit ari
stoteles q ptingit aliqd scire in generali et illud
vel nescire. vel de illo dubitare in pticulari. Ex
emplū est de ista. Dis mula ē sterilis. b aial non
est sterile demonstrata mula quā aliqs putat esse
pgnatē ob turgidū ventrē. et nescit vel nō aduer
tit ea esse mulā. et ita sicut in b casu iste nesciens
errat. sic et alij de qb loqmur dicunt nesciens he
retici putinfra docebimz.

Consideratio IIII

Rotestatio generalis de fide. nō suffi
cit ad purgationē erratis ptinacit. sic
nec pditionalis ptestatio. Sequit b
ex pcedēti. Cui etia ratio talis est. qz
by erras pticularit et explicita circa ea q sunt fi
dei qre cauta sollicitudie veritatē fidel. et obedi
re queſte/ac sufficientē edocte. tam credēdo inte
rius qz exteri p̄fēdo. alioqn ostēdit se nō pa
ratū corrigi. Ostēdit qz se non credere sacre scri
pture catholice/dū nō credit eis q sufficientē p̄ti
nieri mōstrant in eadē scriptura/formalit vel i
p̄ſequentia euidēti seu certa. qm si nō corrigi per
hanc regulā scripture/nihil reliquū est p qd ad
viam veritatis reducat. secluso miraclo. deniqz
talīs ptestās seu pditionalit reuocans/dū facit
vel dicit oppositū sue ptestatiōis ac reuocatiōis
pater ipsum nō inde iustificari. sed magis infici.
cū sit ipse sibi mētr p̄ri. Rursus talis alios p hu
iusmodi ptestatiōes et reuocatiōes ab errore nō
reuocat. neqz scandalū datū tollit. neqz captiuat
intellectū sub deo in obsequiū fidel. Stat eni tal
p̄testatio cū infidelitate. cū scandalo. cū timore
et arrogātia. Propterea statutū inuenit in sacri
canonibz. q errātes dū correcti recipiebant/dā
bant libellū sue p̄fessiōis absolute de fide et abiu
ratiōis de errore. Recte qdē sicut et in foro peni
tentiali nō sufficit sub p̄ditiōe facta p̄fessio. dum
aliqs scit vel scire debet absolute q peccauit. se
cus vbi nō habet certitudo. sed scrupulus aliqs
timidz et vacillās/nesciēs si b fecit. vel malo mō
fecit. quēadmodū circa cogitatiōes carnis. qz in

continēs sensit. trepidat/vel ignorat si p̄sensit. q
casu sufficit pditional p̄fessio et salua veritate do
ctrina Grego. Bonarū mentiū est inqt agnosce
re culpā vbi culpa nō est. hoc ē p̄niam qsi p cul
pa recipe qsi reus esset. Sed opponit ptra p̄side
rationē de nescient heretico. q mētrēt ptra p̄sci
entiā si reuocaret. R̄sio plana ē. qz tenet p̄sci
tiā deponere. ex q supponit q ptinax ē. scilicet vbi
qs errat nō imputabilis. qz p̄tūc nō tenet p̄sciaz
dimittē sed bñ post modū dum mouet legitime.
Facit p̄ p̄sideratiōe calix sicut habet ex. d pe.
et re. ca. j. Manifesta p̄ctā nō sunt occulta corre
ctione purgāda nec sub p̄ditione.

Consideratio V

Rotestatio generalis et pditionalis re
uocatio/veracit facte/sufficiūt ad ex
cusationē aut purgationē/dū p̄testās
et pditionalit reuocās errat circa ea q nō tenent
explicita credere vel absolute p̄feri. Declarat
b in illis q p̄mptū hūt animū/statim obediendi
veritati cognite. vt si theologus aliqs vel si theō
logus erraret circa vnā p̄positionē in biblia po
sitā. Exēpli grā q samuel vnxit i regē ipsuz saul
vel q dauid fuit pastor ouīū. nō iō diceret statim
hereticus. qz forte nunqz vidit vel audiuit textū
illū scripture. sed postqz ostēdit in textu sic hūi.
ptinuo credit et assentit et ita p̄testatio et p̄ditio
nalis reuocatio saluat eū/ ne ptinax esse vel fuisse
p̄demnet. p̄sertim dū de ignorātia sua pōt affer
re sufficiēs documentū/alioqn forte iudicaretur
apud hoies ptinax fuisse. apud deū vero mane
ret innox. Propterea positū est in p̄sideratiōe
b aduerbiū veracit p qd excludunt. q nō ex aio
sed fide et inanit p̄testant dissidētes in semetip
sis corde. voce. et opere.

Consideratio VI

Rotestatio generalis de fide. q dicit
aliq sufficit in fides ecclesie/sufficit q
aluer in fide parentū/sufficit mihi di
cere Credo in deū/nō saluat semp hū
iusmodi p̄testātes etiā si nō errāt. Deducit b qz
nō sufficit sola fides generalis et implicita sed ex
plicita reqrit apud istos qdē minus apud alios
amplius. Vñ symbolū generale apud oēs ca
paces rōnis ē illud/qd posuit aplūs ad Heb. xj.
Credere eni oportet accedēte ad deū. qz ē et inq
rentibz se remuneratoz sit. Porro apud christia
nos qb facta ē aptior reuelatio de credēdis/nō
sufficit b symbolū/sed debet explicita credē sym
bolū auloz et illud addiscere. ptin vt veniūt ad
ānos discretiōis. sicut ab initio dū baptizabant
adulti fiebāt prius cathecumī p̄fētes explicita
fidē suā quēadmodū p puulīs parrini nūc respō
dent. Deinde sunt multa de fide p vniuersos pe
ne christianos pmulgata in p̄dicatiōibz in pictu
ris/in mutuis relationibz seu collatiōibz/in ob
uatiōibz autēticis celebratū scōz. et ita de reli
qs. Hec aut talia q publice sūt nō est licitū sicut

De protestatione

dicat canon ignorare. Non enim excusarent laici/ si non crederet infernū esse. si non bonos angelos si non malos. si non sanctos et sanctas. si non ppter ea decem pcepta legis / iuxta planū et textualem eorū intellectū vt qd nō est idolatrādū. qd nō pūrandū. qd nō occidendū. qd nō furandū. qd nō mechandū. et ita de reliquis pmissis impssionib⁹. legibus. ac inscriptiōib⁹ nature/ q̄s nemo capax rationis maxime postq̄ sibi tradite sunt p doctrinā pmissis ignorare. **A**mpli⁹ vero sunt alij q̄s vltra simplices et cōmune vulgus hoīum/ necesse ē habere fidē explicitam de plurimis/ multiplici et specialit⁹ q̄druplici ratioe. Primo ppter officium pastorale sup alios/ vt pascāt eos in fide et doctrina/ et ab hereticorū argutis sapienē defendant. Constat enī qd alij sunt in ecclesia ad h obligati ex officio. aliqui nō esset sufficienē instituta. Isti aut sunt plati/ iuxta qd pfitenē vtrūq̄ se testam tum scire/ qd et ap̄ls seu⁹ explicuit/ dū timotheū et tytū charissimos discipulos instrueret et alios Actū. xx. dicēs. **A**ttēdite vob et vniuerso gregi/ in quo posuit vos spūs sanct⁹ ep̄os regere ecclesiam dei etc. **D**einde secūdo sunt doctores/ in sacris litteris p̄fessores/ q̄s ignorātia non pōt excusare/ qn̄ sciant explicite plurimas veritates p̄tentas in biblia/ et alias ex eis deductas. Alio qn̄ doctoris nomē et gradū dānabili⁹ et inexcusabili⁹ ysurparēt. Proinde sunt alij de statu et iaz laicali/ q̄s oportet multa scire de legib⁹ diuinis p̄ceptorū moralium/ de articulatim et explicite/ ppter susceptū ab eis officiū. vt q̄ rectores populorū. q̄ iudices eorū. q̄ p̄siliarij vel assessores sunt eorundē rectorū et iudicū/ in causis varijs/ criminalibus atq̄ ciuilib⁹. qd ad aduertēs salomon petiuit a dño cor docile/ et intelligēs ad faciendū iusticiam. et ad faciendū iudiciū. **E**st itaq̄ regula qd nullus ea q̄ sunt officiū sui pmissis ignorare/ q̄ regula respicit nedū prelatos maiores/ aut p̄ncipes superiores. sed miores et inferiores/ in vtroq̄ statu clericali vt sunt curati et p̄fessores in foro penitentie. et i statu laicali vt p̄positi vel balui. **P**ostremo p̄surgit q̄rto generalis obligatio ad credulitatē aliorū explicitā. nō ex solo ḡdu hierarchico/ sed ex alijs donis ḡtuitis. vt sunt viuacitas ingenij naturalis. vt iudiciū solers. vt vis gnomica vel c̄p̄eikes vt p̄ticularis eruditio/ vt vehemēs applicatio ad scripturas sacras canonicas vel ciuiles. **H**ic enī veritatē h̄z illud Grego. **T**antū ab vnoq̄ dñs exigit q̄tū dedit. **Q**uo fit vt p̄spicua sit p̄sideratio / q̄ dicta ē aduersus reprobam nōnulorū desidīā vel taciturnitatē. qd dū fides p̄stenda venit explicite/ se in implicita latere tutos putant. aut qd talentū multiplici doni naturalis vel ḡtuiti. qd multiplicandū suscepant a dño spūalib⁹ incrementis / defodiūt in terrā sup uacue vel noxie curiositatis tpalis. sibi blādientes qd in fide nō errāt. q̄ppe d ea nihil sciūt. curāt

vel interrogāt. **N**otet pro p̄sideratiōe sanctus **Tho. ii. ii. q. ii. art. vi.** **E**xplicatio inq̄t fidelis ad inferiores hoīes. oportet qd veniat p̄ maiores. qd probat autoritate dionysij/ p̄cludens qd oportet eos pleniorē habere noticiam de credēdis et magis explicite credere. **C**onsideratio VII

Protestatio generalis seu p̄ditionalis reuocatio que dicitur ab aliq̄bus p̄tina ceter erratib⁹. **S**i hec veritas mihi nota esset/ scit deus qd libent⁹ eam corde credere ad iusticiā/ et ore p̄fiterer ad salutē. nō excusat tales apud deū vel hoīes. **F**undat h̄ sup illud euangelij. **E**cce venit hora et nūc est vt oīs qd vos interficit arbitret se obsequiū prestare dō. **S**ic ap̄ls prius errās in christianorū p̄secutione iudicabat de seipso. **S**ic ad iudeos loquēs dicit et nūc scio fratres qd hec p̄ ignorātiā fecistis / q̄s tñ non excusabat de nece christi. dūz alibi dicit. **I**gnorans ignorabif. **E**rat quippe iuris ignorātia affectata crassa vel supina. **S**ic heretici dū se morti tradunt/ p̄ defendēdis errorib⁹ suis/ arbitrant se catholicos et mereri. habēt quippe zelus putat aliquib⁹ testimoniū paulus. sed nō fm̄ scientiā. quare nō fm̄ scientiā. **P**rimū qd scientiā dei (que est scriptura sacra) suā sophisticā scientiam sic preponūt/ qd eidē nolū esse subiecti. quā aliter sint sibi met conscij/ nō tñ in hoc iustificanti quia mentis iniquitas sibi.

Consideratio VIII

Protestatio generalis/ seu p̄ditionalis reuocatio/ qn̄q̄ sufficiūt excusare p̄tinationē apud for̄ exteri/ quē nō excusat in interiori foro deus/ et contra. **C**ōsurgit hec varietas. qn̄ alij iudicat de/ alij hō. deus inspicit corda et scit qd intus agat. p̄formiter ad p̄tinationē seu reuocationē aut difformit ad ea. **H**ūanū vero iudiciū id spectat qd foris est. et vnicertificari pōt p̄ signa testes/ voces et opa. **Q**uo fit vt vere credēs interi⁹ et explicite. qn̄q̄ nō possit h̄ ostēdere p̄tra testes et signa/ aliq̄ aut fit cōtra. vt qd veracif est hereticus in corde/ ille hūano testimonio p̄ allegationē ignorātie vel alie catholicus censeat et absoluat. **Q**ualis aut debeat aliq̄s p̄bare qd n̄ fuit p̄tinax p̄ allegationē ignorantie vel simplicitatis. h̄ magis iurib⁹ positum cautum est qd bus inter cetera dicit qd allegas ignorantia p̄bare debet illam. **T**radūt similis qd argumētis testib⁹ et iudicijs possunt et debēt iudices ecclesiastici p̄tinaciā p̄vincere p̄sentes vel preteritam in errante. **C**onsideratio IX

Protestatio specialis d̄ fide/ sicut et absolute reuocatio de errore reduntur ad iustificationē illi⁹ qd p̄ticularē errorem absolute tenuit in verbis et in factis qd si legitime monit⁹ facere renuit ipse pertinax censendus ē. **O**stendit prima p̄ tali ratioe. **N**ulla p̄testatio seu reuocatio que cōmunit est

omnibus catholicis. sufficit ad ad iustificationē errantis in fide particulari et explicite dñi hoc scit aut scire debet. qm̄ non est idē iudiciū de catholico et errante/ sicut nec innocente atq; peccatore respectu p̄fessionis sacramentalis. Constat autē p̄fessionē generalē cum reuocationē p̄ditionali ab omnibus catholicis. sine mēdacio. sine dissimulationē fieri posse. Requirit igitur p̄ errantibus specialior reuocatio. Altera pars manifesta ē/ qz talis non ostendit se querere cauta solitudine veritatem. sed forte qdā dissimulationē palliata velamē reuocatiōis h̄mōi cōditionalis que ad veritatem non est nisi quedā p̄fessio fidei generalis/ et non p̄prie reuocatio. quia cōditionalis nihil ponit. Facit pro hoc quod dictum est sup̄ius p̄fessionē. iiii. circa finem.

Consideratio X

Protestatio catholica de fide/ cum reuocationē p̄ticulari et absoluta de errore/ licet iustificet errantes q; modo nō sit habendus p̄tinax aut hereticus/ non absoluit tamen qm̄ talis extiterit. Presupposita notorietate prime partis i vtroq; foro dei et hoīs. quia talis corrigi et obedit veritati/ neq; tenet plus errorem quē deserit p̄ absolutā reuocationē. deducitur alia p̄s. Constat itaq; hoc solo p̄uari deū facere. s. p̄teritū non fuisse. vt notat hieronymus et salomon. Quisq; igitur fuerit de p̄terito sic adherens errori suo cuius oppositū tenebat explicita fide tenere aliquo modo p̄fecto. qd p̄starebat i illo errore monit⁹ etiā legitime v̄l edoc⁹ seu fraternalit⁹/ seu doctoralit⁹ seu iudicialit⁹/ per scripturā sacram/ p̄ rationē euidētē aut aliter/ talis vere fuit p̄tinax in errore. et ex p̄sequēti ne/ dū hereticas sed hereticus. p̄pterea qm̄ tumlibet emendē nūc potest declarari fuisse talis atq; hereticorū penis subijci. sub p̄petua carcerali custodia/ vel aliter/ sublati sibi q̄buslibet dignitatis officij vel honoris insignib⁹. Solet tñ apud ecclesiā/ misericordia superexaltare iudiciū p̄sertim b̄uilitate reuocantis errorem sponte palā et absolute p̄specta. **V**el si dixerit p̄stās h̄mōi/ ecce paratus fui semp̄ audire ecclesiā. audire determinationē sedis aplice vel sacri concilij/ q̄liter accusor nūc de p̄tinacia circa doctrinā aliquaz/ prius qm̄ fuerit h̄mō declarata. diffinita. et iudicata. Quid enī mihi de inferiorib⁹ iudiciib⁹. qd de doctorib⁹ et errorū diffinitorib⁹/ q̄b⁹ obedire nequaq; astringor. vt q̄ subiect⁹ ei nō sum. sed p̄latus vt ipsi. doctor vt ipsi. Sic blādī p̄tinax arrogātia sibi/ sic se fallit et alludit/ tanq; videlicet nihil explicite credendū sit nisi papa prius. nisi cardinalis illud sub p̄scisa verborū forma snialit⁹ dānauerint. Est itaq; longe aliē iuxta deductionē illoz q̄ pbant nullā inueniri posse nouā heresim. qz quecunq; detur/ illa pri⁹ erat scripture sacre p̄ria ab ipsaq; dānata. sicut mō/ dicēte Augu. si qd noxiū est h̄

scilicet in scriptura sacra dānat. Fatemur nihilominus posse fieri declarationē nouā. tam doctrinalit⁹ q̄ iudicialit⁹ de aliq; heresi/ q̄ scripture sacre repugnās est. que declaratio et si fieri habeat p̄ncipaliori ac sup̄iori auctoritate generalit⁹ obligante p̄ sedē aplice et sacri p̄cilij. Sit nihilominus quidē legitima et eclaratio talis/ p̄ doctores et expositores sacre scripture ac p̄ p̄latos inferiores. q̄s oportet explicite multa scire ad instructionem p̄li sui. **B**ecā autē declaratio et si nō obliget vt p̄scise talis ē/ alienos obligat tñ vt p̄uincit eē facta p̄formit⁹ ad sacra scripturā/ q̄ est aīcedens q̄ p̄cesso/ si p̄sequētia negari rōnabilē neq; p̄cedēda ē p̄sequētia explicita p̄clusio/ q̄ declarat et inferitur/ qm̄ ex veris nō sequit nisi verū. Itaq; si q̄s diceret. q̄ christ⁹ nō habuit neruos. aut q̄ omis puer nō baptizatus pōt licent occidi/ aut q̄ pro bono cōmuni licitū est falsum dicere. Talis p̄suerans post declarationē sufficientē sibi factam/ nō excusaret a p̄tinacia q̄tūcūq; clamaret. peto iudiciū ecclesie vel sacri p̄cilij huic me submitto. hāc audio. **P**ōt eadē tali dici/ qd actū ē ne agas qd iam diffinitū est diffiniendū nō expectes. diffinitū inq; et si nō in eadē verborū forma. tñ in effectu et in snia. vñ sit vt aliq̄s vno tpe teneat aliqd explicite credere/ ad qd prius fides implicita satisfierat fm̄ **Tho. ii. q. ii. vbi loquit de credendis implicitē vel explicite.**

Consideratio XI

Protestatio specialis de fide/ vel absoluta reuocatio specialis de errore. nō debet fieri necessario. duz q̄s errat nescienter in fide. **C**onstat itaq; q̄ nullus mentiri tenet. h̄c autem nescient⁹ errans si se diceret errare. mentiret stante tali p̄scientia. Talis p̄pterea penas hereticorū vel infamiā/ etiam postea q̄ deprehēdit errasse et absolute reuocat non incurrit. **P**atuit hoc in aug. q̄ multa prius nesc. ient⁹ errata/ postmodū absolute correxit sub noīe retractatiōis/ vel aliquo tali modo loquendi/ q̄ reuocationē denotabat/ vt dō talib⁹ verbis temēdictū ē min⁹ p̄siderate dictū est. h̄ improbo h̄ nō approbo. h̄ nō placet. **N**otet ad hoc idē **Aug. ad vincentiū. xxiii. q. vi. ca. finali et gelasius ibidē. q. ii. ca. negatur.** **E**licet p̄sequēter ex istis differentia multiplex inter scienter. et nescienter errantes. et inter scienter et nescient⁹ hereticos. **E**t hoc quo ad tria que sunt crimen/ mod⁹ et pena/ iuxta qd notetur dictum aug. xxiii. q. ii. c. dixit apostolus vbi ait. **Q**ui sententiā suā q̄uis falsam aut puerisam/ nulla p̄tinacia immositate defendunt. p̄sertim quā non audacia sue p̄sumptionis ceperunt. sed a seductis atq; in errore lapsis parentibus acceperunt/ querunt autē cauta solitudine veritatem. corrigi parati cum inuenerint nequaq; sunt inter hereticos reputandi. **E**nde colligitur q̄ q̄druplex est modus errandi circa fidem. **U**no modo credēdo q̄ fides

De pertinacia

catholica sit falsa. aut scriptura sacra. et sic errās dicitur scienter hereticus/ quia non est paratus corrigi/ cum neget regulā per quā habet dirigi seu reuocari. Potest alio modo quō errare/ credēdo generalit̃ quod fides catholica sit vera. sed estimāt aliquā esse fidem catholicā/ que in veritate non est catholica/ sicut arriani recipiētes scripturam sacram. sed ad sensum puerum/ qui sectam suam solam putabāt esse catholicā/ hi sunt nesciēter heretici. Errāt autē precedētes in vtroq; modo contra fidem quā explicitē credere. Sunt alij circa fidem errantes in his que non tenent p̃ticipit explicitē credere et hoc duplicit̃. Vno modo p̃ticipit nacerit. quia non parati sunt corrigi. sed p̃p̃t superbiā suam. aut aliter p̃p̃tū defendūt errorē. Altero modo dū parati sunt corrigi p̃ticipit agnita veritate. quia non p̃ticipit animositate defendunt errorē. sed ex sola simplicitate vel ignorantia sunt in errore. Ceterū inter hos quattuor modos p̃ticipit magis peccāt quā secūdi. et secūdi quā tertij.

Modus errādī similis diuersus est. quoniam in duobus primis error inuenit̃ que tenent explicitē discredere et diffiteri. tertij vero p̃ticipit errant in illo cuius oppositū p̃ticipit non tenentur explicita fide tenere sed implicita. sed quia rēnuunt corrigi dicunt heretici. Qualis vero dephē datur aut cognoscat talis p̃ticipit. Declarat summatim in alijs duodecim p̃ticipit considerationib⁹ que ad hanc vnam reducunt̃ hic ab aug. positā quod tales non querunt cuncta sollicitudine veritatē. sed eius declarationi resistūt/ omisiue vel cōmissiue. varijs modis/ p̃ se vel alios/ verbis aut factis/ iudicialit̃ aut extraiudicialit̃/ terrorib⁹ aut munerib⁹ minis aut blāditijs/ p̃pter deprauationē affectus causa alicuius cōmodi tp̃alis assequēdi/ vel incōmodi deuītādī. circa diuitias. delicias vel honores.

Habemus in his triplicib⁹ errātib⁹ diuersitatem in crimine et in modo. pena similis diuersa ē quo ad aliquā. Nihilomin⁹ tertij puniētes sicut duo p̃ticipit/ si iudicialit̃ euocati se corrigē/ si errorē absolute reuocare. si veritatem oppositam p̃ticipit noluerint. quia relinqunt curie seculari. aut si se correxerit penitētie salutari. At vero q̃rti quia non iungūt errori suo p̃ticipit nūc vel anteā quā sint corripēdi per reuocationē erroris ipsi tamen nequaq; sunt penīs hereticorū plectēdi/ nec infamia notādi. si ē apud scholasticos theologos in p̃clara vniuersitate parisiē. frequē obseruatur. quos p̃ticipitatio generalis et p̃ditionalis reuocatio inuit/ ad hoc ne de p̃ticipit notarent̃ iuncta humilitate qua p̃ticipit reuocāt errorem nedum p̃ditionalit̃ sed absolute/ que reuocatio sufficit ingris ad purgationē nec ab actib⁹ studiij legitimis exercēdis vel p̃sequēdis reuocātes obinde repelluntur.

P Consideratio XII
 Potestatio generalis/ aut p̃ditionalis

reuocatio/ nō obstat q̃n sic p̃ticipit aut reuocās dici possit suspect⁹ de heresi. quāq; leuit. quāq; vehement. aliquē violent. Patebit hec p̃ticipitatio p̃ticipitantes. si docuerim⁹ quō est dicēdus de heresi vel leuit vel vehement vel violent suspect⁹. Et hoc alias latiori s̃mōe declarauim⁹/ nūc summatim repetat.

Itaq; suspicio leuis puenit ex signis exteriorib⁹ operū vel verborū. ex quibus cognitis accipit̃ p̃ticipitatio qua p̃cludi pōt non quē frequent. sed raro seu p̃tingent vt in pauciorib⁹ quod talia agēs vel dicēs est hereticus. Itaq; p̃ticipitatio leuis est et topica. sicut arguerem⁹. Petrus non venit ad ecclesiā in solēnitāte natiuitatis beate marie virginis. ergo nō bene sentit de ea vel sic. Petrus assumit nomē dei frequē inuatum. deierans et negās eū. ergo nō bene credit de eo.

Porro vehemēs suspicio puenit ex signis exteriorib⁹ operū vel verborū. ex quibus cognitis accipit̃ argumentū p̃cludens frequenter et vt in pluribus. quod talia agēs vel dicēs est hereticus. vt si quis neget explicitē palaz. et publice ea que debet ex officio scire plus quā alij quāuis possit i rei ueritate negatio talis ex ignorantia puenire. vel animi leuitate/ non ex heretica prauitate.

Dicimus demū suspicionē esse violentā que sumit̃ ex signis exteriorib⁹ operum vel verborū. ex quibus cognitis concludi solet efficacit̃ et vt semper quod talia agēs vel dicēs est hereticus/ quemadmodum si quis predicet publice quod christus non fuit verus deus. quod deus non est diligendus super oia/ p̃licitum est passim homines occidere sicut bestias. quod iuramēta non sunt tenenda. aut si p̃ticipitenter adoret sepulchrū machometi. vel si deservat habitum iudeis appropriatū. non quidē iocofaciens hoc/ sed serio. Constat nempe quod possibille est talia facientē vel agentem tenere veraciter interius fidem catholicā. sicut de salomone idololatrante. et de marcellino idolis sacrificante/ dicit multi/ quod neuter eorum fuit hereticus i mēte. Nihilomin⁹ ecclesia de exteriorib⁹ iudicans non de occultis/ arguet in talibus violentā p̃ticipitatio nem et s̃m eam feret iudiciū. Exemplo salomōis de mereticib⁹. iij. Regū. iij. et hoc nisi talis violenter suspectus se legitime purgauerit. allegando vel ignorantia vel timorem. vel fictionē. vel aliū quid h̃mōi/ paratū corrigi se demonstrās.

Quo circa patet valere plurimū circa suspitiones h̃mōi assumendas pro argumentis considerare consuetudines patrum locorum temporū. personarū modos et indicia. Euenit quippe quod verbum vni dabit suspicionem heresis i vno loco vel in vna persona. quod in alio loco vel persona nihil reputabitur. Exemplum de negantibus et despiciētib⁹ deum quotidianis verbis in certis paratib⁹ quod in alijs p̃ticipit multis horridum iudicaretur et heresi proximū.

Has interim p̃ticipitatioes duodecim posuisse

velut in trāscursu suffecerit. xxix. mēsis octobris
anni. **MD. cccc. xv.** in ciuitate constā. vbi sacri
agebat generale cōcilium. prestāte eo q̄ est deus be
nedictus in secula Amen. **¶ Finit.**

Bequuntur duodeci

psideratiōes fm totidem signa quibus solet ali
quis de pertinacia notari vel cōuinci circa mate
riā heretice prauitatis. p̄mittendo qualis sit per
tinacie diffinitio vel ratio.

Consideratio I

Pertinacie ppria ratio que er
rantem in fide seu hereticantē
efficit hereticū. p̄sistit i de pra
uatione volūtatis per supbi
am. aut aliud officiū. dum nō
vult errans cauta sollicitudie
querere veritatem aut dū per

specte monstratq̄ renuit assentire vel errorem di
mittere. **¶** Dicit enī pertinax fm **¶** fido. quasi im
prudens tenax. qui p̄sistit in illo scilicet qd̄ debe
re dimittere. **¶** Ceterū pertinacie signū exteri⁹ mul
tiplex inuenit. **¶** I Cum quis sustinet excom
municationē vltro. nec pōt se sufficientē excusare
¶ Et hoc sumit ex iuris p̄sumptiōe. **¶** II Al
rum citatus pro leui/super fide etiam suspitione
iudicialit̄ renuit comparere/vel rīdere/z ampli
us si sit p̄sumptio vehemēs aut violenta z h̄ si
militer oritur z iuris fictione. **¶** III Alterum
est pertinacie signū/dum q̄s asserit z defendit er
rorem/cuius oppositā veritatē tenet explicita fi
derenere. **¶** Tenet inq̄ vel ex publica obseruatio
ne vel ex cōi doctrina ecclesie/vl ex officio seu sta
tu suo vel ex informatiōe sufficiētī/vel ex natu
rali iudicio rōnis/quēadmodū q̄libet capax rō
nis tenet explicitē credere nedū articulos fidei
s̄ sit christian⁹/sed etiā p̄ncipia legi naturalis/
que sunt p̄ncipia imp̄ssibi⁹ z inscriptiōib⁹ in
delibilib⁹/vt sunt p̄cepta decalogi/recepta fm
planū z v̄sitatū intellectū apud oēs vtētes rōne
Non deprauata in quacūq̄ lege. **¶** V Al
terū pertinacie signū dum q̄s veritatē fidei nedū nō q̄
rit cauta sollicitudine/sed declarationē eius im
pedit ne veniat ad lucē/maxime si p̄siliū fidei spe
ciale vel generale pp̄ h̄ in se vel in suis impedit
directe vel indirecte molestat atq̄ p̄sequatur

¶ VI Alterū pertinacie signū. dū q̄s veritatē eccle
sie docētes seu determinātes odire se mōstrat/et
p̄sequi verbis atq̄ factis etiā si dicat seu p̄teste
tur se velle tenere qd̄ ecclesia tenet vel determinā
bit/z q̄ parat⁹ est stare iurī/qz si facta p̄tradictāt
h̄ est eq̄tas simulata/que duplex ē iniq̄tas/solēt
etiā q̄tūlibet heretici talit̄ p̄testari/se catholicos
esse qd̄ eos ab heresi nō excusat zc. **¶** VII Al
terū pertinacie signū/dū q̄s negat veritatē quā p̄
docuit. vel p̄fessus ē nec ē. p̄babile q̄ sit etiā obli

tus/qm̄ fm iura p̄mo dicto credi debet. **¶ VIII**

¶ Alterū pertinacie signū/dū quis petit declara
tionem veritatis a peritis doctorib⁹ seu iudicib⁹
que dū facta ē nihilomin⁹ repudiat nulla penit⁹
assignata rōne. **¶ IX** Alterū pertinacie signum.

dū quis potens cōmouet seditiōes/suscitat bella
in populis z regnis/iō qz facta ē alicui⁹ veritatē
catholice declaratio vel erroris reprobatio zc.

¶ X Altez pertinacie signū/dū quis iurat/se malle
mori q̄ p̄tra honores suū q̄cūq̄ p̄mittere fieri/vel
errorem aliquē reuocare. ponit enī obicē prime
atq̄ veritati. **¶ XI** Alterū pertinacie signū/dū

q̄s fouet errantē z defendit iudicialit̄ vel extra
iudicialit̄ sciens nihilomin⁹ aut scire debēs hūc
errare. **¶ XII** Alterū pertinacie signū/dum q̄s
non resistit errorib⁹ dū potest z debet/debz inq̄
vel ex officio sicut iudex/vel ex fraterna chari
tate sicut vniuersi/qm̄ agentes z p̄sentientes fm
aplm̄ pari pena puniunt⁹/p̄sentit aūt q̄ alios dū
possunt (vt dicit canon) ab errore non reuocant.

¶ Deniq̄ ista lati⁹ declarat ockam. iiii. pte. i. dy
alogor fm que signa poterit applicatio particula
riter fieri zc.

¶ Explicuit duodecim psideratiōes fm totidē
signa q̄bus solet aliq̄s de pertinacia notari vel cō
uinci circa materiā heretice prauitatis. p̄mittēdo
qualis sit pertinacie diffinitio vel ratio.

Incipit tractatus ma

gistri iohānis de gerson. quō z an liceat in causis
fidei/a summo pontifice appellare/seu eius iudici
um declinare.

Veritur vtrū

Que assertio sit catholica. tam iu
re dinit⁹ p̄ulgato q̄ etiā hūano
q̄b⁹ sacrorū canonū auctas in itit̄
nulli fas ē a sup̄mo iudice videli

tet: p̄lica sede seu rhomano pōtifice/iesu christi
vicario in terris/appellare. aut illi⁹ iudiciū in cau
sis fidei/que tanq̄ maiores ad ipsum z sedē apo
stolicā deferēde sunt declinare. **¶** Arguit q̄ sic
autoritate sanctissimi dñi martini pape q̄nti/ in
sua p̄stitutiōe ad p̄petuā rei memoriā/facta z p̄
mulgata in p̄sistorio generali celebrato constā.
vj. idus martij/pontificat⁹ sui āno p̄mo. vbi repe
ritur h̄ assertio sicut dicif z videt in canonū lit
tera manifeste fundari.

¶ Arguit in oppositū primo autoritate de
minatiōis siue p̄stitutiōis generalis cō
cilij constā. que determinatio multiplicif
facta ē/z practicata. z specialit̄ in sessiōe publica
celebrata die. vj. aprilis/āno. **MD. cccc. xv.** que
sic habet inf cetera. **¶** Et p̄mo declarat q̄ ipsa san
cta synodus in spūsancto legitime p̄gregata. ge
nerale conciliū faciens/z ecclesiā catholicā mili
tantem rēpresentans/potestatē a christo imēdiate

In liceat in causis fidei

habet. cui quilibet cuiuscūq; status vel dignitatis/
etiā si papalis existat/ obediēte tenet in his que p-
tinent ad fidē ⁊ extirpationē dicitī scīsmati/ ac ge-
neralem reformationē ecclesie dei in capite ⁊ in
mēbris. Item declarat q̄ quicūq; cuiuscūq; sta-
tus vel dignitatis/ etiā si papalis existat/ q̄ man-
datis. statutis. seu ordinatiōib⁹ aut p̄ceptis hu-
ius sancte synodi/ ⁊ cuiuscūq; alteri⁹ p̄cilij gene-
ralis legitime p̄gregati/ sup̄ p̄missis seu ad ea p-
tinentib⁹/ factis vel faciendis obedire p̄tymacit̄
p̄temperit/ nisi resipuerit p̄digne penitētie sub-
iiciat ⁊ debite puniat. etiā ad alia iuris subsi-
dia si opus fuerit recurrēdo. ¶ Deinceps argui-
tur rōnibus ducentib⁹ ad incōueniētia manife-
sta/ p̄tra ips diuinū parit̄ ⁊ humanū.

Sequeretur enim
 pmo qd papa nō subijceret legi diuine
 vel euāgelice q̄ generalit̄ absq; oī exce
 ptione p̄mulgata ē a christo **Mat. xviij.** dū lo
 queret ad psonā petri sicut tradit ecclesia / et cir
 cūstātia textus satis indicat. **Si** peccauerit in
 te frater tuus etc. **Sequit̄.** dic ecclesie / qd si ecclesi
 am nō audierit. sit tibi sicut ethnicus et publica
 nus etc. **Hoc** aut̄ p̄seq̄ns est erroneū manifeste. q̄
 niam papa est fr̄ noster. alioq̄n nō deberet di
 cere pat̄ nr̄. si non simus fratres ipse et nos. s̄ ha
 beret dicere pater me⁹ / vel pater mi. sed nec car
 dinales nec epos fr̄s appellare deberet. **Ventq;**
 constat qd ē p̄ximus nr̄ et ex p̄seq̄nti fr̄ nō ob
 stante qd pater sit. **Est** insup papa peccabilis. q̄
 niā circūdat̄ ē infirmitate. sic notat ad **Heb. v.**

Requeret secūdo q̄ paulus egisset ꝑ ius
diuinū ⁊ hūanū / dū restitit petro in faci-
em. hoc ē publice ⁊ corā ecclesie ꝓgrega-
tione. sicut habet ad **Gal. ij.** **H**ec enim resistētia
nō fuit minor ꝓuocatio pauli ꝑ petrū / q̄ fuisse
appellatio ad ecclesiā. imo fuit equalent̄ appella-
tio. **U**nde ⁊ si petrus desistere noluisse. fuisset
ab ecclesia ꝓdemnādu. **C**onstat aut̄ q̄ petrus
erat summ⁹ pontifex. ⁊ fm̄ doctores ꝓfirmatus
in fide ⁊ gratia post pentecostē. **P**ropterea di-
cunt q̄ petrus non errabat in fide / nec heretica /
bat. sed tm̄modo nimis dissimulant̄ se habebat
circa obseruationē legalīū. dicebat ideo paulus
q̄ nō recte ambulabat ad veritatē euangeliꝝ / ⁊ q̄
reꝓhensibilis erat. **E**x q̄bus palam elicit̄ q̄ sum-
mus pontifex qui succedit petro in apostolatu /
reꝓhendi potest publice ꝓ doctorē theologu. q̄
in officio ꝓdicatiōis succedit paulo. etiam vbi n̄
hereticaret vel erraret in fide. **E**t hoc similī eli-
citur generalius ⁊ incōuincibilī / ex auctoritate
ꝓime allegata. **S**i peccauerit in te frater tuus.
quēadmodū pluries in sacro ꝓstañ. ꝓcilio latissi-
me deductū est in sermōib⁹ publicis ⁊ multipli-

Ecibus scripturis. quoz copie sunt apud
Equeres tertio / q papa q **(multos)**

est in eibz corpus ecclesie sicut hoies alij si scanda
lizaret totum corpus ipse non esset rescindendus
vt totu corpus sanu fieret. contra doctrina chri
stie uagelica fundata in similitudine iuris natu
ralis. Qbat. xviij. cu glosis z determinatiõibz do
ctoꝝ in materia de scandalo/se fundantiu in hac
lege diuina z naturali.

Slege diuina ⁊ naturali.
Equeres quarto / qd petrus summ⁹ pon-
 tifer non debuisset compelli reddere ra-
 tionem ab apostolis ⁊ fratrib⁹ q̄ erant in iudea
 quia uisitauerat corneliū gentilem. cui⁹ m̄ oppo-
 situm dicit expresse **Actū. xi.** cum adisset petr⁹
 hierosolymā. s. vbi erat ecclesia / disceptabāt ad-
 uersus illū qui erant ex circūcisiōe dicētes. quā-
 re introisti ad viros preputiū habētes ⁊ mādu-
 casti cum illis? ⁊ statim subiūgit obediētie petri
 rursus. dans in hoc successorib⁹ suis formā debi-
 te hūilitatis. quā expressit epistole sue p̄me. ca. iij.
Parati inq̄t semp ad satisfactiōē oī poscētī vol-
 rationem de ea que in vobis est fide ⁊ spe. **Q**uod si
 destructione fidei summ⁹ aliq̄s pontifex volens
 sup̄bire / nollet hoc facere / constat qd a fratrib⁹

Eque possent accusari sicut ⁊ petrus. Equereſ q̄nto q̄ alicui iniuriato per pa-
pam sicut pōte uenire tam in corpe q̄ in
mebris imo ⁊ in fama circa ea que fidei sunt. nō
pateret in casu dabili aliqua defensio vel quāte-
nis subleuatio qd̄ est ⁊ ius naturale. cui ius diui-
num nō repugnat. **P**ater tñ p̄ſeq̄ntia. dato casu
tali vel simili. **S**it petrus qui p̄dicet corā papa ⁊
multitudine populi copiosa : q̄ christ⁹ fuit ver⁹
p̄pheta. iubeat tunc papa q̄ detrudat in carce-
rem. eo q̄ p̄dicat istā veritatē. **S**entiat petr⁹ q̄ si
appellet ad p̄ciliū generale submittēdo se eidem.
q̄ ip̄s p̄tezz eū nec scādalizabit in doctrina ei⁹
sed manebit in recta fide / q̄ christ⁹ fuerit ver⁹ p̄-
pheta. si aut̄ nō appellauerit. ip̄s reputabit q̄ pa-
pa verū dicat ⁊ bñ faciat. ⁊ ita deseret fidem cu⁹
p̄dicatore suo. **Q**uerit in casu. si petr⁹ dicere pos-
terit conciliū apello : quēadmodū paulus timēs
a seditionis occidi. clamauit cesarē apello. **N**ā
aut̄ materia latissime ⁊ studiosissime p̄secut⁹ est
et fundauit ockam in dyalogo suo. cuius solius
autoritati nō oportet inniti. Quis fuerit egregi⁹
theolog⁹. sed innitendū est rōnib⁹ suis : p̄ q̄to ro-
bur ⁊ autoritatē accipiūt a sacra scriptura. cuius
p̄temptus cum suis p̄fessorib⁹ : sepe duxit ⁊ du-
cet in errores.

Sequeretur sexto: qd in nullo casu papa possit iudicari: vel deponi p generale concilium: qd tunc qd criminofus esset vel scadalofus ecclesie. patet psequencia. qm ex opposito sequitur oppositum. Si eni papa pot iudicari vel deponi p generale concilium. ipse poterit denunciari per aliquem vel aliquos coram concilio presenti vel futuro. Qui si velit grauamen inferre talibus denunciare volentibus. nonne poterunt ipsi se ponere extra manus

nas vel potestate: ne de facto grauet eos et opprimat iniuste. hoc autem facere est vere et equaliter ab eodem appellare. Et hoc practicum est in concilio pi-
sano per vtrumque collegiorum duarum obedientiarum. sci-
licet gregozii et benedicti sic in suis obedientiis nun-
cupatoz. Hoc etiam practicum est per quoscumque reges
et principes. qui se subtraxerunt ab obedientia illorum: qui
isti vel illi iudicabant esse summos pontifices: qui
tamen subtractiones approbate sunt per sacrum con-
cilium. quedam expressis. quedam implicite vel
statim. concilio.

Equere septimo et **E**quiualeuter. magis ad hominem. quod concilium generale non
esset supra papam: vel iudex pape legiti-
mus. cuius oppositum determinauit et practicauit sa-
crum concilium. **¶** Unde enim processus est ad incho-
andum depositionem iohannis: quousque fuisset articulus
iste declaratus. sicut apparet ex actis eiusdem concilii
quoniam aliquid videbant super hoc hesitare. **¶** Constat
autem quod ab omni homine qui habet legitimum superiorem iudicem
sive sit vnus homo / sive vna communitas / potest si ratio-
nabilis et virgens imineat causa fieri appellatio ad
eundem iudicem. **¶** Et si dicatur put aliquid fingere vo-
lunt quod concilium non est supra papam. nisi quoniam est hereti-
cus seu deuius a fide / in quo casu non est mirum inquisi-
unt si concilium sit supra tale papam. quod desit esse pa-
pa et est inferior omni homini. et ita nituntur etiam eua-
dere illam inenarrabilem christi legem. **¶** Si peccauerit i-
te frater tuus etc. **¶** Hoc benigne ad prius refellitur.
Primo quod iohannes non est accusatus vel percutus de
heretica prauitate / et tamen concilium vocauit et iudica-
uit ipsum tanquam suum subditum. Unde et in toto pro-
cessu versus post sententiam diffinitiuam sue depositio-
nis. reputatus est ab eodem concilio verus papa. **¶**
Amplius non est verum / quod papa eo facto qui cecidit in
heresim persistit latenter / sit depositus a papatu. si-
cut nec est verum de alijs episcopis quemadmodum ista mate-
ria declarata est alibi latius. **¶** Reducendo hanc opinio-
nem ad multiplex inconueniens / scilicet ad incertitudinem
ecclesiastice police / et susceptionis sacramentorum.
¶ Et ad fauorabilitatem dante doctrine iohannis
wyckleff / qui principaliter innitebatur tali fundamen-
to. quod nullus existens in peccato mortali erat pa-
pa vel episcopus nec consecratus etc. **¶** Et qui bene ponde-
rat causas reprobationis huius doctrine wyckleff
in hac parte. Ille vel similes cause concludunt quod
peccatum heresis licet reddat vnum prelatum dignum de-
positione iuncta pertinacia non tamen reddit eum
depositum eo facto. sed requirit humana depositio
Sicut enim nulla sanctitas quantumcumque magna con-
stituit aliquem in statu papali vel episcopali. nisi per ele-
ctionem humanam de lege communi / contra opinio-
nem waldensium. Ita nulla iniquitas remouet ali-
quem ab episcopali gradu vel papali de communi
lege / si non interueniat humana depositio. **¶** Am-
plius tertio quo ad hoc arguitur. quod concilium sit
iudex pape non heretici. imo sancti assignando ca-
sus multos in quibus aliquis episcopus verus

papa poterit per multos testes diffamari de he-
retica prauitate / seu fauoraria heresis. aut per ve-
hementes pecturas ex operibus et conuersatione
diffamabitur apud multos et graues populos: qui si
recte ambulat ad veritatem euangelij / aut qui lapsus
est in heresim iam dñatam. aut qui noua vellet con-
fingere. constat quod existente generali concilio vel pro-
xime futuro. poterit idem papa iudicialiter compelli
ut purget se. quemadmodum exemplificatus est
de petro. qui si nollet hoc facere put facere noluit
marcellinus sine accusatione sua de idolatria. **¶** Unde
ne concilium posset persequenter ad depositionis sue sen-
tentiam procedere. et si dicatur quod non ex quo non est he-
reticus. **¶** Respondetur quod apud iudicium ecclesie / ubi
circa ea que facti sunt fallere potest et falli. simile
est iudicium de his que non apparent et que non sunt.
¶ Et per hoc elidit manifeste friuola responsio
dicentium papam non subiacere correctioni fraterne
aut iudiciali iussu a christo ubi prius. **¶** Si pecca-

Equere octauo et ad homines **¶** Cuius etc. **¶** Multiplex inconueniens iis que facta sunt
et que adherentes predictae assertioni / nulla
tenus existimandi sunt concedere velle. **¶** Et pri-
mo quod iohannes olim vicissim sextus reputatus
est adhuc papa sicut prius. et ita quod sanctissimus
dominus noster papa martinus / non est legitime ele-
ctus neque papa. quod idem dominus noster et suum collegi-
um noluit ea que conciliariter facta sunt per sacrum
concilium. concilium inuolabiliter obseruare / cuius ta-
men oppositum idem dominus noster pluries palam di-
xit. quod imperator non est confirmatus in imperium.
quod grauius peccant attendentes predicta / qui dant
obedientiam domino nostro summo pontifici tanquam pa-
pe. Denique petrus de luna fuisset iniuste et perpe-
ram accusatus in concilio de materia heretice poci-
pue et principaliter. **¶** Quoniam in quadam constitutione que
de verbo ad verbum ponitur in actis concilii / ip-
se conatus fuit determinare / quod nunquam licitum est aut
fuit facere subtractionem ab eo / neque ab aliquo ve-
ro papa / fundans se in hoc quod papa non habeat
superius iudicium in terris. nec potest ab aliquo ius-
dicari. **¶** Hec autem reputata fuit hereticalis con-
stitutio / et ita de plurimis inconuenientibus dicere

Ultremo dimis

Per illis que sunt in facto / circa iustifi-
cationem vel iniustificationem appella-
tionis duorum polonorum. nam multa hinc et in-
de diuersa imo aduersa et contraria videntur asse-
ri. circa que theologicum negocium non versatur
nisi pro quanto sub regulis generalibus et autenticis
daretur ars / sicut et data est / conuincendi aliquem
de pertinacia et fauoraria heretice prauitatis. Con-
uertatur tandem inquisitio particulate questio-
nis / circa ultimam particulam suam que sic ha-
bet. quod nulli fas est etc. Illius videlicet apostoli-
ce sedis / seu romani pontificis / iudicium in causis

An liceat in causis fidei appellare

fidei. que tanq̃ maiores ad ipsum ⁊ sedem apostolicam deferende sunt declinare.

Sunt aliqui sicut dicunt / qui minus istam pticulaz reputant sustinibile q̃ precedentē q̃lificantes eam / q̃ est palam hereticalis ⁊ toti ecclesiastice hierarchie circa fidei defensionē / seu p̃seruationem finalem ⁊ resolutiuā subuersiua. **¶** Nō tūtur autem fundare dictum suū in aliquib⁹ p̃positionibus / quas reputant catholicas veritates

Prima p̃positio In causis fidei iudiciū inīti debet infallibili regule. sic q̃ vltimus ⁊ sup̃mus iudex cui sententie necessario stādum est tanq̃ vere catholice / non sit a fide deuia bilis. alioqn̄ staret in casu q̃ hoies obligarentur assentire contra fidem.

Secūda p̃positio. In causis fidei non habetur in terra iudex infallibilis. vel qui nō sit deuialis a fide de lege cōmuni / p̃ter ipsam ecclesiā am vniuersalē vel conciliū generale eam sufficiēter representans.

¶ Tertia p̃positio In causis fidei null⁹ particularis homo p̃ suam determinationē potest de p̃positione nō heretica facere hereticā. sicut nec de catholica non catholica. ita nec papa nec episcopus p̃prie ⁊ vere loquēdo / possunt p̃positio nem aliquā hereticare. Possunt tamen p̃positionem aliquā que videtur aliquib⁹ non heretica declarare q̃ sit heretica ⁊ hoc iudicialit̃ / sicut doctores scholastice hoc faciūt vel doctrinalit̃. Et hoc appellat facere articulum diuersimode tamē quia pape determinatio penalīs extēdit se ad omnes fideles / sed ep̃alis t̃mmodo ad subditos suos. vt p̃cise est ep̃alis.

Quarta p̃positio. In causis fidei / nulla de terminatio iudicialis / ep̃i imo nec pape solius p̃scise vt est ep̃i vel pape / ligat fideles ad credendū q̃ ita sit de veritate fidei. sicut p̃tendit sua declaratio. qm̄ taz papa. q̃ ep̃s deuiales sunt a fide obligat tamen subditos sub pena excoicationis talis determinatio. q̃ non dogmatizent opposituz talis determinationis / nisi appareat manifesta ratio repugnādī / vel p̃ sacra scripturā vel p̃ reuelationem. vel p̃ ecclesie seu generalis p̃cilij defmitionē.

¶ Quinta p̃positio. In causis fidei (tione sicut pōt declinari iudiciū ep̃i si appareat deuinus a fide. ⁊ requiri iudiciū pape / sic de papa respectu generalis p̃cilij suo mō dici pōt. Et h̄ est ad formā r̃sua / seq̃ns ex p̃missis. iūcto q̃ apud summū pontificē ⁊ ei⁹ sedē r̃homanā / pōt eē q̃nq̃ raritas p̃itoz i sacris l̃is / ⁊ i vera fide p̃batoz magis q̃ apud q̃sdā ex ipsis q̃ generalia h̄nt studia sacre scripture ⁊ aliarū facultatū.

¶ Sexta p̃positio. In causis fidei illa causa d̃ maior esse / nō que ē de re maiori. sicut de trini

tate ⁊ vnitāte p̃sonarū. sed que difficilis ē ⁊ ambigua ad determinandū iuxta textum scripture. **Exo. xvij. Deut. xvij. Et. ij. Parat. xix.** In q̃bus fundat canones dicētes q̃ cause maiores s̃i dei sunt ad sedē aplicā referēde.

¶ Septima p̃positio. In causis fidei poterit vna causa dici maior apud aliquē ep̃m vel dioce sim. q̃ apud aliū ep̃m vel dioce sim nō reputabitur eē maior. vel ad sup̃iorē sicut ad papaz remittēda / q̃ scilicet apud tales ep̃m vel dioce sim p̃p̃t abūdantiā theologoz causa talis nō reputabitur difficilis vel ambigua. sed p̃ sacra scripturam iam damnata vel approbata.

¶ Octaua p̃positio. In causis fidei nō min⁹ aliquā occurrēdū est siue p̃ ep̃m vel p̃ summū pōntificē siue p̃ generale p̃cilij / dū cernunt oziri scādala ⁊ errores crudeles ⁊ impij p̃ pacificū conuictum christiani populi. q̃ maxie p̃sistit i obseruatiōe mādatoz dei / de seruādo iuramēta. ⁊ de nō interficiēdo hoies auctoritate p̃pria. ⁊ de nō p̃stādo ad vsurā. vel de nō rapiēdo. vel de nō adulterando. q̃ dum insurgūt errores p̃ aliq̃s de articulis fidei / q̃ nūerati sunt in symbolo. **¶ Formāte** igit̃ rationē suā q̃ predictā pticulā impugnat iuxta p̃positiones p̃missas / p̃sertim iuxta q̃nq̃ p̃mas. **¶** Fas ē in casib⁹ p̃cernētib⁹ causas fidei declinare illius iudiciū. q̃ reperiret deuinus a fide. vel eis que fidei sunt cū suis p̃siliarijs vehementer suspect⁹ / p̃ apta signa nimie dissimulatiōis / vel acceptiōis p̃sonarū vel aliūde multis modis. **¶** (loq̃ndo semp cū reuerētia) staz aliquē summū pontificē cū suo collegio sic posse deficere circa ea q̃ fidei sunt. quēadmodū petr⁹ ⁊ alij apli defecerūt in passiōe. imo q̃ min⁹ videret sicut petr⁹ deficiebat nec recte ambulabat ad veritatē euāgelij. ⁊ rep̃hēnsibilis erat dū paulus sibi restitit i faciem ac p̃inde declinabat ei⁹ iudiciū / ergo fas est interdū summi pontificis iudiciū in causis fidei declinare. **¶** Hec aut̃ dicta sunt vel argumēta magis ad veritatis inq̃sitionē. q̃ ad alicui⁹ p̃sertim sanctissimi dñi martini pape rep̃hensionē. attēto q̃ p̃stitutio sua q̃tū ad illa q̃ fundat in facto / nō iacz sub theologia rep̃hēsiōe. Et q̃tū ad alia q̃ ius p̃cernūt / sicut est p̃dicta ps excepta **¶** Dicerēt beniuoli sui q̃ nō obstātib⁹ allegatiōibus in oppositū. illā pōt suscipere rōnabile ⁊ veraz interpretationē. sicut recipiūt p̃stitutiones positue decretis inserte q̃b⁹ inuitis. Sic intelligēdo q̃ nō est fas appellare a papa / vel ei⁹ iudiciū in causis fidei declinare. non q̃dē p̃ oi ⁊ in oi casu. sed q̃n facit id q̃d in se ē / ⁊ q̃n nō apparet deuinus a fide. s̃i ambulat recte ad veritatē euāgelij / sine p̃sonarū acceptiōe. quēadmodū in p̃mio ⁊ narratione sue p̃stitutionis dicit esse faciēdū p̃ summū pontificem. ⁊ q̃ ita fecit affirmat. **¶** Nā p̃stitutiones ⁊ leges s̃m Aristo. ferunt vniuersaliē. Quis in aliq̃ casu dabili pati p̃nt instantiā. **¶** Porro dñs nō

ster tollere poterit efficaciter suspicionē suāstraz
que cōtra sanctitatē suā fieri posset/si dicta sua
factis compenset. hoc ē si sponte nullo inquiren-
te damnet doctrinā illam pestiferā et crudelē con-
tra polonos cum similib⁹ et alijs. cū tali celerita-
te et rigore. q̄lem fidei materia vergēs i scandalū
et p̄niciem reipublice postulat et requirit. p̄cul ab-
lecta quavis acceptione p̄sonarū.

¶ Finit tractat⁹ ingri iohannis de gerson sacre
pagine p̄fessoris eximij. quo et an liceat i causis
fidei a summo pontifice appellare seu eius iudici-
um declinare.

Bequitur libellusei⁹

dem doctoris/articulorū theologicorū et schola-
stice compositorū p̄ petz de luna ad p̄vincendūz
eū fuisse et cē notorie hereticum. et p̄tinacit̄ erras-
se/et errare p̄ catholicā et euāgelicā veritatē/sup-
ptatē et autoritate ecclesie. Et p̄tinet duos tracta-
tus. In p̄mo ponunt generales articuli. In secū-
do speciales et subsumpti specialit̄ ex generalib⁹

Primus articulus

¶ P̄mo p̄stat q̄ iste est articulus fidei/
q̄ ē vna sancta catholica et ap̄lica ec-

Secūdu⁹ articulus. ¶ Itē q̄ b̄ vni- (clesia.
tas ecclesie nō sic depēdet a p̄lona pape cēntalit̄
q̄n possit manere vna/et maneret de facto/ quan-
do nullus est papa in ecclesia.

¶ Tertius articulus. Item q̄uis vnitas ec-
clesiastica essentialis sit ad p̄mariū caput christū
Nihilomin⁹ vnitas altera accidētalis vel secun-
daria/psistit in obediētia ad vniū summū pontifi-
cem q̄ est caput secūdariū in ecclesia cuz christo.

Sic videlicet q̄ q̄libet catholicus debet habere
p̄mptitudinē seu p̄parationē animi ad obediē-
dū vni summo pontifici/dū p̄stiterit sibi aut con-
stare debuerit/q̄ sit papa aliq̄s legitime electus
Et vltra secūdo requirit q̄ nō ponat scient̄ impe-
dimentū cōmissiue vel omissiue. ne p̄ficiat eccle-
sie dei vnus papa cert⁹ et legitime elect⁹. Id eni
p̄dēnat⁹ ē in ceteras causas iohānes hus. qz di-
cebat q̄ ecclesia dei vsq̄ ad p̄summatōnē seculi
poterat eque b̄n regi p̄ sacerdotes disp̄sōs p̄ mū
dū absq̄ vno capite. sicut cū tali capite. Unde si
cut dicūt theologi q̄ sacramentū p̄firmatiōis est
sacramentū necessitatis. non quidem simpliciter
cum sine illo staret salus/sed sic q̄ obligatur q̄li-
bet ad non p̄temnendū susceptionē huius sacra-
menti pro tpe et loco oportunitis ita p̄porcionabi-
liter de vnione vel adhesionē ad vnicū papam
potest intelligi. sicut etiam dici solet apud theo-
logos q̄ p̄ceptum affirmatiuū quale est de ha-
bendo papam. obligat ad semper non p̄ semper

¶ Quartus articulus. Itē q̄ culpabilis in po-
ri articulo. primo modo vel secūdo vere dicitur
sautor et nutritor scismatis. imo et scismaticus si

lungat p̄tinaciam. id est. si non velit corrigi/q̄-
uis staret q̄ ex hoc solo non esset hereticus/si sa-
ceret hoc non ex errore intellectus. sed ex dep̄ia-
uatione affectus. q̄uis apud ecclesiā habendus
esset ille vel hereticus/vel de heresi vehementer
suspectus.

¶ Quintus articulus. Item q̄ ecclesia sic in-
stituta est a christo perfecto legislatore/q̄ pōt se
p̄tinuare et de facto p̄tinuabit in vnitate vsq̄ ad
p̄summatōnē seculi/et hoc intelligēdo. nedū de
primaria et essentiali vnione/que est ad christū
sed de accidētali et secūdaria ad summū pontifi-
cem. sic q̄ pōt et poterit sibi instituere caput vniū
secūdariū qd̄ dicit̄ papa. Et quicūq̄ impedit sci-
enter cōmissiue vel omissiue talem vnitatē eccle-
sie. agit contra articulū iam dictū. vnam sanctā
catholicā et c. Et iā vbi videt̄ stare. cum prima
vnitate ad christū. Inde patet q̄ aliq̄s existens
papa legitime electus. pōt effici scismatic⁹. si det
impedimentū scient̄ cōmissiue vel omissiue. q̄ to-
ta ecclesia non obediat vni summo pontifici. dū
exempli gratia. papa non potest reducere maio-
rem partem christianitatē ad obediendū vni ca-
piri nisi cesserit et alter p̄stituā. ipse vero hoc p̄ti-
naciter renuit facere/aut in aliquo multiplici ca-
su tali. Simile diceret̄ de obediētib⁹ vero pape
q̄ possunt esse scismatici. et alij qui non obediunt
sed parati sunt obedire modo predicto et appo-
nunt diligentia suāz q̄ vniatur ecclesia/sunt im-
munes a scismate.

¶ Sextus articulus. Item si p̄bes de aliq̄ q̄
circa p̄missa sit hereticus/hoc est iuxta verba au-
gustini q̄ fingat sibi nouū errorem/vel antiquū
sequatur/glorie siue p̄ncipar⁹ sui causa. p̄babif
p̄sequenter manifestissime q̄ talis est nedūz fau-
tor scismatis. sed vere scismaticus. Et ideo suffi-
ciat in seq̄ntib⁹ coartare sermonē ad heresim. qm̄
ex isto sufficienter p̄cludetur scisma.

¶ Septimus articulus. Item q̄ dum nullus
est papa. vel dum lapsus est in heresim manife-
stam et iam damnatā. vel dum p̄seutire non po-
test q̄ ecclesia congregē. quia scilicet effectus ē
amens et insanus incurabilis. vel incarceratus ē
taliter q̄ haberi non potest accessus ad eum. etiā
si necessitas vel euidentis vtilitas imineat potest
se congregare sine papa. Et idem dicēdū est vbi
papa sufficient̄ summat⁹ et requisitus p̄ p̄gregādo
ecclesiā ad vniēdū eā in fide et morib⁹/vel ad p̄sti-
tuendū sibi papā certū. nollet p̄tinacit̄ eā puo-
care. Iste articulus sequit̄ ex p̄orib⁹ et ex negati-
one ei⁹ seq̄ret̄ q̄ ecclesia n̄ fuisse a xpo p̄fecte insti-
tuta p̄ sui p̄suatiōe et vnitate legitia i mēbr̄ suis
i fide et morib⁹/et ad vniū caput secūdariū vez et cer-
tū. qd̄ aptissime ē p̄ aptz ad Eph. iij. et alibi mul-

¶ Octau⁹ arti. Itē ecclesia (tis loci. et Oze. j.
d̄ catholica. i. vniūsalis et apostolica. qm̄ omnis
homo generalit̄ obligat̄ adherere firmit̄ illis ve-

Articuli speciales

ritatibus/que eadem ecclesia tenet. docet et p̄iudicat. que veritates sunt sufficientes in sacra scriptura contente. presertim in euangelio/vel ex contentis in sacra scriptura sufficientes et clare deducuntur/vel per apostolorum doctrinam successiue deducte sunt de generatione in generationem vsq; ad nos p̄ observationem legitimam. Unde dicit ecclesia apostolica. qm̄ in apostolorum doctrina fundata est. tam verbis q̄ scriptis.

¶ Nonus articulus. Item dum est data i euangelio p̄ christum aliqua regula generalis obseruanda. illa obligat oem hominem habentem vsum rationis. nisi de exceptione alicuius hominis p̄stiterit per eandem legem euangelicam. et non solum p̄ humanam traditionem vel exceptionem. qm̄ inferiori lex derogare non potest superiori auctoritati.

¶ Decimus articulus. Item q̄ hec est lex euangelica generaliter promulgata. Mat. xviij. Si peccauerit in te frater tuus/vade et corripe eum inter te et ipsum solum. si te audierit lucratus es fratri tuo. si te non audierit adhibe tecum unum vel duos testes. ut i ore duorum vel trium testium stet oem verbum q̄ si non audierit eos dic ecclesie. si autem ecclesia non audierit. sit tibi sicut ethnicus et publicanus. Sequitur p̄tinuo. Amen dico vobis. Quicunq; alligaueritis super terram etc. ubi fundatur potestas supernaturalis ecclesie ultra naturalem.

¶ Undecimus articulus. Item q̄ ad predictum articulum corroborandum ex alijs sacre scripture passibus possent induci varie leges/que sunt de iure proprie diuino et exp̄sso. imo et iure proprie naturali p̄supposito diuino. ut de abijciendo parte corporis scandalizante totum corpus. siue sit pes. siue manus. siue oculus. Mat. xvij. Et ita de reliquis. Sed sufficit ad deducendum p̄positum h̄ unica lex p̄dicta. Si peccauerit. Et forte diceret hic aliquis q̄ q̄cqd sit de membris abijciendis aut recidendis. caput tamen non potest abijci vita manente. R̄ndeo q̄ similitudo corporis veri et mystici non est h̄ vsq; ad eadem. qm̄ sine capite naturali corpus non potest vivere. sed sine capite secundario corpus mysticum potest habere vitam. sicut in casu nostro patet de papa q̄ remoto vel absiso. stat unitas et vita in corpore mystico ecclesie. et h̄ in virtute capitis essentialis et primi. quod est christus.

¶ Duodecimus articulus. Item sicut summus pontifex quicumq; legitime fuerit electus est filius ecclesie. Sic dici potest et dicitur frater unusquisq; hominis de ecclesia. vñ et ad h̄ significandum dedit nobis christus hanc formam orandi. Pater noster etc. Si unum ergo habemus p̄rem in celis. si unam matrem ecclesiam in terris. constat q̄ oēs mutuo sumus fratres. Et oppositum sentire vel dicere de papa esset aptissima dementia.

¶ Tredecimus articulus. Item q̄ papa quicumq; legitime electus potest peccare. q̄ non est impetrabilis ex assumptione papalis dignitatis. Oppositum dicere. nisi p̄staret de aliquo p̄ diuinam reue-

lationem/esset intolerabiliter sup̄bire. et 3 testimonium exp̄tationis p̄ntis et preterite.

¶ Decimus quartus articulus. Item p̄dicta lex. Si peccauerit. quibus data fuerit p̄ regimine totius ecclesie et filiorum suorum. nihilominus appropriata data est persone petri. q̄ erat futurus summus pastor. sicut promissum fuerat. Mat. xvi. et executioni demandatum Jo. xxi.

¶ Decimus quintus articulus. Item q̄ christus in p̄dicta lege Si peccauerit etc. non accipiebat ecclesiam qm̄ dixit. Dic ecclesie. p̄ ipso petro vel p̄ successoribus suis summis pontificibus. pater q̄ petrus non dixisset sibi ipsi qm̄ frater suus noluisse obedire monitioni sue seu fraterne correctioni. Intellegatur ergo de ecclesia que est congregatio fidelium presertim qm̄ frater q̄ peccabat et nolebat corrigi fuisset talis q̄ non habuisset placitum supra se sicut est papa. qui tamen subiectus est legi p̄dictae sicut ipse est frater peccabilis.

¶ Decimus sextus articulus. Item christus dicens do in p̄dicta lege. q̄ si ecclesia non audierit/sit tibi sicut ethnicus et publicanus/docet manifeste q̄ ecclesia h̄z auctoritatem iudiciariam. alioquin si non audierit non esset p̄tutacia vel p̄ctm̄. Et patet aliunde p̄ illud Qui vos audit/me audit etc. Et itez. Quicunq; alligauerit super terram etc. Sic subiungitur statim p̄ p̄dictum.

¶ Decimus septimus articulus. Item q̄ ois q̄ potest et dicitur puniri iudicialiter. potest etiam licite euocari ad iudiciū etiam p̄ appellationem aut puocationem aut citationem. put visum fuerit expediens iudici vel illis q̄ ad iudiciū accusare voluit frater delinquentem. presertim ubi non apparet p̄tutic modus p̄uentionis p̄cedendi reū et p̄tutic fr̄ez.

¶ Decimus octauus articulus. Item q̄ nulla p̄stitutio humana potuit aut potest p̄iudicare legi p̄dictae. Si peccauerit etc. Cū sit de iure pure diuino. et dicitur re p̄p̄e naturali p̄supposito diuino.

¶ Decimus nonus articulus. Item q̄ p̄stitutiones q̄ dicunt q̄ papa potest deponi si labatur in heresim non sunt cēsende p̄stitutiones pure humane vel positue alie q̄rū summorum pontificum vel alterius. Patet q̄ tūc si ligaretur papa. q̄ par in parē non h̄z imperiū.

¶ Vicesimus articulus. Item q̄ fundantur he p̄stitutiones p̄ncipalit in p̄dicta lege. Si peccauerit etc. Et in alijs iuribus p̄formibus sicut p̄tractū est articulo. xi.

¶ Vicesimus primus articulus. Item q̄ sic h̄ p̄stitutio christi. Si peccauerit etc. non specificat vel restringit de solo p̄cto heresis/sed et generaliter de quolibet p̄cti genere. q̄d potest deduci in publicū. Sic quolibet p̄ctm̄ pape publicū seu notoriū potest denūciare ecclesie. si fraternaliter monitus papa nolit audire monētem. neq; testes inductos. nisi daretur ex lege p̄p̄e diuina. q̄ aliquod p̄ctm̄ christi istuc excluderet. quod vtiq; fieri non poterit.

¶ Vicesimus secundus articulus. Item q̄cūq; cuiuscūq; status fuerit q̄ scripserit vel asseruerit q̄ papa non possit pro alio crimine accusari corā

ecclesia q̄ pro heresi. ille negādus est simpliciter tanq̄ tradicens textui euāgelico. Vel reuerenter glosandus est. si non appareat q̄ fuerit in hac assertionē ptinax. et si in alijs bene sensit. Simile dicit de scripturis que sonare vident q̄ papa n̄ habet supiorē iudicē in terris. et q̄ ab eo nunq̄ licuit neq̄ licet appellare. et ita de similib⁹ que si excludunt auctoritatē generalis concilij. sunt hereses manifeste. Sed non est leuiter p̄sumendū q̄ alij doctores sic senserint generalit̄ absq̄ oī exceptione possibili occasiōe vel colore.

Vicesimus tertius articulus. Item q̄ glosa q̄ dicit q̄ pro alio crimine q̄ p̄ heresi potest papa accusari vel deponi. non habet auctoritatē vel robur tanq̄ ab vno glosatore vel hoīe. sed a christo immediate et exp̄sse. alioq̄ nō faceret fidē. sicut p̄dictū est in altero articulo. q̄ par in parez. et vn⁹ inferior in supiorē non habet iudiciū.

Vicesimus quartus articulus. Item q̄ de iure diuino et naturali est pp̄ia defensio suiipsi⁹ duz leditur. dum tamen hoc faciat per media non prohibita in lege diuina et naturali.

Vicesimus quintus articulus. Item q̄ stare potest in facto q̄ aliquis molestat⁹ a papa etiam vero et legitimo non possit habere sufficientē defensionē nisi puocaret vel appelleret a papa ad iudiciū ecclesie. et nisi subtrahat se ab eo. sic q̄ eius mandatis nō obediāt. que mādata vel obediētia tollerent leso iusta defensionē suiipsi⁹ vel suorum. vt esset tuitio pp̄rie m̄ris vel patris. aut patrie suo. imo et totius catholice veritatis. aut vniuersitatis ecclesie. sicut apparuit in subtractionib⁹ multis legitime factis tpe nostro et per prius.

Vicesimus sextus articulus. Item sicut alias p̄dicatum est coram b̄ sacro concilio. pōt haberi multiplex occasio. et questus color. ad b̄ q̄ possit et debeat per ecclesiam seu conciliū generale vice sua dari libellus repudiij vero pape. q̄nq̄ sine culpa pape. licet non sine causa. q̄nq̄ cum culpa pape etia alia q̄ sit heresis. et nūerati sunt colores vel occasiōes duodecim quēadmodū vice uersa summ⁹ pontifex pōt dare libellū repudiij ecclesie. sicut patuit in celestino cedēte. Uxor autē et vir non videntur hic ad imparia iudicari.

Vicesimus septimus articulus. Item q̄ p̄dicti oēs et singuli articuli sunt p̄ b̄ sacro concilio p̄stati. solennit̄ et iudicialit̄ declarati. et multipliciter p̄tati tam in electiōe olim iohānis vicesimiter. q̄ in p̄stitutionib⁹ et decretis factis sup̄ auctoritate generalis concilij. p̄sertim. vij. aprilis anno. m̄ccc. xv. Et nouissime in decreto facto q̄ p̄tensa p̄stitutio petri de luna non p̄iudicat subtractioni facte sibi in arrogantiā et c.

Vicesimus octauus articulus. Item q̄ docēs vel asserens nunc oppositū alicuius articuloz p̄missoz cadit in heresim iam dānatā et asserit expresse contra p̄dictam legem euāgelicā. Si pec-

cauerit et c. Et contra articulum istum. Vnā sanctam catholicam et c. Et contra determinata exp̄sse per hoc sacrum conciliū. sicut p̄tractū est.

Vicesimus nonus articulus. Item q̄ p̄latus ecclesiastic⁹ etiam papa determinās iudicialiter aut per modū p̄stitutionis perpetue et penales oppositū p̄missoz articuloz non potuit aut potest a ptinacia quolibet excusari. tuz quia demonstrat q̄ non quirit tota sollicitudine veritatē dum eam sciēter impugnat. et ad impugnandū omēs alios inducit q̄tum in se est. per excoicationes et alias penas grauissimas. tum rursus in casu p̄sentis. quia non ostendit se paratū corrigi. dum regulam sui correctricē negat et impugnat. scilicet auctoritatem ecclesie vel generalis concilij vice sua.

Vicesimus articulus. Item q̄ nulle p̄tensiones facte in oppositum releuant talem assertorem vel determinatorem. quomin⁹ debeat in errore suo pertinax iudicari. quia cum talib⁹ p̄tensionib⁹ generalib⁹ de volendo stare in fide ecclesie et c. Stat de facto p̄ticularis erroris assertio. sicut posset latius deduci tam per rōnes q̄ p̄ exempla prioz hereticoz et etia modernoz. dū factum repugnat p̄testationi. **Finit lib̄ p̄m⁹.**

Sequitur secundus li.

ber eiusdē doctoris. articuloz specialiu⁹/subsumptoz specialit̄ ex generalib⁹ articulis. sup̄ p̄tate et auctoritate ecclesie. p̄ petrū de luna ad quincē dum eum vt prius.

Primo no

tandū est q̄ petr⁹ de luna dudū fecit q̄ndā p̄tēsā p̄stitutionē. et eā pluries solēnit̄ publicauit et publicari fecit. imo et practicaui q̄tum in se fuit. tā

contra christianissimū regem fr̄cie añ p̄liū p̄sanū q̄ nouissime et illustrissimū regem arrogante. et generalit̄ p̄tra oēs q̄ sunt in b̄ sacro concilio. sicut patet ex sua r̄siōe ad citationē. que p̄tēsā p̄stitutio incepit. In dierū successu crescente malicia et c. Datū massilie. xliij. kal. iunij. anno xliij. p̄tification⁹ n̄ri. ita q̄ sunt decē añi vel circ̄.

Secundus articulus. Item q̄ in p̄tēsā p̄stitutione ponit in forma tal⁹ clausula inf̄ ceteras. oēs et c. q̄ a nob̄ vel successorib⁹ n̄ris rhomanis p̄tificationib⁹ canonice intratib⁹ appellare p̄sumperint. seu a n̄ra seu ip̄oz successorū n̄roz rhomanoz p̄tificationē canonice intratiū obediētia recesserint. ac se subtraxerint. vel in p̄missa subtractione aut appellatiōe p̄seuerauerint seu p̄stiterint. seu eis in p̄missis impedimēt seu appellatiōib⁹. subtractionib⁹. vel puocatiōib⁹. sciēnt p̄ se vel p̄ aliu⁹ vel alios. quauis occasione seu quesito colore dede-rint auxiliū. consiliū. vel fauorez. et qui p̄tinacit̄

Articuli speciales

asseruerint illos qui premissa committunt per nostras sententias non ligari / cuiuscumque stat^{us}. quod dignitatis existant / vel conditionis . etiam si cardinalatus patriarchali . archiepiscopali . episcopali . imperiali . regali . vel alia quavis ecclesiastica vel mundana prefulgeant dignitate . ex nunc autoritate apostolica . excommunicationis sententiam promulgamus . a qua nullus preterquam a romanis pontificibus nisi duxerit in mortis articulo poterit beneficii absolutiois obtinere etc. Et adduntur pene depositionis etc.

Tertius articulus. Item quod dicta clausula / sicut patet ex forma sua est generaliter absque omni exceptione posita / tam de petro quam de luna / quam de quocumque legitimo successore suo . siue labatur aliquis eorum in heresim . siue in aliud peccatum quodlibet / quantumcumque enorme . quia dicit quis occasione seu quesito colore etc. Et quia si voluisset aliquam exceptionem fuisse . illam explicasset . Sed quod videbat exceptionem reddere potuisse contra seipsam / propterea nullam apposuit vel apponendam iudicauit

Quartus articulus. Item quod petrus de luna in suis rationibus datis ad citationes contra eum factas / dat aperte intelligi . quod vult practicare dictam pretenfam constitutionem et tenet firmiter quod habuit et habet robur et vim suam / contra omnes et singulos qui sunt in hoc sacro constanti . concilio quia sic dicit in forma . Protestandum tamen quod per quocumque facta vel facienda . dicta seu dicenda / sub quacumque forma / non intendit dictam congregationem aut eius pretenfam citationem comprobare . nec ipsam citationem quolibet exaudire / aut ei quemcumque seu qualemcumque vigorem tanquam a notorie nullam potestatem habentibus emanatam / quoquo modo tribuere seu prestare . imo ipsam et aliam quocumque facta seu faciendam / ordinata seu ordinanda contra ipsam / et romanam ecclesiam cum sint de facto presumpta per eos . pronuntiavit / decreuit / et declarauit / pronuntiat / decernit et declarat / cassa / nulla / irrita / ipsam iure ut de his etiam est solenniter prestatum . Postremo cum in pretenfa citatione contineatur . quod venientes in unum canonice convocati / et repntantes ipsam vniuersalem ecclesiam decreuerunt etc. Respondet idem dominus noster papa / quod predicti congregati in constanti . non sunt generalis synodus . nec vniuersalem ecclesiam repntant . cum sint excoicati et omnibus ecclesiasticis dignitatibus / gradibus / et autoritatibus / et iurisdictione privati et persequens nullas partes iudicii potuerunt assumere . nec possunt sicut nec etiam iurisdictionem aliquam exercere precipue cum minor in maiorem . et maxime in papam . quem nec iuris autoritas . nec rationis debitum . nec alicuius obligatiois necessitas / ad hoc artat . actum impiosum exercere non possunt . Ecce temeritatem et pertinaciam aduersus hoc sacrum concilium et aduersus omnes indifferenter quam sibi non obediunt . Unde et reputat solam ecclesiam esse apud se / et solam

concilium generale / et quod cathedra sua est arca noe sicut dixit verbo / dicitur intelligi quod nullus extra hanc arcam saluabitur . Et ita de plurimis .

Quintus articulus. Item quod hoc preterita constitutio de directo et expresso repugnat omnibus et singulis prioribus articulis qui elucidant hanc legem euangelicam . Si peccauerit etc. Et qui fundantur in hac lege cum suis similibus . et hoc notorium est ex terminis .

Sextus articulus. Item quod petrus de luna non excusat vel releuat ab heresi predicta et pertinacia / per generales prestationes / quas facit que sic habent in forma . Dicit ac etiam preterit / quod in veritate fidei et unitate catholice ecclesie semper fuit et est . semper se fuisse et permansisse firmiter credit . nec ab illis unquam / modo aliquod deuiavit . sicut nec de uiare intendit . nec fauorem scismati vel heresi aliquod modo dedit . sicut nec dare intendit . imo semper tenuit et tenet firmiter quod credidit et credit . quod sancta romana et catholica ecclesia tenuit / et tenet / prestatetur / et docet nec aliquid a predictis decreuit / decrecere . facere . scribere . docere tenere seu credere intendit in posterum . gratia eidez diuina assistente . nilque pertinaciter seu incorrigibiliter dixisse seu dicere voluit nec intendit . Sed omnia preterita . preterita . et futura quecumque dicta et dicenda . facta et facienda . scripta et scribenda . credita et credenda . docta et docenda subicit subiectaque esse voluit correctioni et deminationi catholice ecclesie sacrosancte . Et si contra premissa vel aliquod premissorum dixerit . scripserit . aut fecerit quis modo / quod non credit . paratus est semper stare correctioni dicte sancte matris ecclesie . in cuius unitate viuere intendit atque mori / sicut catholicus et fidelis . et facere et complere ea ad que astringitur in premissis et quolibet premissorum . Constat enim quod cum his prestationibus remaneret particularis error suus non purgatus .

Septimus articulus. Item si nunc predictus petrus de luna vellet a predicta heresi sua reuerti / et redire ad gremium ecclesie . ipsa posset claudere sibi gremium / dando indulgentiam de seculere . sed non deberet ipsum impunitum relinquere vel in papatu pretenso retinere . etiam ubi fuisset aliunde papa legitimus .

Octauus articulus. Item quod si mittat nuncios suos . videtur quod in primis et ante omnia proponendi sunt ipsis precedentes articuli / ut respondeant singillatim ad quolibet . quoniam per hoc fiet abbreviatio aliorum processuum iuridicorum qui versarentur in his que sunt facti . quoniam per predictos articulos potest veraciter uno verbo dici ipsi si petro de luna . Ex ore tuo te iudico serue neque . imo videtur quod nunc si mittant erunt interrogandi super premissis nedum pro noie seu vice petri de luna . sed etiam pro seipsis . ut videatur quid sentiant super eisdem articulis . ut si male habent et ipsi male . iuxta demeritum et errorem . si bene . pronuntiabit eorum magister ex eorum confessione catholica et vera .

Articulatio pretacte

stitutiois petri de luna potest fieri contra ipsum sub tribus ppositioib⁹ sequentib⁹ / cum pbatone summaria et aliarum quarundam additioe conclusio- num. **H**ec constitutio petri de luna est heretical que incipit. In die etc. **H**ec constitutio cum suis circumstantiis reddit petrum de luna hereticum. **H**ec constitutio cum suis circumstantiis reddit petrum de luna ppe scismaticum. temerarium. scandalosum. atq³ sacrilegum.

Robatur prima

P conclusio sic. Constitutio illa est hereticalis que directe et expresse pui- dicat et puiat legi euangelice. de cor- rectione fraterna / et de correctione iudiciali p auto- ritatem ecclesie. si fraterna non satisfecerit q³ ha- betur. **Mat. xviii.** Si peccauerit in te frater tuus etc. **S**ed hec constitutio petri de luna est hmoi. igitur est hereticalis. **D**educit maior p descripti- onem heresis q³ est dogma puerum fidei catho- lice contrarium. **C**onstat autem q³ euangelium est fi- des orthodoxa obiectiue. sicut dicit in symbolo **H**ec est fides catholica etc. **S**ed minor in quo stat difficultas deducit sic. **L**ex pdicta de correctio- ne fraterna et iudiciali. aut comprehendit petrum de luna et suos successores q³ reputat summos pon- tifices futuros legitime. vel n^o comprehendit. **N**o potest dici secundum qm lex fert generalit^r de om- ni fratre d^o peccauerit tali peccato q³ pot^r dedu- ci in publicum. **C**onstat aut^m q³ q³libet christian⁹ est frater noster etia si fuerit papa. q³ ppe b⁹ n^o desi- nit dicere pater n^r. si igit^r est p^r n^r. nos parit^r su- us fr⁹s. si vero des^r primu sicut dari necesse est q³ scilicet papa comprehendit sub lege hac euange- lica et inmutabili que psonat etia iuri ppe natu- rali. **S**equit^r ergo q³ si peccauerit in nos. etia fra- ter noster debet fraternalit^r primo corripi / iuxta regulam generalit^r ita positam. q³ si noluerit audi- re. adhibedi sunt testes. **Q**uod si audire noluerit / de- nuuciatus est ecclesie. qua si p^reserit. habendus est tanq³ ethnicus et publican⁹. i. excoicat⁹ et ex- tra ecclesiam positus. **S**equit^r ergo psequenter q³ ec- clesia e iudex pape d^o peccauerit pctio publico et ecclesie denunciato. **E**t pot^r ecclesia tale papam ex- coicare et eicere a p^rortio / multiplici occasioe / et multiplici quesito colore. **C**onstat aut^m q³ ab infe- riori ad superiorem legitimu pot^r fieri appellatio / seu puocatio seu deductio in causam. seu iudiciali ci- tatio et euocatio / nunc ad denunciations alterius. nunc ex puro iudicis officio. **S**ed manifestu est q³ b⁹ constitutio tollit oia ista media d^o fert generalem excois sniam et penas depositiois in oes q³ qua- cunq³ occasioe vel q³cunq³ quesito colore psump- serint a psona petri de luna vel a q³cunq³ successo-

re seu appellare seu puocare. vel ab obediencia se subtrahere etc. q³ utiq³ repugnat et p^rdicat ma- nifestissime huic legi euangelice p^rut modo dedu-

P Robat secunda conclusio fa- ctum e. **D**iliter ex pcedenti. **A**lle eni ppe dicit^r hereticus qui pertinaciter asserit / mo- determinat heresim. sed petrus de lu- na pertinacit^r ita facit. **E**st eni p^rinax qui n^o est paratus corrigi. et qui non querit cauta sollicitu- dine veritate / sed impugnat / et ad impugnandu omnes inducit sub penis terribilib⁹ q³ tum in ip- so est. **S**ic est in pposito. **A**ddedo maxime q³ b⁹ impugnat regula veritatis de directo. p quam errans frater habet corrigi. que regula est autori- tas et potestas iudicialis ipsius ecclesie vel concilii generalis vice sua. **U**nde tollit q³ tum in ip- so est oia media per que debet erras ad viam et regula reduci veritatis. **P**ossent addi circumstan- tie quasi sine numero que pbant hanc p^rinaciaz in petro de luna respectu p^rstitutiois hmoi et alio- rum errorum multipliciu / et scandalosissimoz. sed b⁹ pro nunc sufficiunt. attento q³ tam erga regem fran- cie / q³ erga regem arrogantie / voluit praticare p^rstitutione istaz hereticalem atq³ pestiferam. imo et in oes existetes in hoc p^rcilio. sicut patet in re- sponsione sua ad citatione.

P Robat tertia conclusio p^rsiderando ma- teriam circa qua est heresis pdicta q³ de necessitate infert peccatum scisma- tis. qm tendit ad impossibilitadu reuini- tionem ecclesie / sub vno certo pastore supremo. quia tollit mediuz puenientissimu imo necessariu scilicet auctoritatem iudicalem ecclesie / seu concilii generalis vice sua / dum prohibet ecclesiaz co- gregari etc. et dum remouet omnes papam a sub- iectione auctoritatis iudicialis ecclesie. **C**onfir- mant omnia p^rdicta per p^rstitutiones huius sa- cri concilii factas et publicatas pluries. **C**onfir- mantur etiam per subtractiones licitas illoru p^r- cipum qui se subtraxerunt. **O**portet enim conce- dere premissas tres conclusiones. v^l dicere q³ b⁹ concilium generale errauit faciendo questiones tales / et in approbando nouissime subtractione do- minorum arrogansium. absit autem hoc a no- bis ita delirare. **E**t si dicatur q³ multa iura canonica / multe p^rstitutiones papales / et alie / vi- dentur sonare pro p^rstitutione petri de luna. **R**e- spondetur q³ illa iura sunt reuerenter glosanda / et interpretanda conformiter ad inuariabile lege christi. **A**ut si vult aliquis illa tenere in suis ter- minis proterue et r^rigide. nos cum omni libertate talia scripta negabimus esse vera / et per conse- quens nec iura canonica. quoniam nullum ius esse censendum est / quod diuine legi conuincit contraire. **A**ddatur et hic clausula constituti- onis que ponitur supra articulo. q. In secundis articulis. **O**mnes etc. qui a nobis etc. supra.

Articuli speciales

3 Excerpta d' articulis

contra petrū de luna in pcessu productis.

Primo in tractatu quē fecit/aut fieri fecit et ab alijs factum approbavit et ratum habuit/intitulato de scismate ponit conclusionē sequentē. et ponit conclusionē sequens. Nulli convenit potestati nec diuine nec humane/ qd quid sit intra unū locū. et extra eundem. Dictamq; conclusionē pertinaciter asseruit et sustinuit que heretica ē tra sacra scripturam et diuinā potentiā est. cū deus sit intra et extra eundem locum. et hoc est notoriū. Item qd dixit scripsit. vel scribi fecit et asseruit idem dñs vocatus ut premissis. B. qd si iuisset ad pisanū conciliū vel misisset ad illud ad cedendū papatui. ut aliq sibi pfuluerūt et pfulerāt/ iam non essent clauēs in ecclesia nisi deus incarnat⁹ fuisset et clauēs de nouo dedisset. et hoc ē notoriū. Item in tractatu quē fecit/aut fieri fecit et factū approbavit et ratū habuit contra pisanū conciliū qui incipit. Quia nonnulli in q̄rta parte via tertia. C. subsequēter et alibi in dicto tractatu/ dixit. asseruit. et pertinaciter sustinuit. qd stante dubio huius scismatis/ illi qui nō possunt certificari de veritate et iusticia alterius contendentiū de papatu/ pmo electorū obediēdo pape Bndicto. xiiij. s. sibi quo ad deū/ in conscientia sunt et essent securi. Et hoc est notoriū. Item dicunt et pponūt dicti psecutores et ministri/ qd idem. P. vocatus ut pmissis benedictus post pmissum p eos p̄tensum ppinianū conciliū dixit et asseruit pertinaciter et pstanter. qd si tot⁹ mundus diceret sibi qd cederet papatui/ et sibi videre tur qd non sequef̄ inde unio ecclesie. aut videret sibi qd ipse non deberet cedere/ ipse nō cederet. et si totus mundus diceret sibi qd nō cederet. et sibi videretur qd deberet cedere/ ipse cederet. Per hoc suū iudiciū imo potius errorem pertinaciter preferendo oī humano et ecclesie vniuersalis iudicio. qd manifeste pbat pertinaciam in errore. Item qd christus et papa sunt unū caput ecclesie/ posuit i qdam tractatu contra decē ppositiōes stabilientes conciliū pisanū. Item qd conciliū generale nullo modo et in nullo casu pōt celebrari sine papa etiā dū papa mortu⁹ est. Et ita necessario dicendū esset/ qd in pstantia post adunationem tot obediētiarū et regionū/ nullū est aut fuit generale conciliū. Cui⁹ oppositū tanq; catholicū determinatum ē/ et practicatū in h sacro palio. Et qm h errore dato sequef̄ manifeste qd ecclesia nō fuisset sufficiēter et p̄tenter p sui p̄seruatiōe instituta a christo. Et deniq; nō appareret mod⁹ cōdemnādi vel eijciēdi papā scismaticū incorrigibilem et hereticū tradicēte pertinaciter ecclesie. Ponunt psequē ad pbata de p̄dictis et alijs articulis tres conclusionē sequētes. Hec assertio petri de luna qd conciliū generale nō pōt in aliq casu

su congregari sine papa est heresis nūc expresse dānata. Hec assertio petri de luna qd si credidisset aliquib⁹ tempe conciliū pisanū/ clauēs hodie non essent in ecclesia est manifeste heretica. p̄supposita duratiōe legis dei vsq; ad consummationē mūdi. Hec assertio petri de luna/ qd christus et papa sunt unū caput ecclesie est heretica nisi reducat ad aliquē sensum sanū satis impropiū. Aduertendū est postremo qd sup materia heresis/ fundate sunt pncipaliter cōclusiones p̄dictae ex assertiōib⁹ petri de luna. Primo qm et voces et scripture significāt manifesti⁹ conceptū mentis iuxta dictū christi. Ex verbis tuis iussit eaberis etc. Cui consonat dictū Aristo. qd voces sunt signa earum que in mente sunt passionum. Secūdo quia cōvincere hominem hereticū esse ex solis opibus sine vocib⁹ difficilissimū est. attento qd heresis pncipaliter consistit in intellectu. Propter qd tertio dicit qd licet ex p̄dictis articulis contra petrū de luna. et sufficiēter in facto pbat⁹ possit et debeat sufficiēter pcludi contra eundem petrū de luna/ qd ipse est notorie p̄iurus notorie scismaticus/ notorie scādalisas vniuersalē ecclesiam sanctam dei. et p̄sequens de heretica p̄tate vehementer notādus et suspectus/ p̄sertim circa hunc articulū Unam sanctā etc. Et circa p̄ceptum hoc. Non piurabis etc. Ac p̄inde p̄ hmoi suspiciōne vehementer et scandalū notoriū dat⁹ in materia scismatis et piurij et incorrigibilitatē sit ab oī officio papat⁹ vero vel p̄tēso rōnabiliter et iudicialiter deponēdus put multi solēnt ex iuribus allegari et pbauerunt. nihilomin⁹ ex solis eisdē p̄ductis et pbatis non videt sufficiēter pcludi qd sit hereticus p̄prie dict⁹/ nisi p̄fundat ex p̄prie assertiōib⁹ suis/ p̄stitutiōib⁹ et r̄sōib⁹ datis tan verbo qd scripto. Probrez studiosi script⁹ est vel articulatu circa hmoi assertiōes/ attento p̄cipue qd nonnulli reuocāt in dubiū an papa deponi possit. vel habeat iudicē supiorem in q̄cunq; crimine/ nisi sit a fide deuus vel hereticus p̄prie dictus. Finit tractatus tra petrū de luna.

Discussio illius assertiōnis. Sententia pastoris etiā iniusta tenenda est per eundem cancellariū.

Quius est. Quidam se gerens pro commissario pape/ posuit i suo p̄cessu publico assertiōne que sequit. Sententiē nostre etiā si essent iniuste/ sunt tenende et timende. Querit sup hac assertiōe. Primo si sit falsa et erronea. Secūdo si sit iudiciū dei reprobanda. Tertio si assertor sit ad iudiciū fidei rationabiliter euocandus. Arguitur qd sit vera/ quia fm beatus Gregorius/ sententia pastoris siue iusta siue iniusta fuerit timenda est. Cui consonat Urbanus papa dicens qd valde timenda est sententia episcopi licet iniuste liget.

Sed papa nedū est pastor vel ep̄s. sed sup̄n̄ pa-
stor et ep̄s. ¶ **S**z ē dictū hieronymi sup̄ ep̄i-
stolā pauli ad philemonem et fundat in dicto
Esa. v. Si q̄s dixerit iniustū iustū abominabilis
est apud deū. Et Grego. in omel. xxvii. Ipseli-
gandi atq; soluēdi pr̄ate se p̄uat q̄ hāc p̄ suis vo-
luntatib⁹ et nō p̄ subditoꝝ iurib⁹ exercet. Et idē
Tūc est vera absolutio p̄sidentis. cū interni iudi-
cis sequit̄ arbitriū. Et idē. Non d̄z is penā susti-
nere canonicā in cui⁹ dānationē nō est canonica
plata sententiā. Constat aut̄ q̄ sn̄ia iniusta nō est
canonica rē.

Ponuntur pro decisione p̄positiōes que se-
quuntur ad examinandū.

Ec assertio p̄posita i p̄cessu publico
si sit erronea in fide et morib⁹ nō est dis-
simulante pretereūda cū sit scādaloſa
et ex deliberatiōe posita. ¶ Hec assertio ē vna p̄
positio p̄ditionalis/includēs vnā p̄sequentiā talez
si sententiē nr̄e sunt iniuste/ille etiā sunt tenēde et ti-
mende. ¶ Hec assertio p̄ditionalis sic resoluta/
si sit falsa est impossibilis/patet hec p̄positio si-
cut et p̄cedēs/ex regulis infallibilib⁹ logycoꝝ
addēdo q̄ assertio p̄dicta p̄tinet istam vniuersa-
lem/q̄ oēs sententiē dicti cōmissarij q̄tumcūq; in-
iuste sunt tenēde. ¶ Hec assertio falsa ē/qm̄ op-
positū p̄sequenti stat cū aīcedēte/qm̄ stat aliquas
sententiās pastozis vel pape et suoz cōmissarioꝝ
non esse tenēdas/imo nec timēdas dum sunt in-
iuste. Et hoc in multis casib⁹. Primo si sententiā
lata sit post appellationē legitimā vt notauit in-
nocenti⁹ terci⁹ in eplā ad archiep̄m senonē. Se-
cundo si contineat erroꝝ intolerabilez/vt nota-
uit idē. Et hoc multiplici pōt euenire/cū nul-
lus pastor viuēs in terrā/imo nec papa sit impe-
cabilis/qn̄ possit abuti sua pr̄ate/cū circūdar⁹ sit
infirmitate. vt dicit ad heb. Un⁹ casus ē si sen-
tentiet exp̄sse vel etiā implicite p̄ fidē et scripturā
sacrā. Alē si sententiet in p̄iudiciū veritatis vite et
iusticie. vt si volēs rape sponsam alteri⁹/ferat in
contranitētes sn̄iaz ex cōmunicatiōis. Alē si sen-
tentiet in p̄iudiciū iuste libtat⁹/vt si volēs vsur-
pare ciuitatē vni⁹ p̄ncip⁹ ferat sn̄iam ex cōmuni-
catiōis in nolētes eā sibi tradere et ita de multis
similib⁹/vt si excōicare velit illos q̄ suo regi et su-
is edictis rōnabilib⁹ obediūt. Notauit h̄ Inno-
centi⁹ vbi p̄us et habet fundamētaliē ex infalli-
bili lege diuina et naturali. cui⁹ deductionez hic
omittim⁹. ¶ Hec assertio ē impossibilis. Sequi-
tur h̄ ex p̄cedētib⁹. Notādo q̄ iura q̄b⁹ inniti vi-
dēt/nō loquunt̄ tali mō p̄ditionali et hypothetico
nec dicūt q̄ sn̄ia pastozis sit tenēda. qz lōge aliud
est dicere q̄ sn̄ia aliq̄ sit timēda et q̄ sit tenenda/
qz tyrānica iniq̄tas etiā timeri pōt/sed nō teneri
debet/imo p̄tēni vel p̄seq̄. ¶ Hec assertio censē-
da est erronea p̄ bonos mores et canones/patet
quia cū spectet ad mores et canones sicut p̄stat et

non est eis p̄formis in veritate/istū nec esse pōt/
sicut patet ex p̄cedētib⁹. sequit̄ q̄ ē eis dissona
atq; p̄traria. ¶ Hec assertio debet in fide merito
suspecta reputari/patet ex p̄cedētib⁹. et hoc acci-
piendo fidē p̄ obiecto fidei p̄ scriptura sacra et
iure diuino. ¶ Hec assertio reddit assertorē suū
in fide suspectū et ita p̄sequenter ad iudiciū fidei ra-
tionabilē euocandū q̄ compellendus erit vel se
exponē/vel renocare/vel si p̄tinaci⁹ renuerit/re-
liquendus erit iusticie senulari. ¶ Consequentē
ad agguatiōē dicte assertiōis cū p̄statiōe q̄
h̄ sit ad finē ciuile et ecclesiasticū et p̄ defensiōē ca-
tholice veritatis et ecclesiastice libtatis et nō ad
ingerendū crimē lese regie maiestati/inferunt p̄
positiōes que sequunt̄. ¶ Rex christianissim⁹
francoꝝ iurauit in sua p̄secratiōe defendere et te-
nere iura et libtates ecclesiāꝝ regni sui. ¶ Rex
idem pluries a viginti ānis citra/habuit p̄uoca-
tiōē et p̄cilium platoꝝ et vniuersitatū regni sui/
ad q̄rū deliberatiōē et requestū p̄clusit solenniē
per arrestū curie sue sup̄me plamenti/q̄ ecclesia
gallicana in se et in mēbris suis/ad suas antiquas
et legitimas libtates reducere/noiati in colla-
tione bñficiōꝝ/p̄ ordinarios et in electiōib⁹ faciē-
dis. ¶ Rex idem et legitim⁹ fili⁹ suus nūc regēs
nouissime post q̄ttuor et q̄nq; ānos/secerūt idē
arrestū solenniē publicari cū adiectione penarū
in rebelles. ¶ Rex idem debet reputare q̄ sentē-
tiē cuiusq; pastozis etiā summi pontificis facte
vel late in oppositū mediate vel imediate/sunt in-
iuste et p̄tinent erroꝝ intolerabilē/contra publi-
cam iusticiā et in vsurpationē indebitā et ex con-
sequenti nec tenēde sibi sunt/nec necessario timē-
de/p̄sertim cū obtulerit in facie concilij genera-
lis constā. se paratū velle puidere statui sum-
mi pontificis sicut alij reges et regna/pro pte sua
Dicitur hic q̄ non sunt necessario timende/quia
possunt timeri a timoratis p̄scientijs in aliq̄ casu
quis non ob hoc sint tenēde. Multum enim re-
fert dicere q̄ sint tenēde et dicere q̄ sint timēde.
Et ideo assertor p̄dict⁹ q̄ addidit de suo q̄ sen-
tentie pastozis iniuste sunt tenende/valde teme-
rarie et scādaloſe et erronee videtur fuisse locu-
tus/nec iura quibus inniti videtur loquunt̄ mo-
do suo/imo longe modesti⁹/ita vt possint ad ve-
rum sensum reduci/non autem assertio sua mo-
do quo posita est/sicut patet ex p̄positiōibus
antedictis. ¶ Rex idem potest se tueri contra p̄-
cedentes in eum vel suos/occasione p̄dicta/si-
cut contra volentes vsurpare possessiones tem-
porales regni sui/imo magis q̄tum spiritualia
et ecclesiastica potiora sunt temporalib⁹. ¶ Rex
idem debet habere subditos suos p̄sertim ec-
clesiasticos/fauorabiles in dicta p̄secutione et
obedientes iuxta monitionem apostolicā de-
bent obedire regi tanq̄ p̄cellenti et hoc p̄cipue
dum yti⁹ sua legitima potestate i obseruationez

De susceptione humanitatis

proprij iuranti/ et ecclesiastice libertati tuitionē.
Rex idem debet ptegere subditos suos/ si pmissorum occasione/ et ppter obedientia sibi factam/ pati habeant et assumere causam i se/ et sub hac ptectione subditi tam seculares q̄ ecclesiastici debent et possunt in quiete viuere/ non plus sapientes q̄ oportet. **R**ex idem potest rationabiliter conqueri de subditis suis/ presertim ecclesiasticis/ si in predicta reductione libertati inueniant tepidi/ et tergiversatores/ et claudicantes et potest ab eis per se aut suos exigere rationes. quibus mouent sentire contra deliberationes ne dum concilij sui sed suorum/ platorum/ ac vniuersitatum regni sui. Ceterum de penis per eundez infligendis iubet ecclesiastica modestia quiescere/ nec habere sermonem.

Tractatus eiusdem

ad puincialem celestinoz super versiculo cantici marie. Suscepit israel pueru suu. **D**e susceptione humanitatis christi allegorice p. xxiij. veritates. Tropologicie p. x et anagogyce p. xij. veritates.

Incipit epistola cancellarij parisiensis.

de susceptione humanitatis christi allegorica et tropologica. **T**ropologus.

Reverendo in christo dño puinciali celestinoz fratri iohāni bassandi suus iohānes cancellarius parisiensis. ea que ad pietatem sunt christiane religionis et sursum actionis iugiter meditari. Cecinit maria. Suscepit israel pueru suu. Cecinit huic notule sui cantici canticorū mater ecclesia christo iubilans. Tu inquit ad liberandū suscepturū hoīem non horruisti virginis vterū. qd̄ verbum sub hac pprietate suscipi debet. Est enī improprium christus suscepit humanitatē qua factum est ut christus esset homo. et homo deus. Quia christus deus. sed nō semp deus fuit christus. quia nec semp deus fuit hō. nec ex psequenti christus cū nondū suscepit humanitatē christus d̄s. de qua susceptione colligam⁹ aliq̄s veritates accommodandas petitioni tue pater honorande.

Incipit p̄ma veritas

Christus p̄ h̄mōi susceptionē que dicitur incarnatio habuit ab instanti sue pceptionis aīam rationālē pfecte beatam s̄m portione mētis supiores. hec veritas credi debet de necessitate salutis.

Secūda veritas. Christus in aīa b̄rificata ut sic cognouit totum decursum ecclesie cum meritis futuris et demeritis hominū singulorū. etiam p̄ infusam desup cognitionē aliā quā in verbo. qualis suo modo fuit cognitio infusa ade p̄sta-

tu innocentie. et angelis pfectus in sua p̄ma creatione. hec veritas est certa fide tenenda.

Tertia veritas. Christus ut b̄rificat⁹ in anima nunq̄ sensit dolorē p peccatis hominū q̄rūcūq̄ nec p̄ penis alienis aut p̄p̄is in corpore suo ut in portione rōnis inferiore susceptis/ pater in b̄ritudine non est luctus neq̄ dolor.

Quarta veritas. Christus ut b̄rificat⁹ in anima habuit summā de p̄ctis oībus singulorū hominū detestationē que largo et tropico mō loquendi potest noiari displicētia cordis de peccati. vel extēsiōi trāsumptiōe dolor aut tristitia q̄nq̄ nominat. etiā in deo. Sicut ē illud Gen. Tact⁹ dolore cordis intrinsecus/ diceret simili mō d̄ b̄tis

Quinta veritas. Christus ab instanti sue pceptionis quā habuerit clarissimā noticiā et apprehensionē sue passiōis future. Et q̄ aīam dulcissimē m̄ris p̄transierit gladi⁹ acerbissime passiōis.

Ipsē nō habuit h̄mōi passiōis dolorē expimentalē in corpore q̄lem habuit dū cepit redere et mestus esse. et p̄sequē ab agonia vsq̄ ad expirationē p̄tulit et sensit. Veritas illa p̄ p̄ma p̄p̄at ex p̄cedentib⁹. sed secūda p̄cedit cōis oīuz doctorū approbatoz schola q̄ sic et nō aliter videt⁹ posse saluari illud luce q̄ iesus p̄ficiēbat etatez sapientia. Exp̄iebat enī p̄ assiduū clementiū noticias nouas rerū. et si nouas noticias sensuales. ita nouas tristitias aut delectatiōes isto modo.

Sexta veritas. Christus voluit ab instanti sue pceptionis q̄ b̄ritudo sue mentis redūdaz in corpus p̄ influentiā gaudiosam sicut nūc facit in patria. Sicut et aīa felicissime m̄ris in corpore glorificato vel carne dotata. q̄druplici dote sua. Veritas hec p̄ceditur ab oībus ut catholica.

Septima veritas. Christus voluit q̄ b̄rit m̄ris sua ut sic sumeret influxū p̄tis inferioris aut sensualis et hoc passibili⁹ et penose. licet b̄rit cognouerit prius penas sensus intellectualis: imo et gaudiose. aliōq̄n nō fuisset passus volūtariē deideranter et p̄sone diuine volūtiati. Veritas hec est catholica et concessa.

Octaua veritas. Christus voluit q̄ p̄cognitio sue passiōis quā habebat ex visiōe verbi vel etiā ex reuelatiōe in ratiōe inferiori descenderet aut redūdaret in sensualitatē sic q̄ a parte sensuum dolor exp̄imētal̄is suscipet qualis in agonia vel in tota passiōe. aut etiā qualis fuit p̄ decursum totius vite nūc aut miscēdo leta cū tristibus. Sicut enī puer et infans flebat sic sugēdo beata vbera p̄solabat et arridēti m̄ri blādus erat. Stultum est enī dicere q̄ nunq̄ gaudius ē aut letatus exp̄imētal̄i p̄solatiōe. Non enī p̄diderat gustus ciborū aut tactum suauū. sed nunq̄ in vitii.

Nona veritas. Christus voluit q̄ dilectissima mater sua dolores et p̄solatiōes h̄ret in vita sua iuxta modū sue puerlatiōis ad ipsum filiū et ad virginālē sponsum ioseph et ita p̄portionabi

liter respectu primor. **N**ō enī fuit incūilis. aut agrestis. aut lapidea. et insensibilis glorioſa ma-

Decima veritas. **C**hrīst⁹ voluit ter sua dilectissimā mrem suā dolores et penalitates huius vite destitute suscipere. **M**edū volūtariē pure sicut suscepit. sed ex p̄ditiōe nature viatricis descendit ab adam et cū necessitare p̄trahēdi originale p̄ctm sicut alij p̄ generationē viri et mulieris p̄cepti. nisi grā sup̄naturalis p̄uenisset casus in hoc originalis culpe p̄cipitiū. factus est p̄inde p̄seq̄nt in maria q̄tū ad nature debitas ex originali sicut in alijs sanctificat aut baptizat nisi q̄ntum ex p̄uilegijs et gratijs sp̄ualib⁹ fuit adiuvata. **V**eritas h̄ pbabili pietate cordis credi p̄t.

Undecima veritas. **C**hrīst⁹ p̄seruādo matrem suā ab originali nō ob h̄ dedit dignitatē eq̄lem sibi ipsi etiā fm̄ hūanitatē viatricem. **R**ō q̄ nunq̄ christ⁹ habuit necessitatē originale peccatum p̄bēdi q̄ nō descēdit p̄ naturalē ppagationē. p̄pterea ratio sumpta ex hac eq̄litate q̄ maria p̄traxit originale p̄sus est inualida. **S**imilit̄ et altera q̄ maria nō indiguisset redēptiōe. **N**ec valeret apli p̄seq̄ntia. christ⁹ p̄ oib⁹ mortu⁹ est. ergo oēs mortui sunt. h̄ inq̄ argumētū poti⁹ est ad oppositū. **Q**uod si christ⁹ fuit oīum p̄fectissim⁹ redemptor mortē p̄ oib⁹ sustinēs. decuit q̄ matrē p̄fectissime redimeret. h̄ aut nō potuit p̄ueniēti fieri q̄ p̄seruādo ne caderet poti⁹ q̄ iam lapsam releuaret. **V**eritas h̄ pbabilis ē et pia. sup̄ q̄ mirū est q̄ nōnulli volētes virginē b̄ndictā supra limites honorare p̄dicant nihilomin⁹ q̄ p̄traxit originale sicut vnus de quorū.

Duodecima veritas. **C**hrīst⁹ p̄tulit m̄ri sue ab initio. et p̄seq̄nt illas et tātas grās q̄s et q̄tas cognouit esse p̄ueniētes fm̄ ordinē sue sapie. et i hac veritatē soliditate d̄z eē p̄tē q̄libz christiānis q̄ntumcūq̄ sibi deuor⁹. **A**ttū q̄ p̄ticularisatā p̄conia magi ad deuotionē mouēt aliq̄n pios aīos placet adiungē aliq̄s veritates sup̄ istis ad vtrūq̄ libratas.

Tridecima veritas. **C**hrīst⁹ hūanitatē suscipiēs dolores n̄ros sola volūtate nō necessitate portauit in corpe suo. et vere languores n̄ros ipse tulit p̄sertim i cruce. et h̄ cū tāta acerbitate q̄tam voluit d̄s fm̄ ordinē sue sapie ipsam hūanitatē passibilem tolerare. **V**eritas h̄ p̄sonat vltimē veritatē tradite de maria. **E**t sufficit ad salutē q̄ de christo teneat summam fide certa et necessaria. **T**emerariū nō est asserere q̄ dolor suus fuit interior et acerbior q̄litate q̄ afflictio oīuz aliorū hominū simul. imo q̄ et dānator.

Decimaquarta veritas. **C**hrīst⁹ nō habuit ab instati p̄ceptiōis oēm illū dolorē vsq̄ ad instans mortis sue q̄lē p̄tulit in cruce aut pri⁹ p̄ decursus penalis vite sue. **E**t oppositū scribēdo vel p̄dicādo asserere ē temerariū falsum et p̄sumptuosum.

Decimaquinta veritas. **C**hrīst⁹ potuit dare

multas grās hūanitati sue et dilectissimē m̄ri p̄re gratis q̄s tñ actualit̄ et defacto non p̄tulit. **E**t oppositū asserere est falsum et temerariū imo hereticale. **P**atet h̄ sc̄da ps q̄ christus potuit ab vtero m̄ris sue dare de potētia absoluta impassibilitatē sue hūanitati q̄lē h̄z d̄ p̄nti. similis et m̄ri sue saltē post p̄ceptionē b̄ndicte plis sue. **E**t cōstat certa fide q̄ neutrum fecit.

Decimasexta veritas. **C**hrīst⁹ potuit dare sue hūanitati et m̄ri sue p̄ statu v̄le grās alias q̄ p̄tulit de facto. et si p̄tulisset h̄ vtiq̄ fuisset decens dare vel dedisse q̄lē tūc facere non erat decens fm̄ ordinē sue sapie. **V**eritas h̄ similis ē p̄cedenti. sed addit alud de decētia p̄ q̄ fit veritas.

Decimasextima veritas. **C**hrīst⁹ p̄seq̄nt potuit et pot multa facere et h̄ decet eū q̄ fecit aut faciet. p̄seq̄ntia talis q̄ fit a multi sepe fallit p̄ fallaciā petitiōis p̄ncipij. q̄ videlicet p̄supponit in m̄iori p̄positiōe. q̄ ē eque ignotū vel ignotū q̄ p̄ncipale. **R**ō q̄ nihil decet deū facere nisi h̄z q̄ vult fieri recte p̄ oppositā p̄suetudinē ad volūtates creatas q̄ id vult agē q̄ p̄ntat eis aliq̄ obiectū sub rōne boni aut p̄ueniētis et id agūt q̄ videtur eis bonū. et nō id illud ē bonū aut decens. **C**ausa ē. **N**ō enī sunt regle p̄me sed regulate a p̄ma bonitate.

Decima octaua veritas. **C**hrīst⁹ nescit aliqd velle q̄ decēs nisi a seipso. aut si ab altero h̄ ē p̄ reuelationē vel opis exhibitionē. et h̄ argumētū a posteriori et nullo mō a priori. **U**n sicut christus solus nouit p̄rem et se et sp̄m sanctū. nō excludendo ipsos p̄rem et sp̄m pp̄ vnitatē cēntie. sic solus scit qd̄ deceat eū ad extra p̄ducē. q̄ solus scit qd̄ vult agē et cui voluerit reuelare.

Decimanona veritas. **C**hrīst⁹ si asserit aliqd ad extra facē debere q̄ decet eū sic facē fallit asserēs mō tacto q̄ p̄supponit qd̄ ē eq̄ e vel plus ignotū. vt si q̄s ita palogizet christ⁹ potuit cōscare n̄ri sue i vtero q̄ glorioſa et p̄summate felicitatis nascere. et h̄ decuit ipsum facē. q̄ decuit eū m̄rem honorare q̄ sic fecit. **C**onstat q̄ p̄clusio hereticalis ē. et tñ p̄misse cōter assumunt. a non nullis in assertionib⁹ suis confirmādis.

Vicesima veritas. **C**hrīstus non cōitauit m̄ri sue statim dum concepta vel nata ē vsum p̄fecte rationis q̄uis hoc potuisset. et si fecisset decuisset. **E**t oppositū asserere scribēdo vel p̄dicādo est penit⁹ temerariū sicut et q̄ nunq̄ somniauerit aut qd̄ in omni somno semp̄ actu deū contēplata fuerit h̄ in via. **Q**uod aut ex scripturis sanctis autoritatē nō habet iūge nec ex pbabili rōne eadem facilitate p̄temnit qua p̄bat.

Vicesima prima veritas. **C**hrīst⁹ potuit p̄ferre dilectissime m̄ri sue cognitionē lucidissimā totius decursus vite sue et filij. p̄festum dum nata ē et si hoc fecisset h̄ vtiq̄ decuisset q̄ fecit. **T**emerrimum ē et p̄riū sanctis doctorib⁹ h̄ inferre. **C**ōtra

De susceptione humanitatis

rium insup videt euāgelice doctrine sic asserere factum esse. Siq̄dem p̄ditus fuit iesus ignorāte maria et ioseph/ideo dolentes p̄ tridui quiesierūt ipsum/et non intellexerūt r̄sum pueri iesu. Resciebatis inq̄t q̄ in his que p̄ris mei sunt oportet me esse et ita in multis. sed nō ob hoc dicēda fuit ignorās beata virgo si nō scierit oia. Dicit enim ignorātia p̄uatiōe scientie debitā inesse. et ex p̄sequenti culpam. non sic nesciētia que in angel

Vicesima secūda veritas. Christ⁹ repit etiā si dederit accelerationē vsus rōnis m̄ri sue sicut opinant aliq̄ pie d̄ exultatiōe iohānis i ytero. nō oportuit tñ in talibus gratijs p̄seueratiāz esse q̄uis sine p̄nia et retractatiōe sint dona dei. Sūt enī sine p̄nia sup̄plendū est h̄ mō quo donāf quedā ad morulā parūā. quedā ad tps maius. q̄dam in euū. patet in gratijs gratis datis in p̄phetijs et gratijs sanitatū que durāt ad tempus.

Vicesima tertia veritas. Christ⁹ si p̄grit a talibus cur m̄rem suā honorauit in gratijs istis. et nō in alijs oib⁹ q̄bus poterat? R̄ndas quis es o hō vt inuestiges sensum dñi q̄s es vt p̄siliarius eius suas q̄s es vt p̄sumas dicere cur ita facis: ponat ergo hūana loq̄citas digitū ori suo et terminis suis p̄tenta sit.

Vicesima q̄rta veritas. Christ⁹ posuit terminos n̄re cōq̄sitiōis vt nō liceat de dñis alia vel alit asserere q̄ que ex diuinis scripturis habent. vel euidēt p̄cludunt vel ab ecclesia q̄ spū sancto regit credēda tradunt/ h̄ ē regula b̄ri dñi n̄sij pluries repetita. Ceterū de opinōe temeraria vel p̄babili vel de credulitate pia latius p̄t dici. put alibi notauim⁹. Et h̄ vnū placet repetere h̄. q̄d sit piū credere aut que p̄positiōes d̄ pietate fidei sunt censende: Dē ille. s. q̄ nec euidēt sequunt ex p̄tentis in sacra scriptura. nec etiam euidēt repugnāt et edificāt charitatē. vel deuotionem p̄i cordis temerarie n̄bil asserētis/ tales sunt narratiōes sanctorū patrū/ tales deuote recogitatiōes circa totū euāgelij d̄cursuz. erga christum et m̄rem suam. p̄siderāda multa nō explicita/ quēadmodū fieri potuerūt vel q̄d egerint iesus et ioseph et maria ab initio vsq̄ ad mortē ioseph/ q̄liē p̄cessum ē in iosephino carmine heroi ce. qualit̄ etiā inducūt doctores illud m̄s̄icordia et veritas obuiauērūt sibi iusticia et pax osculate sunt. q̄si sint res aīate inuicē colloq̄ntes et p̄cludentes dñs dabit benignitatem terra n̄ra dabit fructū suū. q̄d vtiq̄ p̄stat factū dū suscepit deus israel puerū suū.

Alie veritates. xij.

Abiungunt alie duodecim veritates p̄p̄inquis ad interrogationē tuā pater amantissime terminos non deserē do susceptos.

Prima veritas. Susceptio sancti israel n̄i

fuit p̄ allegoriā incarnatio verbi. p̄ tropologias vero et anagogyam susceptio sancti israel pueri sui ē hoīs p̄ grām iustificatio. et ip̄s⁹ ad p̄replatiōem celestij eleuatio. Nūc p̄ intelligētiā m̄ic p̄ simplicē fidē. cū deuotione q̄ mentē eleuat in deum p̄ piū et humilē affectū nūc p̄ vtrūq̄ p̄ intelligentiā. s. et deuotionē fide spe. charitateq̄ subn̄t. **Secūda veritas.** Susceptio talis mystica nutrit maxime et roborat p̄ susceptione dignā b̄ndicte eucharistie sacri q̄ d̄s ip̄se sumit. recolit memoria passiōis ei⁹. mēs implet grā. et future glorie nob̄ pign⁹ dat. q̄ sup̄ retractat⁹ est specialis in notulā cantici marie. Efuriētes inpeuit bonis.

Tertia veritas. Susceptio israel pueri sui dei q̄uis possit agnosci p̄ p̄bables p̄ieturas ab illo q̄ suscipit nō in euidēt reuelatiōe sup̄ h̄ nō habita. Signa q̄dam sunt si q̄s sit israel p̄ certaz fidei illuminationē seu visionē. si sit puer nō sensib⁹ sed malicia p̄ hūiliationē. si sit possessio dei id est. seru⁹ p̄ dignatiū adoptionē in charitate que patiens ē et mitis sub suauī iugo christi.

Quarta veritas. Susceptio p̄ grām grātū facientē nos semp̄ later ad certuz q̄tinus impleamus illud. Seruite dño in timore. Et ne seruit⁹ mesta et grauis videat. exultate ei. Verus ne sit exultatio dissoluta. iūgīf. cū tremore. Et subseq̄ tur. apprehendite disciplinā.

Quinta veritas. Susceptio ḡtificās videt h̄ in via potissimū cognosci p̄ cordis sentimēta sumendo cor p̄ toto ei⁹ tridinio p̄m triplex cenaculū mētis. s. et orōnis et aīe. iuxta tractata sup̄ hac decachordi p̄sALTERIJ marie fidicula. Bispsit sup̄ bos mēte cordis sui. p̄ntiaz inq̄t verbi. Bern. ex motu cordis accepi. Sic alij fere oēs p̄templatiōni vacātes siḡ tradiderūt. nūc h̄. nunc illa multiplicia valde variaq̄ cordis sentimēta vsq̄ ad p̄fusionē lachrymarū de q̄b⁹ non ē hic dicēdū per singula. sed sub cautele generalis monitiōe sistē.

Sexta veritas. Susceptio ḡtificās stat frequēter sine q̄busdā sentimētū actualib⁹ cordis. patet in pueri baptisatū. patz in iustis dormitib⁹ aut in solo ḡe habitu sine q̄uis actione ḡtis deo simel et acceptis.

Septima veritas. Susceptio ḡtificās sepe fit et ē in suo actu intrinseco et formali elicitō vel exterius impato sine p̄ceptibilib⁹ certitudinaliter ḡre sentimētū in corde vel sensib⁹. patet in actiuis p̄ varia distracti. nullā in corde suo sp̄ualit̄ sentimētorū mollicie. aut liq̄factiōis suauitatē habētibus. imo maxima christianorū ps. absq̄ talib⁹ sentimētū alias seruit deo. q̄s iudicare dñādu vel extra statū salutis. ob h̄ esse p̄uerissime est meritatis et intolerabilis arrogatiō. apud illos q̄ sentimētis h̄mōi crebro gaudet q̄ suā in illis totā salutē ponūt et gloriā. Sz heu sepe q̄ p̄sum de fallit eos stulta p̄sumptio cordis sui. q̄ frequē

ter illudunt a demonio meridiano. qz superbia meret illudi deniqz meret etiā dū eucharistiā suscipit illō impcatū p psalmistā. fiat mēsa eoz coram ipsis in laqueū. cū ceteris que sequunt sub tridodecimo numero maledictis.

Octava veritas. Susceptio eucharistie gñificās quīs nō fiat nisi sitaliqs in grā gratū faciente nō tñ inducit sempnouū pētm nisi in ptemnente. Contēnit aut q se scit hē impedimētū legitimū ne suscipiat aut q nō habuit pbabilē sue psciētie examiationē iuxta modū cōit reqsitū vt suū cognosceret impedimētū z cessaret a cōiōne vel tolleret nexū suū sicut p pfectionē si pscius ē sibi culpe mortāl. Aut p si statutū regule sue sit artatus de venialibz psteri licet dura videat h hortatio nisi forte p grauibz z multis venialibz valde disponētibz ad mortale aut ppinqs mltū

Nonā veritas. Susceptio eucharistie si dimittat qz nō pcepit accessurū sentimēta deuotionis actualis in lachrymis z similibz si tñ aliunde sit sibi bñ pscius de carentia impedimenti stulte agit si sit tps z loc⁹ aliūde. ratio ē qz magnis bonis se z suos pimos puat z defraudat dānatio nē incurres/de suscepto talento ordinis nō multiplicato. Sibi tñ absit gloriari si sentimēta non senties deuotiōis/si siccus z aridus aio sit mons gelboe sine roze z pluuia si nō timeat lapsum qlē aliqñ patiūt gloriātes d sentimēt suis qz si dmones i viridi dei pmissiōe h faciūt: i arido qd fiet?

Decima veritas. Susceptio gñificās si que rit pculose cognosci p curiositate in qlibz boni nē tñ h maxime pculosum est in femis z tenacis apprehēsiōis z auuiditatē temerarie penetrādī secretis dei. Sūt z lapsus z illusiones pcliuissime. diligūt tales aliqñ deū velut adulterū p cubitu fornicario. qre: sane qz delectationē sentimētoz ipsius dei solā nō plurificationē bonoz sunt ope rum reqrētes. sed pdes oēs ds qz fornicāt abs te

Undecima veritas. Susceptio gratificās apud tales de vtroqz sexu sepe fit in laqueū non data sed accepta occasiōe scādali. dum sūt indigniores susceptiōe dignissimi sacri q. s. post talia sentimēta. z non aliē dignos ad suscipiēdum semet existimāt/longe facti. d q legiē. Reminē iudicās. neminē pdēnās. oibz compatiēs sanctus martin⁹ erat. nec aliē pagathon vel pastorez est pceptū. Nā inqt in oi re dic. Tu qs es? z ne iudices quenqz. Sz nec attēdūt aliud sue temeritatē repssiuū pssiliū. Nō accipe fiduciā imo accipe fiduciā. sed de sola dei mīa. nō de tua sentimētoz iusticia/sordida nimis ex se sicut pān⁹ mēstruate quem non exterreāt illud apostolicū. Nihil mihi conscius sum sed non in hoc iustificatus sum sed nec me ipsum iudico: q me iudicat dñs ē. Sic habita in adiutorio altissimi secure dices deo. Susceptor meus es. qz quē suscipis in sacro ipe magis te suscipit māducāt z bibit incorpando.

Duodecima veritas. Susceptio gñificās dū visa ē apud multos colligi p meditationē assiduā passiōis iesu christi causalit de p accidēs de supbo vsu suo hoibz de vtroqz sex. dure multū austeritatē in vita/plurimas hereses z delyramēta. z tandē in abominādissima carnis sentimēta plapsi sūt z innoialit maculati sūt in exēplū veteres z noui fricelli z sozelle begardi z begari de seu begute de qb⁹ nō est hic dicēdū p singula Suffecerit tāgē aliqz passus scripture cuiusdāz q nō in oibz satis sobrie videt eē locut⁹ Quis in hac scelerata secta iam tacta fuerit. seuerissim⁹ et laudādus sicut in alijs multis. verūtñ in multis p predictas veritates specialit de puilegijs chrisi z marie z penis suis inin⁹ sobrie scripsit z docuit. Et qs ē hō q viuāt z nō peccet? Quis ē hō mo q nō patientē repñsionē debeat accipe charitatis qlē pscius ego sum mihi velle fieri q h scriba bo. Rursus p eū nullus extollit stat⁹ nisi ille qlē notat se tenuisse pformit ad femias aliqz magnē vt asserit eleuatiōis z ppheticī spūs. qñ in doctrine sunt suspecte iubēte aplō q habebat spirituz dei. mulierē docē nō pmitto. Secūdo addit iterū licz nō semp eo ordine q ponunt ista. ait in quāqz p tales inueniret christ⁹ q tūc suo tpe pditus erat: z absconsus ab ecclesia. z qñ iacēs mortuus. Rursus q stat⁹ isteterti⁹ z cito māifestandus erit destructur⁹ stat⁹ phariseoz modernoz qs notat platos cū clero z religiosos oēs maxie frēs miores q nō viuūt vita christi crucifixi. neqz vt suus nūci⁹ frāsciscus z sancta clara vexilliferi iesu christi/cū crucifixa vita sua. sūt z iam habite reuelatiōes vt dicit sup illo. Rursus attēde p oculatissime q cepit error iste a ioachi ponente triplicē legē p tres psonas. pma pīs per moysen scda filij p christū. tertia spūsscti p euangeliiū eternū cui⁹ nō erit finis. legatur g text⁹ expositiōis isti⁹ sup hūc dimitt in fine. z expositio sup illud de pditiōe z inuētiōe iesu. z alibi plures. Attēdat g solus finis in acerrima satyra seu tragedia magnis boaribz inuehēte p stat⁹ omēs maxie suoz. viderit q zelo. viderit q edificatiōis auditu fructuoso multi iudicāt q nō p m scientiā Attēto q p cognōie vult noiari maxim⁹ pctōzū qlē g nō prius auferabat trabē de oculo suo qliter obsurduerat ad illud probzū. medice cura te ipsum. diceret q ex hūilitate sic iudicari vult. Sz si nō ex veritate. qd nisi vanitas z dānabilis vanitas? Si ex sensus intimitate se ita iudicari volebat. attēderit ne paulus imo maria pl⁹ paulo pcellebat in hac laude vt nō iam ipse maxim⁹ aut pñ⁹ esset pctōz qz nō hūilior plus oibz. Amplus arguit de heresi doctores doctissimos cū innocētiō tertio q ponūt subam panis post definitionē corpis christi destructi panis z vini spēs iterū de nouo creari. Sūt aliē sup hac re positiones sed ista qdqd difficultatē habeat sen habere

Ep̃la cōtra tertiā ptem lib̃ri ruyſbroech

videat. non est heretica appellāda. potest enī de-
us creando reparare destructū idem in numero
et si non generādo modo nature. quicqd de par-
uulis affirmare p̃sumpsit p̃tra oīum doctor̃ cō-
munem scholam q̃ pueri in lyngo non baptiza-
ti acriter puniant pena ignis sensualī. ponereq̃
videt̃ q̃ in afflictione carent oīno rōnis iudicioz
libertate arbitriū. **Sed** nōne documēta plura scri-
psit bona: et vtilia et deuota scripsit. **Fatemur**
imo libere p̃stemur et nunc stetit in isto salus
sua. vtinam p̃formasset se doctrinis illoz quos
allegat q̃nq̃. **Sepe** enī magnas partes excerpit
et rapit in p̃pria forma tacitis auctor̃ noīb̃. ne-
scim̃ si par esse voluerit esopi cornicula. plumis
altariū volucrū se ornātis. creber fuit apud istuz
bouauētura cū suo breuiloquio. sed vix noiatus
ex illo. **Multi** sunt p̃terea sermones sub p̃textu
sue locutiōis quos in forma legim̃ apud libros
alios non modice vetustatis. **Postremo** non re-
memoram̃ ista detractiōis malignātis zelo q̃ntū
p̃sciētia testis ē. sed cautele prudenti et cōmonen-
tis studio. q̃tinus religiosi simplices et inscij theo-
logie nec habētes sp̃m discretiōis sp̃um in de-
deuotis apparentib̃ sentimētis falli valeant i le-
ctura vel studio sub seruoze nouitio sub indiscre-
to iudicio q̃ liber totus sit euāgelicus q̃ de euā-
gelio loquit̃. **Sic** p̃ optime notasti m̃hi de quib̃-
busdam. habent enī aq̃s patentes et publicas san-
cte sapie p̃ doctores approbatos non ē necesse ip-
sos obedire meretricē dicēti. **Que** furtiue dul-
ciores sunt et panis absconsus suauior. **Simul** h̃
interim scripsim̃ p̃formit̃ ad tractatū istū qui
de examinatiōe doctrinarū composuit̃ est quo ad
partem p̃mam. **Et** de reliq̃s tribus yltroneo et
deliberato p̃silio siluim̃. **Hec** habuim̃ p̃ reli-
giosissime simul et prudētia p̃stantissime que cur-
rente calamo linguam animi seruētis exp̃mente
volui satisfaciēs tue petitiōi notare p̃ cedulā istā
Sub āno dñi. **M.** cccc. xxvj. decima octa. decē-
bris de mane vsq̃ p̃pe meridiem p̃sonās textui
q̃d exponendū erat in manib̃ de cantico marie
canticor̃. **Suscepit** israel puerū suū. q̃d inchoa-
bam dum me in capella visitauit benignitas tua
mibi iure colenda. **Vale** vale.

Finit epistola cancellarij pariensis de susce-
ptione hūanitat̃is christi allegorica. anagogica.
et tropologica.

Epistola iohānis de

gerson ad fratrē bartholomeū carthusiē. super
tertia parte lib̃ri Ruyſbroech d̃ ornatu spiritua-
lium nuptiarum.

Venerabilipatri
et bone simplicitat̃ fratri in christi
charitate dilectissimo fr̃i bartholo-
meo carthusiensī. suus iohānes cā-

cellarius indignus ecclesie parisiēsis. **Nuptiar̃**
agni p̃cipē fieri. **Pridem** lib̃z quendā p̃ te ha-
bitum cui⁹ titulus ē de ornatu sp̃ualiū nuptiarū
in trāscursu legeram. nouissime illum attent⁹ re-
legens comperi multa ibidē tradi salubria et alta
documēta. **Nā** prima ps instruit ad vitā actiua
Secūda ad vitam sp̃ualē que affectualis dici po-
test inducit sub variis et pulchris similitudinum
māductiōib̃ et tropis. quoz intelligētia soli ex-
p̃ti plene p̃cipient. **Sūt** nempe ex eis q̃ in affe-
ctu pl⁹ agunt q̃ in intellectu et que p̃cipiunt an-
plius saporis cuiusdā intimo gustu q̃ rōcinatio-
ne vel discursu. **Tertia** ps notificare nitit̃ que sit
excellētia vite contēplatiue. que br̃ifice visioni i
aia approximat. **Tradūt** quidā sicut accepi. q̃ p̃-
fatū lib̃z idiota vnus sine litteris composuit. **Ex**
inde non sine miraclo et inspiratiōe diuina ipsuz
fuisse confectū patēt astruūt. **Ex** quo consequens
esset oīa contenta in eodem esse verissima scripsit
mag̃. **Sed** meum quale sit super hac re iudiciuz
tibi non esse celandū decreui. ne fortassis incerti
aut falsa pro veritate certa. aut diuina amplecti
cōtingeret. **Scis** quid iubet ap̃ls. **Doctrinis** va-
rijs et pegrinis nolite abduci. **Sūt** vt meum in-
terim est iudiciū due ptes p̃iores satis viles in
q̃bus nihil dep̃hendi q̃d non possit salua fide et
moz paritate saluari q̃q̃ modestū lectorē in m̃-
tis efflagitēt. et talem q̃ non sit penit⁹ exp̃ers ea-
rū que secūda ps loquit̃ affectionū. **Ceterū** sit
ipsi⁹ lib̃z n̄ sordidus ē nec abiect⁹. **Certe** tū indu-
ci nequeo credere lib̃z ipsum fuisse confatū per
os idiote q̃si p̃ miraculū. **Enī** enī ipse mag̃ la-
pit et redolet hūanā eloq̃ntiā q̃ diuinā. **Nam** et
poetarū verba vt therētū et boetij et p̃boz sentē-
tie et orōnis cursus ostendūt palā illic studiosoz
industria et diligētie laborē diuturnū precessisse.
Plane impar valde est stilus diuine scripture p̃-
phetarū et euāgelistarū ab h̃ loq̃ndi genere. **Quis**
hic diceret p̃tinax assertor̃ oppositi. q̃ d̃s scē-
tiarū dñs est. habens facultatem nūc h̃. nūc illo
modo scribēdi p̃ ora scribaruz suoz. **fatemur** ita
possibile fieri. **Sic** aut̃ in p̃posito satis p̃rigisse
elucet. p̃sertim q̃ testat̃ autor seipsuz latinis ver-
bis plurimū desudasse. **Hoc** vero cur oportuiss̃
si fuisset t̃mmodo calamus scribe velocit̃ scriben-
tis/sp̃is sanctū loquor̃ qui tarda molimia nescit
et cuius velociter currit sermo. **Verū** alia potior
est ratio que me non ita sentire compellit. **Siqui-**
dem tertia ps eiusdē lib̃z p̃sus repudiāda relē-
dendaq̃ est tanq̃ vel male explicata. vel plane
abhorrens et discrepans a doctrina sana doctor̃
qui de nostra britudine locuti sunt. **Nec** stat cus
determinatione expressa decretalis ponētis beati-
tudinē nostram consistere i duob⁹ actibus visio-
ne et fruitione cū lumine glorie. **Et** si hoc ita ē in
britudine p̃sumata q̃ deus non est visio et clari-
tas nostra essentialis sed t̃m obiectalis. q̃toma

gis erit hoc alienū in bñtudinis quadam assimila-
tione imperfecta quam fas haberem⁹ hic de-
gustare in via. **P**onit autem tertia pars libri p-
fati q anima perfecte contemplās deum non so-
lum videt eum per claritatē que est diuina essen-
tia sed est ipsamet claritas diuina. **I**maginat⁹ chi
sicut scriptura sonat q anima tunc desinit esse in
illa existentia quam prius habuit in pprio gehe-
re / et conuertit⁹ seu transformat⁹ et absorbetur i cē-
diuinū / et in illud esse ideale defluit quod habu-
it ab eterno in essentia diuina. de quo eē dicit io-
hannes in euāgelio. **Q**uod factum est / in ipso vita
erat. **E**t hoc esse p̄supponit autor iste causam no-
stre existentie tpalis. et esse vnū cum eo fm essen-
tialē existentia. **A**ddit q perdit⁹ anima ptem-
plantis in esse tali diuino abyssali ita vt repibit⁹
non sit ab aliqua creatura. **S**imilitudo talis pos-
set adduci que non tamē ab ipso ponit⁹. si gutta
modica vini in mare dilaberet⁹ cōstat q mor ab-
sorpta puerteret⁹ in illud. **H**ec positio deficit i
multis. q̄q non facile inducebar aliqd falsitatis
suspiciari in illa tertia pte qn in alijs priorib⁹ tot
vera aliaq̄ p̄sperā qn etiam legebā obtestatio-
nes autoris ne cito dānaret⁹ a non intelligentib⁹
ne pessimarent⁹. **E**t qz pfecto p̄rior debet eē do-
ctoꝝ ois ad pie interpretandum dicta aliena si fieri
possit absq̄ fidei et simpliciū piculo q̄ ad rigide
p̄demnandū. **A**t vero diligens et repetita inspe-
ctio dictoꝝ illoꝝ magis ac magis in illis errorem
aguit. **H**ec aut sunt pauca de dictis suis excer-
pta ad litterā. **A**it. enī. ij. c. iij. partis. **I**n ipsa q-
dem sui vacuitate p̄ fruitiū amorē spūs p̄dit se-
metipsum. deniq̄ claritatem nullo intermediāte
suscipit ac sine intermissiōe ipsa fit ea claritas quā
accepit. **E**t. iij. c. dependetq̄ nrm esse creatū ab
esse eterno et fm eēntialē existentia vnū cū illo ē.
Sequit⁹. vniuersi q̄ supra sui creationē in vite
p̄templatiue altitudinē sublimati / vnū sunt cū
hac deifica claritate / imo ipsa claritas ipsi sunt.
vident p̄inde sentiūt et inueniūt p̄ h deificū lumē
se fm esse vitāq̄ suā increatā. eādēq̄ fore sim-
plicē diuinitatis abyssum. **S**equit⁹ / atq̄ cū eo q̄
vident et qd vident lumine idem fiunt. **E**t p̄mo
caplo dixerat. **V**niuersi deuoti spūs vnū cū dō
p̄fundo amoris defluuiō sicut defecti nō quōli-
bet qdem vnū sed idipsum qd est ipsa in se essen-
tia dei eo modo quē b̄tifica b̄tudo. **E**t. iij. c. ex-
pressius ait. **I**lluc spūs ē supra seipsum trāstat⁹
et deo vnificatus gustans vidensq̄ i vnitāte vi-
uēde abyssus in qua sese fm esse suū increatū pos-
sidet inensas diuitias que ipsemet iuxta eū mo-
dū quo eas deus gustat et videt. **E**t his et simi-
libus dictis intentionē autoris fuisse qualem di-
ximus. **N**eq̄ enim de ipsa que latet aliūde q̄ ex
scriptis suis sumi potest certitudo. q̄ si dicit au-
tor in explicādo sicut palam aut errat aut deficit
sibi imputet qui non solum litteratis doctisq̄.

indoctis etiam et rudibus taliter locutus est.
Sed neq̄ amirari vel indignari quispiam debet
nec de temerario iudicio arguere eos qui legen-
tes eum p̄sertim imbuti in sacris litteris intenti-
onem suam ex verbis colligunt / collectā exami-
nant / examinatā se dicunt intelligē. et intellectas
si erronea est reprehendere non omittūt. **N**on enī
maioris sanctorisue autoritatis est autor q̄ san-
ctissimi diuinissimiq̄ theologi doctores nostri q̄
tamē dicta sua alioꝝ examini libero. vt **A**ug. ait
iudicāda reliquerūt. **D**eniq̄ materia tertię ptis
non est de illis que per defectū et expientia sed p̄
intellectū sanctis inspiratū / cognoscūt et scripta
sunt. **H**orum autēq̄ noticia et diiudicatio p̄cipue
apud exercitatos theologos in sacris litteris q̄-
renda est non apud deuotos solum. **A**mplius
non ignoro fuisse et esse quosdam ex theologi di-
sputantes satis curiose si posset de absoluta po-
tentia aīa rationalis cognoscere et formalit⁹ bea-
tificari p̄ diuinā essentia absq̄ medio alio. ita q̄
de⁹ esset ipsi anime sua cognitio et fruitio nō tan-
tum obiectalis sed quasi formalis. **H**oc est deus
non solum esset cognitio que cognoscere ab aīa
sed per quam anima ipsa cognoscere. et parī mo-
do defruitione. **Q**uicqd vero sit de possibili
nullus ita eē defacto p̄sumit asserē. nam ecclesia
stica determinatio ad oppositū est. nullū vsq̄ inue-
nio theologū. qui non dico posuerit. sed qui vllā
oīno fecerit questionē q̄ per talem modū qualis
explicat⁹ ab hoc autore. anima posset deū videre
et beatificari in eo neq̄ defacto neq̄ de possibili
tanq̄ videlicet anima defineret existere in esse
pprio et transformare in illud esse diuinū ideale
quale habuit i deo ab eterno. **Q**uā vt interim di-
sputationē de idearum pluralitate in deo omī-
tam que a multis ignorāter ponitur si corp⁹ chris-
ti vel aliud corpus beatificatū hoc modo p̄derz
animā suam in sua p̄templatiōe et b̄tificatiōe pro
illa haberet essentiam diuinā ipsum formalit⁹ vi-
uificantem. alioqn esset absq̄ vita. sed nec anima
esset tunc eiusdē speciei sicut prius quippe nō ha-
beret aliud esse et viuere q̄ habuit ab eterno i ar-
te diuina. **I**n quo esse sicut erat ab eterno aīa q̄l-
bet etiam damnata vita diuina erat b̄tudo sua.
Porro corpus humanū non posset in gloria re-
perire animā suam ad sui viuificationē formalez
aut si posset iam anima non esset p̄dita. qualis ip-
se loquitur. alie demuz sequerent⁹ innūerabiles
absurditates quas p̄sequi longum esset. **S**ed
videbitur fortassis p̄ ista assertionē facere illud
apostoli verbum. **Q**ui adheret deo vnus spirit⁹
est. **E**t multa christi dicta sunt in hanc sententiā
imprecantis patrem. vt fideles vnū sicut pater et
filius ipsi sunt vnū. **D**udum vērō certa est sati-
ctorum patrum super his expositio dicentiū illā
vnitatem non esse essentialē. nec per p̄cisam si-
militudinē: sed sola ibi notatur assimilatio et par

Defensio iohannis de schoenhauia

icipatio. quæadmodum dicit lucas q̄ multitu-
dinis credentiu erat cor vñu ⁊ anima vna. Et d̄
duobus amicis itidem dici vulgaris vsus habz
quæadmodu etiã carbo ignitus ⁊ aer illuminat⁹
vñu appellanē cum suo igne ⁊ lumine. Hoc tro-
po probat boetius hominē bonū esse deū iuxta
illud ps̄. Ego dixi dñi estis non quidem p verita-
tem ⁊ vnitatem diuine essentie ⁊ locutionē ppri-
am sed picipatiue ⁊ assimilatiue imitatiue ⁊ nū-
cupatiue. q̄ si autor iste pari modo rñderet se di-
cta sua intellexisse de vnificatione spūs cum deo
non p̄tendo neq̄ p̄tradico contra intētionē sed
explicationem aliter sonare non dubito. qm̄ p̄te-
rea nihil magnū diceret de p̄templantib⁹ vltra
omnes generalit̄ qui sunt filij dei per gratiã ad-
optionis. **M**iraberis forte pater in ch̄risto di-
lectissimē miraberis hec audiens. quo pacto i ta-
lem errorem vel insiciã vir tam deuot⁹ ⁊ instru-
ctus corruerit. Noli solum mirari sed time ⁊ hu-
milis sapere iugiter stude. quando audis nō istū
t̄mmodo sed alios innūeros qui non parue vide-
bant sanctitatis circa veritatē deuiasse quoz ali-
quos ipse autor iuste reprehēdit in fine secunde
partis qui blādiebant tamen sibi de sublimitate
p̄templatiōis legis. quemadmoduz pbat eos a
demonio meridiano fuisse seductos. Erat autē
de secta begardoz que olim per ecclesiastica de-
creta damnata est. Erat sicut estimo autor iste p-
rimus eorum tempore. potuitq̄ fieri vt cōtra su-
am imaginationē de b̄tifica visione vel p̄templa-
tiua que forte tunc cōmunis sibi erat cum multis
decretalis expressa condita sit. p̄stituens b̄titudi-
nem in duob⁹ actibus. **P**reterea non est necesse
vt iudicet fuisse p̄tinax heretic⁹ ante h̄mōi def-
minationē si tunc ⁊ postea semper paratus erat
audire ecclesiam. nunc vero secus esset in alijs.

A **P**ostremo attendam⁹ precor quo pacto sibi
cauere habent omnes in sacris litteris non satis
imbuti neq̄ eruditi p̄ diuturnū ac vehemēs stu-
dium vel ne talibus tractatulis insolitis nimis
adhereant q̄q̄ multa vera sint. Non enī p̄sua-
det demon falsa sine p̄mixtione verozū. Ne sub-
inde presumant ipsi theologicas arduasq̄ mate-
rias nouis verbis ⁊ pro sua estimatiōe affectio-
neq̄ repertis p̄tractare. Nobis enī ad certaz re-
gulam loqui fas est inquit aug. alioq̄n secus agē-
tes faciem ad precipitiū sibi viam sternunt. Ad
talium itaq̄ questionū defmiationē aut ad eas
plane intelligēdas vel explicādas non sufficit q̄
homo sit deuotus ⁊ sit adeptus illam p̄templa-
tionis speciem sanctissimā prozsus ⁊ optimā q̄
versatur in affectione ⁊ seruoze charitatis quan-
do scilicet homo transit in affectum cordis ad vir-
tutes. Hanc enī speciem p̄templationis adipisci
et p̄descendere fas habent etiam ipse muliercu-
le ⁊ idiote sine litteris p̄supposita fide simplici et
plerunq̄ facilius q̄ viri magno ingenio ⁊ litter-

sacris p̄diti qui in altera p̄templationis specie
longe p̄cellunt. Hec autem species altera con-
templatiōis versari ponitur in p̄scrutatione di-
uinarum virtutum per quas fides saluberrima
sicut ait Augu. gignitur. nutritur. defendit. ro-
boratur. **E**ni secari possint ab inuicem hec con-
templatiōis species ⁊ expientie doctrix est ⁊ hu-
go significat dicens. sepe amor intrat vbi cogni-
tio foris stat. Nullus tamen p̄prio vocabulo di-
ci debet p̄templatiuus vel sapiens ⁊ perfectus
theologus qui prima p̄templatiōis specie carue-
rit. Vult ergo aliquis esse ⁊ dici vere sapiēs ha-
beat vtranq̄ p̄templatiōis speciem. illam videli-
cet affectus que saporem dat. ⁊ illam intellectus
que scientie luminositatē p̄stat vt constituatur
sapientia. id est. sapida scientia. **E**t si altera caren-
dum esset. eligibilis iudicaret cōmunicare in p̄-
ma q̄ in secunda sicut optabilius est habere p̄p̄i
affectum humilem ⁊ deuotum ad deum q̄ intel-
lectum frigidum solo studio illuminatum. Scien-
tia quippe inflat intellige si sola est. charitas edifi-
cat. **N**ihilominus vbi de veritate fidei queritur
tradita in sacris scripturis magi interrogādi cō-
sulendiq̄ sunt theologi vigentes in p̄templatio-
ne secūda q̄ idiote pollentes in prima. secluso in-
eis patenti reuelatiōis miraculo. ⁊ nisi forte ma-
nifesta esset in huiusmodi theologis deprauatio
intellectus ⁊ intolerabilis morum p̄uersitas q̄
etiam mentiri quandoq̄ facit non t̄mmodo cir-
ca fidem sed circa mox p̄ncipia vt apls et aristo.
cum expientia testant̄. **A**ddo adhuc q̄ sicut ex
carentia p̄p̄i affectus ⁊ magis ex infectiōe eius p̄-
vicia errant nōnunq̄ p̄tissimi in sacris scriptu-
ris. excecavit enī eos malicia eoz ⁊ dati sunt i re-
p̄bum sensum ita ex paruo lumine intellect⁹ ⁊ p̄-
ua logica plabunt q̄nq̄ in errores picolissimos.
illi qui magnoz sunt erga virtutes affectuū. q̄les
apls notauit h̄re zelū sed non fm scientiaz adeo
vt si non humiliter sapiant. ⁊ nisi sese contrahāt in-
tra metas sue cognitiōis nulli p̄tinaci⁹ inueniunt
neq̄ absurdus errorē p̄fingere. **P**ropterea
non leuiter scribere debēt vel docere. sed nec absq̄
cautela magna adherendū est eis. non p̄uia dis-
cussione diligētī ⁊ doctorum examinatiōe. In ta-
libus quippe plurima sepe reperim⁹ aut falsa aut
male explicata. ac proinde multam erroris mate-
riam p̄bentia simplicibus q̄q̄ in multis diut-
na altissimāq̄ sint. **I**nter tales scripturas narra-
tur aliquæ narratiōes aut regule vel doctrine p̄-
ticularēs aliquozum patrum veterum que magi
admirāde q̄ imitande dicunt̄. **Q**uemadmoduz
iohannes qui clymachus dicitur ponit virtutes
esse impassibilitates ⁊ quedam valde austerā su-
per penitentia ⁊ peccatis. **E**t cassianus de libero
arbitrio notatus. ⁊ alij alia parum examiata aut
nimis rigida tradunt que cōmunis schola theo-
logice veritatis merito non admittit aut rejicit.

Obrem bonū est mel cuz fauo. sapor scilicet de uotionis cum lumine eruditiōis aut si alterū dūtaxat obtigerit. vtaf quilibz dono suo. ambulet in vocatione sua abundet i sensu suo. ⁊ comedit mel q̄tum satis est. non plus sapiens q̄ oportet. Rectum quidem verbum enūciat. Oratius qd ab ipso postea hieronymo non longe a materia tractum est. qd medicorū est promittunt medici tradunt fabrilia fabri. Conformiter satis ad illam logicorum maximā. unicuiqz in sua arte perito credendū est. Bene vale pater ⁊ frater i chriſto apud quem tuarum me orationū participem fac Amen.

Explicit epistola m̄gr̄i iohānis de gerson ad fratrem bartholomeū carthus. 8 libro ruyfbroech.

Incipit libellus fra-

tris iohannis de schoenhauia qui n̄titur defen-
dere quedaz dicta fratris iohānis ruyfbroech co-
tram gr̄m iohannē de gerson cancellariū parisi.

Quoniam quidam doctor eximius parisiensis artis theologicę/que dam dicta fratris iohannis de ruyfbroech in libro qui intitulat̄ de ornatu spūaliū nuptiarū m̄i iuste vt opinor calumniat̄ ⁊ reprobāt asserens doctrinam eiusdem viri in q̄busdam passibus ⁊ specialit̄ in tertia parte prefati libri esse erroneam a regula theologicę veritatis ac traditione sanctorū patrū ⁊ doctorū discrepantem. ⁊ ob hoc non esse recipiendā ⁊ abijciendam. Adcirco vt veritas huius doctrine quaz a spū sancto arbitror effluxisse ⁊ emanasse. qui m̄gr̄ est veritatis ⁊ non erroris/planius elucescat in q̄tum tenuitas mei ingemoli ⁊ exiguitas mee sciētie appetant. tria per ordinez facere dei gratia aspirante attemprabo. Primo intentionē verborum suorum q̄tum ad ea que ibi arguunt̄ ⁊ rep̄henduntur ⁊ tanq̄ erronea iudicant̄ explicabo. Secundo qualiter hec doctrina non sit noua ad inuentio ⁊ sup̄stitiosa. sed oīno sententijs nominatissimis doctorū catholice fidei consona ⁊ ipso rum auctoritate comēdata ⁊ approbata: prout dominus dederit explanabo. Et tertio qualiter rationes obiecte minus efficaces sunt nec predictā doctrinam euacuant: declarabo.

Ad tū ad primū

Quest sciendū. qd frater iohannes de ruyfbroech auctor predicti libri de ornatu spūaliū nuptiarū in tertia parte eiusdem libri non loquitur de illa vnione que est per idem pr̄itatem realis existentie. de qua dicit chriſtus iohā. iiii. Ego ⁊ pater vnū sumus. imo in omnibus alijs libris suis protestat̄ ipse qd creatura

non potest fieri creator. Nec loquitur etiam d̄ illa vnione. que est solum per consensum ⁊ confor-
mitatem voluntatis. que est omnibus spūalem gratiam habentibz. quemadmodū legit̄ Actū iiii. qd multitudinis credentiū erat anima vna et cor vnū in dño. Sed loquitur d̄ illa vnione que est per amorem liquefactiū ⁊ excessum contem-
plationis extatice. que pre nimia suauitate ⁊ magnitudine interni dulcoris ⁊ vehementia amoris animam liquefacit ⁊ resoluit ⁊ totam virtutem rationis absorbet de qua dicit paulus. i. Cor. vii. Qui adheret deo vnus spiritus est. Ex per-
ceptione enī diuine presentie ⁊ degustatione inēne dulcedinis anima deuota in seipsa quietatur. et sibi ac omnibus rebus creatis per desiderium inflammatur ⁊ in deum totaliter expansum funditus moritur/ vt vere possit dicere cum aposto-
lo. Viuo ego iam non ego. viuit autē in me chri-
stus. id est. ego totus transformatus in deum p̄ amorem non sum in me sed in chriſto. ⁊ ideo per amorem totus deificatus loquor vt chriſt⁹. Ad etiam idem apostolus dicit Corinthijs. An experimentum queritis eius qui in me loquit̄ chri-
stus: Quod autem liqueſcit ⁊ resoluit̄ in seipso non existit. sed recurrit ⁊ transformat̄ in illā imaginē que sibi presentia lit̄ exhibetur. Ex quo patet qd imago anime rationalis per efficaciam di-
uini luminis in suam imaginem increatam deſi-
ce poterit transformari prout docet apostolus. i. Cor. iiii. Nos autem reuelata facie gloriā domini contemplantēs in eandem imaginē transfor-
mamur a claritate in claritatem tanq̄ a dñi spū-
tu. quia a claritate imaginis create per quandaz similitudinem transformabimur in claritatē ima-
ginis increate. Et in hac transformatiōe imago rationalis constituit̄ in tanta conformitate diuine assimilationis que est inexplicabilis omni lin-
gue. Quod subtiliter videtur innuere apostolus cū dicit. i. ad Corinth. ii. Oculus non vidit nec auris audiuit nec in cor hominis ascendit. bonū scilicet inenarrabile quod preparauit deus dili-
gentibus se. Hoc enim bonum inenarrabile qd preparauit deus diligentibz se potest dici perfe-
cta cōformitas ⁊ indicibilis charitas diuine assimi-
lationis que omni lingue indicibilis est ⁊ incom-
prehensibilis est omni menti / nec vnq̄ perfecte cognoscit̄ nisi in speculo eternitatis quod ē ver-
bum diuinū ⁊ essentia diuina ⁊ ergo de ista vn-
ione ⁊ transmutatione credendū est magis noti-
ciam affectualem ⁊ experimentale habentibz q̄ solum intellectualem. quia nemo hec scit nisi qd accipit per experientiam vel reuelationem. Et d̄ ista indicibili claritate diuine assimilationis locu-
tus est frater iohannes de ruyfbroech in tertia parte libri de ornatu spūaliū nuptiarum ⁊ de hac vnione extatica intelligenda sunt ei⁹ vba et recipiēda. De qua vnione loquit̄. b. dionys. li. 8

Defensio iohannis de schoenbauia

diuinis nobis capitulo de amore. Et amor diuinus extasim faciens et non sinens sui ipsorum esse amatores sed amatores. Propter quod paulus magnus in continentia diuini amoris diuino amore precipians. **U**no ego iam non ego uiuit sed in me christus tanquam sui amati uiuens vita sicut valde diligibilis. **H**ec dionysius. **U**nus patet quod amor extaticus duo supponit. scilicet esse nature nostre et esse gratie que introducit in tanto gradu ut anima potius christum sentiat quam seipsam. **G**ratia enim tanquam deifica habet mentem deo assimilare et ipsam deformi dispositione induere. **A**d hos deformes habitus ex celsos. tam a nostra infirmitate longinquos et visui nostro tam absconditos exponendos oino minor sumus. quia ista sunt mysteria regni dei que ut existimo non communiter omnibus sed puritate intelligentie et diuinis illuminationibus et gratia puilegialis communicanda sunt. **I**ntus audiunt ibique dicuntur. ideo his que foris sunt dici non debuerunt. **N**e tamen hi que foris sunt derelinquentes si ab his que intus sunt non vocarentur. aliquantulum erant innotescenda ut discerent infirmi quantum eis desit. et ad quam perfectionem aspirare deberent. **H**ec enim archana et profunda si non gustant non amant et si non amant non intelligunt. et que diiudicanda non sunt ab his que non gustauerunt. unde quodque bene iudicat que nouit et hoc rursus est bonum index. ut ait philosophus. **E**t hoc de primo.

Secundo videndum est qualiter doctrina prefati viri a sententiis sanctorum patrum non discrepat. sed potius ipsis consonat et concordat. **D**e hac enim unitate dicit. b. Bernardus. in epistola ad fratres de monte dei. **U**nitas spiritus cum deo. hominis cor sursum habentis perficientis in deum voluntatis est perfectio. cum iam non solummodo vult quod deus vult. sed sic est non tantum affectus sed etiam in affectu perfectus ut non possit velle nisi quod deus vult. velle autem quod vult deus hoc iam simile deo esse est. non posse velle nisi quod vult deus. hoc est iam esse quod deus est. cui iam velle et esse id ipsum est. unde bene dicitur quod tunc videbimus eum sicuti est cum sic similes ei erimus hoc erimus quod ille est. **Q**uibus enim patris data est filios dei fieri data est patris non quidem ut sint deus. sed sint tamen quod deus est. postmodum loquitur de triplici similitudine hominum cum deo. et deinde subiungit. **D**icitur autem hoc similitudo dei unitas spiritus non tamen quia afficit spiritum hominis spiritu sancto. sed quia ipsa est spiritus sanctus deus charitas que cum sit amor patris et filii et unitas et suauitas et bonum et osculum et amplexus et quicquid ceterum potest esse amorum in summa illa unitate veritatis et veritate unitatis. hoc idem homini suo modo fit ad deum quod per subalem unitatem filio est ad patrem vel patri ad filium. cum in amplexu patris et filii media quodammodo se inuenit hominis beata conscientia cum modo ineffabili inco-gitabilique fieri meretur homo dei non deus. sed tamen quod est deus. **E**cce quomodo ista sententia bene oino con-

cordat doctrine fratris iohannis de ruybroech et multo sibi consonant. **H**oc idem patet ex epistola inferiori annotata. quam quidam vir deuotissimus et doctissimus composuit in qua sub breuibus verbis descriptus est totus processus libri fratris iohannis ruybroech de ornatu spiritualium nuptiarum. **C**um his concordat gilbertus super cantica sermo. scilicet. ubi distinguit de triplici lectulo. **P**rimus est proprius sponsae. **S**ecundus est communis sponse et sponsi. **T**ertius proprius est sponsi. **S**ponsae lectulus est cum quietis et pacatis et compositis moribus intra se collecta redescit. **C**omunis est cum iam incipit oblectari in sponso. **S**ed proprius sponsi est quando sui oblita penitus et ex se exuta tota transit in ipsum et quasi induitur ipso dilecta ipsius. **I**n lectulo suo non effluit sponsa extra se nec turbatur in se. **I**n lectulo communi affluit illi delitiae quedam de pretia sponsi. **I**n illo lectulo qui solus est sponsi amoris exagitata incendiū ebullit et excrescit. effusa et effluens tota transfundit in ipsum. et in simile absorbet qualitate. **I**n primo penes se est. **I**n secundo penes illam sponsus. **I**n tertio penitus est ipsa penes ipsum. et si dici potest non est nisi ipse. **I**n primo querit. **I**n secundo adheret. **I**n tertio unitur illi. **I**n primo tranquillitatem propriam possidet. **I**n secundo quandam meretur communitatem cum dilecto. **I**n tertio absorbetur et absorbet in quandam charitatem et gratie unitatem. **H**ec gilbertus. ubi est. **C**um patet concordat dionysius magnus sicut patet in auctoritate superius allegata et pluribus locis librorum suorum. **E**t hugo de sancto. vic. commentator prefati dionysii super septimum angelice hierarchie dicens. **B**ene intelligas quanta est vis veri amoris et dilectionis si tamen intelligi potest quoniam dilectio supereminet scientie et maior est intelligentia plus enim diligit quam intelligit. **I**ntrat dilectio et appropinquat ubi scientia foris stat. **E**t reddit rationem istius. **Q**uia verus amor siue charitas nullum patitur medium inter se et obiectum quod est deus. sed vehementer tendit in ipsum immediate. **E**t ideo nunquam quiescit donec omnia transeat et ad ipsum dilectum et in ipsum veniat. **U**nde subdit ibidem. **D**ilectio siue amor impetum sequens ardentis desiderii sui nec dissimulare valens donec ad amatum perueniat. **A**ma-to appropinquat quantum potest et eo amplius sitiens intrare ipsum cupit et esse cum ipso et esse tam prope ut si fieri posset hoc idem ipsum sit quod ipse. **N**ihil enim velocius nihil acutius nihil subtilius amor re aut penetrabilis. quia natura sua non quiescit donec naturaliter amabilis totam penetraverit virtutem et profunditatem et totalitatem quantum potest. **H**uic etiam sententie alludit per omnia vercellensis super cantica dicens. quod affectus et intellectus simul coambulant usque ad nouissimum delectum intellectus ubi habet siue cognitionis et suum summationem. **A**ffectus autem adhuc pertinet principaliter in deum suspiria et supintellectuales extentiones

et immissiones / ferundos vulgares et fulgidos feruores ad quorum omnium sublimes excessus et excedentes sublimitates intelligentia trahi non potest sed solus principalis affectus deo vnibilis. Et postea ibidem dicit. **T**anta est virtus veri amoris et pulchritudinis quod non solum facit homines et angelos excedere naturam propriam ut in deum ascendat. sed etiam deum quasi naturam propriam egredi ut ad creaturas quasi infra naturam suam produciendo descendat. Ecce quod omnes isti excellentissimi doctores in his pueniunt quod aia quam rapit in diuini luminis abyssum. tota deficit a seipsa et in illud quod diligit tota liquefit et superintellectualiter ei vnif. et vnitissime transformatur in ipsum ita ut aia dum a seipsa alienatur dum in istud diuini archani secretarium rapitur dum ab illo diuini amoris incendio circumdatur intime penetratur et inflamatur seipsam penitus exurit et diuinum quendam affectum induit et inspecte pulchritudini figurata tota in aliam gloriam transit.

De prelibatis re

Respondendum est tertio ad obiectiones et rationes quibus dominus cancellarius doctor venerabilis et vir eloquentissimus doctrinam prefati viri videlicet fris iohannis de ruyfbroech videtur aliquid calumniari et reprobare. Sciendum est quod auctor prefati libri de ornatu spiritualium nuptiarum non sicut ille magister arbitrat homo idiota fuit et sine literis. in hoc male erat informatus. sed erat sacerdos ut spero deo acceptissimus primus prior et fundator cuiusdam monasterii canonicorum regularium in brabantia appellati viridis vallis cameracensis diocesis et fuit in quodam filia quam vocat zoniam iuxta ciuitatem famosam que dicitur bruxella. Qui doctrinam suam non latino sermone sed theutunico perscripsit. licet enim competentis scientie fuerit non tamen tam eminentis scientie erat quod prefata doctrinam latino sermone tam copiosum et stilo tam eleganti scribere potuisset nisi specialiter dono dei sibi datum habuisset. Sed quidam fratres eiusdem monasterii vir valde ingeniosus et literatus per modum ob perfectum omnium nationum quodam librorum suorum latino sermone transferre in personam ipsius curauit. Admirantes ergo doctrinam eius laico sermone conscriptam facilius preponderare possunt ipsum nequaquam hanc didicisse ab homine aut ab humana scientia. sed accepisse a deo et a diuina sapientia et magistra vinctioe. a fratribus enim eius cognosci potest quod fuit homo missus a deo. cui in his nouissimis diebus deuota archana et profunda atque diuina deus dispensanda largitus est ut noua admonitio suos melius attraheret auditores. et ut se etiam illorum librorum spiritum quod tempore vite sue multum in brabantia et illis partibus pullulabat extirparet et erigere ipsorum denudaret. Vixit enim homo iste dei postquam illud lametabile scisma in ecclesia surrexit nam a tempore mortis sue. xxv. anni fluxerunt vel circiter hac occasione et necessitate compulsus habuit perfunctum et subtilia theutunico sermone perrexit. Qui quod

dem hanc doctrinam absque aliquo labore studio sola gratia spiritus sancti eius mentem docere et plustrate eructauit sicut bene comptum est illis quod secum peruersati sunt et secretorum suorum conscij fuerunt. Si ergo stilus libri in latinum translatus magis redoleat humanarum eloquentiam quam diuinam. hoc non imputandum est auctori sed translatori. Qui quidem translator pro eo quod ornatui et eloquentie sermonum plus operam dedit quam forte expedit et quedam per arbitrio suo addidit in predicti libri translatione multum desudauit. licet auctor ab hac desudatione liber et expers fuerit. cui omnia que docuit. putat pie credimus spiritus sancti inspirauit et amministrauit. licet etiam doctrina istius viri in latinum translata sit multum grata compunctura et deuotionis excitatiua. tamen ignitum eloquium domini vehementer quod in verbis illius theutunicis inuenitur multo grossius est. magis mouens affectus et accedens legentem ita ut durissimum corde sit quod non ex eorum lectione compungatur ad deuotionem excitetur et ad meliora peruehat et subleuetur. Verumtamen quod dicitur doctor egregius sentiat tertiam partem huius libri penitus rescindendam tanquam discrepantem a doctrina sana sanctorum doctorum. non sentio sibi in hoc. sed videatur mihi esse approbanda doctrina huius tertie partis et asserenda tanquam persona et concordans per omnia doctrinis et sententiis sanctissimorum et famosissimorum doctorum totius ecclesie. sicut satis declaratum est capitulo precedenti. Doctrina enim huius tertie partis intelligenda est de illa vniouione ex tatica sicut superius dictum est in primo capitulo. De qua vniouione iste magister nullam facit mentionem in epistola sua. Quia etiam dicit quod tertia pars eiusdem libri repudianda est tanquam male explicata / notandum est quod de deo melius possumus cogitare quam loqui. Conantes ergo homines sancti de deo loqui nec valentes nisi verbis aptioribus verbis que dicenda sunt expriment et modum loquendi quem usus sanctorum patrum tenuit imitantur. et sic auctor huius libri in ista materia altissime et summe contemplationis imitatus est modum loquendi sanctorum patrum qui de hac materia locuti sunt. videtur quibusdam verbis non proprie sed transumptiue sicut ista materia exigit. secundum exigentiam materie sermones sunt expetendi. sic enim dionysius in libris suis caliginem vocat. quando spiritus rationales inducuntur in istud interius cenaculum diuine claritatis. vbi clausis sensuum hostijs secretius castissime mo amplexu conueniunt cum dilecto. et tamen maxima illustratione ibi irradiantur. Similiter quando mentem contingit rapi et in suipsius extasim perducit tunc inenarrabili dicitur. quia mens in extasi posita sibi et omnibus creaturis funditur moritur in quantum seipsam nesciens sui et omnium creaturarum obliuiscitur. ideo de talibus mentibus dicit apostolus ad **Col. ij.** Mortui estis et vita vestra abscondita est cum christo in deo. Sic etiam spiritus rationales seipsos perdunt et omnino non sentire semet ipsos et a seipsis exinaniri et pene annullari vbi in

Defensio iohannis de schoenbauia

melius secū sunt. cū sic sunt q̄ tamē vbi sint nesci
ant ⁊ licet huc⁹ q̄ seipsos habēt. tñ se modo pre
dicto pdiderūt. **N**ō vtiq̄ videt̄ p̄tigisse ap̄lo cū
in raptu p̄stitit̄ an in corpe vel extra corpe esset
p̄sus se asserit ignorare. Scriptura sacra eo spū
exponēda ⁊ intelligenda est q̄ plata. Et sic arbi
troz q̄ si dicta huius p̄oris s̄m illū sensum diui
num ⁊ sp̄m intelligant̄ q̄ plata sunt q̄ in eis er
ror nō apparebit sed mera ⁊ clara veritas reluce
bit. Sepe sancti viri de altissima p̄tēplatiōe que
dam p̄ferūt que min⁹ p̄fecti q̄ penetrare nō pos
sunt lapsum erroris putāt. **N**ō puto dici potuisse
se. q̄d hunc p̄orem puto sensisse. Est enī iste mo
dus sentiēdi alien⁹ ab oī modo v̄sitato sentiēdi
vñ nec v̄sitatis verbis pōt aliq̄tin⁹ explicari. Et
ideo qñ viri p̄fecti n̄ra instātia ⁊ importunitate
ac charitate denicti aliq̄d nobis de tali affectiōe
vel intelligētia temptauerūt reuelare succūbunt
verbis. vel talia verba loquunt̄ que n̄m intelle
ctū excedūt. **S**uauitas h̄ que deuotis mētib⁹ in
vnione intima dei p̄pinat̄ tam sublimis ē q̄ nec
vocali nec mētali verbo ē exp̄ssibilis sed sola at
tingibilis ē exp̄ientia ⁊ ergo nō est mirū si illud
q̄d d̄r̄ indiciāli eo modo q̄ dici pōt sit min⁹ ḡtū
min⁹ placeat min⁹ acceptē ab his q̄ talia n̄ sunt
exp̄ti. Et q̄ hanc vnionē intīmā ⁊ extaticā in q̄
spūs rōnalis p̄fecta assimilatiōe p̄format̄ ima
ginisue increate. p̄dict⁹ autor conat⁹ est explica
re que tñ difficilima ē ad differēdū. idcirco q̄daz
verba ptulit q̄ a q̄plurib⁹ nō capiunt̄. Queta
men si recte fuerint intellecta ⁊ ad intentionē di
centis respect⁹ habeat̄: nō erroz sed p̄cessam pu
to p̄tinent veritatē. **P**ro q̄rū verborū plenio
ri intellectu habēdo sciendū est q̄ hec vnio exta
tica q̄ p̄sistit in amplexu vnitiuo summi boni tri
plicif̄ ⁊ sub triplici habitudie p̄cipif̄ in hac vita
Aliqñ enī p̄cipif̄ ex diuine claritatē ⁊ eēntie trāsī
toria v̄siōe ⁊ p̄templatiōe. Interdum ex diuine
suauitatis p̄libatoria fruitiōe. Interdū p̄o ex di
uine imēsitatē iocūda amiratiōe. Et de aliq̄ isto
rum triū modorū siue de vnoq̄ puto esse intelli
genda dicta tertie ptis illius libri de ornatu sp̄
ritualiū nuptiarū. potissime tñ de p̄mo modo. vī
delicet de illa vnione ⁊ p̄templatiōe que fit in ra
ptu. **P**rimū horū liquet in paulo q̄ fuit in raptu
intuitiua p̄templatiōe diuine eēntie trāsitorie il
lustratus. Et licet paulus in illo raptu habuerit
actū beatificū tamē ex hoc nō potuit dici p̄fecte
beatus. quia nō habuit statū beatificū nec etiam
illum actū modo comp̄hensoz puto p̄manenter
et immobilē sicut habēt beati. sed fluxibilē ⁊ trās
itorioe sicut lūmē p̄tinuāt in aere ad solā p̄ntiam
solis. quare nō debuit dici ex hoc p̄fecte beatus.
Secūdus modus apparet in p̄pheta dauid qui
tanta dulcedine diuine suauitatē repletus fuit q̄
tanq̄ ebrius clamauit. Delectatiōes in dextera
tua ysq̄ in finem innuēs p̄ hoc q̄ mēsurā ⁊ magni

tudo huius suauitatē nullo termino vel fine po
terit coartari. **T**ertius modus patebit in regina sa
ba que v̄sa gloria ⁊ magnificētia regis salomōis
p̄ magnitudine amirationis defecit ⁊ in extasim
rapta fuit. de talib⁹ mentibus verificat̄ illud q̄d
scribit̄ **Esa. lx.** Tūc videbis ⁊ afflues ⁊ mirabit̄
et dilatabit̄ cor tuū. quia in illo lūmē te archico
tibi diuinit⁹ influxo videbis illa q̄ nec oculus vī
dit nec auris audiuit ⁊ c. in q̄ excellētia illius vī
sionis ⁊ cognitionis designat̄.

Pro ampliori v̄
ro declaratiōe illius dicti q̄ p̄fat⁹ ma
gister dicit q̄ doctrina illius tertie p̄
tis nō stat cū determinatiōe decretalis. Sciendū
est q̄ quicūq̄ pie libz alicui⁹ ecclesiastici doctori
legit si q̄d in eo q̄si dubiū ⁊ scrupulosum inuene
rit. nō statim exardescēdo inuadit. sed inspicit et
discernit ⁊ retrahat ex circūstātijs ⁊ ex scripti ei
usdē autoris. ⁊ ad vltimū p̄r eligit p̄feri se lē
rare vel non intelligē q̄ illi erroris notā impinge
re nisi manifesta in eo heresis dephendat̄. **C**on
stat enī catholicos p̄res q̄ diuersos libros p̄scri
pserūt de eadem sentētia nunc obscuri nūc ap̄ri
us fuisse locutos. nec hoc ducit̄ p̄ incōuenientiā.
Varietas enī affert pulchritudinē ⁊ delectat au
dientes siue legētes rara ⁊ difficilia bis delectat
ait **Oratius** poeta. Sic igif̄ sepe dictus frater io
hannes de ruybroech licet in tertia pte libri de
ornatu sp̄ualium nuptiarū de illa sublimissima
materia ⁊ obscurissima obscurius sit locutus in
alijs tamē locis ⁊ libris suis vbi de eadem mate
ria dogmatizat̄ plani⁹ ⁊ aptius suam intentionē
explanauit. **U**nde in libro suo q̄ dicit̄ de calculo
vel de p̄fectiōe filioz dei. ipse manifeste p̄testat̄
q̄ impossibile ē nos ex toto deificari n̄ramq̄ crea
tionē in creatore mutatos amittere. **D**iuina enī
natura sicut in se ē immutabilis ⁊ incōuertibilis
ita nō finit aliā naturā in se eēntialit̄ p̄uerti. **I**ma
possibile ē enī vt creatura deus vel creator efficiat̄
tur. **V**erūtāme deo p̄ medium ⁊ sine medio vñ
mur per mediū videlicet gr̄e sue ⁊ n̄roz operum
Gra enī dei mentē n̄ram irradiās docet nos ve
ritatem. dirigitq̄ nos ad oēs virtutes ⁊ in eter
nam dei dilectionē. ⁊ amoris exercitiū verūtāme
vltra has gr̄am ⁊ virtutes inf̄ deū ⁊ nos mediā
tes deo etiā sine medio vnimur qñ impetu ardē
tis amoris excedim⁹ oē creatū v̄sq̄ in ipsas sup̄
subales dei diuitias vbi in amore cūcta trāsī
moriētes oī p̄sideratiōe in q̄ndā insciētā ⁊ cali
ginē ibi agimur ⁊ sup̄informamur ipsi verbo et
nō q̄d est imago p̄ris. **H**uic siue oēs p̄res sup̄ius
noiati p̄cordāt̄. **T**ūq̄ sic deo vnimur remanet tñ
in nob̄ scitus viū ⁊ amor actiū. **Q**uā absq̄ sci
tu n̄ro deū videre nō possum⁹ nec sine amoris ex
ercitio deo vniri vnitionemq̄ seruare valemus
Si me ignorante totius mundi dñs essem. quid

mibi paret solatij. Adcirco sentiem? nos eterna
liter gustantes et possidentes teste christo qui ait.
Hec est vita eterna ut cognoscant te solū verū deū
et. Sic ergo patet vitā nrām eternā p̄sistere i di
scerta siue distinctiua cognitiōe dei et p̄templati
one dei intuitiua. **U**ltra oīa tñ hec erim? q̄si ex
spirati supra sp̄m sine spū in abyssi et incōpre
hensibili et imēsa dei gloria. **I**te spūs dei q̄ nobis
flat effluit et inspirat ut deū diligam? et virtutes
operemur nos enī ad se et in se attrahit et intrabit
ut in ipso q̄rescam? et eo p̄fruiamur. **E**t in his duo
bus eterna vita stat quēadmodū p̄ aeris inspira
tione et expiratione diastole et systole nrā vita p̄
seuerat materialis. **E**t ex his patet q̄ nō p̄tradi
cit decretali q̄ ipse ponit sicut decretalis asserit
bitudine nrām p̄sistere in visiōe dei intuitiua et
fruitione diuine essentie. **P**reterea scio q̄ beat?
Thomas de aq̄no clare dicit q̄ in visiōe q̄ vide
tur d̄s p̄ eēntiā oportet q̄ d̄s sit forma intellect?
nrī/q̄ q̄cūq̄ alia informaret illa nō duceret nos
in eēntiā diuinā. et ergo i ipsa eēntiā diuinā erit
q̄si forma intellect? q̄ intelligit. **N**ō q̄dē nō opor
tet ita intelligi q̄ diuinā eēntiā sit vera forma in
tellectus nrī vel q̄ ex ea et intellectu nrō efficiat
vniū simplicif sicut in naturalib? ex forma et ma
teria naturali. sed q̄ p̄portio diuine eēntie ad in
tellectū nrām est sicut p̄portio forme ad materia et
q̄ fiat vniū q̄tū p̄tinet ad actū intelligendi. **E**t
vltimus dicit q̄ deus in patria nō tñ erit cogni
tio q̄ cognoscat ab aīa sed etiā p̄ quā aīa cognos
cet. **E**x q̄ p̄cludit q̄ beat? thomas fuit isti? opi
nionis q̄ deus p̄ suā eēntiā est p̄iugibilis intelle
ctui nrō nō tñ sic q̄n ibi erit lumē glorie medium
q̄d eleuabit intellectū nrām ad hoc q̄ possit p̄iugi
essentie in create. sed ab h̄ medio non d̄r cognitio
mediata. q̄ nō cadit in cognoscētē et rē cognitā
sed ē istud q̄d dat cognoscētē vim cognoscendi.
Istud erit in patria. sed in statu vie nullus intel
lectus pure creature pōt in visiōe dei p̄ eēntiam
p̄uenire p̄ aliquā dispositionē sibi inherētē. s̄ cō
tingit aliq̄n diuinā virtute q̄ aliq̄ res miraculo
se p̄ducit in aliq̄d in q̄d nullo mō pōt p̄ aliq̄s dis
positiones sibi inherētes p̄ducī. sic q̄ virgo pari
at et q̄ ignis in aīa cōburat. **E**t similif pōt mira
culose fieri q̄ diuinā virtute aliq̄s intellect? crea
tus nō h̄ns nisi dispositiones vie eleuet ad viden
dum deū p̄ eēntiā. nec tñ ex tali visiōe d̄r beatus
simplicif. sed s̄m q̄d tñ q̄tū cōicat in actu beati
Puto q̄ h̄ dicta beati thome p̄babilif sustineri
p̄nt absq̄ piculo heresis et p̄iudicio fidei. **I**nsup
p̄dic? mgr dicit q̄ nullus theologor vnq̄ tales
modū bitudis posuerit q̄lis ab isto autore expli
cat videlicet q̄ aīa tñ desinit esse in illa existen
tia quā prius habuit i p̄prio genere et p̄uertitur
seu trāformat et absorbet in esse diuinū et illud
esse ideale defluit q̄d habuit ab eterno in essentia
diuina. **P**ro cuius dicti euidētia est p̄siderādus

q̄ qñ aliqua scriptura est mystica et obscura tñc
obseruandū est q̄ interpretatio fiat s̄m intentionē
dicentis. **N**ihil est enī ita bene dictū q̄d nō possit
male interpretādo et narrando deprauari. **F**ateor
ergo verū esse q̄ nullus doctor modū bitudis
ponit s̄m quē iste mgr sua verba intelligit et reci
pit. **S**ed nequaq̄ arbitror autorem hui? libri ita
desipuisse q̄ ipse sic sentiret sicut iste mgr sibi im
ponit. nec illum sensum verba sua p̄tendūt si di
ligent inspiciant. sed potius sic intelligēda sunt
q̄ mens dulcedine verbi diuini illecta rapit. et il
labif a seipsa ut verbo fruatur. **I**llicq̄ ibi nosmet
ipsos excedim? in caliginē et in modi carentiā in
scrutabilē. ibi nos deus ex nobis ipsis trahit trās
format et deglutit in ipsam p̄fundissimā diuinī
tatis trāquillitatē in ipsam sui sup̄essentia et sui
spūs vnitatez amorisq̄ absorptionē ubi vi amo
ris extatici assequimur illā p̄formitatē et deiformi
tatem quā s̄m rationē idealē habuim? ab eterno
in mente diuina ibiq̄ vniū effecti sumus cum deo
Hec vnitas nō intelligēda s̄m idēp̄tate realis
existentie. sed s̄m q̄dam p̄formitatē et trāforma
tionis similitudinē. **N**equa q̄ ergo estimādū est
p̄fatum frēm iohannē de ruyfbroech fuisse isti?
opinionis vel erroris q̄ voluisset asserere ipiri
tū rationalē in beatifico vniri dīne eēntie p̄ trās
formationē eēntialē in idēp̄tate diuine nature.
aut q̄ nō sit necessariū q̄ potētia intellectiua crea
ta sit eleuata p̄ habitū sup̄naturalē luminis glo
rie ad eliciendū actū beate visiōis. **S**ed ita vide
tur s̄pe q̄ q̄ ipse d̄s p̄p̄ summa et simplicita
tem mēti illabif iō cognoscem? eū in seipso obie
ctiue et etiā p̄ seipsum rep̄tatiue ut ly in ipso ex
cludit mediationē sp̄ei q̄ in patria d̄s absq̄ spe
cie et similitudine cognoscat. et ly per ipsū exclu
dat mediationē luminis extranei diuinam essentia
rep̄sentantis. quia essentia diuina i suo p̄prio lu
mine videbitur. **N**on enī requirit aliud lumē de
foris ab essentia. sicut lumen solis requirit ad vi
dendū colores et rerū species: quas in tenebr? vi
dere non possumus. sed p̄ hoc nō vult dicere q̄n
actu nrō creato/ ipsum deū cognoscām? et p̄ p̄se
quē oportet q̄ ipsa potētia intellectiua sit p̄ ha
bitū sup̄naturalē informata ut possit p̄tingere ad
istud obiectum finitū ad q̄d ex se p̄tingere nō po
test. **E**t quia in visiōe btifica ipsum visum nō vi
detur p̄ similitudinē sed per essentia effici? quo
dammodo intra videntem. **E**x hoc asit q̄ ipsum
visum receptū est intra videntē vnit sibi ipsū vi
dentem. ut fiat quasi quedā penetratio mutua p̄
amorē. sicut dicit. **J. Jo. iij. Qui manet in chari
tate in deo manet et deus in eo. Ad vnionem autē
maxime conuenientis sequit delectatio summa
et in hoc p̄ficatur nostra felicitas. **E**x q̄ patet q̄
gaudium fruitionis in actu diuine visiōis quō
videtur diuina essentia nude in seipsa inchoat
sed in dilectione et amplexu vnitūo et gustu asse**

Defensio iohannis de schoenbauia

ctuali diuine dulcedis p̄ficiť & p̄sumat. Quis enī fruitio nō sit sine visione. p̄fectius ē tñ in dilectiōe. Sicut enī hic p̄fecti⁹ est diligere q̄ agnoscere. sic & ibi intellect⁹ noster implebit leticia visionis / sed affectus noster implebitur leticia dilectiōis cui p̄uēit cōiungere & trāformare. Ad gaudiū btitudinis tria p̄currunt. p̄fecta visio. plena cōphensio. inhesio amoris p̄sumati. Et in isto stat tota summa dictorū fratris iohānis de ruybroech p̄cipientiū p̄ntem materiā. Unde sicut ex ipsis dictis m̄ifeste colligi & elici pōt ipse ponit btitudinē nostrā p̄sistere in distinctiua siue discretiua cognitiōe & p̄replatiōe dei intuitiua. et hanc vocat btitudinē actuale. & in fruitiōe dei q̄scitiua vbi aīa igne diuini amoris resoluta liq̄scit & deficit a seipsa & spoliata oīum viriū suarū pp̄ia & naturali actiuitate mentalē simplicitatē induit & imaginis increate assequit̄ assimilatiōnem. Gaudiū fruitiōis est tante magnitudinis et tam indicibilis suauitatis q̄ mens beata vel hūana plene cōphendere nō pōt. sed tota absorbetur ex plenitudine illi⁹ gaudiū sicut stilla aque absorbet a vino forti. vt dicit Bern. Et istū gustū fruitiōis oēs vires anime indicibili gaudio absorbent & hāc inhesionē & amplexū mellisū in dissolubilis charitatis & absorptiōe abyssabilē amoris vbi anima inabyssat & totalit̄ in deū trāscitur & trāformat̄ appellat btitudinē essentialē q̄ ibi aīa oīum viriū suarū actiuitate spoliat̄ et vititur sola p̄solatiōe diuine suauitatis. Ibi inq̄t in pace in idipsuz dormit & req̄scit. dormit in q̄tatione plena intellect⁹. req̄scit in plena satiatiōe affectus. Et sic patz q̄ sensus eius ē verissim⁹ nec discrepat a sentētia sanctorū patrū. Et si ē alius error in dictis suis ille solū stat in q̄d nois. noia aut̄ sunt ad placitū. & ideo talis error non ē magni ponderis. Ex autē d̄r q̄ ad fruitiōnē spectat plena cōphensio. hoc non est sic intelligendum q̄ beati cōphendūt totalit̄ ipsum deum s̄m oēm modū quo est cognoscibilis. talis enim modus cōphensiois diuine nature est impossibilis oī creature vt patet Jo. i. vbi dicit̄. deū nemo vidit vnq̄. S; iste modus cōphensiois attingit q̄tū ad imediatiōnē cognitiōis. de q̄ superius dictū est. q̄ beati verbū eternū & oīa alia in seipso & p̄ ipsum cōphendēt & cognoscēt. iuxta illud ps. In lumine tuo videbim⁹ lumē hoc est teipsum q̄ es lumen subsistēs dicit Augu.

Estat nunc vltē
rius videre q̄liter sane intelligēda sunt illa dicta fr̄is iohānis d̄ ruybroech que dñs cancellari⁹ in eplā iudicat esse repudianda tanq̄ erronea vel male explicata q̄rū primū est istud q̄ dicit̄. Perditur aīa p̄templantis i esse tali diuino abyssali. ita q̄ non sit repibilis ab aliqua creatura. hoc verum

est si sane intelligat̄. Sic quippe intelligendū est q̄ in hoc gradu p̄templatiōis qm̄ mens rapit̄ in diuini luminis abyssum oīum exteriorū obliuiscitur. nescitq̄ penitus seipsam / seipsam exiit & diuinū induit quēdā affectū & supmūdantū / totaq̄ trāsit in deū suū / & i aliā gloriā quā creatura subesse creaturali non attingit. quia in tali statu esse suū creatū & sue nature homo excedit / & sub esse diuine gratie ita sublimat̄ diuine subeunif q̄ oēs vires & potentie rōnales supra se eleuant̄ & in diuinam claritatē trāformant̄ / & sic non est repibilis ibi ab aliq̄ creatura. Supra intellectum enī & mentē ibidem deum cognoscit. Intellectus enī noster & sensus corporeus intra terminos creature exercenť nec etiā intellect⁹ excedit ens aut speculum. Unico autē excedit sublimi⁹ intellectus theoricus q̄ intellect⁹ imaginatiōnē vel sensum. Mens enī in hac vniōe diuina & extatica trāscendit oēm creaturā & seipsam & oēm actū viriū apprehēsiuarū. Et p̄ tanto dicit̄ q̄ nō est repibilis ab aliq̄ creatura. Ad hāc abstractionē dionysius inuitabat timotheū in mystica theologia dicens Tu aut̄ amice timothee / circa mysticas visiones forti p̄titione & sensus relinque & intellectuales opatiōes & oīa sensibilia & intelligibilia & omnia existentia & nō existentia. Et sicut est possibileis note p̄surge ad eius vnitiōnē que est sup̄ omnes subam & cognitiōnē. etenim excelsus tuip̄si⁹ ab oī irretentibili & absoluto mūde ad sup̄subalem diuinarū tenebrarū radiū sursum ageris. vide aut̄ vt nullus indoctorū h̄ audiat. In hoc verbo dionysij sapiētia summa includit̄ / & culmen totius p̄fectionis vt possibile est / via & pfunditas librorū dionysij ariopagite. Ad p̄terea subiūgit q̄ in tentio auctoris p̄fati videt̄ esse q̄ aīa definit esse illa existētia quā prius habuit. claret ex supradictis q̄ intentio auctoris talis non fuit q̄lis exp̄nitur a p̄dicto m̄gro. sed ex abūdanti. licet nō incōuenient̄ possum⁹ dicere q̄ intentio auctoris talis est q̄ excellentia rōnalis creature in hoc p̄fatur et p̄sumat̄ qm̄ p̄surrectiōe amoris extatici in illō p̄ncipiū reuertit̄ vnde p̄mordialit̄ exiuit. & illud do aīa intrat in istud diuinitatē archanū & i illud intime quietis secretū. tūc non oportet q̄ ibi fiat corpis & aīe dissolutio / sed in h̄mōi trāformatiōne aīa diuidit̄ a spū p̄ hunc modū vt qd̄ aīale corpulentū & fetulentū est deorsum remaneat. Spiritus aut̄ & qd̄ spūale est ad summa euolet & in eandem imaginē trāformet̄. Nihil in creaturis (vt dicit Richardus i libro de exterminatiōe mali) hac diuisione mirabilius cernit̄ / vbi istud qd̄ est essentialit̄ vnū atq̄ indiuiduū / in seipsum in quādam portiōnē diuidit̄ / neq̄ in hoīe vno alia est essentia eius spūs atq̄ aīa eius aīa sed vna eademq̄ suba simplicitis nature. Nō enī in hoc gemino vocabulo gemina suba intelligit̄ / sed tñ ad

distinctionem ponit gemina portio eiusdem essen-
tie. Unde superior per spiritum. alia inferior per
aiam designatur. **¶** Unde pro planiori intelle-
ctu istorum habendo est considerandum quod spiritus no-
ster quicquid intantum a corpore et anima diuiditur ut
spiritus in spiritu esse asserat et quicquid spiritus supra
spiritum esse dicat. et quicquid spiritus sine spiritu esse cre-
datur. Primum patet in Johanne qui de seipso
dicit Apocal. i. Ego fui in spiritu dominico die. Quod
exponens Raymo super apocalypsim dicit sic. Jo-
hannes sic in spiritu fuit quod tamen ipsam carnem fundi-
tus non deseruit sed spiritui eternitatis spiritus eius
adhesit et a spiritu docente/assumptus fuit spiri-
tus docendus. ideo tam mirabilia et profunda vidit
Richardus autem exponens idem verbum dicit sic
an hoc est spiritum in spiritu esse semetipsum intra seipsum
totum colligere et ea que circa carnem seu etiam in
carne gerunt interim penitus ignorare. Secundum
liquet in petro. de quo in actibus. ca. xij. dicitur. Et
petrus ad se reuersus dixit etc. Quod exponens Ri-
chardus libro. iij. de contemplatione. Hoc sane non
insipienter dicitur quod petrus longe supra hominem
fuerit. quod longe a semetipso et supra semetipsum
recessit. Alioquin non erat a quo ad se reuer-
teretur. Hoc idem ostendit Hugo super septimum hie-
rarchie dicens. Acutum amoris est cum omnia tran-
scendendo despiciat. Superferuidum autem amoris
est cum etiam semetipsum contemplando relinquit.
et in contemplatione dilecti se despiciat et miro mo-
do fit ut per dilectionis ignem in illum sustollitur
qui est supra se et per vim amoris expellitur et exeat
a se nec se cogitat dum deum solum amat. Tertium
apparebit in regina saba. de qua legitur. iij. Regl.
iij. ca. quod regina saba videns sapientiam Salomo-
nis et domum et habitacula et ordinem ministrantium
non habebat ultra spiritum. Quod exponens Richar-
dus li. v. de contemplatione. c. xij. recte nonne di-
citur spiritus seipsum non habere. quoniam incipit a seipso
omnino deficere et a suo esse in supermundanum
quendam et vere plus quam humanum statum transire in
mirabili transfiguratione spiritus ille ab humano
videatur in diuinum deficere. ita ut ipse iam non ipse
eo duraret tempore quo domino incipit aliter inbe-
rere. Qui autem adheret deo vnus spiritus est. Et sic
totum in istud diuinitatis archanum intrat clamans
cum spiritu. Benefecit in salutare tuum anima mea. hec ille.
Isto habito et intellecto facillime omnia illa dicta
huius tertie partis de nuptiis intelliguntur et expo-
nuntur. Ex isto patet facillime intellectus clausule il-
lius que subiungitur. In ipsa quidem sui vacuitate
per fructum amoris spiritus perdit semetipsum dei que cla-
ritate nullo intermedie suscipit. Spiritus semet
ipsus per tanto deus perdere. quod in tali statu ubi spiritus
humanus in tantum amoris feruore supra se rapitur ut
merito sine spiritu esse dicatur. factus est tanquam vas perditum
eo quod semetipsum non sentit sed penitus a seipso exinan-
tur absorbetur et deficit. luce clarius patet quod pergrue

deus quod regina saba spiritum suum perdidit quod ultra spiritum
non habebat. Sic sicut paulus pueniens deus spiritum
suum perdidisse quoniam in raptu constituitur ut in corpore
vel extra corpus esset ignorauit. Quoniam autem mens hu-
mana hunc supremum verticem. id est mentis excessum attige-
rit tunc dei claritatem nullo intermedie suscipit
quod ab omnibus imaginibus et symbolis absoluitur et ab
omnibus operationibus omnium virium apprehensiuarum tam in-
feriorum quam superiorum occlusas atque in supersubstantiali ra-
diu dine luciditatis ducitur remoto omni velamine
et immediate deo vnitus. sicque dei claritatem nullo in-
termedie suscipit. Istud autem quod dicitur ac sine in-
termedie ipse fit ea claritas quam accipit. satis cla-
ret ex predictis non sic intelligendum et qualiter do-
ctores sancti idem sentiunt. Unde in epistola inferi an-
notata sic habetur. Hac hora incensi sicut aque gut-
ta vnitas infusa multo vino. Sic ista efficitur lux in
domino optata in optio. Optio quippe ac omnipotens effi-
citur quoniam in optimum ac in omnipotentem tota transiit. Cui
satis concordat super septimum angelice hierarchie
dicens. Contemplatio est deifica similitudo quod dum per eam
illuminati lucentes fiunt: quodammodo ipsius lumis
lucetis similitudinem accipiunt. Quod enim aer solis
luce perfusus in eandem transformatur lumis clara-
tem adeo ut non tam illuminatur quam ipsum lumem esse vi-
deatur. Et sicut ferrum in ipsum ignem missum magis effi-
citur ignis quam ignitum. Sic viri perfecti charitate in-
duti siue imbuti (charitas videtur potius) ut em-
phatice loquar. quam charitate succensi. Induimus
ergo dominum sicut aer lucet sicut ferrum ignem. et eritis
lux in domino. Sicut enim ferrum inflammatum accipit in se
formam ignis. et dat se totum et non potest et eripit se si-
bi/ remanendo in se substantialiter inflammatum/ ita
anima vnita deo per ignem diuini amoris quasi totam dat
se et mittit se in deum et in deum transformata non mu-
tata substantia propria transformatur se tota in deo
amore quod est vita sua et per amorem fit quasi tota diuina.
Naturale namque est quicquid aliquid transformatur in
aliud. istud accipiat proprietates et proprietates illius
naturei quam transformatur. Sic igitur mens deuota
cum in lumem thearchicum transformatur fit quodammodo
claritas quam accipit. Item quoniam sequitur dependetque
noster esse creatum ab esse eterno et secundum eentiale existen-
tiam vnus cum illo est sic accipiendum est. quod menti nostre di-
uina eentia realiter et partialiter coicatur. Vbiq; to-
tus est deus per existentiam sed non in singulis equaliter per effi-
cientiam. Et hoc ex toto se vbiq; operatur tamen non totum quod
potentie sue est vbiq; imo potius nusquam operatur. Unde
quod proprium est diuine nature rebus illabi et eorum intimis
comorari et per sui illapsus perferuare rebus naturas
ne decidant in non esse. idcirco dicitur quod noster esse crea-
tum dependet ab esse eterno. iuxta illud quod philosophus di-
cit in libro de celo et mundo. Ab hoc quidem ente scilicet
deo dependet celum a terra. Et quod ex nature sue pro-
prietate coipetit ipsi deo ut inhabitet in intimo aie-
ronalis. propter quod dicit Augustinus. tu intimior intimo
meo. propterea dicitur quod esse noster creatum secundum eentiale

Defensio Johannis de schoenh auia

existentiā vnū cū illo ē. diuerse substantie sūt spī-
ritus dei et spūs hoīs et ergo spūs hoīs nō ē ita
vnus cū spū dei sicut filius cum pre vn^o ē deus
Sed qz illapsu sue p̄sentialitatis inhabitat ani-
mā rōnalem quā inter oīa creata imagine sua in
significat. penes qua imaginez transformāz trinita-
tati p̄sonaz et p̄cipabilis ē diuine nature et be-
atitudinis illius. id dicit qz omne nostrū creatur
fm̄ eēntialē existentia vnū cū illo ē. **B**e^o enī san-
ctis suis triplicē vnionē tribuit. s. nature. gr̄e. et
gl̄ie. **E**t de hac vnione naturali p̄ quā deus cō-
morat in intimo aīe rōnalis dictū istud ē intelli-
gendū. **¶** Qualiter autē illud sit accipiendum.
¶ Vniuersi quoqz supra sui creationē in vite con-
tēplatiue altitudine sublimati vnū sunt cū hac
deifica claritate. imo ip̄a claritas ip̄i sunt. atqz i
eo quo vident et qd vident lumine idem sunt. sa-
tis patet ex predictis et sp̄aliter ex his q̄ dicta
sunt in illa clausula. **A**c sine intermissiōe sit ip̄a
claritas quā accipit. **N**ō enī vult autor iste dice-
re qz spūs adherens deo p̄ amplexuz vnitiū et
supra se rapit^r virtute extatici amoris qz fiat vn^o
vel idē cū deo simplr substantie idētitate. qz h̄ est
ipossibile s̄ sit vnus cū deo trāsformatiōis silitu-
dine/gratieqz et beatitudinis p̄cipatiōe/serui-
di amoris amplexu et inhesionē. **E**t h̄ sat inuit
in his v̄bis q̄ postea subiungit. vniuersi deuoti
spūs vnū cū deo p̄fundo amoris defluuiol sunt
effecti nō quomodolibet quidē vnū s̄ id ip̄ū qd
ē ip̄a in se eēntia dei. eo mō quē deifica btitudo
requirit. **E**t istud idē multis sancti doctores dixerūt
scz beat^o Dionysius. Bernard^o Hugo. sicut p̄z
ex supra allegatis. **S**ic in ip̄a beatissima trinita-
te a p̄fili^o egredit^r ab vtroqz spūssanc^o amor
verus p̄cedēs p̄nectit p̄rem et filium. sic a fonte
bonitatis supne sapientia vnitiua p̄cedēs mēti
deuote illapsa tanta vnione ip̄am p̄nectit spūi i
tanto vt mereat^r vt vnū dicat^r esse cū ip̄o. **H**anc
vnitatē petebat xp̄s cū dicebat. **R**ogo p̄ vt ip̄i
vnū sint sicut ego et tu vnū sum^o. **¶** Proinde his
v̄bis q̄ sequunt^r. vidēt insup sentiunt et inueni-
unt p̄ hoc deificū lumē se fm̄ eē vitāqz suā incre-
atā eādē fore simplicē diuinitatis abyssuz. satis
mibi cōcordare videtur sententia sancti Augu-
stini in. vj. li. cōfessionū vbi dicit. **I**nde amoni-
tus redire ad meip̄m intraui in intima mea du-
cite et potui qm̄ factus es adiutor meus et intra-
ui et vidi qualicunqz oculo aīe mee supra eū de-
oculū aīe mee supra mētē meā lucē dñi incōmu-
tabilē nec ista erat supra mētē meā sicut oleum su-
pra aquā. nec sicut celū supra terrāz s̄ supior. qz
ip̄e fecit me et ego inferior qz fact^o sū ab eo. **¶** Qui
nouit veritatē nouit eā. nouit eternitatem chari-
tas nouit eā. **¶** Ad cuius euidentia ē sciendū qz
creature preexistunt in mente diuina siue i deo
simpliciter et vnice et hoc q̄tum ad tria exēplaria
fm̄ rōnem distincta. **P**rimo p̄existunt creature

in diuina essentia fm̄ rōnes suas p̄fectionales.
et qz omnes p̄fectiones sunt in deo vnissime iō
sic sub oīmoda distinctione in essentia p̄existūt
diuina eēntialiter potēntialiter et causalit^r. **S**ecū-
do p̄existūt in mēte p̄ma originalit^r fm̄ rōes su-
as ydeales et iō ibi puto apparet creaturarū di-
stinctio fm̄ rōnez intelligendi. **T**ertio p̄existūt
in verbo eterno tanqz in exemplari. p̄prio q̄tum
ad rōes suas factiuas et exemplares. et iō ibi ap-
parent silitudines rerū sub distinctiōe perfecta
Est autē intelligendū qz cū creatura dī i deo p̄-
existere s̄z silitudinē suā exemplarē. nō ē intelli-
gendū qz illa silitudo sit aliqd additū eēntie. qz
sic aliqd accidēs caderet in deū. **S**ed illa silitu-
do est realiter ip̄a diuina eēntia et ip̄m verbum
intellectū tñ cū habitudine put ē imitabile et p̄-
cipabile a creatura. **V**ult ergo autor in v̄bis
p̄tactis dicere qz qm̄ mens rōnalis rapit in vine
lucis abyssum et supra se eleuat. statim deū sen-
tit et inuenit et experimēntali suauitate degustat.
qz ip̄a creatura nō est aliud in deo fm̄ suū ydea-
le qz ip̄a creatrix eēntia prout dicit **A**ns. **P**ro-
ro illud vltimū dictū qz sepe dicit^r magister celestis
calūniandū et reprobandū vici. **A**llic spūs ē su-
pra sementip̄m translatus et deo vnificatus gus-
tans vidensqz in vnitate viuide abyssus in qua
se se fm̄ eē suū increatū possidet. imensas diuitias
q̄ ip̄emet ē iuxta eum modū quo eas de^o gus-
tat et videt. nō discrepat a veritate si recte intel-
ligatur et p̄ie interpretet^r. **I**ntellectus enī horū ver-
borū talis ē. qz qm̄ sponsus celestis introduc^r sp̄o
sam suam in cellā vinariā. i. abyssum sue dulce-
dinis ei cōcedit degustare tunc plenū gaudium
et perfecta delectatio sponse. i. mēti deuote pro-
pinant^r ex quib^o totū desiderii eius p̄fecte quie-
tatur. qz tunc introducū in gaudiū dñi sui. et in
cubiculū genitricis sue qd nihil aliū ē qz ip̄a di-
uina eēntia sub rōne obiecti beatifici et vt exem-
plar et ydea rōnalis creature. qz vt sic h̄z mētē
rōnalē p̄prie quietare et tūc assequit^r vbertates
et affluentiaz diuine gratie a qua oīs sarietas et
gr̄e fecūditas in aīam dirinat^r. qz i claritatē ver-
bi diuini transformata deificat. vbi gustat imē-
sas diuitias q̄ ip̄emet ē. qm̄ quidem aīa infinita
tem illius gaudiū nō cōprehendit. s̄ tñ beatificaz
eius idētitatem raptim apprehendit. iuxta mo-
dum supra expositū. **I**stud maxime fit i raptu
¶ Pro declaratione autem illius dicti qd sub-
iungitur. gustans et videns imensas diuitias iux-
ta eum modum quo eas deus gustat et videt. ē
diligenter aduertendum qz verbum eternū est
quedam refectio mentalis et quoddā gaudium
intellectuale ip̄orum angelorum et omnium bea-
torū. qui pari voto et concordia plene possidēt
oīm thesaurū celestis sapientie et bonitatis di-
uine. qui de torrente diuine voluptatis cōtinue
potant^r. et ab vbertate suauitatis in ea degustāt

puritate obiectiua qua deus fruitur in seipso/ ideo dicit q̄ gustant ⁊ vident immensas diuiti- as iuxta eum modum quo eas deus gustat ⁊ vi- det. **E**t autem finem loquendi faciā ⁊ textuz cum glosa proferam. conclusio finalis oīum pre- dictozū ⁊ explanatio preclara dictozum illi⁹ ter- tie partis de ornatu spūalium nuptiaruz stat in isto q̄ sancti iuxta vaticinium **E**saye prophete in terra sua dupliciter possidebunt q̄ sancti in pa- tria dupliciter reficiē ⁊ beatificabunt / b̄ mo- do. q̄ vires ⁊ potentie rōnales ad imaginē per- tinentes. s. memoria intelligentia ⁊ voluntas bi- bent de fonte viuo in ea puritate obiectiue sicut deus sua fontali bonitate fruit in seipso. et iste eadem vires satiabuntur ⁊ inebriabūt ⁊ hoc es- sentialiter gaudio fruitionis ⁊ gustu intellectua- li diuine dulcedinis / vbi per efficaciaz diuini lu- minis absorpte in diuine suauitatis degustatōe ⁊ amplexu ⁊ inebione cōsummati amoris sopi- entur. ⁊ requiescent ab omni operatione intelle- ctuali ⁊ sic iste vires semp erunt actiue ⁊ opose- cum hoc quiescentes ⁊ ociose / semp famelice sp̄ saturate / diuersis tamē respectibns. **I**stud do- num quibusdam sanctis licet paucissimis cōce- ditur in hac vita. sicut **P**aulo datum fuit in ra- ptu. sed hoc nō fixē nō immobiliter sed raptim trā- sitorie ⁊ fluxibiliter sicut supra dictū ē. **I**sti⁹ opi- nionis fuit autor istius libri de ornatu spūaliuz nuptiaruz. ⁊ eiusdem opinionis arbitroz fuisse beatum **D**ionysium. sicut patet inspicienti libz suum de mystica theologia. ⁊ huic opinioni ego adhareo s̄ non pertinaciter. **S**i quid enim hic dictum videtur quod appareat repugnare veri- tatibus articulozū fidei. hoc totū reuoco ⁊ cor- rectioni sancte matris ecclesie in qua christ⁹ suā sanctissimā auctoritatē transfundit me ⁊ quicqd hic dictum est submitto. **A**d extremum hoc i- fero q̄ magistra intelligendi est experientia pro- ut sancti testantur. **E**t ille optime veritatē iudi- cij nouit qui eam non audiendo soluz sed gustā- do ⁊ faciendo didicit. **Q**ui enim veritati vnit⁹ est ex ip̄a vniōe bene nouit q̄ bene sentit. **Q**uis enim multi corripiant tanq̄ mentis excessū pas- sum. **I**n tali ergo materia que solum experiētiā ⁊ gustū cognoscitur. magis est credendum his qui noticia experimentalī hec gustauerūt q̄ his q̄ solo lumine intellectus ⁊ litteraruz studio pol- lent. **H**ec autem sapientia vnitīua ⁊ anagogica que omnem rationis apprehensionem transcen- dit. sola diuina imissione percipit. que nō tantū affectū supra se erigit ⁊ amore extatico sp̄so al- tissimo creaturā perfecte vnit sed insuper intan- tum eleuat intellectum vt multo plus omni pru- dentia ⁊ cognitione diuinis fulgoribus illustre- tur q̄ aliquo ingenij exercitio valeat obtineri. **E**t q̄ vident mibi recte sapere q̄ nolūt q̄ aliqd de diuinis scientijs disserat nisi fuerit philic⁹ ⁊ na-

turalib⁹ scientijs p̄ditus ⁊ ibut⁹. **I**ncōgruū en- videtur intantum nature deferre studio artis ⁊ solertie hominuz / q̄ plus possint hominibus af- ferre q̄ gratta que repente agit. subito imp̄mit. infallibiliter docet. ⁊ inhesitanter facit existere mentes in his que docet. ⁊ luce clarius que alijs videntur obscura demonstrat. **I**psa enī sapien- tia ⁊ scientia que sola sancti spūs influxione p̄ci- pitur certissima ⁊ amantissima cōprobatur q̄ si- ne omni dubitatione ⁊ opinione procedit / ⁊ om- nem alterius discipline leuitatem excedit. **H**āc doctrinam preclare sapientie sibi soli increata sa- pientia reseruare voluit vt sciat omnis mortalī creatura q̄ est doctor in celo qui solam veraz sa- pientiam solis electis scholaribus p̄ celestes emis- siones ⁊ sue claritatis radios manifestat ⁊ oīs mundi sapientes confutet cum simplex vetula idiota ad istius sapientie vnitīue consurrectio- nem perfecte possit attingere quā nulla pblica scientia vel mortalis industria apprehēdit. **Q**ue melius intelligimus melius proferimus. **S**pūa- lis omnia dijudicat. ⁊ ipse a nemine iudicatur. **P**atet ergo ex his quomodo sanctissimi ⁊ ex- cellentissimi doctores qui in vtraq̄ specie cōtē- plationis perfecti fuerunt eadem docuerunt ⁊ senserunt que tertia pars libri de ornatu spiritu alium nuptiarū dogmatizat licet forte sub alijs verbis. **N**on autem refert diuersitas narratiōis vbi eadem res narratur sicut dicit beatus **A**u- gustinus. **E**t ergo predicta doctrina non ē abij- cienda ⁊ eliminanda sed vbiq̄ sustineri pōt abs- c̄periculo erroris tanq̄ consona ⁊ cōformis s̄a- ctōzū patrum traditionib⁹. vnde q̄ verba hu- ius libri ex feruido affectu ⁊ vigore dilectionis prolata sunt. non sunt recipienda s̄m sensū quē s̄m sonum vocis videntur facere / sed s̄m sensuz pro quo fiunt intelligenda sunt ⁊ interpretanda ⁊ s̄m materiam subiectam sermones eius expe- tendi. **I**sta sunt spūalia ⁊ mystica ⁊ ideo sol sp̄i- ritualibus sunt cōparanda. ⁊ cōmunicanda nec huiusmodi in scholis sunt tractanda. **S**ed esto q̄ sepe dictus autor in aliquibus forte nō ita di- xisset sicut aliqui vellent. vel quoniam meli⁹ vel verius dici quīuisset. que cura de hoc? **I**n opu- sculis tractatozū multa corrigenda inueniuntur. **S**i ad abiunctionem alicuius tractatus suffi- ceret aliquod dictum in eo corrigendum. pauci tractatus recipiendi essent **R**egare non possum nec debeo ait **A**ugustinus. sicut in ip̄is moribus meis. ita multa esse in tam multis opusculis me- is que possūt iusto iudicō ⁊ nulla temeritate cul- pari. **I**tem idem. noli meis litteris quasi canoni- cis scripturis inseruire. sed in illis ⁊ quod non credebas incunctanter tibi inuenienduz crede. in istis autem quod certum habebas nisi certuz vel certe intellexeris noli firmiter tenere. **N**on enim par auctoritas scripture canonice debetur

Epistola Johannis gerson

et earum expositionibus. In omnibus bene agere et in nullo deuiare non est humanitatis sed deitatis. Estimo tamen quod doctrina eius quantum ad intellectum suum in paucis calumniis patias licet forte quedam planius et irreprehensibilius potuisset dixisse. Hec dicta sufficiant contra eos qui doctrinam predicti viri videntur calumniari sub correctione tamen semper melius sentientium. **S**ed dicet aliquis. quis est iste qui ausus est os suum ponere in celum et respondere domino cancellario parisiensi discretissimo et eruditissimo viro? Fateor charissime quod ego sum minimus clericorum et religiosorum qui non sum dignus ut soluam corrigiam calciamentorum domini mei cancellarii qui incopabiliter vita moribus et scientiis me precellit. Protestor tamen quod non ostentationis gratia nec temeritatis motus audacia presumpsi respondere obiectionibus tanti viri. Sed duo sunt que me mouerunt et incitauerunt ad scribendum ista. Primum est quia emulatoz existens paterne traditionis et zelus gerens pro doctrina patris non potui patienter sustinere ut ille liber quem per spiritum sanctum spero fuille compilatum vilipenderetur abijceret et contempni habere. Secundum est quia annuens pijs precibus et desiderijs fratris Bartholomei qui instanter prout quibusdam referentibus intellexi rogauit sibi intellectum verborum illius tertie partis libri de ornatu spiritualium nuptiarum exponi et referari: institi et laboraui in quantum potui dicta tertie partis prefati libri explanare et ad quem intellectus essent capiendos enodare. Si scripsi ut debui approba tu et tui. Si vero non ut debui ignosce christe tu et tui Amen.

Finit libellus Johannis de schoenhaut in quo defendit dicta fratris Johannis Ruysbroech contra magistrum Johannem de Gerson Cancellarium parisiensem.

Epistola magistri Johannis de Gersonno ad fratres Bartholomeum

carthusiensem contra predictam defensionem.

Ratia tibi et pax vir exemplo Job simplex et rectus et timens deum. Oblata est mihi nuper sicut nosti. grandis epistola tendens saluare modos locutionum pos-

sitos in tertia parte tractatus cuiusdam intitulati de ornatu spiritualium nuptiarum. Quos ego modos alias pro catholice veritatis sinceritate seruanda apud animos minus instructorum ostendi per eplam tibi directam non esse seruandos. Sed quid agimus? Quo nos inter tot occupationes vertim? Itaque faciendi plures libros vel epistolas. arguendo vel replicando nullus est

nis. Stemus igitur infra limites epistole prime et per considerationes aliquas. facili planoque stilo sumptas ex eadem iustificatio sua monstratur.

Nobis ad certam regulam loqui fas est posita est illic sententiosissima hec. verissimaque augustini sententia que tollit barbaram confusionem linguarum. a sacra doctrina nam qualis altera esset efficacior via prohibendi edificationem turris dauidice in bonum. quam si fieret nominum vel terminorum pro libitu cuiuslibet variatio. Non enim tunc intelligeret vnus alterum sed in quadam babylo nis confusione laboreremur. Non ergo sufficienter excusatur auctor tractatus illius per suum defensozem qui sic ait. Et si sit aliquis error in dictis suis ille solum stat in quid nominis. nomina autem sunt ad placitum. et ideo talis error non est magni ponderis. Si enim sancti doctores ut Augustinus et Hieronymus. admississent modum loquendi hereticorum. protinus habuissent pacem cum eis sed malam pacem. Potetur responsio magni basilij in casu simili qui noluit nec in solo verbo quidem deuiare profitendo catholicam veritatem. Sic nec Hieronymus de verbo isto omouision. sic alij sine numero. Fuit quidam tempore meo scotus qui respondendo dicebat patrem esse causam filij. hoc dicebat id est pater producit filium. Coactus est statim reuocare dictum suum nec expositio sua quomodolibet admissa est quamuis esset ad intellectum suum et expressionem verissima.

Modus loquendi doctorum si reperitur improprius et parabolicus et inusitatus aut figuratiuus: extendi vel in usum trahi non debet sed ad sensum proprium et non figuratiuum reuerenter exponi. Alioquin frustra essent doctores in theologia constituti principaliter ad hoc officium elucidandi sacram scripturam quam magis atque magis aliter agendo confunderent unde si quis ad vim vocis sustinere vellet quod deus ad liberandum suscepturns hominem non horruisti virginis vterum utique erroris reus esset. Tolerent igitur patienter homines inferioris gradus et scientie si dicta eorum querantur ad proprium usum coartari non in perniciem doctrine catholice dilatari. Hac consideratione permotos existimo doctores nouissimos Thomam Bonauenturam alexandrum de balis et similes. dum omisso omni verborum ornatu tradiderunt theologia per questiones ut sub certis regulis et sub precisa verborum forma tutissimam haberemus theologiam tam practicam quam speculatiuam reducendo doctores omnes priores ad vnam securamque locutionis proprietatem.

Quicquid in sua arte perito credendum est/hec est ratio cur doctoribus in sacra theologia exercitatis datur autoritas interpretandi doctrinaliter sacram scripturam quod maxime habet fieri in scolis doctrinam impiendo his qui taz ingenio q̄ exercitatione continua capaces sūt ad intelligendum. Cum igitur que ponit tertia pars tractatus prenominati sunt de punctis sacre scripture imo de summa theologia que mystica nominatur et quā scolastico more Albertus magnus. et quidam alij clari proprioq; sermone exposuerunt/quis non mirabitur audire ab huius autoris defensore q̄ hec in scolis non sunt tractanda Ita videlicet publicabunt nunc scriptis nunc verbis idioma vulgare seruātibus et apud simplices adolefcēculos/apud senes hebetes/apud illiteratam plebeculam/apud anus decreptas nunc in foro/nunc in angulis/ et viri doctissimi nunc ingenio q̄ exercitio pditi/ ab alijs recte loquendis quia scolastici sunt arcebuntur.

Qui adheret deo vnus spiritus ē. hāc vnitatez nullus sane potest intelligere vel exponere quātumcūq; verba multiplicauerit ad aliuz sensum q̄ p assimilationem. de qua dicit Iohannes in canonica. Scimus q̄ cum ille apparuerit/ filies ei erimus. Omnis enim modus alter loquendi metaphoricus vel figuratiuus vel yperbolicus vel emphaticus doctorum sanctorum vt Dionysij et aliorū si non referatur ad hanc regulam reputandus. Assimilatio autem non tollit sed perficit naturam neq; tollit quod habet creatura in proprio genere quoniam illud perdere nisi per annihilationē anima rationalis nunq̄ potest/ ac pro inde sequitur q̄ similitudo adducta per qualēcūq; doctorem de infusione gutte aque i dolum vini fortissimi ad vnionem anime cōtēplantis cum deo/ tāq; sit oimoda similitudo/repudianda est propterea tanq̄ habens errorē imo insaniam almarici cōdemnati ponentis creaturam verti in deum et in suum eē et principij ideale sicut notat Hostiensis super illud capitulum damnamus. d summa trini. et fi. catho. Deniq; similis fantasia fuit alias parisijs tanq̄ fatua. et intelligibilis aduersus vnum augustinensem damnata.

De uotio illorum culpanda est qui nuntur inuoluere sententias sermonibus imperitis peregrinis et inusitatis vel eos qui sic volūt laudare atq; defendere et defendendo seipos magis inuoluere q̄ euoluere. Adducam hoc loco ne mihi soli videar inniti particulam cuiusdaz sermonis facti in capitulo vno fratrum carthusien. Anno domini. Mcccviij. cuius thema est. videamus si floruit vinea etc. Quartam vero deuotionez sal

sam id est vanam et curiosam illi exercent qui sine mortificatione proprie voluntatis a zelo domino seruiendi/vitam spiritualementē consistere credunt in ruminatione vel potius fantasiatiōe rerum spiritualium/estimantes hanc ipsam fantasiationem vel saltem delectationem inde consequentem deuotionem esse. vnde hi ad hanc ipaz consequendam non cōtenti modos loquēdi scripture sacre adinueniunt sibi vel fingūt de rebus spiritualibus modos abstractiones/ eo q̄ tales maiorem eis delectationem generent. Plerūq; etiaz ob hoc materias satis faciles obscuris modis et abstractis in quibus delectātur obuiolūtes aut vocantes/ humiliationē vel fortassis etiam altam contemplationē. sūmersionem in abyssali profundo. diuinū amorem annihilationē vel in nihilum redactionem/charitatum motum mentis in deum/ influxum in deum vocantes/ motus ad opus propter deum/ effluxum a deo. et sic de alijs consimilibus/ quibus tamē christus prophēta et apostoli et omnes doctores scripture sacre tractatores quantum poterant et expediēbat ea que difficilia fuerunt per modos loquendi fecerunt facilia. Hec reuera falsa deuotio est religiosi periculosissima/ quoniam multos vt quotidiana heu docet et dolenda docuit experientia qui spirituales ac religiosi apparebāt decepit infatuauit vel penitus excecavit/ ita vt fierent in obseruantijs regularibus quas desperant desides. superioribus quos rudes reputabant rebelles. etiam aliqui fugerent et apostatarent. Aliqui etiam hereticarent/ vel ante tempus prophetarent/ dicentes hec dicit dominus cum dominus non esset locutus. Sed supba vt saltem fantastica capita eorum hec ipsa cōfinxerunt. Aliqui quoq; mirabiles fatuitates extrinsecus in pretensis iubilatiōibus tripudijs salutationibus et huiusmodi ostenderunt. Sequit̄. Quarta deuotio est vinum valde fumosum. id est superbe generatiuum et est libidinosum de q̄ mystice et illa fortassis inhibitiō apostolica accipi potest. nolite inebriari vino i quo est luxuria Et reuera in hoc ipso est spiritualis luxuria eo q̄ sic false deuoti/ non dei cultum et honores sed propriam querunt delectationem. hec ibi. Si vidisses quisquis autor fuisti sermonis illius si vidisses epistolam nouiter ostensam mihi quid dixisses: quid stomachi habuisses

Hic plato amicus socrates magis amica veritas. Peruertit enim affectio nimia ad doctorem aliquē vel doctrinam: iudiciū non solum practicum quod sepius contingit sed etiam speculatiuum. de quo minus videretur/ quasi videlicet more pitagoricorum non liceat aliud interrogare q̄ si magister hoc dixerit. Tollenda est igitur e medio sicut odiosa cōcertatio et infecta

Epistola Johannis gerson

no inuidiosa sic pertinax et animosa huius vel illius doctrine defensio. Patet autem conscientia mea apud te deus. quia nullatenus odio cunctis fueram inductus scribere ea que scripsi. Sed quia verissime tunc mihi videbatur sicut et nunc magis ac magis inspicio modos illos loquendi nimis improprios esse. unde et sic dixi inter cetera postquam de unitate ad deum quedam inducta fuerant. hoc tropo inquam probat Boetius hominem bonum esse deum. iuxta illud. Dixi dii estis. non quidem per veritatem et unitatem diuine essentie et locutionem propriam. sed participatiue et assimilatiue. immutatiue et nuncupatiue. Et si autor iste pari modo responderit se dicta sua intellexisse de illa vnificatione spiritus cum deo non contendo non contradico sed explicationem aliter sonare non dubito. Hec tibi. Vide queso o lector si modestior esse potuerit sermo meus. addito quod postmodum tam verbis excusare conatus sum predictum autorem postquam innotuit mihi quod in alio loco plus expresserit quod creatura nullo modo perdit esse suum quod habet in proprio genere. quod si idem inseruisset ad verba tertie partis sui tractatus. non ita prebuisset occasionem errandi et se culpandi. non solum apostolice simplices sed litteratos et doctos Videbit hoc quod dico verum esse qui forsitan inciderit in tractatulum vnum quem de theologia mystica tam speculative quam practice conatus sum ordinare. habens hanc intentionem deducere ad noticiam familiarem et propriam scholasticorum ea que deuoti homines de ea magis affectiua declamatione et figuratiua locutione quam litteratoria proprietate tradiderunt. Notetur locus ille ubi theologia mystica differentiam hanc a litteratoria ponitur inter ceteras habere. quia vnit et transformat.

Huius qui amant. sibi omnia fingunt ait Virgilius Super hoc dicto cum experientis et ratione certa fundat dictum prioris epistole mee quo sic ponitur. Sicut ex carentia patris affectus et magis ex infectione eius per vicia errant nonnunquam peritissimi in sacris. excecauit enim eos malicia eorum et dati sunt in reprobum sensum. Ita et paruo lumine intellectus et parua instructione in studio litterarum etiam secularium quandoque preferunt in logica prolabuntur aliquando in errores periculosissimos illi qui maiorum sunt erga virtutes affectuum. quales apostolus vocauit habere zelum sed non scientiam. adeo ut si non humiliter sapiant et nisi sese contrahant infra metas sue cognitionis nulli pertinacius inueniuntur neque absurdius errores confingere propterea non leuiter oportet eos scribere vel docere. sed nec absque cautela magna adherendum

est eis nisi preuia discussione diligenti et doctorum examinatione. In talibus quippe sepe reperimus plurima aut falsa aut male explicata ac proinde multam erroris materiam prebentia simplicibus quamquam in multis diuinissima altissimaque sint. Ad id nunc id quod euenit tempore meo de quadam que prophetissa et miraculorum operatrix reputata est a multis. quam et vidi et allocutus sum. Hec tandem dixit et scribi iussit. quod spiritus suus deum contemplando fuerat annihilatus vera annihilatione et hinc recreatus. Et dum quereretur qualiter hoc scire potuerat respondebat se expertum Dies mihi non sufficeret si numerare vellem innumeras tales insanias amantium imo et mentium. quia non secundum scientiam quales videntur fuisse begardi et begarde quemadmodum in quodam tractatulo de distinctione verarum reuelationum a falsis memini pridem annotasse.

Docendus non est vel monendus qui errorem suum defendere mauult quam corrigere. Hoc oratorius posuit in fine poetrie sue. Exigit igitur correctio seu erroris si sic iterum fuerit pugnator ad saluandam tanquam propriam hanc verborum improprietatem Quo pacto sit vel quo ordine postulandum quippe videbitur ordinari in inquisitionis iudicium quoniam parua radix peregrini sermonis serpit ut cancer et modica errorum scintilla sicut in arborio patuit dum non conuenienter opprimitur vel artatur magnam erumpit in flammam. Sic nupactum est parisiis per sacram theologie facultatem aduersus illos qui doctrinam quandam peregrinam Raymundi lulli conabant inducere que licet sit in multis altissima et verissima quatenus in alijs discrepat a modo loquendi doctorum sacrorum et a regulis doctrinalis sue traditionis et visitate in scholis ipsa edicto publico si pudata prohibitaque. Dicam hic quod sentio si tales locutionum modos publicari precipiunt apud aliam vniuersitatem parisiensem vel per sermones vel per scholas. deducere protinus ex officio cui indignus deserui. ad censuram theologicæ facultatis ut examinaretur et examinata suum quale meretur iudicium sortiret. Bene vale pater emerite. memor mei in orationibus tuis.

Finit secunda epistola Johannis de Gerson contra dicta fratris Johannis Ruysbroech in tertia parte tractatus sui de ornatu spiritualium nuptiarum.

Incipiunt lectiones

due peritiles super Marcum et ad commendationem propositi nostri et voti multum faciunt et valent doctoris Johannis de Gerson Cancellarii parisiensis.

Sicut scriptus

est in **Esaia** ppheta. **E**cce ego mitto angelum meum ante faciem tuam qui preparabit viam tuam ante te. **T**extus presens hodi-

erne lectionis secundum diuersas punctuationes et positionum sententias ad precedentia et subsequencia: varie coaptatur. Nam quia autoritas ista. **E**cce ego mitto angelum meum. non de **Esaia** sed de **malachia**. **Malach. iij.** sumpta est: refertur posse dixerunt quidam hanc particulam sicut scriptum est in **Esaia** propheta ad illud quod imediate premititur tanquam in eius confirmationem atque fulcimentum ut sit sensus. **I**nitium euangelii **I**esu christi filii dei id est qui fuit filius dei. et quasi parum sibi absque prophetico testimonio istud posuisse addidit: sicut scriptus est in **Esaia** propheta. **P**ostest enim ab hoc propheta trahi christum fuisse deum atque dei filium. vel quia vocatus est emanuel. **Esa. viij. et liij.** Generationem eius quis enarrabit. **D**e eterna eius a patre productione deum est. et ex primo capitulo et alijs ibidem elicet. **V**is soluitur hoc modo ipia porphiri heretici blasphemiam qua nixus est probare euangelistam nostrum danare mendacem. quia illud quod dictum est. **N**ec tamē coartat talis obiectio ut ad hanc expositionem fugiamus. **C**onstat itaque prophetas omnes vno et eodem spiritu suas contexuisse prophetas. ac perinde quod vnus posuit (quod non tam ipse quam spiritus sanctus loquebatur) poterat altero (qui similiter est spiritus sancti instrumentum) intelligi quodammodo dictum seu positum. et si non explicite tamē implicite. **D**icunt igitur alij vel idem aliter/duas in textu particulas a duobus prophetis excerptas. **P**rima est **malachie** tam sensu quam verbis. **S**ecunda est **Esaie** que cum prima silem satis explicat finem ubi dicit vox. **E**t quoniam **Esaia** principalior fuit atque famosior et legibus notior. quia insuper finis plerumque rem totam denominat placuit euangeliste nostro quod etiam breuitati studebat non duos prophetas sed vnum et hunc maiorem notare. **E**t sub hoc sensu recepit ecclesia siue originale **M**arci euangelium sic habuerit ut tenet **Beda** in commento. siue a quibusdam non recte scribentibus additum fuerit quemadmodum sensisse videtur **hieronymus** super psalmum. **I**ncipit igitur secundum hunc expositionis modum euangelista noster suam texere rationem ubi notandum occurrit quod ait in commento **S**criptum inquit euangelium marci congrue primo ponit omnium testimonia prophetarum qui hoc futurum preceperant/ut eo cunctis vera et sine scrupulo dubietatis sustinenda que scriberet intimaret que hinc prophetis spiritus sancto impletis antea precepta et precepta esse monstraret. simulque vno eodemque euangelii sui principio. et iudeos qui legem ac prophetas sus-

sceperant ad suscipiendum euangelii sacramenta que ipsorum propheta predixerant instituit. **E**t gentiles qui per euangelii precepta ad deum venerant. ad auctoritatem quoque legis et prophetarum suscipiendam venerandamque. prouocaret. **H**ic instruimur dicta nostra sacrarum scripturarum testimonijs roborare. quia parum ignitum est et minus efficax. verbum quod non incaluerit et fulcitum fuerit ab eloquio dei quod est ignitum vehementer. et nisi viuificatum fuerit a sermone eius qui est viuus et efficax secundum apostolum. et penetrabilior omni gladio ancipiti. **N**on tamen estimo curiositatem in allegationibus huiusmodi consectandam. sed quousque profunt studiosis et edificent charitatem. alioquin cumulus ille truncatarum auctoritatum male congestus et informis congeries allegationum sue origini non prouenientius quid proficit. nisi fortassis ostentatione operatur. **S**ed neque sunt inculpabiles qui prophetas postpositis lectionibus sacris toto ore personant totis viribus amplectuntur sicut scriptum est per **Esaia** prophetam. **N**on in philosophis. non in poetis et fabulis. sed in propheta. **U**bi propter hec elidit impia manichei blasphemiam. quia sic delirare ausus est ut diceret prophetas veteri testamenti a deo tenebrarum missos esse. quod si verum esset sicut non est. nunquam veritatis notarius euangelista noster eundem euocasset in testimonium narrationis sue. **N**ihil enim roboris habet verbum illius qui pater est mendacis. **S**ed in hoc loco conuenienter essent improbandi qui prophetas veros aut constellationibus imputant/quemadmodum **A**nticena **Albumasar** et alij nonnulli/aut qui execrabiliori deliramento prophetas fabulantur magicam artem exercuisse/tanquam medium adipiscendi pre cognitionem occultorum. verum super his olim latius tractabimus si deus annuerit. **N**unc audiamus quid in **Esaia** propheta scriptum est. **E**cce inquit ego mitto angelum meum. **N**on dubium quin **I**ohannem baptistam qui ut **Beda** ait. angelus vocatur non societate nature iuxta heresim **Origenis**. sed officij dignitate. quo nomine recte appellari potest homo ille qui fuit missus a deo ut testimonium perhiberet de lumine et veniente in carne dominum mundo nunciaret. quia angelus nuncius appellatur. **I**n hoc quod premititur. ecce. notatur ex demonstratione grandis et insolita nouitas. **I**n hoc quod subiungitur/ego mitto/datur intelligi ex maiestate mittentis dei missi magna dignitas. **B**e hinc prius pro futuro ponitur. quia incussa erat tanquam precepti fieret certitudo demonstratio atque stabilitas **I**ohes insuper non quicquam angelus suus. scilicet dei. **A**ntequam primitate cum ait. an faciem tuam ut eius puritas integritas. et sanctitas commendaret. **P**ostremo officium eius honorificum designatur quod pre-

parabit viam tuam ante te. Quā viam si forte quesieris. Respondet Chrysostomus. et inferius datur intelligi. Viam domini qua ad homines ingreditur penitentia est per quam deus ad nos descendit et nos ad illum ascendimus. unde angelii ascendentes descendentesque memorantur super filium hominis. Hec est secunda loquendi materia. hoc vnum tantum ad presens dilatemus quo pacto Johannes angelo similis perhibetur. Et primo si virginitas Johannis attenditur subdit illud Hieronymus ad Paulam et Eustochium. quod semper angelus est conata virginitas. et quod in carne preter carnem vivere non terrena vita est sed celestis. ¶ Conuertere oculos fidei ad virtutes Johannis non vnam tantum modo sed qualibet angelorum hierarchiam videbis in eodem figurari. Inflammat itaque eum charitas ut esset similis seraphim. quinetiam alius in amorem diuinum ardore exardescere suis predicationibus ammonuit. Si sapientia eius attenderis. nunquid cherubin parem dices? Si spiritualem in executione virtutum potentiam nonne consimilem ipsi potestati designabis? Si pacatissimam animi sedem. nunquid thronos in ipso reperies? Fuit enim vis eius concupiscibilis inflammata per charitatem. vis rationalis illustrata et edocta per sapientiam. vis irascibilis per potentiam et virtutes roborata. Charitas imparabat. consulebat sapientia. potentia confirmabat. Hic est supremus ternarius hierarchicus bene velle scire et posse. hec trinitatis supercelestis imago. potentia. sapientia. et bonitas seu voluntas. Porro in Johanne fuit tanquam in dominationibus vltimitas subiectionis et iocundissime ac fidelissime seruitutis ad deum. liberaque magnificentia omnium subiecta alteri prorsus aduersa. Fuit preterea sicut in principatibus ita et in Johanne eminentia incorruptibilis rectitudinis in suo regimine eminentia etiam inuincibilitatis tanquam in potestatibus. Porro vltimitas quedam virtuositatis eum similem reddidit virtutibus. Venique prouidentissima cura quam in preparatione vie domini ad homines exhibuit ostendit quod rationaliter archangelis et angelis comparet. quia in re christus infallibilis auctor veritatis propheta hanc textus nostri ad Johannis commendationem inducebat. Matth. xi. et Luce. xii. Hic inquit est de quo scriptum est. Ecce ego mitto angelum meum qui prepara. vi. tu. ante te. ¶ Quo circa non penitus absurde videri posset aliquibus quod charitas infusa et sapientia. ceteraque virtutes enumerare abundantius a Johanne participare sunt quam ab angelis. Nam quanto potentia naturalis debilius in se est et minorem habens capacitatem. tanto ad ipsius eleuationem et dilatationem quamdam spiritualem virtus infusa copiosius exigatur. Quod autem Johannis utpote ho-

minis inferior angelis naturalis sit. perspicuum est. Ad quod forsitan tēdit illud christi Luce. xii. ubi cum dixisset. non surrexit maior inter natos mulierum Johanne baptista. addidit. Qui autem minor est in regno celorum maior est illo. quāquam autem et de gratuitis id intelligi poterit. Nec enim charitas vie sue virtus altera virtutibus patrie coequatur. Et de Johanne quidem glorificato nunc loquimur quem ad supremum ordinem sublimatum neminem arbitror doctorum ambigere. Huic sententie suffragatur illud Hieronymus. ubi prius. In carne angelicam gloriam quod rere maioris est meriti quam habere. cum alius nescitur obtinere cum gratia quod habet angelus a natura. Adde aliud non pretereundum quem admodum nonnulli Johannē esse in prima hierarchia supremum sic venerari conantur. Rationa inquit angelorum ex hominibus reparatur et consentaneum est rationi ut sedem superioris loci vacantis per deiectionem et apostasiam luciferi. illi contulerit altissimus quo inter natos mulierum nemo surrexit maior. Si igitur luciferus dum stabat supremam in ultimo ordine sedem Grego. attribuit. supremam illam nunc obtinetis quem in ipsius locum successisse innuit veritas assertio.

¶ Explicit prima lectio. Incipit secunda.

Vox clamantis in deserto parate vias domini. rectas facite semitas eius. Magna est prophetarum inter se concordia. et concursus in diuersis etiam prophetis sententia. eodem quippe spiritu docente locuti sunt et ad vnum finem qui christus est respexerunt. Finis enim legis secundum apostolum est christus. Quamobrem. Act. iij. dicebat Petrus de christi tempore quod omnes prophete a samuele et deinceps qui locuti sunt annunciauērunt dies istos. Itaque non operosum est intueri quantum inter se conueniant hoc verbum Esa. xl. et illud premissum de malachia. Illic Johannes dicebat etiam. Ante faciem christi ad parandum viam eius. hic. ecce inquit ego quasi iam missionis sue executor ait. Vox clamantis in deserto parate vias domini etc. Sed cur Johannes vox dicatur et non verbum. Beda aperit. Constat inquit quod vnigenitus dei filius verbum vocatur patris Johanne attestante qui ait. In principio erat verbum etc. Ex ista nostra locutione cognoscimus quod prius vox sonat ut verbum postmodum possit audiri Johannes ergo vox a propheta dicitur quia verbum precedit. Aduentum itaque dominicum Johannes precurrens vox dicitur. quod per eius ministerium patris verbum ab hominibus audire. hec ille. Unigenitus siquidem dei filius per modum verbi perfectissimi et sentenciosissimi a patre in eterna generatione producit in quo pater dei seipsum qui et exemplar est formosissimum omnium ad

extra producibilium. ¶ Quia igitur verbū hoc in sua maiestate absconditum per Iohannem. reuelatum ē hominib⁹. ipse non absq; rōne vox dicitur q̄ per exterius signum p̄dicationis interius signat mysterium generationis. Hinc p̄co iudicis. hinc lucerna ardens ⁊ lucēs. hinc nūcius vel angelus. hic p̄cursor appellat⁹. Hec officia tunc suscepit ⁊ peregit dum viueret p̄dicādo. nunc illud idem in suis deuotis opatur suis meritis ⁊ orationibus ad xp̄i grām noticiāq; suscipiendam salubriter inspirando. Vis nosse verbū qd̄ apud patrē manet absconditū qd̄ lucē habet inaccessibilem? Dices volo. Cōuerte precēs ad Iohannem. hic nempe vox est verbi ⁊ i⁹ dex eius ⁊ p̄eco. O vox delectabilis ⁊ pereun- ti mundo superexcellenter amabilis. Voces prio- res erāt lucr⁹ ⁊ gemit⁹ pro calamitatib⁹ ⁊ angus- tijs. aut erant insani freneticorū risus iter⁹ pesti- feras voluntates ⁊ i puncto desituras ⁊ abitu- ras i infernum delectatōes. Hec vox fuit penitē- tie salutaris. vox doctrine ⁊ libertatis. vox tur- tur p̄ ibzē. vox p̄frigēs cedros. i. sup̄bos pha- riseos. S; vox dulci ⁊ suauis/hūiles alliciens. vox absq; balbucie mēdacio vox absq; raudēdis simulatorie vitio/deiceps vox p̄ oēs modū x̄tuo- se resonatōis canora viuax ⁊ iocūda. vox ad po- streum fortis vehemens ⁊ audibilis qm̄ vox non est quēcunq; sed vox clamantis. Obsurdu- erant nempe iudei quos alloquebant⁹ ⁊ obtura- uerunt aures suas istar aspidis surde vt nō au- dirent voces icantantis sapienter. Nil p̄pterea mirandum si vox clamosa ad eos mittebat⁹. Cla- mosa dico non tam strepitu ⁊ aeris verberatōe exteriori/q̄ propter latentem energiā i ipsius vi- ue vocis actu reconditam. Sciebat enī dictum esse p̄dicatori cuilibet. clama. ne cesses. q̄ si tu- ba exaltata vocem tuā. ¶ Qualiter fiat? r̄nde- o q̄ per vite meritum ⁊ per vim interioris gratie ⁊ feruide charitatis. ex quibus reddi⁹ quodā- modo vox ip̄a viuax ardens ⁊ fortis ⁊ lucens. ⁊ pro sui itelligibilitate clamosa. O q̄ multi no- stre etatis vel nō clamāt. facti canes muti. nō va- lentes latrare/ vel si clamor forsan est i voce p̄ ad aures corporis demulcendas vel exasperan- das exhibet⁹/ q̄ ad aures cordis exp̄giscēdas. i. struēdas ⁊ leuandas proficiat. Dissilis vox Iohānis que vox est clamantis a quo cōmota sunt superliminaria cardinum prout de seraphi apud Esayam scriptum ē. Esa. vi. Sup̄iora car- dinum mystico intellectu in homine sup̄iores p- tes accipere possumus q̄ sunt rō ⁊ voluntas. et hec superliminaria a voce clamātis cōmouentur dum ad bene agendū virtuosā concussioē spūs- sancti impellū⁹ ⁊ sancto castoq; timore p̄tremi- scunt. ¶ Notandū q̄ ly clamantis potest refer- ri ad xp̄m cuius clamor triplex regitur i scriptu- ra. In resurrectione Lazari. In expiratōe ⁊ dū

inuitaret sitiētes ad aquas spiritales. In tripli- ci enī deserto clamauit. i. vtero virginis. i. mun- do hoc litterali. ⁊ in mundo mystico seu moral- aie rōnalis. sed quoniam alia magis placet expo- sitio: hanc nō prosequor. ¶ Audiui⁹ igitur de voce Iohannis ⁊ eius formatione clamosa. au- diamus de loci qualitate. vox clamantis i deser- to. Est autē multipliciter itelligere hoc desertū. ⁊ primo fm̄ litteralē sensum. locus est material⁹ ⁊ iordanis. mystice x̄o est ip̄e populus iudeorū quēadmodū Bede ⁊ Hiero. x̄ba declarāt. In deserto iquit Beda: Iohes clamat. q̄ derelictē ac destitute iudee solaciū redēptionis annunciat. Et Hiero. Clamabat ad iudeos surdos p- pter peccata longe positos ita desertos i digna- tione clamoris dignos. Deserti q̄pe erāt a spū dei sicut domus vacans ⁊ scobata. ⁊ deserti a p- pheta lege ⁊ sacerdote. Possum⁹ deinceps for- san desertum aliud iuenire vbi Iohannes vox clamantis audita est. ⁊ h̄ ē limb⁹ patrū ad quez moriēs Iohes descendit vt cū iseris nunciaret quē i terris posīt indice monstrauerat. Et qm̄ suberit loc⁹ ad loquēdum amplius de deserto. transeo ad id qd̄ sequit⁹. Parate vram dñi. ⁊c. Parat viam dñi q̄ bene docet ⁊ predicat. Sed si vitiose distorq; vixerit nō rectas facit semi- tas eius. Parabāt vias dñi scribe ⁊ pharisei. de q̄bus ait xp̄s. Que dicunt facite. Sed ex eo qd̄ addit⁹. Et que faciunt nolite agere. Cōclusio q̄ non rectas faciebant semitas eius q̄ si q̄s iterro- gat que via est dñi: R̄ndeō illam ēē quā p̄phe- ta cucurrisse gratulabatur cū diceret. Viā man- datorum tuorum cucurri cum dilatastī cor meū De qua Esayas. Hec est via dñi. ambulate i ea non declinantes ad dexterā per idiscretum fer- uorem. neq; ad sinistrā p̄ remissum torporē. Et bñ ait p̄pheta cucurri. Nō est pigritandū cū dñi es sit parua ⁊ dicta magna. nec sit infra paradi- sum nauisio securā. ¶ At vero notande sunt con- ditōes vie domini. quoniam eis cognitīs melius ip̄a parabit⁹. Habet siquidem mundus vitā suā ⁊ hec ē lapidosa ⁊ vudiq; sp̄ntis. vepribus. viti- cisq; curarū mordaciū ⁊ solitudinum alas no- stras suis aculeis lacerantiū atq; dissipantiū re- spersa. quāq; aurea a q̄busdam argenteaq; vide- atur. per eam ambulantes suscitāt sibi ipsis pul- uerem iportunum oculis spiritualibus ⁊ serenita- tem mentis p̄turbantem/ ne q̄ labat iteritu vale- at intueri. Habet caro viam suam ⁊ hec herbo- sa iocundaq; n̄stet introeuntibus eam: sed later- anguis in herbis. anguis scilicet dolorose peni- tudinis. anxietatis. sed ⁊ lutosa colluione to- ta itus respergit⁹. Habet demō vias suā que est tenebre ⁊ lubricum/ ⁊ prurptis circumquaq; cauti bus pompaticorum statuum vallata. vbi superbi tolluntur in altum vt lapsu grauiorū ru- ant. Et p̄pheta. Allisisti eos dum alleuaretur.

Lectiones

habet autem dominus viā suā hec ē mūda decens et pulchra. Proverb. iij. Vie eius vie pulchre. Et Esa. xxxv. Erit ibi semita et via sancta et nō transibit pollutus per eam. Et in ps. Ambulans in via imaculata. hic mihi ministrabat. Et insuper. Via ista via equitat et iusticie. quaz sapiens expostulabat. Eccē. xvj. Da nob domine viam iusticie. Et ne ab ea diuertemus monebat propheta. Apprehendite disciplinam ne per eatis de via iusta. Et preterea viam veritatē eligi iudicia tua non suz oblitus. **I** Summo autē studio aduertendum est qđ alibi per eūdē prophetam dicitur. In via ait in qua ambulabā abscon. superbi la. mihi. Et rursus. Iuxta iter scādalum pos. mihi. Quot laqueos. qđ multiplicia scandala ponit aduersarius noster i via hac qua ambulamus et ne deprehendatur spiritus virtutis aboliuit ambulans alijs per viam iusticie protendunt ei confestim secūdo laquei. vn° ad dexteram quatinus rigorē seueritatis crudeliter exerceat alius ad sinistram vt in degenerē secordiam per nimiam misericordiā timibus p labatur. In via humilitatis absconditur laqueus stulte deiectionis et desperationis pessime In via autem magnanimitatis laqueus est vane preumptionis et detestabilis superbie. Si viā frugalitatis introgressus fueris. abscondet ilico diabolus sordide tenacitatis laqueum. Si rursus ad liberalitatē gressus tuos conuerteris. non derunt prodige consumptionis insidie. Solitudinis et contemplationis viā si a te queritur. caue fantasticas illusiones obumbratas specie qđaz visionum altorum seu reuelationum vel cōsolationum insolitaruz qualib° anima nōnunq turpissime delusa et derisa detinetur. Qđ si actiua magis placuerit vide ne curis huius seculi debriatus in omnia corruas inimici vincula laqueos et retia. Ne preterea illud scandalum icurras si non prospere cuncta successerint. de quo He remie. xij. Quare via impiorum prosperat Sic in singulis facile est inspicere quo amplius solitudinem geramus ad parandū viam domini et laqueos inimici vblibet protensos declinandū. **E**t profecto nullum aliud cōsiliū est salabz. nullum prorsus aliunde refugium qđ vt parui simus in oculis nostris et humiliemur sub potenti manu dei et timidi semper ac pauidi inueniamur. Verissimum siquidem ē oraculum illud diuinū qđ audire meruit Anthoni°. Qui dum vidisset in spū tot laqueos et suspirans expauiisset dicens. Quis hos euadet? Responsus est: humilitas. Quippe humilitas taz gracilis ē tam extenuata et taz nihil habens quo teneri valebit vt frustra iaciatur rete vel laqueus pro cōprehensione ipsius. Sic minuti pisciculi maculas retis transiliunt et deprehenduntur grossiores. Sic fin poeticam fabulaz: antheus ab her

cule nūq victus est dum terre hesit. sed per inane leuatus continuo strangulat interijt. Quā accurata et profunda estimatione comprehendērat hoc Iere. propheta. Iere. x. Scio domine quia non est hominis via eius. nec viri est qđ ambulet et dirigat gressus suos. Quippe est via que videt homini iusta et nouissima eius ducunt ad mortem. vt sapiens ait. Erubescant igitur pelagiani superbi et ingrati gratie dei et resipiscētes audiant. quia nō est hominis via eius etc. Qua liter ergo obediemus voci clamantis pate. Er te per humilitatem ostendens que gratie mater est quomō sancti sancteq omnes Hinc est illud Dirige dñe deus meus in conspectu tuo viā meam. Et iterū. Beduc me dñe in viā tuā. Et thobias ad filium. Consilia tua in ipso permaneant et pete ab eo vt vias tuas dirigat et similia. Hoc modo parate viam domini. viam regiam et liberam. viam artam que ducit ad vitā. ne forte vobis verū fiat illud prophete. Dimisi eos fin desiderium cordis eorum etc. **Q**uinetiam facite rectas semitas eius. Quō rectas? Quia nimirū in circuitu impij ambulant. s; rectitudo pios decet. Recurue atq retrograde instar cācri illi viam peragant qui ad seipos amore pprio tractu continuo reflectuntur. et quocunq pergūt gressibus affectionum extra semetipos nō longe ex-eunt. q; circa palū proprij cōmodi colligati sunt cathena quadā amoris et cupiditatis. quē admodum vrsos ligare solent histriones. aut sicut eq; circa molam assidua agitatōe conuoluuntur. Et contra pij et iusti recto itinere tendunt in deum et magis ac magis ipm intrant. amorisq; pedib; ad ipsum sine quauis reuersione ad semetipos facta gradiuntur. Aliqui viam ad precepta referunt. semitas ad consilia. Per viā generaliter omnes incedere et eā parare necesse ē. semita aut perfectos recipiunt. aut quodam compēdio ad perfectionē introducunt. Vel si viā dñi et semitas ei° ad idē spectare dixerim adiuuabit nos p hac expolitōe Grego. qđ pcepta dñi et multa eē dicit et vnū. multa i diuersitate opis. vnū i ra dice charitatē. qm finis legis dilectio. Si paucimus igit viā dñi que ē charitas. tūc rectas faciemus semitas eius adiplēdo iuste digneq; precepta. Vel pare dñi viā dñi qđ faciēdo qđ i se est p attritionē. s postq infusa ē grā. iam rectas facere pōt i eius virtute semitas dei. Fac interim qđ potes parando viā dñi vt tādē possis eo miserante rectas facere semitas ei°. Vel vt pdictū ē parare viam dñi ad pdicatores respicit. et rectas facere semitas eius cōiter ad oēs. sed oportet predicatorē prius in seipso rectas facere semitas domini. qđ inefficaciter pgredi audeat ad parandum viam eius circa alienos. Alioqn cōparabitur cancro qui cum reptando retroq; cedendo hac atq; illac oberret. dicitur in fabulis

aliū cancrum monuisse vt recte incederet.
Cui qđ aliud fr̄ndendū erat qđ vt prioz rectū iter
 oñderet: **S**i ductor gregis aries nō rectas face-
 ret semitas suas. gregi cetero q̄liter viā parabit
Ducet poti⁹ in precipitiū ⁊ ruinā quēadmodū
 si cec⁹ cecū duxerit ambo i foueā cadūt fm̄ dcm̄
 veritatis. **E**t hec ē probdolor cā non mediocris
 quare tot puuli deserunt iter verū: ⁊ ambulāt p
 vias tenebrosas. difficiles ⁊ asperas. **D**uctor
 nēpe rarus ē qđ rectas faciat añ eos semitas. s̄ si
 cut populus ita ⁊ sacerdos: ⁊ vtiā nō deterior
 turpior ⁊ pditior sacerdos qđ p̄ls. **H**inc **Johes**
 qđ vox erat clamātis in deserto ad parādū viam
 dñi. pus i seipo rectas fecit semitas. **C**astigauit
 corpus suū ⁊ in seruitutē redegit. ne cū alijs pre-
 dicaret. ⁊ ipe reprobus efficeret. ne qđ docebat
 xbo dissiparet exēplo: ne pleno ventre de seiu-
 nijs disputaret. ⁊ certe difficile ē imo ipossibile:
 vt qui viā virtutis bñ opando nūq̄ ingressus ē
 nūq̄ experr⁹ ē sciam: declinādi picula vie circū
 spiciendiq̄ insidias efficacit doceat illos qđ ne-
 scit: nec didicit qđem. pferet fortasse verba plu-
 rima ⁊ de virtutib⁹ q̄si cec⁹ de colorib⁹. vel pica
 garriēs disputabit. sed longe aliter docēt lecta
 vel audita. aliter ea qđ opibus ⁊ experiētia cog-
 uimus. **P**ropterea venit **Johes** viā penitētie
 doctur⁹ hoies. **H**ec ē prima veniendi ad deū p⁹
 lapsū viā. illā primū strēnue fortiterq̄ pagrari
 ⁊ pri⁹ qđ doceret iniq̄s viam dñi. prouidit ne ini-
 quos h̄ret in ppzio corpis regno seruos. ⁊ qđ li-
 bertatē a peccato docebat ipe liber ⁊ rex habe-
 ret. **Q**ualiter oro p doctrinā alijs recte preside-
 bit qđ seruituti ⁊ sordidissime seruituti subiacy ⁊
 mancipium corporis effectus ē pus. **I**nsuper
Johes hausit ore cordis apto fluentia grē cele-
 stis. qđ satageret i alios loquendo diffundere: ⁊
 qđ alios ad amorē efne felicitatis succedere vene-
 rat. prius i se p sancte meditatiois studiū ⁊ vehe-
 mentia desiderij celestis feliciter exarsit. **Q**uo
 circa resumo p̄clusionē alias positā qđ viā **Jo-**
 hānis fuit angelica. ⁊ inter viatores post xpm ⁊
 m̄rem ei⁹ perfectissima. **B**educeť ista p̄clusio.
 tū ex sublimitate pphetādi. tū ex austeritate vi-
 uendi. tum tertio ex multiplicitate merēdi. **I**ta
 qđ pphetia **Johis** mirabilior fuit qđ alie certior
 ⁊ clarior. **M**irabilitatē vide dū puer ifans ad
 huc i vtero sextū mēse agens sic illustrat⁹ i rō-
 nabili virtute vt pñtiā nouit cōcepti saluatoris
 ⁊ agnosceret ⁊ gestibus exultationis qđ xbo nō
 poterat nūciaret: nec ipe tñmodo pphetauit. s̄
 ⁊ pphetandi spūm vtriq̄ parenti ptulit. **I**nde
 est canticū illud ecclie. **E**c̄ris obstruso positus
 cubili senseras regē thalamo manētē. **U**trū fm̄
 vaticiniū **Jeremie** hīc sterilē gestante in vtero
 pphetantē iā puez. **J**esus puer erat oim qđ vn-
 qđ extiterūt corporalibus lineamētis minor. **A**lio
 qđ vel tumuit statim vter⁹ virginalis post nūcia-

tionem angeli. vel non viuificatus ⁊ formatus
 repente christus cū **M**aria respōdit. **F**iat mī.
 fm̄ ver. t. ⁊ vtrūq̄ falsum ē. **N**am quāuis **M**a-
 ria cū festinatione ascendisset in montana p⁹ an-
 gelicam visionem dicta ē nihilominus mať do-
 mini. **E**t vñ mibi iquit **E**lysabeth vt veniat ma-
 ter dñi mei ad me. **E**t si mať. iam tūcerat filius.
Porro **Johes** hūc ⁊ talē puerū non corporalī
 visione. s̄ illustratione pphetali cognouit. salu-
 tauit. adorauit. **E**t hec ē singularis ⁊ supra mo-
 dum mirabilis prophetia cui par in alio homi-
 num nulla reperta est. ppterea quo ad hoc ma-
 ior **Johes** nemo surrexit qđ in deserto etiam vteri
 sterilis vox clamātis inuentus est. **A**tenda-
 mus insuper claritate certitudinemq̄ prophe-
 tie sue dū iā ex vtero natus prodijt ⁊ venientes
 ad se dñm digito demonstrauit. **C**eterum tātz
 (cantat ecclesia) cecinere vatum corde p̄sago.
 vt i illo quoq̄ deserto vox clamantis existeret.
Veni⁹ **Johannes** moriens/ patribus illa se-
 dentibus in tenebris nunciauit. qđ quali lingua
 quali ve sermone factum ē/ nō parua est questio
Qualiter etiā vixit ipa **Johis** anima cum cete-
 ris in limbo iustoz/ ⁊ an alioz sciam. fidez. spē
 ⁊ charitatem ceterasq̄ virtutes sua denunciati-
 one adauxerit. aut vtrum sua presentia clarifi-
 ca eosdem illustrauerit/ grata est. sed parū a do-
 ctis tradita est materia. **E**t de locutione siq̄dez
 cōmunis est difficultas. de angelis. de animab⁹
 separatis. saluatis. seu damnatis. qualis ē hec.
Idcirco pro nunc sufficit aperire qđ mibi pba-
 bilius faciliusq̄ videtur cum paucis ⁊ q̄busdā
 antiquoz. **I**maginor igitur quālibet substanti-
 am separatam liberam eē tā quo ad motionē ob-
 iectale sui ⁊ eoz que in ea sunt/ qđ etiam qđ ad rea-
 ceptionē influxus seu motōis cuiuslibet extrin-
 sece obiectalis/ ita vt rōne primī quilibet posset
 dici tabula quedam litteris plena seu liber iscri-
 ptus. que tabula ⁊ qui liber pro libitu nunc ap-
 untur. nunc clauduntur. nunc parum. nūc mul-
 tum. ⁊ dum aperitur a libero arbitrio liber sub-
 stantie huius separate/ ipa dñ loq ui. duz claud-
 tur est in ea silentiū. **N**oco autem claudere hīc
 ⁊ apire nō proprie vt i materialibus fit. sed simi-
 litudinarie/ dum motio obiectalis intentionum
 existentium in substantijs separatis suspendit⁹
 a voluntate. vel dū rursus ab eadem extra age-
 re seu radiare permittitur. **E**t taliter quidē ima-
 ginatur locutio substantiaz sepataruz que nihil
 aliud est qđ manifestatio libera et intelligibilis
 sui vel eorum que in eis sunt. que locutio/ tanto
 est vehementior ⁊ clamorofior. quanto intelligi-
 bilior atq̄ apertior. **J**uxta qđ **Johannes** meri-
 to vox clamantis vocat⁹ ē. **S**ile per omia quo
 ad auditionē intelligere possumus ponendo li-
 bertatem in recipiendo per aures mentis moti-
 ones hmōi obiectales. quemadmodum si eses

Lectioes

speculū vsq; q; speculū respectu cuiuscūq; radiationis lūose sup ipm incidentis. **H**oc mō to hānis aīa loq potuit in limbo. 7 sic audiri ipse vox clamantis i deserto. **E**t qm sancti p̄res in cole limbi deserti. 7 bñ deserti 7 a felicitate alieni cupide multaq; de sua liberatōe certū aliqd audire sitiebāt. Interrogant nō ambigo iohem nouit e terris ad eos descendētē. si qd boni nunci. si qd sperāde liberatōis afferret: at q nō amaro silētio subticuit iohes nō locutiōib; eorū dez aures clausit vrpote q p̄eco iudicis veniētis/7 solis lucifer oriētis/7 nūci saluatoris iā apparētis in deserto pate viā dñi rectas facite semitas eius. qz veniēs veniet 7 nō tardabit. **I**n terris visus 7 cū hoibus p̄uersatus ē. iā a me cognitus ē predicat. baptizatus 7 indice demōstratus. **A**d hanc vocē noua lux oriri visa ē in deserto illo inferiori sedentib; in tenebris 7 i ymbra mortis. gaudiū qz leticia 7 tripudiū. **I**n min; teder eos exiliū sui. qto minorē cognoscunt spei sue dilationē. nā magis 7 magis. p scās affectiōes. parant in seipsis viā dñi 7 p ignita desideria charitatis. rectas faciūt samitas ei. **P**lura sciscitant a iohē de celeritate 7 mysterio redēptionis sue. de conditionibus redēptoris. de forma. modoq; redimēdi. nec satiant interrogationib; sz qd plurimū delectat audire/ vt sepi; iterē expositulant. **Q**uid agit iohes vox clamantis i deserto? **R**idet ad singula. p̄firmat fidē. sp̄e corrobore/charitatis feruorē exuscitat. **N**e qz tñ ista dixerim q sanctos p̄res post obitū ignorē fuisse positos extra merendi statū/ s; quin in scia 7 qui busdā alijs p̄fectionib; nouiter acq̄sibilib; p̄ficere potuerint 7 etiā p̄fecerit nō video. **P**onūt q̄ppe doctores absq; vlla absurditate gloriā beatorum accidentālē plerūq; maiorē fieri tam in cognitione qz dilectione ac delectatōe. qto min; absconū videri debet si nōdum saluati nec terminū felicitatis adepti in cognitionib; quibusdā amoribus 7 dilectionib; p̄ficere potuerūt. **S**ed 7 de pueris absq; baptismo decedētibus apud nōnullos excellentes nō improbabile prius videt eos in p̄bia 7 alijs quibusdā artib; 7 cognitionibus posse instructiores fieri temporum successione diuturna 7 experientiaz multitudie coadiuti. **S**ic etiā Enoch 7 helyas non ita ociose viuunt vt i tanta etatis longeuitate nihil nouū cogitent vel addiscant. **S**ed reuertamur vnde digressi sumus vbi dixim iohem in p̄phetia ceteros excessisse/ qd ex p̄dictis reorēē p̄spiciu; si tñ aliquas prius obiectiones q̄aduersus ea fieri p̄nt absoluerim. **E**t quo pacto dicit aliquis iohānes p̄phetasse dicit illud 7 de eo qd añ suos oculos positū tenebat. **V**idebat iesū/ tangebāt 7 audiebat 7 tu mihi dicis q illū ēē iohes p̄phetabat. **N**on enim ē prophetia nisi occultorū 7 a sensibus humanis alienorū. **S**ed acute cogi

temus qd iohes sensu viderit/ 7 quid non viderit/ 7 exinde quid 7 quēadmodum p̄phetauerit cognoscemus. **E**rant in homie iesu plurima corporeis sensib; 7 experimēto cognoscibilia. vt qd hō erat ambulās. docēs/ cū publicanis 7 peccatoribus manducās. 7 ad hec cognoscenda nō erat opus p̄phetico spiritu. **A**lia latebāt plurima 7 maxima. vt qd talis esset de. mediator cōstitutus p̄ redemptione 7 recōciliatione pctōz q agnus esset p̄ sacrificio cōsumato imolandū 7 similia/ ad q cognoscenda 7 publicāda hoib; iohes. nō nisi spū supplen; attingere valuisset. **T**ale ē illud. **Q**ui post me ve. añ me fa. ē rē. **E**t ecce agnus dei. 7 cetera huiusmodi. **O**ccurrūt ali; dicentes nō debere iohē arguere mendacij. **A**lioquin si mendax. quō p̄fect; ipe enī interrogatus. **T**u qs es? 7 an p̄pheta es tu? **R**espondit. non sum. **Q**d si ex humilitatis affectu qd eū sic rēdisse cōtēd erit/ videat quō humilitates verā cū vitio mendacij cōnectet. **Q**ue enī p̄cipio patio lucis ad tenebras. q cōuentio xpi ad belial ait apls. **F**ateor plane iohē nō q̄sisse humilitatē p̄ mendacij culpā. **A**bsit hoc vt catholico rum q̄spiam sic delyrus inueniat qui hoc dicat. **V**erax igit fuit iohes mō quo negauit se p̄phetam. negauit dico nō simpliciter. sed ad intentiōez q̄rentiū. **S**criptū erat in lege dei **D**eutero. xviii. **P**rophetā suscitabo eis de medio fratru suoru filium tui 7 ponā verba mea in ore eius loq̄turq; ad eos oīa q p̄ceperō illi. **Q**ui autē verba eius q loquet in noīe meo audire noluerit. ego vltor existam. **I**nterrogauerūt g iudei iohē an p̄pheta eēt. nō quicūq; sed qualē lex ipa pollebatur affuturū. **E**t p̄fessus ē 7 nō negauit. q nō erat ille p̄pheta p̄missus in lege. **C**hris; itaq; nō iohes fuit p̄pheta ille quē ibidē moyses velturū p̄phetauit. **C**uius p̄cursor 7 angelus iohānes extitit. vt quēadmodū **E**sa. olim añ p̄nunciauerat dicens. vox clamantis. **U**bi liceat attendere quante dignitatis iohes fuerit atq; autoritatis. vt etiā a p̄pha tali de eodē fieret p̄phetia/ 7 sue p̄dicationis clamor tanto ante p̄dederet. q̄netiam iohes illud ēē p̄phetatuz de se ipso nō hūana s; prophetica instructōe cognouit. **I**ntrauit enī puer desertuz vbi de libris **E**saye aut alijs ab hoīe nequa; instruct; ē. **H**ic oīe difficultas nō mediocris de mō cognoscendi veras p̄phetias 7 de mō distinguēdi eas ab illusiōibus 7 diuinationib; demonū q aliqui transfigurāt se i angelos lucis s; m aplm/ 7 de cautelis se habēdi/ hō i talib; ne seducat. s; ad p̄ns dicta sufficiant. **S**eq̄tur. **F**uit iohannes i deserto. vbi de hoc 7 de iohis perfectōe quo ad austeritatē vite 7 meritorum multitudinē videbim; dñō p̄cedente p̄phetiā iohis. s. dū querit. **T**u qs es? **E**go inq; vox cla. rē. dirigite viam dñi. **E**t egrediebant ad eum bīerosolimite vniuersi

et omnis regio iudee et baptizabant ab illo iordanis flumine confitentes peccata sua. Et erat Johannes vestitus pilis camelorum et zona pellicea circa lumbos eius et locustas et mel siluestre edebat. Jam per aliquot dies Johannem in deserto tenuimus. dum enim scrutari pia curiositate conatus sum. quid ageret Johannes. et solus in deserto. Dum preterea super hoc admiratione aliquorum carnalium turba tumultuque gaudentium contentare satagerem. inductus sum referre quo pacto verum esset de eodem Johanne et sibi similibus heremicis in contemplatione suspensis. numquam minus solus quam cum solus. Hic apud Ciceronem dixisse celebrat scipio superior africanus. Hac occasione in materia contemplationis incidi latissimam usque et nondum funditus exhaustam ut in ipsa explicanda semper sit ultra quicquam inuenire et veniendum cum hierosolimitis et omni regione iudee. Tandem hinc ad Johannem in iordane predicantem et baptizantem. Sed tandem egrediendum est ab hoc deserto contemplationis materie silentium indicendum quatinus subsequens evangelii nostri textus loquitur. Spero enim deo propicio me super hac materia contemplationis certe pulcherrima et sublimissima quedam posterius locuturum atque non tam ex nostra quam aliorum sententia neque tam magistrali locutione quam colloquutione familiari. non demum polito curiosoque sermone sed quotidiano loquendi more et extra lectiones ordinarias inter audire volentes proposui disserere. Placuit itaque pascne providentie superne maiestatis. me per aliquot iam tempora in deserto tribulationis et cuiusdam solitudinis collocare. ubi qualem manam contemplationis in deserto solitudinis veri israelite comedunt. et si non pleno ore comedere. degustare tamen datum est ut saltem eius odorem ex aliorum eructatione. quam manna cibi se repleverant. potui aspirando sentire. Verum quid textus noster dicat audiamus. Egre diebantur inquit ad eum. non dubium quin ad Johannem baptizantem hierosolimitam universi et omnis regio iudee. Ad hoc verbum stupet logica et logicattractatores vel scandalizantur vel inculpant locutionis huius formam. Neque enim estimandum est paruulos imbecilles. aut infantes in cuius. imo nec hierosolimitas omnes adultos ad Johannem egressos fuisse. quanto minus omnem iudee regionem. Agitur logice virtus et sermonis proprietates videntur falsitatis arguere evangelistam marcum qui hoc universali sermone usus est. Obiectio ista non huic loco duntaxat. sed innumeris sacre scripture locutionibus adversa est. Pro qua dissolvenda notandum sum opere arbitror etiam iuxta philosophi sententiam quod duplex est logica. quedam subseruens scientiis naturalibus ac pure speculativis quam visitato nomine et quasi antonomastice logica nominatur. et que ad omnium me-

thodorum principia viam habere describitur ab hispano que sermocinalis a quibusdam nominatur. Porro altera est logica quam appropriato vocabulo rhetoricam dicimus que principaliter ancillatur servit et amminiculum prestat scientiis moralibus politicis et civilibus ad intellectum practicum spectantem. Habet autem utraque logica huiusmodi suas regulas in loquendo. modosi super proprios quibus docemur. erudimur. et discimus verum a falso discernere. Prima respicit logica potissime sermonis proprietatem aliam etiam a metaphora et quibuslibet transumptionibus explicando ad aequationem rei ad intellectum et iuxta regulam suppositionum. ampliationum et appellationum. vim locutionis aut sermonis strictissima precisione dijudicando. Hec logica exultat a se et abdicat omnem fere figuratam locutionem omnemque locutionis ornatum et quantum potest proximius et brevius conceptibus interioribus correspondet quatinus veritas per eas in speculativis scientiis precior atque lucidior habetur. At vero rhetorica quam logica alteram dicimus potissime figuris et tropis atque schematibus utitur. coloribus quoque floribus non tam necessariis quam decoris locutionem suam exornat. Ceterum vulgari visitateque locutioni plurimum condescendit querens ex sua quadam tum familiaritate tum speciositate ut auditorum affectum impellat. quo vult. et vel in iram vel indignationem odium vel amorem concitet audientes. Dicta est idcirco logica hec necessaria ad scientias morales. quia ad affectus concitandos generandosque si boni sunt aut ad sedandos. aut concipiscendos seu tollendos si mali reperiantur logica precedens non sufficit. Illa enim inquirat tum modo veritatem in rebus put veritas est adequatio rei intellecte ad intellectum speculativum. ista autem prout est adequatio quedam ad affectum seu practicum intellectum. Dicamus ergo dum queritur de veritate propositionis alicuius secundum vim vocis aut proprietatem sermonis. aliter iudicandum est et requirendum est et requirendum in speculativis scientiis ad quas deseruit logica prior. alter in moralibus atque politicis. ubi rhetorica vigere docuimus. Et quis quis istas logicas duas vellet confundere. ita ut rhetorica in speculativis. et logica prior in practicis scientiis exigeret. ille in absurdissimos ineptissimosque errores corrueret totus. Hinc est quod a Tullio in rhetorica veteri et aliis politisanti bus irridentur et inculpani illi qui secundum logicam prioram enuntiant leges atque communes hominum locutiones interpretari. Vocant siquidem tales verborum sophiste. garruli. de solo nomine controuersiam nectentes. in civiles denique et cervicosi fantastici et ad nullum civile seu politicum negotiorum regimen atque consilium idonei usque adeo ut vix ipsi qui tales sunt. loqui quicquam audeant vix aliquid audire

Lectioes

pnt/qd nō statim calūniandū aut negandū aut distinguendū eē contendunt. Sed fallit eos plane ignorantia premisse distinctiōis inter logicā atq; rhetoricā. 7 quia logicā primā introducere satagunt vbi ea non opus est. Illi ex aduerso non parum aberrauerunt qui dum speculatiua veritas sola conqueritur. rhetoricos loquēdi modos principaliter secuti sunt. Innumeris itaq; 7 infinitis vinctulis dū se nitunt absolueresemet cōstrinxerūt. **N**eq; tamē nego quin viciissim logica vna. alterius opem qñq; requirat. Et quin parū quodā sensu ad veritatis vni⁹ inquisitionē plerūq; pcurrant. Sed quando. vbi 7 qualiter hoc fit. nō cuiuscūq;. sed sapientis et artificis est istud discernere. 7 eius insup qvtrāq; perfecte cognouerit. 7 qui sciuerit fm materie exigentiā. cognatos inferre sermones. **H**inc fit vt aliqui carentes logica priori. reperiunt in tractatibus aut doctrinis parūz resoluti. sed rudēs 7 indigesti/sicut ecōtra dictum est q; soli logice innitentes sophiste sunt. leues 7 garruli. et in ciuili cunctatione parum aut vix tolerabiles inuenti. imo ad pdicatioēs aut deliberationes positas raro vident eleuari. qz nec in illorū exercitatione seipos tradiderunt. **I**uxta hoc non operosum est obiectionē preactā dissoluere. dicendo q; nullo modo in historicis narrationib; sicut nec in prophetijs 7 documentis moralib; exigitur vel attendit veritas dictorū cōformis ad strictas regulas prioris logice. Sed sufficit q; modus loquendi cōmunis cui maxime se conformat rhetorica seruet. vbi figurate locutiōes tropice 7 transsumpte per parabolas 7 similitudines admittunt 7 ampli⁹ q; relique. Et hoc ē qd quidam non irrationabiliter dicunt q; theologia suā hz logicā 7 modū loquēdi propriūz 7 q; in ea nihil eē falsum de virtute sermonis debet admitti. imo dictū hmōi tanq; irreligiosum impiū 7 blasphemū a catholicis aurib; reijci cōgruit. Si q; vero dixerit oppositū 7 recte sensit ille dūtaxat ad vim loquendi prioris logice oculos puerbat. q;uis nō vsqueq; rōnabiliter. **H**inc est q; egregius doctor Aug⁹. tum in locis plurimis. tū speciali⁹ in li. de doctrina xpiana regulas p expositione sacre scripture dedit 7 ab alijs datas collaudauit. Inter quas vna ē p synodochē vbi ps p toto sumit. Alia p hyperbolen vbi veritas ad exaggerandū excēdit. Alia vbi locatum p loco accipitur. fm quas regulas textus noster a falsitate defendit. **N**ā dicendo egrediebant ad eū hierosolimitē vnuerisimilis est locutio sicut cū dicimus. ois plūs vel totus mūdus. vadit ad tale spectaculū. Dicūt enī hoc nō p p̄cisionē. sed ad rei magnificationē adaugendā. Silisq; ē locutio cū subdit. Et omnis regio iudee. nisi q; ultra hoc locus plocato. regio scz p habitantibus regionem po-

nitur/7 in talibus iuxta quorundam explicatio nem attenditur sensus. nō quē verba faciūt sed pro quo fiunt. **I**uxta predicta sumit consideratio moralis q; predicatorēs in sermonib; publicis detestando vitia 7 collaudando virtutes auctoritatem habent vtendi locutionibus transsumptionis fm regulas quibus exponit. 7 iuxta licentiam rhetorice artis. ita vt qñq; dicat aliquid vniuersaliter vitiosū qd pro paucis aut nō oib; pōt verificari. vlt aliud tale p̄nunciat qd de virtute 7 regula logice prioris esset falsissimū 7 scandalosum 7 iniuriosū. **N**ō habeo hic exēpla multa curiosē scrutari vel adducere. legantur omnes prophete qui fuerunt. quidam sermocinatores inuehentes in vitia 7 vitiosos arguentes. attendatur pdicatio christi Johannis bap. Pauli. stephani. pthomartyris. 7 aliorum reuoluantur sermones 7 eplē doctorū. reperiēt quasi vbilibet licentia talis loquēdi vniuersaliter vt diximus. **E**saia dicit. j. c. Omne caput languidū 7 omne cor merens a plāta pedis vsq; ad verticem capitis nō est in eo sanitas. Et paulopost. **O**ēs diligunt munera sequūtur retributiones. **I**ere. ij. scriptum est. Quid vultis me cū iudicio contendere. oēs dereliquistis me dicit dñs. **E**zech. iij. Omnis quippe dom⁹ israel attrita fronte est 7 duro corde. **C**hristus 7 Johannes phariseos inculpabant generalit. **C**hristus vocās eos ypocritas. sepulchra dealbata. superbos 7 auaros. **J**ohēs pgeniē viperarum. Et act. vj. dicit stephenus. **D**ura. ceruice 7 incircūcisi cordibus 7 auribus vos semp spūs sancto restitistis. sicut 7 p̄res vestri ita 7 vos. **A**p̄la deniq; vocat galathas insensatos. 7 in cretensibus approbat dictū poete. **C**retenses semp mendaces. male bestie. pigri ventres. **P**rimo etiam vocat ap̄la poetā hunc pphetā. Et apud gentiles poete p prophetis 7 vaticibus atq; theologis habebant. 7 poesies eorū sicut methaphoricas locutiones veritatē cōtinentes/occultas tēptabant. tales sunt in scripturis generales in docendo locutiones innumere. **E**x his sequi alia consideratio q; in ciuilliter agerent. imo in sapientē 7 contra artem propriam clerici qui locutiones hmōi morales in quibus forte tangerentur/vellēt generaliter inculpāre. aut vtētes eis molestare. nisi forsan vbi manifesta 7 p̄ticularis iniuria (q; magis eēt detractoria 7 cōtumeliosa q; ad edificationē valēs) deprehenderet. qd si fieret corā quibus nō oportet. **N**ō vbi 7 qñ cōtingit nō est possibiliter p̄ artez docere. sed tūc agendum est vt sapiens iudicabit 7 prout edocebit vnctio. **C**onstat enim q; plerūq; sit sermo generalis ad principes qui sciunt se 7 status suū grauius increpari 7 tangi in modis loquendi generalibus. tolerant tamen. **Q**ua igitur fronte 7 temeritate nollent clerici de isto vel illo statu sup

eorum vicijs generaliter morderi vel culpant. Ista prozsus esset pharisaica conditio qui reprehendere non reprehendi querebant. **T**ertiam addo considerationem contra illos qui in locutionibus moralibus ponunt captiosos loquendi modos in logica priorum servatos licet veros. In quibus tamen est falsitas aperta aut scandalosa iuxta locutiones visitatas et in rhetorica in materia tali servanda. Exempli gratia. ponet una infinita que apud morales equivalet universali que tamen infinita de vi logice vera erat. apud rethoricum et politicum falsissima. Propterea non imprudenter condemnate aliquae propositiones tamque articuli erronei aut reuocandi. in quibus tamen erat veritas de vi vocis et logice prioris / ut ista ecclesia manens ecclesia potest errare. deus et creatura nihil sunt. et similes multe. et alie etiam que in philosophia fuissent recepte ut vere vel saltem probabiles sicut sunt articuli qui de loquuntur contra meritoria. Et maxime consideratio hec locum habet ubi audientes non sunt tristi vel visitati tales locutiones audire vel admittere. sed vulgares sunt aut puri morales. legiste vel canoiste. Et sane imprudens agunt ne dicant ipudenter coram talibus in actibus publicis talia logica pura adducunt aut phiam seu methaphisicam. presertim ubi materia talis que nihilominus mores respicit et apud eos scandalum. **O**bservandum est enim illud **G**rego. Juxta mores auditorum forme sermo doctorum. Huius oppositum creberrime fieri dicitur in anglia. et prohdolor nisi pudeatur inualescet in francia. quod vero aperta esset et lata fenestra ad errores et scandala seminandos talis permissio liquet ex premisis et experientie vox conclamat. **V**enitque cur ob aliud appellant rethologi nostri temporis sophiste et verbosi imo et fastidiosi. nisi quod relictis vtilibus intelligibilibus pro auditorum qualitate transferunt se ad nudam logicam vel methaphisicam aut etiam mathematicam ubi et quando non oportet nunc de intensione formari. nunc de diuisione continui. nunc de degeneratibus sophismata theologice terminis obumbrata. nunc prioritates quasdam in diuinis. mensuras durationes instantia. signa nature et filia in mediis adducetes. que et si vera atque solida essent sicut non sunt. ad subuersionem tamen magis audientium vel irrationem quam rectam fidei edificationem sepe proficiunt. **S**ed detinuit ecce nos aliquodiu modus loquendi euangelice spero tamen non prozsus inutiliter ad rem accedentes videamus quante auctoritatis atque dignitatis imo virtutis attractationis **J**oh. bap. fuerit. quoniam ad eum egrediebant hierosolimite universi et omnis regio iudee. tam valida erat et tunc efficax sua solitudo sua viuendi austeritas sua. demum sinceritas et libertas predicandi. **Q**uam mihi aliquem de occupatis et accursis / solitarios irridentibus. qui per omnes

totius etatis sue discursus et sudores anxios tandem proficiat. quantum solitari iste manens in deserto fructificauit. **V**irari et colere solent homines presertim simplex vulgus eos viros quos in vita sublimes et sibi met austeros aspiciunt. ob hoc maxime quod nulla cupiditatis aut ambitionis nota resperguntur. nulla proinde contra eos fallendi suspitio: aut mentiendi suboritur quam despiciunt quicquid terrenum est. quicquid vtile vel iocundum. **E**x opposito predicatorum nostri temporis. quia talibus inhiare vehementer populariter et ardentem cognoscuntur. fit sermo eorum in opprobrium fit de mendacio aut praua intentione suspectum. **D**icunt confestim eis auditores voce vel animo. medice cura te ipsum. **V**idimus nostra etate et nuper quemadmodum unus propter huiusmodi vite austeritatem pene incredibilem in suis sermonibus multitudinem aggregabat cui vite sue et zelo si scientiam et discretionem humilem sociasset. quam utinam sociasset. fecisset utique fructum multum. si verum est illud **B**erni. **Z**elus sine discretionem precipitat. **D**iscretio autem esse non potest absque humilitate nec humilitas in complacentia sui et innitendo proprie prudencie perseruatur. **V**enitque difficile est et plus diuinum quam humanum et non absque diuturno virtutis exercitio acquisibile. ut induobus his seruet humilitas in solitudine. scilicet et predicatione. **C**ur ita? **Q**uoniam solitudo facit hominem leuiter ceteros occupatos diiudicare et eis se preponendum estimare. **P**redicatio autem ubi est applausus concursusque populorum verba dicentis in celum ferentium / ptemptat grauissime atque periculosissime predicatoris animum ut gaudeat / ut sibi complacet / ut postremo in linguis hominum famam suam foris ponat. se estimet magnam aliquem esse qualis se audit a ceteris / ac proinde contemnit ab alijs edoceri moneri vel eorum duci consilio. **R**uit propterea in temeritatem qualibet. improuidus loquitur. non iam ex ratione sed furore. non ex humilitate sed elatione. non quod dicat ratio sed quod sententia indignatio. non quod verum sed quod audientibus placitum. non oportune sed semper impertune. non quasi mones sed quasi potenter imperans. **Q**ui rursus libertatem atque fortitudinem zeli sanctorum imitatricem esse. si lingua maledica carpat omnes clam et palam in superiori dignitate constitutos. nec attendit si populum inde subuerteret et ad rebellandum animabit. sed si complacere eisdem tota sollicitudine considerat. **C**eterum cum inualuerit homini predicationis fauor et feruor effrenis / vix adhibere remedium permittet plebs indocta quin signis extrinsece sanctitatis que interius corrupta est attendit. et quicquid aduersum dicitur ad iniuriam refert et odium. **A**b hac mentis elatione et indiscretionem predicandi longe fuit **J**oh. iuxta inferius dicenda. quoniam secundum

auditorum qualitate sermonis linguam vari-
auit et non ad seditionem sed edificationem ad
humilemque pñiam singulos pro capacitate co-
hortans. **¶** Sequitur. Et baptizabantur ab eo
S Qualis iste baptismus extiterit olim dicebatur
et super hoc remitto vos ad ea que tractantur a
magistro et doctoribus. iij. sententiarum. **C**onfite-
tes peccata sua. **Q**uoadmodum iohannis bap-
tismus non erat sacramentalis. sic nec ista cōfessio
erat tamen vtrumque et baptismus et cōfessio
preparatorium quoddam et introductiuum
ad vera sacramenta baptismi et confessionis po-
sterius instituta. **¶** Hec autem confessio vel fie-
bat fortassis in generalitate quadam. quemad-
modum ecclesie mos habet fieri in publico ante
ingressum missae. **¶** Vel fiebat de publicis in pub-
lico more iudeorum in suis conuentibus. **¶** Vel
si secreta erat et particularium expressiuam pro-
fitebatur ad humiliationem et consilij susceptionem
et penitentiae agende cognitionem. **¶** Sic perpe-
ditur baptismum iohannis non habuisse virtu-
tem peccatorum sacramentaliter deletrā. **Q**ue-
ratio est: quia siue baptizandi siue baptizati ne-
que confessione altera. neque penitentia aliqua pro
preteritis delictis aliquatinus eguissent. **I**dcir-
co preterea non parificantur in omnibus bap-
tisma iohannis et confessio cum baptismo chri-
sti et ab eo instituta confessione. **B**aptismus eni
christi confessionem non exigit postmodum de
peccatis ante actis. neque prius ante baptismum cō-
ferri potest huiusmodi sacramentalis cōfessio alio-
quin non esset baptismus sacramentorum ianua
quod falsum est. **¶** Sed oritur incidens questio.
¶ Nunquid prelati alicuius nouiter baptizati
iubere possent ut se summitteret ipse confessioni
sacramentali obedientie causa? **E**stimo quod non.
quoniam non est aliquis obligatus cōfiteri sacra-
mentaliter nisi qui de peccato mortali sibi cōsci-
us est. **E**t hec obligatio non iure humano sed di-
uino confurgit. **S**i vero aliquis de peccato suo
apud deum satisfecerit iuxta preceptum eius da-
tum et regulas institutas. non potest iterum per
institutionem pure humanam ad satisfaciendum
rursus tali precepto inuitus astringi. **C**onstat
autem quod baptizatus satisfecit deo de peccatis pre-
teritis. sic quod non habet aliud preceptum diuinum
adimplendum pro deletione huiusmodi pecca-
torum. **P**relatus vero non habet ius obligandi
qualemcunque ad confessionem sacramentalem/
nisi quatinus hoc a iure diuino descendit. alio-
quin posset instituere quod quilibet quātūcunque im-
munis a peccato confiteretur sacramentaliter to-
tius quotiens sibi complaceret. **S**umma igitur
et cardo huius rationis est. nullus obligatur idcirco
peccatum bis confiteri sacramentaliter. **Q**uod quod
absurdum sit videt nemo? **¶** **O**pponeret forsitan ali-
quis de baptizato vere contrito post peccatum

ille immunis est a peccato. nihilominus obliga-
tur per ecclesiam confiteri. **R**espondeo quod non per
ecclesiam. sed ex precepto diuino talis ad cōfessio-
nem semel sciendam de peccatis post baptismum
commisissis et ante non tenetur. **P**ropterea quo-
uisque satisfecerit aut firmiter tempore et loco satis-
facere proposuerit huiusmodi preceptorum ma-
nebit obligatio a qua poterit absolui et non ali-
ter semel cōfittendo. **I**uxta hec aperitur via ad
sciendum si semel confessus posset iterum ad cō-
fessionem sacramentalem suscipiendam artari. **S**i
quia alibi ventilatur ea pretermitto que dici po-
terant quaecunque prescripseram. **T**otam insuper
hanc confessionis materiam quis vtilem satis
et a textu nostro non abhorrenter remitto ad. iij.
sententiarum pro presenti et ad scripta doctorum. **¶**
Objicietur iterum de illo quem in mortis ar-
ticulo absoluit simplex sacerdos super casibus pa-
pe et reuerentis. obligabitur enim talis absolutus
si conualescat iterum papam adire et absolutio-
nis beneficium recipere. **F**ateor hic cum duran-
do et alijs quibusdam doctoribus inuolutissimam
et vix enodabilem tangi materiam. **D**e modo se-
habendi in confessione casuum huiusmodi refer-
uatorum. quia difficilimum saluare videtur qua-
liter iuxta usum ecclesie non dimidiatur cōfessio
que per duos adimpletur dum scilicet apud
penitentiarium solum referuntur casus reueren-
ti. **H**anc pro nunc difficultatem non incipiam eno-
dare tantummodo pro quanto ad presens spectat
dubium quod mouimus. **D**ico quod homo in arti-
culo mortis aut alias vere sacramentaliter abso-
lutus. non potest absque cōsensu proprio obliga-
ri rursus per hominem sacramentaliter eadem
peccata confiteri. **B**etur oppositum. **I**am cōfessio
prior sacramentalis suum plene effectum ope-
rata non fuisset quia non absoluisset hominem
a precepto dei. quod est de semel cōfittendo pec-
catum commissum. **N**olo tamen negare quin de
consensu proprio iterum possit homo sacramen-
tum confessionis super eisdem peccatis iterare.
et ad hoc spontanee obligari. **N**on nego etiam
quin publica peccata aut etiam reuerentia possint
iterum referre alteri post cōfessionem sacramen-
talem. et ad hoc forsitan obligari potest quatinus
penitentia salutarem cum discretionem maiorem
incipiat illud tamen non assero. **A**liud fundamē-
tum tangit. **D**urandus ad confirmandum pre-
dicta. **S**upponit itaque pro regula quod nunquam pre-
latus ecclesie vel alius iudex potest circa aliud
preceptum iubere nisi circa illud quod ad forum
suum publicum potest deduci si non fiat. **A**lio-
quin potest prelatus ferre precepta super occul-
tissimis cogitationibus sibi remediandis. vlti-
per illis quorum transgressionem puniri non po-
test neque sciret et ita frustra lex huiusmodi ferretur
ab illo. quoniam executio per eum impleri non

valeret. Occultissimum autē omnium ē confessio sacramentalis de qua constare non potest nisi p vnicum qui confitetur. 7 hoc etiā si vellet. Quo circa dicit idē doctor ecclesiaz nō subere fieri cōfessionez semel in anno. nisi per indictionē. quia scz precipit recipere eucharistiam. ad quam rite suscipiendam debet seipm probare homo iuxta preceptū apli ab ecclesia sic interpretatum q de mortalibus exigitur confessio. Exemplū in hōris dicendis 7 intentione habenda simile ponetur. ¶ Scotus fundamento alteri innitit. ait quippe q nemo tenetur aut obligari potest peccatum suum occultū 7 secretum facere publicū sic q de foro dei cui prius soli subiacebat transeat quantū ex natura facti inforū publicū. Sz cōstat inquit q dicēs peccata sua duobz sacerdotibus facit illa esse publicum quantū ē ex natura facti. quoniā in ore duozū peccatū illud posuit qui testificari possent. Quis nō sine peccato contra eum. Iuxta quozū testimoniū potest sententiarē publicus iudex. nec impediret sniam iudicis q sacerdotes duo peccant confessionē reuolando. quoniā si dedi in secreto bone fidei aliquō peccatū meū duobz extra confessionem/procul dubio peccabunt si me prodant apud iudicē. nīhilominus cōdemnabit caput meū. ¶ Secūdu ista datur via ad dissoluendū rōnem quā dominus Alr. insolubilem sibi reputabat. ad probandum q stante decretali omnis vtriusqz sexus qlibet confessus priuilegiatus iterū tenebat prior sacerdoti confiteri. Non inquit propt̄ defectum sacramenti vt dicebat magister Joh. 8 po liaco. sed propter aliud. Supponit primo q confessio sacramentalis potest pluries sup eisdem peccatis salubriter iterari. Supponit secūdo q due affirmatiue propositiones nō repugnat ad inuicē. sic q posterior institutio positiua priorē reuocet si sit in affirmatione stare possint. Supponit tertio q decretalis omnis vtriusqz sexus sit propositio affirmatiua 7 sub obligatione posita. Supponit quarto ex predictis q licētia data de cōfessendo priuilegiatis ex quo affirmatiua est non tollit preceptum prius factū de cōfessendo semel in anno. Ex quibus concludit propositū vt estimat 7 exemplificat de missa audienda die dñica. Si inquit daretur preceptū alicui q missam semel audiret in parochia sua/ quolibet die dñico. nīhilominus daretur sibi postmodū licētia q posset audire missam in locis alijs. p cessi o secunda nō reuocaret precedens preceptū. Ex quo simul stare potest q iste duas missas audiat 7 ad vnā obligatur 7 solum licētiā ad aliā. ¶ Sed diligens inspector premissorum reperit rationem hanc non esse indissolubilez neq ex emplum pro se penitus esse validum/ qd adducit/ etiā supposito q non esset decretalis exp̄ se determinans semel confessum sacramentali-

ter non rursus ad confessionem obligari/ qualif tamen esse dicitur. ¶ Concessa itaqz suppositione prima q iterari salubriter potest confessio sacramentalis si tamē semel est recte facta de licētia illius qui ius habet/ non potest iterū cadere sub precepto pure hūano/ sicut nec nouiter institui super inuitū sicut expremissis arbitroz eē perspicuum. Et qz aliter loquens in infinitas absurditates corrueret. in illam noiatiū q baptizatus adultus potest inuitus obligari per prelatū peccata dimissa cōfiteri. imo mīlesies cōfiteri. Nō enī repugnarent baptismus. 7 subsequēs sacramentalis confessio/ sicut nec due sacramentales confessiones. Si quis dicat q baptismus habz effectum plenissimū deletionis peccatorū a pena 7 culpa. Ita respondeo penitentiam vnicaz confessionem habere potuisse 7 habere/ similiter p omnia cōpleta sit/ nīhilominus ad augmētaz gratie poterit iterari. Quis non baptismus propter caracterem fm doctores in eo susceptum. ¶ Exinde per facile est diuersitatem inuenire iter exemplum positum de missa audienda 7 cōfessionem. quia missam audire positiuū est ius. licet in diuino fundatum. 7 ideo potest ad plēs missas per ecclesiam obligari. sic q vna audita remanebit astrictus ad alterā. Unica autē confessio cadit sub obligatione diuini precepti. qua expleta non remanet ad papam ius ad alteram confessionem super eisdē obligandi. sicut post auditionē vnus misse potest vt prius ad alterā ferre preceptum. quia sue possibilitati subiacer dum ratio subest numerum missarum audiendarum restringere vel ampliare. imo 7 tollere. De confessione autē longe dissimiliter. quia iuri diuino obligatio principaliter innitit. ¶ Fatēdū est igitur q papa nō potest dare licētiā priuilegiatis vt cōfessiones audiant 7 ita ad curatos eundum erit. sed ex quo licētiā prestitit ex cōsequenti relaxatione/ presupposito iure diuino ne peccata eadem rursus confiteri sacramentaliter inuitus aliquis teneretur. ¶ Deniqz oppositum asserere de papa vñ ecclesia est dicere populos innumerabiles per eorum confessiones hactenus fuisse seductos inuolutos 7 deceptos. qz vel noluerūt cōfessionē factā priuilegiatis eē sacramentalē/ qd hactenus creditū est esse falsum vel si sacramentalis fuit indubitanter nō habent ab hmōi pfesso rursus exlgere vt pcepto diuino desel pfitando cui obediunt iterū nolēs obtemperare nolēs dico. qz volēs vltro pōt. Porro secūdo p̄rito q ad pfessionē pōt obligari. qz nōdum a dei iussione semet absoluit. ¶ Sed videam vñ subortū ē in iohē q sic egrediebāt ad eū hierosolymite vniuersi 7 oīs regio iudee 7 baptizabant ab eo cōfidentes pctā sua. Grati subiungitur rō qm virtus sua prahēbat in amirationē plos i reuerentiā 7 amorē 7 erat odor boni vite i vitā.

Lectiōes

Erat (inquit subsequens textus) **Iohes** vestitus pilis camelorum. **Ubi** **Iohes** de virtutū quattuor cardinaliū possessione sit et ornatu iplicite cōmēdatur. **In** vestitus asperitate tēpantia notat. **Erat** vestitus pilis camelorum quā tunica erat cilicina et rudis et aspera. **In** lumborum succinctōe notat fortitudo. succinge sicut vir lūbos tuos dicit scriptura. **In** mellis comestione prudentia cōmēdatur. **Nel** comedet de deo xpo vt sciat reprobare malum etc. **Demū** in aliorū eruditione et suūpsi respectu christi humiliatione pspicit iusticia. et p̄ dicabat dices. Veniet fortior me p̄ me. **Atue** ro hec materia collaudatōis vberior ē q̄ vt nūc totū valeam exprimerē. sit et difficultates plurime morales secunde pre ceteris includuntur.

¶ Una est de abstinentia et appropriate de obseruatione carthusiensium sup̄ nō esu carniū. quā difficultatē olim a dño cameracēsi in hac cathedra motū nōdū ad calcē dissolutionis deductam eē cognoui s̄ me deductus deo ppitio p̄mallectione. **Altera** quoq̄ de sup̄fluo atq̄ p̄patico vestitu an sit tolerabilis in prelatis. et viris ecclesiasticis. **¶** Reseruatis igit̄ istis ad sequētia regrediamur paulisp̄ et statim finis ad p̄cedentē textum. et aliud mysticū seu morale ad cōtemplationē attinens eliciam. **¶** Per **Iohem** nullū aptius q̄ cōtēplatiū virū moralit̄ accipimus. hic **Iohes** manet in deserto quodā nō tā materialit̄ spūali dū sedet solitarius et elenat se sup̄ se. qua subleuatione sup̄na sup̄ cunctā hāc p̄fusalē rex fluctuantū et exundantiū multitudinē attollit. hāc sub̄t̄ deserit. qua derelicta p̄fecto manet in deserto quodā mētis secretissimo et abditissimo. solis deniq̄ exptis agnito et peruiō.

An nō bñ reliquerat mūdū et habitabat i deserto q̄ dicebat. **Ubi** mundus crucifixus ēz ego mundo. **Qui** p̄terea a seip̄o etiā desertus clamat. **Uiuo** ego. iā nō ego. viuit etc. **Et** rursus. **Siue** mente excedim̄ deo inquit. **¶** Hoc q̄liter fiat dā posse experiri s̄m bñm **Bern̄**. non exprimi. nec doceri p̄t. sed haberi. sit hoc nō p̄ inuestigationē curiosā aut p̄ studium quātūcūq̄ vehemēs neq̄ per scrutiniū scripturarū. **Ibi** enī defecerūt scrutatēs scrutiniū. s̄ obtinet̄ p̄ fortē p̄tritionez spūs hūiliati s̄m beatū **Biony**. vbi amplius la chryme p̄sunt q̄ lre. spūs sancti vinctio q̄ lectio. et orō q̄ rō docet. **¶** Nō ē tñ respuēda. vsq̄q̄ lectio vel doctrina. q̄ et si nō manifestū qd est tale querendū et viā qualibuscūq̄ signis amministrat. **Hec** fecit eleuat̄ doctor **Greḡ**. precipue in moralibus. **Hoc** p̄ssimus **Auḡ** in p̄fessionibus et soliloquijs. **Hoc** deuot̄ **Bern̄**. sup̄ **Laticā**. **Hoc** venerabilis **Hugo** et **Rich̄**. desan. vic. in suis opibus varijs. **Hoc** deniq̄ multū cōpēdiosa et sententiosa breuitate tradidit **Bonauē**. in libello quē appellat speculum amoris. et i alio

quē intitulat itinerariū mentis in deū. **Ite** parum in rhetorica diuina et similes alij. **Eos** potius q̄ me hortor audiat̄. et aduertam̄ qd seq̄tur. **¶** Dum **Iohannes** iste p̄tēplatiū noster in deserto quodāz mentis inuio et a fluxu carnalitatis in aquoso. egrediunt̄ ad eū hierosolimitate vniuersi et ois regio iudee. **Regio** ista iudee atq̄ hierosoline ad lram terra est promissionis fluens lacte et melle. **Et** proculdubio nō alit̄ efficitur homo totus regio p̄missionis. fluēs lacte pie deuotionis. et melle saporose eruditōis q̄i cōtēplatione. **Nā** extra eā potius est sepe hō regio qdā egestatis. vt **Auḡ**. loquit̄ in cōfessione nali. **Est** regio plena monstris. feris et beluis viciōsarum cogitationū et serpētibus horridis atq̄ pestiferis venenata. et inficientiū cupidinū.

In qua demū regione neq̄ pluuia ē aut ros deuote affectionis. neq̄ viroz herbarū florentium aut fructus plantarum ramificantū p̄ virtuosā opationē. neq̄ decor ē neq̄ species p̄ celestē cōuerlationē. **¶** At vero vbi **Iohannes** ē in deserto mentis p̄dicto solitarius in cōtēplatione vbi cōmedit manna absconditū. **Adiacet** circū quaq̄ regio iudee. regio scz glorificatiōis cuiusdam et decor p̄fessionis. regio insup̄ hierosolime regio visionis pacis. sic enī iudea et hierusalem interpretantur. **Huius** regionis speciosissime et vberime habitatores sunt. cogitationes sancte et affectiones pie. q̄ sunt reuera hierosolime et pacifice. et propter cōfessionem laudis et glorificationē iudee regionē inhabitare merentur. **¶** Certe pulcherrimū obstupendūq̄ spectaculum videre hierosolimitas tales vniuersos et omnē iudee regionem egredi ad **Iohem** in deserto hoc habitantē. **Uadant** alij spectatum colles altissimi. alij siluas et flumina. alij longe patētes cāpos. alij maria fluctibus altis intumescētia. alij theatrales ludos aut mōstra milleformia. **Plac**eat alij celū cernere et omnē eius ornatū. deco rāq̄ militiā. nihil prorsus tale. nihil dignum cōpatione ad p̄fatu spectaculū poteris vsq̄ iueniri. **Etenim** ibi videre est q̄ forma. quo ve ordi ne egrediunt̄ hierosolimitate tales vniuersi et ois regio iudee ad **Iohannē** in deserto. **Gratiū** prorsus inspicere ē oēs inclitos in vestitu deaurato. in fimbrijs aureis. i varietatē circū amictu. egredi a recessibus abditis. quos etiā hz mystica regio iudee. **¶** Egrediunt̄ a memoria. egrediunt̄ ab intelligentia. egrediunt̄ a voluntate. egrediunt̄ insup̄ tanq̄ sponsus et sponsa a quodāz tridinio capacissimo. viriumq̄. rōnalis. cōcupiscibilis et irascibilis. **Egrediunt̄** demū ab estimatiua. a fantasia. a sensu cōmuni. **¶** Oibz deniq̄ locis patentibus qnq̄ sensu. **¶** Egrediunt̄ nō vt videant vanitatem exterius ad instar dine. s̄ ad **Iohannem** in deserto. **Noli** numerum velle sciscitari quoniam innumerabilis ē. ita vt fas sit

dicere. milia milium ministrabant ei. et decies centena milia assistebant ei. quoniam egrediuntur hierosolomite vniuersi. **S**ed quid agunt dum veniunt? Atque baptizabant ab eo. quia purificatur magis et magis cogitationes et affectiones tales pacifice. Et quod fortassis vel minima peccata per negligentiam aut surreptionem aut vanitatis permixtionem admiserint illa confitentur. **C**onfiteles inquit peccata sua. vel certe idem penitentes peccata quia dimissa sunt et inde sacrificium laudis offerunt se mutuo cohortantes in hymnidice canentes. **C**onfitemini domino quoniam in seculo misericordiae eius. **E**t rursus. **M**iseratione domini. quod non sumus presumpti et sili. **S**tudeamus documetur. et sapientes fieri studeamus. et enitamus tale nobis intus formare spectaculum et conuentus. **A**ffirmo quod si tale sibi fabricare meruerit non magnope vagabitur exterius ad videndum vanitatem. impleuit quoque iocundus illud satirici **T**ecum habita. **N**on erit solus qui tam numerofo ordinatoque stipabitur comitatu. qui praeterea regnum dei intra se stabilierit ab omni conturbatione semotum. **C**eterum non habet aliud super homines imo vix supra bruta qui non taliter ascendit ad cor altum ut sit taliter iohannes alter i de ferto modo qui prefati sumus. **H**ec vita perficiatur per nescio quid erit quod ista vita non erit iuxta dictum **A**ug. **N**umquam alibi melius experiri hoc illud quod sapientia pronunciat sapiens. **I**ngredientes in domum meam conuiuiscite cum illa. **N**on enim habet amaritudinem conuersatio illius. nec tedium conuictus illius s letitiam et gaudium. **A**t vero si delectat nos ad hoc spectaculum diuinum pertingere et bene disponi in multis ut prius: in paucis veremur necesse est. **I**ohanne quippe moresque suos imitari conueniet de quo subdit euangelista quod erat iohannes vestitus pilis camelorum et zona pellicea circa lumbos eius et locustas et mel siluestre edebat. **C**irca quae locum finem faciens expositioni litterali et plurima pertransiens quero. **A**trum vita iohannis fuerit angelica et inter homines perfectissima: quod non. **V**ita iohannis fuit innaturalis. quia solitaria. **I**dem enim per philosophum. **P**olitice naturaliter est animal civile. **U**nde et conuersatio domini iesu christi que est nostra instructio fuit communis et non solitaria. **E**t perfirmatur. quia iohannes non insecutus est corporalem christum in terris conuersantem. ergo non fuit perfectus. consequentia tenet per illud quod ostendit christus iuueni. **A**tt. xix. **S**i vis perfectus esse vade et vende omnia que habes et da pauperibus. et seque me. **O**positum patet ex dictis et allegatis super litteram. **Q**uestio ista principaliter est ad inuestigandum de vita solitaria seu contemplatiua quam tenuit iohannes. et de comparatione eius ad actiuam. **P**onam notabilia et elicia conclusiones. **M**emorandum quod vno modo vita contemplatiua seu actiua a quibusdam accipitur per ipsam animam que est vita prima. et ita non esse diuersam inter istas duas vitas in eodem homine nisi reducamus ad hunc sensum quod anima

viuens vita speculatiua aliter se habet quam dum viuunt vitae actiuae. **S**ecundo modo accipitur per operationem vel conuersationem a vita prima procedente quod duplex est. quedam immanens. alia transiens. **N**otandum quod secundum hanc acceptionem est diuersitas loquentium. **A**ccipiunt enim quidam vitam actiuam per operationem corporali meritoria terminata ad obiectum extrinsecum. et sic generaliter omne opus bonum cum gratia factum transiens in exteriores naturas erit de vita actiua quantumcumque spirituale vel corporale videatur et omnis actus immanens meritorius esset vita contemplatiua et precipue si sit respectu dei cuius modi est speculatio et delectatio et amor seu fructio habita de deo. **A**lii aliter distinguunt dicentes quod vita actiua est conuersatio corporalis meritoria secundum quam prouidet ecclesie vel parti eius primo et principaliter quo ad corpus. ut est exercitium in septem operibus misericordie exterioribus sicut **M**artha prouidebat corpori christi. **V**ita autem contemplatiua est conuersatio meritoria secundum quam primo et principaliter suffragatur ecclesie quo ad mentem et bona spiritualia. et sic predicatio sacramentorum ministratio et oratio spectant ad contemplationem. **E**t iste est conuenientior modus. **Q**uo circa adhuc potest fieri distinctio de bonis spiritualibus quibus videatur propria ex abusu terminum loquentium quibus sic accipitur ut dicamus generaliter bona spiritualia que spectant ad partem clericorum et sacerdotum quas antonomastice appellamus. et sic predia et possessiones ecclesie et eius iurisdictiones erunt quedam spiritualia. **T**emporalia vero sunt que in partem laicorum cesserunt. et sic eadem bona erunt prius et posterius temporalia et spiritualia. et secundum hoc distinguunt iurisdictiones spirituales et corporales siue temporales. **T**ertio notandum quod in eadem ecclesia potest imaginari quadruplex modus viuendi. **Q**uidam viuunt vita que nec est contemplatiua nec actiua proprie sicut pueri baptizati nondum capaces rationis. **S**ecunda est vita pure actiua. **T**ertia est speculatiua. **Q**uarta est mixta ex utraque. **Q**uarto notandum quod aliquid dicitur melius altero dupliciter. vno modo absolute et absque respectu ad aliud. alio modo relative seu conditionaliter. **E**xemplum per hoc ad hoc quod est per hunc. **P**rimo simpliciter melius est per hunc quam ditari. et tamen in casu extreme necessitatis vel indigentie melius est habere aut acquirere vnum panem quam illo deficiente. pulchrum per hunc conclusionem addiscere. **S**icut in statu innocentie vultus multa esse poterant bona que sub proposito peccato mala essent si obseruarentur. **U**t in corpore sano aliquid praestest quod obest praesupposita infirmitate vel crapula praecedere. **E**t istud dicitur notant attendi dum sit proptio aliquorum in bonitate vel utilitate. et similibus vel dum queritur quid expediat in regimine vite humane. **D**icamus primo quod stat in quolibet istorum quattuor statuum hominem saluari. **D**e primo non est dubium de pueri

Lectioes

baptizatis decedentib' ante vsu rōnis. **De q̄r**
to nō ē dubiū de p̄latis z alijs sanctis q̄ diu vi-
tā mixtā ex p̄tēplatiua z actiua exercuerūt z sal-
uati sūt. Quo ad duo mēbra ē difficultas. Et di-
xerūt q̄dam ipossibile ēē aliquē adultū saluari
q̄ nō vixisset vita p̄tēplatiua. q̄ optet q̄ ois ca-
pax rōnis diligat deū sup oia si debeat saluari.
z in tali dilectione q̄ p̄sequitur ex cognitiōe dei re-
perit vita speculatiua. **Sz** casus ē dabil' sic dat
holkot vbi hō dū p̄mo incepit vti rōe exercebit
statim i opibus mīe corp'alib' / vel alijs bōis ex-
ercitijs exteriorib' absq̄ b' q̄ actualit' z formalit'
ter eliciat actū dilectōis dei sup oia. z i agendo
talīa poterit p̄ fide a tyrannis repēte interfici. z
ita saluabit talis q̄ nunq̄ vixerit vita speculati-
ua. b' tñ raro euenit. **Ceterū** de vita speculatiua
nō ē difficultas q̄n hō possit saluari i casib' mul-
tis qui nunq̄ vixerit vita actiua. q̄ ad hanc nō
ē vocat'. vel q̄ casus nō occurrat exercēdi illaz
vitā. **P̄tē** etiā de xpo i vtero vginis. de **Iohē**
bap. si habuerit p̄tēplationē salutādo. **Raro** tñ
hō manet i vita ista diu / q̄n vtaf vita mixta. p̄e-
sertim fm p̄mā distinctionē. als. p̄ntem disposi-
tōez. **Secūdo** loquēdo absolute nō hūdo respec-
tū ad lapsū hoīs. tal' ē ordo inter q̄ttuor modos
viuēdi priores i bonitate z eligibilitate / q̄ p̄i-
ma vita bona ē / scda melior / z q̄rta q̄ ē cōposita
melior ē q̄ scda / z tertia optima int' oēs. **Hec ap-**
pebunt si q̄s diligētē aduertat vitā ade p̄statu
inocētie. nā si q̄s ibi vixisset ex bñplacito dei abs-
q̄ vsu rōnis actuali z tñ in grā bñ vixisset si vi-
xisset vita actiua laborādo z colēdo padisū ter-
restre ex iussu dei / meli' vixisset z si cu3 b' fuisset
aliq̄n in p̄tēplatiōe dei meli' habuisset. **Sed** q̄
ois indigētia remota erat nec exigebat tunc la-
bor extrinsec' ad subleuationē quarūcūq̄ indi-
gentiaz vita ei' speculatiua optia tūc extitisset /
q̄d ampli' p̄spiciū erit ex sequētib'. **Tertio** p̄
accidēs z ex suppositōe stat i casu vitā actiua vi-
ta p̄tēplatiua p̄ tūc meliorē z eligibiliorē existe-
re. **P̄tē** enī tanta indigētia esse in primis cor-
porali ad iuuādū. q̄ p̄ctm eēt omittēre eos z eo
rū subleuationē p̄ speculādo seu p̄tēplādo. **P̄tē**
i p̄latis vel in casib' nēcitatatis. **Et** si dicat q̄ hō
nō dz omittēre mai' bonū p̄pter min' bonum.
Dicit q̄ in casu illo cōtēplatio nō est isti maius
bonū fm p̄mā distinctionē de duplici vita. **Uñ**
z quarto q̄n licite pōt vtraq̄ vita exerceri spe-
culatiua. s. z actiua. speculatiua eligibilior est z
dignior / z statui gl'ie seu innocētie p̄formior. **Uñ**
ta enī q̄ digni' z excellenti' h3 obiectū. z q̄ ex di-
gniori virtute p̄cedit eligibiliorē. sic ē de intelle-
ctione dei z dilectione seu fructiōe ei'. **Nam** iste
sūt opatiōes optimaz potētiaz i hoīe respectu
optimi obiecti fm b' posuit p̄ba felicitatē i hoīe
s. **Ethi.** in p̄tēplatiōe p̄me cāe z p̄formit' (licet ma-
gis eleuate) ponūt theologi bñtudinē i fructiōe

z cognitione dei / z etiāz delectabilior. vt p̄tē. s.
Ethi. **Sic** p̄clusio pōt poni fm aliā distincti-
onē z ex ista deduci z p̄ aliud mediū. sic. **Quā-**
to aīa melior ē q̄ corp' tāto vita regulās aīaz z
dirigens in finē. melior ē z dignior q̄ illa q̄ tāto
mō respicit corpale regimē / sic ē de vita specula-
tiua respectu actiue i ecclia. g. rē. **Quinto** p̄e-
supposito p̄ctō z indigētis varijs i ecclia dei ex
p̄ctō originali' venientib' z ceteris parib'. me-
lior ē vita q̄rta sc3 cōposita ex actiua z p̄tēplati-
ua q̄ simplr actiua vel simplr speculatiua. b' est
q̄ vna eaz sine imixtiōe alteri'. **P̄tē** q̄ aduer-
tēdū ē q̄ tota multitudo operū meritoriorū vni'
hoīs imaginat' q̄si corp' quoddā z homogeneū
ad modū loquēdi xpi. **Dat. vi.** **Si** oculus tu'
fuerit simplex totū corpus tuū lucidū erit. **Glō.**
Si intētio simplex bona q̄libz opatio erit. **P̄tē**
batio. **Vita** illa melior ē q̄ ē vite xpi p̄formior. s.
xps p̄uersat' ē fm totū corp' vite sue ad regulā
z vitā cuiuscūq̄ mēbri sui sc3 tā actiue q̄ specu-
latiue. g. rē. **Cōfirmat.** q̄ corp' alicui' p̄fectius
viuit dū p̄ loco z tpe vti q̄libet mēbro suo. nūc
isto. nūc illo. q̄ si cōtinue vno uterē. q̄d eēt p̄e-
cti' vtp̄ta oculo. p̄suppositis indigētis ad q̄rū
reuelationez q̄libet mēbroz vtile ē. z pulso q̄
oculus sit i suo vsu ad dīrectionē man' z pedis
Et ex b' sumit rñsio ad instātiā q̄ fieri p̄t z moue-
ret paz p̄siderātes q̄ vita p̄tēplatiua fm se p̄si-
derata melior ē z dignior fm dicta. g. melior est
hō dū fm eā viuit q̄ dum viuit fm actiua. **Sic**
enī argueret q̄ hoīm corp' eēt nobili' si eēt totū
oculus q̄ hūdo varietates q̄s ad p̄ns obtinet z
pictura pulchrior si tota eēt albedo q̄ dū varijs
colorz appositōib' decorat'. **Sic** dicēdū ē hic q̄
corp' opationū hūanarū q̄d imaginat' q̄si z ho-
mogeneū z diuisū rōnū / p̄fecti' ē dū p̄ q̄libz sui
p̄te ē i exercitio (p̄supposito sp q̄ vita speculati-
ua ē velut illustratō z directio. z viuificatio aīe
sit i suo actu sufficiēti) q̄ si dimissa actiua eēt p̄tē
nue i speculatiōe sub gradu itētiori / p̄suppositi in-
digētis. p̄rimoz. **Speculatiu'** enī vt q̄dam ait
vidēs frīs inopias z torpēs a iuuamie. deficit a
fraena dilectōe / z p̄ p̄ns a dilectōe dei p̄nexa. et
tūc nūc viuit p̄tēplatiue q̄ cōplef i dīna dilectione
s i curiosa p̄boz speculatiōe. **Et** si q̄rīt q̄n de nei-
cessitate et sub pena p̄cti tenet hō viuere fm vi-
tā actiua. **Dico** v' ex suscepto offō / vel dū videt
frīs nēcitatē extremā z nō apparet q̄ al' succur-
rat. **Exēplū** de elemosyna. **Ex** his habetur ra-
dix q̄re stat' p̄latoz ē p̄fectissim' i ecclia scā dei.
q̄ ē stat' req̄rēs vtrāq̄ vitā p̄ loco z tpe instar
xpi z moysi z alioz. nā xps nūc i monte orabat.
nūc p̄dicabat. nūc p̄los cibabat. **Sic** moyses
i mōte sina p̄tēplabat ea q̄ postmodū p̄lo minit'
straret. et descēdēs iudicia dabat p̄lo. et arte fa-
brica ordiabat. **Ita** q̄libet eoz dz ē binomi' ad
modū **Jacob** q̄ si isrl' dz. **Est** enī prelatus isrl' in

cōtēplatione/ et iacob in viciozū supplantatōe tā
i se q̄ in subditis. Est enī duplici vxozi copula-
tus. iye et rachel. applicatio mystica cōis ē. **Se-
xta conclusio.** Ceteris parib⁹ vtilior et fecūdit⁹ ē
in ecclesia dei speculatiu⁹ q̄ sit actiu⁹. Pro q̄ adū
tēdū q̄ duplex ē vtilitas et fecūditas in ecclesia
quedā ē grossa atq̄ palpabilis que a vulgo et a
viuentibus more vulgi precipue reputat. et illa
cōsistit in multitudine et cōseruatione bonozū
fortuitorū/ et corporis/ et pōpa extrinseca. Alia
vtilitas respectu bonorum anime vel meritorū
vel aliorum donorum gratuitozū. Secūdo ad
uertendum q̄ prima bona non profunt. imo ple-
rūq̄ nocent nisi pro quāto ordinat et disponūt
ad secunda bona. vñ nec capiunt bonitatem ali-
quā morālē aut gratuitā. nisi a bonis huiusmōi
tanq̄ a fine ad quē debēt ordinari/ vel tanq̄ in-
strumenta ea adipiscendi/ vel tanq̄ obiecta cir-
ca q̄ sit huiusmodi opatio virtuosa. imo quādo
q̄ talia bona concedunt deo irato vt Aug⁹ ait.
quia videlicet vtilius ē illa nō hēre dūz obsunt
bonis moribus quemadmodum et obsunt diui-
tie piture. generāt enī vermē pessimum qui ē su-
pbia vel voluptas effrenata. Et sicut in vno ho-
mine hoc hz veritatē. sic et hēre pōt i toto corpe
mystico ecclesie. ita q̄ numerabif merito inē ma-
gna diuine misericordie dona paup̄tas ip̄i/ i ta-
libus bonis fortuitis. et iurisdictionibus ciuili-
bus. **Juxta** qd dicunt hystorie. et legi in postil-
la sup biblia q̄ dum dotata esset ecclesia bonis
temporalibus p constantinū/ audita est vox in
aere. **Hodie** venenum effusum ē in ecclesia sancta
dei. Et q̄cqd fuerit d h/ potuit enī tunc dotatio
huiusmodi esse vtilis propter bonitatem et fide-
litatē dispensantiū/ et dilatationem ecclesie post
aduersitates habitas/ nihilominus nūc aut ali-
as poterit spoliatio similiter esse vtilis/ propter
maliciam ecclesiasticorum talibus bonis abutē-
tium et claudatur via malignantium. spinis ad-
uersantium ne cadant in precipitium viciozū.
Juxta quod ait dominus. **Septimā** viā tuā spi-
nis. **Nunc** ad propositum conclusiois constat
q̄ cōtēplatiu⁹ vt sic pficit ecclie in bonis spiritu-
alibus. quasi de per se et immediate. actiu⁹ autē
in bonis tpalibus. **Uñ** moyses plus profecit in
monte adorando dū alij p̄liarentur. q̄ multitu-
do magna bellantium. Sic deus qui nō destru-
xisset penthapolim peccatricem propter decem
iustos/ si reperti fuissent. plus miseretur ecclesie
et eidem parcat/ propter orationes paucorum cō-
templatiuoz q̄ facit propter labores et discursus
et turbationes multoz actiuoz. **Juxta** qd
dicebat **hieronymus**. de heremitis antiquis/ eos esse
vitam mundi. et ipsū per eos ne corrueret sta-
re. **Hoc** inferit contra illos qui terrena tātum
modo cogitantes dicūt iuristas et practicos ter-
rena tractantes. et diuitijs vel edificijs vel epu-

lis aggregandis occupatos vtiliores in ecclesia
q̄ contemplatiuos bone vite et spiritualibus ex-
ercitijs intendentes/ quos deliros vel fantasti-
cos vel inutiles reputant. quia animalis homo
non percipit et. Et allegant q̄ spiritualia absq̄
tēporalibus diu stare nō possūt. qd dictū absq̄
dubio nisi sane intelligatur blasphemus ē. **Nū-**
q̄ enim ecclesia fuit melior q̄ dum vixit in pau-
pertate. quod etiam **hieronymus**. ponit i vita malchī
et de romano imperio dicunt historici et recitat
Augustinus et. **Potius** et veri⁹ diceretur ecō-
tra q̄ temporalia et presertim in ecclesia diu abs-
q̄ spiritualibus esse non possunt. Et certum est
q̄ cum eis non adesse non possūt. Alioquin fal-
leret christ⁹ qui dixit. **Primū** q̄ri. re. dei. et hec
oīa adi. vo. nō dixit ecōtra. primū querite dita-
tionē et post hoc regnū dei et iusticia eius vobis
adiicietur. imo sicut alias memini declarasse ni-
mum studium in multiplicatione bonorum tē-
poralium et iurisdictionum in ecclesia non parua
causa est sue desolationis tam i spiritualibus q̄
temporalibus et hoc manducebat p similitudine
corporis mystici ecclesie totalis ad corpus vey
hominis. **Naz** intendere nimis regimini sensua-
litis. spreta directione rationis/ est vtrūq̄ taz
sensualitatem vey q̄ rationem extinguere. **Hic**
est q̄ multi proborum et cōtēplatiuorum in ec-
clesia. parum curant si depauperetur ecclesia vlt cō-
culcetur in tēporalibus istis vocatis bonis/ vi-
dentes tot vitia et abusus ex his prouenire i cō-
uiujs superfluis. in venationibus. in symonijs
et predis/ et violentis. promotionibus indignis
simorum/ in ambitionibus prelaturarum et be-
neficiorum/ in superbjs dissolutissimis. in volu-
ptatibus effeminatis. ceterisq̄ innumerabilib⁹
et nefandis abusionibus/ in quibus se reputant
gerere vitam actiuam. dando onera grauiā et.
Et hec omnia cessarent/ aut non ita saltem abū-
darent/ in paupertate modesta. **Amplius** non
ita diuerterent ecclesiastici etiam de patrimonio
christi dotati ad traditiones et adinventiones
hominum pro diuitijs cumulandis/ spreta lege
christi sicut nunc facere conspiciamus. fornicati-
one quadam spirituali perniciosissima. Et ad
grandem tempestatem moderni temporis et scis-
matis. consolandam possent applicari que omit-
to. quia facile est ex precedentibus elicere. **Se-
ptima conclusio.** Vita **Johannis bapti.** post vi-
tam christi et matris eius fuit angelica/ et inter
viatores saltem quo ad aliquid perfectissima.
Pro cuius declaratione aduertendum q̄ vita
Johannis potest compari ad vitā alioz triplr
Vel q̄ ad pphetiā. vel quo ad austeritatem vi-
ctus. vel quo ad meritum interioris. Si cōpem⁹
pphetiā **Johis** ad pphetias alioz. quo ad hoc
Johes ē pfectior. quia modo certiori et clario-
ri demonstrauit christū propter quez prophete

De sensu litterali

oēs illustrati sunt et suas cōtexuerūt pphetias. Et hoc forsā inuere volebat ipa veritas cū ait q̄ inter natos rē. Nec moueat aliquē q̄ Iohēs videbat certa expetiētia xpm; et ob h̄ nō pphetabat de eo. De certis enī et pntib⁹ nō ē pphetia. Fateor enī q̄ aliq̄ in hoīe illo videbat respectu quorū nō erat prophetia. s̄ scia vel experientia vt q̄ hic eēt vn⁹ hō sic ambulans rē. Sed alia erant q̄ nō videbant vt q̄ talis hō esset deus et messias in lege promissus et agnus dei qui tollet peccata mundi rē. Si dicat vltērius q̄ Iohannes interrogatus rēdit se nō eē pphetam. Dicit aliq̄ eū hoc dixisse ex humilitate non ex veritate. quasi videlicet aliq̄ eēt humilitas sine veritate aut quasi humilitas p mēdaciū acq̄rat. Et iō verius et apertius dicit q̄ iohānes negās se pphetam rēdit ad intentionē querentium iudeorum. sciebant itaq̄ iudei scriptū eē i lege eorum. Deut. xviij. dicente domino. Prophetaz tibi suscitabo post me rē.

Sequuntur propositiones cū idem de sensu litterali sacre scripture Et de causis errantium.

Qui autē blasphemauerit in spiritū sanctū nō habebit remissionē in eternū. Sed reus erit eterni delicti. Mar. iij. Quedā sunt i alijs lectionibus sup hac optacula textus marci tertio q̄ sita et exposita. Exposita sunt inter cetera species peccati in spū sanctū q̄ a doctoribus cōmunit assignant eē sex. et declarata ē ratio. Inter illas vero spēs peccati qd̄ textus noster appellat eternum delictum: numerat impugnationem veritatis agniti nō q̄ veritas sub rōne qua veritas poscit a quoq̄ impugnat/plusq̄ nequit ipsa bonitas in effectū a quoq̄ ordiri/neq̄ enī h̄ret veritas hoc mō rōnem aliquā malicie vel ipugnabilitatis. Contigit nihilominus veritatē etiam cognitam impugnat: sub alia rōne/vt rōne dicitis q̄ habet odio. vel rōne effect⁹ ex veritate cōsequentis/vt quia p eā fit hōi dānū aliqd̄ tpale vel inhonoratio. Sic iudei veritatem de christo prius cognitam impugnaverūt postmodū propter odiū eius vehemēs et radicātā inuidiā. Et q̄ veritas p eum p̄dicata culpabat auariciā eorum atq̄ superbiā. audiebant inquit euangelistarum vnus: hec omnia pharisei et deridebant eum q̄ auari erant. Erant s̄citer arrogantes et superbi. Et qm̄ nostri probdoloꝝ t̄pib⁹ videt iualuisse spēs h̄ et̄ni delicti q̄. s̄ ē ipugnatio v̄itat/ agniti/medū i anglia/medū i scocia medū i studio pragensi et almania. sed etiā quod dolet et pudz in francia. Proposui quedam adducere valentia ad impugnationem doctrinalem et psequenter ad eradicationē iudicialē pcti hui⁹ tam enor

mis/qd̄ nō h̄z remissionē i eternū. Amplius q̄ seminatores heresum talium et ipugnatores veritatis quā agnoscūt vel agnoscere deberēt cū se catholicos p̄fiteant dicunt fundare dicta sua i scriptura sacra et ei⁹ sensu vero litterali/quā solam scripturam asserūt se velle insequi et admittē. reiectis et p nihilo habitis q̄buscunq̄ institutionibus alijs vel scripturis decretorū/vl decretalium: quas appellant apocryphas et christo aduersas. Considerandū erit in primis: quis dicendus sit sensus l̄ralis scripture sacre/qualis est inuestigandus et tenendus? Considerandū erit proinde magis in particulari de ipis erroribus/nostro tpe vel inuentis vl renouatis. Et de causis et cautelis eorundē. Sint igitur pro p̄ma considerationē nostra principali ppositiones q̄ sequuntur. **Propositio p̄ma.** Sensus litteralis sacre scripture semper est verus. **P̄t. q̄ ex illo solo sumi pōt efficax argumentū s̄m Augu. et Hiero. et hoc non habent negare etiam aduersarij cū quibus agendū est.** **Propositio huius est nup̄ parisijs p̄dēnatū.** Et reputata ē expositio vel allegatio distorta/que inducit ad hoc illud apli. Littera occidit rē. **Secunda.** Sensus litteralis sacre scripture accipiendus est nō s̄m vim logice seu dialectice. sed potius iuxta locutiones in rhetoricijs sermonibus vsitatas. et iuxta tropos et figuratas locutiones quas communis vsus cōmittit/cum consideratione circumstantiarum littere/ex precedentibus et posteris apposis. Habet enī scriptura sacra sicut et moralis et historialis scientia suam logicam p̄p̄iam quam rhetoricam appellamus. Unde Augustinus super hac re librū perutilem et elegantē cōposuit quem intitulauit de doctrina christiana et in quattuor volumina cōdistinxit. Enumerauit inter alia septem regulas titoni quas appellat clauē ad elucidationem et expositionem sacre scripture necessarias. De his etiam loquitur Nicol. de lyra in principio postille sue super bibliam. Tractauit insup d̄ hoc sensu litterali magister. B. de heuta in vna questione prologi super sententias. **Tertia.** Sensus scripture litteralis iudicandus est prout ecclesia spiritus sancto inspirata et gubernata determinauit et non ad cuiuslibet arbitrium vel interpretationem. Unde Augustinus contra epistolam fundamenti. Euangelio non crederem rē. Nota q̄ reformatio finalis saltem declaratiua est ad ecclesiam et ad concilium eam representans. quia q̄ euangelium Marci sit euangelium christi: plusq̄ euangelium sancti Thome vel Nichodemi credimus ex traditione ecclesie. Unde et apostolus Si quis aliud euangelizauerit/etiam angelus de celo anathema sit. rē. **Quarta.** Sensus l̄ralis scripture p̄serti i s̄mōib⁹ moralib⁹ v̄tis plerūq̄ indefinita p vniuersali iuxta cōez modū accipiēdi.

Arbitur insuper alijs locutionibus figuratis/ p-
ut modo dicebatur/ ppter ea talis indefinita lo-
cutio non excusat semper asserentem a falsitate
supposito qd sit in aliquo particulari casu verum
illud qd indefinite positum est. **Quinta.** Sen-
sus logicalis verus in assertione theologica/ nō
excusat asserentē/ quin talem assertionez debeat
reuocare/ si falsa sit in sensu theologico litterali
aut si sit scandalosa/ vel piarū aurium offensiva
aut aliter male sonans/ hec sequitur ex p̄dictis.
Sexta. Sensus litteralis sacre scripture fuit
primo per christū & apostolos reuelatus/ & mi-
raculis elucidatus/ deinde fuit p sanguinē mar-
tyrum confirmatus/ postmodū sacri doctores/
per rationes suas/ diligentes contra hereticos
diffusus elicerūt predictū sensum litteralē/ et
conclusiones ex illo clarius vel p̄babilius cōse-
quentes/ postea successit determinatio sacroz
cōciliorū vt qd erat doctrinaliter discussū per
doctores/ fieret per ecclesiā sententialit̄ definitū
Apostolice sunt tandem pene per iudices tam ec-
clesiasticos q̄ seculares/ contra eos qui proter-
ua temeritate nolent ecclesiastice determinatio-
ni subiacere. Et hoc necessaria p̄uisione factū
est/ quoniā in ratiocinando & alterando aduer-
sus veritatem nō ē apud multos finis. **Septi-
ma.** Sensus litteralis si & dum expugnāt tēpo-
ribus nostris/ in his que sunt iam apte per eccle-
siam determinata ac recepta non oportet agere
curiosus ratiocinationibus aduersus impugna-
tores/ sed statutis punitionib⁹ vt. patet ex vlti-
ma particula propositionis precedentis. **Oc-
tava.** Sensus litteralis sacre scripture si reperi-
tur determinatus & decus in decretis & decre-
talibus/ & codicibus cōciliorū/ iudicandus ē ad
theologiā & sacrā scripturam nō minus p̄tinere
q̄ symbolū apostolorum. Propterea non ē sper-
nendus tanq̄ humana seu positua cōstitutio
fundatus. Et in hoc errāt pene omnes heretici
qui post cōpilationē decretorum & decretalium
inualuerūt/ videntes enim qd errores sui suffici-
enter coarguunt per sententias doctoz & sūmo-
rum pontificum/ & conciliorū generalium/ dicūt
omnes tales scripturas apocryphas eē/ vel falsas
nisi ostendatur/ qd sint expresse i scriptura sacra
& ita consequenter negant quattuor doctores/ &
concilia/ putantes qd ex sacra scriptura cōvinci
non possint. Verum est qd ex aduerso quidā in-
ueniuntur nolentes vel nescientes distinguere
in ip̄is decretalibus & decretis/ ea que sunt d̄ iu-
re diuino proprie dicto/ ab his que sunt de iure
pure posituo/ vel de iure propriē naturali. vlt̄
mixto iure ex pluribus. Super qua re tam in le-
ctionibus q̄ in collationibus/ p cōmendatione
dominorū iuristarum sepe locutus sum/ quātū
mibi datū erat/ & vtile videbāt. Siquidē igno-
rantia huius rei turbationez in ecclesia induxit

plus q̄ dici possit. **Nonā.** Sensus litteralis
quis sit in multis p̄sertim in his que sunt ne-
cessaria ad salutē satis expressus in libris sacre
scripture/ vel ex illis euidenter cōsequat̄ apud
eruditos in eisdem libris/ nihilominus expedi-
uit tales sensus sub certis articulis cōpendiose
in publicū tradere/ quēadmodū d̄ simbolo apo-
stolorū & Athanasij factū fuisse cognouim⁹. Ex
igit hoc maxime cōmunitas rudis hominum/ &
capitū seu iudiciorū varietas/ put deducit san-
ctus Thomas in principio summe contra gentē-
les. **Decima.** Sensus litteralis sacre scriptu-
re rationabiliter explicatur apud studia genera-
lia/ & in certis diocesisibus ne dum per totā eccle-
siam sed per diocesanozū siniam cuz p̄silio do-
ctorū theologicorum in eisdem studiis degenti-
um. **Queratio:** quāta scz effrenis quorundā li-
bertas in loquendo & docendo/ talit̄ cōpescatur
quoniam apud theologos debet esse p̄scripta
loquendi forma sicut tradit Augustin⁹/ liberis
inquit verbis vtuntur philosophi/ & in reb⁹ ad
intelligendum difficilibus: offensione piarum
auriū nō p̄tmesunt/ nobis autē ad certā regu-
lam loqui fas est. **Nota** de studio parisiē. & ar-
ticulis eius. **Nota** de anglia & scocia & praga.
Nota de godfrido de fontibus/ & de questione
quā tractat/ & qualiter argumēta sua nō cōclu-
dunt. **Undecima.** Sensus litteralis quorū-
dam articuloz/ vt p̄cise declaratus p vnū ep̄m
etiam cū consilio doctorum si negetur eē scriptu-
re nō redditur ex hoc p̄cise ip̄e negās heretic⁹
Sed penas appositās talis incurrit si sit diocesa-
nus/ & ad reuocandū rōnabiliter p̄demnat. Pro-
bat p̄ma ps. qz pōt ad papā appellare ex causis
rōnabilib⁹ in casu. imo & a papa ad p̄ciliū gene-
rale. Rō ē. qm nec papa nec ep̄s aliq̄s ē sic p̄fir-
mat⁹ i fide de lege cōi qn possit errare. **Duo-
decima.** Sensus l̄ralis sacre scripture/ si neget̄
eē ver⁹/ & impugnet tam verbo q̄ facto. p̄ illos
p̄sertim q̄ subsunt p̄latis & in q̄sitorib⁹ q̄ sensum
talē declarauerūt eē de sacra scriptura. **Consur-
git** vt frequēt vebemēs suspicio contra tales qd
sint heretici scz qd hnt deprauationē in intellectu
per errozē/ & i affectu p incorrigibilitatē vlt̄ p̄tina-
ciā. Rō ē p̄mo. qz p̄ferunt sensū suū iudicio pru-
dentioz & sapientioz. **Transgrediunt̄** etiā ter-
minos q̄s ponūt p̄res eoz. Altera rō ē dū ea que
determinata vel declarata sūt p iudices & p̄ciliū
fidei. sūt talia q̄ debēt explicite credi p illos & ab
illis q̄ p̄tradiciūt. **Exēpla** sunt manifesta in arti-
culis parisi⁹ condemnatis. quoz plurimi sūt d̄
articulis fidei. q̄s q̄libet adultus & capax rōnis
p̄uersans iter christianos/ tenet explicite credē
sicut qd deus est trinus & vn⁹. qd resurrectio mor-
tuorum erit. qd fornicatio est peccatum mortale/
qd mundus fuit creatus & non ab eterno. **Et ita**
de plurimis. **Sic** etiam temporibus nostris cō-

De causis errorum

demnate sunt assertiones aliquae quarum oppositas quilibet capax rationis et conuersans inter christianos ut communiter explicite credere constringitur. sicut quod iuramentum licitum est tenendum quando non vergit in detrimentum salutis eterne / quod homicidium non est licitum nec approbandum quando fit absque iudiciaria et legitima auctoritate. quod rex non debet remunerare homicidia et perituras. et ita de similibus.

Eransamus consequenter ad dicendum aliqua de causis errorum / et eautelis errantium. Et dicamus summam et velut ab alto / quod omnium errantium prima radix et principalis origo fuit / et est inordinata affectio vel voluntatis deprauatio. Hoc vidit Augustinus dicens approbare falsa pro veris non est natura instituti hominis: sed pena damnati. Declaramus preterea istud quod nunc diximus et intendimus: et hoc narrando potius quam disputando vel conclusiue loquendo. Ecce in primis / quod error omnis in lucifero et complices angelis / prouenit ex damnatione voluntatis vel affectus per arrogantiam et superbiam in seipsis complacentiam prout declarat Augustinus in suo de ciuitate. et doctores communiter i. ij. sententiarum. **E**cce quod eua idcirco errauit: quia curiose concupiuit fructum pulchrum visu et ad descendendum suauem / ita ut consequenter delapsa sit in hunc errorem ut crederet fieri sicut deus sciens bonum et malum etc. ut etiam reuocaret in dubium diuinam sententiam / quam absolute tenebatur credere: ne forte inquit moriamur. **E**cce Adam qui et si non seductus sit: sicut mulier prout dicit apostolus / seductus tamen in hoc fuit secundum doctores: quod nolens contristare delicias suas. scilicet coniugem credidit veniale et quasi pro nihilo esse illud quod erat mortale. Sic habemus quod superbia et quedam sensualis complacentia inducunt errores. **C**onsideremus inuidiam et iram ipsius Cain aduersus Abel / et inueniemus quod propter eam Cain cecidit in hunc errorem / et in alios multos / quod credidit peccatum suum maius esse quam diuinam misericordiam. Sic post eum errauerunt plurimi tam ex iudeis quam ex vocatis christianis / qui dicebant non esse penitentiam vel salutem post certum numerum: vel vices peccandi. sicut Augustinus et Pico de lyra notant / et sicut aliqui exposuerunt illud apostoli ad Hebraeos. Impossibile est eos qui semel lapsi sunt etc. Consideremus preterea sicut iam tactum est / quod propter inuidiam iudei prius habentes noticiam de aduentu christi / corruerunt in oppositos errores de christo / dicentes quod erat samaritanus: demonium habens / vorax et potator vini: et publicanorum amicus. Similiter posterioribus et etiam modernis scriptis. Quidam reputantes se iustos: et considerantes vitam prelatorum et sacerdotum / subiectam

esse multis vitiis: et prauis moribus / acceperunt viam suis erroribus. sicut experientia docuit in ille modis. **E**t ad ostensionem huius et confirmationem eorum que diximus / inferamus hic verba formalia que autor summe de vitiis et virtutibus posuit in tractatu de fide. **P**rima causa erroris est ignorantia capacitatis intellectus humani quidam enim non attendentes limitatum esse intellectum humanum / credunt eum capacem esse omnium / et ideo credunt illud non esse quod ab eo non capit. Sicut si aliquis crederet circulum solis omnia continere. ipse crederet illa non esse que infra circulum illum non continentur. Similis error est in illis qui credunt non posse esse scientiam de magnitudine solis et lune: et stellarum. quia ipsi non habent eas. **S**ecunda est auersio intellectus a credendis / ab his que possunt hominem inducere ad credendum: et conuersio ad errores. Quidam enim sic amant errores suos: ut contraria eis non velint cogitare vel audire. **P**rouerb. xvij. Non recipit stultus verba prudentie nisi ea dixeris que versantur in corde eius. Non est datum homini videre post tergum suum / nec videre intuitu: sic nec intelligere ea a quibus intellectus se auertit. **P**ostulant audire qui sunt in erroribus aliquid de miraculis: nec sacra eloquia: nec rationes doctorum quibus possunt ad veram fidem induci. **I**tem non est mirum si remanent in erroribus sanctis. **T**ertia est rerum subtilitas et intellectus grossities / qui turbidum habet visum: pilum qui ab alijs videtur non videt / sed non ideo credere debet eum / ibi non esse / non videt visus humanus quicquid videt angelinus. **Q**uarta est distantia a credendis. Quia enim commorantur in sensibilibus / qui longe sunt a credendis que sunt inuisibilia / non appropinquantes ad illa nec studio nec exercitacione. **I**tem non est mirum si illa non vident / ipsi sensum volunt habere ducere ad credenda que ceterum est quantum ad ea. **U**bi sic disputat de spiritualibus / sicut ceci de coloribus. **B**ern. super **C**an. Quod lux incassum circumfundit oculos clauos vel cecos / sic aialis homo non percipit ea que sunt spiritus dei. **A**ug. **S**ecunda lux est non corporis sed mentium hanc lucem que non videtur est quasi ceterum in sole. **Q**uinta est negligentia credere dei adiutorium ad ea credenda. **F**ides non est naturalis / imo est electio diuine bonitatis / et donum gratuitum. **S**i est naturalis eadem est apud omnes / nec est tanta dissensio de ipsa quanta est / ideo a deo petenda est. **M**att. ix. Credo domine adiuua incredulitatem meam. **E**p. ij. Gra estis saluati per deum / et non ex vobis / dei enim donum est. et s. **I**oh. v. Dedit nobis sensum ut cognoscamus deum verum / sicut sol non videtur nisi ex lumine suo sic sol intelligentie non videtur nisi ex lumine suo. scilicet ex luce gratie quam infundit. **S**ed aliquid sunt ut vesperationes solem non videntes de nocte quando volant / quia tunc sol non lucet super terram / de luce vero eum non vident / quia tunc dormiunt. Sic isti

solem intelligentie ideo non vident. quia in nocte sunt cum ipse eis non luceat/lucē gratie iſſi dēdo/non propter hoc affirmare debent eum non esse.

Sexta est obstaculum peccati/quidam enim immundicia operum suorum/quasi obiectu manuum/lumen solis intelligentie a se repellunt. **Job. xxiij.** Ipsi rebelles fuerunt lumini. **S**eptima est superbia que est velut inflatio faciei interiorum. **Augustin.** vii. confes. Tumor meo separabar a te/et nimis inflata facies claudebat oculos meos. **Bern.** super casu. Superbo oculo veritas non videtur/sincero patet. et super illud **Iere. xlix.** Arrogantia tua et superbia cordis tui decepit te dicit glo. Omnis hereticus arrogas quia superbia facit hereticum/non ignorantia. **Augustin.** Superbia meretur illud. **Abac. ij.** Quomodo vinum potante decipit/sic erit superbus. **Unde Gregorius de superbis.** Tanto inquit a dei luce longe sunt/quanto apud se humiles non sunt. **O**ctava est affectio inordinata. intellectum trahens ad contraria fidei vt timor inordinatus/vel amor vel odium. Affectio inordinata est velut lipitudo respectu oculi interioris. **Augustinus.** Si quis alteri digito solē ostēderit et videre nō poterit culpā potius oculi lipitudinē/et digiti ostensionem. **H**anc lipitudinem purgari oportet. **Aug.** Purgandus est animus vt pspici illa luce valeat. Timor multos retrahit ne crederent in christum. qui enim credebant in christo despiciebant ab alijs et extra sinagogam fiebant. ideo qui gloriam amabant et contemptus iſtū timebāt/nolebant ad christū conuerti. **Job. v.** Quomodo credere potestis et gloriam ab inuicem recipitis et gloriāz que a solo deo est non queritis. Amor etiam diuitiarum et timor amittendi locū et gentem iudeos impediuit ne in christum crederent. Amor diuitiarum oculus est avarorum/et amor deliciarum est oculus voluptuosorum. **Tacha. v.** dicit de impietate. Hic ē oculus eorum in vniuersa terra. **Proverb. xxi.** Lucerna impiorum peccatus. iō avaro videtur aliquid licitū qđ alijs nō videtur. quia auaricia est lucerna ei/fin eam enim iudicat. **Luxurioso** videt illa quā nimis amat pulchra/cum sit deformis/quia amor facit eum errare in iudicio illo. Odium etiaz intellectū multorum a fide auertit. multi valdenses odientes prelationē clericorum/dicunt deo obediendum esse et non homini. Aliqui etiam ex eis dicūt solis prelatis bonis esse obediendū. Dicunt etiaz ordinē non esse necessarium ad hoc qđ aliquis liget vel soluat. Et qđ nō est necesse vt aliquis confiteatur peccata sua sacerdoti. Et qđ relaxatōes quas episcopi consueuerunt facere non valent nec suffragia ecclesie prosunt mortuis. Item timētes errores suos per iuramenta propalar dicunt in nullo casu esse iurandum. Item timē-

tes se occidi dicunt in nullo casu esse hominem occidendū. Sic transierunt heretici in affectū cordis etc. Tales corrumpunt omnē ordinē hierarchicum/nedum in ecclesia/sed etiam in seculari politia. Tales nihilominus protestantur se fidem catholicam tenere et cum euocantur querunt subterfugia sophistica et captiosas response et liguis et liguis loquūt. Tales infecerūt regnum anglie/destruxerūt studiū pragense/et vsq ad scotiam venerunt. Et prohodolor experimur/in hoc regno qualiter multiplicati sunt super numerum. qui ad seditiones et rebelliones contra omnem dominationē eriguntur et nolūt qđ infima per media reducant in deum/sed constituunt se iudices et supremos. **Finis.**

Incipit tractatus
magistri Johānis de Gerson cōtra heresim de
comunicacione laicorum sub vtraq3 specie.

Blaturus in

sta seniorum huius sacri concilij Constantien. monitionē generalem/nonnulla que concernunt expugnationē heresum et hereticorum nostri temporis nominatim/secte nouiter exorte et protinus iudicialiter damnate/de necessitate comunicandi laicos sub vtraq3 specie. panis scilicet et vini/profero cum euangelica paupercula duo minuta que dici possunt duplex ille denarius quem samaritanus protulit et dedit stabulario pro cura vulnerati. vnus denarius decē regulas speculatiuas. alter decem practicas habet inscriptas. **P**rima. Scriptura sacra est fidei regula. contra quā bene intellectam/non est admittēda autoritas. ratio hominis cuiuscunq3 nec aliqua consuetudo. nec constitutio. nec observatio valet. si contra sacram scripturam militare conuincatur. hec regula fundamentum est comune nobis et hereticis quos ipugnare conamur. Propterea concedimus et approbamus omnes vel autoritates vel rationes que hanc probant. pro quanto non ad aliud probandum per eos ducuntur vel induci quererētur. Quamobrem sacrascriptura debet considerari/ quasi sit vna propositio copulatiua/connectens singulas partes. et vnam confirmans per alteram/ elucidans et exponens. quoniam si propositio aliqua sacrescripture posita assertiue per autorem suum/ qui est spiritus sanctus/ esset falsa. tota sacrescripture esset dicit Augustinus: vacillaret autoritas. quia similis est ratio assentiendi per fidem cuiuslibet/ quia propositiōi signate in sacrascriptura. ita vni sicut alteri. scilicet autoritas diuine reuelatiōis que vtrobiq3 comunius est ratio credendi.

De communione laicorum

Secunda. Scriptura sacra dum consideratur in aliqua sui parte vel propositione non ē tenenda in solis terminis illius propositionis / aut in illo sensu quem illa propositio sic per se & nuda considerata facit. Sed conferenda est & concordanda per cōparationem ad alios sacre scripture passus. Patet hec regula ex precedenti & per exempla manifesta / qualia sunt innumera. **Vixit** itaq; christus **Matth. vlti.** Qui crediderit & baptizatus fuerit saluus erit. si quis voluerit in hac precisa forma vel sententia stare / non admissa quacūq; collatione ipsius cū alijs. si cut inuentos aliquos eē tales notat **Augusti.** de ciuitate dei. xxi. cōstat qd errabit manifeste / pōnēdo qd sola fides sufficit in baptismo ad salutē / si ne alijs virtutibus. sicut traherent alijs ex simili verbo christi. Qui credit in me habet vitā eternam. **Amplius** arguendo ad hoies sic. **Induce** remus illud christi **Joh. vi.** Ego sum panis viuus qui de celo descendi. si quis manducauerit ex hoc pane viuet in eternū. Attamen sū istos non sufficit manducatio solius panis id est sumptio corporis. sed requiritur bibitio sanguinis. **Tertia.** Sacra scriptura potest & debet in suis partibus & partialibus assertionibus / reuerēter & humiliter & diligenter expositionē recipere / concordando passum cum passu & vnum per alterum iudicando. **Sequitur** ex precedentib⁹. **Et** quia sic fit in omnibus alijs sciētijs & doctrinis / in quibus intētio & sensus vnius dicti trahitur ex alijs / ex quibus apparet intentio dicentis. quoniam sū **Bilariuz** : intelligentia dictorum ex causis est assumenda dicendi. Alioquin plura essent mendacia & contradictiones i quolibet scientiarū. & precipue in sacra & diuina q̄ essent veritates in omni modo loquendi cōmuni. **Quarta.** Scriptura sacra i expositione partium suarum requisit & requirit homines primo peditos ingenio. secūdo exercitatos studio tertio humiles in iudicio. quarto imunes ab affectato vicio. p̄t̄ quoniam ex opposito alterius istorū quattuor / solet facillime falsus intellectus scripture suboriri. vt si sit hō hebetis ingenij / si iners & neglectos studij. si superbi & arrogantis iudicij. si deniq; fuerit infectus & deprauat⁹ ex affectu alicuius vicij. quoniam excecāt tales malicia eorum. Possent ista & istorū quodlibz taz autoritatibus q̄ exemplis & rōibus multipliciter declarari. que q̄ nota sunt doctis / & alibi satis inueniunt / breuitatē amor linq̄t. **Quinta.** Scriptura sacra in sui primaria expositione habuit homines eruditos non solum humana rōcinatione vel studio / sed diuina reuelatione & inspiratione sp̄s sancti. Patet de apostolis & alijs / d quibus loquitur **Lucas** in actibus apostolorū c. xiiij. **Et** **Paulus** plures enumerat diuisiones grarū in / inter quas interpretatio sermonū & ser

mo scientie / & sermo doctrine. **Compandi** igit sunt doctores in expositione sacre scripture cū doctoribus / & illi quos cōstat habere conditōes p̄sitas in precedenti regula / p̄ferendi sunt non habentibus. Similiter habētes reuelationē. nō habentibus eā. **Et** dona gratis data possidētes non possidentibus ea. ceteris paribus. **Et** proinde conuincitur ac reprehendit quorū dā arrogantia modernorum / vsurpantium sibi illa de psalmo. Super omnes docentes me intellexi. **Et iterū.** Super senes intellexi. **Et iterū.** Super inimicos meos prudentē me fecisti. Sed vtināz aduerterent si vere sint eis cause q̄ iungunt. q̄ testimōia tua exquisiui & lex tua meditatio mea est. & reliqua. **Sexta.** Scriptura sacra nō ita recipienda ē nuda & insolidum / cōtemptis alijs traditionibus hōim qm̄ debeat ad intelligentiam verā ipsius habendā / iuribus humanis & canonicis / & decretis & glosis sanctorū doctorū frequenter & humiliter vti. Patet ex precedentib⁹. patet etiā ex modo quē tenēt heretici quos nūc impugnamus / qui doctores valde diligēt allegant pro suis assertionibus colorandis & corroborandis. **Et** tales qui sunt aliquando nullius autoritatis vel ponderis. sicut sunt aliqui glossatores decretorū & decretalium. & non sancti nec multum in theologicis eruditi. **Et** similiter alii qui quos de numero trahunt theologorū. vnde sic arguitur aduersus eos. Si doctorib⁹ & peritis in sua arte credendum ē / cur doctoribus per nos allegatis non vultis credere. Quos allegatis bene intellecti sūt pro nobis / & alij qui absq; vlla cōpatione plures sunt / & clarioz sermōe dicentes nostrā sententiā. Si vero nō talibus i aliquo credendū est. cur eos p̄ vobis in cōfirmatione errorē sp̄s sancti & sensuum vestrorū tam curiose & exq̄sitisimo studio queritis allegare / vnde cūq; colligentes & discerpentes quātum libet renitatur. **Septima.** Scriptura sacra recipit interpretationē & expositionem nedum in suis verbis originalibus / sed etiā in suis expositionibus. patet ex precedentibus. vñ si allegatur **Aug⁹.** exempli gratia / qd dixerit in vna glossa sua sumendum eē sanguinē christi in cōcagatione laicorū. & hoc de necessitate salutis. **Et** alibi dicat vel obseruet oppositū / sū intellectū q̄ prima facie colligētur ex vbi / attendendum est ex dictis alijs qualiter est concordandus sibi ipsi. Inuenitur enī dixisse. Crede & māducasti. & ita dicere potuit. crede & bibisti. **Octaua.** Scriptura sacra dum p̄ nouellos homines inducitur tanq̄ credenda sit in suis nudis terminis / absq; alterius interpretis vel expositoris admissione. exponitur grauib⁹ periculis & scādalis nisi solerter prouideatur & cōfestim occurratur. Patet ex precedentibus. **Et** q̄ ad veritates tales implicat semetipsos in dictis suis / prout

deductum ē in sexta regula. Dum aliqui pro se i
ducunt doctores/ et inductos cōtra se nō admittunt.
Dum preterea vitare volūt glosam omnē
incidunt aptissime in multiplicē contradiciōez
et vltra q̄ iudei litterales iudaizant/ qui recipiūt
in antiquis traditionib⁹ legis expositiōes suoz
doctozū multas et varias/ vt rabbi salomōs/ et
rabbi moyſi et aliorū. quēadmodū traditū hñt
in lege. **Deut. xvi.** sub mortis interminatione/
sacerdotib⁹ leuitici generis esse credendū et obe
diendum. **Ex** hac preterea radice pestifera ori
sunt/ et quotidie crescunt errores begardoz et
pauperū de lugduno/ et omnīū similiū. quozum
multi sūt laici hñtes in suo vulgari translationē
biblie in grāde p̄iudiciū et scandalum catholice
veritatis/ quale propositū ē in reformatorio eē
tollendū. **Mon.** Scriptura sacra in sui recep
tione et expositione autentica finaliter resoluī et
autoritatem receptionē et approbationē vniuer
salis ecclesie. presertim p̄mitiue/ que recepit eaz
et eius intellectum imediate a christo. et reuelan
te spū sancto in die pentecostes. et alias pluries.
Pater qz qz Mattheus scripserit veracit̄ euā
gelīū. et **Nichodem⁹** nō. solum habemus ab au
toritate ecclesie. **Iuxta illud Aug⁹.** Euāgelio nō
crederem/ nisi me autoritas ecclesie compulſisset.
Hec enim est ineffabilis regula a spū sancto dire
cta que in his fidei sunt nec fallere pōt/ nec falli.
Probationes omitto. **Et qz** hoc est primū p̄n
cipiū in fide tenendū. quo nō credito/ nō superest
arguere cōtra sic negantē/ sicut nec contra negā
tem primā p̄ncipia i moralibus/ et speculabilib⁹
arguendū eē tradit **Aristo.** Addit cōsecutiue qz
sacra scriptura in expositione habet et habere de
bet in reuerentia et autoritate maiori/ cōsuetudi
nē vniuersalis ecclesie/ circa ea que fidei sacramē
ta respiciunt/ et dispensationē ipsoz q̄ autorita
tē doctoris vnius p̄ticularis/ etia3 sancti. **Et** sic
tradit sanctus **Tho.** in illa questione. qua que
rit. vtrū pueri infidelium sint inuitis parētibus
baptizandi/ in ratione ad oppositum. **Unde** val
de mirādū videtur apud aliquos p̄sideratiuos
dum vident qz statim vt doctor aliquis cōposu
it vnam lectionem/ vel vna cōpositionē/ aut glo
sam super decretalibus aut decretis redegit in
scriptis. habetur illa glosa seu lectura in reuerē
tia/ tali qz allegatur autēticē in scholis et iudicijs
Qui doctor si viueret nō eēt cōparandus mille
et mille qui iam sunt in vita. **Et** tamē si tota vna
vniuersitas. **Exempli gratia.** que habet doctor
res in omni facultate p̄tissimos/ declararet aut
determinaret vna expositionē/ circa vnū passū
scripture sacre/ vel decretorum/ aut decretaliū
vix reputabī aut recipiēt hñi testificatio. q̄ si
videlicet scriptura mortua sit maioris autorita
tis q̄ viua. **Et** si opponatur qz in vniū puerit̄
iudiciū propter peruersionē effect⁹. cur non sūt

pōt dubitari/ qz in mortuis regnauerint du3 vi
uerēt hñi passiones iudiciū subuersiue. **Deci
ma.** Scriptura sacra patit̄ in suis lectorib⁹/ per
mittēte deo/ qz errent et p̄terue agant quatinus
qui probati sunt stant manifesti. sicut dicit apls
Et vt studia doctoz multipliciter excitent̄. pro
ut notat **Aug⁹.** et vt p̄ticularēs veritates quoti
diano exercitio inueniant̄. et eliciant̄. **Iuxta il
lud.** Pertransibunt plurimi et multiplex erit sci
entia. **Et** illud. Declaratio sermonū tuozū illu
minat. cum similibus multis. **Nihilomin⁹** dum
sacra scriptura patit̄ in suis lectoribus aut alle
gatoribus puerum et p̄teruum intellectum/ ad
uersus illa que manifeste sunt in eadē scriptura
tradita/ et q̄ declarata sūt p̄ eccliam vniuersalem.
et ita recepta p̄ fidelīū obseruationē/ d3 hñe defē
sionem suaz/ magis iudiciali seueritate et execu
tione punitiua/ q̄ ratiocinatione curiosa per
scripturas aut verba. **Pater** ex precedentibus.
Verificat enī i talib⁹ qz stultus verbis nō erudi
etur. qd et experientia quotidiana māifestat. **Al
la** q̄pe tales negāt/ p̄ q̄ sola p̄nt et debēt ad vias
veritatis reduci/ et si nolūt aliq̄ credere nisi q̄ re
perunt in biblia. inueniant illis si poterūt formā
sacramētoz/ et qz christus miscuit aquā cū vino
qd consecrauit. et ita de plurimis.

Sequitur alter dena rius regulaz practicatorū i expugnatione erroris et erratū circa materiā de laicoz cōicatione fa cien da de necessitate salutis sub vtraq3 specie.

Debet pot⁹ h sacri generale p̄ciliū
inocare auxiliū brachiū secularis si
opus fuerit/ q̄ p̄ rōinationes/ cō
tra tales/ attenta sua determinati
one q̄ iā transit in rem iudicatā **Ni
hilomin⁹** i expugnatione tali p̄nt aliq̄ doctores
de p̄cilio vel aliunde scribere vel aliē agere con
tra tales errores et errātes/ p̄ rōnes et p̄suasiōes
et allegationes/ quēadmodū fit nūc p̄ errorū cō
futatione p̄ns opusculū sub generalib⁹ regulis
q̄ p̄nt latius trahi et p̄ticulari⁹ applicari p̄ rōes
deductas ante decretū dicti p̄ciliū. **Prima.** In
expugnatione hñi/ d3 i p̄mis p̄cedi p̄teruient
tib⁹ aduersarijs/ q̄cqd ē theologicē et rōnabili⁹
cōcedendū/ vt accepto illo i q̄ ē p̄trouersia/ facili⁹
et cōpēdiosi⁹ ad erroris depositionē induci poss
sint. **Debet** enī p̄cedi sicut et sancta synodus cō
cedit. qz aliqñ potuit fieri/ et factū ē sine p̄ctō imo
cū merito/ qz aliq̄ laici cōicarent̄ sub vtraq3 sp̄e/
sicut aliqñ fiebat p̄secratio in fermēto/ ne iudaiz
sare videret̄ ecclesia/ sicut et xps et forsan pluries
p̄ eū primitiua ecclesia p̄secrauit/ et dedit hoc sa
cramētū post cenā. **Cōcedat** etiā ipis qz p̄tra sa
cramēti scripturā nec autoritas hñana/ nec consue
tudo aliqua robar habet. sed addatur qz interp
tationem vel expositionem ipsa recipit/ sicut

De communione laicorum

in regulis deductū est. **¶** Secunda. In expugnatione huiusmodi/principale illud circa quod versat difficultas/sicut in puncto centro vltar dine est. Si cōmunicatio talis sub vtraq; specie sit iussa generaliter a christo/sub debito salutis eterne/7 indispenſabiliter ab homine/quēadmodum dicimus q; baptis mus aque est de necessitate salutis/indispenſabili per hominē sic q; nulla auctoritate vel consuetudine possit introduci vel institui vt certi homines nō baptizarentur baptismo aque. Diffinit autem sacru cōciliū/7 verissime negatiuā/sicut nec sumptio sacramēti talis ē necessitatis ante cibum vel etiā post cibum. Circa qd ē rememoranda distinctio necessaria/7 notanda. q; circa ministratiōē vel institutiōē sacramētorū qdā sunt de necessitate sacri 7 de iure diuino. qdā vero sunt tñmodo de necessitate pcepti 7 de iure hūano seu positiuo. Exemplum in materia nrā q; fiat cōsecratio p talē verborum formā. q; in tali materia panis. q; per sacerdotē. hoc ē de necessitate sacri 7 iuris diuini. Quā aut fiat in tēplo seu altari sacratio. q; cū talib; vestibus 7 cū lumē. q; cū talib; orationib; . epistola 7 euangelio. 7 q; ieiuno stomacho. ieiunio etiā nature. Hec inq; omnia atq; filia sunt de solo pcepto humano 7 variabili. Sicq; ecclia posset ex causis rationabilibus etiā premissa omnia vlt aliqua talia imutare 7 imutata sub pcepto tradere/sic q; tunc peccaret hō faciendo illud in quo nunc meret. 7 q; transgrediendo peccaret.

¶ Tertia. In expugnatione tali/declarari pōt faciliter apud nolentes pteruire/vel ex affectu prauiter errare/q; sumptio sacramēti sub vtraq; specie a laicis/modo nō ē/aut vnq; fuit de necessitate pcepti iuris diuini sub pena dānationis eterne. Attamē dū fiebat a laicis picipiente vel pmittente vel cōsultente ecclia/bñ fiebat. sic dū cōficiēbant sacerdotes in fermēto. Nunc vō dū certa rōne inoleuit opposita p̄suetudo per eccliam laudata 7 iussa/q; iusso p̄z ex tali p̄suetudine q; est optima legū iterpres. Sumptio talis temeraria ē: 7 presumptuosa: scandalosa: seditiosa 7 eccliaſtici ritus turbatiua. 7 ex cōsequenti eterne dānationis inductiua. **¶** Nec valet cuz inducunt q; laici plus merentur sumēdo sub vtraq; specie q; sub sola forma panis. Rñdē falsuz ēē. q; melior ē obedientia q; victime. Et q; pōt ecclia prohibere aliq; que pnt aliqñ meritum augere in aliquibus/prop̄ meli; bonuz cōe adipsendum vel malū declinādū.

¶ Quarta. In expugnatione tali/dicendū ē asserentes talē sumptionē esse licitam 7 vtilē laicis sub vtraq; specie/tantū errant q̄tum illi/ qui dicunt eam esse necessariā de necessitate pcepti diuini/7 iuris indispenſabilis quasi sacramēti. Pater. qm̄ isti secūdi dānant apertissime de heresi/om̄s 7 singulos qui nō volūt laicos taliter ēē cōicandos:

7 ponunt eos extra eccliam. Et ita cōsequenter reputant q; sola generalis ecclia sit apud eōs. si cut olim fuit t̄pibus Augustini de donatistis. q; q; horrenda sit p̄sumptio videre stupor est. Et valde notandū est q; ex hac auctoritate xp̄i. Nisi manducaueritis carnē fili; hoīs 7 biberitis sanguinē non habebitis vitā in vobis. **Ioh. vi.** volūt pcludere ineuitabiliter errorē suū/7 nō attē dunt q; in eodē capitulo xp̄s p̄misit. Ego sū panis viuus/si quis manducauerit ex hoc pane viuet in eternū. vbi nihil loquit de potu. 7 iō mendacē faciūt xp̄m. si requirāt etiā cum manducatione sacramentali panis. sumptio etiā vini sacramentalis. qm̄ dictū suū ē vna cōditionalis. Si q; cuius oppositum psequētis stat sū eos cū antecēdēte sumpto in se/7 sū verba sua imo consequēs hoc modo repugnat antecēdēti. Est insup mirabile q; ex illo vno verbo volūt cōcludere q; sacramētalīs sumptio corporis 7 sanguinis christi cadat sub tanta necessitate salutis et iuris diuini sicut baptis mus aque. cum oppositum manifeste pateat per doctores/quoniā sine tali sumptione stat salus. saltē in paruulis 7 pueris circa perfectū vsum rationis sicut obseruat ecclia. Quis reperiatur ex quadam epistola cypriani/q; paruuli quattuor annorum recipiebāt aliquando corpus christi. Ponitur enim p miraculo puerum vnum talez qui oblato cibo idolis imolato nolebat aut non poterat comedere sed bene de pane consecrato gustabat si bñ mēmini.

¶ Quinta. In expugnatione tali respōdē dum est ad auctoritates aduersariorū inductas primo q; aliquē conceduntur pro quāto fundamentum veritatis dicunt esse sacram scripturaz 7 c. sed rite intellectam. Aliē similiter conceduntur pro quanto dicunt sacramentum altaris alt quando sumptum fuisse a laicis sub vtraq; specie/Quis pbabilius videatur q; hec obseruatio nunq; a tempore doctorum comunius apud omnes extiterit. Aliē que dicunt sacramentum altaris integre sumi debere sicut expressius iter omnes allegatos tradere videt. **¶** Gelasius papa de consecratiōe distinctiōe. h. cōperimus. debet exponi de sacerdotibus/ ecclie qui celebrant pro toto populo apud quos semper fuit 7 est de necessitate pcepti saltē ecclie/q; sub vtraq; specie cōmunicarent/ intantum q; plus obligantur hoc facere q; q; ieiuni celebrant iuxta consiliū doctorum dicentium q; vbi hō veniēs ad perceptionē sanguinis reperit primo ibi aquam/ quā putans fuisse vinum degustat. 7 ita frangit ieiunium nature. debet consecrare nouiter vinum 7 ita sumere. Et ita dicitur populus sanguinez bibere quia ministrantes pro eis illum bibūt pro ut intelliguntur auctoritates inducte/ ex canonibus ecclie. 7 iuxta verbū Augustini p̄dictum crede 7 bibisti. Est enim manducatio 7 bibitio

ista cōm distinctionē duplex. Una spiritua-
lis p̄ fidē & amorē q̄ necessaria ē in adultis. Alia
est sacramentalis q̄ si sit sine spiritali nedū nō
proficit sed officit. Adit tamē in precepto dum
eius sumptio nequaquā p̄tēnirur. put de confir-
matione & extrema unctione dicūt a doctoribus
q̄ dicunt eē sacramenta nō necessitatis. Et de h̄
sac̄o notet quid egit venerabilis **Hugo** de san-
cto victore in morte sua. Ex quo colligit sūptio
nē sacramentalē nō esse necessitatis sicut baptis-
mum & ex alijs notatis sup̄ quartū sentētiarum
per doctores dis. xi. & p̄ glosas **Joh. vi.** Et p̄me
ad **Cor. xi.** **Sexta.** In expugnatione tali sūt
inducende auctoritates doctorū sacre theologie/
qui scripserunt in hac materia quas hīc omitti-
mus partim q̄ fuerūt sufficienter allegate hoc
sac̄o concilio ante dānationē erroris predicti.
partim q̄ multe sunt vulgate & note. Deniq3 q̄
stat pro pte hac experientie testimonium. vbi-
bet diuulgatū/ quale qui negaret. debz nō rōne
sed sensu & flagellatiōe cōpesci. **Septima.** In
expugnatione tali proficere videret/ q̄ serenissi-
mus rex romanorū inuocatus a sac̄o cōcilio ac-
ciperet factum illud psequendū & terminandū
sicut & alias hereses in bohemia/ cū potētia etiā
brachij secularis. Attento precipue q̄ p̄ns fuit
& est in cōcilio vbi facta sunt decreta in hac pte
Attento p̄terea q̄ in regno fratris sui cui⁹ ē suc-
cessor/ hec heresis habet exordium. & nisi proui-
deatur serpet in longinquū. **Octaua.** In ex-
pugnatione tali videret/ multū p̄ficere/ p̄sertim
apud bohemos/ si cōciliū aut supposita ei⁹ pa-
lam ostenderent nedū verbis & epistolis s̄ factis
& exēplis. q̄ nō ex odio vel inuidia pcedit p̄tra-
eos. sed zelo solo fidei & salutis animarū. Et hoc
tunc fiet eis p̄suasibile si videant & sentiant in fa-
ctis/ q̄ querit in hoc cōcilio extirpatio omnium
errorum sine acceptione gentis alicuius vel per-
sonarū. Et q̄ nō solis eis fiat sicut nec fiet domi-
no concedente p̄secutio & nō alijs deteri⁹ aut nō
minus errantibus detur fauor/ dissimulatio/ aut
etiā defensio. **Nona.** In expugnatione tali vi-
deret/ maximū esse p̄iudiciū/ si nō libere cōue-
nirent theologi collationes mutuas cū charita-
te & absq3 cōtentione frequenter/ habituri/ cum
p̄causis minoribus & prophanis/ fiat quotidie
aliorū cōuentio. Rursus oportet q̄ stilus proce-
dendi theologicus obseruet. non litigiosus aut
pphanus. Super qua re alibi scriptū reperit
amplius. **Decima.** In expugnatione tali/ vide-
rentur idonei esse quantū ad expugnationē do-
ctrinalē/ theologi vniuersitatum illarū q̄ non
debent a dñis bohemis de odio vel inuidia ha-
beri rōnabiliter suspecti. & quos p̄stare pōt i ali-
is materijs sinceriter & veraciter & cōstanter ha-
ctenus decertasse/ sine nota heresis vel erroris
in alijs materijs. Et ad hoc nō dubium est para-

ti sunt inter ceteros/ theologi de alma vniuersi-
tate parisiensi/ qui magno i numero p̄fēres sūt
in hoc cōcilio. Sunt & de alijs vniuersitatib⁹ p̄-
claris tam numero q̄ merito/ theologi p̄cellen-
tes. **Unde** dicūt eorū plurimi/ qui sup̄ h̄ fue-
runt simul cōgregati/ q̄ cōsuetudo licite & rōna-
biliter fuerit introducta. de nō cōicando laicos
sub vtraq3 specie. p̄sertim post multiplicationē
fidelium. Et hoc propter euitationē multipli-
culi/ irreuerentie/ & scandali/ circa susceptionem
huiusmodi benedicti sacramēti. **Primū** p̄iculū
in effusione. Scdm̄ in deportatione de loco ad
locū. **Tertium** in vasorū sordidatione q̄ deberet
esse sacra nec passim tractata vel tacta a laicis
Et multominus deberet vinū consecratū vēdi
apotecis/ sicut sit apud tales vt dicūt. **Quartū**
in barbis longis laicorū. **Quintum** in cōseruari-
one p̄ infirmis/ qm̄ possit in vase acetūz genera-
ri/ & ita desineret. ibi eē sanguis christi/ nec susci-
piendū esset nec nouiter cōsecrandū sine missa.
Et fieri posset q̄ dare acetum purū p̄ sanguine
christi. addito q̄ i estate bibiones aut mulce ge-
nerarent quātūcūq3 eēt vas clausū. quādoq3
etiā putresceret aut fieret velut abominabile ad
bibendū. & hec rō est efficax valde. Et ex alia ra-
tione qm̄ alij multi p̄bibissent. Et querit in quo
vase fieret cōsecratio tantū vini/ quantū require-
retur in pascate pro decē aut viginti milib⁹ per-
sonarum. **Sextum** damnū eēt in sumptuosita-
te vini/ saltem apud multas partes in quib⁹ vix
inuenitur vinum ad celebrandum. & alibi chare
cōparat. Esset p̄terea periculū in cōgelatione
Esset rursus periculū in false credulitatis in-
ductione. & hoc multipliciter. **Primo** q̄ tāta eēt
dignitas laicorū circa sumptionē corporis chri-
sti. sicut & sacerdotum. **Secundo** q̄ hoc facere
semper fuit & est necessitatis/ & ita perierūt om̄es
& pereunt aliter sentientes facientes aut docen-
tes. Et omnes generaliter tam clerici q̄ docto-
res & prelati qui nō possetenus opposuerūt se ta-
li cōsuetudini/ verbis scriptis aut sentētijs & q̄
sac̄a scripturā om̄s illi peruerterent. **Tertio** q̄
virtus huius sacramēti nō est principalis i cō-
secratione q̄ in sumptione. **Quarto** q̄ ecclia ro-
mana nō rite sentit de sacramētis nec in hoc eēt
imitanda. **Quinto** q̄ concilia generalia & speci-
aliter **Constā.** errauerunt in fide & bonis mori-
bus. **Sexto** multipliciter occasio esset seditionū
& scismatum in christianitate nostra/ sicut expe-
riētia nūc manifestat in bohemia/ quē seditio
nedum ad spiritualem sed temporalem dissipā-
tionem tendit nisi dei prouidentia & regis roma-
norū prudētia prouideant & predisponant.
**Finit tractat⁹ aduersus heresim nouā de ne-
cessaria cōmunicatiōe laicorū sub vtraq3 specie
raptim editis Constantiē. Anno domini. M.
cccc. vij. die. xx. augusti.**

De probatione

Incipit tractatus

Reiusdem magistri Johannis de Gerson de probatione spirituum.

Probare spiritus si ex deo sunt/ subet discipulus ille quē diligebat Iesus. Neq; enī nesciebat illam coapostoli sui sententiam. Angelus sathane trāfiguratur se in angelū lucis/ sic vt fiat demoniū meridianum/ dū pro tenebris errorū quas ad tempus celare pmittit/ lucē veritatis clarā se fingit offerre. Datuit hoc apud sanctū martinū visibiliter. patet apud alios plurimos inuisibiliter/ dum teste Berū. sub specie magni boni et ardui/ grande peccatum operit suggerit et inducit. Probare spūs si ex deo sunt/ non cuilibet datū est. sed aliquibus per spūm sanctū/ qui vnus existens diuisiones gratiarū distribuit singulis p- ut vult/ ad edificationē corporis christi. quod ē ecclesia/ cui nunq; defuit in necessarijs. Sic igitur nō omnium ē prophetare. nec euangelizare omnium ē/ nec omnium interpretari sermones. sed aliquoz ex officio vsq; in finē seculi. Sic nō omnium est probare spūs si ex deo sunt. sed quib; datum est. quales sunt spūales quos vinctio docet de oibus/ q; et oibus iudicant etiā in die et die. Quale donū beatus Martinus et Anthonius et plures alij legunt habuisse. Probare spiritus si ex deo sunt ptingit multipliciter. Vno q; dē modo per modū artis et doctrine generalis/ sicut per eruditionē sacrarū scripturarū/ diligēti pioq; studio acquisitā. Sunt nimirū scripture in quibus putamus nos fidē habere p̄nētes arte/ falsos pphetas a veris/ et ab illusionibus reuelationes cognoscendi. Alius inuenitur modus per inspirationē intimā/ seu internū sapore siue per experimētale dulcedinē quandā. siue p illustrationē a montibus eternis/ effugantem te nebras omnis dubietatis. hoc autē ē manna absconditū et nomē nouū in calculo scriptū/ qd nemo nouit nisi qui acceperit. hoc Gregorius in dialogo. hoc Aug⁹ i de cōfessione de seipso et matre. hoc hugo de arra anime. cū pluribus alijs notauerūt. Probare spiritus si ex deo sunt/ per regulam artis generalē et infallibilem/ p particulari casu aut nō potest/ aut vix potest humanitus fieri. sed requirit donū spū sancti. qd apostolus nominauit discretionē spirituum/ quo dono fit vt mens nedū in se et de se sciat. pbare spiritus si ex deo sunt. sed etiā de alijs et in alijs nō scit. hic autē est modus tertius alius a p̄dictis probandi spiritus. qm̄ primus est doctrinalis. secundus est experimētalis. tertius officialis ex officio hierarchico atq; spūali dono pcessus. Ita q; sicut nemo nouit que sunt spūs nisi spiritus. Ita nemo cognoscit infallibili certitudine ea q

per solam experimentalē noticiā vel sententiā tum interius et sensum agunt in alterius animo. Quemadmodū ergo tradere regulam generalē que distingueret infallibilē inter visionē somnialē et illam que sit in vigilia/ nullū facile posset/ propter varias similitudines inter vtrāq; visiones. multo magis i proposito. Scit nihilominus homo vigilans se certidinaliter et experimentaliter videre q̄uis non ignoret se habuisse in somnijs visiones valde vicinas et similes sue vigilie/ adeo q; somniū suum narrare somnians. qm̄ videat q̄uis dicat Seneca ēē vigilantis somnium narrare. Scit similiter hō spūalis in vigilia vere lucis diuine positus. videre se diuinā q; videt. vere sentire/ odorare et sapere. Quare/ q; vigilat. Potest nihilominus recogitare ex se vel alijs q; nō nūq; ponit in quodam somnio naturalis cognitionis/ aut diabolice illusionis. qui dum sic se h; et quodāmodo dormit ad diuinā putare potest q; vigilet ad ea. sicq; falli. Vidit hec beatus Gregori⁹ asserens spūs prophetarū nō semp esse in potestate vel distincta cognitione prophetarū. Probans hoc per Nathan q; ad dauid cogitantē edificare domū dei respondit. Omne qd est in corde tuo vade et fac. qm̄ dominus tecum ē. Cuius cōtrarium ipa nocte reuelauit ei/ deus. Probare spūs si ex deo sunt ex pmo modo/ qui magis ē ad propositū vix p scripturam sacram et eruditos bonos in eadē/ quia de peruerse viuētib; quale iudiciū nisi puerū et illusorium reportare sperabim; cōtingit multipliciter et sufficienter quantū ad p̄sentē spectat utilitatem/ et ad statū cōmunē viatorū. Qua sup re/ nedum vnū et ab vno/ sed plures a diuersis tractatus cōpositos inuenimus: quos nunc manualiter habere fas ēet/ et diligēter inspicere dū in hoc sacro cōcilio/ querit tractari de canonizatione sanctorū/ et examinatione doctrinarū suarū presertim vnus que Brigitta nominatur assueta visionibus quas nedum ab angelis/ s; a xpō et Maria/ et Agnete/ et ceteris sanctis familiaritate iugi sicut sponsus ad sponsam loq̄tur/ se asserit diuinitus suscepisse. Est autē vtrūq; vel in approbatione vel in reprobatōe periculum. Approbare enī falsas et illusorias aut friuolas visiones pro veris et solidis reuelatiōib; quid indignius/ quid alienius ab hoc sacro cōcilio/ Reprobare vero nunc eas que multifarie multisq; modis quaquaersū/ per diuersas nationes probate dicuntur/ non parua exinde scādalorum in christiana religione et deuotione populorum formidatio. Veniq; in ipso etiā silentio et dissimulatione. ex quo res in mediū posita est/ non nihil esse discriminis p̄timefcimus. Inuenire vero medium aliquod vel expediens inter hec extrema. laudabile quidē sit aut affectabile sit nec dum satis cernimus exploratum.

Probare spiritus per modum artis et doctri-
ne sicut tota deinceps versabitur intentio: nemo
perfecte potest per solam sacre scripture erudi-
tionem/qui non etiam expertus sit in semetipso varias af-
fectionum spiritualium pugnam. tamquam ascenderit non in celum
non descenderit in abyssos/et viderit mirabilia dei
in profundo. **N**am qui nauigant mare hoc mysti-
cum diuersarum affectionum quasi collidentium
se fluctuum. enarrant mirabilia eius. **I**nexper-
tus autem talium quid nouit eorum? **H**ic autem
est quartus modus probationis spirituum. **E**te-
rum puto differentiam inter homines quos loquimur/
vnum theologum/alterum contemplati-
uum talem esse. qualis est inter peritum in arte
medicinis et inter expertum seu practicum in eadem
que duo posse conuenire in eodem nullus dubita-
uerit. **S**ic fit et fieri potest domino propicio/ut
idem sit in scripturis sacris eruditus/qui simul
in contemplationis exercitatione probatus est.
Hunc vero talem habere vult materia presens
sicut alias scripsisse dum de tractatu quodam spi-
ritualium nuptiarum sermo fieret meminimus.
Probare vero spiritus isto modo doctrinali-
ter/dum querimus in alienis personis/quarum
corda neque videri neque scrutari datur. oportet ut
ab operibus signa sumamus dicente christo. **A**
fructibus eorum cognoscetis eos. **F**allit tamen
vnum signum vel pauca/si non in vnum plura
conglobauerimus. **I**ta enim tradit **T**ullius. ita
Boetius. ita **A**ristoteles in coniecturali causa fa-
ciendum. **S**ed quoniam infinita est quidem hu-
iusmodi signorum confusio/coartemus ad pau-
ciora et dicamus sub hoc metro. **T**u quis. quid
quare. cui. qualiter. vnde requirere. **Q**uis est cui
fiat reuelatio. **Q**uid ipsa continet et loquitur.
Quare fieri dicitur. **C**ui pro consilio detegitur.
Qualiter viuere/et vnde venire reperit. **P**ro-
batio spirituum dum queritur fieri/consideret
in primis persona suscipiens visiones/si sit bo-
ni et discreti iudicii/rationis naturalis/quia le-
so cerebro turbatur iudicium rationis. **S**i leues
fantasias patiatur non magnopere querendus est
a quo spiritu veniant melancholice illusorieque vi-
siones ut patet in freneticis/in egrotis variis/que
vigilantes se talia videre putant. audire gusta-
re et. qualia somniantes patiuntur. **H**abet pre-
terea quilibet passio profundata/suam lesionem
suam ebrietatem. suamque (ut **O**rigenes loquitur) de-
monium. **P**atet in philocaptis. in zelotipis/et
fracundis. in inuidis/et auariss. **U**nde poeta. **A**n-
qui amant sibi somnia fingunt. **Q**ueritur ergo
si persona sit nouitia in zelo fidelis. quia nouitius
feruor cito fallitur/si regente caruerit/presentis
in adolescentibus et feminis/quarum est ardor
nimius. auidus. varius. effrenis. ideoque sus-
pectus. **R**ursus plurimum refert attendere qualis
sit et fuerit persona. qualiter erudita. quibus as-

sueta. quibus delicata. cum quibus conuersata
si diues/vel egena? **I**n prima superbia vel secre-
tam voluptatem. in altera fictionem timebimus.
Hoc super omnia conuenienter obseruare ne late-
at interior superbia spiritualis/quam **B**ernar-
dus vere nominat subtile malum/quonia et hec
de humilitatione sua nascitur/de sordibus/et ci-
licio de ieiunijs et virginitate. imo de sua morte
suoque contrario trahit origines. **Q**uid igitur erit
tutum a superbia/cum nec ipsa virtus tuta sit ab
ea? **E**st autem superbia quedam in intellectu/dum
non vult subijci alieno iudicio/sed mittitur pro-
prio. **Q**uedam in voluntate/dum renuit obedi-
re. et hec citius deprehendit/ideoque facilius cor-
rigitur quam prima. **P**robatio spirituum respi-
cit nedum personam que visiones patitur. sed visio-
num qualitatem/si vera sunt omnia/etiam visio-
ad minimam propositionem. quoniam in spiritu
veritatis falsitas non est. in spiritu autem men-
dacij. mille quandoque sunt veritates aperte/ut
in vnica latenti falsitate decipiat. **H**ac ratione
prohibuerunt a testimonio veritatis quam fateban-
tur/christus demoniacos et paulus phitonissas
Si preterea sit in visionibus sapientia/que de
sursum est cum suis titulis quos **J**acobus enu-
merat. primum inquit pudica est. deinde pacifi-
ca. modesta. suadibilis. bonis consentiens. ple-
na misericordia/et fructibus bonis. iudicans si-
ne simulatione. **S**i rursus excedant he visiones
comunem intelligendi modum/vel in scriptura
sacra positum/vel in ratione naturali vel mora-
li collocatum. quia si non videretur illud ascri-
bi frustra reuelationi. **Q**uod in scriptura semel
locutus est deus/sicut **J**ob loquitur/ idipsum non
repetit. **O**nerosum quippe esset ne dicamus va-
num visiones super visiones in imensum multi-
plicatas debere recipere tanquam ab ore dei prola-
tas/ac deinde certissima fide credendas. **S**icque
demum nostra fides nostraque religio quam deus te-
ste **A**ugustino/voluit sub paucissimis contineri
articulis/redderetur plus absque vlla comparatio-
ne quam lex vetus onerosa. **H**inc clare memorie ma-
gister **H**enricus de bassia comprimendam esse tot
hominum canonicationes scripsit. **H**inc alia ra-
tio sumitur/que omisso diuinarum scripturarum
studio/magna pars christianorum/ad has visi-
ones ideo placetiores. quia recentiores conuer-
terent oculos et aures prurientes sicque necessa-
ria nescirent. quia iuxta **S**enece verbum/super-
uacua didicissent. **S**int oportet in omni reuela-
tione **M**oyse et **E**lyas/hoc est finem venerabi-
lem **R**ichardum testimonia legis et prophetarum/
per totum alioquin suspecta est. **E**t inde fit
perspicuum quam necessarii sint theologi in canoni-
cationibus sanctorum/et examinatione doctrinarum.
Probatio spirituum requirit ut perso-
na cui visiones huiusmodi recitantur/habeat

De probatione

se prudenter et cautissime. presertim in principio consideret acriter quare mouetur hec persona secretum suum pandere. super quo fiet ista consideratio. **C**ave ergo quisquis eris auditor aut consultor. vt non applaudas tali persone. non ob inde laudes eam. non mireris quasi sanctam/ dignamque reuelationibus atque miraculis. **O**bsiste potius. increpa dure. sperne eam. cuius sic exaltatum est cor et elati sunt oculi/ vt ambulet in imaginis et mirabilibus super se/ vt digna sibi videatur que non humano aliorum more operetur salutem suam/ per doctrinam scilicet scripturarum et sanctorum/ cum dictamine rationis naturalis nisi consilium habere presumat/ et putet nedum ab angelis sed a deo/ nedum semel in necessitatibus/ sed pene lugiter/ velut in quotidianis colloquutionibus. **T**ales admone non sublimis sapere. sed sapere ad sobrietatem. quoniam verissime ait qui dixit. **S**uperbia meretur illudi. et eo dignius/ quo instar pharisei latentem heretem/ quod ossibus superbiam/ sicut nec phisicus febrile calorem/ superbus attendit. **Q**uid enim facilius quam se vilissimum peccatorem dicere. sed veraciter simpliciterque ita sentire ex intimis/ hoc divini muneris. non humani solius exercitii. **E**narrentur exempla sanctorum patrum qui curiositate huiusmodi visionum vel miraculorum perniciosissimam fallacissimamque refugerunt. **A**qua se augustinus liberatum in suis confessionibus gloriatur in domino. quam propterea dominus **B**ona ventura abhorrendam nimis esse determinat. totoque conatu repellendam. nunc orationibus. nunc increpationibus/ seu flagellationibus propriemantis et corporis. exemplo illius qui vt temptatione careret superbie/ quesivit et obtinuit a domino/ vt per tres menses demoniaca vexaretur obsessione. **A**lter sanctorum patrum dum sibi demon transfiguratus in christum diceret. **E**go sum christus personaliter te visitans: quia dignus es confestim clausit oculos vtraque manu/ vociferans. **N**olo hic christum videre. satis est/ ipsum in gloria si videro. moxque disparuit. **A**lter sub alijs verbis similem in huiusmodi illusionem seruauit humilitatem. **V**ide inquit ad quem missus sis. ego certe talis non sum qui dignus sum hic videre christum. **A**lterum quia nolebat intrare templum/ dicens sibi satis esse. quia oculis corporeis aspexisset christum. colligauerunt catenis. soluere ieiunium. carnibus vesci. vinum bibere compulerunt. sicque tumore compresso sanatus est. **O**pponet forsitan aliquis ex apostolo iubente. **N**olite inquit spiritum extinguere. **S**i sit ergo visio a spiritu sancto/ que nihilominus repellitur. quid hoc est nisi spiritui sancto resistere/ suamque nascentem gratiam suffocare? **S**ed profecto spiritui sanctus/ qui se dat humilibus/ nequaquam ex humiliatone quam prediximus se sub

trahet. **I**ntrabit potius/ et in beneplacito suo inducet victor super excelsam animam hanc in oculis suis vilem/ et absque ulla ruga fictionis humilem et simplicem. **P**orro dici non potest/ quantum hec curiositas/ vel cognoscendi futura et occulta/ vel miracula videndi/ vel faciendi/ sefellit plurimos et a vera religione frequenter auerterit. hinc superstitiones in populis que religiones/ in ficiunt christianam/ dum sicut olim iudei sola signa querunt. dum imaginibus exhibent latrie cultum. dum insuper hominibus nec dum canonizatis scripturis quoque non autenticis/ plures sanctis in euangelio prestant fidem. **P**robatio spirituum considerat quare fieri dicuntur visiones presertim quo fine/ nedum proximo. nedum aperto/ sed occulto et longinquo. **P**otest itaque finis primus apparere bonus et salubris et deus/ ad edificationem aliorum qui tandem probabatur in multiplex scandalum/ dum vel non respondebunt ultima primis/ vel aliud falsum fictumque deprehenditur in personis fuisse/ quod reputabatur sanctitatis et deuotionis. **B**ocuit hoc etas nostra/ de predicationibus dominorum **J**ohannis de varennis et **J**ohannis huius et similium. **R**ursus dum aliquid fieri potest per humanam industriam. sit hoc in vita. sit in doctrina. quare necesse est vel querere vel expectare diuinam celitus allocutionem. **H**oc nempe temptationi dei quam honorationi apparet similis. **C**eterum finis attendendus est quare sit communicatio talium visionum alteri persone. vtrum ad ostentationem vel ad necessitatem/ vtrum ad dandum vel recipiendum consilium. vtrum fiat experto vel inexperto talium. quod si videatur hec persona querere tantummodo consilium ne fallatur/ videndum est si paratam se monstrat obedire consilio alioquin iam de curatione vix spes erit. quoniam vt dicit **J**ohannes climachus/ non iam eget demone temptatione se/ quia factus est sibi demon. **A**t vero dicit aliquis. hec idcirco persona non credit alieno iudicio/ quia de suo certa est per reuelationem intimam et secretam. **S**ed profecto non est diuisionis deus vt vni menti se reuelet vnum et per alterum similiter timentem eum/ vt dicat vnum contrarium. **I**taque si visio ex deo fuit non dissipabitur in humiliante se sub alieno iudicio propter deum/ sed vigorabitur amplius et vincet. **Q**uo circa tradimus pro cautela/ quod in huiusmodi visionibus/ nedum suspensum te neatur iudicium exemplo beati **A**mbrosii et **L**uciani presbyteri. **S**ed dicatur reuerenter cum **P**etro. **E**xi a me domine/ quia peccator sum/ quod visus sum. quia visionibus tuis indignus sum/ quod hic neque quero. nec accepto. sed repello. sit in celo non in hoc seculo visio tua/ tota merces mea domine deus. et sufficit/ quid ad me de visionibus tuis in hac vita. quid de superiorum meorum mo

nitio[n]ibus. mitte potius obsecro. quē aliquan-
do missurus es. et me meus spiritus humili tegat
obscurusq[ue] loco. **A**ltera potest addi super huius
modi visionibus recipiendis cautela / qualē de
somnia tradidit vnus dicens. Si monitiones
alique bone inquit fieri videantur in somniis /
vel ex persona defunctorum / vel aliunde / reci-
piantur. eas non quasi somnia penitus abijciē-
do. neq[ue] eis ex aduerso velut autenticis vel di-
uinis adherendo / recogitentur potius tanq[ua]m re-
memoraciones alique ad faciendū bona vel ma-
la declinandum / iuxta somniorum qualitatem.
Probatio spirituum considerat qualiter et q[ua]-
modo persona que visiones se habere dicit con-
uersatur. an in secreto vel in publico. an in vita
actiua vel contemplatiua. an in deuotione nimia
que notam affert in vestimentis et ceteris. aut si
cōmunē habet conuersationem accommodā his
quibus cōiuit. **H**oc precipue cōsiderare neces-
se est si sit mulier / qualiter cu[m] suis confessorib[us]
conuersatur et instructoribus. si colloquutionib[us]
intendit cōtinuis / sub obtentu nunc crebre con-
fessionis. nunc prolixę narrationis visionū sua-
rum. nunc alterius cuiuslibet confabulationis.
Expertis crede / nominatim Augustino ac do-
mino bonauenture. vix est altera pestis vel effi-
caci[us] ad nocendū vel insanabilior. **N**ō si nihil
haberet aliud detrimenti nisi temporis prectosi
latissimā hanc consumptionē. abunde diabolo
satis esset. **H**abet aliud scitote. habet insanabi-
lem videndi loquendiq[ue] (interim de tactu silen-
tium sit) pruriginem. **E**uenitq[ue] illud de didone
apud poetam / herent infixi pectore vultus **V**er-
baq[ue] nec placidam membris dat cura quietem.
Cum tamen in pace sit dei locus. **N**ullus idcir-
co mirabit[ur]. si tales ad fabulas conuersi auertūt
a veritate. **S**i preterea mulieres he curiose agē-
tes sunt / quales notat apostolus / semper discen-
tes et nunq[ua]m ad scientiam veritatis perueniētes
vbi autem non est veritas sit vanitas et falsitas
necesse est. **P**robatio spirituum considerat vn-
de spiritus veniat aut quo vadat **I**taq[ue] Bern[ardus].
testatur hoc in se nunq[ua]m sciri datum eē qui tamē
expertum se pluries asserit humiliter sancti spi-
ritus p[re]sentiam ex intimo motu cordis siue mētis.
Astrabitur igit[ur] fortassis aliquis. quo pacto p[er]-
sona status inferioris / dicat se frequenter agno-
scere. vnde spiritus veniat: p[re]sertim cum dixe-
rit christus nichodemo. **V**ocem inquit eius au-
dis et nescis vnde veniat aut quo vadat. **Q**uid
porro q[uod] in spiritibus diuersis multa in inspira-
tionibus inuenit similitudo. **E**st eni[m] spiritus de-
i spiritus angelus bonus. spiritus angelus malus.
spiritus humanus tam rōnalis q[uam] animalis. **P**o-
test autem similis visio spirari per quēlibet hūc
spiritū suo modo. longe q[ue] tamen diuerso / sed di-
uersitatem facili[us] percipi quedam similitudo

nō finit apud inexpertos talium / qui neq[ue] per se
ipsos ex acumi[n]e ingenti. neq[ue] per eruditionē in
theologicis vel phisicis disciplinis. neq[ue] p[er] alio-
rum traditionem sciunt talia distinguere. **C**erte
nec mirandum cum paucissimos inueniam[us]: q[ui]
plene sciunt secernere cogitationes et affectiōes
sue rōnalis anime vt rōnalis est / ab illis que sūt
animales. videlicet in sensu cōmuni vel organo
fantasie. **Q**uem inuenies p[re]cor ex timentibus
deum / peccataq[ue] fugientibus / qui semper et i[n] o[mn]i-
bus ad liquidum prospiciat dum tēptatiōes vi-
gent / si sensus eorum sit tātūmodo in imaginati-
one vel consensus in rōne. **A**deo non facile ē di-
scernere sensum a consensu. **Q**uanto plus habet
difficultatis probatio quadruplicis p[re]nomia-
ti spiritus / dum videlicet instinctus vnus / v[el] in-
spirato vehemēs tangit mentem / si sit a deo vel
ab angelo bono / aut malo / vel a proprio spiritu
humano. **C**uius rursus sensus p[ar]tio dupl[ic]e su-
perior et inferior ascripta est. **C**uius sentire diui-
sionem perfecte dat illud verbum dei: quod p[er]-
tingit vsq[ue] ad diuisione[m] spiritus et anime. **Q**ua-
lem in se diuisionem passa erat que exclamauit.
Magnificat anima mea dominū. **D**ebit[ur] secer-
nens spiritum ab anima subiunxit. **E**t exultauit
spiritus meus in deo salutar[is] meo. **H**ec in ter-
sub compendio cursim notata sint quatin[us] dum
ad singularia descendendum erit / facili[us] hac oc-
casione sapientiores diiudicent persuasum ha-
bentes viuere hominem / cuius nomen sit i[n] libro
vite / cui pluries et in pluribus personis hui[us] tē-
poris / dat[us] est experiri et praticare omnia que
dicta sunt.

Finit tractatus de probatione spirituum ma-
gistri Johannis d[ominici] Bersoni cancellarij parisiē.
in Constantia. Anno domini. M^occcc. xv. i die
sancti Augustini tempore generalis concilij i[n]f-
bi celebrati / editus propter aliqua que de cano-
nizatione Brigide in p[re]fato concilio oriebant
sub. xii. considerationibus cōprehensus.

Tractatus eiusdem

Cancellarij parisiē. de examinatione doctrinarum et
Atendite a falsis prophetis
clamat christus summus do-
ctor noster. **Q**ui cōsonat apo-
stolus suus doctor in verita-
te. **D**octrinis inquit varijs et
p[er]grinis nolite abduci. **P**a-
tres et fratres / qui habetis aures
audiendi audiat. q[uod] nulla monitio salubrior. nul-
la si negligatur poterit esse periculosior. **Q**uia si
cut venenum corpus enecat sic prophetie false /
sic doctrine varie et peregrine trahunt a[n]i[m]as ad
interitum / non qualemcu[m]q[ue] sed eternum. **T**ur-
bant insuper ecclesiam politas demum omnes
temporales et spirituales euertūt. **Q**uapropt[er]

De examinatione

occasionibus intra cor ab extraque susceptis. pro
posuit nostra sedulitas opusculum componere. quod
duplici modo de examinatione doctrinarum.
primo theologically. secundo exemplariter.
tertio physically. quarto practicaliter. **P**ri-
mus modus qui presentis est opusculi. sex consi-
derationes de examinatorebus idoneis doctri-
narum. et totidem de examinationis arte perstrin-
get. que notantur in his versibus. Concilium. pa-
pa. presul. doctor. bene doctus. Discretor quo-
que spirituum de dogmate censeat. Qualis sit do-
ctrina docens quis/ quique sodales. Si finis sit sa-
lus/ questus siue libido. **P**rotestamur i pri-
mis nihil nos in docendo vel narrando fore di-
cturos/ intentione corrupta fauore vel odio/ sed
tantum in articulo mortis positi/ coram iudice deo/
volumus cautelas insinuare/ contra falsas pro-
phetias suspectasque doctrinas/ maxime diebus
istis malis/ quando studium theologie refriguit/
quando magna ex parte dissipatum est/ ubi po-
tissime florere solebat. **F**iet insuper sermo presen-
talibus et pro talibus/ qualis fuisse laudat Iob
qui sunt simplices et recti ac timentes deum et re-
cedentes a malo/ ne diabolus cuius non ignora-
mus astutias ipsois forte reperiatur seducatur.
Tales alloquimur venerandos patres carthu-
siensium. et celestinos/ quos afflictos/ ut iob/ oportet
esse in terra bus que sonat concilium. **C**onuenit
et orientales esse/ pro susceptione luminis glorio-
si quibus testimonium perhibendum est de lumine
Anima denique iusti annunciat aliquando vera.
plusque septem speculatores constituti in excelsu
ad speculandum. **I**n quibus ante locutis discus-
samus per vnamquamque considerationem/ duodeci
veritates aliquasque cautelas miscendo.

2 Consideratio

Examinator authenticus et finalis iudex
doctrinarum fidei tangentium est gene-
rale concilium. **D**educitur hec consi-
deratio primitus auctoritate generalis
concilii Constantiensis. cui forte par in duratione nul-
lum fuit. **F**orma decreti sui satis habetur et po-
sita est in tractatu de potestate ecclesiastica/ et in opu-
sculo. **A**n liceat appellare a papa. **S**umimus insuper
ab euangelio cum ratione talis confirmatio. **C**hri-
stus fuit supremus et optimus institutor ecclesie non
deficiens in necessariis/ qui et dixit. **E**cce ego vo-
bis cum sum usque ad consummationem seculi. **O**por-
tuit igitur in ecclesia relinquere regulam infallibilem
per fide seruanda/ et dubijs emergentibus termi-
nandis. non autem reperiri in terris altera talis in-
fallibilis regula nisi generale concilium legitime
congregatum. nam persona quolibet singularis de
ecclesia cuiuscunque dignitatis etiam papalis/ cir-
cumdata est infirmitate/ et deuiabilis est ut falle-
re possit et falli. **P**ropterea non imparem posuit

Augustinus auctoritatem in ecclesia et in euangelio dicentes
non credere euangelio nisi me auctoritas ecclesie com-
mouisset. **O**pponet aliquis quod in agibilibus et
constitutionibus humanis/ vel sententiis/ vel scriptis
canonizationibus/ ecclesia falli potest et fallere semper iu-
ra et experimentis plurimis. **R**espondet secus
esse in his que sunt facti vel iuris humani/ et in his
que sunt iuris diuini de necessitate salutis cognos-
cendi/ cuiusmodi sunt veritates fidei/ precipue
articulorum. propterea assistit specialius ubi non
sufficit humanum auxilium. sicut in determinatione
veritatum fidei que in alijs in quibus non necessario
stat salus. **N**ihilominus attendendum est mul-
tiplicem esse doctrinarum per ecclesiam seu concilium
vice sue approbationem. **Q**uedam approbantur ut
certitudinaliter/ vere necessarioque credende. **Q**ue-
dam ut utiles ad moralem religiosamque doctri-
nam/ sine mixtione falsitatis noxie/ non tamen sunt
sic ut credantur obligatorie. sed dicuntur de pietate
et fidei. **Q**uedam vero solum permittuntur ut legantur
non quin sint mixte falsitates/ sed habent aliunde
plurimas utiles doctrinas/ sic sunt scripta mul-
torum doctorum. **E**t ita Augustinus. sua scripta recipi vo-
lebat. **N**oli inquit/ meis litteris quasi canonicis
scripturis de se deservire. **E**t iterum. **N**egare non
possum nec debeo sicut in ipsis maioribus. ita mul-
ta esse in tam multis opusculis meis/ que possunt
iusto iudicio et nulla temeritate culpari. **S**umi-
tur hic duplex veritas. **C**anonizatio personarum non
compellit firmiter adherere doctrine sue. **P**ropter
eam in martyribus. ut in beato Cypriano. **P**ropter
de pluribus canonizatis. quorum quotidie posi-
tiones a scolasticis non tenent/ sed palam negantur
aut cum reuerentia si fieri potest exponunt. **A**l-
tera veritas. **D**ebet cum maturitate maxima et
non sine grandi necessitate reipublice/ determina-
tio fieri in materijs fidei maxime condendo arti-
culum vniuersaliter obligantem. **A**lioquin forni-
dandum est de scandalo vel scismate non facili-
extiminabili si qui dissenserit. **D**oceat nos scis-
ma grecorum. **H**ac ratione sacre theologie facul-
tas parisiensis. frequenter dum querunt ab eadem
decisiones dubiorum quasi neutrorum. solet non
per se totam dare determinationem/ sed deputatos
pro concilio dando suos committere. **Q**uanto am-
plius hec auctoritatis grauitas/ est in generali con-
cilio/ necnon in summo pontifice seruanda. **N**e-
que tamen ita declinandum est ad nihil determina-
dum/ quod apertum in fide et moribus scandalum ra-
dicetur etc.

Consideratio secunda.
Examinator iuridicus doctrinarum fi-
dem tangentium/ papa/ supremus est in
terris post generale concilium vel cum ipso
Deducitur auctoritate canonum/ cum ratione morali/ per
supposita fide. **Q**uia supremus in omni policia iuri-
bus dubia circa policiam emergentia determinare

vel interpretari: vel declarare cum appositione penarum in rebelles. hoc autem est iudicium autoritativum. **V**iceret aliquis. non oportet ita fieri: cum papa sit dei uicarius: non enim est magis confirmatus quam petrus erat. **U**nde reprehensus est a paulo eo quod non recte ambularet ad veritatem euangelij. **C**onfirmat hec obiectio consideratione precedente: sed plus infert quam oportet. **N**ec enim potest assidue concilium generale haberi: presentia liter p decisionem dubiorum: nec expediret passim ita fieri. **S**upremus autem in ecclesia facilliter ad id qui si nollet omnino pertinaciter ea que sunt fidei declarare. vel erraret declarando: superest iudicium concilij. **P**orro non sequitur: papa potest in diffiniendo fallere vel falli: igitur non est iudex idoneus sicut in alijs patet instantia. **C**oncluditur tamem ex hac radice duplex veritas. **P**rima quod determinatio solius pape in his que sunt fidei non obligat ut patet est talis ad credendum. **A**lioquin staret in casu quod quis obligaretur ad contradictoria: vel ad falsum contra fidem. **S**ecunda veritas est quod sententia pape ligat omnes fideles ad non dogmatizandum contrarium: nisi per illos et apud illos qui manifestum contra fidem deprehendunt errorem et scandalum grande fidei suo silentio fieri: si non opponerent se: cognoscunt. **E**t si fieret persecutio sententiarum et penarum contra eos sciant beatos esse qui persecutionem patiuntur propter iusticiam. **S**uperest quoque remedium concilij generalis: cuius finalis autoritativa. iudicialisque potestas fundata est indestructibiliter in illo verbo christi. de correctione fraterna. **E**t si ecclesiam non audierit sit tibi sicut ethnicus et publicanus. **C**ui legi haud dubie subest papa: licet hactenus multis hec veritas non placeret: propter inordinatum fauorem ad summum pontificem. vel scripta sua male suscepta: plusquam ad christum et euangelia. **N**unc autem opposita falsitas est heresis expresse damnata per concilium Constantiense. cum alijs multis in utilitate totius policie christiane.

Consideratio tertia

Examinator iuridicus et ordinarius doctrinarum huiusmodi est prelatus in sua iurisdictione: cui communicat inquisitor. **R**educitur hec consideratio per canonicas monitiones: et censuras prelatorum exhortativas: ut dioceces suas extirpare studeant ab hereticis et heresibus perniciosissimisque doctrinis. **S**umitur propter ea ratio proportionalis ad autoritatem pape: nec non per ordinem hierarchicum figuratum in concilio dato. **Q**uod si per tethro socerum suum. **E**t nota hic duplex veritas. **P**rima quod nullus episcopus inferior potest condere articulum fidei catholice: qui videlicet ad totam ecclesiam se extendat. **N**on enim potest in eos obligationem ferre que non habet in iurisdictione subiectos. **D**iffert igitur determinatio pape. quam generalis est. et ad omnes catholicos se

extendit quo ad penam. **S**ic intelligere debent dicentes nullum preter papam condere posse articulum. **A**lioquin fallerentur quam in suis dioecesibus prelati ius habent cum appositione cauti consilij. **P**ro quo sit secunda veritas distinctione premissa. **Q**uod aliquae sunt doctrine palam hereticales apud omnes. **A**ltie dubie simplicibus: sed manifeste sapientibus et peritis. **T**ertie veluti neutre habentes pro se doctores cum rationibus ad utramque partem probabilibus: nec in una tantum diocesi vel paucis. sed apud omnes christianos aut longe plurimos. **E**st ergo veritas quod in primis et secundis autoritas inferiorum prelatorum se extendit. et ad suos tantummodo. **I**n tertijs vero nequaquam. quam merito dicuntur maiores cause fidei. propter difficultatem decisionis: cum periculo scandalij. ideo sunt ad sedem ecclesie. vel ad sedentem in ea summum pontificem referende. **I**uxta illud. **S**i quid ambiguum vel difficile est. vocans causam gradem: non ratione materie. sed ambigue difficultati in terminatione. **C**uius distinctionis ignorantia vel dissimulatio culpabilis. non paucos depulit in errores/scandalosaque iudicia. contra ordinariam et doctoralem potestatem nostra tempestate.

Consideratio quarta

Examinator partim authenticus partim doctrinalis huiusmodi doctrinarum est quilibet in sacra theologie facultate licentiatus aut doctor. **R**educitur hec consideratio per formam verborum quibus datur licentia magistralis. **E**go autoritate apostolica (dicit cancellarius) do tibi licentiam legendi regendi. disputandi. docendi in sacra theologie facultate: hic et ubique terrarum. **I**n nomine patris et filij et spiritus sancti Amen. **E**x hoc absque ulteriori deductione sumitur duplex veritas. **P**rima quod doctores theologici non sunt arcendi sine causa rationabili ab exercitio predictorum actuum. quoniam papalis autoritas licentiam confert eis. non ita tamen: quoniam diocesani seu locorum ordinarii. possunt obistere vel non consenti repro rationabili voluntate. **E**xemplum de potestate sacerdotali que equalis est in quolibet quod corpus christi verum. sed diversificatur quod ad mysticum quod iurisdictionis respicit potestatem. **E**xemplum in magistris in artibus: qui non legunt semper artes ubi volunt. nisi scolasticorum consensus habeat. **A**t vero sumitur ex hac declaratione veritas altera. **Q**uod doctores theologici non obligantur precise ex potestate sibi tradita: predictos actus legendi. predicandi et passim exercere. **S**ecus de prelati ordinarijs: quorum officio pastoralis annexum est debitum vel obligatio predicandi. et subdito sibi gregi. sicut iungit apostolus hec duo. pastores et doctores: quod ratio manifesta convincit. **O**portet enim quosdam esse in ecclesia qui sint ex officio instituti tales actus exercere.

De examinatione

Alii quoniam non fuisset instituta perfecte: contra illud: dei perfecta sunt opera. Non autem sunt alij sic obligati per officium quam pastores simul et doctores: et non soli doctores. Possent persequenter inferri veritates multe salubres de necessitate studij theologici: nisi silentium breuitas indiceret.

Dictum est precise et passim/quoniam aliunde potest doctor theologus obligari predicare vel docere/vel scripturas interpretari verbo vel scripto: dum necessitas iminet/hereticos et hereses repellendi. Aut quia videtur ingratum donis dei quemadmodum loquuntur quærentes: si sacerdos non beneficiatus possit sine peccato ab omni celebratione cessare. Additur tertia causa dum specialiter mittitur per ordinarij suum/quod casu tenetur sibi de sustentatione sua sufficienter prouidere quam data iam prætrahitur obligatio quasi pastoralis in prefato doctore. Neque enim tunc dicere potest in sui velamen oculi. Nemo me conduxit.

Consideratio V

Examinator huiusmodi doctrinarum est primo dum doctrine/quilibet in sacris litteris sufficienter eruditus. Deducit hec consideratio per illam maximam a sapiente et philosopho positam. Quorum que quisque nouit est iudex bonus. Iterum quia nullis existentibus quibus conferret gradus licentie. quia vel nollent recipere vel nemo conferret. Possent nihilominus prelati se cum assumere pro plebis eruditione: et fidei concilio sufficienter in sacris litteris eruditos. Hoc tamen obseruato quod dignus est mercenarius mercede sua/contra illos qui precibus et magnis pensionibus conducunt procuratores: et aduocatos: vel sollicitatores causarum prophanarum. theologos. vero/vel gratis dignantur assumere. Adeo terraz sapit animalis homo. adeo querit non que deus sunt sed sua. nec tam sua frequenter ex abusu. Iungatur huic considerationi cum sua declaratione duplex veritas. Prima staret quod aliquis simplex non autorizatus/esset tam excellenter in sacris litteris eruditus: quod plus esset credendum in casu doctrinali sue assertioni/ quam pape declarationi. Constat enim plus esse credendum euangelio quam pape. Si doceat igitur talis eruditus veritatem aliquam in euangelio contineri. ubi et papa nesciret vel vltro erraret. patet cuius preferendum sit iudicium. Altera veritas. Talis eruditus debet in casu/ si et dum celebraretur generale concilium. cui et ipse presens esset: illi se opponere/ si sentiret maiorem partem ad oppositum euangelij: malicia vel ignorantia declinare. Exemplum beatissimus dedit hilarius. Unde quis ab initio militantis ecclesie que componebat ex apostolis. et immediatis successoribus nouiter et certitudinaliter a christo doctis. de multis que non sunt scripta plus esset credendum auctoritati ta-

lis ecclesie. quam euangelio cuiusque: priusquam esset ab ea receptum vel autorizatum. Nihilominus per approbationem et authorizationem quattuor euangeliorum per dictam ecclesiam/ plus esset credendum euangelio quam alteri cuiusque humane auctoritati. Non dicitur quod totius ecclesie. quoniam illa est auctoritas dei et euangelij. Nec potest errare in fide lege stante.

Consideratio VI

Examinator huiusmodi doctrinarum est omnino habens discretionem spirituum: quantum hoc donum spiritus sanctus in eo vult extendi. Deducit ex terminis: quoniam spiritus sanctus in manifestatione veritatis intima: nec fallere nec falli potest. quemadmodum theologi fundant/ quod nec fidei nec sensui litterali scripture subesse potest falsum. Alioquin nihil auctoritatis ad credendum/ nihil roboris ad persuadendum sibi subsisteret. Est autem sensus litteralis non solum grammaticalis/ sed nec stricte logicalis. Verum ille quem spiritus sanctus principaliter intendebat. qui ex circumstantia littere cum causis dicendi et modis exponendi magis patet. Unde generaliter in parabolicis locutionibus sensus litteralis est: non qui per verba sed per res et facta designatur/ vel de lignis constituentibus sibi regem etc. Porro donum discretionis spirituum/ quicquid datur ad priuata instructionem recipiendis: quasi priuata lex. De qua canon tradit eos qui priuata lege ducunt generali non teneri. Est autem operatio sua facere quodammodo in timo sapore cum illustratione certa: cognoscere veritatem. Exemplum de monica matre sancti Augustini/ secundum relationem eius in confessionibus datur aliquando discretio spirituum principaliter ad edificationem ecclesie. sicut et donum prophetie vel linguarum vel gratia sanctorum cum similibus. Et hoc reperitur in reprobis secundum apostolum et euangelium. Quibus si semper et quomodo credere debeant fideles: grandis questio est. Quam videtur summam absolvere canon dicens. Nemo dicenti se missus de super: oportere credi: nisi de sua doceat missione: exemplo Iohannis baptiste. Iuxta quod sumitur prima veritas. Habendi sunt suspecti vel non statim admittendi in doctrinis suis/ maxime si sint extranei. tales qui se dicunt discretionem et visionem spirituum dono sancti spiritus possidere. Alioquin qui cito credunt leues sunt corde: et faciles ad errorem. Quid fiet igitur? Certe iudicium expectabitur secundum premissos quicquid gradus examinandi doctrinas ab infimo usque tandem ad supremum. Quod est periclitum si res appuerit periculis ambigua et virgata decisione putet. Altera veritas. non facile debet estimare se priuata lege moueri. quin humano se parat sit subdere parereque iudicio. quoniam non est dissen-

tionis deus. Neq[ue] formidet / qui huiusmodi est
si cum vera humilitate consilium querit alienū
se propterea decipiendū. Vt a spiritu sancto de-
serendum. exemplo p[re]dicato[rum] nostre etatis
egregij magistri vincentij. ¶ Concludit domi-
nus Bonaventura / pro p[re]missis : vbi querit si
quis possit excusari ad orando diabolu[m] ostendē-
tem se vice christi. ¶ Nequaquā. Ratio. quia sup-
est tali casu triplex remediū. v[ic]z suspensio iudicij
p[ro]p[ri]i. petitō alieni p[re]siliij. aut tādē ip[s]o[r]atio diuini
auxilij q[uo]d nō deerit faciēdo q[uo]d i se ē p[re]mis duob[us]
mōis. Exēplo beatissimi Martini. et alio[rum] plu-
rimo[rum]. ¶ Obijcit idem Bonaventura de ad-
oratione eucharistie quandoq[ue] nō consecrate in
manibus sacerdotis. Respōdet casum istum cō-
munem esse. qui semper implicitam habet con-
ditionem vel p[re]sumptionē q[uo]d sacerdos fecerit
sine debitū ecclesie ritum : que conditio nō debet
exprimi in adoratione. Saluatur tamen adora-
tio ne peccatum sit propter more[m] fidelium. Ex-
emplum de adoratione imaginū. Nō sic de ado-
ratione panis in mēsa / etiam si conditio ponere
tur / dicendo : adoro te si tu sis consecratus. Nō
enim sunt tales circūstantie prout in altari. Su-
mitur inde consequēter cautela pro laicis circū-
stantibus altari / q[uo]d hostiā nō adorent quantum
cūq[ue] videatur in manibus sacerdotis. nisi cum
elevator et postmodum. Sed nec sacerdos cau-
te facit non abscondendo visionē a populo dū
consecrat. Aut continarum v[er]sus deberet oppo-
ni. Aut a circūitu altaris arcendi eēt alij / maxi-
me populares.

Secunda pars prin- cipalis

¶ Prima consideratio.

Atendendum est in examina-
tione doctrinarum. Primor[um]
p[ri]ncipaliter si doctrina sit cō-
formis sacre scripture. taz in
se q[uo]d in modi traditione. De-
clarat ex auctoritate beati dionysij
dicentis i sententia. Ni-
hil audendum dicere de diuinis / nisi que nobis
a scriptura sancta tradita sunt. Cuius ratio est
quoniam scriptura nobis tradita est tanq[ua]m regu-
la sufficiens et infallibilis pro regimine toti[us] ec-
clesiastici corporis / et membro[rum] vsq[ue] in finem
seculi. Est igitur talis ars. talis regula v[el] exem-
plar cui se non conformās alia doctrina. v[el] abij-
cienda est vt hereticalis. aut suspecta. aut impi-
nens ad religionem p[ro]p[ri]us est habenda. Hinc
glosa quedam super illud. Apparuerunt Moyses
et helyas loquentes cum eo. scilicet Jesu in
transfiguratione. Suspecta est omnis reuelatio
quā non confirmat lex et propheta cum euange-

lio. Que tria significāt Moyses helyas et chri-
stus. Alioquin delusiones demonum aut poti[us]
p[ro]p[ri]i capitis fantasiaciones / q[uo]d reuelaciones
habeantur. Talibus idiori obijciatur illud chri-
sti. Erratis nescientes scripturas. ¶ Et vero di-
cet aliquis. Ecce q[uo]d a principio et vsq[ue] nunc / do-
ctrine salubres taz verbis q[uo]d scriptis inserte sūt
quas scriptura sacra non continet. Imo cōtinet
respondemus. ¶ Im aliquē gradum veritatu[m] ca-
tholicarum. quos gradus quoniam alibi expli-
cauimus breuitas hic nō aponit. ¶ Queret ali-
us quid sibi vult finis huius considerationis lo-
quens de modo traditionis scripture. Nunq[uam]
potest alia salubris doctrina taliter tradi q[uo]d red-
deretur inepta et nocua. ¶ Potest vtiq[ue]. Ponit
ad p[re]sens exemplum de doctrina Raymundi
lulli que quidem alta et vera et copiosa multa cō-
tinet / non tamen in multis absq[ue] ponibili calum-
nia de quibus nihil ad p[re]sens. Hoc vnum pla-
cet inferere temporibus nostris in sacra theolo-
gie facultate parisijs institutu[m]. Habet ip[s]e lulli
modū traditionis sp[eci]alē sub magnis volumini-
bus ad certa nomina / ad caracteres / et figuras.
Sensit eadem facultas nonnullos de suis sup-
positis vt p[ro]ni sumus ad nouitates. velle tra-
ditionem huiusmodi multiplicare per studium.
Nam et in Arrogonia dicitur edoceri. Consti-
tuit protinus statutum / quod patribus carthu-
siens. prope parisijs significauit per litteras. ha-
bent enim copiam librorum dicti lulli. Quo sta-
tuto prohibebat omnib[us] suppositis suis / ne de-
relinquētes modum doctrinalem sanctorū do-
cto[rum] per eccliam approbatorum. et qui tentus ē
bactenus in sacra theologie facultate / transiret
ad nouas hanc fantasiandi curiositatē. ¶ Elici-
tur ex his cū p[re]cedentibus duplex cautela ne-
dum pro examinato[rum] sed receptoribus do-
ctrinarū maxime religiosi quos sua sancta nō
dicam rusticitas / cum Hieronymo / sed humilis
et deo amabilis simplicitas / commendat. Nam
qui ambulat simpliciter ambulat confidenter.
Simpliciter intellige non ignoranter / nō infan-
tili sensu. nō negligenti. vel hebeti intellectu. s[ed]
absq[ue] p[re]iudicio dolositatis. versutie. curiositatis su-
perbie. Alioquin qui ignorat ignorabitur. ¶ Pri-
ma cautela sit eis. nullam recipere doctrinā ab
soluta iudicio. nisi altero sex modoru[m] p[ri]me par-
tis approbatam. et eo magis si sermo v[el] mod[us] sit
extraneus a cōmuni sermone doctorū. Quis scē-
tentie graues apparerent morales vel philoso-
phice. Theologizat aliquādo demon. ait clima-
cus : et patet in euangelijs / etiam corā Jesu quez
tēptare p[re]sumpsit et dicere. Scriptum est. An-
gelis suis mandauit de te et c. nihilominus p[ro]-
hibuit christus. Cui Paulus et alij se cōformāt
ne testimoniū quātūlibet i sup[er]ficie vez accipet
a demoniaci v[el] phitonib[us] v[el] simulacri et p[ro]ph[et]is

De examinatione

Infantibus ut sibi sunt / et vtili loqui. cum ceteris magicis maledictis. Nam que communicatio lucis ad tenebras. et christi ad bellum. Ratio prima. quia sunt excommunicati. Secunda quia nullum verum bono fine dicunt. Tertia quia continuo aut tandem falsitatem ingerunt. et si mille promiserint veritates. Non est enim doctrina fallens que vera non misceat. **¶** Beda. **¶** Altera caute est. Conferre protinus doctrinam que terminos habet extraneos. vel sententias novas et peregrinas. ad terminos doctorum communium et sententiarum eorum. Hoc christus contra diabolum egit. Hoc magnus Antonius docuit. Hoc paulus intellexit cum disceret ad discipulum. prophanas vocum novitates deuota. Hoc augustinus. nobis inquit ad certam regulam loqui fas est. Hoc Hieronymus. Ex verbis inquit inordinate prolatis oris here sis. Hoc serenissime custodiuit sacra theologie facultas parisiensis. Cuius unum e multis sit exemplum / vnus licentiarum posuit in vespertinis. Quia pater erat causa filii. id est pater generat filium. Consequenter oppressum est os eius / neque sibi permissum est talibus uti terminis licet ostenderet exponendo se verum tenere sensum. Sic augustinus loquens de fato iuxta philosophorum aliquorum veram sententiam quod deus erat fatum. Tene inquit sententiam: sed corrigere linguam.

Consideratio

II

At tendendum est in examinatione doctrinarum cuius sit conditionis docens seu publicans siue scribens. Declarat quia non modicum refert inter doctum et quia loquitur et inter indoctum. inter senem et iuuenem / inter morigeratum et dissolutum. inter hominem boni naturalis iudicii et patientem in cerebro vel imprudentem. Demum inter virum et mulierem. Fuit Galenus in arte sua peritissimus medicine. Memini dum puerulus studeret in artibus ipsum irrisum: quia posuit quartam figuram in syllogismis. Abiit in quiunt falcem suam in messem alienam. quod non logicus sed medicus est. Loquitur aduersus eundem rabbi moyses medicus. Quia presumens de scientia medicine. presumpsit consequenter de multis talibus illa sicut medicinam cognosceret / in quibus turpiter ipsum errasse notauit. Et hic error familiaris admodum sapientibus huius seculi / qui dum se vident honorari pro aliqua scientia. sit legum. sit canonum. sit industrie mundialis: laxant facilius ora de sermonibus quos nesciunt. ut de theologia / quasi verecundarentur aliquid ignorare. Aut aliquando maiori dementia / que non cognoscit in se. despiciunt in alijs tanquam supuacua et noxia ne videant ea que sunt vtilia / nequaquam cognoscere. Quanto consultius iubet sapiens prudentie tue pone modum. quoniam magna pars scientie est. dicit Hieronymus scire quod nescis. **¶** Bagne demum

modestie taliter agnoscere. **¶** Porro differentie patent relique. De senibus expertis. quibus ideo est sapiens. De bene morigeratis quasi humilibus. De naturaliter prudentibus respectu iuniorum quos ait Aristoteles. nullus eligit / cum constet eos non esse prudentes propter inexperience. Respectu quoque malivolorum quos excusat malicia. Respectu denique melancolicorum / qui seipsos regere vel propriam domum nesciunt / desipientes in manifestis. **¶** Postremo sex mulieribus ab apostolica prohibetur auctoritate. ne palam doceant. doctrinam intellige seu verbo seu scripto nomine suo publicata / maxime si fuerit ad viros. nec qualescunque sed sapientes sed eruditos sed status in deuotione vel religione precellentes. Sententia est Gregorii / presumptionem esse vellet docere sanctiorem doctoremque. Culpat Hieronymus eos qui discunt (prohibetur) a feminis quod viros doceant. Quid si talis sexus apposerit ambulare in magnis et mirabilibus super se visiones quotidie super visiones addere lectiones quoque cerebri per epilepsiam vel congectionem. aut aliam melancolie speciem / ad miraculum referre. Nihil denique dicere nisi vice desine medio reuelantis. Appellare sacerdotes dei filios suos. docere eos professionem suam in qua triumphantur assidue / qualiter obedire superioribus deberent etiam ubi diabolus esset incarnatus. Quod dolent in aduersis pro sensualitatis amore sunt imperfecti. cum nec Paulus nec Maria imo nec christus haud dubie perfectissimi fuerint doctoris expertes imo si desunt pene sensus. qualis erit patientie virtus. Dicit altera se annihilatam fuisse pro morula temporis. Altera quod mirabiliori vnione deus vniebatur sibi / quam humanitati suscepit christus iungebatur. cum talibus sine numero / que nec magnis voluminibus plene referrentur. aut relate vincerentur per singula. Dictum est grauiter a poeta. varium et mutabile semper femina. Quales describens apostolus vitare docuit curiosas et verbosas ductas variis desiderijs. Et ve parenti nostre prime. que primo verbo super relatione diuini precepti bis mentita est. Precepit inquit deus ne comederemus. et ne tangeremus. hoc addidit ne tangeremus. sequitur ne forte moriamur. Ecce incertum retulit quod erat certissimum. **¶** Neque tamen ista dicentes derogamus gratie dei / neque mulierum quas elegit priuilegiata sanctitati. sed nobis vigilandum est aduersus astutias diaboli / tam ab initio ceptas. **¶** Et cautela duplex inter alia sumenda est. Prima omnis doctrina mulierum maxime solennis verbo vel scripto reputanda est suspecta / nisi prius fuerit altero sexu modorum quos prima pars refert diligenter examinata / et multo amplius quam in doctrina virorum. Cur ita? Pare ratio. Quia lex communis nec qualiscunque. sed

diuina tales arceat. Quare? Quia leuius seductibiles. qz pertinati seductrices. qz non pstat eas esse sapientie diuine cognitrices. Aliud quoqz est garrere que venerint ad fantasiam. Aliud de scripturis sanctis proferre sermonē. istud cū artilis stabilitate subsistit. Aliud dilabit sine firmitate. Ubi sunt scripta tot deuotissimarū eruditissimarumqz seminarum sicut paule sicut eustoebiu3. Certe nulla supersunt. qz nulla psumpserunt. **Secunda** cautela que tacta est. Cōferatur statim doctrina per singulas sentētiās et verba si sit conformis ad doctores approbatos et si sic quid addit ad illos in pondere sententiarū vel religionis edificatione penset. Sunt enī doctrine quedam habētes folia verborū quasi speciosissima. que si discutiātur inueniūt siles ficulnee/cui maledixit dominus. qz sunt sine fructu aut pro fructu reddunt instar pomorū zodome soluz cinerē. quo turbat sensus nō reficitur affectus. nec tandē illuminat intellectus. **Note** tur ad extremū qz facti pphete/ et doctores iam vniuersaliter approbati/recipiunt in suis vobis obscuris et ambiguis interpretationē qualis nō debetur nouellis prophetantibus de corde suo aut priusqz pstitit quā si de suo/qzuis diuino.

Consideratio III

At tendendū est in examinatione doctrinarum/cuius cōditionis sunt hmoi doctrinas vel audietes/vel cōducetes/vel recipientes. Dixit sapiens de principe/id quod ad omnes trahi potest. Qui libenter audit verba mendacū/omnes ministros habet impios. Quid nempe est efficacius ad corrūpēdā oēm doctrinā/ qz adulatio subdola. vel consulentiu3 vel cōscribentiū. vel audientiū. vel recipientiu3 cum indiscreta laude et inexaminata gloria/simil cum admiratione. Quotiens vidimus impletū illud comici de adlatore/hic profecto ex stultis infanos facit. Qd in de amicitia vetuit cicero: dicēs hoies adulationis impletos vento sibi sumere species improbissimas vel errore suo fundatas/vnde nihil superest ipis nisi discriminē et perditio/dum tales hi se reputant quales audiunt/doctos. sapientes. deuotos. eloquentes. Quo contra nihil est optabilius ad virtutē humilē/qz libenter nedum audire sed inquirere diligenter. qui dicat ei cūz omni libertate veritatē Sint in exemplum nobis lucifer cūz angelis suis quos quid aliud qz ppria fefellit adulatio. Sint homines qui se tanqz deos hac tracti vefania/coli iusserunt extorseruntqz. **At** vero qd ad rem spectat que nunc agitur queret aliquis. Multum certe per omnē modū/qd sub cautela duplici notabimus. **Sicut** nullum h3 vir vel mulier efficacius apud se remedium pro delusionibus euitandis qz eas cum humilitate se-

dula fugere. nec querere per miracula/vel reuelationes regi/spreto humano sapientiu3 cōsilio. sic aliorum respectu nihil fugibilius habere debet/qz adulationē indoctorū vel prauorū/nihil qz desiderabilē qz herē comitib3. sint pfectores sint ali3 qz sine plica dolositatē igerūt assidue simpliciter et humiliter sapere. Talē habuisse beatuz bernardum fratrem suū gerardū referūt. qui nec in manifestis signis applaudebat beato bernardo. **Sed** cū aspersionis cachinno reiciebat. nō ad nequiciā proteruā. s. humilitatē piā agēs **Sunt** cōfessores qui de nōnullis quos vel quas audiunt verba faciunt in bonū. Qz pura mēs qz integra qz sine mortali delicto. **Essē** talis vti nam cum mei similib3. nō aduertētes qui taliter agunt se per indirectū culpā relictos cōfitemtes eis. quos nō ita predicāt/simul et occasione3 dant suis laudibus. nō qualitercūqz. s. in cōfessione mentendi. **Essē** hic habendus sermo latior. presertim in materia canonisationis et testificationis sumpte per cōfessores. **Sed** sup his et alijs particularior erit inquisitio faciendā/dum modus exemplaris/id est per narratiōes exemplorū tractabitur. **Sequit** altera cautela pro prelatis. et specialiter doctoribus/apud inferiores presertim idiotas/ac sine litteris mulierculas **Caveant** qui dati sunt in regimē et exemplū/ne leuiter suis verbis aut factis approbent doctrinas earum/vel miracula seu visiones insolitas ipsi maxime scientibus seu corā eis. **Nulla** plane posset altera dari talibus ad fingendum fortis occasio. **Expert** pluries loquimur. et **Greg3** testis fuit idoneus/sz tardus nimis. hic positus in extremis habens in manibus sacrū christi corpus. protestatus ē coram omnibus vt cauerent ab hominibus siue viris siue mulieribus sub specie religionis loquentibus visiones sui capitis. qz per tales ipse seductus. dimisso suoz rationali concilio/se traxerat et ecclia3 ad discrimen scismatis imminētis/nisi misericors pueret sponus iesus. qd horrendus vsqz huc nū mis heu patefecit euentus etc. **Hic** papa cum eēt in auinione p katherinā de senis iuduct3 est qualiter se romam transferret. cardinalib3 et ceteris dissuadentibus. **Quo** cum veniret circa dimidium annū obiit. **Extunc** cepit scisma qd circa xl. annos durauit **Urbano**. vi. et suis successoribus in roma videlicet. **Bonifacio**. ix. **Innocentio**. vii. **Gregorio**. xii. **Alexandro**. v. **Iohanne**. xxii. et **Martino**. v. vsqz ad conciliū Constantinē. **In** auinione vero **Clemente**. vii. et **benedicto**. xii. qui et **Petrus** de luna electis. **Hoc** cancellarius nō ponit nec vsqz eā nominat. **Sed** dominus stephanus olim prior carthusie i seipsa postea papie asserit propria manu ex katherine proprio ore/easde litteras scripsisse ad papā. etc.

De examinatione

Consideratio III

Retendū est quis finis sit huiusmodi publicationis doctrinae. *¶* In alterū trium finium qui sunt bonum honorabile/utile/delectabile. Et primo de honorabili ut de fastu describēs *Aug^o*. hereticū dicit eū esse / qui alicuius tēporalis cōmodi et maxime glorie. pncipatusq; sui gratia / falsas et nouas opiniones vel gignit vel sequit. *¶* Notat summa de vitijs et virtutibus in tractatu de fide / causas octo cōfectionis heresuz. Remittamus ad illam / quaz libenter hic et alibi cōmemoramus sūmā / quoniā ex optimis vndecunq; collecta ē. Cuius auroz cōtēperaneus satis fuit *Guilhelmo* parisiē. et *Thome* vir sine gradu / de cōuentu predicatorū lugdunē. *¶* Hic nihil in cōpilatione de fantasia pncipij capitis / sed de cōi acervo scripturaz doctrinae neccit. cui si cōparent nouelle visiōes nostraz vel nostrorū / o sapientissime deus / quantū solidiores. nō vmbrailes inuenirent / ab eis tñ quibus aduersus sapiētis. cōsiliū nō est / p̄suasū q; aque furtiue dulciores sunt et panis abscon- sus suauior. quiq; magis ea mirant. q; vel nō intelligunt vel insolita sunt / sepatū volētes habere cōiunctū / siles atheniensibus volētes semp au- dire aliquid noui prurientes auribus. *¶* Quo contra sit cautela duplex. *¶* Ruminet assidue docens vel scribens / vel studēs / quis suus sit finis intentus. *¶* Pauci sunt admodū qui nō rīdeant ut tandē saluus fiam. *¶* Sed sepe sub generalitate mentis iniquitas sibi / dū ad p̄ticulares et p̄ximos veniēt fines. et sub negocio charitatis agitur negociū vanitatis. *¶* Tēptationē superbie reputauit *Aug^o*. iō difficile cognoscibilē q; nō hz hō fas experiri / quēadmodū paratus est gl̄iam cōtēnere sicut nō ē fas homini male viuere ne- detur. *¶* Accipiebat autē sibi quidā nostri tēporis signum tale. *¶* Querebat a seipso corā deo de doctrinis proprijs / quas vel ex officio / vel pro lau- dabili p̄tra ocium iners exercitio / vel p̄ questu distributione talenti / vel pro temporis necessitate scribebat. *¶* Ecce seruetur / integra tibi merces ait a dño. cōseruet et aliunde sua p̄ximis tuis edificatio. per alienā doctrinam / seu per tuā / velut alienā / quāsi mortuus sis a corde. qd rīdes. *¶* Nunquid nō adhuc in publicū prodire tua cuperes scripta? *¶* Si tādē inueniebat in cōsciēte serenitate / q; equo animo celari scripta sua tali casu veller. gratias agebat deo. tanq; excussus a palea vanitatis. *¶* Sin autē / gemebat sub pondere gloriatiōis vane. *¶* Quēsi fuerūt a bō *Gregorio* libri sui. *¶* Remisit ad libros *augustini* suadens in illis potius exerceri. *¶* Altera cautela suadet habere promptitudinē q; doctrine quas aliquis legit / aut studet / aut scribit publicū sub- eant examen / et potius in vita q; post mortē. ut

si quid erroris deprehensum fuerit corrigat vi- uens. *¶* Sonant hanc promptitudinē / p̄testatio- nes fieri solite in actibus sacre theologie publi- cis. *¶* Hoc intendebat qui dixit. hereticare pote- ro. sed hereticus nō ero. *¶* Quare? *¶* Quia nemo nī si pertinax hereticus ē. *¶* Nemo quoz parat? cor- rigi p̄tinax ē. *¶* Respicit hec cautela venerabilē et deo sacratū patrē. cuius occasione sumptus ē presens opusculum. qui liberos alios sui tēporis nouellos: voluit examē habere. *¶* Respicit et oēs in cōmuni doctores. quatin⁹ ea studiostate do- ctrinas componant suas. tanq; protinus inter- rogandas ab hominibus. *¶* Fuit iste ut arbitroz nō paruus stimulus beato *Hieronymo*. q; se tot aspicebat habere obseruatores et emulos ut q; optime scriberet vel transferret.

Consideratio

Retendū est in examinatione doctri- narū de fine. *¶* Si sit ad cōmodū tempora- le vel questū. *¶* Dicit nō posset q; mendax est cupiditas. nec diuinis parcat nec hu- manis. *¶* Hoc in aduocatis pluribus eruditis ad mendacium qualibet in causa. *¶* Hoc i doctri- nis vsurarioz et simoniacorū. *¶* Hoc in questorū publicis super confictione miraculoz v̄re- liquiarum / vel indulgentiarū. *¶* Pec heu doloro- sius quo perniciosius et indignius / in predico- ribus nōnullis ad populū / suas vltra modū cō- celiōes et p̄uilegia dignitates p̄iudicialit am- plificantibus / vbi quoq; crebro videre misera- biliter ē / quemadmodū sathanas in se diuisus ē habent doctrinas suas suozq; mutuo p̄ferunt exaltant per fas nefasq; defendunt *¶* Ac proinde quot in fide. quot in bonis moribus scādala. q; errores etiā circa nobis naturaliter impressa p̄- ma legis principia viderit etas nostra? *¶* Plange- re nunc magis q; in mediū reducere libet: dupli- cemq; notare cautelam. *¶* *¶* Prima p̄sulit simpli- citati deuotoz. quoz nō interest curiosos eē super intentionibus occultis scribentium / qua- tinus expeditā regiamq; viam incedant / legē- do scripturas quas sciunt ab ecclesia tota rece- ptas. quales vtiq; sufficiunt. *¶* Aut si pro dubio- rum decisione nōnunq; occurrentiū / habendus sit cōsiliū. querantur ab illis tales / quos min⁹ ē probabile. fauore vel odio. questu v̄ fastu tra- bi. quales sunt iam mortui / viuentes in scriptis suis / si materiā que querit attigerint. *¶* Si p̄ter ea fuerint in illa tam intenti q; experti. *¶* Multi nimirū multa scribunt velut in transcurso / mul- ta qñq; nō satis ad suā spectantia facultate / ut si theologus purus vellet de punctis exquisitis canonū pure positiuoz / aut purus canonista d̄ apicibus theologie declarandis ferre sentētiā. *¶* Quilibet in arte sua potior est danda fides. si nō alia rōe pactum ut aiunt reformet. q; medicorū

est pmittunt medici: tractat fabzilia fabzi: refert
ab **Oratio hieronymus.** ¶ Grandis aut conqsi-
tio caderet hic de doctrinaru hereticaliu cogni-
torib: atq iudicib: qualis sit aptior sciētia. **Mū-**
qd theologica vel canonica. sed distinctio pcor-
diam facit/que suu culibet tribuit officiu theolo-
go de veritate catholica/aut opposita heresi. iur-
ste de penis et modo iudiciu pferat ptes suas. **Lū-**
sus declarationē alibi traditā/hic nō inferimus/
secundā ilico componētes cautelā. ¶ **Providē-**
dum est sedulo p rectores christianitat/ ne studi-
um theologicę veritat/ debeat: sed alicubi reside-
at velut in fonte. **Alioqn** timēdū est ne supsemi-
nent heresum zizania/ pppter varietatē tot capituz
tot insup passionū diuersaz. vñ multiplicatio se-
quis iudicioz/ vbi si desit recursus ad theologos
nō deprauatos: et in vnū collectos. q̄s oro pui-
debit. **Si** dixerit aliq̄s fiet recursus ad sedē et cu-
riam summi pontificis. **Non** negabim⁹ h si theo-
logia illic habuerit suos doctores/ n̄ ptiales
seductos. nō fastuosos. nō questuosos. aut inui-
dos. nō ptati seculari. nō spūali plus q̄ veritati
fauētes. **Alioqn** tolerabilis esset nullos habere
q̄ tales pati. **Acclamātes** h et oridetes nouim⁹ h
de satrapis ecclesiarū. **Quid** nobis et ecclesie de
theologis. nam p quos alios hereses oriuntur et
ore sunt: certe p eis similes q̄tidie. et si nō in p̄di-
catione saltē in verbis domesticis et opatiōe. **Sz**
esto. pueniāt hereses p theologos deprauatos.
nō enī theologia sicut nec canonica sciētia confir-
mat hoīem in veritate. **Quid** eo casu plus enī
ti puenit suscitare q̄ tales reprobos et noxios/
plures alios potentes obfistere suis heresib⁹ pal-
liatis/ q̄s soli theologi vel dephendere vel pui-
cere sufficiūt. **Illi** vero culpant rōnabili⁹ heres-
es introducere/ q̄ ex officio resistere debētes: fa-
cti sunt speculatores ceci: canes muti. naute stul-
ti nauē ecclesie naufragiis oib⁹ exponētes: quaz
regere nec sciunt nec volūt. sciētibus deniq; vo-
lentibusq; succurrere. viam claudūt. ipsos ab-
ijciunt. infamant. sperunt.

Sexta consideratio

Atendendū est in examinatiōe doctri-
narū de fine. si sit bonū delectabile/ vl
carnale seu spūalis luxur. Et sicut ma-
nifestū est q̄ omnis excellens affectio
trahit ad iudiciū rōnis. Veruntamē sicut nul-
la est vehemētiōr q̄ luxuriosa libido. sic ad errā-
dum falsum q̄ docendū nulla p̄niciōsiōr. **P**atu-
it in sectis ture lupinōz / quoz sequaces non de-
sunt vsq̄ hodie qñ ⁊ vbi latere putauerint / ser-
punt vbi libet **E**p̄icurei sub tunica cristi. q̄ mu-
lier culis p̄mo deuotionē fingētes sp̄tenus pau-
latim eis fidem tanq̄ lumen ⁊ oculos tollere que-
runt/ quatinus eas licenti⁹ ad desideria sua mali-
gna p̄stituāt. **N**on est nostrū feditates horren-

bas detegere. 2. siderantes illud apostoli. **Q**uei occulto fiunt ab eis turpe est dicere. **P**orro lux? spūalis accipitur omnis curiositas improba sciēdi. que non oportet. vel plus q̄ oportet iuxta p̄sone qualitatē. ¶ **S**it igitur prima cautela. non plus sapere velle q̄ oportet sed ad sobrietatē. q̄ non oībus oēs doctrine pueniūt. sed studentib⁹ alia iubentur cognosci. que vel a religionū p̄fessōribus. vel ab hoībus parū idoneis ad apices doctrinarū sublimiū. p̄hibēt. quibus lacte opus est non solido cibo. qui diligenti⁹ ad inflāmatiōnem affectus p̄iam ⁊ deuotā nutriēdi sunt. q̄ intellectus eruditiōnē. **N**on q̄ spernēda sit intellectus seu ratiōis illumiatio. line qua p̄ceps in seductionis baratrū. cecus iret affectus. sed curiositas in concessa sciēdi supba vitet. ¶ **U**nde generatē finalemq̄ statui⁹ cautelam. p̄positū apostoli verbū. **D**octrinis varijs ⁊ pegrinis nolite abduci. qđ vt prudentius obseruari valeat non mīmā dabunt p̄misse 2. sideratiōes occasiōnem. iuncta sedulitate solertiaq̄ supioris. in omni collegio vel vniuersitate vel monasterio. sed p̄uiderint non mīnozi sollicitudine. q̄les apud suos doctrine frēquentē ad anime fomentū. q̄ panis qualis apponat ad corporis nutritiōem. ¶ **S**uper sunt alia plurima eo fortassis accōmodatiōra quo sermo de moralib⁹ p̄ticulari⁹ ⁊ exemplariter seu practicabili⁹ traditus ⁊ citius accipitur in estimatiōne. ⁊ plus heret i recordatiua motiōne. sed ad p̄ns ista cursim dicta sufficiant.

Exemplum quoddā

de seductiōe mulieris / quod accidit Anno domi
ni. M. cccc. xxiij.

Recitatus est nup lugduni gallie/corā
clero/pcessus cuiusdā mulieris dela-
te ⁊ detente burgi in breysia / que est
notabilis villa ducis sabaudie. Circa
quā est domus sellionis ordis carthusien. Hec
mulier sub pallio deuotiōis ⁊ reuelationū finge-
bat mirabilia. Atruebat enī se esse vnā de qñq;
feminab⁹ missis a deo/compassiue p redimēdis
innūeris aīab⁹ de inferno. Etiam sua collusionē
subdola decepat in religōe illa q̄ plurimas sim-
plices mulierculas. Sciebat vidēdo frontē pctā
que fecerat vnusq̄sq; hoc enī s̄m **Aug.** etiā dia-
boli malicia scire pōt ⁊ suis reuelare. non autem
ea que futura sunt absolute. sine que ī secreto cor
dis latēt ⁊ nullo exteriori motu aut signo sese p-
dunt. Habebat etiā supradicta mulier duos car-
bones in pede/q̄ eam affligerāt q̄tiēscūq; aliqua
aīa ad infernū descēdisset. Quotidie tres aīas ab
inferno liberauit. vnā vel duas sine diffi culta-
te. aliam seu alias cum pena maiori. vt dicebat.
Quentis q̄ excessus seu extaticos freq̄ntē habe-
bat. in q̄bus mirabilia p reuelationē didicerat.
Eratq; mire abstīnētie. singularissime etiā vite.

De examinatione doctrinarū

Plura vero alia de ea scribēda forent. Nup autem cum spūs almus sancte sue ecclesie/rector verus (vt credidit) hunc spiritū falsum detegē vellet hec mulier capta. et penis vt torqueret ē addicta que oēm veritatē pfessa ē. qualiter predicta cupiditatis occasiōe sinxisset. vt h̄ modo se nutrirēt/et sue paupertati subueniret. Aut fortasse p̄ h̄mōi diabolo se miserā in famulā dedicauit. Inuenta est insuper morbu caducū habere/ac eundez sub extaticis excessib⁹ quos sinxerat palliare. De q̄ cum varia opinio esset an tanq̄ heretica p̄demnaret. iudicatū est a doctis ad p̄nāz eam admittendam. nec esse hereticā/quia illa que fecerat dimisit. nec obstinata p̄mansit.

Finit tractatus de examinatione doctrinarū q̄ ad primū modorū in proemio p̄posito.

Sequitur aliquę cō

siderationes quo ad tres modos reliquos.

Sperat ex q̄ttuor modis examinādi doctrinas p̄positi/p̄seq̄ de trib⁹. Sed cur istud non sit ad noticiā deductum tangūt p̄siderationes que sequunt. **P**rima p̄sideratio q̄ i examinādi doctrinarū non semp̄ expedit notificare p̄ticulares defectus/q̄ reperiuntur apud eos q̄ se alios docere iactabāt. **P**rimo ne secretū datum a viuētib⁹ et notis violēt. **S**ecundo ne verū doctrinis et canonicis miraculis seu prophetiis apud simplices aut malignos calumie locus detur. **T**ertio ne p̄ticularis enūteratio paucorū/sufficiens p̄ singulis estimet. **R**ursus in examinatione doctrinarū p̄sulēdi sunt expti circa p̄ticulares casus: et euentus. q̄s suis t̄pib⁹ inueniēt. **P**rimo q̄ certius s̄m̄ Aristo. iudicat experientia q̄ ars: et exptus q̄ artifex. **S**ecundo q̄ nō sūt actiones hūane circa generalia sed indiuiduis / sicut medicus non sanat hoīez sed hūc hoīem. ita moralit̄ agens nō dicit̄ facere opus in genere/sed h̄ opus in singulari/ scz cū circūstantiis debitis oībus istis et illis. **T**ertio q̄ prudētia q̄ doctrix ē operū hūanorū/p̄supponit experientia tam ex p̄teritis q̄ ex p̄sētib⁹ ex q̄b⁹ futura p̄iecturat. **A**mplius in examinatione doctrinarū cauendū est ne decipiat examinās vel examināti credēs/p̄pter relatiōes insolitas/nūc ab illis nūc ab istis perceptas vel auditas: p̄serti a femis aut a laicis vsurpantib⁹ sibi nomē sanctitatis et docētis. **P**rimo iuxta vulgatū autozē. **R**ara fides iō/quia multi multa loquūtur/et hoc fit sepe sine p̄sēntia/sine rōne/sed ex fantasia capitis p̄turbati. **S**ecundo quia multi sunt qui decipiūt: q̄uis se decipi nesciant/nec decipere vellēt. **T**ertio quia sunt alij multi qui se decipi non credunt/alios tamen decipere volunt/singendo mirabilia et illa que sciūt esse falsa. **E**t istorū infinitus est numer⁹/et a me q̄ loquor frequenter expertus/ita q̄ ex istorū relatiōe

si credere: si referre: si scribere voluissē/gradis effectus fuisset liber atq̄ mirabilis apud curiosos. **B**enedictus deus qui p̄ taliū irrisionē et cōtemptū me totiens a seductione seruauit. **F**ui p̄dem fateor per relationes aliquorū magne meritis reputationis proximus seductioni. de quadaz heremita remensi/nisi modū responsiōis p̄prie deo volente temperassey. **C**irca qd̄ tempus opusculum compilauī seu lectionē vnā de diffinitione reuelationū verarum a falsis. **S**ubinde in examinatione doctrinarū/maxime circa doctrinam theologie mystice que p̄sistit in affectib⁹ et spūalibus sentimētis non est fas hoī magisteriū assumere sibi in oībus/sed spūi sancto debet hec gr̄a precipue relinqui. **P**rimo q̄ spūs vbi vult spirat/et vocem eius audis/et nescis vnde veniat aut quo vadat/p̄pterea non debet eius inspiratio sub certis regulis aut terminis comprehendī/sicut nec gratuita visitatio/que ideo gratuita dicit̄/quia pure gratis datur/q̄uis vt plurimū nō p̄feratur nisi p̄paratis et facietib⁹ qd̄ in se est/qualet sunt qui exemplo mulieris fortis p̄siderant semitas domus sue. **S**ecundo quia diuisiones gratiarū sunt/et vnicuiq̄ dedit deus mensurā fidei/solitaris aliter/aliter scholasticis: et ita de reliq̄s. **T**ertio quia semel loquit̄ deus et idipsum nō repetit dedit itaq̄ d̄s p̄ scripturā suā sacrā et p̄ expōsitores suos: habere sufficientē intellectū in oībus/iuxta vocationē vniuscuiusq̄. **C**eterū vocationis solitariorū et monachorū ista ē vt plus studeat affectui deuotiōis/q̄ intellect⁹ et eruditioni. nihilomin⁹ q̄ dedit d̄s mūdū disputatiōi hoī tanq̄ occupationē pessimā/saltē malicia p̄ne: ne p̄ociū deteri⁹ hoīes torpescerēt/ne p̄pterea p̄ fastidio deficerent: abominātes māna celicum p̄descendendū est humane fragilitati. p̄mittendū est idcirco religiosi aliquib⁹ inquirere de doctrinis scholasticorū/que tractari solent circa libros sententiarū. **P**orro si querat a me q̄s int̄ ceteros doctores plus videat idone⁹: **R**ēdeo sine p̄iudicio/q̄ d̄ns bonauētura/qm̄ in docendo solid⁹ est: et securus. pius. iustus. et deuotus. **P**reterea recedit a curiositate q̄tum potest: non imiscens positiones extraneas: vel doctrinas seculares dyalecticas aut philosophicas: terminis theologicis obumbratas more multorū. sed dum studet illuminationi intellectus/totum refert ad pietatē et religiositatē affectus. **U**nde factum est vt ab indevotis scholasticis quorū prob dolor maior est numerus/ipse minus extiterit frequentatus: cū tamen nulla sublimior: nulla diuini⁹: nulla salubrior atq̄ suauior/pro theologi sit doctrina. **N**ato deniq̄ diligentius in senectute mea sum reuolutus ad studium ipsius. tanto facta est amplius confusa garrulitas mea. **D**ixi q̄ mecum: sufficit h̄ doctrina. vt qd̄ stulto labore p̄sumeri. qd̄ dicitur: quid scribis. **M**ultiplicent potius et trāscribā

opa doctoris isti. De quo vere dicit illud christi de iohanne. Erat lucerna ardēs et lucēs. Preterea sicut apud grāmaticos/donatus de partibus oratiōis/et apud logycos summule petri hypani/tradunt ab initio nouis discipulis ad memoriter recolendū et si non statim intelligant/sic apud theologicos discipulos/breuiiloquiū bonaventure quod incipit. Flecto genua. videret valde salubriter imponendū iuncto itinerario suo mentis in deum. quod incipit. In principio primum principii. Itaque laus omnis inferior est his duobus opusculis/quoque vim agnoscere etiā sola creatura non paruus est profectus. Denique sermo de sententiis spiritualibus/in contemplatione/de uotione receptis nullatenus intelligit si non expiatur. et si non intelligit: non amat. si non amat non libenter audit: sed negligit vel spernit: nisi quod ita fuerit instituitur quod firmis et pie credat/se preparat ut sapiat et non intelligat. neque sequat fantasias proprii capitis vel alieni. Sed doctores approbatos et eruditos in utraque theologia/scholastica et mystica perducitur amplectatur. Sunt industrie quedam notate super homini negotio theologie mystice/que uis sepe maxima sit industria/deferere quālibet industriā/et quod homo seculi habitas magisterio spiritus sancti tota fide. tota spe. tota charitate. tota se deum deuotione committat. Sunt alique scripta de impulsibus et de preceptibus: et de concordia theologie mystice cum scholastica/et similia multa/que perficiunt ad examinationem doctrinarum. Sed huiusmodi suffecerit ad summationem huius opusculi subnotare. **Explicit de examinatione doctrinarum a iohanne cancellario parisiensi.**

Epistola laudans mel

lissuam et igneam domini bonauenture doctrinā a prefato iohanne cancellario parisiensi. Anno. M. cccc. xxvj. lugdunū. missa cuidam fratri minorum.

Genez veni mit

tere in terraz dicebat christus. et quod volo nisi ut ardeat. In dextra nempe dei est ignea lex/cuius eloquiū igni

tum est vehemens/cuius oculi sunt sicut flama ignis cuius pro iohannes dicitur est lucerna ardēs et lucēs instans helie. Consideras ista noster eustochius domini bonauentura/voluit esse doctor ardēs/sciēs quā lucere parū est et sepe vanū/sepe noxiū/quoniam scientia inflat et demonē facit. quod enim demon interpretatur nisi sciens/sed absque charitate. Fortitudo est idcirco secundum laudem vite sue parit et doctrinē nomen ipse bonauentura ut anthronomatice doctor seraphicus noietur. Vocet hoc speciali suum itinerariū mentis in deū. cuius opusculi imo opis imensi/laus superior est ore mortalium. Vocet et suū breuiiloquiū theologie/processus proprie theologicū retinēs/et quasi puerum ad priorem/quo-

niam a primo principio descendit ad alias veritates. Vocet denique lectura sua gradior ignē suū cum lumine. vñ mirū imo miserū et miserabile videtur/ne dicamus dānabile/quod pacto plate sunt doctrine quādam alie/sub specie subtilitatis: plus inquietantes/que cynifes egyptie/que sabbatū metis incendio terre gessim afferētes. Securus est doctor iste/se testate/doctrinā cōmunē et solidā que parisiis vigeat maxime tempore suo. Vñ et allegat ad confirmationē doctrine sue/parisiensium. articulos quos p. G. parisiensium. de p. cilio et assensu magistorum oium dicit fuisse dānatos et excoīcatos. Viuēte tunc et presentente fratre alexandro de halis/ cuius doctrinā quē sit ybertatis dici satis nequit. De qua ferē rēdisse sanctorum. Tho. dum inquireret ab eo/quis esset optimus modus studendi theologiā. Rēdit exercere se in vno doctore precipue. Dum ultra peteret/quis esset talis doctor: alexander inquit de halis. Testor ita me legisse p. dez in tractatu quodam de visione beata per iohannē vicessimūsecundū. Testant scripta eiusdem sancti Tho. maxime. ij. ij. quod intinū sibi fecerat et familiarē/illum quē laudabat doctorē alexandru. Et ecce pro dolor doctores isti duo/halis et bonauentura/videntur quasi sepulti cum illis quorum non est memor amplius/presertim in cordis amore. Extollunt alij quidam/quoque sint vtiā noia in libro vite. non enim studiosis inuidemus. Sed multe aliquos ipsorum littere fecerūt sub nomine subtilitatis insanire/cum sequacibus ipsorum. Nunquid non insania concedere quod duo predictoria sunt simul vera pro eodem instanti tempore/ licet non nature/que preterea multe sunt veritates ab eterno/et multa eterna que non sunt deus. Iste est vnus articulus inter p. memoratos dānat/anno domini. M. cc. xl. Legatur secundus bonauenture. dis. xxiij. circa finem/ubi recitat hec dānatio. Et ponitur alter articulus/que primum nūc/et creatio passio/non sunt creator vel creatura. Error. Repetita est eadē dānatio eiusdem articuli de eternitate veritatum/per dñm stephanū parisiensium. inter illos. cc. xix. articulos famosiores anno. M. cc. lxxvj. s. per duos annos post felices obiit sancti thome et vere sancti et gloriosi domini bonauenture/quoque primus obiit. vij. marcij/alius idus iulij sequenti tempore p. ciliū generalis lugdunū. per gregorium. x. celebrati. Dānata est nouissime per celebratū p. ciliū inter errores hus et hieronymi positio ista de vniuersaliū realium et eternorum positione/et maxime quod alij sit entitas realis eterna cōmunis deo et creature. quia tūc nulla creatura potuisset creari quasi de nihilo/sed nec posset an hilari. ita fuit tūc argutum me audiente et a dicto hieronymo statim processum/sed dānatū/nup etiam parisiis reuocatum. Dānauerat prius ipse idē stephanus pauciores articulos/viuētib' adhuc prefatis doctoribus. s. anno domini. M. cc. lxx. die mercu

Laus doctrine Bonaventure

ri post festū beati nicolai hyemalis/cuius nunc
crastino scribim⁹ hanc scedulā. Causa hmoi dā-
natiōis faciēde fuit tūc introducta/fuit 7 p^o mō-
dū p^otinuata. **Q** sicut tradit aug. viij. de ciuita-
te/nobis ad certā regulā loq⁹ fas est / liberis autē
verbis loquunt⁹ p^obi / sed inde miserabili⁹ q⁹ libe-
rius errāt. Sic aug. 7 ceteri doctores antiq⁹ sic in-
ter recētiōres b^oti⁹ Bern. 7 m^ogr⁹ cū reliq⁹ p^otin⁹
obstiterūt errātib⁹. sicut petro abelardi. sicut be-
rengario / sicut iohāni scoto de theophanis / sic
gilberto porretano / q⁹ gilbert⁹ si min⁹ errabat in
materia de relatiōib⁹ diuinis / q⁹ plurimi posteri-
oris t^opis / patebit euidē illi q⁹ subtili⁹ 7 absq⁹ p^o-
sonariū acceptiōe voluerit 7 sciuerit iudicare et
argumentū b^oti⁹ bernardi a petro de tarenthasia
Recitatū ponderare. **P**ānata ē nūp p^o p^odeces-
sores meos / in sacra theologie facultate sub plu-
rib⁹ articulis / doctrina quā nōnulli solā impune
subtilē garriūt / quā i^ogrātes vocē p^optiā nōnulli
veluti pice loq⁹ cissime / stabilire nitunt⁹ / cū sit me-
ra infania 7 vanitas falsa. **U**nus articulus inter
ceteros ē / q⁹ aliqd sit deus reali⁹ q⁹ nō sit forma-
liter deus. **E**rroz. **A**li⁹ q⁹ in diuinis sint ponēde
p^oritates 7 posterioritates alie q⁹ originis. **E**r-
roz. **A**li⁹ q⁹ p^osonē diuine distinguant⁹ p^o absoluta
Erroz. **C**onstat autē q⁹ nulla ē maior distinctio rea-
lis nec ex natura rei / in diuinis / q⁹ triū p^osonariū.
Nulla ē igit⁹ distinctio in diuinis p^o absoluta / de
q⁹ nō est dubiū q⁹ maior ē q⁹ p^o relatiua solū. **B**e-
ni⁹ q⁹ p^ot⁹ fidei pietate christian⁹ asserere / q⁹ eēn-
tia diuina sit ex pte rei / seu reali⁹ distincta ab in-
tellectu diuino 7 volūate / q⁹si possit essentia diui-
na esse 7 nō esse vniuersali⁹ p^ofecta / nec intelligē⁹
nec volens. **Q**to salubrius ē asserere nec offen-
dere pias aures / etiā gentiliū p^obo⁹ / q⁹ eēntia di-
uina vnica 7 simplicissima / sup^oeminenter p^otinet
oēm p^ofectionē / quā dū querit⁹ separi 7 scindi a su-
is p^ofectiōib⁹ / ipsa remaneat monstrū q⁹ dā infor-
me / chaos q⁹ p^ofusuz. **E**gregie dudū mihi tūc ado-
lescētulo / dixit vn⁹ in theologia doctor 7 fama-
tissim⁹ / dū quesiuert / in q⁹t aliq⁹s / si p^oscindat eēn-
tia diuina ab intellectu diuino / q⁹d est illa eēntia?
dic q⁹ ē deus / 7 q⁹ nō est deus. **E**st itaq⁹ deus. q⁹
nihil est in deo q⁹ nō sit de⁹. 7 tū nō est d⁹s. q⁹ d⁹s
est suus intellect⁹ / nec eē p^ot⁹ sine ipso. **H**oc ē snia
liter argumētū b^oti⁹ bern. 7 gilbertū. **D**ic tū / adde-
bat ipse doctor q⁹ intelligi p^ot⁹ eēntia diuina / nō
intelligēdo intellectū suū / sicut 7 de attribut⁹ di-
uinis. **E**st enī fm **A**risto. 7 ei⁹ cōmētatorē 7 ex-
perientiā tanta vis intellect⁹ n^ori / q⁹ p^oiunctissima
imo penit⁹ eadē p^ot⁹ p^o distinctos p^ocept⁹ sepatim
accipe. sed sepatio d⁹ rōnis nō rei exterioris. **7**
Ez acclamāt ali⁹ q⁹ de entib⁹ rōnis nihil curant /
vadam⁹ inquit ad res / q⁹si de reb⁹ possit sine ter-
minis eē sermo / quasi logica frustra sit tota. **A**d-
dunt q⁹ fictici⁹ sunt hmoi p^ocept⁹ si non ita sit in re
sicut significant / quasi res semper ita sit / sicut est

sua cognitio in nobis / imo in deo qui cognoscit
materialia imateriali⁹ fm **D**iony. et **B**oeciū.
Tradunt nōnulli vnde mirandū videtur q⁹ con-
ceptus 7 entia rationis / non sunt vere res nec en-
tia. ita q⁹ ens non dicit⁹ vniuoce de ipsis 7 de re/
bus ad extra cū tamen accidētia anime / tam ha-
bitus q⁹ virtutes 7 opationes imanētes / tam na-
turales q⁹ sup^onaturales / sint entia longe p^ofectio-
ra: q⁹ albedo vel nigredo / saltem q⁹ relatiōes sex
p^odicamentoz. **7** Sed p^ogredit⁹ hec scedula lati⁹
q⁹ p^opositū fuerat ab initio: sup^o laude n^ori cultoz
ch⁹ bene fortunati 7 doctoris seraphici / cū d⁹ plo-
ratione q⁹ ita p^opositus est: non dicaz absq⁹ ca-
nonisatiōe. viderint **B** summī pontifices: s⁹ absq⁹
scholasticoz frequētiōe in v^o p^otinuo studiōsi-
tatis sue. **S**int ali⁹ doctores / q⁹ dicant cherubici.
hic verissimo noīe seraphicus simul 7 cherubi-
cus quia inflāmat affectum 7 erudit intellectum
reducit 7 vnit ad deū p^o amorē excitatiū / dū ali⁹
multū solū diuāricant 7 disp^ogunt intellectiū / p^o p^o-
cissiones p^oritates 7 posterioritates 7 signa 7 cō-
tingentia. cum tamē vnū sit necessariū. **7** **D**um
p^oterea suos imitatores reddūt inflatos / sine cha-
ritatis igne / ac p^oinde sup^obos 7 indigestos q⁹les
dispergit d⁹s mēte cordis sui / iuxta canticū ma-
rie iuuēcularū tympanistiaz p^ocellētissime / in
cuius p^oceptionis sanctificat⁹ p^o p^ouentionē p^oui
legiatam / vigilia / matutina / volui nō p^o satyrā. s⁹
p^o elegiā poti⁹ exhortatoriā tue charitati studio-
se chartulaz hāc scribere frater dilectissime i^o ch⁹
sto. in q⁹ b^on⁹ vale. **E**t itinerariū q⁹ habes cōicare
plurib⁹ stude / simul 7 lib⁹ tuū recipe / seruās il-
lud apl⁹. q⁹ bonū est tenete. ab oī specie mala ab-
stinete vos 7c. **7** **F**init.

Epistola eiusdem ad

patrem oswaldū carthuf. **G**ratia 7 pax. **7** **S**pt
ritus est q⁹ viuificat. 7 caro nō p^odest quicq⁹. vn-
de 7 epl⁹ pauli fortes dicebant q⁹ solū sp⁹m sapie-
bant. p^ontia vero que carnē ostēdebat reputabat
infirma. **H**inc habuit ortum illud christi / q⁹ ne-
mo p^opheta acceptus ē in patria. **R**ursus aliud
metricū / **A**binuit p^ontia famā. **C**ertissime hic ve-
rum est pater 7 d⁹ne christiana charitate colēde /
desiderat v^ora charitas vt accipi a l^oris eiusdem
charitatis / videre faciē meam / 7 miscere colloq⁹a
sup^o multis / oro q⁹escite dedit deus sermōes dari
posse sp⁹s interpretes. **P**recor se non immisceat
carnis infirmitas / que nihil p^osertim i me nisi scā-
dala p^ofert / 7 q⁹uis apud p^ofecte cōpositos 7 orna-
tos corpus eē possit simulachrū q⁹dā luciduz et
pulch⁹ interioris hoīs 7 sp⁹s / fateor impfectuz
meū in hac pte / conscius assidue 7 toties expte
fragilitatis. **P**orro super cōicatione q⁹rūdā opu-
sculoz meoz postulata / suggerunt multa mihi
dicēda in vtrāq⁹ partē que coartās in p^omis gra-
tias ago / 7 habeo beniuolētie v^ore / p^ofidens ab ea

sine fictione diligit/ deinde ppono diligēs esse co-
pias ministrare/ vñ fuerit cū reuerēdis p̃ribus
et dñis fratribusq; meis. i. christo charissimis/ ad
formā completam mēsurāq; redigere cuz multi-
plicatiōe put ipsoꝝ solitudinē visum fuerit op-
portunū. Deniq; doctrinā theologicā pprie di-
cendam eximij et seraphici doctoris dñi bonauē.
cardinalis/ offero me laboraturū q; habeatur ad
transscribendū si ita cū effectu postulauerit sacer-
ordo vester/ cuius orōnib; me cōmēdo. Scriptū
Lugduñ. M. cccc. xliij. in aprilij. **Finis.**

Sequitur epistola ei-

usdem. qd et q̃lit studere debeat nou⁹ theologie
auditor. et contra curiositatē studentū ad studē-
tes collegij Nauarre.

Timulauit me pluries/ tum cogita-
tio mea min⁹ forte sobria/ tū familia-
ris amicoꝝ suasio / q̃tin⁹ exauditis
lectis et intellectis quedā electiora
pscribēdo ceteroꝝ vel eruditioi ṽl
edificationi deferuērē. Acuef inquit ex hac re
studiosum oclū tuū. Imitaref p̃decessoꝝ indu-
stria. pscrearef nomē tuū memorie posteroꝝ/ de-
niq; fortassis si pauci q̃ nihil interim lecturi erāt
i scripta tua vel amore vel ex nouitate/ vt sit/ inci-
dentes p̃inde pficerēt. **A** vero modestior alioꝝ
sum me rapit psideratio. recogito illud sapientis
qm̃ faciēdi plures libros nullus est finis. **V**ideo
itaq; tanta volumia ab egregijs et summi ingenij
atq; sapie viris pscripta neglecta tū a plurimis.
ita vt vix nudo noīe cognoscanf. **V**ideo inq; et
gembūdis detestor/ vel ignauia vel arroganti-
am ñram simulq; psidero cui⁹ momēti eēnt q̃tu-
lacunq; scripta mea si p̃cellēssima sic calcantur
Aereoꝝ p̃terea me idipsum intrare viciuz/ qd in
alijs vehemēf inculpo. **E**t q̃le petes. **S**ūt q̃ ne-
scio qbus nugis ineptissimisq; nouitatib; mem-
branas/ et auditorq; psertim inexptoꝝ mēf occu-
pant implēt eos sterilib; vtinā nō pestiferis do-
ctrinarū lolijs et memorie ventrē nō cibis sed sili-
qs onerāt. **A**grū insup cordis spinis inserūt pro-
frugib;. **I**ncidūt q; auditores vel lectores i illō
Gene. **N**ecessaria nesciūt/ q; supuacua didicēf.
Aera heu nimis h̃ eē recognosceret q̃s p̃p̃ ob-
seruare voluerit. **S**i tandem resipiscāt lectores
italium vel auditores. **S**i melioꝝ auspitijs p̃
ineptias hmōi vertāt oculos ad salubriora docu-
menta. Iugebūt affirmo sortē suā tpsq; psumptū
q̃ tabulā aīe sue q̃ vtilioꝝ/ interim pingēda erat
et vix adhuc sui exiguitate suspectura q̃busdam
lris in nullo pfuturis op̃leuerūt/ nō dicēdū erat
deformauerūt. **S**ed dicāt eandē nob q̃ et anti-
qs scribēdi licētiā eē relicta. **M**iserū insup esse
causant vti sp̃ inuētis/ et nunq; inueniēdis. **H**inc
incidit in omēs illud **O**ratij de poetis. **S**cribi-
mus indocti doctiq; poemata passim. **S**cribim⁹

sed absq; pōdere snlarū/ absq; nūero et mensura
verboꝝ. **E**st eni illud qd scribim⁹ floccidū illib-
rale fluidū. **S**cribim⁹ ñ noua sed antiq;. nouit q;
versando et trāsmutādo dū ñra conamur efficē/
praua reddim⁹ et inepta. q̃si videlicet iuxta vul-
gare fossatoꝝ veterū q̃ solida sunt/ nō tā reparato-
res q; demolitores. **Q**uasi p̃terea similes illis q̃
notat **T**heren. q̃ ex bonis comedijs grecis/ lati-
nas fecerūt non bonas. **S**ic qdā excerptēs aut
magis pprie lacerātes ex libris optimis et pbat-
pticulis/ indigētia tendūt volumia. obnubilātes
et p̃ incuriā scribēdi legēdiq; reddētes origialia
velut supflua et mortua a corde. **V**ides in snlarū
lecturis/ dū pudet quēlib; etiā maiores seq̃ q̃ fa-
cilis lectionarū varietas in imensam successerit.

Porro q̃to psulti⁹ erat vti bñ inuētis q̃ dūz
querunt inueniēda nec illa asferre. q̃netiā subū-
tere bñ iam inuēta. q̃ nō a loq̃cib; inuenib; leuiē
q; ad pauca aspiciūt. enūciantib; nō ab argumē-
tatoꝝ/ dialecticis/ nō ab improbe sordide perdi-
teq; viuētib;. sed a scrissimis et exp̃ssimis q̃ fa-
ciebāt q̃ docebāt solidissima cautissimaq; tradi-
tione fulcita subsistūt iuxta qd memorandū val-
de est dictū viri q̃ multa vidit legit atq; pscripsit
Buridanū loqr q̃ in egregij scripti sui supethicā
igenuo pemio fatef se nouis rōnib; nequaq; ad-
hesurū/ q̃tumcūq; apparētib; q; ab illis pluries
decept⁹ ē. ex antiq̃rū aut dictis nunq; psertim i
moralib;. **P**ropf qd etiā dicit **A**risto. viij. ethi.
Oportet extēdē exptoꝝ et senioꝝ vel prudētum
enūciatiōib; nō min⁹ demonstratiōe pp̃ h̃re enī
exp̃ientia visum vident p̃ncipia. **R**ūdes igit
rūdebo ad cogitatiōes meas et amicoꝝ sup no-
uoꝝ pscriptiōe exhortatiōes. **S**ufficiat interim
mibi meiq; similib; / sobria in hūilitate vti bñ in-
uentis. **A**bscedat oīs pomposa sup insolitis arro-
gantia. ne multiplicem⁹ loq̃ sublimia gloriātes.
Et cōmuni vt ita dixerim minerva p̃tentemur.
Seq̃mur trium iter cōmodi⁹ plane et ab errorū
scandalozq; discriminē remoti⁹. **T**ot habem⁹ sa-
pientie salutaris fontes viuof ne queso cisternas
dissipatas fodiēdo nos casto. imo stulto labore
fatigem⁹. **H**ortor veruntū et repetēs iterūq; mo-
nebo q̃tin⁹ electiora examiatioꝝq; scripta cōple-
ctamur. **E**st itaq; ñra capacitas nō mō finita. sed
exigua et q̃ ad tot libros vtilēs qd occurrūt euol-
uendos nō iufficit. **Q**uosdā in trāsitu raptim vi-
deamus/ q̃si eos nō penit⁹ ignorasse satis sit. vt
eis fiat vale p̃petuū. **A**lijs p̃ vices vtamur/ put
se necessitas dederit vel delectatiōis p̃gruitas.
At vero q̃sdā familiares nob assiduos aduo-
cemus/ et tanq; domesticos fidelissimos intra mē-
tis ñre cubicula inf̃ secreta q̃tidianaq; colloquia
iugif collocem⁹. **S**i q̃s aut curiosus inf̃roga-
re p̃git. q̃ vel q̃les libri sunt q̃s alijs p̃ponendos
censuerim⁹. **R**ūdebo me vnā et absolutā r̃fionē
dare nō posse. **V**arietas siqdē studentū fm̃ etatē

Quid studere debeat

ingeniū / et tpa / aliud expostulat et aliud p̄siliū
Hoc vñ verū apli dictū maneat ap̄d theolo-
 gos alta mēte repositū / qm̄ plēitudo legi et finis ē
 charitas seu dilectio. Cū igit̄ h̄z exigētā finis ce-
 tera debeāt moderari. q̄cqd̄ pl̄ et imediact̄ edifi-
 cat charitatē plus legat̄. memoret̄. ruminet̄ / q̄ti-
 nus cū intellect̄ refectionē / affect̄ vbi plus ē me-
 riti esca sapie b̄ ē sapide scie sicut adipe et pingue
Adine repleat̄. **A**d b̄ autēz dīnosceda solers sit
 theologie noū auditor / p̄sulere vñ e multis cu-
 ius sibi doctrina mores famaq̄ cōplaceāt q̄ lon-
 go multoq̄ viuēdi legēdi / ac bñ viuēdi exercitio
 docere faciliē possit / quā amplecti doctrinā inf-
 rogantis studiū moresq̄ desiderēt. siue p̄ pte il-
 la theologie q̄ inf̄ scholasticos maḡ vtiē. siue p̄
 illa q̄ legētis mores edificet regulet et componat.
 siue p̄ illa q̄ predicatib̄ p̄gruit. **H**ec at̄ tria sunt
 nō vsq̄q̄ disparata in q̄bus q̄tidie et si nō eq̄li-
 ter tñ vicissim deberet verus theologie discipu-
 lus exerceri qm̄ p̄mū sine secūdo inflat et indet̄at
 Secūdū sine p̄mo acūmē ingenij sufficiens et reso-
 lutū nō admistrat. Tertiū deniq̄ sine duobus re-
 liq̄s sepe nō tā erudit alios q̄ fastidit et p̄cipitat.
Ad p̄mū iuuat̄ exēpli gr̄a q̄stioēs doctoꝝ sup̄
 snias et p̄sertim illoꝝ q̄ puri et solidi p̄scripser̄
 inf̄ q̄les meo iudicio dñs Antistodoren̄. Bona-
 uentura et durādus vtiq̄ resolutissim̄ numerā
 diuident̄. **E**xcellit̄ q̄dē in suis q̄tlibet. hēricus d̄
 Gandauo. excellit̄ sc̄t̄s **T**ho. p̄sertim. ij. ij. **E**x-
 cellit̄ multi i multis. in q̄b̄ b̄ vñ min̄ placet q̄
 pure physicalia / aut metaphysicalia / aut q̄d am-
 plius pudet logicalia sub terminis theologicis in-
 uoluta miscuer̄. **P**reterea ad p̄m et p̄sumpro
 vel p̄supposito p̄mo spectet̄ historie sacre / in q̄b̄
 fit recte viuētū cōmemoratio vt dialoḡ Greg.
 ecclesiastica atq̄ triptita historie. collatioēs et vi-
 te patrū p̄fessioēs augustinī et sacre ip̄si alioꝝq̄
 meditatioēs. diuina rhetorica **G**uilhel. parisiē.
 legēde sc̄toꝝ et similia. in q̄b̄ ē ardēs lectio et ad
 virtuosos impet̄ capescēdos vehemēt̄ extimu-
 lans. tñmō prius nō elat̄ p̄stet̄ instinct̄. vbi spe-
 culatioēs altissimas pulcherrimas atq̄ saluber-
 rimas / subtilis si simplex fuerit studiosi oculus
 inuenit̄. Et errat̄ p̄fecto q̄ ista tanq̄ rudiora et fa-
 cilia dicūt obstare subtiliorib̄ agnoscēdis dum-
 modo tpe suo et mēsurate retractent̄. **S**pectat̄ ni-
 hilomin̄ ad b̄ mystice diuinariū scripturarū ex-
 positioēs. q̄les apud celebres sc̄tissimosq̄ docto-
 res plurime sunt. q̄les apud Greg. in moralibus
 et pastoralibus. q̄les apud **B**ern̄. sup̄ cant̄. apud ve-
 nerabilē **R**ichardū in suo de p̄templatioēz alijs
 opib̄ satis nunq̄ admirādis. q̄les apud. **G**. pa-
 risiē. q̄ miro q̄toq̄ opificio speculatiuā cu3 suis
 moralib̄ absq̄ p̄fusiōe pmiscuit̄. **C**eterū scriptis
 gentiliū se non tradere sed cōmodare / et ea velut
 pegrinādo pcurrere nequaq̄ improbauerim. tñ
 p̄ copia sniarū moralium. tñ p̄ stilo et ornatu xbo-

rum. tum p̄ poematū et historiā qualicūq̄ pe-
 ritia. demū p̄ oblectamēto q̄daz ex varietate le-
 ctionis. q̄q̄ et in sacris doctorib̄ vt in **A**ug. de
 ciui. dei. in **O**rosio. in **H**ieronymo **L**actatio et si-
 milib̄ ista abūdant̄ nec min̄ si nō plus vtilē in-
 ueniēda credideri. **R**ursus q̄dlibet triū ex p̄-
 dictis aliē et aliē tractādū est. **P**rimū disputati-
 ua inf̄ p̄socios disputatiōe robur sumit. disputa-
 tiōē intelligo nō p̄teruā nō ceruicofaz. nō ama-
 ram nō p̄tinaci aiositate tumultuātē. sed mode-
 stam / q̄lē esse decet veritatis inq̄sitionez. q̄ acuet
 et excitet ingenij. q̄ studiū renouet et inflāmet. q̄
 stabilit̄ q̄ veritatē positionē falsitatis oppositio-
 ne patefacta. **H**inc fit vt nō extimescat studiosus
 etiam in propatulo defendere quod secretius se
 bene didicisse cognouerit. **A**t vero p̄cepxig-
 tur in secundo si p̄fici debeat secretum silentij /
 sepositū interim ab oī turba / nō solū hoīum s̄ so-
 licitudinis et cure tp̄alis. imo et a p̄ori studio va-
 care tūc necesse ē qm̄ sano q̄etē aio p̄stare nequit
 q̄ loquit̄ tunc mēs clauso sup̄ se ostio ad ea lege-
 rit discat affici. p̄ponat sibi q̄ terribilis deus sup̄
 filios hoīum. q̄ seuer̄ improbis et electis miseri-
 cors. **C**onscedat eternitatis speculaz. vñ videat
 cū sapiēte qm̄ vanitas vanitatz et oīa vanitas.
Nō discuro p̄ plurima qm̄ sapida eoz q̄ dicta
 sunt lectio / docebit de oib̄. **A**dd̄ exp̄t̄ q̄ nihil
 ferme q̄eti mentis et p̄tēplatiōi plus infidiosum.
 nihil ita p̄ciosissime rei / tp̄is. s̄. p̄sumptiuū. nihil
 postremo p̄fectiōi scholasticoz aliū de p̄batoꝝ
 plus obuiās. quēadmodū colloq̄a n̄ solū praua
 que corrūpūt bonos mores. sed illa etiā que sup̄
 flue diuq̄ p̄trahunt̄ / aut sup̄ rumoribus vulgo
 volitātib̄ aut sup̄ ludicris plurib̄ / et ineptis fa-
 bulatiōib̄ aut sup̄ p̄tētionib̄ hoīum in aduersa
 tendentiū et similib̄ q̄b̄ a mane vsq̄ ad vespam
 imo p̄fundā plerūq̄ noctē dies sensim atterit̄. p̄
 que dū se oblectauerint vel ignauie vel indigna-
 tioni / vel fastidio suo mederi putātes. tristiores
 et inq̄etiores et mēte dissipatiores remanebunt.
Falloz si vnq̄ ascēdet in montē dñi in arcē p̄tem-
 platiōis q̄ nō ad vaniloq̄s huiuscemodi fabula-
 tiōes fact̄ fuerit sicut hō nō audiēs / et sicut mut̄
 nō aperies os suū. **E**t b̄ bonū / vñ in dño glorioꝝ
 attulit m̄ris cura / q̄ huiuscemodi p̄fabulatioēs
 freq̄nt̄ sustulit / nihilq̄ loq̄ et vacare passa ē quo-
 niam rarus admodū alius cū q̄ mutuos miscere
 sermōes colliberet / tāta mox erat inf̄ nos studio
 rūq̄ varietas. **P**rosunt tñ nec nego p̄batoꝝ vi-
 roꝝ colloq̄a. q̄ ascēsum p̄tēplatiōis et sue ardui-
 tatis discrimia / suo labore suisq̄ piculis experti
 sunt. **D**eniq̄ tertiū. i. extremū ex p̄mis duob̄ ge-
 nitū ac nutritū vbi p̄dicatio nūc inf̄ paucos fa-
 miliāres / nūc palā p̄sumat̄ vbi sumope curiosuz
 oē et oē scādaloſum et breuī verbo q̄cqd̄ audiētū
 charitatē edificare nō h̄z fugiēdū reiciēdū q̄ est
Ad q̄d q̄ta discretiōis cautela sit adhibēda / pa-

forale vobis gregorianū pdocebit / Bñ valete tā
dem socij z fratres p̄cipua charitate p̄iuncti. bona
facite studia v̄ra z me oñonib⁹ v̄ris cōmēdatum
habetote. Supuēiat māsuetudo z corriptamur

Sequitur alia episto

la ab eodē cancellario missa eisdē studētib⁹ colle
gij nauarre parisiē.

Ecce pareo votū v̄ris/socij z fratres di
lectissimi. Nup̄ siqdē ad vos v̄naz ex
cogitationib⁹ meis l̄ris exposui. Hoc
bonū p̄cipue cōmonēs. q̄tin⁹ electiori
bus doctrinis v̄m studiū insudaret. Neq̄ enīz
haberis necesse/instar virgilij in luto aurū querē
aut ex sterilib⁹ doctrine petra sugē mel oleūq̄ de
saxo durissimo. Supaddidi colēdū sic intellectū
esse. vt incul⁹ z aridus mime desereret affectus
sed trāsiret i affectū cordis. Rescripsisti ista be
niuole vos accepisse. z vt tale aliqd pluries age
rem postulasti. sic fiat. Accipite rursus aliud
qd ex familiari vobiscū allocutiōe/meuz allenet
studiū/qd animū indigbūdo luctu plenūq̄ exo
neret/amaricatiōis bilem euomat cui tñ vsq̄q̄
sua nō desit vtilitas. Olim pluries sed nouissi
me crebri⁹ atq̄ pfundi⁹ in qdā ocio aduerse va
litudinis mee/pia meditatiōe recogitauī statū al
me vniuersitatē parisiē. m̄is mee/vt absentiaz
meā ab ea ego vñ⁹ ex filijs ei⁹ mimis/mētis p̄sen
tia compēsare. Occurūt animo multa sp̄ in ea p̄
claris laudib⁹ attollēda. Aspiciē q̄ppe tanq̄ co
ruscus qdā sol spūalis/ecclēsticā machinā ir
radiās. errorū q̄ tenebrosas caligines/sua nitētē
puroq̄ fulgore disp̄gēs. Vides insup q̄si flumē
ille p̄adyli/in q̄tuor ptes diuisus/irrigās vniū
sam sup̄ficiē terre. Sz heu hic nihil apud nos
ex oi pte beatū. Ingerit se rursus cogitatiōi mee
nō pauca lugubria/z q̄ seueram correctionis aut
emēdatiōis manū exigūt. q̄le ē illud q̄ p̄tentiose
opinionū atq̄ siniarū p̄tialitates qdā illic nimis
p̄tinaces p̄strepūt. q̄ z studiū veritatis inētrūpūt
plurimū. z totū vniūsitatē corp⁹ actuosum inq̄e
tum z parū modestū/z tumultuosuz magi q̄ sua
reqreret p̄fessio/p̄stituūt. Ab his inq̄etationuz
p̄tentionūq̄ fluctib⁹ velum vos q̄tum extiterit
phas alienos effici. neq̄ frustra nūi oēs exupare
conat⁹ improbos puerorū. p̄sertim vbi ex altiori
trahūt sue factiōis aut improbitatē originē. Ca
p̄iteq̄ dico aliqd nūq̄ pax vob. nūq̄ securi
tas z studio v̄ro nūq̄ decēs trāquillitas dona
bit. Obsunt p̄terea p̄tialitates qdā affectate/et
vicēdi p̄tinax animositas. p̄sonarū insup natio
nū/vel p̄acceptio/vel p̄tempr⁹. Nō enī sinūt am
bulare i domo dñi cū p̄sensu/p̄ veritatē atq̄ cha
ritatis iter. qd cōmune/pacificū/z a talib⁹ expe
ditissimū ēē dz. Cū christo enī neq̄ aduena/neq̄
scit⁹ a/neq̄ barbar⁹. Aliū subinde i christo cer
no vniūsitatis studio defectū z hūc qdē maximū

Iste ē circa iuuenū disciplinā in morib⁹ imo z in
fundamētali p̄mitiuorū suorū eruditiōe n̄ medio
cris defect⁹/aut error. agēte b̄ vt plurimū nimis
exuberātī pedagogorū multitudie. q̄rū aliq̄ (sal
ua laude bonorū/z absq̄ p̄tūmelia cuiusq̄ dixe
rū) v̄l ceca ignorātia/vel segni negligētia vel q̄
stuosa maleq̄ placēte adulatiōe. vel inepta leui
tate vel qd̄ intolērabili⁹ pestiferū est p̄tagioso p
uerissimē vite exēplo ip̄sis suis scholarib⁹ nocū
sunt. a q̄b⁹ nō extirpāt malas inclinātionū radi
ces. sed nutriūt z augmētāt. dū vel corrigē eos ne
abeant extimescūt. vel qz religio pietasq̄ sordēt
eis z suū indignū officio deputāt talia suos edo
cere scholares. aut qm̄ verent ne docentes illud
qd negligūt/incidāt illud impropēriū pueris eti
am notissimū. Turpe ē doctoz cum culpa redar
guīt ip̄sum. Sic adolescētē frena laxant. sic eūt
in adinuētūib⁹ suis/dimissi s̄m desideria cordis
eorū. z p̄ vitiorū autaria ruūt p̄cipites. Fiūt exide
p̄tūmeliosi. vagi. petulātes. inobediētes. p̄ni ad
inimicitias inferēdas impatiētissimi ad illatas ir
religiosi p̄terea/nihil amplius a paganis de chri
stiana religione p̄docti. Postremo vt de q̄bul
dam iudas apls ait: Macule sunt. vel vt vulg⁹
loquit̄ sacci carbonū. alter alterum pessimis mo
dis maculātes. Sed et q̄les domi sunt foris i ser
monib⁹ palā faciūt. vbi p̄ summa q̄ ibi obseruā
da erat morū modestia/insolētissimis atq̄ incom
pescibilib⁹ sibilatiōib⁹. gest. b⁹ z obmurmuratio
nib⁹ oīa p̄fundūt z verbū dei cū suo euāgelizāte
p̄brole spernūt. ipediūt. turbāt. z obrūpūt. nec
parū existimādū est illud incōmodū. qm̄ satis
est scitū illud Aris. Nō parū refert iuuenē sic vel
sic assueheri. Et qz certe ex nō bñ morigerat⁹ z ex
sinistre instructis adolescētib⁹ sūt iuuenes/atq̄
viri postmodū/nō tñ inutiles reipublice vniuer
sitatis. sed ip̄si etiā totū corpus sedāt/lacerātq̄
et in bonorū p̄niciem crudeli⁹ seuiūt. Quid sane
mirandū si ex discipulis discipulis fiunt p̄niciosi
doctores. Neq̄ q̄dus collar⁹ adimit sed neq̄tiāz
auget poti⁹ ex supbia vel latentē foris p̄dit. Be
niq̄ sicubi nutat fundamētū doctrine/iō qz p̄c
ppere imp̄fecte vel inepte collocatū extitit. quic
qd̄ ampliorē scie sup̄edificauerit vacillare min⁹ q̄
h̄le solidi roboris necesse ē. Hec in ipsa medi
tatiōe mea video/z p̄fundor plāgoze simul z lu
ctu p̄cutior. z vltra qd̄ agā q̄lī ve p̄uideā/q̄b⁹
vtilitē conq̄rar nō satis inuenio. Scriberē b̄ ip̄sif
singillatim pedagogis. sed imensus essez z apud
eorū plurimos nullū habeo mutue cognitiōis seu
familiaritatis cōmerciū. Scriberē ad oēs colle
ctiue. sed videte ne stulto labore p̄sumeret. quo
niam z paruitatis mee zelū plures eorū more suo
vel irrideret vel ei succēderet/vel de p̄sumptiōe
culparent. Credite mihi amarissima est veritas.
sed nescio quo pacto apud nullos eorum ampli⁹
q̄ apud litteratos qui sapiētes sunt i oculis suis

An monach⁹ pro studio lectionis

apud quos omis vel admonitio charitativa vel fraterna correctio p^{ro}meliose et vindicade deputatur iniurie. Postremo p^{ro}dicare talia adolescentibus ipsis. sed me absentem scitis et ipsi monitoribus asperi sunt ut flaccus ait/atq; ob vehementissimos passionum strepitus obmurderent veritatem. Neq; verbis rudes erudiri possunt. stulticia colligata est in corde pueri ait Sapiens. sed virga discipline fugabit illam. virga dicit non verba. **T**ertius defectus acriter urget animu qui nouiter subortus non paruo dedecore in vniuersitatis gloria maculam ponit. Pluries itaq; relatio fide dignorum mihi tam ppe qm remote degenti significauit deesse frequenter sermones in vniuersitate. etiam dñicales ad cleru qd nuper aliqd mōstro simile et pene intolerabile semel accidisse visum extitisset. Cogor tum ex hoc tum ex alijs qbusdā illam deslere scissurā miserabilē et mutilationē luctuosam/partis non modice vniuersitatis parisiē. p^{re}stīm a sacra theologie facultate. cuius scissure causam p^{ro}buerūt illius de montesono erronee temerarie et impie assertiones. Nolo putet aliquis me hoc loco iustificationē seu defensionē partis illius que depulsa vel auulsa est/susccepisse. fratres p^{ro}dicatores loquor. **V**iderint ipsi quid egerūt ego enī fident et p^{ro}stanter affirmo cōdemnationē errorū p^{re}fati de montesono rationabilis et catholice factam. que dum deferret in rhomana curia. ego ipse baccalari⁹ cursor tūc existens cū ceteris p^{ro}cellētissimis atq; sapiētissimis viris ab vniuersitate legatis p^{re}sens interfui. **S**ed nunqd qui ceciderūt non adijciunt ut resurgant qnetiam pia mater vniuersitas hec que hacten⁹ filijs irata est. nunqd tandem mie recordabit aut p^{ro}tegit i ira sua mias suas? Nunqd tot oues pasce sue si deliquerint aut errauerint/eternaliter abijciunt? imo et si redire p^{ro}temnerēt. exemplū christi p^{ro} pastoris imitandū erat ut quererent. et pia quadam violentia ad ouile p^{ro}priū obnitētes traherent. q^{uo}to amplius dum id totis ut dicis affectibus et votis exposulāt et p^{re}cant. **A**t videre mihi videoz qsdam non fm scientiā zelum habētes qui mox obijciunt. **P**arati inqunt sum⁹ eos suscipe. pacem reformare. sed integritas fidei et vniuersitatis honor. sed ipsius demū indēnitas a laborib⁹ et expensis p^{re}termitti nequaquā possunt. **A**t vero non sic loquor ut talia iudicem negligēda. nego tamē illa tāta seueritatē animositate requiri debere et ad viuū ut dicis vulg⁹ secari qd in illo de sillana victoria dictū est. excessit medicina modū. **C**hristiani sumus et in schola charitatis q^{uo}tidie versamur sub illo qd ait. **D**iscite a me qm mitis sum et humilis corde. **E**t **N**isi remiseritis p^{ro}ptā rē. **E**rgo nō taz qd liceat ex iuris rigore/q^{uo} quid expediat exquirat. **C**eterum memoriter tenet/cur et qualiter primitus ab vniuersitatis p^{ro}fortio/via quadam indirecta segregati sunt fratres

predicti. **S**tatutum enī et conclusum erat ut omnis gradus et honoris in vniuersitate expers fieret/quisquis non iuraret tenere p^{ro}demnationem super erroribus p^{ro}dictis ab vniuersitate prius. **H**inc ab epō parisiē. factaz. **D**istulerūt hoc age rebaccalarij fratrib⁹ predictis tunc expediēdis causantes se a superioribus suis licentiā ab huiusmodi p^{ro}stationē iuramenti nec duz petisse vel habuisse. **E**x hac origine neq; gradus neq; cathedram neq; sermones posterius adepti sunt. **A**udivi tamen expost aut omēs aut plurimos coram ad p^{re}fate p^{ro}ditionis adimplentionē p^{re}sto fuisse q^{uo} si etiam nūc vellent non viderent penitus nō admittendi. **A**tenderēt o vtiā omnes et benigna recogitatione secum tractarēt/q^{uo}ta qual⁹ ve tactura spūalis est et fuit/tot hacten⁹ sermōes tot lectiones/tot salubres instructiones/in vniuersitate et alibi exinde cessasse. **Q**uinetiaz naturalis pietas exigit ut mater filio aberranti. et corp⁹ mēbro egrotanti compassiōe moueat. **D**einde p^{ro}si vera damnu p^{ro}priū in sermonib⁹. in p^{ro}positionibus et alijs. tum audi monitionē metro comp^{ro}hesam. **S**i non vis alijs parcere/parce tibi. nec loquar vexationes. opprobria et carceres. ab illis q^{uo} loquimur platas/que tamē māsuetos et benignos extimatores ad miam velocius impendendā deflecterent. **P**assa est ex aduerso fateor vniuersitas labor et expensarum dāna plurima. ipsa tū meo iudicio leuif obliuiscēda aut p^{ro}tēnenda sunt p^{ro}comercio pacis. p^{ro}fratna recōciliationē. p^{ro}reintegratione tante p^{ro}is abrupte. tūmodo fidei integritas. et vniuersitati suus honor p^{ro}maneat vel falloz vel satis est. **E**xclamabūt fortassis ad b⁹ plurimi eiusdem meū esse snie. qm pacis zelatores aut sunt aut videri volunt. **V**ereor tū dū ad excusationē ventum erit. qbusdā eoz nihil qd offerri possit ad reconciliationē eius sufficiat/quā assidue calūnient vel fidei vel vniuersitatis honorem non seruari. ita demū neq; recōciliatio vniuersitatis neq; pax habebit. **C**eterū non sum tam insolens ut vsurpem diffinire quo pacto ea que p^{ro}dicim⁹ fides. et vniuersitatis honor illesi manerent. **H**oc vnū apud me p^{ro}suasum firmiter habeo: posse ista etiam defacili p^{ro}tingere si ad hoc non dicam oēs non dicam multi sed paucissimi de vniuersitate cū paucis fratrib⁹ recta integraq; volūate operaz dare voluerint. **Q**uod si ex corde noluerint de quid ora blanda loquant⁹/nulla via nullis p^{ro}cedibus/nulla oblatione id ipsum valebit obtineri. cur ita? nimis semper allegabūt hanc esse causam fidei nec ex ea posse quicq; remittere. **Q**uid igitur reliquū est mihi ut apud semetipsum quisq; redeat constituat ante cordis oculos luctuosam hanc scissuram cum p^{ro}teritis incōmodis. **V**ideat diligenter et acriter ad reparandā hanc iacturam/q^{uo}ntum facultatis aut gratie donū/defuper acceperit tunc omni deposito contentiōis studio inq^{uo}

rat pacem et persequatur eam. hoc est quod nunc
agere satago. hoc est quod pro vice mea his in scri-
ptis offero. Porro quantum proficiam vel obero pro
lus in incerto fluctuat animus. noui publicos ho-
minum mores. noui quanta iudiciorum sententiarumque va-
rietates. noui quod implacabiles indomabilesque re-
gnant in quorundam cordibus affectiones. quantum
vigeat in eorum linguis obloquendi libertas effre-
nis qualiter in opibus persequendi bonos / feror
licentia deserviat noui deinde quod paucorum est bo-
na et sollicita fide quod iesu christi non que sua sunt que-
rere. **H**ec ut scripta studui non in publicum. sed
ad paucos traducere quos pdesse non obesse co-
fiderem. Oblatrabat scio si ad quosdam scripta
hec delata fuerint ferentes indignemur pro scele-
re vel mutabilitate deputantes quod pacem iacobi-
tarum videat optasse aut pro ea verbum scriptum
ve fecisse. sed libera voce fatebor nec illud unquam
pudori deputabo mentem et prius olim semper dum
modeste volui vel optavi / reconciliationem ipsorum
in medijs etiam litibus optauisse. Percant qui
de matris aut mystici corporis feda mutilatione glo-
riantur / qui non sanationi student / sed medelam
querentibus crudeliter irascunt / et qui ad diuisionem
magis quam pulcherrimam unionem demoniaca
impletate pellunt / quorum persecutio si pergunt in
pacificos unitatis amatores furere spernenda est.
et generoso animose virtutis pede calcanda. **P**ro
uiso ne damnosius inde nascatur in unitate vel
republica scandalum / hoc enim quod vehementer pertime-
scendum censeo magis quam persecutionem propriam. **N**unc
et alias euitavi palam dicere vel agere aliqua que
dicenda vel agenda suggerebat zelus meus (nisi
mibi metior) verax in eis et deuotus. vestrum igitur
has qualesque litteras vel perdere ve obtegere / de-
ducere rez ad quosdam qui extra sunt / vel penitus
omittere. Attamen quis scit si propitius aspirabit
deus / et dabit voci sue vocem virtutis ex hac re-
memoracionis occasione / ut audientes audiant / et
intelligentes intelligant / et pro bono pacis adipiscen-
do / benigniori mente laborent / hoc est quod depre-
cor / quod supplico / quod per illum qui pax nostra est
obtestor. **I**n quo bene valete mei memores / i ora-
tionibus vestris. **S**criptum Brugis.

Incipit apologetica

sive responsiva venerabilis magistri iohannis de ger-
son sacre theologie doctoris egregij et cancellarij
parisiensis. ad quendam monachum domus carthu-
siensis maioris querentem. **U**trum licitum foret pro stu-
dio lectionis et exercitij spiritualis quantum et pli-
ritatem diuini officij dimittere. **E**t qui libri essent
fructuosi frequentandi. **I**n qua quidem responsiva
primo epistolae premititur prologus / post subnectu-
tur decem et octo considerationes. **I**n quarum pri-
mis. xij. suadetur cenobitica stabilitas. et arguitur
suspecta loci seu conuictus mutatio pretextu seu

colore maioris quietis et profectus. **I**n reliquis
vero sex considerationibus agitur de libris a mona-
cho in diuino officio et regularibus obseruationibus co-
tinue occupato frequentandis.

Ratio vobis et

S Pax. **S**i inimicos iubemur diligere
quod magis eos qui nos diligunt in ve-
ritate et sinceritate salutis. **N**ihil quippe ita debi-
tum / nihil plus nature presentaneum / nihil efficacius
ad diligi quam reames si amaris. et ames ut amaris
hoc est enim amatorum poculum. **S**eneca teste / sine
veneficijs sine carmine. **S**i vis amari ama. **D**u-
rum idcirco videri potuit verbum illud vestre cha-
ritatis de me et ad me. quis prohibet etiam non ama-
tem diligere. sed fuerit hoc dictum licetiam sermo-
nis amorosi qui legem nescit. nec se capit sepe.
Veniam ad alia super quibus illico rapuit animus
me stilo currente considerationes videlicet aliquas
annotare presentibus annexas. **S**uppetebant alie
considerationes plures sed lassitudo corporis et forme
do tedij compescuerunt scribentem. **S**ane suadeo
primum totum religionis studium transire in affectus
cordis. non tamen accipio per hoc affectum qua-
lemcunque sed sanctum et castum. **N**am transibant illi
de quibus psalmista loquitur in affectum prauum. dum
prodit quasi ex adipe iniquitas eorum. **H**abet autem
de spiritu et anima / breuem inter ceteras magnas
multas ac laudabiles / considerationem istam. **A**ffectus
inquit qui est spontanea et suavis inclinatio ad
aliud / tripliciter in nobis attenditur. **S**cilicet in superiori par-
te rationis. et in inferiori et in imaginatione. **S**i spi-
ritus noster sequitur affectum primum dicitur homo spiritualis. si se-
cundum dicitur homo rationalis. si tertium dicitur homo animalis. **P**ote-
ritis in originali si placet videre latere. **I**temque in episto-
la beati **B**ernardi ad vestros fratres de morte dei. **F**uit
opinio celebris quod tota theologia nostra deberet ma-
gis censeretur affectiva quam speculativa. **R**ationem affi-
gnat vobis validam. quod iubemur redigere omnem intel-
lectum in captiuitatem in obsequium christi. **P**lus
est igitur omnis intellectus theologie ad cultum christi
per charitatis obsequium quam ad speculandum maxie
cum finis legis sit charitas. **R**ursum circa moni-
tionem infra de lectura doctrinarum. **P**lacet ha-
dere quod sermones magistrales qui sunt succincte per di-
stinctiones valde illuminant intellectum et sine labo-
re graui demulcent etiam affectum cum inspiciunt sermo-
nem dei viuus et efficax dum ad modum loquentis et prin-
tis eidem se infundit suauiter per particulas ordiatim.
Habetur quoque vbertim materia circa pene sin-
gula psalmorum et aliorum diuinorum verba per exer-
cicio meditationis. **E**xempli gratia. **B**onus vir qui
non abiit in consilio impiorum. hic potest assumi
distinctio de beatitudine. **I**tem de viro. **I**tem
de abire. **I**tem de consilio. **E**t ita de reliquis.
Demonstrum non est consilium meum ut difficiles questio-
nes et profundas speculationes occupat assiduo

An monach' possit negligere diuina

diuino seruitio sibi assumet intelligēdas ubi requiritur ocium maximum ac ingenij viuacitas cū dispositiōe vegeta cerebri/ q̄eta ⁊ serena ne forte frenesis aut alia incurranē incōmoda. Sufficiunt igit tractatuli faciles ⁊ ad pietatem idonei Scriptū lugduni. āno dñi. **MS.** cccc. xxvj. ix. iulij. n̄ iohannē cancellariū parisiē. **Finit epla**

Incipiunt considera

tiones ad ppositū q̄s bñ considerare d̄z religiosus in diuinis multū occupat' p serenatiōe p̄ciētie

B **Religiosus ille p̄side** **Consideratio I** ret in p̄mis q̄ dei puidētia q̄ in sua dispositiōe nō fallit deduxerit ipsuz ad ordinē celebrē ⁊ approbatū in q̄ iaz ita p̄fessus ē post p̄bationē solitaz vt resiliere falluz sit. Faciat ḡ de pia necessitate virtutē gratuitā ⁊ meritoriā. q̄z durū est si 3 stimulū calcitret. Sacrilēgiū q̄ si volūtate suā rursus vsurpet/ quā in supioris sui vice dei resignauit man'.

Consideratio II Considerz. ij. q̄ iā sibi viuēdū est nō p̄p̄ia sed aliena lege. nō p̄p̄a s̄ aliena volūtate q̄ tū origialit̄ a sua volūtate p̄cessit. nō enī quispiā ad p̄fūdū cogebat. Seq̄nda ē igit deinceps aliena volūtas nō p̄occupāda. nō dō

Consideratio III Consideret. iij. di. (cenda. ctus religiosus qm̄ d̄s bonoz n̄roz nō eget. Ac p̄inde melior ē obediētia q̄ victima. p̄p̄terea cēferi debeat p̄ regula generali/ illud cē meli' / illud pulchri' / illud nobili' / illud vtili' / delectabilius ⁊ honesti' / q̄d est obediētie p̄xim' sit illa res in q̄ obedis vilis. abiecta. turp'. inutilis. laboriosa. vana. stulta. q̄tūlibet inhonesta. solo p̄ctō ex cluso. Exēplū habem' in dñō n̄ro iesu christo q̄ sacerdotali ⁊ regio genere ac spū p̄phético insignis/ nudis ābulabat pedib' / alijsq̄ marie hūilitatis gestis se deiecit hāc existimās vt. b. h̄iero. finalit̄ innuit summā nobilitatez videlz deo patri obedire. Vñ ⁊. b. agatha p̄ iudicē suū inculpata eo q̄ seruile p̄sonā p̄p̄ christi seruitiū gereret. r̄ider prudētissime theologizādo dicēs. Sūma ingenuitas h̄ ē. q̄ seruit' christi comprobāt

Consideratio IIII Considerz. iij. q̄ sicut i domo p̄ris mei māsioēs multe sunt ⁊ vie multe perueniēdi ad eā ⁊ in via dei s̄m q̄d loquif. b. aug. ali' s̄ical' sic ibat. **Iōq̄** p̄formit̄ in x̄ aplm̄. In q̄ vocatiōe vocat' ē ābulet. De q̄ idē apls exēplū posuit alio in loco de varijs veri corpis officijs. Quo exēplo ad ppositū nullū accomodati' esse potest/ si p̄funda cogitatiōe ruminef.

Consideratio V Consideret. v. q̄ aduersari' n̄r diabolus iux. b. petri verbū illo mane lectum in epla ad missam q̄ hec post meridiez scribunt/ tanq̄ leo rugiēs circūit q̄rēs quē deuoret. nō habet aut̄ efficaci' malignādi machinamētum q̄ si possit h̄mōi suadē displicētiā stat' sui iam assumpti iamq̄ p̄fessi. Et b̄ facē conat' nūc sub velamī

nemalozis vtilitatis in alia vocatiōe vt in p̄dicādo. nūc sub figmēto q̄etudis p̄tēplatiue. nūc sub arrogātia scie amplioris. nūc sub vmbaculo q̄si oīa sint inutilia q̄ agit i vocatiōe sua. p̄sequēdo singula ⁊ anihilādo ieiunia/ vigilie/ p̄lixitas cantus ⁊ horarū solitudo q̄uis/ ⁊ iuge silētiū cū similibus sint p̄ exēplo. Subiūgēs q̄ d̄s solū inspicit cor. ⁊ corpalis exercitatio ad modicū vtilis est. Addēdo vt q̄d deniq̄ p̄ditio h̄. **Poterat enī** vngentū suū vt sibi videt venūdari multo ⁊ nō sic depiret. **Dicit h̄** q̄nq̄ spūs seductor instabilib' cellicijs. q̄ se p̄sumūt idoneos ad docēdū alios vt seducat ⁊ eos ita finalit̄ de cella salut' in mūdū p̄ditiois reducat.

Consideratio VI Consideret etiā. vj. q̄ oīa suspecta sunt tanq̄ a demonio meridiano (q̄d se trāffigurat in angelū lucis) imissa ⁊ suggesta q̄ loci vel ppositi semel arrepti ⁊ suscepti mutatio nem ingerūt ⁊ suadēt directe vel indirecte. p̄ci pueniū māsifestus sit in via quā ambulat possit obex eterne salutis q̄ poni tunc solū credit/ dūz cū hac via ⁊ in ipsa non stat salus.

Consideratio VII Consideret. vij. q̄ schola religiōis valde distat a schola secularis in q̄stitionis. Dicebat b̄ vn' fratrū meoz alteri fratri suo et meo dū simul in ordine celestinoz morarent'. **Frā h̄** religio nō est schola theologie vel p̄hie s̄ christiane felicitat' ⁊ discipline. nō venisti ad doctrinā ⁊ secularis scie vanitatē s̄ ad disciplinam et hūilis vite bonitatē. Linque q̄stioēs scholasticis viris q̄ erudiūt intellectū/ tibi satis sint regulares n̄re obseruatīe q̄ inslāmāre sufficiūt tuū affectū. Et vere ita ē ⁊ verissimū est q̄d dixit.

Consideratio VIII Consideret. viij. q̄ viatores hic sum' nō comp̄hēsores. Sit igit viator vt viator. nec q̄rat hic ea i via q̄ p̄ p̄mio q̄sita debetur i patria. Comp̄hēsiō. s̄. diuinitat' sine fantasmatib' ⁊ sine labore. vbi nec languor nec senium rē. Et dicam' cū ap̄lo. **Nihil iudicauī** me scire inē vos nisi iesum christū ⁊ hūc crucifixū. Sufficiat hic nob' corpali' ambulātib' p̄ corpalia/ trāsire p̄ fidē p̄q̄ spem ⁊ charitatez in eterna. Et vi deamus tamdiu in speculo ⁊ enigmate quousq̄ veniat dies illa q̄ sp̄sus pascit ⁊ cubat in meridie claritatis eterne. qm̄ videbim' eū facie ad faciē sicuti ē. ⁊ similes ei erimus.

Consideratio IX Consideret. ix. q̄ i illa die p̄mi sp̄alis examis n̄ri. ⁊ in die etiā examis seculi seu nouissimi ⁊ generalis nō inērogabimur q̄tum fuerit intellect' n̄r acur' ⁊ eruditus. sed q̄lis fuerit affect' n̄r ad dñm deū n̄rm. h̄ ē q̄ simplex q̄ rect' / q̄ pius/ hūilis ⁊ deuot' / q̄ sp̄otane' ⁊ fidelis in dei seruitio. s̄m eā vocatiōē q̄ dicebat. **Ois p̄sumatiōis vidi finē.** latū mādaturū tuū n̄mis. **Qd̄** q̄dem mādaturū certissime ē charitas nō cognoscendi vanitas.

Consideratio X Consideret decimo ipse religiosus ex pmissis. ex q̄ oē studiū suū resolui d̄z in affectū vt nihil studeat/nihil legat/nihil cātet nihil meditet/q̄d non imediate aut mediate ordinet ad inflātionē affectū. qm̄ i hac inflātionē ne p̄sistit sup̄m̄ apex theologie mystice. tradite p̄ dionysii ac reuelate sibi ⁊ alijs p̄ sp̄m̄ sc̄m̄. sed neq̄ fugabunt fantasmatā p̄ studiū. sed p̄ desiderii/p̄ affectū. s. nō intellectu. qm̄ necesse ē intellegendē fantasmatā speculari.

Consideratio XI Consideret etiaꝝ vnde cio q̄ h inflātio affectū nō expectāda ē ab homie. Propterea nō suspiret ad hūc vel illū doctorem p̄sertim viatorē v̄dicat felix essem ex cōuictu talis vni⁹. Suggestiōes h̄mōi sepe sunt diabolice inducētes mētis ⁊ nōnunq̄ etiā corpis inq̄tudinē. Scio p̄ exp̄ientia de q̄dā p̄fesso q̄ pus ardentis studiū in seculo de p̄genie nedū illustri sed et regali p̄grebat q̄lī tpe suo n̄ eēt alē hieronym⁹ quē posset adire vt sic pueniret ex sua eruditio ne ad scie p̄fectionē q̄lī. s. nō eēt tpe suo doctoz. etiā in ianuis q̄ sufficeret docere eū. q̄lī etiā religionē intrasset nō ad lamētū sed ad documentūz. Recolo tristis q̄ dū ego pia sollicitudie dicerem me timere talē sciēdi ardorē nō fore ab instinctu bono sed malo. r̄ndit ille indignabūdu mibi q̄ voluit ⁊ recessit. Et o p̄ssime ⁊ terribilissime in cōsilijs sup̄ filios hoīum dñe d̄s me⁹ q̄ recessit q̄ abijt. Atiq̄ heu paulopost fact⁹ ē apostata sub sp̄e q̄lī artioris religiōis. imo tandē absq̄ oī ve recūdie velo totū religiōis oīs habitum abiecit. Misereat sui imo ⁊ mei ac oīum n̄m d̄s. Hui⁹ modi eteni par vel etiā mai⁹ piculum seclusa dei pietate imminere pōt ceruicib⁹ n̄ris. nisi a curiositate ⁊ vanitate sciēdi plura q̄ oporteat caueam⁹. Sit h̄ inductū nō ad cuiusq̄ p̄tumeliā seu improperiū p̄pici⁹ sit mibi d̄s. sed oīb⁹ nob̄ ad cautela et in exēplū. vt nō queram⁹ plus sape q̄ oporteat s̄ sape cū sobrietate. Et vt meminerim illd̄ p̄s dñe nō est exaltatū cor meum ⁊c. **Nota** quō paucos tāgit execrabile factū. s. ia. de bozbonio q̄ sub p̄textu p̄fectionis ordinē celestinoꝝ reliquit et ad fratres miores de obseruātia trāsijt ⁊ paulopost miserabilē apostatauit ad seculū rediens et vxorē accipiens pp̄ q̄d crudelē a parētib⁹ vxoris quā decepat cū rhoma rediret interfectus ē tempore martini pape.

Consideratio XII Consideret. xij. ⁊ postremo iuxta p̄missa q̄lis exercitio sibi aī oīa tenēda sit p̄ma. Et inueniet p̄culdubio q̄ nihil sit p̄mūz nihil sic p̄ncipalē incūbit sicut h̄ vnicū vt. s. seruitiū dei adimpleat. Seruitiū dei quippe p̄sepe in regulis monachoz noīat ecclesiasticū officiū. Beinde si q̄d t̄pis in residuo fuerit ordinet h̄ ad vacandū q̄tū obediētia admiserit sibi p̄p̄ ne cessitates corpis que multe sunt. Hoc documentum breui versiculo q̄dā complex⁹ ē dicēs. Fac

opus inūctū/deinde vacato tibi. Consulo tñ vt ista vacatio sit talis p̄acticata in deuotiōis ocio vt nō reddat inepta p̄ lachrymas. aut alia lesiua corpis vel mentis exercitia ad ea que in cātando legēdo ⁊ ceteris h̄mōi p̄ncipali⁹ ⁊ p̄ncipalissime ex sc̄ta obediētia incūbūt. **Dictū** sufficiat tātū de prima parte.

Veniamus nunc ad

sex alias p̄sideratiōes. s. de libris legēdis seu frequentandis p̄ religiosum sedulo in seruitio seu diuino officio occupatum.

Consideratio I Porro si p̄gat sedula curiositas aut vt mīti⁹ loq̄mur studiōsa sedulitas inq̄rere. q̄ vel q̄les libri sint frequentādi tali religioso sic instituto. sicq̄ astricto ad q̄lē sermo nūc currit p̄ admonēdo et hortādo/censeo r̄ndendū. **Primo** sub doctrina generali/q̄ nō oēs mouent similē ex similibus. **Liber** oīs sit historicus sit moralis. sit allegoric⁹ sit anagogicus. in q̄ plus repiet ad deuotionē se moueri. legat interim memorez ⁊ ruminez. Ita tñ si p̄bate sit auctoritat. **Sup̄** q̄ re editū est opusculū de examie doctrinarū. cui p̄sonat libellus de laude scriptoz.

Consideratio II Ceterū nō est h̄ regula fixe data/nisi p̄ hic ⁊ nūc. Qm̄ sepe variat affectiōibus p̄ varietate tam humoz in corpe q̄ moꝝ in mēte/necesse ē studia variari. p̄na nimirū fastidio ē n̄ra natura/tpe hui⁹ mutabilitat/n̄re. **Obseruandū** est nihilomin⁹ vt h̄ mutatio studio nō sit solūmodo nauseatis q̄lī stomachi cui⁹ ē m̄lta degustare ⁊ parū digerē s̄ veniat ex mēt̄ delectu

Consideratio III Proinde q̄tūz occurrit p̄ hic ⁊ nūc ⁊ q̄tū ad exhortationē p̄ntē attinē videtur. sunt narratiōes patz. put in libro vitas patrū digeste p̄tinent bñ salubres q̄ pōt in q̄libet narratiōe pausa fieri dū vacat hora ex obediētia ad seruitiūz diuinū siue ad alia **Insup** (q̄q̄ mīrer q̄ pacto id fiat) monēt p̄ceteris scriptur⁹ plus ea documēta q̄ veluti alteri⁹ p̄sone sub typo ingerunt intellectui ⁊ facile demulcēt affectū cum q̄lī p̄sonā ipsam i mortuis l̄ris loq̄ntē viuacit̄ presentē cū sua auctoritate imaginamur. **Cōsiliū** p̄simile sit de parib⁹ piarū historiāz narratiōibus

Consideratio IIII Ampli⁹ si q̄stio fiat de doctinalib⁹ ⁊ n̄ de historiāz traditiōib⁹ veniunt ad animū p̄tin⁹ aliq̄ q̄ memit idē anim⁹ antea cōposuisse tanq̄ sibi familiari⁹ cognita. vtinā nō vanius occurrētia q̄ q̄ p̄ h̄ ⁊ nūc habeo ipse suspecta. nō q̄dē de nō veritate sed de vane glorie vera vanitate eadē p̄tereo. **Sunt** libri plures beati **Berni**. viri deuotissimi. Et p̄sertim epla eius ad fratres carthus. de mōte dei. Itē sermōes ei⁹ super cātica cāticoꝝ vbi loq̄ tanq̄ religionē p̄fessus ⁊ sicut exp̄ientia m̄lta edoct⁹. **Sūt** insup̄ moralia. b. Gre. pa. oī admiratiōe ⁊ veneratiōe atq̄

Ep̃la studio religiosor̃

utilitate preclara. que etiam p magnis et q̃tum-
cunq; magnis ingenijs sine seclufiōe tamen tar-
diorum quia singulis lac et mel ministrat suffice-
re possunt sua vbertate. Sūt deniq; ad maiorem
abundantiā. imo supabūdantiā libri illius vene-
rabilis Richardi de san. victo. de. xij. p̃riarchis
de arca mystica. Et qd laborare p singula? Ni-
hil etenim composuit nisi diuinū et mysticū edoct⁹
a p̃ceptore suo doctore celeberrimo Hug. d. san.
vic. Cuius opusculū de oratiōe qd incipit. Quo
affectu quo ve studio et. supat oēm laudem.

6 Consideratio V Subindenesco si p̃cipuus
inter oēs numerādus sit eustachius. ita eni nom̃
istud suū vulgatū Bonauen. videoz posse tradē
Ille eni singularit̃ in oēs doctores catholicos
pace oīuz salua/ videz idone⁹ et securissim⁹ ad il-
luminandū intellectū. et ad inflāmandū affectū.
Cuius opuscula duo. vt lecturā et alios tractat⁹
eius interim p̃teream. tanta sunt arte compendij
diuinitus composita vt supra ipsa nihil breuilo-
quiū noto et itinerariū. In q̃b⁹ p̃cessum est dua-
bus ṽijs cognoscēdi deū. Prim⁹ nanq; horum
duor̃ tractatū. p̃cedit a p̃mo p̃ncipio qd deus
est vsq; ad alias veritates sub deo creditas et ha-
bitas. Alius econtra p̃gredit a creaturā ad crea-
torem p sex gradus scalares vsq; ad anagogicos
excessus. Qui licet sint difficiliores et rariores.
debet tñ oīs christian⁹ ad illos aspirare qm̃ theo-
logia talis mystica pp̃rie est christianor̃. Que et
pp̃iciante et reuelante spū christi iesu facillima ē
sup oīa et vtilissima sed abscondita a sapientibus
et in oculis suis prudentib⁹ et ipsis pene inacces-
sibilis et impossibilis. iuxta eiusdē dñi saluatoris
diuinā sententiā qua ait. Confiteor tibi pater et
Consideratio VI Confiteor itaq; et ego in infi-
pietia mea p p̃clusionē r̃siue epl̃e ne vltra il-
lum vergat q̃ a. xxx. ānis et amplius citra volui
h̃re familiares mihi p̃dictos tractatulos sepe le-
gendo. sepe ruminādo. etiā vsq; ad verba nedū
sentētiās. Et ecce hac etate h̃ ocio velut ad votū
vix pueni ad initiū gust⁹ eorū. q̃ et repetiti sp̃
mihi noui fiunt et placent iuxta illud flacci d̃ poe-
mate vel imagine compositis elegantē. decies re-
petita placebit. Allegauerim cōmodi⁹ graui⁹ di-
gnius et verius illud de sapiētia quaz ille descri-
bit qui ait. Non habet amaritudinē puerlatio il-
lius nec tediū conuictus eius sed leticiā et gaudi-
um sicut q̃ ipsa eadem sapia se collaudans dicit
Qui edunt me adhuc esuriūt. et qui bibūt me ad-
huc sitient. quia scilicet i edendo saturitas est ne
quid desit. et in desiderio auiditas manet p̃tinua
ne fastidiū sit. vnde etiam fruūtur inquit prosa
nec fastidiūt quo frui magis sitiunt. Hec ad sa-
tis faciendū scriptis charitatis vestre dicta licet
satis cursorie sufficiant. **Finis.**

Frater fratri. Gratia

et pax. Ex verbis tuis iudicaberis notat chri-
stus. Et q̃ in verbo non offendit hic p̃fect⁹ ē vir.
sed cum linguā hoīum nemo domare p̃t. quid
p̃sultius q̃ tenere silentiū/ mihi qd necessitas vt
pia cogit utilitas rumpe. Est sup hac re fructuo-
sum de silentio capitulū in summa de vitijs par-
te vltima relegat. Hoc ideo frater p̃miserim qz
vix euenit mihi inire cū aliq̃ colloquiū qn penite-
at me aliquor̃. Et qd p̃fecerim alteri sum igno-
rans. qd aut obfuerim mihi recognosco. p̃tereā
conor̃ indies dñō pp̃icio mecū morari. Et si dā-
dum ē p̃siliū. malo p̃ scedulam q̃ p linguā r̃nde-
re. videoz eni mihi r̃nsionē securiorē p hoc dare
Ceterū sep modo studēdi/ multi m̃ta scripse-
re. Sūma de virtutib⁹ tractiue de prudētia colli-
git vtilēs doctrinas. Notamur insup aliqua pro-
theologie mystice que stat in affectib⁹ acq̃sitione
pticulares industrie duodecim pte. ij. p̃ncipali d̃
theologia mystica que nūc penes vos habetur.
Tangunt subindenō nulla in tractatu de laude
scriptor̃ vbi sit mentio de dicto b̃ti bernardi q
quercus et fagus docuerūt eū. Habet a Seneca
specialis sp̃es modo studēdi epl̃a. Dicit in cete-
ra q fastidientis stomachi ē multa degustare/ et
q pegrini h̃nt hospicia multa/ sed paucas amici-
tias. sic semp ingerētēs animū grauāt nō nutriūt
qz nec ruminādo p̃terūt/ nec digerūt meditādo.
Scripsit deniq; venerabilis hugo didascalicon
id ē. mgr̃m docētē discipulū. Nūc aliq̃ que re-
ligiosum respiciūt cursim et p̃ctatim vt occur-
rūt anotoabo iuxta circūstātiās a p̃his et theolo-
positas. Recogite p̃mo q̃s sit ille q̃ studet i p̃-
fessiōe et statu in ingenio et etate. Recogitet ipse
cur studet. i. q̃ sine. nā finis ē in moralib⁹ p̃mū/ q̃
si p̃ncipiū p̃mitit/ et p̃ncipalit̃ intēdēdū fm cui⁹
exigētiā debēt alie circūstātie moderari vt tertio
sciat qd sit illud qd studet q̃ to tps. q̃nto locū. se-
cto cū q̃b⁹ et ad q̃s suū applicare studiū licet decz
et expedit. Alioqn si desit moderatrix discretio/
p̃oderās istas circūstātiās nō institutio s̃ desti-
tutio. nō instructio s̃ destructio subsequunt. Et
qz paucor̃ valde ē p̃fecta discretio pp̃ria daf in
religiōib⁹ aliena p obediētē votuz qd q̃ deserit
nec obseruat satagēs pp̃ria volūtate q̃ sibi nulla
dz eē regē se/ nihil mirabile si currens incurrit et
offendit. Scitū est qd bern. dicit de talib⁹ q̃ nula-
lū machinamētū efficac⁹ h̃z demō ad seducēdū
q̃ si modū in feruore bono faciat p̃tergredi. De-
niq; de tali dicit clymacus. Qui sibi dux eē vult
sp̃reto duce pp̃rio q̃ nō iā indigz demōe tēptate
qz fact⁹ ē sibi demō. Regulet igit obediētia stu-
diū eius qui obedientiam p̃fessus est. Idē
stremo frater rogo te/ rogo et illos quibus hoc
pauculum cōmunicare decreueris vt apertis
interiorib⁹ oculis retorqueāt illos ad priores col-
locut ones/ et acriter diiudicēt si fr̃q̃nter plus in-
venerint ea que mihi p̃tingere fateri non erube-

De libris quorū dā caute legēdis

19

leo. Et ut interim fileam? detractiōes iras zeluz
murmuratiōes amaras q̄lia nemo nescit esse cri-
minalia/ ppendant fabulatiōes ineptas facili-
tate misceri cachynnos scurrales nugas rumoz vo-
latiliū sensim effluere/ qd q̄ surrepunt mēdacia?
celanda pandunt. temeraria sūt in absentes iu-
dicia cum similib? incōmodis inter q̄ volat inte-
rim tps irrepabile. Et anim? q̄ se talibus nifus ē
oblectare remanet inanis sterilis vanus tristis z
ad seriosa necessariaq; lāgudior z iēptior sibi q;
displicens grauis z penitēs. Magnū est crede-
mibi magnū z p̄ciosum ocij talentū quo q̄ vti-
multiplicato fenore manipulos iusticie cuz exul-
tatiōe reportabit/ q̄ vero male z inerter illud dis-
sipauerit. disperdet illum deus etiam in hoc se-
culo. Sūma enī malicia est ocij iners. ait Bern.
Et desideria occidunt pigrū/ desideria intellige
non ea sola que palam improba sunt z scelerata
sed que specie boni se velant z palliāt. vt sunt de-
sideria edificatiōis z correctiōis alioz. sciendi q̄
plurima ad expulsiōē tenebrarū intellectus. sed
euenit pfecto deterior obscuritas ex curiositate
quā qui sequit ponit in numero talū quales lo-
quitur apls verbosas curiosas semp discētes z
nunq̄ ad scientiā veritatis veniētes. sunt cribro
in aquam merso simillime. sunt vas plenū rima-
rum qd hac illac effluit/ nec sapiētiā p̄tinebit/ ma-
xime dum non obseruant illud vulgati auctoris.
tabulis suprema notato. Bene vale frater cha-
rissime. Scriptum hoc mane mercurij lugdu-
ni breuiori p̄orsus spacio tpoz q̄ itio sit ad vos
et redicio vtinam fructuosiori/ scio q̄ mihi min?
est molestum. Tu q̄ fac simile/ si tempus postu-
lat aut res zc.

Johannes cancellarius parisiensis.

Admonitio quedam

breuis z necessaria. quō caute legēdi sunt grun-
dam libri ppter errores occultos venerabil? ma-
gistri iohannis de gerson.

Proemium.

Quia vnus est
necessariū optimū z eternū suffi-
tere d̄s q̄rēti bonas margaritas
vt tandē inueniat vnā/ z vendit/
olb? compet ea. Hec me p̄sideratio pmouit sepi-
us facē orōnē in mari z in aq̄s multis sacre scri-
pture noiatiū hodie p̄ma octobr? ani. M. cccc.
xxv. dū p̄scrutatur scripta Hubertini/ relegendo
qd sup illud canticū symeōis. Nūc dimittit seruū
tuū dñe/ notauerit/ apparuit mihi sicut z alias
aspectu p̄functorio/ grande nimis z pfundū qd
dam sup meditatiōe iesu ch̄risti z pacis sue my-
sterio. Et dum magis z magis introitus aspexi/
singulaq; notauī. māifestarūt se vulpes paruule
que demolirūt vineas maxie dū vinea floruit.

Fuerūt tpe hubtini illi? hereses aliq̄ radicem
accipiētes ab abbate iochim/ z p̄leq̄nt pullulā-
tes in spuria vitulamia diuersoz error/ etiā ph-
dolor vsq; ad tpa nra. Un? error z p̄ncipalis fu-
it de suscitatiōe z publicatiōe euāgelij eñi. Fin-
gens q̄ sicut p̄r habuerat suā legē tpe moyli z le-
gis scripture/ Filius vero tpe legis gre z euāgeli-
ce. ita spūsc̄tus legē inspiraret p̄sumatā sub pau-
pertate legis euāgelice. sicut expresse notare vi-
detur dictus hubtin? in expositiōe dicti cantici.
Nūc dimittis zc. Fuit alter error de lege vel
spū libertati sub q̄ begardi z begarde nefanda z
abominabilia ppetrarūt facinora. Ponit error
iste q̄ aia pfecta reducta in deuz/ p̄dit suū velle.
ita q̄ nihil h̄z velle vel nolle. nisi velle diuinū. q̄
le habuit ab eterno i esse ideale diuino. Quo ad-
iectio dicūt se p̄leq̄nt posse agere quicqd carnal?
affectio deposcit sine pctō vel crimie cū nō habe-
ant velle z nolle. Diuersificat aut modus iste q̄
niam sufficit aliqb? vt sub deo solo suā totalit? vt
taliter abnegēt volūtātē. in q̄ abnegatiōe dicunt
summā p̄sistere pfectionē. Sunt alij rudiores
idiote z simplices q̄ seducti p astutos faciūt hāc
subnegationē p̄prie volūtatis p modū p̄fessiōis
et obediētie in manib? suis. Qua facta pmittūt
astuti tales z pueri q̄ amplius peccare nequeūt
sub q̄ pretextu ppetrant innumerabiles nec refe-
rendas abomatiōes. Fuit alē error q̄ hō p̄fe-
ctus nullā curā debet h̄re de rebus hūanis quō
cunq; vadāt/ imo nec de seipso si dānef vel salue-
tur sed in oib? z singulis diuinā expectare volū-
tatem d̄s/ z in illa cōplacere siue saluet siue dam-
net. Q̄ etiā quicqd velit volūtas dei/ fiet. Hābz
error iste ramos plurimos pullulātes ex dictis
apli augu. z similiū male intelligētes sup p̄desti-
natiōe dei z sue puidētie infallibili infirmitate.
de qb? nō est h̄ scribendū p singula. Suffice-
rit igif ad p̄ns cōmonuisse lectozē predicti hubti-
ni sicut z alioz ex̄nea traditiū sub sp̄e subtilitatis
vel excellentis docti q̄ oia regulet z examinet iux-
ta veritatē euāgelicā. z doctores cōit approba-
tos. alioq̄n nouerit se piculis maximis error et
heresum p̄ximū fore. Deniq; nup sup hac re
cōpositū est opusculū de examinatiōe doctrinarū
et aliud sup doctrina Raymūdi lulli. Et qui de
singulis errorib? cū originib? suis p̄ticularēs vela-
let facē tractat? nusq; finis. Scripta sunt insuper
dudū aliq̄ sup libro q̄ d̄r clymacus de triginta q̄-
dibus p̄fectiōis cui? radix ē error stoicoz pone-
tiū virtutes esse insensibilitates. s. ad nihil passio-
nabilē affici/ illud apli tā generalit? exptū Sē-
tio aliā legē in mēbr? meis zc. vñ etiā reperiunt in
doctozib? theologie q̄ subtiles z pfundi noiati
sunt quedā positiōes min? sobrie vt q̄ d̄s vult z
facit nos peccare. Q̄ in ordie ad deū oia necessa-
rio veniūt/ z ita necessario peccam?. Q̄ diuina vo-
luntas p̄us vult res eē q̄ sup intellect? indicat eas

De distinctione verarum

fore. **Q**uod in eodem instanti tempore licet non nature duo contradictoria simul possunt stare. **Q**uod multa sunt eterna preter dei. **Q**uod quicquid intellectus cognoscit vniuersali vel abstractue vel precise habet cor respondentia talem in re sicut in deo dum presentat intellectus sapientia a bonitate. et ita de reliquis quorum plura danda articuli parisienses ordinauerunt.

Finis.

Tractatus de distinctione verarum visionum a falsis magistri iohannis de gerlono cancellarii parisiensis.

Nuper vna ex lectionibus meis super per non esu carniuum apud ipsos carthusiensis recessui eisdemque transmissi. Nunc aliam quandam similiter recessens tibi germane fratrem mitto. Hec lectio generali quidam tropo aperit quemadmodum numisma verum diuine reuelationis a falsato denario diabolice illusionis secerni potest. ne fallat nos angelus sathane per transfigurationem suam in angelum lucis. sed perbemus spiritus si ex deo sunt. et quod bonum est obediens apostolo teneamus. Hec doctrina et si cuiuslibet christiano utilis est viris tamen religioni et contemplationi dedicatis qualem te pater celestis elegit saluberrima imo necessaria iudicat. Bene vale frater cordis mei in eo qui te iugiter custodiat et in quo bene vale re presens et fratres tuos celestinos vehementer exopto. commendas me orationibus eorum. atque ea que tibi deputo volens esse ipsis communia vti tuam et vtilia fiant. Hec autem lectio sic habet.

Abit iohannes baptista in deserto. In hac particula commendatio iohannis percursoris ex tribus ostenditur ex fama per nomen expressa. ibi. Fuit iohannes. glo. gratia dei. **A** gratia incipit. nec nominari solent nisi famosi. Secundo ex sua operatione virtuosa quia dicitur baptizans. Tercio ex loci congruentia. in deserto. Circa nomen videre est ipsum reuelatum fuisse celitus secundum historiam Luca. scriptam. Et non est huiusmodi diocris laus habere nomen quod per angelum. et tale angelum quilibet est gabriel os domini nominavit. Concluditur namque mirabilis vite perfectio futura ex pronuncia seu presaga miraculosa nominis assignatione. alioquin frustra fieri in nomine miraculi operatio si non in re ipsa aliquid magnificum superque naturam excelsum designaret. Sed insurget statim curiosus inuestigator. et queret quod pacto scilicet hanc pronunciationem nominis istius fuisse angelicam plus quam illusionem diabolicam. Etenim angelus sathane secundum apostolum transfiguratus se nonnunquam in angelum lucis. Ista est dubitatio que in nouissima lectione est tacta et dilata ad tempus alterum quod petit artem discernendi reuelationes angelicas ab illusionibus demoniacis. Quocirca dicam in primis sicut vera religionis assignatio per sophisticas et

fallaces hereticorum argumentationes impugnatur. sic per medaces angelos miraculorum verorum scripturarum reuelationum autoritas facti quibusdam sophisticis et magorum prestigijis quibus infringi. Huiusmodi dicitur petrus apud clementem in iterario suo. Cur ita quatinus per huiusmodi abducant homines a spiritualis veritatis cognitione quam per miraculorum aut reuelationum media tradita est quoniam ad falsitatem similia videntur introduci. Dicam per terea quoniam non est humani regula generalis vel arduabilis ad discernendum spiritum et infallibilitatem que vere sunt et que false aut illusorie reuelationes. Tunc enim non habere solam fidem de nostris prophetis et per consequenter de tota religionem sed etiam evidentem certitudinem nam quod sciret euidenter aliquid esse a deo vel etiam angelo reuelatum sciret perfecte aliter quam per solam fidem illud esse verum. Quocirca modum si quis habet sciam claram de dissolutione fallaciarum et argumentationum contra veritatem fidei peccatum eandemque impugnatum habere vtiq; noticiam non tamen certam ex fide sed ex demonstracione de fidei articulis euidentem. Costat igitur non esse querendum a catholico ut sibi fiat elucidatio perspicua et euidentem de pronunciatione huius nominis iohannes facta zacharie quilibet probabiliter sciret esse reuelatio angelica. De his enim fides est et non scientia. Et sic non ois veram a falsa reuelatione discernunt sed aut veram spernunt et falsam amplectuntur vel sacrilega impietate et incredulitate talia negant reprobat et contemunt. Quomodo alia est questio quilibet presuppositis eis que fidei sunt cognoscere nos fideles poterimus et secundum doctrinam iohannis probare spiritus si ex deo sunt ne fallamur. Et in hac questione scienti incidi propter illusiones plurimas quas non oportet cognoscere. Et etiam in hoc senio seculi. In hac hora nouissima in percurcione antichristi mundus tanquam senex dilyrus fantasias plures et illusiones somnium similes patitur. et multi dicunt. ego sum christus et recedentes a veritate peruersi ad fabulas se ducunt multos. De multis iam audiui quorum quilibet sibi reuelatum esse per certo iam habebat quod erat futurus papa. In quibus quidam huiusmodi scriptam et famosam etiam propria manu in scriptis que legi reliquit et argumentum praetexturisque plurimis asserere conatur est. De alio similiter scripto per relationem accepi. primo per suam sum esse sibi quod foret papa. dehinc antichristum saltem percursor antichristi. nouissime ut seipsus pimeret instigatur et vehementer ne videretur tamen asserere notum mentum populo christiano. Tandem deo miserante ad sanioris mentis peruersus ista de se scripsit ad eruditionem et cautelam aliorum. Porro de alijs multis in religionem et austeritate vite constitutis incredibilia fere sunt ea que idoneis testibus referentibus agnoui. Si ueritat igitur aliquis de reuelatione habuisse praetendat quemadmodum zacharias et alij prophetarum cognoscunt ex historia sacra recepisse quod agemus quod pacto nos habebimus. Si statim negemus omnia vel irrideamus vel inculpemus videbimur infirmare

autoritatē diuine reuelatiōis que nūc vt olim po-
tens est. neq; enī manus ei⁹ abbreviata ē vt reue-
lare non possit. Scandalizabim⁹ p̄terea simpli-
ces dicētes q; ita de n̄ris reuelatiōib⁹ ⁊ pphetiis
poterūt esse calūnie ⁊ censendo erūt fantasie vel
illusiōes. Tenebim⁹ ergo mediū. ⁊ s̄m apli iohā-
nis documentū. Non credem⁹ oī spiritui sed p-
babim⁹ spūs si ex deo sint ⁊ obediētes aplo qd
bonū est teneam⁹. **E**rim⁹ sicut numularij seu cā-
psores spūales ad solerter ⁊ acute examinandū
numisma p̄ciosum ⁊ extraneū diuine reuelatiōis
ne forte demones q; monetam quālibet diuinā ⁊
bonam quālibet falsare fatagūt subintroducunt
p̄ vera moneta ⁊ legitima falsatā ⁊ reprobā. essz
hoc in detrimentū nō mediocre ecclesiastici fisci
vel erarij seu thesauri impietatis dei. **E**t t̄to am-
plius q̄to moneta p̄ciosior ē ⁊ rarioz quēadmo-
dum sunt actus virtutū heroicarū atq; supna-
turaliū visitatiōnū. Tanto igit̄ vigilantior ad-
hibenda est ad discernendū cautela q̄to esset ia-
ctura dānosior. **E**t qm̄ similitudo hec satis ido-
nea est ad id palpabili⁹ ostendendū qd̄ intendi-
mus p̄sequimur eam dicētes. **P**rimū q; examina-
tor hui⁹ monete spūalis debet esse theolog⁹ ar-
te pariter vsq; perit⁹. non q̄les sunt q̄sēmp ad-
discētes nūq; ad scientiā veritatē pueniūt. q̄-
les garrulosi verbosi pterui p̄tentiosi. morib⁹
deniq; pessimis dediti ⁊ plus ad epulas vanaq;
gustu discernendū q̄ actus suos diiudicanduz
industrij ⁊ seduli q̄bus oīs sermo de religiōe fa-
bula est siue onus. postremo q̄cqd̄ lingua magni
loqua ostendit vita que mētiri nescit p̄tradicit ⁊
blasphemāt. **A**pud tales numularios noua que
libet moneta diuine reuelatiōis sic incognita est
et barbarea. vt p̄festū ad se deductā. cum gran-
di cachinno ⁊ indignatiōe reiciant irrideat ⁊ ac-
cusent. **A**lij sunt nec nego q̄ ex aduerso in oppo-
situm ruūt vitij q̄ supstitiosa etiā ⁊ vana ⁊ illu-
soria delyroz holum facta ⁊ somnia necnō egro-
tantiū ⁊ melancholicorū portētuousas cogitatio-
nes reuelatiōibus ascribūt. **I**stis leue cor nimis
ad credendū alijs nimis intractabile ⁊ asperum
esse videns scio certissimū esse q; apud nasōnem
scribit̄ medio tutissimū ibis. **E**t autē moneta
ista spūalis reuelatiōis tanq; aurea in q̄nq; p̄nci-
paliter examināda. s. in pondere. in flexibilitate/
in durabilitate in p̄figuratiōe ⁊ in colore. **E**t s̄
p̄m q̄nq; virtutes ex q̄b⁹ sumis argumētū mone-
te spūalis legitime. **H**ūilitas dat pondus. discre-
tio flexibilitatē. patiētia durabilitatē. veritas cō-
figurationē. charitas dat colozē. **H**as q̄nq; vir-
tutes legim⁹ mariā habuisse in angelica reuela-
tione sibi facta similis in zacharia ⁊ elisabeth cō-
cludunt extitisse ex serie euāgelij **L**u-
ce. dū iohānis nomen fuit reuelatum.

Et qz quo ad pri

mam p̄ditionē si cognouerit aliquē qui p̄ supbaz
curiositatē ⁊ vanā laudē atq; p̄sumptionē sancti-
tatē cupidus sit h̄re reuelatiōes insolitas q; se di-
gnū istis reputet q; in talib⁹ de se narrādis glori-
abūdus delectet. scito qm̄ illud meret. neq; ma-
gnipendas si aliquā habuisse reuelationē iactan-
ter affirmet: deest enī pondus hūilitatē. **P**re-
rea de sancti p̄rib⁹ habem⁹ narratiōes plurimas
sup tanta hūilitatē obseruatōe cōpositas. **C**ui-
dam ex p̄rib⁹ demon apparuit trāfigurat⁹ nō so-
lum in angelū lucis sed i christū dixit se ad h̄ ve-
nisse in mūdū vt ab h̄ p̄re videret ⁊ adoraretur.
Cogitabūdus aliq̄diu māsit sanct⁹ ille p̄r instar
marie virginis ⁊ cogitās q̄lis eēt ista salutatio.
Dicebat intra se. **N**unq̄d nō adoro q̄ridie chris-
tum. qd̄ sibi vult talis apparitio? **E**t ad hūilita-
tem illico p̄fugiēs ait ad demonē. **V**ide ad quez
mitteris. **N**ō enī dign⁹ sum h̄c videre christum
Quo dicto tā humili demon p̄fusus ⁊ pudibun-
dus abscessit. **A**li⁹ p̄r clausit oculos in re simili.
Nolo inq̄t videre christū in terris. illū in celis vi-
dere p̄tētabor. **E**t. b. martin⁹ ex supbo demonis
ornatu falsitatē loq̄le diabolice qz se christū di-
cebat agnouit. **E**t igit̄ hoib⁹ saluberrimū cō-
siliū p̄tra tales demonū illusiōes pondus hūili-
tatis obseruare. se reputare intellectu parit⁹ ⁊ af-
fectu indignissimū qui sup alios hoies reuelatio-
nem accipiat. q̄ p̄re alijs a deo mirabilis visitet.
Et si que talia p̄ter solitum euenire circa eū p̄ti-
gerit reiciat a se cū sancto hūili verecūdōq; pu-
dore. **D**eputet talia vel lesioni p̄prie fantasie et
se h̄re aliq̄d simile freneticis ⁊ maniacis aut me-
lancholicis reformidet. vel caueat ne p̄p̄ enor-
mitatē precedentū p̄ctōz dat⁹ sit in reprobū
sensum vt talib⁹ illusiōib⁹ seducat. **S**i talia sint
diaboli machinamēta seu tēptamēta ex hūilita-
te h̄mōi euanescent. **A**ut si velit d̄s q; in his tolerā-
dis exerceat nō nocebūt. **S**i vero sit diuina re-
uelatio nō ficta hūilitas p̄ie renitēs magi p̄para-
bit locū ad ipsi⁹ susceptionē ⁊ audire merēbitur/
amice ascēde supius. q̄to in loco plus infimo re-
cumbere conabit. **H**abes in **E**xodo q̄tiēs moy-
ses a se repulit diuinā iussione dū ad pharaonez
mitteret. **O**bscuro inq̄t d̄ne mitte quē missurus
es zc. **E**t hieremias clamat. **N**ā a d̄ne d̄s. ecce
nescio loq; qz puer ego sum. **E**t iohannes bapti-
sta nō audet sc̄m verticē christi t̄gē. s̄ cū a se re-
pulit dicēs. **E**go a te debeo baptizari. **E**t apls
paul⁹ se p̄mū in p̄ctōres d̄putat q̄ nec dign⁹ suz
inq̄t vocari apls. **E**t si q̄s obiecerit q; apls su-
as reuelatiōes iactant aperuit atq; diuulgauit.
Ridēt sc̄i doctores in q̄s **C**hrys⁹. sub hac snia
Aliud ē inq̄nt ex qdā necessitate vel hūdi p̄siliū
vel ad vtilitatē audiētiū secretas gr̄as suas aut
vtutes suas p̄dere seu māifestare aliud sine quib⁹
sua aut aliorū vtilitate talia p̄ ianē gl̄iaz vētilare
Enī maria x̄go q̄ p̄seruabat oīa verba hec cōse-

De distinctione verarum

rens in corde suo. postmodum apostolis p̄sertim
Luce sacra mysteria sibi soli credita differuit. nō
ad iactantiam/ quia nō tñ tardasset cum viciū
omne p̄ceps sit. sed ad ecclesie religionisq̄ edifi-
cationem. Quinetiam deuot⁹ Bern. qui totiens
iussit vt homo virtutes suas plus abscondat eti-
am familiarissimis ⁊ duotissimis/ q̄ alij vitia sua
occultare satagunt. pluries de suis donis ⁊ gra-
tijs per p̄tentionē adeptis palam neduz loq̄
sed scribere non esse supbiam arbitrat⁹ est. Quo
pacto sic: qm̄ hoc agere compellebat nō vanitas
sed charitas. ⁊ iam in hūilitati terra radicem vir-
tutis. ne lactantie aura velleref alte demiserat.
Hec charitas ⁊ edificatiōis necessitas a presump-
tionis suspitione beatū paulū absoluūt. qz pp̄
subintroductos falsos ap̄los/ q̄ gloriosos se mō-
strabant/ auctoritatis sue pondus impulsus ē p-
palare q̄q̄ plura sint in eius etiā laudatiōe ple-
na hūilitatis ⁊ recognitiōis pp̄ue fragilitatis ⁊
ignorantie. an in corpe inq̄t vel extra corpus ne-
scio. deus scit. Et iterū. Factus sum insipiens ⁊c.
Est igit non quelibet manifestatio reuelatiōis si
bi facte arrogans vel supba/ sed ea tñmodo que
fit inaniter vane ⁊ absq̄ fructu edificationis vel
consiliij/ sed fit ad exonerandū tumorem animi a
vento lactantie qui plenus est. Ad scalpēdū de-
niq̄ p̄uriētes aures astantiū curiosa h̄mōi nar-
ratione vanitātū. Et si non aliud asferret h̄ loq̄ci-
tas incōmodū abūde illud est/ qd̄ magne rei ⁊ in
appreciabilis sit p̄sumptio. dum. s. tps inutiliter
dilabitur. ¶ Quo circa non parū ad rez attinet
si res de qua fertur eē reuelatio/ sit vtilis ad mo-
res. ad rempublicā. ad diuini cultus honorē vel
augmentū. aut si sit supuacuis rebus seu narra-
tionib⁹ imixta. Prinde in secularib⁹ historijs/ et
actibus humanis. sic rep̄ire cōmune ē/ ⁊ laudare
se pōt homo absq̄ culpa iactatiōe/ dum sue defen-
sionis v̄get necessitas. Sic Tullius porādo ne-
pelleref in exiliū p̄seruationē ciuitat̄ rhomane a
se factā aliaq̄ egregia opa sui p̄sulat⁹ cōmemo-
ruit. Sic african⁹ scipio triūphū quē de carthagi-
ne subiugata reportaret in defensiōis sue patro-
ciniū p̄tra accusatores suos allegauit. ⁊ vtrolib⁹
absq̄ imputatiōe ad iactatiā. Refert deniq̄ plu-
rimū si q̄s nouici⁹ sit in exercitio virtutū aut ve-
teranus. qm̄ virt⁹ dū incipit leuissimo flatu p̄uel-
litur. inueterata aut sua stabilitate nixa p̄sistit.
¶ Habes ex his p̄imi signi q̄lemcūq̄ delucida-
tionē/ p̄ qd̄ diiudicari pōt spūale numisma vere
reuelatiōis a falsato denario diabolice illusionis
qd̄ signū est pōdus hūilitat̄. Et nōne h̄ pondus
h̄ habuit reuelatio facta zacharie ⁊ elisabeth su-
per iohānis noiatiōe. Lege historiaz ⁊ videb⁹ q̄
vicini ⁊ cognati vocabāt puerū noie p̄ris sui za-
chariā/ qz nō garrula ⁊ vana curiositate sup no-
mine pueri parētes vulgauerūt. illā dicē sola ex-
torz̄it necessitas dū in circūcisiōe puer esset nomē

acceptur⁹. Sed ⁊ elisabeth sancto hūili verecun-
doq̄ pudore ornata/ occultabat se mēsisbus sex.
Et zacharias tante hūilitatis fuisse p̄uincit⁹/ vt
ad verbū aspectūq̄ angeli stupidus/ ⁊ gelido tie-
more p̄cussus/ vix crediderit nūciātū. ¶ Adden-
dum tñ est qd̄ vult. b. Greg. dyal. Hūilitatē ve-
ram nō esse p̄tinacē/ sed obtempantē cū tremore
quēadmodū de q̄dam libertino refert/ q̄ rogaba-
tur ⁊ adiurabat renitēs suscitare puerū. Virtu-
tis inq̄t pectus nō esset si h̄ charitas nō vicisset.
Et plane nō iam hūilitas sed supbū de sua estia-
tione ē iudiciū. si quis p̄tendēdo hūilitatē p̄tem-
nat p̄latū aliqd̄ opis ardui p̄cipientē. Neq̄ enī
h̄ ageret/ si nō esset sapiēs in oculis suis si nō p̄u-
dentie pp̄rie innitēs pot⁹ q̄ supioris sui iudicio
sensui ⁊ arbitrio subijci parat⁹ existeret. Vide ḡ
quēadmodū pusillanimitas ex supbia generet⁹.
Addit ipse Grego. p̄ regula q̄ miraculū ⁊ hūili-
tas duo sunt signa/ que ad māifestandā alicuius
sanctitatē sufficiūt. Neq̄ enī miracula p̄ se valēt
cū a malis iusto dei iudicio p̄mittunt fieri in edi-
ficationē ecclesie. Mens que diuino spū implet⁹
inq̄t Greg. h̄z euidentissime signa sua. veritatē. s.
et hūilitatē. que si vtraq̄ in vnā mentē p̄fecte cō-
ueniūt/ liquet q̄ de p̄ntis sanctis p̄s testimoniū
ferūt. ¶ Qd̄ refert multū si miraculū fiat in at-
testationē fidei vere. aut ad sc̄titatē alicui⁹ mani-
festationē. Nā ⁊ mali p̄mo mō faciunt miracula
vt scribit Mat. viij. Qm̄ veritas a q̄cūq̄ dicat⁹
a spū sc̄to est. nec eam vincit malicia. Sed in ap-
p̄bationē sc̄titat̄ pp̄rie/ malis absq̄ dei p̄dictio-
ne publica ⁊ sufficiētī/ nullo mō puenire pōt mi-
raculorū opatio. alioq̄n deus esset fallax testi-
daci⁹. Quare sic: qz signū pp̄rie man⁹. i. potētie/ a
se solo factibile/ appēderet l̄ris falsis p̄tense san-
ctitatis/ nec reclamaret. Addit h̄ nec reclamaret
pp̄ antichristi miracula q̄ nonnulli vera fore p̄te-
dunt/ ad p̄bationē electorū ⁊ reproborū subuerfi-
onē. Licet tñ antichrist⁹ m̄ster miraculū menda-
cissim⁹ erit/ ⁊ in vita sceleratissim⁹. Sed de ip̄si
suisq̄ miraculis ne crederet/ p̄ suas aliorūq̄ p̄e-
nunciatiōes innumeras reclamauit atq̄ p̄dixit.
pp̄ qd̄ inexcusabilis erit sibi credens.

Secundū signū in
legitimo numismate spūali/ est discre-
tio q̄ dat flexibilitatē. Intelligo p̄m-
ptitudinē ad credendū p̄cilio/ q̄ est hūilitat̄ filia
Si videris aliquē exemplo zacharie ⁊ elisabeth
incedentē via regia ⁊ corde simplici in oib⁹ iusti-
ficatiōib⁹ dei q̄ nō vult ambulare in magnis neq̄
in mirabilib⁹ sup se. S̄z medio qdā tenore/ regu-
las viuēdi sequit⁹ a p̄rib⁹ institutas nec trāsgredi-
tur fines q̄s p̄res sui posuerūt. de tali noli crede-
re leuit⁹/ q̄ fallax p̄ demonū illusiōes/ quē ⁊ crede-
re p̄silio/ ⁊ in oib⁹ ceteris moderatē discretiōis
obseruare p̄speret. At vero sunt alij/ q̄b⁹ placet

ppria sententia duci / et ambulant in adinuentionibus
 suis. **B**ucit eos piculofissim⁹ rector / aut verius
 impellit ppa opinio. ieiunij supra modum sema-
 cerant. pcedunt vigiliis. lachrymis plus quam oportet
 cerebrum turbant et extenuant. **E**t inter hec nulli
 us credunt monitis. p filio neminis acquiescunt / ut
 temperati se habeant. **D**octores pterea in le-
 ge peritos audire seu pfulere non curant. et pful-
 tos spernunt. **N**imirum quia magnam iam aliquid esse per
 suaserunt sibi ipsis. et quid eos agere pueniat plus
 oibus sape arbitrantur. **D**e talibus pnuicio quia cito
 plabunt in omnem demonum illusionem. cito impin-
 gunt ad lapidem offensionis. quia ceca precipitatione
 et nimia velocitate rapiunt. **P**ropterea quicquid
 de reuelationibus insolitis pnuiciauerint habeto su-
 spectum. **P**auci sunt menses dum eram attreba-
 ti audiui de quidam muliere coniugata et habente libe-
 ros / quod aliquodiu per duos dies non nunquam per quattuor et
 amplius manebat absque cibo. erat pinde multis
 admirationi. **F**eci ut loquerer cum ea / examinaui eam
 multis sermonibus. reperi hanc abstinenciam non so-
 brietate sed vanam superbiamque pertinaciam. **N**am et post
 tale ieiunium dira fame excruciatam / inexplabili vo-
 racitate comedeat. nullam insuper asserebat soli-
 dam causam quare sic ageret / nisi quod se indignam dice-
 bat que panem vesceretur. **F**atebatur pterea nequaquam
 fessore suo / nequaquam ab altero habere hanc viuendi regulam
 Nam a diuinitate anno et amplius / nullum habuerat com-
 fessorum vel absolutionem vel pfilium. **E**xpauit fateor
 et exhorui. dissimulas tamen cepi ostendere demonis
 hos esse laqueos. et eam piculo insanie vicinam esse
 nam et erat vultu attonito et color similis tami-
 moriture videbatur. **P**etebam si sciret aliquis quod au-
 toritas fides et prudentia maioris essent ponderis
 et reputacionis apud eam / quam ppe estimacionis iudici-
 um. **R**ndit illico suspirabunda et gemens / demissis
 humi oculis / se miseram / se peccatricem / se indoctam
 plus omnino et insciam. **S**ubintuli querens si vere ita
 de se sentiret. quod pacto sine cuiusquam alterius pfilio /
 tam insolita et ab alijs sanctoribus et fortioribus non
 obseruata abstinencia sequeretur. **C**epit nescio quomodo re-
 sponsonum ambages voluere: quia quis euadere
 nescire deerat humilitas: et possidebat mentem eius
 quidam arrogancia: que se victam erubescere confiteri
 Tandem monui eam bona fide et sub attestacione ma-
 ximi discriminis sui / in anima et corpore: ut fatua dese-
 reret hanc ieiunandi obstinationem: et absque pitorum
 pfilio nihil singulare: et ab alijs inobseruatum seque-
 retur / maxime quia viro suo displicebat et peior erat
 edacitas insaturabilis sequens. **N**on rndit ad hec
 Plane discessi et quod postmodum egerit ignoro. **E**t
 hec idcirco introduxi ut exemplo pspicuum face-
 rem quod tuus est in quibusdam discretionis defectus / quod non p
 mittit flecti ad credendum pfilio. **N**on mirandum si nu-
 missima quod a talibus fabricatum est repudiat tanquam si
 ex ferro sit non aureum. **Q**uia in re saluberrimum
 est sapiens pfilium / ne homo sit sapiens in oculis suis

et ne innitatur prudentie ppre / sed agat oia cum pfi-
 lio in eternum non penitebit. nec sufficit quotidianis
 interrogacionibus fatigare prudentes / sed fides et
 obedientia prestat necesse est. alioquin stultus erit homo
 homini put loquitur sapiens qui non recipit verba pru-
 dentie seu pfilij / nisi ea dixerit que versantur in cor-
 de suo. **E**st sane donum non mediocre spissum. sed do-
 num pfilij quod si dari possit: vel haberi vel credi recte
 pfilium. **A**it itaque iohannes clymaci de gradibus p-
 tignendi ad deum: quod homo arrogans et seipsum duces
 sui pstituentis / non indiget demone temptate. quia fa-
 ctus est sibi ipsi demon. **E**stimo denique quod nunc ma-
 ximorum malorum cumulus quem in scismate patimur
 et expimur: ab hac indiscretionis peste processerit
 nullus acquiescere pfilio pmittentis. **D**e hac di-
 scretionis virtute tractat abunde **C**assianus in colla-
 tionibus patrum. **T**andem in psona magni illius anto-
 nij pcludit solam hanc virtutem esse que imperturba-
 to calle deducit ad regnum: et ab insidijs et seducti-
 onibus demonum tutos reddit. **S**ubiungunt exem-
 pla quibus hoc astruit. **M**iserabiles pterea erunt
 illos quibus hec virtus defuit memorant. **I**taque
 ad par exitum vergunt abstinencia nimia et crapulo-
 sa voracitas / nisi quod irremediabilior est excessus in
 abstinencia. **M**orbos enim affert incurabiles ex le-
 sione cerebri: et rationis perturbatione: quod fit ut per-
 mania aut furia vel ceteras passiones melancholicas
 sic pfundantur et intime radicanter fantasmata
 interius reseruata in cerebro quod esse reputant ve-
 re res extrinsecus apparet et audire se putat homo
 videre vel tangere quod nullo sensu exteriori percipi-
 tur. **I**nualescit autem hec passio usque ad hanc aliquam
 insaniam / ut iudicet se homo aliud esse quam est. **Q**ue ad-
 modum reptus est quod se mure legum. alius quod se gallus
 alius qui se asinum. alius quod se mortuum reputaret.
Un fuerunt nonnulli doctorum quod hac egritudine p-
 culsum arbitrati sunt fuisse ipsum nabuchodonosor /
 ut brutum animal esse se crederet: et non veraciter
 indueret corpus beluini. **P**leni sunt medicorum li-
 bri portentuosis hominum apparitionibus: et iudiciorum
 corruptiombus: ex lesione virum interiorum nascens.
De his ait hieronymus. quod magis indiget somno hy-
 pocritas quam alio pfilio. **M**ultos talium vidi. mul-
 tos etiam examinaui: quorum aliquid in plerisque negocijs
 sanctissimam videbant hanc sniam. desipiebant tamen
 in certis casibus et rationibus / ubi fantasie sue le-
 sio certius eminebat. **C**eterum qui pscrutat acu-
 tius artium magicarum traditiones sacrilegas et im-
 pias / facillime noscit plurima ibidem obseruanda
 pponi / super imoderatis ieiunijs et alijs non ad ali-
 ud quam ad sensus et rationis perturbationem. quod fit ut etiam
 am plerumque talibus dediti: cadant in insaniam. et vul-
 tus oculorumque horrorem terrificum patiantur. **A**nt
 ne quod ea quod dicta sunt / p iohannem baptista et ei ab-
 stinencia valeat retorquere. **H**ic aduertendum est di-
 ligen / quod hominum diuerse sunt generis / tum ex natura-
 li bonitate complexionis. tum ex dono illius quod diuidit

De distinctione verarum

singul' put vult. Quocirca fieri pot' q' absq' culpa et nota indiscretiois arripiat vnus mod' viuendi austeriore qui non oib' pueniret. Exemplu habem' in iohane nostro. Fuit ille complexiois optime naturalis / et armonia viriu inferiorum ad superiores q'ta natura lapsa patiebat pulchram integraq' possedit. Et si cui forsan sit hoc ambiguum / sciat qm' fm scriptura dei pfecta sunt opera. Sed none iohanes nr baptista a deo miraculose pduct' e. Sem' igit' materiale ex quo corpus copaginandu erat nec durum nimis / nec rursus fluidu abundanti' fuit / sed tale prius q'le disponere et mstrare talem et tantu decebat artificem deu. Dic aliqu' defectu mstruosum incidisse / qd sequit'. Jam no nature que no opabaf sed deo miraculose causanti fuisset imputata tal' inspectio qd dicere nefas est. Ex hoc amplius liquet q' iohanis complexio non melancholica s' sanguinea fuit. et q' in sua pceptione et annuciatio ne pstellatioib' celi nequaq' subdebat. Fefellerunt insup aut fallere potuerunt regule astronomoz deiudicijs circa eu / nec ad ipsum extedi potuerunt. apta est ratio pceptionis miraculum. Ex his qd rursus pcludit'. Minu' vide q' iohanes dum puer heremu concupiuit et introiuit. b non ex lesione cerebri. no ex melancholica passioe egit sed potius a sp'ucto ductus e in desertu. Similiter victus sui singularitas: et cetera hmoi (que etiam ante eius pceptione pnu'ciata sunt) virtuosa sagacitate obseruabant a iohane / q' ab alijs amirari poterant / sed non cu discretiois virtute penitus imitari. non oium auu par est volatus ad aquilam. nec bestie oes cursu tigride equat. Sic in virtutib' dispar e cuiq' partitio. None sanct' bndictus desertu locu puer incoluit. ipsius tam documentu est / vt no pmittant passim / et p libito monachi solitudine aggredi. Nam q'spi ad huc tyrunculus nec exptus leuior' insultus pugne spiritalis / quo tute comittit se bello grauiori gigantis. Nam q' com vitam agut in societate. magis expiunt bella mudi et carnis tanq' rudiores potentioresq' pugnaru pgressus. Qui aut solitarij degut p gigante imanissimu diabolum dimicaturi et fraudib' subtiliorib' atq' fortioribus aggrediendi / fatigandi: et nisi discretiois gra succurrerit turpi deiciendi exponunt. Agnoscitis igitur q' necessaria e discretiois virtus / qua parit nutrit et saluat huilitas vere obediencie copulata. Expediam' reliq' sub breuitate maiori.

Tertium igitur signu in numismate sp'ali / dixim' esse patientia que dat durabilitate / du' p igne tribulationis examinatur / et du' p ptumelias et pbra p' llat. Doctrina viri (inqt sapiens) ex patientia cogit. Si q's itaq' ex manifestatioe illoru que sibi dicit fuisse reuelata: reportet non nisi

deiectione / irrisione et opprobria facilius inducit credere sibi / q' vbi suspitio de vane laudis captatione ronabilis exoritur. Fallax tñ est hoc signum non dubito nisi cautiissima circumspectioe cu alijs adiunctis examine. nam et obstinatio sepe patientiam simulat. et nonnulli ex ptumeliaru fatua perpeffione gloriunt. Quoadmodu ipse etia sordes vestiu et cilicium / aliqu' supbie vermē mordacissimu generat et nutrit. Arbitrant' isti se iustis et scitis ee filies qbus tot aduersa ptigerut vel qui egerut similia. Impleri rursus in se putat illam christi pmissione. Beati q' psecutione patiunt': qm' ipsoz est regnu celoz. no satis aduertetes / q' niam addit christ' p' iusticia / sed tante cecitatis est ipsa mentis arrogatia / tam similis esse virtutibus vult videri temeritas. Ceteru nunqd non obsecro repiunt q' de suis etiam defectib': de negligentijs et necessitatib' improbissime gloriunt' absurdū dictu. sed ita gloriunt': certe deputantel sibi talia a deo pmitte / ne cum paulo magnitudoreuelationu aut virtutu eisdem extollat. Et vide q'te pscietie arrogantis calamitas: qz nec humiliat: nec a suis defectib' spoliatur. Nam qz vtili dispensatioe sibi datos putat stimulos negligetiaru culpabiliu: vt eis careat nequaq' enitit'. qn potius in sue pfectiois traducit argumentu.

Quartu signu est veritas / que dat pfiguratione et inscriptionem legitimā. Est naq' sacra scriptura locus vel officina / vbi cunus regi' mone te sp'alis recondit. qz si in aliquo vel mimo pucto denarius discrepet in sua figuratioe / et super scriptione ab hoc cuno regis: absq' vlla dubitatione falsatus est. Attame tanta est nonnunq' similitudo denarij falsi ad verum: vt vix nisi a doctissimis possit falsitas dephendi. qz in tot veritatib' lineas ad fraudem positas: non statim vnus falsitatis punct' semet aperit. Vix sunt heretici q' magnos catholice doctrine copingebat libros vt sola heresim in tot veritates latent insereret et cautiore efficacioriq' fraude publicarent. hec res indicat ex q'ta necessitate talis quelibet moneta reuelationu insolitaru debet a theologis. p' usq' admittat / examinari. qru p'cipue interest in veram et falsam religionē. moresq' p'cernens discernere. Palam est insup q' pnu'ciosa sit scripture sacre reiectio: et ad antichristi susceptione preparatio certissima. Hoc signu quartu manifeste trahit in lege Deut. xij. et. xviij. Et p elucidatioe maiori placz hic repetere q'tuor p'ditiones vere reuelatiois: q' ad veritatis inscriptione alias p me positas: et pnu'ciatas in q'dam collatione de angelis. Prima p'ditio. Nullus angeloz sanctorz siue pphetaru quicq' esse futurū pnu'ciat: qn veracit' futurū sit / in sensu que ipse vel sp'us sanctus intēdebat. Sic no est rñsum demo

num. quia et fallunt et fallunt. Et hec additio habetur **Deut. xviij.** Si tacita cogitatio ruderis? Quomodo possum intelligere verbum quod locutus est dominus minus. Sequitur responsio. Hoc habebis signum: quod in nomine domini propheta ille predixit et non euenit. hoc dominus non locutus est. sed per tumorem animi sui propheta perfinxit. Contra hoc videtur esse instantia fortis de iona qui predixit destructionem ninivitaram. et de esaiam respectu mortis ezechie. et denathan. Pro quo ponitur secunda additio. Si idipsum quod angelus aut propheta predixit non ex modo quo vocaliter predebatur eueniat. plus super hoc a spiritu sancto reuelationem accipiet: de prophetia aut reuelatione sic vel sic intelligenda: additio aut mystice: vel litteralis. Sic factus est in iona et esaiam. alias debuissent lapidari secundum legem **Deut. xviij.** scripta. hoc est quod prius appellauimus deum reclamare/vel predicere vel de suo intellectu salubriter infor-mare. Tertia additio. Nihil bonis moribus aut sincere fidei contrarium: angelis sanctis et prophetis dicunt aut precipiunt. Non sic demones vel antichristus: quorum signa dicunt signa mendacium. quia ad mendacium credendum inducunt. Hec additio habetur **Deut. xviij.** Si quis inisset de precepto dato abrahe super immolationem filii. Responsio est: quod deo iubente seu dispensante non fuisset illicita mortis huius inflicto. Sed ita diceret pertinax idolatria immolans filios suos et filias suas demonibus. Pro quo ponitur quarta additio. Reuelatio angelica siue prophetica super aliquo quod bonis moribus obuiaret: nisi diuina infunderet iussio siue dispensatio. taliter circumstantionata est aut esse debet: quod de ea reuelationem accipienti vel eis per quibus fit reuelatio dubitare non liceat. Oportet enim ut tam clare cognoscatur reuelatio esse a deo: quam clare sciri aliquid esse scripture sacre vel rationis forme. Et in hoc casu maxime necessarium est donum quod apostolus vocat donum spirituum. Queres. quid agit hoc donum quod discretionem spirituum appellamus? Agit eadem ut sapore quodam intimo et illuminatio quadam exprimentali sentiat homo differentias inter veras reuelationes et deceptorias illusiones. Hoc tradit. b. Gregorius. in dyala. Hoc idem de seipso. b. Bernardus. in suis miraculis fatebatur. Sentiebat enim et ut sic dixerim gustabat interno quodam afflatu et odore: quando ad faciendum miracula sibi virtus aderat: ut potest ad sanitates operandum. Quomodo de domino nostro iesu christo dicit euangelista: quod sensit virtutes de se exisse dum sanata est mulier ex tactu fimbrie vestimenti. Alioquin idem et alij similes: nulla ratione visi fuissent aliqui excusabiles a temeritate aut a temptationis diuine peccato dum ad operandum miracula semet ingerebant. Augustinus. qui refert in suis prefationibus. mitem suam isto modo inter veras et falsas nocturne quietis imagines et visiones discreuisse. Cur igitur aliquis si regula vniuersalis aut doctrina certa et infallibilis nequeat tradi super hac materia h

discretionem spirituum: aut de reuelationum veritate cum ista res plus in experientia et additionum particularium que infinite sunt percursu quam in arte versetur. Videamus similem in re pari imo longe facilius difficultatem. Ridebunt ad exemplum forsitan aliqui sed attendant ne semet irrideant. Petamus ab aliquo dari nobis sub arte et doctrina vniuersali: per quam sciri poterit cuius de seipso vel alio semper quando somniis illudis: aut veris vigiliis exerce-tur. Attende in primis quod visiones somniorum plerumque discursiue sunt: rationales et super se reflexe. Nam que rit homo si somniat. vtriusque insuper arguit. et tandem deliberate concludit quod vigilat. Adde quod tanta est somnii ad vigiliam proportionata similitudo: ut hesitet homo etiam vigilans: ac visa secundum retrahens: si tunc vere dormiebat. Rursus apud quosdam dormientium putat scribit phantasiam et experientia loquitur: vigilantium opera incursum voce et alijs plurimis repire est. Veniunt tot et tales aliqui occurrunt similitudines somnii ad vigiliam: quod solum videtur experientia ad discernendum sufficiens. Interroga aliquem de vigilantibus: quomodo scit an vigilat? Rpondebit illico forte insulsam hanc questionem tuam. sed vrgere non desinas: respondebit sub stomachas bene scio. Persiste ultra: et dic: quomodo bene scis. dicit quod maxima est inter somnium suum et vigiliam dissimilitudo. Si similitudines varias adduxeris: quas peritimus estimamus quod nullus sue rationi alius erit exitus quam ut dicat certe scio: quia sic experior. Sed perge ultra insistere: et asserere quod simile crebro habere se iudicat experientiam. dum somniat: credens. scilicet loquere legere et audire. imo et non somnare. Ad hec quod iste respondebit nisi dicere: verum est: et tunc decipior. Quod si amplius proteruire et pertranire volueris dicens: ita nunc. O bone vir etiam tu falleris. quod quod ignores. Videat ipse quod ultra obmutire aut sufficienter allegare valeat: ad liberandum pedes suos ab hoc labyrintho. preter solam experientialem noticiam ipsius vigilie quam valde dispar est a somniis. fortior. scilicet lucidior. per quam non se tam opinatur quam scit et intelligit vigilare. Transferat hec similitudo. que videtur peruenire ad rem sublimissimam que tractatur: componet per eam: si non erro: insolens arrogansque humana curiositas. que fidei sacramenta si non penetrat indignant. quando nec quotidiana puerilia et ludicra sufficit attingere. Hec etiam nos consideratio cautiores efficiet: non in reuelationibus tantummodo discernendis sed in omnibus generaliter nostris actibus diiudicandis. Quod quod tibi videtur homo sapiens: sibi iustus: sibi humilis et sibi dicit. quod diues est in virtute: et nescit quod miser est et miserabilis et pauper cecus et nudus. Preuaglet in vanitate sua et in multitudine spiritualium diuitiarum suarum gloriatur. dicit in excessu suo: non mouebo in eternum. Sed per certo alto somno pressus fallitur. quia omnia hec aspiciunt non in lumine veritatis vigilia. sed sub simulachro somnulosae vanitatis experiri hanc fraudem. Tunc primum homo vult

De distinctione verarum

Deo ppicio excitat a somno peccati. et nihil inuenit diuitiarum somniatarum in manibus suis. **F**it solum regreditur ad luminosum et pfulgidum diem humilitatis et sibi vigilat qui vanitati dormiebat. videt tunc errorem suum et illum secum diuque retractans quod ipse patiebatur qui ne desipiat obstupescit. **N**am et vere superbum et arrogantem et tumidum aut aliter vitiosum se fuisse deprehendit quod aliter prius existimabat. **Q**uare sic? **Q**uia mentiebatur iniquitas sibi. **E**t quid mirum si mentis iniquitas sibi plus quam si somnians de somniis. et maniacus de furia. et stolidus de sapientia corruptis fuit iudicant. **S**ic est plane quod vitiosi de propriis vitiis vel de tenacitate parcius de arrogantia superbis puerse plecturatur. et tanquam acrisia percussi palpant in meridie. **R**obrem elucescit quantum imo quam necessarium sit eis alieni consilium ducatum habere et sequi. quia de somniante alius vigilans perfectus iudicat. **I**deo vel soli quia cum ceciderit non habet subleuantem. et vel ceco si ceca eum ducat impietas et illusio. quia ambo in foueam cadunt. **O** formidanda ergo iugiter fraudes quis non expauescat? **O** fallaces vbi libet mille deceptionum tendiculas quis has euadet? **Q**uis arto tramite sic obscuro sic obsequio securus ambulabit? **P**rofecto solus ille beatus et decies beatus humilis et pauperculus qui sapienti obediens semper est pauidus qui dei timore instans se tenet ne cito subitatur domus sua. **P**utas ne fuerat hoc exptus qui dicit. **C**ustodiens paruulos dominus humiliter superius et liberauit me. **B**enignus hoc testatur oraculum illud digne diuinum et sempiternum memorandum de humilitate antonio monstratum. **C**onformis ad quod iurat deuotus Bernardus talium expressum super cantica. **I**n veritate inquit didici nihil eque efficax esse ad gratiam dei promerendam retinendam recuperandam quam si omni tempe inueniaris coram deo non altum sapere sed timere. beatus homo qui semper est pauidus. **H**anc humilitatis lucem quisque intrauerit per me dios temptationum laqueos quantum libet absconditos tutus incedet. frustra rugiet aduersarius vel leo. frustra circuet querens quem deuoret frustra insidiabitur in spelunca sua vel rapiat pauperem et pauperculum et primum quoniam tibi domine derelictus est ille pauper et orphanus adiutores. **H**oc est primum et precipuum signum inter signa nostre monete spiritualis discretiui. **M**onitiones omnes itaque intrinsece omnes instinctus vehementes omnes reuelatio omne miraculum omnis amor extaticus omnis contemplatio omnis rapus omnis denique nostra interior exteriorve operatio si humilitas precedit et comitatur et sequatur si nihil eam primens misceatur (crede mihi) signum habent quod a deo sunt aut bono eius angelo nec falleris. **S**i vero predictorum aliquid sumat originem a superbia si eam secum duxerit suspecta habe omnia. **H**umilitatis ergo signum si perfecte noscere frustra multiplicarent alia quoniam superbia et humilitas nu-

misma spiritualium operationum sufficienter distinguunt. **H**anc nihilominus sublimissimam paruitatem et paupertatem ditissimam sed in deo hanc sapientissimam vel sic loquar insipientiam que sibi de se diffidit que nemini se preponit que idcirco suasibilis est et nemini detrahens aut indignans disponit omnia sua uiter. **H**anc inquam quisquis propria virtute studio vel industria adipisci et seruare crediderit errat proculdubio etiam superbissimus est. prepat se homo ad eam non negabo sed ab eo solo gratis infunditur et custoditur a quo omne donum optimum est et bene scire et sentire iam magni dei donum est et humilitatis initium. **E**cce magistri venerabiles et fratres dilectissimi ecce quo relapsus superius de quarto signo ad primum ita est sed nunquam perfecto satis crebro nunquam verbis sufficientibus potest apud nostram elationem perditissimam inculcari laus huius virtutis. nunquam nimis sub pedibus reprehensionis valet aduersa superbia deijci perculari et conteri. **M**onstrum horrendum ingens. **P**ortentuosissimum superbie negocium. **N**am heu calcata refurgit fortior instat fabulosa. **A**nthei euulsa repullulat vberior. sua de manu rescissione velut hydre poetice caput redit fecundior. **S**ed ex suo nedum contrario vel ex humilitate ex sordibus ex pallore sed ex sua morte rediuita generatur. **A**t vero tandem reuertamur si placeat ad quartum signum in quo eramus. quod diximus esse veritatem que dat perfigurationem legitimam monete nostre spirituali. vbi queso aduertente neque omittamus quod aliqua sic se habere possunt vel quibus non sint palam et directe obuiaria siue contraria diuine omnipotentie que per scripturam sacram extolluntur absolute possint fieri sunt nihilominus refellenda tanquam inania et fatua et diuine sapientie incongrua nec testimonio veritatis legitime formata sed alium de pertracta quemadmodum si quis diceret sibi esse reuelatum quod totus mundus mouebitur cras motu recto quod unus angelus annihilabit postmodum recreabit non adducendo aliam utilitatem quod quilibet prelatorum debet solus et nudus incedere et baiulare crucem materiale super humeros suos alias tota pibet ecclesia. **T**alia inquam velut delira et diuina reuelatione indigna statim abijcienda sunt. **N**eque enim relucet tamen modo in diuinis operibus potentia sed bonitas et sapientia quare effudit super omnia opera eius. **O**ia inquit per se in sapientia fecisti. **A**d hoc refert quod antea dictum est de narrationibus superuacuis fantasticarum apparitionum et de inutili per eas temporis presumptione. **P**ro hoc valet quod habemus ex determinatione doctorum et glo. **M**at. iiii. super illo. **S**i filius dei es mitte te deorsum. **M**iraculum si pia utilitate aut necessitate careat eo facto suspectum est aut reijciendum sicut fuisse christum volare per aera et vel contra sunt omnia magorum sacrilega prestigia. **F**uit nostris temporibus mulier in talibus famata reuelationibus quam hoc signum nisi fallor delirasse peruenit.

Quintum signum

Expediamus nos ad postremū de q̄nto ⁊ vltimo signo. Illud est si memini-
stis: charitas seu diuin⁹ amor: q̄ dat
colorem aureū numismati. Hoc signū
non vsq̄quaq̄ statim sufficiens est: ppter sophi-
sticū ⁊ fucatum colorem aureū vane seu carnalis
dilectiōis. Si q̄dem expertum est mulierculas q̄s
dam fuisse que circa deum vel alios viros sc̄tōs
magis afficiebant dilectiōe vitiosa ignorant: q̄
vera sancta ⁊ sincera charitate mouerent. Et de
idolatriis constat quia deus se diligere licet errā-
tes existimāt. Propterea primū hic incident in-
fero non esse tutam mulier q̄tumcūq̄ sanctarū
cum viris etiam religiosissimis: cohabitationē ⁊
familiaritatē. Quare sic: Quia pōt fieri vt amor
a spū incipiat: sed vehementer formidandū est ne
p blandicias sensim carne psumat. Non deerit
inquit Hierony. viscus diaboli. Nam ⁊ ferreas
mentes libido domat ⁊ carpit vires. vtiq̄ vidē
do femina. inquit virgilius. Quocirca scripsit q̄
dam deuota mulier: nihil ita se habere suspectū
sicut dilectionē: ⁊ plus q̄ diabolum: etiam dum
circa diuina ⁊ psonas pbate sc̄tatis versatur.
Hoc non mulieris traditum est: qm̄ passio seu
motio q̄to vehementior: tanto precipitatio faci-
lior inuenit ⁊ regi difficilior. Amplius hanc ob-
causam inter ceteras / vident errasse begardi et
begarde / ob indiscretā dilectionē noīe deuotio-
nis palliatā. Argumētū huius rei est in q̄dam li-
bello / incredibili pene subtilitate / ab vna femina
composito. que maria de valērianas dicebat. h
agit de p̄rogatiua ⁊ eminētia dilectionis diuine /
ad quā si quis deuenerit / sit fm̄ eam ab oī lege p̄-
ceptoz solut⁹. adducens p se illud ab aplo sum-
ptū. Charitatē habet ⁊ fac qd vis: Recoliti opi-
nor / vt apud virgiliū in bucolicis quesitiue poni-
tur. An q̄ amant sibi somnia fingūt. Et ceteres
sic se habet. qm̄ amor inter oēs aīe passiōes ma-
gis penetrati⁹ ⁊ alienati⁹. ⁊ si verus est / ca-
stus ⁊ sanctus iuuat incogitabiliter ad cognoscen-
dum celestia. Si vero aut vanus sit / errone⁹ aut
libidinofus / varias sibi format illusiones. ita vt
credat videre seu cogitare que prorsus ignorat.
Experimentū huius rei in amore hereos p̄spici-
mus. Etenim si predicta maria / non de viatoribus
vtiq̄ ligatis ad p̄ceptoz diuinorū impletionē
sed de statū beatorū dilectionē quā scribebat ap-
plicasset / vix altius quicq̄ de diuina fructiōe / q̄
ad aliq̄ dici potuerat. sed fallebat eam sua tumi-
ditas animi tante passiōi dilectiōis imixta. Pu-
tabat igitur se frui deo dū vigeat hec passio for-
tis circa deū in eius aīo q̄tūcūq̄ a diuinis p̄ce-
ptis longe esset. Accepi a narrāte qdā carthusiē-
si se ab vno magno viro audiuisse. sed in h̄ stult⁹
erat / q̄ p̄tū mortale non sp̄ corūpebat charita-

tem / nec impediēbat dilectionē dei sup oīa / imo
ad gr̄as agendū ⁊ diuinā dulcedinē ammirādū
laudandū / p̄cupiscendū nōnunq̄ inflāmabat. ex-
emplum dabat de fornicatiōis dilectiōe. Erra-
bat vtiq̄ delyrus ille. qui sic fantasiabat / dū mo-
tum oēm amoris passionālē vel ex p̄suetudine vel
aliunde genitū ita diuinā vocabat charitatem / q̄
non gaudet sup iniquitate ⁊ que deo p̄ inobedien-
tiam p̄cepti cuiusuis nequaq̄ inimicat. **N**o-
ui hominem q̄ ex deuotione ⁊ sapia plane laudabili
culisdā virginis religiose / amicitia eius in dño
familiarē amplexat⁹. deerat p̄mo focus oīs car-
nalitatis. tandē paulatim ex p̄uictu crebro accre-
uit amor / sed non penit⁹ in dño / vsq̄ adeo vt ab
ea visitāda aut recogitanda si aberat vix diuelli
valeret. Nihil tñ p̄tunc carnale. nihil subdolum
nihil fraudis diabolice suspicabat / donec aliqñ
discedendū fuit longius ab ea. sensit ille vir tunc
primū. q̄ non pura ⁊ oīno sincera ⁊ casta fuerat
hec dilectio. ⁊ q̄ magno malo nisi deus p̄picius
auertisset appropinquabat. Oīs quippe vehemētia
est ad virtutē piculossima comes / vt ad dilecti-
onē. ad zelū. ad correctionē ⁊ similes. Verissime
p̄pterea qdā enūciauit / q̄ dixit male cūcta mini-
strat impetus. **H**ec demū fraus apud illos fre-
quens est / qui in cultu aut dilectiōe p̄rimoz / de-
corē corpis. florē etat. aut diuitias / aut alias for-
tune dotes attēdūt. ac inde vehemētī ad eoz
dilectionē accēdunt. Qui p̄fecto cauere h̄nt ne
sordide aut ⁊ carnalis exurant. Alioqñ si tñmo-
do virtutē diligūt. sed ei⁹ vnica spm̄ videlicet / q̄
lecūq̄ corpusculū inhabitet / eque ament colāt et
frequentent. **N**ō aduersor tñ vsq̄quaq̄ poete dicē-
ti. Gratior ⁊ pulchro veniēs e corpe virt⁹ adiu-
uat. **S**z affirmo q̄ si ḡtior. nō ob h̄ tutior aut sin-
cerior inuenit. Deniq̄ vt sentias q̄ nihil tutū sit
in ipsa etiā dei dilectiōe / dūz pegrinamur a dño
recogitatiōe pfunda circūspice q̄ apud exercita-
tos in amore ⁊ ceteris virtutib⁹ luboziri pōt hor-
ribilis deceptio. Et q̄lis deceptio. Talis q̄ppe vt
ipsi deuoti: iusta sed occulta dei p̄missiōe / aut p̄
erudiēdo: aut p̄ p̄dēdo eludant a demonio me-
ridiano supbie / trāssfigurāte se in angeloz lucis:
sub specie gr̄adis boni. declinat tūc ab eis deus:
et veste nuptiali charitatis spoliāt. **O**īa tamen
p̄oris deuotiōis ⁊ dilectiōis indicia sentire ⁊ ha-
bere p̄sumūt / errātes vtiq̄ in via ⁊ exp̄iētia mo-
rum / quēadmodū si q̄s aberret ap̄tis oculis i via
pedū. arbitrant itaq̄ q̄ agant spū dei dū ex solo
informi habitu ⁊ vsu virtutis p̄oris nōdū aboli-
to / mouent ⁊ q̄s nō obstupescat h̄ audiēs. Quis
nō vehementer exhorrescat: q̄s nō obtēperet aplo
dicenti. Qui se existimat stare videat ne cadat.
Credo p̄templat⁹ h̄ fuerat sapiēs q̄ dicebat. Est
via que videt hōi iusta: ⁊ nouissima eius ducūt
ad mortē. Et ille qui ait: Nescit hō an amore vel
odio dign⁹ sit. Sup hāc abyssum multā iudicio-

Trilogium

rum dei verterat aciem contemplationis sue qui paucis exclamat. **A**ltitudo diuitiarum sapientie et scientie dei quam incomprehensibilia sunt iudicia eius. **E**t alter inquit. Terribilis in multis super filios hominum. **E**t ad humilationem nostre miserie hec consideratio si non sufficiat quid ergo aliud erit satis ignoro? **P**orro non est pretereundum quod eadem persona sicut nunc potest esse bona et ornata charitate nunc declinare in vitium et rursus a malicia in iusticiam reuerti. **S**ic possibile est eandem personam nunc veris reuelationibus visitari. nunc fatigari vel temptari falsis illusionibus. **N**am et propheta noster ut dauid. heliseus. et nathan non semper ad nutum prelo habebant secundum **S**cripserunt. et historia prophetica spiritum. **N**athan ex frequenti usu prophetice visionis credidit per priam estimationem esse reuelationem. dum ipsi dauid querenti de edificatione templi respondit. fac quicquid habes in corde tuo dominus tecum est. **V**aleat hoc exemplum ad ea que de usu dilectionis diuine pretaeta sunt. **M**orem qui in talibus se existimat proprio sensu arte vel industria discernere videat ne erret. quoniam si presumptio spiritus obrepserit subintrabit facile vanitas illusionis. **C**ave tamen si audies et pauesces ne deteriore infidelitatem aut desperationis foueam incurras tanquam videlicet nulla sit aut fuerit in sanctis reuelationibus et bone spei certitudo. **S**icut de reuelatione dicit apostolus. **S**cio hominem et cetera. **E**t de spe inquit. **C**ertus sum quod neque mors et cetera. **H**abetur sane certitudo sed a diuino lumine non humana solam inuestigatione aut estimatione. **S**cis preterea quia non sequitur. cadit deceptio et illusio in iudicio de somno et vigilia. igitur nulla est de vigilatione certitudo. nullaque adhibenda vigilantibus fides indubia. vigilabant sancti in diuino lumine. nos peccati obuti et obuoluti plerumque portenta vitiorum aut illusionum somniamus. nimirum si fallimur illi nequaquam. **N**oui hominem qui post multam temptationis inuolutum super vno ex fidei articulis in tantam subito lucem veritatis et certitudinis introductus est ut nulli prius resideret dubietati relique nulla vacillatio. sed serenitas multa. iubete eo quod fluctibus impat. **A**ddebat quod non ex ratione aliqua noua sicut tunc se interrogabat et optime meminit. sed ex sola humilatione et captiuatione intellectus obsequium fidei et omnipotentie dei istud meruerat ut non plus dubitaret de illa fide quam de sui existentia. que rebatur ratione tante soliditati et pacis in credendo. **N**ihil aliud repiebat nisi quod sic explebat et in alium transfudisse nescisset. **N**on credet forsitan mundani sapientes tales fieri illuminationes quoniam verissime pronuntiatus est ad deum per prophetam. **I**lluminas tu mirabiliter a montibus eternis turbati sunt omnes insipientes corde. **Q**ui non sapiunt videlicet que cordis sunt et spiritus qui nec secum habitant in corde suo. sed foris in plateis vanitatum. **S**ic prestat iustos in spem sue salutis certam erigi. certam dico non in se. sed in eo qui afflatu secreto dicit aie. salus tua

ego sum qui in medijs incertis et temptationum humanarum fluctibus anchoram spei firmam figit. quod etiam dilectam in tranquillitate cubiculi ex tot irruentibus humane vicissitudinis turbinibus introducit. **H**ec sunt plane mirabilia dei in profundo humani cordis quod vident illi qui descendunt mare contritionis amare et fontis in manibus virtutis et per contemplationem et meditationem sedulam non curiosam sed pie am et fideliter faciunt operationem in aequis multis tam obuiorum iudiciorum quam humanorum affectuum. **V**is videre hanc visionem magnam vis ad ista descendere non opus est viribus humanis tuum posse non est posse tuum scire ut socrates dicebat est quod nescias tua iusticia nihil de iusticia tua perfidere. **Q**uo sic? **A**ccede ad cor altum et tibi exaltabit deus. videbis quod non tu solus sed omnes gentes iuxta dictum prophetam. quasi nihilum et inane sunt in conspectu eius ecce tuum nihil posse. **E**xclamabimus nihilominus cum propheta. **M**irabilis facta est scientia tua ex me. confortata est et non poterit ad ea. **E**cce tuum scire nihil fateberis. **D**enique cum alto propheta. **O**mnis iusticie nostre quasi panis mensura te sic sunt ante te. **A**b hac imbecillitate tue valle. **A**b hac insipientie caligine. **A**b hoc puluere humilitatis et stercore vilis reputationis. vocabit te deus in montem loquens tibi de caligine atque suscitans de puluere egenum et de stercore pauperem erigens. **S**ed dices. scio iam me nihil posse nihil scire nihil deinceps habere iusticie. nihil tamen tale quod polliceris experior. **V**erumtamen precor attende quod scire dixeris. videto ne audias aliud improprie. ex ore tuo te iudico serue nequa. **N**am si vera et absque vlla dubitatione ita esse iudices forte per intellectum et per rationem ut fere omnes. cur affectio. cur operatio predicant. cur vel non conformiter afficeris et agis. aut cur sic afficeris et sic agis quasi possis tuis viribus. tua industria. tuamque iusticia dignum aliquid operari. laudo iudicium tuum quod dixisti sed experientiale gustatione coerco. **A**lii quippe indicant se nescire ideote quod difficultates scientie alicui nuncque attendunt. alii sapientes et expertus quod sciendi impossibilitatem ex ipsa rei conditione aut rationum proplexitate considerat sentit et masticat. **N**ullo pacto insuper culpo neque phibeo te conari. te operari. te totis viribus exerceri. sed arroganti in istis penitus execror et exulo. **A**lioquin noli mirari si tua spes nutat et fluctuat dum vel in modico tuis viribus quod fateris iualidas innititur. **S**i preterea cum venerit tibi pes supbie claudicas et corruis. ubi ceciderunt omnes qui operantur iniquitatem. **I**n deo qui solus est immutabilis spes duratur figenda est cum illo qui dicit mihi adherere deo bonum est et cetera. **I**ntellige preterea ut ad cepta regrediar vnde diuersi longius persequendo supbia. intellige inquit quid salomon reperit dum solo humane industrie studio ad cognitionem diuinorum mysteriorum pertingere quod est prius inquisitio de veritate atque falsis reuelationibus. **C**uncta inquit temptaui in sapientia dixi sapientes efficiar et ipsa longius recessit a me multo magis quam erat et alta profunditas. quod in

ueniet ea. Et nunquid non aspiciat doctissimi viri. nunquid non adaditit simile aliqd in pposita questione. qd planetato apli mibi visa e exaltari qd topus qdita e penetrari. Et ibi vere deficiunt scrutantes scrutinio. Attu bñ actū est. nō pdidimus opam: vos audiēdo: ego loqndo. si de nob non de dei munere diffidim. si pinde iugis habeam ad dñm sursum corda/petētes ne fallam. et falla mur. Nā hoi bono in ppectu suo dedit dñs sapiētiā et sciam: inq̄t salomon. Si monete spūaliuz reuelationū nos examiatores eē ptingit /studeamus eē qles descriptim. Adheream deo et scripture ei. p quā et in q̄ semel loquif nob dñs / et id ipsum nō repetit. **¶** Debem in eo q̄dez iudicio tum in oibus. tū precipue i ista examiatōe: nō p̄cipitare sniam / sed vsq ad plenissimā examiatōnem suspensum tenere iudiciuz maxie nisi falsitas aut fatuitas / cogta falsitatis apta sit. vbi xō nihil pmo aspectu falsum vel delirū pspiciat. nō solū explorare puenit q̄ acta sunt sed exitū expectare. Nam p̄mittit aliqū demon veritates plurimas / et post tps tractū qñ p̄uasit hoibus tūcid qd fallit sumministrat. et hylad deceptionē singularis p̄sone: vel ad impugnationē miraculosarum opationū nre religiōis qd fides innixa subsistit vel ad vituperiū toti deuotiōis / aut ad scādālū verbū diuini. Etenī dñ cadit vñ / quē antea magni eē nois taliū reuelationū fama vulgauit. Irident ipsi deinceps seculares / secularit viuetes vñ quēlibet q̄ religiosa simplicitate vitaz agere decreuerit. Appellat p̄festim illuzor et illusor / clamat fantasticus exhibat papelarū: begofus: et begardus / et sic occasiōe accepta irridet iustis simplicitas. **¶** Et simplices p talia palā decepti / aut vix aut nunq̄ pnt ad viam veritatē reduci. Que cā est / qm neq̄ audiūt clericos q̄s hypocriti inuidia: et malignitate laborare credunt. neq̄ emēdant p laicos q̄s ignorātes vt seipsos eē cognoſcūt. **¶** Predictoz oīuz h̄ summa ē vt examinet numisma diuine reuelatiōis / si habeat pōdus hūilitatē: absq̄ curiositate et tumoris vanitate. Si flexibilitatē discretiōis absq̄ supstitiōsa estimatiōe: et abiectiōe p̄siliū. Si durabilitatē patientiē i adūs: absq̄ remurmuratiōe et ficta emulatiōe. si veritatē p̄figurationē absq̄ mēdosa aut inepta assertiōe. si colorē viuīdū et sincerū / diuine charitatē: absq̄ carnalitātē scortā et fece. Et q̄ nīā h̄ oīa circa elysabeth et zachariā extiterūt i reuelatiōe eis facta de iohē et ei noie. Cōmēdari si irōnabiliē dico ē ipse iohēs / tanq̄ hñs nomē reuelatū / qd os dñi notauit. qd notari dignū in p̄ma nri textū p̄tula fuit iohēs et c. Cui meriti ab oī nos errore custodiat ipsa veritas christi iesus q̄ est bñdix in secula seculorū Amen.

Trilogiū astrologie

theologizate / ab eodē Scriptū lugduni āno dñi

¶ .cccc. xix. ad delphini vnicū regi fracie filiū
¶ Apiam q̄ a dño deo **¶** Proemiu. **¶**
 est. q̄ et de se p̄dicat. Per me reges regnāt / quā v̄sitarō noie theologiā dicim / nullus recte existimabit / rīa eē cuiq̄q̄ vere scie. oē ent verū bi vero p̄sonat. Quin etiā theologia scias omēs alias sibi subditas h̄z / velut acillas / in qd si qd pulchz ē / illud approbat et decorat. si qd noxiū et turpe illud abijcit et mūdāt. porro si qd supflūū est reſecat. suplēs q̄cqd fuerit diminitū. **¶** Propterea nō est h̄ negādū ab astrologia / quā eē sciētiā nobilē et admirabilē p̄mo p̄iarche adā et seq̄cibus reuelatā / theologia nō abnegat. Verūnū hāc ancillā suā astrologiā nōnulli tot vanis obſuatiōibz / tot impijs / erroribz / tot supstitiōibz / sacrilegis deturpātes maculauerūt / nesciētes i ea sobrie ſape / ac modeste vti. q̄ apud bonos et gues reddita ē nedū infamis / s̄ religiōi christianorū / suisq̄ cultoribz pestilēs et nociua. Succurrēdū igitur existiaui huic errori / p̄cipue p̄p̄ te p̄nceps illustissime delphine / q̄ supes vnicū heres christi anissimī regni frācorū / et iure regēs ipsuz / q̄tin se duci nō possit optia indoles tua / ab exnea muliere / q̄ mollit sermōes suos ostētatiōe p̄fide futuroarū / et opatiōis mirādoz. Astrologiā loqr q̄rūdā p̄phanorū se p̄bilosophari dicētū. **¶** Hāc ḡ nūc a dña sua theologia / veluti inoeste cōpositā. nīſi datā. ornata / sub trigita p̄positiōibz q̄si cū totidē monilibz p̄tosis deducēdā fore / salubriē iudiciū / corā celsitudis tue p̄siliariorūq̄ tuorū p̄udentissimorū / claro intuitu. d̄ q̄ sapiēs / rex q̄ sedz in solio iudiciū / intuitu suo dissipat oē malū. **¶** Opto deniq̄ nitor et supplico. q̄tin p̄ p̄sperz: religiōsum: vey et deuotum regimē regni. dñs nri iesus christi: rex regū et dñs dñantū / te p̄po sanguine suo redēptū / perducāt ad erernū.

Propositio I

¶ Celū a deo glorioso libere / p̄tingent et cū tpe / p̄stitutū esse. Qm dixit et facta sunt. **¶** Cōmētū. Errauit h̄ multi astrologi / nō illūiati p̄fide / q̄ posuerūt p̄petuitatē mūdi / eo q̄ dñs agit imutabilē. et inde posuerūt aīas rōnales cū nō possint actu esse infinite nūero / aut migre de corpibz in corpa / vt plato pythagoras virgilī et alij p̄les. Aut q̄ generant et corrūpūt cū corpibz. vt alexāder et episcurus. Aut q̄ vnicū ē intellectus in oibz hoibz vt Averrois imponit aristoreli. vñ timēdū ē ne nimis astrologizare aut p̄bilosophari volētes. sic Origenes i fine vite sue incidāt in p̄dictos errores vel aliq̄e eorū vel sequentiū.

¶ Propositio II Celū esse velut instrumentū dei glorioſi et p̄ ipm machinā mūdi corruptibilis regularit gubnari. **¶** Cōmētū. Errauit h̄ aliq̄ dicētes celū nihil agē / sed tmmodo signum esse

Trilogium

allegantes illud. Et erunt in signa et tpa. Dicit autem mundi corruptibilis propter animas rationales que regunt a deo immediate sine celo / quo ad naturam / quo ad gratiam / quo ad gloriam / et generaliter quo ad omnia dona et illuminationes supernaturaliter infusas. Additur autem regulariter propter miracula facta tam in celo quam in terra / sicut in statione et retrogradatione solis temporibus ioseph et ezechiel / et in eclipsi tempore passionis. in diluvio generali. in sacramento altaris. et in alijs sine numero miraculis.

Propositio III Celum nihil in creatione animarum rationalium influere / et ipsas aliter postquam ante lapsum regi. **Comentum.** Errauerunt hi Aicena et sui sequaces quo ad primam partem. Et quo ad secundam omnes tam astrologi quam alij qui non posuerunt corruptionem peccati originalis / putantes nullum statum esse nature lapsae. sed illi tantummodo que primo instituta est / ut et nunc sumus per eos / mortis. scilicet passionibusque de necessitate subiecti. Constat autem quod si adam non peccasset / tunc nec fuisset infernus. qualis nunc est pro hominibus. nec christus fuisset incarnatus / saltem ad monendum. nec spiritus sanctus fuisset datus in varijs linguis et ita breuiter de omnibus nostre repationis mysterijs. Altamen est probabilis opinio et subtilis / quod deus prescius futuri casus hominum / descripsit in celo quasdam congruentias percurrentes in decursu totius mundi / usque ad finale iudicium. Et hoc intederunt illi qui voluerunt concordare astrologiam cum theologia / sicut reuerendissimus pater dominus cardialis cameracensis. et illi quos inducit loquentes de selectis / et de diluvio sensisse videntur. Facit ad hoc quod vix reperitur aliquod miraculum fuisse factum quando in circumstantijs percurrerit aliqua naturalis actio. Preterea fides quibus sit supernaturalis / non refutat rationes / et congruentias naturales. nec charitas supernaturalis / motiva naturalia ad amandum / quoniam talia faciunt ad consolationem fidelium atque mundanorum. Hoc tamen obseruare puenit / ne fidelis dei amicus / vtatur talibus rationibus / et obseruationibus / tanquam principalibus / et cogentibus motiuis ad credendum deo / sibi que per charitatem inherendum. alio quando meritum fidei perderet / et irritio maior apud infideles et humanos sequeretur scientibus illis quod talia non pueniunt. Et sub hoc sensu dicitur in epilogo. quod mysterium nostre reconciliationis nihil habet in celo. hoc est cui principaliter intendere debeamus / ut ille qui nationem impudicissimam introducit ob hinc credidisse. denique obseruet ne quid nimis. **Sed** quoniam Virgilius ait: Solez quis dicere falsum audeat. Offertur hic per scholasticorum exercitio syllogismus talis. Ostenso itaque celo pro statu sue creationis ante lapsum primi hominis / arguitur sic. Celum presignabat incarnationem filij dei / cum multis alijs effectibus factis propter repationem hominis peccantis. et primus homo non peccabit / nec fiet eius reparatio cum suis effectibus. ergo celum predixit falsum. **Prosequens** est necessaria et antecedens pro illo tunc erat possibile / et sibi compossibile. quoniam maior est necessaria. cum sit de preterito vera. et secunda tunc erat possibilis. ergo comsequens est possibile. scilicet quod celum dixit falsum. et ita cum celum fuerit immediate creatum a deo / deus dixisset falsum per celum / quod blasphemum videtur.

Propositio IIII Celum virtutes a deo diuersas per varietate suarum partium stellarum planetarum et motuum recepisse. sed eas ab omnibus comprehendendi non posse. **Comentum.** Errant et experientiam negant sentientes oppositum / cum celus sit sicut horologii pulcherrimum compositum ab artifice summo. cum sit etiam liber sententiosissimus exemplatus ab exemplari libro vite infiniti et eterno / qui noietur mundus archetypus. in quo id quod factum est vita erat. Porro de stellis dicit propheta. Qui numerat multitudinem stellarum et omnibus eis nomen vocans. Nec autem vocatio quid aliud est quam distincta virtus et operatio stelle cuiuslibet attributa. Nomen quippe sumitur a proprietate rei. et quoniam innumerabilis est hominibus proprietas. Exclamat magnus dominus noster / et magna virtus eius / et sapientie eius non est numerus.

Propositio V Celum obedire ad nutum deo glorioso. atque ipsum operibus humane recreationis seu repationis inferius / et subditum esse. **Comentum.** Errauerunt hic multi astrologi et philosophi / qui posuerunt deum agere de necessitate nature / et qui negauerunt mysterium nostre redemptionis a seculis absconditum propter quod nedum celum corporeum / sed etiam angeli et intelligentie sunt. sicut dicit apostolus. in ministerium missi. Tradit insuper moyses Deuter. iij. quod solem et lunam et omnia astra celi creauit deus in ministerium cunctis gentibus. Unde et describens creationem mundi posuit primum fuisse virgulta terre / quibus sol vel stelle formarentur / ut ostenderet deum posse agere sine sole et stellis. Cum igitur homo sit quidamodo finis omnium sicut Aristoteles videtur posuisse. ij. phisicorum. oportet secundum variationem hominis cetera variari / sicut prius tangebatur de statu nature integre et lapsae. Et sic apparet in miraculis factis supernaturaliter. ut homines supernaturalem suum finem adipiscuntur. per fidem. spem. et charitatem.

Propositio VI Celum generale influens esse et remotum / et actiones suas in patiente disposito recipi / deum vero nedum vniuersaliter et remote. sed singularissime et propinquissime operari. **Comentum.** Errauerunt hic astrologi quidam ut alkindus de radijs. et similes ponentes res inferiores nihil agere / sed tantummodo deferre radios influentias celi / et inde fieri effectus similes numero / prius istum quam illum propter determinationem celi / ut in productione graduum caliditatis / quam determinationem alij solum referunt

ad diuinū bñplacitū libere ptingent agens pfor-
miter ad scđam partē ppositiōis q̄ deus ē agēs
immediatissimū & ppinquissimū. non obstante co-
efficientia causarū secundarū. Et hic errauerūt ali-
qui doctores etiā catholici. ponētes deū esse cau-
sam non immediatā in oī effectū. qm̄ inquirunt alie
cause supfluerent. **Esset p̄terea deus causa ime-**
diata actū volūtatis taz bonoz q̄ maloz. & ita
esset auctor peccati. S; p nobis est articulus pa-
riens dicens q̄ de^o sit causa remotissima sic q̄
non ppinquissima. **Error.** Nihilomin^o offertur
hic p̄scholasticoz exercitio sylogism^o talis ad p-
bandum. **Q̄ si deus immediate agat actū volūtati**
deus facit & vult p̄ctm̄/signādo fortē q̄ facit sub-
stantiā alicui^o actus p̄tra prohibitionē dei/ & vo-
ce tur. **Tunc arguit sic.** Sortes facit a. actum. et
sortes habet p̄ceptū dei de non faciēdo a. actū. q̄
sortes peccat. p̄sequētia est necessaria. & deus vult
et facit quālibet p̄tem antecedētis. ergo & totum
antecedēs/ cuz p̄tes sint sibi compassibiles. ergo
deus vult & facit totum p̄sequēs. s. sortem pecca-
re quod videtur blasphemū.

Propositio VII. Celum effectus nedū va-
rios vel oppositos/ in inferiorib^o facere p̄ diuersi-
tate materie/rationib^o semialibus plene. **Cō-**
mentū. Errauerūt hic astrologi illi q̄ volētes
iudicare de natiuitatib^o/ vel morte vel alijs infe-
rior^o p̄ditiōib^o/ respiciendū esse dicunt ad solū ce-
lum & constellatiōes eius vnde & experiētia cō-
uincit eos. sicut dedit **Aug^o. v. de ciui. dei.** de
duobus geminis diuersarū fortunarū. Sicut et
expiētia docet de terra & luto & similib^o. Et de
varietate sine numero diuersarū herbarū & plā-
tarū in eadez paruula parte agri. **Q̄ si dixerit va-**
riates tales fieri p̄pter diuersitates anguloz in
fluentialiū celi/ qui terminant^r velut in indiuisi-
bili/ & inde diuersificāt in partib^o loci suos effect^o
Et hoc saltē habet quēadmodū de gemis p̄clu-
dūt Aug^o. p̄tra r̄sionē de rota figuli mota & per-
cussa/ q̄ iudiciū cuiuscūq; astrologi ferri nō pōt
sup tanta incertitudine & ignorātia diuersitatis
h̄mōi im̄ceptibilis influentiarū angulariū ve-
lut indiuisibiliū. Veniq; videmus regulas astro-
logie de ventis & plantis. & alijs naturalib^o effe-
ctibus/ aliter & aliter verificari seu falsificari. pro
diuersitate situū & figurarū & dispositionū hui^o
terre vel illius.

Propositio VIII. Celum cum sideribus &
planetis. in omnibus suis cōbinatiōib^o motū.
directionū. retrogradationū. oppositionū cum reli-
quis circūstantijs. multo plus ab hoib^o ignora-
ri q̄ sciri. **Cōmentū.** Errauerūt hic quidaz
tactantes se de omnib^o scire respondere. vt **Bo-**
gias. Contra quos fuit achademicoz disciplina.
et si nō verior tamē plus sobria dicentiū se nihil
scire. Nec mirum de toto celo. cum nec minū so-
lium arboris tantū sciatur ab hoib^o q̄tum ig-

noratur. cum continet numeros & figuras & earū
combinatiōes infinitas. **P̄terea sunt aliq̄ mo-**
tus octauę spere & planetarū prius ignorati ab
astrologis: & satis nouiter inuenti. Veniq; p̄sup-
posita creatione mūdi cuius duratio nondum ē
septem milia annoz s̄m veritatē fidei/ non potū
it per obseruatiōes astrologicas/ inueniri saltem
quo ad effectus/ calculatio magni anni quē pla-
to posuit. xxxvj. milia annoz. Et ita de calcula-
tionib^o aliarum p̄stellationū/ que non potuerūt
totiens repeti vt facerēt expiētiā certam & na-
turalem astrologis de talibus vel talibus effectū
bus p̄sequētib^o h̄mōi p̄stellationes/ quarū aliq̄
nunq; fuerūt. alique raro. alique semel aut bis.
p̄pterea finxerunt astrologizātes pagani & infi-
deles arabum & indoz/ infinitam vel velut infinitā
tam annoz multitudinē vt albumasar et marcia-
nus scribunt. Potuerūt igitur per solam diuinā
inpirationē factam ade vel abrae vel similib^o
dari vere regule/ vel de tota virtute celi q̄tū vo-
luit d̄s reuelare & nos scire sine curiositate. **Val-**
de aut pauca sunt talia p̄ statu p̄sentis miserie/
que ordinata est ad visūz b̄itudinis eterne/ vbi
debitur deus oīa in omnibus.

Propositio IX. Celum habere cōmensura-
biles vel incōmēsurabiles motus signoz/ insup
et certos planetas huic vel illi genti dñari proz-
sus incertum esse. **Cōmentū.** Errauerūt vt
expiētia docuit certitudinē asserre volētes. vbi
solam posse haberi rhetoricā. p̄bilitatē/ dedu-
cit mgr **Nicolaus oresine/ & post eum dñs petr^o**
cardinalis cameracē. sumens exinde radicem
vnam difficultatis astrologicoz iudiciōz. Et in
de forsan est q̄ nodum videtur reperta p̄cisa q̄-
titas anni solaris/ aut ex qua radice p̄cedit. Ce-
terum varietas assignatiū huic vel illi plage ter-
re talia vel talia signozum dominia/ satis incerti-
tudinē esse monstrat.

Propositio X. Celum cum siderib^o & pla-
netis: suū lumen influxiū p̄o varietate fractio-
nis & refractiōis radioz lumiarū: ex diuersita-
te mediorum diuersificare: & nō veros situs aspī-
cientibus ad terram monstrare. **Cōmentum.**

Errauerunt hic pauci vel nulli qui sciunt cuz
astrologia perspectiuam: vnde sumitur radix al-
tera difficultatis astrologice iudicatiōis. Inueni-
tur & alia difficultas ex collatiōe zodiaci: vtrū
videlicet sit in primo celo quodcūq; sit illud an ī
firmamento s̄m figuratiōē stellarum fixarū ī
eo. Compertum est enim firmamentū moueri cō-
tra motum p̄mi mobilis. Et ita p̄sequēter zodia-
cus mutaret^r. Sūt & alie difficultates motiōis
planetarū in suis augibus/ ep̄iciclis/ ecentricis
s̄m ascensum. descēsum. stationē. retrogradatio-
nem. titubationē. circūgirationē in cētro p̄prio/
que oīa punctalī ob̄suare poterit nemo in q̄b^o
et similib^o diuina se sapia ludere dicit & ostendit.

Propositio XIII Angelos vel intelligen-

ad suū plenu imperiū.
Propositio XVI. Angelos vel intelligē-
 tias ad imitationem humane libertatis natura-
 liter et immediate pro statu viē nequaquā attinge-
 re. **Commentum.** Oppositum videtur pos-
 fuisse **Auicenna** et catholicorū aliqui / dicētes ani-
 mam rationalem super irradiari / et sup illumina-
 ri immediate etiam pro statu viē / p lumina supio-
 ra dei et angelorū nō occurrēte sensuali vel fantasti-
 ca visione. Et inde conati sunt pphetias tam in
 somno q̄ in vigilia / et preuisiones multas oc-

cultas p energumios. Et ita se saluabat macho-
metus epilepticus / q̄ cadebat nō potēs ferre il-
luminatiōē angelicā. **Sz aristoteles.** cui fides
psentit est p nra ppositiōe dicens necesse ē quō-
cunq̄ intelligentē fantasmata speculari / dans si-
gnū hui⁹ q̄ deficiēte nob a natura vno sensuū / de-
ficit r nob sciētia de illo sensu. **Stat nihilomin⁹**
q̄ aia rationalis i sui creatiōe suscepit formatiō-
nem seu illustratiōē desup a deo / in q̄ r p quam
cōgscit veritatē pncipiorū pmoꝝ / sine pua acce-
ptione p sensus seu fantasmata / q̄uis in actū nō
exeat fantasmatis nō pūis. Ad qd̄ referri pos-
set **Boeci⁹** de aia verbū ex platone. summāq̄ te-
nens singula perdit.

Propositio XVII Angelos oēs esse admi-
nistratores spūs / r a deo glorioſo bonos i mini-
steriū p hoib⁹ q̄ hereditatē adepturi sunt salutis
datos esse. **Comentū.** Opositū qui dicit ē
hereticus si se gerat p christiano / s̄ dicēs exp̄ssis
verbis apli. Et hec ē mag⁹ psolatio illoꝝ q̄ tenēt
veracitē r sine fictiōe fidē iesu christi / r q̄ captiuāt
oēm intellectū in obsequiū fidei q̄ si fiduciā capi-
mus de hoib⁹ p̄tis in medicina vel astrologia /
aut arte alia / q̄ adiuuare nos possint / q̄tomagis
hoc facere possum⁹ de angelicis spiritib⁹.

Propositio XVIII Angelos bonos r ma-
los / int̄ causas liberas r alias q̄s d̄s sic instituit.
vt eas p̄ptos motus agere sinat nūerādos esse.

Comentū. Opositū nullus fidelis aut ali-
q̄s rite philosophās dicit. Et inde fit q̄ absq̄ tē-
ptatione dei possum⁹ ad angelicū subsidiū recur-
rere / sicut ad peritū medicū / r eū qui p̄t iuuare
nos in necessitatib⁹ nris de cursu cōi r naturali.
Excipit angeloz maloz psultatio r inuocatio q̄
niam nō est licitū p̄cipare cū eis tanq̄ excōica-
tis a deo r ecclesia tota r q̄ fallaces sunt / fallere
semp cupiētes. nō iuuare nisi fice. **Un̄ iuxta p-**
uerbiū vulgi: ludūt ad falsam societatem.

Propositio XIX Angelos celū r terrā / iux-
ta qd̄ exigit electoz dei deprecatio / salus r ordo /
deo iubēte vel pmittēte / posse mutare vt solē fa-
cere stare. r ignē nō ardere. **Comentū.** Opo-
positū putāt oēs astrologi infideles r pagani / ne-
gantes vera miracula posse fieri / nec illuminati cū
p̄pheta dicēte. **Oia quecūq̄ voluit fecit deus i**
celo r in terra in mari r in oib⁹ abyssis. Nescien-
tes p̄terea vel negātes miracula veteris legis et
noue / q̄lia legere p̄mptū est in biblia / r autēticis
christianoz libris.

Propositio XX Angelos per deuotas ad
deū p̄ces / poti⁹ q̄ p curiosas inspectiōes vel ob-
seruatiōes psellationū. posse p̄ciliari / r p ipsos
opē hoib⁹ dari. **Un̄ r p fidem sancti vicerūt regē**
non p celum. **Comentū.** Opositū dicētes
quincunt ex pmissis iuxta pmissiōē dei dicētis.
Quecūq̄ orātes petitis credite r fiet vob. cū si-
milib⁹ multis. iūcto q̄ nō semp expedit nob h̄re

pspera que petim⁹. sed magis aduersa que fugi-
mus. **Nec oportet in recursu ad eos r deū / t̄pus**
oionis p psellationes obseruare / vt Guillb. pari-
siensis notanter ait r deducit.

Propositio XXI Angelos psertim malos
in artib⁹ magicis r oib⁹ supstitiōis opatiōib⁹
que nec rationē naturālē / nec miraculū verū h̄nt
sed ex pacto noto vel occulto / nō dubiū opari / et
effectū sortiri. **Comentū.** Opositū poluerē
q̄ negauerūt demones esse / s̄ exp̄ssas sacre scri-
pture litterā in veteri r nouo testamēto. **Fuerūt**
etiā exp̄ientie multe in oppositū / r etiā doctri-
ne sanctoz noiati augustini q̄ notant dixit. **Oēs**
tales obseruatiōes tantomagis suspectas r fugiē-
das esse. q̄to sepius vident suū sortiri effectum.

Et si alleget q̄ frequēter multa iubent illic ob-
seruari in artib⁹ magicis vel sortilegijs / que sunt
sancta r honesta. vt ieiunare. castum esse. dicere
pater noster. r euāgeliū. R̄debat vnus vere r
catholice. supstitiōē tanto peiorē esse. q̄to plu-
ra miscēt bona. qm̄ vnde deberet honorari d̄s
honorat diabolus. **Nemo tñ ex hoc. intelligat**
obseruatiōes christianoz reprobatas esse. q̄ vel
ab ecclesia psitute. vel ab eadē rōnabilē tolera-
te sunt. q̄uis nō appareat ratio hui⁹ magis q̄ illi
us. nisi vel ex volūtate seu auctoritate instituētis
vel a deuota qdam imaginatiōe faciētis que nō
recedit a deo. sed in exteriorib⁹ signis aliq̄bus se
exercet. vt in tali numero oionū. in pegrinatiōi-
bus. in nouenis. r oblatiōib⁹ nūc candelaz. nūc
panis. nūc galloꝝ. nūc in gestatiōe reliquiarū et
bibitione ablutionis earū. In quibus pia fide fa-
ctis / nō min⁹ potest se imiscere bonus angelus /
q̄ malus in impia r phibita fide factis. fortassis
et empirica medicoz tolerari p̄nt. **Hac generalē**
habentia rationē / fortificationē. s. imaginatiue
virtutis. **Q̄dendar assertio tamen desit.**

Propositio XXII Angelos mediate r in-
clinatiue seu dispositiue / posse sup intellectum r
voluntatē p imutationē sensuū / tam interiorū q̄
exteriorū / p dei iussu vel pmissiōē mltiplici op̄-
rari. **Comentū.** Opositum pauci vel nulli
senserūt ex astrologis phis r catholicis. q̄ psen-
serūt angelos vel intelligētias esse. **Nam r sup**
hac radice fundant astrologi reglas interrogatio-
nū r rñsionū. r alias multas. sed fallunt in plu-
ribus. ex p̄tactis causis. q̄ ponūt angelos influe-
re pure naturalit̄. nec satis attendūt liberi arbitrii
potestatē. dei volūtatem r materie diūsitatē

Propositio XXIII Angelos vel intelligē-
tias in suis actionib⁹ r influxibus liberis. pone-
re sub certis regulis coartari. tradi r cognosci.
temerariū r impium. necnō a vera philosophia
et theologia alienum esse. **Comentū.** Opo-
situm dicentes conuincunt ex predict⁹. maxime
propter arbitriū libertatem in angelis regentib⁹
et in hominib⁹ gubernatis.

Trilogium

Propositio XXIII Angelos et deū cuius ministri sunt. illos offendere. qui regulas et traditiones p̄iudicantes influxui libero dei et angeloz. imo et hominū libertati tradūt et palliāt sub noīe astrologie vel alteri^o naturalis sciētie. et talibus auctoritatē vel approbatiōis occasionē dari n̄

Comentū. Oppositū dicētes cō: (debere uincunt ex p̄missis iūcta lege dei tam vetere q̄ noua. Juncto p̄terea p̄ secūda pte illo qd̄ dicit apls. Ab oī specie mali abstinete vos. hoc est ab oī scandalo dante occasionē ruine.

Propositio XXV Humanā rationē posse et debere astris cognitis vel incognitis dñari nec ab eis in vitium trahi.

Comentū. Concedūt istam sapiētes astronomoz/ vt p̄tolome^o. maxime de sapiēte/ qui p̄re cognoscit celi p̄stellatiōes inclinatiuas. qm̄ pōt adhibere remediū contra noxias/ sicut facim^o regularit^{er} p̄tra hyemem puidēdo de calefactiōe et domibus. et p̄tra calores estatis puidēdo de refrigeratiōib^{us}. et ita de pestilētijs. diluuijs. bellis et similib^{us}. Tradūt itaq^{ue} vere et bñ iudicia astro nomie tenere mediū inter necessariū et impossibilē/ qz. s. sunt de p̄tingentib^{us} et possibilib^{us} aliter se habere. Sed etiam q̄ humana ratio dñet stellis incognitis nec trahat in vitium pbat ex libertate arbitrii. et ex adiutorio dei libero/ qd̄ datur timētib^{us} eum/ et ex libero angeloz misterio. qd̄ adiutorii dei et angeloz impetrāt super oēm dispo sitionē stellarū fides spes et charitas/ quibus derelictis euenit frequē vt volētes infortunia vitare/ in ea ipsa se trudent et inuoluāt/ vt comp̄hēdantur sapientes in astutia sua.

Propositio XXVI Humanā rationē indignam esse p̄ vanitates et insanias fallas. aut saltem incertissimas in sua actione se captiuare/ et melancholijs q̄tidianis anxijs et p̄iculosīs agitari. **Comentū.** Concedūt hoc experti et inter alios Tull. in si. li. de diuinatiōe Et hoc dicebat dñs petrus cardinal cameracen. cū obseruationes h̄mōi reprobarēt. Addēs se timē regis adole scētie/ ne talib^{us} imbueret/ et post ab eis non posset auelli.

Propositio XXVII Humanā rationē debere p̄sultatiōes p̄batoz et expertoz viroz p̄ leges insuper morales et diuinas/ se in suis actionibus maxime in gubnatiōe reipublice/ sp̄etis sup̄stitiōibus fallacib^{us}/ regulare. **Comentū.** Concedūt istam qui attendūt/ q̄ non frustra dedit nobis deus rationē liberā/ plus q̄ brutis. Dedit insup leges diuinas naturales et politicas prudentiā q̄ p̄ exp̄ientias multas generataz. Ergo hūana ratio libertas et prudētia centus vel mille hoīum imo vni^o regni derelinq̄nt ad insequendū opinionē vel delyrationē vni^o vel duorum aut paucissimoz fingentiū se scire mirabilia ex astris vel aliūde (nescio quō) p̄ fantasia capi-

tis sui/ sup̄euentib^{us} et agendis in republica/ vt q̄ nō est bellandū vsq^{ue} ad tres mēses/ vel vni^o annū cum hostib^{us}/ q̄ tamē destruit oīa/ et ita de similib^{us} absq^{ue} numero. Q̄ in q̄ p̄p̄t paucos tales/ de relinquant hūana ratio et prudētia/ indignissimū est/ fatuū et delyrū/ imo merito dei iudicio puniendum/ et in stultum finem precipitandū.

Propositio XXVIII Humanā rationē p̄pter hoīes viles et ignotos/ et de corruptela iudicij multiplici suspectos. pessimeq^{ue} vt in plurimū fortunatos/ et sine fide/ q̄les in tenebris susurrāt/ indignissimū captiuari vel dimitti.

Comentū. Concedūt istam qui p̄cedentē attendūt/ et ex terminis suis se verā esse demōstrat. p̄suppositis his que ponit/ que tamē sunt p̄ exp̄ientias quorū diuinas manifesta.

Propositio XXIX Humanā rationē p̄pter sui p̄caulationē liberā/ non posse vel debere p̄q̄lescūq^{ue} exp̄ientias cuiuscūq^{ue} t̄pis sub necessarijs euentū regulis vel arte concludi.

Comentū. Concedūt istā/ qui rerū p̄neciōes attendunt et hi qui didicerūt ex logica. q̄ oīs p̄positio copulatiua composita ex plurib^{us} necessarijs cathegoricis vel hypotheticis reddit^{ur} p̄tingēs/ si cōtineat vnicā p̄positionē p̄tingentē. Ac p̄inde sumitur efficax argumentū p̄tra regulas astrologie sumptas ex q̄tisq^{ue} exp̄imentis/ si liberum arbitriū p̄currebat vt causa p̄iūcta ad effectū requisita. Potuit enī semp dici d̄ effectū tali/ q̄ in differēs erat ad sic fieri vel nō fieri. nec inde ligari alterius arbitriū potuisse.

Propositio XXX Humanā rationem/ ad deū gloriōsū q̄ nutu libero cuncta tempat et ad finem sup̄naturalē hoīum gen^{eris} p̄cipue ordinat/ debere sedulo p̄uerti/ p̄ fidem spem et charitatem. Per adiutorii insup angeloz et sanctorū quos liberalit^{er} et libere vult deus agere/ et ad eos recursū h̄re. q̄tin^o ordine hierarchico infima reducant ad sup̄iora p̄ media. **Comentū.** Concedūt istam oēs veri/ et nō solū noīe christiani/ reputantes talē p̄uidentia dei et ita liberā qualem insinuauit christ^{us} dicēs. q̄ nec foliū arboris/ nec passer vnus cadat in terrā/ sine patre deo. dum rursus ait: Petite et accipietis. Et si habueritis fidem sicut granū synapis etc. Imo et tota veteri testamēti series/ legalis et historica atq^{ue} p̄pheticalis/ p̄cipue in psalmis et orōnib^{us} sanctorū sumit^{ur} vix aliud nobis inculcare vel p̄fiteri videntur. vnde. Facta in dño curam tuaz et ipse te enutriet. Non dic^{it}. iacta curaz tuā in celo. Qm̄ in me sperauit liberabo eū. non dic^{it} i celo. Beatus vir cuius est nomē dñi spes eius. non dixit i celo. imo vetuit cum addit. Et non resperit i vanitates et insanias fallas loq̄ns de curiosis q̄ defecerunt scrutātes scrutinio. Et sup̄addit de miraculis tam noue q̄ veteris legis. Multa fecisti tu dñe deus meus mirabilia opa tua.

in q si paulus opponat. dicens inuisibilia dei p
ea que facta sunt cognosci. Rndendū est q hec
scala creaturarū non est ampli⁹ necessaria fide-
bus tenentibus dei soliū nūc in lumiofa spe. tan-
dem in apta visione. ¶ Si ponam⁹ illud qd ra-
rissime pōt inueniri tpib⁹ istis. Ponam⁹ q plu-
res sciētifici in astrologica disciplina pueniāt/ q
sunt graues viri in morib⁹ z honestate vite z ta-
les q multa sint expti in iudicijs astronomie tra-
ditis p m verā phiam z in naturali rōne fundatis
nunqđ erāt tales ptemnēdi nec audiēdi ab vno
pncipe coraz suo p silio. Rndetur ptane q audi-
endi erūt/ sed nō ita penitus insequēdi/ qn ex adū-
so velut in equilibra ponant rōnes hūane prudē-
tie/ sumpte p expiētias/ z circūstācias hūani regi-
minis inferioris/ quēadmododū etiā si puenirēt
ex vna pte astrologi/ z ex altera pte medici sup-
curatiōe alicui⁹ egroti. Dicāt igit⁹ exēpli grā pru-
dentes astronomi p cordiē/ dū fiat questio de bel-
lo inēdō/ s hostes regnī. Ecce pstellatio talis
noxia ē phibēs/ nō tñ ex necessitate/ iniri bellum
p frācos s anglicos. dicāt ex altera pte prudētes
capitanei z milites expti/ q necesse ē vel expedit
frācos inire bellū ptra anglicos/ pēfatis circum-
stantijs hinc z inde puenientib⁹/ ex inferiorz di-
spōitiōe vel radice. Tūc oibus hīs i equilibra po-
sitis/ debeat assumi pclusio q ps pōderabit et
exequenda erit. Non enī oportet vt oē pñsus iudi-
ciū ex radice supiori celi sumptū ptenat. Sz nec
expedit vt plus pōdere⁹ q oportet/ vbi/ z qñ/ et
p q s seu ppter quos non oportet.

Epilogus premissor

Epilogantes tangam⁹. xij. radices/ ab
astronomoz iudicioz curiositate ar-
centes. ¶ Prima ē dei gloriofi libera-
tioneitas in agēdo. ¶ Secūda angelo-
rū tam bonoz q maloz sub deo libtas in exeqn-
do. ¶ Tertia radix ē celestiu lumiarū sola gene-
ralitas in influēdo. ¶ Quarta est celestiu cōbi-
nationū z situū incōprehēbilis varietas in cō-
currēdo. ¶ Quinta radix medioz diuersitas in
radiādo. ¶ Sexta. semialiu rōnū/ pticularis di-
uersitas in cōpncipiādo. ¶ Septia libtas ho-
minū/ q pūcta/ qdlibet causis necessarijs/ ptingē-
tiam reddit in effectū suo. ¶ Octaua legalis z p-
phetalis seneritas/ talia iudicia phibēs z irridēf-
sacroz insup veterū z nouoz doctoz diligēs ta-
lum reprobatio/ maxie ppter fomitis corruptio-
nē scientiū q ad hereses idolatrias z supstitiōes
est hūana inclinatio pna. ¶ Nona. Raritas stu-
dentiū z pitoz in vera astrologie disciplina/ cuz
tñ in iudicijs dādis multiplex supra modū pside-
ratio reqrat vel obseruatio. ¶ Decima. Byste-
rij a seculis absconditi repatiōis videlicet nre re-
cogitatio/ q nihil hz in celis qdā reuerisans au-
tor libri de vetula dixerit/ z false ascripserit ou-

dio. ¶ Undecima. hoīs ad finē supnaturalē or-
dinatio. z iō medioz supnaturaliu pūfio/ vt su-
pernaturalis spes habeat in deo alit⁹ q bobus
aut brutis pueniāt/ aut hoīb⁹ siue deo. ¶ Duo-
decima. ¶ Miraculoz q legē cōmunē nesciunt
crebra z pene qtidiana p illos z ppter illos q ad
finem supnaturalē electi sunt/ ostensio.

Eliciuntur sex do

Ectrine notātes moralit⁹ qd expedit ob-
seruare iudicijs/ astrologie noie colo-
ratis. ¶ Prima doctrina. ¶ Expediēs ē est chri-
stiano cuilibet/ imo necessariū ad salutē/ q nō ad
hibeat fidē supstitutionib⁹ z sortilegijs merito su-
spectis. de opatiōe demonū. vel inuocatiōe aut
de pacto cū eis secreto vlexpōso. sunt leges z de-
creta z biblia p hac doctrina locis inuēris.
¶ Secūda doctrina. Expediēs ē cuilibet catho-
lico diligēt cognoscē prius si effectus q pmitti-
tur vel expectat fieri p alijs obseruatiōes/ habe-
at aliquā causam naturalē vel miraculosam. ¶ 2.
si nō. tūc vehemēa ē suspicio q talis effect⁹ pue-
nit ex opatiōe demonū fallaciū z ex pacto cū eis
latēte vel apto. z hoc pmittēte diuino iudicio/ i
deceptionē pfulētiū/ vel pfulētiū in talib⁹ ppter
curiositatē noxiā aliqd habēdi vel sciēdi. ¶ Ter-
tia doctrina. ¶ Expediēs ē nō adhibere fidē ho-
minib⁹ pmittētib⁹ q faciāt effect⁹ magnos z mi-
rabiles/ nisi prius pstitierit q sint christiani/ z bo-
noz mox. z q velint z offerāt dicta sua vel artes
deducere ad examē z iudiciū pitoz in phia natu-
rali z in medicina iurib⁹ z theologia. alioqn ha-
beri debēt merito suspecti de fallacia/ vel ignorā-
tia/ vel heretica prauitate. nā sicut lucez veritas
amat. sic odit falsitas. ¶ Quarta doctrina. ¶ Ex-
pediēs ē p pncipib⁹ maxie/ z p sua república/ q
nec ipse nec sui familiares intimi z secreti/ dēt fi-
dem qbuscūqz iudicijs etiaz sub noie astrologie
vel alteri⁹ sciētie palliatis. nisi pñsus habitū fuerit
p siliu. vel examiatio p viros multos/ z graues
viros in regimie reipublice/ vbi prudētia maxie
locū hz. q innitit⁹ p silijs ex dictamie rōnis z expi-
entia multa collectis. nō ex supstitiōis obserua-
tionib⁹ q deduxerūt sp in malū finē pncipes pfi-
dentes i eis sicut nro etiā tpe satis z nimis exper-
tū est. ¶ Quinta doctrina. ¶ Expedit illos q se
dicūt futura cognoscē/ vel mirabilia secreta facē
p astrologiā/ pñsus examiari diligēt de cognitio-
ne ipsoz/ z de libris qles sunt/ z qñqz habiti/ z vñ
cōpositi. qz nō credēdū est cuilibz dicēti se astro-
logū. sed pbādī sunt z in publico audiēdi. sicut
fit de medicis z artificib⁹ alijs. Alioqn si tales n
audeāt i publicū offerre dicta sua. debēt haberi
merito suspecti de supstitiōe/ vel fallacia/ vel he-
retica prauitate. aut q nō querūt nisi pecunias/
vel honores/ sicut introductores vel fautores co-
rundem faciūt/ put millesies exptū est in curijs
f

De libris astrologicis nō tolerādis

principū. et adhuc prohibitorum dicis inueniri. **Sexta doctrina.** Expediēs est amatorib⁹ principum et totius reipublice/materia ista astrologi corū declarare vel declarari facere frequenter/tam scriptis q̄ sermonib⁹ publicis et domesticis. Alio q̄n negligētia scientiū et scire debentiū nocet hominib⁹ psonis principum et earū salutem tam tpalē q̄ eterne. Nocet regnis et pollicijs publicis. Nocet deniq̄ ipsi negligētib⁹ vel impeditōib⁹ ad discrimen dānatiōis perptue a q̄ nos eripiat dñs iesus christus Amen.

Qritur autē que oīa que dicta sunt in trilogio astrologie theologizate. Si libri compositi p astrologos p̄sertim infideles et idolatras/sint a catholicis tolerandi vel penit⁹ extirpandi? **Pro cui⁹ dissolutiōe et p̄cedentiū elucidatiōe notent p̄positiōes que sequunt.**

Proposito I Libri astrologici in q̄b⁹ plura vera et vtilia p̄tinent/q̄ inutilia sup̄stitiosa et falsa/p̄nt tolerari seu tolerabilē relegi/seruādo illud apli. Oīa p̄bate qd bonū est tenete. Tales autē vt plurimū sunt libri. q̄ de motib⁹ et mēsuris et p̄iunctiōib⁹ corporū celestium sunt editi/ex geometricis demonstratiōib⁹ cū expiētia fundati. sicut ē gloriōsus Almagesti.

Proposito II Libri astrologici. in q̄b⁹ plura inutilia sup̄stitiosa et falsa imo impia et sacrilega p̄tinentur q̄ vera et vtilia/debent a christianis oībus euitari dānari et penit⁹ aboleri. Tales autē erāt libri de q̄b⁹ scriptū est Actuum. xix. vbi dicitur Multi autē ex eis q̄ fuerūt curiosi sectati. cōtulerūt libros et cōbussērūt oēs corā oībus et cōputatis p̄cēssis illoz inuenerūt pecuniā denario rum quinquaginta milia/ita fortiter crescebat verbum dei et p̄firmabāt.

Proposito III Libros astrologie multus expedit discernē/q̄tin⁹ appareat qui sunt et q̄ non sunt tolerādi. Cōposuit sup̄ hac rem magn⁹ albertus opusculū/qd appellat speculum alberti. narrans quō tpib⁹ suis voluerunt aliq̄ destruere libros albumasar. et quosdā libros alios. Vides autē saluo tanti doctoris honore/q̄ sicut in exponendis libris p̄bicijs p̄sertim peripatheticorū nimiam curā apposuit maiorē/q̄ christianū doctorem expediebat. nihil adijciēdo de pietate fidei. Ita et in approbatiōe q̄rūdā librorū astrologie. p̄sertim de imaginib⁹. de natiuitatib⁹. de sculpturis lapidū. de characterib⁹. de interrogatiōibus nimis ad p̄tē sup̄stitionū. rōne carētū determinauit. Sctus autē tho. in suis opib⁹ min⁹ attribuit hmoi sup̄stitionib⁹ imaginū. characterū. interrogatiōnū. imo ex intentiōe cū efficacia rationum reprobauit.

Proposito III Libros astrologicos q̄ tolerant et legunt apud christianos/sicut ptolemei albumasar et hali. nō ideo oportet in autoritate talē adducere/vt credēdū vel tenēdū sit q̄cqd ex eis vel deducit vel allegat. Fallunt in h̄ plures astronomorū et simpliciū christianorū/vel aliorū nō imbutoz lris sacris/q̄ p̄tin⁹ vt legūt vel audiūt aliq̄ de libris talium credūt et assentiūt/cū tamen repiant illicerrores p̄i fidei. Nec mirū cū etiā in libris aristotelis/auicēne/auerrois et aliorū qui q̄tidie legunt simile inueniat. Et cautissima religio sitate p̄uulz ē in p̄clara artiū facultate parisiē. vniuersitati/tā p̄ articulos parisiē. q̄ p̄ statutū iureiurādo firmatū p̄ quēlibet q̄ licētiatur in artib⁹/vbi sententialit̄ sic habet. Turabitur q̄ dū p̄tingit vos determinare questionē aliā quā de p̄bia/illā semp p̄ p̄te fidei determinabit et ratiōes p̄bi in oppositū factas dissoluēt. Et magis h̄ esset obseruādū in libris astronomici de iudicijs cōpositi sunt p̄ infideles et idolatras vbi multa posita sunt ex sup̄stitionibus idolorū et cultib⁹ demonū et fallacib⁹ responsis eorū. ex q̄bus p̄cessit modus compositiōis idolorū/q̄s deos appellabāt loq̄ntes et p̄phetates et mirabilia opantes/purloquit̄ hermes trimegisti. et refert Aug⁹. Vñ et multa tradunt in dicti libris q̄ nulla penit⁹ inducūt rōnē/nisi p̄ modū narratiōis q̄ in tali p̄stellatiōe sic eueniet. et in altera aliē. Et tñ astrologi sup̄stitiosi plus inuenire se dicūt veritatis et certi euent⁹ ex talib⁹ regulis/q̄ ex illis q̄ naturali ratiōe fundant sicut de ventis et pluuijs et alijs imp̄stitionib⁹ methereologicis. Cū autē pauci sunt astrologi. imo nulli/itromittētes se oī iudicijs astronomicis/q̄ nō insequant̄ tanq̄ p̄fundamentalib⁹ regulis p̄dictos libros astronomicos et similes. Concludit hic p̄ doctrina christiana q̄ salubri⁹ tuti⁹ et deo accepti⁹ est p̄tēnere talia iudicia/cum suis autorib⁹/q̄ dimissis alijs vtiliorib⁹ studijs/suā talib⁹ cognoscēdis et p̄acticandis curā dare. Rursus addit et altera doctrina q̄ salubri⁹ tuti⁹ et deo accepti⁹ ē mō redire imo nec p̄mittē fieri iudicia publica sup̄ euentib⁹ hūanorū actū/quēadmodum dicunt aliq̄ in italia et studijs vniuersalib⁹ attēptare. Rō q̄ miscēt multa falsa et sup̄stitiosa et p̄ expiētiā in sequētib⁹ manifestas et terrēt inde reges et regna/p̄ncipes et p̄ncipatus et hoīes de oī statu et p̄ vanos timores vel stultas p̄missiōes malorū vel bonorū euentū/eos alit̄ agē q̄ vera et recta rō moralis dicta ret/inducit. Porro magnū faceret obsequiū christianiū collegiū aliq̄ theologorū. Si libri astronomici diligēt inspecti/notarēt singillatim passus suspectos/aut palā erroneos et hereticos/p̄tētos in eis dē/quēadmodū factū repit̄ nēdū de libris aristoteli. auicēne. et auerrois. sed etiā de q̄busdā libris catholicorū sicut notati sunt passus vel articuli in q̄b⁹ m̄gr cōit nō tenet. Postre-

mo si libri magicoꝝ ⁊ supstitiosoz alioꝝ sub vela mine astronomie vel phie se palliantiū q̄ iam inueniunt fuisse dānati cū autorib⁹: custodiret alii cubi/sine piculo māifestatiōis vel abusus/ vide- ret expedies. q̄tin⁹ resurgētib⁹ vel occurrētibus materijs similib⁹ ⁊ pestim habere dānatiōis fac- temodus. Sicut euenit parisi⁹ delibris iohā- nis de barro magici supstitiosi/ cōbusti/ q̄les re- perunt adhuc in hispania sub titulo semmafo- ras. Sicut insup notat⁹ ē rotulus q̄dā mag⁹ quē ingerebat clādestine q̄dā in vespillionē se nomi- nans. Et in pemio articuloꝝ parisiē. aliq̄ tales notati dānatiq̄ sunt. **¶** Supaddam⁹ illos nedū fatuos eē sed puerfos christianos/ q̄ solēt q̄si io- cādo dicē. Qualis mihi cura ē q̄s me sanet. quis victoriā/ q̄s honorē/ q̄s diuitias det. q̄s deniq̄ adiuuet. sit d̄s sit diabolus. dūmodo pueniat il- lud mihi qd̄ opto. **¶** Bū ergo d̄r alicui ex p̄ncipi- bus. Ecce d̄ne tales hoies p̄ suā artē sciūt multa faceremagna ⁊ mirabilia/ ⁊ futura p̄dicere. ⁊ vi- ctoziā de hostib⁹ p̄mittere/ si credat eis ⁊ si fiant ea q̄ iusserint. Rūdeat p̄nceps plena fide ⁊ inq̄- rat. Sūt ne tales hoies sancti dei/ q̄ ex reuelatio- ne ⁊ grā sibi diuinit⁹ ⁊ cella h̄ p̄mittūt. Et si tales sunt: credi poterit eis dū p̄babūt ⁊ dū n̄b̄l vide- būt nisi sanctū ⁊ diuina lege cautū/ maxie si fue- rit dictis eoz vita ⁊ coꝝ ⁊ p̄bata neduz vulgari rumore. sed iudicio sapiētū q̄ freneticas illusiōes a veris sciūt reuelatiōib⁹ separe. Si vero tales hoies mira p̄mittūt se facē p̄ phicas disciplinas vt p̄ medicinā vel p̄spectiua vel geometriā. Rū- deat p̄nceps q̄ studentes de vniūsitatib⁹ publicis magis i tali re sunt credēdi/ si rō p̄sonet naturalis. Demū si tales p̄missores mirabiliū/ neq̄ miracu- lis neq̄ rōne naturali se fundāt. illos habeo su- spectos. supstitiosos. repellēdos. Auertat d̄ns a me christiano seruo suo/ vt velim abnegare fidez suā/ vel i ei⁹ legē quolibz peccare. p̄ q̄cūq̄ cōmo- do tpali p̄sequēdo/ siue sit sanitas coꝝp̄s/ siue vi- ctoziā i bellis. siue opulētia i diuitijs. Mō enī ne- go talia q̄nq̄ deo p̄mittere. puenire misterio de- monū ⁊ hoium eis deditoz. sicut magi pharao- nis multa fecerūt similit̄ ad moysen. S̄z nō est bo- nū mihi relinq̄re baptisima meū fidē meā legē me- am. etiā vsq̄ ad mortē p̄pici⁹ sit mihi d̄s Amen

Sequitur tractatus

eiusdē p̄tra supstitiosam dierū observationē p̄-
sertim Innocētū similit̄ lugdunī compilatus.

Conpat apte/ eos q̄ dies obseruabāt et ānos. q̄les multi sunt q̄ dies egy- ptios putāt infaustos. imo ⁊ diē in- nocentū p̄ totū anni circulū pestife- rū eē credūt. Cōtra q̄s sit talis argu- mētatio. Si dies innocētū d̄r infortunatus vel in- faust⁹ ad aliqd̄ inchoādū. ⁊ aliq̄ dies p̄sequē p̄ to- tū annū similiter situati. oportz dare cām radica-

lem hui⁹ infortunij. q̄ nullus effect⁹ ē sine causa faciēte. Sumet ergo causa altero modoꝝ sequēti- um/ sufficiēt diuisiōe. **¶** Primo vel ex dispositiōe siderū fm astrologiā. **¶** Secūdo vel ex dispositiōe coꝝp̄oz inferiorū fm medicinā. **¶** Tercio vel a for- mali p̄dictiōe seu a tota sp̄e fm naturalem phiam. **¶** Quarto vel ex dispositiōe moꝝ fm moralē disci- plinā. **¶** Quinto vel ex diuina ordinatiōe fm theo- logiā. **¶** Sexto vel ex demonū actiōe fm artē ma- gicā. **¶** Septio vel ex sc̄toꝝ innocētum merito seu opatiōe fm religiōē christianā. **¶** Octauo vel ex obseruatiū fantasia vel imaginatiōe q̄ allegat ex periētā. **¶** S̄z nulla causarū istaz sufficiens ē/ aut rōnabilis. vt h̄ ponat obseruatio nec oēs simul. **¶** Talis ergo obseruatio vana ē ⁊ reprobanda. **¶** Et p̄mo de q̄nq̄z poꝝib⁹ causis arguit p̄ indire- ctum ⁊ p̄ locū ab autoritate. q̄ dari nō possint. **¶** Un̄ si def̄ causa p̄ astrologiā. **¶** Interrogandi sunt astrologi. ⁊ iuenit h̄ eē p̄trariū suis regulis atq̄ p̄ncipijs. q̄m astrologi variāt sua iudicia fm va- rietatē horoscopi. i. positiōis siderū. ita q̄ nō pos- sit p̄fici almanach vniforme p̄petuū. **¶** Q̄z dies lu- ne (exēpli grā) q̄ mōē indisposita vel infausta s̄z regulas eoz. si etiā erūt vere/ erit in hebdomada sequēti dispositiōis alteri⁹. **¶** Attēto maxie q̄ in eis q̄ p̄cernūt arbitrij libratē/ astra non imponūt ne- cessitatē iuxta dictū ptolomei q̄ sapiens d̄nabit astra. **¶** Et h̄ rō fieri solet efficacit̄ p̄tra signati- onē que repit̄ in kalēdarijs de dieb⁹ egyptiacis seu piculosis. **¶** Consequē p̄ locū ab autoritate sic argueret. de medicis. sic de phis naturalib⁹. sic de phis moralib⁹. sic de theologis. **¶** Naz cuilibet expto in sua arte vel scia magi credendum est. q̄ idiotis ⁊ inscis. **¶** Nec oportet satagare ad repati- onē subtilē p̄ p̄ncipia p̄dictarū sciarū/ p̄tra tales inextptos. q̄ nec intelligerēt nec assentirēt. Si at̄ crederenolūt edoctis: ḡtis errāt. ⁊ vltro se sedu- cunt. **¶** **¶** Superest igit̄ discurrere p̄ alias tres cau- sas. ⁊ p̄mo de actiōe demonū. **¶** Si alleget q̄ cau- sant infortunij. h̄ māifeste vergit in idolatriā. si q̄rant placari p̄ n̄b̄l agendū/ tanq̄ plus in h̄ ti- mean⁹ q̄ deus ipse ⁊ sancti sui. **¶** Rursus q̄z nō in his tm̄ dieb⁹ sed assidue. sicut dicūt petrus et paulus. adūsari⁹ n̄r diabol⁹/ circūit querēs quē deuoret/ cui resistēdū est fortit̄ in fide nō in vana supstitiōe. **¶** Preterea deducūt sacri doctores p̄cipue Augu. tales agere illicite. ⁊ s̄ baptisma- lem scitātē. ita q̄ euenit iaz baptisat̄ p̄ tales ob- seruatiōes/ illud de euāgelio. dū immūdus spūs exierit ab hoīe. i. in baptismo. sequit̄ q̄ reitēs ad- ducit septē spūs neq̄iores se. ⁊ sūt nouissima hoī illi⁹ q̄ eos recipit/ peiora poꝝib⁹. **¶** Q̄deli⁹ est enim veritatē nō agnoscere q̄ post agnitionēz puerse viuere. eāq̄ factis aut verbis abnegare. **¶** Rur- sus attēdat h̄c nullā diē esse q̄ nō plena sit infor- tunijs/ nūc istoz nūc alioꝝ. p̄ q̄b⁹ tm̄ nō est dies q̄libet euitādus aut timēdus. sed hoīuz infelicti.

Contra supstitiosam

tas vel miseranda est / vel culpanda quoz opatio
nes male faciunt (iuxta verbū aug.) malos dies
Deniq; nihil est fallacius stulti vulgi traditioni
bus q̄ vt sepi⁹ faciūt de non cā causam. Exēpli
gratia p̄cipitabif aliquis ab equo effreni / z in-
domito / in via lubrica. vel in flumine submerget
p̄festim vulgares vt audierint / assignabūt hmōi
infortunij causas diuersi diūsimode / que tñ nul-
latenus cause sunt hui⁹ casus. Dicit vnus q̄ in
exitu domus obuū habuerat vnū cattum vel le-
poram. vel q̄ in egressu hospitij offenderat pedē
vel q̄ mane camisiā euersam induerat. aut calci⁹
dexter p̄ sinistro acceptus fuerat. qd̄ signū cesar
august⁹ sibi reputabat infauitissimū. Dicit ali⁹.
Ego sic somniauerā. Crocitabat coruus sup te-
ctum / aut bubo cum stridore supuolitaauerat. v⁹
gallus preter horā vocem dederat. Dicit alius.
Ecce mala dies erat / z infortunata / vel egra. Vi-
cet alius. Luna quarta erat vel septima. aut sol i
ortu nubib⁹ obuolur⁹ palluerat. aut stella deci-
dens p̄ aerem micauerat. Vel sicut apud comi-
cum legitur. Introiit in edes ater alienus cattus
anguis p̄ impluuiū decidit. De tegulis gallina
cecinit. Interdixit ariolus aruspex (suple vel
astrologus) vetuit ante brumā noui negocij ali-
quid incipe. Alij vero traducunt ad mores. dicē-
tes hoi tali non poterat bene p̄tingere qui sicut
sic egerat. vel rapiēdo bona vicinorū. vel fraudā-
do. vel blasphemādo. aut qm̄ ex iniustis aut re-
p̄bis parentib⁹ traxerat originē. Longū est oīa
p̄fēd. quibus fallunt⁹ z fallunt hoīes inducētes
p̄ se expientia quasi certā z fundant p̄fictiōes in-
anes z fallas. **¶** Si autem alleget altera causa
q̄ p̄pter rationē occisionis innocentum puenit
istud infortunij in tali die / nedum in pprio z so-
lo festo / sed p̄sequenter per totum annū. Istud ca-
ret ratione. alioq̄n theologi z viri religiosi atq̄
denoti deberēt istā obseruantia magis cognosce-
re z custodire / cuius oppositum inueniūt qz disua-
dent illam reprobāt z irrident. Dicunt p̄terea q̄
hoc agere nō cedit in honorē dei / vel sanctorū in-
nocentum / vel ad salutem corpalem aut spūalem
sed vergit ad p̄tumellā dei z sanctorū innocentū
et p̄niciem corporū z aliarū. Rursus talis honor
magis debere si esset rōnabilis dño nostro iesu
christo / z glōziosissime matri sue / in suis z p̄ suis
festiuitatib⁹ / q̄ in festi innocentū. **¶** Relinquit
tur ergo p̄ cā octaua z vltia. q̄ talis obseruatio-
p̄fingitur / vel tenetur / vel exercet⁹ ex sola homi-
nū fantasiatiōe z melācholica imaginatiōe. **¶** Et
hec fantasiatio supstitiosa z corrupta puenit in
hac materia sicut z in mille. imo in mille milibus
alijs similib⁹ / ex varijs seductiōib⁹ / seu corrupte
la multiplici virtutis fantastice in hoīb⁹ / tam ex
lesione intrinseca cerebri / sicut testant⁹ medici q̄
infinitē sunt spēs melācholice / sicut in somniati-
bus ita frequenter in ygilātib⁹ z semidormiētibus

et manifeste in multis egritudinib⁹. Prouenit
rursus hec lesio ab intrinseco / iusto dei iudicio p̄-
mittente / p̄ diabolicas illusiōes / sicut p̄ autorita-
tes z historias posset introduci. **¶** Sunt p̄terea
cause p̄ticulares aliq̄ue tam p̄ se q̄ p̄ accidens q̄
tales fantasias z supstitiōes z put vulgo dicūt
sorcerias / causant aut nutriūt / que oēs ad duas
radices p̄missas possunt trahi. Proueniūt enīz
hmōi false credulitates z conficte obseruatiōes
q̄nq̄. **¶** Primo ex demonū suggestiōe z illusiō-
ne / ad aiarū damnationē / z fidei christiane subū-
sionem. z sanctorū infamationē. **¶** Vel secundo
ex gentiliū z paganorū z aliorū infidelīū derelicta
in p̄ncipio p̄uersiōis ad fidem christi supstitiōe
¶ Vel tertio ex poetarū p̄fictiōe. **¶** Vel quarto
ex magicorū maligna traditione. **¶** Vel quinto
ex somitis originalis corruptiōe. sicut in vi p̄cu-
piscibili. ita z in rationali. **¶** Vel sexto ex fanta-
sie vel imaginatiue virtutis debilitatiōe. Cuius
signū est q̄ vetule pueri puelle z idiote p̄iores
sunt ad tales supstitiōes credēdas vel obseruā-
das. An̄ ortū habuit illud de vetulis epitheton
Vetule sortilege. gallice vielles sorciers. iuxta
q̄ vnus p̄dicās aliq̄n corā rege z nobilib⁹ dixit.
Solebat inq̄t appropriate dici vielles sorciers.
videant dñi nobiles / ne trahāt ad se vt dicantur
gallice nobiles sorciers / nobiles sortilegi. Et qui
vidit testimoniū p̄hibuit. Attēdendū illud p̄fala-
miste ad dñm. In manib⁹ tuis fortes mee. Qui
dat p̄ hoc intelligi. nō in supstitiōib⁹ z sortilegijs
hmōi fictis z plerūq̄ noxijs esse p̄fidendū. Res-
trahūt enī spem a deo suspicionibus occupāt. in
moribus inquietant / obsunt aliq̄n reipublice / et
viam ad hereses aperiūt. **¶** Vel septio puenit B
corruptio iudicij rōnis / ex p̄meua a puero p̄ stul-
tas matres z nutrices enarratiōe. Delectāt enī
dicere fabulas amirabiles. z puerilis etas imbu-
ta talib⁹ vix repellit. qz qd̄ noua testa capit inue-
terata sapit. **¶** Vel octauo ex humano timore z
diffidētia diuini auxilij / z curiosa sciētiā futura li-
bidine sicut patuit in saul / z in alijs sine numero
¶ Vel nono ex sup̄ba p̄sumptiōe hoīum / q̄ vo-
lunt reputari scire mirabilia / z despiciunt erudi-
tos in sciētijs / z inducūt p̄ autoritate q̄cqd̄ ima-
ginant⁹. z maxie si fuerint in terris longinq̄s / et
audierint stulticias aliarū sectarū aut hominū
sibi similiū. **¶** Vel decimo ex certa z excogitata
p̄fictiōe / ad fallēdū alios / z irridēdū / que admo-
dū sit apud aliq̄s pueros scholasticos vel alios
trufatores. **¶** Vel yndecimo ex lectiōe q̄rūdam
romāciōz. i. librorū cōpositorū in gallico / q̄si poe-
ticoz de gestis militarib⁹. in q̄b⁹ maria p̄ fabu-
losa ē / magis ad ingerēdū quā ad nouitatē z am-
mirationē q̄ veritatē cognitionē. **¶** Vel duode-
cimo ex inobediētia ad diuinā legē / z ex modica
eius reuerētia vel cognitiōe. Cui⁹ signū est q̄ ta-
les supstitiosi citi⁹ crederēt verbis vel scripti vel

narrationib⁹ fabulosis q̄tumlibet in apparenti-
bus/q̄ diuine auctoritati ⁊ suis doctorib⁹. imo et
facilius inducunt difficilia valde operari/vt in
ieiunijs ⁊ certis oratiōibus ⁊ certis votis/prout
dicuntur vota sancte katherine/q̄ possent indu-
ci scruare legis ch̄stiane facilia /sicut sunt ieiu-
nia per ecclesiā instituta. qualia oīa citius fran-
gerent. q̄ dimitterēt suas supstitiōes longe diffi-
ciliores /q̄ nec vtilēs sunt sed in dānatiōez aīaz
et sepe corpor⁹ vergūt. que p̄terea faciūt ⁊ accer-
siunt infortuniū /sicut dicitur q̄ imaginatio fa-
cit casum. ¶ Proorsus vnū p̄ talibus est salubre
remediū/credere p̄tiorib⁹ ⁊ eis qui in lege dei re-
cte viuūt ⁊ docent/alioq̄n talib⁹ put supra tan-
gebat sunt incassum rōcinatiōes. ⁊ portabūt iu-
diciū suū. Sed vtinā soli qm volūtarie se sedu-
cunt ⁊ alios secum trahūt/put vnus p̄ncipū tē-
pore nostro. dum induceret vt quereretur p̄siliū
a sapientibus/quos sciebat esse tales ⁊ sibi beni-
uolos. vtrū licite essent supstitiōes quas exerce-
bat. R̄ndit. Cur inq̄rerem a talibus. Ego enim
scio q̄ discōsulerēt mihi/ego tamen sic agere ⁊ sic
credere penitus disposui/nec omittā. Et in hac
infelicitate posui ⁊ p̄uent⁹ morte repētina desti-
tit. vellet/nollet. Nūc agnoscēs qm odit dñs ob-
scruātes vanitates supuacue. Et ecōtra. Bear⁹
vir cui⁹ est nomē dñi spes eius ⁊ non respi. i. va-
ni. ⁊ infanias falsas. ¶ Finit.

¶ Item ab eodē cācellario. viij. decēbris. 1428
Lugdunū aduersus doctrinā cuiusdā medici de
lati in monte pessulano/ sculpetis in numismate
figurā leon⁹ s cū certis characterib⁹/ p̄ curatione
renū ⁊ c. aliud opusculum.

Quis ē imago

hec ⁊ supscriptio. Conformis ad ca-
sum p̄positum de leonis imāgie p̄
curatione renū/dicunt. xij. p̄posi-

tionēs cum additis que sequunt⁹.
¶ Prima p̄positio Imaginū que astrologi-
cenoiant fabricatio ⁊ vsus. suspēct⁹ est plurimū
de supstitiōe ⁊ idolatria/seu magica observatio-
ne. patebit ex seq̄ntibus.

¶ Secūda p̄positio Imaginū h̄mōi fabrica-
tio ⁊ vsus rōnabilē phibit⁹ est p̄ sacros docto-

¶ Tertia p̄positio Imā- (res ⁊ ecclesiā).
ginū h̄mōi fabricatores p̄nt ⁊ debēt p̄ suos supe-
riores phiberi/inq̄ri ⁊ culpari. ⁊ si parere nolue-
rūt p̄dēnari. nō obstātib⁹ palliatīs allegatiōib⁹
suis sub titulo astrologie. maxie qm nō sunt hui⁹
sciētiā p̄titi. s̄m terminos a veris astrologi. nō
idolatriis p̄stitutos. ¶ Donunt⁹ ad istarū p̄po-
sitiōnū declarationē quedā regule fundamētales
Et est q̄rta p̄positio in ordine. ¶ Dis observa-
tio cui⁹ effect⁹ expectat⁹ alit⁹/q̄ p̄ rōnē naturalez
aut p̄ diuinū miraculū d̄z rōnabilē reprobari. ⁊
de pacto demonū exp̄sso vel occulto vehemēte

haberi suspecta. Sic determinauit tpe n̄ro sacra
theologie facultas parisiē. vniūsitati. ¶ Pro-
positio q̄nta. ¶ Dis observatio q̄tūcūq̄ sancta
et salubris videat⁹ in decē aut viginti aut centū
p̄ticulis. si habeat vnica p̄ticulā de idolatria. v̄l
de heresi. vel de apostasia suspectā aut infectam
d̄z tota suspecta ⁊ infecta reputari. nisi fiat māife-
sta sep̄atio p̄ciosi a vili. ¶ Propositio sexta.

Dis observatio p̄ticularis sup̄ effectib⁹ mirabi-
libus ⁊ extraneis sub titulo verarū artū pallia-
ta. d̄z examīari ex circūstantijs libroz ⁊ autor⁹ q̄
observationē h̄mōi p̄ticularē tradiderūt. ¶ Po-
nunt⁹ p̄seq̄nter p̄positiōes seu regule ad declara-
tionē p̄missoz. ⁊ ad p̄ticularē applicationē sup̄
imagine leonis de q̄ sit inq̄sitio. Et est p̄ma. septi-
ma in ordine. ¶ Characteres seu figure vel litte-
re nō h̄nt vel sortiunt⁹ ex causā pure naturali et
corpali efficacā. sicut nec entia mathematica cu-
iusmodi sunt figure ⁊ characteres sunt de poten-
tijs actiuis. ⁊ in eis s̄m p̄m nō est bonū neq̄ fi-
nis. ¶ Propositio octaua. ¶ Characteres seu fi-
gure vel littere nō h̄nt de rōne sua q̄ ordinentur
ad aliq̄s effect⁹ nisi mediāte rōnali vel intellectu p̄sti-
tuere. ¶ Propositio nona. ¶ Characteres h̄mōi
si habeāt vel h̄re credant⁹ efficacā /oportet q̄ h̄
sit a cā spūali/nō a pure naturali ⁊ corpali /q̄lis
cā est celū cū suis influētijs in corpa. ¶ Accipia-
tur ex p̄cedētib⁹ regulis p̄siliū quid agēdū sit in
materia p̄nti de imāgie leonis cū circūstantijs. Et
sit h̄ p̄positio p̄ma. decima in ordine. ¶ Cōstat i

p̄mis ex inspectiōe q̄ ibi sunt characteres. littere
figure ⁊ dictiōes/q̄ nullū effectū h̄nt naturalē pu-
re corpale ad curationē morbi renū ⁊ similiū. s̄z
p̄positiōē septimā p̄cedēte. Iuxta qd̄ notet⁹
in speciali san. Tho. q̄ tribuit astrologie /q̄tū ra-
tionabilē dari pōt⁹/ad exēplar alberti magni ma-
gistri sūt p̄sone tñ ad fidē catholicā. Notet⁹ inq̄
in. ij. et. iij. p̄ gētiles in multis capitulis. a. cxij.
et specialit⁹ in. cxvij. et. cxvij. ¶ Propositio vn-
decima. ¶ Cōstat q̄ talis observatio nō est posi-
ta ab ecclesia ⁊ sacris doctorib⁹ /tanq̄ eueniat ef-
fectus sperat⁹ p̄ miraculū diuinū. imo nec p̄ san-
ctos angelos dei. q̄ sunt administratoz spūs p̄p̄
electos dei ad vitā eternā magis q̄ ad curā cor-
poralē. ⁊ medicus ⁊ astrolog⁹ ver⁹ nō h̄z se mul-
tum intromittere de actiōib⁹ s̄ctoz angeloz circa
hoīes patet ex imēdiate p̄cedēti cū inspectiōib⁹
iuriū. ⁊ rō satis est māifesta. ¶ Propositio duo-
decima. ¶ Cōstat q̄ si talis observatio nitat⁹ ⁊ ex-
pectet effectū a malis angelis seu demōib⁹. illa ē
māifeste penit⁹ reprobadā/etiā si videat⁹ finis bo-
nus/vtilis vel honest⁹. q̄tomagi si esset malus v̄l
suspect⁹/sicut ē inf̄ alios. finis quest⁹ p̄ simulatio-
nē astrologie aut mirabiliū effectū/sup̄ qd̄ ad-
mirant⁹ hoīes p̄nce religiois aut fidei. Verūta-
men circūstantie p̄dicte magis apparebūt iuxta
ē 3

Contra supstitionem

practicam p̄maz p̄positionū si repiatur p̄iunctio
istius obseruationis de imagine leonis cu3 alijs
obseruationibus contentis in autorib⁹ vel libris
tradentibus h̄mōi figuratiōē. Et hoc ideo dici
tur. qm̄ temporib⁹ nostris inuentus est liber ma
gnus/continēs tales obseruatiōes. quaz aliq̄ue
videbant̄ pie ⁊ vtilēs. alie vero manifestissime
erant p̄demnande/ ⁊ supstitione/ ⁊ idolatrice ⁊ d̄
heresi suspecte vehemēf. ⁊ vt tales fuerūt etiā
igni tradite pio zelo. Tales multe sunt obserua
tiones apud hyspanos in libro senaforas. Tales
ap̄d indeos inuere. tales ap̄d xp̄ianos supstitione
sic de nescio q̄ sydrac. Tales deniq; practica
ri q̄runt neduz p̄ vetulas sorcerias/ sed p̄ m̄ltos
arma seq̄ntes continēt. ¶ Postremo toties oc
currit ista materia/ qd̄ si p̄ quolibet casu scriben
dum esset. scribendi nullus esset finis. Poterit in
ter alia videri tractatulus de astrologia theolo
gizata/ specialit̄ circa finē. ¶ Cor. audis tandem
ex oib⁹ practica sup̄ hoc casu p̄ticulari/ postq̄
facta fuerint q̄ dicta sunt summarie ⁊ de plano si
ne inuolutiōe p̄cessuū/ maxime si delatus reddi
derit se obedire paratū/ sine p̄terua defensiōe p̄
hibeatur ei de futuro q̄ non ampli⁹ vtaf. sed an
tidotis medicine cuius dicit̄ p̄fessor. De p̄teriti
autem sufficiat sine quib⁹ infamia delati/ q̄ honor
iudicij fidei. cum p̄lato ⁊ officarijs suis maneat
stabilis. Et ita i catholica ⁊ fr̄na charitate cō
sulendū est/ q̄ delatus taliter obediat sine strepi
tu ⁊ figura iudicij. ⁊ p̄ iudicē ita fiat. Si aut̄ inue
niatur p̄terua defensio. nō p̄teruie rigor. sed ius
ticie vigor fiat. ¶ Particularis modus repa
ndi poterit esse talis. postq̄ melius ⁊ plen⁹ infor
matus sum/ de fabricatiōe ⁊ vsu talium imaginū/
q̄ nō sunt s̄m catholica traditionē p̄mitto bona
fide/ q̄ deinceps nequaquā vtar illis. Aut si m̄it⁹
iudex velit agere/ dicat s̄ p̄ aliū in tertia persona
Postq̄ talis delat⁹ rē. fuit mel⁹ informat⁹ rē.
p̄mittit rē. Iudex finalit̄ poterit declarare sn̄as
excōicatiōis s̄ oēs tales rē. Proinde nō valet al
legatio quorūdam ex historia scholastica. q̄ moy
ses fecit imagines. vnā p̄ obliuioē. alterā p̄ me
moriam. Et salomon exorcismos/ q̄ viris sc̄tis cō
currebat miraculū. vel si salomon iam erat puer
sus ad idolatriā p̄ vxores/ potuit dat⁹ in repro
bum sensum excogitare magicos ritus/ sicut d̄ ne
ctanabo legit̄ et zoroaste/ q̄ nascēs risit/ ⁊ postea
magicas artes exercuit. Deniq; Auicē. ⁊ similes
de actiuitate aīe rōnalis in materiā exteriorē/ et
fascinatiōe nō sunt audiēdi in modo ponendi.

Explicit Lugduni. viij. decēbris. M. cccc.
xxvij. per iohannem cancellariū parisiensem.

Sequitur tractatus

tra m̄grm iacobū angeli medicū studiū insignis
ville/ montispeffulani de obseruatiōe dierū q̄tū
ad opera.

Prima conclusio.

Orne op⁹ dei san⁹
tum est ⁊ laudabile. Probaf̄ rōne
et autoritate. Ratione sic. q̄ a bono ⁊
optimo nō exit au. ⁊ p̄cedit nisi bonū. deus altissi
mus oīuz create. ē summū ⁊ optimū bonū. s̄ oīa
eius opa bona sunt. Autoritate p̄bat̄ p̄clusio p̄
illud sacre scr̄pture Gen. i. ca. Vidit deus cūcta
que fecerat. ⁊ erant valde bona rē.

Secūda p̄clusio. Oēs dies anni sunt opera
dei alt̄. s̄m. deducit̄ p̄clusio ex textu sacre scr̄
pture Gen. i. vbi p̄ totū caplm̄ describunt̄ ope
ra sex dierū. Et q̄lī prima dei opa fuerūt dies ⁊
āni. Primū aut̄ bonū a bono inceptit opari. hoc
idem testat̄ regi⁹ p̄pheta dauid. ita psallēs dño
Tuus est dies. ⁊ tua ē nox. tu fabricat⁹ es auro
ram ⁊ solē. Quocirca canit ecclesia. Eterne rerū
p̄ditor noctē diēq; q̄ regi/ ⁊ tpoꝝ das tpa/ vt alle
ues fastidium.

Tertia p̄clusio. Oēs dies anni boni sunt.
Ista p̄clusio clare apparet ⁊ sequit̄ ex duab⁹ p̄o
bus. q̄ dies ⁊ āni sunt opa singlaria/ summe ⁊ in
finite bonitatis. optimi aut̄ est optima adducere
Dicere ergo aliq̄ue diē esse natura sua maluz est
iniuriari deo/ q̄ artifex est dierū ⁊ ānoꝝ. Opus
nanq; malū maliciā arguit opificis ⁊ artificis.

Quarta p̄clusio. Omni āno/ oī diē/ ⁊ hora
diē/ bonū ⁊ laudabile est opa q̄libet sc̄ta licita ⁊
honestā inchoare/ facere/ opari ⁊ p̄ficere. Patet
p̄clusio/ q̄ sicut dies ⁊ āni/ ⁊ etiā hore diē/ a deo
creatore p̄deūt ⁊ ducunt̄. Sic ⁊ oē op⁹ sc̄ta lici
tum ⁊ honestū/ qd̄ oī diē ⁊ hora inchoat̄ ⁊ p̄fici
a dño dirigūt/ inchoat̄ ⁊ p̄fici. Dicente ch̄isto.
Sine menib⁹ potestis facere. Et rursus euāge
lista iohānes ait: Oīa p̄ ipsuz facta sunt ⁊ sine ip
so factū est nihil. Intellige p̄clusionē nisi p̄cepto
dei vel ecclesie illud op⁹ inhibeat/ sicut in dieb⁹
festiuis aliq̄ opa laboriosa p̄hibent̄ alias bona/ ni
li p̄hiberent̄ opari festo die.

Quinta p̄clusio. Supstitiona ⁊ vana reli
gio ac merito redarguēda ē/ non inchoare opari
vel p̄ficere certis āni dieb⁹ op⁹ bonū vel sc̄ta ab
ecclesia nō p̄hiberū. Istud ē exp̄sse de m̄te apli
ad Gal. iij. ca. vbi arguit ⁊ rep̄hēdit illos de gal
lacia ita dicēs: Obseruat̄ dies ⁊ menses ⁊ tpa ⁊
ānos. Sequit̄: Timeo aut̄ vos ne forte sine cā la
borauerim in vob. ¶ Itē si timet aliq̄s vel recu
sat bonū aliq̄d op⁹ agere vel inchoare certo diē.
vel s̄ est p̄p̄ reuerentiā ⁊ sc̄titate diē. q̄ vult diē
illū sc̄tificare. ⁊ si sic: multo maḡ deberet abstine
re ab inchoatiōe alicui⁹ opis diebus solēnib⁹ vt
festa sc̄tissima Natiuitat̄ ch̄risti Resurrectiōis
dñice/ Ascēsiōis ⁊ aduēt⁹ sp̄s̄sc̄ti/ qd̄ nō faciunt
obseruatores dierū ⁊ ānoꝝ. Vel talis obseruan
tia sit p̄p̄ deuotionē ad sc̄tos/ q̄rū dies agit/ vel
q̄rū celebritas tali diē colebat̄. ⁊ tal̄ deuotio nul
lum h̄z fundamentū/ nullā h̄z rōnē. nisi solā vo

luntatem obseruantis tales dies. **¶** Si dicant se tales dies obseruare ppter euentus et pericula que p̄sueuerūt euentire his qui inchoāt aliquod opus vel iter aliquod/hoc vanum est et supstitio sum ac sine aliqua ratione. Quolibet enī die anno et hora diei et bona et mala contingūt. Sic ergo periculum dicere/ quolibet die aliqd inchoare. Vel dicatur ratio a talib⁹. qui hec obseruant quā nec phi/nec medici/imo nec astrologi docēt tales obseruantias de festo innocentū vel alijs festis. Volūtaria igitur est et absqz apparentia rationis alicuius talis obseruātia.

¶ Sexta conclusio. Sicut vera et christiana fides mirabilia operat in bene credentib⁹. sic et falsa et mala creditas/deo pmittente euent⁹ malos interdum operat/vel potius demeret. Priamam partem ad longū deducit per exempla q̄ plurima. Apostolus ad **Heb. xi.** Sed et de virtute fidei ipsa euāgelia multa loquunt. Reliqz pars p̄clusionis experit q̄tū in male credulis quos ita deus punit ppter malaz fidem. imo dū cognoscit dñs nimis adherere aliquib⁹ vanis obseruantijs pmittit aliquos euentus p̄tingere/et ita eos plus p̄sequenter firmari in tali opinione/ut maior fiat cecitas eorū. et in laqueū cadant quem sibi fecerunt. Preterea dum imaginatio talis obseruantij dies et annos/actuaz vltra nimis circa tales dies/quicqd mali euenit tali die imputant malicie diei. nec aspiciūt ad ea que bene aut prosperare successerūt tali die a deo. et occupatur vis imaginatiua circa aliquos euentus min⁹ bonos q̄ nō potest p̄uerti ad alia bona que illo die p̄tingunt. Quare periculū est firmare fidem vlt credulitatem/que tollit omne iudiciū et omnē rationez ad oppositū. Unde merito pmittit deus tales decipi/et in laqueos sue credulitat⁹ vane incidere. Reijciat ergo fides catholica ac iudiciū exp̄tor seu viroz litteratoz/tales vanitates et supstitiosas obseruantias.

¶ Septima conclusio. Victoria belli nō dicit sed soli deo attribūda est/patet quia attribuere tantū opus vt est victoria diei/est tollere honorem deo debitū cuius est vincere. **¶** Autez victoria sit solius dei habet in multis loci scripture sacre. In libris **Regū.** **¶ Paralipo.** et **¶ Machabeo.** Hoc testatur et rex sapientissim⁹ salomon **Proverb. xxi.** sic dicens: Equus paratur ad diē belli dñs autem salutē tribuet. Propterea dauid rex deuotissim⁹/quotienscūqz pugnaturus erat auxilium dei et consiliū quesisse et inuocasse legif. Inde est puerbiū vulgare. Les hōmes font la guerre et dieu la victorie.

Incipit tractat⁹ magistri Johannis de gerson de erroribus circa artem magicam et articulis reprobatis.

¶ Laudanti mi **¶** bi nuper vt mos habz venerabiles licentiatos in medicina oblata ē occasio. vt contra supstitiosas obser-

uationes/noltra phnefas tempestate/et min⁹ et nimis p̄ualescēt/aliqz differerē. Ea nūc seorsuz ad vtilitatē aliquozum separe curauimus/nep̄ mixta alijs minus placerent/et minus cōmode p̄dirent in publicum. Sumpto itaqz hoc puerbio pro themate. **¶** Medice cura teipsuz. Circa hanc inter reliquas medicum decere retuli/vt esset ornatus ad deum per filialē subiectionē/ne quicqz impium/vel supstitiosum/aut diuinis legib⁹ aduersum/sanitatis adipiscēde causa/suis egrī suaderet/rememoret q̄ iugiter illius decretalis. Cū corporalis infirmitas rē. Incidit vt conquerer de supstitutionib⁹ pestiferis magicoz/et stulticijs vetularum forilegarū/qui se per quosdā ritus maledictos mederi patētib⁹ pollicent⁹ at ego data occasione facili⁹ in hoc diuerticulū lapsus suz quo vtilius et quo in patrociniū hui⁹ corruptele qdam adducere nitunt in crimē medicinā. Non ne inquit apud solēnes quosdā medicos tales supstitiose obseruatōes inducūt/quas etiā scriptis suis inserere curauerūt. Et p̄sistūt in ligaturis in characterib⁹. in figuris. q̄qz in verbis p̄egrinis et incognitis. Quis autem ab ipsis/nul-la p̄ talib⁹ ratio adducat naturalis. habēt nihilomin⁹ efficacā in curādo. Alioqn vane imo stulte locute fuissent de eis medicoz sapiētes/et scriptis inseruissent. Vñ refert **Isidorus. iij. ethymol.** q̄ apollo quē deū fecit antiq̄tas p̄ methodica quedā. i. p̄ carmia et incantatiōes. **Esculap⁹** in super et filius eius p̄ emperica. i. p̄ exp̄imēta/sanauerūt hoies q̄ngētis anis ante hypocrate. qui rōcinatiua medicinā qua vtimur adinuenit. De inde vox publica virtutib⁹ hmoi carmiationuz/et ligaturarū/et empericoz attestat. quā ex toto falsam dicere videt inciuile. Nec deessent argumenta ad h̄/ex dictis poetarū/virgilij/ovidij/lucanij/et alioz/ex varijs q̄ gētiliū celebrib⁹ historijs. Cur nō licebit inq̄unt istis vti/p̄sertim cum deus ops virtutes suas indiderit vt vulgus loq̄tur/herbis/gēmis et verbis/hāc dubitationē ego tūc trib⁹ dictis seu p̄sideratiōib⁹ breuif absolui.

Primum dictum

¶ Robabile in phia naturali et fm veritate fidei/certū est esse demōes. Priamam partē tenuerūt elegātissimi phorum/hermes termegestes plato/et oēs doctrine sue sectatores. apuleius/porphyr⁹/et ceteri. Hoc libri ab eis editi. h̄ libri d̄ ciuitate dei ab augustino palā docēt. Hinc ē illa famosa in eos distinctio de cacodemōib⁹ et kalodemōibus malis. s. et bonis spiritib⁹. **¶** Hec ē positio de exi-

De erroribus

stentia demonū apud philosophātes facilliori ratione q̄ opposita defendit / saluādo effect⁹ quoddam mirabiles / q̄les referūt historie fide digne i quibet gente obtigisse / q̄s oēs negare p̄tinacit̄ p̄teruire ē. ⁊ ciuilitatē hūanam societateq̄ politicā dissipare. quā mutua fides ⁊ credulitas vni⁹ us ad alterū p̄sonat / p̄iūgit agglutinatq̄. Porro negare demōes esse. negare eos plurimoz effectū opatores existere / damnat apud christianos vt erroneū ⁊ impiū ⁊ sacris lris aduersum. Quia i reridēdi sunt. imo dure corrigēdi q̄ theologos deridēt / mox vt p̄monē d̄ demōib⁹ faciūt / mox vt eis effectus q̄sdam attribuūt / q̄si fabulosa sit eoz r̄sio. Prouenit error iste apud q̄sdam l̄ratos / tū ex defectu fidei. tum ex debilitate ⁊ infectiōe rōnis. Serūt pp̄rie aīam sic occupatā circa corpus / circa res sensibiles / ac earuz sollicitas curas / vel ita in causarū p̄ticulariū ⁊ visibiliū p̄scrutatiōe p̄sistūt / q̄ de vniūsalib⁹ ⁊ p̄mis entib⁹ ac spiritib⁹ / nihil credere vel sapere / nihil tenuit et eleuate cogitare p̄t. hoc plato dixit maximū eē impedimētū veritat / referre. s. oīa ad sensus ⁊ n̄ auerti ab eis. Hoc idē tull⁹ ⁊ aug⁹. in de vera religione. b̄ albert⁹ ⁊ guil. p̄sien. imo ⁊ exp̄ientia doctuerūt. Tales erāt apud iudeos saducei q̄ referente iosepho ⁊ hiero. negabāt spūs esse. Tales inimici p̄hi q̄dā (vt tull⁹ loquit̄) tales epycuri ⁊ alij vitā pecudū eligētes. q̄ nil esse p̄cipiūt aliud a corp̄alib⁹ ⁊ extēsis. In q̄rū p̄sona loquit̄ ecclesiastes ⁊ sapiēs Sap. ii. Ita q̄si sint incācati ⁊ demones / nullā sibi inesse rōnē / nullū spm̄ / nullos effect⁹ sp̄uales atq̄ inuisibiles iudicare vident. nō min⁹ errātes a nabuchodonosor q̄ credebatur se bouem eē ⁊ ab alijs mantiacis / q̄rū aliq̄ se gallos. aliq̄ murilegos opinati sunt. De grege taliū erat insipiens ille q̄ dixit in corde suo: nō est deus q̄ si ē d̄s: vtiq̄ ē spūs. ⁊ si nullus ē spūs / nullus ē deus. neq̄ enī ego negauero q̄sdā plerūq̄ nimis leuē ea demōib⁹ ascribere q̄ fieri a causis materialib⁹. naturalib⁹. rōnabilib⁹ dicerent. nā multas et miras in reb⁹ sensibilib⁹ efficacias / multas virtutes existere q̄s abnegauerit / ex q̄z cōbinatiōe alteratiōe ⁊ p̄figuratiōe / fiūt effect⁹ mirabiles. sicut ex applicatiōe varia speculoz. sicut ex celeri motu ⁊ iactatiōe q̄rūdā rerū. sicut ex imutatione diūsa imaginatiue potētie in hoib⁹ sicut ex alijs q̄dā docuerūt ⁊ opati sunt. q̄rū opationū noticia dici pōt magica naturalis. d̄ q̄ inuestigare q̄s uis sepe curiosum eēt ⁊ maioris boni impeditiuum imo ⁊ ad errores p̄nū / nō tñ est fidei n̄re p̄rium / dūmō p̄bia suis p̄tēta limitib⁹ nihil impiū / nihil mendosum / nefariū ve misauerit.

Secundū dictū

Observatio / ad faciēdū aliquē effectuz q̄ rōnabilē expectari nō pōt a deo miraculose opante / nec a causis naturalib⁹ dz apō

christianos haberi sup̄stitiosa ⁊ suspecta de fectore pacto implicito vel explicito cū demōibus. Ista ē doctrina scōz doctoz notatim august. in locis plurib⁹ / q̄b⁹ has obseruatōes valide p̄denauit. v. de ciui. dei. iij. p̄f. ij. de doc. christia. Et recitant multa i decretis. xxvj. q. v. et. q. vij. plurib⁹ ca. Hāc p̄sideratiōe notauit vtiq̄ facultas theologie in multis articulis q̄s ad elucidatiōe hui⁹ materie censuit p̄denādos. **A**rticulus tertius est talis q̄ inire pactū cū demōib⁹ tacitū vel exp̄ssum n̄ sit idolatria vel idolatrie species ⁊ apostasie. error. Et intēdim⁹ esse pactū implicitū in oī obseruatōe sup̄stitiosa cui⁹ effectus nō debet a deo / vel a natura rōnabilē expectari. Porro ad sciendū qd vocam⁹ pactū implicitum vel explicitū cū demōib⁹. ⁊ cur istud / vel nō fiat narrabim⁹ verā fidei n̄re traditionē. ⁊ b̄ quidem breuissime. qm̄ latior p̄scrutatio aliā facultatem exigit aliū locū ⁊ actū. **T**radit vera fides q̄ demones nequā / sunt spūs hūane nature hostes acerrimi. seuiissimi. astutissimi. q̄rum violentiā improbiſsimāq̄ tyrānidē. si non cōpescer⁹ et frenaret diuina bonitas / de hoib⁹ actū esset q̄ ipsi funditus depirent. Job. xij. Quē est p̄as super terrā que comparet ei⁹ attū suus conat⁹ omnino van⁹ est nisi p̄ q̄to p̄miserit deus. **S**ed cur p̄mittat / obstupescūt insipientes corde. **P**or tñ hoc p̄mitti ob alterā q̄tuor causarū vel obſtinatoz dānationē. vel ad peccantiū purgationē et punitiōe. vel ad fidelīū p̄bationē ⁊ exercitatiōe. vel ad glorie dei māifestatiōe. **D**e obſtinatoz dānationē scriptū est i p̄s. Immitit i eos indignatiōes suas / indignatiōe ⁊ iram p̄ angelos malos. ⁊ b̄ p̄pendit in dānatis. **D**e peccatiū purgatiōe ⁊ punitiōe patuit in magdalena que subiecta erat septē demonijs. qz carnalibus vacabat vitijs fm̄ glo. **P**reterea dabant excōiati ab initio ecclesie / ipsi sathane corp̄alit̄ vexatī vt spūs salu⁹ fieret. **U**n⁹ ex sanctis p̄rib⁹ magna p̄ce obtinuit a dño / vt torq̄ret a demōe q̄tā nus careret elatiōe. **C**eterū de fidelīū p̄batione ⁊ exercitatiōe / patuit in iob ⁊ anthonio ⁊ paulo fm̄ q̄sdā cui⁹ dat⁹ est angelus sathane. **S**icut enī necesse est fm̄ endē aplm̄ hereses fieri. vt q̄ p̄bati sint māifesti fiāt / ita sunt ad b̄ illusiōes siles miraculis. quēadmodū p̄spicue positū est **B**eut xij. **T**emptat inq̄t vos dñs si ex toto corde diligatis eū. b̄ causa n̄ris tpib⁹ magnū locū habet. **D**eniq̄ māifestatio glorie dei pōt esse cā talis vexatiōis sicut in ceco nato. de q̄ est hodiernum euangelīū / patuit Job. ix. ⁊ in legiōe demonū que porcos intrauit ⁊ submersit. nō ad porcorū punitiōe sed ad potētie christi māifestationem. **A**mplius vero nequā spūs dñi seuire p̄mittit seuit nō solū aptis virib⁹. sed frequē astutis dol et fraudib⁹. nō tā ad p̄dendū corpa q̄ ad seducēdum aīas / eas in idolatrie ⁊ apostasie ⁊ inferni so

ueam dando precipites. **M**obzē excogitauit ut su-
perbus/ vt fallax/ & dolosus. q̄ pacto vsurparz si-
bi ab hoib⁹ honozē diuinū/ & a vera religiōe ab-
ducere repit q̄sdā ex hoib⁹ falli magis idoneos.
q̄les sunt oēs q̄ deo relecto nil aliud curāt/ ad ni-
hil aliud studēt q̄ p̄ fas aut nefas sua desideria
pessima cōpleri. Quoz alij ad diuitias inopes.
Alij ad honores vanos. alij ad infames p̄cubit⁹
alij ad curiositatē libidinofaz faciēdi futuros re-
rum effect⁹ aut alia nature secreta/ dānabiliē aspi-
rāt. Tales cū aspexerit demon intēdit nūc occul-
tenūc apte ad obseruādū quedā instituta sua q̄-
bus mediātib⁹ fidē habeāt optata p̄seq. **S**uadet
itaq; has obseruatōes fieri. nō q̄ a seipsis habe-
ant efficaciam aliquā aut q̄ p̄ eas ipsi necessitent.
iuxta defmitionē facultatis theologie nup̄ fa-
ctam sed ob alterā quattuor causarū. **P**rimo
vt dei lex p̄uaricet. **S**ecūdo vt ipse demon diui-
no cultu/ & ritu veneret. **T**ertio vt spes d̄ deo mi-
nor aut nulla habeat. **Q**uarto vt fraus sua min⁹
videat. **D**e lege dei phibēte talia h̄z exp̄slete
x̄tus **Leuit. xix. et. xx. et. Deut. xviii.** & in sc̄orū
opulculis. **I**n legib⁹ q̄ naturalib⁹ multa p̄ oēm
modū. q̄s leges trāsgredit̄ q̄ talib⁹ opam p̄stite-
rit. **Uñ Ero. xxij.** **B**eneficos nō patieris viuē.
Colit̄ p̄terea demon p̄ orōnes sacrificia/ & thu-
rificatiōes iussas fieri in artib⁹ magicis. **B**anet
siq̄dem ipse nequā spūs in p̄orū fantasia sup̄bissi-
ma q̄ quesitū esse similis altissimo: imo/ & extollī
vult sup̄ oē q̄ d̄ deus s̄m ap̄lm. **E**t ita verū est
q̄ h̄i ritus tāto plus h̄nt de sacrilega idolatria/ &
min⁹ excusant/ q̄to sanctiora sunt q̄ in eis ad ho-
norē demonioz impēdunt. **R**ursus scit ipse
serpēs antiquus q̄ b̄tū vir cui⁹ est nomē domi-
ni spes eius/ & nō resperxit in vanitates/ & insanas
falsas. & ecōtra maledicti sunt/ & odio habent ob-
seruātes vanitates sup̄uacue. **Q**uid igit miran-
dū si talib⁹ q̄rit implicare hoies adinuētiōib⁹?
Postremo. q̄z demō sp̄ dare q̄d p̄mittit neq;
vult neq; p̄mittit. adinuenit quō cultores sui de-
putarēt illos defect⁹ nō demoni. nō sue arti. s̄ p̄
p̄rie vel negligētie vel impittie. atq; dicerēt se nō
oia atq; talit̄ obseruasse q̄lia/ & q̄lit̄ iubebant. **C**ō-
stat q̄ falli cit⁹ hoies sub q̄dā boni sp̄e. & in hoc
mira/ & p̄sūs miserabilis ē h̄uane cecitat/ insania
q̄m in hac re decē aut crebra mēdacia p̄ vnaz ca-
sualit̄ si obtigerit veritatus excusat. vbi mille in
alia materia veritates p̄ vnico mēdacio compto
despiceret. **D**eniq; tāta ad credēdū phibita/
noxia/ & vanam libidinē. in tam modica fide cre-
dendor. q̄s nō mirabit̄. **H**ic ē origo. h̄ finis artū
um manicarū. dānabiliūq; sup̄stitionū ac nefan-
dorum rituum.

Tertiu dictum

Philosophica aut medicinalis p̄sidera-
tio/ nullaten⁹ admittē d̄z traditiōes il-

las sup̄stitionas q̄ dicūt methodica vel imperi-
ca. q̄rū. s̄. nulla pōt rō naturalis affigri itaq; scri-
bentes ea magi insecuti sunt errorē vulgi. aut ma-
goz ritus impios q̄s medicine rōnes. **E**t miran-
dū quō dudū a libris medicine nō iussa sunt ab-
radi. ex q̄ enī d̄ rōne naturali nihil h̄nt illa vel in-
nitunt opatiōi diuine/ & sup̄naturali/ & h̄ nihil ad
medicū vt medic⁹ ē s̄ ē theologicē speculatiōi re-
mittēdū. aut innitūt opatiōi demōis/ & h̄ similē
nihil ad medicū s̄ ad idolatrie cultū. **S**i vō dicā-
tur fieri p̄ imutatiōe virtut/ imaginatiue in egro-
to. q̄tin⁹ fortificet in eo spes sanatiōis. aut vt co-
gitatio sua aliorū diuitat/ esset h̄ fateor aliq̄ rō
naturalis. q̄m vim imaginatiuā plurimū tū p̄fer-
re. tū obesse regimi/ sanitat/ q̄s nesciat. **H**inc ē il-
lud vulgatū. **I**maginatio facit casum. vñ caue
at obsecro medic⁹ ne volēdo sanare corp⁹ alienū
seipsuz desipiēs inficiat. **Q**uo pacto inficiet? **N**ī
mirū p̄ mēdacia. dū suis patiētib⁹ asserit tales ob-
seruatōes efficaces eē p̄ sanitat/ obrētū. q̄s oīno
imptinētes/ aut fabulosas/ aut fortassis illicitas
esse cōgscit. q̄to rectori fide sp̄e in deo figēdā eē
doceret. q̄vite h̄z/ & mort/ impiū. **N**ā inculpāt ip-
se rex asa. ij. **Paral. xvi.** q̄ i infu/ mutare nō que-
uit d̄m. s̄ magi in medicorū arte p̄sūs ē. **Q**uis
nō videat maior/ crimis eē. si q̄s in talib⁹ sup̄sti-
tiosis sp̄e aponat. **S**i h̄ empirica/ & methodica
sup̄stitiona. repiāt eē virtut/ alicui⁹. tāto p̄ncipio-
siora sunt s̄m aug. q̄to sunt ad seducēdū validio-
ra. **I**lle siq̄dē effect⁹. cum neq; a miraculo vero/
neq; a causa naturali fieri cōgscat. vt a seducto-
rib⁹ demoniis pueniat p̄seqns ē. **A** seductorib⁹
aut fallacib⁹. a p̄re mēdaci/ ab hoste crudelissi-
mo/ q̄d boni/ q̄d veri. q̄d cōmodi speres/ tu vide-
ris. **P**rofecto demones/ & si sanarent corpora/ il-
la sanarēt deo irato. **Q**uomodo deo irato/ quia
certe necarent animas/ & deterius tandem va-
rijs incommodis suos cultores/ & inuocatores af-
ficerent. **D**eniq; odienda esset proflus corpora-
lis valitudo/ que anime precio/ & morte videret̄.
Hec pauca si quis religiosa fide diligenter ad-
uertit. non eum turbabunt obiectiones ille (**op̄i-
no**) quibus imperiti/ a spiritu maligno turgidi/
obstrepere solent/ contra fidei pietatem que has
omnes superstitiones impias damnat/ execra-
turq;. **D**icunt aliqui non vanam esse aut fal-
sam talium noticiam/ quoniam sua veritas pro-
batur per effectus. quasi videlicet negare contē-
damus n̄h̄ il a demoniis/ & suis cultoribus posse
fieri domio permittente. **A**bsit. **N**os itaq; & ma-
gos pharaonis/ & phytionissam saulis/ & simonē
magum/ & phytionissam in actibus apostolorum
et exorcistas iudeorum/ & idola gentium/ & futu-
ra/ antichristi portenta. non solum non negamus
sed ea negantes reprobamus. **S**icut enim ve-
ra fides mereretur dotari miraculis/ dum o-
pus est ad edificationem. **I**ta falsa fides por-

De erroribus

tentis et figmentis in sui damnationem, vel aliorum probationem demeretur illud. **V**identur alij multum in observationibus huiusmodi sanctitatem, tum in orationibus ad deum deuotissimis, tum in ieiunijs, in castitate, et vigilijs, in thurificationibus, in eucharistie etiam sumptione, in ceteris denique religiosis obsequijs. **S**i plane hic mentitur iniquitas sibi, quasi videlicet rerum optimarum sanctissimarumque non esse possit abusus, quod nequior ille est et flagitiosior quam altarum, quasi propterea deum non talia querere ad sanctificationem, quam spurcissimum est, et non potius ad sui adorationem, ad malicie sue tegimen, et ad sacrificium sacrilegum, alioquin nunquam deus nunquam sancti viri qui deo inspirate locuti sunt, hec fieri tanta seueritate vetuissent. **N**unquam insuper theologia talibus esset aduersata, cui tamen in hac re et suis professoribus credi debet, non indoctis mulierculis, non impijs idolatris, non hominibus datis in re publicum sensum. **Q**uilibet enim in sua arte sapiens est et ei credi debet, iuxta maximam topicam. **V**identur seruisque per hec omnia intendere obsequium dei et non diaboli. **C**erte ita idolatre inde necatores apostolorum arbitrabantur se obsequium prestare deo, nec inde saluantur. **Q**uia queso est illa cecitas, dicere se seruire deo, suis maxime preceptis. **C**eterum quisquis relegit has observationes nefandas videbit eas eque ad malos sicut ad bonos effectus introductas. **P**ropter quod potissime teste Augustino, de ciui, dei circa medium magici in omni secta plectunt. **I**llic videre est impietatem, illic virtuti impugnationem, in docendo furta et stupra fieri, in volendo scire tempora et momenta que pater posuit in sua precepta. **D**enique prescriptum ibi terminum operandi ipsi diuine omnipotentie, prescriptum modum qui quasi compellatur operari ipsi diuine sapientie, statuit etiam finis ipsi diuine bonitatis et clementie. **N**am quod aliud sonant iste traditiones, scribant hoc in pergameno virgineo, portet in figura triangulari, cum characteribus incognitis et thurificet suspendat ad collum, fiant ista certis horis tunc infra triduum aut quadriduum, pueniet absque ulla dubitatione effectus ille quem querimus, imo hoc sub piculo capitis asserit. **S**i quidem reuelauerit deus eis, ipsi viderint, nos scimus quam reuelationes diuine non tales sunt, nec prohibet deus, credere illud quod dignatur reuelare.

Arguunt iterum et nos in simile causam trahere satagunt. **N**one inquit talia similiter fiunt aut tolerantur ab ecclesia, in peregrinationibus certis in cultu imaginum, in cereis aut ceris aut aquas benedictis, et in exorcismis. **N**one dicitur quotidie si nouem diebus perdurat in hac ecclesia si ex aqua illa perfundatur, aut si tali se voueat imago, aut si aliquid talium faciat, ipse mori sanabitur vel optato potius. **F**ateor abnegare non possumus, multa inter christianos simplices sub specie religionis introducta esse, quorum sanctior esset omissio. **T**olerant tamen quod nequeunt funditus erui, et quod fides simplicium quod minus in ali-

bus bene sapiat, regulatur tamen et quodammodo rectificatur: saluaturque in fide maior, quam fide generali saltem in intentione omnibus suis obseruationibus presupponitur, si pie et humiliter hoc est christiane sapiunt, et si ad ostensam veritatis normam obedire parati sunt. **H**ec autem est intentio, ut talia suscipiantur aut fiant non tanquam necessario efficacia, aut tanquam spes principalis in talibus posita sit, deo postposito, sed quod pietas fidei per ista nutritur et augetur et exaudiri mereatur. **S**ecus ubi fides leditur et diuina lex violatur. **H**anc igitur et puerue sumit in hac re vel exemplum vel argumentum, ex his que vulgo indoctum non que ceteris theologorum et sapientum docet obseruatque. **Q**uid mirum si theologia et fides corruptores quosdam patiantur ut hereticos et superstitiosos ut temerarios assertores, quoniam medicina et philosophia et astrologia vera et omnis denique ars ut scientia pati tale aliquid cognoscat, si fundamentum stabile stat. **T**andem oppositione suam peruertunt alij in querelam dicentes. **E**cce talis infirmus est, in grandem et luctuosam totius gentis vniuersam perditionem, ipse desperatur a medicis. **C**ur non inquit per superstitiona curabitur, presertim si per superstitiona presumitur in egritudine teneri et per similia permittitur liberari. **N**onne vana vanis, sicut clauum clauo licet repellere. **N**onne sanitas et auxilium vnde cumque queri possunt sicut ab herbis ita a verbis et a virtute spirituum, sicut a virtute lapidum vel corporum. **C**ur postremo permittit aliquis cogere demonem ad obsequium sibi in bonis, quoniam sanctorum plurimos ut anthidium archiepiscopum bisontinum et exorcistas alios ita fecisse commendant historie. **R**espondebimus ad hoc dicentes primo ad vltimum, quod demones possunt et licite possunt per deum et sanctos eius ad hoc inspiratos et electos cogi, ad prestandum humana quedam obsequia. **I**ta enim recta fides tenet fecisse christum et moysen et raphaelem angelum et dauid respectu saulis et sanctos quasi innumeros demoniacorum, imo et salomonem et quosdam exorcistas iudeorum, sic egisse videtur sensisse iosephus quam de salomone qui postmodum idolatra fuit magis dubia sit sententia, an videlicet de peccato in peccatum, de errore idolatrie in errorem magicarum artium delapsus extiterit, an deo reuelante dum bonus erat talia cognouerit. **A**t vero si coactio demonis aliter expectetur quam per miraculum deo specialiter coopante, istud false creditur et piculose queritur. **F**alse quidem propter libertatem demonibus insitam, que nec ab istis corporalibus quibus perfectior est, nec a carminibus cogitur. **I**stod autem periculose queritur, quia hostis est dolosissimus, et nunc fingit se compelli per tales ritus impios quibus honorari querit, et animas perdere. **N**unc proplexis rursus inuoluit finas ut tullius loquitur et historie testatur, nunc semitas tortuosas sue fraudis mille modis tegit. **N**obis prope benedicta est lo-

cietas sua ne queram? ab eo veritatē qui mēdax
est. sicut christ? et apłs eius paulus / ipsuz etiā ve
ra loqntem obmutescere pceperūt. **Nō sperem?**
insup pspēritatē ab eo q hostis est. nec pactū in
eamus cū eo q infidus ē. nec pfortiū cū excōicato
nec fidē pditori pfido adhibeam? **Fefellit reue**
ra oēs et fallet / q̄s sibi aut institutis suis deditos
inuenerit. Historias h docētes qz innumere sunt.
nō numeram? de iuliano apostata de zoroaste p
mo inuētoze magice artis. de nectanabo et ceteri
absqz numero. **Affirmam?** psequēter cū aposto
lo q nō sunt faciēda mala. vt bona eueniāt. **Nō**
igit sunt maleficiē maleficijs repellēda. Alii sa
pere ē contra fidem desipere. **Supest igit in om**
ni nostra necessitate sentire cuz iofaphat rege et
deo dicere. Cū ignoram? quid agere debeam? h
solum habem? residui. vt oculos nros dirigam?
ad te. **Temptes** via naturalis rōnis et prudētie
et artis. q̄tū sciuerim? **Hoc vocat facere qd in**
se est ne videatur temptari deus. quia via natura
li deficiēte. solum restat in dei misericordiā refu
gium. **Hec aut mīa non supstitiois obseruatio**
nibus. sed p̄is obsecratiōibus. nō demonū inuo
catiōibus. sed vite emēdatiōe. non p homies re
probos. sed p̄atos comparat. **Si demū volu**
mus mutare snias suā nram i meli? mutem? vitā
Ceterū si pmittēte iusto dei iudicio licet occul
to. fiant in aliquo vexationes et imissiōes p ange
los malos / mediātib? pactis q̄rundam sacrilego
rum cum demonib? / vt p inuultuatiōes p fasci
nationes. aut carmiatiōes. q̄q̄ de se p̄sus ad h
inefficaces. **Dicit vn? doctor talia si repiant? / pos**
se destrui. q̄bus amotis et dissipatis / neqz spirit?
dissipare poterit a vexatiōe. ad h vt pactū suum
seruare. et artē suā pfirmare videat. aut qz bona
fides destruentiū opa h diabolis meref exau
diri. Ita egit philippus q̄ndam rex francoz de
immagine qdā cerea quā dicebāt baptisatā / et ex
cratāz talis noie suo. q̄ ea destructa ipse rex mo
reret. **Et videbim? inq̄t pius rex fide plen? / si po**
tentior erit demon ad pdendū me / q̄ deus ad sal
uandū. **Et h dicēs cerā piecit in ignē. ita p̄cipe**
eos arbitroz q̄ dicūt vana vanis eē refellēda. et
q nō maleficijs ptra maleficia liceat abuti. h hūa
nam rursus impatiētiam audire videor. **Ob**
secrauim? inquit deū nec exaudit. ieiunauim? p
egrinatiōes multas fecim? / et pcessiōes. nec attē
dit. sic murmur resonat / sic q̄rimonia / q̄si gens q̄
fecerit iusticiā: et quasi p̄ls q̄ nō auersus fuerit a
deo suo. sic erecta ceruice deū suis petitiōib? om
nibus volūt esse obnoxii / cū tamē verissime sint
populus qui labijs suis deum honorat / vtinam
et hoc inueniref. nec verius diceref / hic blasphem
at / cor autem eoz longe est a deo. **Cōriscat h**
obstinatio diabolica / frendēs et tabescēs contra
diuinam puidentiā / qn potius patient? expecte
mus / non p̄figētes terminū diuine mīe iux p̄siliū

sancte iudith. **Nos in deū totiens deliq̄mus et i**
omnē iusticiam imo in omnē creaturaz suaz / cur
non tolerabim? flagella p̄i p̄is. **Nos filij nequā**
dum per filios clientes etiam reprobos / placue
rit nos punire / durum sane est contra stimulū et
talem stimulum dei calcitrare p impatiētia. qz
duplici cuspide mortis in aia et corpore recalci
trantes ferimur. **Hec interim de tota collatiōe**
pro medicis antedicta libuit excerpe. **Placit**
it insuper determinatiōē sacre facultatis theolo
gie / cuius mentio facta est huic opusculo p̄necte
re quia ad dictorum firmitatē / etiam non medio
criter vtilem iudicauit. **Datum p copiam sub**
signo et subscriptiōe mei notarij publici s̄scripti

Diuersis ortho
v **dore fidei zelatorib? / cancellarius ec**
clesie parisiensis. et facultas theologie
in alma vniuersitate parisi. matre nostra / cum inte
gro diuini cultus honore spez habere in dño. ac
in vanitates et infanias falsas non respicere. **Ex**
antiquis latebris / emergēs nouiter erroris feda
colluui. recogitare cōmonuit. qz plerūqz vitas
catholica apud studiosos. in sacris litteris aper
tissima est / que ceteros latet. nimirū cum hoc pro
prium habet ois ars / manifestā esse exercitati in
ea. sic qz exinde consurget illa maxima. Cuilibet
in sua arte perito credendū est. **Hinc est Oratia**
nū illud qd hieronym? ad paulinū scribens assu
mit. Qd medicorū est p̄mittūt medici. tractāt fa
brilia fabi. Accedit ad hec in sacris litteris aliud
speciale. qd nec exp̄ientia nec sensu pstant vt alie
artes / nec possunt oculis circūuolutis nube vi
tiorum facile deprehēdi. exrecavit enī eos mali
cia eoz. **At si qdem apłs. qz ppter avariciā mul**
ti errauerūt a fide. p̄pterea non irrōnabilis ido
loz seruitus ab eodem noiat. Alij ppter magni
tud nē qui cum cognouissent deum nō sicut deū
glorificauerūt / in oēm idolatrie impietatez. sicut
idem cōmemorat / corruerūt. **Porro salomonem**
ad idola. et didonē ad magicas artes p̄traxit ef
frena voluptas. Alios ad hoc ipsum intorsit sup
ba curiositas. inuestigandorūqz occultorū dira
cupido. Alios postremo misera timiditas. tota
ex crastino pendens / in obseruatiōes supstitio
fissimas impiasqz depulit. quēadmodū apud lu
canū de filio pompeii magni. et apud historicos d
pluribus notatū est. ita fit vt recedens peccator
a deo / declinet in vanitates et infanias falsas. et
ad euz qui p̄at est mēdaci. tandē imprudent? pa
lam apostasiādo se p̄uertat. **Sic saul a dño dere**
lictus phytionissam cui p̄i? adūsabat? p̄sultit. sic
ochozias deo israel sp̄reto. misit ad consulendūz
deum accharon. sic deniqz oēs eos / qui fide vel
opere absqz deo vero sunt / vt a deo falso iudificē
tur necesse est. **Hanc igitur nephariāz pestife**
ram monstriferamqz infaniarum falsaz cuz suis

De errorib' circa artē magicam

heresibus abominationē plus solito nostra etate cernentes inualuisse. ne forsan christianissimū regnū qđ olim caruit mōstro. ⁊ deo ptegente carebit inficere valeat tam horrēde impietatis ⁊ p niciosissime ptagionis monstrū. cupiētes totis conatib' obuiare. Demores insup nre pfectio nis pioq; legis zelo succensi paucos ad hāc rem articulos/dānationis cauterio/ne deinceps salant incogniti/notare decreuim'. Rememorantes inter cetera innūera. dictū illud sapiētissimi doctoris Aug. de supstitiosis obseruatōib' qđ talibus credūt/aut ad eoz domū eūtes/aut suis domib' introducūt aut interrogāt. sciant se fidem christianā ⁊ baptismū preuaticasse ⁊ paganū et apostatā. i. retro abeuntē. ⁊ dei inimicū ⁊ irā dei grauitē in eternū incurrisse. nisi qđ ecclesiastica pnia emendat' deo reconciliet. Hec ille. Neq; tamē intentio nra est in aliquo derogare quibus cunq; licitis ⁊ veris traditiōib'/scientijs ⁊ artibus. sed insanos errores ⁊ sacrilegos insipientiū et ritus feriales p qđto fidem orthodoxā ⁊ religionem christianā ledunt pamināt. inficiūt. radicatus qđtū fas nobis ē extirpare satagim'. ⁊ honorem suū sincere relinquere veritatis.

Est aut primus articulus. **¶** Q p artes magicas ⁊ maleficia ⁊ inuocationes nefarias/querere familiaritates ⁊ amicitias ⁊ auxilia demonū nō sit idolatria. Error. q niam demon aduersari' ⁊ ptnax/⁊ implacabilis dei ⁊ hoīs iudicat. Nec est honoris vel dominij cuiuscūq; vere seu picipatiue vel aptitudinalit' susceptiū. vt aliē creature rōnales nō damnate nec in signo ad placitū instituto. vt sint imagines et tēpla. de' in ipsis honoratur. **¶** **Articulus II** Q dare vel offerre vel pmittere demōib' qualescūq; rem. vt adimpleat desiderij hoīs. aut in honore eoz aliqđ osculari vel portare. nō sit idolatria. Error. **¶** **Articulus III** Q inire pactū cum demonib' tacitū vel exp'ssum. non sit idolatria vel spēs idolatrie ⁊ apostasie. Error. Et intendim' pactū esse implicitū in oī obseruatōe superstitiosa. cui' effect' nō dī a deo vel natura/rōnabilis expectari. **¶** **Articulus IIII** Q p artes magicas demōes i lapidib'. anulīs. speculis aut imaginib' noīe eoz psecrat vel poti' execrat/includere/cogere vel artare. vel eas velle viuificare. nō sit idolatria. Error. **¶** **Articulus V** Q licitū sit magicis artib' vel alijs qbuscūq; supstitutionib' a deo aut ab ecclesia phibitis. aliqđ facere p qđcūq; bono fine. Error. qđ fm aplm. Non sunt faciēda mala vt bona eueniāt. **¶** **Articulus VI** Q licitum sit etiam pmitterē maleficia maleficijs repellere. Error. **¶** **Articulus VII** Q aliqđ cū aliqđ possit dispēsare in qđcūq; casu. vt licite talib' vtaf. Error. **¶** **Articulus VIII** Q artes magice/⁊ similes supstitiōes ⁊ earū obser-

uatōes sint ab ecclesia irrōnabilis phibite. Error. **¶** **Articulus IX** Q deus p artes magicas et maleficia/inducat demones compellere suis inuocantib' obedire. Error. **¶** **Articulus X** Q thurificatiōes ⁊ suffumigatiōes que fiunt in talium artium ⁊ maleficioz exercitiis/sunt ad honorem dei ⁊ ei placeant. Error ⁊ blasphemia. Qm deus alias nō phiberet vel puniret. **¶** **Articulus XI** Q talib' ⁊ talit' vti/non est sacrificiū seu imolare demōib'. ⁊ ex psequenti dānabilis idolatrare. Error. **¶** **Articulus XII** Q verba sancta ⁊ orōnes quedam deuote/ieiunia/⁊ balneationes/⁊ ptenentia corpālis in pueris ⁊ alijs et missarū celebratio ⁊ alia opa de genere bonoz q fiunt p exercendo hmoi artes excusent eos a malo ⁊ non potius accusent. Error. Nam p talia faceres. imo ipse deus in eucharistia demonibus temptat immolari ⁊ hoc pcurat demon. qđ vult in hoc honorari similis altissimo. vel ad fraudes suas occultādas vt vt simplices illaqueat facili' et dānabilius perdat. **¶** **Articulus XIII** Q sancti pphete ⁊ alij per tales artes habuerūt suas pphetias ⁊ miracula fecerint. aut demōes expulerint. Error ⁊ blasphemia. **¶** **Articulus XIII R** Q possibile est per tales artes cogere liberū hominis arbitrium. ad voluntatem siue desiderij alterius. Error. Et conari facere est impius ⁊ ne phariū. **¶** **Articulus XV** Q ideo artes prestant bone sunt ⁊ a deo/q licet eas obseruare. quia per eas qñq; vel sepe euenit/sicut vtentes eis q runt vel predicunt vel quia bonū qñq; prouenit ex eis. Error. **¶** **Articulus XVI** Q per tales artes demones veracit' cogunt ⁊ compellunt ⁊ non potius ita se cogi fingunt ad seducendos homines. Error. **¶** **Articulus XVII** Q per tales artes ⁊ ritus impios per sortilegia. per carminationes. per inuocationes demonū. per qualesdam inuultuatiōes. ⁊ alia maleficia. nullus vnq; effectus ministerio demonū subsequatur. Error. Nam talia qñq; permittit deus contingere. vt patuit in magis pharaonis/⁊ alibi pluries. vel ad probationē fidelij. sicut habetur Deut. xiiij vel in quorundā hominū dignam flagellationē vel quia abutentes seu consulentes prop' malā fidem aut alia peccata nefaria dati sunt in reprobū sensum. ⁊ demerent sic illudi. **¶** **Articulus XVIII** Q boni angeli includant in lapidibus. et consecrent imagines vel vestimenta. aut alia faciant que in istis artibus continent. Error et blasphemia. **¶** **Articulus XIX** Q sanguis vpupe vel hedi vel alterius animalis vel pergamenum virgineū. aut corium leonis ⁊ similia habeant efficaciam ad cogendos vel repellēdos demones ministerio huiusmodi artium. Error. **¶** **Articulus XX** Q imagines de ere vel de plumbo vel auro vel de cera alba vel rubea vel alia materia. baptizate et exorcizate. consecrate.

sed potius execrate fm predictas artes. et sub diebus certis. habeant virtutes mirabiles que i libris talium artium recitantur. **Error in fide.** in philosophia naturali et astrologia vera. **Articul^{us} XXI.** Quid vti talibus et fidem dare. non sit idolatria et fidelitas. **Error.** **Articul^{us} XXII.** Aliquid demones boni sunt aliquid benigni. alij oia sciunt alij nec saluari nec danari. **Error.** **Articul^{us} XXIII.** Quod fumigationes que sunt in hominum operationibus pervertuntur in spiritus. aut quod sint debite eis. **Error.** **Articul^{us} XXIV.** Quod unus demon sit rex orientis. et presertim suo merito alius occidentis. alius septentrionis. alius meridiei. **Error.** **Articul^{us} XXV.** Quod intelligentia motrix celi in fluit in animam rationalem sicut corpus celi in corpore humanum. **Error.** **Articul^{us} XXVI.** Quod cogitationes nostre intellectuales et volitiones interiores/immediate causantur a celo. et quod per aliquam traditionem magicam/tales possunt sciri. et per illam de eis certitudinaliter iudicare sit licitum. **Error.** **Articul^{us} XXVII.** Quod per quaslibet artes magicas possumus devenire ad visionem divine essentie vel sanctorum spirituum. **Error.** Acta sunt hec et post maturam crebramque inter nos et deputatos nostros examinationem conclusa. in nostra congregatione generali parisiensi apud sanctum maturinum de mane super hoc specialiter requisiti. Anno dñi. m. ccc. xcviij. die. xix. mensis septembris. In cuius rei testimonium sigillum dicte facultatis presentibus litteris duximus apponendum. **Finis.**

Incipiunt propositiones

nes venerabilis cancellarii parisiensis. iohannis de gerson super assertionibus fratris matthei grabon ordinis predicatorum in concilio parisiensi. in causa fidei/de vera religione et perfectione. Quibus propositionibus tredecim doctores maiores/quos prout nunc mundus habuit in theologia/de divinis universitatibus contra predictas assertiones adheferunt.

Reuerendissimo in christo patri ac domino instantissimo domino anthonio cardinali veronensi iohannes cancellarius parisiensis. humiliter obedire. **R**euerendissime pater super sedula per reuerendissimam paternitatem vestram ex commissione domini nostri mihi transmissa respondeo prout mihi ad responsionem/reuerendissimi patris ac domini mei ac preceptoris precipui domini cardinalis cameracensis. quam rationem in scriptis ego vidi. et huic adhareo/paratus si opus fuerit ad declarationem non veritatem / sed forte latitatem. Scriptum instantie propria manu die tertia aprilis anni millesimi quadringentesimi decimoctavi.

Delucidationes

veritatis et ad obedientie meritum sex propositiones sequentes cum totidem collaribus offeruntur vobis/reuerendissimo patri

domino cardinali veronensi. iudici in hac parte per me iohannem cancellarium parisiensem.

Prima propositio. Sola religio christiana est proprie vere et authentice dicenda religio quam christus observavit perfectissimo et summo modo. Patet prima pars. quia extra religionem christianam non est salus. Secundam partem nullus potest negare christianus. quia sicut ea docuit christus in euangelio. sic et fecit/quia cepit facere et docere.

Secunda propositio. Religio christiana non obligat ad observantiam consiliorum neque cum voto neque sine voto. patet quia iam non essent consilia sed precepta.

Tertia propositio. Religio christiana potest absque voto obligante ad consilia perfecte. imo perfectissime observari. Patet de christo qui non legitur vouisse consilia/qui fuit tamen sue legis perfectissimus observator. Patet insuper de apostolis et discipulis et christianis in primitiva ecclesia. quorum multi erant uxorati. multi possessiones habuerunt quidam in comuni. quidam in proprio. multi subiegebant solis prelati suis/episcopis et curatis. Constat itaque quod non erant de religionibus basilij vel augustini. quia nondum fuerant institute. vel per ecclesiam approbatae. nec talibus regulis subdebantur.

Quarta propositio. Religio christiana non requirit ad perfectionem sui observationem tam in preceptis quam in consiliis. quod superaddatur alia religio. quales dicuntur observationes institute per sanctos basilium et augustinum etc. et quales antequam vocat religiones facticias. patet ex precedentibus.

Quinta propositio. Religionem hominum facticiam de latere improprie et abusive et forsan arroganter dicte sunt status perfectionis. patet quia stat homines imperfectissimos tales religiones profiteri. sicut notat augustinus. quod non perfectiores reperit quam eos qui in huiusmodi religionibus defecerunt. Sed aliter declaratur hec abusio vel usurpatio nominis. quod secundum illos qui noviter/post sanctos doctores/vulgo sunt tali vocabulo status perfectionis. ille status non dicitur apud religiosos perfectionem habitam vel acquisitam. sicut est de statu prelatorum sed tantum modo dicitur perfectionem acquirendam. Constat autem quod perfectio acquirenda non est iam acquisita. Et ideo melius notaretur via quedam vel instrumenta seu dispositiones ad perfectionem acquirendam. quare dicere status perfectionis. imo et sicut huiusmodi status sic dicitur/dirigit et iuvat quosdam ad perfectionem observationem vere religionis christiane. sic et multos impedit atque precipitat quos tutius fuerat in seculo remansisse. quia displicet deo stulta et infidelis promissio. que scilicet vel indiscrete sumitur. vel non observatur. **Sexta propositio.** Religio christiana perfectius potest et debet observari a papa car-

Propositiones in causa fidei

dinalibus et prelatis/etiam si nullo voto sint astric-
ti. ultra legem dei. q̄ simplices religionū facti-
ciarum professores. patet quia sunt in statu per-
fectionis exercende.

Primum corollarium

Sequitur primo q̄ acceptio religionis si-
cut frat̄ mattheus iacobita describit i
secunda acceptione ubi vult declarare
qd̄ est pprie et anthonomatice religio
est nuda stulta et insana. sed et hēticalis blasphe-
ma. q̄n̄ dicit sic. Alio mō in q̄t accipit h̄ nomē reli-
gio h̄z q̄ a religādo d̄r. put hō obligat se ad ea q̄
p̄tinet eēntialit̄ ad statū p̄fectionis. Et illo mō d̄r
anthonomatice t̄m̄ d̄ ill̄ q̄ sunt i aliq̄ d̄ approbat
regulis pprie dictis p̄fessi cuiusmodi sunt augu-
stini basilij b̄ndicti fr̄acisci r̄c̄. Patet corollarium
ex p̄cedētib⁹ deducēdo ad h̄ incōueniētiē q̄ chri-
stus et papa et plati nō obseruauerūt vel obser-
uant essentialit̄ statū p̄fectionis. q̄. s. nō p̄fessi sūt
regulas p̄dictas imo nec deberēt dici de vera re-
ligiōe nisi imprope et analogice. s̄ primā p̄positi-
onē que solide fūdata ē. Nec ē credibile q̄ aug⁹.
et san. tho. h̄ somnauerūt. Uñ et si possint in reli-
gione christiana assignari duo modi viuēdi/secu-
larium videlicet et illorū q̄ p̄stent religionē factici-
as. q̄s cōis vsus religiosos appellat. Nō t̄m̄ ita d̄i-
stinguunt̄ isti modi. q̄ multa q̄ p̄ueniūt talibus
religiosis. p̄ueniūt et p̄uenire possint vere et meri-
torie multis secularib⁹. imo et p̄fecti⁹ sicut patet
de platis q̄ sunt in statu p̄fectionis exercēde. tam
maiores q̄ minores sicut sunt curati. put multi
tenent contra sanctum thomam.

Secundū corollarium. Sequitur secūdo q̄ ex
religionē facticias pōt aliq̄s cū voto simplici/vl
sine voto christianā religionē in suis p̄ceptis et
p̄silijs p̄fecte obseruare. Et dicere q̄ tale votum
simplex si fieret esset nullū et p̄ nō voto deberet
computari. est aptissim⁹ error et insan⁹. sic t̄m̄ iste
frater ponit circa finem. et i fine sui scripti vltimi

Tertium corollarium. Sequitur tertio q̄ tota do-
ctrina fratris istius innitit̄ stulte et insane fanta-
sie imo et blasphemie. Propterea nō est mirādū
si h̄ incōueniētiē dato multa posuerit et deduce-
re conat⁹ ē. vt q̄ implicet p̄dictionē aliquē de se-
culo seruare p̄siliū paupertatis vel castitatis et obe-
dientie. imo q̄ h̄ esset mortale p̄ctm̄ ex religionē
facticias q̄s solus vocat veras religiones. Et q̄
papa nō posset disp̄sare q̄ aliq̄s in seculo sic ob-
seruaret p̄siliū paupertatis r̄c̄. Et q̄ dicēs opposi-
tum ē hereticus. Nec valet rō sua q̄ si secularis
vouerit paupertatē: ageret s̄ illud p̄ceptū. Nō oc-
cides q̄m̄ multis modis posset seculari sicut et re-
ligiosus viuē decēt et sufficientē in cōmuni sine
pprio. imo et nihil habēdo nisi labores manūz
suarū. Pōt etiā aliq̄s d̄ seculo sicut p̄stet et vez
est. vouere solennit̄ castitatē. patet in sacerdoti-

bus. Cur nō similiter vouere posset obedientiam
plato suo seclari et cū seclari⁹ viuere in cōmuni
Quartū corollarium. Sequitur q̄to q̄ fauto-
res et defensores istius fratris sunt arcēdi seu re-
pellendi. et nisi desistere voluerint/graui⁹ puniē-
di. ita t̄m̄ q̄ non laxetur nimia licentia ad defensi-
onem begardorū et beguttarū. si reperiant̄ effre-
nes et discholi et scandalosi in suis obseruationib⁹
presertim in contemptū prelatoz suoz seculariū
et curatoz iuxta mentem decretaliū. cōtra tales
editarum.

Quintū corollarium. Sequitur q̄nto q̄ dñs n̄r
papa qui secularis ē et similis sui cardinales et p̄-
lati tam maiores q̄ minores de seculo debent ce-
leriter et vehementer opam dare/q̄ talis doctrina
pestifera ac blasphemataq̄ iniuriosa eis extirpe-
tur iudicialit̄ et publice ne serpat i maiorē p̄niciē

Sextū corollarium. Sequitur sexto q̄ si auctor
talis doctrine cū suis fautorib⁹ inueniat̄ p̄tinax
et arrogas. et a longo tpe tam p̄tra plati suū q̄
magros et doctores. tam in verbis q̄ in scripti de-
bet sic attestari. q̄ nō habeat facultatē reddēdi et
deteriora p̄petrādi. sicut iam dicit hoc pluries
fecisse recedēdo. s. a plato suo et iudice. et p̄sc̄nē
semel ab hoc p̄cilio. Alia sunt de validis medicā-
tibus et de actione s̄ iura canonica que dimitto

Sequitur tenor respon-

sionis dñi cardinalis cameracē. de qua supra.
Reuerēdissime pater et dñe. Sup̄ scedu-
la papyrea sigillo vestro sigillata mi-
hi ad instigatoris instantiā in quadaz
causa fidei/r̄ideo deliberationē meaz
istam esse p̄p̄ti. Et coram reuerēdissima pater-
nitate vestra puocent̄ theologi q̄ sunt in hoc sa-
cro concilio/q̄bus p̄ponat̄ materia. vt cōmuni-
catis inuicem cōmuni deliberatiōe sine contem-
tione dicat tandem vnusquisq̄ in publico id q̄
sibi videbit̄ conformit̄ ad sacram scripturā. Et
illuc ego in fauorem fidei volo libenter interesse.
Non enī debet talis materia in tenebris vel par-
ticularit̄ terminari. sed cōmuniter et in luce/vt q̄
libet qui intererit possit vl̄ docere vel doceri dū
se mutuo quilibet intelliget. et talem modum ser-
uari in hoc concilio in causis fidei mihi cōmissis
Et nihilominus quia nescio si occurrerit occasio
q̄ non possez interesse in puocatiōe premissa. di-
co q̄ mihi occurrat vt sequit̄. **P**ropositiones si-
ue conclusiōes super quib⁹ fit inquisitio. habent
fundamentū prime conclusiōis p̄ncipale qd̄ ē er-
roneum. repugnans nedum rationi theologice et
moralit̄. sed etiam obseruationi primitiue ecclesie
que scribitur Act. iij. vbi sic in forma dicitur.
Multitudinis autē credētū erat cor vnū et aia vna
nec quisq̄ eoz q̄ possidebat aliqd̄ suū ēē dicebat
sed nec quisq̄ egēs erat int̄ illos r̄c̄. Costat itaq̄
q̄ i illa p̄gregatiōe p̄mitiua fuerunt multi vxo-

rati. et alij diuersarum conditionū seculares qui scilicet non erant astricti per votum ad tria consilia euangelica. castitatis obedientie et paupertatis quēadmodum sunt professi religionū per beatū Basilium bñdictū et aug. ac similes/ introductarū q̄s iste ponēs hñdī p̄clusiōes/ appellat veras religiōes tanq̄ extra illas nō sit vera religio/ qd̄ falsum est. imo hereticū si sic p̄ p̄cisionē intelligat. Qm̄ christiana vera ē religio etiā apud seculares. vt iacob⁹ in canonica sua notant expressit. Sūt p̄terea in dictis p̄positiōib⁹ multe clausule apposite/ vltra predictū p̄ncipalē fundamētale errozē. Q̄ seculares non p̄nt viuere sine p̄prio q̄ p̄tinet magnā temeritatē scandalū atq̄ p̄teruiciā et que possent singillatī reprobari. vt q̄ dicē op̄positū illius qd̄ alique p̄clusiōes sue p̄tinent. sit hereticū. q̄ sit implicās p̄dictionē. q̄ sit peccatū mortale. q̄ omis faciens p̄ iura canonica/ peccat mortalit̄. et ita de similib⁹. Est igitur deliberatio mea/ q̄ p̄p̄ ista et similia q̄ tractat⁹ vel libellus a q̄ sunt extracte p̄clusiōes seu p̄positiōes antedictē: p̄tinet damnādus ē. vt errone⁹ et temerarius et scādolosus. et vt dogma falsum sacre scripture p̄uū. et p̄ p̄sequēs q̄ tractat⁹ est hereticalis et igni tradēdus. Ceterū de cōpositore tractat⁹/ delibarent dñi iuriste. istis attrētis/ qd̄ agendū. In testimoniū p̄missorū p̄pria manu subscripsi vester totus petrus cardinalis cameracen⁹. **Finit.**

Sequūtur conclusio

nes fratris matthei grabon ordinis p̄dicatoz/ i sacro p̄cellio p̄stantien. oblate ad examiandū. cōtra q̄s cancellari⁹ parisiē. p̄positiōes scripsit s.

Beatissime p̄r exponit scititati v̄re ex parte v̄ri deuoti oratoris fratris matthei grabon/ p̄uentus wysmariē. p̄uincie saxonie ordis p̄dicatoz/ ac merzeburgen. dioceſ. Qd̄ cū lector ipse existēs i p̄uentu groniē. dioceſ. traſectē. dicte p̄uincie et ordinis videret q̄ plures p̄sonas sexus v̄triusq̄ nouereligionis habitū assūmēt. et p̄uenticula faciētes. nulum habitū approbatū p̄stētes. statuētēq̄ sibi ipsiſ sup̄iores p̄ libitū volūtatis. et sub simulata deuotiōe p̄lm attrahētes. et multa p̄ veritatē sacre scripture ac sacros canones attemptātes. et elemosynis christifidelīū domos sumptuosas ad modū monasterioz regulariū edificātes/ et se inuicem/ in eis includētes cū obseruatōe q̄rūdā ritū mīme p̄ ecclesiā approbatoz. Cepit sup̄ hoc apud semetipsum ardentē cogitare. et an b̄ stantibus regulis fidei et sacris canonib⁹ ecclesiā dissimulare deberet. Reuoluēsq̄ diligenti⁹ sacre scripture sanctorūq̄ doctoꝝ libros et sacros canones quasdam conclusiōes reprobātes illozū modum viuendi extraxit/ et scripture cōmendauit. Quarū vna p̄ncipalis est/ ex qua alie deducunt

exceptis paucis. **N**ullus potest licite et meritoze/ imo nec veracit̄/ obedientie paupertatis et castitatis. vniuersalia consilia p̄iunctim. extra veras religiones manendo adimplere. **E**x qua sequitur immediate formal⁹ p̄sequentia. art. culus seu cōclusio nona in ordine. q̄ nullus potest predictuz paupertatis consiliū meritoze. imo nec veraciter obseruare. nisi fuerit in statu sp̄ualis p̄fectiōis siue vere religionis. **E**t dico notant d̄ istis tribus consilijs simplicit̄ seu vniuersalit̄ sumpti. **S**ecūm qd̄ vero et in aliq̄ casu possunt laudabilit̄ et meritoze extra religiōes obseruari. **N**on enī aliq̄s secularis dat elemosynā in casu aliquo qm̄ eam de necessitate p̄cepti non tenetur/ implet illud consiliū paupertatis in illo casu tm̄. **E**t qm̄ continet se ab vxoris amplexib⁹ tpe illo qm̄ illud facere nō tenetur. implet consiliū continente in illo casu. et fm̄ qd̄ tm̄. **N**on etiaz obedit alicui suo prelato curato vel episcopo. in casu qm̄ hoc d̄ necessitate p̄cepti non tenet̄ obseruat illud obediētie consiliū in illo casu. **E**t ista possunt extra religiōes viuētes voto vel sine voto deo offerre. **U**nde di. sanctus **Tho. ij. ij. q̄ in seculo viuētes aliquid deo dant et aliquid sibi reseruant. et fm̄ hoc prelati ecclesie subdunt. Regulares autem oportet totuz deo qd̄ habent tanq̄ holocaustuz offerre. et hoc fit et fieri potest tm̄ per tria consilia vniuersalia p̄dicta. Et iō dicit ibidem q̄ ad seculares p̄tinet tm̄ particularia vota offerre. ad regulares autē vniuersalia vota. **U**nde particularia vota dicuntur sacrificia more veterū. de cuius ratione fuit de offertorio deo oblato partem dare et partē retinere. **U**niuersalia vero vota holocaustū dicuntur. de cuius ratione fuit totum deo offerre et nihil retinere/ qd̄ pertinet ad solos religiosos se et sua in modum cuiusdā holocausti deo dedicantes. **E**x quib⁹ sequitur vñdecima q̄ abdicare quēq̄ oīa p̄pter christū extra predictas religiōes manēdo. seu nisi veram aliquam religiōem ingrediat̄ est sibi et suis quoz cura sibi incumbit vitam subtrahere/ qd̄ est homicidiū tot holuz cōmittere/ quot eius cure subdunt. **H**ec est de mente sancti **Tho. ij. ij. q̄. xxxij. argumēto. et c.** **E**x q̄bus sequit̄ q̄ nullus potest abdicationē oīum p̄pter christum facere extra veram religiōem manendo sine peccato mortali. quia subtraheret sibi vitam. **E**x quibus sequitur q̄ omnes peccant qui bona sua simplicit̄ in elemosynam largiunt̄ extra religiōem veram manēdo. que est tertia cōclusio in ordine. **E**t etiam q̄ peccent. qui sua p̄pria resignant non intrantes religiōem aliquā approbatam que est decima octaua in ordine cōincidens cum tertia immediate precedenti. **E**x quibus sequitur decima q̄ reputātes se bene facere assumēdo predictum consiliū paupertat̄ remanēdo i statu seclari. mortalit̄ peccāt. **N**ō q̄ talis n̄ est assūptio ip̄i nisi fāstica p̄usa et nō vera**

Conclusiones

vt docet dñs iohānes. xxiij. in qdā extrauagāte
Gloriosam ecclesiā rē. r. ratio idē pūincit. **¶** Ex
qbus sequit q seculares credentes se mereri tali
abdicatiōe (in seculo. s. manēdo) vitā eternā. cre
dunt se posse mereri vitā eternā mortalit peccan
do. **¶** Ex quibus sequit q aliquis sit volūtarie
paup ppter christū in seculo manēs oīno nihil ha
bendo. nec etiā ipsam volūtātē habēdi ppria/in
cludit oī tpe pditionē rē. qz includit q seculari
sit religiosus r ecōtra. qd ē oī tpe pdictio. **¶** Ex
qbus sequit q nō effundi oēs opes simul ab his
q volūt in statu seculari remanere. reducit quasi
immediate ad illud pceptū decalogi **Nō occides.**
vno casu tñ dempto fm expositionez scti Tho
me. q. xxxij. allegātis ad pfirmationem dicti sui
Ambrosiū dicentē in pmo de officijs. Deus non
vult simul oēs opes effundi. nisi forte vt helise?
q mactauit boues suos r pauit paupes. ex eo q
habuit vt nulla cura teneret domestica. sed vt se
daret in pphetica disciplinā. qd verbū. s. nisi for
te vt heliseus exponit sanct? Tho. nisi qd velit
statū suū. s. secularē mutare p religiōis ingressuz
aut pncipē de extrema necessitate liberare rē. **¶** Et
iohānes in sum. p̄f. sub alijs verbis nisi qd vel
lit ex toto seculū relinqre. **¶** Et mgt̄ summesūmaz
titulo de elemosyna dicit idē r loquit̄ ibi Amb.
de effusiōe seu abdicatiōe actu habitoz ex qbus
possit hō puenient vitā trāsigē fm pditionē sta
tus r psone. **¶** Ex qbus sequit q dicēs p̄tinaci
ter oīa esse meritorie abijciēda ppter christū in se
culo manēti/hereticus ē dicendus. excepto vno
solo casu deliberādo pncipē de necessitate extre
ma p quē rē. **¶** Ex qbus sequit q p̄prietat tpa
liū rerū r statui seculari essentialit̄ annexa. **¶** Et p
psequēs dñs papa salua auctoritate sua non pōt
dispensare cū secularib? vt oib? in singulari ca
reant seu nihil in singulari habeāt. **¶** Ex qb? se
quit sextus articulus reddēs p̄cedentis qnti ar
ticuli rationē. Si enī dñs papa posset hoc alicui
pcedere. seculari videlicet/posset ei pcedere ppe
vite subtractionē rē. **¶** Possz etiā qd p oī tpe p̄di
ctionē implicat qd deus fm sanctos facē nō pōt
¶ Sequit̄ etiā q religiosus sine pctō mortali nō
pōt abdicare volūtātē habēdi cōmunia. etiā qñ
actu talia nō habet. Quia enī illud qd nullus fa
cere pōt sine pctō mortali. nullus pōt illud velle
facere. r religiosus nō pōt abdicare cōmunia. qz
sine illis viuere nō posset/cū p suā p̄fessionē re
nūciauerit oibus r singulis pprijs singularib?
sequit̄ ergo q religiosus rē. Quia etiā teste san
cto Tho. ij. q. xxxij. arti. rē. nullus debet in
cōuenient viuere tribus casibus exceptis. Seq̄
tur q male faciant r peccant illud abijciētes. de
quo fm statū suū r pditionē psone possint pue
nienter viuere/dictis tribus casib? exceptis rē.
¶ Nullus etiā corpore validus extra veram
vtilitatē r verā necessitatez existens/potest sine

peccato christifidelīū elemosynas tollere. **¶** Ex
quibus sequit q p̄dicta tria saluatori p̄silia sint
ita p̄catenata. vt vbi paup̄tas veracit̄ seu meri
torie inuenit̄. oportet q necessario obedientia r
castitas veraciter seu meritorie inueniant̄. **¶** Pro
batur ista qz papa sic arguit in decretali. Cum d
quibusdam. Qui non renūciant pprijs/nō sunt
religiosi. ergo pprijs renūciantes sunt religiosi.
Et oīs religiosus est necessario simul cum paup̄
tate ad alia duo p̄silia veracit̄ obligatus rē.

Ordo et numerus ar

ticulorū r conclusionū p̄dictorū. **I.** Prop̄e
tas t̄paliū rerū. statui seculari essentialit̄ est an
nexa. **II.** Nullus sine peccato potest illud ab
ijcere/quo retento potest pueniēē viuere fm sta
tum suū. **III.** Oēs peccant qui bona sua sim
plicit̄ in elemosynā largiunt̄ ppter christum.
III. Abdicatiōe oīum ppter christuz nullus
facere potest extra veras religiōes manēdo sine
peccato mortali r dico veras religiōes p sedem
apostolicā approbatas. **V.** Papa nō potest
dispensare cū secularib? vt omnib? in seculari ca
reant. **VI.** Si papa possz alicui pcedere hoc
tunc posset ei pcedere ppe vite subtractionem
qd est p̄tra pceptū decalogi **Nō occides.**
VII. Religiosus non potest sine peccato mor
tali abdicare volūtātē habēdi cōmunia. quan
do actu talia non habet. **VIII.** Q aliquis sit
voluntarie paup ppter christū in seculo manēs
oīno nihil habēdo in singulari. nec etiam ipsam
volūtātē habēdi ppria includit oī tpe p̄tradi
ctionem. **IX.** Nullus potest paup̄tatis p̄sili
um meritorie obseruare/nisi fuerit in statu ip̄sal
p̄fectionis siue vere religiōis. dico autem veraz
religionem. secūdo modo dictam religionem.
X. Reputātes se bene facere assumēdo paup̄
tatem que est saluatoris p̄siliū/ remanendo in
statu seculari/peccant mortalit̄. **XI.** Abdicā
re oīa etiam p̄ter christum nisi veram r appro
batam religiōē ingrediat̄. est sibi r suis quorūz
cura sibi incumbit vitaz subtrahere qd est homi
cidij cōmittere tot hoīum q̄t etiā ei? cure subdū
tur. **XII.** Credētes se mereri vitā eternā tali
abdicatiōe. credūt se posse mereri vitā eternā
mortalit̄ peccando. **XIII.** Effundi oēs opes
simul ab his q volūt in seculo manere. reducit̄
q̄si immediate ad illud pceptum **Nō occides.**
XIII. Dicēs oīa meritorie eē abijciēda ppter
christū remanēti in seculo/est heretic? iudicadus
XV. Nullus pōt meritorie fm deū obediētie
paup̄tatis r castitatis p̄silia extra veras r appro
batas religiōes manēdo adimplē **XVI.** Tria
saluatoris p̄silia sunt sic p̄catenata. vt vbi paup̄
tas meritorie inq̄ptū est saluatoris p̄siliū inuenit̄.
oportz vt necessario alia duo. s. castitas r obediē
tia inueniant̄ q a paup̄tate separari nō pnt **XVII.**

Videtur autem seu mulieres cōez vitā ducētes/in
simul cōmorātes/begutte vulgarit nūcupate. q̄s
cūq; errores n̄ tenētes aut p̄dicātes. seu alias de
errorib⁹ vel hētica p̄auitate n̄ suspecte/et ne dā-
natiōis sunt filie. Et eaz stat⁹ ē phibit⁹ et dānat⁹
XVIII Peccāt q̄ p̄p̄a sua resignāt n̄ intrātes re-
ligionē approbatā. Rō est s̄m eū qz religiosoz ē
carere p̄p̄o. sic seclari⁹ ē necessariū retinē p̄p̄i-
um. **XIX** Rō licz p̄sbyteri et clerici cōez vitā
ducē/nisi i religioe approbatā sub pena p̄cti mor-
talis. **XX** Peccāt oēs q̄ fouēt p̄silio et auxi-
lio cōez vitā ducētes ex religionē approbatā.
XXI Excoicati sunt oēs cōez vitā ducētes/ex
religionē approbatā. **XXII** Q̄ similis excoi-
cati sunt illi q̄ vitā cōez extra religionē approba-
tam ducētib⁹ p̄bēt elemosynas. Et q̄ tales fouēt
p̄silio et auxilio vel defensiōe similis stat⁹ et sunt i
statu p̄petue dānatiōis. et nisi de h̄mōi eoz excē-
sib⁹ mag⁹ p̄tritiōe penituerit ad vitā cōnā nō p̄nt
puenire neq; salui p̄manē. **XXIII** Oēs vitā
cōez ducētes ex religionē approbatā. sunt illi a q̄
bus saluator n̄r p̄cipit eē abstinēdū. et tanq̄ a fal-
sis p̄phetis attēdendū. **XXIII** Quilibz faci-
ens p̄ iura canonica peccāt mortaliter. **XXV**
Nullus corpe validius absq; cōi vtilitate et ne-
cessitate pōt ex veras religiōes sine p̄cto elemosy-
nas christifidelīū tollere et.

Renocatio et abiura

tio p̄dictoz articuloz et conclusionū.
Ego frat matthe⁹ grabon ordis frat⁹
p̄dicatoz p̄fessus p̄uer⁹ wysmariē.
Berfburgē. dioce⁹/puincie saxo-
nie. cogitēs verā catholicā et aplicā se-
dem anathematizo et abiuro oēs heresim. oēm qz
falsam et erroneā doctrinā/in qdā meo opusculo
tractulo seu libello (incipiente. Suppono me p̄-
mo q̄ n̄ intēdo infrascripta neq; quolibz alia p̄-
naci defendere et sic finietē. Et alia specificat
Joh. an. cui⁹ inuētrices seu assumptrices p̄sciaz
p̄ctm reputabāt (ut inuenit in glo. vtriusq; sup
dictū caplm. Et p̄ h̄ patz r̄nsio ad decimū) maxi-
me ad decē et septē p̄clusiōes p̄usas siue assertio-
nes. q̄rū alie sunt heretice. alie erronee et alie scā-
dalose ac p̄iarū offēsiue. p̄ me editas et ma-
nutētas/in dicto p̄uerso opusculo siue tractatulo
aut libello p̄tetas de q̄ hacten⁹ infamat⁹ p̄uictus
et sp̄ialit⁹ p̄denat⁹ sum. Cōsentio san. rhoma ec.
et aposto. se. Accorde et ore puris/p̄fiteor eādez
fidē et doctrinā me tenere et credē. quā sc̄tā m̄r ec-
clesia tradidit et firmavit. Jurās p̄ sc̄tāz trinitatē
et p̄ h̄ sacrosctā christi euāgelia/eos q̄ p̄ h̄c fidē
orthodoxā veniūt cū dogmatib⁹ suis. et nō ana-
themate dignos eē. Promitto etiā q̄ si ego ipse
aliqui p̄tra h̄ aliqd sentire docē aue p̄dicare p̄sū-
psero/canonū seueritati me submitto. P̄nti abi-
urationi p̄ me lecte et p̄lecte māu p̄p̄a me subscri-

p̄si. h̄c qz meā p̄fessionē et abiurationē corā v̄ra
reuerēdissima p̄ritate dñe cardinalis aq̄legen.
iudex et cōmissarie. reuerēdisq; p̄rib⁹ dñis p̄latib⁹
doctorib⁹ et m̄gr̄is h̄ p̄ntib⁹ ad h̄ specialit⁹ vocati
et req̄sitis feci et approbaui/ad futuraz rei mēori-
am in testimoniū premissoz.

Tractat⁹ eiusdez can

cellarū parisiensis contra sectā flagellantū se et
sub aliquibus p̄sideratioibus.

Ex christi d̄r lex amoris q̄q; dñs/sic
dicit Aug⁹. voluit paucissimis sacris
eē p̄tenta. Et de culpā eos q̄ serui-
libus eā premūt onerib⁹/p̄formit ad
illud p̄mi pastoris petri Act. xv. Quid tēptatis
deū: imponē iugū sup̄ ceruicem discipuloz/qd
neq; nos neq; p̄res n̄ri portare potuim⁹. s̄ p̄ gr̄az
dñi n̄ri iesu christi credim⁹ saluari. quēadmodū
et illi. P̄ p̄iū verbū. certe verbū oī acceptiōe di-
gnissimū. **V** Lex christi n̄ min⁹ d̄z in cultu suo vi-
tare sup̄stitiōes gētiliū et idolatraz/p̄sertim cru-
deles et horrendas q̄ antiq̄ lex. in q̄ in phibitio
fit p̄ exp̄ssuz Deut. xxiij. vbi d̄r. filij estote dñi dei
v̄ri nō vos incidet. glo. nō debetis in aliq̄ idola-
tris assimilari. Et in hebreo habet. Nō vos lace-
rabit. s̄ aut faciebāt idolatre. sicut habet. iij.
Reg. xvij. vbi d̄r q̄ incidebāt se iuxta ritū suū
cultis et lanceolis/donec perfunderentur an-
guine. Comptū liqdē est et traditū homicidas il-
los et apostatas demōes eē cupidos effusiōis san-
guinis p̄sertim h̄māni. **V** Lex aliq̄ q̄to ē inidōz
et d̄monis obsequitior. tāto sp̄ iūc̄is crudelior et
amior. Patz i ill⁹ q̄ filios suos et filias imolabāt
demonib⁹. h̄inc dñs ait p̄ p̄phetā. Seruiet dñs
alienis/q̄ nō dabūt vob̄ regem. christ⁹ aut ex gr̄a
sua. sicut notat in dicto petri p̄us allegato/volu-
it nos misericordiē saluare p̄ sanguinez suū semel
effusum/p̄ quē fact⁹ est nob̄ a deo sapia. iusticia.
sc̄tificatio. et redēptio. **V** Lex christi maximā sor-
titur virtutē ex mia et gr̄a sua. cui⁹ gr̄e vasa sunt
facia noue legis/ex virtute opis opati. et iō q̄cqd
auertit a sacris suscipiēdis p̄sertim a sacro p̄fessio-
nis. d̄z reijci fidelit. Cōstat aut p̄ exp̄ctiā. q̄ tali-
ter se flagellātes nō curāt de sacro p̄fessiois vel
p̄nie sacralis dicētes q̄ h̄ flagellatio potior ē ad
delendū p̄ctā q̄ quecūq; p̄fessio. imo eā edpant
nōnulli/vel p̄ponūt martyriū. qm̄ facim⁹ inquit
unt vltro fundēdo sanguine p̄p̄iū qd ab alijs
martyres pati cogeant. Formidandū tñ istic ē
ne apud p̄sonas clericales et i locis sacris/causet
h̄ pollutio sanguis. vel excoicationē vel irregla-
ritatē vel p̄taminationē et p̄fanationē in eisde lo-
cis sacris. **V** Lex christi phibet sollicitē/p̄nias
publicas dādas eē clericis sacerdotib⁹ et p̄latib⁹.
p̄p̄e reuerētā stat⁹ clericalis. q̄tomīn⁹ debēt ta-
les p̄sone suscipe p̄nias h̄mōi publicas. sicut sūt
vt fert multi de nūero se flagellatiū. q̄ licz videā

Contra sectam

tur celare se. tñ satl coñscit. Similit̃ diceret̃ d̃ p
sonis insignib⁹ in vtroq; sexu/de seruāda insup
verecūdia iuueculaz et iuuenū illic se denudatiū
et de nō infrigēda gūitate viroz/vel auctoritate
minuēda parētū. **¶** Lex christi. si videat̃ flagel
la indulgē iuxta illud. Ecce ego i flagella patus
sum/nihilomin⁹ circūstātie debēt aponi. q̃b⁹ rō
nabile fiat obsequiū nrm. Una q̃ hmōi flagella
tio fiat iudicio supioris imponētis talē pñiaz/et
q̃ ab altero fiat/et moderate et sine scādalo et ostē
tatione ac sine sanguie iuxta traditionē. **¶** 6. parī
fientis. quēadmodū fit hmōi flagellatio in religi
onib⁹ approbatis. et ab aliq̃b⁹ deuotis psonis. s̃
aliē longe videm⁹ in illis q̃ reprobam⁹ flagellis
¶ obseruari. **¶** Lex christi declarata p ecclesiā. cu
ius auctoritas maior ē in sua p̃suetudie dicēte. s̃.
¶ Tho. q̃ sit auctoritas vni⁹ doctoris. sicut hiero.
vel aug. sp̃ sectā flagellatiū se reprobauit/postq̃
insurgē videbat̃ in diuisis mūdi ptib⁹. et h̃ de me
morā pluriū hoīuz viuētū. tā in lothoringia q̃
in almania/et in frācia plurib⁹ in locis. iuxta nar
ratiōes hoīuz et chonicas frācie/ac scripturas
fidedignas. **¶** Lex christi frequē phibuit mul
tas obseruatiōes begardoz et begardarū/q̃ in p̃
ma sui introductiōe p̃tendebāt spēm magne reli
gionis. ac multi fruct⁹ spūalis in aīab⁹/et exēpla
salutis atq; austeritatis. **¶** Prohibuit inq; pp̃ se
q̃las malas et multas. q̃ sub h̃ p̃textu fieri sunt in
uente. **¶** Nō enī est malū qd̃ subsistē possz si nō ali
quā spēm h̃ret in se boni. p̃pterea fallit h̃ argum̃
tatio. **¶** Proueniūt ex hac secta flagellatoz multa
bona. nō igit̃ tollēda vel reprobāda. **¶** Lex chri
sti. nedū ordinat hoīez ad deū. s̃ etiā ad primū/
et ad p̃ncipē seu plātū suū. p̃pterea nō dz qualis
cunq; ritus introduci p̃ p̃los/q̃ possit causare se
ditionē/vel p̃tialitatē vel sup̃stitionē. sed debēt
oīa reglate fieri et ordiate/de mādato et ordiatio
ne supioris. vt nullaten⁹ ordo hierarchicus p̃fū
dat̃. qd̃ fieret si q̃libet ad arbitriū suū posset insti
tuere vel fouere nouū ritū sine duce/ sine lege sta
bili/ sine ordie. vbi sunt iuuenes/et virgīes/ senes
cū iuniorib⁹ simul in vnū diues et paup. et illoz
turba mag̃. de q̃b⁹ ait **¶** Eccl̃s. Stultoz infinit⁹ est
nūer⁹. **¶** Lex christi sufficiē data ē in p̃ceptis
decalogi/qrū obseruatio facta cū bona simplici
tate et vt ita dz grossa fide/satis est ad salutē pre
sertim laicoz et populariū/absq; noua gūissimo
rū onerū impositione. iuxta illud christi. Si vis
ad vitā ingredi/serua mādata. **¶** Nec valet si di
cat̃ q̃ populares suscipiūt volūtarie tales flagel
latiōes sine p̃cepto alio. dū inueniūt q̃ ipsi diui
na p̃cepta liberi⁹ in mult⁹ inde p̃tēnūt. Est enī cō
tumax hūana natura/q̃ postq̃ destituta ē ab ori
ginali iusticie statu. cupidi⁹ ferē in illa q̃ sunt ad
inuētiōis sue q̃ que sunt diuine iussiois. Et h̃ est
vn⁹ sup̃bie g̃dus. quē apud religioſos loquitur
¶ Bern. inueniri. dū plus gaudēt in abstīnētia vel

oīone p̃ticulari spōtanee sumpta q̃ in tota regla
ri disciplina. **¶** Lex christi sufficiē ab aplis et
sacris doctorib⁹ explicata/nō inueniūt tales noui
tates flagellantiū se p̃stituisse/p̃dicādo vel aliē. s̃
poti⁹ reprobasse tanq̃ suspectissimas et piculo
sissimas. et q̃ vergere p̃t in scādalu christiano/et
apud iudeos saracenos et paganos. tāq̃ lex chri
sti sit austerā crudelis et in sanguinib⁹ nō in mise
ratiōib⁹ enutrita. **¶** Lex christi docet ex p̃missis
et similib⁹ multis p̃latos ecclesie pastores et do
ctores. imo et p̃ncipes/q̃ sectā hmōi cruētā et san
guinolentā (*gallice sanglate*) studeāt et laborent
destruere seu cōpescere. taz bonis p̃dicatiōib⁹ et
bonis suasiōib⁹/q̃ cēsuris nedū ecclesiasticis/s̃ eti
am tp̃alib⁹/more p̃decessoz. attēto q̃ sub h̃ vela
mine ac p̃textu p̃nie. sūt inuēta mala. sicut ex
p̃erti testant̃. Insurgūt hereses. vilipendunt̃ p̃
priū sacerdotes/p̃tēnunt̃ p̃felliōes et p̃nie sacra
les. extorq̃nt̃ dolosis modis pecunie/octa que
pigros occidūt nutriunt̃. **¶** Silem⁹ de furti de stu
p̃ris et adulterijs. de piculis q̃ sunt in falsis fratri
bus et fraudulētis sollicitatiōib⁹ ad oē facin⁹ atq;
flagiciū ita vt bonis et malis hincinde statera lu
sta vel eq̃ lance pensat̃/mala multo plura q̃ bo
na parturire cognoscat̃ h̃ secta/se flagellatiū/p̃i
dem et pluries iā dānata. **¶** Propterea dū repullu
lat vel excreſcit/toto studio fundit̃ euellēda p̃e
rendaq; censet̃. **¶** Lex qm̃ oportet in h̃ malo s̃a
radicato et qd̃ latissime serpit p̃cedē p̃cedentim
et caute dū querunt̃ eradicari zizania flagellato
rū hmōi simul euellat̃ et triticū pri⁹ semiatū bo
ni salubrisq; verbi dei. **¶** Notet̃ igit̃ cautela q̃dru
plex infraſcripta. **¶** Fiat in p̃mis exhortatio ve
hemēs et crebra/de et sup̃ auctoritate sacri p̃cilij.
dū illud ē. Similit̃ de auctoritate pape et ecclesie
rhomane/q̃tin⁹ q̃libet habeat p̃mptitudinē ani
mi/parere vel obedire mādāt̃ vel institutiōibus
seu p̃silijs p̃dictoz. quēadmodū facit egregi⁹ et
feruidus p̃dicatoz m̃gr Vincenti⁹ sicut patet ex
lris pp̃ria māu subscripti nouissime missis p̃stan
tiam. In q̃tidianis inq; recōmēdatiōib⁹ sacri et
vniūsalis p̃cilij p̃stantiē. q̃s facio post sermonē
docui et doceo oēs fideles/submittē omia facta et
verba/ac etiā scripta/dēfinationi ac etiā corre
ctioni eiusdē sacri p̃cilij. **¶** Subdēdo. Et sic facio
in oib⁹ factis et dictis/ac etiā scriptis meis. **¶** Nec
ibidē que māifestāt discretā hūilitatē. et hūilem
discretionē tāti viri/q̃ discretio posita ē a sc̃is pa
trib⁹ ductrix aurigaq; virtutū. dū instat iudicio. **¶**
bernardi plus alieno q̃ pp̃rio credit iudicio. **¶**
Porro nō est formidandū retractatiōis (*q̃ foris*
tan op̃ponet̃) opprobriū. Sit in exēplo. b. **¶** Augu.
cui⁹ retractatio nec inhonorauit eū/nec auctori
tis dictoz suoz robur eūtit. **¶** Nihil enī vt qdā ait
efficacius ad docendū/q̃ verbū verax. simplex
et humile/nihil h̃ns fictiōis vel sup̃be p̃sumptio
nis admixtū. qm̃ d̃s est q̃ cū simplicib⁹ g̃dit̃. q̃as

eis gratiam et virtutem verberis suis sine qua laborat in vanum lingua loquentis. **F**iat ostensio quoadmodum fuerunt quique inchoata pia deuotione que processu temporis inueniunt deteriores exitus accipere. vel propter scandalum pusilloz. vel propter scientie defectum. sicut loquitur de quibusdam apostolus. Testimonium inquit perhibeo eis. quia zelus dei habent sed non secundum scientiam. **F**iat itaque sic docendo. sic predicando. quod non ita reprobabuntur pro ne singule que presentibus temporibus flagellauerunt se. quod videantur nunc dandam vel penitus execrandam. dummodo deinde obediunt monitioni salutari inculcando quoadmodum melior est obediencia quam vitium. **E**t quod iussione diuina in omni sacrificio tuo sal offeres. **F**iat exhortatio diligens et vehemens super laudibus patientie que perfectus opus habet. preferendo eam talibus vltro acceptis flagellationibus. iuxta quod loquitur augustinus. proformis ad senecam. quod aduersitates seculi huius. non tam infligende sunt. quam dum euenerint patienter tolerande faciendo per patientiam de necessitate virtutem. **N**on sum tam demens inquit seneca ut egrotare velim. sed si egrotandus est patienter tolerabo. **D**ebentur proinde numerari diligenter atque singillatim tribulationes varie. nunciales. nunc spirituales que assidue nobis dant et ingerunt velimus nolumus patientie materiam. cuiusmodi infirmitates paupertates. vexationes. angarie. mortis periculum atque filiorum. bella. rapine. incendia detractiones. contumelie. labores manuum in agricolis et mechanicis. temptationes sursum variorum peccatorum quam intus pugne et foris timores. **E**t quis cunctas hominum tribulationes dinumeret? que tot et tales sunt quod non oporteat nouas supinducere. quam satis esset tolerantia fortis tribulationum hominum quotidianarum per purgationem magna peccatorum. proferunt adiuncta per tribulationem et humiliter confessionem in re vel proposito tempore et loco. **I**uxta quod rogabat quidam. **F**iat pars purgationis mee purgatorium meum labor qui hic per singulos dies exerceor. **E**t perfectio sic est. plus aliquando valet pia flagelloz dei sub eius manu tolerantia sine murmure. siue reprehensione diuinorum iudiciorum. sine rancore vel odio contra superiores suos. vel alios affligentes se iuste vel iniuste. quam si manes iracundus et impatiens nedum flagellaret seipsum ad sanguinem sed laceraret et deciperet membratim ad mortem. **T**ercio sicut si liberos seipsos propria auctoritate mutilare et castrare. nisi per sanitatem totius corporis persequenda. sic nec licet ut videtur quod a seipso quis sanguinem violenter efficiat nisi causa medicine corporalis. Alioquin simili ratione posset se homo cauterizare per ferrum ignitum. quod adhuc nemo posuit vel concessit. nisi forsitan idolatre vel falsi christiani quales reperiunt in india. qui se putant baptizari debere per ignem. **F**iat in speciali velut in quadam ratione puissio solers et exacta circa societates illam multum numerosam a qua videtur inchoata. ut

saltem multum continuata et obfirmata flagellatio talis. **U**nde cum dicant se sub obedientia esse primi. tus impandus est quod desistant et desistere suadeant alios sub moderatione que dicta est videlicet nisi si vel quousque sacrum concilium vel ecclesia romana mandauerit vel tolerauit hec fieri. allegando regulam moralem quod ubi dubitatio surgit de aliquo actu an possit licite fieri vel omitti. tutius est omittere quam facere. **P**rofertim ubi factio generare cernitur scandalum aliorum. unde est illud apostoli. Si esca scandalizet fratrem meum non manducabo carnes in eternum. **V**ideretur proinde numerus talis coartandus et sollicitus purgandus ne sub eorum multitudine etiam bonorum mali et reprobi delitescant. **D**e nique populus qui erigitur ad nouitates. ille sunt illis ingerende. in quibus est tuta salubrisque deuotio sicut de misericordia sanctorum et recursu ad eos. vel ad angelum proprium custodem. ad sanctum cuius nomen persona gerit. ad illam matrem dei et virginalem sponsum suum ioseph numerando progenituras eorum. **P**roinde si predicandus fuerit de finali iudicio. vel antichristo fiat hoc in generali. concludendo quod in morte quilibet habet suum iudicium primum et incertum. **S**i quis inducere voluerit miracula noua super antichristi aduentu primo. **N**otet quod mundus senescens patitur fantasias falsorum miraculorum. sicut homo senex fantasias in somno. **P**ropterea sunt nunc habenda miracula valde suspecta nisi facta prius examinatione diligentia. **O**bseruandum preterea summoque videtur apud tales de societate quod nullo modo viuatur damnose si laborare possint ut sint admonitionem et exemplar laborantium ut preterea nihil agnat peritiose et velut ex vituperio et contemptu platorum maiorum et minorum vel aliquorum generaliter clericorum neque in predicationibus faciendis. neque in confessionibus audiendis. **P**ropterea debet in omni loco quod primo veniunt promissus huius colloquutionem et beneplacitum cum ecclesiasticis vel eorum capitibus ne scisma forsan fiat laicorum ad clericos vel contra. **T**andem si forte senserit doctor insignis magister Vincentius non posse peruenire super promissis salubriter et efficaciter prouidere. videtur consulti ut ad tempus segregaret penitentiam suam. effugies tantam societatem quod si posset visitando sacrum concilium vel altera occasione sibi sumpta. **H**ec interim notata sunt velut in quodam transcurso magis ad rememorandum quam docendum. xvij. iulij. Anno domini m. cccc. xvij. postquam tempore concilii.

Sequitur epla missa

magistro Vincentio ordinis predicatorum dei seminuero seruetissimo. coram se flagellantes. per magistrum iohannem de gerson.

Minatissimo doctori et predicatori zelanti salutem animarum magistro Vincentio de ordine fratrum predicatorum patri meo in christi charitate

Ep̃la ad m̃gr̃m ṽincētium sup̃ eodem

te dilectissimo **Joh̃. de ger.** Tanta de virtutib⁹
tuis doctor egregie fama referente crebrius ac-
cepi. tanta specialit̃ in colloctione familiari cū
reuerendo patre dñō generali tui ordinis p̃dica-
torum agnoui/ vt mihi videaris recte figuratus
fm̃ nomen tuū. per illud apocal. quo speculator
totius ecclesiastici decursus **Joh̃anes** ait: **Audi**
et ecce equus ⁊ qui sedebat sup̃ illum habebat
arcum ⁊ data est ei corona ⁊ exiit vincens vt vin-
ceret. **Existi** quidem vt vinceret o vincti glo-
riose. sed quales tu vinceret. qua ratione quib⁹
armis. quo apparatu bellico. quali arcu tu tandē
ipse coronatus triūphares: **Rūdet** ille cuius es
imitator paulus dicens. arma militie n̄a nō esse
carnalia/ cum reliq̃s similib⁹ qualia melius ipse
nōsti. **Suppetūt** hoc loco plurima cordi meo.
quelibetius ⁊ forsitan vtilius verbo ore ad os
q̃ calamo muto referare: tue sapie/ nisi q̃ alior-
um me trahūt occupatiōes alie. **At** quia te gra-
uibus assidue laborib⁹ intentū p̃trahere longa
scriptoz serie non visum est satis equū vel mode-
stum. hoc vnū qd̃ in votis nedū meis sed q̃ plu-
rimoz versat̃ aperiā. **Reddunt** tue charitati/
tuozq̃ zelo pacis ecclesiastice/ testimoniū hoc in-
signe. h̃ celeberrimū p̃coniū. tū multi tū noiati p̃
fatus ing̃ ac dñs generalis/ q̃ inclito arragonū
regno nunq̃ fuisse p̃cordata pacis capitula.
nunq̃ subtractio/ que tam viriliter ⁊ legitime fa-
cta est ab illo nimis p̃hdolor erga m̃rem ecclesiā
obdurato **De. de luna**/ fuisse attemptata/ si non
autoritatis tue pondus ⁊ consilij robur addidis-
ses. cuius fauoris tam egregij nos ipsi sacro gene-
rali p̃cilio p̃ntes/ desideratissime pacis annis tā
fere. xl. miserabiliter exulatis/ fructum ⁊ redituz
p̃ximū expectamus. **Et** o te felicem. o te ter q̃
terq̃ beatū si p̃sentialit̃ adesses. si non auditu so-
lo sed p̃p̃rijs oculis coram cernere/ volueris. p̃pi
quam velut in ianuis summi pontificis electio-
nem/ si videlicet efficaci celeritate/ sepositis inte-
rim turbis iocundam tue p̃sentie faciem huic ei-
dem sacro concilio p̃spiciendā attuleris. fructuz
nisi fallo/ ampliorē/ ⁊ te tuisq̃ moribus dignio-
rem afferres q̃ si hoc neglecto p̃manseris in ince-
ptis. **Demineris** beati pauli ad **Gal.** scribentis
Deinde ait **Post annos. xij.** ascendi hierosoly-
mam cum barnaba ⁊ tyto. ⁊ contuli cū illis euā-
gelium quod predico in gentibus. **Seorsum** au-
tem his qui videbant̃ aliquid esse/ ne forte in va-
num currem aut cucurrissem. hoc satis pro tua
re tibi dictum puto. **Est** siquidem apud nos alte-
ra velut hierosolyma. sūt apostolor̃ successores
reuerēdissimi ⁊ deo amabiles prelati. **Gunt** legis
doctores cum quibus tuam ipsam p̃dicationem
conferre tam salubriter q̃ humiliter poteris/ vt
interim sileam de alto p̃fectu multiplici sperato
si veneris. **Crede** mihi doctor emerite multi mul-
ta loquunt̃ super p̃dicationib⁹ tuis ⁊ maxime su

per illa secta se verberantisi/ qualem constat pre-
teritis tempib⁹ fuisse pluries ⁊ in locis varijs
reprobata. quam nec approbas/ vt testatur no-
ti tui sed nec efficaciter reprobas. **Factantur** in-
de varij rumores p̃ populos ⁊ apud nos quorū
multa ⁊ si neq̃ vera neq̃ credenda censeant/ ab
illis qui te (sicut persius loquitur) intus ⁊ i cute
norunt. nihilomin⁹ exemplo pauli qui per reue-
lationem certissimus erat p̃dicationem suam esse
fm̃ deum. voluit p̃pter condescensionē ad infir-
mos. p̃pter autorizationem/ insuper pleniorē p̃
apostolos/ descendere in hierusalem ⁊ collatio-
nem habere cum apostolis. **Sic** agere placeat
noiatisime magister ac dñe. ac interim bene va-
le/ beniuolus susceptoz huius litterule quam in
p̃cinctu scripsi/ die qua solennitatem ipsius quē
p̃renoiati barnabe beatissimi pauli consortis p̃-
ueniendo recensabam. ix. Junij in vigilia sacro
sancti sacramenti. **Porro** quia nescio si forte
non exaudiat hanc exhortationem zeli mei tua
prudens discretio. nolens huc accedere de pre-
senti. **Judicavi** tecum agere. sicut mihi in verita-
te conscius sum q̃ in simili vellem erga paruita-
tem meam similiter ⁊ sinceriter agi. **Attimus**
reuerendus pater p̃renoiatus ⁊ ego querelas ali-
quorum que in manus nostras nedum verbis s̃
scriptis deuenerunt. ⁊ id agimus non ad damna-
tionem tuam. non ad inculpationem. non ad irri-
tationem/ nouit deus sed cautelam super his o-
bus ampliorē. **Scio** millies expertus/ q̃ varia
sepe/ q̃ falsa de p̃dicantibus referuntur. partim
ex arroganti quorūdam malicia. contemptu vel
inuidia. **Scio** deniq̃ qui ait: **Da** sapienti occa-
sionem ⁊ festinabit accipere. **Interim** bene vale
in dñō/ qui tuam in bono viam dirigat custodiat
et confirmet **Amen.** **Finis.**

Reuerēde magister 2

et pater charissime. familiaria colloquia que te-
cum in ianua ⁊ badua/ ⁊ q̃nq̃ alibi me habuisse
recolo. sermonesq̃ tui salutare quos audiui/ o
te omne bonū/ precipue q̃ humilitatem que vir-
tutum oīum fundamentū/ presumere agunt. **Jō**
cum dilecto fratre ⁊ socio meo cancellario parisi-
ensi. ad p̃missa te charitative exhortari persua-
sus sum. **Tuus** per omnia p̃. cardinalis came-
raceñ. **Post** scripturam ⁊ datam litterarum
istarum/ fuerunt die vener/ vltimo p̃terita/ vni-
ti sacro concilio domini castellani/ qui similiter ad
alios/ fecerunt ⁊ publicarunt subtractionē a pe-
de luna. **Digneris** ad pacem regni/ imo d̃ regno
rum laborare. ⁊ bene vale. **Scriptuz.** xxi. Junij
Constantie. **Vale** in domino/ qui tuaz in bo-
no viam dirigat/ custodiat ⁊ confirmet. **Amen.**
Tuus ad te deuotus **Joh̃anes** cancellarius
parisiensis.

Finit epla m^{gri} iohannis dⁱ gerson / ad sc^m vi-
centiu ordinis p^dicator^m missa / in q^a hortat^r vt co-
ciliu^m pstan. sua p^{so}nali p^{nt}ia accedere dignet^r / se-
ctamq^{ue} se flagellantiu^m vt ad t^{em}pus deserat / mode-
stissime p^{su}adet.

Incipit tractatus co-
tra p^{ro}prietarios regule Augustini q^{ui} ascribit^r can-
cellario parisiensi. q^{ui}uis suu^m noⁿ esse verisimili^m sit
quia neq^{ue} in stilo neq^{ue} i doctrina scriptis suis p^{ro}-
fus concordat.

Eius dom^{us} tue augustine p^{re}. ami-
cor^{um} salus. obsequiu^m debit^{um}. since-
raq^{ue} dilectio adu^{er}sus p^{ro}prietarios re-
gule tue p^{re}sesores / et p^{ro}prietatis de-
fensores amicitia iustos suadet fra-

ternus amor / tricus p^{re}de ferru^m iacere / noⁿ vt ledat s^{ed}
suadeat tutio^{re} vita^m veritatis. **I**mpugnabit^r
ergo p^{ro}prietates p^{ri}mo loco p^{er} ipsam regula^m augusti-
ni solito voto p^{ro}missam. **S**ecundo p^{er} autoritatem
scripture sacre et canonu^m. **T**ertio dissolucio p^{ro}-
virib^{us} illo^{rum} rones q^{ui}ntu^m / veprib^{us} p^{ro}prietatis ex-
cussis radicib^{us} / vos amici q^{ui}ntu^m occasio^{ne} h^{ab} tracto /
iuxta vocatio^{ne} v^{ost}ra^m et regula^m. sicut in vnu^m estis
p^{ro}gregati / vnanimes habitetis i domo dei. et sit
vobis cor vnu^m et aia vna. et oia comunia. nec sint
scismata int^{er} vos / que p^{ro}p^{ri}etate^m me^{am} et tuu^m oriunt^{ur}. **C**ha-
ritas eni^m (dicit regula v^{ost}ra) noⁿ querit q^{ui} sua sunt / s^{ed}
comunia p^{ro}p^{ri}etate^m anteponit. noⁿ p^{ro}p^{ri}etate^m coib^{us}. **E**t q^{ui}-
to ampli^{us} rem coe^{re} q^{ui} p^{ro}p^{ri}etate^m curauerit / tato vos
ampli^{us} p^{ro}ficere noscatis. **E**t in oib^{us} q^{ui}bus v^{ost}ra^m transi-
toria necessitas / sup^{er}mineat et p^{ro}maneat charitas
qm^{ui} innocetes / dicit p^{re} aug^{ustinus}. noⁿ estis / si tacendo
fratre^m p^{re}ire sinitis. fratru^m eni^m vuln^{us} crudelis dissi-
mulat. nec sine aie p^{ro}p^{ri}etate^m / misericordie indicat.

Propriu^m si q^{ui}de h^{ab}et p^{ro}hibet aug^{ustinus}. aliu^mis suis
in regule exordio. q^{ui} magis charitate^m et pace^m oste-
deret sine esse religio^{is} int^{er} fratres cuz dicit / In
vnu^m estis p^{ro}gregati vt vnanimes habitetis in do-
mo. et sit vob cor vnu^m et aia vna in d^{omi}no. **S**ed q^{ui}-
et noⁿ dicatis aliqd p^{ro}p^{ri}etate^m. graui^{us} aut^{em} p^{ro}p^{ri}etate^m est fa-
cere q^{ui} dicere. **C**u^m exteri^{us} op^{er} malicia^m sup^{er}addat
interiori. vt furari. occidere et mechari graui^{us} q^{ui}
dicere aut p^{ro}ponere in me^{te}. q^{ui}si p^{ro}hibet expresse
verbu^m p^{ro}p^{ri}etatis a fortiori et factu^m. **N**a dictu^m neq^{ue}
ciam noⁿ h^{ab}et aut bonitate^m. nisi sit signu^m rei cui^{us} est di-
ctu^m. q^{ui}si p^{ro}hibet dicere q^{ui}q^{ue} p^{ro}p^{ri}etate^m. magis p^{ro}hibet
h^{ab}ere illud. **S**ecundo mox sequitur in textu regule
qua^m vouistis. **E**t sint vob oia coia. **D**e aut^{em} fm
logicos est vniu^{er}sale signu^m q^{ui}d distribuit p^{ro}p^{ri}etate^m re
bus generalit^{er} / q^{ui} sub possessio^{ne} cadu^m cui^{us} cu^mq^{ue} na-
ture sint. siue sint iocalia. siue pecunia vel aliud.
Ergo falsificat vniu^{er}salis ista regula in voti v^{ost}ri
p^{ro}p^{ri}etate^m / p^{ro} q^{ui}d cu^mq^{ue} p^{ro}p^{ri}etate^m p^{ro}p^{ri}etate^m / q^{ui} p^{ro}p^{ri}etate^m et
coe^{re} o^{mn}ponunt. **T**ertio p^{ro}sequit^{ur} in textu regule
subiugit. **E**t distribu^mat vnicuiq^{ue} v^{ost}ra^m a p^{ro}posito
v^{ost}ro / vici^{us} et tegumetu^m / noⁿ eqli^{us} oib^{us} / q^{ui}n eqli^{us} ter

valetis oes / sed sicut cuiq^{ue} opus fuerit. **N**o dicit
viginti libras aut scuta. sed tegumetu^m patuz. q^{ui}d
longe paucioris est occupametu^m / q^{ui} p^{ro}precu^m est. **N**ec
p^{ro}formi^{us} vite aplo^{rum} a q^{ui} reglaris vita origine ce-
pit. **N**a sequit^{ur} in regule textu. **S**ic eni^m legi^t in ac-
tibus aplo^{rum}. q^{ui} erat illis oia coia / et distribu^mebat
vnicuiq^{ue} put cuiq^{ue} op^{er} erat. **N**o aut^{em} distribu^mebat
aplis et eoz seq^{ue} cib^{us} pecunia / sed vici^{us} et vesti-
tus. q^{ui} p^{ro}positu^m p^{ro}firmat. **N**a pecuniale vestiariu^m
eqli^{us} tate qua^m intedit Aug^{ustinus}. corru^{pt}it. **P**atet si co-
tingat senex fratre^m et debile cui op^{er} est ampli^{us} ve-
stumetu^m / q^{ui} sano / p^{ro}digu^m fore sui vestiariu^m / et libera-
lit^{er} supra modu^m in comelatioib^{us} exponere / q^{ui}d in
tegumetu^m p^{ro}uertedu^m est. talis senex infirm^{us} male
vestiet^r et iuuenis fortis noⁿ p^{ro}dig^{us} / meli^{us} ipso in-
duct^{us} p^{ro}tra intentione aug^{ustinus}. **Q**uarto arguit^r p^{ro}-
topica regula. **S**i q^{ui}d min^{us} videt inesse / inest. et il-
lud q^{ui}d magis p^{ro}p^{ri}etate^m. ergo h^{ab}et tolerabili^{us} est i no-
uitis ordinis / q^{ui}seniorib^{us} / p^{ro}p^{ri}etate^m impfectione^m eo-
ru^m. sed illis p^{ro}hibet regula / q^{ui}q^{ue} retinere de secu-
lo dices: **Q**ui aliqd h^{ab}et i seculo / q^{ui}n ingressi sunt
monasteriu^m libent^{er} illud velint ee^{re} coe. q^{ui} noⁿ h^{ab}et / si
queret in monasterio. q^{ui}si q^{ui}d de seculo affer^{et} in
monasterio ee^{re} coe oportet. a fortiori illud q^{ui}d de
monasterio est / similis et de redditib^{us} coib^{us}. **B**em^{us}
si in coe reponere h^{ab}et / et p^{ro}p^{ri}etate^m vitare nouiter in-
gressi. **A** fortiori eti^{am} seniores illis / q^{ui}ru^m d^{icit} ee^{re} sta-
tus et vita p^{ro}fectior. **E**t in signu^m hui^{us} eis reueren-
tia exhibet a miorib^{us} ordinis. **R**etinere q^{ui}d noⁿ licet
p^{ro}p^{ri}etate^m his q^{ui} habueru^m in seculo. neq^{ue} noⁿ habenti-
bus in seculo / in monasterio querere p^{ro}mittit aug^{ustinus}.
q^{ui} oib^{us} iubet p^{ro}p^{ri}etate^m noⁿ h^{ab}ere. q^{ui} oes q^{ui} ingressi sunt
aut habueru^m aut noⁿ. **S**i p^{ro}p^{ri}etate^m relinq^{ue}ndu^m est. si se-
cundu^m / noⁿ est querendu^m. q^{ui} nullo mo^{do} retinendu^m. q^{ui}
tinus hac arte et modesta diuites h^{ab}uiliuntur / et
paupes noⁿ inflent^{ur}. **Q**uinto edocet aug^{ustinus}. q^{ui}ntu^m
sibi cordi fuerit coe charitati int^{er} fratres / et abo-
minabile p^{ro}p^{ri}etate^m / dissensio^{is} et brige fomes q^{ui} de
h^{ab} p^{ri}mo loco tractare incipit in regla / vsq^{ue} ad locu^m
de orone. **N**o nesci^{us} / quo p^{ro}p^{ri}etate^m scismata facit.
vnanimitati adu^{er}sat^r et paci. q^{ui}bus op^{er} est oratio^{is} / ite-
ste hug^o. i expositio^{ne} regle. **N**on p^{ro}dest inq^{ui}t vna
dom^{us} / si sepat diuersa volutas. q^{ui}n longe maior
vnitas animi q^{ui} loci. habit^{us} et quici^{us} cordis / q^{ui} cor
poris. **C**haritas aut^{em} est q^{ui} habitare facit vnan-
mes in domo et pace vera tribuit. **Orone q^{ui} ex-
audibile facit / nec q^{ui} sua sunt querit. sed que iesu
christi. **H**inc eti^{am} fratres monet ibide^m ne sapietes
sint in oculis suis. opinio^{is} p^{ro}p^{ri}etate^m defensores aut
p^{ro}cordie turbatores. **S**i q^{ui} p^{ro}cordie aduersat^r p^{ro}p^{ri}etate^m
volutas. q^{ui} eti^{am} p^{ro}p^{ri}etate^m cista aut bursa noⁿ puenit co-
muni charitati / q^{ui} illa coia p^{ro}p^{ri}etate^m anteponit. **S**exto
vbi de orone ieiunio et lectura p^{ro}ad^u me-
tionem fecit aug^{ustinus}. in regla. p^{ro}sequit^{ur} de cibo iufirmo-
ru^m specialiori loq^{ui}ns q^{ui} sano^{rum} inq^{ui}t. **E**t si eis q^{ui} ex
moribus delicatiorib^{us} venerit ad monasteriu^m / ali-
qd vestimto^{rum} aut alimto dat^{ur} q^{ui}d noⁿ fortiorib^{us} et**

Prima pars

Frustra nempe dari diceret nisi hos nihil habere unde hec comparant intenderet. **S**eptimo idem facit sed implicite. cum phibz non figi oculos in visa muliere. **N**ec dicatis inquit vos animos habere pudicos si oculos habetis impudicos. ergo cum pari voto pmittit paupertas sicut castitas. abijcenda est a manu ois pprietaria possessio. sicut ab oculo ois femine delectio carnalis quia oculus et manus in istis se habent pformiter et vtrūq; est reuerti ad vomitū. **H**ic in visibilibus carnis. illic in opibus seculi coram iusto iudice. **E**t sequitur in regula. **H**oc inquit qd dixi d oculo non figendo etiam in ceteris phibendis obfuetur cum dilectione hominū et odio vitiorum. **C**onuietus autem si recusauerit ferre vindictam priuetur a pfortio fratru. **C**onfirmat quia plus est rem illicitam tangere q̄ videre tantum. et adhuc amplius possidere et ad nutum habere voluntatis q̄ tangere aut velle. ergo si in voto castitatis phibet oculus figi in feminā quare i voto paupertatis phibet etiam ppria possessio? **N**on enim minus scandalizat apostasia seu tergiuersatio secundū q̄ primi in p̄spectu hominū. **O**ctauo non alit sapit venerabilis hugo in expositioe. **E**t non dicatis aliquid ppriu. **N**on dicim inquit quicq; meū aut tuū. sed nostrū. vt dicat capa nostra vestis nostra. gratiū nostrū. sicut domus ecclesia et clastrū. oia in cōi habēda sunt. **C**arnales sunt fratres qui cōmunia diuidūt spūales q̄ diuisum in cōi reponūt. ergo si volumus hereditate possidere dñm nihil habeamus ait preter ipsuz. **Q**uā si aurū. argentū. vel qd aliud cum christo queris dicit hierony. cū istis et similibus pprijs pars fieri dedignat de. **A**postoli imitemur sententiā ad **T**imoth. vi. **H**abentes alimēta et q̄bus tegamur etc. **Q**uipe tribus leui non habuit partem in terra. **M**ono in expositioe regule. **E**t distribuat unicuiq; put opus fuerit. **D**ñs ordinavit ecclesiā vt pleriq; spūalibus. ceteri autē tpalibus vacarent. **P**repositoz officia sunt subditis corpalia ministrare. **S**ubditoz vō spūalib⁹ insistere orōnib⁹ videlicet p̄templationi et lectioni. ergo pfundit religio cum quisq; puifor effici necessitatis et cōis m̄gr vestiarū tollit. **D**ecimo quia vestiarū equaliter distributū ptrariat regule dicenti. q̄ non equalit est omnib⁹ tribuendum quia non equalit valent omnes. **P**luribus enī indiget eger q̄ sanus. et senex q̄ iuuenis. **I**ta enī seruanda ē nature necessitas vt non intereat corpus sed seruiat et non supbiat. **E**ndecimo p̄ eundem venerabilē hugonē in expositioe huius passus. **E**t qui aliquid habebant in seculo libenter illud velint esse cōmune. **D**uo inquit sunt que relinqui oportet ppter deum. facultas. scilicet possidendi et voluntas habēdi iuxta dñi sententiā. **L**u. xii. **N**isi quis renūciauerit omnibus que possidet non potest meus esse discipul⁹

Non enim sufficit exteriorē relinquere substantiam nisi interiorē rescindam⁹ p̄cupiscentiam. alias esset renūciatio vocalis tim⁹ et hypocrisis dissimulatio facta coram hoibus non coram deo qui nouit abscondita cordis. **D**uodecimo hūgo exponendo hunc passum vnanimitē viuere. sic inquit. **P**auptas et humilitas generāt charitatem inter fratres. **C**haritas vero nutrit et fouet vnanimitatē concordem et pacem. ergo p̄ locum ab oppositis. possessio et supbia discordiam et irurgium. vt cum vnus est altero ditior. p̄sequenter superbior et infestior. **D**espectores enim sunt et iniuriatores diuites vt dicit **A**risto. iij. eth. et se dignificātes super alios quo deperit cōfestim fratnitatis vnitas. et per p̄sequens charitas deuotio et religio. **T**redecimo inter occasiones alias pprietatem inducentes potissimū arbitroz fuisse humanū timorem deficiendi in necessarijs tempore egritudinis et senectutis qm tunc opus est multo pluribus q̄ cum valemus. **N**unqd autem tanta forsitan puifio foret in regula circa infirmos et debiles nisi hāc sollicitudinē a cordibus fratru intenderet aug. euellere vñ sanos ne moleste ferāt lautius egros pasci ostendit felicior esse dicens. **M**elius minus egerē q̄ plus habere. **D**ecimoq̄to ppriu religiosoz regularium impugnat per illud aug. in regula. **Q**uicq; instantū malum pgressus fuerit vt occulte ab aliq litteras aut munus accipiat si hoc vltro offert. parcatur illi et oretur pro eo. **S**i autem deprehēditur aut p̄uincitur grauius emendat. vbi hug. aliquid occultare inquit est ordinem infringere et sanctum ppositum paupertatis. **Q**ui abscondit inq; mortalit peccat velut alē gliezi factus sacilegus. **N**obis ait puenit bene viuere et bonū exemplum dare et malam tollere suspitionē. **N**on est malum quia munus cum vt sic ex amore pcedit. neq; quia cultellus aut hmoi ergo quia pprium. p̄sequētia pbatur. quia ei qui non fecisset votum paupertatis vtputa seculari non esset peccatum accipere et seruare sicut regulari. **N**isi ergo periculosum esset ppriu salutis non vocaret illud aug. grande malum grauiusq; puniendū etiaz si ex dono vel munere pcedat d pprijs bonis seculi. q̄tomagis ergo si ex impia voluntate seruetur de bonis cōmunibus. **D**ecimoq̄nto impugnatur pprietas per regulam beati aug. vbi dicit. **V**estēs v̄ras sub vno custode habeatis vel plurib⁹ ne a tinea ledāt. **C**ustodiri iubet vestes dicit hugo ibidem ppter duo. **P**rimo ne per incuriam a tinea ledant. **S**ecūdo ne frater. quispiam illam quam habet vestem ppriam credat si i pprio loco seruaretur. puta in camera vel in cista eius. **A**d exterminandā enī omnem pprietas p̄sequenter dicit aug. in regula. **N**on ad vos ptineat quod vobis indumentū p̄o temporū congruentia proferatur vtrum illud qd deposuerat

an aliud recipiat dū tñ vniciq; put op^o ē non
neget. Neq; querat deteri^o se accepisse/ q̄ po-
suerat. s̄ magis probate inq̄t q̄tū vobis desit i
sancto interiori habitu cordis q̄ p̄ habitu corpo-
Tris litigatis. **¶** Decimosexto p̄firmat exterminia-
tio proprietatis expositōe hugonis in regule
passu. **¶** Discam^o inq̄t fr̄es sup̄flua resecare vt dū
qđ opus ē nō negat. vltra qđ op^o sit a nemine re-
quirat. **¶** Sup̄flua quidē ē secūda tunica. p̄fectio
ni religionis euāgelice p̄traria **Matth. x. 7. Lu-**
ce. x. Neq; duas tunicas habeatis. **¶** Et intellige
p̄ tunicā vnā/ q̄tum sufficit de vestitu p̄ tegimē-
to necessario vni^o. **¶** Sup̄flūū est etiā h̄mōi anhelare
ad qđ nō p̄it puenire cū salute. **¶** Et in voto
paupertatis sibi velle abstulit 7 posse. **¶** Ad se^o ve-
ro abiurātū velle anhelare nō min^o ridiculosū
est/ q̄ si quis de monacho studeret nō eē mona-
chus aut de sterili plificus. **¶** Decimosextimo
hoc idē vitiū p̄rietatis cōdemnat **Aug^o** in re-
gula dicens. **¶** Et sicut pascimini ex vno cellario/
sic induamini ex vno vestiario. **¶** Unum 7 multa
opponunt. iij. metaph. **¶** Cū ergo iubeat vnum 7
cōm vestiariū. sequit^o p̄ locū ab oppositis q̄ p̄-
hibet p̄prium 7 singulare multū. **¶** Videte ergo
si votū seruatis regule. cum toriens infringitis
7 tam expresse nō semel sed quotidie. **¶** Iudicate
si ex vno vestiario induimini/ eo mō qđ pascimini
ex vno cellario/ 7 si que seruatis in vris cameris
vel cistis/ sub cōi sint custodia sicut vinū i penu
aut bladum in horreo. **¶** Qđ si dixeritis/ p̄fecto
diē negatis 7 experientia opposita. 7 cōtradictio
ria simul vera cōceditis. **¶** Cōtra quos nil ampli-
us disputandū dicit **Aristo.** nisi tales aut i ignē
p̄icere aut excecāre. **¶** Quia idē est p̄icere 7 non
p̄icere illis excecāre 7 nō excecāre. **¶** Negare qđ
nō potestis. qm̄ p̄missam paupertatis fidē violat
7 ad vomitū reuertimini possessionis derelictē.
¶ Decimooctauo **Aug^o**. necdū p̄tentus ē cōe-
tē vestiariū/ aut dona seu munera parētū 7 ami-
corum/ sed etiam vult eē cōmunia opa singulo-
rum qđ est maius/ dicens. **¶** Nullus aliquid sibi
opere/ sed omnia opa v̄ra in vnum fiāt. maiori
alacritate 7 studio q̄ si vobis p̄is faceretis. **¶** Ca-
ritas enī postponit p̄pria cōibus. imo p̄pria ne-
scit. **¶** Et quāto ampli^o rē cōm q̄ p̄pria curaueri-
tis. tanto ampli^o vos noueritis in religione p̄fi-
cere. qm̄ cōia curare charitatis ē meritorie. sua
aut p̄pria nature reciproce. **¶** Decimonono
probat hoc idē p̄ illud qđ sequit^o in regula. **¶** Cō-
sequēs ē enī vt qđ filiis suis i monasterio cōstitu-
tis aliquā cōtulerint vestē/ siue qđlibet aliud in-
ter necessaria deputandū/ illud non accipiat oc-
culte. sed sit in potestate prepositi/ vt in rem cō-
munē redactū/ cui necessariū fuerit/ p̄beat. **¶** Ma-
ior aut rō cōitatis videt^o eē dō bonis ecclie cōmu-
nibus qđ de ipsorū parentū donariis. que ex p̄-
prio p̄cesserūt eorū. **¶** Ergo si p̄prium prohibet i se

cūdis. sequit^o etiā qđ i p̄mis. **¶** Vicesimo ostē-
dit hoc ip̄m p̄ hugonē exponētē hūc passum
In cōi oīm vita inquit cuiusmodi ē religiōis cō-
uersatio. nihil licet recipi. nihil occulte retineri.
¶ Alas iā nō eēt cor vnū 7 aia vna/ si nō eēnt oīa
cōia. vbi aut oīa cōia/ nulla sūt p̄p̄a. **¶** Dic mihi
qđo nōne regulā Augustini vouisti/ nōne vitam
regularē fm̄ eā tenere p̄misisti/ nōne oīa p̄di-
cta dicit eē cōia? **¶** Ergo necessario aut illā p̄missā
nō tenes votifragus. aut nihil penes te p̄p̄ū
habes. alias regularis nō es s̄ magis irregulari
Cū enī nihil retinet/ dicit **Hugo/** p̄p̄iū. aua-
ricia restringit. inuidia religat. 7 om̄e somētū
discordie sup̄flūū resecat. charitas vnanimis cō-
nutrit. 7 paupertas deuota custodit. **¶** Et dū nō
licet terrena retinere/ cogit ampli^o celestia cogi-
tare. tractare. diligere. tanto min^o enī sup̄na dili-
git qđ q̄to magis in infimis delectat. **¶** Vicesi-
moprimo/ p̄p̄etas repellit hugonis auctate.
¶ Sunt inq̄t qđ grauit^o turbant inter fr̄es cū non li-
cet donaria retinere parentū. amātes suare mu-
niscula suorū/ 7 i proprio delectant. **¶** Adeo enim
sepe inardescūt vilib^o 7 paruis istis oblectamē-
tis. vt eorū occasionib^o soleant turbare p̄cordiā
fratrū. qđ p̄suasione diabolica fieri dubiū nō ē
qđ in eo tēptat i qđ magis se p̄ualere cogit. **¶** Pro-
pterea diligēt oīa terrena calcanda sūt/ qđ cha-
ritatē fraternā turbare p̄nt/ vt sit laque^o p̄ritus
7 nos liberati sim^o. **¶** Vicesimosecundo sup̄ad-
dit **Hugo** sup̄radictis qđ frat^o qđ mun^o acceptū ce-
lauerit/ furti iudicio p̄dēnet. **¶** Max^o dixi. imo cer-
te sacrilegio/ qđ peius ē/ qđ si inde filis fact^o pro-
diti. **¶** Prodit enī puentū tortū/ cū rem ei^o cōm
ecclie de sinu charitatis subtrahit in p̄p̄iū vsū
Aeri^o dixerit. prodidit seipm̄ cūz retrospicit ad
abiectū seculū/ 7 regulā violat 7 votū. **¶** Ergo si
furtū cōmittis fm̄ hugonem. seruādo seculare
donariū/ nunqđ erit sacrileg^o qđ de cōi sacro pro-
p̄iū suū facit. **¶** In cōi dederūt fundatores. 7 nisi
in cōi retinere potes cū salute. **¶** Vicesimotertio
lauacrū corp̄is infirmī 7 lotionē vestīū curiosaz
prohibet **Aug^o**. in regula fieri fm̄ p̄p̄iū arbi-
trīū frat^o s̄ magis p̄posito/ vt etiā si nolit frater
faciat iubēte p̄posito/ qđ illi expedit pro salute
corp̄is. **¶** Et si velit/ negāte illo/ non faciat vt non
obediat sue cupiditati. **¶** Cū q̄beat^o p̄ **Aug^o**. cū
regula/ vota/ p̄missa/ max^o 7 prim^o sit p̄posi-
tus p̄ deū/ regularib^o filiis suis canonicis/ p̄ci-
piēs in tot locis 7 passib^o oīa h̄re cōia. 7 in pro-
prio nihil. sequit^o qđ illi parendū ē/ 7 nō proprie
lasciue. qm̄ hugone teste nō ornat nitor corp̄is
aut vestīū s̄ mox. 7 sp̄ialis magis q̄renda ē mū-
dicia q̄ corp̄alis. **¶** Si qđ p̄pria libido prohibet
in lotionē vestis aut corp̄is rōne obedie p̄mis-
se qđ p̄pria abiecit volūtātē/ q̄re etiā nō probi-
beret p̄p̄ietas pecunie 7 localī/ repugnans
voto paupertatis/ charitatēq; fratne. multo min^o

Secunda pars

rationabile videtur in forensibus et alienis proprium licet re cuiusmodi sunt fortune. bona in cista aut in camera seruata quod in propria corporis sanitate longe magis necessaria. sed in ista secunda propria voluntas prohibetur et auferitur ut dictum est. ergo sicut in prima. ¶ Vicesimo quarto arguitur per illud in regula augustini de egrotantium cura laborantium et debiliu vel seniu. quod alicui est fratrum iniungenda ut petat de cellario quod cuius opus esse prospexerit. Quandoquid ergo necessitate petende sunt de cellario. ergo si non sit opus proprio per necessitate infirmitatis. multo minus tempore sanitatis. ¶ Vicesimo quinto arguitur per eundem Augustinum. ibidem. Siue inquit qui cellario. siue qui vestibus siue qui codicibus scribendis preponunt sine murmure seruiant fratribus suis. Proprium ergo vestiariu tolerare aut petiti est regulam interimere. promissasque comune statuit vestiarij per expressum. Cuius autem tollit. cum quisque pro se curam gerit. et per consequens regula corrumpitur et frangitur videntibus scientibus et volentibus vobis singulis in graue discrimen salutis animarum vestrarum. Regula ponit vnum cōm. vos autem proprios oēs. Dicite ergo si regulam promissam seruatis. ¶ Vicesimo sexto confirmatur hoc ipsum per illud quod mor sequitur in regula. Vestimenta inquit Augustinus. et calciamenta quā fuerint indigentibus necessaria dare non differant sub quorum sunt custodia que poscunt. Ubi Hugo. Ad ministrare debet frater deputatus cōi vestiario sine murmure. Caueant ergo fratres ne nimis petant in portione. aut superflue. nam quicquid superfluum est mortiferum est illis. Nam vnde pauperes erimus si penuriam non habemus? Attendat quod oblationes fidelium sunt que vestiunt et comedunt ut formident populi peccata portare. Usque ergo ad puisionem calciamentorum Augustinus. non descenderet si quicquid fratribus proprium concessisset. ¶ Vicesimo septimo confirmatur per illud Augustinus. in regula. Lites autem nullas habeatis inter vos etc. Maximum autem fomentum litium est proprium quod secant inter voluntates teste Seneca. Felice inquit dixeri humanam vitam si hec duo pronouia possessiua. meum et tuum tolleretur de medio. Et in epistola. xlii. Si vis viuere in pace. aut pauper sis. aut pauperi sis. Rixa autem est inter competitores. Et Ethici. v. Buge et dissensiones sunt institute. Et Boetius in tertio. vnde forenses quimonie. nisi quod vi vel fraude a volentibus pecunie repetuntur cupite. Tolle proprium de claustro et lampades extinxisti inuidie. luxurie. rixe. auaricie. ceterorumque defectuum. ¶ Vicesimo octauo arguitur per illud de regula prope fine. Et autem cuncta ista seruent. dicit Augustinus. et si quid minus seruatum fuerit non negligenter pretereas sed emendandum corrigendumque cures ab eo quod preest vobis. Ipe enim quanto loco superiore tanto in periculo maiori distat nisi corrigatur versus manifestos et defectus patentes quibus regula corrumpitur et laceraatur in periculum salutis

animarum quoniam illud est reddere rationem per omnes. ¶ Huiusmodi abbas vitam secundum regulam Augustini. et sicut fratres. Illa totiens clamat omnia esse communia vnum cor et animam. nihil habere proprium. commune vestiariū. et tamen contrariū agit quotidie. Et quod deterius est usque adeo infecit hoc virus cunctos ut neminem conscientia remordeat. nemo ex abusu vetustate doleat. aut peniteat. quod indicium est obstinationis et irremissionis periculum quoniam qui conscientiam remordentem non habet. minime penitet. si non penitet fecisse non dolet si non dolet non preterit quod non preterit non preterit nec absoluit usque in fine vite. Discrimen hoc commune est. si tamen primo capitis. et consequenter membrorum. capitulis. quia regulam promissam nec seruat nec seruare cogit. iuxta vocationis officium cuius est secundum Augustinum. corripere inquietos. consolari pusillanimes. infirmos suscipere et patientem ad omnes fore. Membrorum autem. quia non tenuerunt promissam regulam. Pudet dicere sed veritas virget ne in fermentum phariseorum descendatur. verendum est hodie de quo Matth. xxiij. scribit. Ne vobis etc. qui decimatis mentem. animum. cūminum. et reliquistis que grauiora sunt legis iudicii. misericordiam et fidem. Si breuis producit et longa corripit. si in notula catus si in lectura vocabulo titubatur si rumpit leuiter silentium. si cerimonie reuerentiales non seruatur si vestes indecentem compe. si ceterisque minimis defectus modicus committatur corrigi diligenter. Que autem maiora sunt. et in corpore regule promissae expressa tam frequenter votaque tria pernentia cuiusmodi sunt superbia. rancor. comestiones. luxurie. proprietates auaricie. preciose vestes. vasa argentea in camera. ceteraque curiositates. probdolor negligunt. Tales increpas christi prelatos. vbi supra. cecos cecorumque duces appellat. deglutientes camelum et culicem excollentes. ¶ Vicesimonono percludit per regule calcem in quo dicit Augustinus. Et autem in hoc libello tanquam in speculo possitis suspicere. ne per obliuionem aliquid negligatis semel in septimana vobis legat. Erybi vos inueneritis que scripta sunt facientes. agite gratias deo bonorum omnium largitori. Ubi autem si bi quicumque vestrum videt aliquid deesse doleat de preterito caueat de futuro. orans ut ei debitum dimittatur. et in temptatione non inducat amem. Ideo autem legi dicit venerabilis Hugo et legi precipit ab Augustino. septimanati ut memoriam teneat et obseruet diligenter. Ex quo igitur regula beati patris Augustini vobis speculum est o regulares. tam frequenter vobis coram facie propolita. quod trabem oculo videri non videtur. quod festucam videtur in alieno. Trabes enim ut dicit Chrysostomus. super Matth. est peccatum cleri. festuca autem secularium. Et cuncta seruent dicit Augustinus que in regula sunt regula legat. et minus obseruatum non pretereas sed corrigatur. Quo autem ergo tanto tempore dissimulatis pretereas cōe vestiariū

Incipit secunda pars
huius tractatus.

ut induamini ex vno vestiario sicut vescimi ex
vno cellario. Regere non potestis quoniam voto pro-
miseritis solenni. quod in regula legitis quotidie tot
in passibus et locis. Ante votum dicit augustinus liberum
erat reddere. sed necessarium saluti post votum.
Voto namque propria. vobis facta sunt precepta et li-
bera necessaria. Aliqua ergo dolendum est de preterito
commissio et futurum cauendum ut sitis factores ver-
bi et non auditores tantum. Jacobi. i. Quia si quis au-
ditor est et non factor. compatitur viro consideranti
vultum naturae suae in speculo. Considerauit
enim se et abiit et statim oblitus est sui ipsius. Sic est au-
dire quotidie in regula legi (si tamen legatur) quod
vocati estis et congregati ut unanimis. habite-
tis in domo. quod cor unum et anima una. et omnia
sint generaliter et vniuersaliter communia. et non
dicatur aliquid proprium. Quia etiam donarius aut
paternum munus vel littera non seruetur. sed phi-
beat in coram. quod vestes sub vno coram custode habe-
antur quod induamini ex vno vestiario sicut vesci-
mini ex vno cellario quod nullus sibi aliquid operetur
sed omnia opera in vnum fiant. quod quanto plus coram pro
prium curatur. tanto amplius in religione proficitur.
Quia charitas quae sua sunt non querit. sed postponit pro-
pria communibus. Audire inquit haec sed non facere.
audire parum est aut scire regulam nisi facere sequatur.
Seruare denique obedientiam et castitatem non sufficit
si paupertatem et abiectionem paupertatis neglexe-
ris. quoniam apostolo Iacobo testante. Qui in
vno offendit. factus est omnium reus. Quinimo.
quanto crebrius et sepius auditis et non imple-
tis tanto culpabiliores estis. Quoniam. ij. Pe.
ij. dicitur. Melius erat viam iusticie non cogno-
scere quam post agnitam retrosum conuertere. Legi-
tis ergo in regulam vestram nisi vos preparatis
ad emendationem. neque regulares vocari mere-
mini. aut habitum eorum gerere. seu de eorum bonis
necessaria vite sumere iuxta intentionem funda-
torum. nisi regulam obseruetis pro viribus amo-
do in futurum. de preteritis penitentiam agentes.
Donet autem dominus ut verbis utatur Augu.
ut obseruet haec omnia. proprium abicietes ut
vultis. quicumque regulares estis tanquam con-
cordie et pacis aduersarium. Vos quoque qui preestis
pro dei misericordia cogitate animo. deuota re-
ducere. et obliqua in directum. neque dissimuleti vl-
terius. Non est enim grandis differentia vtrius-
que letum inferas vel admittas ait Sinachus pa-
pa et Innocentius. Error cui non resistitur sap-
probatur et veritas si non defenditur opprimitur
Ezechielis. xxxiii. Sanguinem eius de manu
tua requiram. Haec de prima parte sufficiant
in qua proprietates regule beati Augustini visa
est repugnare. In secunda parte videndum est
qualiter proprietates impugnantur per sacra scri-
ptura et canones tam auctoritatem quam exemplis.

Religiosorum statum dicit sanctus Tho. ij. q. cxxxij. est perfectior sicut et
episcoporum. Probatur auctoritate saluato-
ris. Matth. xix. Si vis perfectus esse
vende omnia etc. Et Luce. x. Maria
optimam partem elegit. Ad vitam eternam ingredi volentibus
necessaria sunt precepta. ad perfectionem
consilia. Hoc idem dicit Biony. in. v. et in. vi. capi-
tulis celestis hierarchie. monachos vel theopre-
tas. id est deo famulantes perfectos vocat. Confor-
miter etiam Paulus ad Col. iij. Super omnia
charitatem habete. quae est vinculum perfectionis.
Unde quod perfectus est cum suo coniungitur
fini. quantum possibile est. hoc autem est per cha-
ritatem. 1. Joh. iij. Qui manet in charitate in deo
manet et deus in eo. Et Biony. de diuinis nomi-
nibus. Extasim est faciens diuinus amor. trans-
ponens totaliter amantem in amatum. sane tam
intelligendum. Totum enim et perfectum totalitate dili-
gibilis non diligit nisi a se ipso deus totalitate di-
ligentis aie nisi a beatis. hoc est toto affectu. sp-
in deum tendere. sed bene totalitate viatoris qui
in affectu nihil habet non solum repugnans cha-
ritati. quod est peccatum. quoniam hoc etiam incipit
entibus et proficientibus conuenit. sed etiam im-
peditum eius ut sunt sollicitudo. cura temporalium
possessiones. diuitie. propria voluntas. coniugium
et homines quae abiciuntur religionis voto. Ita te-
ste Augustino venenum charitatis est cupiditas.
Hinc in collationibus patrum inquit abbas Mos-
ses Ieiunia. vigilie. meditatio scripturarum. nu-
ditas et priuatio facultatum non perfectio sed per-
fectionis instrumenta sunt. nec in ipsis consistit dis-
cipline finis. sed per illa deuenitur ad finem. quod
non omnis religiosus perfectus est nisi tantum perfectum habet
statum. Precepta remouet quae charitati sunt
contraria. consilia autem impedimenta actus eius.
Dicit Aug. in enchiridion. Quicumque mandat
deus quorum vnum est non mechaberis et quicumque
non iubet sed ammonet potius consilio. quorum vnum
est. bonum homini mulierem non tangere tunc recte
sunt. cum ad charitatem ordinantur. quod mox vni-
tur quod deo. 1. ad Timo. vi. Finis precepti chari-
tas. Precepta ut ait Hiero. ad demetriadem vir-
ginem. et prohibitiones. de necessitate sunt salu-
tis ut colere deum et sabbatum non occidere non
mechari etc. quia mala prohibentur et precipiunt
bona per illa. Sed consilia de concessis sunt et li-
citis ut est libertas voluntatis. usus carnis in con-
iugio possessiones et diuitie. 1. Corinth. vi. De
virginibus domini preceptum non habeo. consi-
lium autem do. Ab horum abstinencia voto se
astringit religionis perfectio. quo perfectus va-
cet deo ad augmentum meritorum victoriam tem-

Secunda pars

ptationum et maiorem vñionem cum deo. **Hinc** **Isido.** de summo bono. recedere inquit bonum est corpe. **Et longe melius voluntate.** **Et Anselmus** in libro de similitudinibus. ponit de homine vlcibus et arenulis pleno. quod se ligari facit et seceat et sanescit. **Et Gregorius.** super **Ezechiel.** Sicut holocaustum est perfectius legis sacrificium. quia totum incendit. sic qui nihil reservat sed sensum linguam atque substantiam omnipotenti immolant solent voto. ut deo totaliter se mancipent. perfectio enim habet statum cuiusmodi est religio. **Finis** siquidem religionis perfectio charitatis. cuius sunt impedimenta tria quae abiciuntur voto. libtas sui. possessiones et diuitie. et carnis voluptates licite secularibus. et prohibite religiosis. quantum per abstinentiam horum promissa operam debet charitati perfecte. **Confirmat** idipsum a sancto **Thoma.** ubi supra. **Status** inquit religionis est quoddam exercitium et disciplina. quod ad perfectum iter charitatis. **Ad hoc autem necessarium** est ab amore mundalium affectuum diuertere. ut patet per **Augustinum.** li. x. confessionum. **Quoniam** te amat. inquit. domine deus quicumque propter te aliquid amat. **Et Bernardus.** vi. **Non** potestis deo seruire et mamone. **Et Johannes** in canonica. **Frater** nolite diligere mundum etc. **Quoniam** qui diligit mundum non est charitas dei in eo. **Et Gregorius.** in omelia. **Tanto** inquit quisque minus superius diligit. quanto magis inferius delectatur. **Amor** ergo siue concupiscentia carnis et oculorum et superbia vite impediunt perfectionem charitatis dei et primi trahuntque hominem inferi. **Sed** per oppositum paupertatis votum. castitatis quod et obedientie tenentur fursu in deum. veluti nihil inferius habens quod delectet. **Paupertatem** commendauit Christus caput ecclesie nascendo. **Luce.** v. quoniam a paupere matris virginis nascitur in stabulo. patris inuoluit. et inclinatur in praesepe. **In** omni denique vita sua relucet paupertas. **Nihil** possidere in proprio commendat vetus testamentum. **Nume.** xviii. **Dixit** dominus ad aaron **In** terra eorum nihil possidebitis. nec habebitis partem inter eos. **Ego** pro et hereditas tua in medio filiorum israel. **Nimis** auarus est dicit **Augustinus.** cui non sufficit deus. **Et Hieronymus.** Dominus cum istis infimis pro se fieri de dignatur. **Et Ambrosius.** Hi apti sunt ad regnum celorum quod nullis cupiditatibus occupant. sed ad futura festinant promissa vite celestis. **Et Gregorius.** Illic cupit animus assistere ubi se speret sine fine gaudere. **Et** ad magna premia perueniri non potest. nisi per magnos labores. **Si** propter te dominus siue renunciat michi cum dicit quod est mea et quod sunt fratres mei. **Cur** tu domum tuo cupis anteferri. **Unde** inueni quarenti quod pacto vitam habet eternam. **Rendit** vitas. **Si** vis inquit ad vitam ingredi serua mandata. **Rursus** dicente inueni. **Hec** omnia feci a iuuentute. **Adiecit.** Si vis perfectus esse vade et vende omnia quae habes. et da pauperibus et sequere me. **Hoc** summo claustralibus notandum. **Non** enim ait dominus manduca. desce. dormi frui delicias et honoribus mundi. thesauros habeto. vasa argentea. iocalia et cetera. sed dicit vende

omnia. non partem sicut **Ananias** et **Saphira.** sed omnia tua supple quod habes iusto titulo. **Nec** ait da proximis sed pauperibus. **Nec** attendendum dicit **Augustinus.** quibus monasteriis aut indigentibus feceris. quoniam omnium christianorum res una publica est. **Audiatur** pauperes et letentur quod sit pars hereditatis eorum. **Beati** inquit Christus pauperes quoniam ipsorum est regnum celorum. **Contra** paulus ad **Timotheum.** vi. **Radix** inquit omnium malorum cupiditas. **Hac** cupiditate plenus homini quod opus est. secundum glossas magistri et diabolus cecidit de celo in infernum et parentes nostri primi de paradiso in exilium. **In** greco autem habet radix omnium malorum philargia. id est amor pecunie. **Scribit** etiam **Ecclesiasticus.** x. **Avaro** nihil est celestius. **Et apostolus** ubi supra. **Quia** quidam inquit appetentes errauerunt oino a fide Christi deserentes. quia in duobus locis non potest affectus nostri partiri desiderium suum. **Breuitus** diuersis in locis sacra scriptura laudat et approbat voluntariam paupertatem. **In** religione quod est domus dei abicienda est omnis negociatio et proprietatis possessio. **Non** sit inquit **Hieronymus.** in domo orationis. negociatio. non possessionum amor. non cupiditas ne ingrediat **Iesus** iratus spelunca latronum et in mensas subuertet vendentium in hora nouissima mortis. **Multi** inquit **Origines** sunt in domo dei quod est ecclesia non spiritualiter ut promiserunt viuentes. sed carnaliter magis. vendentes et ementes qui rarius orationi debite vacant secularibus intentionibus et dediti negotijs.

Hactenus proprietates collata lapidibus sacre scripture. superest etiam per candes sacros impugnare. extollendo voluntariam paupertatem. **Clemens** quartus. xij. q. i. dulcissimis etc. sic dicit. **Communis** vita omnibus est necessaria fratres. maxime his qui deo irreprehensibiliter cupiunt militare. et vitam apostolorum imitari. **Communis** enim usus omnium que in mundo sunt omnibus esse debuit. sed per iniquitatem alius dixit hoc esse suum. alius istud. et sic inter mortales orta est dissensio. **Denique** grecorum quidam sapientissimus omnia communia esse amicorum dixit. **Et** sicut aer ait. aut lux solis diuidi non potest aut mediari. ita nec cetera quecumque communia que data sunt omnibus ex natura. **Propter** quod dominus ait per prophetam. **Ecce** quod bonum et quod iocundum habitare fratres in vnum. **Et** apostoli communi in vnum duxerunt vitam. **Quoniam** ut in eorum actibus dicitur. multitudinis credentium erat cor vnum et anima vna. nec quisquam aliquid dicebat suum. nec erat egens inter eos. **Omnes** qui domos vel agros possidebant venditis illis offerebant precium ante pedes apostolorum sicut quidam vestrum cognouerunt et viderunt nobiscum. **Ananias** autem vir austerus et **Saphira** vxor eius quia mentiti sunt nobis presentibus corruerunt. **Sequitur.** **Quapropter** vobis cauenda mandamus et vobis obedire precipimus doctrinis apostolorum et exemplis.

vt ab apostolicis regulis non discedatis sed cō-
munem vitam ducentes adimplere satagatis.
Ibidem statim allegat post hiero. ad nepotia-
nū. Clericus interpret vocabulū suū / et esse nita-
tur qd dicit clericos grece fors ē latine. qz dñs ps
eius. et de sorte dñi sunt. Talis ergo eē debet vt
possideat a dño et possideat ipse dñm. Ex si quip-
pam pzet dñm possideat ps ei⁹ nō erit dñs. ver-
bi grā. si aurū. si supellectile / cū istis nō dignatur
dñs fieri ps eius. **I**ncleuita nō accepit ptem i
terra sicut ceteri trib⁹. **A**mbro. psequē de fu-
ga seculi. hoc in loco inducit. Cui ait: portio est
deus. nihil curare dz nisi deū. ne alter⁹ necessita-
te et solitudine impediatur. **A**ug⁹. in eodē loco
nolo rē. **Q**ueres in vobis pollere debet. pscia
scz et fama. Cōscia ē necessaria tibi. fama pximo
tuo. Sequit paulopost. Nulli licet in societate
nra aliqd hre ppriū. Et si q habuerint faciūt qd
nō licet. Sequit. Qui hnt ppriū vel hre volunt
aut de pprio viuere pceptum / non mēcū ma-
nebūt in socialē vitā. **M**alo hre claudos qz plā-
gere mortuos. **E**x pccilio lateran. extra. c. ij. d
sta. monacho. Monachi non precio recipiant
in monasterio. nec pmittant hre peculū. **P**ecu-
lū hre / vt dicit mgr Gerardus magn⁹ in tracta-
tu d ppetate monachoz. nō est hre pncipale do-
miniū in re ipsa. sed vt seru⁹ sub dño. sub pfe fili-
us / sub abbate monach⁹ ex licētia ipsoz sub qbz
sunt. Et tñ h nūqz monachis pcedit fm glo. **I**n
no. q est lucerna iuris. nisi p adiūcta administrati-
one. vt si fuerit vestiari⁹ elemosynari⁹ vel thesau-
rari⁹. vel hmoi cōe hñs officiū. deseruiēs vtilita-
ti cōmuni ecclesie. vt fidelis sit et prudēs dispēsa-
tor nō querēs que sua sunt / sed que oīuz. Qui at
peculū habuerit nisi ab abbate fuerit ei piniun-
cta administratiōe pmittit / a cōsione priuet altar.
Et q in extremis cū peculio fuerit inuētus. et di-
gne nō penitet. it. nec oblatio p eo fiat nec inter
fratres habeat sepulturā. **Q**d de vniuersis reli-
giosis pcpim⁹ obseruari. **A**bbas aut q diligen-
ter ista nō cauerit. officiū sui iacturā nouerit se in
cursurū. **C**onsequē Clemēs. iij. paulopost su-
per qdā canonico regulari q in articulo mortis
agēs licet a pōze suo monit⁹ / ppriū qd ptra regu-
lam latē habuerat noluit relīgē et sic diē clau-
sit / et fuit int⁹ fratres tradit⁹ sepulture. Et infra.
Inq̄sitiōi tue rñdem⁹ q ille canonic⁹ nō tñ fue-
rat christiana sepultura pñadus. vtz etiā si sine
maxio scādalo fieri potuit. de ipsa pñci dign⁹ est
ecclesia. **I**tē ibidē **I**nno. iij. abbati et puentui
sublatē. Cū ad monasteriū rē. firmi⁹ inhibem⁹
ne qz decetero monachoz lincis camisijs vtaf.
Prohibem⁹ districte sub attestatiōe diuini iudi-
cij ne qz monachoz ppriū aliqd possideat sed si
qz aliqd ppriū hz totū incōtinēti resignet. Et in-
fra. **S**i ppetas rē. apud quenqz inuēta fuerit in
morte. ipsa cū eo in signū pditionis extra monaste-

riū in sterq̄linio subterref. fm q. b. **E**re. in dial.
se narrat fecisse. **U**n si qd alicui fuerit destina-
tum. non psumat illud accipe. sed abbati aut po-
ri aut cellerario assignet. Sequit i fine. **N**ec esti-
met abbas q sup pprietate posset cū aliq mona-
cho dispēfare. Quia abdicatio pprietatis. sicut
et custodia castitatis / adeo sunt annexa regle mo-
nachali. vt circa eam nec summ⁹ pontifex possit
licentiā indulgere. **Q**uā aut votum solenne reli-
gionis indispēabile sit patet **L**euif. vlf. vbi di-
citur. qd semel sanctificatū est dño nō pōt i alios
vltus cōmutari. **N**ec facere potest platus qn deo
psecratus p votum religiōis obliget ad hoc qd
vout. **I**dem sentit **B**ern. in li. de pcepto et di-
spensatione. Quicqd ait in spūalib⁹ in regula est
traditū in manu non relinquit abbas. Et pau-
lopost. **N**eqz enī abbas sup regulā est cui semel
etiam ipse spōranea pfessione se subiecit et deuo-
uit. **V**otū etiā paup̄tatis indispēabile ostē-
dit san. tho. ij. q. lxxxix. **G**raui⁹ enī ait est qz p-
iuriū votū fractū. ex eo q deo soli votū sit et pro-
mittit. **J**uramentū aut deo et hoib⁹. **S**ecūdo qz
votū obligat ex fidelitate reddēdi deo pmittit
Juramentū vero ex reuerētia veritatis que ē ip-
se. **G**rauior est aut infidelitas qz irreuerētia. g. rē.
Et pfirmat p eundē in eodē libro in materia de
voto / vbi dicit q si votū fiat solēne etiam de im-
possibilitib⁹ / vergi grā. **P**eregrinatio egrotis / ele-
mosyna paup̄ib⁹. et hmoi. nihilomin⁹ debet sem-
per haberi pmp̄tudo voluntatis. q̄tēs occurrit
memorie / et facere qd in se est. **I**n his etiā que
p se mala sunt et bene fieri nequeūt / dispēatio nō
cadit fm **B**ern. in eplā ad adā monachū et in li.
de pcepto et dispēatiōe. cuiusmodi est hre ppri-
um monacho / qui ad non habendū se astringit p
votum religionis. **P**ropriū inquit possidere ho-
mini seculari licitū est. monacho autem purū
malū. **N**am vbi pprietas ibi singularitas. vt di-
cit **B**ern. ad carthuf. vbi singularitas ibi angu-
lus. vbi angulus ibi sordes. vbi sordes ibi rubi-
go et diuisio. **B**enedictus. xij. **I**llis inquit q-
bus incumbit onus de vestiarijs / calciamentis. et
alijs corpis necessarijs puidēdi. statuimus vt b
decenter faciant tpe congruo / iuxta suppetentiaz
facultatū / et pditionē regionis. Et sequitur mo-
dus. Et illud qd erit dandū singulis canonicis
pro vestiario / taxetur in annuali. **N**on est intelli-
genda huiusmodi taxa in pecunijs dandis cuilibet
singillatim. sed magis fm litterā regule / ma-
gistro vestiarij qui debet ista prouidere in cōmu-
ni pro omnibus illis in qz quibus incumbit onus
de vestiarijs / et calciamentis rē. **N**am distribu-
ta cuilibet portione pecunie / vt isti falso opinan-
tur. sequitur q nulli incumbit onus ista prouidē-
di in cōmuni pro singulis. Et hoc de anathema-
te hiercho aliqd cū achor reseruare. **A**chor. i. p-
uertens pmittit votū. tria d anathemate pbi-

Tertia pars

bito ptra deū furat. regulā aureā/palliū coccineū. et trecētos argēteos. i. ppriā voluntatē. carnis voluptatē et diuitias seculi. Tot enī modis religiōis frangit sacramentū. sed non est tacēda punitio huic sceleri inflicta. **Mo**x enī derelicti sunt filij israel a dño et pstrati ab hostibus vrbis hay. i. a vitijis cūctis deducti in pceptū morum. Cū autē fletet iosue stragē istā. ait dñs illi: **Pecca**uit ppls israel. et puaricat⁹ est pactū meū tulerūtq; de anathemate et furati sunt et mētiti et abscode runt in vasa sua. nec poterit stare ante hostes suos. qz pollut⁹ est. Et nō ero vltra vobiscū donec pteratis virū q; huius sceleris reus ē. In q; innuitur q; dñs in totā ecclesiā irascit⁹ pp̄ vnū pprietariū vt dicit auctor summe vitioz. ppter ea psequendus ē talis ne pp̄ vnū ceteri patiant⁹ oēs. **Am** vt ait apls ad **Rhoma. i.** Qui talia agunt scelera supple pus enūerata digni sunt morte. nō solum q; faciūt sed q; p̄sentit⁹ faciētib⁹. lxxxiij. distin. dicit **Symachus** papa in decretis. Non est grādis differentia an letū inferas vel admittas. Et **innocenti⁹** ibidē. Error cui nō resistit approbas. **P**ius etiā papa. Quid pdest suo errore nō pollui. q; p̄sensum pstat errātū. Et amb. in lib. de patientia inqt. Quia socio si pōt iniuriā nō repellit. tant⁹ in vitio ē q̄t⁹ ille q; facit. **O** formidāda snia religiōis que sequit⁹ **Iosue. vii.** Anathema id est. ppetas in medio israel est. i. p̄tēplatiuorū. **N**ō poteris stare corā hostib⁹ tuis. donec pteratur q; p̄taminat⁹ ē h̄ scelere rē. Sequit⁹ in fine capituli. Et lapidauit achor ois multitudo filiorū israel. et cūcta q; p̄tulerat de anathemate igne consumpta sunt. **P**ot⁹ pprietari⁹ in seculo pterat lapidib⁹ correctiōis. et cremeť facib⁹ charitatis et zeli dei q; post mortē supplicij dissimulādo deputet⁹ eternis. **S**cribit ad ppositum. **ij.** **Ma**chab. xij. q; cū corpa que ceciderāt in bello ptra gorgia ydumeū post diē septimū iudas pararet sepelire inuenit sub tunicis occisorū de denarijs idolorū. q; apud ianiā ceperant p̄ legē. et eos comperit corruisse ob hāc causam. Si g; iudeis viris popularib⁹ tam grauis vltio p̄tigit p̄ acceptū semel et retētis p̄ legē eoz denarijs. qd pfectis viris fiet trasgressiōe votoz solēniū. nec semel s; p totā vitā eoz. **A**postasia qdā est (dicit auctor summe vitioz) ppetas monachoz maior q; reliquere habitū aut exire metas ecclesie p̄tē p̄relati licentiā qz paup̄tas volūtaria magis ē de substantia religiōis q; habit⁹. Religio enī ordinat⁹ ad pfectionē charitatis. que est amor dei vsq; ad p̄tēptū sui. Habere g; ppriū vt dicit **san. tho. ij. ij. q. cxxxvj. arg. vii.** repugnat pfectioni religiōis. Volūtaria paup̄tas pacis ē fundamētū vt dicit **aug. in li. xix. de ciui. dei.** Infratres inqt p̄cor et amica p̄sonatīa charitatis fratne. cū nihil habet vn⁹ qd nō oēs. Ecōtrario inqt ppetarios rixē q̄tidiane. inuidie. susurratio. d̄tractio. nulla pax

nulla charitas. nulla salus. opiniones et bzige. adeo vt quicqd placet vni displicet alteri. hinc scissure et discordie. ineq̄litates in habitu et victu hic abiecte. hic curiose induit. hic vt dñs. ille vt seru⁹. s; vt paup̄. ille vt diues incedit. s; esurit. ille ebrius ē. hic auz s; votū possidet. ille debitis multis obligat. et oia dilapidat et expēdit. Et sic fraudat⁹ intētio fundatoz. p̄tēnit ecclesie institutio. vilipendit euāgelica instructio. negligit pp̄ria salus. et lumē pfecte religiōis qndā in ecclesia radiās p̄ maiori pte modernis tpibus phdolorū obscurat ne dicam extinguit. Et hec de secundo membro dicta sunt.

Incipit tertia pars

Huius tractatus. **E**uissis vtrūq; telis duob⁹ ex pharetra. incult⁹ q; exposcere ordo et dignitas materie. superest accedē ad tertiū q; p virib⁹ refellende sunt ppetarioz obiectiones. **P**rimo siqdē loco qdā palliameto fallere vident⁹. dicētes vestiariū nō esse ppriū. s; magi pcuratio. qd abusio ē nois. **M**a pcurare ē curare palijs. ppetari⁹ aut p se solo curat. **I**tez pcurator vestiarij p regulā d̄r esse cōis p oib⁹. isti autē p se tñ. In q; p̄tiant⁹ regule necnō et voto paup̄tatis. In **Deut. xxiij. ca. scribit.** Cū votū voueris dño deo nō tardabis reddē. qz requirerit illud dñs deus tuus. Si morat⁹ fueris reddere impunitib⁹ tibi p̄tē. Et paulopost. **N**ō semel egressum est de labijs tuis obseruabis et facies sicut p̄ misisti dño rē. Et **Malach. i.** Ad vos o sacerdotes q; despicitis rē. Et infra. Et offertis sup altare meū panē pollutū. Et paulopost. **N**ō est mihi volūtas in vobis dicit dñs exercituū. et munus nō suscipiā de māu v̄ra. Sequit⁹ in fine. **M**aledictus dolosus q; h̄z in grege suo masculū et votum faciēs imolabit debile aial. **M**asculuz voluit dño regularis cū paup̄tatē despōsaut. s; debile reddit. q; adhuc seruat ppriū. **I**rridē ne ē **augustinū** p̄rem dicētem in exordio regule. hec sunt que vt obseruetis p̄cipim⁹ rē. Et sequitur. Et nō dicatis aliqd ppriū. **S**ecundo obijciunt p̄suetudinē tāto tpe. et a p̄sonis tā discretis et eruditis et in tot monasterijs obseruatā. **Q**uib⁹ rñdet regula iuris dicēs. q; possessor malefidei nullo tpe p̄scribit. Et **aug⁹. in enchiri. lxxxvj.** **P**̄ris ait tpib⁹ multa mala ita in aptā p̄suetudinē deuenerūt. vt aut pua. aut nulla eē credant q; mag atq; horrēda sunt. vsq; adeo vt nō solū nō occultanda. verūetiā p̄dicāda et diffamāda videant⁹. **I**te idē sup illud ad **Gal. Timeo** ne forte sine cā laborauerim in vob. exclamare inqt compulsus sum. **E**le p̄ctis hoīum. qz sola iniusta exhorrescimus. **V**isitata x̄o p̄ qbus abluēdis filij dei sanguis effusus ē. q̄uis taz mag⁹ sint vt oīno claudij se regnū dei faciāt. sepe videndo oīno tolerare

Et sepe tolerando etiā facere cogimur. **I**tem i sermone q̄rte dñice aduēt. **N**olite inquit peccata p̄temnere in q̄bus forte iam p̄suetudinē fecistis. **D**e enī p̄ctm̄ p̄suetudine vilescit. et fit hōi q̄si nullum. **I**lico vt obduruit iam dolorē pdidit. et putre est nec amplius dolet. qd̄ aut nō dolet nō p̄ sano habendū est. sed magis p̄ mortuo computandū. **C**ū vlcus pungit et dolet. aut sanū est aut ad huc spem h̄z sanitatis. **C**ū aut pungit et nō dolz p̄ mortuo habendū est. et de corpe p̄scidendum. **D**icant igit p̄prietatis defensores q̄ vouerunt paup̄tatē an p̄suetudo ista eos excuset. **S**z dicent forte q̄ papa vel ecclesia cū eis sup̄ h̄ dispēsauit. **A**udiāt papā Innocentiū exp̄sse dicentēz **A**bdicatio inq̄t p̄p̄etatis. sicut et custodia castitatis adeo ē ānexa regule monachali vt nec summus pontifex possit circa eam dispēsare. ergo a fortiori nec generale capitulū ordinis. nec abbas pōt indulgere licentiam. cum papalis p̄tās excedat oēm p̄tatem inferiorū post christū. vt habet **d**is. xciij. cyprianus et. xij. non decet. **Q**uā aut votum hoc nō seruet multis in locis a plurib⁹ ānis et magnis viris nō excusat. sed magis agguat. **I**noleuit aut h̄ ex negligētia p̄latorū in salutē eorum piculū. **N**ihil magis dissonū rōni q̄ habitū ordinis gerere exteri⁹ in oculis hoīz et statū p̄fectionis simulare. interī aut vota salutī necessaria infringere. **R**ōnalis ē cōis p̄suetudo q̄ a iure approbat dicit **Joh̄. in sum. p̄fess. li. ij. ti. vi.** **E**t quaz rhomana ecclesia suat. aut p̄cipit seruādā. **I**rrōnabilis aut vel iniq̄ nō p̄scribit. **I**nno. di. q̄ rōnabilis illa d̄r q̄ nō obuiat canonici instituti. aut quā ius sustinet. **I**rrōnabilis aut q̄ p̄tra canonū instituta et a iure improbat. cuiusmodi ē p̄p̄etas inē religiosos. **A**it enī **G**reg. cuidā ep̄o. **S**i p̄suetudinē opponis. tibi ē aduētū. q̄ dñs dicit i euāgelio **Joh̄. xiiij.** **E**go sum veritas. **N**on ait: **E**go sum p̄suetudo. **A**m cypriani martyris snia ē. q̄ quelibet p̄suetudo q̄tauis vetustate vulgata. semp̄ est veritati postpōnēda. et vltis ois veritatis p̄ius abolēdus ē. **C**ōsuetudo q̄ sine veritate vetustas ē detestabilis error. **F**rustra ḡ cū h̄ abusus p̄p̄etatis. euāgeliorū. canonū et sc̄torū patrū autoritatib⁹ reprobat p̄suetudo d̄r. sed magis vltata culpa d̄z vocari. que obligat mentē ponderē suo vt ait **G**reg. i. liij. moraliū. vt nequaquā etiā surgē possit cū velit. et q̄t vicib⁹ frequentatiōis praeuē astringit. q̄si tot vinculis in mēte sua colligatur. **S**cribit q̄ **H**iero. ad **C**elantiā. **A**speram inq̄t et insuauē fecit nob̄ virtutū viāz longa p̄suetudo peccādi. **I**sidō. etiā in li. soliloq̄or. j. **P**raui inq̄t vite vltis aboleri difficult̄ pōt. et assidue p̄suetudie vitiū in naturā p̄uertit. **A**nimus sceierib⁹ irretit⁹ vix diuelli pōt di. **B**eda in li. de templo salomōis. **N**ō est pius labor a p̄suetudine sese pestifera reuocare. **I**nanis ḡ est hec excusatio in peccatis. et friuola que p̄tendit p̄p̄ con

suetudinē malam. q̄si diceret. q̄ abolita sunt precepta legis/quia iam a maiorib⁹ et maiori parte hoīum non seruant. et q̄ non seruare ea a longo est p̄suetū. **T**ertio obijciūt p̄p̄ietatis defensores. q̄ in capitulis eorū de h̄mōi p̄p̄ietatis vsu dispensatū est vsq̄ adeo q̄ amplius nō fit timidū (pace salua dicentiū) vt dictū est. **S. et allegatū p̄ decretalē Inno. iij. ex. de sta. mo. cū ad monasterium. et votum paup̄tatis adeo annexū est regule monachali. vt non estimet abbas q̄ sup̄ habēda p̄p̄ietate possit cum aliquo dispensare. imo nec summ⁹ pontifex. Idem dicit san. **Tho. in. ij. q. lxxxviii. de voto solenni/ q̄ est indispenabile** **C**onformit̄ ad decretalē. qm̄ min⁹ est cōmutare votū q̄ absoluerē vel dispēsare. **S**z animal deo votum cōmutari non pōt. **Leuit. xxvij. Sanctū** erit inq̄t littera et cōmutari nō poterit p̄p̄ meli⁹ aut peius. **C**ausam assignat doctor sanct⁹. **Q**m̄ mox vbi vouebat deo. sanctū reputabat/ quasi diuino cultui mācipatur. **S**icut nec modo calix aut alia res p̄secrata deo posset cōmutari in melius aut peius. **S**i ergo non pōt summ⁹ pontifex sanctificationē rei maiate tollere. vt lapidis altaris calicis. aut vestimentorū. ergo multomin⁹ ab hoīe deo sc̄tificato p̄ votū solēne religionis. **N**ō facere nō pōt papa q̄ q̄ religiōis p̄fessione sc̄tificatus est deo. nō teneat trib⁹ eēntialib⁹ votis q̄ diu stat in religione. **R**ursus q̄ votū est promissio deo facta dicit san. **Tho. et nō reddē deo** votū. spēs qdā infidelitatis ē/ que sub dispēsatiōe nō cadit. **E**t sicut n̄ pōt abbas p̄cipē malū suo monacho/ vt dicit idem sanctus **tho. ij. in materia de voto/ ita bonū deo debitū non pōt phibere. Et in māifestis malis dispēsatio nō excusat a culpa. h̄inc san. Bern. in li. de p̄cepto et dispensatiōe dicit. In p̄ se malis nō cadit dispēsatio/ et que bñ fieri nō p̄nt. cuiusmodi ē h̄re p̄p̄riū ei qui oīa abiecit in voto paup̄tatis. **H**oc inq̄t **Bern. ad adam monachū seculari p̄p̄riū possidere licitum est. monacho vero purū malū. V**eniq̄ si dispensatū est iure aut facto. nō deberet h̄ votūz exigī a p̄fētibus nec p̄mitti in regula. **D**icit q̄ **Bern. in li. de p̄cepto et dispensatiōe. q̄ quicqd̄ in regula tradit. in māu nō relinq̄t abbatis. Neq̄ abbas supra regulā ē. cui semel ip̄e sese sp̄otancee p̄fessiōe subiecit. V** Quarto obijciūt et dicunt q̄ traditio illa clauīz excusat que fieri solet q̄libet anno in māu sup̄ioris. **I**stud repugnat obiectioni p̄cedēti. **N**ā si dispensatū est de h̄ p̄p̄ietatis voto vt obiectio p̄cedēs p̄tendit. frustra ē clauis tradenda abbati in signū p̄sensus. **E**st etiā p̄tra decretalē sepi⁹ allegatā. que votū indispenabile ponit paup̄tis sicut et castitatē. ergo sicut abbas nō posset dispēsare de fornicatiōe. ita neq̄ de possessione in p̄p̄io nisi dūtaxat in cōi. ratione alicui⁹ amīnistratiōis vel officiū. et non p̄ vestiario vel necessitate singlari. teste decretali ex p̄cil. lafani.****

Tertia pars

extra de sta. monach. que ait. **M**onachi p̄cio n̄ recipiant nec peculū h̄re p̄mittant. **P**eculium longe minus est q̄ ppriū. q̄ p̄m iura q̄ res h̄nt in peculio non h̄nt plenū aut p̄ncipale dñū sibi. sed suo sup̄iori. vt seru⁹ sub dño. filius sub parētib⁹. ⁊ monachus sub abbate. sed ex eoz sub q̄bus sunt licētia p̄ tpe cōmutādi. v̄dēdi. ⁊c. **E**t hec potentia nō est libera sed limitata ⁊ subiecta et tñ p̄ciliū lateraī. hoc phibet monachis. a fortiori ergo ppriū. **O**bjectio ergo p̄dicta abusus ē et irridere deū qui tñ nō irridetur vt ait apls ad **Gal. vi.** Solū ergo licitū est illis ⁊ p̄missum clauē abbati vel sup̄iori referre. qui h̄nt āministratiōē. vt m̄gr̄ vestiarij. thesaurarij. cellerarij. aut elemosynarij. in signū subiectiōis ⁊ āministratiōis. **¶** **O**bēdosa q̄ est. ⁊ delusoria veritatis p̄tē se. clauē abbati referre. q̄ clauem referūt. sed retinent ope ⁊ affectu. que sunt sub clauē reclusa. **D**uo sunt in q̄t̄ **Hug. de san. vic.** que relinquere oportet p̄pter deū. **F**acultas retinēdi quicq̄ p̄priū. ⁊ volūtas h̄ndi. **E**t tñ tradēdo clauē neutz relinquūt hoz. **V**ic q̄ n̄so defensor pprietatis/ qd̄ seruas in cista. tuū est an nō? **T**uū dicere v̄tat regula in p̄ncipio. **N**emo in q̄dens dicat aliqd̄ ppriū. ergo tuū nō est sed oīum. nec tibi seruare debes/ aut in v̄sum accipe qd̄ tuū nō est. **Q**uid q̄ custodiis non tuū? **R**epone. repone in cōi qd̄ tuū nō est sed oīuz in cōi. neq̄ clauē deferas/ qui clauē h̄re nō debes. **¶** **Q**uinto obijciūt defensores pprietatis dicētes nō esse ppriū. p̄ h̄ q̄ ad nutū manet abbat/ q̄tiēs v̄olet reuocare. **C**ōtra hos iam in parte r̄sum est sup̄a. **P**rimo quia neq̄ religiosus retinere potest peculū/ aut seruare nisi p̄ āministratiōe officij nec abbas pōt dispensare. **S**cdo q̄ nec abbas est sup̄a regulaz q̄ hoc phibet. sed regule obligat⁹ ⁊ subdit⁹. vt dicit **Bern. in li. de p̄recl. ⁊ disp̄s.** **F**allit q̄ ⁊ q̄ retinet peculū. ⁊ p̄lat⁹ q̄ p̄sensit. nisi p̄ āministratiōe. fera seuior ē leone pprietas. maxie si hypo crisi cōmisceat. **S**imulata enī eq̄tas duplex ē iū q̄tas. dicit aug. sup̄ ps. lxxvj. **D**uplici gradit̄ via dicit **Greg. q̄ cor. p̄ exteri⁹** sed p̄ amorem glorie mūdo viuit. **E**t p̄ phibitiōē moȳsi induit veste p̄texta ex lino ⁊ lana. **Deut. xxij.** **P**er lanā simplicitas. p̄ linū subtilitas subdola intelligitur. **L**inū celat interi⁹. lanā exteri⁹ ostētat. **N**ulla res in q̄t̄ **Chrys. sup̄ Mat. sic** extermiat sicut simulatio. **N**ā malū sub sp̄e boni celatū nō cauet dū nō cognoscit. **I**h̄mōi ē pprietari⁹. q̄ ppriū excusat ⁊ palliat p̄ abbat/ licētiā. **N**ō habeo in q̄t̄. n̄ possideo. sed abbas me⁹ ⁊ tñ p̄ abbat/ volūtatē si forsan p̄ cōi necessitate frat̄z sciret abbatē recepturū/ q̄ possidet. abscederet. aut si bono mō nō posset. inutilit̄ exponerz. **¶** **S**exto obijciūt dicētes. ppriū nō esse aliqd̄ custodire p̄ necessitatib⁹ secretis ⁊ potissime infirmitat̄. **Q**uos. b. aug. cōfundit in eo q̄ talib⁹ p̄uidere nō neglexit in regu

la cū dicit. **E**grotantiū cura siue post egritudinē reficiēdoz/ siue imbecillitate laborantiū aliq̄ aut febrib⁹ vni alicui debet iniūgi. vt de cellario p̄tat qd̄ cuiq̄ opus esse p̄sperit. **S**ine aut̄ q̄ cellario siue q̄ vestib⁹/ aut codicib⁹ p̄ponuntur sine murmure seruiāt fratrib⁹ suis. **I**ncidis q̄ in aliterum laqueoz. q̄ vel p̄rem aug. corrigis/ q̄si non sufficient̄ p̄viderit necessitatib⁹ singuloz/ aut de fidelitate diffidis frat̄z dubitās ne circa egrotantes faciāt debitū suū. vel q̄ v̄simili⁹ d̄ te solū cogitas/ cui parū aut nihil cure ē de ceteris. dūmodo tuipse p̄usus es. **A**udeo dicere q̄ obiectio p̄dicta officit ea pte vñ sanare putat. **Q**uā si paupertat̄ obseruaret votū in fr̄atres. longe feruor ardere charitas fraīna/ ⁊ cura atq̄ sollicitudo maior eēt infirmoz/ pietas intimior/ ⁊ visitatio cordialior/ qm̄ tūc vno infirmate oēs infirmarent. iuxta illud. **ij. Cor. ij.** **S**i patit̄ vñ mēbrū compatiunt̄ ⁊c. **S**i ppria nulla essent/ nemo alium expectaret ad iuuandū ⁊ succurrendū satis habet. vñ medicos habeat ⁊ custodes. **T**unc q̄sq̄ succurrēdo fratri exēplū daret quō v̄ellet sibi si mili casu succurri. **¶** **S**eptimo obijciūt antedicti defensores pprietatis/ dicētes necessariū ppriū p̄ festiuād̄is ⁊ suscipiēdis amicis. **R**ndē eis. q̄ ad hoc est in ordine aug. hospitalitas instituta. ⁊ p̄uidus frater eloquēs/ ⁊ discret⁹ est eligēdus/ q̄ sciat amicos ⁊ bñfactores ecclesie benigne suscipere/ p̄m facultatū possibilitatē. iuxta doctrināz pauli ad **heb. xij.** **C**haritas fraternitat̄ inquit maneat in vobis ⁊ hospitalitat̄ nolite obliuisci. **Q**uia p̄ hanc qd̄ placuerūt ⁊c. **N**ec multū vit̄ religiosi p̄uersatio frequē amicoz carnaliū/ qui reliq̄rūt mūdū. **P**rop̄ qd̄ ait aug. filijs suis i regula circa finē. **N**ō carnalis sed sp̄ualis sit inter vos dilectio. **Q**uaprop̄ x̄o religioso cui mūd⁹ crucif̄r̄ ē. nō multū affectāda ē carnaliū pp̄inq̄rū visitatio. **N**ā q̄ de terra ē: de terra loquitur. **T**ractatq̄ fabulia fabri. **Q**ue oīa veris religiosi sunt fugiēda. imo veri⁹ abomināda. **Q**ui nō reliq̄t in q̄t̄ christ⁹ p̄rem ⁊ m̄rem ⁊c. nō pōt me⁹ eē discipulus. **¶** **O**ctauo obijciūt/ q̄ pauciorib⁹ expensis ecclesie p̄uideat de vestiario/ dādo cuiuslibz portione pecunie q̄ in cōi. b̄ nō est v̄ez. esto tam q̄ ita sit. tñ pp̄ b̄ tpale cōmodū p̄uū/ nō est frangendū votū. q̄ nō sunt faciēda mala vt veniant bona ad **Rho. iij.** **P**reposter⁹ ordo vota postponere puo lucro. solē vermib⁹ nocte lucētib⁹. aur et gēmas carbonib⁹. **A**ñponē diuitias ⁊ tpalia bona bonis aīe absurdū est ⁊ ordinē puerit̄ q̄ ⁊c. **¶** **N**ono obijciūt dicētes minore occupationē frat̄z eē dare vnicuiq̄ summā pecunie p̄ vestiario. **C**ū reuerētia dicētiū. nō est ita. imo paucior est occupatio vni⁹ aut duoz/ q̄ oīuz in officio vestiarj. **I**docetiā p̄sonat dicto ph̄i. **F**rustra fieri p̄pla qd̄ pōt p̄ pauciora. **I**n v̄nitate si qd̄ eēq̄litas ē

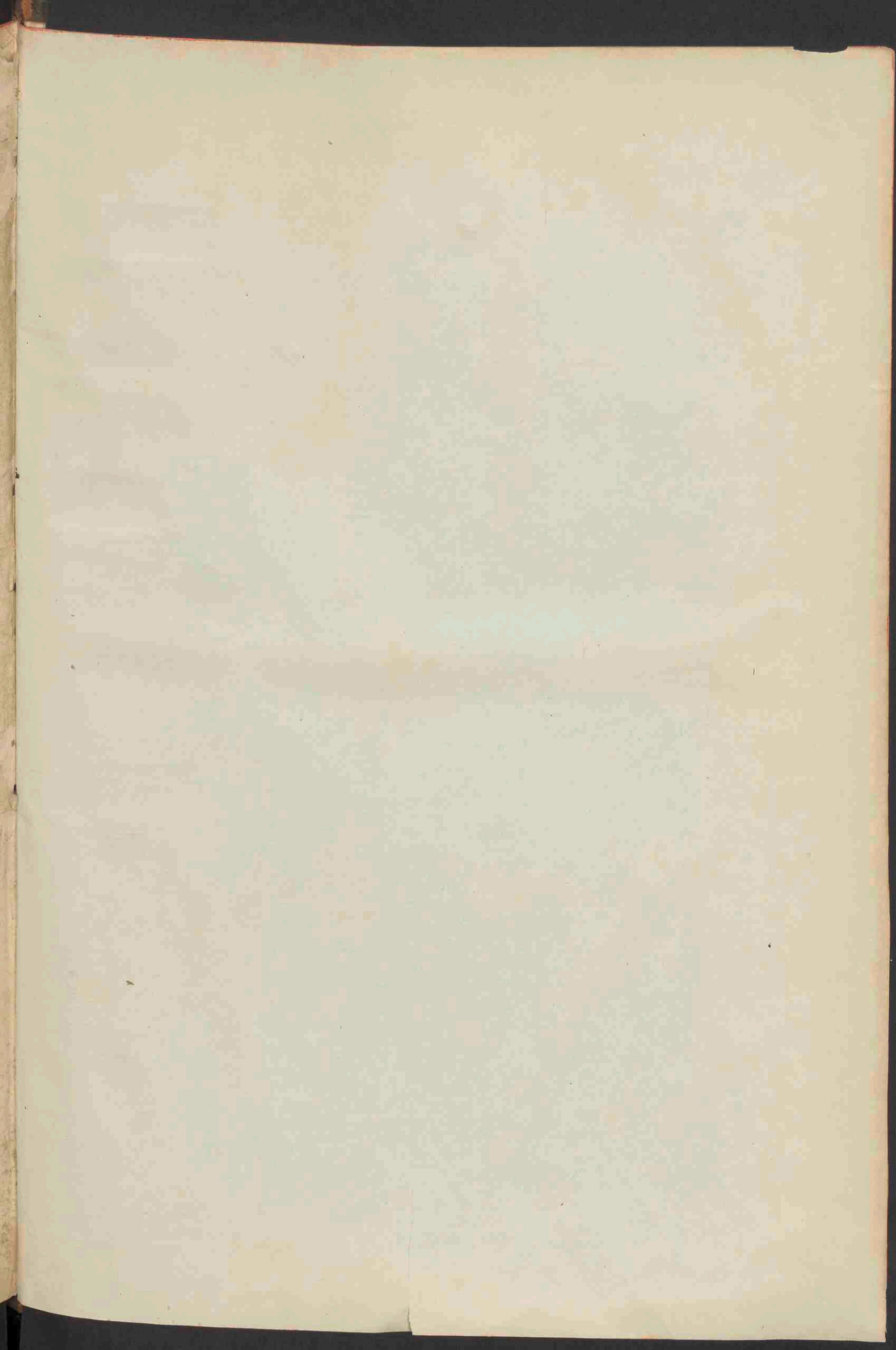
citur sollicitudo rei familiaris / p̄ filio scripture san-
 cte. **1. Cor. viij.** Qui sine vxore ē cogitat q̄ dñi sūt
 Voto autē obediētie abijcīt sollicitudo sui / curam
 eius cōmittēdo sup̄iori. **1. Heb. vlti.** Obēdite p̄po-
 sitis v̄ris ⁊ subiaceretis. ipsi enī p̄uigilāt / q̄si rō-
 nem reddituri p̄ alab⁹ v̄ris. **Est ḡ inqt̄ san. tho.**
 ibidē paup̄tas laudabilis / q̄ liberat a vitij⁹. q̄-
 bus hoīes p̄ diuitias implicant / vt mēte deo li-
 berius vacēt. ⁊ q̄tomagī hō p̄ paup̄tatē liberat
 ab impedimētis vacādi sp̄ualib⁹. tātō ē laudabi-
 lior. **Nō dicit tātō melior q̄to maior.** s̄ q̄to libe-
 rior ē ab impedimētis seculi p̄p̄edientib⁹ vacare
 deo. **Ad p̄mā obiectionē.** Vigilātū hereticū et
 suorū seq̄cū dīcēdū est q̄ naturale sit cōgregare
 necessaria ad vitā. nō tñ oportet oēs circa h̄ op⁹
 intendere. q̄ sicut apes nō oēs eidē opi vacāt. s̄
 q̄dam mella p̄ficiūt. q̄dā p̄struūt edes. reges autē
 nō vacāt istis. Ita hoīb⁹ multa sunt necessaria /
 q̄ ab vno fieri nō p̄nt. s̄ a multis ⁊ diuersis s̄m di-
 stributionē diuine sapie. Vita n̄ra indiget v̄ris
 sp̄ualib⁹ ⁊ tp̄alib⁹ curis alienis / q̄ p̄ actiuis intē-
 dāt diuinis sacrificijs ⁊ p̄tēplatiōib⁹ / ad supplen-
 dū defectū seculariū / p̄tēplatiuorū sustētatiōi in-
 sistentiū. Sic oculus videt p̄ ceteris mēbris / ma-
 nus defendit oculū ⁊ laborat p̄ sustētatiōe alio-
 rū mēbroz. ⁊ sic de alijs / q̄m multa vnū corpus /
 dīc̄ apls. **1. Cor. xij.** **Ad s̄z dīcēdū** q̄ monachi
 relinq̄ndo tp̄alia nō subtrahūt sibi necessaria vi-
 te / s̄ remanēt eis in cōi vita. **Ad tertiū dīcēdū**
 q̄ nec relinq̄ntes oīa faciūt s̄ charitatē hūane so-
 cietatis / vt satis exp̄iētia docet. **Ad q̄rtū dīcē-**
 dū q̄ diuitie nō sunt p̄ se bonū. s̄ vt ordinant ad
 bonū rōnis. **Un̄ nihil phibet paup̄tatē meliōrē**
 fore / si ad id bonū rōnis ordiat p̄fecti⁹ / q̄ diuitie
 q̄ exteriora / bona nō sunt / nisi vt ad interiora or-
 dinant. Et sicut vitij⁹ ex paup̄tate ouit male or-
 dinata ad rōnē / sic ex diuitijs similē. **Ad q̄ntū**
 dīcēdū / q̄ paup̄tas nō p̄trariat virtuti / nec est
 p̄dīgalitas abijcē oīa p̄p̄t̄ christū / cū h̄ facit reli-
 giosus debito snie rōnis ⁊ charitat. **Nā plus est**
 se morti exponē p̄ virtutē fortitudis q̄ vouē pau-
 pertatē p̄p̄t̄ liberi⁹ vacādū deo. Et cū arguit̄
 paup̄tē q̄ suadet ⁊ cogit furari ⁊c. versū est d̄ co-
 acta nō autē deuolūtaria. **Sileat ḡ vigilātū he-**
 reticus cū suis cōp̄licib⁹ ⁊ fautoribus. **Sileāt q̄s**
 amō p̄petarij / eorūq̄ defēsōres ⁊ fautores / puer-
 tanturq̄ ab errore vie sue / ⁊ soluāt vota q̄ distin-
 xerūt labia sua. vt tādē audire mereant / vos qui
 reliq̄stis oīa ⁊c. centuplū accipiet / ⁊ vitā et̄nam
 possidebit / quā nob̄ p̄cedat qui p̄misit Amen.

migr̃i iohannis de gerson / sacrarũ fratrũ doctoris
resolutissimi / chris̃ianissimi / cõplectẽs tractatũ
fidẽ ac pr̃atẽ eccl̃iasticã p̃cernẽtes / finit feliciter.
Anno dñice natiuitatis .i. 489. mensis x̃o Mar
cij Idus quarto.

A 223761

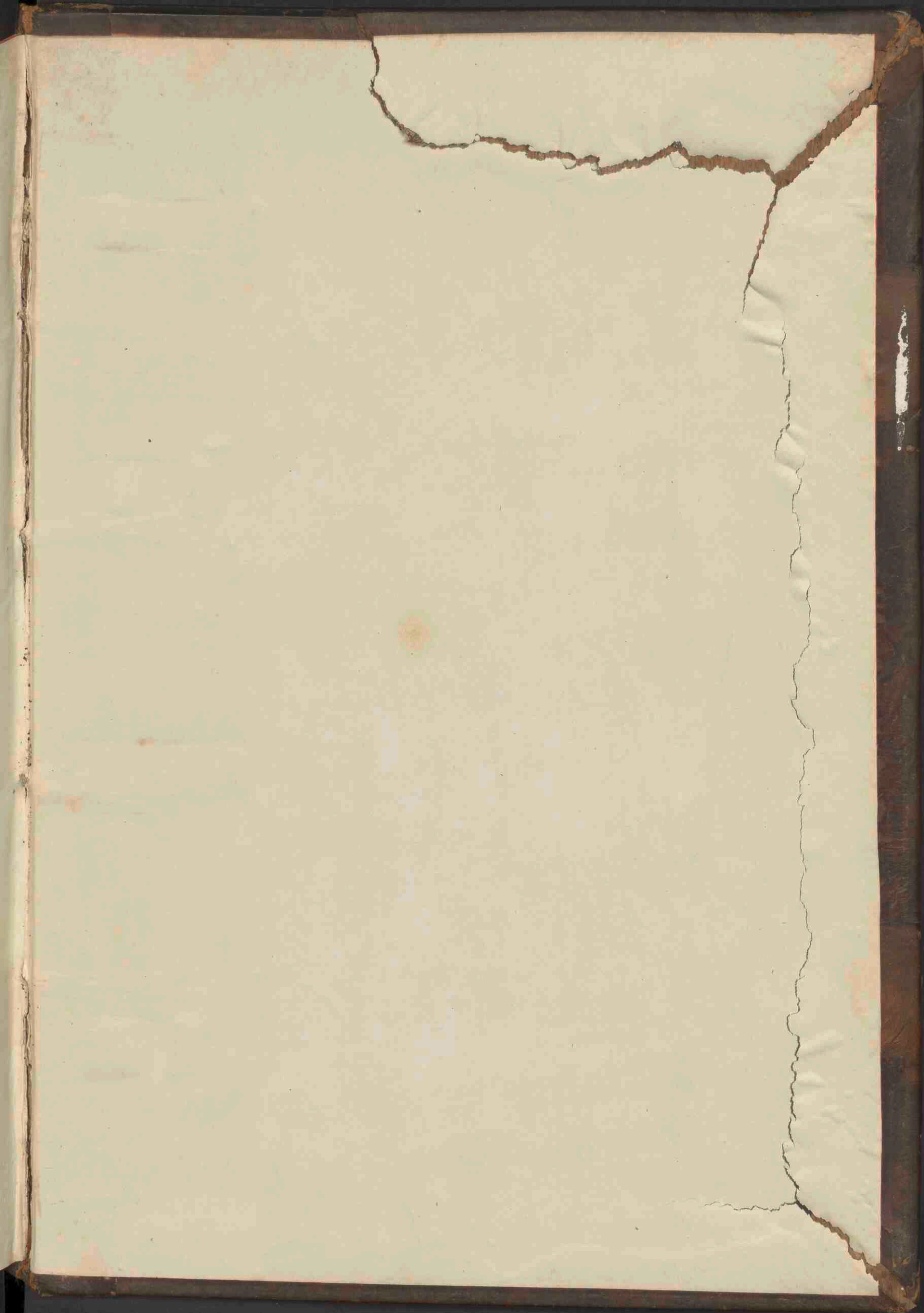

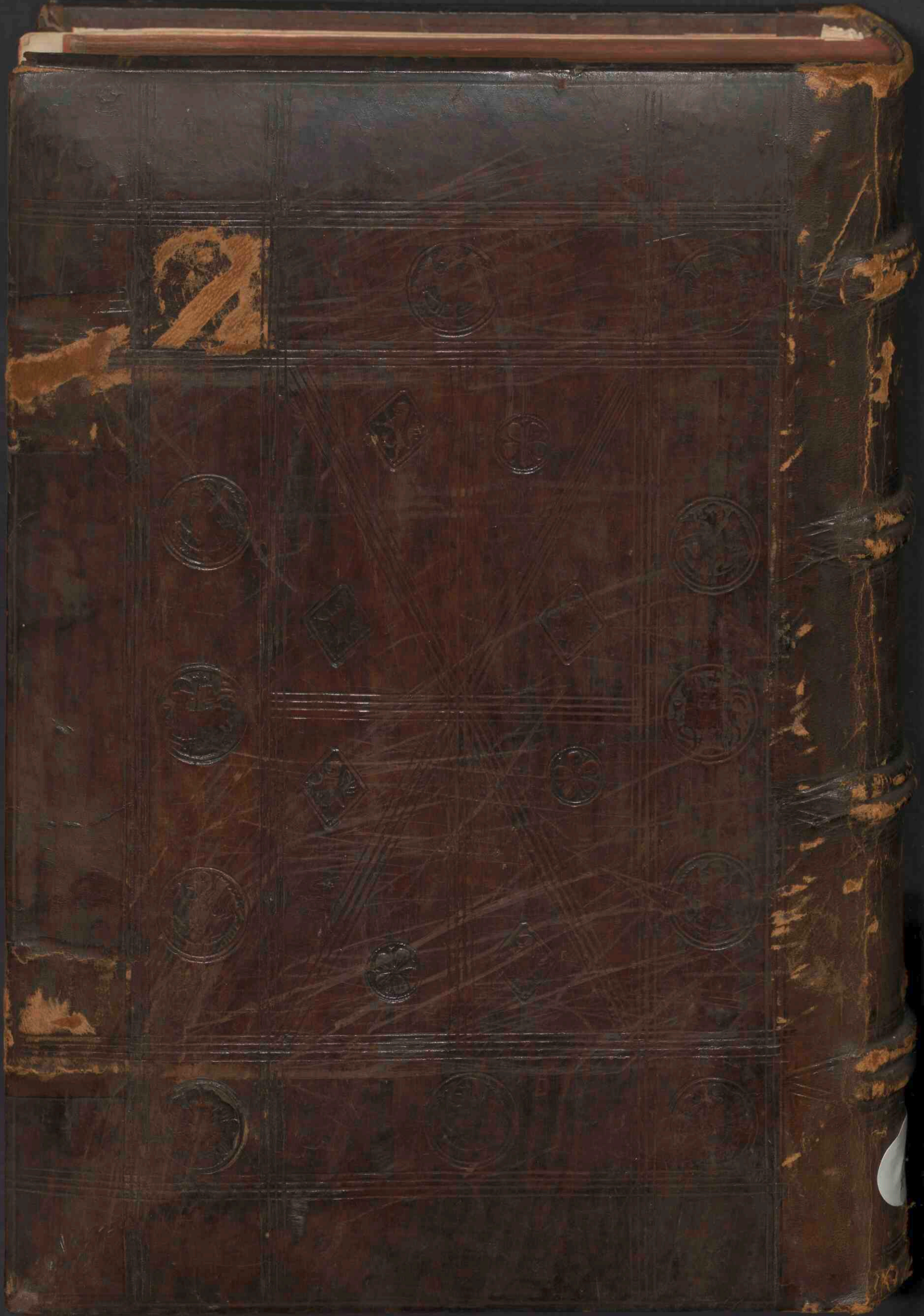

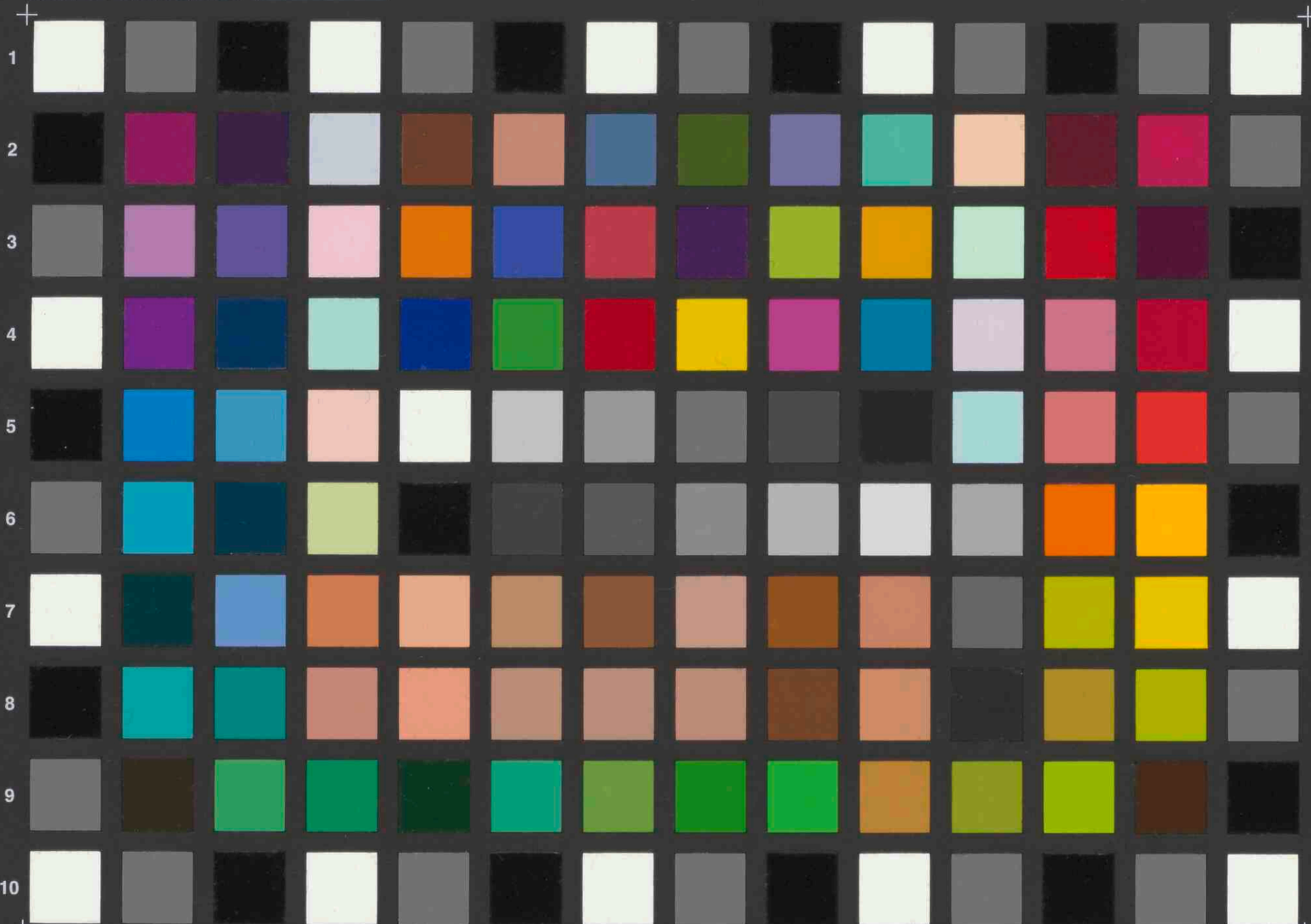

Cm

colorchecker DIGITAL SG

DCSG - UBU # MX - 7181

x-rite

0 1 2 3 4 5 6 mm